Ῥωσσικὴ φιλολογία (α).

Ὀλίγοι τῶν ὁμογενῶν γνωρίζουσι τὴν ἀκμὴν τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Φιλολογίας, καὶ μάλιστα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς. Ὡς γεῦμα λοιπὸν ταύτης καὶ δεῖγμα μικρὸν ἐκδίδομεν ἐνταῦθα ἕνα τῶν εὐφραδεστάτων λόγων Φιλαρέτου τοῦ σοφωτάτου Μόσχας Μητροπολίτου, πιστῶς καὶ κατὰ λέξιν ἡρμηνευμένον· ὅπου πᾶς τις ἀναγνώστης βλέπει καὶ θαυμάζει οὐ μόνον τὸ σύντονον τῆς φράσεως καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἐν ὀλίγοις πολλῶν περιεκτικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλόφρον καὶ τὸ φιλόπατρι (γνώρισμα τοῦ μεγάλου τῶν Ῥώσσων ἔθνους ἐπιφανέστατον), καὶ πρὸ πάντων τὴν διὰ πάντων διαλάμπουσαν εὐσέβειαν καὶ σεμνότητα, ἥτις ἀπαρτίζει τὸ ἦθος τὸ πρέπον εἰς αὐτόν τε τὸν λέγοντα γεραρώτατον ἱεράρχην, καὶ εἰς τὸν, πρὸς ὃν ὁ λόγος, εὐσεβέστατον καὶ πατρῴζοντα ἄνακτα.

« Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Μόσχας κυρίου Φιλαρέτου εἰς τὴν διὰ τῆς μητροπόλεως ταύτης διάβασιν τοῦ εὐσεβεστάτου ἄνακτος καὶ διαδόχου τῆς Ῥωσσίας Ἀλεξάνδρου Νικολαΐδου, ὁπότε ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς ἐν τῷ κράτει τῷ Ῥωσσικῷ μακροτάτης καὶ σχεδὸν ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων Βερστίων παραταθείσης βασιλικῆς αὐτοῦ περιηγήσεως, τῇ 24 Ἰουλίου 1853» (6).

Εὐσεβέστατε Ἄναξ!

«Πάντοτε μὲν εἰς ἡμᾶς ἡ παρουσία σου ἀνατέλλει φωτεινὴ, καθὼς ἡ ἠὼς τοῦ Ἡλίου τῆς Ῥωσσίας, ἀλλὰ ταύτην ἤδη τὴν ὥραν νέαν βλέπομεν ὄψιν, νέων αἰσθημάτων καὶ λογισμῶν διεγερτικήν.

Μετ' ἐξαιρέτου χαρᾶς Σὲ προϋπαντῶμεν ἐπανερχόμενον ἐκ τῆς μέχρι καὶ τοῦ ἄλλου ἡμισφαιρίου τοῦ κόσμου, κἀίτοι ἐν τῇ αὐτῇ πατρίδι, παραταθείσης ὁδοιπορίας Σου· διότι ἡ καρδία ἡμῶν παλλομένη ἠκολούθει πάντοτε κατόπιν τῆς πρωΐμου καὶ μακρᾶς καὶ ὀξυπόρου Σου πτήσεως.

Ἀλλὰ τὶ ἆρά γε σημαίνει αὕτη Σου ἡ περιήγησις; μή ποτε τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου σοφοῦ, «ὁ περιϊὼν χώρας πλῆθύνει φρόνησιν»; Ναὶ εἰς Σὲ πάντως ἀνήκει νὰ κληρονομήσῃ τὴν φρόνησιν, ἥτις περιβάλλει τὴν ἀχανεστάτην πασῶν τῶν βασιλειῶν τῆς γῆς· καὶ ἡ τηλεσκόπος κηδεμονία τοῦ τρισσεβάστου Σου Γεννήτορος, ἐκτὸς τῆς κατ' οἶκον πρὸς

(α) Ἐκ τῆς Εὐαγγελ. Σαλπιγγ. Περιόδ. Γ. ἀριθμ. 1. σελ. 19. Σημ. Ἐκδ.

(6) Ἐκ τῆς Ῥωσσικῆς ἐφημερίδος, τῆς Βορείου Μελίσσης ἐπιγραφομένης. ἄρθ. 172. 1837. Αὐγούστου 3.

Ακαδημία Αθηνών - Academy of Athens

ρίαλύονται διὰ τῆς ἐφεξῆς ἄλλων πάλιν Πατέρων πιθανωτάτης γνώμης, ὅτι ὁ μὲν ἀστὴρ ἐφάνη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τοῦθεανθρώπου βρέφους· οἱ δὲ μάγοι ἔφθασαν δύο περίπου χρόνους μεταπειτα· καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εὗρον τὸ παιδίον μετὰ τῆς Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ» (α). Φαίνεται δὲ καὶ τὸ θεόπνευστον κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου τὴν γνώμην ταύτην ἐπικυροῦν· διότι Α) Τὸ περὶ βρεφοκτονίας τοῦ Ἡρώδου πρόσταγμα διορίζει τὴν σφαγὴν τῶν βρεφῶν «ἀπὸ δίμητους καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον (τῆς τοῦ ἀστέρος ἀνατολῆς), ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν Μάγων» (β)· ἄρα ὁ ἀστὴρ ἀνέτειλε δύω περίπου χρόνους πρὶν οἱ μάγοι ἔλθωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μάγοι καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρώδης, οὗτος μὲν ἀκριβολογῶν, ἐκεῖνοι δὲ ἀκριβολογούμενοι τὸν χρόνον τῆς τοῦ ἀστέρος ἐπιφανείας, ἐθεώρουν τοῦ παιδίου τὴν γέννησιν γενομένην ἅμα τοῦ ἀστέρος ἀνατείλαντος· καὶ (τὸ μέγιστον) αὐτὸς ὁ θεῖος Εὐαγγελιστὴς ταῦτα διηγούμενος, δίχως ἄλλης προσθήκης οὐδεμιᾶς, τοῦτο φαίνεται βεβαίως φρονῶν. Β) Οἱ Μάγοι φθάσαντες εἰς Βηθλεὲμ εὗρον τὸ παιδίον οὔτε ἐν τῇ φάτνῃ κείμενον, οὔτε ἐν τῷ σπηλαίῳ, «ἀλλ' ἐν τῇ οἰκίᾳ». Ἐπειδὴ δὲ ἦλθον (καθὼς ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται) διετίαν ὅλην μετὰ τὴν γέννησιν, φαίνεται λοιπόν, ὅτι πάλιν ἦλθεν ἐκ τῆς Ναζαρὲτ ὁ Ἰωσὴφ μετὰ τοῦ διετοῦς ἤδη παιδίου καὶ τῆς μήτρὸς αὐτοῦ εἰς τὴν Βηθλεέμ μνήμης ἕνεκα τῶν τοῦ Κυρίου γενεθλίων, ὡς ἂν εἰς ἐτήσιον ἐρχόμενοι πανήγυριν (γ), καὶ ἄσμενοι τὴν χώραν ἐκείνην ἐπισκεπτόμενοι, καθ' ἣν ἐτελεσιουργήθη τὸ μέγα τοῦ θείου τόκου μυστήριον. Ὅτι δε κατ' ἔτος συνήθως ὅ,τε Ἰωσὴφ καὶ ἡ πάναγνος Μήτηρ μετὰ τοῦ θεόπαιδος ἀπήρχοντο εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἑορτάζοντες τὰς ἐπισήμους τρεῖς ἑορτὰς, κατὰ τὸν νόμον τὸν ἐπιτάσσοντα «τρεῖς καιρούς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν σου ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ

(α) Ματθ. 6, 11. Καὶ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος «τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι ἅμα τῷ γενηθῆναι τὸν Χριστὸν ἐφάνη ὁ ἀστήρ, καὶ οἱ Μάγοι διὰ δύο ἐτῶν ἦλθον, καὶ οὐκ ἐν σπαργάνοις εὗρον τὸν Κύριον οὐδὲ ἐν τῇ φάτνῃ, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ μετὰ τῆς μητρός». Ὑπέρμαχος τῆς γνώμης ταύτης ἐστὶ καὶ Ἐπιφάνιος (Αἱρέσ. να. Τ. α. σελ. 432. καὶ Ἀνακεφαλ. Τόμ. β. 135), καὶ Ἱερώνυμος (ἐν τοῖς Εὐσεβ. Χρονικ.), καὶ Ἱππόλυτ. ὁ Θηβαῖος (Χρονικ.), Νικηφ. Κάλλιστ. Ἐκ. ἱς. α, κτλ.

(β) Ματθ. β, 16. — (γ) Ἐπιφάν. Αἱρ. να. 9 — 10 καὶ Ἀνακεφαλ. Τόμ. 2. σελ. 135.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Λατίνων, καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν καινοτομίας ἐξελέγξας, ὅσῳ περ τοῦ βαπτίσματος ἐξίσου ἡμῖν τελουμένους αὐτοὺς παρισᾷ· διακρίνας γὰρ (κατὰ τὸν ζ, κανόνα τῆς Β, Οἰκουμενικῆς Συνόδου) ποίους τῶν αἱρετικῶν προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ χρὴ πάλιν βαπτίζειν (ἐν οἷς καὶ τοὺς εἰς μίαν καταδυσιν βαπτισθέντας), « Τοὺς δὲ (λέγει) εἰς τρεῖς καταδύσεις βεβαπτισμένους (αἱρετικοὺς) μύρῳ μόνον χρίειν, ὡς ἐξίσης ἡμῖν τῷ θείῳ τελουμένους βαπτίσματι. — Τούτοις ὁμοίως (φησὶν) ἐξ ἔθους ἀρχαίου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχίσματος, ὡς εἴρηται, καὶ ἕως τοῦ νῦν ποιοῦμεν καὶ πρὸς τοὺς εἰς τὴν καθολικὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἐπιστρέφοντας τῶν Λατίνων· μετὰ καὶ γὰρ τὸν τοῦ σφετέρου δόγματος ἀναθεματισμόν, τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίουσι τούτους οἱ καθ' ἡμᾶς ἱερωμένοι τό τε μέτωπον » κτλ. (Τόμ. Καταλλαγῆς σελ. 203—204). Ἀλλ' ἑτέρωθεν πάλιν, ὡς προείδομεν, ἐξ ἔθους ἀρχαίου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχίσματος ἐβάπτιζον οἱ Γραικοὶ τοὺς (κατὰ τόπους) ἐν μιᾷ καταδύσει βαπτιζομένους. Οὕτως ἡ παπικὴ καινοτομία συνέχεε κατὰ χώρας τὰς περὶ τὸ βάπτισμα τελετάς, καὶ ταύτας πολλῷ στυγερώτερον, ἢ ὡς συνέχεε τὰς ἀνθρωπίνους γλώσσας ἡ Νεβρώδειος τῆς Χαλάνης πυργοποιΐα. Πανταχοῦ διεσπείρετο ἡ τοῦ παρανόμου βαπτίσματος λύμη· καὶ ὅμως οὐ μόνον εἰς τὴν προσβορρότεραν Εὐρώπην (κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ πολυζήλου τῆς ἀληθείας ἐραστοῦ Πλάτρου), ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Μεδιολάνοις μέχρι καὶ μεσοῦντος τοῦ ιή αἰῶνος ἐσώζετο ὁ τύπος τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος, ὡς μαρτυρεῖ Φραγκῖσκος ὁ Πιβάτης (ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Λεξικῷ). Διὰ ταύτην οὖν τὴν πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Οἰκουμένης ἀνάμιξιν τῶν τε βαπτιζομένων ὀρθῶς καὶ τῶν ῥαντιζομένων Λατίνων ἢ καὶ λατινοφρόνων, ἀναγκαῖον ἔκρινάν τινες τῶν τότε ἐκκλησιαστικῶν (ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ θεσπέσιος Μάρκος), ἵνα δέχωνται τοὺς ἐκ τῶν λατινικῶν αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, μύρῳ μόνῳ χρίοντες αὐτοὺς χωρὶς ἀναβαπτισμοῦ· καὶ τοῦτο διὰ δύω λόγους· τὸ μέν, ἵνα μὴ παρὰ τοὺς θείους κανόνας διπλασιασθῇ (ἐξ ἀγνοίας, ἢ δι' ἄκριτον ζῆλον) εἴς τινας τῶν ἐπιστρεφόντων Λατίνων τὸ ἓν καὶ μόνον ἀληθὲς βάπτισμα, ὅπερ εἶχον οἱ μέχρι τότε τὸν ἀποστολικὸν αὐτοῦ τύπον ἐκ γενετῆς διατηροῦντες, εἰς τρεῖς βαπτιζόμενοι καταδύσεις καὶ ἰσαρίθμους τὰς ἐπικλήσεις (ὡς ἐβαπτίζοντο καὶ οἱ Ἀρειανοί, καὶ οἱ Μακεδογιανοί, καὶ εἴτινες

Ῥωμάνοι συμφώνως τῇ ὀρθοδόξῳ διδασκαλίᾳ ὁμολογοῦσι τὸ ὁμότιμον τῶν προσώπων τῆς παναγίας Τριάδος. 9) Ὅτι ἐν τῇ (τοῦ Μογίλα) Ὀρθοδόξῳ ὁμολογίᾳ κεκανόνισται μὴ δευτεροῦσθαι τὸ βάπτισμα, ὅταν ὁ μὲν βαπτίζων ὀρθοδόξως πιστεύῃ εἰς ἕνα Θεὸν τρισυπόστατον, ἐν δὲ τῷ βαπτίσματι ἀκριβῶς καὶ ἀπαραλλάκτως κατὰ τὴν διάταξιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας προφέρῃ τὰς λέξεις τάς, «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος». 10) Ὅτι οἱ ἁγιώτατοι Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς ἐν τῇ πρὸς τὸν κλῆρον τῆς Ἀγγλίας ἐπιστολῇ (τῷ 1723), καί τοι εἰδότες, ὅτι τὸ βάπτισμα παρ' αὐτοῖς τελεῖται δι' ἐπιχύσεως, οὐδὲν εἶπον πρὸς ἀποβολὴν τοῦ τοιούτου βαπτισμοῦ. 11) Ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὁ διδάσκων, ὅτι «ἐάν τις περιτέμνηται, τοῦτον ὁ Χριστὸς οὐδὲν ὠφελήσει», ὅμως αὐτὸς περιέτεμε τὸν Τιμόθεον διὰ τοὺς ἐν Δέρβῃ καὶ Δύστρᾳ Ἰουδαίους».

§. ιθ. «Καὶ λοιπὸν (ἐπισυνάπτει ἡ Διατριβὴ) χάριν τῶν ἐνεστώτων περιστατικῶν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, χρὴ τοὺς ἐκ τῶν Ῥωμάνων εἰς αὐτὴν προσερχομένους εἰς τὸ ἐξῆς μὴ ἀναβαπτίζειν· ἀλλὰ κατὰ τὸν Ζ τῆς Β καὶ τὸν ϛ΄ κανόνα τῆς ς Συνόδου δέχεσθαι τούτους εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὀρθοδοξίας σφραγίζοντας αὐτοὺς πρῶτον τῷ μύρῳ τό τε μέτωπον κτλ. Καὶ τοῦτο (ποιοῦμεν) συγκαταβαίνοντες πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῆς διανοίας τῶν οὐκ ὀρθοφρονούντων περὶ τὸν τύπον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ νενοσηκότων, διὰ τὰς τῶν Ῥωμάνων ἱερέων καινοτομίας, ἀνθ' ὧν ἄδικόν ἐστιν αἰτιᾶσθαι τοὺς ὑπ' αὐτῶν βαπτιζομένους. «Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, ὧν τινες ἀστοχήσαντες, ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν» (Α. Τιμοθ. α, 5,6).

§. κ. Ἐνταῦθα τελευτᾷ ἡ Διατριβή, χρυσῆν ἐπιθεῖσα κορωνίδα τὰ θεόπνευστα ῥήματα τοῦ μεγάλου κήρυκος καὶ ζωγράφου τῆς ἀποστολικῆς τοῦ θεοπαραδότου βαπτίσματος τελετῆς, δι' ὧν ἐξελέγχει τὰς τῶν (Ῥωμάνων πάντως) ἱερέων ματαιολογίας, εἰς ἃς ἐξετράπησαν, ἀστοχήσαντες τῆς ἀνυποκρίτου πίστεως. Καὶ οὗτοι γὰρ (ὡς κἀμὲ εἶνοι, περὶ ὧν ἰδίως ὁ Ἀπόστολος διαλέγεται) «θέλουσι νεῖναι νομοδιδάσκαλοι (θεολόγοι), μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται» (αὐτ'

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὅπου διδάσκονται τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἤ, ὡς λέγομεν συνηθέστερον, τὰ Γραμματικά· τοὐτέστιν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν φιλολογίας, καὶ τἆλλα τὰ ἀνθρωπικὰ λεγόμενα μαθήματα· ἔτι δὲ καὶ ἡ Λατινικὴ φιλολογία. Περὶ τούτων πάντων λέγομεν ἐφεξῆς.

§. β. Τοιοῦτον Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἦναι ἱδρυμένον πλησίον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ κοινοῦ Σχολείου, ἵν' ἀπαρτίζοντες οἱ μέλλοντες τρόφιμοι τῆς Ἀκαδημίας αὐτόθι πᾶσαν τὴν ἀπαιτουμένην παιδομάθειαν, μεταβαίνωσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ θεολογικῶν μαθημάτων. Τοῦτο δὲ τὸ Γυμνάσιον κάλλιστον νομίζομεν νὰ ἦναι Συσσίτιον, ἤτοι νὰ συντρέφωνται καὶ νὰ συνδιαιτῶνται οἱ παῖδες ἐν αὐτῷ, καθὼς καὶ οἱ τρόφιμοι τῆς Ἀκαδημίας. Ἀλλὰ τοιοῦτον Συσσίτιον νὰ συσταθῇ δαπάνῃ τοῦ Κοινοῦ εἶναι πρᾶγμα, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ παρόν, ἀδύνατον, διὰ τὸ πολυδάπανον· δύναται δὲ νὰ συσταθῇ ἰδιαιτέρᾳ δαπάνῃ ἑνὸς ἑκάστου μαθητοῦ, καταβάλλοντος τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἰδίαν τροφὴν καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν ἐτήσια ἔξοδα, ὡς γίνεται εἰς τὰ παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις λεγόμενα pensions (ἤτοι σχολεῖα ἐκ δαπάνης, ἢ ἐξ ἐράνου καὶ εἰσφορᾶς, ἢ συμβολῆς· ἡμεῖς δὲ δυνάμεθα νὰ λέγωμεν αὐτὰ ἁπλῶς Συσσίτια) (α). Λόγους δέ, δι' οὓς κρίνομεν καλὸν νὰ ἦναι Συσσίτιον τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον, ἔχομεν τοὺς ἐφεξῆς.

ά) Εἰς ἣν προείπομεν ἐκλογὴν τῶν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν εἰσερχομένων νέων συμβάλλει παρὰ πολὺ ἡ ἐκ παίδων αὐτῶν συνδιαίτησις εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον. Διότι οἱ τοῦ Γυμνασίου ἐπιστάται διακρίνοντες εἰς τὴν παιδικὴν ἔτι ἡλικίαν τὰς ψυχικὰς αὐτῶν δυνάμεις καὶ διαθέσεις, καὶ διαχωρίζοντες τοὺς εὐφυεῖς καὶ ἀγαθοὺς καὶ εὐτάκτους ἀπὸ τῶν ἀφυῶν καὶ ἀδιορθώτων καὶ ἀνεπιτηδείων πρὸς τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα, τούτους μὲν θέλουσιν ἀποπέμπειν, ἵνα ἐπαγγελθῶσιν ἄλλα τοῦ βίου ἐπαγγέλματα, τοὺς δὲ ἐκλεκτοὺς θέλουσι παριστᾷν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὅπου καὶ ἡ τούτων δοκιμασία θέλει γίνεσθαι εὐκολω-

---

(α) Ὅτι δὲ τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Γυμνασίου πρέπει νὰ ἦναι εὐφυῶς κατεσκευασμένον καὶ ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν τούτων ὑγιεινὴν δίαιταν καὶ περίθαλψιν, εἶναι φανερόν. Διὸ πρέπει καὶ νὰ κτισθῇ συγχρόνως μετὰ τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς διοικήσεως κατὰ τὸ ἄριστον σχέδιον. Γνωρίζω τὰς περὶ τούτων τῶν οἰκοδομημάτων κατὰ τὸ παρὸν μεγάλας δυσκολίας· ἀλλ' ἐλπίζω πολλὰ παρὰ τῆς εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνόρθωσιν ἐπαγρυπνούσης θείας Χάριτος, τῆς θεραπευούσης τὰ ἀσθενῆ καὶ ἀναπληρούσης τὰ ἐλλείποντα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ξητήσαντας τὸ περὶ τῆς παναγίας Τριάδος δόγμα, καὶ ἀνατρέψαντας ὅλην τοῦ χριστιανισμοῦ τὴν διδασκαλίαν, ὅμως οἱ ἅγιοι Πατέρες τῶν εἰρημένων Συνόδων οὐκ ἐκανόνισαν βαπτίζεσθαι προσερχομένους, ἀλλὰ προσεδέξαντο τούτους, κρατοῦντάς ὅπερ εἶχον ἴδιον αὐτῶν βάπτισμα. Οὐ διέταξαν δὲ βαπτίζεσθαι τούτους οἱ θεῖοι Πατέρες, προφανῶς διὰ φόβον μήπως δευτερουμένου τοῦ βαπτίσματος καταστραφῇ τὸ κεφαλαιῶδες δόγμα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, τὸ «Ὁ μ ο λ ο γ ῶ ἓ ν β ά π τ ι σ μ α». Ταῦτα μέχρι τούτου ἡ Διατριβή.

§. θ. Σημειοῦμεν δὲ κἀν τούτοις τὰ ἑξῆς. α) Ὀρθῶς διέκρινε τοὺς αἱρετικούς, ὅσους οἱ κανόνες βαπτίζουσι προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τούτων δὲ γνώρισμα κοινὸν οὐ μόνον ἡ περὶ τὰ θεῖα δόγματα παντοδαπὴ βλασφημία, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἡ περὶ τὸ εἶδος τοῦ παρ' αὐτοῖς βαπτίσματος ἀσεβὴς παρανομία· καὶ αὕτη διττή, περί τε τὴν ἐπίκλησιν τῶν προσώπων τῆς Παναγίας Τριάδος (οἷον ἦν τὸ βάπτισμα τῶν εἰ ς τ ρ ε ῖ ς ἀ ν ά ρ χ ο υ ς, ἢ τ ρ ε ῖ ς υ ἱ ο ύ ς, ἢ ε ἰ ς τ ρ ε ῖ ς π α ρ α κ λ ή τ ο υ ς βαπτιζόντων. Ἀποστ. Καν. μθ), καὶ περὶ τὴν τριττὴν κατάδυσιν τοῦ βαπτιζομένου, οἷον ὑπῆρξε τὸ τῶν ε ἰ ς τ ὸ ν θ ά ν α τ ο ν τ ο ῦ Κ υ ρ ί ο υ κ α ὶ ε ἰ ς μ ί α ν κ α τ ά δ υ σ ι ν βαπτιζόντων (Ἀποστ. Καν. ν). Τοιοῦτο μονοκατάδυτον ἦν καὶ τὸ τῶν δυσσεβῶν Εὐνομιανῶν, οὓς ἡ Β. Οἰκουμενικὴ (Καν. ζ) καὶ ἡ ς (Καν. γε) κελεύουσαι βαπτίζεσθαι, τὴν μὲν περὶ τὴν ἐπίκλησιν βλασφημίαν τούτων χάριν συντομίας παρέλιπον, ἕνα δὲ μόνον ἐπέφερον λόγον (ὃ καὶ θεωρίας ἄξιον), ὡ ς β α π τ ι ζ ο μ έ ν ο υ ς ε ἰ ς μ ί α ν κ α τ ά δ υ σ ι ν. Ὅτι δὲ τοῦτο νοεῖ ὁ κανών, μάρτυς μεγαλοφωνότατος ὁ ἱερώτατος Φώτιος, ὅστις τὰ περὶ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀναθεωρῶν καὶ τοὺς περὶ τούτου ἀποστολικοὺς κανόνας (μη, μθ καὶ ν) παραβάλλων, λέγει τὰ ἑξῆς· «Τί δ' ἂν εἴποις; τίς δ' ἄν σε μὴ λάβῃ (γρ. λάβοι) φρίκη καὶ δέος, ἐπειδὰν τῶν ἀποστολικῶν θεσμῶν τὰς ἀπειλουμένας ψήφους ἀκούσῃς; ἃς οὐχ εἷς μόνον, οὐδὲ δεύτερος, οὐδὲ καθ' ἕνα πλείους, συμπας δ' ὁ χορὸς τῶν μαθητῶν τὴν δεσποτικὴν ἐντολὴν βεβαιῶν, οὐ λύων (ἄπαγε!), ἀπεφήνατο; Καὶ ποῦ λαβεῖν ἐστιν αὐτῶν τὸ φρικτὸν τῆς ἀρᾶς; αὐτῶν χρεὼν ἀκούειν τῶν οὐρανίῳ ψήφῳ κεκυρωμένων φωνῶν. διαπρύσιον αὖται βοῶσιν· «Εἴπερ ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος» (ἐπίστησον ἄνθρωπε· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐπιστάσεως ἐνταῦθα δεῖ· περιφανῶς γὰρ ἡ δεσποτικὴ κυροῦται παράδοσις). «Εἴτις οὖν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίσοι εἰς Πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, καθαιρείσθω».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ διώκεται, ἀλλὰ μένει ἀκλόνητος εἰς τὸν αἰῶνα. Εἰς τὴν πρώτην περίοδον ἤρχησεν ὁ διωγμὸς αὐτῆς ἀπὸ τὸν Κάϊν, ὅστις ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του Ἄβελ· καὶ τῇ ὁδῷ τοῦ Κάϊν ἐπορεύθησαν ἀκολούθως ὅλοι οἱ διῶκται (Ἰούδ. στίχ. 11). Οἱ ἀπόγονοι τοῦ φιλοθέου Σὴθ ἐδιώχθησαν ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ ἀσεβοῦς Κάϊν (α), ἕως οὗ ἐπνίγησαν οὗτοι εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Κατακλυσμοῦ, ἡ δὲ ἐκκλησία τῶν πιστῶν διεσώθη εἰς τὴν κιβωτόν. Ὡσαύτως καὶ μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν ὑπέμειναν διωγμοὺς ὁ Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἀπόγονοί του μέχρι Μωϋσέως. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀρχήσασαν Β΄. τῆς Ἐκκλησίας περίοδον, καὶ ὁ Δαβὶδ ὕστερον, καὶ ὅλοι οἱ προφῆται καὶ οἱ δίκαιοι πανταχοῦ εὗρον ἀντιλογίας καὶ διωγμούς, καὶ ὅλοι γενικῶς τῆς παλαιᾶς Διαθήκης οἱ ἁγιώτατοι ἄνδρες ἀπὸ τοῦ δικαίου Ἄβελ ἕως τοῦ Προδρόμου τῆς χάριτος ἐδοκίμασαν μυρίους διωγμούς, καὶ οἱ περισσότεροι θανάτους (β). Εἰς δὲ τὴν τρίτην τέλος περίοδον, ὁπότε ἀκμάζει τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου ἡ δύναμις, πρῶτος ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἀνέλαβε τὸν ἅγιον τοῦτον πόλεμον ἀρχήσας τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἀπὸ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἡρώδου καὶ τελευτήσας ἐπὶ σταυροῦ, καὶ εὐλογήσας δι' ἡμᾶς τὰ πρὸς σωτηρίαν συντείνοντα σταυρικὰ πάθη (γ). Οἱ Ἀπόστολοι αὐτὸν ἐμιμήθησαν ὡς διδάσκαλον, ἀποσταλέντες παρ' αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων (δ), καὶ ἦσαν, ὡς αὐτοὶ μαρτυροῦσι περὶ ἑαυτῶν, ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου καὶ πάντων περίψημα καὶ παίγνιον (ε). Τὴν αὐτὴν τύχην ἔλαβον ἀκολούθως καὶ οἱ ὀπαδοί των, οἱ ἐκ τοῦ αἵματός των πλῆθος ἀναβλαστήσαντες ἀναρίθμητον. Ὅλοι οὗτοι ἐδιώχθησαν, καὶ πάμπολλοι κατεσφάγησαν ὡς πρόβατα ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τούτου τοῦ κόσμου, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίων αὐτοκράτορας, ἐκ τῶν ὁποίων δέκα μεγίστους διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν ἀπαριθμεῖ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία· ά.) ἐπὶ Νέρωνος κατὰ τὸ 64 ἀπὸ Χριστοῦ Σωτῆρος ἔτος· β΄.) ἐπὶ Δομιτιανοῦ κατὰ τὸ 95. γ΄.) ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸ 111. δ΄.) ἐπὶ Ἀδριανοῦ τὸ 126. ε΄.) ἐπὶ τῶν δύο Ἀντωνίνων, τοῦ εὐσεβοῦς καὶ τοῦ φιλοσόφου περὶ τὸ 162. ς΄.) ἐπὶ Σεβήρου τὸ 202. ζ΄.) ἐπὶ Μαξιμίνου τὸ 235. ή.) ἐπὶ Δεκίου τὸ 250. θ΄.) ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ τὸ 258. ί.) ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τὸ 302. ἴφ' ὅλων τούτων τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν πεμπομένων ἡγεμόνων ὑπέμειναν τόσας βασάνους οἱ Χριστιανοί, ὅσας καὶ συλλογιζόμε-

---

(α) Γενέσ. ς, 2. 11. — (β) Ματθ. κγ, 35. — (γ) Ἑβρ. ιβ, 2. — (δ) Ματθ. ι, 16. — (ε) Α΄. Κορινθ. δ, 9—13.

ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἓν ἐσμέν. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί· ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα, ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ· ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω· ἐγὼ δέ σε ἔγνων· καὶ οὗτοι ἔγνωσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω· ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Κοινωνικόν. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον. Καὶ γίνεται

Παράκλησις μεγάλη τοῖς ἀδελφοῖς.

Τέλος τῆς Ἀκολουθίας. Εἰς δόξαν Θεοῦ (α).

(α) Ἡ ἀνὰ χεῖρας Ἀκολουθία συνετάχθη τῷ **1823**, ὅτε περίκλυτος μὲν ἡ κλαγγὴ τῶν ἑλληνικῶν ἤχει ὅπλων, μετέωρος δὲ ταῖς χρηστοῖς ἐλπίσι πᾶσα ἑλληνικὴ ἀνίπτατο καρδία. Προσηνέχθη δὲ τότε τῷ θεοστέπτῳ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Α'. μετὰ τῆς Ῥωσσικῆς μεταφράσεως, τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ ἐν Πετρουπόλει τότ' ἐπὶ παιδείᾳ διαπρέποντος πρίγκηπος Σεργίου Ἀλεξάνδρου Σιγμάτωφ, ὃς πολλὰ κατακοσμήσας πολιτικὰ ἀξιώματα καὶ διὰ πολλῶν σοφῶν συγγραμμάτων διαφημισθείς, πάντα τἀνθρώπινα μηδὲν ἡγησάμενος τῷ **1828** τὸν μοναδικὸν εἵλετο βίον, καὶ τῷ **1830** καρεὶς Ἀνίκητος μετωνομάσθη τῇ **25** Μαρτίου, τῇ δὲ **30** ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος, καὶ τῇ **3** Ἀπριλίου ἱερομόναχος. Τῷ δὲ **1834** περιελθὼν διάφορα τῆς Ῥωσσίας μοναστήρια δι' Ὀδησσοῦ ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, κἀκεῖθεν εἰς Ἅγιον Ὄρος. Τέλος δὲ τῷ **1836** διαδεξάμενος τὸν Εἰρήναρχον ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Ῥωσσικῇ Ἐκκλησίᾳ, τῇ **7** Ἰουλίου **1837** τὸ πεντηκοστὸν τέταρτον ἄγων ἔτος τῆς ἡλικίας ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ, πολλὰς τοῖς ἐνταῦθ' ἀπηλαυκόσι τῆς συνουσίας αὐτοῦ χρηστὰς καταλιπὼν ἀναμνήσεις. Βλ. τὸν Ῥωσσιστὶ συγγεγραμμένον «Βίον καὶ πολιτείαν αὐτοῦ», τυπωθέντα ἐν Πετρουπόλει, τῷ **1853**. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἔτη δώδεκα (α). Καὶ πάλιν αὐτὴν ἐξελθοῦσαν καὶ ὡς ὑπὸ φύλακι καὶ κηδεμόνι τῷ μνήσορι παραδοθεῖσαν, καὶ τεκοῦσαν τὸν Ἐμμανουήλ, κατέταξεν ὡς Ἀειπάρθενον ἐν τῷ Ναῷ μετὰ τῶν παρθένων αὐτὸς οὗτος πάλιν ὁ Ζαχαρίας, ὁ καὶ προρρηθεὶς ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος γενόμενος μάρτυς τοῦ μυστηρίου τῆς πανάγνου Παρθενομήτορος. Μαρτυρεῖ δὲ ταῦτα λαμπρῶς ὁ μέγας οὐρανοφάντωρ

πον καὶ μάρτυρα ἀναφερομένῳ συγγραμματίῳ ἱστορεῖται, ὅτι πλησιαζούσης ἤδη τῆς ὑπὸ Ναβυχοδονόσορος ἁλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων, αὐτὸς ὁ προφήτης Ἱερεμίας μετὰ τῶν ἱερέων παραλαβὼν τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἅγια καὶ πάντα τὰ σκεύη ἀπέκρυψε μέχρι συντελείας ἀποθεὶς ἐν σπηλαίῳ εἰς τὸ ὄρος Ναβάου (Βλ. Δωρόθ. ἐν Χρονικ. Πασχαλ. Τ. Β. σελ. 138. ἐκδ. Bon.). Ἀλλ' ὁ Ἰώσηπος «ἐπαύσατο μὲν οὖν, φησίν, ὅ τε ἐσσήνης, ὃν Ἕλληνες λόγιον καλοῦσιν, καὶ ὁ σαρδόνυξ τοῦ λάμπειν (πρὸς ἀπόκρισιν τῶν ἐρωτωμένων) ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συνθεῖναι τὴν γραφήν» (ἤτοι τῷ 120 Π. Χ. ὁ γὰρ Ἰώσηπος ἔγραφε περὶ τὸ 80. μ. χ.) «τοῦ Θεοῦ δυσχεράναντος ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν νόμων». Ἰώσηπ. Ἀρχαιολ. Γ, η, 9. Πρβλ. Φίλων. περὶ Μοναρχίας Λόγ. β. Τόμ. β. σελ. 226. ἐκδ. Mang. Βλ. Calmet Diction. de la Bible T. 4. p. 56, 58), ἢ καὶ ἄλλως διὰ θείου χρηματισμοῦ δηλωθεῖσαν. Ἢ μήπως τὴν μὲν τοῦ Προδρόμου σύλληψιν δι' ἀγγελικῆς ἐπιφανείας ἐτίμησεν ὁ Θεός, τῆς δ' ἀπ' αἰῶνος προωρισμένης αὐτοῦ Μητρὸς τά τε προοίμια τοῦ παναγίου βίου καὶ τὴν ἀνατροφὴν ἀφῆκεν ἀδόξαστα καὶ διὰ πρεπούσης ἐκφαντορικῆς θεοσημείας ἀμυσταγώγητα; Ταῦτα πρὸς τοὺς θέλοντας ἐξ ἅπαντος Ἱερέα, ἀλλ' οὐκ Ἀρχιερέα τὸν Ζαχαρίαν τὸν Βαραχίου. Ἡμεῖς δέ, τέλος, ἂν καὶ κυρίως Ἀρχιερέα ὠνόμασαν οἱ θεῖοι Πατέρες τὸν Ζαχαρίαν (ὡς φαίνονται μάλιστα Θεοδώρητος καὶ Χρυσόστομος), ταύτην αὐτῶν τὴν γνώμην προθύμως ἀσπαζόμεθα καὶ τιμῶμεν παρὰ πάσας τὰς τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἀκάρπους ἀμφιβολολογίας προκρίνοντες τὴν ἥσυχον καὶ φωτεινὴν ἑρμηνείαν τῶν Θεοφόρων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες οὔτε τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀρχαιολογίας καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς ἐθίμων καὶ καιρικῶν περιστατικῶν ὑπῆρχον ἀνήκοοι, ἀλλὰ καὶ μάλιστα εἰδήμονες (ὡς πλησιέστατοι τῶν τότε χρόνων γενόμενοι), καὶ τῶν Εὐαγγελικῶν λογίων τὸν νοῦν ἐξηκρίβωσαν, ἐγκύψαντες εἰς τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος.

(α) Ὁ δὲ μακαρίτης Μελέτιος (Ἐκκλ. Ἱς. Βιβ. ά. Κεφ. β.) ἱστόρησε τὴν Θεοτόκον διατρίψασαν τὸν δωδεκαετῆ χρόνον ἐν τῷ Ναῷ (ὅπου καὶ αἱ ἄλλαι Παρθένοι εἰσήρχοντο), ἀλλ' οὐχὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἄδυτον τοῦ Ναοῦ, τὸ Ἅγιον Ἁγίων καλούμενον. Καὶ φαίνεται ὁ σεβάσμιος ἐκεῖνος ἀνήρ, ὅτι καὶ τοῦτο ἔγραψεν ἐπιπολαιότερον (καθὼς ἐνίοτε συνεθίζει), συγχύσας εἰς μίαν τήν τε πρώτην εἰς τὸν Ναὸν εἴσοδον τῆς Θεοτόκου (ὁπότε διέτριβεν εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων), καὶ τὴν δευτέραν αὐτῆς εἰσέλευσιν, τὴν μετὰ τὴν κύησιν τοῦ Σωτῆρος, ὁπότε ταύτην ὁ Ζαχαρίας κατέταξε μετὰ τῶν Παρθένων. Σημείωσαι δὲ ὅτι ὅλος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων Ναὸς «Ἅγιον ἐκαλεῖτο» (Ἰώσηπ. Ἀρχ. Ἰουδ. Γ'. ς'. 4), καὶ ἓν μὲν τούτου μέρος ὠνομάζετο

τηδες συνεφώνησαν οἱ Εὐαγγελισταὶ φιλοτιμηθέντες ἵνα τὴν αὐτὴν πρᾶξιν ἐκφράσωσιν ἀμφότεροι κατ' ἀντιχρονισμὸν (λόγου πάθος ἄλλως παντάπασιν ἄγνωστον εἰς αὐτούς), καὶ ἔπειτα πάλιν μικρολόγως γραμματικίζοντες, ὁ μὲν ἐσχημάτισε τὸ ῥῆμα καθ' ὁριστικήν, ὁ δὲ κατὰ μετοχικὴν ἔγκλισιν ὑπτιώτερον ; Ἀλλὰ τὸ τοιαῦτα λέγειν τῆς ἐσχάτης μωρίας ἐστίν. Ὥστε καὶ ἐκ μόνης τῆς παραθέσεως τῶν ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν ὁ τοῦ Ζαχαρίου φόνος ἀποδείκνυται ἤδη προγεγονώς, ὡς παρωχημένως ἱστορούμενος καὶ τῶν ἀντιχρονιστῶν ἡ δόξα ἐξελέγχεται ψευδής.

Ἐπειδὴ λοιπὸν οὔτε Ζαχαρίας οὗτος ὁ τοῦ Βαρούχ, οὔτε ὁ μεταξὺ τῶν ἐλασσόνων Προφητῶν ιά. ἀριθμούμενος Ζαχαρίας τοῦ Βαραχίου, οὔτε, τέλος, ὁ παλαιός, ὁ τοῦ διωνύμου ἢ τριωνύμου πατρὸς διώνυμος υἱὸς Ἀζαρίας ἢ Ζαχαρίας, ὁ τοῦ Ἰωδαὲ ἢ Βαραχίου ἢ Σουδέα, ἔχουσιν ἀναμφίβολα γνωρίσματα ταὐτότητος πρὸς τὸν ἐν Εὐαγγελίοις Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου, τὸν ἀπολόμενον μεταξὺ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, μένει πιθανώτατον ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ὁ αὐτὸς καὶ Ζαχαρίας ὁ Ἱερεύς, ὁ πατὴρ τοῦ Προδρόμου, καθὼς ἡμῖν παρέδωκαν οἱ θεῖοι Πατέρες. Πρὸς τοῦτο συμβάλλει καὶ ἡ φράσις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὅστις πανταχοῦ τὸν Ζαχαρίαν χωρὶς πατρωνυμίας ἐμνημόνευσε, καὶ ὁπότε πατέρα τοῦτον ἱστόρησε τοῦ Προδρόμου (Κεφ. ά. καὶ β'), καὶ ὁπότε τὰ περὶ τὸν φόνον ὕστερον ἐξέφρασε· διότι «ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου» μόνον εἰπών, τ' ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Ζαχαρίου ἀπεσιώπησεν, οὐδ' ἄλλο τι προσέθηκεν ἐπώνυμον οὐδέν, ὡς ἄνδρα μνημονεύων ἤδη γνωστὸν ἐξ ὧν ἔγραψε περὶ αὐτοῦ προηγουμένως ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ Εὐαγγελίου κεφαλαίῳ. Ὁ δὲ θεῖος Ματθαῖος προσέθηκε καὶ τὸ «υἱοῦ Βαραχίου» τὸν πατέρα δηλαδὴ τοῦ Προδρόμου δηλῶν καὶ αὐτός· διότι μόνον εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ὁ ἱερὸς οὗτος Εὐαγγελιστής, ὠνόμασε τὸν Ζαχαρίαν, ἀλλαχοῦ δὲ οὐδαμοῦ οὐδόλως ἐμνημόνευσε τὸν τοῦ Προδρόμου γενέτην οὐτ' αὐτός, οὔτε οἱ ἄλλοι δύω Εὐαγγελισταί, ἀλλὰ μόνον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἢ ἁπλῶς Ἰωάννην λέγουσι τὸν Πρόδρομον (α).

«ἐπιφανεστάτους οἴκους» (βίῳ Κωνς. γ. 48) ἀντὶ Ναοὺς (ὡς οἴκους Θεοῦ) καὶ οἶκος εὐκτήριος πάλιν τὸ συνηθέστερον παρεκκλήσιον.

(α) Βλ. Ματθ. γ, ιά, ιδ, ις, ιζ, Μάρκ. ς, καὶ η. Ἰωάν. ά. γ, δ. Πραξ. ιγ, Οὕτω καὶ Λουκᾶς ζ'. θ'. κτλ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ξίαν διαρκής ὠφέλεια; Εὔπτωτος ὁ ἄνθρωπος φύσει καὶ ἀσθενής· δυσφύλακτος δὲ ὁ τῆς ἀρετῆς θησαυρός· κοῦφον δὲ χρῆμα νεότης καὶ εὐρίπιστον καὶ εὐαπάτητον· ὅταν δὲ καὶ ἀφορμὰς πρὸς κακίαν λαμβάνῃ, καὶ τὸ σκανδαλῶδες τὴς μοχθηρίας παράδειγμα βλέπῃ καῖον δημοσίως καὶ προφανῶς, τότε ποία τις ἐλπὶς ἀπομένει πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ψυχολέθρου μιασμοῦ, καὶ μάλιστα εἰς τούς, ὅσοι τύχωσιν ἀστήρικτοι καὶ ἀνερμάτιστοι πρὸς εὐσέβειαν καὶ ἀρετήν; Ἢ δὲν συλλογίζονται ἆρα πολλάκις οἱ τοιοῦτοι λέγοντες, «Ἂν ἡ ἀσέλγεια κακὸν καὶ ὀλέθριον, ὡς διαγορεύουσιν οἱ νόμοι οἱ Ἐκκλησιαστικοί, διὰ τί πρὸς ταύτην ὁ νόμος ὁ πολιτικὸς ἀδιαφορεῖ; ἢ μήπως ὁ τοῦτον θεσμοθετήσας δὲν ὑπῆρχε χριστιανός»; Ἐκ δὲ τοιούτων λογισμῶν συνάγουσι πάντως τὸ εὐαρεστότερον συμπέρασμα.

Παραλείπομεν ἄλλα παραδείγματα τῆς τῶν ἠθῶν διαφθορᾶς, ὅση καὶ οἵα πηγάζει ἐκ τῆς τῶν νόμων τῶν πολιτικῶν ἀντιφάσεως τῆς πρὸς τοὺς θείους θεσμούς, ἄλλους τε καὶ τοὺς περὶ γάμων καὶ περὶ ἄλλων ἱερῶν καὶ ὁσίων, ἀνέκαθεν εἰς τῶν ὀρθοδόξων τὴν πολιτείαν τεθεσπισμένους. Τῶν τοιούτων ἡ θεωρία ἀνήκει εἰς ὀρθοδόξου πατρίδος ὀρθοδόξους πατριώτας τοὺς αὐτοὺς καὶ νομοθέτας· οἵτινες μήτε πρὸς ἀγρίους καὶ βαρβάρους μήτε πρὸς δυσσεβεῖς νομοθετοῦντες λαούς, ἀλλ' εἰς υἱοὺς πατέρων πρεσβυτάτων νομοθετῶν, παρ' ὧν ἐξέλαμψεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἥ τε τῆς πολιτικῆς θεσμοθεσίας σοφία καὶ ἡ τῶν θείων νόμων φανωτάτη διδασκαλία, εἰς ἔθνος ἅγιον, λαὸν περιούσιον, βασίλειον ἱεράτευμα· εἰς τοιαύτην ἱερὰν πολιτείαν νομοθετοῦντες οἱ τοῦ Σόλωνος ἀπόγονοι καὶ γνήσιοι τοῦ θείου Παύλου μαθηταί, καθιδρύσουσι τῶν πολιτικῶν νόμων τὸ οἰκοδόμημα, ὡς ἁγιώτατον ἱερόν, ἄβατον παντὸς βεβήλου καὶ ἀνοσίου παραγγέλματος, συνεξυφαίνοντες καὶ συναρμολογοῦντες τά τε κατὰ τὴν πατρῴαν εὐσέβειαν καὶ τὰ κατὰ δικαιοσύνην καὶ εὐφροσύνην καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητα καὶ ἀτυφίαν καὶ τὰς ἄλλας κοινωνικὰς ἀρετὰς ἀληθῆ συμφέροντα τοῦ ἔθνους, ὅσα τὴν κοινὴν εὐπραγίαν ἀποτελοῦσιν. Εὑρήσουσι δὲ πάντα, ἀρετὴν καὶ παιδείαν καὶ πεῖραν καὶ χρόνον διδάσκαλον ἔχοντες, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν εὐγενῆ τοῦ ἔθνους ἁπλότητα (μηδεμίαν ἔχοντος χρείαν πολλῶν τινων ἀλλοφύλων παραγγελμάτων, ἐπὶ παλαιαῖς καὶ σαπραῖς καταχρήσεσι νομοθετηθέντων) ἐμφρόνως παρατηροῦντες καὶ περιθάλποντες, πρώτιστα δὲ καὶ ἔσχατα, τὸν αἰώνιον νομοθέτην εὐχαῖς ὁσίαις ἐξευμενίζοντες· διότι οὗτος καὶ τὸν νοῦν καταυ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τῇ 9 ἔρχονται εἰς τὸν δεῖπνον, καὶ διατρίψαντες ἡμίσειαν μόνον ὥραν ἀνίστανται, καὶ εὐθὺς σημείου δοθέντος ἵστανται κατὰ τάξιν, καὶ ἀρχίζει ὁ ἀναγνώστης τὸ Ἀπόδειπνον.

Τῇ 10 κρούει ὁ μέγας κώδων, καὶ ὑπάγει ἕκαστος εἰς τὴν κλίνην, ἵνα κοιμηθῇ ὥρας ἑπτά.

Οὕτω διαιρεῖται τὸ ἡμερονύκτιον διχῶς, τὸ μὲν ἥμυσι εἰς ἀνάπαυσιν σωματικήν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ εἰς ἄσκησιν ψυχικήν, καθ' ἣν ἀφιεροῦνται τρεῖς μὲν ὧραι εἰς προσευχήν, τρεῖς δὲ εἰς μελέτην, καὶ ἓξ εἰς ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων. Συμβάλλει δὲ τὰ μάλιστα πρὸς εὐταξίαν, ἀφ' οὗ ἐξέλθωσιν ἅπαξ τὸ πρωΐ ἐκ τῶν οἰκημάτων οἱ μαθηταί, νὰ μὴ εἰσέρχωνται πλέον εἰς αὐτά, πλὴν τὴν ὥραν, καθ' ἣν μέλλουσι νὰ κοιμηθῶσι (τὴν δὲ πᾶσαν ἡμέραν νὰ διατρίβωσιν εἴς τε τὰς στοὰς ἐπὶ τῶν παραδόσεων, καὶ εἰς τὰ κοινὰ μελετητήρια). Ἕως οὗ δὲ κατακλιθῶσιν, ἐπιστατεῖ παρὼν ὁ Εὐταξίας (ὁ ἐπὶ τῆς εὐταξίας), ὅστις καὶ φροντίζει περὶ τῆς σβέσεως τῶν φώτων, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐπαγρυπνοῦσιν ἀλληλοδιαδόχως φύλακες ἐκ τῶν ὑπηρετῶν περιπατοῦντες ἡσύχως εἰ; τὴν αἴθουσαν πρὸ; φύλαξιν, μήπως συμβῇ τι ἀπευκταῖον ὑπὸ πυρὸς μὴ σβεσθέντος ἐπιμελῶς· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀνήκει εἰς τὴν φροντίδα τοῦ Οἰκονόμου. Ὁ δὲ Πνευματικὸς

ιγ) Νὰ συγκάθηται εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τῶν τροφίμων, ὁμοῦ καὶ ὁ Οἰκονόμος, ἐπιστατοῦντος πάντοτε καὶ τοῦ Εὐταξίου. Ἐὰν δέ ποτε λείψῃ ὁ Πνευματικός, ἀλλ' ὁ Οἰκονόμος πάντοτε νὰ συντρώγῃ πρὸς τήρησιν τῆς εὐταξίας.

ιδ) Ὁ Πνευματικὸς θέλει ἀπολύειν καὶ τοὺς τροφίμους, ἵνα ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας, ἂν δέῃ, καὶ ὑπάγωσιν εἰς οἰκίαν συγγενοῦς ἢ καὶ φίλου πρὸς ἐπίσκεψιν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ συγχωρῆται εἰμὴ δὶς ἢ τρὶς τοῦ μηνός, καὶ εἰς μόνους τοὺς ἀγαθοὺς καὶ εὐτάκτους· καὶ οὗτοι ὅταν λαμβάνωσι τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Πνευματικοῦ, νὰ λαμβάνωσι καὶ γραμμάτιον (billet), οὗ ἄνευ δὲν θέλει συγχωρεῖν εἰς οὐδένα τῶν μαθητῶν νὰ ἐξέρχηται ὁ ἐφισάμενος Θυρωρὸς τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ δὲ ἐξερχόμενος νὰ ἐπιστρέφῃ ἐξ ἅπαντος τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ προσέχωσιν ὅ,τε Ταξίαρχος καὶ ὁ Εὐταξίας· διότι τὸ θυραυλεῖν καὶ διανυκτερεύειν ἐκτὸς τῆς Ἀκαδημίας δὲν εἶναι συγχωρητέον οὐδέποτε εἰς οὐδένα.

ιε) Ἐὰν δὲ ἔρχωνται εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὰς ἑορτὰς συγγενεῖς ἢ φίλοι τινὸς τροφίμου πρὸς ἐπίσκεψιν, πρῶτον μὲν ἡ ἐπίσκεψις νὰ γίνηται

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΡΘΡΟΝ Ι΄.

§. ιά. Ἡ ἑβδόμη ἐντολὴ ἀπαγορεύει τὴν μοιχείαν, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτὴν ὅλας τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, καὶ προστάσσει νὰ ζῶμεν ἁγνῶς καὶ σωφρόνως, εἴτε ὑπὸ γάμον, εἴτε ἄγαμοι ὄντες.

Σημ. Α΄. Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον ἄρσεν καὶ θῆλυ καὶ διὰ τὸν πληθυσμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ διὰ νὰ βοηθῶνται ὑπ' ἀλλήλων εἰς καιρὸν χρείας· ὁ γάμος εἶναι συγκεχωρημένος καὶ τίμιος δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε καὶ νὰ ζῶσι δι' αὐτοῦ τιμίως καὶ σωφρόνως. Ὅστις ἐξυβρίζει εἰς τὸ μυστήριον τοῦ γάμου διὰ μοιχείας, κἂν ἔγγαμος ᾖναι κἂν ἄγαμος, κολάζεται εἰς ταύτην μὲν τὴν ζωὴν μὲ καταισχύνην καὶ δριμύτατον τῆς συνειδήσεως ἔλεγχον, μὲ σκοτισμὸν τοῦ νοὸς καὶ διαστροφὴν τῆς θελήσεως, μὲ σωματικὰς φοβερὰς ἀῤῥωστίας καὶ ἀθλιωτάτην πενίαν, πολλάκις δὲ καὶ μὲ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιφερομένας ποινάς· εἰς δὲ τὸν μέλλοντα αἰῶνα εἰς τὰς φλόγας τοῦ ᾅδου (α)· διότι ἡ ὕβρις αὕτη εἶναι ἐναντία οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φύσιν αὐτὴν καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὡς ἐξορίζουσα τὴν αἰδῶ, καὶ τιμιότητα, καὶ εὐταξίαν, ἥτις πρέπει νὰ βασιλεύῃ εἰς τὰς οἰκογενείας, καὶ φαρμακόνουσα ὀλεθρίως τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Ἁμαρτάνουσι δὲ εἰς ταύτην τὴν ἐντολήν.

ά.) Οἱ πράσσοντες ὁποιανδήποτε πρᾶξιν ἀσελγῆ καὶ ἀθέμιτον.

β΄.) Οἱ μεταχειριζόμενοι ὅλα ἐκεῖνα, ὅσα ἐγείρουσι τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, οἷον γαστριμαργίαν, μέθην, αἰσχρολογίαν, ἀσχήμονα καὶ καλλωπιστικὴν περιέργειαν εἰς τὰ φορέματα, ἀνάγνωσιν βιβλίων αἰσχρῶν, καὶ τὰ τοιαῦτα.

γ΄.) Οἱ περιτρέχοντες εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ παράθυρα νὰ βλέπωσι γυναῖκας μὲ αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας λογισμούς, διότι εἰς τούτους δὲν λείπει πάρεξ ἡ εὐκαιρία διὰ νὰ πράξωσι τὸ ἔργον. Ἐκ τῶν ῥηθέντων φαίνεται, ὅτι ἡ ἁγία αὕτη ἐντολὴ παραβαίνεται τριπλῶς, καὶ δι' ἔργων καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ λογισμῶν ἀθεμίτων (β).

Σημ. Β΄. Διὰ ν' ἀποφύγωμεν τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, τρία εἶναι μάλιστα τὰ προφυλακτικώτατα μέσα· ά.) ἀνάγνωσις ἠθικῶν βιβλίων ἡνωμένη μετὰ προσευχῆς· β΄.) ἐργασία, διότι ἡ ἀργία εἶναι μήτηρ τῆς ἀ-

---

(α) Ἑβρ. ιγ, 4. Ἐφεσ. ε, 5. Ἀποκαλ. κα, 8.—(β) Β. Κορινθ. ζ, 1. Α. Θεσσαλ. δ, 5. Ματθ. ιβ, 36. 37. Ἐφεσ. δ, 29. καὶ ε, 4.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὰ ἔργα αὐτοῦ (α), καὶ ἀπαρτίσῃ τὸ ἔργον τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως, καθότι ἡ περιποιηθεῖσα διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐλπιζομένη ὑπὸ τῶν ἀληθῶν Χριστιανῶν εὐδαιμονία δὲν εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ φυλάττεται εἰς τοὺς οὐρανούς (β). Ἀποδεικνύεται δὲ ἡ δευτέρα τοῦ Χριστοῦ παρουσία οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ καὶ προνοίας καὶ θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς δι'αὐτοῦ σωτηρίας τοῦ κόσμου λόγων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἑκάστου ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ἡ φυσικὴ αἴσθησις πληροφορεῖ ἕκαστον, ὅτι μένουσιν ἀμοιβαὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς μετὰ τὴν παροῦσαν ζωήν (Μερ. Α. Τμ. Α. §. ί. Σημ.). Θέλει δὲ κρίνειν ὁ φοβερὸς κριτὴς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ ἀγαθοὺς καὶ πονηρούς, καὶ ἀπίστους καὶ πιστούς, τοὺς μὲν ἀπίστους κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον (γ), τοὺς δὲ πιστοὺς κατὰ τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς, ἐξετάζων τὰ ἔργα ἑκάστου, τὰ ὁποῖα ὡς καρδιογνώστης ἀκριβῶς διακρίνει χωρίς τινων μαρτύρων καὶ κατηγόρων· καὶ τοὺς μὲν ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ υἱοὺς καὶ υἱοὺς τῆς ἀναστάσεως θέλει ἰδεῖν μὲ πατρικοὺς καὶ εὐμενεστάτους ὀφθαλμούς, καὶ ὀνομάσας αὐτοὺς δούλους πιστούς, πρόβατα ἴδια, φίλους, εὐλογημένους, καὶ ἐπαινέσας παῤῥησίᾳ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς, θέλει τέλος ἀξιώσειν αὐτοὺς τῆς αἰωνίου χαρᾶς καὶ τῶν ἀκατανοήτων καὶ ἀνεκλαλήτων αὐτοῦ ἀγαθῶν (δ)· ἐξ ἐναντίας πάλιν τοὺς ἀσεβεῖς καὶ κακούργους θέλει ἰδεῖν μὲ ὀφθαλμοὺς ὀργῆς, καὶ ὀνομάσας αὐτοὺς ἐρίφια ἀχάριστα καὶ κατηραμένα, καὶ θεατρίσας τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ ἀσπλαγχνίαν πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς, θέλει τέλος ἐξορίσειν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τοῦ κλαυθμοῦ, τὴν σκοτεινὴν κατοικίαν τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ὅπου θέλουσι βασανίζεσθαι αἰωνίως διὰ τὴν πονηρίαν των (ε). Θέλει δὲ γείνει ἐξαίφνης ἡ ἔλευσις τοῦ Κριτοῦ· ἐξαίφνης χλονηθήσεται ἡ γῆ, καὶ σκοτισθήσεται ὁ ἥλιος μετὰ τῆς σελήνης, καὶ πεσοῦνται οἱ ἀστέρες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σαλευθήσονται αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, καὶ ἠχήσει φοβερῶς ἡ σάλπιγξ τῶν Ἀρχαγγέλων, καὶ ἀναστήσονται εὐθὺς πρὸς τὸν ἦχον ὅλοι οἱ ἀπ'αἰῶνος νεκροί, καὶ ἁρπαγήσονται μετὰ τῶν ζώντων ἐν νεφέλαις, καὶ παραθήσονται ἔμπροσθεν τοῦ ἐνδόξου θρόνου τοῦ φοβεροῦ κριτοῦ, καὶ δια-

6. 41

(α) Β'. Κορινθ. ε, 10 — (β) Β. Θεσσαλον. α, 6—7. — (γ) Ῥωμ. β, 12—15. — (δ) Ματθ. κε. — (ε) Ματθ. κε, 41—46. καὶ Ἰουδ. α, 14—15.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νεκρὸν οἱ παρατυχόντες ἱεροὶ Πατέρες καὶ οἱ θεράποντες τοῦ Ἁγίου ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις εἰς Βλαδιμηρίαν κομίσαντες, ἔθαψαν ἐντίμως παρόντος τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Κυρίλλου (ὅς «φεῦ! ἀνέκραζε δακρύων πικρῶς, ἔδυσεν, ἔδυσεν ὁ ἥλιος τῆς Ῥωσσίας»), καὶ πάντων τῶν πολιτῶν ὀδυρομένων ἡμέρας πολλάς· ἐπένθησαν δὲ καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις τὴν ὀρφανίαν τοῦ κοινοῦ τῆς Ῥωσσίας Πατρός, καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας αὐτοῦ ταφῆς (τὴν **23** Νοεμβρίου.) ἑώρταζον, ὡς καὶ σήμερον, πολλῶν καὶ μεγάλων θαυμάτων ἐκ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου τοῖς μετὰ πίστεως προσερχομένοις ἐνεργουμένων (α).

(α) Ἐπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς κηδείας ἐδόξασεν ὁ Θεὸς τῇ θαυματουργικῇ αὐτοῦ δυνάμει τὸν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων μέχρι καὶ δυσμῶν τοῦ βίου δοξάσαντα τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα. Τοῦ γὰρ εἰρημένου Μητροπολίτου Κυρίλλου, ὃς τῷ **1250** ἐν Νικαίᾳ ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐπαξίως προεχειρίσθη (βλ. Ἱστορ. τῆς Ἐκκλ. τῆς Ῥωσ. σελ. **54—57**), προσερχομένου μετὰ λύπης καὶ κατανύξεως τῇ σορῷ τοῦ Ἁγίου, ἵνα κατὰ τὸ εἰωθὸς τὸ **Συγχωρητήριον** ἐγχειρίσῃ αὐτῷ, ἡ χεὶρ τοῦ νεκροῦ θαυμασίως ὡς ζῶντος αὐτομάτη ἀνοιχθεῖσα ἐδέξατο τὸν χάρτην· ὁ δὲ εὐσεβὴς λαός, ὁ διὰ τὰ **καλὰ** τοῦ κοινοῦ πατρὸς αὐτῶν **ἔργα** πολλάκις τὸν ἐν τοῖς Οὐρανοῖς δοξάσας Πατέρα, τῷ θαύματι ὑπερεκπλαγεὶς ἐδοξολόγει τὸν **θαυμαστὸν ἐν τοῖς Ἁγίοις** αὐτοῦ **Θεόν**, καὶ τὴν ἰσχυρὰν τοῦ ἐν Ἡγεμόσιν ἡγιασμένου ἀντίληψιν οὐ διέλιπεν εὐλαβῶς ἐπικαλούμενος. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ἁγίων αὐτοῦ λειψάνων μετὰ **117** περίπου ἐνιαυτοὺς ἐκ θαύματος μνημονεύεται γενομένη (Βλ. Λεξ. ἱστορ. σελ. **44.** καὶ Βίον σελ. **86**). Ὅτε γὰρ τῷ **1380** ὁ μέγας τῆς Ῥωσσίας ἡγεμὼν Δημήτριος τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀνέλαβε πρὸς τοὺς ἀθέους Τατάρους βαρὺν ἀγῶνα, καὶ «πάντες ἔσπευδον ἐγκονῶντες ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης πατρίδος, οἱ μὲν ξίφεσιν, οἱ δὲ εὐχαῖς καὶ δεήσεσιν» (Βλ. Καραμιζ. Ἱστορ. **Τ. Ε.** σελ. **59**)· τότε καί τις τῶν εὐλαβῶν Μοναχῶν ἀγρύπνως ἐγκαρτερῶν τῇ προσευχῇ καὶ ταῖς πρὸς τὸν Ἅγιον ἱκεσίαις, ὁρᾷ μετ' αὐτομάτην ἔναυσιν τῶν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου λαμπάδων δύο πολιοὺς λαμπρῶς ἐνδεδυμένους καὶ «Ἀνάστηθι, κράζοντας, Ἀλέξανδρε, τάχυνον εἰς βοήθειαν τοῦ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων καταθλιβομένου συγγενοῦς σοι Δημητρίου·» καὶ (ὦ τοῦ θαύματος!) εὐθὺς ἐπεφάνη ἀναστὰς ὁ Ἅγιος. Ὁ δὲ μοναχὸς καταπτοηθεὶς ἐξωμολογήσατο τὸ θαῦμα τῷ Μητροπολίτῃ. Οὗτος δ'ἐκ τῆς συμπτώσεως τοῦ δράματος καὶ τῆς παρὰ τὸν Τάναϊν ἀειμνήστου νίκης, τῆς μέχρι καὶ ἡμῶν ἑορταζομένης παρὰ τῶν εὐσεβῶν Ῥώσσων τῷ σαββάτῳ τῷ μεταξὺ τῆς **18** καὶ **28** Ὀκτωβρίου (βλ. Καραμιζ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. **69**), συνεικάσας τὸν θεῖον δάκτυλον, πανηγυρικῶς ἀνεκόμισεν ἐκ τοῦ τάφου ἀκήρατα τὰ τοῦ Ἁγίου λείψανα, καὶ εὐλαβῶς ἀπέθετο εἰς Λάρνακα. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τῆς θείας παντοδυναμίας μαρτύρια ἐν τοῖς ἁγίοις τούτοις λειψάνοις ἀδιαλείπτως ἐθαυματουργοῦντο, ἅπερ τῷ **1547** ὁ σεβασμιώτατος Νοβογοροδίας (Νεαπόλεως) Μακάριος, οὗ ἐπιμελείᾳ καὶ ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου ἰδίᾳ συνετάχθη τὸ πρῶτον ἐπινεύσει τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Βασιλειάδου τοῦ Ἀγερώ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

γελικόν). Ὡμολόγησαν δὲ τέλος καὶ αὐτοὶ οἱ Τυβιγγαῖοι, ὅτι καὶ ἔτι τότε κατ' αὐτοὺς καί τισι τῶν προσβορρότερων τῆς Γερμανίας ἐθνῶν ὁ αὐτὸς (ὁ διὰ γ, καταδύσεων) τοῦ βαπτίζειν τρόπος εὐχρηστήθη κτλ. — Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ῥωσσίᾳ ἡ ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Φιλαρέτου ἱερὰ συγκροτηθεῖσα Σύνοδος (τῷ **1629**) κανονικῶς διετύπωσε καὶ διέταξε βαπτίζεσθαι τοὺς ἐκ τῶν Δυτικῶν ἐπιστρέφοντας εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἀνεκινήθη δὲ ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ τὸ περὶ τοῦ βαπτίσματος ζήτημα, διότι τῶν τις ἀρχιερέων μύρῳ μόνον χρίσας ἀπεδέξατο προσελθόντας τινὰς Λατίνους. Κατὰ δὲ τὸ **1666** ἐπανεύσει τοῦ τότε βασιλεύοντος τῆς Ῥωσσίας εὐσεβεστάτου καὶ περικλεεστάτου Ἀλεξίου Μιχαηλίδου συνεκροτήθη ἐν Μόσχᾳ μεγάλη Σύνοδος (ἥτις διήρκεσε καὶ μέχρι τοῦ **1667**), ἐν ᾗ παρῆσαν καὶ δύω τῶν Ἀνατολικῶν Πατριαρχῶν, ὅ,τε Ἀλεξανδρείας Παΐσιος καὶ ὁ Ἀντιοχείας Μακάριος, μετ' ἄλλων Ἀνατολικῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῶν ἐξ ἁπάσης τῆς Ῥωσσίας λογάδων Ἀρχιερέων καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν. Συνηθροίσθη δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη κυρίως, ἵνα κρίνῃ τὸν τότε Πατριάρχην τῆς Ῥωσσίας Νίκωνα, κατηγορούμενον ὡς ἔνοχον πολλῶν καινοτομιῶν· ἀνατρέψῃ δὲ τὰς ὑπό τινων δυσσεβοφρόνων κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐπιφυείσας κακοδιδασκαλίας. Τὸν μὲν οὖν μακάριον Νίκωνα καθεῖλεν ἡ Σύνοδος αὕτη τῆς τε πατριαρχείας καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχιερωσύνης· ἀντικατέστησε δὲ πατριάρχην τὸν Ἰωάσαφ, καὶ τὰς αἱρετικὰς βλασφημίας ἐξήλεγξε, τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας ἀνακηρύξασα καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν ἐμπεδώσασα κατὰ τὴν πατροπαράδοτον διατύπωσιν, ἐφ' ᾧ καὶ κανονικὰ κεφάλαια συνέταξε **N** (α). Μετὰ δὲ ταῦτα, προτείναντος τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου (τῆς ἀνάγκης πάντως, ὡς ἔοικεν, ἀπαιτούσης) τὸ περὶ τοῦ πῶς δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἐκ τῶν Λατίνων ἐπιστρέφοντας ζήτημα (καίτοι πρότερον ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Φιλαρέτου καὶ πάπου τῆς αὐτοῦ βασιλείας διαλυθέν), ἡ αὐτὴ μεγάλη Σύνοδος ἀνακρίνασα καὶ διορθώσασα (ὅπως

(α) Ὁ τὰ κεφάλαια ταῦτα περιέχων «Ὅρος ἤτοι τόμος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς συγκροτηθείσης ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ Βασιλευούσῃ μεγαλοπόλει Μοσχοβίας, ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου **7174** (ἤτοι τῷ **1666** μ. χ)· ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ Ἰνδικτ. δ.» σώζεται ἀνέκδοτος ἔν τε τῇ τοῦ ἀκαμάτου Δοσιθέου ἀνεκδότῳ «Νομικῇ Συναγωγῇ» (σελ. **376—388**) καὶ ἐν ἰδίῳ χειρογράφῳ (Ἀριθμ. **509**)· ἅπερ ἀμφότερα εἴδομεν ἀποκείμενα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου· Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τίας, καὶ μὴ τυχόντα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως (α)· «Ἐὰν γὰρ φησὶ) μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (β).

§. λέ. Τὸ Χρῖσμα εἶναι μυστήριον, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς μὲ τὸ μύρον χρίσεως τῶν μελῶν τοῦ ἤδη βαπτισθέντος ἐπιχέει εἰς αὐτὸν ἀοράτως τὸ πνευματικὸν μύρον, ἤγουν τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Σημ. Α΄. Τὸ μυστήριον τοῦτο τελεῖται ὑπὸ τοῦ ἱερέως εὐθὺς μετὰ τὸ Βάπτισμα, χρίοντος τὰ κυριώτερα μέλη τοῦ σώματος μὲ μύρον καὶ ἐπιλέγοντος ταῦτα τὰ λόγια, «Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου». Διὰ ταύτης τῆς ἱεροτελεστίας ἐπιφοιτᾷ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπὶ τὸν βαπτισθέντα, καὶ σφραγίζει καὶ βεβαιόνει τὴν ἐκ τοῦ βαπτίσματος χάριν (γ), καθὼς ἐπεφοίτα εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ. Τὸ Χρῖσμα μετεχειρίσθη ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς πρώτους αὐτῆς ἀκόμη αἰῶνας ἀντὶ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἤδη βαπτισθέντων πιστῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἐλάμβανον οὗτοι τὸ ἅγιον Πνεῦμα (δ).

Σημ. Β΄. Ἡ Ἐκκλησία μεταχειρίζεται προσέτι τὸ χρῖσμα καὶ εἰς τοὺς ἐξομόσαντας καὶ ἐπιστρέφοντας Χριστιανοὺς καὶ εἰς τοὺς αἱρετικοὺς βεβαπτισμένους ὄντας κατὰ τὸ δόγμα αὐτῶν, ὅταν προσέρχωνται εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν· καὶ διὰ τοῦ ὁρατοῦ τούτου σημείου συγκαταλέγει καὶ τούτους μὲ τὰ μέλη τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος (ε).

§. λς΄. Ἡ ἁγία Εὐχαριστία ἢ Μετάληψις εἶναι μυστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου μεταλαμβάνει ὁ πιστὸς ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ οἴνου αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον.

(α) Οἱ δὲ οὐδέ εἰσιν ἐν δυνάμει τοῦ δέξασθαι (τὸ βάπτισμα) ἢ διὰ νηπιότητα τυχὸν ἤ τινα τελέως ἀκούσιον περιπέτειαν ...καὶ ἡγοῦμαι... τούτους μήτε δοξασθήσεσθαι μήτε κολασθήσεσθαι περὶ [γρ. παρὰ] τοῦ δικαίου κριτοῦ ὡς ἀσφραγίστους μέν, ἀπονήρους δέ, ἀλλὰ [καὶ] παθόντας μᾶλλον τὴν ζημίαν ἢ δράσαντας. Γρηγορ. Ναζ. Λόγ. μ΄. σελ. 653. — (β) Ἰωάν. γ, 5.

(γ) Β. Κορινθ. α, 21—22. — (δ) Πράξ. ἡ, 17. — (ε) Τίνες τῶν αἱρετικῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προσερχόμενοι βαπτίζονται, καὶ τίνες μόνον χρίονται, διδάσκουσιν οἱ ἱεροὶ Κανόνες· οἷον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ὁ ιθ΄, τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ὁ ζ΄, τῆς ς΄. Συνόδου ὁ ηέ, τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ β΄. ὁ ή, Βασιλείου ὁ μζ. κτλ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νειαν καὶ μῖσος φιλέκδικον κατ' αὐτῶν, καὶ προσέτι ἀνταμείβοντες αὐτοὺς μὲ ἀνυπόκριτον ἀγάπην, καὶ, ἂν δυνηθῶμεν, μὲ εὐποιΐαν· α΄.) διότι οὕτω μᾶς διατάσσει ὁ Θεὸς καὶ διὰ λόγου, καὶ μὲ τὸ πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ παράδειγμα· καὶ β΄.) διότι καὶ ἡμεῖς οὕτως ἐπιθυμοῦμεν νὰ προσφέρηται πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός. Ὅταν λοιπὸν προφέρῃς, πιστέ, τὴν αἴτησιν ταύτην, εἶσαι ὑπόχρεως νὰ συγχωρῇς καὶ σὺ τὸν ἐχθρόν σου ἀπὸ καρδίας· εἰ δὲ μή, εἶσαι αὐτοκατάκριτος ἀπαγγέλλων αὐτὸς κατὰ σεαυτοῦ οὐχὶ εὐχήν, ἀλλὰ κατάραν (α), καὶ ἐκ τῶν ἰδίων σου λόγων κρινόμενος καὶ καταδικαζόμενος, ὡς ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δοῦλος, ὅστις ἐλεηθεὶς ὑπὸ τοῦ κυρίου του, δὲν ἠλέησε τὸν σύνδουλόν του (β).

ΑΙΤΗΜΑ ς΄.

§. ι΄. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Σημ. Α΄. Δύω εἶναι τὰ εἴδη τῶν πειρασμῶν, οἱ μὲν πρὸς δοκιμήν, οἱ δὲ πρὸς ἀπάτην. Οἱ πρῶτοι εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὕτως ἐπείρασε τὸν Ἀβραάμ, ζητήσας τὸν Ἰσαὰκ εἰς θυσίαν, καὶ οὕτω πειράζει τοὺς πιστοὺς διὰ πολλοτάτων θλίψεων, ὥστε νὰ φανῇ ἡ ἀρετή των, καὶ νὰ ἀνταμειφθῶσι δικαίως. Ἐν ᾧ τὸν παρακαλοῦμεν λοιπὸν νὰ μὴ μᾶς εἰσενέγκῃ εἰς τοιούτους πειρασμούς, ἐννοοῦμεν νὰ μὴ συγχωρήσῃ, ὥστε νὰ ὑποκύψωμεν εἰς αὐτοὺς καὶ νικηθῇ ἡ πίστις ἡμῶν, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἐνδυναμόνῃ μὲ τὴν χάριν του, διὰ νὰ τοὺς ὑπομένωμεν γενναίως, καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ταχέως ἐξ αὐτῶν (γ). Οἱ δεύτεροι, οἱ πρὸς ἀπάτην πειρασμοί προέρχονται ἀ.) ἐκ τοῦ Διαβόλου (δ)· β΄.) ἐκ τοῦ κόσμου (ε)· γ΄.) ἐκ τῆς σαρκὸς (ς) καὶ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν οἱ δεινότεροι. Ὁ διάβολος μᾶς ἐρεθίζει καὶ συνεργεῖ εἰς τὸ κακόν, δὲν δύναται ὅμως νὰ μᾶς ῥίψῃ εἰς τῆς ἁμαρτίας τὸν βυθόν, ἐὰν ἡμεῖς αὐτοὶ δὲν θελήσωμεν· Ὁ κόσμος μᾶς πειράζει διὰ λόγων, διὰ πράξεων, δι' εὐτυχιῶν ὡραίων, διὰ δυστυχιῶν, διὰ θλίψεων, δι' ἡδονῶν, καὶ γενικῶς δι' ὅλων ἐκείνων τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων διεγείρονται εἰς ἡμᾶς φιλία καὶ μῖσος, καὶ ὁ ὅμιλος τῶν παθῶν. Ἡ σὰρξ τέλος διὰ τῆς ἡμετέρας θελήσεως ἐνισχυομένη μᾶς πολεμεῖ φοβερῶς, καὶ μᾶς ἀπωθεῖ εἰς τῆς κακίας τὸν βόθρον.

(α) Ματθ. ς, 14—15 καὶ Α. Τιμοθ. β, 8 καὶ Ἰακώβ. β, 13. — (β) Ματθ. ιη, 27—35. — (γ) Α. Κορινθ. ι, 13. — (δ) Ματθ. δ, 1 καὶ Β. Κορινθ. β, 11. — (ε) Παροιμ. α, 10. — (ς) Ἰακώβ. α, 14.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὸν Μακάριον Θεοφύλακτον Βουλγαρίας Ἀρχιεπίσκοπον (τῷ 1077), ὅς ις μίαν καὶ μόνην λατινικὴν παρανομίαν ἐξαιρέτως κατακρίνει ὡς εἰς πέτ αυρον ἄ δου κατάγουσαν, τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ, ἥτις καὶ ἀπώμοτον τὴν πρὸς τοὺς Λατίνους κοινωνίαν ποιεῖ. Ὁ δὲ Κίτρου Ἰωάννης ἐκ τῆς ἄγαν πρὸς τοὺς Λατίνους φιλανθρωπίας ὑποψέγει καὶ αὐτὸν τὸν Βασσαμῶνα ὡς μὴ πάντῃ ἀκριβῆ περὶ τὰς ἀνωτέρω πρὸς τὸν Ἀλεξανδρέας Μάρκον ἀποκρίσεις (α).

ε) Κατὰ δὲ τὸ 1222 (ἤδη τῆς Βασιλευούσης ὑπὸ Λατίνων κατεχομένης ἔτι δὲ καὶ τῆς Κύπρου καὶ τῆς Κορίνθου) Γερμανὸς ὁ Β, «ἐκεῖνος ὁ συνετὸς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν βίον κοσμήσας» πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διατρίβων ἐν Νικαίᾳ (ὅπου διέτριβε καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ) ἔγραψε μὲν πρὸς τοὺς Κυπρίους δύο ἐπιστολὰς παραμυθούμενος αὐτούς, καὶ ἀνακαλῶν εἰς τὴν πάτριον ὀρθοδοξίαν ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ πάπα ἑνώσεως, πρὸς ἣν αὐτοὺς ἐβίαζον πολυτρόπως οἱ κατακτηταὶ Λατῖνοι (β). Ἔγραψε δὲ καὶ δύο ἑτέρας πρὸς τὸν τότε Πάπαν Γρηγόριον, ὑπομιμνήσκων περὶ τῆς ὁμονοίας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐκτραγῳδῶν τὰ ἐκ τοῦ σχίσματος δεινά· καὶ ἰδίᾳ δὲ κατὰ Λατίνων συνέγραψεν ἄλλα τε καὶ περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς τριῶν τύπων τοῦ βαπτίσματος (τοῦ τε γνησίου καὶ ἀποστολικοῦ, καὶ τοῦ μονοκαταδύτου καὶ τοῦ κατ' ἐπίχυσιν· μνημονεύει δὲ τοῦ ποσυνήματος τούτου καὶ ὁ παπολάτρης Ἀλλάτιος ἐν τῷ περὶ Διηνεκοῦς Συμφωνίας. Β, ιδ. §. 3). Ὥστε φαίνονται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἦσαν μὲν ἤδη κατὰ τόπους τῶν Δυτικῶν τὰ δύο πανάθεσμα τοῦ βαπτίσματος εἴδη, ἐπεκράτει δὲ ὅμως καὶ τὸ γνήσιον καὶ ἀληθινόν, ὃ καὶ μόνον κύριον καὶ ἀποδεκτὸν ἀπεδείκνυε πάντως ὁ πατριάρχης, ἀποῤῥίπτων τὰ δύο ἕτερα, ὡς ἄκυρα καὶ παράνομα.

ς) Ἐφεξῆς δὲ τῷ 1260 ἐβασίλευεν Ἰωάννης ὁ Δούκας, ὅστις μετὰ Λατίνων δισσὰς συνῆψεν ἐπιγαμίας, αὐτὸς μὲν λαβὼν εἰς γαμετὴν τὴν

(α) Τούτων τῶν τριῶν τὰς ἀποκρίσεις βλ. ἐν **Leunclav. Ius Graeco—Rom. L. V. p. 316—335.** — (β) Βλ. τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ἐν **Coteler. Monum. Eccl. T. 2.** σελ. **462—482**· ἔνθα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπαραγράπτοις τεκμηρίοις τοῦ ἐνθέρμου ζήλου αὐτοῦ καὶ τῆς πρὸς τοὺς Λατινόφρονας κοινωνίας ἀπέχεσθαι κελεύει τοὺς Ὀρθοδόξους, «ἐπισκηπτόμενος πᾶσι τοῖς λαϊκοῖς φεύγειν ὅλῳ ποδὶ ἀπὸ τῶν ὑποπεσόντων ἱερέων τῇ Λατινικῇ ὑποταγῇ· καὶ μηδὲ εἰς Ἐκκλησίαν τούτοις συνάγεσθαι, μηδὲ εὐλογίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν δέχεσθαι τὴν τυχοῦσαν κτλ. (σελ. **480**). οἷς συνῳδὰ ἔφη καὶ Βρυέννιος (βλ. ὄπισθ. σελ. **459**). Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τὴν Δ΄. ἡμέραν ἔκτισε τοὺς φωστῆρας τοῦ στερεώματος, τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην καὶ τοὺς Ἀστέρας ἀπὸ τὸ φῶς τὸ κτισθὲν τὴν Α. ἡμέραν (α).

Τὴν Ε΄. ἡμέραν ἔκτισε τοὺς ἰχθύας εἰς τὰ ὕδατα καὶ τὰ πετεινὰ εἰς τὸν ἀέρα, ἀμφότερα τὰ γένη ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὴν οὐσίαν (β).

Τὴν ς΄. ἡμέραν τὰ θηρία, τὰ ἑρπετά, καὶ ὅλα τὰ χερσαῖα ζῶα, καὶ τελευταῖον τὸν ἄνθρωπον ἔρσεν καὶ θῆλυ (γ).

Οὕτως ἔκτισε τὰ ὁρατὰ ὄντα· τὰ δὲ ἀόρατα πνεύματα, δηλαδὴ τοὺς Ἀγγέλους, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ἁγίων Πατέρων ἐδημιούργησε πρὸ τῶν ὑλικῶν τούτων καὶ ὁρατῶν κτισμάτων (δ)· κατ' ἄλλους δὲ μεταξὺ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἡμέρας (ε). Δύω δὲ εἶναι τὰ εἴδη τῶν Ἀγγέλων, ἀγαθοὶ ἀπολαύοντες διηνεκῶς τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ (ζ), καὶ πονηροί, οἵτινες ἐκτίσθησαν μὲν καὶ αὐτοὶ ἀγαθοὶ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔχασαν δὲ διὰ τῆς προαιρετικῆς αὐτῶν πτώσεως τὴν ἀγαθότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπλάσθησαν, καὶ ἐξέπεσαν ἀπὸ εὐδαιμονεστάτης εἰς ἀθλιωτάτην κατάστασιν (η).

Γ΄. Ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντα κόσμον καὶ κυβερνᾷ τὰ πάντα πανσόφως (Μέρ. Α΄. §. ς΄.), ἐξαιρέτως δὲ πάντων τὸν ἄνθρωπον. Πρῶτον δὲ ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ, δημιουργήσας μὲν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκ χοός, ἐμφυσήσας δὲ εἰς αὐτὸ τὴν ἄϋλον καὶ ἀθάνατον ψυχήν (θ). Τοῦτο τῆς ζωοποιοῦ πνοῆς τὸ φύσημα δὲν πρέπει νὰ νοῆται ὑλικῶς (ι), μήτε νὰ νομίζωμεν, ὅτι ἡ ἡμετέρα ψυχὴ συνίσταται ἀπὸ ἀέρα ἢ ἀτμόν, ἀλλὰ μήτε ἐξ ἐναντίας ὅτι εἶναι μέρος τῆς θείας οὐσίας (κ), ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἔχει μέρη ὡς ἀπλούστατον ὄν. Τροπολογικῶς δὲ διὰ τοῦ ἐμφυσήματος ἐξέφρασεν ἡ Γραφὴ τὴν εἰς τὸ ὑλικὸν σῶμα ἐμφύτευσιν τῆς ἀΰλου οὐσίας, ἡ ὁποία

(α) Γεν. α, 14—19. — (β) Γεν. α, 20—23. — (γ) Γεν. α, 24—31. — (δ) Γρηγορ. Ναζιαν. λογ. λη. καὶ Βασίλ. εἰς τὴν ἑξαήμ. Ὁμιλ. α. Τομ. α. σελ. 7. καὶ Χρυσός. Τομ. γ. σελ. 477. — (ε) Ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ ργ. Ψαλμ. ὅπου ἀπαριθμουμένων τῶν ἔργων τῆς ά. καὶ β΄. ἡμέρας (στίχ. 2, 3), γίνεται ὕστερον μνεία καὶ τῶν ἀγγέλων (στίχ. 4.), ἔπειτα ἀκολουθεῖ τὸ ἔργον τῆς γ΄. ἡμέρ. (στίχ. 5. κτξ.). Βλ. Πλάτων. Κατηχ. σημειωσ. §. 11. Μερ. 6. — (ζ) Ματθ. ιη. 10. Οὗτοι «πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν». Ἑβρ. α, 14. καὶ Ψαλμ. ρβ, 21.— (η) Ἐπις. Ἰούδ. στίχ. 6. Λουκ. ι, 18.— (θ) Γενέσ. 6, 7. Ματθ. ι, 28.— (ι) Ὡς ἐδόξαζον κακοφρόνως οἱ Ἀνθρωπομορφῖται. Βλ. Θεοδωρήτ. Ἐκκλ. ἱστορ. ιδ. — (κ) Ὡς ἐφρόνουν οἱ Μανιχαῖοι. Βλ. Φωτ. Μυριοβιβλ. Ἀναγν. 179.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μικρῷ πρὸ τῆς Συνόδου κατήνεγκε πρὸς τὸν δυτικίζοντα Μάξιμον διαλεγόμενος, ὡς προείπομεν. Καὶ πάλιν ἐπεξηγῶν τὰς ποικίλας παρὰ Λατίνοις καινοτομηθείσας διαφοράς, ἐν αἷς καὶ τὸ μονοκατάδυτον βάπτισμα τίθησιν, ἐπιφέρει τὸν ΜΖ΄ κανόνα τῶν Ἀποστόλων· «Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσῃ», νενόηται (φησὶ) τὸ ἑπόμενον» (Τόμ. ά. σελ. 418). Ὥστε τὸ μονοκατάδυτον ἄδεκτον παρὰ τοῖς εὐσεβέσιν ἐφρόνει καὶ ὁ Βρυέννιος (Εἴδομεν δὲ (σελ. 459) καὶ ὅπως οὗτος ἐφρόνει τὰ παρὰ τοῖς Λατίνοις ἱερουργούμενα). Καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἡ Σύνοδος ἐκείνη ἐκράτει, ὁ πρωτοσύγκελλος Γρηγόριος διαλεγόμενος πρός τινα τῶν Λατίνων ἔλεγεν, ὅτι «οἱ Λατῖνοι εἰσὶν ἀβάπτιστοι» (β)· ὡς ἂν τότε κεκρατηκότος ἐπὶ πλέον τοῦ μονοκαταδύτου καί που καὶ τοῦ ῥαντισμοῦ (ἐξ οὗ λείπουσιν ὁλοτελῶς καὶ ἡ μία καὶ αἱ τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις). Ἀλλὰ καὶ τότε μερικὸν ὑπῆρχε τὸ κακόν, καὶ τοπικόν· οὐδ' εἶχεν ἐγκολπωθεῖσα καὶ νομοθετήσασα τοῦτο κεκηρυγμένως ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία· καὶ τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἐνεργῶς ἐκ τῶν πέντε διαβοήτων διαφορῶν, περὶ ἃς ἐνησχολήθη ἡ Σύνοδος ἐκείνη, καθ' ἣν οἱ Γραικοὶ ἐξήλεγχον τὰς ἤδη νενομοθετημένας παπικὰς παρανομίας, τήν τε τῆς αἱρετικῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης, καὶ τὰς λοιπάς· περὶ δὲ τῆς ἐν τῷ βαπτίσματι καινοτομίας οὐδεὶς ἐγένετο λόγος Συνοδικῶς. Ἀλλὰ καὶ μικρῷ μετὰ τὴν Σύνοδον ἐκείνην

τιοῦν αὐτοῦ χρείαν ἔχον» κτλ. Ἴδε τὴν ἐπιστολὴν παρὰ Δοσιθέῳ Τόμ. Ἀγάπης σελ. 572.

(α) Σημείωσαι ὅτι καὶ αὐτὸς ὕστερον τῇ παπικῇ προσκυνήσας τιάρᾳ Ἰωάννης ὁ Βέκκος, χαρτοφύλαξ ἔτι ὤν, ἀποκρινόμενος πρὸς τὰς ὑπὲρ τῶν παπιστῶν φληνάφους συνηγορίας τοῦ Αὐτοκροκράτορος Μιχαὴλ «καὶ Ἰταλούς φησι μὴ λεγομένους μὲν ἄλλ' ὄντας ἐνόχους αἱρέσει». Παχυμέρ. Μιχαὴλ Ε. ιϐ. σελ. 211. Σημ. Ἐκδ.

(β) «Ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐποιήσατο πολὺν λόγον περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος μετὰ Πέτρου τοῦ Καλαβροῦ, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι εἰσὶν ἀβάπτιστοι οἱ Λατῖνοι· καὶ ἐδείξε τοῦτο πρῶτον μὲν ἀπὸ ῥήσεων τῶν ἁγίων, τῶν ὑποτυπούντων, πῶς χρὴ γίνεσθαι τοῦτο καὶ κατὰ τίνα λόγον γίνεται ἕκαστον. Εἶτα ἔφη πρὸς τὸν Πέτρον. Σὺ καλῶς τὴν ἑλληνικὴν ἐπαιδεύθης παιδείαν τε καὶ φωνήν. Εἰπέ μοι οὖν, τί δηλοῖ ἡ φωνὴ αὕτη τοῦ βαπτίσματος; ἆρα τὸ δι' ἐκπώματός τινος ἐπιχέειν κατὰ κεφαλῆς, ἢ τὸ καταβιβάσαι τι εἰς τὸ ὕδωρ καὶ πάλιν ἀναβιβάσαι αὐτό; Τοῦ δὲ Πέτρου εἰπόντος, Οὐχί, Πάτερ, τοῦτο ὃ λέγεις καταβάπτισμά ἐστιν· εἶπεν ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος, Καταβάπτισμά ἐστι τὸ καταβιβάσαι εἰς τὸ ὕδωρ καὶ μὴ ἀνελκῦσαι· βάπτισμα δὲ τὸ καταβιβάσαι εἰς ὕδωρ καὶ ἀναβιβάσαι.» Σίλβεστρ. Συρόπουλ. τμήμ. Θ. κεφ. θ. σελ. 262. Hagae, 1660.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Παρακαλεῖ δέ με μάλιστα πρὸς τὸν λόγον τὸ θεμιστοῦχον καὶ φιλοδίκαιον τῆς θειοτάτης ψυχῆς σου, μήτοι γε μόνον σοφήν, ἀλλὰ καὶ ὁσιωτάτην οἰομένης εἶναι παραγγελίαν τὴν

Μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

Ἤδη γάρ τινες, ὡς πυνθάνομαι, τοῦ τυπογραφικοῦ περὶ τὸ βάπτισμα σφάλματος ἀπριξ ἀντεχόμενοι, καὶ πρὸς ἑτέραν κατηγορίαν ἐπαποδύονται, ἀδικεῖν με φάσκοντες καὶ παράνομα γράφειν τὴν τῶν ἀβαπτίστων ἀποθανόντων νηπίων σωτηρίαν ὁμολογοῦντα. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ πρώτου ἱκανῶς μοι δοκῶ ἀπολελογῆσθαι. Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον ἀνάγκη νῦν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· καί μου ἀνέξαιο, θειότατε Δέσποτα, θαῤῥούντως παῤῥησιαζομένου. Κἂν μὴ δύνωμαι τὴν αἰτίαν οὖσαν ψευδῆ διὰ βραχέων ἐξελέγξαι, δίκαιός εἰμι τῆς ὑμετέρας εὐνοίας διαμαρτεῖν καὶ τῶν ἐπ' εὐκλείᾳ τῆς μητρός μου τῆς Ἐκκλησίας πεπονημένων μοι ἀνόνητος ἀπελθεῖν. Οὕτως ἐγὼ πεπιστευκὼς ἥκω πρῶτον μὲν τῇ ἀληθείᾳ, δεύτερον δὲ τῇ ὑμετέρᾳ σοφωτάτῃ καὶ θειοτάτῃ Κορυφῇ, παρ' ᾗ μηδεμίαν κατηγορίαν ἰσχύειν ἡγοῦμαι μεῖζον τῶν νόμων καὶ τῶν δικαίων.

Ἐπεὶ γάρ, Παναγιώτατε Δέσποτα, περὶ τῆς βαπτίσεως τῶν νηπίων διέλαβον τὰ εἰκότα (Κατηχήσ. σελ. 57), καλῶς ἂν ὑπέλαβον ἔχειν εἴ τι προσθείην καὶ περὶ τῆς μετὰ θάνατον αὐτῶν καταστάσεως, ἐάν ποτε τύχωσιν ἄνευ τῆς τοῦ βαπτίσματος δωρεᾶς τελευτῆσαι τὸν βίον· ἵν' ἔχωσιν ἐντεῦθεν οἱ εὐσεβοῦντες ὅ,τι χρὴ περὶ τούτων δοξάζειν καὶ σφᾶς αὐτοὺς παραμυθεῖσθαι ξυνῳδὰ τοῖς τῶν θεσπεσίων Πατέρων κανόσιν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ῥῆμα ἓν ἀμάρτυρον καὶ ἀκύρωτον ὑπὸ τῶν δέλτων τῶν ἱερῶν ἐν τῇ τῶν ἀμωμήτων δογμάτων ἀναγραφῇ τετόλμηκα παραδέξασθαι· μὴ δήποτε τοσόνδε μανείην ὁ παῖς Σου, θειότατε Δέσποτα! Ὁ μὲν οὖν θεορρήμων Γρηγόριος περὶ τοῦ πράγματος τούτου διαλεγόμενος, ἐπὶ λέξεως τάδε φησίν· «Οἱ δὲ οὐδέ εἰσιν ἐν δυνάμει τοῦ δέξασθαι (τὸ βάπτισμα) ἢ διὰ νηπιότητα τυχὸν ἤ τινα τελέως ἀκούσιον περιπέτειαν· τούτους μήτε δοξασθήσεσθαι μήτε κολασθήσεσθαι περὶ (γραπτ. παρὰ) τοῦ δικαίου κριτοῦ, ὡς ἀσφραγίστους μέν, ἀπονήρους δέ, ἀλλὰ παθόντας μᾶλλον τὴν ζημίαν ἢ δράσαντας· οὐ γὰρ ὅστις οὐ κολάσεως ἄξιος, ἤδη καὶ τιμῆς, ὥσπερ οὐδὲ ὅστις οὐ τιμῆς, ἤδη καὶ κολάσεως.» (Λόγ. εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα σελ. 653. τόμ. Α'. ἔκδοσ. Βιλλίου. Κολων. 1690). Ὁ δὲ τῆς Ἀντιοχείας φωστὴρ Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης μήτοι γε μόνον τὰ βρέφη τῶν εὐσεβῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων πενταετῆ παιδία δι' ἀκακίαν ἀπείρατα τῆς γεέννης διασώζεσθαι δοξά-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Β'. Αἱ νομικαὶ θυσίαι δὲν εἶχον δύναμιν νὰ καθαρίσωσιν ἁμαρτίας (α), διωρίσθησαν δὲ διὰ δύω αἰτίας, 1) διὰ νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι εἶναι ἁμαρτωλὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἄξιος σφαγῆς, καθὼς τὸ θῦμενον ζῶον· εἰς σημεῖον τούτου ἔθετον τὰς χεῖράς των ἐπάνω τῆς κεφαλῆς τοῦ θύματος οἱ προσφέροντες τὴν θυσίαν (β)· 2) διὰ νὰ τυπωθῇ διὰ τῶν θυσιῶν ἡ μέλλουσα σφαγὴ τοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου ἀμνοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ παναγίου αὐτοῦ αἵματος ἐκίνησεν εἰς οἶκτον τὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν παρωργισμένον οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα, καθὼς τὸ ἐκχυνόμενον αἷμα τῶν θυμάτων κινεῖ πρὸς συμπάθειαν τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Τὰ λοιπὰ ἔθιμα τῶν Ἰουδαίων προεικόνιζον ὡσαύτως τοῦ Εὐαγγελίου τὴν χάριν· οἷον ἡ περιτομὴ τῆς σαρκός, τὴν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ περιτομὴν τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἁμαρτίας· τὸ δὲ νομικὸν Πάσχα, τὸ Πάσχα τὸ ζωηφόρον ἡμῶν, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως (γ).

Σημ. Γ'. Οἱ Ἀπόστολοι ἐπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ κυρίου νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐάγγέλιον εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, διότι ὅλοι εἶχον χρείαν νὰ σωθῶσι πιστεύσαντες εἰς τὸν οὐράνιον Μεσίτην· καὶ ταύτην τὴν προσταγὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβέστατα περιελθόντες ἀλληλοδιαδόχως τὸν τετραπέρατον κόσμον, καὶ ἀφήσαντες πανταχοῦ ἀνεξάλειπτα ἴχνη τῆς σωτηρίου πίστεως κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Δαυΐδ (δ).

§. ις'. Ὅλας τὰς σωτηριώδεις ἀληθείας, ὅσαι περιέχονται εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, τὰς ἐξέθηκαν εἰς ἓν συνοπτικῶς οἱ θεῖοι πατέρες, διὰ νὰ ἦναι εὐληπτότεραι εἰς πάντα Χριστιανόν.

Καὶ διὰ τὸν ἱκανὸν ἀριθμὸν τῶν περιεχόντων τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας βιβλίων, καὶ διὰ τὸ δυσνόητον τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων θείων ἐννοιῶν, καὶ διὰ τοὺς ἁπλουστέρους Χριστιανούς, καὶ διὰ τὸ εὐμνημόνευτον τῶν ἀναγκαίων πρὸς σωτηρίαν, καὶ δι' ἄλλους ἱεροὺς λόγους ἔπρεπε νὰ γένῃ ἡ σύνοψις αὕτη τῆς διδασκαλίας τῆς πίστεως.

§. ιζ'. Ἡ ἐπιτομὴ αὕτη ὀνομάζεται Σύμβολον τῆς πίστεως· διαιρεῖται δὲ εἰς δώδεκα ἄρθρα, καὶ εἶναι ἡ ἑφεξῆς.

(α) Ἑβρ. ι. 4. — (β) Λευϊτικ. δ, 15. Ἔξοδ. κθ, 10. 19. ἔθετον δὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου σημαίνοντες, ὅτι ἐδέχετο αὐτὸ ἐπὶ τὴν κεφαλήν του τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἦσαν αὐτοὶ σφαγῆς ἄξιοι. — (γ) Οἷον ὁ χαλκοῦς ὄφις εἰκόνιζε τὸν σταυρωθέντα σωτῆρα (βλ. Ἀριθμ. κα, 8. 9. Ἰωάν. γ, 14, 15. Βαρνάβ. ἐπιστ. §. ιβ). — (δ) Ψαλμ. ιη, 4. καὶ Ῥωμ. ι, 18.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὐχί. Εἰς τὴν ἐνέργειαν ταύτην κάμνει ἡ ψυχὴ τέλειον συλλογισμόν, τοῦ ὁποίου μείζων πρότασις εἶναι ὁ νόμος, καὶ ἐλάσσων ἡ πρᾶξις, καὶ συμπέρασμα ἡ ψῆφος περὶ τῆς πράξεως. π. χ. ὁ νόμος λέγει, ὁ κλέπτων ἁμαρτάνει, ἰδοὺ ἡ πρώτη πρότασις· ἐγὼ ἔκλεψα, λέγει ἡ συνείδησις, ἰδοὺ ἡ δευτέρα· λοιπὸν ἁμαρτάνω, ἰδοὺ τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιφέρει πάλιν ἡ συνείδησις· διὰ τοῦτο αὕτη ὀνομάζεται κανὼν τῶν πράξεων, κατήγορος, μάρτυς καὶ κριτής (α), ὡς ἀνταμείβουσα μὲν τὴν ψυχήν, ὅταν πράττῃ τὸ καλόν, μὲ χαρὰν παντοτεινήν, ἥτις εἶναι φυσικὴ ἀνταμοιβὴ τῆς ἀρετῆς, τιμωροῦσα δὲ πάλιν ἐξ ἐναντίας καὶ κεντῶσα τὴν καρδίαν, ὅταν πράττῃ τὸ κακόν, μὲ λύπην πικράν, ἥτις εἶναι κόλασις τῆς κακίας.

Σημ. Β΄. Γνωστὸν εἶναι ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τὸν Ἰσραήλ (6), ἤτοι τοὺς Ἰουδαίους, ὡς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἐφανέρωσε δι' αὐτῶν τὴν θείαν αὐτοῦ βουλὴν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς τὸν Ἰσραὴλ διὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ Μωϋσέως ἔδωκε νόμον, διὰ τοῦ ὁποίου ἠθέλησε νὰ τοὺς διδάξῃ τὰς ἀρχὰς τῆς ἁγιότητος καὶ δικαιοσύνης. Τριπλοῦς δὲ ἦτο ὁ νόμος οὗτος, Ἱερουργικός, καὶ Πολιτικός, καὶ Ἠθικός. Ὁ ἱερουργικὸς ἀπέβλεπε τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἱεροτελεστίας τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἐκκλησίας, τύπος ὢν καὶ χειραγωγία πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν χάριν· διὰ τοῦτο καὶ κατηργήθη μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ πολιτικὸς περιεῖχεν ὅσας διαταγὰς ἔπρεπε νὰ φυλάξῃ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός, καθὼς ἀπήτει ἡ πολιτική του τότε διοίκησις· διὰ τοῦτο δὲν ὑποχρεώνει εἰς ἑαυτὸν οὐδὲν ἄλλο ἔθνος, εἰμὴ τὸ τῶν Ἰουδαίων. Ὁ δὲ ἠθικὸς νόμος περιέχει τὰ τοῦ ἀνθρώπου καθήκοντα τὰ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς ἑαυτόν, καὶ πρὸς τὸν πλησίον· διὰ τοῦτο εἶναι ἀμετάβλητος, καὶ αἰώνιος, καὶ ὑποχρεόνει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ φυλάττωσιν αὐτόν, καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσον εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἔκτυπον ὢν καὶ ἀντίγραφον τρόπον τινὰ τοῦ φυσικοῦ νόμου· ἐπειδὴ δὲν περιέχει οὐδεμίαν διαταγήν, περὶ τῆς ὁποίας δὲν εἶναι πεπληροφορημένη ἡ συνείδησις ἑκάστου. Ἠθέλησε δὲ ὁ Θεὸς νὰ φανερώσῃ καὶ ἐγγράφως τὸν φυσικὸν νόμον, ἀ.) διὰ νὰ δείξῃ φανερά, πόσον εἶναι ἀναγκαῖαι αὗται αἱ ἐντολαί, τῶν ὁποίων αὐτὸς ἦτο δοτήρ, καὶ β΄.) διὰ τήν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε καταντήσειν ὁ ἄνθρωπος, ἐλεεινὴν κατάστασιν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ὑπὸ τῆς ὁποίας τυφλούμενος πολλάκις νομίζει καλὰ τὰ

(α) Ῥωμ. 6, 14. — (6) Ἐξόδ. ιθ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶα Χριστὸν μυστήριον, καὶ διὰ τοῦτο ἐλθεῖν, θέλοντας ἰδεῖν τὸ τεχθέν» (α).

Ἀλλὰ καὶ Θεόδωρος ὁ Ταρσοῦ ἐπίσκοπος παρὰ τῷ ἱερῷ Φωτίῳ λέγει «τοὺς μάγους παραλαβεῖν μὲν παρὰ Χαλδαίων, ὡς ἀστὴρ ἔσται τῆς καὶὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ κοινοῦ Σωτῆρος μηνυτής. Ἐκείνοις δὲ (τοῖς Χαλδαίοις) ὡς ὁμοτέχνοις ἀναθεῖναι τὴν πρόῤῥησιν τὸν Βαλαὰμ ἐκεῖνον, ὃς καὶ ἄκων ἀντὶ κατάρας εὐλογήσας τον Ἰσραὴλ τῇ εὐλογίᾳ συμπεριέλαβε καὶ τὴν τοῦ τεχθησομένου γέννησιν βασιλέως, καὶ τὸν ταύτης κῦκλα ἀστέρα. Ἐμφανίζεται (ἴσως ἐμφανίζει) δὲ τεχθεὶς Πέρσαις πρὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὁ δεσπότης ἑαυτόν, δεικνύς, ὅτι καὶ μάγων καὶ γοήτων τοῖς ἐθέλουσιν ἡ δι' αὐτοῦ παρέχεται χάρις καὶ σωτηρία» (β).

Τὰ δ' αὐτὰ λέγουσι καὶ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας (γ) καὶ ἄλλοι τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ αὐτός, τέλος, ὁ ἔνθεος ἁσματογράφος Κοσμᾶς ἐν τοῖς εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν ᾄσμασιν, ἐν οἷς ἐμελῴδησε «Τοῦ μάντεως πάλαι Βαλαὰμ τῶν λόγων μυητάς, σοφοὺς ἀστεροσκόπους, χαρᾶς ἔπλησας, ἀστὴρ ἐκ τοῦ Ἰακὼβ ἀνατείλας, Δέσποτα κτλ. (δ).

Σύμφωνα δὲ καὶ ὁ μακάριος Ἱερώνυμος (ε) καὶ Αὐγουστῖνος καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχαίων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας Πατέρων ἐσημειώσαντο.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ Μάγοι οὗτοι ἦσαν τά τε ἄλλα τῆς μαγικῆς σοφίας ἐπιστήμονες καὶ τῆς ἀστρολογίας ἔμπειροι· δηλοῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ λέγοντες «εἴδομεν αὐτοῦ (τοῦ τεχθέντος Βασιλέως) τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ» (δηλονότι τὸν μηνύοντα τὴν αὐτοῦ γέννησιν ἀστέρα), οὕτινος τὸ παράδοξον καὶ ἀσύνηθες διακρίναντες εἰς τὰς ἀστρονομικὰς αὐτῶν παρατηρήσεις ἀνεμνήσθησαν ἣν περὶ τῆς ἀνατολῆς αὐτοῦ παρέλαβον πρόῤῥησιν τοῦ Βαλαάμ.

§. θ. Ἐκ ταύτης τῆς ἐν Εὐαγγελίοις φράσεως τῶν Μάγων ὁρμηθέντες τινὲς τῶν ἀρχαίων ἀστρολόγων ἐτόλμησαν ἵνα πιστοποιήσωσι τὴν τοῦ φανέντος ἀστέρος γενεαθλιακὴν αὐτῶν ματαιολεσχίαν. Ἀλλὰ πρὸς τούτους μὲν ἀπήντησαν ἄλλοι τε τῶν θείων Πατέρων συχνοί, καὶ ἡ μεγάλη καὶ βασίλειος σάλπιγξ τῆς Ἐκκλησίας. «Καὶ μηδεὶς ἑλκέτω (λέγει) τὴν τῆς ἀστρολογίας κατασκευὴν εἰς τὴν τοῦ ἀστέρος ἀνατολήν· οἱ

(α) Θεοφύλ. εἰς Ματθ. β. σελ. 11.— (β) Θεόδ. Ταρσ. παρὰ Φωτ. ἀναγν. ϛ γ. σελ. 704. — (γ) Κύριλ. εἰς Ἡσαΐ. Βιβλ. Δ. Λόγ. δ. — (δ) Κοσμ. καν. εἰς Χρ. γέν. ᾠδ. δ. τροπ. 2. πρβλ. καὶ Νικηφ. Καλλ. ἐκκλ. ἱστ. α, 13.

(ε) Hieron. Com. in Matth. II, 1.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μετὰ τῶν Λιβωνῶν καὶ Ἐστωνίων καὶ Ἀλλαμανῶν συστήσαντες, στρατεύουσιν εἰς τὴν Πλεσκοβίαν, πόλιν σύμμαχον τοῖς Νεαπολίταις, συνεργοῦντος ἄλλου τινος Ἰαροσλάβου, πρώην ἡγεμόνος τῆς Πλεσκοβίας· ὅστις πρὸ καιροῦ διωχθείς, κατέφυγεν εἰς τοὺς Ἀλλαμανούς. Οὕτω τότε ἡ Ῥωσσία εἰς πολλὰς ἡγεμονίας μεμερισμένη, καὶ περιπίπτουσα εἰς ἐμφυλίους πολέμους, ἐπορθεῖτο συνεχῶς καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλλων, ὡς πάντοτε συμβαίνει εἰς τὴν πολυαρχίαν. Στρατεύσαντες λοιπὸν ἐπὶ τὴν Πλεσκοβίαν οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ κυριεύσαντες τῆς πόλεως, πολλοῦ αὐτὴν ἐπλησαν φόνου· καὶ ἐκεῖθεν σκεδασθέντες ἐδενδροτόμουν τὴν ἐπαρχίαν τῶν Νεαπολιτῶν, καὶ φόρους ἐλάμβανον, καὶ φρούριον ἔκτισαν πρὸς τὸν κόλπον τὸν Φιλανδικόν. Τότε οἱ Νεαπολῖται προστρέχουσι πάλιν πρὸς τὸν Ἥρωα τοῦ Νευᾶ, καὶ θερμῶς αὐτὸν ἱκετεύουσιν, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὴν πατρίδα συγχωρήσας τὴν προτέραν ἀχαριστίαν αὐτοῖς. Ὁ δ' Ἅγιος ἱλαρῶς ὑποδεξάμενος αὐτούς, « Ἀλλ' ἐγώ, εἶπε, λήθῃ τὴν ὑμετέραν ἀγνωμοσύνην παρέδωκα ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠγνωμονήσατε»· καὶ στρατεύσας παρευθὺς διώκει μὲν τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τῶν Νεαπολιτῶν, ἐλευθεροῖ δὲ τὴν Πλεσκοβίαν, καὶ νίκην νικήσας ἀείμνηστον, ἀπωθεῖ τοὺς πολεμίους εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν Πατρίδας, καὶ γενναίως κατόπιν αὐτῶν εἰσβαλὼν καὶ τὴν πόλιν πορθήσας, ἀπέκλεισεν αὐτοὺς μακρὰν τῶν τότε τῆς Ῥωσσίας ὁρίων τῷ **1241** καὶ **1242** ἀπὸ Χριστοῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα στρατεύουσιν οἱ Λιθουανοὶ ἐπ' αὐτόν. Ὁ δ' Ἅγιος καὶ ὀλιγάριθμον ἔχων στρατόν, ὅμως ἐξελάσας ἐπ' αὐτοὺς ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς μάχας ἑπτά, καὶ συνέτριψεν αὐτοὺς κατὰ κράτος· καὶ συνέστειλεν οὕτω τὰ πλησιόχωρα τῆς Ῥωσσίας ἔθνη, ὥστε μὴ τολμᾷν πλέον προκύψαι πολὺν καιρὸν ἐκ τῶν ἰδίων φωλεῶν, φοβουμένους τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὄνομα. Ἀλλ' αἱ κατὰ μέρος αὗται νίκαι τοῦ Ἁγίου οὐδὲν ἐκώλυον τὴν ὁρμὴν τῶν ἀθέων Τατάρων ἢ Μογόλων, οἵτινες ὡς χείμαῤῥος ἐκ τῆς Μεγάλης Ταταρίας ἐκχυθέντες εἶχον ἤδη καταπεπατημένας οὐ μόνον τὴν διὰ πολυαρχίαν καὶ τὰς ἐκ ταύτης μάχας ἐξησθενημένην γῆν τῆς Ῥωσσίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλας τῆς Εὐρώπης ἐπαρχίας πολλάς. Ἐν ᾧ δ' ὁ μέγας Χάνης Ὀκτάης ὑπέτασσεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ τὴν Κίναν, ἄλλος συγγενὴς αὐτοῦ καὶ ἐπίτροπος, ὁ Χάνης Βάτιος, εἶχεν ἤδη κατεστραμμένα τὰ πλεῖστα τῆς Πολωνίας, καὶ Οὐγγαρίαν, καὶ Κροατίαν, καὶ Σερβίαν, καὶ Βουλγαρίαν, τὴν παρὰ τὸν Δούναβιν, καὶ τὴν Βλαχίαν, καὶ Μολδαυΐαν, καὶ ὅλην τὴν ἀπὸ Τανάϊδος μέχρι τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ Ῥωσσίαν. Οἱ δὲ μόνοι πιστοὶ σύμμαχοι τῆς Ῥωσσίας, οἱ τῆς Κωνσταντι-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὅρος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Πολλῶν ὄντων τῶν μέσων, δι' ὧν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀξιούμεθα, καὶ τούτων, ὡς εἰπεῖν, κλιμακηδὸν ἀλληλενδέτων καὶ ἀλληλουχουμένων ὄντων, ἅτε δὴ πάντων πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος ἀφορώντων, πρῶτόν ἐστι τὸ τοῖς ἱεροῖς Ἀποστόλοις θεοπαράδοτον βάπτισμα, οἷα δὴ τῶν λοιπῶν τούτου χωρὶς ἀπρακτούντων («ἐὰν γάρ τις μὴ γεννηθῇ, φησίν, ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»)· ἔδει καὶ γὰρ ἀναγκαίως τῆς πρώτης γεννήσεως ἐπὶ τὸν θνητὸν τουτονὶ βίον παραγαγούσης τὸν ἄνθρωπον γέννησιν ἑτέραν ἐξεύρεθῆναι καὶ τρόπον μυστικώτερον, μήτε ἀπὸ φθορᾶς ἀρχόμενον, μήτε εἰς φθορὰν καταλήγοντα, δι' οὗ γένοιτ' ἂν ἡμῖν δυνατὸν μιμήσασθαι τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Τὸ γὰρ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος ἐν τάξει μήτρας λαμβάνεται, καὶ τόκος τῷ τικτομένῳ γίνεται, ᾗ φησιν ὁ Χρυσόστομος· τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι ἐπιφοιτῶν πνεῦμα, ἐν τάξει Θεοῦ τὸ ἔμβρυον διαπλάττοντος· καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος μετὰ τὴν ἐν τάφῳ κατάθεσιν τριταῖος ἐπὶ τὴν ζωὴν ἀνεφοίτησεν, οὕτως οἱ πιστεύοντες, ἀντὶ τῆς γῆς τὸ ὕδωρ ὑποδυόμενοι, ἐν τρισὶ καταδύσεσι τὴν τριήμερον ἑαυτοῖς χάριν τῆς ἀναστάσεως ἐξεικονίζουσιν, ἁγιαζομένου τοῦ ὕδατος τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου πνεύματος, ὡς ἂν τῷ μὲν φαινομένῳ ὕδατι τὸ σῶμα φωτίζοιτο, τῷ δὲ ἀοράτῳ πνεύματι τὸν ἁγιασμὸν ἡ ψυχὴ λήψαιτο· ὡς γὰρ τὸ ἐν τῷ λέβητι ὕδωρ τῆς τοῦ πυρὸς μεταλαμβάνει θερμότητος, οὕτω τὸ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ ὕδωρ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ πνεύματος εἰς θείαν μεταστοιχειοῦται δύναμιν, καθαῖρον μὲν καὶ υἱοθεσίας ἀξιοῦν τοὺς οὕτω βαπτιζομένους, τοὺς δὲ ἄλλως πως τελουμένους ἀντὶ καθάρσεως καὶ υἱοθεσίας ἀκαθάρτους καὶ σκότους υἱοὺς ἀποφαῖνον. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν πρὸ χρόνων ἤδη τριῶν ζήτημα ἀνεφύη, εἰ τὰ παρὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ θείων Πατέρων καὶ παρὰ τὴν συνήθειαν καὶ διαταγὴν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπιτελούμενα βαπτίσματα τῶν αἱρετικῶν δεκτά ἐστι προσερχομένων ἡμῖν, ἡμεῖς ἅτε θείῳ ἐλέει τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐντραφέντες, καὶ τοῖς κανόσι τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων καὶ θείων Πατέρων ἑπόμενοι, καὶ μίαν μόνην γινώσκοντες τὴν ἡμετέραν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ταύτης τὰ μυστήρια, ἑπομένως καὶ τὸ θεῖον βάπτισμα, ἀποδεχόμενοι, τὰ δὲ τῶν αἱρετικῶν, ὅσα μὴ ὡς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῖς ἱεροῖς Ἀποστόλοις διετάξατο καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς σήμερον ποιεῖ ἐπιτελούμενα [ἴσ. γρ. ἐπιτελοῦν-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παστοὺς τοὺς ψυχοτρόφους σου διὰ παντὸς ἐθήλασα. Εἰς τὴν ὀσμὴν τοῦ μύρου σου τοῦ ζωοβρύτου προσέδραμον.

Βασίλισσαι εἴδοσάν σε Νύμφην τοῦ πάντων Δεσπότου ἐκλεκτήν, καὶ ᾄσαι ἐμακάρισαν. Νεάνιδές σε ἥνεσαν, ὡς ἀδελφήν μου, θύγατερ, καλλιτεχνοῦσαν ἐν Πνεύματι.

Κραταίωμα, Μῆτερ, καὶ ἰσχύς μου σὺ εἶ, καὶ τῶν τέκνων μου τροπός. Ἰδού σοι πάντες ἥκασι, φρουροῦντες ὡς φορεῖόν σε, ὡς κλίνην, ὥστερ θάλαμον τοῦ Βασιλέως τῆς κτίσεως.

Θεοτόκιον.

Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἀνακράζει τῷ πάντων Δεσπότῃ καὶ υἱῷ, καλὸς εἶ ὁ Νυμφίος μου, καλαί σοι καὶ αἱ Νύμφαι μου, αἱ Ἐκκλησίαι, Δέσποτα, ὡς τετρωμέναι τῷ φίλτρῳ σου.

Καταβασία. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους.

Κάθισμα τοῦ Ἁγίου. Ἦχος πλ. δ΄. Τὴν Σοφίαν καὶ λόγον.

Βασιλεῖ τῶν αἰώνων εὐαρεστῶν, βασιλέων ἀνόμων πᾶσαν βουλὴν ἐξέκλινας, Ἅγιε· καὶ γενναίως ἠρίστευσας τῷ Σταυρῷ νικήσας ἐχθροὺς τοὺς τῆς Πίστεως, καὶ σχισμάτων λύμης Ῥωσσίαν ῥυσάμενος. Ὅθεν σε τιμῶμεν, εὐσεβείας προστάτα, καὶ πάντες γεραίρομεν, εὐσεβῶς ἀνακράζοντες, Στεφανῖτα Ἀλέξανδρε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι τοῖς ἑορτάζουσι πόθῳ τὴν ἁγίαν μνήμην σου.

Δόξα. τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτόκιον. Ἦχος δ΄. Ὁ ὑψωθείς.

Φιλανθρωπότατε Θεέ μου καὶ Σῶτερ, μὴ παραδῷς τοῖς θηρίοις εἰς τέλος τοὺς λατρευτάς σου, Δέσποτα Χριστὲ Βασιλεῦ. Σῶσον, σῶσον, Κύριε Ἰησοῦ, τὸν λαόν σου. Ἰησοῦ γλυκύτατε, τὴν εἰρήνην παράσχου τῇ Ἐκκλησίᾳ, Σῶτερ Ἰησοῦ, τῆς Παναγίας Μητρός σου δεήσεσι.

Ὠδὴ δ΄. Τὴν ἀνεξιχνίαστον.

Βότρυς ὡς κυπρίζοντας, τοὺς σοὺς υἱούς, ἐξ ἀμπέλου θείας βλαστήσαντας, Νύμφη μου, βλέπω· ὥσπερ μῆλα γλυκερὰ τοὺς σοὺς Ἁγίους χαίρουσα ἔνδον μου τῶν κόλπων εἰσδέξομαι.

Ἴδε σοι, Κυρία μου, ἀδελφιδοῦς ἥκει ὁ Νευαΐος Ἀλέξανδρος, ἔρωτι θείῳ ἀναχράζων σοι θερμῶς. Σύ μου καλὴ Βασίλισσα, κἀγὼ πιστὸς σραστὴς σου.

Πάρελθε εἰς κῆπόν μου, ἀδελφιδέ, ὡς νεβρὸς δορκάδων ἁλλόμενος, καλὸς ὡς ὄρθρος, ὡς Παράδεισος τρυφῆς. Ὡς φρέαρ ζῶντος ὕδατος ῥοίζῳ μου τὸν κῆπον κατάρδευσον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πάρχεις, Πανάγαθε καὶ δίκαιε Κυβερνῆτα καὶ κριτὰ καὶ βραβευτὰ τοῦ κόσμου τοῦ ἠθικοῦ! Ναί, ΘΕΕ, τὸ προσκυνητὸν καὶ παντευλόγητον ὄνομα, ἡ μακαρία φύσις, τὸ ἀπέραντον κράτος, ἡ ἄφθονος ἀγαθότης, τὸ πολυπόθητον κάλλος, ἡ ἄπειρος σοφία, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ πάσης ἀρετῆς, ἡ πάντων τῶν ὄντων ἄναρχος ἀρχὴ καὶ ἀτελεύτητος τελευτή! Ὑπάρχεις ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐσόμενος! Σὲ βλέπω, σὲ ἀκούω, σὲ αἰσθάνομαι (ὅσον δύναται θνητοῦ πεπερασμένη διάνοια νὰ παδράξῃ ὀλίγας ῥανίδας ἐκ τοῦ ἀπλέτου καὶ αἰωνίου καὶ μυρίων ἡλίων μυριάκις τηλαυγεστέρου φωτός σου!). Σὲ βλέπω εἰς ὅλην τὴν κτίσιν, τοῦτο τὸ λαμπρότατον κάτοπρον τῶν ἀπείρων τελειοτήτων σου! Σὲ ἀκούω ἐξ οὐρανοῦ, ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἐκ τῶν τετραπεράτων τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ τῶν πυθμένων τῶν ἀβύσσων! Σὲ αἰσθάνομαι εἰς ἐμαυτόν, εἰς τὴν νοεράν μου ψυχήν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐνέπνευσας, ἵνα σε γνωρίζω· εἰς τὴν θελκτικήν μου καρδίαν, τὴν ὁποίαν μ' ἐνεφύτευσας, ἵνα σε ἀγαπῶ· εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματός μου, τὸ ὁποῖον ἐπλαστούργησας ἀνάλογον σκήνωμα ψυχῆς ἀθανάτου καὶ λογικῆς, φερούσης τὴν εἰκόνα σου· εἰς ὅλας τῆς ζωῆς μου τὰς περιστάσεις, τῶν ὁποίων οὐδεμία λανθάνει τὴν περὶ ἐμέ σου πατρικὴν καὶ ἄφατον χρηστότητα, οὐδ' αὐτῶν τῶν τῆς κεφαλῆς μου τριχῶν ὁ ἀριθμός Σὲ αἰσθάνομαι, τέλος, καὶ γίνομαι διὰ τῆς πίστεως κοινωνὸς τῆς θείας σου χάριτος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ σου, τὴν μίαν, τὴν ἁγίαν, τὴν ἐξ Ἀνατολῶν εἰς πάντα τὸν κόσμον ἀδύτως ἀνατείλασαν, τῆς ὁποίας με ἀνέδειξας μέλος, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν μὲ ἀναγεννᾷς, μὲ τρέφεις, μὲ διδάσκεις, μὲ ἁγιάζεις, μὲ ἀπαθανατίζεις διὰ τῶν μυστηρίων σου! Ἀντικρὺ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεώς μου βλέπω τὰ θεσπέσια προπύλαια τοῦ ναοῦ τῆς θείας σου Μεγαλοπρεπείας, ὅπου τὰ μακάρια πνεύματα καὶ ὅλος τῶν πιστῶν σου λατρευτῶν ὁ χορὸς ἀπολαύοντες τὴν θέαν Σοῦ τοῦ ἀϊδίου καὶ μόνου καλοῦ, ζῶσιν αἰωνίως, καὶ ὅλων τῶν αἰώνων ἡ ἀπέραντος ἔκτασις φαίνεται εἰς αὐτοὺς ὡς μία στιγμή. Ὦ Βασιλεῦ τῆς δόξης, ἀξίωσόν με ἵνα καὶ ἐπὶ τῆς γῆς σε λατρεύω, ὡς ἐκεῖνοι, καὶ ἐν οὐρανοῖς σε δοξάζω μετ' ἐκείνων »!

Τοιοῦτός ἐστιν ὁ θεοσεβής, καὶ οὕτω μακαρίως διάγει, κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς ἀσεβείας;! «Μακάριος, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν».

« Καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη ».

Δεύτερος οὗτος μακαρισμὸς τοῦ θεοσεβοῦς· ὅτι δὲν ἐστάθη εἰς ὁδὸν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τος περιχυθεὶς (perfusus), τὸ βάπτισμα ἔλαβεν, εἴ γε χρὴ λέγειν τὸν τοιοῦτον εἰληφέναι. — Κατηξιώθη δὲ τοῦ πρεσβυτερίου κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου· ὅς, διακωλυόμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν πολλῶν (ἐπεὶ μὴ ἐξὸν ἦν τὸν ἐπὶ κλίνης διὰ νόσον περιχυθέντα, ὥσπερ καὶ οὗτος, εἰς κλῆρόν τινα γενέσθαι), ἠξίωσε συγχωρηθῆναι αὐτῷ, τοῦτον μόνον χειροτονῆσαι» (παρ' Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. ς, μγ. 6, 7). Λέγει δὲ καὶ ὁ Κυπριανὸν (Νεοκαισ. ιβ), «Ἐὰν νοσῶν τις φωτισθῇ, εἰς πρεσβύτερον ἄγεσθαι οὐ δύναται· Οὐκ ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἡ πίστις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης. Εἰ μὴ τάχα διὰ τὴν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ σπουδὴν, καὶ πίστιν, καὶ διὰ σπάνιν ἀνθρώπων» (Ἴδε καὶ Λαοδικ. ΜΖ). Ὁ δὲ Κυπριανὸς ὁ ἱερομάρτυς ἐν τῇ φερομένῃ πρὸς Μάγνον ἐπιστολῇ, ὡς ἁπλῆν καὶ ἰδίαν ἑαυτοῦ προβάλλων γνώμην, ἐκλαμβάνει μὲν ὡς ἰσχύον καὶ σωτήριον τὸ βάπτισμα τῶν κλινικῶν (ὅσοι, φησί, τῷ ὕδατι οὐκ ἀπελούσθησαν (τουτ. ἐβαπτίσθησαν) ἀλλὰ περιεχύθησαν·» non loti sunt, sed perfusi), ἀνατίθησι δὲ τὸ πᾶν εἰς τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν. Καὶ ψέγει μὲν τοὺς ὅσοι τοὺς οὕτω περιχυθέντας ὠνόμαζον οὐ νομίμους χριστιανούς, ἀλλ' ἁπλῶς κλινικούς (α)· ὅτι δὲ καὶ εἰς τὸν κλῆρον ἦσαν οἱ τοιοῦτοι δεκτοί, τοῦτο οὐ λέγει ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κυπριανοῦ· ἀλλ' ὅμως ὅδ' αὐτὸς πάλιν ὁ θεῖος Κυπριανὸς οὐκ ἐνίσταται τῇ γνώμῃ· ἐνδίδωσι δὲ

(α) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοὺς περιχυθέντας ὠνόμασεν ὀρθῶς καὶ κυρίως perfusos (ὡς καὶ Ῥουφῖνος μετέφρασε τὰ τοῦ Κορνηλίου παρ' Εὐσεβίῳ)· ἔπειτα δὲ προϊοῦσα καὶ προβάλλουσα πρὸς δικαίωσιν τῆς περιχύσεως τὸ προειρημένον ῥάντισμα τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς (Ἀριθμ. ιθ, 19), ὡς ἐκ τούτου (καί τοί πως ἀκύρως καὶ καταχρηστικῶς) ὀνομάζει ἅπαξ καὶ τὴν περίχυσιν ῥαντισμὸν (adspersionem)· ἀλλ' οὔτε ἐῤῥαντίζοντο οἱ κλινικοί, οὔτ' αὐτὸς Κορνήλιος ὁ Πάπας, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων Πατέρων τῆς Ῥώμης εἶπεν adspersionem τὴν περίχυσιν. Ἐρεθίζει δέ πως καὶ τοῦτο τὴν ὑποψίαν τῆς νοθείας τῆς ἐπιστολῆς, περὶ ἧς οὐδ' οἱ νεώτεροι Ῥωμάνοι Θεολόγοι κρατερῶς ἀντιλέγουσι (βλ. Liebermann. Institut. Theologic. T. 4. p. 217)· προβάλλουσι δὲ μόνον ὡς ἐκ τοῦ Αὐγουστίνου τὸ «tingentem etiam tantillum» (βαπτίζοντα καὶ τοσσίχον τουτ. ὀλιγώτατον. S. Augustin. Tract. 80 in Johan.)· ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ τοσσίχον ὕποπτον, καὶ πάντῃ πρὸς τὸ βαπτίζειν ἀπροσφυὲς καὶ ἀσύναπτον, καὶ ξένον τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐβαπτίσθη, καὶ ἄλλους ἐβάπτιζε, καὶ πολλαχοῦ διέγραψε τὸ γνήσιον καὶ τέλειον διὰ καταδύσεως βάπτισμα,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ ἐν τούτῳ ὅλα τὰ ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς Σχολείοις τῆς Ὕλεως εὔχρηστα βιβλία· ὁμοίως καὶ τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀγλουθίας· διότι ἐκ τῆς συχνῆς αὐτῶν πωλήσεως δύναται νὰ ἔχῃ κατ' τος κέρδος τι ὁπωσοῦν ἱκανόν.

ιδ) Νὰ ἐκδίδῃ καὶ ἐφημερίδα τινὰ ἐπιχερδῆ.

Ταῦτα ἔχομεν πρὸς τὸ παρὸν νὰ εἴπωμεν περὶ πόρων τῆς Ἀκαδημίας. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλα τινά, οἷον μέρος τι τῶν χρημάτων τῶν ἐπὶ λογῳ κοινῆς ὑπὸ τοῦ νόμου διατεταγμένων νὰ πληρόνωνται ὑπὸ τῶν ἁμαρτάντων (ἅτινα θέλουσι διανέμεσθαι εἰς κοινωφελῆ καταστήματα) κτλ. κτλ. Ἀλλ' ἡ καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ ὅσων προβάλλομεν ἡμεῖς ὥριμος σκέψις καὶ ἀπόφασις ἀνήκει εἰς τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν. Ὁ δὲ λόγος μεταβαίνει ἤδη εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Σχεδίου, τὸ περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ διδασκαλίας καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀκαδημίᾳ διδασκαλίας, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν.

§. ά. Ἐπειδὴ τῶν τῆς Ἀκαδημίας συσσίτων μαθητῶν οἱ μὲν μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς διδάσκαλοι τῆς Θεολογίας, καὶ φιλολόγοι, καὶ ἱεροκήρυκες, οἱ δὲ ὡς ποιμένες, ἤτοι Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς ἀξιωματικοὶ εἰς πόλεις μεγάλας καὶ μικροτέρας, οἱ δὲ ὡς πνευματικοὶ προεστῶτες κωμῶν καὶ χωρίων καὶ διδάσκαλοι Σχολείων κοινῶν, ἤθελεν ἴσως ὑπολάβει τις ἀναγκαῖον νὰ παιδεύωνται ἕκαστοι τούτων ἰδιαιτέραν παιδείαν ἀνάλογον πρὸς τὴν μέλλουσαν ὑπουργίαν αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ διδασκαλίᾳ τεθραμμένων καὶ ἐκπεπαιδευμένων οἱ μὲν ἀποβαίνουσιν ἄριστοι (οἱ εὐφυέστατοι), οἱ δὲ μέσοι τινὲς καὶ δόκιμοι ἱκανῶς, οἱ δὲ τέλος μετριώτεροι καὶ λιτοί, ἕκαστος κατὰ τὴν τῆς φύσεως δεξιότητα· ἐκ τούτου δύνανται νὰ διαταχθῶσιν οἱ μὲν ὡς διδάσκαλοι καὶ πρωτεύοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκκλησιαστικοί, οἱ δὲ ὡς δευτερεύοντες ἱερεῖς, οἱ δὲ τρίτοι τέλος νὰ ἱερατεύωσι καὶ νὰ διδάσκωσιν εἰς κώμας καὶ χωρία ὑποδεέστερα. Κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν τριπλῆν διαίρεσιν τῶν ὑπουργιῶν ἐξαρκεῖ ἡ αὐτὴ διδασκαλία. Αὕτη δὲ ἵνα τελεσφορήσῃ, πρέπει νὰ παραταθῇ (ὡς καὶ πρότερον ἐπεμνήσθημεν) εἰς ἔτη τρία, ἀπαρτιζομένη ἐκ τῶν ἐφεξῆς κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν ἐκτιθεμένων μαθημάτων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Θεοτόκιον.

Ἐκλεξάμενος Νυμφίος ὁ ὡραῖός σε, Παρθένε πάναγνε, τῶν γηγενῶν ἐκ φυλῆς λαμπρῶς παρεστήσατο ἐκ δεξιῶν ἑαυτοῦ. Δεῦρο, λέγων σοι, νῦν σὺν ἐμοὶ βασίλευε, δεῦρο Νύμφη μου καὶ Μῆτερ.

Καταβασία. Οὐκ ἐλάτρευσαν.

Ὠδὴ Η. Παῖδας εὐαγεῖς.

Ἴδε ὁ πικρὸς χειμὼν παρῆλθεν, αἰθρία γαλήνης ἐμειδίασεν, ἄνθη ἐξανέτειλεν· ἄμπελοι κυπρίζουσι· φωνὴ τρυγόνος ἔαρος ὥραν πιστοῖς κελαδεῖ. Ἀνάστα δὴ καὶ πρόσελθε, Νύμφη νῦν εἰς εὐωχίαν κοινήν μου συνευφραίνου.

Ἡ τράπεζα, Μῆτερ, σοῦ πλουσία, Χαρᾶς καὶ πολλῆς τρυφῆς τὰ θύματα. Ἄρτος θελξικάρδιος, νᾶμα γλυκερώτατον. Ὁ δὲ κρατὴρ ἀείῤῥους τε καὶ ζῶν, καὶ δρῶν μυστικῶς. Ἀκήκοα λιγυφώνων κηρύκων. Ἄγετε δή, πάντες λαοί, πιστῶς τρυφᾶτε.

Ἀπόστα βεβήλων θεομάχων ὁ ἄγριος θίασος καὶ ἄσπονδος. Πόῤῥω Χριστοκάπηλοι. Πόῤῥω πᾶς ἀλλόφυλλος. Τὸ παγκρατὲς καὶ ἄφθαρτον Ἀρνίον βλέπει, καὶ ζῇ, καὶ βάλλει, καὶ τιτρώσκει, καὶ σώζει. Τῷ σταυρῷ πεσόντες ἐν φόβῳ προσκυνεῖτε.

Ὡς πόλις Διβάνου αἰωνίου, θεμέθλοις ἀῤῥήκτοις, Μῆτερ, ἵδρυσαι. Ἐχθρῶν καρδίας δίεισι τὰ βέλη τοῦ Νυμφίου σου. Λαοί, φυλαὶ καὶ γλῶσσαί σοι νῦν προσκυνοῦσι πιστῶς. Ἀλώπεκες συμπτήσσουσι φόβῳ. Δέδεται ὁ Δράκων σειραῖς φρικταῖς ταρτάρου.

Θεοτόκιον.

Ὁ μέγας προστάτης τῆς Ῥωσσίας, ὁ ῥύστης ἐν τοῖς κινδύνοις ὁ ἀκοίμητος, μάστιξ ἡ τοῦ σχίσματος, Ἐκκλησιῶν ὁ πρόμαχος, οἷα πατὴρ φιλόστοργος τῷ σῷ λαῷ τῷ πιστῷ, Πανάχραντε, Νευᾶν τῶν χαρίτων νοερῶς προῤῥέει δυνάμει τοῦ υἱοῦ σου.

Καταβασία. Παῖδας εὐαγεῖς.

Ὠδὴ Θ'. Ἅπας γηγενής.

Ἅπας Ἰσραὴλ ὁ νέος εὐφράνθητι καὶ συναγάλλου φαιδρῶς. Ἄγγελοι χορεύσατε. Ἁγίων στίφη πανηγυρίσατε. Ἡ Βασιλεία ἤγγικε τοῦ Ζωοδότου Ἀμνοῦ. Μηνύτωρ μοι εὐάγγελος ἦλθεν ὁ Νευαῖος Ἥρως, Ἀλέξανδρος ὁ μέγας.

Βύσσινον λαμπρόν, ὦ μῆτερ, ἐνδέδυσαι, καὶ πορφυρόχρουν στολήν, ἆθλους τῶν Μαρτύρων σου καὶ τῶν Ἁγίων τὰ δικαιώματα. Νῦν ἡ παστάς

φόβου τὴν θείαν ἐγκατάλειψιν, εἰς τὴν ὁποίαν πίπτουσιν οἱ ἀμετανόητοι, ἐπιμένοντες εἰς τὴν ἀνομίαν, καὶ παρακάλει τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν «εἴπως ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ Διαβόλου παγίδος, καὶ ἔλθωσιν εἰς ἐπίγνωσιν». Πρόστρεχε δὲ θαρρούντως καὶ σὺ πρὸς τὸν ὕψιστόν σου Πατέρα, ἐπικαλούμενος ἀδιακόπως τὸ θεῖον αὐτοῦ ἔλεος εἰς ὅλας σου τὰς ἀνάγκας, καὶ ταπεινούμενος ὑπὸ τὴν κραταιὰν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ μηδόλως ἀπελπιζόμενος, κἂν ὁ ἐπουράνιος Πατήρ σου φαίνεται ὅτι σ'ἐγκατέλιπεν εἰς πειρασμούς· διότι αὐτὸς εἶπεν, «Οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω ». (Ἑβρ. γ,5). Ε) Δίψα καὶ σύ, ὡς ὁ λατρευτὸς καὶ εὐλογημένος Ἰησοῦς, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ θείου θελήματος, κράζων ἀπὸ καρδίας πρὸς τὸν ὕψιστόν σου πατέρα «γενηθήτω τὸ θέλημά σου». Δίψα τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, τὴν σωτηρίαν τοῦ πλησίον σου, τὴν δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀρετήν, ἵνα καὶ τοῦ θείου μακαρισμοῦ ἀπολαύσῃς, κατὰ τὸ «Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται» (Ματθ. ε, 6). ς) Τελείονε τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον χριστιανικά σου καθήκοντα. Ἐκπλήρονε τὰς θείας ἐντολὰς καὶ πάντα τὰ χρέη τῆς ἐπαγγελίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλήθης παρὰ Θεοῦ. Ἐκπλήρονε τὸν ὑψηλὸν τῆς δημιουργίας σου σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐτέθης εἰς τοῦτον τὸν βίον, ὡς εἰς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἀγωνιστήριον· ἵνα, ὅταν ἔλθῃς καὶ σὺ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου, δυνηθῇς νὰ προφέρῃς τὸ τοῦ Ἀποστόλου «Τὴν πίστιν τετήρηκα, τὸν δρόμον τετέλεκα, λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος». Ζ) Διάβαινε τὴν ζωήν σου τοιουτοτρόπως, ὥστε, ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν στιγμὴν τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς σου, νὰ δυνηθῇς καὶ σύ, πεποιθὼς εἰς τὸν Σωτῆρά σου, νὰ εἴπῃς μετὰ παῤῥησίας καὶ συνειδήσεως καθαρᾶς, «Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου», καὶ οὕτω νὰ ἐκπνεύσῃς ἐπ'ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου· πιστεύων ἀδιστάκτως, ὅτι «Χριστός ἐστιν ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις ἡμῶν», καὶ ὅτι «Χριστῷ συσταυρωθέντες καὶ συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, συναναστησόμεθα καὶ συζήσομεν αὐτῷ καὶ συμβασιλεύσομεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Μελέτα συνεχῶς, ἀδελφέ μου, τοὺς ἑπτὰ θειοτάτους τούτους λόγους τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ, οἵτινες δύνανται νὰ σὲ ὠφελήσωσι καὶ νὰ σὲ φωτίσωσι λαμπρότερον, παρὰ πάσας τὰς σοφὰς τοῦ κόσμου συγγραφάς, καὶ πάσας τὰς μυριοβίβλους βιβλιοθήκας τῆς οἰκουμένης!

Πόσα τοῦ Κυρίου τὰ πανάχραντα πάθη.

Ὅλα τὰ ἱερὰ τῆς Ἐκκλησίας ἅγιματα ὑπάρχουσι καὶ κατὰ λέξιν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

οἱ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, καὶ οἱ διδάσκαλοι, καὶ οἱ εὐεργέται, καὶ οἱ γέροντες, καὶ γενικῶς ὅλοι οἱ εἴτε καθ' ἡλικίαν, εἴτε κατὰ συγγένειαν, εἴτε κατ' ἄλλην τινὰ σχέσιν ἀνώτεροί μας.

Σημ. Α΄. Ἡ ἐντολὴ αὕτη ἔχει μεγάλην ἔμφασιν εἰς ὀλίγα λόγια, διότι προξάσσει τὴν ἐκπλήρωσιν ὅλων τῶν μερικῶν ἑνὸς ἑκάστου χρεῶν· ἤγουν

ά.) Νὰ τιμῶμεν τοὺς κατὰ σάρκα γονεῖς ἡμῶν. Ὑφίσταται δὲ ἡ τιμὴ αὕτη εἰς τὸ νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν καὶ τοὺς σεβώμεθα ἀπὸ καρδίας· νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς αὐτοὺς ζητοῦντες τὴν εὐλογίαν των εἰς ὅλας τὰς ἀξιολόγους ἐπιχειρήσεις μας, καὶ ὑπερασπίζοντες τὴν τιμήν των, ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ· νὰ ὑποφέρωμεν ὑπομονητικῶς τὰ ἐλαττώματά των; καὶ νὰ τοὺς εὐχαριστῶμεν εὐγνωμόνως διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων διὰ τὰς εὐεργεσίας των, τρέφοντες αὐτούς, καὶ βοηθοῦντες τὸ κατὰ δύναμιν, ὅταν μάλιστα γηράσωσιν. Ἀμοιβαίως δὲ καὶ οἱ γονεῖς προστάσσονται ἀπὸ τὴν θείαν ἐντολὴν νὰ τρέφωσι τὰ ἴδια τέκνα, ἕως φθάσωσιν εἰς ἡλικίαν ἱκανὴν εἰς πρόνοιαν τῆς ὑγείας των, καὶ νὰ τὰ διδάσκωσιν ἐπιμελῶς διὰ σοφῶν διδασκάλων τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἤθη τὰ χρηστά, καὶ τάς, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ἐπιτήδεια, ἐπιστήμας, προσέχοντες νὰ μὴ δίδωσιν αὐτοὶ εἰς αὐτά ποτε κακὸν παράδειγμα, ἀλλὰ νουθετοῦντες τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ προσφερόμενοι πρὸς αὐτὰ μὲ πραότητα καὶ φρόνιμον οἰκονομίαν καὶ διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων των(α). Μία δὲ ἀπὸ τὰς μεγίστας φροντίδας περὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν τέκνων αὐτῶν εἶναι τὸ νὰ σπουδάζωσι νὰ τὰ ἐγκαταλέγωσιν εἰς ἐκεῖνο πάντοτε τὸ ἐπάγγελμα, εἰς τὸ ὁποῖον κλίνουσιν ἐκ φύσεως καὶ φαίνονται εὐφυᾶ καὶ ἐπιτήδεια, ὡς ὑπὸ τῆς θείας προνοίας εἰς τοῦτο διωρισμένα. Ὅσοι δὲ γονεῖς βιάζουσι τὰ τέκνα των νὰ ἀναδεχθῶσιν ὅ,τι ἐπάγγελμα θέλουσιν αὐτοί, ἢ τὸ τυχόν, χωρὶς νὰ ἐρευνήσωσι πρῶτον πρὸς τί κλίνει τῶν παιδίων ἡ φύσις, οὗτοι γίνονται φθορεῖς μᾶλλον ἢ εὐεργέται ἀληθινοὶ καὶ τέλειοι τῶν τέκνων αὐτῶν. Τέσσαρα δὲ εἶναι γενικῶς τὰ κυριώτατα μέσα τῆς καλῆς τῶν τέκνων ἀνατροφῆς· ά.) ἡ ὀρθὴ τοῦ θείου νόμου καὶ τῶν γραμμάτων διδασκαλία· β΄.) ἡ διὰ τῶν οἰκείων καλῶν παραδειγμάτων οἰκοδομὴ εἰς τὴν ἀρετήν· γ΄.) ἡ διὰ λόγων συμβουλή, ἐνισχύουσα μὲν εἰς πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀνακαλοῦσα δὲ ἀπὸ τὰ πο-

---

(α) Ἐφεσ. ς, 4. Δευτερον. ς, 7 καὶ ια. 19. Κολοσσ. γ, 21.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὁμολογήσωσιν εἰλικρινῶς, πιστεύοντες ἀδιστάκτως εἰς τὴν ἀξιομισθίαν τοῦ Χριστοῦ.

Σημ. Α΄. Δὲν εἶναι οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰς τὴν γῆν (α). Ὅταν ὁ χριστιανὸς μετὰ τὸ Βάπτισμα πέσῃ πάλιν εἰς ἁμαρτίαν, δὲν ἔχει ἄλλο μέσον νὰ καθαρισθῇ καὶ νὰ ἀναλάβῃ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν παρὰ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν (β). Ἡ ἀληθὴς μετάνοια ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ἑπόμενα· α΄.) νὰ ἐξομολογήσῃ τις εἰλικρινῶς τὰς ἰδίας του ἁμαρτίας (γ)· β΄.) νὰ κατηγορήσῃ ἑαυτὸν ὡς ἁμαρτωλὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ (δ)· γ΄.) νὰ συλλογίζηται τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίαν, τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἁμαρτία δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ, καὶ νὰ πιστεύῃ ἀδιστάκτως, ὅτι ὁ ἀποθανὼν ὑπὲρ ἡμῶν Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός, ἐπροξένησε τὴν χάριν τοῦ οὐρανίου πατρός του εἰς ὅλους τοὺς εἰς αὐτὸν ἐλπίζοντας καὶ πιστεύοντας θερμῶς (ε)· δ΄.) νὰ κάμῃ στερεὰν ἀπόφασιν νὰ ἀλλάξῃ ζωὴν εἰς τὸ ἑξῆς, διάγων θεαρέστως. Ταῦτα εἶναι τὰ σημεῖα τῆς ἀληθοῦς ἐξομολογήσεως, ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνηται ἔμπροσθεν τοῦ Ἱερέως διὰ δύω μάλιστα αἰτίας· ά.) διὰ νὰ λάβῃ ὁ ἐξομολογούμενος παρ' αὐτοῦ πνευματικὴν ὁδηγίαν καὶ συμβουλὴν περὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας (ζ)· καὶ β΄.) (ὃ καὶ πρώτιστον) διὰ νὰ ἐξαγγείλῃ ὁ Ἱερεὺς εἰς τὸν ἐξομολογούμενον τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του ἐν ὀνόματι Χριστοῦ σωτῆρος τοῦ κόσμου (η). Πρέπει δὲ νὰ ἐξομολογῆται ὁ Χριστιανὸς τῆς ἁμαρτίας του τὸ εἶδος ἀκριβῶς, μὴ αἰσχυνόμενος ν' ἀναχαλύψῃ εἰς ἄνθρωπον σεβάσμιον, ὅ,τι κακὸν δὲν ἐφοβήθη νὰ πράξῃ ἐνώπιον τῶν ἁγιωτάτων ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον, μετανοῶν ἤδη, ἐξομολογεῖται αὐτὸ διὰ μέσου τοῦ πνευματικοῦ πατρός του.

(α) Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν. Α. Ἰωάν. α, 8. —(β) Α. Ἰωάν. α, 9. — (γ) Γνῶθι τὴν ἀδικίαν σου . . . ἐπιστράφητε υἱοὶ ἀφεστηκότες. Ἱερεμ. γ, 13—14. — (δ) Ἐγὼ εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ. Ψαλμ. λα, 5. — (ε) Α. Ἰωάν. ε, 16—17. Ῥωμ. ς, 2—11. — (ζ) Ὑμεῖς οἱ Πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος. Γαλάτ. ς, 1. « Ὥσπερ ἄνθρωπος ὑπὸ ἀνθρώπου ἱερέως βαπτιζομένου (γρ. βαπτιζόμενος) φωτίζεται τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτι, οὕτω καὶ ὁ ἐξομολογούμενος ἐν μετανοίᾳ διὰ τοῦ ἱερέως λαμβάνει τὴν χάριν Χριστοῦ ». Μ. Ἀθαν. ἐν Ἀποσπ. ἐκ τῶν κατὰ Νοβατιαν. ἐν Montfaucon Collect. nov. Patrum T. 2. σελ. 183. Paris. 1707. — (η) Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. Ἰωάνν. κ, 23.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

συμβιοτεύσεως τῶν ἀνθρώπων εἰλικρινέστερος καὶ στερεώτερος ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ γίνεται τῷ ὄντι «τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος» (Ἑβρ. ιγ, 4). Δὲν δύναται δὲ νὰ διαμείνῃ ὁ σύνδεσμος οὗτος μεταξὺ περισσοτέρων προσώπων, εἰ μὴ εἰς ἕνα ἄνδρα πρὸς μίαν γυναῖκα (α)· διὰ τοῦτο ὁ χριστιανικὸς νόμος δὲν συγχωρεῖ τὴν πολυγαμίαν κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ πρώτου δημιουργοῦ, ὅστις «ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς» (β), οὐχὶ ἄρσεν καὶ θηλείας πολλάς, ἢ θῆλυ καὶ πολλοὺς ἄρσενας.

Σημ. Β΄. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τοῦ γάμου εἶναι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἡ διατήρησις· διὰ τοῦτο χρεωστοῦσιν οἱ γαμικῶς συνημμένοι πρὸς ἀλλήλους νὰ φυλάττωσιν ἀμίαντον τῆς κοίτης των τὴν πίστιν, συνοικοῦντες ὁμοῦ (γ), καὶ ἀγαπῶντες ὁ μὲν ἀνὴρ τὴν γυναῖκα, ὡς τὸ ἴδιον σῶμα (δ) μεταχειριζόμενος αὐτὴν βοηθὸν εἰς τῆς οἰκίας του τὴν συντήρησιν (ε) καὶ φρονίμως οἰκονομῶν τὰς ἀδυναμίας της (ζ), ἡ δὲ γυνὴ τὸν ἴδιον ἄνδρα ὡς κεφαλήν (η), ῥυθμίζουσα τὰ ἤθη της κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀρέσκειαν καὶ ὑπομένουσα τὰς ὀργάς του, ἂν τύχῃ, μετὰ πραότητος πνεύματος (θ).

§. μά. Τὸ Εὐχέλαιον εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἱερεὺς ἀλείφει μὲ ἔλαιον τὸν ἀσθενῆ, καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἰατρεύσῃ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς.

Σημ. Αὕτη ἡ τελετὴ ἐπιστηρίζεται εἰς τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου, «Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ» (Κεφ. ε, 14—15). Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου ἔχριον μὲ ἔλαιον τοὺς ἀσθενοῦντας, ὡς φαίνεται εἰς τοῦ Μάρκου τὸ ς, 13.

§. μβ΄. Ἐκτὸς τῶν προειρημένων μυστηρίων ἔχει πρὸς τούτοις ἡ Ἐκκλησία καί τινας παραδόσεις καὶ συνηθείας, αἱ ὁποῖαι φυλάττονται ἀπὸ τοὺς πιστούς, ὡς συντελοῦσαι ἢ πρὸς βελτίωσιν ἠθῶν ἢ πρὸς εὐπρέπειαν τῆς Ἐκκλησίας.

(α) Καὶ ἔσονται οἱ δύω εἰς σάρκα μίαν. Γενεσ. β. 24. — (β) Μάρκ. ι, 6. — (γ) Ἑβρ. ιγ, 4. — (δ) Ἐφεσ. ε, 28. — (ε) Γενέσ. β, 18. — (ζ) Α. Πέτρ. γ, 7. — (η) Ἐφεσ. ε, 22—24. — (θ) αὐτ. 33. καὶ Α. Πετρ. γ. 2—5,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γίαν. «Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Αὐτ. 43). Γ') Παρηγόρησε παρεστῶσαν τεθλιμμένην τὴν Παναγίαν αὐτοῦ μητέρα, συνιστῶν αὐτὴν ὁ μονογενὴς υἱὸς εἰς τὸν ἠγαπημένον μαθητὴν αὐτοῦ καὶ συγγενῆ, τὸν Ἰωάννην, καὶ τοῦτον πάλιν εἰς ἐκείνην· «Γύναι, ἴδε ὁ υἱός Σου· εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου» (Ἰωάνν. ιθ', 26).

ευχῶν, παραληρῶν ὅσα τὸ σαπρὸν ἐκεῖνο βιβλιάριον «Παλαιονομία, ἤτοι ἐπιστολὴ πρὸς τὸ ἐν Ἑλλάδι σεβασμιώτατον ἱερατεῖον καὶ ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, δεικνύουσα τὴν ἀνάγκην ταχείας τε καὶ ἐντελοῦς ἀναμορφώσεως Ἐκκλησιαστικῆς» (περὶ οὗ ὅρα τοῦ ἀοιδίμου Ἐπίκρισιν εἰς τὴν περὶ Νεοελληνικ. Ἐκκλ. σελ. 359)· καὶ πρὸς δικαίωσιν τῶν λόγων φέρει συνηγόρους τόν τε Ὠριγένην λεγοντα ὅτι ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ὀφείλει εὔχεσθαι, οἱ Ἕλληνες Ἑλληνιστὶ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι Ῥωμαϊστί, καὶ τὸν Μ. Βασίλειον «περὶ τῶν ἐν γλώσσῃ ἀγνοουμένῃ τοῖς ἀκούουσιν εὐχομένων» τὸν λόγον ποιούμενον!

Καὶ τοσοῦτον μὲν ἐν σελίσιν ἓξ ταῖς ὕβρεσιν ἐγκατέκρυψε θησαυρὸν γνώσεων, ὡς ἐν προοιμίῳ. Εἶτα δ' εἰσερχόμενος εἰς τὴν λεπτομερῆ τῶν λεγομένων ἔρευναν, σφοδρὸς ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ παροδικῶς γράψαντος, διότι ἀναφέρων μαρτυρίας ἀρχαίων περιεχομένας ἐν τῷ· ἀληθινῷ Θησαυρῷ τοῦ Σουϊκήρου κἄν τῷ Λεξικῷ τοῦ Schleusner (ὃς ἐκεῖνον ἐν πλείστοις ἀνωνύμως ἀλλ' ἀνευθύνως παρά γε τῷ Φαρμακίδῃ! ἀντιγράφει), οὐ μνημονεύει αὐτῶν· διὸ μετ' ὁρμαθὸν «ἀλλὰ» ἀλαλάζων, ὅτι ἐφώρασεν ὁ ἰχνεύμων τὸν λογοκλόπον ποιπνύει κολῳῶν· ὡς ἂν εἰ ὤφειλεν ὁ μαρτυρίας ἀρχαίων φέρων σημειοῦσθαι καὶ εἴ τινες ἄλλοι μνημονεύουσιν αὐτῶν· ἢ ὡς ἂν εἰ μὴ κατεπολέμησεν ὁ συγγραφεὺς τὰ σοφίσματα ἐκείνων, ἀλλὰ μετέφρασεν αὐτὰ ὀρθῶς κατὰ τὴν τοῦ ἐπικριτοῦ εὐσεβῆ ῥῆξιν (σελ. 157)· ἢ ὡς ἂν εἰ μεταχειρίζετο αὐτὰς πρὸς τὸν αὐτὸν καὶ ἐκεῖνοι σκοπόν, ὡς αὐτὸς ἀνωτέρω (σελ. 155, 156) ἀμφότερα τὰ τοῦ Ὠριγένους καὶ Μ. Βασιλείου χωρία ἔλαβεν ἐκ τοῦ Bingham (Origin. Eclesias. T. V. p. 85 καὶ 90), ἐπὶ τῷ αὐτῷ διαστρεβλωθέντα σκοπῷ· ἢ τέλος ὡς ἂν εἰ ἀντέγραφε βιογραφίαν τοῦ ἐκδότου τοῦ Γλωσσαρίου τῆς Ν. Δ. τοῦ Ἀλβέρτου κτλ. ἐκ τοῦ Λεξικοῦ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, ὡς αὐτὸς ἀμαρτύρως (σελ. 158). Καταμωκώμενος δὲ τοῦ συγγραφέως καὶ ὅτι οὐκ ἐμνημόνευσε τοῦ Σιμπλικίου, ὃν αὐτὸς μὲν λέγει ὅτι ἀναφέρει ὁ Schleusner, ἐν δὲ τῇ τοῦ συγγραφέως ἐκδόσει (Lips. 1808) οὐ κεῖται, πάλιν θερσιτικῶς καθυβρίζει αὐτὸν, διότι οὐ μετέφρασε κατὰ λέξιν τὰ τοῦ Οὐϊδίου Sub illis Montibus — erant, et erant κτλ. ἀλλὰ παρέφρασεν αὐτὰ «ὑπ' ἐκεῖνα τὰ ὄρη ἔβοσκον οἱ βόες» κτλ. ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰς ἑρμηνείαν τοῦ αὐτοῦ Οὐϊδίου (Metam. iv. 321) παραφραστικῶς ἐχρήσατο (σελ. 159) τῷ ἡρωϊκῷ διστίχῳ «Ὄλβιος ὃς σ' ἐφύτευσε» κτλ. μὴ σημειούμενος ὅτι τῷ Μουσαίῳ (στίχ. 138) προσήκει. Ἀπορεῖ δ' ἢ γοῦν ὑποκρίνεται σοφιστικῶς μὴ ἐννοεῖν τί σημαίνει ὁ συγγραφεὺς λέγων «τὴν ὑστέραν ταύτην γνώμην ἔχει καὶ ὁ Οὐΐδιος»· καὶ ὄντως Κάλχαντος δεῖ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἄλλαι αἱρέσεις λέγουσαι τὰ (τῆς Τριάδος) ὀνόματα μόνον,—ἀλυσιτελὲς ἔχουσι καὶ τὸ παρ' αὐτῶν διδόμενον ὕδωρ, ὡς λειπόμενον εὐσεβείᾳ, ὥστε καὶ τὸν ραντιζόμενον παρ' αὐτῶν ρυπαίνεσθαι μᾶλλον ἐν ἀσεβείᾳ, ἢ λυτροῦσθαι» (κατὰ Ἀρειαν. Λόγ. γ'. σελ. 219. Ἴδε καὶ Γρηγόρ. Ν. Λόγῳ εἰς τὸ ἅγ. βάπτισμα, καὶ Φιρμιλιανοῦ ἐπιστολ. πρὸς Κυπριανόν, καὶ Χρυσόστομον εἰς τὸ Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ Ἀμβρόσιον ἐν τῷ Περὶ κατηχήσεως).

§. ια. «Ἀλλὰ (προστίθησιν ἡ Διατριβὴ) πότερον ἐπισημότερον καὶ οὐσιωδέστερον, ἆράγε ὁ ἐξωτερικὸς περὶ τὴν τελετὴν τοῦ μυστηρίου τῷ βαπτίσματος τρόπος, ἢ ἡ πίστις» (ἡ τοῦ βαπτιζομένου δηλαδὴ), «πρὸς ἣν ἀφορᾷ, καὶ δι' ἣν τελετουργεῖται τὸ ἅγιον βάπτισμα»; Ἀμφότερα (ἀποκρίνεται ὁ Μ. Βασίλειος), «πίστις καὶ βάπτισμα δύω τρόποι συμφυεῖς ἀλλήλοις καὶ ἀδιαίρετοι· πίστις μὲν γὰρ τελειοῦται διὰ τοῦ βαπτίσματος, βάπτισμα δὲ θεμελιοῦται διὰ πίστεως» κτλ. (Περὶ τοῦ ἁγίου πνεύμ. κεφ. ιβ).— «Ἀλλ' (ἐπισυνείρει ἡ Διατριβὴ) ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐκέλευσεν ἵνα παρὰ τῶν βαπτιζομένων πρῶτον ζητῶμεν πίστιν, καὶ οὕτω βαπτίζωμεν αὐτούς· «Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται» (Μάρκ ις, 16). Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος «πρῶτον (φησὶν ὁ Σωτὴρ) μαθητεύσατε, εἰθ' οὕτως βαπτίζετε, εἰς ὄνομα Πατρὸς κτλ. ἵν' ἐκ τῆς μαθήσεως ἡ πίστις, ἡ τοῦ βαπτίσματος τελείωσις, προστεθῇ» (Λόγ. κατὰ Ἀρειαν. γ. σελ. 219). Καὶ λοιπὸν (συμπεραίνει) τὸ τοὺς ὁμολογοῦντας Θεὸν τρισυπόστατον πάλιν ἀναβαπτίζειν ἕνεκα τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ μυστηρίου τελετῆς (διότι τοῦτο τελοῦσιν οὐ διὰ βαπτίσεως [κατα-δύσεως], ἀλλὰ δι' ἐπιχύσεως ὕδατος ἐπὶ τοῦ βαπτιζομένου), ἆρά γε οὐκ ἐμβάλλει (τοὺς ἀναβαπτίζοντας) εἰς κίνδυνον καταστροφῆς τοῦ κεφαλαιώδους; ἐκείνου δόγματος «ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα»;— Οὐμενοῦν (ἀπαντῶμεν), οὐδαμῶς. Καὶ γάρ, α) ἡ πίστις πάντως τοῦ πρὸς τὸ βάπτισμα προσιόντος ὑπάρχει τὸ καταρκτικὸν καὶ θεμελιῶδες καὶ αὐτὴ ἡ τελείωσις τοῦ βαπτίσματος· χωρὶς δὲ πίστεως οὔτε δίδοται, οὔτε δοθὲν ὠφελεῖ τὸ μυστήριον· κἂν δέ τις καὶ βαπτισθείς, ἔπειτ' ἀποβάλῃ τὴν πίστιν, κατακέκριται· «Ὁ γὰρ ἀπιστήσας κατακριθήσεται» (Μάρκ. αὐτ.). Ὅθεν καὶ ὁ Φίλιππος ἔλεγε πρὸς τὸν εὐνοῦχον «εἰ πιστεύεις, ἔξεστι» (βαπτισθῆναι. Πράξ. η, 37). Καὶ νῦν δὲ καὶ ἀείποτε ἡ Ἐκκλησία λέγει πρὸς τὸν βαπτιζόμενον (ἐπὶ δὲ τῶν νηπίων πρὸς τὸν ὀρθόδοξον καὶ βεβαπτισμένον ἀνάδοχον), «Συντάσσῃ τῷ Χριστῷ, καὶ πιστεύεις

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΣΧΕΔΙΟΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

§. ά. Τῆς ἑλληνικῆς καὶ πάσης ἄλλης χριστιανῶν πολιτείας ἀσφαλὴς καὶ ἀκράδαντος βάσις ὑπάρχει ὁμολογουμένως ἡ Θεοσέβεια· διότι ἐκ ταύτης, ὡς ἐκ πηγῆς ἀεννάου καὶ καθαρᾶς, ἀναβλύζουσιν ἅπασαι αἱ ἠθικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρεταί, δι' ὧν συνίσταται πᾶσα λογικῶν ἀνθρώπων εὐτυχὴς κοινωνία, καὶ συντηρεῖται μὲν ἡ ἐσωτερικὴ εὐταξία καὶ διακόσμησις, καταρτίζεται δὲ ἡ πρὸς τοὺς ἔξω ἐχθροὺς καὶ ἐπιβούλους ἀσφάλεια καὶ ὁλοκληρία τοῦ πολιτεύματος. Πρώτιστον λοιπὸν μάθημα χρεωστοῦσιν οἱ Ἕλληνες νὰ διδάσκωνται ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τὰ δόγματα καὶ τὰς ἐντολὰς τῆς ἀμωμήτου πίστεως κατὰ τὴν θεοπαράδοτον διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, εἰς ἣν, ὡς εἰς σωστικὴν Κιβωτόν, διεσώθη τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἀπὸ μυρίων καὶ ἄλλων ψυχοβλαβῶν κλυδώνων, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τελευταῖον τοῦ πανωλέθρου τῶν βαρβάρων κατακλυσμοῦ. Διδάσκαλοι δὲ τῆς πίστεως ὑπάρχουσι κυρίως οἱ Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς, ὡς θεοπρόβλητοι λειτουργοὶ καὶ ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας. Οὗτοι εἶναι οἱ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθιστάμενοι ποιμένες τῆς λογικῆς τοῦ Θεοῦ ποίμνης, οἵτινες χρεωστοῦσι νὰ γίνωνται τύποι ζῶντες ἀρετῆς πρὸς σωτηρίαν τοῦ ποιμνίου, μιμούμενοι τὸν ἀρχιποίμενα Χριστόν (α). Οὗτοι εἶναι οἱ διάδοχοι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, οὕστινας αὐτὸς ὁ τῆς Πίστεως ἀρχηγὸς ἀνέδειξε καὶ ὠνόμασε « φῶς τοῦ κόσμου, καὶ ἅλας τῆς γῆς » (β). Οὗτοι εἶναι οἱ «οἰκονόμοι τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων» (γ), καὶ τοῦ

(α) Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους. (Πράξ. κ, 28). Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ... τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. Α. Πέτρ. ε, 1—3.

(β) Ματθ. ε, 13—14. — (γ) Α. Κορινθ. δ, 1.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

χομαι· τὴν μὲν υἱῶν τινων φιλοστόργων καὶ πειθομένων τῷ πατρὶ καὶ ἐργαζομένων τὸ καλὸν δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι καλόν· τὴν δὲ τινῶν μισθαρνούντων, οἳ πρὸς τὸ λαβεῖν καὶ καρπώσασθαι μόνον βλέπουσι· τὴν δὲ τρίτην δούλων τινῶν νωθρῶν τε καὶ δυσκινήτων, οἷς ἀπόχρη τὸ τὰς πληγὰς μόνον καὶ τὰς κολάσεις διαφυγεῖν (Λόγ. εἰς τὸ ἁγ. βαπτ. σελ. 645). Τοιαύτης τοίνυν σωτηρίας τοὺς ἀβαπτίστους νηπίους ἔφην ἐγὼ παρὰ τῆς θείας εὐσπλαγχνίας τυγχάνειν, τῆς ἀπὸ τῶν βασάνων δηλονότι καὶ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν μαστίγων ἀπαλλαγῆς, οὐ δῆτα τῆς αἰωνίου δόξης καὶ βασιλείας καὶ μακαριότητος, ἣν ὁ θεῖος Παῦλος σωτηρίαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου ὠνόμασε. Καίγε εἰκότως· εἴπερ γὰρ τὴν αἰώνιον κόλασιν ὄλεθρον καὶ διαφθορὰν καὶ ἀπώλειαν γραφικῶς προσαγορεύομεν, δικαίως ἂν οἶμαι τὴν λύσιν τὴν ἀπὸ ταύτης φαίημεν σωτηρίαν.

Ἡδέως οὖν ἔγωγε, θειότατε Δέσποτα, ἐροίμην ἂν ἐναντίον τῆς σοφωτάτης σου κορυφῆς τοὺς παρανόμων γραψαμένους μου τὸ βιβλίον, διὰ ποίας αἰτίας ἐκσυρίττεσθαι ἀξιοῦσι τὸ σύνταγμα; Εἰ μὲν γὰρ λέγουσιν, ὅθεν καὶ τὴν ἀρχὴν ἐποιήσαντο τῆς γραφῆς, ὅτι φαίνεται περὶ τὴν βάπτισιν καινοτομοῦν καὶ νεωτερίζον, τυπι κοῦ τοῦ παραπτώματος ὄντος, ὥρα τούτοις ἔπειτ' ἂν εἴη πάσας τὰς ἱερὰς βίβλους, ἐν αἷς τυπογραφικὸς ἐντέτηκε μῶμος, πόρρω τῆς τῶν ὀρθοδόξων ὁμηγύρεως ἐξελαύνειν· καίτοι καὶ πρὶν ἢ τυπικὴν ἀποδειχθῆναι τὴν τοῦ βιβλίου κηλίδα, προσῆκε γοῦν αὐτοῖς, εὐσεβέστερον ζῆλον ἐνδεικνυμένοις, ἱλαρῶς ἐπερωτᾷν καὶ ἀνακρίνειν τὸν συντάκτην ἐμὲ (οὐ γὰρ δήπου ἀπῆν εἰς Θαρσεὶς), ποίᾳ τινὶ γνώμῃ ἐξήνεγκα τὴν καινοτομίαν, εἰθ' οὕτως ἐπάγειν τὴν καθαιροῦσαν ἢ τὴν σώζουσαν ψῆφον· ἵνα ξυνῳδὰ ἔπραττον τῇ φιλανθρωποτάτῃ μητρὶ τῶν πιστῶν Ἐκκλησίᾳ, ἣν οὐχ ὅπως τοῖς ὀρθοδόξοις αὐτῆς τέκνοις δυσμεναίνουσαν ἴσμεν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν δυσσεβοφρόνων λιβέλλους προσδεχομένην καὶ συγγνώμην αὐτοῖς καὶ ἀμνηστίαν καὶ τὸ ἀνεπηρέαστον φιλανθρωπότατα ἐπιδαψιλεύουσαν. Εἰ δὲ τῷ δευτέρῳ ἐγκλήματι ἄσμενοι ἐμφιλοχωροῦσιν, ἔλαθον οἱ ἄνδρες οὐκ ἐμοί, ἀλλὰ τοῖς μακαρίοις Πατράσιν, εἰ θέμις εἰπεῖν, ἐγκαλοῦντες, ἀφ' ὧν ἐγὼ τὴν δόξαν προφανῶς ἠρυσάμην· εἰ μή τι ἄρα τῆς τῶν Πατέρων διανοίας παντάπασιν οὐ ξυνίημι· ἀλλὰ καὶ οὕτω διδάσκειν αὐτοὺς ἐχρῆν με καὶ μεταπείθειν μᾶλλον ἢ σχετλιάζειν καὶ κολῳᾷν καὶ διαθροεῖν ἄνω καὶ κάτω κυκῶντας τὰ πάντα, ὡς εἴ τις Ἄρειος ἢ Μακεδόνιος ἀνεβίω, κἀν ταῖς ἁπλουστέραις ψυχαῖς δεινόν γε (ὦ Θεέ!) σκανδάλων ἐμπρησμὸν

νος φρίσσει καθείς. Καὶ ἐφεξῆς δὲ συνεχίσθη ὁ διωγμὸς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅστις κατήργησε τὸ περὶ τοῦ διωγμοῦ ψήφισμα τῶν πρὸ αὐτοῦ αὐτοκρατόρων καὶ ἐπροξένησεν εἰρήνην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν ἔπαυσαν ὅμως παντάπασιν οἱ κρύφιοι διωγμοὶ τῶν ἀσεβῶν κατὰ τῶν εὐσεβῶν, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τοὺς ἄλλους, τοὺς καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην διωγμοὺς τοὺς παρὰ τῶν ἀπίστων ἐθνῶν γενομένους κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι καὶ μέχρι σήμερον ἐπικρατοῦσι, καὶ καθορῶνται φανερῶς. Μὲ τοὺς διώκτας τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ συγκαταλέγωνται καὶ οἱ αἱρετικοί, περὶ τῶν ὁποίων θέλομεν ὁμιλήσειν κατωτέρω. Τόσον ἐπιμελῶς καὶ πολυτρόπως ὡπλίσθη ὁ ᾅδης κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' αὐτὴ μένει πάντοτε σταθερά, ὡς ἐθεμελιώθη ἀπ' ἀρχῆς εἰς τῆς πίστεως τὴν πέτραν, μία καὶ ἡ αὐτὴ διατελοῦσα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σημ. Β΄. Ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας δὲν παραβλάπτεται ἀπὸ τὰς εἰς αὐτὴν ἀναφυείσας διαφόρους αἱρέσεις. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος ἤρχησαν νὰ φυτρόνωσι τὰ τέρατα τῶν Αἱρετικῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐγέμισαν ἀκολούθως ὅλοι οἱ αἰῶνες. Κεφαλαιωδέστεραι δὲ αἱρέσεις ὑπῆρξαν αἱ ἐφεξῆς· α΄) τῶν Γνωστικῶν ἢ Σιμωνιακῶν, ἀπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου συγχρόνου τῶν Ἀποστόλων (α). β΄) τῶν Βαλεντινιανῶν, ἀπὸ Βαλεντίνου μαθητοῦ καὶ αὐτοῦ τῶν Γνωστικῶν (β)· γ) τῶν Μοντανιστῶν, ἀπὸ τοῦ ἀνοήτου Μοντανοῦ τοῦ Φρυγὸς (γ), ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνεφύησαν καὶ ἄλλα εἴδη ὕστερον ἀλλοκότων αἱρέσεων· δ΄) τῶν Μανιχαίων, ἀπὸ Μάνεντος τοῦ Βαβυλωνίου (δ)· ε) τῶν Ἀρειανῶν, ἀπὸ Ἀρείου πρωτοπρεσβυτέρου Ἀλεξανδρείας (ε). Μετὰ τοῦτον ἀνεφάνησαν οἱ Μακεδονια-

---

(α) Τοῦ διὰ χρημάτων ζητήσαντος ὦνιον παρὰ τῶν Ἀποστόλων τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος· ὅθεν καὶ ἀπ' αὐτοῦ **Σιμωνία** τὸ θανάσιμον τοῦτο ἁμάρτημα ὠνομάσθη (Πράξ. η, 9—21). Ἤκμαζε δὲ οὗτος μάλιστα περὶ τὸ **65**. ἔτος εἰς Ῥώμην, ὅπου διὰ τὰς ἀγυρτικάς του μαγγανείας θεὸς ἐνομίσθη (Ἐπιφάν. Αἱρέσ. κα) ἀλλὰ κατερράγη τέλος καὶ ἔσχασε, πειρώμενος νὰ πετάξῃ ὡς ἄγγελος εἰς ὕψος πολύ. Βλ. Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τ. Α. σελ. **144—146**.—(β) Ἤκμαζεν οὗτος περὶ τὸ **124**, πολλὰ φλυαρῶν. Ἐπιφ. Αἱρέσ. λα. — (γ) Τοῦ Παράκλητον ἑαυτὸν ὀνομάσαντος καὶ ἄλλα πολλὰ βλασφημήσαντος, καὶ τέλος κρεμασθέντος περὶ τὸ **175**. βλ. Ἐπιφ. Αἱρέσ. μη. Μελετ. αὐτ. σελ. **217**. — (δ) Τοῦ δύω ἀρχὰς τοῦ Παντός, ἀγαθὴν καὶ κακήν, καὶ ἄλλα πολλὰ δυσσεβῶς δογματίζοντος (Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. Ζ΄. λά)· ἤκμασε δὲ κατὰ τὸ **260**. Βλ. Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τ. Α. σελ. **274—278**. — (ε) Τοῦ κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ δυσσεβῶς βλασφημήσαντος· ἤκμασε δὲ κατὰ τὸ **315**.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Οἰκουμ. καν. ή καὶ ιθ). Διαιροῦσι δὲ τοὺς αἱρετικοὺς οἱ ἱεροὶ Κανόνες εἰς τρεῖς τάξεις. α) Ὅσους προσερχομένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ βαπτιστέον, ὡς αὐτόχρημα ἐθνικούς, οἷον τοὺς Παυλιανιστάς, Καταφρύγας, Μοντανιστάς, Μαρκιονιστάς, Σαβελλιανούς, Εὐνομιανούς, κτλ. β) Ὅσους μύρῳ μόνον χριστέον, οἷον Ἀρειανούς, Μακεδονιανούς, Σαβατιανούς, Ναυκτιανούς, κτλ. γ) Ὅσους προσδεκτέον μήτε βαπτιζομένους, μήτε χριομένους, ἀλλὰ μόνον ὁμολογοῦντας μὲν τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀναθεματίζοντας δὲ (διὰ λιβέλλου ἤτοι ἐκθέσεως ἐγγράφου) τήν τε ἰδίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην αἵρεσιν, καὶ χειροθετουμένους (λαμβάνοντας εὐλογίαν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου, ὡς γίνεται ἐπὶ τῶν μετανοούντων), οἷον Εὐτυχιανούς, Νεστοριανούς, Μελετιανοὺς καὶ ἄλλους, οἵτινες ὀρθοδόξως μὲν ἐβαπτίζοντο καὶ ἐχρίοντο, μόνην δ' ἐνόσουν τὴν αἱρετικὴν αὐτῶν κακοδοξίαν· ταύτην οὖν ἀναθεματίζοντες ἐκαθαίροντο, τὰ τῆς ὀρθοδοξίας ὁμολογοῦντες. Τούτων οὕτω συνοπτικῶς προθεωρηθέντων, ἐπάνιμεν εἰς τὰ τῆς Διατριβῆς.

§. η. Λέγει, ὅτι κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων τούτων Συνόδων ἀνεβαπτίζοντο (α), ὅσοι τῶν αἱρετικῶν ἐβλασφήμουν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν (ὡς οἱ Εὐνομιανοὶ καθ' ἑκάτερα βλασφημοῦντες), καὶ ὅσοι οὐκ ἐβαπτίζοντο κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν εἰς πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα (Ἀποστ. Καν. μθ), καὶ ὅσοι ἐβαπτίζοντο εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου (Ἀπος. Καν. ν), καὶ ὅσοι, τέλος, ἄγνωστον ἦν εἰ ἐβαπτίσθησαν, ἢ καὶ ὅλως ἀπέβαλον τὸ βάπτισμα, ὡς οἱ Μανιχαῖοι καὶ ἄλλοι (βλ. Θεοδώρητ. Αἱρετ. Κακομυθ. Α. 10. Ἐπιφάν. Αὐγουστῖν. κτλ.). Ἀλλ' ἐν τούτοις (προστίθησιν ἡ Διατριβὴ) οἱ εἰρημένοι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Κανόνες ἀπαγορεύουσι πάλιν μὴ βαπτίζειν ἄλλους πολλῷ χείρονας αἱρετικούς, προσιόντας τῇ ὀρθοδοξίᾳ, οἷον τοὺς Ἀρειανοὺς ἀρνουμένους τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς Μακεδονιανοὺς βλασφημοῦντας εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τοὺς οὖν τοιούτους καίτοι βλασφήμως παρε-

---

(α) Τὸ ἀναβαπτίζειν λέγεται πολλάκις καταχρηστικώτερον, ὡς ἐκ τοῦ βαπίσματος δηλονότι, ὅπερ εἶχον καθ' ἑαυτοὺς καὶ αὐτοὶ οἱ αἱρετικοί, καίπερ κίβδηλον καὶ ψευδὲς καὶ μηδὲ βάπτισμα κυρίως ὄν· ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων προσερχομένων κυριώτερον λέγεται τὸ ἁπλοῦν βαπτίζεσθαι (Ἀποστολ. Καν. μθ. τῆς Β. Οἰκουμ. καν. ζ. Λαοδικ. η, κτλ.), ὡς ἑνὸς καὶ μόνου τοῦ ἀληθινοῦ βαπτίσματος ὄντος, εἰς ὃ πιστεύομεν, καὶ μηδέποτε δευτερουμένου.

Β΄. Ὀκτὼ παρακλητικοὶ κανόνες εἰς τὴν Θεοτόκον, ὡς προσόρτιοι τῆς παναγίας αὐτῆς κοιμήσεως ψαλλόμενοι καθ' ἑσπέραν ἔν τισι τῶν ἱερῶν Μονῶν δι' ὅλης τῆς δεκαπενθημέρου νηστείας τοῦ Αὐγούστου. Τούτων τῶν κανόνων ποιητής ἐστιν ὁ ἁγιώτατος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, ὁ Εὐγενικὸς ἐκεῖνος, ὁ δεύτερος Φώτιος καὶ θερμὸς τῆς εὐσεβείας ὑπέρμαχος, ἀήττητος καὶ τροπαιοῦχος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδοσυνόδου (τῷ 1439), καὶ τὴν ἱερὰν τῆς ὀρθοδοξίας σημαίαν ἀδούλωτνουπόλει Μονῆς τοῦ Στουδίου), καὶ Θεσσαλονίκης γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος (βλ. Θεοφάν. Χρονογράφ. σελ. 409 καὶ 419). Οὗτος ὁ Ἰωσὴφ ὁ Στουδίτης μετὰ τοῦ αὐταδέλφου Θεοδώρου ἐποίησε τοὺς ἐν τῷ Τριῳδίῳ κατανυκτικωτάτους κανόνας ἅπαντας (πλὴν ὀλίγων) καὶ τὰς ἄλλας τὰς μελιχρὰς ἐκείνας ᾠδάς· καὶ ὁμολογηταὶ ἀμφότεροι ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ εἰκονομάχου Θεοφίλου (τῷ 829). Σημείωσαι δέ, ὅτι ὁ Φαβρίκιος (ἔνθα ἀνωτέρω) συγχίζει καὶ πολλαπλασιάζει τοὺς δύω τούτους ὁμωνύμους Ὑμνῳδούς· πρῶτον ἀριθμεῖ τὸν Στουδίτην Ἰωσὴφ ὡς κανόνων ποιητὴν (ἐκ τοῦ Κωδηνοῦ Παρεκβολ. περὶ τῶν πατρ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως 104)· ἔπειτα λέγει ἄλλον Ἰωσὴφ Στουδίτην, καὶ Σικελὸν τὴν πατρίδα (ἀλλ' οὗτός ἐστιν ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἀνωτέρω ὑμνογράφος, τὸ μὲν γένος Σικελός, ἀλλ' οὐχὶ καὶ Στουδίτης). Καὶ τοῦτον δὲ πάλιν διακρίνει ἀπὸ τοῦ Ἰωσήφ, ὡς λέγει, τοῦ Μελῳδοῦ, συγγραφέως τῆς Παρακλητικῆς (ὅτις πάλιν ὁ αὐτός ἐστιν, ὁ ὑμνογράφος, ὡς προείπομεν)· ἐπιφέρει δὲ καὶ τέταρτον Ἰωσὴφ ὑμνογράφον, ὃν ἑορτάζουσιν οἱ Γραικοὶ (λέγει) τῇ δ. Ἀπριλίου (τὸν αὐτὸν πάλιν ἐπαναφέρων, ὃν ἑορτάζομεν τῇ γ. Ἀπριλ.). Τοῦ δὲ ἄλλου μελῳδοῦ, τοῦ Στουδίτου καὶ Θεσσαλονίκης Ἰωσὴφ τοῦ Ὁμολογητοῦ, τὴν μνήμην ἑορτάζομεν τῇ ιδ. Ἰουλίου (βλ. Συναξαριστ.). Ὅτι δὲ δύω μόνους ὁμωνύμους Ἰωσὴφ ὑμνῳδοὺς ἔχει ἡ Ἐκκλησία (ἕνα τὸν Θεσσαλονίκης, τὸν Στουδίτην καὶ ὁμολογητήν, καὶ ἕτερον τὸν Σικελὸν τὸ γένος Ἰωσήφ, τὸν κατ' ἐξοχὴν Ὑμνογράφον), μαρτυρεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος, ὁ Ξανθόπουλος (ἐν Συνόψ. τῆς θείας Γραφῆς), λέγων·

«Οἱ τὰ μέλη πλέξαντες ὕμνων ἐνθέων·
Ἡ λύρα τοῦ πνεύματος Κοσμᾶς ὁ ξένος·
Ὀρφεὺς νεαρός, ἡ Δαμασκόθεν χάρις,
Καὶ Θεόδωρος, ΙΩΣΗΦ, οἱ Στουδῖται,
Ὄργανα τὰ κράτιστα τῆς μουσουργίας.
Ξένη τε σειρήν, ΙΩΣΗΦ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΣ.
Μέλος πναρμόνιον, Ἀνδρέας Κρήτης·
Καὶ Θεοφάνης, ἡ μελιχρὰ κιννύρα.
Γεώργιος, Λέων τε, Μάρκος, Κασσία».

(Ἀντὶ τοῦ Κρήτης πανταχοῦ γράφεται ἡμαρτημένως, Ἀνδρέας ἐκρότεις. βλ. Fabric. αὐτόθι, καὶ Νικηφ. Καλλίστ. Σύνοψ. ἐκδ. Basil. 1556.)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νακαινίσῃ τὴν διεφθαρμένην αὐτοῦ φύσιν. Τοῦτο τὸ μέσον ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν πάλιν ὁ πανάγαθος δημιουργός του.

Σημ. Πῶς ἤθελε δυνηθῆν ποτε ὁ ἄνθρωπος πλέον νὰ συλλογισθῇ μέσον τῆς πρὸς Θεὸν διαλλαγῆς, ἀφ' οὗ τυφλωθεὶς ἅπαξ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς του, ἐπλανᾶτο διηνεκῶς εἰς τὴν βαθεῖαν νύκτα τῆς ἁμαρτίας; Τὸν θεῖον νόμον δὲν ἠμπόρει διὰ τὴν ἀτέλειάν του νὰ ἐκπληρώσῃ· νὰ μετανοήσῃ διὰ τὰς προτέρας του ἁμαρτίας τόσον εἰλικρινῶς, ὥστε νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς αὐτάς, ἦτο πρᾶγμα ἀδύνατον. Ἔπειτα ὁ δημιουργός του, εἰς τὸν ὁποῖον προσέκρουσεν, εἶναι ἄ π ε ι ρ ο ς, καὶ τὸ μέτρον τῆς ἁμαρτίας του ἀκολούθως ὑπερβολικόν, ὥστε μόνη ἡ μετάνοια δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸ θεραπεύσῃ· ἔπρεπε λοιπὸν ἡ ἀγαθότης πάλιν τοῦ δημιουργοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις τὸν ἐδημιούργησε πρότερον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς αὐτὸν ὕστερον καὶ τὸ μέσον τῆς σωτηρίας του. Αὕτη εἶναι ἡ θεία ἀποκάλυψις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μανθάνομεν τὴν Εὐαγγελικὴν πίστιν, τὸν θεῖον νόμον, καὶ τὴν προσήκουσαν πρὸς Θεὸν προσευχήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

Μέρους Α΄.

ΤΜΗΜΑ Β΄.

Περὶ τῆς Εὐαγγελικῆς πίστεως.

§. ιδ΄. Ἡ ἁγία Γραφὴ εἶναι ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἀπεκάλυψε (α) τὸ μέσον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Σημ. Ἡ ἁγία Γραφὴ διαιρεῖται εἰς Παλαιὰν καὶ εἰς Νέαν. Ἡ παλαιὰ περιέχει τὸν Νόμον, τὰς Προφητείας καὶ τοὺς Τύπους τῆς Εὐαγγελικῆς χάριτος. Ἡ νέα περιέχει τὸ Εὐαγγέλιον, ἤγουν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν προφητειῶν καὶ τῶν τύπων, καὶ τὸ κήρυγμα τῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μεγάλης τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς εὐσπλαγχνίας. Τὴν παλαιὰν Διαθήκην συνέγραψαν οἱ προφῆται, τὴν δὲ νέαν οἱ Ἀπόστολοι, ἐμπνευσθέντες ἑκάτεροι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ εἰς αὐτοὺς ἀποκαλυφθέντα μυστήρια διὰ Πνεύ-

(α) Οἱ Ἀπόστολοι «ἐκήρυξαν κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ». Ῥωμ. ις. 25.

θήκης. Καθότι περιέχει τὸν νομικὸν Δεκάλογον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἤτοι τὰς τοῦ θείου νόμου δέκα ἐντολάς, ἐξηγημένας καὶ τελείας, καθὼς αὐτὰς ἀνεπλήρωσεν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ παρέδωκεν αὐτὸς ὁ καὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης νομοθέτης καὶ Θεὸς ἡμῶν καὶ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός· ὅστις τὴν εἰς τὸν χαμαιπερῆ καὶ νήπιον τῶν Ἑβραίων λαὸν προσφυῶς χορηγηθεῖσαν παιδαγωγικὴν νομοθεσίαν ἀπαρτίσας φιλανθρώπως, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἀνήγαγεν εἰς τὴν εὐαγγελικὴν τελειότητα, ὡς ὀφείλουσι φρονεῖν περὶ Θεοῦ καὶ πολιτεύεσθαι πάντες οἱ διὰ τῆς Πίστεως ἀνυψωθέντες εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. δ. 13). «Ἡ γὰρ Πίστις ἡμῶν καὶ ἡ τοῦ Εὐαγγελίου γνῶσις ἐξήγησίς τέ ἐστι τοῦ Νόμου καὶ πλήρωσις» (ὡς ὁ ἱερὸς Κλήμης φησί. Στρωμ. Δ).

§. ε. Ταύτην οὖν τὴν τοῦ νομικοῦ Δεκαλόγου συμπλήρωσιν καὶ τελείωσιν ἐξέθετο κεφαλαιωδῶς ὁ θεοφόρος Γρηγόριος· ὅστις, ὡς ἐκεῖνος ὁ σοφὸς τοῦ Εὐαγγελίου Γραμματεύς, ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς θεογνωσίας καινὰ καὶ παλαιὰ (Ματθ. ιγ'. 52), συνεξύφανε τὰ τῆς Παλαιᾶς πρὸς τὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης θεσπίσματα, συναρμολογήσας τὸν εὐαγγελικὸν τοῦτον Δεκάλογον. Ἐν ᾧ τά τε πρὸς τὸν Θεὸν ἀφορῶντα θειότατα τῆς Πίστεως δόγματα (κατὰ τὰς πρώτας Δ, ἐντολάς), καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον ἀναφερόμενα, καὶ πᾶσαν τὴν ἠθικὴν τῶν χριστιανῶν πολιτείαν καταρτίζοντα προστάγματα (κατὰ τὰς λοιπὰς ἓξ ἐντολάς) λίαν ἐναργῶς ἀναπτύσσει καὶ ταῖς παραλλήλοις, ῥήσεσι τῶν θεοπνεύστων λογίων προσεμπεδοῖ καὶ διατρανοῖ.

§. ς'. Ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον ὁ Δεκάλογος οὗτος ἐν τῇ ἱερᾷ Φιλοκαλίᾳ (α), ἐξ ἧς καὶ ὁ μακαρίτης Ἀθανάσιος ὁ Πάριος αὐτὸν μετετύπωσεν

(α) Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν (Ἐνετίησι, 1782). Ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ ἐξεδόθησαν μετὰ τοῦ Δεκαλόγου καὶ ἄλλα τοῦ θείου Παλαμᾶ πονημάτια, τέως ἀνέκδοτα (ὅσον ἡμεῖς οἴδαμεν)· ά.) τὸ Πρὸς Ξένην μονάζουσαν· β.) Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων· γ'.) Γ. Κεφάλαια περὶ προσευχῆς δ'.) ΡΝ. Κεφάλαια φυσικά, θεολογικά, ἠθικά, κτλ. έ.) αὐτὸς οὗτος ὁ Δεκάλογος (βλ. Φιλοκάλ. σελ. 929—1013). Ἐν τούτοις περιέχεται καὶ ὁ Ἁγιορειτικὸς τόμος, (ὃν ὁ ἀοίδιμος Ἱεροσολύμων Δοσίθεος πρόπαλαι ἐξετύπωσεν ἐν Τόμῳ Ἀγάπης· προλ. σελ. 34). Πάντα δὲ ταῦτα ὡς ἀνέκδοτα ἐν χειρογράφοις ἀπαριθμοῦσιν οἱ νεώτεροι βιβλιοθηκογράφοι, καὶ αὐτὸς ὁ τὴν Φαβρικίου βιβλιοθήκην ἐσχάτως ἐκδοὺς καὶ ἀναπληρώσας σοφώτατος Ἁρλέσιος (Τόμ. ΙΑ. σελ. 500, 503), ὅστις ἔοικε

τῶσι (α). Μετὰ δὲ τὴν μακαρίαν αὐτοῦ τελευτὴν διετάχθη (διὰ ψήφου πάντως συνοδικῆς) τελεῖσθαι κατ' ἔτος (τῇ ιθ' Ἰανουαρ.) ἡ ἑόρτιος αὐτοῦ μνήμη ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Γαλατᾶν, ὅπου κατῴκει ἡ οἰκογένεια τῶν Εὐγενικῶν (ἀπογόνων τῶν τοῦ Μάρκου προγόνων) (β)· καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν ἑόρτιον ἀκολουθίαν συνέταξεν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης, ὁ διάκονος καὶ Νομοφύλαξ (περὶ οὗ προείπομεν) (γ). Πολλὰ δὲ τοῦ ἱερωτάτου Μάρκου καὶ τὰ συγγράμματα, τὰ

Διαμαρτυρία αὐτοῦ, ἡ ῥηθεῖσα κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ αὐτοσχεδίως· ἐν ταύτῃ γὰρ διαμαρτύρεται ἁπαιτῶν, ἵνα μηθ' ὁ Πατριάρχης μηθ' οἱ ἀρχιερεῖς μηδ' ὁ κλῆρος ἐκείνου μετάσχῃ τῆς κηδείας μηδὲ τῶν μνημοσύνων αὐτοῦ· ἐξ οὗ συναγάγοι ἄν τις, ὅτι ἐμίαινεν ἔτι τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ὁ ἕτερος τῶν Λατινοφρονησάντων Πατριαρχῶν, εἴτε ὁ Μητροφάνης (πατρι αρχεύσας ἀπὸ 1440—1445) ἢ ὁ Γρηγόριος (1445—1450), ὅτε ὁ Μάρκος ἐτελεύτα. Ἀλλὰ μή τι οὐκ ἠδύνατο, ἄλλως τε καὶ διὰ τὰς εἰρημένας διενοχλήσεις καὶ ἐπιβουλάς, νοσήσας διὰ τὸ τοῦ θανάτου ἄδηλον καὶ ὑπὸ τοῦ πυρώδους ζήλου ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας τὴν διαμαρτυρίαν ποιήσασθαι πρὸς στήριξιν τῶν παρόντων ἀδελφῶν, εἶτα δὲ διὰ τὴν τοῦ Βασιλέως φιλανθρωπίαν καὶ κατὰ τὰς εὐχὰς τοῦ κληρονόμου τοῦ ζήλου αὐτοῦ Γενναδίου (σελ. 62) καὶ τῆς κυμαινομένης καὶ ποντιζομένης Ἐκκλησίας ῥαΐσας ἐπισφραγῖσαι τοὺς καλλινίκους αὐτοῦ ἀγῶνας διὰ τῆς ἐν Σοφίᾳ ἱερᾶς Συνόδου, ἧς τὴν συγκάλεσιν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ὑποστροφὴν ὁ κλῆρος ἐπεζήτει; (Βλ· καὶ τοῦ μακαρίτου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου Ἀντίπ. σελ. 157). Σημ. Ἐκδ.

(α) Ταύτας τὰς ἐπιτελευτίους ὁμιλίας, καὶ τὴν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἐκφωνηθεῖσαν ὑπόσχεσιν τοῦ Γενναδίου εἰς διατήρησιν αὐτῶν ἐξέδωκεν ἰδίως ὁ **Renaudot** ἐν τοῖς τοῦ Σχολαρίου περὶ Εὐχαριστίας λόγοις σελ. 70 κτλ. [Καὶ Δοσίθ. ἐν Τόμ. Ἀγάπ. σελ. 26—28. καὶ ὁ Ῥῶσσος Νώροβος τῷ 1859 ἐν Παρισίοις. σελ. 54—66].

(β) Νεκτάρ. πατριάρχ. Ἱεροσολ. ἐν Ἀντιῤῥήσ. τμ. Θ. σελ. 186. Βλ. καὶ Τομ. Ἀγάπης προλογ. σελ. κε. πρβλ. καὶ Τόμ. Καταλλαγ. σελ. 417. Ταυτην τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Μάρκου διεκήρυξε Συνοδικῶς ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ κατὰ τὸ 1734 ἐπὶ πατριάρχου Σεραφείμ. Βλ. «Συνοδ. ἀπόφασιν περὶ τῆς ἁγιότητος Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ ἐν εἴδει ἐπιστολῆς πρὸς τὴν νῆσον Κεφαλληνίας», ἐν Ἀκολουθ. τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς Μάρκου κτλ. σελ. 21—29. [Καὶ ὁ μακαρίτης Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἔχει προσηρτημένην αὐτὴν εἰς τὸν Ἀντίπαπαν σελ. 177].

(γ) Ἡ ἀκολουθία σώζεται ἀνέκδοτος ἐν τῇ δημοσίᾳ τῶν Παρισίων βιβλιοθήκῃ. Χειρογρ. 1259. ἀριθ. 13. Συνέταξαν δὲ καὶ ἄλλοι μετὰ ταῦτα τοῦ ἁγίου Μάρκου ἀκολουθίας, ἐν οἷς ὅ τε (περὶ τὸ 1814) Φιλαδελφείας Γαβριὴλ καὶ ὁ μακαρίτης Νικόδημος, κατὰ προτροπὴν τοῦ τὸν βίον τοῦ ἁγίου ἰδίως ἐν τῷ Ἀντιπάπᾳ συγγράψαντος Ἀθανασίου τοῦ Παρίου (βλ. Νικοδήμ. Συναξαριστ. εἰς Ἰαννουαρ. ιθ. τόμ. 6. σελ. 46). Ταύτην τὴν εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον Ἀκολουθίαν τοῦ Νικοδήμου

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

«Ἀλλ' ἡμεῖς, εἶπεν, οὐδεμίαν χρείαν ἔχομεν τῆς παρ' ὑμῶν διδασκαλίας. Ἐπιστάμεθα καλῶς πᾶσαν τὴν ἱερὰν ἱστορίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς Ζ'. ἁγίας Συνόδου. Ἀναχωρήσατε λοιπόν, ὅθεν ἤλθετε, ταχέως, καὶ πρὸς τὸν ἡμέτερον Ἀρχηγὸν ἀπαγγείλατε ὅτι, οὔτε καλαὶ ὑποσχέσεις, οὔτε πῦρ, οὔτε θάλασσα, οὔτε ξίφος χωρίσει τοὺς Ῥώσσους τῆς Σεβαστῆς αὐτῶν Μητρός, τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν» (α). Ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμπε τοὺς πρέσβεις τοῦ σχίσματος, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν Ῥώσσων ἐκράτυνε, καὶ τὰς χώρας τὰς κλονουμένας ἐκ τῆς γειτονείας τῆς Πολωνίας ἐστήριξεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δανιὴλ ὕστερον πρὸς τὸ παράδειγμα τοῦ Ἁγίου ἀπέῤῥιψε τὴν τιάραν τοῦ Πάπα, καὶ πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἐπανῆλθεν, ὑποκριτὴν καὶ ψεύστην τὸν Δυτικὸν Ἱεράρχην ἀποκαλῶν. Ὁ δὲ Πάπας ἀποστάτην αὐτὸν ὀνομάζων καὶ εὐαγγελικῶς! αὐτὸν ἐκδικούμενος, ἔγραφε πρὸς τὸν τότε Βασιλέα τῆς Λιθουανίας, « Ὅτι ἔχει πᾶσαν τὴν ἄδειαν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας ἁφαρπάσαι δυναστικῶς ὅσας ἐπαρχίας τῶν Ῥώσσων ἂν δυνηθῇ » (β). Οἱ δὲ γενναῖοι Ῥῶσσοι καὶ τὸν θρόνον τοῦ Μητροπολίτου μετήνεγκαν εἰς Βλαδιμηρίαν ἀπὸ τῆς Κιεβίας, φυλάττοντες μάλιστα τοὺς ἁπλουστέρους Κληρικοὺς ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς Πολωνίας τῷ τότε γειτονευουσῶν σχισματικῶν ἐπὶ βουλῶν.

Μετὰ δὲ ταύτην τὴν ἀοίδιμον ἀριστείαν κατὰ τοῦ σχίσματος ὑπέστρεψεν ὁ Ἅγιος εἰς Νεάπολιν, ὅπου ἐνόσησε βαρέως. Τότε τίς δύναται περιγράψαι τὰ δάκρυα καὶ τὰς προσευχὰς οὐ μόνον τῶν Νεαπολιτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλης σχεδὸν τῆς Ῥωσσίας, ἥτις αὐτὸν εἶχεν ἐν τοῖς δεινοῖς παραμυθίαν καὶ ἄνεσιν καὶ ἀναψυχήν; Σωρηδὸν συνέτρεχον πάντες εἰς τοὺς ναούς, «τὸν εὐεργέτην ἀποκαλοῦντες αὐτὸν, τὸν κοινὸν τῶν Ῥώσσων πατέρα, τὸν σωτῆρα τῶν αἰχμαλώτων», καὶ κατέβρεχον τοῖς δάκρυσι τὸ ἔδαφος. Καὶ δικαίως· ἐπειδὴ ὁ Ἅγιος ἡγεμὼν οὐ μόνον τοῖς σώοις ἐβεβαίου τὴν ἀσφάλειαν, ἀλλὰ καὶ ὅλους σχεδὸν τοὺς περιπίπτοντας εἰς τὴν τῶν Τατάρων αἰχμαλωσίαν Ῥώσσους ἠλευθέρου, ἀποστέλλων πλῆθος ἀργυρίου εἰς λύτρα, καὶ ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας

(α) Βλέπ. τὸν βίον τοῦ ἁγίου εἰς τὸ Ῥωσσιστὶ γεγραμμένον Ὑπόμνημα τῶν ἀξιολόγων τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας συμβεβηκότων. Ἐν μηνὶ Αὐγ. λ.

(β) Βλεπ. ταύτην τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου τὴν ἐπιστολὴν ἐν τοῖς **Reinald. Annal. Eccles. Tom. XIV. anno 1255. num. 58.**

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὁ Ἅδης τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπωλείας»! Ὑπάγετε λοιπὸν εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ δι' ἑαυτοὺς προητοιμάσατε. Καταμανδρίσθητε ὅλοι εἰς τὰ ζοφερὰ μέλαθρα τοῦ αἰωνίου θανάτου. Κατάβητε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, εἰς τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον. Ἐκεῖ βυθίσθητε μετὰ τῶν ἀχορέστων ὑμῶν ἐπιθυμιῶν, τὰς ὁποίας δι' ὅλης τῆς ζωῆς οὐδέποτε ἐχορτάσατε, ἀντλοῦντες εἰς αὐτάς, ὡς εἰς πίθον τετρυμένον. Πορεύεσθε, ὦ ἀσεβεῖς! πορεύεσθε οἱ κατηραμένοι. Εὐλογίαν θεοῦ καὶ ἀνθρώπων δὲν ἠθελήσατε, κληρονομήσατε λοιπὸν κατάραν καὶ ἀπώλειαν αἰωνίαν.

« Καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται ».

Οὕτως ἀπόλλυνται οἱ ἀσεβεῖς, χωριζόμενοι διηνεκῶς ἀπὸ τῆς ἀϊδίου μακαριότητος, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεμίαν ἔχουσιν εἴσοδον πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας. «Οὐ γὰρ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινοῦν καὶ ποιοῦν βδέλυγμα. Ἔξω οἱ φαρμακοὶ καὶ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος. Ἔξω βέβηλοι· ἔξω κύνες».

Ἔγραψα τῷ ᾳωλζ. Μαρτίου ιέ.

Παπᾶ Εὐστάθιος παπᾶ Κύρου Σκιαθίτης (α).

(α) Τὴν Ἑρμηνείαν ταύτην γράψας ὁ ἀοίδιμος ἐν Ναυπλίῳ ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας τῷ καλῷ κἀγαθῷ φίλῳ Μιχαὴλ Σχινᾶ, ἐκδιδόντι ἐπ' ἀγαθῷ, ἀλλ' οὐκ' ἐπὶ μακρόν, ὡς ὤφελε, τὸν ὀξυδερκέστατον καὶ ἀδέκαστον «Θεατήν». Ὁ δ' ἐξέδωκεν αὐτὴν ἐν τῷ **11** καὶ **12** Ἀριθμῷ τοῦ ῥηθέντος περιοδικοῦ συγγράμματος (τοῦ ἀπὸ τῆς **25** Ὀκτωβρ. **1836** μέχρι τῆς **1.** Ἰανουαρίου **1838** παραταθέντος εἰς εἴκοσιν ἠτρίων ἔκδοσιν), ἐσκιασμένον φέρουσαν τὸν τοῦ ᾳειμνήστου ἱερέως καὶ Οἰκονόμου Κυριακοῦ υἱὸν ἱερέα καὶ Οἰκονόμον Κωνσταντῖνον ὑπὸ τὸν συνώνυμον «παπᾶ Εὐστάθιον παπᾶ Κύρου», δι' ἄλλας τε αἰτίας, καὶ ἵνα τιμὴν μὲν τῷ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος περιάψῃ κλήρῳ, ὑπομνήσῃ δὲ (τὸ κυριώτερον) αὐτῷ ἀφθόνως καὶ ἀθορύβως τὸ ὑψηλὸν τῆς διδασκαλίας καθῆκον, ὥστε μὴ εἶναι αὐτοὺς «ἀλάλους καὶ κωφοὺς καὶ δειλοὺς πρὸς τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας» (βλ. σελ. **289**), καὶ τὸν ἔνθεον ζῆλον καὶ ἁγνὴν ἄμιλλαν πρὸς τοῦτο ἐναύσῃ τελεσφορώτερον καὶ ἀκινδυνώτερον ἐν αὐτῷ. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ὑπογραφῆς. Τῆς δὲ ἀξίας τῆς πραγματείας ταύτης παντὶ μὲν νοῦν ἔχοντι πρόκειται ἡ πεῖρα εἰλικρινὴς διδάσκαλος, ἐφείσθω δ' οὖν ἡμῖν παραθέσθαι πολλῶν ἕνεκα τοῦ περὶ τῶν τοιούτων καὶ μάλα ἐπαίοντος **Μ.** Σχινᾶ τὴν ἐμβριθῆ γνώμην, ἣν ἔγραψε τῇ ιε, Ἀπριλίου ᾳωλζ κομισάμενος τὴν διατριβὴν ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν ἀοίδιμον «Ἀλλ' ἦλθες, λέγων, τέλος καὶ πάλιν γλυκερὸν φάος, καὶ διὰ τῆς προσφάτου ἐπιστολῆς σου μὲ ἀνεπτέρωσας, καὶ διὰ τῶν θείων σου συγγραφῶν τὸν Θεατὴν ἐπλούτισας. Εὐγνωμονῶ πρὸς τὴν εὐεργετικήν σου φιλίαν, ἐπειδὴ καὶ οὔτε ἠξιώθη ἄχρι τοῦδε ὁ Θεατὴς νὰ δημοσιεύσῃ τοσαύτης καὶ τηλικαύτης ἀξίας θεωρήματα, εὐγνωμονήσουσι δὲ πλατυτάτην εὐγνωμοσύνην καὶ ὁ θίασος τῶν ἀναγνωστῶν, ἐκ μακροῦ τοῦ χρόνου ἄγευστοι ὄντες τῆς ἀμφιλαφοῦς σου διδασκαλίας». Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κολασίας καὶ ἡδυπαθείας· γ΄.) ἀποφυγὴ πάσης εὐκαιρίας καὶ ἐλευθέρου συναναστροφῆς μετὰ προσώπων ἐπικινδύνων.

Σημ. Γ΄. Εἰς τὴν ἐντολὴν ταύτην ἁμαρτάνουσιν οὐ μόνον οἱ διὰ τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν ἀκολασταίνοντες, ἀλλὰ καὶ οἱ διὰ τῆς ἄκρας φιλοπλουτίας καὶ φιλοδοξίας παραβαίνοντες τῆς σωφροσύνης τὰ ὅρια. Οἱ φιλόσαρκοι εἶναι ἀκράτητοι τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν, οἱ φιλόπλουτοι μαίνονται εἰς πολλαπλασιασμὸν τῆς περιουσίας των, ἐμπίπτοντες εἰς ἐπιθυμίας πονηρὰς (α), καὶ πολλάκις εἰς τὴν φιλαργυρίαν, τὴν ῥίζαν ὅλων τῶν κακῶν (β). Οἱ φιλόδοξοι θέλοντες νὰ προσκυνῶνται σχεδὸν καταπατοῦσι τῆς μετριοφροσύνης τὴν σεμνότητα, καὶ ἐξολισθαίνουσιν εἰς ἄκραν φιλαυτίαν, εἰς καταφρόνησιν τῶν ἄλλων, εἰς πεισματώδεις λογομαχίας, εἰς τὸ φιλέχθικον, εἰς τὴν τρυφήν, εἰς ἁρπαγήν, καὶ εἰς ἄλλα διάφορα κακά· διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς μάχεται πρὸς τοὺς ὑπερηφάνους (γ)· ὥστε ἡ μετριότης καὶ ἡ σωφροσύνη τριχῶς εἶναι εἰς ἕκαστον ἀναγκαία· ά.) εἰς τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, β΄.) εἰς τὰ πλούτη, γ΄.) εἰς τὴν φιλοτιμίαν.

Σημ. Δ΄. Προφυλακτικώτατα μέσα τοῦ νὰ μὴ περιπίπτῃ τις εἰς μὲν τὴν πλεονεξίαν εἶναι ά.) ἡ αὐτάρκεια ἑκάστου εἰς τὴν ἄοκνον καὶ τιμίαν μεταχείρισιν τοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκλήθη, ἐπαγγέλματος· β΄.) ἡ ἀπὸ τῶν θείων δωρεῶν του μετάδοσις (δ) κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ εἰς τοὺς πτωχούς, οἵτινες χρεωστοῦσι νὰ ἦναι ὑπομονητικοί, καὶ ταπεινοί, μὴ φθονοῦντες, μηδὲ βλάπτοντες τὸν πλησίον εἰς τὸ παραμικρόν, ἀλλ' ὅσον δύνανται, χρησιμεύοντες εἰς αὐτὸν μετ' ἀγάπης. Τῆς δὲ φιλοδοξίας διωκτικὰ μάλιστα εἶναι· ά.) ἡ ἐνθύμησις τῶν ἰδίων ἐλαττωμάτων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος ἑκάστου· β΄.) ἡ σύγκρισις τῶν ἰδίων ἀρετῶν πρὸς τὰς τῶν μεγαλητέρων καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτάς· (ε)· γ΄.) ἡ περὶ τοὺς παρὰ τῶν ἄλλων ἐπαίνους μετρία χαρά, καὶ ἡ ὑπομονὴ εἰς τὰς ἐξουθενήσεις των· δ΄.) ἡ περὶ τὴν δίαιταν μετριότης καὶ ἀποφυγὴ τῆς ὑπερβολικῆς λαμπρότητος καὶ πολυτελείας.

ΑΡΘΡΟΝ ΙΑ΄.

§. ιϐ΄. Εἰς τὴν ὀγδόην ἐντολὴν ἀπαγορεύει ὁ Θεὸς πᾶν εἶδος κλοπῆς καὶ ἀδικίας, καὶ προστάσσει νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν ὠφέλειαν τοῦ

(α) **Α. Τιμοθ. ς, 9—10.** — (β) αὐτ. αὐτόθι.— (γ) **Ἰακώϐ. δ, 6.** — (δ) **Α. Τιμοθ. ς, 17—19.** — (ε) **Λουκ. ιη. 9—14.**

αἰσθητῶν καὶ σωματικῶν» (Θεοδώρ. Αἱρετ. Κακομυθ. α, 10). Ἀλλ' οἱ θεσπέσιοι κήρυκες τῆς ἐκκλησίας βοῶσι· «Διττῶν ὄντων ἡμῶν, ἐκ ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, καὶ τῆς μὲν ὁρατῆς, τῆς δὲ ἀοράτου φύσεως, διττὴ καὶ ἡ κάθαρσις, δι' ὕδατός τέ φημι καὶ πνεύματος, τοῦ μὲν θεωρητῶς τε καὶ σωματικῶς λαμβανομένου, τοῦ δὲ ἀσωμάτως καὶ ἀθεωρήτως συντρέχοντος· καὶ τοῦ μὲν τυπικοῦ, τοῦ δὲ ἀληθινοῦ καὶ τὰ βάθη καθαίροντος» (α). Καὶ πάλιν· «Τὸ μὲν ὕδωρ τοῦ θανάτου τὴν εἰκόνα παρέχει, ὥσπερ ἐν ταφῇ τὸ σῶμα παραδεχόμενον· τὸ δὲ πνεῦμα τὴν ζωοποιὸν ἐνίησι δύναμιν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἁμαρτίαν νεκρότητος, εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ζωὴν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀνακαινίζον» (Μ. Βασίλ. π. τ. ἁγ. πνευμ. κεφ. ιε). — Περὶ δὲ τοῦ ἀναιτίους εἶναι τῆς περὶ τὸ βάπτισμα μεταβολῆς τοὺς νῦν δι' ἐπιχύσεως ἢ ῥαντισμοῦ βαπτιζομένους Ῥωμάνους, καὶ μάλιστα τὰ ἄκακα βρέφη, ὄψονται οἱ πρῶτοι σοφισθέντες καὶ διαδόντες, καὶ νῦν ἐν γνώσει κατεργαζόμενοι τὴν καινοτομίαν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως ἀκροσφαλὲς τὸ θεώρημα· οὕτω γὰρ ἂν ἀθωωθεῖεν καὶ πάντες τῶν ἀρχαίων αἱρεσιαρχῶν οἱ συνυπεύθυνοι ὀπαδοί. Μήποτε δὲ δόξωμεν καὶ τῶν νόμων νομικώτερσι· οὔτε γὰρ οἱ Ἀποστολικοὶ κανόνες, οἱ διατάσσοντες βαπτίζεσθαι πάντας ἁπλῶς τοὺς ψευδῶς βεβαπτισμένους, κατεδίκασαν μόνους τοὺς ἀρχεκάκους καταβαπτιςάς, οὔθ' ὁ ιθ' τῆς Α, καὶ ὁ ζ' τῆς Β, καὶ τοὺς λοιποὺς παραλείπομεν. Ἔπειτα καὶ τῶν ὀρθοδόξως βεβαπτισμένων χριστιανῶν νήπια ἀβάπτιστα ἐνίοτε τελευτῶσι, καὶ πάντα δὲ τὰ τῶν ἐθνικῶν. Ὅ,τι δὲ περὶ τῶν τοιούτων νηπίων ἡ Ἐκκλησία δοξάζει, διδάσκουσιν οἱ περὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Λόγ. εἰς τὸ βάπτισμα) (β).

§. ιγ. Κεφ. Δ) Τελευταῖον ἡ Διατριβὴ προβάλλεται α) τὴν ὑπὸ τῶν Δ, ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν ἐπικυρωθεῖσαν Ὀρθόδοξον ὁμολογίαν τοῦ ἀοιδίμου Πέτρου Μογίλα (ἣν καὶ Γραικιστὶ μεταφρασθεῖσαν ὁ μακαρίτης Παναγιωτάκης τύποις ἐκδέδωκεν). «Ἐν δὲ ταύτῃ (φησὶ) τῇ Ὁμολογίᾳ τὸ δι' ἐπιχύσεως βαπτίζειν οὐ κατακέκριται.» — Ἀλλ'

(α) Γρηγόρ. Ναζιανζ. Ὁμιλ. μ. Τ. α. σελ. 641. Συνῳδὰ δ' αὐτῷ καὶ ὁ ὁμώνυμος τῶν Νυσσαέων φωστὴρ ἀποφθέγγεται, «Σύνθετος ὁ ἄνθρωπος καὶ οὐχ ἁπλοῦς, ὡς ἀκριβῶς ἐπιστάμεθα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ διπλῷ καὶ συνεζευγμένῳ τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια φάρμακα πρὸς θεραπείαν ἀπεκληρώθη· σώματι μὲν τῷ φαινομένῳ ὕδωρ τὸ αἰσθητόν, ψυχῇ δὲ τῇ ἀοράτῳ πνεῦμα τὸ ἀφανές, πίστει καλούμενον, ἀῤῥήτως παραγινόμενον» κτλ. (Γρηγ. Νύσσ. Λόγ. εἰς τὰ φώτ. Τόμ. γ. σελ. 369).

(β) Ὅρα περὶ τούτου ὄπισθ. σελ. 15, 64, 65. Σημ. ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κλησίας ὑπὸ Τιμοθέου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Ἀναστασίου βασιλέως κατὰ τὸ 515 ἀπὸ Χριστοῦ· πρότερον δὲ κατὰ μόνην τὴν μεγάλην Πέμπτην ἐλέγετο εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου γινομένας κατηχήσεις, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἀναγνώστης Θεόδωρος (α).

Σημ. Γ΄. Τὰ ΙΒ. ἄρθρα τοῦ Συμβόλου διαιροῦνται ὁλικώτερον εἰς τρεῖς μέρη, κατὰ τὰ τρία πρόσωπα τῆς ἁγίας Τριάδος. Α΄.) Τὸ περὶ τοῦ πατρὸς διαλαμβάνον, καὶ εἰς μόνον τὸ Α΄. Ἄρθρον περικλειόμενον. Β΄. Τὸ περὶ τοῦ υἱοῦ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ζ΄. ἄρθρου τὰ προσήκοντα δογματίζον, καὶ Γ΄.) Τὸ ὑπόλοιπον ὅλον, περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων θεολογοῦν.

§. ιή. Ἀρχὴ τοῦ Συμβόλου εἶναι ἡ πίστις αὐτή, ἥτις ὑφίσταται εἰς τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν τοῦ Εὐαγγελίου.

Σημ. Α΄. Μόνη ἡ πίστις διδάσκει τὸν ἄνθρωπον πῶς δύναται νὰ διαλλαχθῇ πρὸς τὸν Θεὸν (β), τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ τέλος τῆς ἀποκαλύψεως. Εὐλόγως λοιπὸν τὸ Σύμβολον ἄρχεται ἀπὸ τὴν πίστιν. Εἶναι δὲ Π ί σ τ ι ς ἡ ἐγκάρδιος ἀποδοχὴ τῆς εὐφροσύνου διδασκαλίας περὶ τῆς διὰ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀδίστακτος πληροφορία περὶ τῆς μελλούσης τῶν πιστῶν εὐδαιμονίας, κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Ἀποστόλου (γ).

Σημ. Β΄. Εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν τρία τινὰ ἀπαιτοῦνται.

Α΄. Νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι πταίστης ὢν καὶ ὑποκείμενος εἰς τὴν δικαίαν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, δὲν δύναται νὰ δικαιωθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ. Τοῦτο εἶναι τῆς ἰδίας ἀθλιότητος συναίσθησις (δ).

Β΄. Νὰ δεχθῇ ἀδιστάκτως τὸ κήρυγμα τῶν Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων, καὶ νὰ πιστεύσῃ βεβαίως, ὅτι ὁ κηρυχθεὶς ὑπ' αὐτῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Αὕτη εἶναι ἡ π ί σ τ ι ς ἡ δ ι κ α ι ο ῦ σ α, διότι δι' αὐτῆς δικαιόνεται ὁ ἄνθρωπος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀφ' οὗ πρῶτον ὁμολογήσῃ τὴν ἰδίαν ἀθλιότητα (ε).

(α) Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. 6. Ὅτι δὲ αἱ κατηχήσεις ἐγίνοντο τὴν μεγάλην Πέμπτην, φαίνεται ἀπὸ τοῦ 46 κανόν. τῆς ἐν Λαοδικ. Συνόδου. — (β) Χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ. Ἑβρ. ιά, 6. — (γ) Πίστις ἐστὶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. Ἑβρ. ιά. 1.— (δ) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πρόδρομος (Ματθ. γ, 2) καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ (αὐτόθ. δ, 17) καὶ ὁ Πέτρος ὕστερον (Πράξ. β. 38) ἄρχονται τοῦ κηρύγματος μὲ τὸ Μ ε τ α ν ο ε ῖ τ ε. — (ε) Εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. Γαλάτ. β, 16, καὶ Ῥωμ. γ, 22, καὶ ια, 6.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τοὺς ἱεροὺς νόμους καὶ κανόνας καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἀνέκαθεν παραδεδεγμένας παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας. Διδάσκεται δὲ τὸ μάθημα καθ' ἑκάστην ὑπὸ διδασκάλου ἰδιαιτέρου δι' ὅλου τοῦ ἔτους. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἡ λίαν ἡμῖν ἀναγκαία πλήρης σύνταξις τῆς ἐπωφελεστάτης ταύτης τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου συγγραφῆς εἶναι δυσχερής, καὶ εἰς ἄκρον ἐπισφαλής· ὅθεν καὶ ὅστις τῶν ὁμογενῶν μέλλει νὰ συντάξῃ τὸ βιβλίον πρέπει νὰ προσέχῃ μεγάλως, μήπως ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν βιβλία τῆς Δυτικῆς ἢ ἄλλης τινὸς Ἐκκλησίας (ἄτινα ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ συμβουλευθῇ, διαλέγων, ὡς ἡ μέλισσα, τὰ χρήσιμα), παρασυρῇ καὶ παρενείρῃ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ διὰ τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν συνταξόμενον σύγγραμμα διδάγματα παντάπασιν ὀθνεῖα καῖ ἀσύμφυλα καὶ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν πατροπαράδοτον εὐσέβειαν τῶν Ἑλλήνων· διότι οὐχὶ μόνον εἶναι μεγίστη διαφορὰ μεταξὺ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Δυτικῆς ἢ ἄλλης ὁποιασδήποτε Ἐκκλησίας περί τε τοὺς κυριωτάτους κανόνας καὶ περὶ πλεῖστα ἄλλα νόμιμα καὶ ἔθιμα τῶν νεωτερισάντων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Δυτικοῖς καὶ τοῖς λοιποῖς ἑτεροδόξοις κατὰ τόπους καὶ χώρας εἶναι διάφορα τὰ ἐκκλησιαστικὰ νόμιμα, καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν περὶ τούτου συγγραμμάτων αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὁ ὀρθόδοξος Ἕλλην βάσιν τῆς συγγραφῆς ἀκράδαντον ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ ὑποστήσῃ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ τῶν ἄλλων τοπικῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Συνόδων, καὶ μάλιστα τὸν ὑπὸ Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμῶνος Νομοκάνονα, καὶ τὴν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων Συλλογήν, ἢ τὰ Συνοδικὰ μετὰ τῶν Βασιλικῶν· ἔτι δὲ καὶ τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα περὶ τῶν τοῖς ἱερεῦσι προσπιπτόντων ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις Νομοκάνοσιν ὑπὸ διακριτικῶν καὶ τὰ θεῖα σοφῶν ἀνδρῶν ὁροθετηθέντα, καὶ Συνοδικῶς ὑπὸ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας κεκυρωμένα. Καὶ τότε ἔπειτα δύναται νὰ προσθέσῃ καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων περὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου βιβλίων, ἄν τι ἄλλο χρειασθῇ, πρὸς τὰς παρούσας περιστάσεις ἀναλόγως συμβάλλον εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν (σύμφωνον ὅμως ἀκριβῶς καὶ συνᾴδον πρὸς τοὺς κανόνας τῶν θείων Πατέρων), μιμούμενος, ἄν που τύχῃ, καὶ τὴν νεωτέραν μέθοδον πρὸς διάταξιν τοῦ ὅλου συντάγματος. Καθὼς τῆς ἄλλης πάσης σοφίας τὰς βάσεις, οὕτω καὶ τὴν περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαίων διδασκαλίαν παρέλαβεν ἡ σοφὴ Εὐρώπη παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Μητρὸς πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν (α). Ὅ,τι δὲ προσετέθη μετὰ ταῦτα, ἀσύμφωνον καὶ ἐ-

(α) Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἦτο ἐξ ἀρχῆς

χαρίας ὑπῆρξε διακοσίους περίπου χρόνους Ἡσαΐου προγενέστερος. Ὁ δὲ ἐπὶ Δαρείου προφητεύσας Ζαχαρίας τοῦ Βαραχίου προέλαβε τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Σωτῆρος πεντακοσίους ὅλους ἐνιαυτούς· ἄλλος δὲ σύγχρονος τοῦ Ἡσαΐου Ζαχαρίας Βαραχίου οὐδεὶς ἱστορεῖται. Μένει λοιπὸν μάρτυς τῆς Παρθένου μητρὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ ὁ συγχρονίσας αὐτῇ Προφήτης καὶ Ἱερεὺς Ζαχαρίας, ὁ Βαραχίου μὲν υἱός, πατὴρ δὲ τοῦ Προδρόμου καὶ σύζυγος τῆς Ἐλισάβετ, συγγενοῦς (πρωτεξαδέλφης) τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας (Λουκ. ά, 36).

Ὅθεν καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, Ἀποστολικαῖς στοιχοῦσα παραδόσεσι καὶ θεοπνεύστων Πατέρων διδασκαλίαις, τὴν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Θεομήτορος εἴσοδον ἀπεδέξατο, καὶ ταύτην ἐτησίως γεραίρει, τιμῶσα καὶ τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν χρόνον, καθ' ὃν οἱ τρισόλβιοι γονεῖς τῆς Θεόπαιδος ἔτι τριετίζουσαν αὐτὴν προσήνεγκαν (ὡς προηύξαντο) καὶ καθιέρωσαν τῷ Κυρίῳ, δῶρον ἅγιον παρ' αὐτοῦ λαβόντες αὐτὴν ἐξ ἐπαγγελίας, καὶ στειρωτικῶν ὠδίνων καρπὸν παράδοξον, παραδόξου καὶ φρικτοῦ Μυστηρίου προοίμιον. Ὑπεδέξατο δὲ ταύτην τὴν ἐν τῷ Ναῷ προσενεχθεῖσαν αὐτὸς οὗτος πάλιν ὁ Προφήτης καὶ Ἱερεὺς Ζαχαρίας (α), καὶ

(α) Ἱεράρχην ὀνομάζει τὸν Ζαχαρίαν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος (Οὐρανοῦ Ἱεραρχ. δ). Ἀρχιερέα τοῦτον λέγουσι καὶ ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος, καὶ Χρυσόστομος, καὶ Αὐγουστῖνος, καὶ Ἐπιφάνιος (Περὶ τῶν ΙΒ. λίθων. Τόμ. Β. σελ. 231), καὶ Θεοδώρητος (εἰς Λευϊτ. ις), καὶ Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰούλιος ὁ Πάπας (ἐν ταῖς ἀμοιβαίαις ἐπιστολαῖς, ἃς κακῶς τινες τῶν Κριτικῶν ὑπόπτους νοθείας ἐξέλαβον. βλ. Montfauc. Collect. Nov. Patr. T. 2. pag. xv—xvi), καὶ Κοσμᾶς ὁ Ἰνδικοπλεύστης (σελ. 158), καὶ Γεώργιος Νικομηδείας ὁ μελῳδὸς (Ἑσπερινοῦ τῶν Εἰσοδίων), καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος (Ἐκ. Ἱστ. 6, 3), καὶ Βρυέννιος (Τόμ. Β. σελ. 155), καὶ ἄλλοι διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐνίστανται τῶν νεωτέρων διερμηνευτῶν καὶ κριτικῶν οἱ θερμότεροι λέγοντες, ὅτι ἡ Εὐαγγελικὴ φράσις «ἱερεύς τις» καὶ ἡ Ἐφημερία Ἀβιὰ, καὶ τὸ ἔθος καθ' ὃ ἔλαχε θυμιάσαι (ὡς ἐθυμίων οἱ ἱερεῖς) καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν θυμιαμάτων ἔξω τοῦ ἀδύτου κείμενον, ταῦτα πάντα ἀποδεικνύουσι τὸν Ζαχαρίαν ἁπλῶς ἱερέα. Πρόσθες (λέγουσι) καὶ ὅτι κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τῆς τοῦ Κυρίου γεννήσεως (ὅστις ἦν ὁ αὐτὸς καὶ τῆς τοῦ Προδρόμου) εἰς τοὺς καταλόγους ἀναγράφεται Ἀρχιερεὺς οὐχὶ Ζαχαρίας, ἀλλ' Ἰωάζαρ. Ζαχαρίας δὲ Ἀρχιερεὺς οὐδεὶς ἱστορεῖται (Βλ. τὸν κατάλ. ἐν Νικηφόρου τοῦ Πατριάρχ. Χρονογραφ. καὶ Νικηφ. Καλλίστου Ἐκ. Ἱστ. 6, 4. πρβλ. καὶ Ἰωσήπ. Ἰουδ. Ἀρχ. ιζ). Ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα τῶν Κριτικῶν φαίνονται παντάπασιν ἀναντίρρητα. Ἱερεὺς ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ πολλάκις ὀνομάζεται καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς (Λευϊτ. 6'. Ἔξοδ. λε. Πραξ. έ, 24)· καὶ ἡ Ἐφημερία μνημονεύεται ὡς ῥίζα καὶ ἑστία τῆς τοῦ Ζαχαρίου γενεᾶς. Ἐπὶ δὲ τοῦ θυσιαστηρίου ἐθυμία καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς τὸ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τέλος, Ζ΄. (τῷ 787) μεταφέρει εἰς τὸ 894 καὶ τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, βασιλεύσαντος τῷ 886 (σελ. 121)! Τίς εἶδε τόσον θολερὰν λογισμῶν καὶ χρόνων ταραχὴν εἰς τόσον ἐπισήμους καὶ γνωστὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐποχάς; Πάλιν ὁ χρόνος τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος τίθεται ἢ τῇ μεγάλῃ τρίτῃ, ἢ τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ πρὸ τοῦ Πάθους (σελ. 65), ἐναντίον τῆς εὐαγγελικῆς ἱστορίας, ἐξ ἀδεσπότων πηγῶν, καὶ ἐπάγεται συμπέρασμα γελοῖον, «ὅτι διὰ τοῦτο ἡ ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως διωρίσθη τῇ ς΄. Αὐγούστου, τοῦτ'ἔστι 40 ἡμέρας πρὸ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, ἥτις ἑορτάζεται τῇ ιδ΄. Σεπτεμβρίου, εἰκονίζουσα τὴν σταύρωσιν»! (α). Διὰ δὲ τὴν ἀπὸ Κοσμογονίας χρονολογίαν ὀρθῶς ἐπιπλήττων τὸν Βολταῖρον ὁ σεβάσμιος Ἐπίσκοπος, ὡς ἀσεβῶς ληροῦντα κατὰ τῆς αὐθεντείας τῆς θείας Γραφῆς, αὐτὸς ἔπειτα, ἀγνοοῦμεν τί παθών, ἐσημείωσεν ὡς ἀδιάφορον πρᾶγμα καὶ ἀφιλόνεικον εἴτε 5508 ἔτη ἀριθμοῦμεν ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι Χριστοῦ γεννήσεως, κατὰ τοὺς Ο΄., εἴτε καὶ 60 χιλιάδας χρόνων, κατὰ τοὺς παρὰ Βολταίρῳ Σίνας! (σελ. 44). Φαίνεται δέ πως καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ἀνὴρ ἀσμενιζόμενος εἰς τὰς τοιαύτας τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεις, αἰδούμενος ἴσως αὐτὸς νὰ φανῇ καθ' ὅλα πάντῃ ἀρχαῖος καὶ ἄγευστος τῆς (καθὼς τὴν ὀνομάζει) προόδου τῶν ἰδεῶν τῆς ἀνθρωπότητος (σελ. 44). Τελευταῖον, ἱερῶν τὴν κατὰ τὴν ς΄. ἡμέραν πλάσιν τοῦ Ἀδάμ, ὑποσημειοῖ ὅτι «Παρ' ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις ἐπάδον (τοῦτ'ἔστιν ἀρέσκον) τοῦτο. Κατὰ δὲ τὸν νοῦν τῆς θεολογίας, ὡς ὁ μέγας φησὶ Γρηγόριος (ὁ Ναζιανζηνός), πρῶτον ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, εἶτα καὶ τὸν ἄνθρωπον· καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν, λόγῳ συμπληρούμενον καὶ πνεύματι τελειούμενον» (σελ. 31). Ἤγουν, θέλει ὁ Ἐπίσκοπος ὁ Κομνηνός, ὅτι πρῶτον ὁ Θεὸς ἐννόησε καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν ἄνθρωπον

(α) Ταύτην τὴν γνώμην, «ὅτι ὀλίγῳ πρὸ τοῦ πάθους ἡ μεταμόρφωσις ἐγένετο», προτίθησι καὶ Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κανόνος τῆς Μεταμορφώσεως (ᾠδ. ς. εἱρμ.). Καὶ ὁ Κορέσιος δὲ νομίζει, ὅτι 40 ἡμέρας πρὸ τοῦ πάθους, καὶ Ἰωσὴφ δὲ ὁ Βρυέννιος ὑπέλαβεν ὅτι κατὰ τὸ ἔαρ. Ἀλλ' ἡ σειρὰ τῆς τῶν Εὐαγγελιστῶν ἱστορίας ἀνθίσταται προφανῶς πρὸς ταύτην τὴν δοξασίαν (βλ. Εὐγεν. Ἑκατονταετ. §. 77. σελ. 65). Καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία λαμπρῶς μαρτυρεῖ τὴν ἑορτὴν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ταχθεῖσαν διὰ τὸ κατὰ τῆν ιδ΄ τούτου τοῦ μηνὸς ὑψωθῆναι τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν ἐπ' ἐκκλησίας ἀναδεικνύμενον πᾶσι τοῖς προσελθοῦσι λαοῖς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

πόνοντες εἰς τὰς ἀπαλὰς αὐτῶν ψυχὰς καὶ μνήμας τὰς Ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις καὶ πάντα τὰ μέσα τὰ ἐμφυτεύοντα καὶ ἐκτρέφοντα τὸν ζῆλον τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς. Εἴπομεν, καὶ πάλιν λέγομεν, ὅτι πάντων τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι διδασκαλείων χρέος πρώτιστον καὶ ὕστατον καὶ ἱερώτατον θέλει εἶναι νὰ μορφόνωσι πεπαιδευμένους Ἕλληνας Χριστιανούς, καὶ νὰ καταβάλλωσι τὴν θεοσέβειαν εἰς τῶν διδασκομένων τὰς ψυχάς, ὡς βάσιν καὶ θεμέλιον τῶν γνώσεων καὶ τῶν καθηκόντων ὁποιουδήποτε ἐπαγγέλματος, ὅπερ οὗτοι μέλλουσι νὰ ἐπαγγελθῶσιν· « ἡ γὰρ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν » (α)· ἀλλ' ὅσοι προπαιδεύονται πρὸς ἱερωσύνην, χρήζουσιν ἐκ παίδων ἔτι παιδεύσεως ἱερατικῆς. Εἰς ὁποιανδήποτε ἐπαγγελίαν ὅστις μέλλει ἀληθῶς νὰ εὐδοκιμήσῃ, πρέπει νὰ διαπλασθῇ τὸν νοῦν καὶ τὰ ἤθη κατὰ τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκ τῆς παιδικῆς ἔτι ἡλικίας, ἵνα συνεθισθῇ ἔκτοτε νὰ οἰκοιοποιῆται καὶ θεωρῇ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκείνου ὡς ἴδια. Ὁ στρατιώτης πρέπει νὰ ἀνατραφῇ στρατιωτικῶς, ὁ ναύτης ναυτικῶς, καὶ ἄλλος τις ἄλλως πως, καὶ ὁ ἱερεὺς ἱερατικῶς.

§. γ. Διὰ τούτους καὶ ἄλλους τοιούτους λόγους κάλλιστον νομίζω νὰ ἦναι Συσσίτιον τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον. Καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ παιδαγωγουμένων ἂν δείξωσι κλίσιν καὶ διάθεσιν πρὸς ἱερατείαν, ἔχοντες πάντα τὰ πρὸς ταύτην προδιαγραφέντα ἀναγκαῖα δικαιώματα, νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἀφ' οὗ τελειώσωσι τῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ μαθημάτων τὸ στάδιον, καὶ δοκιμασθῶσιν ἀκριβῶς· οἱ δὲ λοιποὶ θέλουσιν ἐξέρχεσθαι εἰς ἄλλας τοῦ βίου ἐπαγγελίας.

§. δ. Καθηγητὴς δὲ τούτου τοῦ συσσιτικοῦ Γυμνασίου (Director) θέλει εἶναι πρεσβύτερος ἱερεύς, καὶ ἕτερός τις ἔφορος, καὶ ἄλλος ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ νόμοι καὶ τάξεις αἱ αὐταὶ καὶ αἱ τῆς Ἀκαδημίας, ἅστινας ἔμπροσθεν συντόμως θέλομεν διαγράψει. Θέλει δὲ ὑποκεῖσθαι τὸ Γυμνάσιον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἧς οἱ ἐπιστάται θέλουσιν ἐπαγρυπνεῖν εἰς

ρια (ὅταν προβῶσιν εἰς ἣν θέλομεν διαγράψει μεταξὺ τῶν μαθημάτων ἐκκλησιαστικὴν Μουσικήν)· καὶ ἁπλῶς θέλουσιν ἐξασκεῖσθαι πρακτικῶς εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῆς κατὰ τὰς τυπικὰς διατάξεις Ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων θέλουσι προχειρίζεσθαι καὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀναγνώστου οἱ εὐφυέστεροι καὶ καλλιφωνότεροι καὶ κοσμιώτατοι, ὑπηρετοῦντες καὶ εἰς τὸν ἱερουργοῦντα ἱερέα ἐν τῷ ἁγίῳ Βήματι.

(α) Α. Τιμοθ. δ, 8.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

σει συγκαταβληθέντες ἐξ ἀρχῆς ἤτοι ἀκίνητοί εἰσι διὰ παντός, ἢ τὴν κίνησιν ἄπαυστον ἔχοντες· ὁ δὲ φανεὶς οὗτος ἀμφότερα φαίνεται ἔχων, καὶ κινούμενος καὶ ἱστάμενος. — Ἐκινήθη μὲν γὰρ ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι Βηθλεέμ, ἔστη δ'ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.— Οὐ μὴν οὐδ'ἐκεῖνο τοῖς παρέργως τὰ κατὰ τὸν τόπον (τὸ χωρίον τὸ εὐαγγελικὸν) ἐκλαμβάνουσιν εἰπεῖν ὑπάρχει, ὅτι ὁ ἀστὴρ τοῖς κομήταις παραπλήσιος ἦν, οἵπερ μάλιστα δοκοῦσι βασιλέων διαδοχὰς δηλοῦντες κατ' οὐρανὸν ἵστασθαι.—Κομῆται γὰρ καὶ δοκίδες καὶ βόθυνοι διάφορα σχήματα, καὶ προσηγορίαι οἰκεῖαι τοῖς σχήμασι, πάντων δὲ γένεσις ἡ αὐτή.— Ὁ μέν τοι φανεὶς ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς κινήσας τοὺς μάγους πρὸς τὴν ζήτησιν τοῦ γεννηθέντος, πάλιν ἀφανὴς ἦν, ἕως οὗ ἀπορουμένοις αὐτοῖς ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας δεύτερον ἐξεφάνη, ὥστε ἀκοῦσαι (ἴσ. γρ. δεῖξαι) τίνος ἦν, καὶ τίνι ὑπουργεῖ, καὶ διὰ τίνα γεγένηται· ἐλθὼν γὰρ ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον· διὸ καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ Μάγοι ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην» (α). Ταῦτα, φίλε μου, διδάσκει ὁ Οὐρανοφάντωρ Βασίλειος, ὡς ἂν ἐξεπίτηδες ἐξελέγχων καὶ συνετίζων τὸν σὸν κομητολόγον ἀστεροσκόπον, καὶ εἴτις ἄλλος κατ' αὐτὸν ματαιολεσχεῖ.

(α) **Μ. Βασιλ.** Ὁμιλ. εἰς τὴν Χριστ. γέν. Τόμ. α. σελ. **592, 593.** Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἀνωτέρω προβληθείσης ἀναγνώσεως τοῦ δεῖξαι ἀντὶ ἀκοῦσαι κρατείτω ὅ,τι δόξῃ τοῖς κριτικοῖς. Σὺ δέ, φίλε, θεώρησον καὶ προσκύνησον τὴν ἄπειρον τοῦ θεοῦ σοφίαν, ἥτις τοὺς μὲν ἀστρολόγους μάγους δι' ἀστέρος πρὸς θεογνωσίαν καλεῖ, τοὺς δὲ Ἰουδαίους διὰ τῶν μάγων αὐτῶν διδάσκει τὴν γέννησιν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ὅθεν καὶ ὁ παράδοξος ἀστὴρ ἀπ' αὐτῶν οἰκονομικῶς ἀπεκρύβη «ἵνα ἀπολέσαντες τὸν χειραγωγοῦντα (οἱ μάγοι) εἰς ἀνάγκην ἐμπέσωσιν ἐρωτῆσαι τοὺς Ἰουδαίους καὶ πᾶσι κατάδηλον τὸ πρᾶγμα γένηται· ἐπειδὴ δὲ ἠρώτησαν, καὶ διδασκάλους ἔσχον τοὺς Ἰουδαίους, φαίνεται πάλιν αὐτοῖς» (Χρυσόστ. εἰς Ματθ. ὁμιλ. ζ. σελ. **108.** Τόμ. ζ. Venet)· καὶ «ἵνα ἐρωτήσωσιν οἱ Μάγοι τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ταραχθῇ ὁ Ἡρώδης, καὶ οὕτω περιφανεστέρα γένηται ἡ ἀλήθεια» (Θεοφύλ. εἰς Ματθ. 6). Καὶ ἄλλως δὲ φαίνεται ἀναγκαία ἡ τοῦ ἀστέρος ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων ἀπόκρυψις γενομένη· μήπως ὁ σκληροτράχηλος ἐκεῖνος λαὸς λατρεύσωσι πάλιν «τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλάβωσι τὸ ἄστρον τοῦ Ῥεμφάν» (Πραξ. ζ. **42. 43**). Ἐπειδὴ δὲ καὶ Ἡρώδης ἔμελλε «ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό», δικαίως καὶ διὰ τοῦτο ἀφανὴς εἰς τοὺς ἱεροσολυμίτας ἐγένετο ὁ ἀστήρ, ἀκούοντας μὲν παρὰ τῶν Μάγων τὸ καινὸν ἄκουσμα, μὴ βλέποντας ὅμως καὶ τὸν ἀστέρα, ὅστις ὡδήγει μόνους τοὺς μάγους εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦν τὸ βρέφος τὸ θεάνθρωπον (Βλ. καὶ Ἐπιφάν. Ἐγκωμ. εἰς Θεοτόκ. Τόμ. 2. σελ. **299**). [Ὁ δὲ θεσπέσιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς μετὰ τὴν τοῦ Χρυσοστόμου ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν περὶ τῆς ἀποκρυβῆς τοῦ ἀστέρος γνώμην προστίθησι καὶ τάδε «Εἰ δὲ καὶ μαθεῖν ἠξίουν ἐξ Ἰουδαίων

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τατος θίασος, καὶ ἰδίᾳ καὶ Συνοδικῶς, ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, ταῦτὰ μυσταγωγοῦσιν. Ὡσαύτως καὶ τῶν κατὰ Δύσιν καὶ Ἀφρικὴν οἱ λοιποὶ, οἷον ὁ παλαιὸς Τερτυλλιανὸς καὶ Κυπριανὸς ὁ ἱερομάρτυς, καὶ Ἀμβρόσιος καὶ Αὐγουστῖνος καὶ Ἱερώνυμος, ὧν καὶ ἡ Διατριβὴ ἐπεμνήσθη, προσθεῖσα κατὰ λέξιν καὶ τὰ τούτων χωρία· προσέθηκε δὲ καὶ ὅτι μέχρι καὶ τοῦ ιγ, αἰῶνος ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία διὰ καταδύσεων ἐτέλει τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ὡς αὐτὸς ὁ τῆς ὕστερον παρὰ λατίνοις ἐπισκηψάσης περὶ τὸ βάπτισμα καινοτομίας νεόμυστος δάδοχος Θωμᾶς ὁ Ἀκυΐνας (ἢ Ἀκυνάτης) ὁμολογεῖ καὶ οὐκ ἐρυθριᾷ.

§. 6. Ἀκολούθως ἡ Διατριβὴ μεταβαίνει εἰς τὰ πρὸς δικαίωσιν τῆς καινοτομίας ταύτης συνήθως (παρὰ τοῖς Ῥωμάνοις (α) μάλιστα) προβαλλόμενα, δι' ὧν εὐσχήμως καὶ ῥήμα κατασκευάζουσι τὸ κύριον καὶ παραδεκτὸν τοῦ καὶ δι' ἐπιχύσεως καινοτομηθέντος βαπτίσματος. Εἰσὶ δὲ τὰ ἑξῆς, περιληπτικώτερον ἐκτεθείμενα ἐν κεφαλαίοις.

§. γ. Κεφ. Α) «Ὅτι αἱ λέξεις βάπτισμα καὶ βαπτίζω ἔν τε τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ παρὰ τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσι, πρὸς τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ τῆς τοῦ μυστηρίου τελετῆς (τῆς διὰ καταδύσεων πάντως ἱερουργουμένης), δηλοῦσι καὶ ἄλλα σημαινόμενα· οἷον 1) Τὴν ἄφθονον ἔκχυσιν τῶν χαρισμάτων τοῦ παναγίου Πνεύματος (Πράξ. α, 5. Ματθ. γ, 15). 2) Τὴν εἰς τὸ θέλημά τινος ὑποταγὴν καὶ ἀκολουθίαν· ὡς τό, «Πάντες (οἱ Ἰσραηλῖται) εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο» κτλ.

σκαλία, ἧς ἐπιτομὰς ἐκ τῶν τοῦ Θεοδότου διέσωσεν ὁ ἱερὸς Κλήμης καὶ εἰς ἡμᾶς, ταὐτὰ ἐδίδασκεν. «Ἡ δύναμις (λέγει) τῆς μεταβολῆς τοῦ βαπτισθέντος οὐ περὶ τὸ σῶμα· ὁ αὐτὸς γὰρ ἀναβαίνει· ἀλλὰ περὶ ψυχήν· αὐτίκα δοῦλος Θεοῦ ἅμα τῷ ἀνελθεῖν τοῦ βαπτίσματος.» Καὶ πάλιν «ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις ἐντέλλεται, Περιϊόντες κηρύσσετε, καὶ τοὺς πιστεύοντας βαπτίζετε εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, εἰς οὓς ἀναγεννώμεθα» κτλ. (ὅπου τὸ πληθυντικὸν εἰς οὓς συνυπεμφαίνει καὶ τὸ τριττὸν τῆς καταδύσεως) παρὰ Κλήμ. ἐκ τῶν Θεοδότ. Ἐπιτομ. σελ. 573.

(α) Ῥωμάνους (ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς σημασίας) λατινικῶς τονίζοντες γράφομεν δι' οὐδεμίαν ἄλλην αἰτίαν, εἰ μὴ πρὸς διαστολὴν τοῦ παρ' Ἕλλησιν ἐθνικοῦ καὶ πλατυσημοτέρου Ῥωμαῖος· διότι καὶ αὐτὴ ἡ Διατριβὴ ταύτῃ κέχρηται τῇ λέξει (τὸ Ῥωμανὸς, κατὰ τὸν ἑλληνικώτερον τονισμόν, συμπίπτει καὶ πρὸς τὸ κύριον Ῥωμανός, ὡς καὶ οὐδετέρως Ῥωμανά τινες εἶπον τὰ παρ' Ἰταλοῖς Romanza) Ἔστι δὲ καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι συνήθης ὁ τύπος οὗτος τοῦ τονισμοῦ, οἷον τὸ Μαρκομάνοι καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λοιπὸν καὶ τὸ «Μὴ βαττολογήσητε προσευχόμενοι,» σημαίνει τὸ μὴ λυαρήσητε ἐν ταῖς προσευχαῖς λήρους ζητοῦντες καὶ πράγματα πρόσ-χια καὶ μάταια, ὡς ἀπρεπῆ καὶ παντάπασιν ἀνάξια καὶ τῆς θείας μεγαλωσύνης καὶ τῆς χριστιανικῆς σωφροσύνης καὶ τελειότητος.

Ποῦ λοιπὸν οἱ κάπηλοι τῶν θείων λογίων καὶ τῶν εὐαγγελικῶν παραγγελμάτων παραχαράκται, οἵτινες ψέγουσι τοὺς ὀρθοδόξους ὡς βαττολόγους, διὰ τὴν ἐκτενῆ συνέχειαν καὶ διάρκειαν τῶν ἁγίων προσευχῶν; Παυσάσθωσαν βλασφημοῦντες, παρακαλοῦμεν! Οἱ ὀρθόδοξοι πατρεις τῆς εὐσεβείας εὐλογοῦμεν ἐν ἐκκλησίαις τὸν Θεόν, ἔχοντες ἐν μέσῳ ἡμῶν αὐτὸν τὸν Θεάνθρωπον Κύριον καὶ Σωτῆρα Χριστόν, κατὰ τὰς ἀψευδεῖς αὐτοῦ ἐπαγγελίας (α). Αὐτὸν ἀκολουθοῦμεν, ὅστις «διενυκτέρευεν ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ» (β), ὅστις ἐκτενέστερον προσηύχετο τὰς αὐτὰς θείας φωνὰς ἐπαναλαμβάνων, καθὼς ὅτε «προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών» (γ)· ὅστις καὶ ὀψὲ τῆς ἡμέρας καὶ μέχρι τετάρτης φυλακῆς τῆς νυκτὸς παρέτεινε τὴν προσευχήν (δ), καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ παρήγγειλε πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν (ε), ὑποσχόμενος καὶ διαβεβαιῶν, ὅτι ὁ Θεὸς εἰσακούει «τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ, τοὺς βοῶντας πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας» (ζ). Αἰνοῦμεν τὸν Θεὸν «ἑπτάκις τῆς ἡμέρας» μετὰ τοῦ θείου Δαβὶδ καὶ τῶν Προφητῶν. Καὶ «ἑσπέρας καὶ πρωῒ καὶ μεσημβρίας,» καὶ «μεσονύκτιον ἐξεγειρόμενοι», εὐλογοῦμεν καὶ δοξολογοῦμεν τὸν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς προσκυνούμενον καὶ δοξαζόμενον ὑπερένδοξον Κύριον» (η). Ἐν ἐκτενείᾳ μεγάλῃ λατρεύομεν ἱκετεύοντες τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων ἡμῶν μετὰ τῆς ἀρχαίας ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν κορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου ἐξέχεε πρὸς Θεὸν «ἐκτενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐπὶ πολὺ διαρκοῦσαν, προσευχήν» (θ). Λιπα-

---

(α) Ματθ. ιή, 19, 20. — (β) Λουκ. ς', 12. — (γ) Λουκ. κβ', 44. Ματθ. κς', 44.

(δ) Ματθ. ιδ'. 23, 25. — (ε) Ματθ. κς', 41. Λουκ. ιή. 1. — (ζ) Λουκ. ιή, 7.

(η) Ψαλμ. ριή, 62, 164. Πραξ. γ'. 1. καὶ ις', 25. Ἀποστ. Διατ. ή. 34. Κλήμ. Α'. Κορινθ. καὶ Κλήμ. Στρωμ. ζ', σελ. 522. Μ. Βασ. Τ. Β. σελ. 394. Χρυσόστ. εἰς Ψαλμ. 119. κτλ.

(θ) Πραξ. ιβ', 5. Ἐφεσ. ς', 19. Πρβλ. Οἰκουμ. εἰς Α'. Πέτρ. δ', 18.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λῆ ψευδῆ δόγματα καὶ λόγους! Καὶ πρὸς μὲν ἀλλήλους περὶ τῶν αὐτῶν δογμάτων ἐν ταῖς ἑαυτῶν οἰκίαις διαφωνοῦσι διηρημένοι, ὡς ἄν τινα διεσπασμένα μέλη Ἀψυρτείου σώματος, ἢ θραύσματα καὶ ῥήγματα τοῦ καταπεπτωκότος πύργου τῆς Βαβυλῶνος· ἀλλ' εἰς τὴν ψυχώλεθρον θήραν ἐξέρχονται συμφώνως, ὀρέγοντες τὰς χεῖρας εἰς ἀλλήλους, ὡς ἠδελφισμένοι κυνηγοί! Καὶ προβάλλοντες τὸ πλάσμα τῆς δολίου φιλανθρωπίας, ὡς εἰ περδικοθῆραι τὸ ποικίλον πρόβλημα, τοξεύουσιν ἐξόπισθεν, ὅσον δύναντ' εὐφανῶς ἀνατρέποντες ἀνοσίως ὅσια καθεστῶτα, καὶ ταράσσοντες τὰς συνειδήσεις, καὶ φυτεύοντες ἔριδας καὶ διχονοίας μεταξὺ συγγενῶν καὶ συμπολιτῶν, καὶ παραπῶντες τὴν ἁγίαν ἑνότητα καὶ τὸν σύνδεσμον τῆς ὁλομελοῦς κοινωνίας, καὶ πολλαχῶς ἐξυβρίζοντες εἰς τὴν ἀοίδιμον εὔκλειαν καὶ τὸν περικαλέστατον καὶ σωστικώτατον καὶ ἱερώτατον χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους.

Τοιαῦτα καὶ μυρία ἄλλα κακὰ ἐπινέμονται τὴν πολιτείαν, ὅταν προηγῶνται τῶν πραγμάτων ἄνδρες λοιμοὶ καὶ φθορεῖς, ἀφ' ὧν ἀναφυσᾶται πολὺς καὶ βαρὺς ὁ τῶν ἠθῶν μολυσμός! Μακάριος ὅστις μήτε μετέλαβε μήτε μετέδωκεν αὐτόν! «Μακάριος ὅστις ἐν καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν»!

§. 2. «Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός».

Ἰδοὺ καὶ ὁ θετικὸς ἢ πρακτικὸς χαρακτὴρ τοῦ μακαριστοῦ θεοσεβοῦς· ἡ παντελὴς τῆς θελήσεως ἀφιέρωσις εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ τούτου διηνεκὴς μελέτη κατά τε θεωρίαν καὶ κατὰ πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν ἀδιάκοπον. Θέλεις, ἄνθρωπε, τὴν εὐδαιμονίαν σου; Θέλησον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Εἰς αὐτὸν καθιέρωσον καὶ τὴν ψυχήν σου καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν σου καὶ τὴν θέλησιν, καὶ κατ' αὐτὸν κανόνιζε πάσας τὰς πράξεις καὶ κλίσεις καὶ ἐνθυμήσεις σου. Τοῦτον μελέτα καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ τοῦτον ἔχε «λύχνον τοῖς ποσί σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις σου,» τοῦτον ἥδυσμα εἰς τὰς ἀπολαύσεις σου «γλυκύτερον ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον», τοῦτον εἰς τὴν ἐπαγγελίαν σου θησαύρισμα τιμαλφέστερον ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν καὶ τιμήν, «ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάζιον καὶ πλοῦτον πολύν», τοῦτον εἰς τὰ τέκνα σου πρωτίστην διδασκαλίαν καὶ βεβαίαν κληρονομίαν· τοῦτον σύμβουλον καὶ ὁδηγὸν εἰς ὅλας σου τὰς περιστάσεις. «Καὶ ἔσται (λέγει ὁ Θεός), καὶ ἔσται τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου» καὶ ἐν τῷ στόματί σου, «καὶ προβιβάσεις αὐτὰ τοὺς υἱούς σου», καὶ μελετήσεις «ἐν αὐτοῖς καθή-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

βάπτισμα τῶν ἐπιστρεφόντων Δυτικῶν. Οὔτε γὰρ ὄφελος ἔβλεπον οὐδὲν καρπουμένην τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τῆς τοιαύτης συγκαταβάσεως, καὶ βλάβην δὲ παρετήρουν προσγινομένην τοῖς ἁπλουστέροις καὶ τεθλιμμένοις ὀρθοδόξοις. Ἡ πονηρία τῶν παροικούντων καὶ μέγα παρὰ τοῖς κρατοῦσι δυναμένων Δυτικῶν ἐσπούδαζε παντοίως διὰ τῶν ψευδαποστόλων ἀπατᾶν, πείθουσα τούτους (ὡς ἔλεγεν ἀνωτέρω καὶ ὁ Νόμοφύλαξ) ἀντὶ τοῦ πατροπαραδότου βαπτίσματος τὸ λατινικὸν ἀνταλλάξασθαι ῥάντισμα ἢ ἐπίχυμα, ὡς δῆθεν ἰσοδύναμον ὄν· καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐφέλκουσα καὶ πρὸς τὰς ἄλλας καινοτομίας. Καὶ ἐπήρχετο λοιπὸν καὶ εἰς τοὺς τότε ὀρθοδόξους λέγειν ὅ,τι ἄλλοτε περὶ ἄλλης, ἀκάρπου κἀκείνης, καινοτομίας ἔλεγεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, «Ἱκανῶς ᾠκονομήσαμεν, μήτε τὸ ἀλλότριον προσλαμβάνοντες, καὶ τὸ ἡμέτερον φθείροντες· ὅπερ κακῶν ἐστιν οἰκονόμων» (Λόγ. εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον). Διὰ ταῦτα τοίνυν οἱ Ἀνατολικοὶ πάλιν ἔκριναν μετὰ τοῦ τελείου βαπτίσματος προσδεκτέον τοὺς Δυτικοὺς (ὡς προείρηται). Καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ἐπεκράτησεν ἔκτοτε καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ καθ' ὅλα τὰ πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς μέχρι σήμερον. Τὸ δ' αὐτὸ φρόνημα διατηροῦσι καὶ πάντα τὰ παρ' ἡμῖν ἀρχαιότατα μοναστήρια, οἷον τὰ τοῦ Ἄθωνος κτλ. — Κἀκεῖνος δὲ ὁ κατὰ τὸ 1570 ἀκμάσας ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Β (ὁ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥωσσίας εἰς Πατριαρχεῖον ἀνυψώσας μετὰ ψήφου κοινῆς καὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν) ἁπάντων πρὸς τὰς τῶν ἐν Τυβίγγῃ Λουθηρανῶν θεολόγων ἐπιστολάς, καὶ περὶ τοῦ βαπτίσματος ἐξηγούμενος καὶ τὸν ἐν τρισὶ καταδύσεσιν ἀποστολικὸν αὐτοῦ τύπον διατρανῶν, καταδικάζει τὸ διὰ μιᾶς καταδύσεως βάπτισμα. «Οἱ δὲ Λατῖνοι (φησὶν) οὐ καλῶς ποιοῦντες ἐν μιᾷ καταδύσει βαπτίζουσιν». Ἐνισταμένων δὲ τῶν Τυβιγγαίων ὅτι τὸ δι' ἐπιχύσεων, ᾧ περ αὐτοὶ κέχρηνται, τελεσιουργόν ἐστιν ἐπίσης, ὡς καὶ τὸ διὰ τριῶν καταδύσεων· ἀντέκρουσεν ὁ Πατριάρχης, λέγων, «Ἀλλ' οἱ πάλαι (ἐβαπτίζοντο) οὐ χερσὶν οἰκείαις τὸ ὕδωρ ἐπιῤῥαντίζοντες τοῖς βαπτιζομένοις, ἀλλὰ διὰ τριῶν καταδύσεων τοῖς θείοις Εὐαγγελίοις ἑπόμενοι· ἀνέβη γὰρ, φησὶν, (ὁ Ἰησοῦς) ἐκ τοῦ ὕδατος· δῆλον δὲ ὅτι κατέβη. Ἰδοὺ οὖν κατάδυσις καὶ οὐ ῥαντισμός». (Ὥστε καὶ ὁ μακάριος Ἱερεμίας οὗτος τὸ δι' ἐπιχύσεως ἢ ῥαντισμοῦ βάπτισμα κηρύττει παρὰ τοῖς πάλαι θείοις Πατράσι καὶ τοῖς εὐσεβέσι λαοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἄχρηστον καὶ ἀντευαγ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πμπάζει ὁ νοῦς, οἰκτιρμοὺς δ' ἐξερεύγεθ' ἡ καρδία, εὐεργεσίαν δὲ νάετον τ' χεῖρε, καὶ πάντα τ' ἄλλα κινήματα ἡγεμονικὴν ἐκδιαπνέει τὴν τελειότητα, καὶ ὡς ἡγεμὼν τοιοῦτος καὶ τῷ ὄντι ἄριστος τῶν σωτηρίων κηδεστὴς διαπρέπει ἀκρότατος, καὶ δογματοφύλαξ ἀληθής, καὶ νομοκράτωρ ἀκριβέστατος, τὰ παρὰ τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων καὶ τῶν θεσίων πατέρων ἀπαραχάρακτα καὶ μέχρι κεραίας διαφυλάττων ἀνέπαφα, εὐσεβῶς οὐ μόνον ὁμοφωνῶν τε τούτοις καὶ κατὰ πάντα συνῳδῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπιγαννύμενος εἰς τὸ προΐστασθαι τοῖς μελετῶσι καὶ γράφουσι τοῦ κυρίου τὰ λόγια λαμπρῷ τε καὶ ὑψηλῷ τῷ κηρύγματι, ὅπως ἂν καὶ τὰ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας καὶ αὐταὶ αἱ μαθήσεις ἐπὶ τὸ κρεῖττον προάγωνται. Πρὸς αὐτοῦ τοίνυν τὸ φιλόθεον καὶ εὐθύδικον ὕψος, τὸ καὶ τοσαύταις χάρισι δαιδαλαίαις κατηγλαϊσμένον ἐπερειδομένη ἡ βίβλος σου, εὐπρόοπτος ἀνακύψει, καὶ οἱονεὶ εὐπάρυφος, ὡς κρίνον ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, μῶμον οὐκ ἔχουσα, καὶ μηκέτι Ζωΐλους καὶ Ἀριστάρχους δεδιῶσα καὶ τρέμουσα. Ἐγὼ δὲ τοῖς σοῖς ἐκ τῶν σῶν ὡς ὅπλοις χρησάμενος, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν θείων Πατέρων τὰ πρὸς ἀπάντησιν ἐρανισάμενος, ἀντέστην νομίμως τοῖς, ὡς μὴ ὤφελον, τὴν βίβλον ἐποφθαλμιάσασι, καὶ μηδὲν ἀπὸ κοιλίας, τὸ δὴ λεγόμενον, ὑπὲρ τῶν σῶν εἴρηκα, ἀλλὰ τὴν ἐκ παραδρομῆς παραφθορὰν τοῦ τύπου περὶ βαπτίσματος παρωσάμενος, τ' ἄλλα πάντα ἐξ αὐτῆς πάλιν τῆς βίβλου σου καὶ τῶν θεσπεσίων Πατέρων τῶν ἱερῶν λόγων μυηθεὶς ἐσαφήνισα, οἱονεὶ ἀνάπτυξιν τῶν σῶν ποιησάμενος, ὅπως ἐντεῦθεν τὰς θεοπειθεῖς ὑμῶν εὐχὰς ἀπαρυσάμενος, καταξιωθείην ἐμμέσως τοῦ θείου ἐλέους, ἀκύμαντον διαπλέων τὸ τοῦ βίου τούτου πολυκύμαντον πέλαγος μέχρις ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς· μένω δὲ καὶ ἐγὼ ἀμοιβαίως τῆς περιποθήτου μοι Ἱερολογιότητός της εὐχέτης πρὸς Θεὸν διάπυρος.

ᾳωιε. Ἀπριλίου κ'.

† Ὁ ΔΕΡΚΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ πρᾶος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ποιμενάρχης ἀποφαίνεται, δικαιῶν ὅσα ὁ ἀοίδιμος ὑπὲρ τοῦ σεβασμίου κλήρου πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἔλεγεν ἐπιστομίζων τοὺς δεινοὺς αὐτοῦ συκοφάντας. Ἡμεῖς δὲ καταπαύοντες τὸν λόγον ἐπικαλούμεθα καὶ αὖθις τὴν εὐμένειαν τῶν φιλανθρώπων ἀναγνωστῶν δι' ὅσα κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἡμάρτομεν, ἢ περὶ τὴν τάξιν ἢ περὶ τὴν ἐκτύπωσιν ἢ περὶ τὰ ἐν ἀγκύλαις ἢ μετὰ τοῦ Σημ. ἐκδ. προσσεσημειωμένα πρός τε δήλωσιν τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰτίας τῶν συγγραφῶν καὶ πρὸς διασάφησιν πολλῶν ἐκ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αἰώνων τὸ ποίημα (μετὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα καὶ ἐφεξῆς)· ἀλλὰ τίνος αἰῶνος (τὸ πιθανώτατον); Ῥόδου μητροπολίτης, σύγχρονος καὶ δύστηνος ἀντίπαλος ἀνικήτου ἀθλητοῦ Μάρκου τοῦ Ἐφέσου, μνημονεύεται Ἀνδρέας, ὅστις συναπῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ συνέλευσιν, ὅπου καὶ παρευθὺς πρὸς τοὺς Λατίνους ηὐτομόλησε (κολακεύων ἴσως τὴν ἐπὶ τῆς Ῥόδου τότε παπίζουσαν δυναστείαν τῶν ἱππέων). Τούτου σώζονται διαλέξεις πρὸς τὸν ἀοίδιμον Μάρκον ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου (α)· ἀλλ' ἐκ τούτου τοῦ τοιούτου τῆς Ῥόδου ποιμένος ὅτι ἔστερξαν οἱ Ἕλληνες ἀποδέξασθαι καὶ πολλαπλασιάσαι δι' ἀντιγράφων τὸν στιχηρὸν τοῦτον κανόνα (καί τοι μηδεμίαν ἔχοντα βλασφημίαν), δὲν φαίνεται πολὺ πιθανόν. Κάτωθεν δὲ τῶν τοῦ Μάρκου χρόνων, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εὑρίσκομεν τῆς Ῥόδου σοφούς τινας ἱεράρχας, ὡς Ἰγνάτιον τὸν Λέσβιον, Ῥόδου μητροπολίτην, ἀκμάσαντα περὶ τὸ **1690**, ὃν ὁ Προκοπίου Δημήτριος ἐμνημόνευσεν ὡς ἐγκρατῆ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς παιδείας καὶ τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας καὶ τάξεως ἔμπειρον, σπουδάζοντα φιλοπόνως περὶ τὰς ἁγίας Γραφὰς καὶ τοῦ θείου λόγου τὸ κύρυγμα (β). Καὶ ἄλλος δέ τις τούτου προγενέστερος μητροπολίτης μνημονεύεται, Μητροφάνης, οὗτινος φέρεται ἡ πρὸς Ἱλαρίωνα ἐπιστολή (γ)· ἀλλ' ὁ τοῦ Ἰαμβείου κανόνος ἡμέτερος ὑμνῳδὸς ἔμελπεν, ὡς φαίνεται, συνεστώσης ἔτι τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἀνωτέρω δὲ πάλιν τῶν τοῦ ἀοιδίμου Μάρκου χρόνων ἀναβαίνοντες μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, εὑρίσκομεν τὸν Ῥόδου Νικηφόρον ἀκμάσαντα τῷ **1147** (ἐν τῇ κατὰ τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ Συνόδῳ) (δ)· ἀλλ' οὔτε τούτου σύγγραμμα οὐδὲν μνημονεύεται, καὶ τοῦ ἡμετέρου ὑμνῳδοῦ οἱ ἴαμβοι φαίνονται πως κατώτεροι καὶ τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἄλλος Ῥόδου μητροπολίτης

(α) Βλ. Farbic. Bibl. Græc. vol. XI. p. 478. Harl. [Μνημονεύει δ' αὐτοῦ καὶ ὁ ἀοίδιμος Γεννάδιος ἐν τῷ κατὰ Ἀκινδυνιστῶν Κεφ. Β. ὡς ἀναγνόντος ἐν Φερράρίᾳ λατινικὴν μετάφρασιν νενοθευμένων τῶν τῆς Ζ'. Οἰκουμ. Συνόδου Πρακτικῶν, καὶ φρὰ Ἀνδρέαν αὐτὸν ὀνομάζει· Βλ. Τόμ. Ἀγάπ. σελ. 274]. Ἕτερος τούτου φαίνεται Ἀνδρέας Δὲ Πέτρας Ῥόδιος, ἐπίσκοπος Κολοσσῶν Λατινοφόρων, ἀκμάσας τῷ **1432**, οὗ τινος σώζεται Ἀντίῤῥησις κατὰ τῆς Μάρκου τοῦ Ἐφέσου πρὸς Γεώργιον τὸν Πρεσβύτερον Ἐπιστολῆς. Cave Hist SS. Eccles. vol. 2. p. 303.

(β) Δημήτρ. Προκοπ. Ἐπιτετμ. ἀπαρίθμ. τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα (ιζ) αἰῶνα λογίων Γραικῶν. §. 74. ἐν Fabric. Bibl. Græe. vol. XI. p. 543. Harl.

(γ) Fabric. Bibl. Graec. vol. XI p. 701. Harl.

(δ) Συνόδ. Συλλογ. τόμ. β. σελ. **993**. Ἔνετ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀπολύουσι τοὺς πταίστας, καὶ καταδικάζουσι τοὺς ἀθώους, προδίδοντες τὸ δίκαιον, τοῦ ὁποίου διωρίσθησαν ἄνωθεν φύλακες καὶ ὑπερασπισταί. Μετὰ τούτων συναριθμοῦνται καὶ ὅσοι δύνανται νὰ πράξωσι καλόν, καὶ δὲν τὸ πράττουσιν· οἷον νὰ βοηθήσωσιν ἄῤῥωστον κινδυνεύοντα, νὰ περιθάλψωσι πτωχοὺς ἀποθνήσκοντας διὰ πεῖναν ἢ κρῦος, νὰ παρηγορήσωσιν ὀλιγοψύχους καὶ ἀπηλπισμένους. Τοιοῦτοι εἶναι καὶ ὅσοι δυνάμενοι δὲν ἐμποδίζουσι τὰ κακὰ, οἷον φόνους, μάχας, πυρκαϊάς, καὶ τὰ τοιαῦτα.

δ΄.) Οἱ βαρεῖς δεσπόται, ὅσοι τυραννικῶς καταφορτίζουσι τοὺς δούλους καὶ ὑπηκόους των μὲ κόπους καὶ φόρους καὶ κολάσεις ἀνυποφόρους, αἱ ὁποῖαι πράξεις ὀλίγον διαφέρουσιν ἀπὸ τὸν φόνον.

ε΄.) Οἱ αὐτόχειρες, ὅσοι δαλαδὴ φονεύουσιν αὐτοὶ ἑαυτούς· διότι σφετερίζονται οὗτοι θρασέως τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεου, ὅστις μόνος ὢν κύριος ζωῆς καὶ θανάτου, ἔχει τὸ προνόμιον ὅταν θελήσῃ νὰ ἀφαιρέσῃ αὐτῶν τὴν ζωὴν καθὼς καὶ τὴν ἔδωκεν εἰς αὐτούς. Διὰ τοῦτο οἱ τοιοῦτοι κολάζονται βαρύτατα, ὡς φανερῶς ἀντίθεοι. Συναριθμοῦνται δὲ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ ῥιψοκίνδυνοι, οἵτινες παραβόλως ταλαντεύουσι τὴν ζωήν των, ἢ κολυμβῶντες, ἢ φιλοχωροῦντες εἰς τόπον, ὅπου κυριεύει τὸ θανατικόν, ἢ καταχρώμενοι τὰς σαρκικὰς ἡδονάς κτλ.

Σημ. Β΄. Ἐν ᾧ ἀπαγορεύει τὸν φόνον αὕτη ἡ ἐντολή, ἐμποδίζει συνάμα καὶ ὅσα δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς τὸν φόνον, καὶ ὁδηγοῦσι τὸν ἄνθρωπον βαθμηδὸν εἰς αὐτόν, οἷον τὴν συνερισίαν, τὴν διχόνοιαν, τὴν μάχην, τὸ φιλέκδικον, τὸ μῖσος, τὰς ἀράς, τοὺς ὑβριστικοὺς λόγους (α), τὴν σκληρότητα καὶ τὰ τοιαῦτα. Διατάσσει δὲ ἐξ ἐναντίας τὸ νὰ προσφέρηταί τις εὐνοϊκῶς καὶ εἰλικρινῶς εἰς ὅλους, ἂν ἦναι δυνατόν· τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν εὐσπλαγχνίαν, τὴν μακροθυμίαν, τὴν μεγαλοψυχίαν, τὴν ἀμνησικακίαν, καὶ τὴν πρὸς ἅπαντας τοὺς πλησίον προσηκόντως γινομένην συνομιλίαν, καθὼς ῥητῶς παραγγέλλει περὶ τούτων ὁ θεῖος Ἀπόστολος (β), καὶ διὰ νὰ εἴπω συντόμως, τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην.

Σημ. Γ΄. Τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης δύω εἶναι τὰ μέρη, ψυχῆς διάθεσις, καὶ ἀποτελέσματα. Τῆς ψυχῆς ἡ διάθεσις συνίσταται εἰς δύω· ά.) εἰς τὸ ν' ἀγαπᾷ τις τὸν πλησίον του, ἐπιθυμῶν μὲν τὸ ἀγαθόν του, ἀπεχόμενος δὲ ἀφ' ὅσα πάθη ἀντίκεινται εἰς τὴν διάθε-

(α) Ματθ. ε, 21—22. καὶ Α΄ Ἰωάννου γ. 15. Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστί. — (β) Κολοσσ. γ, 12—13.

καὶ τὴν τοῦ κηδεμόνος δυστροπίαν (α), ἀναζέσασα ὑπὸ τοῦ κατ' ἀρχὰς τῆς ὑπερμεσούσης ἤδη ἑκατονταετηρίδος ἀναζωπυρουμένου πρὸς τὴν τῶν γραμμάτων διάδοσιν ζήλου, ἐξαφθέντος μάλιστα ὑπὸ τῆς ἀπ' ἀμβωνος διδασκαλίας τοῦ μακαρίτου ἱεράρχου Ἀργυρουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Κρητὸς (β), ἐφιλοτιμήσατο σπουδαῖον ἱδρύσασθαι (τῷ 1809) Πρυτανεῖον πρὸς ἐξάπλωσιν τοῦ τῆς παιδείας θείου χρήματος. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ τῆς παιδείας πρυτανείῳ μετεκαλέσατο τρεῖς ἄνδρας ἐπιτηδείους δαδούχους καὶ ἱερομύστας, οἵτινες ταῖς τε Μούσαις καὶ ταῖς Χάρισι θύοντες, καὶ τῇ τοῦ Ἕλληνος λόγου εἰδημοσύνῃ καὶ ἄλλῃ πολυμαθείᾳ καὶ ἀρετῇ τὸ φιλόσοφον καὶ ἐπίχαρι τῆς διδασκαλικῆς εὐμεθοδίας ἐπιπρέπον ἔχοντες, ἔμελλον τότε τῆς θείας σοφίας φῶς μεταλαμπαδεύσειν εἰς τὸν νοῦν ἀφθονώτερον καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς σπέρματα καταβαλεῖν εἰς τὰς τρυφερὰς τῶν ἐκπαιδευομένων καρδίας λυσιτελέστερον. Ἦσαν δ' οὗτοι ὅ τε Κ. Κούμας καὶ Κωνσταντῖνος καὶ Στέφανος, οἱ οὐχ οὕτω τῷ γένει καὶ κατὰ σάρκα ὡς τῷ ἤθει καὶ κατὰ πνεῦμα πολύζηλοι ἀδελφοὶ Οἰκονόμοι. Καὶ δὴ τῷ μὲν Κούμᾳ τῶν Μαθηματικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων τὴν παράδοσιν ἐνεπιστεύσατο, τῷ δὲ Στεφάνῳ (ἐνιαυτῷ ὕστερον ἐκ Γερμανίας ἀφικομένῳ) τὴν τῆς Χημείας (γ)

(α) Περὶ τῆς κατὰ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης (ιή.) ἑκαντοταετηρίδος συστάσης καὶ σχολαρχηθείσης τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ Ἱεροθέου τοῦ ἀοιδίμου εἶτα δ' ὑπὸ Χρυσάνθου τοῦ Ἰθακησίου, τοῦ τῷ 1812 κατὰ τὸ 90 ἔτος τῆς ἡλικίας τελειωθέντος (βλ. Λογ. Ἑρμῆν ἔτ. 1812. σελ. 12 καὶ 133), Εὐαγγελικῆς ταύτης Σχολῆς διέλαβε καὶ ἡ προειρημένη ἐπιστολή, ἣν ἄνευ τῶν ἐπισημειώσεων ἔχουσι κατακεχωρισμένην κἀν τῷ Λογ. Ἑρμῇ ἔτ. 1812. σελ. 30—34.

(β) Βλ. Λόγ. Ἑρμ. ἔτ. 1812. σελ. 140. — (γ) Ἐδίδασκε δ' αὐτὴν κατὰ τὸ τοῦ Ἀδήτου ἐγχειρίδιον, ὅπερ εἶχε μεταφράσας ἐν Βιέννῃ σπουδάζων τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐδωρήσατο τῷ ἐπ' ὀνόματι ἑαυτοῦ ἐκδόντι αὐτὸ μακαρίτῃ Κούμᾳ (Βλ. Δεκιγάλλα Σχεδίασμα κατόπτρου τῆς Νεοελλ. φιλολογ. σελ. 74. καὶ Σιβίν. σελ. 11 σημ.). Τότε δ' ὁ ἀοίδιμος Στέφανος ἀνωνύμως ἐξέδωκε καὶ τοὺς δύο τόμους τῆς «Συλλογῆς τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων», οὓς ὁ Κ. Α. Βρετὸς ἐν τῷ Καταλόγῳ αὐτοῦ (Τ. Β. σελ. 149) ἀποδίδωσι τῷ μακαρίτῃ Δ. Ἀλεξανδρίδῃ, ἅγαν ταχέως συνάγων τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι τὸ τὸν Ἀμπουλφέδαν περιέχον Παράρτημα ἐκεῖνος μετὰ τοῦ ὀνόματος ἑαυτοῦ προεξέδωκεν· τοῦτο δ' οὐδ' αὐτὸς ὁ συγχρόνως κἀν τῇ αὐτῇ πόλει τὸν Λόγιον ἐκδιδοὺς Ἑρμῆν οἷος τ' ἐγένετο ἐξευρεῖν, ὥστ' οὐδὲ γρὺ λέγει τὰ πονήματ' ἀπαριθμῶν τοῦ Ἀλεξανδρίδου, ἐν οἷς καὶ τὸ Παράρτημα (ἔτ. 1811. σελ. 353). Ἠδύνατο δ' ὁ Κ. Βρετὸς μὴ σφαλῆναι κἀν τούτῳ ἐρευνήσας τὸν τῷ 1846 ἐν Ἑρμουπόλει δηλώσαντα τὸν τῆς Συλλογῆς ἐκδότην, τὸν Ἰατρὸν Δεκι-

Ακαδημία Αθηνών - Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αμενος ἤρω τὸν σταυρόν σου, καὶ Θεῷ σαυτὸν ὡς θῦμα ὑπὲρ λαοῦ σου προσήνεγκας.

Ἐν θαλάσσῃ μαχόμενοι, ἐν ξηρᾷ στρατευόμενοι, ἐν ἀνάγκαις, Κύριε, συνεχόμενοι ὑπὲρ τῆς θείας σου Πίστεως, θερμῶς σοι κραυγάζομεν, πεῦσον, λύτρωσαι ἡμᾶς, ἀσεβείας τὸν δράκοντα τροπωσάμενος, σῶν ἁγίων πρεσβείαις, καὶ τοῦ θείου Ἀλεξάνδρου τοῦ Νευαίου, τοῦ κραταιοῦ σου θεράποντος.

Δόξα. καὶ νῦν. Ἦχος δ΄.

Ὁ συμμαχήσας, Κύριε, τῷ πρῳοτάτῳ Δαβίδ, ὑποτάξαι τὸν Ἀλλόφυλον, καὶ τῷ πιστῷ Ἀλεξάνδρῳ συμπολεμήσας κατὰ βαρβάρων, Αὐτὸς καὶ νῦν τῷ ὅπλῳ τοῦ σταυροῦ σου κατάβαλε, Δέσποτα, τοὺς ἀθέους τυράννους τῆς Ἐκκλησίας σου. Ὅτι ἦλθοσαν οὗτοι ἐν σκηναῖς σου, καὶ τὸν πανάγιον τόπον ἐμίαναν. Ἔσησαν τὰ σημεῖα τῆς ἑαυτῶν δυσσεβείας ὑπὲρ τὴν τοῦ Σταυροῦ σου σημαίαν. Τὰς σάρκας τῶν Ὁσίων σου εἰς βορὰν προσέῤῥιψαν τοῖς θηρίοις. Ἀλλ᾽ ἀνάςηθι, Σῶτερ, καὶ τούτους κατάῤῥαξον, ἐνισχύων τοὺς στρατιώτας τῆς ἁγίας σου Πίστεως. Δεῖξον, εὔσπλαγχνε, εἰς ἡμᾶς τὰ ἀρχαῖα ἐλέη σου, καὶ γνώτω πᾶσα ἡ γῆ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν σοὶ πεποιθότες νικῶμεν, πρεσβευούσης συνήθως τῆς ἀχράντου σου Μητρὸς σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Προκείμενον τῆς ἡμέρας.

Εἰς τὸν στίχ. στιχ. Οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ.

Δεῦτε πιστοὶ λαοὶ Ἑλλήνων τε καὶ Ῥώσσων, συμφώνως ἀνυμνεῖτε τοῦ θείου Ἀλεξάνδρου Νευαίου τὰ θαυμάσια.

Στίχ. Θαυμαστὸς ὁ Θεός.

Χαῖρε σὺν τῷ Νευᾷ ἡ πόλις ἡ τοῦ Πέτρου, καὶ πόλις Βλαδιμήρου σὺν Κωνσταντίνου πόλει, τιμῶσαι τὸν Ἀλέξανδρον.

Στίχ. Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει.

Ὥσπερ τις ἀςραπή, πεσοῦσα κατεσβέσθη τοῦ δυσσεβοῦς ἡ λύσσα, ὡς εἶδέ σου τὸ κράτος, Ἀλέξανδρε Θεόστεπτε.

Δόξα. Ἦχος ά.

Ἐπλανήθησαν οἱ ἄνομοι Φαρισαῖοι λέγοντες, Τίς τῶν Ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς Αὐτόν; Ἰδοὺ γὰρ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ μέγας Ἄρχων Ἀλέξανδρος ὁ Νευαῖος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον, καὶ διὰ τῆς εὐσεβείας ἐῤῥύσατο τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν θλιβόντων αὐ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

νὰ πλανῶσι τοὺς ἁπλουστέρους πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον· διότι κατὰ τοῦτο μάλιστα διαφέρει ὁ ὑποκριτὴς τοῦ ἀληθοῦς ζηλωτοῦ, καθότι οὗτος μὲν πράττει καὶ διδάσκει τὴν ἀρετὴν διὰ τὸν Θεόν, ὁ δὲ ὑποκριτὴς τὴν διδάσκει πάντοτε, καὶ ἐνίοτε τὴν πράττει, μόνον δι' ἑαυτόν, ἤγουν διὰ κέρδος ἢ ὑπολήψεως, ἢ χρημάτων, ἢ καὶ ἀμφοτέρων συνάμα. Πρὸς τοὺς τοιούτους, ὅταν τρανῶς λαρυγγίζωσι περὶ Θεοῦ καὶ θείων πραγμάτων, ἁρμόζει τὸ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος ῥηθὲν πρὸς τοὺς ἐξορκιστὰς Ἰουδαίους, «Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;» (Πράξ. ιθ, 15).

γ΄.) Οἱ ὑποκριτικοὶ νηστευταί, οἵτινες νηστεύουσι μὲν ἀπό τινων βρωμάτων, τρώγουσι δὲ τὰς σάρκας τοῦ ἀδελφοῦ των διὰ τῶν καταλαλιῶν, ἢ μεθύσκονται, καὶ πράττουσιν ἄλλας ἀσεβείας, διὰ τῶν ὁποίων βεβηλόνεται ἡ ἀληθὴς νηστεία, ἥτις εἶναι ἡ ἐγκράτεια τῶν παθῶν. Τοιοῦτοι εἶναι ὅσοι τὴν τεσσαρακοστὴν ἐγκρατευόμενοι ἀπὸ καφέν, ἢ καπνόν, γίνονται ἀνομίλητοι, καὶ κατασπαράττουσιν ὡς λυσσῶντες τὸν πλησίον αὐτῶν χάριν εὐλαβείας καὶ τῆς πρὸς τὴν νηστείαν τιμῆς. Εἰς τούτων τὸν ἀριθμὸν ὡσαύτως ὑπάγονται, καὶ ὅσοι στολίζουσιν ἁγίων εἰκόνας καὶ ναούς, ἔπειτα καταδυναστεύουσι τοὺς ἀθώους, ἢ παραμελοῦσιν ἀβοηθήτους τοὺς ἐν ἀνάγκαις, οἵτινες εἶναι «Ναὸς Θεοῦ ζῶντος»· ἐν ᾧ ἔπρεπεν, ἂν ἦναι δυνατοί, καὶ ταῦτα νὰ πράττωσι, καὶ ἐκεῖνα ἐξ ἀνάγκης νὰ μὴ ἀφίνωσι (α).

δ΄.) Οἱ δεισιδαίμονες, ὅσοι ἀπὸ μωρὰν καὶ πεπυρωμένην τινὰ φαντασίαν ψυχικῆς σωτηρίας, ἢ καὶ δι' αἰσχροκέρδειαν ἐνίοτε, ἐπινοοῦσι θαύματα καὶ ὀπτασίας τινὰς καὶ προρρήσεις μελλόντων διὰ μέσου τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἢ προσάπτουσιν ἁγιότητά τινα εἰς τοῦτον μᾶλλον ἢ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον παρὰ τὰς διαταγὰς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ἁμαρτάνουσιν εἰς ταύτην τὴν ἐντολήν, ὅσοι, κατὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, περιορίζουσι τὴν εὐσέβειαν εἰς ἐξωτερικὰ πράγματα, καὶ ἀμελοῦσι τὰ βαρύτατα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν (Ματθ. κγ, 23). Οὗτοι κατὰ τὴν οὐράνιον ἀλήθειαν σέβονται εἰς μάτην τὸν Θεὸν μόνον μὲ τὰ χείλη, καὶ οὐχὶ μὲ τὴν καρδίαν, διδάσκουσι δὲ ἄλλας διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων (Ἡσαΐ. κθ, 13. καὶ Ματθ. ιε, 8—9).

Σημ. Β΄. Δὲν εἶναι ἐναντία τῆς ἐντολῆς ταύτης ἡ προσκύνησις τῶν

(α) Ματθ. κγ. 23.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κωτέρα), καὶ αὐτὸ τὸ μάγος ἀπολύτως ἀντὶ τοῦ ἀπατεών, πλάνος, ὅστις δήποτε, καὶ μάλιστα ὁ διὰ μέσων ἱλαρῶν ἡδέως ἐξαπατῶν. Εἶπον δὲ οἱ παλαιοὶ καὶ συνθέτως μ α γ ῳ δ ί α ν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μαγῳδοῦ, εἶδος κωμικῶν τινων ὑποκριτῶν, τύμπανα καὶ κύμβαλα μεταχειριζομένων καὶ ᾠδάς, καὶ στολὴν γυναικείαν, οἵτινες ὑπεκρίνοντο πρόσωπα καὶ πράξεις ἀσέμνους «κ α ὶ π ά ν τ α τ ὰ ἔ ξ ω κ ό σ μ ο υ» (τοὐτ' ἔστιν ἄκοσμα, αἰσχρά), ὡς εἶπεν ὁ Ἀθήναιος, ὅστις καὶ τὴν μαγῳδίαν ἐτυμολογεῖ «παρὰ τὸ οἷον μ α γ ι κ ὰ (λόγια) προφέρεσθαι, καὶ φαρμάκων ἐμφανίζειν δυνάμεις» (α). Ὁ δὲ λεξικογράφος Ἡσύχιος ἔχει καὶ μ α γ ῳ δ ή ν, ὄρχησιν ἀπαλήν, ἀπὸ τοῦ Χρυσογόνου μάγου παρωνομασμένην.

§. ς. Ἐν ἔτι, φίλε, νομίζω προσθετέον εἰς ταύτην τὴν πολλὴν καὶ μακρὰν μαγολογίαν, ὅτι καὶ τὸ γ ό η ς ἔχει πολλάκις τὰς αὐτὰς καὶ τὸ μάγος σημασίας, καὶ μάλιστα τὰς μεταφορικὰς ἐπὶ τοῦ θελκτικοῦ καὶ ἀπατεῶνος· «γόης, ἀπατεών», ἡρμήνευσεν ὁ Τίμαιος (β). Σημαίνει δὲ κυρίως τὸ γόης τὸ αὐτὸ σχεδὸν καὶ τὸ ἐπῳδὸς (ἐκ τοῦ γόω, ὅπερ ταὐτὸν καὶ βόω, βοάω, διὰ τὰς τῶν γοήτων θρηνητικάς τινας ᾠδὰς καὶ ὀλολυγάς) (γ)· ὅθεν καί «γοήτων νόμον» εἶπεν ὁ Αἰσχύλος τὴν ἐπῳδὴν (δ), καὶ παρ' Ἡσυχίῳ συνθέτως «γοητῳδός, ἐπῳδός καὶ ὁ ἀπατεών». Παρὰ δὲ τοῦ Ἡροδότου μανθάνομεν, ὅτι οἱ μάγοι εἶχον καὶ γόητας εἰς τὰς μαγείας αὐτῶν συνεργούς (ε)· ὁ δὲ Φαβωρῖνος «γόης (λέγει) πλάνος, ἀπατεών, φαρμακός, μάγος, ψεύστης». Ὅθεν ὁ Λιβάνιος εἶπε καὶ «φαρμάκοις γοητεύειν» (ζ) ἀντὶ τοῦ θέλγειν (καταμαγεύειν, μεταφορικῶς).

(α) Ἀθήν. ιδ. σελ. **621**. Σημείωσαι δὲ εἰς τὴν φράσιν καὶ τὸ μαγικὰ κατ' ἔλλειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ (λόγια), ὡς καὶ «μαγικῶν (πραγμάτων μαθημάτων) διδάσκαλος». Κατὰ τὴν αὐτὴν ἔλλειψιν λέγει καὶ ἡ συνήθεια, «κ ά μ ν ε ι μ α γ ι κ ὰ» (φάρμακα, πράγματα), τὰ καὶ ἄλλως «μ ά γ ε ι α» (ὡς ἐκ τοῦ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς λείποντος ἐπιθετικοῦ μ ά γ ε ι ο ς, ε ι α, ε ι ο ν, κτητικοῦ ἰσοδυνάμου τῷ μαγικός, κή, κόν).

(β) Τίμ. Πλάτ. λεξικ. σελ. **53**. — (γ) Ὁ Πλούταρχος, γοητεία μέν, εἶπε, (μεταφορικῶς) ἡδονὴ δι' ὀμμάτων, κήλησις δὲ δι' ὤτων (περὶ τοῦ πότερ. τῶν ζώων φρον.) Ὁ δὲ Συνέσιος δίδει εἰδικωτέρας διαφορὰς τῶν γοητεία, μαγεία, φαρμακεία (περὶ ἐνυπ. σελ. **362**). Ἀπὸ τοῦ γοητεία καὶ γοητεύω εἶπον οἱ νεώτεροι καὶ γοητευτὴς καὶ γοητεύτριαι (χυδ. γητεία, καὶ γητεύω, καὶ γητευτὴς καὶ γητεύτριαι), γραῖαι δι' ἐπῳδῶν τοὺς ἁπλουστέρους ἀπατῶσαι (Βαλσαμ. Σχολ. εἰς Καν. Μ. Βασιλ.).

(δ) Αἰσχύλ. Χοηφ. **818**. — (ε) Ἡρόδ. ζ, **191**. — (ζ) Λιβάν. ἐπιστ. **66**. ἐκδ. **wolf**.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

βάνοντες πολλάκις τὰς αὐτὰς καὶ λέξεις καὶ συλλαβάς, ἐνοχλοῦσι τοὺς ἀκούοντας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εὐκόλως καταλαμβάνομεν τί σημαίνει τὸ θεῖον ἐκεῖνο τοῦ Εὐαγγελίου ῥητόν, «Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται» (α). Ὅσοι βέβηλοι καὶ φιλόϋλοι δυσαρεστοῦνται πρὸς τὰς ἱερὰς καὶ διαρκεῖς τῆς Ἐκκλησίας προσευχάς, τοῦτο τὸ κυριακὸν ῥητὸν προβάλλουσιν εἰς δικαιολογίαν τῆς οἰκτρᾶς αὐτῶν ματαιοφροσύνης· ἀλλὰ πλανῶνται πολὺ μακρὰν ἀπὸ τῆς ἀληθείας! Βαττολογίαν καὶ πολυλογίαν ἐθνικὴν ὠνόμασεν ὁ Κύριος οὐχὶ τὴν χριστιανῷ προσήκουσαν ἐνδελέχειαν καὶ παράτασιν τῶν πρὸς Θεὸν ὕμνων καὶ δεήσεων καὶ ἐξιλαστικῶν εὐχῶν, ἄπαγε! ἀλλὰ τὴν παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς συνειθισμένην ἐν ταῖς προσευχαῖς φλύαρον ἀργολογίαν, ἢ πραγμάτων ἀνωφελῶν καὶ ματαίων ἀδόλεσχον αἴτησιν. Διότι οὗτοι ζητοῦσι παρὰ τοῦ Θεοῦ ζητήματα γεηρὰ καὶ μάταια, δόξας καὶ πλούτους καὶ ἀπολαύσεις καὶ ἄλλους τοιούτους λήρους, τοὺς ὁποίους καὶ ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν ἐθνικῶν οἱ φρονιμώτεροι περιέπαιξαν, προσγελάσαντες καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τοὺς ὀλολυγμούς, μεθ' ὧν ἐζήτουν παρὰ τῶν ψευδοθέων τὰς γεηρὰς αὐτῶν ἀπολαύσεις (β). Αὕτη κυρίως καὶ ἔστι καὶ λέγεται βαττολογία καὶ πολυλογία ἐθνική. Περὶ ταύτης παρήγγειλε καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ, «Μὴ ἀδολέσχει ἐν πλήθει πρεσβυτέρων, καὶ μὴ δευτερώσῃς λόγον ἐν προσευχῇ σου» (γ)· δευτέρωσιν λόγου λέγων τὴν ἀνόητον καὶ τῆς Βάττου παρομοίαν ἐπανάληψιν καὶ φλύα-

---

(α) Ματθ. ς'. 7. — (β) Λουκιαν. Περὶ Θυσιῶν. Οὕτω καὶ εἰς τὴν θείαν Γραφὴν ἀναγινώσκομεν τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης, ὅτι ἐπεκαλοῦντο τὸν Θεὸν αὐτῶν Βάαλ «ἐν φωνῇ μεγάλῃ, καὶ κατετέμνοντο κατὰ τὸν ἐθισμὸν αὐτῶν» (Γ'. Βασιλ. ιή, 28). Ὅθεν ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶσσαν ἅγιος ἔλεγεν, «Γίσί τινες οὕτως ἀσχημονοῦντες ἐν τῇ εὐχῇ, ὡς καὶ τοῦ σώματος κρυπτομένου διὰ τῆς φωνῆς πᾶσι καταδήλους ἑαυτοὺς ποιεῖν, συρφετωδῶς βοῶντες καὶ τῷ σχήματι καὶ τῇ φωνῇ καταγελάστους ποιοῦντες ἑαυτούς» (Χρυσόστ. εἰς Ματθ. Ὁμιλ. ιθ. σελ. 247). Ἀλλ' ἐκ τούτων δὲν ἔπεται, ὅτι τὸ βαττολογία σημαίνει τὴν παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς συνειθισμένην ματαίαν ἐν τῷ προσεύχεσθαι κραυγήν, ὡς ψευδῶς ἡρμήνευσάν τινες τῶν ἀλλογενῶν (Πρικαῖος εἰς Ματθ. ς'.). Ἡ κραυγὴ ὑπῆρχε συμβεβηκὸς τῆς βαττολογίας, ἀλλ' οὐκ αὐτὴ ἡ βαττολογία. Ἐφύλαξε τὸ ῥῆμα βαττολογῶ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς χυδαία γλῶσσα, τρέπουσα πολλάκις εἰς τὸ βαττολαλῶ, ὡς ὅταν λέγῃ, «μὴ βαττολαλῇς» πρὸς τὸν πολλὰ καὶ ἀνόητα φλυαροῦντα.

(γ) Σ. Σειρὰχ ζ', 14.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἁμαρτήματά του, καὶ ὀνομάζει ἀρετὴν τὴν κακίαν, καὶ ἀντιστρόφως κακίαν τὴν ἀρετήν, λέγων, λόγου χάριν, τὴν μὲν εὐσέβειαν δεισιδαιμονίαν, τὴν δὲ θρασύτητα μεγαλοψυχίαν, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐγράφη ὁ θεῖος νόμος, διὰ νὰ βλέπῃ ὁ ἄνθρωπος ὡς εἰς ἔσοπτρον πάντοτε εἰς αὐτόν, τί πρέπει νὰ πράττῃ, καὶ τί ν' ἀποφεύγῃ.

Σημ. Γ'. Εἰς τὴν πλήρωσιν τοῦ θείου νόμου συνεργεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, χωρὶς τῆς ὁποίας πλανᾶται ὁ ἄνθρωπος. Δὲν δύναται δὲ οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς θνητοὺς ἐντελῶς νὰ τὸν ἐκπληρώσῃ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· διὰ τοῦτο ὅλοι χρήζομεν τοῦ θείου ἐλέους, ὡς παραβαίνοντες τὸν νόμον πυκνά. Διακρίνονται δὲ οἱ εὐσυνείδητοι παραβάται ἀπὸ τοὺς πονηροὺς ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων σημείων· ἀ.) οἱ εὐσυνείδητοι ἀπέχονται ἀπὸ τὰς βαρείας παραβάσεις καὶ ἁμαρτίας, οἷον βλασφημίαν, ἀδικίαν, κτλ. β'.) δὲν ἁμαρτάνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ βουλῆς καὶ ἐξεπίτηδες, ὡς οἱ πονηροί, ἀλλ' ἤτοι ἐξ ἀγνοίας, ἢ ἐξ ἀπάτης· γ'.) μετὰ τὴν ἁμαρτίαν μετανοοῦσιν εὐθύς, καὶ διορθόνονται· δ'.) ἀποφεύγουσι τὰς ἐκ τῆς ἕξεως ἁμαρτίας, καὶ σπουδάζουσι νὰ τὰς ἀποβάλλωσιν, ἐν ᾧ οἱ πονηροὶ ἐπιμένουσιν εἰς αὐτὰς ἀδιόρθωτοι μέχρι τέλους. Τέσσαρα ὡσαύτως εἶναι τὰ σημεῖα τῆς εἰς τὸν θεῖον νόμον ἀληθινῆς ὑποταγῆς, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ποιοῦντας τὸ θέλημά του· ἀ.) εἰλικρινὴς ὑποταγὴ εἰς τὰς ἐντολάς, οὐχὶ ἐκ βίας καὶ δυναστείας, ἀλλ' ἀπὸ καρδίας μετὰ χαρᾶς γινομένη· β'.) γενικὴ ἀποταγή, ἤτοι ἀποφυγὴ ἀφ' ὅλας τὰς ἁμαρτίας (α), καὶ συνοικείωσις πρὸς ὅλας τὰς ἀρετὰς κατὰ τὸ δυνατόν (β)· γ'.) ἐπιμονὴ εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς (γ)· δ'.) σπουδὴ εἰς τὴν κατ' ἀρετὴν τελείωσιν, ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον (δ).

ΑΡΘΡΟΝ Γ'.

§. δ'. Ὅλος ὁ νόμος καὶ αἱ ἐντολαὶ θεμελιοῦνται εἰς δύω τινά, ἤγουν εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν πλησίον.

Σημ. Α'. Ἡ Δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως περιέχει τὰς δέκα ἐντολάς, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ τέσσαρες πρῶται ἀναφέρονται εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην,

---

(α) Ἰακώβ. δ. 10. — (β) Β'. Πέτρ. α, 5—7. — (γ) Ῥωμ. 6, 7.

(δ) Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι. Ματθ. ε, 48.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὁ φόνος τοῦ Ζαχαρίου συμπεραίνεται πιθανώτατα γενόμενος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς σωτηρίου ἐποχῆς. Φαίνεται δέ πως καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Κυριακῶν ῥητῶν· διότι περὶ μὲν τοῦ φόνου τῶν προγενεστέρων Προφητῶν ἐξελέγχων ὁ Σωτὴρ τοὺς Ἰουδαίους ἀποδίδωσι τὴν μιαιφονίαν εἰς αὐτουργοὺς τοὺς πατέρας αὐτῶν· αὐτοὺς δὲ τούτους ὀνομάζει υἱοὺς ἐκείνων συνευδοκοῦντας τοῖς ἔργοις τοῖς πατρῴοις· τὴν δὲ Ζαχαρίου τοῦ Βαραχίου μιαιφονίαν ἀποδίδωσιν ὁ Κύριος ῥητῶς εἰς αὐτοὺς ἐκείνους, πρὸς οὓς ἐλάλει, ὡς αὐτόχειρας τοῦ φόνου, λέγων δευτεροπροσώπως, «ὃν ἐφονεύσατε». Δείκνυται λοιπὸν καὶ ἐκ τούτου ὅτι ὁ τοῦ Βαραχίου Ζαχαρίας οὗτος ὑπῆρχεν ἕτερος παρὰ τοὺς πολὺ προγενεστέρους δύω Ζαχαρίας, τὸν Προφήτην λέγω καὶ τὸν τοῦ Ἰωδαέ.

Οἱ δὲ τρίτοι, τέλος, οἱ περὶ τὸν Κρέψιον γνωματισταὶ φαίνονται καὶ παντάπασι παράδοξοι καὶ θρασεῖς τινες φιλολόγοι, ἐξαρτῶντες τὰς ἑαυτῶν εἰκασίας ἀπὸ λεπτοτάτου μίτου, τοῦ ἀντιχρονισμοῦ. Ἀληθῶς ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν χρόνων μεταλήψεις, καὶ ὁ ἀόριστος ἐνίοτε λαμβάνει καὶ μέλλοντος σημασίαν ἐπὶ πραγμάτων προδήλως μελλοντικῶν. Ἀλλὰ τοιαύτη χρόνου μετάληψις οὐδόλως ἐφαρμόζεται εἰς τὴν περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἀκολουθίαν τῶν θείων λόγων. Ἀντιγράφομεν δὲ τούτους αὐτολεξεί. «Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς Προ»φήτας, καὶ Σοφοὺς, καὶ Γραμματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε, καὶ »σταυρώσετε, καὶ μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώ»ξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δί»καιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου »ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε με»ταξὺ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦ»τα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην» (α). Ἐὰν λοιπὸν ὁ Σωτὴρ ἐλάλει περί τινος μέλλοντος Ζαχαρίου, διὰ τί μὴ ἔλεγε καὶ περὶ τούτου «ὃν φονεύσετε» (μελλοντικῶς), ὡς εἶπε, καὶ ἀποκτενεῖτε, καὶ μαστιγώσετε, καὶ ἥξει, προλέγων τὰ ἐσόμενα; Εἰ δὲ καὶ τὸν μεταξὺ τοσούτων μελλόντων παρεμβαλλόμενον ἀόριστον θέλει καὶ τοῦτον ὁ Κρέψιος μελλοντικόν, ὥρα πλέον εἰς αὐτὸν ἵνα καὶ νέους κανόνας εἰς τὸν Ἕλληνα λόγον νομοθετήσῃ, συγχέων πανταχοῦ τοὺς ἱστορικοὺς καὶ παρῳχημένους χρόνους πρὸς τοὺς μέλλοντας. Ἔπειτα τίνα λόγον ἔχει τὸ συναριθμεῖν μετὰ τῶν Ἁγίων

α) Ματθ. κγ'. 34—36.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

των μαθητῶν ὁ διδάσκαλος. Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας πη-
γάζει τὸ πλεῖστον μέρος καὶ τῆς δογματικῆς καὶ ἠθικῆς καὶ ποιμε-
νικῆς Θεολογίας, ὡσαύτως καὶ ἡ τῶν τῆς Ἐκκλησίας δικαίων διδασκα-
λία, καὶ καθόλου δὲ τῆς ὅλης Θεολογικῆς παιδεύσεως ὑποβάλλεται
κοπὶς καὶ βάσις ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία· διὰ τοῦτο δικαίως τὸ
μάθημα τοῦτο πρέπει νὰ διδάσκηται καθ' ἡμέραν δι' ὅλου τοῦ πρώ-
του σχολαστικοῦ ἔτους ὑπὸ διδασκάλου ἰδίου, τοῦ ἀρίστου. Ὑπὸ τοῦ
αὐτοῦ θέλει διδάσκεσθαι καθ' ἡμέραν,

β') Ἡ λεγομένη Πατρολογία, ἤτοι πραγματεία διαλαμβάνου-
σα περὶ τοῦ, τίνες καὶ ὁποῖοι οἱ θεῖοι Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκ-
κλησίας, καὶ πόσου ἄξιαι εἶναι ταύτων αἱ γνῶμαι πρὸς βεβαίωσιν τῆς
πίστεως. Ἔτι δὲ καὶ πῶς πρέπει νὰ ἦναί τις κατηρτισμένος πρὸς κα-
τανόησιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν Πατερικῶν συγγραμμάτων, καὶ περὶ τῆς
ἐν αὐτοῖς ἀσχολουμένης ἱερᾶς κριτικῆς, κτλ. Μετὰ τῆς Πατρολογίας
ἔστω συνημμένη καὶ ἡ Θεολογικὴ φιλολογία, πραγματευο-
μένη περὶ ἄλλων τε πολλῶν καὶ περὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῶν ἐπὶ τῆς
Θεολογίας κυριολεκτουμένων, καὶ τῶν ἐξιδιασμένων φράσεων καὶ τῶν
ἐναντίων κακιῶν, καὶ τέλος περὶ τῆς καλλιεπείας καὶ εὐφραδείας τῆς
ἐν τοῖς δοκιμωτάτοις λόγοις τῶν θείων Πατέρων, ἐκ τῶν ὁποίων προσ-
γίνεται ἡ φραστικὴ ἀκρίβεια καὶ ἡ τῶν Θεολογικῶν ὀνομάτων προσφυὴς
χρῆσις πρὸς ἑρμηνείαν τῶν θείων ἐννοιῶν εἰς πᾶσαν θεολογικὴν ὑπόθεσιν,
καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ῥητορικὴν τοῦ ἄμβωνος.

γ) Ἡ ἑρμηνεία τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ μετ' αὐτὴν
ἡ τῆς Νέας διαθήκης ἐξήγησις, προηγουμένης μὲν τῆς
Εἰσαγωγῆς εἰς τὰς ἁγίας Γραφάς, ὑποσυναπτομένης δὲ
καὶ τῆς Βιβλιακῆς ἀρχαιολογίας. Ταῦτα τὰ μαθήματα πρέπει
νὰ διδάσκωνται ὑπὸ διδασκάλου ἰδίου ὡσαύτως δι' ὅλου τοῦ ἔτους καὶ
καθ' ἡμέραν. Ἑρμηνεύει δὲ οὗτος πρῶτον τὰ τῆς Γενέσεως βιβλία καὶ
τὰ Προφητικά, ἔπειτα δὲ τὰ τῶν Εὐαγγελιστῶν καί τινα τῶν ἀποστολι-
κῶν ἐπιστολῶν, τὰ δυσληπτότερα, μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ μεγίστης ἐπι-
μελείας, ὡς τὴν ἑτέραν πηγὴν τῆς δογματικῆς καὶ ἠθικῆς θεολογίας. Ἡ
δὲ Βιβλιακὴ ἀρχαιολογία εἶναι πρὸς κατανόησιν τῶν ἱερῶν Γραφῶν
ἀναγκαιοτάτη. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔτος ἓν δὲν ἐξαρκεῖ εἰς ἑρμηνείαν τῆς τε
Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, κατὰ μὲν τοῦτο τὸ ἔτος ἑρμηνεύονται τὰ
ἀναγκαιότατα καὶ προὐργιαίτατα· τὰ δὲ παραλειπόμενα ἐξηγοῦνται
τὸ δεύτερον ἔτος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου, ὅστις κάμνει τότε καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἀλλοτρίου πράγματος εἰς τὸν κύριόν του, ἤ, ἂν τοῦτο ἦναι ἀδύνατον, διὰ τῆς κατ' ἄλλον τρόπον ἀντικαταστάσεως τῆς ζημίας· εἰ δὲ καὶ ὁ κλέπτης εἶναι πάμπτωχος, ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους τότε δέχεται τὴν εἰλικρινῆ ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ καὶ μετάνοιαν, ὅταν ἦναι ἡνωμένη μὲ στερεὰν ἀπόφασιν νὰ ἀποδώσῃ τὸ ξένον δίκαιον, ὅταν δυνηθῇ. Ὁ παλαιὸς νόμος διορίζει διπλῆν, ἢ τριπλῆν, ἢ καὶ πενταπλῆν ἀπότισιν τοῦ κλαπέντος (α)· ὁ Ζακχαῖος ὑπέσχετο τετραπλῆν ἀποζημίωσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀδικηθέντων (β). Ὁ νόμος τοῦ πραοτάτου Ἰησοῦ ἀρκεῖται εἰς τὴν ἁπλῆν ἀπόδοσιν τοῦ κλοπιμαίου ἡνωμένην μὲ τὴν ἀληθῆ τοῦ κλέπτου μετάνοιαν.

Σημ. Γ'. Πρὸς ἀποφυγὴν τούτου τοῦ ἁμαρτήματος δύω μάλιστα μέσα συντελοῦσι· ἀ.) ἡ περὶ τὴν δίαιταν μετριότης, καὶ β'.) ἡ ἐργασία. Ὅσοι θέλουσι νὰ ἐξοδεύωσιν ἀσώτως, ἁρπάζουσι τὰ τῶν ἄλλων· διότι δὲν ἐξαρκοῦσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ἑαυτῶν· καὶ πάλιν οἱ ὀκνηροὶ καὶ ἀργοὶ ἀναγκάζονται νὰ τρέφωνται μὲ τῶν ἄλλων τοὺς ἱδρῶτας, ὡς οἱ κηφῆνες μὲ τῶν φιλεργῶν μελισσῶν τὸ μέλι. Ὅστις ἐργάζεται ἐπιμελῶς τὸ ἐπάγγελμά του, ἔχων εἰς Θεὸν τὴν ἐλπίδα τῆς κυβερνήσεώς του, ἐκπορίζει τὰ πρὸς ζωάρκειάν του· ἂν δέ ποτε καὶ ἔλλειψιν πάθῃ, παρηγορεῖται μὲ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὴν συνδρομήν, καὶ τῆς μελλούσης ἀνταποδόσεως τὴν ἐλπίδα.

Σημ. Δ'. Ἐκ τῶν προρρηθέντων εὐκόλως συμπεραίνεται, ὅτι τὸ ἁμάρτημα τῆς κλοπῆς εἶν' ἀπηγορευμένον γενικῶς εἰς πᾶν πρόσωπον, περὶ παντὸς πράγματος, κατὰ πάντα τρόπον, ἐν ὅσῳ ἀποβλέπει τὴν βλάβην τοῦ πλησίον· διότι ἀντίκειται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ δικαίου τὸ «Ὃ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς»· προστάσσει δὲ ἡ ἐντολὴ ἐξ ἐναντίας νὰ ἀποδίδωμεν εἰς ὅλους ὅλοι ὅλα τὰ δίκαια (γ).

ΑΡΘΡΟΝ ΙΒ'.

§. ιγ'. Ἡ ἐννάτη ἐντολὴ προστάσσει νὰ μὴ ψευδώμεθα, μήτε νὰ βλάπτωμεν τὸν πλησίον διὰ τῆς γλώσσης.

Σημ. Α'. Ὅταν ἡ γλῶσσα δὲν κυβερνᾶται ἀπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὀρθοῦ λόγου, δύναται νὰ προξενήσῃ μέγιστα κακά· διὰ τοῦτο προσά σ-

---

(α) Ἔξοδ. κβ, 1—4. — (β) Λουκ. ιθ', 7. Οὕτω κατεδίκαζον τὸν κλέπτην οἱ Ῥωμαϊκοὶ νόμοι (Βλ. Σύνοψ. Ἀτταλειάτ. τιτλ. 56). — (γ) Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς. Ῥωμ. ιγ, 7.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας.

§. α. Τρεῖς κεφαλαιώδεις ἐννοίας περιέχει ἡ λέξις Ἀκαδημία· α) (ἵνα ἀρχήσω ἀπὸ τοῦ ὑλικωτέρου) Τὸ οἰκοδόμημα· β) Τὴν διδασκαλίαν· γ) Τὴν διοίκησιν. Κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας ἐννοίας διαιροῦμεν καὶ τὸ παρὸν εἰς τρία μέρη.

§. β. Τὸ πρῶτον μέρος περιέχει γνώμας μού τινας περὶ τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τῆς κατ' ἔτος ἀναγκαίας δαπάνης πρὸς σύστασιν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ.

§. γ. Εἰς τὸ δεύτερον ἐκθέτομεν ποιά τινα μαθήματα πρέπει νὰ διδάσκωνται ἐν αὐτῇ οἱ μαθηταί, καὶ πῶς πρέπει νὰ παιδεύωνται διὰ τῆς ἰδίως ἀπαιτουμένης ἠθικῆς ἀγωγῆς, παρασκευαζόμενοι πρὸς ἱερατείαν.

§. δ. Εἰς δὲ τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον ἰχνογραφοῦμεν τὴν διοίκησιν τῆς Ἀκαδημίας, ποῖοί τινες καὶ πόσοι πρέπει νὰ ἦναι οἱ ταύτης ἐπιστάται, καὶ ποῖα τὰ τούτων καθήκοντα, καὶ ποια τὰ τῶν διδασκάλων ἐν γένει, καὶ ποῖα τὰ τῶν μαθητῶν· καὶ ἁπλῶς λέγομεν τὰ δοκοῦντα περὶ πάσης καθόλου τῆς διατάξεως καὶ διακοσμήσεως τοῦ ἀνωτάτου τούτου Ἐκκλησιαστικοῦ Διδασκαλείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἀκαδημίας.

§. α. Τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἀκαδημίας πρέπει προηγουμένως νὰ ἦναι ἱδρυμένον εἰς τόπον εὔπνουν καὶ ὑγιεινόν. 2) Ἡ τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος εὐρυχωρία νὰ ἦναι ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τροφίμων καὶ τῶν ἐπιστατῶν καὶ ὑπηρετῶν, περιέχουσα τὰ ἀναγκαῖα οἰκήματα· ἔτι δὲ καὶ μελετητήρια καὶ στοὰς πρὸς ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων. 3) Νὰ ἔχῃ παρεκκλήσιον εὐρύχωρον, ἵνα ἀκροῶνται οἱ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἑσπέρας καὶ πρωῒ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκολουθίαν καὶ τὴν θείαν Μυσταγωγίαν. 4) Βιβλιοθήκην περιεκτικὴν τῶν συγγραμμάτων ὅλων τῶν ἁγίων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας Πατέρων, ἔτι δὲ καὶ τῶν πρὸ τοῦ σχίσματος τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν νεωτέρων ἐπισήμων σοφῶν, ὅσοι ἠσχολήθησαν περὶ τὴν θεολογικὴν φιλολογίαν. Ἐκ τούτων δὲ τῶν νεωτέρων συνταγμάτων ἐννοῶ μόνον ὅσα καθαρεύουσι τῆς ἐνυπολανθανούσης πολλάκις εἰς θεολογικὰ τάχα σχόλια ζύμης τῆς ἀσεβείας, ἣν συνήθως ἤδη πολλοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς συγγραφέων ὑποκρύπτου-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών Academy of Athens

της ἢ (κατὰ τὸ ἀρχαῖον) τῆς ἑβδόμης ὥρας τῆς νυκτός, τὴν Ἀνάσταν ἑορτάζει (βλ. ς΄. Συνόδ. καν. θ. καὶ Βαλσαμ. Σχολ. εἰς Διονυσ. Καπ. ά). Κατὰ ταῦτα καί τινες τῶν νεωτέρων εὐλαβῶς παρατηροῦντες τὰς ἀπὸ τῆς ζωηφόρου νεκρώσεως μέχρι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος διαδραμούσας ὥρας (ἀπὸ τῆς 9 ὥρας τῆς παρασκευῆς μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τῆς Κυριακῆς), εὑρίσκουσιν αὐτὰς τὰς πάσας **33**, ἴσας δηλονότι πρὸ τὰ ἔτη, ὅσα ἐπὶ γῆς μετὰ σαρκὸς ἔζησεν ὁ θεάνθρωπος Κύριος ἡμῶν. Καὶ προσκυνοῦμεν λοιπὸν τὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα Σωτῆρα τοῦ κόσμου, καὶ τὸ Πάσχα τελοῦμεν τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον, ψάλλοντες εὐφροσύνως μετὰ τῆς Ἐκκλησίας «Ὦ πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον, Χριστέ, ὦ σοφία καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις· δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον σοῦ μετασχεῖν ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας σου».

Πόσαι καὶ τίνες αἱ Μυροφόροι.

Τρεῖς παρὰ τῷ θείῳ Μάρκῳ ὀνομάζονται ῥητῶς αἱ Μυροφόροι. «Διαγενομένου (λέγει) τοῦ σαββάτου, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσι τὸν Ἰησοῦν» (Μάρκ. ις. 1). Πρὸς δὲ ταύταις Μυροφόροι λέγονται καὶ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία δὲ καὶ Μάρθα αἱ τοῦ Λαζάρου ἀδελφαί, καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, καὶ Σουσάννα (Λουκ. η, 3), καὶ ἄλλαι γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνελθοῦσαι αὐτῷ (τῷ Ἰησοῦ) ἐκ τῆς Γαλιλαίας (Λουκ. κγ΄, 49. 55).

Ὀνομάζονται Μυροφόροι, διότι ὡς πισταὶ μαθήτριαι ἡτοίμασαν μύρα (εὐώδη χρίσματα, μικτὰ ἐκ διαφόρων ἀρωμάτων), καὶ ἦλθον μετὰ τὸ σάββατον (διότι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡσύχασαν κατὰ τὸν νόμον), λίαν πρωΐ τῆς Κυριακῆς, ἵνα ἀλείψωσι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἰουδαίων. Λέγονται δὲ παρά τισι (σπανιώτερον) καὶ ἀρωματοφόροι· «τότε ἡ ἀρωματοφόρος τριττὺς τῶν ἱερῶν γυναικῶν τὸ ζωηφόρον μνῆμα κατέλαβε» (Θεοφάν. «Ὁμιλ. κθ΄.)· καὶ «ἀρωματοφοροῦντα γύναια» (Αὐτ. Ὁμιλ. λά). Ὡσαύτως καὶ ἀλαβαστροφόροι, ὡς φέρουσαι τὰ νεκρώσιμα ταῦτα μύρα ἐν ἀλαβάστροις· (ἀλάβαστρον δὲ λέγεται μυροφόρον σκεῦος ἢ μυροθήκη ἀλαβάστρινος, ἐξ ἀλαβαστρίνου λίθου, ἢ ἐξ ὑέλου)· «ἦλθον αἱ ἀλαβαστροφόροι μαθήτριαι» (Θεοφάν. Ὁμ. λβ΄). Καὶ μυροχομίστριαι δὲ κοινότερον ὠνομάσθησαν (Θεοφάν. Ὁμιλ. λά).

Ταύτας τὰς ἱερὰς μαθητρίας τοῦ Κυρίου, αἵτινες καὶ πρὸς τοὺς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Καὶ Γρηγόριος ὁ τῶν Νυσσαέων φωστὴρ καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου μέγας αὐτάδελφος ὡσαύτως ἀποφαίνεται, λέγων ἐπὶ λέξεως ταῦτα, «Ὁ Ζαχαρίας τοίνυν, ὁ τῷ Προφητικῷ πνεύματι πρὸς τὴν τῶν κρυπτῶν »νοῶσιν χειραγωγούμενος, τὸ τῆς παρθενίας μυστήριον ἐπὶ τοῦ ἀφθάρ»του τόκου κατανοήσας, οὐκ ἀπέκρινεν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ ταῖς Παρθένοις »μετὰ τὸν νόμον ἀποκεκληρωμένου τόπου τὴν ἄγαμον μητέρα, διδάσκων »τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ὁ τῶν ὄντων δημιουργὸς ὑποχείριον ἔχει μετὰ πάν»των ἑαυτῷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τῷ ἰδίῳ θελήματι πρὸς τὸ δοκοῦν »αὐτὴν ἄγων, οὐκ αὐτὸς ὑπὸ ταύτης δυναστευόμενος, ὡς ἐν τῇ δυνάμει »αὐτοῦ εἶναι καινὴν γέννησιν δημιουργῆσαι, ἥτις τὴν γενομένην μητέ»ρα τὸ Παρθένον εἶναι οὐκ ἀφαιρήσεται. Διὰ τοῦτο αὐτὴν οὐκ ἀπέκρι»νεν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ χοροῦ τῶν Παρθένων· ἦν δὲ οὗτος ὁ τόπος τὸ »μεταξὺ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου διάστημα. Ἐπεὶ οὖν ἤκουον »Βασιλέα τῆς κτίσεως εἰς γέννησιν ἀνθρωπίνην οἰκονομικῶς [μέλλον»τα] προελθεῖν, φόβῳ τοῦ μὴ γενέσθαι Βασιλεῖ ὑποχείριοι, τὸν ταῦ»τα μαρτυροῦντα περὶ τοῦ τόκου διαχειρίζονται, πρὸς αὐτῷ τῷ θυ»σιαστηρίῳ τὸν ἱερέα ἱερουργήσαντα (ἴσ. γρ. ἱερουργήσαντες) » (α).

Ζαχαρίου τοῦ Ἰωδαὲ κατὰ τὸν Σωζόμενον (Δοσίθ. αὐτ.). Ἀλλ' ὁ Σχολ. τοῦ Κανόνος (Πηδάλ. αὐτ.) ἀποκηρύττει τὴν ἀμφιβολίαν. Καὶ ὁ πατριάρχης Νεκτάριος ὡσαύτως (Ἀντιῤῥήσ. περὶ ἀρχ. τοῦ πάπ. σελ. 192), ὅστις καὶ ἐν Ἰταλίᾳ λέγει τὰ λείψανα εὑρίσκεσθαι. Καὶ ὁ Βαρόνιος δὲ λέγει, ὅτι ἡ κεφαλὴ Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς τοῦ Προδρόμου τηρεῖται ἐν Λατεράνῳ (Martyrol. Roman. p. 754). Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ὁ Δοσίθεος τὸν φόνον Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς τοῦ Προδρόμου ἀποδέχεται καὶ τὴν Ἐλισάβετ μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα ἀποθανεῖν ἱστορεῖ ἐκ τοῦ Γεωργίου τοῦ Κεδρηνοῦ (Δοσίθ. Δωδεκαβ. Α. β. §. 8. σελ. 8)· ἄγγελος δὲ λέγει Κυρίου ἐφρόντιζε τῆς ἀνατροφῆς τοῦ παιδίου εἰς τὴν ἔρημον (αὐτόθ.). Λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὅτι «οὗτος ὁ Ἰωάννης τὴν ἔρημον ᾤκησεν ἐκ σπαργάνων αὐτῶν» (Ὁμιλ. Ι. εἰς Ματθ. Τόμ. ζ. σελ. 144)· ὡσαύτως καὶ ὁ Εὐσέβιος «γέγραπται γοῦν, (Λουκ. α, 67) ὡς ἐκ τῆς τοῦ παιδὸς ἡλικίας ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις, ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ» κτλ. (Εὐαγγ. Ἀποδείξ. Θ, ε. σελ. 267. Lutet. 1545). Καὶ Ι. ὁ Βρυέννιος «Οὗτος τοίνυν, φησίν, ὁ ἔνσαρκος ἄγγελος γεννᾶται μὲν ἐν ὀρεινῇ πόλει τῆς Ἰουδαίας, ὡς ἱστορεῖ ὁ Λουκᾶς· μόνον δὲ μῆνας ἓξ ἐν ταύτῃ διαγαγών, διωγμοῦ γενομένου πρὸς τοῦ Ἡρώδου, ἀπέδρα πρὸς τῆς Μητρὸς βασταζόμενος εἰς τὴν ἔρημον, ἐν ᾗ καὶ τὴν μητέρα θανάτῳ ζημιωθείς, ἔμεινε μετὰ τῶν θηρίων οἰκήσας ἄχρι χρόνων τριάκοντα κτλ. (Λόγ. εἰς τὰ Θεοφάν. Τ. β. σελ. 345. πρβλ. καὶ σελ. 347)· [καὶ Γρηγόριος δ' ὁ Παλαμᾶς «ταῖς ἐρήμοις, φησίν, ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἐνδιητᾶτο» (Ὁμιλ. μ. εἰς τὸν Βαπτ. Ἰωάν. σελ. 222. Ἱερουσαλ. 1857). Σημ. Ἐκδ.].

(α) Γρηγ. Νύσ. λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν. Τόμ. Γ. σελ. 345.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μετὰ πολλούς τινας αἰῶνας καινοπρεπεστέρᾳ βουλῇ καὶ θελήσει μετεδίδαξε τοὺς παπικοὺς θεολόγους ἄλλον τινὰ τρόπον, μᾶλλον δὲ τρόπους καὶ τύπους πολλῷ σοφωτέρους τῆς βαπτίσεως τοῦ θεανθρώπου Χριστοῦ καὶ τῶν ἁλιέων αὐτοῦ μαθητῶν, καθ' ἣν καὶ αὐτοὶ τῶν Δυτικῶν οἱ πάλαι πατέρες ἐβαπτίσθησαν; Φεῦ! πόσον ἂν ἐστέναξαν, τί δ' οὐκ ἂν εἶπον πρὸς αὐτοὺς ἄνωθεν ἐπιφανέντες οἱ θεῖοι Κλήμεντες, Κυπριανοὶ καὶ Ἱερώνυμοι καὶ οἱ λοιποὶ διδάσκαλοι τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας! Καί τοι τί φημι; Μὴ γὰρ οὐκ ἐλέγχουσι καθ' ἑκάστην τὰς καινοτόμους αὐτῶν πλάνας ἐξ ὧν κατέλιπον συγγραμμάτων; Ἀλλ' αὐτοὶ καὶ ταῦτα παντοίως πειρῶνται διαστρέφειν πρὸς τοὺς θείους αὐτῶν παραλογισμούς.

7) Ὅτι οἱ κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν πνευματεμφόρων Συνόδων (τῆς Β' ὁ ζ' καὶ τῆς ς' ὁ γς') διορίσαντες ὅπως χρὴ δέχεσθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς προσερχομένους αἱρετικούς, ἐθέσπισαν βαπτίζεσθαι τοὺς Εὐνομιανοὺς «τοὺς βαπτιζομένους εἰς μίαν κατάδυσιν». Οἱ δὲ Ῥωμάνοι τὴν Εὐνομιανὴν μίαν κατάδυσιν ἀπεδέξαντο διὰ χρόνου. Εἶτα δὲ καὶ ταύτην πάλιν παρεάσαντες περαιτέρω προὐχώρησαν, ἀρχεσθέντες εἰς ὀλίγου ὕδατος ἐπίχυσιν ἐπί τινος μέρους τῆς κεφαλῆς τοῦ βαπτιζομένου, ἢ καὶ μόνον ῥαντισμόν.

8) καὶ τελευταῖον (πρὸς δὲ τὸ **9** καὶ **10** καὶ **11** ἄρθρον τῆς ἀνακεφαλαιώσεως ἱκανοῦσι τὰ προῤῥηθέντα, ἵνα μὴ δόξωμεν δὶς καὶ καθ' ὑπερβολὴν τὰς αὐτὰς ἔψοντες κράμβας)· Ὅτι περὶ μὲν τὸ δόγμα πάντως οὔτ' Ἀρειανίζουσιν οὔτε Μακεδονίζουσιν οἱ Λατῖνοι (καί τοι οὐχ ἧττον αἱρετικῶς κακοδοξοῦντες ἐν ἄλλοις, καὶ μάλιστα περὶ τὴν τοῦ θείου Συμβόλου ὁμολογίαν), χωλαίνουσι δὲ ὅμως ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις περὶ τὴν ὀρθὴν τοῦ βαπτίσματος ἱεροπραξίαν ἄλλως τε καὶ περὶ τὰς τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, ἃς οἱ τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου παῖδες ἐτέλουν γνησίως κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν. Καὶ μὴ γὰρ μόνον τὸ τριττὸν τῆς καταδύσεως ἀπέβαλεν ἡ μοχθηρὰ τῶν Ῥωμάνων καινοτομία; Πάντα τὰ σεμνὰ καὶ ἅγια τοῦ βαπτίσματος σύμβολα, ἃ παρὰ τῆς μυστικῆς καὶ ἀπορῥήτου διδασκαλίας καὶ ἀποστολικῆς παραδόσεως παρέλαβεν ἀνέκαθεν ἡ καθόλου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, πάντα ταῦτα παντελῶς σχεδὸν ἀπέῤῥιψαν οἱ Ῥωμάνοι, καὶ αὐτὰ τὰ κυριώτατα, ἅπερ ἴσην τῷ Εὐαγγελίῳ τὴν ἰσχὺν ἔχουσι πρὸς τὴν εὐσέβειαν (ὡς ὁ Μ. Βασίλειος ἀποφαίνεται), καὶ ἅπερ οἱ παραιτούμενοι εἰς τὰ καίρια ζημιοῦσι τὸ Εὐαγγέλιον· «Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύ-

τῆς Ἀκαδημίας Ἐκκλησίαν, παρόντων τῶν ἐπιστατῶν καὶ τῶν ἄλλων μαθητῶν.

δ) Κατηχητικὴ καὶ Παιδαγωγικὴ (α) τρὶς τῆς ἑβδομάδος. Ἐντεῦθεν μανθάνοισιν οἱ πρὸς ἱερωσύνην ἐκτρεφόμενοι πῶς νὰ κατηχῶσι τὰ ἑαυτῶν ποίμνια εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ πῶς νὰ ἐπιστατῶσιν εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ χριστιανικὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τῆς ἐνορίας αὐτῶν καὶ μάλιστα τῶν ὀρφανῶν καὶ πτωχῶν, ἐπισκεπτόμενοι καὶ ταῦτα καὶ τὰ τῶν πλουσίων συνεχῶς, καὶ μανθάνοντες ἀκριβῶς πῶς διάγουσιν εἰς τὰς οἰκίας, καὶ πῶς ἐποιδεύονται εἰς τὰ κατὰ τόπους Σχολεῖα.

§. 6. Ἐκ τούτων τῶν μαθημάτων συγκεφαλαιοῦται ἡ σύμπασα θεολογικὴ διδασκαλία (β). Πρέπει δὲ οἱ ταύτης τρόφιμοι νὰ δοκιμάζωνται καὶ καθ' ἑκάστην ἑξαμηνίαν ἰδίως καὶ δημοσίως, ἐξεταζόμενοι ἀκριβῶς εἰς ἕκαστον τῶν μαθημάτων ὑπὸ τοῦ ἰδίου διδασκάλου, ὥστε ὅστις ἂν φανῇ νωθρὸς καὶ ἀμελὴς καὶ ἀνδραποδώδης, ἢ εἰς ὑπερβολὴν ἀφυὴς καὶ παχύνους καὶ θεολογικῶν γνώσεων ἀνεπίδεκτος, νὰ ἀποβάληται δικαίως

(α) Τὴν Παιδαγωγικὴν ἐτάξαμεν καὶ μεταξὺ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων (Κεφ. Γ. §. ς΄.)· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν θέλει παραδίδοσθαι ἐπιτομώτερον, πρὸς δὲ τοὺς τῆς Θεολογίας τροφίμους πληρέστερον εἰς τὰ κυριώτερα καὶ βαθύτερον ἐπεξειργασμένη, ὡς ἡλικίαν ἤδη ἔχοντας νὰ ἐννοῶσι τὰ ὑψηλότερα.

(β) Συγκαταλέγουσί τινες τῶν νεωτέρων τούτοις καὶ τὴν Λειτουργικὴν ἢ μᾶλλον Τελετουργικήν, ἤτοι τὴν τὰ τῆς λατρείας ἐν γένει διδάσκουσαν, καὶ τὴν Ἀσκητικήν, ἤτοι τὴν τὰ καθήκοντα τῶν ποιμαινομένων περιέχουσαν πρὸς ἐπίδοσιν αὐτῶν εἰς τὴν εὐσέβειαν· ἀλλ' ὁ ἀοίδιμος τὴν μὲν Λειτουργικὴν ὑπὸ τοῦ Πνευματικοῦ ἔκρινε διδάσκεσθαι (βλ. Κεφ. Θ. Β. §. δ. δ—ζ) ὀρθότερον, ἔμοι γε δοκοῦν, καὶ συνῳδὰ τῷ Οὐρανοφάντορι περὶ τῆς τῶν μυστικωτέρων τούτων διδασκαλίας φάσκοντι τοὺς πατέρας «ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ φυλάξαι αὐτήν, καλῶς δεδιδαγμένους τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ δικαιώζεσθαι» (Περὶ ἁγ. Πνεύμ. 27. Τομ. 6.σελ. 210). Τὴν δ' Ἀσκητικὴν δικαίως ἐνταῦθα παρέλειψεν, ὡς οὐχὶ ποιμαινομένων τὴν διδασκαλίαν σκοπὸν τῆς Ἀκαδημίας θέμενος, ἀλλὰ ποιμένων, οἷς ἱκανὰ κατὰ τὰς τότε μάλιστα περιστάσεις τἀνωτέρω μαθήματα. Ἔκθεσιν δὲ τῶν τὴν Θεολογίαν ἀποτελούντων μαθημάτων κατὰ πλάτος μὲν καὶ λεπτολογώτερον τοῦ δέοντος ἐξέδωκεν ὁ σοφώτατος ἀρχιεπίσκοπος Βινίσσης Μακάριος (**Introduction à la Théologie Orthodoxe trad. par un Russe pag. 632 – 705. Paris, 1857**)· συντομώτερον δὲ καὶ ἁπλούστερον ὁ πανοσιώτατος ἀρχιμανδρίτης Ἀντώνιος, ὁ τῆς ἐν Κιέβῳ Ἐκκλησ. Ἀκαδημίας Πρύτανις ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Θ. Βαλλιάνου μεταγλωττισθείσῃ Δογματικῇ Θεολογίᾳ. σελ. 35. Ἀθήνησι, 1858. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νηρὰ ἔργα· δ΄.) ἡ φροντὶς περὶ τῆς εὐτυχίας αὐτῶν διὰ τῆς εἰς τὸ προσῆκον ἐπάγγελμα ἐγκαταλέξεως καὶ τῆς τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων χορηγίας. Ὅλαι δὲ αὗται αἱ πράξεις πρέπει νὰ ἦναι συνωδευμέναι μετὰ θερμῆς πρὸς Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν προσευχῆς.

β΄.) Νὰ τιμῶμεν τοὺς ἡγεμόνας ὡς χρηστοὺς διοικητάς μας μετὰ Θεόν· ὑφίσταται δὲ αὕτη ἡ τιμή· ά.) εἰς τὸ νὰ ἤμεθα πιστοὶ πρὸς αὐτούς· β΄.) εἰς τὸ νὰ ὑποτασσώμεθα μετὰ χαρᾶς εἰς τὰς προσταγὰς καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, ἐν ὅσῳ εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· γ΄.) εἰς τὸ νὰ πληρόνωμεν ἐθελουσίως τοὺς διατασσομένους φόρους, καὶ νὰ ἀναδεχώμεθα τῆς πολιτείας τὰ βάρη (α)· δ) εἰς τὸ νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν (β). Ἀμοιβαίως δὲ καὶ οἱ ἡγεμόνες χρεωστοῦσι κατὰ τὸν θεῖον νόμον· ά.) νὰ συνεργῶσιν εἰς τὴν πρόοδον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἤγουν εἰς τὸν πλατυσμὸν τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου ὁδηγοῦντες δι' αὐτῆς τοὺς ὑπηκόους πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ὡς τιθηνοὶ τῆς Ἐκκλησίας ὄντες, καθὼς τοὺς ὀνομάζει τὸ Πνεῦμα διὰ τοῦ Προφήτου (γ)· β΄.) νὰ διοικῶσι τοὺς ὑπηκόους των δικαίως καὶ εὐσυνειδήτως, ἀνταμείβοντες μὲν τὴν ἀρετήν, κολάζοντες δὲ τὴν κακίαν κατὰ τοὺς νόμους, καὶ προνοοῦντες διὰ τὸ καλὸν καὶ τὸν φωτισμὸν τῶν ὑποκειμένων εἰς αὐτούς, ὡς πατέρες χρηστοί (δ).

γ΄.) Νὰ τιμῶμεν τοὺς πνευματικοὺς κυβερνήτας καὶ ποιμένας, ἀγαπῶντες αὐτοὺς ἀνυποκρίτως καὶ ὑποτασσόμενοι εἰς τὰς πατρικὰς αὐτῶν συμβουλὰς μὲ σέβας, καὶ προσέτι βοηθοῦντες αὐτοὺς εἰς τὰς σωματικὰς χρείας (ε). Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ποιμένες ἀμοιβαδὸν χρεωστοῦσι· ά.) νὰ ἐκπληρόνωσι τὰ χρέη τοῦ ἐπαγγέλματός των ἀόκνως καὶ ἀμώμως, στερεόνοντες εἰς τὴν ἀρετὴν μὲ τῆς ἐναρέτου ζωῆς αὐτῶν τὸ παράδειγμα τὸ ποίμνιόν των· β΄.) νὰ τοὺς διδάσκωσι διὰ τοῦ λόγου καὶ ἐμμέσως διὰ διδασκάλων σοφῶν, σπουδάζοντες εἰς τὸν φωτισμὸν τῶν λογικῶν αὐτῶν προβάτων· γ΄.) νὰ εὔχωνται θερμῶς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς Θεόν (ς).

δ΄.) Νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς διδασκάλους ἡμῶν καὶ τοὺς ἄλλους εὐεργέτας, εὐγνώμονες ὄντες πρὸς αὐτοὺς καὶ μνήμονες πάντοτε τῶν εὐεργεσιῶν των, ἀντὶ τῶν ὁποίων χρεωστοῦμεν νὰ τοὺς βοηθῶμεν εἰς πᾶσαν

(α) Ματθ. κδ, 20 καὶ Ῥωμ. ιγ, 7 Α΄. Πέτρ. β, 13—17. — (β) Α. Τιμοθ. β, 1—2. Ἱερεμ. κθ, 7. — (γ) Ἡσαΐ. μθ, 23. — (δ) Δευτερ. ις, 19. — (ε) Α΄. Θεσσαλ. ε, 12—13 καὶ Ἑβρ. ιγ, 17 — (ς) Α΄ Πέτρ. ε, 2—3.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παρθένιος, ἐλέῳ θεοῦ Πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.

Ταῦτα πρὸς ἔνδειξιν τῆς περὶ τοῦ ζητήματος δόξης, ἣν ἔχουσιν οἱ ἀνατολικοὶ Πατριάρχαι, καὶ ἧς ἐπεμνήσθη καὶ ἡ Διατριβή. Ἐν δὲ τούτοις οὐδ' ἐκεῖνο παραλειπτέον. Ἄγαν εὐλαβῶς καὶ συνετῶς ἡ Διατριβὴ τὸ βέβαιον καὶ ἀκίνδυνον ἐν τοσούτῳ δὴ καὶ τηλικούτῳ πράγματι κατὰ πάντα τρόπον ἐπιζητοῦσα, ἀνατίθησι καὶ αὖθις τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος εἰς καθολικὸν καὶ Συνοδικὸν κανονισμόν. Καίτοι καὶ τοιαύτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὅταν θείῳ νεύματι καὶ ἐν ὀνόματι Χριστοῦ πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν συγκροτηθῇ, πάντα μὲν τὰ πρὸς τὸν σύνδεσμον τῆς θείας ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἐν ἁγίῳ πνεύματι θεσπίσει τε καὶ ὁροθετήσει (τοῦ τύφου τῆς καινοτομίας ὡς καπνοῦ ἀφανισθέντος), πρὸς δὲ τοὺς περί τε τῶν θείων δογμάτων καὶ μυστηρίων καὶ τῆς ὅλης ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως ὑπό τε τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἐλλαμφθέντων ἁγίων ἡμῶν Πατέρων ἐν ταῖς θεοσυλλέκτοις Συνόδοις τεθεσπισμένους Κανόνας (οἳ καὶ τὴν ἐκκλησίαν κρατύνουσι καὶ τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν εἰς τὴν ἄχραντον εὐσέβειαν ὁδηγοῦσιν) οὐδὲν οὐδόλως ἐναντίον (ἄπαγε!) καὶ μαχόμενον ἡ οἰκουμενικὴ αὕτη Σύνοδος διατάξει. Τοῦτο δὲ καλῶς ἐπίσταται καὶἡ Διατριβή, ἢ μήπως νομοθετήσει τοὺς ῥαντισμοὺς καὶ τὰς ἐπιχύσεις ἴσα δύνασθαι τῷ ἑνὶ καὶ μόνῳ ἀληθινῷ βαπτίσματι; Ἐὰν δὲ ἡ Σύνοδος κρίνῃ πρᾶγμα ἀναγκαῖον, ἵνα κατὰ τόπους ἡ Ἐκκλησία (οἷον ἐν ἐπικρατείᾳ μεγάλῃ καὶ πολλῶν καὶ διαφόρων αἱρετικῶν ἐθνῶν περιεκτικῇ) χάριν εὐαγγελικῆς οἰκονομίας στέξῃ πρὸς βραχὺ καί τι τῶν οὐκ ὀφειλόντων (ὡς εἶπεν ὁ Εὐλόγιος), καί τινι συγκαταβάσει πρὸς τοὺς ἐξ αἱρέσεων προσερχομένους ἐν δέοντι χρήσασθαι, ὅταν τινὲς τούτων εἰλικρινῶς μὲν ἐπιθυμῶσιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, ῥᾳθυμότεροι δέ γίνωνται διὰ τὴν τοῦ κανόνος ἀκρίβειαν· πάντως ποιήσει τὸ κριθὲν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, μεθ' ἧς ἀχώριστος ἕως τῆς συντελείας ὁ νυμφίος αὐτῆς διαμένει, ὁ καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν θείων δογμάτων καὶ μυστηρίων ἀμώμητον καὶ ἀκήρατον ἐν αὐτῇ διατηρῶν, καὶ πρὸς τὴν ἐν δέοντι καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ οἰκονομίαν τῶν ἔξωθεν προσιόντων, «ὅσοι εἰσὶ τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον», φωτίζων αὐτὴν καὶ καθοδηγῶν. Τοῦτο τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν, ἥτις καὶ τὴν ἄχραντον καὶ ἀκέραιον ἀλήθειαν τῆς εὐσεβείας παῤῥησίᾳ διδάσκει, συγκαλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος τοὺς βουλομένους προστεθῆναι

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θεοφρούρητόν Σου Πανιερότητα τὴν καὶ ἄλλως ἀνήκουσαν εἰς αὐτὴν τοῦ βιβλίου τούτου προσφώνησιν. Εὐτυχὴς ἐγώ, ἐὰν ἀξιώσῃς νὰ ἐπίδῃς μὲ ἱλαρὸν ὄμμα πρὸς τὴν μικράν μου ταύτην προσφορὰν, καὶ μὲ ἀντιμείψῃς μὲ τὰς πολυτιμοτάτας Σου εὐλογίας, Δέσποτα σεβασμιώτατε!

Δωιγ. Μαΐου κε: ἐν Σμύρνῃ.

Τῆς ὑμετέρας Σεβασμιωτάτης Πανιερότητος

Δοῦλος ταπεινὸς

Κωνσταντῖνος Πρεσβύτερος
καὶ Οἰκονόμος (α).

(α) Τὴν ἀφιέρωσιν ταύτην εὐμενῶς ἀποδεξάμενος ὁ πρᾶος ἱερομάρτυς Διονύσιος ἔγραψεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως αὐτὸς τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν, ἣν εὐτυχῶς περισωθεῖσαν ἐκτυποῦμεν χάριν τῆς ἀφελείας καὶ τοῦ διαλάμποντος ἐν αὐτῇ ἐνθέου ζήλου τοῦ ἀειμνήστου ποιμενάρχου.

«Τὴν Αἰδεσιμολογιότητά της πατρικῶς ἐν Κυρίῳ εὐχόμενος ἡδέως προσαγορεύω. Ἵν διαφυλάττοι καὶ περιέποι ἡ ἐξ ὕψους θεία πρόνοια ἄνοσον, εὔθυμον, ὑγιᾶ, πανευήμερον σὺν τῇ ἐπιτεύξει πάντων τῶν καταθυμίων ἀγαθῶν καὶ σωτηριωδῶν ἐξαιτημάτων.

Μετὰ τὰς πατρικὰς καὶ ὁλοκαρδίους εὐχὰς καὶ ἐπερώτησιν τῆς ποθητῆς ἀγαθῆς ὑγιείας της τῇ δηλοποιῶ, ὅτι διὰ τοῦ σοφολογιωτάτου καὶ ποθεινοτάτου μοι διδασκάλου Κούμα ἐδεξάμην εὐμενῶς τε καὶ ἀσμένως τὰ ὀκτὼ βιβλία τῆς ἱερᾶς Κατηχήσεως, ἥτις διὰ τῆς φιλοπόνου ἐπιμελείας της προήχθη εἰς φῶς πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ἣν καὶ πρὸς ἐμὲ ἀφιερόνει διὰ τὸ βαθύτατον σέβας της καὶ διὰ τὴν ἣν τρέφει ἐπίγνωσιν τῆς προθυμίας καὶ ζέσεως, ἣν ἔχω πρὸς τὴν ἔκδοσιν τῶν τοιούτων ἐπωφελεστάτων ἱερῶν βιβλίων, δι' ὧν καταφωτίζονται αἱ ψυχαὶ τῶν ὀρθοδόξων· καθ' ὅτι ἀναγνοὺς αὐτὴν προσεχόντως εἶδον πραγματικῶς τὴν ἐξ αὐτῆς προερχομένην σωτήριον λυσιτέλειαν καὶ τὸ ὄφελος. Διὸ εὐχαριστῶν αὐτὴν πατρικῶς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ πρὸς ἐμὲ ἀφιερώσει της τῇ ἐπεύχομαι ἐκ βαθέων μακροβιότητα, εὐζωΐαν καὶ ἐνίσχυσιν θεόθεν, ἵνα ἐκδίδῃ διὰ παντὸς τοιαῦτα θεάρεστα καὶ ἐπωφελέστατα βιβλία εἰς τὸ ἡμέτερον γένος, συντελοῦντα εἰς χρῆσιν καὶ ἐπικαρπίαν πάσης ψυχῆς φιλοθέου καὶ ὀρθοδόξου. Ὅθεν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ διαλείπῃ καταβάλλουσα καὶ κόπους καὶ φιλοτιμίαν εἰς ἔκδοσιν παντὸς ἐπωφελοῦς βιβλίου, καθ' ὃ θέλει με εὑρίσκει προθυμότατον, ὡς καὶ πάντα ἄλλον φιλογενῆ, εἰς πρέπουσαν ὑποδοχήντε καὶ συνδρομήν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοσούτῳ εὐχετικῶς· τὰ δὲ ἔτη της εἶεν ὡς πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα. ᾳωιδ'. θ' Σεπτεμβρίου.

† Ἐφέσου Διονύσιος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης διάπυρος».

Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὁ Ἀπόστολος. Πρὸς Ἑβραίους.

Ἀδελφοί, οἱ Ἅγιοι πάντες διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν. Ἔφραξαν στόματα λεόντων. Ἔσβεσαν δύναμιν πυρός. Ἔφυγον στόματα μαχαίρας. Ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας. Ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ. Παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων. Ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. Ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. Ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς. Ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον. Περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι (ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ Κόσμος), ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν.

Ἀλληλούϊα. Ἦχος δ'.

Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν. Στίχ. Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος.

Εὐαγγέλιον. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπῆρεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶπε· Πάτερ! ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι. Πάτερ Ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευσάντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ. Ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς

Κεφ. ΙΖ. 1, 6, 11, 15, 16, 17 20, 26.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών Academy of Athens

τέρους (εἴ τινες προσήρχοντο τῇ Ὀρθοδοξίᾳ), ὡς μηκέτι (κατὰ τὸν ἀνωτέρω Ὅρον) ὁ μ ο ί ω ς ἡ μ ῖ ν βαπτιζομένους· διὸ καὶ πάλιν ἐδέησε περὶ τούτου σκέψεως Ἐκκλησιαστικῆς· ἐφ' ᾧ καὶ ἡ ῥηθεῖσα τοπικὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνῆλθε Σύνοδος. Αὕτη δὲ καὶ τότε διετύπωσε μύρῳ μόνον τούτους χρίειν. Τοῦτο δ' ἐψηφίσατο δυοῖν θάτερον (ὡς ἔοικεν)· ἤτοι γὰρ ἀπέβλεψε πρὸς τὸν προεκδοθέντα ἀρχαῖον Ὅρον, μηδὲν πολυπραγμονήσασα περαιτέρω· διετέλουν δὲ καὶ τότε παρὰ τοῖς Λατίνοις ὀλίγοι τινὲς κατὰ τόπους τὸ τριττὸν τῆς καταδύσεως ἐν τῷ βαπτίσματι διαπροῦντες· (ἀφ' οὗ γὰρ παρεισήχθη ὡς ἀδιάφορος πᾶς βαπτίσματος τύπος, ἢν μόνον ἡ ἐπίκλησις τῆς ἁγίας Τριάδος διατηρῆται, κἂν τρίς, κἂν ἅπαξ καταδύσῃς, ἢ ἐπιχύσῃς ἢ γοῦν ῥαντίσῃς· οὐδὲν θαυμαστὸν εἴτινες ἐπὶ πολὺ διετήρουν τὰ ἀρχαῖα). Οὕτω Φραγκίσκος ὁ Πιβάτης (ἐν τῷ Λεξικῷ) μαρτυρεῖ, ὅτι ἔτι καὶ κατ' αὐτὸν (τῷ 1740) τὸ Τυπικὸν τῆς ἐν Μεδιολάνοις Ἐκκλησίας ἐκέλευε «τ ρ ὶ ς τ ὰ ς τ ῶ ν β ρ ε φ ῶ ν κ ε φ α λ ὰ ς ἐ ν τ ῷ ὕ δ α τ ι κ α τ α δ ύ ε σ θ α ι» (τοῦτο δὲ κατά τινας καὶ μέχρι νῦν ἐν Μεδιολάνοις ἐπικρατεῖ). Ὅθεν καὶ φόβῳ τοῦ μὴ δευτεροῦν τὸ κατά τινας ἔτι κρατοῦν ὀρθόδοξον βάπτισμα, ἔστεξεν ἡ τοπικὴ αὕτη Σύνοδος μύρῳ μόνῳ χρίειν τοὺς ἀπὸ Λατίνων προσιόντας. Καὶ συνέβαινεν ἴσως καὶ τότε παρόμοιόν τι, οἷον καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος ἱστορεῖ περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ Ἀρειανῶν, «ἀναμὶξ εἶναι τοὺς λαούς, καὶ πολλοὺς μὲν εἶναι ὀρθοδόξους, κατὰ δὲ ὑπόκρισιν πρὸς τοὺς ἱερατεύοντας συνημμένους» (Λόγ. περὶ τῆς πίστεως §. ιγ). Ἡ καὶ χάριν ἀναγκαίας οἰκονομίας ἔκρινεν ἡ εἰρημένη τοπικὴ Σύνοδος συγκαταβῆναι πρὸς τοὺς καιροὺς ἐκείνους, τὸ μὲν ὑπομαλάσσουσα τὰς τῶν Δυτικῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας (καὶ μάλιστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως) θηριώδεις ὁρμὰς καὶ ἐπιβουλάς, τὸ δὲ καὶ ἵνα ῥᾷον (ὡς ἐνόμιζεν) ἐφελκύσῃ τοὺς Λατίνους εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν.

Ις) Ἀλλ' οὐδ' ἡ τοιαύτη τοπικὴ καὶ οἰκονομικὴ διατύπωσις οὔτ' ὤνησεν ὅλως, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἔβλαψε τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἠλήθευσε καὶ ὧδε τὸ τοῦ Θεολόγου πατρός, «Ἱκανῶς ᾠκονομήσαμεν, οὔτε τὸ ἀλλότριον προσλαμβάνοντες, καὶ τὸ ἡμέτερον φθείροντες, ὃ κακῶν ὄντως ἐστὶν οἰκονόμων» (Λόγ. εἰς τὸν Μ. Ἀθανάσ.). Ὅθεν οὐδὲ προὐχώρησε τὸ πρᾶγμα. Πολλαὶ δ' ἐγένοντο ἀντιῤῥήσεις, μεθ' ὧν συνεμάχουν καὶ γνῶμαι καὶ παραδείγματα τῶν ἀρχαιοτέρων. Εἴδομεν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἱερεμίαν τὸν Β (περὶ τὰ 1575) ὅπως καὶ αὐτὸς τὸ μονοκατάδυτον τῶν Λατίνων κατέκρινεν (ὡς καὶ ἄλλοι πρὸ

καὶ Φυσικῆς ἱστορίας διδασκαλίαν, τῷ δὲ Κωνσταντίνῳ τὴν εἰς τοὺς εὐανθεῖς λειμῶνας τῆς προγονικῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς εἰσήγησιν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ἀῤῥαγοῦς πέτρας τῆς πίστεως ἑδραίωσιν καὶ στερέωσιν τῶν ἁπαλῶν τῶν νέων ψυχῶν. Καὶ ὅπως μὲν ὁ ἀοίδιμος Κωνσαντῖνος τὴν τοῦ Ἕλληνος λόγου διδασκαλίαν ἐμεθοδεύετο καὶ ὁπόσην τὴν ὠφέλειαν παρείχετο ἐμβριθῶς μὲν ὁ περικλεὴς Τισχενδόρφιος ἐδήλωσεν ἐν τῷ τοῦ ἀοιδίμου βιογραφήματι (α), ἀκριβῶς δὲ καθυπέγραψεν ὁ ἐν τοῖς τοῦ Φιλολογικοῦ ἐκείνου Γυμνασίου μαθηταῖς διαπρέψας καὶ πολλοῖς τὰ ἐκεῖθεν ἀρυσθέντα καλὰ νάματα μετοχετεύσας μακαρίτης Σιβίνης (β). Πρὸς δὲ τὴν εἰς τὰ ἅγια τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν Πίστεως ἀσφαλῆ καὶ ἀπρόσκοπτον χειραγωγίαν τῶν φοιτητῶν τοῦ Γυμνασίου λυσιτελεστάτην ἔγνω τὴν σύνταξιν ἐγχειριδίου συντόμου ἅμα καὶ περιεκτικοῦ τῶν τοῖς ὁμιληταῖς ἀναγκαιοτάτων. Καὶ προϋπῆρχον μὲν διάφορα Κατηχητικὰ συγγράμματα ἢ καὶ μεταφράσματα κατὰ τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας ἐκπεπονημένα παρὰ τῶν γινωσκόντων τὸ σπουδαῖον καὶ ἔξοχον τῆς ἐν τῇ πίστει στοιχειώσεως τῆς νεολαίας· ἀλλ' αὐτὸς ἐξελέξατο τὸ τοῦ ἀοιδίμου Πλάτωνος Μητροπολίτου Μόσχας, δι' οὗ ἐν τῷ προλόγῳ ἐξέθετο λόγους (σελ. 8), καὶ τοῦτο μετερρύθμισεν ἐν πολλοῖς, «συνοψιστής τις καὶ ἐρανιστὴς γενόμενος, καὶ ἄλλα παρ' ἄλλων ἱερῶν ἀνδρῶν πολλὰ καὶ καλὰ ἐγκατελέξας», ὡς αὐτός πού φησι (σελ. 584), ἵν' εὐμαθέστερόν τε καὶ τελειότερον αὐτὸ καταστήσῃ (γ). Καὶ κατὰ τοῦτο μὲν ἐδίδασκε κατὰ πᾶν σάββατον

γάλλαν (σελ. 74)· παρ' αὐτοῦ δ' ἂν ἐμάνθανε καὶ ὅτι οὐκ ἐκ Καβαΐας ἦν ὁ Στέφανος (ὡς γράφει σελ. 313), ἀλλ' ἄλλος τις Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, ὁ δὲ Στέφανος ἦν ἐκ Τσαριτσάνης, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, οὗ εὐθὺς κατωτέρω ὁ αὐτὸς ὀρθῶς τὴν πατρίδα ὥρισε!! καί τοι κατωτέρω πάλιν αὐτῷ ἀποδίδωσι τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκ Καβαΐας μετάφρασιν τῶν Ἠθικῶν διηγημάτων τοῦ Σοαβίου (ἀριθμ. 566)!!!

(α) Βλ. Illustrirte Zeitung. Bd. XXVIII. p. 324. — (β) Ὑπόμνημα κτλ. σελ. 46—47. ἔνθα ἀνωνύμως ἀναιρεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ Κούμα ἐν τῷ ιβ' τόμῳ τῆς ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐξελληνισθείσης Ἱστορίας τῶν ἀνθρωπίν. πράξ. σελ. 589 ἐσφαλμένως γεγραμμένα, ὅτι ἐπορίζετο ὁ Οἰκονόμος τὴν περὶ τὴν διδασκαλίαν μέθοδον ἐκ τῶν προλεγομένων τοῦ μακαρίτου Κοραῆ. Πρβλ. καὶ Λόγ. Ἑρμ. ἔτ. 1812. σελ. 132.

(γ) Εἶχε δὲ χειρόγραφον καὶ συντομωτάτην πραγματείαν μετ' ἐπιγραφῆς «Δόγματα καὶ καθήκοντα τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν» πρὸς χρῆσιν τῶν ἀτελεστέρων καὶ οἱονεί τινα προπαρασκευὴν καὶ προτέλεσιν αὐτῶν εἰς τὴν τελεωτέραν τῶν τῆς πίστεως δογμάτων μύησιν· τοῦ δὲ μικροῦ τούτου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ.

Ἐκδιδόντος

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ.

Ἰατροῦ καὶ χειρουργοῦ, Συνέδρου τῆς Ἀθήνησιν Ἰατρικῆς Ἑταιρείας, Ἑταίρου τῆς ἐν Μαδρίτῃ Ἀκαδημίας τῶν Ἰατρῶν καὶ Χειρουργῶν, τῆς ἐν Ὀδησσῷ ἐπὶ τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἑταιρείας, κτλ.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
496
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΑΘΗΝΗΣΙ.

ΤΥΠΟΙΣ Φ. ΚΑΡΑΜΠΙΝΟΥ.

ΑΩΞΒ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δὲ περιττόν, εἰ μὴ καὶ γελοῖον, τὸ διορίζειν τὴν παρά τε τοῖς Ἀποστόλοις καὶ Πατράσι, καὶ δὴ καὶ παρ' Ἕλλησι κυρίαν καὶ γνησίαν τοῦ β α π τ ί ζ ω σημασίαν, ἣν ἡμῖν ἐπεχείρησε διαφθεῖραι ἡ κακόγλωσσος σοφιστεία, παριστῶσα τὸ φραστικώτατον τοῦ μυστηρίου ῥῆμα πολυσήμαντον δῆθεν, καὶ συγχέουσα τὰς προφανῶς ἐκ τῶν σημαινομένων διακρινομένας διαφοράς. Ἐπ' ἄλλα δὲ μᾶλλον τρεπτέον τὸν λόγον, τὰ ἐφεξῆς. Ποίους ἐκ τῶν αἱρετικῶν προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ χρὴ βαπτίζειν ὡς μὴ γνησίως καὶ ἀληθῶς βαπτισθέντας, ὥρισαν μὲν οἱ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Κανόνες, ἀφορῶντες εἰς τοὺς κατὰ τὸν α, αἰῶνα ἀναφανέντας παγχαλέπους αἱρετικούς. Ὥρισαν δὲ καὶ ὕστερον μετὰ τῶν θεοφόρων Πατέρων καὶ αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι (οἷον ἡ Α, καὶ ἡ Β, καὶ ἡ Τ), προσθεῖσαι καὶ τοὺς μετὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς χρόνους ἐπιφυέντας ποικίλους αἱρετικούς, καὶ διατάξασαι ὁριστικώτερον, τίνας δεῖ βαπτίζειν προσερχομένους (κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν θεσμοθεσίαν), καὶ τίνας μόνον τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίειν, ἢ καὶ διὰ μόνης εὐχῆς μετ' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἀποδέχεσθαι, ὡς μετανοοῦντας καὶ τὴν προτέραν πλάνην ἐξομνυμένους. Ἀλλ' ἡ φιλοκαινοτόμος Ῥώμη ἔμελλε κἀν τούτοις τοῖς τῆς Ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας θεσπίσμασι πρωϊμώτατα νεωτερίσειν. Πρῶτος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν (τῷ 256) ὁ πάπας ἁπαντᾷ Στέφανος ὁ Α, σφοδρῶς διατάξας, ὡς ἀρχαῖον τάχα παρὰ Ῥωμαίοις ἔθιμον, μηδένα τῶν ἀφ' οἱασδηποτοῦν αἱρέσεως προσερχομένων τῇ Ἐκκλησίᾳ μηδόλως ἀναβαπτίζειν, ὡς κύριον ὂν τὸ βάπτισμα, ὅπερ εἶχον ἐν τῇ κατ' αὐτοὺς θρησκείᾳ λαβόντες, ὁποιονδήποτε τοῦτο ἦν· δέχεσθαι δὲ τούτους διὰ μόνης τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως. (Ταύτην τὴν αὐτογνώμονα καὶ πρὸς τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν ἀντιβαίνουσαν διάταξιν τοῦ πάπα Στεφάνου ἀπεδέξατο καὶ ὕστερον, καὶ μέχρι σήμερον διατηρεῖ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, πλατύνασα ἐπὶ πλέον καὶ δογματίζουσα κύριον καὶ ἀποδεκτὸν πᾶν βάπτισμα παρὰ παντὸς ἀνθρώπου διδόμενον, ὁποιοσδήποτ' ἂν ᾖ ὁ βαπτίζων, κἂν ἱερωμένος, κἂν ἀνίερος καὶ λαϊκός, κἂν χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ἢ σχισματικός, ἢ αἱρετικός, κἄν τε ἰουδαῖος, κἄν τε ἐθνικός, ὅταν ὁ τοιοῦτος βαπτίζῃ εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, κατὰ τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν τάξιν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἅμα ἔχῃ κατὰ νοῦν ὅτι ποιεῖ καὶ αὐτὸς ἀπαραλλάκτως ὅ,τι ποιεῖ ἡ Ἐκκλησία). Ὁ τοίνυν πάπας Στέφανος τοιαῦτα δογματίζων, ἀντεφέρετο πρὸς τὸν θεῖον ἱερομάρτυρα καὶ ἀρχιεπίσκο-

Ταιαῦτα καὶ τὰ ἐν Φιλίπποις, μητροπόλει τῆς Μακεδονίας, συμβάντα περὶ τὸν δεσμοφύλακα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Πράξ. ις)· διαφέρει δὲ κἂν τούτοις τὸ θεῖον κείμενον, πρὸς ἃ συμπεραίνει ἡ Διατριβή. Καὶ γάρ, 1) ὁ θεῖος Παῦλος (μετὰ τοῦ Σίλα) ἐβάπτισε τοὺς περὶ τὸν δεσμοφύλακα οὔτ' ἐντὸς τῆς κατοικίας αὐτοῦ τοῦ δεσμοφύλακος (ἥτις ὑπερίδρυτο ἐπάνω τῆς φυλακῆς· μετὰ γὰρ τὸ βάπτισμα, φησίν, «ἀνήγαγε τοὺς Ἀποστόλους ὁ δεσμοφύλαξ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ» (στίχ. 34), οὔτε ἐν αὐτῇ τῇ φυλακῇ, ἀλλὰ πάντως ἔξω που ταύτης, καὶ οὐ μακρὰν (ἴσως ἐν τῇ αὐλῇ καὶ τῇ τοῦ οἰκήματος περιοχῇ)· λέγει γάρ «Καὶ προαγαγὼν (ὁ δεσμοφύλαξ) αὐτοὺς ἔξω» (τῆς ἠνεῳγμένης ἤδη φυλακῆς· στίχ. 26) «ἔφη, Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν» κτλ. Ἐκεῖ οἱ Ἀπόστολοι «ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ» (ἐκεῖ δήπου συνελθοῦσι καὶ τούτοις ἐκ τοῦ σύνεγγυς). — 2) Μετὰ ταῦτα ὁ δεσμοφύλαξ παραλαβὼν αὐτοὺς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, ἀποπλύνας τὰ αἵματα («πολλὰς δ' ἐπέθηκαν αὐτοῖς ἠμιγύμνοις πληγὰς οἱ στρατηγοί, περιρρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια». Πράξ. ις, 22, 23)· ἔλαβε δὲ τὸ ὕδωρ ἐκ πηγῆς τινος ἢ φρέατος παρόντος ἀντλήσας (εἶχον δὲ πάντως ὕδατος χρείαν καὶ οἱ φυλακιζόμενοι· καὶ τότε ἦσαν «δέσμιοι» στίχ. 25).—3) Ἀκολούθως ἐβαπτίσθη αὐτός τε ὁ δεσμοφύλαξ καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα (ἐν εὐρυχώρῳ τινὶ σκεύει συμφορηθέντος ὕδατος, ἢ καὶ ἐν κολυμβήθρᾳ παρακειμένῃ (α). Ὅτι δὲ καὶ ἡ πόλις τῶν Φιλίππων εὔυδρος ἦν, δῆλον ἔκ τε τοῦ παραῤῥέοντος αὐτῆς ποταμοῦ (αὐτόθ. στίχ. 13), καὶ ἐκ τοῦ προτέρου αὐτῆς ὀνόματος· ἐκαλεῖτο δὲ πληθυντικῶς ὡς ἐκ τῶν πολλῶν κρηνῶν αὐτῆς Κρηνίδες. (Στέφ. Βυζάντ.).—4) Τελευταῖον, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (μετὰ τοῦ Σίλα) ἐβάπτισε τοὺς περὶ τὸν δεσμοφύλακα ἐκεῖνο πάντως τὸ θεῖον βάπτισμα, ὃ καὶ αὐτὸς (ὡς προεῖπεν ἡμῖν) ἐβαπτίσθη, «συνταφεὶς τῷ Χριστῷ καὶ σύμφυτος γενόμενος τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ».

Δ) Οὐδεὶς τῶν εὐσεβῶν ἁπάντων, οὐδεὶς πάντως ἐδίστασε (τοῦ Κυ-

---

(α) Οὕτω καὶ οἱ περὶ τὸν Γρότιον κρίνουσι «Adductos ad κολυμβήθραν aliquam, quæ erat intra septa carceris. Grot. Annot. ad Act Apostol. XVI, 33. Βλ. καὶ ὄπισθ. σελ. 398. στμ. α.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὸν λόγον) μάγους εὑρίσκομεν ἔκπαλαι καὶ παρ' Ἀσσυρίοις κατὰ τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὴν ἄλλην τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἐπικράτειαν, καὶ τούτους (ὡς εἶπεν ὁ Πλούταρχος) ὀνείρων ἐξηγητάς. Ὅτε ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶδε καθ' ὕπνους ἐκεῖνο τὸ παράδοξον ὄνειρον, «ἐκάλεσε (λέγει ἡ Γραφὴ) τοὺς ἐπαοιδοὺς καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς φαρμακοὺς καὶ τοὺς Χαλδαίους τοῦ ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ» (α). Διὰ τοῦτο ὁ Σύμμαχος, τοὺς παρὰ τοῖς Ο λεγομένους ἐξηγητὰς (ὀνειροκρίτας), κατὰ δὲ τὸν Ἀκύλαν κρυφιαστάς, αὐτὸς ὠνόμασε μάγους (β). Ὅτι δὲ καὶ ὡς σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες ἐτιμῶντο καὶ παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις οἱ μάγοι οὗτοι, φανερὸν πάλιν ἐκ τῆς Γραφῆς, ὅπου βλέπομεν τὴν πολλὴν τοῦ Δανιὴλ καὶ τῶν τριῶν παίδων σοφίαν πρὸς τὴν τῶν μάγων συγκρινομένην, καὶ δεκαπλασίως ὑπερβάλλουσαν. «Καὶ ἐν παντὶ ῥήματι σοφίας καὶ ἐπιστήμης, ὧν ἐζήτησε παρ' αὐτῶν ὁ βασιλεύς, εὗρεν αὐτοὺς δεκαπλασίονας παρὰ πάντας τοὺς ἐπαοιδοὺς καὶ τοὺς μάγους τοὺς ὄντας ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ» (γ). Τοῦτο δὲ δηλοῖ καὶ παλαιὸς εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ σχολιαστής, ἑρμηνεύων τοὺς μάγους ὡς ἐκ τῆς περσικῆς αὐτῶν καταγωγῆς οὕτω· «Μάγους τοὺς [τοῦ] πυρὸς μέχρι καὶ νῦν θεραπευτὰς παρ' αὐτοῖς (τοῖς Πέρσαις), καὶ τοὺς ἁγνισμοὺς ἐπιτελοῦντας, καὶ περὶ τὴν τῶν ἄστρων κατασκοπήν, ὡς δοκοῦσιν, ἐπιστημόνως ἔχοντας» (δ). Σημείωσαι δὲ ὅτι εἰς τὴν ἀνωτέρω τῆς θείας Γραφῆς ῥῆσιν διακρίνονται ῥητῶς οἱ μάγοι ἀπὸ τῶν ἐπαοιδῶν καὶ τῶν φαρμακῶν καὶ τῶν Χαλδαίων, ὡς διάφοροι. Χαλδαῖοι δὲ ἰδίως ἐλέγοντο φῦλον τοῦ τῶν Χαλδαίων ἢ Ἀσσυρίων ἔθνους φιλόσοφον, ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ κατοικοῦντες, οἵτινες περὶ ἀστρονομίαν ἠσχολοῦντο τὸ πλέον· προσεποιοῦντο δέ τινες ἐξ αὐτῶν καὶ γενεθλιαλογίαν τὴν ἀστρολογικὴν καὶ τὴν πρόῤῥησιν τῶν μελλόντων. Καὶ ἄλλα δὲ γένη τῶν ἀστρονομικῶν χαλδαίων ἦσαν πολλά (ε). Πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ μάγοι καὶ ἐπῳδὰς μετεχειρίζοντο

(α) Δανιὴλ β, 2, 27. δ, 4, κτλ. — (β) Γενέσ. μα, 8. — (γ) Δανιὴλ α. 20.

(δ) Σχολ. εἰς Δανιὴλ δ, 7. ἐν τῷ κατὰ Λονδῖνον Ἀλεξανδρινῷ χειρογράφῳ.

(ε) Στράβ. ις, 739. Πλούταρχ. Γ. Μαρίῳ §. μβ. Λαέρτ. προοιμ. §. 6. Κλήμ. Στρωμ. Α. 223. ς. 493. Καθόλου δὲ τὴν εὕρεσιν τῆς Ἀστρονομίας, οἱ μέν τινες ἀπονέμουσι μᾶλλον εἰς τοὺς Αἰγυπτίους πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς τοὺς Χαλδαίους· καὶ ὁ Ἀριστοτέλης «τὰ περὶ τοὺς ἀστέρας λέγει τὸ πάλαι τετηρηκότας Αἰγυπτίους καὶ Βαβυλωνίους (περὶ Οὐρανοῦ. β. 12. πρβ. Διόδ. Σικελ. Βιβλ. ἱστορ. α, 28)· ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τοὺς Χαλδαίους ἢ Βαβυλωνίους λέγουσι πρώτους

Ακαδημία Αθηνών Academy of Athens

ανδρον καὶ ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς τὸ περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος μηκέτι σωζόμενον βιβλίον, ἐν ᾧ παρεῖχε συνημμένας πάσας τὰς περὶ τῆς τελετῆς τοῦ θείου βαπτίσματος γραφικὰς ἀποδείξεις καὶ μαρτυρίας τῶν ἁγίων Πατέρων (α). Ἀλλὰ τὸ δεινὸν τοῦ σχίσματος ἐν Ἱσπανίᾳ πρόὐχώρει· καί, τέλος, ἡ Δ΄ ἐν Τολήτῳ ἱσπανικὴ Σύνοδος (τῷ 633) ἀθέσμως ἐκανόνισε (Καν. ς) καὶ τὸ μονοκατάδυτον τοῦ βαπτίσματος, ὡς δῆθεν ἀδιάφορον (β). Οὕτως ἡ Ἱσπανικὴ κακοζηλία προσλαβοῦσα σύμμαχον τὴν παπικὴν αὐτογνωμοσύνην, ἀνεζωπύρησε τὴν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων (Καν. ν) καὶ τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδικασθεῖσαν πλάνην τῶν ἐν μιᾷ καταδύσει βαπτιζομένων, οἵοι ἀνεφάνησαν οἱ τὴν ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων ἀναφυεῖσαν καὶ καταργηθεῖσαν κακουργίαν τοῦ μονοκαταδύτου πάλιν ἀναμοχλεύσαντες δυσσεβεῖς Εὐνομιανοί (βλ. §. κε, ζ). Τούτων δέ τινες τῶν Εὐνομίου ὀπαδῶν καὶ ἄλλως πως ἱστοροῦνται βαπτίζοντες. «Ἔλεγον μὴ χρῆναι τρὶς καταδύειν τὸν βαπτιζόμενον, μηδὲ τὴν τῆς Τριάδος ἐπίκλησιν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἅπαξ βαπτίζειν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ βαπτίζοντες δέ, μέχρι τῶν στέρνων τῷ ὕδατι δεύουσι, τοῖς δ' ἄλλοις μορίοις τοῦ σώματος, ὡς ἐναγέσι, προσφέρειν τὸ ὕδωρ ἀπαγορεύουσιν· οὗ δὴ χάριν ἡνίκα μὲν εἰς πύελον ἐβάπτιζον, ἔξω τὸν ἄνδρα ταύτης στήσαντες, τὴν τούτου κεφαλὴν μέχρι τοῦ στήθους ἅπαξ εἰς τὸ ὕδωρ κατῆγον. Ἐπειδὴ δέ τινα συνέβη τραυματίαν γενέσθαι τῆς κεφαλῆς τῇ πυέλῳ προσαράξαντος, ἕτερον εἶδος βαπτίσματος ἐπενόησαν. Ἐπὶ βάθρου γάρ τινος πρηνῆ τὸν ἄνθρωπον διατείνοντες, ἔξω δὲ τούτου τὴν κεφαλὴν αἰωροῦντες, καταχέουσι τὸ ὕδωρ, οὐδενὸς ἄλλου μορίου προσψαῦον. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἕτερον τρόπον ἐξεῦρον βαπτίσματος. Ταινίαν γὰρ μακροτάτην κατασκευάσαντες, καὶ ταύτην καθιερώσαντες, ἐλίττουσι ταύτῃ τὸν ἄνθρωπον μέχρι τῶν ὀνύχων ἀπὸ τοῦ στήθους ἀρξάμενοι, εἶθ' οὕτω προσφέρουσι τοῦ ὕδατος τὴν κατάχυσιν. Ταῦτα δὲ μεμηνύκασιν οἱ τὴν ἐκείνων πεφευγότες ἀσέβειαν καὶ τοῖς τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ ἡμῶν

(α) Ἴδε Isid. Hispalens. De script. Eccles. c. 26. [πρβλ· καὶ Περὶ τῶν Ο, Ἑρμην. τῆς παλ. θείας Γραφ. Τόμ. Δ. σελ. 709].

(β) Αὕτη ἡ μὴ ἐν ὀνόματι Χριστοῦ ἀλλ' ἐπὶ σκοπῷ κοσμικῷ συνελθοῦσα, διὸ καὶ εἰς ἀδόκιμον νοῦν παραδοθεῖσα Τοληταvὴ Σύνοδος ἐξεφώνησε πρώτη καὶ τὴν κακὴν ὁμολογίαν, τοῦ αἱρετικοῦ δόγματος, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ (Καν. α).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ πανδήμως πανηγυρίζει κατ' ἔτος ἐν τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, καθ' ἣν διέταξεν ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἁγίαν αὐτοῦ μνήμην, ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην Κυριακήν, τὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡς μεγάλου καὶ τούτου κήρυκος τῆς Πίστεως γενομένου, καὶ τοῖς Ἀποστολικοῖς καὶ θείοις Πατράσιν ἐφαμίλλου καὶ ὁμοζήλου, καὶ ἀκραδάντου στύλου τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν γὰρ νικῶντα (φησὶν ὁ Κύριος) «ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου» (Ἀποκαλ. γ'. 12) (α).

§. γ. Τῆς δὲ θείας σοφίας πάμπλουτον θησαυρὸν καὶ στήλην ὀρθοδόξου καὶ φρονήματος καὶ πολιτεύματος ἀκατάλυτον κατέλιπεν ἡμῖν ὁ Πατὴρ τὰ περισωθέντα αὐτοῦ συγγράμματα, ὁλόχρυσα μὲν τοῖς τῆς θεογνωσίας νοήμασι, περιηργυρωμένα δὲ καὶ τῷ κόσμῳ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, «ὡς ὅ τ ε τ ι ς χ ρ υ σ ῷ π ε ρ ι χ ε ύ ε τ α ι ἄ ρ γ υ ρ ο ν ἀ ν ή ρ». Διὰ δὲ τῶν συγγραμμάτων τούτων ζῇ καὶ παρ' ἡμῖν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ οὗτος ὁ μετὰ τὸν μέγαν, τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ, μεγαλώνυμος Γρηγόριος, ἀποπάλλων ἀπὸ τῶν γραπτῶν σελίδων, ὡς ἐξ ἀσιγήτων καὶ τρανόφθόγγων χειλέων, τὰς λαμπηδόνας τῶν τῆς Ὀρθοδοξίας ἀκηράτων δογμάτων καὶ διδαγμάτων· καὶ τοὺς μὲν παλαμναίους πολεμίους τῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ τὴν πατρῴαν εὐσέβειαν καινοτόμους καὶ νεωτεριστάς, καὶ παλαιτέρους καὶ νεωτέρους, τῷ σθένει τῶν γραφικῶν καὶ λογικῶν ἀποδείξεων, οἷον χειρὶ βριαρᾷ καταπα-

---

αὐτὸς δὲ ὁ Πάριος ἐξεφώνησεν ἐν Θεσσαλονίκῃ λόγον εὐφραδῆ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ θείου Πατρός, ὃς καὶ ἐξεδόθη ἀνωνύμως κατόπιν τῶν τοῦ μάκαρος (συγχρόνου τῷ Παλαμᾷ) Μ α κ α ρ ί ο υ τ ο ῦ Χ ρ υ σ ο κ ε φ ά λ ο υ Λ ό γ ω ν (σελ. 457), Ἐν Κοσμοπόλει (τοῦτ' ἔστιν ἐν Βιέννῃ, τῷ 1793).

(α) Ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου διετάχθη συνοδικῶς ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ αὐτοῦ φερωνύμου Φιλοθέου, ὡς οὗτος αὐτὸς ἐν τῷ κατὰ Προχόρου τόμῳ βεβαιοῖ (βλ. παρὰ Δοσιθέῳ ἐν Τόμῳ Ἀγάπ. πρόλογ. σελ. 109). Ὁ δ' αὐτὸς (ὡς καὶ τοῦτο βεβαιοῖ αὐτόθ.) συντάξας ἐμελούργησε καὶ τὴν (ἣν καὶ νῦν ἡ Ἐκκλησία ψάλλει) τοῦ ἁγίου Ἀκολουθίαν, ἁγιοπρεπέσι καὶ καλλίστοις ᾄσμασι τὸν θεορρήμονα διδάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας ἀνευφημήσας, οἷα τά τε ἄλλα, καὶ τὸ ἑξῆς· «Ποίοις εὐφημιῶν ᾄσμασιν ἀνυμνήσωμεν τὸν ἱεράρχην; τῆς θεολογίας τὴν σάλπιγγα, τὸ πυρίπνουν στόμα τῆς χάριτος, τὸ σεπτὸν τοῦ Πνεύματος δοχεῖον, τὸν στύλον τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἀκράδαντον, τὸ μέγα τῆς οἰκουμένης ἀγαλλίαμα, τὸν ποταμὸν τῆς σοφίας, τοῦ φωτὸς τὸν λύχνον, τὸν ἀστέρα τὸν φαεινόν, τὸν τὴν κτίσιν καταλαμπρύνοντα» (ἐν τῷ ἑσπερινῷ). Μνημονεύει δὲ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἡ Ἐκκλησία καὶ κατὰ τὴν ιδ'. Νοεμβρίου, καθ' ἣν μετέστη πρὸς Κύριον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἀποφασίσαντες δὲ τὸν θάνατόν του, ἐπλήρωσαν τὴν αἰώνιον βουλὴν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἦτο νὰ ἀποθάνῃ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Οὕτω λοιπὸν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, φαγὼν μετὰ τῶν Ἀποστόλων τὸ τελευταῖον πάσχα (α), καὶ διατάξας τὸ μυστήριον τῆς μεταλήψεως (β) τὴν αὐτὴν νύκτα, ὑπέμεινε νὰ προδοθῇ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας ἀπὸ τὸν μαθητήν του Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην (γ), νὰ συρθῇ ἀπὸ τὰ κριτήρια ὡς παράνομος ὁ τοῦ νόμου δοτήρ (δ), καὶ τέλος νὰ κατακριθῇ εἰς τὸν ἐπονείδιστον σταυρικὸν θάνατον. Πιλάτος, Ῥωμαϊκὸς ἡγεμὼν τῆς Ἱερουσαλήμ, Πόντιος τὴν πατρίδα, κατεδίκασε τὸν ἀθῶον Ἰησοῦν (ε). Αὐτὸς δὲ ὁ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀφ' οὗ προσηυχήθη θερμῶς εἰς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα καὶ παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὅλους τοὺς πιστούς, μετὰ πολλὰς καὶ διαφόρους ἀτιμίας καὶ βασάνους προσηλώθη εἰς τὸν σταυρόν, καὶ ὑπομείνας τὰς φρικτὰς ἐκείνας ὀδύνας τῶν ἁγίων του παθῶν τέλος ἐξέπνευσε· καὶ ὁ μὲν ἥλιος ἐσκοτίσθη, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ πᾶσα ἡ κτίσις ἠλλοιώθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀθανάτου Δημιουργοῦ τασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύω, διὰ τοῦ ὁποίου προεικονίζετο σαφῶς ἡ καταστροφὴ τοῦ ναοῦ καὶ τὸ τέλος τῆς νομικῆς λατρείας (ζ)· οἱ δὲ ἀναίσθητοι σταυρωταί του μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τὴν τόσην σκληρότητά των, ἔνυξαν μὲ λόγχην τὴν πλευρὰν τοῦ ἤδη ἀποθανόντος Ἰησοῦ, καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἁγίας ταύτης πληγῆς αἷμα καὶ ὕδωρ (η) εἰς τύπον τῶν δύω μυστηρίων, τοῦ βαπτίσματος λέγω καὶ τῆς μεταλήψεως, τὰ ὁποῖα εἶχε προσδιορίσειν. Ἔτι ζῶν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ Σωτὴρ ἐξεφώνησε τοῦτον τὸν μυστηριώδη λόγον «Τετέλεσται» (Ἰωαν. ιθ, 30), μὲ τὸν ὁποῖον ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐκείνην τὴν ὥραν ἔλαβον τέλος ὅλαι τῆς παλαιᾶς διαθήκης αἱ θυσίαι, τὰ μυστήρια, αἱ ἱεροτελεστίαι, αἱ προφητεῖαι καὶ αὐτὸς ὁ νόμος· τέλος γὰρ νόμου ὁ Χριστός (Ῥωμ. ι, 4). Ὁ ἅγιος Παῦλος παρατατηρεῖ μέγιστον μυστήριον εἰς τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ νόμος εἶχεν ἐπικατάρατον τὸν κρεμάμενον ἐπι ξύλου (Δευτερ. κα, 23)· ὑπὸ κατάραν δὲ ἤμεθα καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν ἁμαρτίαν· ἀνέλαβε λοιπὸν εἰς ἑαυτὸν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὴν

(α) Ματθ. κς, 19—20. — (β) Λουκ. κβ, 19—20.—(γ) Λουκ. κβ, 3. 4.— (δ) Ματθ. κς, 57. Λουκ. κγ, 5, 7. — (ε) Ἰωάν. ιθ, 16. — (ζ) Ματθ. κζ, 26—54. — (η) Ἰωάν. ιθ, 34.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σου» (α), (τὸ πάσχα δηλαδὴ, τὴν πεντηκοστὴν, καὶ τὴν σκηνοπηγίαν), πρόδηλον ἐκ τε τοῦ νόμου αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς Εὐαγγελικῆς ῥήσεως ἐκείνης, «Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα» (β), κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα δηλαδή. Οὐδὲν λοιπὸν παράδοξον ἂν προλαμβάνοντες δύο ἢ τρεῖς περίπου μῆνας τὴν πασχάλιον ἴσως καὶ ἄλλην τῶν τριῶν μάλιστα ἑορτῶν, μετέβαινον ἐκ Ναζαρὲτ εἰς τὴν μὴ πολὺ μακρὰν ἀπέχουσαν Βηθλεέμ, καὶ ἐκεῖ διέτριβον ἐν οἰκίᾳ. Καὶ αὐτοῦ ἦλθον οἱ Μάγοι, κἀκείνων ἀναχωρησάντων, εὐθὺς ὕστερον συνέβησαν τὰ τῆς εἰς Αἴγυπτον φυγῆς. Διέτριψε δὲ ὁ Κύριος ἐν Αἰγύπτῳ ἔτη περίπου τρία (κατὰ τὴν πιθανωτάτην γνώμην). Οὕτως ὁ Εὐσέβιος (ἐν τοῖς ὑπὸ Ἱερωνύμου ἐκλατινισθεῖσι Χρονικοῖς) διορίσας τὴν Ἡρώδου βρεφοκτονίαν (ὅθεν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν συγχρόνως γενομένην ἀναχώρησιν) τῷ δευτέρῳ ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, τίθησιν ἔπειτα τὸν Ἡρώδου θάνατον τῷ 37 τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ τῷ 5 ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ. Ὥστε τριετῆ ἠρίθμει καὶ Εὐσέβιος τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Σωτῆρος παροικίαν· διότι ἅμα μετὰ τὴν Ἡρώδου τελευτὴν «χρηματισθεὶς ὁ Ἰωσὴφ ὑπὸ ἀγγέλου παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ» (γ). Οὕτω καὶ Ἱππόλυτος ὁ Θηβαῖος ἐχρονολόγησε λέγων «Ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς τῶν μάγων παρουσίας, ἔτη δύω· καὶ ἐκ τῆς εἰς Αἴγυπτον φυγαδείας μέχρι τῆς τελευτῆς Ἡρώδου, υἱοῦ Ἀντιπάτρου, ἔτη τρία· παρῴκησαν δὲ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Ἡλιουπόλει τῇ κατὰ τὴν Μέμφιν ἔτη τρία» (δ). Ὁ δὲ μακάριος Ἐπιφάνιος (ε) δύο μόνον ἔτη διώρισε· διότι ἔταξε τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος τῷ 33 ἔτει τῆς Ἡρώδου βασιλείας (ἐν ᾧ κυριώτερον ὁ Εὐσέβιος ἐχρονολόγησεν αὐτὴν τῷ 32) (ζ). Ἄλλοι δὲ ἄλλως διώρισαν τὴν τοῦ Σωτῆρος εἰς Αἴγυπτον ὑπερόριον παροικίαν, οἱ μὲν ὀλίγῳ πλεῖον, οἱ δέ τινες (τῶν παραδοξολόγων μάλιστα νεωτέρων) καὶ μέχρι δέκα ἐτῶν (τὸ παραλογώτατον)· ἀλλ' οἱ πρῶτοι μνημονευθέντες πιθανώτατοι (η). Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα.

(α) Ἐξόδ. κγ, 14 — 17. λδ, 18, 22, 23. Δευτερ. ις, 16. προβλ. καὶ Ἰωσήπ. Ἀρχ. Δ, η, 7.

(β) Λουκ. 6, 41· — (γ) Ματθ. β. 19—21. — (δ) Βλ. Ἱππόλ. Θηβ. Χρονικ. σελ. 57, ἐν S. Hippol. Oper. Hamburg. 1716.

(ε) Ἐπιφ. Αἱρέσ. ΝΛ, 9—10. — (ζ) Βλ. Calmet comment. εἰς Ματθ. 6, 19. Εὐγέν. Ἐκτοπ. α, σελ. 27.

(η) Καὶ ὁ ἀνώνυμος ἱστορικὸς (ὃν Ἡσύχιον νομίζουσι τὸν Ἱεροσολύμων πρεσβύ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ τοῦ θείου νόμου.

ΑΡΘΡΟΝ Α΄.

		Σελ.
Περὶ τῶν καλῶν ἔργων	§. α.	78
Περὶ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ	§. β.	80

ΑΡΘΡΟΝ Β΄.

Περὶ τῆς Δεκαλόγου	§. γ.	81

ΑΡΘΡΟΝ Γ΄.

Περὶ τῶν δύω μεγάλων ἐντολῶν τῆς ἀγάπης	§. δ.	84
Περὶ τῶν δέκα ἐντολῶν εἰδικώτερον		
Ἐντολὴ Α΄. Ἄρθρον δ.	§. ε.	87
Ἐντολὴ Β΄. Ἄρθρον ε.	§. ς.	90
Ἐντολὴ Γ΄. Ἄρθρον ς.	§. ζ.	94
Ἐντολὴ Δ΄. Ἄρθρον ζ.	§. η.	99
Ἐντολὴ Ε΄. Ἄρθρον η.	§. θ.	103
Ἐντολὴ ϛ΄. Ἄρθρον θ.	§. ι.	107
Ἐντολὴ Ζ΄. Ἄρθρον ι.	§. ια.	110
Ἐντολὴ Η΄. Ἄρθρον ια.	§. ιβ.	111
Ἐντολὴ Θ΄. Ἄρθρον ιβ.	§. ιγ.	114
Ἐντολὴ Ι΄. Ἄρθρον ιγ.	§. ιδ.	117

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Περὶ Ἐλπίδος.

Περὶ προσευχῆς. Ἄρθρ. Α. Β.	§. α—β.	119—121
Περὶ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς Ἄρθρ. Γ. .	§. γ.	122
Προοίμιον τῆς Κυριακῆς προσευχῆς Ἄρθρον Δ.	§. δ.	122
Αἴτημα Α.	§. ε.	123
Αἴτημα Β.	§. ς.	123
Αἴτημα Γ.	§. ζ.	124
Αἴτημα Δ.	§. η.	125
Αἴτημα Ε.	§. θ.	126
Αἴτημα ϛ.	§. ι.	127
Ἐπίλογος. Ἄρθρ. Ε.	§. ια.	128

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

χῆς κόσμου (α) μόνην τὴν ἑβδόμην νὰ τὸν λατρεύωμεν, ἐκπληροῦντες εἰς αὐτὸν χρέος δικαιότατον καὶ παντοτεινόν (β). Ὠνομάσθη δὲ ἡ ἑβδόμη ἡμέρα Σάββατον, τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύεται κατάπαυσις· διότι ὁ Θεὸς κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων του, καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ καταπαύωμεν ἀπὸ πᾶσαν ἐργασίαν· καὶ ἡ περὶ τοῦ Σαββάτου νομοθεσία ἀνήκει οὐχὶ μόνον εἰς τὸν ἱερουργικὸν τῶν Ἰουδαίων νόμον (διότι οὕτως ἔπρεπε καὶ τοῦτο μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος παντάπασι νὰ καταργηθῇ) (γ), ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἠθικόν, ὡς ἡμέρα μία τῆς ἑβδομάδος ἀφωσιωμένη εἰς τὴν θείαν λατρείαν· διὰ τοῦτο παρὰ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας μετετέθη εἰς τὴν Κυριακὴν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος; Χριστοῦ, διὰ τῆς ὁποίας κατέπαυσε καὶ ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως, καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπὸ τοῦ νοητοῦ Φαραὼ τῶν πιστῶν ἐλευθερίας. Ἑωρτάζετο δὲ ἡ Κυριακὴ ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς ἀκόμη χρονους, ὡς φαίνεται (Πράξ. κ, 7. καὶ Α΄. Κορινθ. ις, 2. καὶ Ἀποκαλύψ. α, 10, ὅπου καὶ ῥητῶς Κυριακὴ ὀνομάζεται), καὶ ἐσχόλαζον εἰς αὐτὴν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ πᾶσαν ἐργασίαν, κατὰ τὸν 29 κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, παρεκτὸς ἂν ἐτύχαινεν ἀναγκαία τις περίστασις, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν ἐξηγούμενος τὸν ῥηθέντα κανόνα. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ παλαιοὶ νόμοι ὕστερον διώρισαν ἀπαραίτητον τῆς Κυριακῆς τὴν ἀργίαν εἰς ὅλους πλὴν τῶν γεωργῶν, τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὺς ἔπειτα ὑπέταξεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην Λέων ὁ αὐτοκράτωρ. Καὶ αὕτη μὲν ἦτο ἡ μόνη σχεδὸν τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησίας ἑορτή· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, προσετέθησαν καὶ ἄλλαι διάφοροι ἑορταὶ Δεσποτικαὶ καὶ Μαρτυρικαί, ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου αἱ περισσότεραι, ὅστις εἶχε νομοθετήσει νὰ ἑορτάζηται καὶ ἡ παρασκευή (δ). Τελευταῖον ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς διώρισε διὰ Νεαρᾶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑορτῶν ὅλου τοῦ ἔτους, τὰς ὁποίας διαιρεῖ εἰς τελέως ἀπράκτους, καὶ ἀπὸ μέρους ἀπράκτους (ε). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἑορτῶν. Ἁγιάζεται δὲ ἡ ἑορτὴ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· α΄.) Διὰ τῆς καταπαύσεως ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων, γινομένης οὐχὶ μόνον ἀπὸ τοὺς κυρίους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς δούλους καὶ ὑπηρέτας, διὰ νὰ ἀπολαύωσιν ὅλοι κοινῶς ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς ἀναμνήσεως τῶν περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ εὐεργεσιῶν, καὶ νὰ ἐνασχο-

(α) Γενέσ. β, 2.— (β) Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε. Α. Θεσσαλ. ε, 17. — (γ) Κολοσσ. β, 16—17. — (δ) Εὐσέβ. ἐν βίῳ Κωνσταντίνου καὶ Σωζομ. Ἐκκλ. ἱστορ. α, 8. — (ε) Ἴδε τὴν Νεαρὰν ταύτην παρὰ Λεϋγκλαβίῳ Τόμ. Α. σελ. 169.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐζήλωσε καὶ τὴν κεφαλαιώδη ἀκροστιχίδα, καὶ αὐτὸν τὸν τονικὸν ῥυθμὸν τῶν εἰς τὴν Βάπτισιν ἰαμβείων, πρὸς ἃ μάλιστα διερρυθμίσθησαν τὰ πεντάστιχα. Σημείωσαι δέ, ὅτι λίαν ἀρχαῖον καὶ τῶν στιχηρῶν ᾠδῶν τὸ ἔθος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ· διότι καὶ Κλήμεντος τοῦ Στρωματέως σώζεται ἔμμετρος ἱερὸς ὕμνος (α), καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (β), καὶ Συνεσίου· πολλὰ δὲ μνημονεύονται μέλη στιχηρὰ καὶ τοῦ μακαρίου Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου (γ), καὶ ἄλλων θεοφόρων τοῦ θείου λόγου μελοποιῶν.

Ταῦτα περὶ τῶν ἐκδιδομένων ὑμνῳδῶν. Εὐχῆς ἔργον, ἂν εἴχομεν καὶ ἄλλα τῶν ἀλλαχοῦ σωζομένων ἀντίγραφα πρὸς παραβολὴν τοῦ ἡμετέρου κώδηκος· ἀλλ' ἐστέρξαμεν ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῖς παροῦσι (δ). Σὺ δὲ φιλόθεε ἀναγνῶστα χαῖρε, καὶ τῶν ἱερῶν τούτων ᾠδῶν ἀπόλαυε πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν, ὕ μ ν ο υ ς ᾄ δ ω ν π α τ έ ρ ω ν ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας, ἁγνά τε μέλη μέλπων, ἔχοντα τὸ τερπνὸν τῆς μελῳδίας μετὰ τῶν θείων δογμάτων ἐγκαταμεμιγμένον· καὶ δοξολόγει τὸν Θεὸν μετὰ τ ῶ ν ὁ σ ί ω ν α ὐ τ ο ῦ, καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ ῥύρανοβάμονος Ἀποστόλου «ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ᾀδων τε καὶ ψάλλων ἐν τῇ καρδίᾳ σου τῷ Κυρίῳ».

άννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐπιγράφονται καὶ παρὰ πᾶσι, ὁμολογοῦνται. Τὸν δὲ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν Ἰωάννου τοῦ Ἀ ρ κ λ ᾶ, ἑτέρου παρὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην, ποίημα κρίνουσιν ἄλλοι τε καὶ Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης. Οἱ δὲ καὶ τοῦτον τοῦ Δαμασκηνοῦ λέγουσι (καί τοι κατὰ τὴν φράσιν τῶν ἐκείνου γνησίων διαφέροντα)· βλ· Νικοδήμ. Ἑορτοδρόμιον σελ. 553. πρβλ. καὶ Fabric. Bibl. Graec. Vol XI. p. 175. Harl — (α) Κλήμ. Στρωματ. Παιδαγ. γ. [Βλ. αὐτὸν καὶ ὄπισθ. σελ. 532]. — (β) Γρηγ. Ναζ. Τόμ. β. σελ. 176, 185, 252.

(γ) «Ἐφραὶμ ὁ Σύρος (τῷ 368μ. χ.) τινὰ τῶν πονημάτων αὐτοῦ καὶ ᾄδεσθαι Σύροις παρέδωκε, διὰ τοῦ μέλους τοὺς ἀργοτέρους ἑφελκόμενος· φασὶ γὰρ τριακοσίας μυριάδας στίχων αὐτὸν ἐκδεδωκέναι τὸν ὄντως θεόσοφον». (Θεοφάν. Χρονογραφ. σελ. 54. Paris. 1655). «Καὶ ἐπειδὴ Ἁρμόνιος ὁ Βαρδησάνου ᾠδάς τινας συντεθήκει πάλαι, καὶ τῇ τοῦ μέλους ἡδονῇ τὴν ἀσέβειαν κεράσας κατεκήλει τοὺς ἀκούοντας, καὶ πρὸς ὄλεθρον ἤγρευε, τὴν ἁρμονίαν τοῦ μέλους ἐκεῖθεν λαβών, (ὁ Ἐφραὶμ), ἀνέμιξε τὴν εὐσέβειαν, καὶ προσενήνοχε τοῖς ἀκούουσιν ἥδιστον ὁμοῦ καὶ ὀνησιφόρον φάρμακον. Ταῦτα καὶ νῦν τὰ ᾄσματα φαιδροτέρας τῶν νικηφόρων μαρτύρων τὰς πανηγύρεις ποιεῖ». Θεοδώρ. Ἐκκλ. ἱστορ. λόγ. δ. κεφ. κς'. σελ. 498. Τόμ. Γ. ἔκδ. Εὐγ. — (δ) Σημείωσαι, ὅτι πολλὰ τῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἐσφαλμένων ἐπηνώρθωσεν ὁ ἀοίδιμος· οὕτω δὲ καὶ μετὰ τὴν τύπωσιν τὸν ἀδιανόητον τρίτον πρὸ τοῦ τελευταίου στίχον τοῦ ἑσχάτου ἰαμβικοῦ κανόνος (σελ. 186) ἔχει διωρθωμένον ἐν τῷ περισελίδῳ ᾠδί, «Κόσμῳ τε κόσμος εὐσεβείας λαμπρύνων».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ήθικὴν διαγωγὴν τῶν μαθητῶν καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν, νὰ κοινοποιῇ ὅ,τι γινώσκει πρὸς τὸν Κυβερνήτην κατὰ μόνας.

ιϐ) Νὰ φροντίζῃ συνεχῶς εἰς ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ὡρῶν, καθ' ἃς διαιρεῖται τὸ ἡμερονύκτιον εἴς τε τὰς σπουδὰς τῶν μαθημάτων καὶ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν τῶν μαθητῶν. Ἰδού, κατ' ἐμὴν γνώμην, ἡ τούτων διαίρεσις πρὸς εὔτακτον τοῦ χρόνου διανομήν. Τῇ 5 ὥρᾳ μετὰ τὸ μεσονύκτιον νὰ σημαίνῃ τὸ σήμαντρον τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου, καὶ νὰ ἐγείρωνται ἐκ τοῦ ὕπνου οἱ μαθηταί.

Τῃ 5 καὶ 1)4 νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἅπαντες, καὶ νὰ γίνηται παρὰ τοῦ ἱερέως ὁ εὐλογητός.

Τῇ 7 ὥρᾳ ἀπολύει ἡ Ἐκκλησία μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας (α)· ἀπὸ δὲ τῆς 7 μέχρι τῆς ὀγδόης μελετῶσιν ἕκαστος τὸ μάθημα εἰς τὸ κοινὸν μελετητήριον μετὰ τῆς προσηκούσης εὐκοσμίας καὶ τάξεως. Εἶναι δὲ ἀναγκαία καὶ ἡ περὶ τὴν μελέτην καὶ τὴν σημείωσιν τῶν παρατηρήσεων μέθοδος, ἥντινα πρέπει νὰ διορίσωσιν ἐξ ἅπαντος οἱ διδάσκαλοι.

Τῇ 8 ἄρχονται αἱ παραδόσεις μέχρι τῆς 12 1)2 (τρία μαθήματα παραδίδονται τὸ πρωΐ, ἕκαστον εἰς μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν). Ἡμίσειαν ὥραν ἀναπαύονται περιπατοῦντες ἢ συνδιαλεγόμενοι εἰς τὸ κοινὸν μελετητήριον.

Τῇ 1 ὥρᾳ μετὰ μεσημβρίαν προσκαλοῦνται εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ κάθηνται ὥραν μίαν.

Τῇ 2 ἀνίστανται καὶ μετὰ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπαύονται ἢ περιπατοῦσιν εἰς τόπον διωρισμένον (ἔξω τῶν οἰκημάτων).

Τῇ 3 καὶ 4 μέχρι τῆς 5 ἐπαναλαμβάνουσιν ἕκαστος τὸ τεταγμένον μάθημα εἰς τὰς μετὰ μεσημβρίαν γινομένας παραδόσεις.

Τῇ 5 κρούει τὸ σήμαντρον τοῦ ἑσπερινοῦ, καὶ εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς ἀκρόασιν αὐτοῦ διαρκοῦντος τρία τέταρτα τῆς ὥρας.

Τῇ 6 μετὰ μεσημβρίαν ἐξέρχονται εἰς περίπατον, ἢ εἰς ἄλλας κοσμίους γυμνάσεις σωματικάς, ὥραν μίαν.

Τῇ 7 ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ κοινὰ μελετητήρια, καὶ ἀσχολεῖται ἕκαστος εἰς μελέτην ὥρας δύω μέχρι τῆς ἐννάτης.

(α) Ὅταν δὲν γίνηται λειτουργία, τὰς καθημερινὰς ἀναγινώσκονται καὶ αἱ ὧραι, κατὰ δὲ τὰς ἑορτὰς ἡ μὲν τρίτη καὶ ἕκτη ἀναγινώσκεται κατὰ τὴν μεσημβρίαν πρὸ τοῦ γεύματος, ἡ δὲ ἐννάτη πρὸ τοῦ ἑσπερινοῦ πάντοτε.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ανανέωσιν τῆς ἀρχαίας δόξης τῆς Ἐκκλησίας νὰ κατηχῶσι τὰ τῶν χριστιανῶν παιδία, καὶ νὰ ἐμπνέωσιν εἰς αὐτὰ τὸ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν βαθύτατον σέβας, τὸ πρώτιστον ἐμπόδιον τῆς διαφθορᾶς τῶν ἠθῶν.

Ταῦτα, ὦ φίλοι Σμυρναῖοι, δίκαιον ἔκρινα νὰ προτάξω πρὸ τῆς καταληκτικῆς ταύτης βίβλου· ἐκ τῆς ὁποίας ἐάν τι ὄφελος προέλθῃ, τούτου τὴν χάριν δίκαιος εἶναι ν' ἀπολαμβάνῃ ὁ φιλογενὴς ἅμα καὶ φιλόθεος Κύριος Ἠλίας Βαλλῆς, ὅστις ἀμιλλώμενος πρὸς τὴν γενναιότητα τῶν συνεπιτρόπων του καὶ συναρρώγων τοῦ Φιλολογικοῦ ἡμῶν Γυμνασίου ἐξώδευσεν ἐλευθερίῳ χειρὶ τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην εἰς ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου, ὑποσχόμενος καὶ εἰς ἄλλων καλῶν βιβλίων τύπωσιν τὴν φιλάδελφον συνδρομήν του.

Ἀνδρῶν δὲ χρηστῶν ἔργα θεοφιλέστατα.

αφιβ. Δεκεμβρίου δ. ἐν Σμύρνῃ.

Κωνσταντῖνος πρεσβύτερος
καὶ Οἰκονόμος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

«γένος μάγων πάντα γινωσκόντων». Καὶ αὐτὸς ὁ Λουκιανὸς τοὺς ἐν Βαβυλῶνι νεκρομάντεις μνημονεύσας ὡς τοῦ Ζωροάστρου μαθητὰς καὶ διαδόχους, μετ' ὀλίγον παρακατιὼν Χαλδαίους ἔγραψεν ἀντὶ μάγων (α). Τοιαύτην σύγχυσιν πάσχει τὸ περσικὸν μάγος καὶ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν μάντις (παρὰ τὸ μαίνω)· σημαίνει δὲ τοῦτο κυρίως τὸν ἐνθουσιῶντα θεοπρόπον χρησμολόγον, ὅστις προλέγει τὰ μέλλοντα γνωρίζων τὰ παρὰ τῶν Θεῶν σημαινόμενα διά τινων συμβόλων ὁρατῶν ἢ ἀκουστῶν, οἷον οἰωνῶν, κληδόνων κτλ. (α). Ὅτι δὲ τὸ μάντις ἐξελήφθη καὶ ἐπὶ τῶν ἀστρολόγων, ἐδήλωσεν ὁ ἐπιγραμματοποιὸς Λεωνίδας εἰς τὸ σκωπτικὸν τετράστιχον.

Μάντιες ἀστερόεσσαν ὅσοι ζητεῖτε κέλευθον,
Ἔρροιτ' εἰκαίης ψευδολόγοι σοφίης·
Ὑμέας ἀφροσύνη μαιώσατο, τόλμα δ' ἔτικτε
Τλήμονας, οὐδ' ἰδίην εἰδότας ἀκλείην» (γ).

Ὁ δὲ Νόννος ἀκρατέστερον εἶπε καὶ μαντόμαγον συνθέτως, τοῦτ' ἔστι μάντιν μαγευτήν (δ). Πλὴν ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀκριβεστέροις διακρίνονται αὗται αἱ ἐπωνυμίαι καὶ τὸ μάγος τίθεται ἐπὶ τῆς κυρίας αὐτοῦ σημασίας. Παλαιὸν δὲ τὸ τῶν Μάγων φῦλον καὶ τῶν Αἰγυπτίων σοφῶν πρεσβύτερον ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης (ε). Ὁ δὲ Κλέαρχος καὶ τοὺς τῆς Ἰνδίας Γυμνοσοφιστὰς ἀπογόνους εἶπε τῶν μάγων (ζ). Ὅσοι δὲ τῶν παλαιῶν ἠγνόουν τὴν μεταξὺ τῶν Ἰουδαϊκῶν καὶ Περσικῶν νομίμων διαφοράν, ἐνόμισαν ψευδῶς καὶ γελοίως, ὅτι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκ τῶν Μαγικῶν δογμάτων ἠρύσαντο, πλὴν εἰ μή που παρατηρήσαντες τὰς εἰς τῶν ἐθνικῶν τὴν πλάνην συχνάκις γενομένας τῶν Ἰουδαίων παρεκτροπὰς καὶ ἀσεβείας (περὶ ὧν ὑπό τε τῶν προφητῶν ἐξηλέγχθησαν, καὶ ἡ θεία δίκη τούτους μετῆλθεν) ἐνόμισαν ὅτι τοιαῦτα ἦσαν καὶ τὰ γνήσια αὐτῶν νόμιμα (η). Τούτων τῶν ἀρχαίων Μάγων διήκουσε μὲν καὶ Πυθαγόρας ὁ ἡμέτερος «ἐπῳδαῖς καὶ

(α) Λουκιαν. Νεκυομ. §. 6. — (β) Ξενοφ. Κύρ. παιδ. Α. ς, 2. πρβλ. Σοφ. Οἰδ. Τύρ. στίχ. 305. καὶ Σχολ. εἰς Ἰλιάδ. α, 62. — (γ) Jacobs Delect. Epigram. Graec. p. 180. πρβλ. καὶ Juvenal. Satyr. VI. 553. καὶ Tacit. Hist. I. 22.

(δ) Νόνν. ἱστορ. συναγ. α. 45. καὶ Εὐδοκ. σελ. 227.

(ε) Ἀριστ. παρὰ Λαερτ. προοίμ. §. 6. Βλ. καὶ Σουΐδ. λ. μάγος. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων Βλ. Th. Hyde de Relig. vet. Persar. p. 30. καὶ Reland. Disert. VIII. De veter. L. Persar. pag. 188—191.

(ζ) Λαέρτ. προοίμ. §. 6. — (η) Λαέρτ. αὐτ. πρβλ. Στράβ. ις. 762.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εἰς ἐκεῖνο τῶν εὐσεβῶν τὸ πολίτευμα, ὅπου ὁ νομοθέτης τοὺς μὲν ἱεροὺς καὶ πατρίους θεσμούς, ἐν οἷς ἐντέθραπται τὸ ἔθνος, ἢ πολλοὺς ἢ ὀλίγους, ἀκυρώσας ὡς ἀρχαϊκούς, ἀποθέσῃ κατὰ μέρος ἀχρήστους, καθὼς ἀποθησαυρίζουσιν ἐν τοῖς μουσείοις τὰ τῆς ἀρχαιότητος ἐρείπια πρὸς μόνην σπουδὴν τῶν ἀρχαιολόγων, αὐτὸς δὲ μεταφέρει ξένους νόμους, παρ' ἄλλων δανεισάμενος ἐθνῶν καὶ τὴν χώραν καὶ τὸ θρήσκευμα καὶ τὸν χαρακτῆρα διαφερόντων, καὶ νόμους μάλιστα τεθέντας πολλάκις κατά τινας περιστάσεις εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη κυρίως ἰδιαζούσας, πρὸς δὲ τὴν πολιτείαν, εἰς ἣν εἰσάγονται, παντάπασιν ἀγνώστους καὶ ἀλλοτρίας! Τοιοῦτοι νομοθέται ὁμοιάζουσιν οὐχὶ πάντως ἰατροὺς (ὁποῖος ὑπάρχει ὁ ἀληθὴς νομοθέτης, τὰ ὑγιεινὰ καὶ προσηνῆ καὶ σωτήρια νομοθετῶν ἁρμοζόντως καὶ προσφυῶς εἰς τὴν χρᾶσιν τῆς κοινωνίας), ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοιάζουσι μαγείρους ὀψαρτυτάς, μίαν χύτραν ἐκ ποικίλων καὶ παντοδαπῶν ἀρτύοντας ἐψημάτων, ὀλίγα μὲν τέρπουσαν, μεγάλα δὲ βλάπτουσαν, καὶ χαλῶσαν καὶ τοὺς τόνους τῶν ἠθῶν καὶ τὰ νεῦρα τῆς πολιτείας. Τοιοῦτοι νομοθέται πράττουσι παρόμοια, ὡς καὶ ἂν ἱμάτιον ἢ πῖλον ἢ ὑποδήματα ἀπ' ἄλλου σώματος λαβόντες, εἰς ἄλλο περιβάλλωσι, μηδόλως προσαρμόζοντα μήτε πρὸς τοὺς πόδας μήτε πρὸς τὴν κεφαλὴν μήτε πρὸς τἀνάστημα καὶ τὸν ὄγκον τοῦ περιβαλλομένου. Καί τοι ταῦτα μὲν ἐνοχλοῦσι σωματικῶς· νόμοι δὲ ξένοι καὶ ἀσύμφυλοι, μεταφυτευθέντες ἀκρίτως ἀπ' ἄλλης εἰς ἄλλην διαφέρουσαν κοινωνίαν, ὅταν ἀντιπνέωσι μάλιστα πρὸς τὰ πάτρια νόμιμα, τὰ περὶ τὰς ἁγιστείας καὶ τὰς τάξεις τὰς ἱεροπρεπεῖς εὐαγῶς καθωσιωμένα, τοιοῦτοι νόμοι βλάπτουσι καιρίως τὰς ψυχὰς καὶ τὰ ἤθη τῆς κοινωνίας ἐκείνης· διότι παραλύουσι κατὰ μικρὸν τοὺς συνδέσμους τῆς πατρῴας εὐσεβείας, μεθ' ἧς ἦσαν τὰ νόμιμα συνηρμολογημένα· μετὰ δὲ τούτων, ἢ ῥητῶς ἢ πλαγίως ἀκυρωθέντων, συγκαταπίπτει κατ' ὀλίγον ὑπερειπόμενον καὶ ὅλον τὸ πάτριον σέβας, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ συνεχομένη τοῦ ἔθνους ἠθική. Φέρομεν παραδείγματα.

Ὅταν ἐξ ὑποθέσεως εἰς ὀρθόδοξον λαὸν εἰσαχθῇ νόμος ἐπιτάσσων ὅρκους συνεχεῖς καὶ διὰ μικρὰς αἰτίας, καὶ ὅπου καὶ ὅπως ἂν τύχῃ ὀμνυομένους, ἐναντίον τῆς πατροπαραδότου καὶ θείας ἐντολῆς, τῆς, «οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ», τότε μὴ ἀμφιβάλῃς ὅτι τρόπον τινὰ συννομοθετεῖται εἰς τὰς χυδαίας ψυχὰς καὶ ἡ πρὸς τὸ μέγα καὶ φρικτὸν τοῦ ὅρκου χρῆμα περιφρόνησις· καὶ ψυχραίνεται μὲν τὸ τοῦ θείου φόβου σωτήριον πῦρ, πολλαπλασιάζεται δὲ τῶν ἀθλίων

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν Σωφροσύνην, τῆς ὁποίας εἶναι δύω οἱ γενικοὶ κανόνες· α΄.) ἡ παντελὴς ἀποχὴ ἀπὸ τὰς ἀθεμίτους ἡδονάς· β΄.) ἡ μετρία χρῆσις τῶν κοσμικῶν, ἡ ὁποία θεωρουμένη μὲν περὶ τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς ὀνομάζεται εἰδικώτερον σωφροσύνη, εἰς τὴν ὁποίαν ἀντίκειται ἡ ἀκολασία καὶ ἀκαθαρσία (α)· θεωρουμένη δὲ περὶ τὰ πλούτη ὀνομάζεται αὐτάρκεια (β)· καὶ ὅταν κοινοποιῇ καὶ εἰς ἄλλους τὸν πλοῦτον, ὀνομάζεται εὐποιΐα, εἰς τὴν ὁποίαν ἀντίκειται ἡ φιλαργυρία καὶ πλεονεξία· θεωρουμένη δὲ τέλος περὶ τὴν δόξαν ὀνομάζεται μετριοφροσύνη, ἐναντίαν ἔχουσα τὴν φιλοδοξίαν, ἐκ τῆς ὁποίας πηγάζουσιν ἡ φιλαυτία, ἡ ὑπεροψία τῶν ἄλλων, καὶ ἡ περὶ τὴν δίαιταν πολυτέλεια καὶ ματαιότης (γ)· Γ΄.) τὰ καθήκοντα τὰ μερικώτερα, τὰ πρὸς τοὺς οἰκείους ἑκάστου, περικλειόμενα εἰς τὴν Ε΄. ἐντολήν· Δ΄.) τὰ γενικὰ πρὸς πάντα πλησίον καθήκοντα, εἰς τὴν ς΄. καὶ Η΄. καὶ Θ΄. ἐντολὴν ἐμπεριλαμβανόμενα, καὶ ὁμοῦ μὲ τὰ μερικώτερα εἰς τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς δικαιοσύνης ἀναφερόμενα· Ε΄.) καὶ τελευταῖον τὴν γενναιότητα τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀντιτασσώμεθα εἰς τοὺς πονηροὺς λογισμούς, ὑπὸ τῆς Ι΄. ἐντολῆς θεσπιζομένην καὶ εἰς τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἀνδρίας ὑπαγομένην. Δι' αὐτῆς οὐχὶ μόνον τὰς αἰσχρὰς ἐπιθυμίας καταπατοῦμεν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν θλίψιν ἐλαφρῶς ὑπομένομεν. Δύω δὲ εἶναι τὰ τῶν θλίψεων εἴδη, ά) κοιναί, οἷον ἀσθένειαι, δυσχίαι κτλ., καὶ β΄) μερικαὶ εἰς μόνους τοὺς πιστοὺς ὑπὸ τῶν ἀπίστων ἐπιφερόμεναι. Δύω εἶναι ὡσαύτως καὶ τῶν θλιβομένων τὰ καθήκοντα· α΄.) ἡ ὑπομονὴ μετ' εὐχαριστίας· καὶ β΄.) ἡ ἐκ τῶν θλίψεων ὠφέλεια εἰς τὸ νὰ γίνωνται προσεκτικώτεροι περὶ τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα, καὶ νὰ μὴ καταπίπτωσιν. Οὕτω λοιπὸν εἰς τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς περιέχονται ὅλα τὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ σώματος συμβάλλοντα καθήκοντα, καὶ ὅλαι αἱ ἀρεταὶ ὑπὸ τὰς ῥηθείσας τέσσαρας μεγίστας ἀρετὰς τῆς ἠθικῆς ὑπαγόμεναι, λέγω δὲ φρόνησιν, καὶ σωφροσύνην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρίαν, τῶν ὁποίων ὅλων τὸ κεφάλαιον εἶναι ἥ τε πρὸς Θεὸν καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Μακάριοι εἶναι ὅσοι γυμνάζονται νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου, καὶ κρατοῦσι τὴν ἀρετὴν ὡς μέγα

(α) Τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας. Ῥωμ. ιγ, 14.

(β) Α΄. Τιμόθ. ς, 7—19. — (γ) Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. Α΄. Ἰωάν. β, 15.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἔκρινεν ἀκριβέστερον) τοὺς λόγους τῆς ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Φιλαρέτου Συνόδου, παρήγαγε καὶ βίβλον περιέχουσαν τὴν ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Συμεὼν (τῷ **1484**) προμνημονευθεῖσαν Ἀκολουθίαν καὶ ψῆφον τῆς μεγάλης ἐκείνης Συνόδου, καὶ οὕτως ἐψηφίσατο καὶ αὕτη μὴ ἀναβαπτίζειν, μύρῳ δὲ μόνον χρίειν τοὺς ἐκ τῶν Λατίνων προσερχομένους (ἴδε τὴν Παλμέρειον Διατριβὴν σελ. **167—178**). Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα σημειωτέον τὰ ἑξῆς. α) Αὕτη ἡ ἐν Μόσχᾳ ἱερὰ καὶ μεγάλη Σύνοδος ἐπηκολούθησε τὴν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Συμεῶνος ἐν Κωνσταντινουπόλει προλαβοῦσαν Συνοδικὴν ὑποτύπωσιν καὶ διάγνωσιν περὶ τοῦ μὴ βαπτίζεσθαι, μύρῳ δὲ μόνον χρίεσθαι τοὺς Λατίνους. Ὥστε ἡ τοιαύτη κατὰ τὴν Ῥωσσίαν συγκατάβασις ἐγένετο κοινῇ ψήφῳ τῆς Ἀνατολικῆς. β) Οὐ χωρὶς ἀνάγκης κατεπειγούσης, ἀλλὰ διὰ περιστάσεις τοπικὰς ἐπισκηψάσας ἐβιάσθη ὁ εὐσεβέστατος ἐκεῖνος βασιλεὺς Ἀλέξιος ἵνα προβάλῃ καὶ εἰς ταύτην τὴν μεγάλην Σύνοδον τὸ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου αὐτοῦ πάπου Φιλαρέτου λυθὲν περὶ τοῦ βαπτίσματος ζήτημα. Καὶ τούτου δεῖξις προφανὴς ἡ τότε κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ῥωσσίας μεγάλη καὶ λυσσώδης καταδρομὴ τῶν γειτονευόντων λατινοφρόνων Πολωνῶν καὶ Λιθουανῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτοῖς γενομένων Οὐνιτῶν, ὡς ἀναγινώσκομεν ἐν ταῖς ἱστορίαις. γ) Ἡ μεγάλη αὕτη Σύνοδος φαίνεται μέν, ὅτι ἐθέσπισε τἀναντία πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φιλαρέτου· ἀλλὰ φαίνεται μόνον, πραγματικῶς δὲ θεωρουμένου τοῦ ζητήματος, βλέπει πᾶς τις προφανῶς ὅτι ἡ μὲν ἐπὶ Φιλαρέτου ἐψήφισε κατ᾽ ἀκρίβειαν, ἡ δ᾽ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου αὕτη κατὰ συγκατάβασιν (ὅπως ἂν καὶ ἄλλως ἐσπούδατε τὴν ψῆφον αὐτῆς δικαιολογῆσαι). Κἀκεῖνο συγχρόνως θεωρητέον. Μεταξὺ τῶν τότε πολεμίων τῆς Ῥωσσίας ἦσαν, ὡς προείπομεν, οὐ μόνον οἱ ἀκράτως λατινίζοντες, ἀλλὰ καὶ οἱ τερατώδεις Οὐνῖται· οὗτοι δ᾽ ἐβαπτίζοντο καὶ τότε καὶ σήμερον (ὅπου ὑπάρχουσι) τὸ γνήσιον τῆς Ἐκκλησίας βάπτισμα. Ὥστε καὶ αὕτη ἡ ἐν Μόσχᾳ μεγάλη Σύνοδος συνῆψεν ὀρθῶς πρὸς τῇ συγκαταβάσει καὶ τὴν ἀκρίβειαν, ἵνα μήτε τῶν προσερχομένων Οὐνιτῶν τὸ ἅγιον βάπτισμα δευτερώσῃ, καὶ τοὺς Λατίνους διὰ τῆς οἰκονομίας ἐξημερώσῃ πρὸς ἕνωσιν προσβιβάζουσα, καθὼς ἀνωτέρω προείπομεν διαλαμβάνοντες τὰ περὶ τοῦ ἁγίου Μάρκου καὶ τῶν περὶ αὐτόν. δ) Ἡ συγκατάβασις αὕτη ἀπέβλεπε μόνον τὰ κατὰ τὴν Ῥωσσίαν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς περιφερείας τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων. Ὅθεν οὐδ᾽ ἐφηρμόσθη

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἕως οὗ ὀψέ ποτε καὶ μετὰ μυρίους πόνους καὶ κόπους πωλοδαμνηθῇ. Εἰ δὲ καὶ κατοικήσει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ ἡ δοξοσοφία (ὡς πολλάκις πάσχουσιν οἱ σχολαστικοὶ νέοι, ὅταν δὲν ἀκούωσι τῶν πρεσβυτέρων καὶ διδασκάλων τὰς σοφωτέρας συμβουλάς), τότε ἡ αὐτοῦ διάνοια νομίζουσα μικρὰ καὶ οὐτιδανὰ πάντα τὰ κοινῶς καὶ συνήθως πρεσβευόμενα καὶ πραττόμενα, φέρεται μετέωρος πανταχοῦ, καὶ γεωμετρεῖ τά τε γῆς ὑπένερθε καὶ τὰ ἐπίπερθε (κατὰ Πίνδαρον), καὶ ἐρευνᾷ πᾶσαν τῶν ὅλων τὴν φύσιν, καὶ φαντάζεται πάντα νέα καὶ ἀσυνήθη, τὰ δὲ νενομισμένα καταγελᾷ ὡς ἀρχαῖα καὶ ἤδη εὐρωτιῶντα, καὶ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν πράγματα παραβλέπει, καὶ οὐδὲ θέλει νὰ ἐξεύρῃ τίς ὁ γείτων καὶ ὁ πλησίον, καὶ τί ποτε πράττει, καὶ πῶς ποτε διάγων ἀδικεῖ, ἢ δικαιοπραγεῖ, ἢ βλάπτει, ἢ ὠφελεῖ τὴν κοινωνίαν. Τὸν σοφὸν τοῦτον σχολαστικὸν λανθάνει πολλάκις καθόλου καὶ ἐὰν εἶναι ἄνθρωπος ἢ ἄλλο τι θρέμμα ὁ πλησίον! ἕως οὗ πάντοτε νεωτερίζων καὶ βλέπων πάντοτε πρὸς τὰ ἄστρα καὶ τὰ ὕψη, ὡς ὁ Θαλῆς, πίπτει, τέλος, εἰς τὸ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ χαῖνον φρέαρ τῆς δυστυχίας, καὶ γίνεται πτῶμα γελοῖον ἐν ταὐτῷ καὶ ἐλεεινόν (α). Ἀλλὰ τοὺς μὲν δοξοσόφους νέους ἂς ἀφήσωμεν τὸν καιρὸν καὶ τὴν πεῖραν καὶ τὴν δυστυχίαν αὐτὴν νὰ ἐξυπνίζωσιν ἀπὸ τοῦ βαθέως ὀνείρου, καὶ νὰ σωφρονίζωσιν αὐτούς. Ὅσοι δὲ μέλλουσι νὰ γίνωσι μαθηταὶ καὶ λειτουργοὶ τοῦ πράου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ, οὗτοι δὲν πρέπει νὰ ἀνατρέφωνται μακρὰν τῶν πλησίον αὐτῶν, μεθ' ὧν μέλλουσι νὰ συναγωνισθῶσι συζευχθέντες εἰς τὸν αὐτὸν τῆς πολιτείας ζυγόν. Οὐδεμία βλάβη ἠθῶν εἰς τοὺς σχολάζοντας νέους δὲν θέλει προξενηθῇ ὡς ἐκ τῆς πόλεως, ὅταν οἱ τῆς Ἀκαδημίας ἐπιστάται καὶ διδάσκαλοι προσέχωσιν ἐπαγρυπνοῦντες εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν διαγωγήν. Χωρὶς δὲ τῆς προσηκούσης παρὰ τούτων ἐπιμελείας καὶ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ λιπαρᾶς ὁδηγίας, κινδυνεύουσι νὰ διαφθαρῶσιν οἱ νέοι καὶ εἰς αὐτὰ τῆς ἐρημίας τὰ ἔσχατα βάθη· τὸ φυτὸν τῆς κακίας, ὡς καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς, βλαστάνει πανταχοῦ. Διὰ ταῦτα κρίνω καλὸν καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἱδρυθῇ ἡ Ἀκαδημία εἰς πόλιν, καὶ πόλιν μεγάλην, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τῆς Ἑλληνικῆς διοικήσεως Μητρόπολιν ἡ πρώτη τῶν ἄλλων μετὰ ταῦτα σὺν Θεῷ συσταθησομένων Ἐκκλησιαστικῶν Ἀκαδημιῶν. Αὐτοῦ σχολάζοντες οἱ τρόφιμοι μακρὰν πάσης τύρβης οἰκιακῆς καὶ μερίμνης καὶ ἀσχολίας ἰδιαιτέρας, θέλουσι

(α) Βλ. Πλάτων. ἐν Θεαιτήτῳ. σελ. 116. Bip.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

§. κ΄. Ἔτι γὰρ περὶ τὰ τέλη τοῦ ς αἰῶνος (εἴτι δ' ἀρχαιότερον λέγομεν παρακατιόντες §. κδ) οἱ κατὰ τὴν Ἱσπανίαν Ἀρειανοὶ βαπτίζοντες ὅπερ ἐκράτουν βάπτισμα τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐν τρισὶ καταδύσεσι καὶ ἰσαρίθμοις ταῖς θείαις ἐπικλήσεσιν, ἐπειρῶντο καὶ ἐκ τούτου ἀποδεικνύειν ἥττονα κατ' ἀξίαν καὶ διαφέροντα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὰ δύο λοιπὰ τῆς ὁμοουσίου Τριάδος πρόσωπα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα· καθότι καὶ τὰ τούτων ὀνόματα οὐχὶ συμφυῶς καὶ συγχρόνως τῷ τοῦ Πατρός, ἀλλὰ ὑστεροταγῶς καὶ διηρημένως, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν καταδύσεων, ἐκφωνοῦνται. Τοῦτο τὸ παχυλὸν καὶ παμμάταιον σόφισμα διαφεύγοντές τινες τῶν Ἱσπανῶν, ἔκριναν καλὸν ἐν τῇ κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησίᾳ τὰς τρεῖς τοῦ βαπτίσματος καταδύσεις εἰς μίαν συστεῖλαι μόνην, ἐπιλεγομένων συνάμα καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς ὑπερουσίου θεότητος, ἵνα διὰ τῆς μιᾶς καταδύσεως καὶ τὸ ἐνιαῖον τῆς θείας φύσεως καὶ τὸ ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον τῆς Τριάδος ἐξεικονίζηται καὶ διακηρύττηται. Ἔγραψε δὲ περὶ τούτου Λέανδρος ἐπίσκοπος Ἱσπάλεως ἐπιστολὴν πρὸς τὸν τότε Πάπαν Ρώμης Γρηγόριον τὸν Μάγνον (τὸν καθ' ἡμᾶς Διάλογον)· καὶ οὗτος ὁ ἱερὸς Πατὴρ ἐνέκρινεν (ὡς μήποτ' ὤφελε) τὴν ἄθεσμον ταύτην ἐπίνοιαν, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς πρὸς τὸν Λέανδρον σωζομένης ἐπιστολῆς (Βιβλ. Α. ἐπιστ. 41), γνωματεύσας ἐπίσης ὀρθὸν καὶ μηδὲν πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως διαφέρον, κἄν τε διὰ μιᾶς, κἄν τε διὰ τριῶν καταδύσεων τὸ βάπτισμα τελῆται. «Καὶ ἡμεῖς μέν (φησὶ) διὰ τριῶν βαπτίζομεν. Τηρητέον δ' οὖν (προστίθησιν) ἑκάστῳ τὸ ἔθος τῆς εἰς ἣν ἀνήκει ἐκκλησίας». Παπαί! ποῖον ἔθος; καὶ ἐκ ποίας ἀρχαιότητος καταβάν; Αὐτὸς ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Πελάγιος κατέκρινε τοῦτο δὴ τὸ μονοκατάδυτον, ἐν τρισὶ καταδύσεσι βαπτίζειν διδάξας (α). Ἔκτοτε κατενεμήθη τὴν Ἱσπανίαν ὁ πολὺς τοῦ σχίσματος ἐμπρησμός (β), τῶν μὲν ἀποβαλλόντων τὸ τριττὸν τῆς καταδύσεως, ὡς ὄζον ἀρειανισμοῦ, τῶν δὲ κρατούντων τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Τότε συγχρόνως ἔγραψε πρὸς τὸν Λέ-

---

(α) Gratian de Consecratione dis. 4. — (β) Ἐμπρησμὸς ἀσυγκρίτως ὀλεθριώτερος τῆς πυρκαϊᾶς, δι' ἧς ὁ ἄκριτος ἐνίοτε ζῆλος τοῦ ἀοιδίμου τούτου πατρὸς καὶ φωστῆρος τῆς Ἐκκλησίας Γρηγορίου κατέκαυσεν (ὡς ἱστοροῦσι Λατῖνοι) τὴν ἐν Ῥώμῃ Παλατινὴν λεγομένην βιβλιοθήκην πλεῖστα καὶ ἀξιολογώτατα τῆς τῶν ἐθνικῶν σοφίας ἔχουσαν ὑπομνήματα· «Scripta Palatinus quaecumqve tenebat Apollo». βλ. Ioan. Sarisburiens. παρὰ Cave Script. Eccles. Hist. Lit. p. 304.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δεῖ), ὑμεῖς μεταβαίνετε εἰς τὴν ὕλην καὶ τό, διὸ ὃ ἢ ἐν ᾧ βαπτίζετε (ὡς λέγετε)· ῥαντίζειν μὲν ἢ ἐπιχεῖν ὁμολογεῖτε, ὕδατι δὲ ὅμως καὶ οὐκ οἴνῳ ἢ τινι τῶν ἄλλων ὑγρῶν. Ἀλλ' ὅτι μὲν καὶ τὸ οἰνοβάπτισμα (ὕδατος ἀπόντος) συνεχώρησεν ὁ ποντίφηξ Στέφανος ὁ Β, ὀψόμεθα ἐν τοῖς ἑξῆς (§. κγ. σημ. τί γὰρ σὺκ ἐτόλμησεν ἡ καινότομος νόσος;). Ὑμεῖς δέ, ὦ ἀγαθοί, τὸ μὲν στοιχεῖον ὀρθῶς ποιεῖτε κρατοῦντες, καὶ οὐδεὶς περὶ τούτου ὑμῖν ἐγκαλεῖ. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ὀφείλετε δεῖξαι καὶ δικαιῶσαι, τὴν περὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ τοῦ στοιχείου μετατροπήν. Ταύτην, λέγω, τὴν εἰς βραχυστάκτους ῥανίδας ἀπομείωσιν, καί, ὡς εἰπεῖν, ἀποξέγνωσιν τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας «τῆς πηγῆς τοῦ σωτηρίου καὶ ζῶντος ὕδατος» (πρὸς ὅπερ οἱ διψῶντες πορεύεσθαι προφητικῶς διετάχθησαν), εἰ καὶ μὴ παρὰ τοῖς Ἀποστόλοις ἀνέγνωτε, ἀλλὰ μήπως ἀνέγνωτε ταύτην παράγε τοῖς Ἀποστολικοῖς Πατράσιν, ἢ καὶ ἐν Συνόδοις Οἰκουμενικαῖς τεθεσπισμένην, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βεβαιουμένην καὶ διενεργουμένην ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ; Τί δὲ παριδόντες καὶ τὴν ἣν καὶ οἱ Πατέρες ὑμῶν ἀκριβῶς διετήρουν ἁγίαν τῆς καθόλου ἐκκλησίας διάταξιν, καὶ αὐτὴν τὴν (ἐφ' ᾗ μάλιστα καυχᾶσθε) θείαν αὐθεντίαν καὶ τὸ κῦρος τῆς Γραφῆς, προὐτιμήσατε ψευδεῖς διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων, ἀκυροῦντα τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ; Εἰ δὲ καὶ ἡ ἐπίκλησις τῶν ὀνομάτων τῆς Παναγίας Τριάδος ὀρθῶς μὲν ἐπιφωνεῖται, γίνεται δὲ ὅμως οὐκ εἰς τὸ βαπτίζειν (ὡς διέταξεν ὁ Κύριος), ἀλλ' ἐξεπίτηδες εἰς τὸ ῥαντίζειν ἢ ἐπιχεῖν, ἆρά γε ἡ θεία αὕτη ἐπίκλησις ἐνεργεῖ πρὸς τελείωσιν τῶν μυστηρίων, καὶ λυσιτελεῖ ποτε μόνον τὸ Κύριε, Κύριε λεγόμενον (Ματθ. ζ, 22), ὅταν οἱ τοῦτο λέγοντες μὴ ποιῶσι συνάμα καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, καὶ (τὸ χείριστον) ὅταν ἐπικαλῶνται τὸ θεῖον ὄνομα ἐπ' αὐτῇ τῇ ἀθετήσει τῆς θείας ἐντολῆς; Μή τι ἐκ τούτου ἁγιάζεται καὶ αὐτὴ ἡ ἀθέτησις; Ἀλλὰ τοῦτ' ἂν εἴη ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ γραφικόν· «Ὅσια μοι γένοιτο, ὅτι ἐν τῇ ἀποπλανήσει τῆς καρδίας μου πορεύσομαι» (Δευτερ. κθ, 19). Ἡμεῖς δ' ἐκεῖνο πρεσβεύομεν, ὅτι «οἱ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσονται» (Σοφ. Σολ. ς,10). Τελευταῖον, μήπως ἐνταῦθα συμβαίνει τις παραλογισμός; Νομίζων γάρ τις (ἴσως ἐκ περιφιλαυτίας), ὅτι καταφρονεῖται αὐτὸς ὁ τὴν τῆς Τριάδος ἐπίκλησιν ὀρθῶς ἐπ' οὐκ ὀρθῷ πράγματι (τῷ ῥαντισμῷ) ἐπιφωνήσας, ἔπειτ' αἰδούμενος διορθῶσαι τὸ πρᾶγμα (ἵνα καὶ τοῦτο πρὸς

τὸν κλῆρον πεμφθεῖσαν ἐπιστολὴν (τῷ 1723) (α)· «ἐν ᾗ, φησίν, οἱ Πατριάρχαι, καί τοι γινώσκοντες ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ δι' ἐπιχύσεως τὸ βάπτισμα τελούμενον, ἐν ᾧ περὶ τοῦ βαπτίσματος ἄλις διεξοδικὴν ἐξέθεντο διδαχήν, οὐδὲν ὅμως προσέθηκαν οὐδὲ λέξιν, ἀποβάλλοντες τὸ βαπτίζεσθαι δι' ἐπιχύσεως.»—Ἀλλὰ καὶ τούτων (ἀπαντῶμεν) ἡ σιωπὴ συμπίπτει τῇ τῆς Κατηχήσεως τοῦ Μογίλα. Τὸ γὰρ ἓν καὶ μόνον βάπτισμα μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς ὀρθοδοξίας μυστηρίων διδάσκοντες καὶ ὁμολογοῦντες οἱ Πατριάρχαι, πᾶν ἕτερον τούτου διάφορον ἐξέκλεισαν διὰ τῆς σιωπῆς, ὡς ἀτελὲς καὶ ἄγνωστον τῇ τῆς ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας ὀρθοδόξῳ πίστει, ἧς τὴν ἔκθεσιν ἐν Ὅροις συνέταξαν κεφαλαιωδῶς, ὥστε πᾶν τοὐναντίον, ἢ ὡς ὑπέλαβεν ἡ Διατριβή, συνάγεται ἐκ ταύτης τῆς τῶν Πατριαρχῶν ἐπιστολῆς. Εἰ γὰρ ἐπεγίνωσκον ὡς κύριον βάπτισμα καὶ ἀληθινὸν καὶ τὸ ῥάντισμα ἢ τὴν ἐπίχυσιν, ἔμελλον πάντως καὶ τοῦτον προσθεῖναι τὸν τύπον, ὡς οὐ πάντῃ τάχα διάφορον ὄντα πρὸς τὸν διὰ καταδύσεως, καθ' ἣν τελεῖ τὸ ἓν καὶ μόνον βάπτισμα ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Τούτοις προστεθήτω καὶ ὅτι ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία καὶ τότε καὶ νῦν ἀποδέχεται καὶ πολλάκις ἐκτελεῖ τὸ βάπτισμα καὶ διὰ καταδύσεως (ὡς δηλώσομεν παρακατιόντες). Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ὁ δὲ παλαιότερος Ἱερεμίας ὁ Β, ἐκεῖνος ὁ ἀοίδιμος Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης (τῷ 1570) ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Γερμανοὺς τῆς Τυβίγγης Θεολόγους ἐπιστολαῖς, ἐριστικώτερον προσκειμένους, καὶ λίαν ἐμφανῶς καὶ διαῤῥήδην κατέκρινε τὸ τῶν Λατίνων (εἰσέτι καὶ τότε κατὰ τόπους μονοκατάδυτον, συνηθέστερον δὲ καὶ κατ' ἐπίχυσιν καὶ μήπω πανταχοῦ δι' ἐπιχύσεως καὶ ῥαντισμοῦ τελούμενον) βάπτισμα, λέγων «Καὶ περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ θείου βαπτίσματος, ἐμπεριεχομένου τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ ἁγίου Συμβόλου, φάσκοντος, ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,

---

(α) «Τοῖς ἐν τῇ μεγάλῃ Βρετανίᾳ αἰδεσιμωτάτοις Ἀρχιεπισκόποις τε καὶ Ἐπισκόποις, καὶ τῷ περὶ αὐτοὺς εὐλαβεστάτῳ κλήρῳ, ἐν Χριστῷ περιποθήτοις, τὸν ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν» κτλ. Ἦσαν δὲ οἱ Πατριάρχαι οὗτοι τρεῖς, ὅ,τε Οἰκουμενικὸς Ἱερεμίας ὁ Γ', ὁ Ἀντιοχείας Ἀθανάσιος, καὶ Χρύσανθος ὁ Ἱεροσολύμων. Ἴδε τὴν ἐπιστολὴν ἐν τῷ «Τὰ τοῦ εὐσεβεστάστου βασιλέως (Πέτρου τοῦ μεγάλου) καὶ τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν Γράμματα περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἁγιωτάτης (ἐν Ῥωσσίᾳ) Συνόδου» κτλ. Ὅπερ ἐκδοθὲν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1840, μετετυπώθη καὶ ἐν Ἀθήναις τῷ 1844 (μετὰ σφαλμάτων ὅμως οὐκ ὀλίγων τυπογραφικῶν).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σι καρυκευμάτων ξενικῆς τινος φιλοσοφίας, ὑψηλοκρήμνου καὶ σκοτεινῆς, καθ' ἣν ἡ πίστις ἡ εἰς Χριστὸν ὀνομάζεται ἰδέα ἀληθὴς καὶ αἰώνιος, καὶ φάσεις τινὲς αὐτῆς μεταφυσικώτερον ἰδανολογοῦνται, καὶ τάσις προορισμοῦ, καὶ ῥιζικαὶ τῶν ἰδεῶν μεταβολαί, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ῥήματα μακάρια καὶ πορφυρᾶ, τὰ ὁποῖα ὅμως μόλις καταναοῦσιν ἢ Ἕλληνες γαλλίζοντες καὶ γερμανίζοντες, ἢ ἑλληνίζοντες Γάλλοι καὶ Γερμανοί, διὰ δὲ τοὺς μὴ διγλώσσους καὶ πολυγλώσσους Ἕλληνας ὑπάρχουσι ταῦτα πάντῃ ἀκατάληπτα, καὶ ἄλλως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀποβαίνουσι βαρὺς φορητός. Τοιαῦται συναντῶνται καί τινες λέξεων καταχρήσεις, οἷον τὸ ἄλλοτε (autrefois) ἀντὶ τοῦ πάλαι ἢ ποτέ, καὶ τὸ ἕδρα τῆς φιλοσοφίας (sejour de la philosophie) ἀδιορίστως ἀντὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὸ ὑψώθη (fut élevé) ἀντὶ ἀνηγέρθη, ἱδρύθη, καὶ τὸ ῥιζική (radicale) ἀντὶ ὁλοσχερής, ἢ ἐξυπαρχῆς, καὶ τὰ σφαῖρα φιλοσοφίας, πνεῦμα τῆς κοινωνίας, πνεῦμα θρησκευτικόν, φανατικὴ ἐπέμβασις, καὶ γενικότης, καὶ λογικότης, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ κίβδηλα. Πρόσθες ἐπὶ πᾶσι καὶ τοὺς Ἕλληνας πιστοὺς μαθητὰς τοῦ διδασκάλου τῶν (Χριστοῦ), καὶ πρώτους μεταδόσαντας εἰς τὰ ἔθνη τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας! Ἀλλ' ἡμεῖς τοιούτους ὑμνοῦμεν πρώτους τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ μαθητὰς τοῦ Σωτῆρος, τῶν ὁποίων ὁ φθόγγος ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ τῶν ὁποίων τὴν πίστιν, τὴν χάριν, καὶ τοὺς ἀγῶνας διεδέχθησαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Πλὴν δὲν διατρίβομεν ἐπὶ πλέον εἰς τὸν πρόλογον· διότι οὐδὲ τὰς ἐν αὐτῷ παραδοξολογίας πιστεύομεν ὅτι ἡ γραφὶς τοῦ σεβασμίου Ἐπισκόπου ἐξέχεεν, ἀλλά τινος ἄλλου ῥωποπερπερήθρου καλαμοβόα καὶ ψυχροῦ. Μεταβαίνομεν δὲ εἰς τὸ σῶ-

---

ὅλην αὐτοῦ τὴν σοφίαν καὶ δύναμιν ἔχων, ὡς ἂν εἰκὼν ἀρχετύπου· ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐδὲν ἧττον σοφία καὶ δύναμις» (Μάρκ. Ἐφές. περὶ τῆς ἐκπορ. τοῦ ἁγίου Πνεύματ. κεφ. λδ.). Ταὐτὰ δὲ καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς θεολογεῖ προστιθείς, ὅτι, «ὅταν δύναμις τοῦ Πατρὸς καλῆται ὁ Υἱὸς ἢ τὸ Πνεῦμα, συνυπακουόμενον ἢ καὶ συνεκφωνούμενον ἔχει τὸ ἐνυπόστατος κτλ. (Γρηγόρ. περὶ φυσικ. καὶ θεολογικ. κεφ. ρκβ). Ὁ δὲ μακάριος Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς «Δημιουργικὴν καὶ συνεκτικὴν τῶν ἁπάντων Θεοῦ σοφίαν καὶ δύναμιν ὑμνήσας τὸν Θεοῦ Λόγον, προσέθηκε καὶ τὸ Χριστὸς (Καν. εἰς τὴν Κοίμ. τῆς Θεοτ. ᾠδ. γ.), ὡς καὶ ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς ἀνωτέρω, καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος.

τύπον τῆς ἐκκλησίας ἔτυχον» κτλ. Καὶ τοίνυν κατὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς ἡ τῶν Λατίνων περὶ τὸ θεῖον βάπτισμα καινοτομία οὐ δικαιοῦται (πόθεν γάρ;), ὡς βούλεται ἡ Διατριβή, ἐπισυνείρουσα τὰ ἑξῆς.

§. ι. «Ἀλλ' οἱ Ῥωμάνοι (φησὶν) ὁμολογοῦσιν, ὡς ἡμεῖς, ἕνα Θεὸν ἐν τρισὶ προσώποις· ὅτι Θεὸς ὁ Πατήρ, Θεὸς ὁ Υἱός, Θεὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα τῆς ἁγίας Τριάδος ἐντελῶς εἰσιν ὁμότιμα καὶ ὁμόδοξα.»—Ναὶ (ἀπαντῶμεν παρὰ πόδας), ὁμολογοῦσι ταῦτα καὶ οἱ Ῥωμάνοι (τὴν δ' εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἄῤῥητον βλασφημίαν ὡς γνωστὴν παραλείπομεν). Ἀλλ' οὔτε τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν αἱ θεοστυγεῖς αἱρέσεις (ὧν τὰς κακοδοξίας ἀνεθεμάτισαν οἱ προσελθόντες τῇ ὀρθοδοξίᾳ) εἶχον μεταβεβλημένον ὂν καὶ οὗτοι οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσελθόντες ἔφερον ὀρθόδοξον τύπον τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος, οὔτε πάλιν ἡ τῆς ὁμοουσίου Τριάδος ὀρθόδοξος ὁμολογία δύναται δικαιῶσαι τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμάνων περὶ τὸ βάπτισμα καινοτομίαν, οἵτινες ἠθέτησαν τὴν περὶ τὸ μυστήριον τῆς ἀναγεννήσεως ἡμῶν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν καὶ διάταξιν τῆς ἐκκλησίας μεταποιήσαντες αὐτεξουσίως τὴν τριττὴν εἰς μίαν κατάδυσιν, καὶ ταύτην πάλιν εἰς ἐπίχυσιν, καὶ τέλος εἰς ἁπλοῦν ῥαντισμόν. Εἴπομεν καὶ πάλιν λέγομεν τὸν Ζ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς καὶ τὸν νε τῆς ς, οἵτινες (συμφώνως τῷ Ν' τῶν Ἀποστόλων) θεσπίζουσι βαπτίζεσθαι «Εὐνομιανοὺς τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους»· ὅπου καὶ ὁ ἱερὸς Βαλσαμὼν σχολιάζει (σελ. 314), «Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι πάντες οἱ βαπτιζόμενοι εἰς μίαν κατάδυσιν, πάλιν βαπτίζονται». Ὁ δὲ Μ. Ἀθανάσιος καὶ ῥαντίζοντάς τινας ἀρχαίους αἱρετικοὺς ἀποκαλεῖ, (εἴτε κυρίως ἐκφράζων τὴν ἣν διὰ ῥαντίσματος ἐποίουν αἱρετικὴν τοῦ κατ' αὐτοὺς βαπτίσματος τελετήν, εἴτε καὶ μεταφορικῶς τὸ ταύτης ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον ἐμφαίνων καὶ κατακρίνων. Ἀλλ' εἴτε οὕτως εἴτ' ἐκείνως, πρόδηλον, ὅτι τὴν ἀτοπίαν τῆς ἀκυρότητος παριστῶν, ῥαντιζόμενον εἶπε τὸν δῆθεν πρὸ αὐτοῖς βαπτιζόμενον, ὡς οὐκ ὄντος βαπτίσματος τοῦ ῥαντίσματος, διὸ καὶ ὕδωρ αὐτὸ προσεῖπεν ἁπλῶς (ὡς ὀψόμεθα εὐθύς). Ταῦτα δ' ἀποφηνάμενος ὁ θεῖος Πατήρ, ἆρά γε οὐ φαίνεται οἷον προορατικῶς προλαβὼν καὶ κατακρίνας ὡς ἄκυρον καὶ τὸ ῥάντισμα τὸ λατινικόν, ἅτε δὴ καὶ τοῦτο κατά τε τύπον καὶ σημασίαν ἀντιβαῖνον πρὸς τὸ βάπτισμα τὸ ἀληθινόν; «Πολλαί (φησι) καὶ

ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἁμαρτωλοὺς μὲν ὁ προφήτης ὀνομάζει τοὺς φανεροὺς παραβάτας τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἵτινες τοσούτῳ διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν, καθ' ὅσον λόγῳ μὲν ἐπαγγέλλονται θεοσέβειαν, εἰς δὲ τὰς πράξεις ἐπιδεικνύουσιν ἀθεότητα (α). «Θεὸν ὁμολογοῦντες εἰδέναι, τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀρνοῦνται»· καὶ καυχῶνται μὲν ὅτι πιστεύουσιν εἰς Θεόν, ἀλλ' ἡ πίστις αὐτῶν ὁμοιάζει τὴν τῶν κακούργων δαιμόνων, οἵτινες καὶ αὐτοὶ πιστεύουσι καὶ φρίσσουσιν! Ὁδὸς δὲ καθόλου μὲν λέγεται πᾶς ὁ βίος ὁ παρών· διότι πάντες οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουσιν ὁδοιπόρους, οἵτινες, ἅμα γεννηθέντες καὶ πατήσαντες τὸ πρῶτον ἐπι τῆς γῆς βῆμα, βαδίζουσι συνεχῶς πρὸς τὸν τάφον. Σχιστὴ δέ τις ὑπάρχει ἡ ὁδὸς αὕτη καὶ διπλῆ· ἡ μὲν, στενὴ καὶ τραχεῖα καὶ τεθλιμμένη, τὴν ὁποίαν περιπατοῦσιν οἱ ἐνάρετοι εὐσεβεῖς, ἡ δὲ, πλατεῖα καὶ λεία καὶ εὐρύχωρος, τὴν ὁποίαν ὁδεύουσι πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς, πολλοὶ μὲν αὐτοὶ καὶ ποικίλοι, πολλοὺς δὲ καὶ ποικίλους ἔχοντες καὶ τοὺς ὑπηρέτας πρὸς θεραπείαν τῶν ἁμαρτωλῶν αὐτῶν ἐπιθυμιῶν. Ἀκολασίαι καὶ κλοπαὶ καὶ λῃσεῖαι καὶ φόνοι καὶ προδοσίαι καὶ ἐπιορκίαι καὶ πᾶς ὁ λυσσώδης ὄχλος τῶν πράξεων τῆς ἀνομίας περικυκλοῦσιν αὐτοὺς, βρυάζοντες καὶ σεφανοῦντες τὰς τερπνὰς αὐτῶν ἀπολαύσεις. Συνεργοῦσιν εἰς αὐτὰς καὶ αὐτὰ πολλάκις τὰ φυσικὰ προτερήματα, συρόμενα καὶ ἄκοντα δοῦλα τῆς κακῆς αὐτῶν προαιρέσεως· τὸ κάλλος, ἡ εὐρωστία, ὁ πλοῦτος, ἡ ἀγχίνοια, ἡ εὐγλωττία, τὸ ἐπάγγελμα, αὐτὴ πολλάκις ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, ὅλα ἐν ἑνὶ λόγῳ τὰ δῶρα τῆς θείας προνοίας χρησιμεύουσιν εἰς τοὺς βεβήλους ὡς ὄργανα τῶν αἰσχρῶν αὐτῶν ἡδονῶν. Πανταχόθεν οἱ τοιοῦτοι θερίζουσιν ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι, καὶ κερδαίνουσιν ἀπὸ παντός· ἀπὸ τῆς πατρίδος, ἀπὸ τῆς ξενιτείας, ἀπὸ δημοσίων, ἀπὸ ἰδιωτικῶν, ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, ἐκ φίλων καὶ συγγενῶν, ἐξ ἐχθρῶν καὶ ἀλλογενῶν, ἀπὸ βεβήλων, ἀπὸ ἱερῶν, ἀπὸ τάφων, ἔκ τε ζώντων καὶ νεκρῶν! Οὐδὲν ἄλλο τῆς ἀνομίας ἔχουσιν ὅριον, εἰμὴ μόνον τὴν ἀδυναμίαν· τέρπονται δὲ πολλάκις καὶ ἀναμηρυκίζοντες τὴν μνήμην τῶν βδελυρῶν αὐτων ἔργων· καὶ καθήμενοι συχνάκις εἰς ἐργαστήρια καὶ δημοσίους συνάξεις, διηγοῦνται πρὸς ἀλλήλους τὰ πάθη τῆς ἑαυτῶν ἀτιμίας καὶ τὰς πράξεις τῆς αἰσχύνης, αὐτὰς μὲν ὡς ἀριστείας ἀπαριθμοῦντες καὶ κατορ-

---

(α) «Ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καθὼς οἱ δοκοῦντες φοβεῖσθαι τὸν Κύριον ἁμαρτάνουσιν ὡς ὁ χοῖρος». Βαρνάβα ἐπιστολ. §. 10. «Ὁ γὰρ χοῖρος πεινῶν μὲν κραυγάζει, πλησθεὶς δέ, τὸν δεσπότην οὐ γνωρίζει». Κλημ. Στρωμ. Β. σελ. 285.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θειγμένων ἐκ τῆς δουλείας τοῦ διαβόλου. Ἐκεῖθεν δὲ πάλιν ἀπολυθεὶς μετὰ τὸν τοῦ Θεοφίλου θάνατον (τῷ **842**) ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καί, καθ' ἣν ἔλαβεν ἰδίαν ἐκ τοῦ Θεοῦ χάριν, ἔπλεκε τὰ θεοτερπεῖς τῶν ἱερῶν κανόνων ᾠδάς, κατακοσμῶν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας· διὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν Ἰγνατίου καὶ Φωτίου προσηκόντως ἐτιμᾶτο, καὶ Σκευοφύλακα τοῦτον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ὁ μακάριος Ἰγνάτιος ἀνέδειξεν. Ἀλλὰ κἀκεῖ περιέτυχε πειρασμοῖς, δὶς ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Βάρδα, θείου τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ, τὸ μὲν πρῶτον ἐπ' ὀλίγον, τὸ δὲ δεύτερον πολὺ χρονιώτερον εἰς Χερσῶνα περιορισθείς, μέχρι τῆς τοῦ Βάρδα τελευτῆς (τῷ 863)· τότε δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς βασιλίδος Θεοδώρας ἀνεκλήθη, καὶ κατεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ **883**, ὁπότε καὶ μετέστη πρὸς Κύριον ἐν γήρᾳ βαθεῖ, τῇ γ' Ἀπριλίου, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ τὴν μακαρίαν αὐτοῦ μνήμην ἡ Ἐκκλησία τελεῖ (α). Τούτου τοῦ θεόφρονος Ὑμνογράφου ποιήματά εἰσι πάντες σχεδὸν πλὴν ὀλίγων οἱ ἐν τοῖς Μηναίοις ἐκδεδομένοι εἰς τοὺς καθ' ἑκάστην ἑορταζομένους ἁγίους ᾄσματικοὶ κανόνες, οἵτινες καὶ τ' ὄνομα αὐτοῦ φέρουσι δι' ἀκροστιχίδος εἰς τὴν ἐννάτην ᾠδήν. Αὐτὸς ἐμελούργησε καὶ τῆς Παρακλητικῆς τὰς κατανυκτικωτάτας ᾠδὰς (πλὴν τῶν κατὰ Σάββατον ψαλλομένων.). Καὶ ἄλλους δὲ κανόνας ὀκτωήχους εἰς διαφόρους ἁγίους ἐποίησεν ὁ χαριτόβρυτος οὗτος Ὑμνῳδός, ἀνεκδότους σωζομένους ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ Ὄρει. Ἐκ τούτων εἰσὶ καὶ τὰ νῦν παρ' ἡμῶν ἐκδιδόμενα ταῦτα Τριῴδια (β).

(α) Ἀνάγνωθι τὸν βίον τοῦ ἁγίου πλατύτερον ἐν τῷ Συναξαρίῳ. Συνέγραψε δὲ βίον αὐτοῦ καὶ Ἰωάννης, ῥήτωρ καὶ διάκονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ Εὐγενικός, ἕτερος καὶ πολὺ ἀρχαιότερος Ἰωάννου, κἀκείνου διακόνου καὶ Εὐγενικοῦ τοὐπίκλην, ἀδελφοῦ τοῦ ἀοιδίμου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, περὶ οὗ λέγομεν ἐφεξῆς (βλ. Fabric. Biblioth. Graec. vol. XI. p. 654. Harl.). Ἄρχεται δὲ ἡ βιογραφία οὕτω, «Καὶ ἅπας μὲν ὁ βίος τῶν ἐναρέτων κτλ.» (βλ. Acta Sanctorum. Tom. 1. April. 3, pag. XXXIV. καὶ Tom. 2. pag. 788. καὶ Μελετ. Ἐκκλ. ἱστορ. Τόμ. Β. σελ. 274). Τὴν δὲ ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ ἀνεπλήρωσεν ὁ μακαρίτης Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης. βλ. τούτου Συναξαριστ. Τόμ. 6. σελ. 264).

(β) Τούτων τῶν Τριῳδίων χειρόγραφον σώζεται καὶ ἐν τῇ κατὰ Ῥώμην Βαρβερινῇ καλουμένῃ βιβλιοθήκῃ (βλ. Fabric. Bibl. Graec. vol. XI. p 79. Harl.). Σημείωσαι δέ, ὅτι τούτου τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ, τοῦ ἰδίως ἐπικαλουμενου Ὑμνογράφου, διάφορός ἐστι καὶ μικρῷ προγενέστερος (τῷ 808—829) ἄλλος ὁμώνυμος, κἀκεῖνος κανόνων ποιητής, ὁ ὁμολογητὴς καὶ Στουδίτης Ἰωσὴφ (ἐκ τῆς ἐν Κωνσταν·

ἀλλὰ καὶ στέλλει τὸν ἄνθρωπον ἡ θεία Γραφή, ἵνα σπουδάσῃ τῶν ὄντων τὴν φύσιν καὶ τὰ τούτων ἰδιώματα, ἵνα τελειοποιήσῃ τὸ λογικὸν αὐτοῦ καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἀξίαν (α)· καὶ πληροφορεῖ δὲ μάλιστα αὐτὸν καὶ ὅτι παρὰ Θεοῦ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν καὶ πᾶσα φρόνησις καὶ ἐργασιῶν ἐπιστήμη καὶ γνῶσις τῶν ὄντων ἀψευδής (β)· ὥστε δὲν καταργεῖ, ἀλλὰ συνιστᾷ μάλιστα τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων ἡ θεία Γραφή, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ ἀπαιτεῖ αὐτὴν δούλην καὶ ὑπηρέτιν τῆς οὐρανίου σοφίας, δηλαδὴ τῆς θεοσεβείας καὶ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστόν, πρὸς ταύτην ἀφορῶσαν ὡς πρὸς τελειότατον σκοπόν, καὶ παραδίδουσαν πάντα τὰ νοήματα αὐτῆς αἰχμάλωτα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. Ὅθεν πᾶν σύστημα τῆς τῶν νεωτέρων φιλοσοφίας, μᾶλλον δὲ ψευδοσοφίας (ἵνα μὴ μολύνηται τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας τὸ ὄνομα), ὅπερ ἢ διεγείρει ἀμφιβολογίας ἢ πυῤῥωνισμούς, ἢ καὶ ἀπ' εὐθείας κατεξανίσταται πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ πᾶσαν ἁπλῶς τὴν θεοπαράδοτον τῆς Πίστεως διδασκαλίαν, χρεω-

---

ραλείψωμεν ἐκεῖνα, ἐν οἷς θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ χεῖρες καὶ πόδες καὶ ὅρκος καὶ ἄλλ' ἀνθρώπινα ἐπὶ Θεοῦ λέγονται,) ὁ λαμπρὸς Φώτιος ἐξετάζων διὰ τί σεληνιαζομένους ὁ Εὐαγγελιστὴς (Ματθ. δ, 24) τοὺς δαιμονιζομένους λέγει, «ἐθίμοις, φησί, τῷ πλήθει καὶ γνωρίμοις ὀνόμασι τὰς τοῦ δεσπότου θαυματουργίας σπουδάζει διηγεῖσθαι» κτλ. (Αμφιλοχ. Ε. σελ. 23). Ἀλλ' ὁ ἀοίδιμος Εὐγένιος τοῖς κατὰ Τύχωνα ἀστρονομοῦσι συντεταχὼς ἑαυτὸν χαριέστερον μὲν ἐν τῷ Περὶ Παλιῤῥοιῶν (ἐν Συλλογ. ἀνεκδ. Τ. Α. σελ. 32. Ἀθήνῃσι, 1838) δριμύτερον δὲ καὶ ἐριστικώτερον ἐν τῷ Περὶ συσήματος τοῦ Παντὸς (σελ. 38—63. Βιέν. 1805) τοῖς περὶ Κοπέρνικον πολεμεῖ, ἐκ τῶν Γραφῶν μάλιστα τὰς ἀντιλογίας κατασκευάζων, καὶ παντὶ τρόπῳ τὰς πολυπλόκους καὶ δυσεξηγήτους τοῦ Τύχωνος σπείρας τῆς ἁπλουστάτης κατὰ Κοπέρνικον κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων προκριτέον δεῖξαι σπουδάζει. Ὁ δ' ἀκάματος Μελέτιος τῷ Πτολεμαίῳ φαίνεται κατακολουθῶν (Γεωγραφ. Τ. Α. σελ. 11. ἔκδ. Γαζῆ). Τὰ δὲ τοῦ Κοπερνίκου ἠσπάσατο μετ' ἄλλων ἡμετέρων καὶ Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ, ἀναιρῶν, καίτοι ἀτελῶς, τὰ ὑπὸ τῶν ἀοιδίμων Χρυσάνθου καὶ Μπαλάνου ἀντιλεγόμενα (βλ. Θεωρία τῆς Γεωγραφ. σελ. 106 — 123. Βιέν. 1781). Τοὺς δ' οὖν τὴν θαυμασίαν τοῦ ἡλίου στάσιν καὶ τἄλλα τῆς παντοδυνάμου χειρὸς ὑπερφυῆ θαύματα παντόλμως ψευδίζοντας καὶ ἀσεβῶς τοῖς ἀντιθέοις μύθοις τὰ θεῖα συναναφύροντας σοφοὺς τοῦ κόσμου τούτου ἐπιεικῶς ἐξήλεγξεν ἀλλαχοῦ ὁ ἀοίδιμος, ὡς «τοὺς μὲν τῆς φύσεως νόμους εἰδότας, τὴν δὲ παντοδυναμίαν τοῦ τούτους θέντος δημιουργοῦ μὴ εἰδότας» (Περὶ τῶν Ο, Ἑρμηνευτ. Τ. Γ. σελ. 936). Σημ. ἐκδ.]. — (α) Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρὲ (Παροιμ. Σολομ. ς, 6). «Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.. Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ.. Πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς (Ματθ. ς, 26, 28. ι, 31) κτλ.

(β) Βλ. Σοφ. Σολ. ζ. 16 κτλ. καὶ η.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Α΄. Ἐπειδὴ οἱ Ἰσραηλῖται νεωστὶ τότε ἐξῆλθον τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἐβασίλευεν ἡ πλάνη τῆς θεοποιίας τῶν κτισμάτων, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ῥητῶς ἀπαγορεύει τὴν εἰδωλολατρείαν, τὸ νὰ προσκυνῶσι δηλονότι τὰ κτίσματα ὡς Θεόν· διὰ νὰ μὴ πλανηθῶσι, καθὼς οἱ Αἰγύπτιοι (α) καὶ ἄλλα ἔθνη προσκυνοῦντα εἰς μὲν τὸν οὐρανὸν τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα, εἰς δὲ τὴν γῆν τὰ ζῶα, οἷον βόας, γαλᾶς, κροκοδείλους, καὶ τὰ φυτά, οἷον σκόροδα, κρόμμυα, κτλ. τῶν ὁποίων καὶ εἴδωλα εἶχον κατεσκευασμένα, καὶ εἰς ταῦτα κλίνοντες τὸ γόνυ προσέφερον τὴν εἰς μόνον τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἀνήκουσαν λατρείαν. Ἀπὸ τὴν βδελυρὰν ταύτην πλάνην μᾶς ἠλευθέρωσεν ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ (β). Εἶναι δὲ ὅμοιοι πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας, καὶ ἁμαρτάνουσιν εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ,

ά.) Οἱ φιλήδονοι καὶ φιλόπλουτοι, οἱ μὲν πρῶτοι Θεὸν ἔχοντες τὴν κοιλίαν (γ) καὶ θεραπεύοντες μετ' ἄκρας ἐπιμελείας τὰς αἰσχρὰς αὐτῆς ἐπιθυμίας· οἱ δὲ δεύτεροι λατρεύοντες τὸν Μαμμωνᾶν τῆς ἀδικίας (δ), καὶ θυσιάζοντες εἰς τὸ εἴδωλον τῆς πλεονεξίας τὸ δίκαιον τοῦ ἀδελφοῦ των, καὶ τοὺς ταλαιπώρους των ἱδρῶτας εἰς τὸ νὰ συναθροίζωσιν ἀμέτρητον πλοῦτον, ἄχρηστον παντάπασιν εἰς ἀγαθοεργίαν.

β΄.) Οἱ ὑποκριτικοὶ προσκυνηταί, τῶν ὁποίων αἱ προσευχαὶ ὑφίστανται εἰς λόγους μακρούς, ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς καρδίας, τὰ δὲ ἔργα των εἶναι παντάπασιν ἀσύμφωνα πρὸς τοὺς λόγους των· βδελυρώτατοι δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι, ὅσοι σπουδάζουσιν εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ φαίνωνται ζηλωταὶ τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ, ζηλωταὶ τῆς πίστεως, ζηλωταὶ τῆς ὠφελείας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς πᾶσαν συναναστροφὴν ἀνθρώπων διαλέγονται περὶ πνευματικῶν πραγμάτων, οὐχὶ κατὰ Θεόν, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον ἢ διὰ κενοδοξίαν. Οἱ αὐτόκλητοι οὗτοι ἀπόστολοι τοῦ Θεοῦ ἀφ' οὗ μεγαλορρημονήσωσι σοβαρῶς περὶ τῶν οὐρανίων πραγμάτων, στρέφονται ἀκολούθως κατὰ τοῦ πλησίον των καὶ καθυβρίζουσι τοὺς ἀδελφούς των διὰ σφάλματα, εἰς τὰ ὁποῖα πολλάκις ὑπόκεινται αὐτοί, καταγινόμενοι εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ὑπολήψεως τοῦ πλησίον των νὰ οἰκοδομήσωσι τὴν ἰδίαν τιμήν των, καὶ μεταχειριζόμενοι ἀσεβῶς τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα καὶ τῶν πιστῶν αὐτοῦ δούλων, διὰ

(α) Δεύτερον δ, 15—19. — (β) Α΄. Πέτρ. δ, 3. — (γ) Φίλιππ. γ. 19. — (δ) Κολοσσ. γ, 5.

ἐπαγγελιῶν του βεβαίωσιν (α), καὶ οἱ ἅγιοι ἄνδρες ὡσαύτως εἴς τε τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν Διαθήκην (β)· διότι πάσης ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν αὐτοῖς (τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν) ὅρκος, κατὰ τοῦ Παύλου τὴν μαρτυρίαν (Ἑβρ. ς, 16). Εἰς δύω δὲ περιστάσεις γίνεται, νομίζουσι, νόμιμος ὁ ὅρκος· α΄.) ἢ ἐπὶ κριτηρίου ὑπὲρ δικαίας σωτηρίας ἢ ἑαυτοῦ τινος, ἢ τοῦ πλησίον· β΄.) ἢ κατ' ἀπαίτησιν ἡγεμόνος τινὸς περὶ πραγμάτων οὐχὶ ἐναντίων εἰς τὸν θεῖον νόμον. Τοιοῦτον ὅρκον ὁ Χριστός, λέγουσι, δὲν ἀπαγορεύει, ἀναγκαῖον δηλονότι καὶ νόμιμον, ἀλλὰ ἢ τὸν ψευδῆ, ἢ τὸν μάταιον τὸν περὶ μικρῶν καὶ χωρὶς ἀνάγκης γινόμενον, ἢ τέλος τὸν ἀπρεπῆ, ὅστις δηλονότι γίνεται οὐχὶ εἰς τὸν κριτὴν τῶν ἐννοιῶν Θεόν, ἀλλ' εἰς τὰ κτίσματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀφρόνως ὤμνυον οἱ Ἰουδαῖοι (γ)· διότι, προσθέτουσι, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν κτισμάτων ὅρκος, κἂν νομίμως γίνηται, εἶναι ὁμοίως ἀπηγορευμένος (δ). Μακάριοι ὅμως εἶναι ὅσοι Χριστιανοὶ εἰς τὴν διαγωγήν των ζῶσι τόσον εἰλικρινῶς καὶ δικαίως, ὥστε τὸ Ναί των πιστεύεται ὡς ναί, καὶ τὸ Οὔ των ὡς οὔ ἀληθινὸν χωρὶς ἄλλης βεβαιώσεως, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυ-

---

μόνον διδαχθῶσι» (Θεοδώρητ. εἰς Ἱερεμ. δ, 1), καὶ «ἵνα μὴ κατὰ τῶν εἰδώλων ὀμνύωσι» (Χρυσος. Ὁμιλ. ιζ, εἰς Ματθ. πρβλ. καὶ Θεοδώρητ. εἰς Δευτερον. ἐρωτ. δ.)· καὶ γὰρ «καὶ φονεύειν τηνικαῦτ' ἦν ἔννομον, — νῦν δ' οὐδὲ παίειν. Τοῦ χάριν; — Τόθ' ἡ τελευτὴ τῶν κακῶν ἐκρίνετο, — νῦν καὶ τὸ κινοῦν», κατὰ τὸν Θεολόγον (Γρηγ. Ναζ. πρὸς Πολυόρ.). Πλὴν ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς Παλαιᾶς ἐνιαχοῦ ὑποδείκνυται ἡ ἐν τῷ ἀνωμότῳ τελειότης (βλ. Ὡσηὲ δ, 15. Σειρὰχ κγ, 9), εἰς ἣν καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων οἱ σοφώτεροι ἀνυψώθησαν διὰ τοῦ φυσικοῦ φωτός, δογματίζοντες ὁ μὲν Μένανδρος «Ὅρκον δὲ φεῦγε, κἂν δικαίως ὀμνύῃς», ὁ δὲ Χοίριλλος «ὅρκον τ' οὔτ' ἄδικον χρεὼν ἔμμεναι, οὔτε δίκαιον», ὁ δὲ Πλάτων «ὅρκος περὶ παντὸς ἀπέστω», καὶ ἄλλοι ὁμοίως. Σημ. Ἐκδ.

(α) Ἑβρ. ς, 16. Ἀλλ' ἐνταῦθα (ὡς καὶ Γενέσ. κβ, 16 κς, 3. Ἐξόδ. κβ, 11 κτλ.) κατὰ συγκατάβασιν ἀνθρωποπαθῶς καὶ οὐ κυρίως ὅρκος ἐπὶ Θεοῦ εἴρηται, κατὰ τὴν ὁμόφωνον τῶν ἁγίων Πατέρων μαρτυρίαν. Οὕτως (ἵνα τινῶν ἐπιμνησθῶμεν) ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἀποφαίνεται λέγων «ὥσπερ θυμὸς οὐ θυμὸς ἐπὶ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ τιμωρητικὸν καὶ οὐ πάθος ἐστίν· οὕτως οὐδὲ ὅρκος· οὐ γὰρ ὄμνυσι Θεός, ἀλλὰ τὸ πάντως ἐσόμενον λέγει» (Ἑρμην. εἰς ψαλμ. ρι, 1)· καὶ ὁ τῆς ἀθανασίας πολύτλας ἐπώνυμος ἀνακηρύττει, «ὅρκος τοῦ Θεοῦ ὁ λόγος αὐτοῦ ἐστι, πληροφορῶν τοὺς ἀκούοντας καὶ πίστιν ἑκάςῳ παρέχων» (Ἑρμην. εἰς Ψαλμ. ρι, 4). πρβλ. καὶ Φωτ. Ἀμφιλοχ. Ζήτημ. ροδ. σελ. 257. κτλ. Σημ. Ἐκδ.

(β) Β. Κορινθ. α, 23. — (γ) Ματθ. ε, 34—37· καὶ κγ, 16—23. — (δ) Ἰακώβ. ε, 12. —

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ τὴν ἐπαρίστερον καὶ βλάσφημον ἑρμηνείαν ; Εἶπεν ὁ Κύριος «Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν·—καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.—Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει— καὶ ἀκολουθοῦσί μοι. Κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.—Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει » (Ἰωάν. I, 1—29).

Ἐκ ταύτης τῆς θεοπρεποῦς, καὶ διά τε τῆς αὐτοσχεδίου φράσεως τὴν φυσικὴν ἀφέλειαν καὶ τὸ τοῦ νοήματος ἔνθεον ὕψος οὐρανίαν χάριν ἀποσταζούσης μεταφορᾶς, ἔπλασεν ὁ ποιητὴς τὸν ἀγοραῖον αὐτοῦ κακόϋμνον· καὶ τί λέγει;—«Σῶτερ μου, τὰ πρόβατά σου π ο ῦ τηρεῖς, τὰ ἀρνία π ο ῦ ὁδηγεῖς»—Καὶ ποῦ τὰ τηρεῖ ; καὶ τὰ ὁδηγεῖ δὲ ποῦ, πουππυστὰ ψαλτῳδέ ; —«Σ' τ α ῖ ς ἀ γ κ ά λ α ι ς».—ἀκούεις ; εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτὰ τηρεῖ, καὶ εἰς ταύτας αὐτὰ πάλιν ὁδηγεῖ ! ἢ τηρῶν εἰς τ ὰ ς ἀ γ κ ά λ α ς ἔχει ταῦτα πάλιν, ὡ ς ὁ δ η γ ό ς, κ α τ ό π ι ν ἀ κ ο λ ο υ θ ο ῦ ν τ α ! ἢ, τέλος, τὰ μὲν πρόβατα τηρεῖ μόνον (ἀνοδήγητα), τὰ δ' ἀρνία τ' ἀσθενῆ φέρει τε εἰς τὰς ἀγκάλας ἐν ταὐτῷ καὶ ὁδηγεῖ (α) ; Ὑπομονή ! καὶ παρακάτω ; «Τώρα δ έ ξ ο υ τοῦτα, δέξου τὰ μικρά.» — Ἄλλα λοιπὸν ἀρνία, διάφορα παρὰ τὰ εἰς τὰς ἀγκάλας ὁδηγούμενα καὶ τηρούμενα προσφέρει πρὸς τὸν Σωτῆρα ὁ προβατοκάπηλος οὗτος ὑμνῳδὸς (ἴσως ἐννοεῖ τὰ ὑπ' αὐτοῦ κατηχούμενα παιδάρια!), καὶ δ έ ξ ο υ, φωνάζει, κ α ὶ τ ο ῦ τ α !— Καὶ ποῦ νὰ τὰ δεξιωθῇ, κύριε Δ ε ξ ο ύ μ ε ν ε; «Στὴν καρδίαν».—Παπαὶ της ἀπαιτήσεως! Μήτε κατόπιν τοῦ ποιμένος ἀκολουθοῦντα, μήτ' εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ τηρούμενα, καθὼς τἄλλα, θέλει καὶ τ ο ῦ τ α τ ὰ μ ι κ ρ ὰ ὁ προσφέρων ἀρνῳδός· ἀλλὰ ταῦτα διευθύνει ἐξαιρέτως εἰς αὐτὴν τὴν τοῦ ποιμένος κ α ρ δ ί α ν, ὡς ἂν ε ἰ ς α ὐ λ ὴ ν ἐσωτέραν δηλαδὴ καὶ ἀσφαλεστέραν ! Παράδοξος τερατολογία ! καὶ ὕστερον ;—«Μ ό ν' ἐκεῖ (λέγει), Μόν' ἐκεῖ

(α) «Τῷ βραχίονι αὐτοῦ συνάξει ἄρνας καὶ ἐ ν τ ῷ κ ό λ π ῳ α ὐ τ ο ῦ βαστάσει, καὶ [τὰς] ἐν γαστρὶ ἐχούσας παρακαλέσει »(Ἡσαΐ. μ. 11). ὅθεν (ἐν Ἀποστ. Διαταγ. β, 20) «ποίμαινε τὸ ποίμνιον (ὦ ἐπίσκοπε) μὴ ἐν κράτει μετ' ἐμπαιγμοῦ ὡς κατεξουσιάζων, ἀλλ' ὡς ποιμὴν χρηστὸς τ ῷ κ ό λ π ῳ σ υ ν ά γ ω ν τὰ ἀρνία, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας παρακαλῶν». Οὕτω διακρίνεται τὸ ποίμνιον (τῶν ἰσχυρῶν προβάτων) ἀπὸ τῶν ἀρνίων (τῶν νεογνῶν καὶ ἀσθενῶν), ἅπερ ὁ ποιμὴν βαστάζων ἐ ν κ ό λ π ο ι ς, οὐ λέγεται ὅμως ὅτι καὶ ὁ δ η γ ε ῖ !

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μιν, καὶ τὸ ἐπάγγελμά του, ἐκπληρόνῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ κληρονομῇ τὴν σωτηρίαν, τῆς ὁποίας λειτουργοὶ καὶ ὑπηρέται διωρίσθησαν οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι (α).

ΑΙΤΗΜΑ Δ'.

§. ή. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

Σημ. Διὰ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἐννοοῦνται ὅλα τὰ πρὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν ἀναγκαῖα· ἄ ρ τ ο ν δὲ ἐθέσπισεν ὁ Σωτὴρ νὰ ζητῶμεν παρὰ Θεοῦ διὰ νὰ μάθωμεν ἐκ τούτου, ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστώμεθα εἰς τὰ ἀναγκαῖα, καὶ νὰ μὴ ζητῶμεν ὁλοψύχως τὰ ἄχρηστα καὶ περιττά (β), εἰ μὴ, ὅταν ὁ Θεὸς μᾶς τὰ χαρίζῃ διὰ μέσων νομίμων καὶ τιμίων, ὥστε νὰ μεταδίδωμεν ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς χρείαν ἔχοντας. Σημειωτέον δὲ μάλιστα, ὅτι αἰτοῦμεν τὸν ἄρτον ἡμῶν παρὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ὅστις πρότερον εἶπεν, ὅτι ὁ ἄρτος ἡμῶν θέλει εἶσθαι ἡνωμένος μὲ τοὺς ἱδρῶτας τοῦ προσώπου μας (γ), ὥστε μὲ τὴν πρὸς Θεὸν προσευχὴν πρέπει νὰ συνάπτωμεν καὶ τοὺς κόπους τῆς ἐργασίας εἰς ἀπόλαυσιν τῶν ἀναγκαίων· χρεωστοῦσι δὲ καὶ οἱ πλούσιοι, καθὼς καὶ οἱ πτωχοί, νὰ δέωνται τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν ἀναγκαίων· α΄.) διότι καὶ οὗτοι κρέμανται ἀπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ὅστις χαρίζει καὶ ἀφαιρεῖ πάλιν τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθά, ὅταν θελήσῃ, χωρὶς δὲ τῆς τούτου εὐλογίας εἶναι μάταιοι πάντες οἱ κόποι καὶ ἐπιμέλειαι τῶν ἀνθρώπων· β΄.) διότι οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἔχουσιν ἐκ τοῦ πλούτου, ἄνευ τῆς ὑγείας, καὶ ὁλομελείας τοῦ σώματος, διὰ τῆς ὁποίας δύνανται νὰ τ' ἀπολαύσωσι. Ἐ π ι ο ύ σ ι ο ς δὲ ὠνομάσθη ὁ ἄρτος, ὡς εἰς τὴν οὐσίαν ἡμῶν καὶ συντήρησιν ἀνήκων, καὶ συμβάλλων παρὰ πολύ. Τὸ δὲ σήμερον προσετέθη εἰς τὸ αἴτημα διὰ τρία τινά· α΄.) διότι περὶ τῆς παρούσης μόνον ἀνάγκης χρεωστοῦμεν νὰ φροντίζωμεν, μὴ μεριμνῶντες μετὰ προσπαθείας πολλῆς διὰ τὰς μελλούσας ἡμῶν χρείας (δ), διότι δὲν ἐξεύρομεν τ ί τ ὲ ξ ε τ α ι ἡ ἐ π ι ο ῦ σ α· β΄.) διὰ τούτου μᾶς συνελαύνει ἀνεπαισθήτως ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ προσευχώμεθα καθ' ἡμέραν· διότι καθ' ἡμέραν χρείαν ἔχομεν τῶν ἀναγκαίων· γ΄.) διὰ νὰ ἐξορίσῃ ἀπὸ τὰς ψυχάς μας τὴν ἐκ τῶν πολλῶν μεριμνῶν ἀνησυχίαν, καὶ νὰ ἐμφυτεύσῃ τὴν γαλήνην καὶ ἠρεμίαν τοῦ νοός μας. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν, ὅτι εἶναι ἀπηγορευμέναι εἰς τοὺς πιστοὺς αἱ μετὰ πολλῶν

(α) Ῥωμ. α, 14. — (β) Α. Τιμοθ. ς. 8. — (γ) Γενεσ. γ. — (δ) Ματθ. ς, 34.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τοῖς τοιούτοις ἐκλάβοι τὸ νόημα κατὰ γράμμα, καὶ ὡς κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν (ἢ μήπως αὐτὸ τὸ ῥαντῶ ἐκφράζει ζωγραφικῶς τὴν τελετουργίαν τοῦ τε βαπτίσματος ἅμα καὶ τῶν ἄλλων, ὥς φησιν ἡ Διατριβή, τῶν τῆς πίστεως μυστηρίων;). Τὸ τοίνυν «ῥαντῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρὸν» μετέλαβεν ὁ προφήτης ἐκ τοῦ (Ἀριθμ. ιθ,9) «ὕδωρ ῥαντισμοῦ ἁγνισμά ἐστι» κτλ. προδιαγράφων μάλιστα τὸν ἐκ τῶν νομικῶν καθαρμῶν σκιωδῶς προτυπούμενον πνευματικὸν διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος καθαρισμὸν τῶν πιστῶν (μὴ γὰρ τὸν τοῦ Ἀκυνάτου Θωμᾶ ῥαντισμὸν προεφήτευεν;). «Ὕδωρ καθαρὸν» τὸ τῆς παλιγγενεσίας ὠνόμασεν ὕδωρ, ἐν ᾧ βαπτισθέντες, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων ἐλάβομεν» (Θεοδώρητ.). Καὶ μάρτυς ὁ θεῖος Παῦλος λέγων, «ἐῤῥαντισμένοι (τουτ. κεκαθαρμένοι) τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ» (Ἑβρ. ι, 22. 23). Καὶ Πέτρος ὡσαύτως εἶπε «ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α. Πέτρ. α, 2), τὸ τοῦ Ἰωάννου, «Τὸ αἷμα (αὐτοῦ) καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας» (Α. α, 7). Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ῥῆμα ῥαίνω (ῥαντίζω) παρὰ τοῖς θείοις προφήταις σημαίνει πλατυκώτερον καὶ τὸ ὑετίζω, βρέχω (χρουνηδὸν), ἐκχέω δαψιλῶς· ὡς τὸ «ῥανάτωσαν αἱ νεφέλαι δικαιοσύνην» (Ἡσαΐ. με, 8). Οὕτω καὶ τὸ καθαρὸν (ψυχῶν καθάρσιον) ὕδωρ οὐκ ἐπιῤῥαντίζει σταχτῶς καὶ φειδωλῶς ὁ Θεός, ἀλλ' ἀφθόνως ἀπονάει καὶ πλουσίως καὶ πληρέστατα χορηγεῖ τοῖς ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τῶν ἡγιασμένων ναμάτων δι' ὅλικῆς κατα δύσεως λουομένοις τὸ σῶμα, κἀκεῖθεν ἀναγεννωμένοις διὰ τοῦ Πνεύματος.

Β) Περὶ τοῦ ἐκχέω ὅ,τι σημαίνει, δῆλον ἐκ τῶν προειρημένων. Τοσοῦτον δὲ μόνον ἐνταῦθα σημειούσθω περὶ τῆς λέξεως, ὅτι τοῦτο τὸ τῆς Γραφῆς (Ἰωὴλ β. Πράξ. β) ἐκχεῶ (οὐκ εἶπεν ἐπιχεῶ) μεταφορικῶς ἀναλογεῖ πρὸς τὸ δαψιλῶς καὶ ῥύδην ἔκ τινος πηγῆς ἀενάως βρυούσης ἔξω που (καὶ εἰς σώματα καὶ εἰς σκεύη) προχεόμενον ὕδωρ, καὶ πλημμυροῦν. Κἀκεῖνο δὲ περὶ τῆς ἀποστολικῆς ῥήσεως σημειωτέον, ὅτι ὁ θεῖος Παῦλος ἐπὶ μὲν τῆς διὰ τοῦ πλουσίως ἐκχυθέντος Πνεύματος ἀοράτου ἀναχαινώσεως (ἀνακτίσεως) τοῦ βαπτιζομένου, εἶπε τὸ ἐξέχεεν· αὐτὸ δὲ τὸ παρὰ τοῦ ἐπιφοιτῶντος πνεύματος ἁγιαζόμενον ὁρατὸν ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, «λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας» ὠνόμασε· καὶ πάλιν «ἀλλὰ ἀπελούσθητε» κτλ. Ὅτι δὲ τὸ λούεθαι σημαίνει καὶ τὸ βαπτίζεσθαι

ποστόλους (α), καὶ δι' αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, δηλονότι εἰς ὅλους τοὺς πιστούς, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἰωήλ (β). Διάφοροι δὲ εἶναι τοῦ παναγίου Πνεύματος αἱ ἐνέργειαι, διὰ τῶν ὁποίων ἀπηρτίσθη τῶν ἀνθρώπων ἡ σωτηρία· καὶ ἀ) εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ὁδηγεῖ τοὺς πλανωμένους εἰς τὴν πίστιν, ἐπιστρέφει τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, καὶ στερεόνει τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν ἀρετήν· β΄.) εἶναι ὁ ἁγιασμὸς τῶν πιστῶν διὰ τῶν μυστηρίων τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, περὶ τῶν ὁποίων θέλομεν ὁμιλήσειν ἐφεξῆς· γ΄.) εἶναι ἡ παραμυθία τῶν δικαίων εἰς τὰς θλίψεις αὐτῶν· δ΄)ὁ φωτισμὸς εἰς τὰς πράξεις τῆς ἀρετῆς διὰ τῆς ὀρθῆς βουλῆς, διὰ τοῦ θείου φόβου καὶ δι' ἄλλων μέσων διαφόρων. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ παναγίου πνεύματος εἶναι διάφοροι, λαμβάνει καὶ διαφόρους ὀνομασίας ἡ ἐξ αὐτῆς προχεομένη χάρις. Ὅθεν ὀνομάζεται χάρις προηγουμένη, διεγείρουσα, συνεργοῦσα, δικαιοῦσα. Εἰς δὲ τὸν Ἡσαΐαν ὀνομάζεται, « Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, Πνεῦμα βουλῆς, καὶ ἰσχύος, Πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας. Πνεῦμα φόβου Θεοῦ » (Κεφ. ια, 2). Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τούτων τῆς χάριτος δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν πνευματικῶς νεκρὸν ἡ πνευματικὴ ζωή, ὅθεν καὶ ὀνομάζεται Πνεῦμα ζωοποιόν, ὡς χορηγὸν τῆς χάριτος ταύτης. Ἐκ τούτου ἐμπνευσθέντες οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι προεφήτευσαν τὰ μεγαλεῖα τῆς διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ σωτηρίας τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων (γ). Διὰ τοῦτο τοὺς λόγους ἐκείνων σεβόμεθα ὡς λόγια Θεοῦ καὶ κανόνα τῆς θεαρέστου ζωῆς.

Σημ. Ε΄. Σημεῖα τοῦ ὅτι κατοικεῖ τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις εἰς τὸν Χριστιανὸν εἶναι οἱ ἑπόμενοι ἐννέα καρποὶ αὐτῆς, τοὺς ὁποίους μᾶς παρέδωκεν ὁ θεῖος Παῦλος. α΄. Ἀγάπη. β΄. Χαρά. γ΄. Εἰρήνη. δ΄. Μακροθυμία. ε΄. Χρηστότης. ς΄. Αγαθωσύνη. ζ΄. Πίςις. η΄. Πραότης. θ΄. Ἐγκράτεια (Γαλατ. ε. 22).

§. κθ΄. Διὰ τῆς χάριτος καὶ ἐνεργείας τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐκήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ συνήθροισαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη μίαν Ἐκκλησίαν.

Σημ. Α. Τὴν πεντηκοστὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ἀνάστασίν του ἐπλήρωσε τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς ὑπόσχεσίν του ὁ ἀναληφθεὶς ἤδη Σωτήρ, καὶ ἔξειλεν εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦ ὁποίου τῆς ἐπιφοιτήσεως

(α) Πράξ. α, 2. 8. — (β) Ἰωήλ, 6, 28. — (γ) Β. Πέτρ. α, 21.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἱερολογιώτατε, καὶ ἐν Χριστῷ ἡμῖν ἀγαπητὲ κὺρ ....
τὴν λογιότητά σου πατρικῶς εὐχόμενοι εὐλογοῦμεν.

Λαβόντες τὴν ἐπιστολήν σου λίαν ἐχάρημεν ἐπὶ τοῖς εὐαγγελίοις τῆς ὑγείας σου καὶ τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς μαθήμασιν ἀμφιλαφοῦς διδασκαλίας ἅμα καὶ περιθάλψεως, ἧς ἀπολαύεις ἐν τῇ περικλεεστάτῃ Ἀκαδημίᾳ τοῦ θεοστηρίκτου καὶ εὐεργετικωτάτου Κράτους τῆς εὐσεβείας. Καὶ δὴ καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι σὺν Θεῷ ἐπανελθών, ἄξια τὰ τροφεῖα τοῖς φιλοθέοις εὐεργέταις ἀποδώσεις, πολλαπλασιάζων τὸ τάλαντον τῆς ἱερᾶς παιδείας καὶ ἀρετῆς, ὅ σοι Θεὸς πιστεύεται δι' αὐτῶν. Εἴδομεν δὲ καὶ ὅσα περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἐξ αἱρέσεων τῇ Ἐκκλησίᾳ προσερχομένων ἐσημείωσε κοινοποιοῦσα πρὸς ἡμᾶς ἡ ἀξιέπαινός σου φιλομάθεια, ὁρμηθεῖσα ἐκ τῶν ἀναφυέντων αὐτόθι σκανδάλων ἐξ ἀφορμῆς τοῦ καὶ παρ' ἡμῖν πολυθρυλλήτου γενομένου ἑτεροδόξου Παλμέρου. Δι' ὅλου ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἤδη αἰῶνος ἡ μήτηρ Ἐκκλησία, συναινοῦσα κατὰ πάντα τῇ ἁγιωτάτῃ θυγατρὶ καὶ ἀδελφῇ καὶ διὰ τῆς θείας χάριτος ἀπὸ περάτων μέχρι περάτων τῆς Οἰκουμένης πλατυνομένῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ὀρθοδόξου Ῥωσσίας, ἠπίστατο καὶ συνεψηφίσατο τὴν ἐν αὐτῇ γινομένην οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν περὶ τῆς διὰ μόνου τοῦ θείου μύρου χρίσεως καὶ ἀποδοχῆς τῶν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσερχομένων Δυτικῶν, ἐπ' ἀγαθῷ καὶ πλατυσμῷ τῆς μιᾶς, ἁγίας καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας· καὶ αὐτὴ δέ, ἡ καθ' ἡμᾶς φημι Ἐκκλησία, ἔστιν ὅτε κατὰ τόπους ἐχρήσατο τῇ τοιαύτῃ ἐξ

τριάρχης, ἓν μόνον ὑπάρχει βάπτισμα· εἰ δὲ ἄλλοι τινὲς συγχωροῦσι καὶ ἕτερον, οὐδὲν ἡμεῖς γινώσκομεν περὶ τούτου, οὐδὲ παραδεχόμεθα αὐτό. Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἓν μόνον γινώσκει βάπτισμα, καὶ τοῦτο ἄνευ τινὸς ἀφαιρέσεως ἢ προσθήκης ἢ μεταβολῆς οἱασδήποτε». Ταύτην ὁμοθυμαδὸν καὶ ἡ λοιπὴ χορεία τῶν Πατριαρχῶν (τῶν ἀοιδίμων Γερμανοῦ τοῦ Δ', καὶ Κωνσταντίου τοῦ Α', καὶ τοῦ ἀριζήλου διαπρέποντος τῆς εὐσεβείας καὶ παιδείας ζηλωτοῦ Γρηγορίου τοῦ ς', τῶν Οἰκουμενικῶν, καὶ τῶν τούτοις ἐναμίλλων Ἱεροθέου τοῦ Ἀντιοχείας καὶ Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων) καὶ ἄλλων ἐπισκόπων ἀκριβῶς καὶ ἀπαραλλάκτως αὐτῷ ἀπεθέσπισεν, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ ἐν τῷ Δευτέρῳ μέρει τῶν Διατριβῶν αὐτοῦ (σελ. 55—57. ἐν Ἀθήναις 1854). Ταραχθέντος δέ τινος τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ τὰ ἱερὰ διδασκομένων ἐκ τῶν Παλμερείων σκοτείων ἐρεσχελιῶν καὶ παρά τινων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχιερέων ἐπίλυσιν περὶ τῆς φαινομένης διαφωνίας τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ἐξαιτησαμένου, ἔγραψεν ὁ ἀοίδιμος παρακληθεὶς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν συνοψίσας καὶ ὅσα ἐν ἐκτάσει ἐξύφανεν ἐν ταῖς εἰς τὴν περὶ τοῦ βαπτίσματος διατριβὴν Σημειώσεσι. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σημαίνει, λέγομεν ἐφεξῆς· ἤδη δὲ συνάπτομεν καὶ τὰ τοῦ ῥήτορος Αἰσχίνου, ὅστις πικρῶς συκοφαντῶν καὶ καθυβρίζων τὸν Δημοσθένην, ὠνόμασεν αὐτὸν καὶ μάγον, ὡς ἀπατεῶνα, λέγων «Οὔτε Φρυνώνδας, οὔτε Εὐρύβατος, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος καὶ γόης ἐγένετο» (α). Ὁ δὲ Δημώναξ ὁ φιλόσοφος, ἀκούων τινὰ καυχώμενον «Μάγον τε εἶναι καὶ ἐπῳδὰς ἔχειν ἰσχυράς, ὡς ὑπ' αὐτῶν ἅπαντας ἀναπείθειν καὶ παρέχειν αὐτῷ ὁπόσα βούλεται», ταῦτα ἀκούσας ὁ Δημώναξ, ἔσκωψε τὸν γόητα λέγων· «Οὐ θαυμάζω· καὶ γὰρ αὐτὸς ὁμότεχνός εἰμί σοι· καὶ εἰ βούλει, ἔπου πρὸς τὴν ἀρτόπωλιν, καὶ ὄψει με διὰ μικρᾶς ἐπῳδῆς καὶ μικροῦ τοῦ φαρμάκου πείθοντα αὐτὴν δοῦναί μοι ἄρτον» (τὸ ἀργύριον αἰνιττόμενος διὰ τοῦ φαρμάκου) (β). Καὶ φαίνεται ἄρα, ὅτι οἱ τοιοῦτοι μάγοι ἦσαν οἱ αὐτοὶ καὶ ἐπῳδοί καὶ φαρμακοί· καθὼς ἐσημείωσεν ἀνωτέρω καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Σοφοκλέους· ὡς ἐπῳδάς τινας καὶ τάχα θείας ἐπικλήσεις ἀπαγγέλλοντες διὰ στόματος, καὶ προσέτι μαγικά τινα φάρμακα κατασκευάζοντες καὶ ἐπαλείφοντες, ἢ ῥαντίζοντες καὶ ποτίζοντες τοὺς ὑπ' αὐτῶν μαγευομένους (διότι τοῦτο κυρίως σημαίνει τὸ φαρμακός). Τοιαῦτά τινα φάρμακα λυγρὰ καὶ Ὅμηρος ἐῤῥαψῴδησεν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κυκεῶνος ἐκείνης τῆς πολυφαρμάκου καὶ μαγευτικῆς καὶ χοιρομορφωτρίας Κίρκης (γ). Ἡ δὲ Κολχὶς ἐκείνη μάγισσα Μήδεια «ἀρχεύθοιο νέον τετμηότι θαλλῷ Βάπτουσ' ἐκ κυκεῶνος ἀκήρατα φάρμακ' ἀοιδαῖς Ῥαῖνε κατ' ὀφθαλμῶν» — καὶ ἀπεκοίμιζε τὸν δράκοντα (δ). Πλὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ φαρμακὸς ἐκλαμβάνεται πολλάκις καὶ ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ μάγος, ἐπῳδός καὶ χωρὶς φαρμάκων τερατοποιός, ὁποῖοι φαρμακοὶ ἦσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον παρὰ μὲν αὐτοῖς τοῖς Αἰγυπτίοις τίμιοι (ε), παρὰ δὲ τοῦ θείου νόμου κατακεκριμένοι δικαίως (ζ). Ὁ δὲ Σουΐδας διακρίνων τὴν μαγείαν ἀπὸ τῆς φαρμακείας καὶ γοητείας, ὁρίζει «τὴν μὲν μαγείαν ἐπίκλησιν δαιμόνων

(α) Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. — (β) Λουκιαν. Δημών. §. 23.

(γ) Ὀδυσ. Κ. 275, 290. πρβλ. καὶ Ὀδυσ. Δ. 230. — (δ) Ἀπολλών. Ἀργ. δ, 157. Ὅθεν καὶ ἡ τοῦ Θεοκρίτου Φαρμακεύτρια, τὴν χθονίαν Ἑκάτην ἐπεκαλεῖτο, «Φάρμακα ταῦθ' ἕρδοισα χερείονα μήτε τι Κίρκας Μήτε τι Μηδείας, μήτε ξανθᾶς Περιμήδας» (τῆς παρ' Ὁμηρ. Ἀγαμήδης Σχολ.). Θεοκρ. Εἰδ. β. 15.

(ε) Ἐξόδ. η, 11. πρβλ. καὶ Πλάτ. Νόμ. ια, σελ. 162.

(ζ) «Φαρμακοὺς οὐ περιποιήσετε». Ἐξόδ. κβ. 18. Δευτερ. ιη, 10.

μοῦ τῶν ὀδόντων, εἰς τὴν κατοικίαν τῶν πονηρῶν πνευμάτων (α), εἰς τὸν τόπον τῶν αἰωνίων βασάνων (β), τῶν ὁποίων μεγίστη θέλει εἶσθαι τῆς ἰδίας αὐτῶν συνειδήσεως ὁ πικρὸς ἔλεγχος, διότι ἠμέλησαν περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, καὶ ἑκουσίως ἐξερήθησαν τὸν ἀγαθὸν Θεὸν καὶ δημιουργόν των. Οὕτω λοιπὸν θέλει πληρωθῆν ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, «Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι (οἱ ἀσεβεῖς) εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ματθ. κε. 46).

Σημ. Β΄. Τὸ ἑνδέκατον καὶ δωδέκατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως ἀνήκουσιν εἰς τὸ Γ΄. μέρος τῆς Κατηχήσεως, τὴν Ἐλπίδα· διότι ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν πίσιν γεννᾶται τῆς μελλούσης ἀμοιβῆς ἡ Ἐλπίς (γ), τὴν ὁποίαν ἐμψυχόνει καὶ ζωογονεῖ ἡ πρᾶξις τῆς ἀρετῆς δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη, ἥτις εἶναι τὸ Β΄. μέρος τῆς Κατηχήσεως. Εἰς τοῦτο μεταβαίνοντες εὐθὺς ἤδη, θέλομεν προσαποδώσειν ἀκολούθως καὶ τὰ λοιπὰ τὰ περὶ τῆς Ἐλπίδος, εἰς τὸ τρίτον καὶ ἔσχατον μέρος τῆς Κατηχήσεως.

ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ τοῦ Θείου Νόμου.

ΑΡΘΡΟΝ Α΄.

§. ά. Ἡ πίσις χωρὶς τῶν ἔργων εἶναι νεκρά (δ).

Σημ. Α. Μὲ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Ἐλπίδα εἶναι συνδεδεμένη σφιγκτὰ ἡ Ἀγάπη, ἥτις καθιστάνει ταύτας ἀμφοτέρας ἐνεργοὺς καὶ δραστηρίους, ὡς θεμέλιον οὖσα τῆς θεοσεβοῦς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων τῶν καλῶν. Ὅτι δὲ τὰ καλὰ ἔργα εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν εἰς ἕκαστον Χριστιανόν, ἀποδείκνυται μάλιστα ἀπὸ τὰ πέντε ταῦτα· ά.) διότι τὰ προστάσσει αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστοῦμεν ἐξ ἀνάγκης νὰ ὑπακούωμεν· ἀπαιτεῖ δὲ ὁ θεῖος νόμος ζωὴν σύμφωνον καὶ κατάλληλον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ (ε)· β΄.) διότι τὰ προστάσσει μὲ τρόπον, ἐκ τοῦ ὁποίου φαίνεται ἡ ἀνάγκη τοῦ πράσσειν τὸ ἀγαθόν, ἐπειδὴ εἰς μὲν τοὺς ἐναρέτους ὑπόσχεται καὶ πρόσκαιρον καὶ αἰώνιον εὐδαιμονίαν, εἰς δὲ τοὺς παραβάτας τοῦ νόμου ἀπειλεῖ αἰώνιον κόλασιν (ζ)· γ΄.) διότι χρεωστοῦμεν ἄκραν εὐγνωμο-

---

(α) Ματθ. κε, 41.— (β) Μάρκ, θ, 44.— (γ) Ρωμ. ε, 1—2.— (δ) Ἰακώβ. β, 20. — (ε) Ματθ. ζ, 21. — (ζ) Ἰωάν. ιδ, 21. καὶ Ματθ. ε, 19.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἐν ἐλαίῳ μυστικῷ Μέδων τρισόλβιος χρισθείς, τοὺς λαούς σου τῇ σεπτῇ πίστει ἐστήριξας Χριστοῦ, καὶ πᾶσαν πλάνην ἐνίκησας, ἐξελαύνων βαρβάρους, ὡς φωστὴρ ἡμέρας νέφη τυφλά· καὶ σχίσματος λοιμὸν πόρρω τῆς Ποίμνης σου. Διό σε πᾶσα, θεόφρον, ἡ Ἐκκλησία πιστῶς γεραίρει τοῖς ἄσμασι, σὺν βασιλίδι, τῇ Πέτρου Πόλει, ἣν περίσωζε πάντοτε.

Δόξα. τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτόκιον ὅμοιον.

Κατεπλάγη Ἰωσήφ τὸ ὑπὲρ φύσιν θεωρῶν, καὶ ἐλάμβανεν εἰς νοῦν τὸν ἐπὶ πόκον ὑετόν, ἐν τῇ ἀσπόρῳ συλλήψει σου, Θεοτόκε, βάτον ἐν πυρὶ ἀκατάφλεκτον, ῥάβδον Ἀαρὼν τὴν βλαστήσασαν. Καὶ μαρτυρῶν ὁ μνήστωρ σου καὶ φύλαξ τοῖς ἱερεῦσιν ἐκραύγαζε, Παρθένος τίκτει, καὶ μετὰ τόκον πάλιν μένει παρθένος.

Μετὰ τὴν δ΄. στιχολ. Κάθισμα. Ἦχος δ΄.

Ταχὺ προκατάλαβε.

Ἡ λάρναξ σου νάματα θαυμάτων βρύει πιστοῖς, τρισμάκαρ Ἀλέξανδρε, τῶν βασιλέων χαρά. Σὺ γὰρ εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ διὰ τέλους, ἔλαβες οὐρανόθεν δωρεὰς ἀκενώτους, ἐχθρούς τε φυγαδεύειν, καὶ νόσων ἐξαιρεῖν τοὺς πιστούς.

Δόξα. τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτόκ. ὅμοιον.

Ταχὺ προκατάλαβε, πρὶν ἀπολέσθαι ἡμᾶς, ἐχθροῖς βλασφημοῦσί σε καὶ πολεμοῦσιν ἡμῖν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἄνελε τῷ σταυρῷ σου τοὺς ἡμᾶς τυραννοῦντας. Γνώτωσαν πῶς ἰσχύει ὀρθοδόξων ἡ Πίστις, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλάνθρωπε.

Μετὰ τὸν Πολυέλεον Κάθισμα. Ἦχος γ΄.

Τὸν συμπαθέστατον τῶν Ῥώσσων Ἄνακτα, ἐκδυσωποῦμέν σε πιστῶς, Ἀλέξανδρε, ῥῦσαι ἡμᾶς παντοδαπῶν κινδύνων καὶ πολεμίων· ἴασαι ψυχῶν ἡμῶν καὶ σωμάτων τὰ τραύματα· θραῦσον τὰ φρυάγματα τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, Ἅγιε. Εἰρήνευσον ἡμῶν τὴν ζωήν, ὅπως ἀεί σε δοξάσωμεν.

Δόξα τὸ αὐτό. Καὶ νῦν Θεοτόκ. ὅμοιον.

Θεομακάριστε Μῆτερ ἀνύμφευτε, τὴν τεθλιμμένην σου ποίμνην ἐπίσκεψαι, ὅτι συνέχεται πολλαῖς βασάνοις καὶ καταιγίσι. Πρόφθασον, βοήθησον, Θεοτόκε, τοῖς δούλοις σου. Μνήσθητι τοῦ οἴκου σου τοῦ ἁγίου, Πανάχραντε, ἵνα σοι σεσωσμένοι βοῶμεν, Χαῖρε ἡ κεχαριτωμένη.

Οἱ Ἀναβαθμοί. Τὸ πρῶτον Ἀντίφωνον τοῦ δ΄. ἤχου.

Προκείμενον. Ἦχος δ΄.

Ὕψωσα ἐκλεκτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ μου· ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ μου ἔχρισα αὐτόν.

Στίχ. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

συμβαίνειν τοιαύτη παλίρροια πάσαις ταῖς δημοκρατουμέναις πόλεσιν, αἵτινες γίνονται παίγνιον εὐρίπιστον τῆς κακοηθείας τῶν δημαγωγῶν, ἐπισπεύδουσαι τὸν ἴδιον ἑαυτῶν ὄλεθρον. Ὁ δὲ μέγας ἡγεμὼν μιμούμενος τὴν θείαν δικαιοσύνην ἐστίλβωσε μὲν τὴν ῥομφαίαν καὶ ἐνέτεινε τὸ τόξον τῆς ἑαυτοῦ ἰσχύος, οὐχὶ ὅμως ἵνα χύσῃ τῶν ἠγαπημένων καὶ ἀγνωμόνων υἱῶν αὐτοῦ τὸ αἷμα, ἀλλ' ἵνα διεγείρῃ αὐτοὺς διὰ τῆς ἀπειλῆς πρὸς μετάνοιαν. Στρατοπεδεύεται λοιπὸν περὶ τὴν πόλιν καὶ αἰτεῖ τοὺς Νεαπολίτας τῆς ἀποστασίας τὸν λόγον. Εὐθὺς δὲ τότε φεύγει μὲν κρυφίως ὁ νέος ἡγεμών, ἐπιστρέφει δὲ πρὸς τὸν γνήσιον ποιμένα ὁ λαός· καὶ ὁ Ἅγιος εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πατρικῶς αὐτοὺς νουθετήσας, καὶ συμπαθῶς τοῖς ἐνόχοις συγχωρήσας, ἀφῆκε πάλιν ἐπίτροπον τὸν υἱὸν Βασίλειον, ὃς ἐπανῆλθε πάλιν ἐντίμως εἰς τὴν Βλαδιμηρίαν, ὡς πρωτεύουσαν ἤδη τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἡγεμονίας.

Ὀλίγῳ δ' ὕξερον ςρατεύει πάλιν τῷ **1256** κατὰ τῶν Σβέκων καὶ Φιλλανδῶν καὶ Ἀλλαμανῶν, οἵτινες συνελθόντες ἐτείχιζον φρούριον παρὰ τὴν Νάρβαν, ζητοῦντες ἀφορμὴν πόλέμου πρὸς τοὺς Νεαπολίτας. Ἀλλ' ὁ γενναῖος Ἀριςεὺς ἐπιφανεὶς μετ' ὀλίγον διασκορπίζει μὲν τὰ θεμέλια τοῦ φρουρίου, τροποῦται δὲ τοὺς ἐχθρούς, καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν Φιλλανδίαν· τιμωρήσας δὲ τὴν ἀδικίαν, ὑποςρέφει πάλιν εἰς τὰ ἴδιά, κἀκεῖθεν εἰς τὸ ςρατόπεδον ἔρχεται τῶν Τατάρων διὰ τὰς συμβάσας τότε μεγάλας μεταβολάς. Διότι ἦν ἤδη τεθνηκὼς ὁ Βάτιος, τὸν δὲ διάδοχον αὐτοῦ καὶ υἱὸν Σαρτάκην φονεύσας ὁ Βέρκος, θεῖος αὐτοῦ, παραλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν συναινοῦντος καὶ τοῦ μεγάλου Χάνη. Ἐπίτροπον δ' ἑαυτοῦ ὁ Βέρκος καθίστησι τὸν Οὐλαβίσκην. Πρὸς τοῦτον δ' ἐλθὼν ὁ Ἅγιος (τῷ **1257**) μετ' Ανδρέου τοῦ ἀδελφοῦ ἀνενέωσε τὴν οἰκειότητα, καὶ πάλιν ὑπέςρεψεν εἰς τὴν Νεάπολιν. Ἤδη δ' ὁ μιαιφόνος Βέρκος τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας διάπυρος ὢν ζηλωτὴς προσέταξεν ἀπογραφῆναι τοὺς κατοίκους τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ῥωσσίας εἰς κεφαλαικοῦ φόρου πληρωμήν. Καὶ πάλιν περιεκύκλουν τὴν χώραν τῆς εὐσεβείας νέα δεινά, καὶ πικροὶ φορολόγοι ἀπέγραφον ἐπ' ἀκριβὲς περιερχόμενοι καὶ λεηλατοῦντες τοὺς γενναίους Ῥώσσους. Μόνοι οἱ ἱερεῖς ἐφυλάττοντο ἐλεύθεροι τῆς πικρᾶς ταύτης δασμολογίας. Στρατήγημα καὶ τοῦτο τῆς βαρβαρικῆς τυραννίας ταρτάρειον καὶ δαιμονικόν. Ἀφίει ἡσυχωτέρους ὁπωσοῦν τοὺς λειτουργοὺς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, ἵνα δελεάζῃ καὶ ἔχῃ αὐτοὺς προθύμους ὑπηρέτας καὶ συνεργοὺς εἰς βαρυτέραν καταδυναστείαν τῶν ὁμοφύλων (α).

(α) Μόνον ἑξακόσια ῥούβλια ἐτέλει ὁ κλῆρος τῆς Ῥωσσίας τῷ Χάνῃ ἐτήσιον

Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων τὴν καταδίκην ἱστῶσιν· ἀλλὰ καὶ ἐὰν [ὀνόματα ἀντ'] ὀνομάτων παραλαβεῖν οἱ βαπτίζοντες ἐπιχειρήσωσι, μηδὲν ὅλως τὸν ἀριθμὸν τῆς Τριάδος ὑποτεμνόμενοι, οὐδ' οὕτως εὑρίσκουσιν ἀποφυγὴν τοῦ μὴ οὐχὶ τὴν ἴσην δοῦναι δίκην· οὐδὲν γὰρ ἧττον οὐδ' οὗτοι τὸ δεσποτικὸν προπηλακίζουσι δόγμα. Οὐδ' ἂν τὰς μὲν κλήσεις πλάττωσιν, ἃς παρέλαβον, τὸ σχῆμα δὲ τῆς ἐντῷ βαπτίσματι καταδύσεως μὴ συνδυάσωσιν, ΑΛΛΑ ΔΙΑ ΜΙΑΣ ΑΝΤΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΤΟΝ ΒΑΠΤΙΖΟΜΕΝΟΝ ΤΕΛΕΙΩΣΩΣΙ, ΜΑΛΛΟΝ ΔΕ ΕΙΠΕΙΝ ΟΙΚΕΙΟΤΕΡΟΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΩΣΙΝ .... Οὔμενουν, τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολύονται· τῷ δ' αὐτῷ περιπίπτουσι καὶ κρίματι καὶ ἐγκλήματι» κτλ. (α). Τούτων οὕτως ἐχόντων, 6) φαίνεται σαφῶς, διὰ τί οἱ θεοφόροι τῶν Συνόδων Πατέρες ἐκανόνισαν δέχεσθαι καὶ δίχως βαπτίσματος τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ Μακεδονιανούς. Οὗτοι γὰρ καί τοι περὶ τὸ θεῖον δόγμα τῆς ὁμοουσίου Τριάδος δυσσεβῶς ἐβλασφήμουν, ἀλλ' ὅμως ἐτήρουν ἐν τῷ κατ' αὐτοὺς βαπτίσματι τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν, βαπτίζοντες κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις. Διὰ ταῦτα οἱ ἱεροὶ Κανόνες μόνον τὸ νοσοῦν δυσσεβὲς τοῦ φρονήματος αὐτῶν ἐξιάσαντο διά τε τοῦ λιβέλλου (ἐν ᾧ ἀνεθεμάτιζον τὴν προτέραν αὐτῶν πλάνην, ὁμολογοῦντες ἐγγράφως καὶ παῤῥησίᾳ πάντα τὰ δόγματα τῆς εἰς ἣν προσήρχοντο ὀρθοδόξου πίστεως) καὶ διὰ τοῦ θείου χρίσματος, εἰς βεβαίωσιν τῆς αὐτῶν ὁμολογίας καὶ πίστεως χορηγουμένου, ἵνα γένωνται μέτοχοι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τοῦ Πνεύματος δωρεᾶς, ἧς ἀπεστεροῦντο, οἱ μὲν ὡς Χριστομάχοι, οἱ δὲ ὡς Πνευματομάχοι (ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν μὴ κατὰ τὸν ὡρισμένον τῆς ἐκκλησίας θεσμόν, ἢ καὶ οὐδόλως τῷ θείῳ ἐχρίοντο μύρῳ, οἷοι καὶ οἱ τοῦ Ναυάτου παῖδες αὐτοῦ πρῶτον ἀρξαμένου οὐκ ἐχρίοντο μύρῳ)· καὶ καθόλου δὲ τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν πανσόφως ᾠκονόμησαν οἱ Κανόνες, ἐνεργὸν (δι' ἧς ἤδη μετέλαβον εὐσεβοῦς πίστεως), καὶ κύριον, καὶ ἰσχύον ἐν Πνεύματι ἀποφηνάμενοι τὸ πῤῥ' αὐτοῖς διδόμενον βάπτισμα, ὅπερ πρότερον διὰ τὰς δυσσεβεῖς αὐτῶν βλασφημίας «ἀλυσιτελὲς αὐτοῖς ἦν, ὡς μηδὲν

(α) Φωτ. Ἀμφιλοχ. ΜΓ. §. ιθ. σελ. 114—115. Τόμ. α. τῆς ὑπὸ Maîou Scriptor. veter. nov. collection. [σελ. 86, 87 τῆς ἡμετ. ἐκδόσεως].

τῆς συμφωνίας τῶν δύω τούτων κλίσεων, ὁδηγουμένη ἀπὸ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία φανερῶς ἀπηγόρευε νὰ μὴ καταγίνηται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ αἰσθητὰ πράγματα μὲ βλάβην τοῦ λόγου. Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἐν ὅσῳ ἐφύλαττεν, ἐφύλαττεν ἐν ταὐτῷ καὶ τῶν κλίσεων τὴν συμφωνίαν, καὶ ἀκολούθως τὴν εὐδαιμονίαν του. Ἀφ' οὗ ὅμως ἐπροτίμησε τὴν σωματικὴν ἡδονὴν περισσότερον παρὰ τὴν πνευματικήν, ἤγουν παρὰ τὴν σωτηριώδη τήρησιν τῆς θείας ἐντολῆς, καὶ καθυπέταξε τὸν λόγον εἰς τὰ πάθη, ἔχασε τὴν εὐδαιμονίαν του. Τὸ φῶς τοῦ νοὸς ἐσκοτίσθη, ἡ ἁγιότης τῆς θελήσεως ἐμολύνθη, ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς ἐταράχθη· καὶ ἠνοίχθη τὸ θέατρον τοῦ πολέμου τῶν παθῶν κατὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς καχίας ὁ θρίαμβος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπήγασαν αἱ διάφοροι νόσοι καὶ μέριμναι καὶ δυστυχίαι (α)· καὶ τούτων ὅλων ὁ καρπός, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατακριθεὶς θάνατος ὁ σωματικός, ἡνωμένος τὸ χείριστον, μὲ τὸν φρικωδέστατον πνευματικὸν θάνατον, ὅστις εἶναι ὁ ἀπὸ Θεοῦ χωρισμός. Ἡ ἀθλιότης αὕτη τοῦ πρώτου ἀνθρώπου διαδοθεῖσα καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του ἐπληθύνετο ἀναλόγως πρὸς τοῦ χρόνου τὴν πρόοδον, ἕως οὗ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία (β), καὶ οὐδὲν ἄλλο μέσον δὲν ἠδύνατο ν' ἀπολυτρώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπ' αὐτήν, παρὰ τὴν ὑπερπερισσεύσασαν χάριν τῆς τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίας. Ὁ ἄνθρωπος παραβὰς ἅπαξ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀπείρου καὶ αἰωνίου ὄντος, ἔγεινε διὰ τοῦτο αἰώνιος παραβάτης, καὶ ἀκολούθως ἔπρεπε νὰ ἦναι αἰώνιον καὶ ἀναμάρτητον τὸ Ὄν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ μεσιτεύσῃ διὰ νὰ ἐξιλεώσῃ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν παροργισθέντα Θεόν. Ἀλλὰ ποῖόν ποτε πλάσμα ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τοσαύτην τελειότητα (γ); Μόνος ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νὰ ἀναδεχθῇ τὸ ἐνδοξότατον καὶ εὐσπλαγχνικώτατον τοῦτο ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καθὼς μᾶς διδάσκουσι τὰ ἑπόμενα ἄρθρα τοῦ ἁγίου Συμβόλου.

ΑΡΘΡΟΝ Β'.

Β'. Μέρος τοῦ Συμβόλου.

§. κ'. Ὁ *μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός*, κατὰ τὸ β'. ἄρθρον τοῦ ἁγίου **Συμβόλου**, εἶναι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, συνά-

---

(α) « Θυμὸς καὶ ὀργή, θλῖψις καὶ στενοχωρία, ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν. Ῥωμ. β, 9. — (β) Γεν. ς, **11, 12.** Ῥωμ. α, **21—32.** — (γ) Οὐ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς. Ἡσαΐ. ξγ, **9.**

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὸ βάπτειν ἢ βαπτίζειν ἐπὶ τοῦ βαίνειν, μήπως ἔπρεπε διὰ τοῦτο παραχαράττειν καὶ παρεξηγεῖν τὴν παρὰ τοῖς Ἀποστόλοις ἐπὶ τοῦ θείου μυστηρίου διαῤῥήδην ὡρισμένην καὶ κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν; Ἢ μήπως καὶ οἱ Ἀπόστολοι συνωνυμικῶς τεχνολογοῦντες, ἢ καὶ ὅλως ἀγνοοῦντες τὴν κυρίαν σημασίαν, ἐξελάμβανον καὶ οὕτω κἀκείνως τὸ θεμελιῶδες καὶ εἰσάπαξ εἰς τὴν ἱερουργίαν τοῦ μυστηρίου καθιερωθὲν ῥῆμα τῆς ἧς παρέλαβον Δεσποτικῆς ἐντολῆς, βαπτίζοντες τὰ ἔθνη ἄλλοτε ἄλλως; Ἢ μήπως τὸ «ἀνέβη (βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς) ἀπὸ τοῦ ὕδατος,» καὶ τὸ «κατέβησαν εἰς τὸ ὕδωρ,» καὶ (ἵνα τἄλλα παραλίπωμεν) ὅλος ὁ ποταμὸς Ἰορδάνης, ἄλλο τι κηρύττουσιν, ἢ μόνην καὶ ἀείποτε καὶ πανταχοῦ τὴν ἐπὶ τοῦ θείου βαπτίσματος εἰς τὸ ὕδωρ κατάδυσιν; Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ «ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος» κτλ. οὐ διαζωγραφεῖ τὴν ἀπὸ τοῦ ὕδατος ὡς ἐκ μήτρας ἀνάδυσιν τοῦ καταδυομένου εἰς τὸ βάπτισμα τῆς μυστικῆς παλιγγενεσίας; Εἰ δὲ καὶ τὸ βάπτισμα οὐκ ἔστι ῥάντισμα, καὶ τὸ τοῦ ὕδατος λοιπὸν στοιχεῖον μένει παρ' ὑμῖν οὐχ ὥστε βαπτίζειν (ὡς διϊσχυρίζεσθε), ἀλλ' ὅσον ῥαντίζειν (ὡς ἄν καὶ εἴτις ἀνθρώπῳ διψῶντι παρέχοι μὲν ὕδωρ, οὐ μὴν ὥστε πιεῖν, ἀλλ' ὅσον ἐπιῤῥᾶναι τὰ χείλη, κατὰ τὸ παρ' Ὁμήρῳ (α) ὀρφανικὸν ἐκεῖνο πόμα, ὅπερ χείλεα μὲν τ' ἐδίηνε, ὑπερώηνε δ' οὐκ ἐδίηνεν)· Ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν παραδοθεῖσαν ὕλην τοῦ μυστηρίου (κατά γε τὸ ποσὸν) μεταβάλλετε, καὶ τὸν τύπον ἢ τὸν τρόπον τῆς τελετῆς (β). Παράδοξον δὲ καὶ τοῦτο ποιεῖτε· ἐν ᾧ γὰρ ζητεῖται περὶ τοῦ εἴδους, ἢ τοῦ πῶς (ἆρά γε βαπτίζειν ἢ ῥαντίζειν

(α) Ἰλιάδ. X. 495.

(β) Καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμάνοι Θεολόγοι ὁμολογοῦσιν ἀνίσχυρον καὶ ἄθεσμον τὸ παρ' αὐτοῖς λεγόμενον βάπτισμα, ὅταν ὁ ῥαντισμὸς τελῆται δι' ὀλίγων ῥανίδων ὕδατος, μή ποτε, φασίν, αἱ σταγόνες οὐ καθίκοντο μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ δέρματος τῆς κεφαλῆς τοῦ βαπτιζομένου (ὡς ἄν εἴπερ τὸ συνθάπτεσθαι διὰ τοῦ βαπτίσματος τῷ Χριστῷ ταὐτὸν ἐστι καὶ τὸ ψεκάζειν ἕν τι μέρος τοῦ δέρματος τοῦ τῆς κεφαλῆς, ἢ ὡς ἄν εἴπερ οὐ μένει πάλιν ῥαντισμὸς ὁ ῥαντισμός, ὅταν δι' ὀλίγῳ πλειόνων σταγόνων ψεκασθῇ!). **Ablutio non censetur sufficiens, quae fit per unam et alteram aquae guttulam, quia per modicam illam aquae quantitatem homo non censetur ablutus; quod tamen requiritur, ut sacramentum valeat juxta illud Christi in Evangelio: Baptizantes eos etc.** Juenin Institut. Theolog. Tom. 7. p. 90. Venetiis, 1793.

καὶ καθ' ἕκαστον σάββατον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀκαδημίας, συνοδεύων πάντοτε πάντας τοὺς τροφίμους κοσμίως ἱματισμένους κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ κατὰ τάξιν ἱσταμένους ἐν τῷ ναῷ μετὰ φόβου Θεοῦ· προηγοῦνται δὲ οἱ ταξιάρχαι· καὶ ἀναγινώσκουσι μὲν οἱ διωρισμένοι ἀναγνῶσται καὶ κανονάρχαι, ψάλλουσι δὲ οἱ ἤδη ἔμπειροι τῆς μουσικῆς. Ἐὰν δέ ποτε τύχῃ νὰ κωλυθῇ τῆς ἱερουργίας ὁ Πνευματικός, θέλει φροντίζειν νὰ προσκαλῆται ἄλλος τις ἱερεὺς πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

β) Εὐθὺς μετὰ τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν νὰ ἐκθέτῃ πρὸς τοὺς μαθητὰς σαφῶς καὶ συντόμως, ἀλλ' ἐκ καρδίας ἐνθουσιώσης, μέρος τι τῶν οὐσιωδεςάτων τῆς Πίστεως ἀληθειῶν, τῶν τε θεωρητικῶν καὶ τῶν πρακτικῶν, ἐπισφραγίζῃ δὲ τὴν διδασκαλίαν ταύτην διὰ συντόμου μέν, ἀλλὰ κατανυκτικῆς (καὶ οὐχὶ πάντοτε τῆς αὐτῆς) προσευχῆς.

γ) Μετὰ τὴν ἀκρόασιν ταύτης δὶς τῆς ἑβδομάδος, ὅταν ἐγχωρῇ ἡ ὥρα τῆς τῶν μαθημάτων παραδόσεως, συγκαλεῖ τινας τῶν προβεβηκότων τροφίμων εἰς συζήτησιν καὶ συνδιάλεξιν περί τινος τῶν ἤδη ἐκτεθέντων καὶ ἀκριβῶς ἐγνωσμένων θεωρημάτων, τὴν δὲ συνδιάλεξιν χρεωστεῖ εἷς τις τῶν συνδιαλεχθέντων ἀλληλοδιαδόχως καὶ νὰ συγγράφῃ ἔπειτα καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ τῇ ὑστεραίᾳ εἰς ἐπήκοον πάντων. Τοῦτο συμβάλλει πολλὰ εἰς ἄμιλλαν τῶν μαθητῶν, καὶ ἐξασκεῖ αὐτοὺς εἰς πρόχειρον χρῆσιν τοῦ λόγου καὶ πρὸς τὸ διαλέγεσθαι εὐτάκτως καὶ μεθοδικῶς εἰς ἔκθεσιν τῶν ὑψηλῶν τῆς πίστεως ἀληθειῶν. Φθάνει μόνον νὰ προσέχῃ παρὼν ὁ Πνευματικὸς εἰς τὸ κόσμιον καὶ ἥσυχον τῆς συνδιαλέξεως, καὶ ὅταν βλέπῃ σοφιστικήν τινα πλεκτάνην, νὰ ἐξελέγχῃ αὐτὴν ἐπιτηδείως αὐτός, ἂν ὁ προσδιαλεγόμενος δὲν δυνηθῇ νὰ διαλύσῃ αὐτήν. Καθόλου δὲ τὸν εἴτε ἐξ ἀπάτης καὶ παραλογισμοῦ εἴτε καὶ ἐκ διαθέσεως σοφιστιζόμενον μαθητὴν νὰ διορθόνῃ κατὰ μόνας, ἀποδεικνύων εἰς αὐτόν, ὅτι τὰ σοφίσματα εἶναι ἴδια ψεύστου καὶ ἀπατεῶνος ἢ ἠπατημένου καὶ παραλελογισμένου, εἶναι νοῦ γεννήματα στρεβλοῦ καὶ στρεβλὰς ἔχοντος περὶ τοῦ προκειμένου πράγματος δόξας, ἃς ἀναιρεῖ ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας.

δ) Κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν νὰ ἑρμηνεύῃ εἰς τοὺς τροφίμους χωρία τινὰ τῆς Γραφῆς καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν θείων Πατέρων, ἵνα οἰκοιοποιῇ πρὸς ταῦτα τοὺς μαθητάς, καὶ ὁδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ἄφευκτον τούτων μελέτην. Ἀναπτύσσει δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐξαιρέτως τὸ μέγεθος καὶ τὴν θειότητα τοῦ πρὸς ὃν διωρίσθησαν σκοποῦ, τὰς δυσκολίας τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν ὑπουργήματος, τοὺς ἐν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ Εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα» (κεφ. κζ, τῶν πρὸς Ἀμφιλόχ.). Καὶ ὁμολογοῦσι μὲν ἀνερυθριάστως οἱ παρ' αὐτοῖς θεολόγοι, ὅτι κατεῖχε ταῦτα τὸ πάλαι καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, ἀλλ' ὅμως ἤδη ἀπηρχαιώθησαν, καὶ ὡς παντάπασιν ἐπουσιώδη καὶ περιττὰ θεωροῦνται· οἷον τὸ γυμνοῦσθαι τὸν βαπτισθῆναι μέλλοντα, ὡς ἀπεκδυόμενον τὸν παλαιὸν τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπον (α), τὸ εὐλογεῖν τὸ ἐφορκιστὸν ἅγιον ἔλαιον, καὶ τούτῳ πρότερον χρίειν τὸν βαπτισθησόμενον (β), καὶ ὅσα ἄλλα (βλ. §. κε, ε) περὶ τὸ βάπτισμα, καὶ αὐτὴν δέ, τέλος, τὴν τῆς θείας υἱοθεσίας μήτραν, τὴν ἱερὰν κολυμβήθραν (γ). Οὐ-

---

(α) Ἐπὶ τοσοῦτον ἠσχημόνησαν οἱ Παπικοὶ θεολόγοι, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ γυμνοῦσθαι τὸν βαπτιζόμενον ὡς αἰσχύνην φέρον (φεῦ!) ἐσυκοφάντησαν, κρίνοντες πάντως ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς αἰσχρότητος, ἣν ἐνδόμυχον περιφέρουσιν· ἀλλ' ὅμως οἱ ἀληθῶς βαπτιζόμενοι πρὸς τὸν ἐν σταυρῷ γυμνωθέντα Σωτῆρα Χριστὸν ἀφορῶντες καὶ προσερχόμενοι, ἐν ᾧ ἐκδύονται τὸν χιτῶνα τὸν αἰσθητόν, οἴδασιν ὅτι ἐκδύονται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. «Ὦ θαυμασίου πράγματος! γυμνοὶ (ὁ θεῖός φησι Κύριλλος πρὸς τοὺς βαπτισθέντας), γυμνοὶ ἦτε ἐν ὄψεσι πάντων, καὶ οὐκ ἠσχύνεσθε· ἀληθῶς γὰρ μίμημα ἐφέρετε τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ, ὃς ἐν τῷ Παραδείσῳ γυμνὸς ἦν καὶ οὐκ ἠσχύνετο» (Κατηχ. Μυσταγωγ. β. σελ. 231). Εἰ δ' οἱ πάλαι τῶν ἐθνικῶν παλαισταὶ οὐκ ἠσχύνοντο γυμνοῦσθαι παλαίοντες ἐν τῷ θεάτρῳ, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν· οὗτοι πῶς αἰσχυνθήσονται ὑπὲρ θείας ἀναγεννήσεως καὶ θείας υἱοθεσίας; Ἔπειτα μήπως καὶ περὶ τῆς εὐσχημοσύνης ἰδίως τῶν γυναικῶν (ὅταν ἐνήλικες ἐβαπτίζοντο) οὐκ ἐφρόντισεν ἡ Ἐκκλησία, ἥτις καὶ διακονίσσας εἶχε; [Rem injuriosam, indecentem et obscenam ἀπετόλμησεν ἀποκαλέσαι τὸ διὰ καταδύσεως θεοπαράδοτον βάπτισμα ὁ ἐξωμότης Ἀρκούδιος!! Βλ. περὶ τούτου καὶ τὴν τοῦ φίλου Ἰατροῦ Σ. Καραθεοδωρῆ ἀνώνυμον Ἐπίκρισιν τῶν περὶ ἑνώσεως λόγων τοῦ Ἰησουΐτ. Γαγάριν. σελ. 55. Ἀθήνῃσι, 1857. Σημ. Ἐκδ.].

(β) Δηλοῖ δὲ ἡ χρῖσις τὴν πρὸς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας ἑτοιμασίαν» κτλ. Γρηγ. Παλαμ. Ὁμιλ. νθ. σελ. 237. Σημ. Ἐκδ.

(γ) Σώζονται καὶ νῦν πολλαχοῦ παρὰ τοῖς Λατίνοις ἐν τοῖς ἀρχαίοις ναοῖς αἱ ἱεραὶ κολυμβῆθραι, οἷον ἐν τῷ κατὰ Ῥώμην ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἐν τῷ κατὰ Βενετίαν τοῦ ἁγίου Μάρκου, ἐν τῷ κατὰ Φλωρεντίαν Βαπτιστηρίῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλ' ἵστανται «εἰς μαρτύριον αὐτοῖς» ἀργαί, καὶ κεκλεισμέναι, καὶ τοῦτ' αὐτὸ (κατὰ γράμμα) τὸ γραφικόν, «πηγαὶ ἐσφραγισμέναι», καὶ (τὸ χεῖρον) ἄγονοι, στεῖραι, καὶ οὐκέτι μῆτραι θείαις υἱοθεσίας. Ἐπ' αὐτῶν φέροντες πολλάκις ἀνέχουσιν ἐνδεδυμένα τὰ παιδία, ὅταν αὐτὰ ῥαντίζωσι· βούλονται δὲ ἴσως διὰ τούτου ἀποδεῖξαι, ὅτι καὶ τὸ ῥάντισμα τέλειόν ἐστι βάπτισμα· καὶ τούτου μάρτυς τίς; αὐτὴ ἡ ἐν ᾗ οὐ βαπτίζονται κολυμβήθρα.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τινὰς οἱ διὰ κουφοτέρας ἐκκλησιαστικὰς αἰτίας ἀποσχισθέντες (ὡς οἱ Ναυατιανοὶ κτλ.), πάντες οὗτοι διετήρουν τὸν Ἀποστολικὸν τοῦ θεοῦ βαπτίσματος τύπον εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις βαπτιζόμενοι· τοὺς δὲ περὶ τὸν τύπον τοῦ βαπτίσματος κακουργήσαντας, οἷον τοὺς Εὐνομιανοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίζοντας, καὶ πάντας τοὺς τούτοις ὅμοια περὶ τὸ βάπτισμα κεκαινοτομηκότας, ὡς ἐθνικοὺς προσιόντας δέχεσθαι καὶ βαπτίζειν ὥρισεν ἥ,τε Β, καὶ ἡ ς, Οἰκουμενική, καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, κτλ. Οἱ δὲ Δυτικοὶ καθ' ἡμᾶς (προσετίθουν) οὔτε μίαν κατάδυσιν οὔτ' ἐπίχυσιν ἔχουσι (καίτοι καὶ ταῦτα παρὰ τὴν τετυπωμένην ἐνέργειαν τοῦ μυστηρίου), ἀλλὰ παντελῶς ἠφάνισαν καὶ κατήργησαν τὸν τύπον τοῦ θείου βαπτίσματος, μηκέτοι βαπτιζόμενοι, ἀλλὰ ῥαντιζόμενοι μόνον εἰς τὸ πρόσωπον. Εἰ τοίνυν οἰκονομίᾳ χρησάμενοι τὰς μὲν, αἱρετικὰς αὐτῶν δοξασίας διὰ λιβέλλου παρ' αὐτῶν ἀναθεματιζομένας στέξομεν, ἀποδεχόμενοι τὴν γνησίαν παρ' αὐτῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὁμολογίαν, τί ποιήσομεν περὶ τοῦ ῥαντίσματος; ἐκ ποίων Συνόδων, ποίων Πατέρων, ποίων κανόνων λαβόντες τὴν διάταξιν τῆς οἰκονομίας πρὸς τούτους χρησόμεθα; Εἰ γὰρ οἱ τὰ πάντα καλῶς καὶ θεοφρόνως διαταξάμενοι θεῖοι Πατέρες καὶ αἱ πνευματέμφοροι Σύνοδοι οὐδὲ τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους ἐδέξαντο, πῶς ἡμεῖς δεξόμεθα τοὺς μηδόλως βαπτισθέντας; — Ἀλλ' οἱ Δυτικοὶ (εἶπόν τινες) διατηροῦσι περὶ τὸν ῥαντισμὸν τὴν ἐπίκλησιν τῶν ὑπερθέων ὀνομάτων τῆς Παναγίας Τριάδος. Δύναται λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία κατὰ τοῦτο χρήσασθαι τῇ οἰκονομίᾳ, καθὰ καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες συγκατέβησαν πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ Μακεδονιανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς εἰς αὐτὸ τὸ δόγμα τῆς Τριάδος βλασφημήσαντας;—Ἀλλ' αὐτοὶ (ἀντέφησαν), αὐτοὶ οἱ θεῖοι Πατέ-

---

ἀποστάζουσαν τοῦ σοφοῦ φίλου ἐπιστολὴν ἀπεκρίνατο ὁ ἀοίδιμος τῇ 6'. Μαρτίου τοῦ 1847 τήν, ἐξ ἧς τὸ ἀνωτέρω κατακεχωρισμένον ἀπέσπασται τεμάχιον. Ὁ δὲ κομισάμενος καὶ μεταφρασάμενος αὐτὸ ἐκοίνωσε τοῖς ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ διαπρέπουσι τῶν Ἱεραρχῶν, ὡς αὐτός φησιν ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1847 ἐπιστολείσῃ τῷ ἀοιδίμῳ ἐπιστολῇ· «τὴν τῆς Σῆς, λέγει ἐν αὐτῇ, ἱερᾶς στοργῆς ποθεινὴν ἀπάντησιν, περιεκτικωτάτην οὖσαν καὶ διηγηματικῶς διατρανοῦσαν τὰς ἐμὰς ἀπορίας, ἐκομισάμην ἀσμένως· ἐμελέτησα, ὡς εἰκός, καὶ διὰ χειρὸς τοῦ Π. Σεραφεὶμ μεταφράσας διεκοίνωσα πρὸς τὸν ἱερὸν Ἰννοκέντιον ἀνωνύμως. Ταῦτὰ ποιήσω διακοινῶν τὴν περικοπὴν τῆς σῆς σπουδαίας περὶ σπουδαίων καὶ περὶ ἱερῶν ἱερᾶς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Μόσχας Μητροπολίτην καὶ τὸν πολυμαθῆ φίλον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΤΩΙ

ΘΕΟΣΤΕΠΤΩΙ ΚΑΙ ΤΡΙΣΣΕΒΑΣΤΩΙ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ

ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΡΩΣΣΙΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΙ

ΤΩΙ ΠΡΩΤΩΙ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν ἐπίκλησιν κατὰ τὴν θείαν ἐντολὴν συμφωνῇ),—ὅδ' ἐπινοεῖ καταφρονήσεις προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις· ἀλλὰ τίς ἐντεῦθα καταφρόνησις; μᾶλλον δὲ πῶς οὐχὶ τιμὴ μὲν τοῦ συνιδόντος τὸ ὀρθόν, δόξα δὲ καὶ αὐτῆς τῆς θείας ἐπικλήσεως, εἴ τις ταύτην καὶ αὖθις ὀρθῶς ἐπιφωνῶν, βαπτίζοι τὸν μὴ βαπτισθέντα ἀλλὰ ῥαντισθέντα, τελεουργῶν ἀκριβῶς ὁλόκληρον τὸ «ΒΑΠΤΙΖΕΤΕ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς» κτλ. ἵνα μὴ παρέλθῃ ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία τοῦ ζῶντος ῥήματος τοῦ Θεοῦ; Πόλλ' ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν πρὸς τοὺς καινοτομιστάς, καὶ μάλιστα τοὺς καὶ Πατέρων καὶ Συνόδων ἁγίων κῦρος ἀποδεχομένους Ῥωμάνους, οὐ κατ' ἐρίθειαν καὶ ζῆλον μὴ κατ' ἐπίγνωσιν οὐδ' ἐξ οἰήσεως φιλεριστῶν (ἄπαγε!), ἀλλὰ τὴν θείαν ἀλήθειαν τοῦ πρώτου μυστηρίου τῆς σωτηρίας ἡμῶν μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ χριστιανικῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἀναθεωρῶν. Ἡμεῖς δ' ἐπάνιμεν ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῆς Διατριβῆς.

§. ιη. Ἀνακεφαλαιοῦσα τὰ πλατύτερον προδιαγραφέντα συμπεραίνει τὰ ἑξῆς· «Οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς ἐπὶ μὲν τῶν ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὀρθοδοξίας γενομένων καὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν τῇ ἐκκλησίᾳ προσερχομένων τελείτωσαν ἀείποτε τὸ ἅγιον βάπτισμα μὴ ἄλλως, ἀλλ' ἐν τρισὶ καταδύσεσιν, ἐγκαταδύοντες τὸν βαπτιζόμενον εἰς τὸ ὕδωρ. Ἐχέτωσαν δὲ ὅμως ὑπ' ὄψιν καὶ κατὰ νοῦν καὶ τὰ ἐφεξῆς. 1) Ὅτι αἱ λέξεις βάπτισμα καὶ βαπτίζειν δύνανται σημαίνειν καὶ πλύσιν δι' ἐπιχύσεως τοῦ ὕδατος. 2) Ὅτι ἡ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπὶ τῶν πιστῶν ἐπιφοίτησις ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ καλεῖται καὶ ἔκχυσις αὐτοῦ, καὶ λοῦσις αὐτῶν. 3) Ὅτι οὐ δυνάμεθα διαβεβαιῶσαι ὁριστικῶς, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι οὐκ ἐτέλεσαν τὸ βάπτισμα οὐδαμῇ οὐδαμῶς καὶ δι' ἐπιχύσεως ὕδατος. 4) Ὅτι καί τινες τῶν ἁγίων μαρτύρων ἀποκεκμηκότες ἐν ταῖς βασάνοις καὶ οἱ ἐξησθενημένοι κλινικοὶ ἐβαπτίσθησαν δι' ἐπιχύσεως. 5) Ὅτι εἰς τὴν τελετὴν τοῦ μυστηρίου τοῦ θείου χρίσματος ἀντὶ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, δι' ἧς ἐτέλουν τοῦτο κατ' ἀρχὰς οἱ Ἀπόστολοι, διέταξεν ἡ Ἐκκλησία τὴν χρῆσιν τοῦ ἁγίου μύρου. 6) Ὅτι ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἡ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα καὶ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, δύναται ἀναγεννῆσαι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἁγίαν ζωὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ὅταν τοῦτο τελῆται δι' ἐπιχύσεως. 7) Ὅτι ὁ Ζ κανὼν τῆς Β καὶ ὁ γς τῆς ς οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπαγορεύουσι μὴ ἀναβαπτίζεσθαι μηδ' αὐτοὺς τοὺς δυσσεβεστάτους αἱρετικούς, οἷον τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ Μακεδονιανούς. 8) Ὅτι οἱ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἀντιπροβάλλουσι πρὸς τοὺς προρρηθέντας, τοὺς ἀποδεχομένους τὸ δι' ἐπιχύσεως ἢ ῥαντισμοῦ λατινικὸν βάπτισμα ὡς κύριον καὶ τέλειον καὶ ἰσχυρὸν ἐπίσης τῷ ἀποστολικῷ, οἱ τούτου τὴν πατροπαράδοτον ἀκρίβειαν ὡς ἀσφαλέστερον προτιμῶντες. Ποίας δὲ πράξεις τῆς Ἐκκλησίας ἔχομεν περὶ τούτου γενομένας μετὰ τὸ σχίσμα τὸ λατινικόν; Ἰδοὺ τὰ κυριώτερα (ὅσα γ' ἐμὲ εἰδέναι) συνοπτικώτερον· τὰ δὲ κατὰ μέρος διηγείσθω ἡ ἱστορία.

§. κς. Α) Ὅτε τὸ σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐξερράγη, τέλος, ἀνιάτως ἐπὶ πάππα Λέοντος Θ, καὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου (τῷ 1153), καταριθμῶν οὗτος ὁ Πατριάρχης (ἐπιστ. πρὸς Πέτρον Ἀντιοχείας) τὰς ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος ἀποπλανήσεις τῶν τότε Δυτικῶν, προστίθησιν, ὅτι καὶ περὶ τὸ θεῖον βάπτισμα παρηνόμουν, βαπτιζόμενοι διὰ μιᾶς καταδυσεως (α). Ἀλλὰ τὸ νόσημα τοῦτο φαίνεται τότε κατά τινας τόπους καὶ ἴσως τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἱσπανίας ἐπιπολάζον, ὅπου καὶ τὸ πρῶτον ἀνεφύη, οὐδ' ὑπῆρχε κοινὸν ἐν πάσῃ τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, κρατοῦντος ἔτι παρ' αὐτῇ τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος, ὃ καὶ μετὰ τὴν εἰρημένην ἐν Το-

---

νόμενοι τῆς ἱερωσύνης, οὔτε τὰ ὑπὸ τῶν τοιούτων ἱερουργηθέντα ἅγια νομίζονται δεκτά, ὡς οὐδὲ τὰ ὑπὸ τῶν λαϊκῶν (Μ. Βασίλ. καν. α). Τὴν δ' οὖν γνώμην τοῦ Βρυεννίου φαίνονται ἔχοντες καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ (τῷ 1143) κατηγορήσαντες Λεόντιόν τινα, ὅτι ἀνεβάπτισε τὸν ὑπὸ καθηρημένου ἱερέως βαπτισθέντα (Συνόδ. Συλλ. Τόμ. Β. σελ. 993). Τοιαύτην γνώμην εἶχε καὶ Νικόλαος ὁ Καβάσιλας (τῷ 1340), ᾧ συμφρονεῖ καὶ ὁ σοφώτατος Εὐγένιος (ἐν ταῖς εἰς τὴν Γραμματ. τοῦ Νεοφύτου κριτικαῖς ἐπιστάσεσι. σελ. 279). Ἴδε καὶ τὰ ἐν Πηδαλίῳ ἀμφικλινῆ καὶ ἀμφίῤῥοπα σελ. 16. Ἀλλὰ τὸ περὶ τούτου λέγειν μακρότερα ἐκτὸς τοῦ προκειμένου! [Τοιαῦτα δέ τινα καὶ ὁ Ἀγκύρας Μακάριος (περὶ οὗ ἐφεξῆς σελ. 468) ἀπεφθέγξατο ὑπειπών, ὅτι «τῶν ἀπὸ αἱρέσεως ἐπιστρεφόντων ἀναχειροτονοῦνται οἳ καὶ ἀναβαπτίζονται» κτλ. Τόμ. Καταλλαγ. σελ. 195].

(α) «Ὡς δέ τινες ἡμᾶς διεβεβαιώσαντο, καὶ τὸ θεῖον βάπτισμα ἐπιτελοῦντες, τοὺς βαπτιζομένους βαπτίζοντες (ἄλ. βαπτίζουσιν) εἰς μίαν κατάδυσιν, τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιλέγοντες, ἀλλὰ καὶ ἅλατος πρὸς τούτῳ τὰ τῶν βαπτιζομένων πληροῦσι στόματα». (Μιχ. Κηρουλαρ. πρὸς Πέτρον τὸν Ἀντιοχ. §. ιγ. ἐν Coteler. Eccles. Gracc. Monum. T. 2. p. 143). Καὶ «Ἀλλ' ὡς ἔοικεν, ἀπώλεσαν Ῥωμαῖοι τὰ ἀντίγραφα τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης Συνόδου, οἷα τῆς Ῥώμης ἐπὶ πολὺ τοῦ τῶν Οὐανδάλων ἔθνους κυριαρχήσαντος· παρ' ὧν ἴσως καὶ ἔμαθον Ἀρειανίζειν, καὶ εἰς μίαν κατάδυσιν, εἰ τοῦτο ἀληθές, ὡς ἐδήλωσας, τὸ βάπτισμα ἐπιτελεῖν», κτλ. (αὐτ. Λόγ. καθ' ὃν καιρὸν εἰσῆλθεν ὁ Ἰταλὸς Ἀργυρὸς §. ιϐ. σελ. 453).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λειν κατὰ μόνας εἰς τὸν Πνευματικὸν τὰς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ πράξεις τῶν μαθητῶν, θέλει δὲ ὑπηρετεῖν καὶ τὰ πρὸς εὐκοσμίαν καὶ καθαριότητα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀκαδημίας). Ἐκτὸς δὲ τοῦ Σχολείου, ὅταν οἱ μαθηταὶ ἀπέρχωνται ἢ εἰς περίπατον ἢ καὶ (καθὼς θέλομεν εἰπεῖν παρακατιόντες) εἰς τὰς ἰδίας οἰκίας, θέλει ἀκολουθεῖν κατόπιν αὐτῶν καὶ ἀφανὲς τὸ βλέμμα τῆς προσοχῆς τοῦ Πνευματικοῦ. Ὁ δ' αὐτὸς θέλει ἀπαιτεῖν ἐπιμόνως καὶ παρὰ τῶν γονέων ἢ τῶν συγγενῶν τοῦ μαθητοῦ μαρτυρίαν ἀκριβῆ περὶ τῆς κατ' οἶκον μικρᾶς αὐτῶν διατριβῆς.

ι) Νὰ συμβουλεύῃ καὶ ἐλέγχῃ καὶ παρακαλῇ κατ' ἰδίαν τοὺς πλημμελοῦντας μαθητάς, οὐχὶ ὡς κριτής, ἀλλ' ὡς πατὴρ φιλόστοργος, ἐκκαλῶν τὴν ψυχὴν τοῦ πταίσαντος εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ πταίσματος καὶ τὴν μετὰ μετανοίας ἐξομολόγησιν καὶ εἰς σταθερὰν ἀπόφασιν τῆς ἐκ τούτου ἀποχῆς. Καὶ ὅταν τὸ ἁμάρτημα ἦναι τῶν εὐϊάτων καὶ ἡ μετάνοια τοῦ πταίσαντος εἰλικρινής, νὰ μεσιτεύῃ πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἢ πρὸς ἄφεσιν ἢ πρὸς μετρίασιν τῆς διωρισμένης ποινῆς. Οὐ μόνον δὲ τὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτοὺς τῶν τροφίμων θέλει εὐθύνειν ὁ Πνευματικός. Καὶ ψεῦμα μὲν καὶ ὅρκος καὶ ἀρὰ θέλουσιν εἶναι ῥητῶς ὑπὸ τῶν νόμων ἀπηγορευμένα. Ἂν δέ ποτε ἢ ψευσθῇ, ἢ χωρὶς ἀνάγκης ὁρκισθῇ μαθητής, ὁ Πνευματικὸς δὲν θέλει παραμελήσειν τοῦτο ὡς μικρὸν τάχα καὶ ἀδιάφορον· τὸ «Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ» θέλει εἶναι εἷς τῶν σωτηριωδεστάτων τύπων τῆς εὐσεβείας, οὗστινας μέλλει νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τῶν μαθητῶν τὰς ψυχάς. Ὡσαύτως θέλει ἀπαγορεύειν καὶ πᾶσαν χρῆσιν ἄκαιρον τῶν θείων ῥητῶν, ὅταν μάλιστα γίνηται χάριν ἀστεϊσμοῦ, καθὼς συνεθίζουσι πολλάκις οἱ τὰ θεῖα μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἀκρίτως ἢ κακοήθως συμφύροντες ἀνευλαβέστατοι γελωτοποιοί. Καὶ τὸν ἀμελῆ τῶν θείων λόγων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θέλει διορθόνειν, καὶ φωνὴν ἑκάστου καὶ στάσιν καὶ βάδισμα καὶ βλέμμα καὶ σχῆμα προσώπου θέλει διευθύνειν πρὸς τὸ εὔτακτον καὶ σεμνόν.

ια) Νὰ ἀναγγέλλῃ πρὸς τὸν Κυβερνήτην κατ' ἰδίαν τοὺς βαρύτι πταίσαντας, καὶ συσκέπτηται περὶ τῆς διορθώσεως τῆς ἀναλόγου πρὸς τὸ ἦθος καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὰς νοερὰς δυνάμεις τοῦ μαθητοῦ, παρατηρῶν ἐὰν ἐκ προνοίας καὶ προαιρέσεως καὶ ἤθους πονηροῦ ἢ ἐκ πάθους τινὸς βιαίου ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ ἐξ ἀκρισίας καὶ κουφότητος ἢ καὶ ἐκ παντελοῦς ἀγνοίας ἥμαρτεν ὁ ἁμαρτών, ὅπως ἐπιφέρηται ἀνάλογος ἡ θεραπεία. Καθόλου δὲ περὶ πάντων, ὅσα ἀνάγονται εἰς τὴν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ψφους προικίσας ἀπέστειλε (τῷ **955**). Γραικοὺς ἱερεῖς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ διδασκάλους τῆς Πίστεως ὁ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὕστερον βαπτισθεὶς (τῷ **988**) καὶ Ἰσαπόστολος γενόμενος ἅγιος Βασίλειος ὁ Βλαδιμῆρος. Διὰ Γραικῶν ἐφωτίσθη ἀκολούθως καὶ ἡ βορρειοτέρα Ῥωσσία καὶ ἐνηγκαλίσθη τὴν εὐσέβειαν. Ὁ πρῶτος Ἱεράρχης τῆς ἐπισήμου πόλεως τῶν Νεαπολιτῶν, ὁ μακάριος Ἰωακείμ, ἦν Γραικὸς ἐκ τῆς Χερσῶνος (α). Ἅπαντες οἱ Μητροπολῖται τῆς προεδρευούσης Κιεβίας, καὶ ὕστερον οἱ τῆς Μόσχας, τοῦ Ῥωσσικοῦ κλήρου οἱ ἀρχιποίμενες, ἐχειροτονοῦντο (καὶ οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν ἦσαν Γραικοὶ) ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς πικρᾶς ἁλώσεως αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ὕστερον (τῷ **1589**) ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Β΄. ἐλθὼν εἰς τὴν Μόσχαν προήδρευσεν ἐν τῇ Συνόδῳ κατὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν τοῦ πρώτου ἀοιδίμου Πατριάρχου τῆς Ῥωσσίας Ἰώβ, καὶ εἰς ὅλην τὴν διάταξιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τῶν Ῥώσσων ποιμαντορίας, ἥτις ἔκτοτε διηρέθη εἰς τέσσαρας Μητροπόλεις, καὶ ἓξ Ἀρχιεπισκοπάς, καὶ ὀκτὼ ἐπισκοπάς. Ἄλλος Γραικὸς Πατριάρχης, ὁ Ἱεροσολύμων Θεόφιλος, προεδρεύσας εἰς τὴν ἐν τῇ Μόσχᾳ Σύνοδον μετὰ ταῦτα (τῷ **1619**) κατεπράϋνε καὶ εἰρήνευσε τὰς τότε ἐν τῷ κλήρῳ τῆς Ῥωσσίας ἐξαφθείσας ταραχάς. Ἡ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ Μογίλα, τοῦ Κιεβίας μητροπολίτου, ἄριστα συγγραφεῖσα τῷ **1633** πρώτη Ῥωσσικὴ διδασκαλία τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπεκυρώθη καὶ ἐσφραγίσθη καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετεφράσθη τῷ **1643** (β)· ὡς καὶ ἡ τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου τῆς Μόσχας Πλάτωνος πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον, τῷ **1782** καὶ **1813**. Δύω πάλιν Γραικοὶ Πατριάρχαι, ὁ Ἀλεξανδρείας Παΐσιος καὶ ὁ Ἀντιοχείας Μακάριος, προήδρευσαν (τῷ **1667**) καὶ ἐνίσχυσαν τὴν Ῥωσσικὴν Σύνοδον, ἐν ᾗ ἐκαθάρθησαν καὶ ἀνήχθησαν εἰς τὸ πρωτότυπον κάλλος, καὶ παραβληθέντα ἀκριβῶς πρὸς παλαιὰ χειρόγραφα ἐτυπώθησαν τὰ ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν δολίως νοθευθέντα βιβλία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τῶν Ῥώσσων Ἀκολουθίας (γ). Δύο,

---

(α) Βλ. Vsévolojsky, Dictionnaire Géozraph. historique de l'Empire de Russie. T. 2. pag. 23. Moscou, 1813.

(β) Βλέπ. τὸν πρόλ. Νεκταρίου καὶ Παρθενίου τῶν Πατριαρχ. εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἔκδοσιν τοῦ **1764**.

(γ) Τὰ ὑπὸ τῆς Συνόδου ταύτης κατὰ τῶν αἱρετικῶν καὶ τῶν κακῶς εἰσδυσάντων ἐθίμων καὶ προνομίων, καὶ, τέλος, κατὰ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων διαφθορᾶς,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ.

Α΄. ἔτος.

α) Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, συντεταγμένη ὑπὸ Ἕλληνος ὀρθοδόξου. Ὅσον ἁπλοῦν καὶ ἱστορικὸν φαίνεται τοῦτο τὸ μάθημα, τοσοῦτον ἀκριβῶς καὶ μεθοδικῶς πρέπει νὰ διδάσκηται, ἵνα θησαυρίζωσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὰς ἰδίας ψυχὰς τὸν καρπὸν τὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν συμβεβηκότων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καθόλου, καὶ μάλιστα τὴν Ὀρθόδοξον, τὴν ὄντως μίαν καὶ ἁγίαν καὶ ἀποστολικήν. Παρατηροῦντες τὰς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον παντοδαπὰς αὐτῆς περιστάσεις καὶ τοὺς κινδύνους καὶ διωγμοὺς καὶ τοὺς δι' αἱμάτων θριάμβους αὐτῆς (ἐξ ὧν μαρτυρεῖται τρανῶς ἡ θειότης τῆς χριστιανικῆς πίστεως), θέλουσι στηρίζειν τὴν καρδίαν αὐτῶν μετὰ πεποιθήσεως ἀδιστάκτου εἰς τὴν ἀψευδεστάτην ἐκείνην ὑπόσχεσιν τοῦ Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι « πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς ». Θέλουσι μάθει νὰ μιμῶνται τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν πατέρας καὶ διδασκάλους καὶ μάρτυρας, ὑπομένοντες, ἂν τύχῃ, ὡς ἐκεῖνοι, πάντα πειρασμὸν καὶ διωγμὸν εἰς διατήρησιν ἀκραιφνῆ τῶν θείων δογμάτων καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας· θέλουσιν ἰδεῖν πόσον πρέπων εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἄνδρα εἶναι ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἥμερος χαρακτὴρ τοῦ πραοτάτου Ἰησοῦ, καὶ πόσον ὀλέθριος καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ εἶναι ἡ θηριωδία καὶ ἀσπλαγχνία καὶ ὁ ἀδιάκριτος καὶ δαιμονικὸς ζῆλος τῆς φλεγμαινούσης καὶ μανικῆς δεισιδαιμονίας· θέλουσι πληροφορηθῆ πάλιν πόσα δεινὰ ἐπιφέρει ἡ ἔλλειψις τοῦ κατὰ Θεὸν ζήλου καὶ ἡ χαύνωσις καὶ ψυχικὴ νέκρωσις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐκείνων, ὅσοι διὰ ῥᾳθυμίαν ἢ καὶ ἀνθρωπαρέσκειαν ἀνταλλάσσουσι τὰ χρέη τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν ἐπαγγέλματος ἀντὶ προσωρινῶν τινων ἀπολαύσεων· θέλουσι συλλάβει σφοδρὰν ἀποστροφὴν πρὸς τοσαύτας ταραχὰς καὶ διασπαράξεις τῆς Ἐκκλησίας, ὅσαι προῆλθον ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς φιλοχρηματίας καὶ τῆς ἐπαράτου ἀλαζονείας καὶ τῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ τῆς μετ' αὐτῶν ἀχωρίστως συνημμένης κακουργίας Ἐκκλησιαστικῶν τινων ποιμένων, οἵτινες ἐπισκοποῦντες ἀναγκαστικῶς καὶ αἰσχροκερδῶς καὶ δεσποτικῶς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Χριστοῦ (α). Πρὸς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας διδάγματα πρέπει νὰ διευθύνῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν προσοχὴν

(α) Α. Πέτρ. ε, 2. 3. 6λ. καὶ Ἱερεμ. κγ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΤΑΥΡΩΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΘΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ.

Πόσους καὶ ποίους λόγους ἐλάλησεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

Ἑπτάκις ἐλάλησεν ὁ ἐσταυρωμένος Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ἐφ' ὅσον ἔπνεε προσηλωμένος ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, καθὼς ἀναγινώσκο-

---

152), ἐπαποδύεται καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἑρμηνείας τῆς αὐτῆς λέξεως. Καθαπτόμενος δὲ τῶν ἐπὶ Χριστοῦ Φαρισαίων ὡς ἀγνοούντων ἢ ὑποκρινομένων ἄγνοιαν τοῦ παρὰ τοῦ Αἰσχύλου εἰς Ἀμφιάραον εἰρημένου (!!), προστίθησιν ὁδοῦ πάρεργον καὶ ὅτι τὰ περὶ προσευχῆς παρὰ τοῦ Κυρίου εἰρημένα ἔλεγε καὶ ὁ Ἐπίκτητος καὶ ὁ Λατῖνος κωμικὸς Τερέντιος (!!!). Μὴ ἀρεσκόμενος δὲ τῇ ἀνωτέρω (σελ. **306**) ἑρμηνείᾳ τῆς λέξεως Βαττολογία, προβάλλει αὐτὸς ἰδίαν, «Βαττολογία, λέγων, εἶναι πολυλογία»· ἀλλὰ μετὰ πέντε στίχους οἱονεὶ ἑαυτοῦ ἐπιλαθόμενος ἐπιφέρει «Ὅθεν ἡ πολυλογία φέρει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸ περιττὰ καὶ μάταια καὶ ἀνόητα λέγειν· καὶ τοῦτο εἶναι ἡ Βαττολογία», καὶ ἄκων ὁμολογεῖ ἄλλαις λέξεσιν, ὅτι «Βαττολογια εἶναι ἡ φλύαρος ἀργολογία ἢ πραγμάτων ἀνωφελῶν καὶ ματαίων ἀδόλεσχος αἴτησις» !! Μετὰ δὲ ταῦτ' ἀποφαίνεται ὡς θεσπιῳδῶν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῶν λέξεων «Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς» μᾶς διδάσκει «τὴν ὀλιγολογίαν ἐν τ' αἷς προσευχαῖς» (σελ. **154**). Ἀλλὰ πρὸς τὸ ἑτερόδοξον τοῦτο γνωμάτευμα ἀντιμάχονται αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰπόντος μὴ Βατολογήσητε καὶ οὐχὶ «μὴ πολυλογήσητε»· (ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ Μιχαῆλις Comm. de Battologia p. 31. Gotting. **1753**) καὶ ἐπεξηγοῦντος αὐτὸ διὰ «τῆς ἐθνικῆς πολυλογίας» καὶ δι' ὧν ἐπάγει «μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι». κτλ. (βλ. ἀνωτέρ. σελ. **307** καὶ **310, 311**), ὅπερ, φαίνεται, καὶ αὐτὸς συνιδών, ἀσθμαίνων ἀλλ' ὅμως ὑπετονθόρισεν εὐθὺς κατωτέρω «περὶ τίνων πραγμάτων ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα» εἰπὼν τὸν Κύριον διδάξαι. Ἀντιλέγει δὲ ἡ θεία Γραφὴ ἐν οἷς ἀνωτέρω (σελ. **302, 310**) φέρει χωρίοις ὁ ἀοίδιμος, πρὸς ἃ οὐδὲν ἀντιλέγει ὁ σοφιστὴς ἢ μόνον (σελ. **174**), ὅτι «φέρει πολλὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ῥητὰ εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ ἐξ αὐτῶν, ὅτι πρέπει νὰ προσευχώμεθα μακρὰς προσευχάς, καὶ εἰς τὸ νὰ δικαιώσῃ τὰς νῦν παραδεδεγμένας προσευχάς, ἐναντίον προφανῶς τῶν ὅσα ῥητῶς παραγγέλλει ὁ Ἰησοῦς Χριστός»· ἐν οἷς ἄκων καὶ ἀσυνειδήτως ὁμολογεῖ ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν τῶν ἀνθρώπων, οὓς ὀλίγῳ ἀνωτέρω λέγει ὅτι «πλάττει (ὁ τοῦ παροδικοῦ Μελετήματος συγγραφεύς) κατακρίνοντας καὶ ἀποδοκιμάζοντας τὰς εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν ἐκκλησίαν παραδεδεγμένας τὴν σήμερον προσευχὰς ὡς μακράς» !! Εἰ μή που κανταῦθα Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καλεῖ ὅ,τι καὶ ἀλλαχοῦ (βλ. Εὐθυβούλου Ὀρκιστ. Φαρμακίδ. σελ. **95**). Πρὸς δὲ τῇ σεβασμίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἀρχαιότητι ἐξελέγχουσιν αὐτὸν οἱ τῶν Γραφῶν ἐξηγηταὶ καὶ θεοφόροι Πατέρες ἐν οἷς τ' ἀνωτέρω (σελ. **308**) παρατέθεικεν ὁ ἀοίδιμος χω-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σει ἐπιφωνούμενον), καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν (οὗ τὸν θάνατον μετὰ τῆς ταφῆς καὶ τὴν τριήμερον ἀνάστασιν συμβολικῶς ἐκτυποῦσι διὰ τῆς τριττῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως). Τοῦτο τὸ θεοπαράδοτον βάπτισμα τῆς θείας υἱοθεσίας καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ καὶ συνοδικοὶ κανόνες ἐθέσπισαν· τοῦτο πάντες οἱ θεοφόροι Πατέρες ἐκήρυξαν· τοῦτο ἡ μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, εἰς αἰῶνας διακρατεῖ, καὶ εἰς τοῦτο πιστεύομεν, τὴν καλὴν ὁμολογίαν ὁμολογοῦντες ἐν τῷ θεοπνεύστῳ Συμβόλῳ τῆς πίστεως. Πάντα τὰ χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅσα τοῦ θείου βαπτίσματος μνημονεύουσι, τὴν ἐν τῷ ὕδατι κατάδυσιν ἐκφράζουσι τοῦ βαπτιζομένου· κατὰ τοῦτον τὸν θεοπαράδοτον τῆς τριττῆς καταδύσεως τύπον ἐβαπτίσθη καὶ Παῦλος, ὁ μέγας Ἀπόστολος, ὡς αὐτὸς διηρθρήδην ὁμολογεῖ, καὶ ῥήμασιν ἐκφαντορικοῖς τὸ μυστήριον διαζωγραφεῖ. «Ὅσοι γάρ, φησίν, ΕΒΑΠΤΙΣΘΗΜΕΝ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. ΣΥΝΕΤΑΦΗΜΕΝ οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵν' ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. Εἰ γὰρ σύμφυτοι ΓΕΓΟΝΑΜΕΝ τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ΕΣΟΜΕΘΑ» (Ῥωμ. ς, 4. Κολοσ. β, 12. γ, 4) (α). Ἐν τούτῳ τῷ συμβολικῶς τὸ τοῦ Κυριακοῦ

(α) Ὅθεν γέγραπται καὶ ἐν ταῖς Ἀποστόλων Διαταγαῖς (Γ, ιζ), «Ἔστι τοίνυν τὸ βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ διδόμενον· τὸ δὲ ὕδωρ ἀντὶ ταφῆς·— ἡ κατάδυσις τὸ συναποθανεῖν· ἡ ἀνάδυσις τὸ συναναστῆναι» κτλ. Οὕτω καὶ ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης (Ἐκκλ. Ἱεραρ. κεφ. β. σελ. 128), «Οἰκείως ἡ δι' ὕδατος ὁλικὴ (τοῦ σώματος) κάλυψις εἰς τὴν τοῦ θανάτου καὶ τοῦ τῆς ταφῆς ἀδοῦς εἰκόνα παρείληπται· τὸν οὖν ἱερῶς βαπτιζόμενον ἡ συμβολικὴ διδασκαλία μυσταγωγεῖ, ταῖς ἐν τῷ ὕδατι τρισὶ καταδύσεσι τὸν θεαρχικὸν τῆς τριημερονύκτου ταφῆς Ἰησοῦ τοῦ ζωοδότου μιμεῖσθαι θάνατον, ὡς ἐφικτὸν ἀνδράσι τὸ θεομίμητον.»(πρβλ. καὶ Δαμασκ. περὶ Ὀρθοδόξου πίστεως Δ. πβ). Σημειωτέον δὲ ἐκ προοιμίων, καὶ (ὅ τινες τῶν νεωτέρων ἑτεροδόξων μάτην περιειργάσαντο) ὅτι ὁ μὲν Μ. Βασίλειος (καὶ ἄλλοι τῶν Πατέρων) «ἀποστολικὴν παράδοσιν» λέγουσι τὴν τριττὴν ἐν τῷ βαπτίσματι κατάδυσιν· οἱ δὲ περὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (ὡς καὶ ὁ Ν, κανὼν τῶν Ἀποστόλων) σαφέστερον διδάσκουσιν, ὅτι «πᾶσι τοῖς μυστηρίοις οἱονεὶ σφραγῖδα τιθεὶς ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐν τρισὶ καταδύσεσι τοῦ σώματος ἓν βάπτισμα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς παραδέδωκε λέγων, «πορευθέντες μαθητεύσατε» κτλ. (Χρυσόστ. Ὁμιλ. ιζ. τόμ. η). Καὶ παρέδωκαν λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι καὶ περὶ τοῦ βαπτίσματος (ὡς καὶ περὶ τῆς θείας εὐχαριστίας) ὃ «παρέλαβον παρὰ

αὐτῷ. Τοιαῦτα τούτοις ἀποστολικῶς εὐαγγελιζέσθω, ζηλῶν Θεοῦ ζῆλον ὑπὲρ τῆς αἰωνίου σωτηρίας αὐτῶν καὶ ἔργον ποιῶν εὐαγγελιστοῦ· εἴπως ὁ Θεὸς καὶ ἐν αὐτοῖς ἐνεργήσει, «ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας». Εἰδ' οὖν, ὁ τοῦ Θεοῦ λάτρης καὶ περὶ τούτων εἰπάτω τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐξαιρέτως πεπίστευται καὶ τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ψυχῶν τὴν οἰκονομίαν.

Ταῦτα ταπεινῶς καὶ ἁπλοϊκῶς ἐκ καθαρᾶς καρδίας ὑποσημειοῦμεν εἰς τὴν σοφὴν Διατριβήν, ἃ καὶ καθυποτάττομεν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν σοφωτέρων, ἐξαιτούμενοι τὴν ἐπὶ τοῖς ἐσφαλμένοις συγγνώμην. «Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες—ἡ δ' ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐλογίζεται τὸ κακόν, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ οὐδέποτε ἐκπίπτει» (α).

(α) Ὑπόκειται πρὸς τῷ τέλει τῆς Διατριβῆς καὶ παράρτημα ἢ παρασημείωσις, ἥτις εὐσεβῶς βεβαιοῖ, ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι στηριζόμενοι εἰς τὸ τοῦ θείου Παύλου «Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος» κτλ.(Ῥωμ. ς,4. Κολοσ. β,12), δικαίως ἐπιμένουσιν εἰς τὸ τριττὸν τῆς καταδύσεως, δι' οὗ συμβολικῶς ἐκφράζεται ἡ οὐσία τοῦ μυστηρίου κτλ. Ἀλλὰ (προστίθησιν ἐφεξῆς) διὰ τί μὴ ἐνδῶμεν, ὅτι καὶ διὰ τῆς ἐπιχύσεως τοῦ ὕδατος ἐπὶ τοῦ βαπτιζομένου ἐκφράζεται τὸ αὐτὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου; ὡς γὰρ ἐν τῇ καταδύσει, παρομοίως καὶ ἐν τῇ ἐπιχύσει κατὰ τοῦτο τηρεῖται τὸ ὁμοίωμα τοῦτο, καθὸ τὸ σῶμα τοῦ βαπτιζομένου καλύπτεται δι' ὕδατος, ὡς καὶ τὸ θαπτόμενον τοῦ νεκροῦ σῶμα διὰ γῆς.» Ἀλλὰ (σημειοῦμεν) τίνος χάριν ἐνδῶμεν; καὶ πῶς ἐνδοῦναι δυνάμεθα; Διά τί μὴ ἐνδῶμεν; α) διότι ἡ καινοτομία, ἣν διὰ τῆς ἐνδόσεως πειρασόμεθα δικαιοῦν, ὑπάρχει παράβασις τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καὶ τῆς Κυριακῆς ἐντολῆς· β) διότι ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰς αἰῶνας ὑπὸ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀνενδότως καὶ ἀείποτε ἐνοειδῶς καὶ μονοτρόπως ἱερουργουμένην τοῦ ἑνὸς βαπτίσματος τελετήν· γ) διότι καταψεύδεται καὶ αὐτῆς τῆς κυρίας σημασίας τοῦ βαπτίζω. Ἄλλο τὸ βαπτίζειν, καὶ ἄλλο τὸ ἐπιχέειν, ὡς καὶ τὸ καταδύειν ὑποβρύχιον εἰς τὸ ὕδωρ διάφορον τοῦ ὕδατι ἐπιβρέχειν τὸν ἐπ' ἐδάφους ἑστῶτα. δ) Διότι, τέλος, ἀντίκειται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ἀποστολικὸν ὁμοίωμα τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, καθὼς τοῦτο τὸ ὁμοίωμα πάντες οἱ θεῖοι Πατέρες ἡρμήνευσαν, καὶ αὐτὴ τοῦ πράγματος ἡ ἀλήθεια παρίστησιν ἐναργῶς. Ὁ μὲν γὰρ βαπτιζόμενος ἐν τῇ καταδύσει ἐγκρύπτεται εἰς τὸ ὕδωρ, ὡς ἐνθάπτεται ὁ νεκρὸς ἐν τῷ τάφῳ· καὶ πάλιν ἐν τῇ ἀναδύσει ἀνίσταται, ὡς ὁ ἀναβιοὺς ἀνορθοῦται καὶ ἐξεγείρεται ἐκ τοῦ τάφου· «Ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν καὶ Σωτὴρ τὴν ὑπὲρ ὑμῶν οἰκονομίαν πληρῶν, τὸ τέταρτον ὑπῆλθε στοιχεῖον, τὴν γῆν, ἵν' ἐκεῖθεν τὴν ζωὴν ἀνατείλῃ. Ἡμεῖς δὲ τὸ βάπτισμα

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

§. ιε. γ) Προστίθησιν ἡ Διατριβὴ καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, «αὐτός (φησὶν) ἐκεῖνος, ὅστις ἔγραψε πρὸς τοὺς Γαλάτας (πεπιστευκότας εἰς Χριστὸν, εἶτα δὲ προστιθέντας πρὸς τῇ πίστει καὶ τὴν νομικὴν περιτομὴν), ὅτι «ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑ μ ᾶ ς ο ὐ δ ὲ ν ὠ φ ε λ ή σ ε ι» (ε, 2)· αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος κατὰ τὰς τότε περιστάσεις τῆς ἐκκλησίας π ε ρ ι έ τ ε μ ε Τ ι μ ό θ ε ο ν τὸν ἠγαπημένον αὐτῷ μαθητὴν «δ ι ὰ τ ο ὺ ς Ἰ ο υ δ α ί ο υ ς τ ο ὺ ς ὄ ν τ α ς ἐ ν τ ο ῖ ς τ ό π ο ι ς ἐ κ ε ί ν ο ι ς» (δηλονότι κατὰ τὴν Δέρβην καὶ Δύστραν. Πράξ. ις, 3). Μέχρι τούτων ἔγραψε τὴν ἀποστολικὴν ῥῆσιν ἡ Διατριβή, οἷς ἂν εἴη προσθετέον καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ ῥητοῦ· «Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις (ὁ Παῦλος μετὰ τοῦ Τιμοθέου), παρεδίδουν αὐτοῖς φ υ λ ά σ σ ε ι ν τ ὰ δ ό γ μ α τ α τ ὰ κ ε κ ρ ι μ έ ν α ὑ π ὸ τ ῶ ν Ἀ π ο σ τ ό λ ω ν κ α ὶ τ ῶ ν Π ρ ε σ β υ τ έ ρ ω ν τ ῶ ν ἐ ν Ἰ ε ρ ο υ σ α λ ὴ μ (αὐτ. στίχ. 4). Τούτων δὲ τῶν δογμάτων πρῶτον ὑπῆρχε τὸ μὴ π ε ρ ι τ έ μ ν ε σ θ α ι τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφοντας εἰς Χριστὸν (Πράξ. η, 5—28). Ὥστε καί τοι περιέτεμεν ἕνα μόνον ἀ τ ο μ ι κ ῶ ς, τὸν Τιμόθεον, πρὸς οἰκονομίαν τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους ἔτι νήπια φρονούντων Ἰουδαίων («ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ [τοῦ Τιμοθέου], ὅτι ἕλλην ὑπῆρχε». Πράξ. ις, 3), πάλιν ὅμως καὶ αὐτὸς ὁμοῦ καὶ ὁ Τιμόθεος παρεδίδουν τοῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν πιστεύουσι φυλάσσειν τὰ δόγματα τῶν ἀποστόλων μὴ π ε ρ ι τ ε μ ν ο μ έ ν ο υ ς, καθὰ καὶ πρὸς Γαλάτας παρήγγειλεν· «ἀ λ λ' ο ὐ δ ὲ Τ ί τ ο ς (τῷ Παύλῳ συνὼν) ἕ λ λ η ν ὢ ν ἠ ν α γ κ ά σ θ η, π ε ρ ι τ μ η θ ῆ ν α ι» (Γαλατ. β, 3). Καὶ ἄλλας δέ τινας τοῦ Παύλου πρὸς καιρὸν ἕνεκα τῶν Ἰουδαίων οἰκονομίας ὁρῶμεν, οἷον τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγνισμοῦ (Ἀριθ. ς), ἣν ἀνέλαβε ξυρώμενος τὴν κεφαλὴν καὶ ἁγνιζόμενος ἐν Ἱεροσολύμοις μετ' ἄλλων τ ῶ ν ἐ χ ό ν τ ω ν

αὐτῷ γράμματι βεβαιοῖ. Καὶ νῦν δὲ παρὰ τοῖς Προτεστάνταις ἀποδεκτὸν καὶ κύριον πεπίστευται καὶ τὸ διὰ τριῶν καταδύσεων βαπτίζειν (εἶδον δὲ πολλοὶ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν Ἀθήναις ἱερέα Λουθηρανὸν Λουθηρανοῦ τέκνον ἐν κολυμβήθρᾳ κατ' οἶκον βαπτίζοντα ὀρθοδόξως). Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία ἀποδέχεται τὸ διὰ καταδύσεως βάπτισμα καὶ κολυμβήθρας ἔχει ἐν τοῖς ναοῖς, ἐν αἷς βαπτίζει τὰ νήπια μάλιστα· ταῦτα δὲ νοσοῦντα καὶ κατ' οἶκον βαπτίζει δι' ἐπιχύσεως (βλ. Engliseh Ritual, 1548. καὶ Βίβλον τῆς δημοσίας εὐχῆς καὶ τελέσεως μυστηρίων κατὰ τὸ ἔθος τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας σελ. 73. Καντάβριγ. 1665).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

βασιλείαν, τὴν δὲ μέλλουσαν ζωήν, μῦθον παιδαρίων. Ἐκεῖ, ὅσοι ἐφράτε καὶ τὰ ὦτα καὶ τὸ στόμα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἠνοίξατε δὲ πάντα τὰ αἰσθητήρια πρὸς τὸ ψεῦδος καὶ τὴν σκευωρίαν καὶ κολακείαν· ὅσοι δι' ἀνόσια καὶ δείλαια κέρδη προεδώκατε τὰ τιμιώτατα καὶ θειότατα, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, δουλεύοντες καὶ δουλαγωγοῦντες· ὅσοι διεζήσατε εἰς τὸν κόσμον, ὡς ἂν εἰς μεγαλόπολιν ἔρημον κυβερνήτου καὶ βασιλέως, ἀρνούμενοι καὶ δίκην καὶ πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν γνωρίζει καὶ προσκυνεῖ ὁ ἁπλοϊκὸς λαός, καὶ τυφλώττοντες πρὸς τὰ θαυμάσια τῆς θείας Μεγαλωσύνης, τὰ ὁποῖα κηρύττουσι καὶ τὰ ἄκακα παιδία ! Ἐκεῖ, ὅσοι ἐπησχύνθητε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, τὴν μόνην τῆς σωτηρίας ἐλπίδα, καὶ παρεδόθητε εἰς ὅλα τὰ θελήματα καὶ ἔργα τοῦ Σατανᾶ· ὅσοι τῆς ἐπὶ γῆς ὑμῶν ὑπάρξεως ἴχνη δὲν ἀφήκατε ἄλλα, εἰμὴ συντρίμματα καὶ ἐρείπια τῆς εὐτυχίας τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ πλησίον· ὅσοι διερρήξατε τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας τοὺς συνδέσμους διασπείροντες ζιζάνια μάχης καὶ διχονοίας, καὶ θυσιάζοντες τὴν σωτηρίαν τῆς πολιτείας εἰς τὸν ἀνόσιον ὑμῶν τύφον καὶ τἆλλα τὰ μιαρώτατα πάθη. Ἐκεῖ, ὅσοι εἴχετε τὸν λάρυγγα τάφον ἀνεῳγμένον, καταβροχθίζοντες καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὸ συμφέρον τοῦ πλησίον καὶ τῆς πατρίδος· ὅσοι ἐπλατύνατε τὴν γαστέρα, ὡς νεκρῶν πανδοχεῖον, ἐντυμβεύοντες πᾶν ὅ,τι ὠρέγετο ἡ ἀπλήρωτος ὑμῶν πλεονεξία, καὶ αὐτὰς πολλάκις τὰς ἐλπίδας τῆς εὐτυχίας τῶν ὁμογενῶν· ὅσοι ἐθησαυρίσατε ἐκ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πτωχῶν, καὶ ἐκ τῆς πενίας τοῦ ἔθνους, καὶ ἐκ τῶν βασάνων τῆς Ἐκκλησίας ! «Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς»· πάντα τὰ τερπνὰ καὶ ἀρεσὰ πανταχόθεν ἐθερίσατε, καὶ οὔτε αἱ χεῖρες ὑμῶν ἐνάρκησαν, οὔτε οἱ πόδες ὤκλασαν, οὔτ' ἄλλο τι ἐμπόδιον ἀπήντησεν ἡ πάντολμος ὑμῶν ἀναίδεια ! Ἱεροσυλήσατε, καὶ τὰ θεῖα θυσιαστήρια ἐρημούμενα ἐσιώπων ! Ἐλαφυροπωλήσατε βεβηλώσαντες τὰ πάτρια ἱερά, καὶ εὑρήκατε πολλοὺς πλεισηριαστὰς προσμειδιῶντας ! Χήραν καὶ ὀρφανὸν κατεδικάσατε, ἀθῶον αἷμα ἐξεχέατε, καὶ εἴχετε πολλοὺς τοὺς ἐπαινέτας ἐπικροτοῦντας ! Ἐληστεύσατε τὰ δημόσια, καὶ ἐτιμήθητε ! Μυρία ἐψεύσθητε, καὶ ἐπιστεύθητε ! Ἐμιάνατε τὰ πάτρια καὶ πατριαρχικὰ ἤθη, εἰσάγοντες ἀλλοφύλους μολυσμούς, καὶ ἐνομίσθητε εὐεργέται τῆς πατρίδος ! Ὅλον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ ἐσύρατε αἰχμάλωτον κατόπιν τῶν ἐξωλεσάτων ὑμῶν θελήσεων καὶ πράξεων, καὶ ἡ ὁδὸς ὑμῶν ἐπλατύνετο καὶ εὐωδοῦτο ! Ἀλλ' ἰδοὺ ἐτελείωσεν ! καὶ ἰδοὺ ποῦ ἐτελείωσεν ! «Ἐπλάτυνεν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Τῇ θείᾳ ἀρωγῇ προκύπτει ἐκ τῶν τυπογραφικῶν ἐργαλείων ὁ πρῶτος τόμος τῶν Σωζομένων Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραμμάτων τοῦ ἀοιδίμου ἡμῶν γεννήτορος· καὶ οὕτως ἄρχονται ἐξανατέλλειν αὐτὰ κοινὸν ἀγαθὸν τῷ πρὸς τὴν εὐσέβειαν ὀργῶντι χριςεπωνύμῳ πληρώματι, κατὰ τὴν θεοφιλῆ ἔφεσιν καὶ παράκλησιν τῶν ἁπανταχοῦ Ὁμογενῶν πρὸς συσσωμάτωσιν καὶ δημοσίευσιν τῶν περισωθέντων πνευματικῶν ἐκείνου πόνων· ἔφεσιν τρανῶς μαρτυροῦσαν, ὅτι ἀκμάζει καὶ θάλλει ἐν ταῖς ψυχαῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡ μνήμη καὶ τιμὴ τοῦ διʼὅλης πεντηκονταετίας εἰς πολλαπλασίασιν τῶν ἄρτι ἀναζωπυρουμένων προγονικῶν φώτων ἐν τοῖς πρώτοις μοχθήσαντος καὶ καλῶς καὶ νομίμως ὑπὲρ τῆς εὐσταθείας καὶ κραταιώσεως τῆς Ὀρθοδοξίας ἀθλήσαντος. Τοῦτο δʼὀφείλεται μάλιστα τῇ δραστηρίῳ ἀντιλήψει καὶ σπουδῇ τῶν κορυφαίων τῆς Ἐκκλησίας ποιμένων καὶ ἄλλων λογάδων ἀνδρῶν, δι' ἧς ὑπερβάντες τὰς ὑφισταμένας δυσχερείας, ὁποῖαι παρίστανται συνήθως εἰς ἐκτυπώσεις πολυδαπάνων συγγραμμάτων, εὐθύμως τε καὶ ἀσμένως ἐχωρήσαμεν εἰς τὸν τῆς ἐκτυπώσεως τῶν πατρῴων φιλοπονημάτων ἀγῶνα- Καὶ ἡδὺς μὲν δήπου, ὁμολογοῦμεν, καὶ χαρίεις ὁ ἀγὼν οὗτος, ὡς τοῦ φιλτάτου πατρικοῦ φωνήματος τὴν ἀπόλαυσιν διαρκεστέραν παρεχόμενος, καὶ χρηστῶν ἡμᾶς ἐλπίδων πληρῶν, ὅτι οὐ τὸ «δοῦλε πονηρὲ» ἀκουσόμεθα, ὡς μὴ τῷ τῆς λήθης βυθῷ ἐγκατακρύψαντες τὸ ἡμῖν ἐμπιστευθὲν τάλαντον, ἀλλὰ τραπεζίταις γοῦν, τοῖς φιλομαθοῦσι καὶ διδάσκουσι, παραδιδόντες πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων ὁμογενῶν. Ὁμοῦ δὲ καὶ πικρὸς μάλα ὁ κάματος, ὡς συνεχέστερον ἡμᾶς ὑπομιμνήσκων ἡλίκου Πατρὸς τυγχάνομεν ἀπεστερημένοι!

Ἐξαιτούμενοι οὖν πρῶτον τὴν εὔνοιαν καὶ ἐπιείκειαν τῶν φίλων ἀναγνωστῶν, ἐρχόμεθα κατὰ χρέος εἰς τὸν περὶ τῶν ἐκδιδομένων ἐν τῷ παρόντι τεύχει διὰ βραχέων λόγον, παρενείροντές που καί τινα περὶ τοῦ βίου τοῦ συγγραφέως, ὅσα δοκοῦσιν ἡμῖν τῷ προκειμένῳ μὴ πάνυ τι ἀπεμφαίνοντα, διαφωτίζοντα δὲ τῶν ἀνὰ χεῖρας πραγμα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μέραν μετὰ τὴν γέννησίν του κατὰ τὸν νόμον περιετμήθη, καὶ ὠνομάσθη Ἰησοῦς, τὸ ὁποῖον μεθερμηνεύεται σωτὴρ (α), ὡς διασώσας ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς τιμωρίαν· ὠνομάσθη δὲ καὶ Χριστός, ἢ Μεσσίας, τὰ ὁποῖα καὶ τὰ δύω σημαίνουσιν ἠλειμμένον ἢ κεχρισμένον. Εἰς τὴν παλαιὰν Διαθήκην ἐχρίοντο οἱ βασιλεῖς, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ προφῆται (β)· ἐσήμαινε δὲ τὸ χρῖσμα, ὅτι ἡ ἐκλογὴ ἐγίνετο ὑπὸ Θεοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, ὡς δι' ὁρατοῦ τινὸς σημείου, ἐλάμβανον οἱ χριόμενοι πνευματικὴν δύναμιν εἰς τὸ νὰ οἰκονομῶσιν ἀξίως τὰς διακονίας αὐτῶν. Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐνανθρωπήσας ἀνέλαβε τὰς τρεῖς ταύτας ἀξίας· καὶ βασιλεὺς μὲν εἶναι, διότι βασιλεύει ἐπὶ πάντων, μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν κυβερνῶν αὐτὴν παντοδυνάμως καὶ καταβάλλων τοὺς ἐχθρούς της (γ)· ἱερεὺς δέ, διότι διήλλαξεν ἡμᾶς μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἑαυτοῦ θυσίας, ἤγουν διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου, καὶ μεσιτεύει πρὸς τὸν πατέρα ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τοὺς οὐρανούς (δ)· προφήτης δὲ τέλος εἶναι, διότι ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα, καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ παρουσίας καὶ διὰ τῶν Ἀποστόλων του ὕστερον (ε). Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἀξίας ἐχρίσθη ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστός, οὐχὶ ὅμως μὲ ὑλικὸν ἔλαιον, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος (ζ). Ἐκ τούτου ὠνομάσθησαν καὶ οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες Χριστιανοὶ πρῶτον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀπὸ τὸν καιρὸν ἀκόμη τῶν Ἀποστόλων (η).

§. κβ'. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διῆλθε τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰς ἐντελεστάτην πλήρωσιν τοῦ νόμου, ἀπέδειξε μὲ λαμπρὰ θαύματα τὴν ἰδίαν θεότητα, καὶ διὰ τῆς οὐρανίου αὐτοῦ διδασκαλίας ἐφανέρωσε σαφέστατα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

Σημ. Α'. Τρία ταῦτα εἶναι τὰ ἀξιοσημείωτα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Σωτῆρος· α') ἡ τελειοτάτη τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ ἁγιότης· β') ἡ θειοτάτη διδασκαλία του, καὶ γ') ἡ διὰ θαυμάτων αὐτῆς βεβαίωσις. Ἡ ζωή του ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τοῦ Ἡρώδου (θ)· ἀνετράφη δὲ ὑπὸ

(α) Ματθ. α, 21. — Λουκ. β, 21. — (β) Α. Βασ. ι, 1. ις, 13. Ἔξοδ. λ. 30. μ, 16. (γ) Λουκ. α, 32, 39. καὶ «Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ. Ψαλμ. β. 6. — (δ) Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα. Ἑβρ. ε, 6. — (ε) Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ. Πραξ. γ. 22. — (ζ) Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ· οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με. Λουκ. δ, 18 ἐκ τοῦ Ἡσαΐου, ξα, 1. καὶ «Ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει». Πράξ. ι, 38. — (η) Πράξ. ια, 26. — (θ) Ματθ. β, 7.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ὡς πρὸς καιρὸν χρειῶδες» (α). Ἀλλὰ περὶ τούτου τοῦ θεωρήματος λέγομέν τινα καὶ ἐφεξῆς (§. κς. ιε, ις). Ἤδη δ' οὐ πάντῃ περιττὸν ἴσως προσθεῖναι, ὅτι ὅδ' αὐτὸς ὁ θεῖος Παῦλος καὶ πρὸς τὸν Κορυφαῖον Πέτρον ἀντέστη, φοβούμενον τοὺς ἐκ περιτομῆς, καὶ λίαν οἰκονομοῦντα (Γαλατ. β, 11).

(α) Καὶ ὁ ἱερὸς Εὐλόγιος ὁ Ἀλεξανδρείας (παρὰ Φωτίῳ Ἀναγν. σκζ) μέμνηται τῆς ὑπὸ τοῦ Παύλου οἰκονομικῆς περιτομῆς τοῦ Τιμοθέου ἐν οἷς διαλαμβάνει περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας. Καὶ πρῶτον μέν φησιν, ὅτι «ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος οὐ τὰ τυχόντα τῶν προσώπων ἐπόπτας καὶ δικαιητὰς καθίζει τῆς πράξεως, ἀλλὰ τοὺς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, καὶ οἷς τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων οἱ νόμοι κατεπιστεύθησαν».—Ἔπειτα δὲ προστίθησι, «τότε τὰς οἰκονομίας ὁ ὀρθὸς λόγος μεταχειρίζεται, ὅτε τὸ δόγμα τῆς εὐσεβείας οὐδὲν παραβλάπτεται· Ἐκείνου γὰρ ἀκηράτου καὶ ἀκαπηλεύτου μένοντος, ἡ οἰκονομία περί τι τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ χώραν εὑρίσκει συνίστασθαι· πολλάκις δὲ καὶ πρόσκαιρος οἰκονομία προελήλυθε πρὸς βραχύ τι τῶν οὐκ ὀφειλόντων ἀνασχομένη καὶ στέξασα, ἐπὶ τῷ διηνεκὲς μὲν καὶ ἀκλόνητον τὴν εὐσέβειαν ἀναλαβεῖν τὸ κράτος, ὑπεκλῦσαι δὲ καὶ τὰς τῶν σκευωρούντων κατὰ τῆς ἀληθείας ὁρμάς. — Οὕτως ὁ Παῦλος διὰ τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀκαθέκτους ἐπιβουλὰς καὶ τὰς πρὸς τὴν ἀποστασίαν προφάσεις περιέτεμε μὲν τὸν Τιμόθεον, ξυρᾶται δὲ αὐτὸς τὴν κεφαλήν, καὶ ἁγνίζεται ὁ πρὸς Γαλάτας γράφων... ὅτι «ἂν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει». Ἀλλὰ ταύτην μὲν τὴν οἰκονομίαν βραχύς τις χρόνος ἐπίσταται, καθ' ἃ διδάσκει καὶ τὸ παράδειγμα· διὰ παντὸς δὲ καὶ εἰσάει ἡ ἐκκλησία τὸ ἀστασίαστον μεθοδεύει καὶ ὁλόκληρον» κτλ. (σελ. 770). Ἀλλὰ καὶ Κλήμης ὁ ἱερώτατος, ὅστις καὶ αὐτὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Παύλου οἰκονομικὴν περιτομὴν μνημονεύει, «ψιλὴν συμπεριφορὰν ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν, δι' οὓς γίνεται», ταύτην ἀποκαλεῖ (Στρωματ. Ζ. σελ. 525). Καὶ ὁ κριτικώτατος Φώτιος περὶ τῆς ἐν κρίσει οἰκονομίας τῶν θείων Πατέρων τὸν λόγον ποιούμενος «Καὶ ἵνα ἄλλους, λέγει, ἐάσω, ἐννόει μοι τοῦ θαυμασίου Παύλου καὶ διδασκάλου τῆς οἰκουμένης τὸν ἁγνισμόν, τὸ ξυρᾶσθαι, τὸ γάλακτι τρέφειν τοὺς ἄρτι καθισταμένους πρὸς μάθησιν καὶ οὐ βρώματι.... ἀλλὰ γὰρ εἴ τις τῶν τοιούτων λόγων καὶ πράξεων τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκροατῶν καὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ λόγου τήν τε πρὸς τοὺς ἀντιτεταγμένους μάχην περιελών, γυμνὰ τῶν εἰρημένων καὶ ὡς δόγμα προβάλλοι καὶ περιθάλποι, αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς τὰ τοιαῦτα καὶ εἰπόντας καὶ πράξαντας εὑρήσει κατ' αὐτοῦ τὴν δικάζουσαν ἀφιέντας ψῆφον» (Ἐπιστ. πρὸς τὸν Ἀχυλίας ἐν Τόμῳ Χαρᾶς σελ. 31. [Ἴδ. καὶ Ἀμφιλοχ. Ζητ. Α. §. ιδ. καὶ ΟΘ. §. κς]. Πρβλ. καὶ ὅσα περὶ οἰκονομίας ἐκ τῶν Πατέρων φησὶν ὁ ἀοίδιμος Βλάσταρις (ἐν Τόμῳ Καταλλαγ. σελ. 450), ἐν οἷς καὶ τὰ τοῦ Χρυσοστόμου, «Οἰκονομητέον ἔνθα οὐ παρανομητέον».

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κάθω, ὅτι τὰ πάντα ἐδημιουργήθησαν καὶ συντηροῦνται Διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὡς τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ συνεργοῦ τε καὶ συνδημιουργοῦ. Ἰκανοῦσι ταῦτα περὶ τούτου. Ἄλλων θείων Πατέρων μαρτυρίας κρίνω περιττὸν νὰ προσθέσω. Κηρύττεις φίλτατε ἐκ σεαυτοῦ, κήρυξον καὶ ὁμολόγησον καὶ ἀπὸ μέρους μου εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον, Αἴτιον τῶν πάντων τὸν Πατέρα· Δημιουργὸν τὸν υἱόν· Τελειοποιὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον (Γρηγ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 428). Ψάλλε καὶ σύ, ἂν θέλῃς κατὰ σεαυτὸν τὸ «Ὅτε κατ' ἀρχὰς τὸν Ἀδὰμ διέπλασας, Κύριε, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον συμπαρῆν Δημιουργὸν» (Τριαδ. Καν. ἦχος β. Κάθ).

Β) Κατηγοροῦμαι διότι ἔγραψα, ὅτι τὴν παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ λεγομένην Μίαν συναγωγὴν τῶν ὑδάτων (ὄχι τὰς θαλάσσας! τοῦτο εἶναι λάθος τῶν κατηγόρων) ὀνομάζομεν σήμερον Ὠκεανὸν (Κατηχ. σελ. 22). Ἀλλ' ἐρωτῶ καὶ ἐγώ, πῶς ἄλλως τὴν ὀνομάζομεν; Ἂν τὸ Ὠκεανὸς ὡς βέβηλον δὲν πρέπει νὰ συγκαταλέγηται μὲ τὰ ἱερὰ ὀνόματα, πολὺ βεβηλότερον φαίνεται τὸ ὄνομα τοῦ Πλούτωνος εἰς τὴν ἱερογραφικὴν κοσμογονίαν τοῦ Ησιόδου, «Πλούτων πενιχρὸς καὶ σφαγεὺς ἐσφαγμένος» (Ἱερογραφ. Ἁρμον. σελ. 149. ἐν Κωνσταντινουπ. 1802. ἐκδόσ. τοῦ ἑλλογιμ. Μεγάλ. Ἀρχιδιακ. Κυρίλλου) (α). Ἂν τὸ Ὠκεανὸς εἶναι παντάπασι βλάσφημον, ἡ βλασφημία αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν ἱερὸν Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα, ὅστις εἶπε ῥητῶς, «Ὠκεανῷ περιῤῥεομένην γῆν» (Στρωμ. ς. σελ. 474). Εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον, ὅστις Ὠκεανὸν καὶ αὐτὸς ὠνόμασε τὴν μίαν τῶν ὑδάτων συναγωγὴν (εἰς τὴν Ἑξαήμ. Ὁμιλ. δ). Εἰς τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὅστις ὄχι μόνον Ὠκεανόν, ἀλλὰ καὶ Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ Ἰόνιον, καὶ Τυῤῥηνικόν, καὶ Σκύλλης πορθμόν, καὶ Ὑδάσπας, καὶ Ἰνδούς, καὶ Χοάσπας ἠξίωσε πολλάκις νὰ παραδεχθῇ εἰς τὰς ἱερὰς ὁμιλίας του.

Γ) Κατηγοροῦμαι διότι ἔγραψα ὅτι ἀπ' αἰῶνος ὑπάρχει Θεός. Καὶ πῶς ἄλλως ἐκφράζει πολλάκις τὸ ἄναρχον καὶ ἀΐδιον καὶ αἰώνιον τῆς θείας φύσεως ἡ Ἐκκλησία; Δὲν ψάλλει βουλὴν προαιώνιον ἐπίσης, καὶ Ἀπ' αἰῶνος μυστήριον; Δὲν ὀνομάζει ὁ θεῖος Παῦλος «Μυστήριον ἀποκεκρυμμένον Ἀπὸ τῶν αἰώνων»; (Ἐφεσ. γ,9). Δὲν ὁρίζει ὁ Θεολόγος τὸν αἰῶνα «τῶν ἀϊδίων ὄντων κίνημα καὶ διάστημα, ὅπερ οὔτε χρόνος, οὔτε χρόνου τι μέρος, οὐδὲ γὰρ μετρητόν»; (σελ. 616, καὶ 678). Τί ἄλλο σημαίνει τό, ὑπάρχει ἀπ' αἰῶνος παρὰ τό,

(α) Οὗτος ἦν ὁ τότε πατριαρχεύων.

τοῦ βίου, δυσαναστρεπτοῦντας καὶ ὀλοφυρομένους καὶ δεινὸν ποιουμένους, εἰ κολασθήσεται ὑπὸ τῆς θείας δικαιοσύνης τὰ ἀθῷα καὶ ἀπόνηρα βρέφη. Ἐκ δὲ τούτου καὶ ἔριδας ἀποτόμους οἶδα συστάσας καὶ μέχρι χαλεπῶν καὶ βαρυτάτων βλασφημιῶν ἐλασάσας. Τὰς δὲ τοιαύτας πλάνας στῆσαι βουλόμενος, ἐξήνεγκα τὴν γνώμην τῶν θείων Πατέρων. Εἰ μὲν οὖν ὀρθὸν τὸ πρᾶγμα δοκεῖ, καλῶς ἂν ἔχοι προστεθέν· εἰ δ' ἀπαράδεκτον ὅλως καὶ ἀπόβλητον ταῖς ἡμετέραις θεοπνεύστοις κριθήσεται κορυφαῖς, ἀπηλείφθω ταχέως καὶ ἐκσεσυρίχθω τῆς βίβλου. Μὴ γὰρ ἐμοί ποτε τοσόνδε γένοιτο κακόν, ὥστε ἄλλα τινα στέργειν καὶ καλὰ καὶ συμφέροντα εἶναι νομίζειν, ἢ ἃ ἂν ἡ Σεβασμιωτάτη μου Μήτηρ, ἡ Ἐκκλησία, θεσπιῳδήσῃ καὶ ἀναφθέγξηται. Αὕτη γὰρ μόνη τῇ τῶν θείων δογμάτων οὐρανίᾳ σοφίᾳ ἔννους τίθησι καὶ φρενῶν ἐπηβόλους τοὺς τῇ θείᾳ χάριτι προσανέχοντας.

Ταῦτα δὴ περὶ τῶν τῆς Κατηχήσεως ἐγκλημάτων συνοπτικῶς ἀπολογοῦμαι, ἐκτενεστέραν ποιησάμενος τὴν πρωτολογίαν. Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τῆς διορθώσεως, εἴ τι χρὴ λέγειν καὶ περὶ αὐτοῦ, καλὸν ἂν ἦν, Παναγιώτατε Δέσποτα καὶ θεσπέσιε Σύλλογε, εἴπερ ἐγίνετο ἡ διόρθωσις τῶν ἡμαρτημένων ἐν μιᾷ τινι σελίδι σημειουμένων τῶν ἡμαρτημένων καὶ τῶν διορθώσεων ἐφεξῆς, ἣν μεταξὺ τῶν δύο διορθουμένων τῆς βίβλου σελίδων παρενθέμενοι ἀπαλλάξομεν τῆς πλάνης τὸν ἀναγνώστην. Τοῦτο γὰρ εἴθισται πᾶσιν ἁπαξαπλῶς τοῖς τυπογράφοις ποιεῖν, τὰς ἐν ταῖς βίβλοις παρεισφρησάσας ἁμαρτίας ἐπανορθοῦσι· τί γὰρ δεῖ τηνάλλως σελίδας ὅλας ἀμέμπτους μετατυποῦν καὶ δὶς τὰ αὐτὰ μεταγράφειν, μάζαν μεμαγμένην μάττοντας, τὸ τῆς παροιμίας; Καὶ μὴν καὶ κόσμιος οὕτω δόξει ἡ διόρθωσις καὶ εὐπρεπεστέρα ἀμφοτέροις, ἐμοί τε τῷ εὐθυνουμένῳ καὶ ὑμῖν τοῖς κατευθύνουσι, ἵνα μὴ τὰ ὀρθὰ τοῖς ἡμαρτημένοις φύρδην καὶ μίγδην ἀναχρωννύμενα εἰς ἀμφιβολολογίας καὶ ὑποψίας ἐμβάλλωσι τὴν διόρθωσιν. Διὰ ταῦτα καὶ φύλλον ἐνέθηκα ἐν ταύτῃ μου τῇ ἀναφορᾷ, ἐν ᾧ νόμοις τῶν τυπογράφων διορθοῦνται τὰ ἡμαρτημένα. Προσέθηκα δὲ καὶ φύλλων δυάδα κατὰ τὴν αὐτόθεν ἀπεσταλμένην, τὴν αὐτὴν κἀνταῦθα διαπεραίνων διόρθωσιν· ὁποτέρως δ' ἂν ἡμῖν δόξῃ, ταύτῃ δὴ καὶ γενέσθω, καὶ κάλλιστα διαπεπράξεται.

Ἐμοὶ δὲ λοιπὸν ἂν εἴη τὰς ὑμετέρας ἐξαιτήσασθαι εὐλογίας, ὦ Ἀκρότητες τῶν τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἱεραρχῶν. Ἐν τούτῳ γὰρ μόνῳ τίθεμαι πᾶσαν τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ βίου, εἴπερ ἀρεστὰ καὶ κεχαρισμένα τῇ σεβασμιωτάτῃ μου μητρὶ Ἐκκλησίᾳ πράττων δια-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀπέλαμπε, πῶς ἠδύναντο οἱ Μάγοι διακρῖναι τὴν σημαινομένην οἰκίαν μεταξὺ τοσούτων ἄλλων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὁρίζοντος κειμένων;). Καὶ εἰς ταύτην τέλος τὴν οἰκίαν εἰσελθόντες οἱ ξεναγούμενοι «εὗρον τὸ παιδίον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ». Αὕτη δὲ ἡ διπλῆ τοῦ ἀστέρος ἐπιφάνεια, μία μὲν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δευτέρα δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, δηλοῦται σαφῶς ἐξ αὐτῶν τῶν Εὐαγγελικῶν ῥητῶν. «Εἴδομεν (ἔλεγον οἱ Μάγοι εἰς Ἱερουσαλήμ), εἴδομεν αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ· καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ·» αὕτη πρώτη φάσις τοῦ ἀστέρος· καὶ πάλιν ὡς ἐξῆλθον οἱ Μάγοι ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ «Ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ Ἀνατολῇ»· κἀκεῖνοι τοῦτον αὖθις «ἰδόντες ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα» καὶ πάλιν «ὁ ἀστὴρ προῆγεν αὐτούς·» — ἕως ποῦ; — «ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον» (α). Αὕτη τοῦ ἀστέρος ἡ δευτέρα καὶ τελεσιουργὸς ἐπιφάνεια! Τοιοῦτος παράδοξος καὶ τὴν λάμψιν, καὶ τὸν δρόμον, καὶ τὴν κίνησιν, καὶ τὴν στάσιν, καὶ ὅλος ὑπερθαύμαστος φωστὴρ πῶς ἠδύνατό τις εἶναι τῶν πολλῶν καὶ συνήθων ἀστέρων, ἢ πλανήτης, ἢ ἀπλανής, ἢ καὶ εἷς τῶν κομητῶν, τῶν δι' ὡρισμένου χρόνου περιοδικῶς ἀνατελλόντων, καθὼς εἶπε (λέγεις) ὁ καλὸς βιβλιογράφος σου; Ἀλλὰ σύ, φίλε, πάντας τοὺς τοιούτους ῥωποσυλλέκτας, καταλιπὼν ἀλείφοντας τὰ χαρτία καὶ τὸν γραφικὸν κάλαμον καταισχύνοντας, ἄκουε τοὺς θείους Πατέρας, τοὺς πιστοὺς καὶ πνευματεμφόρους ἐξηγητὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Καταγράφομεν δὲ τούτων τῶν μάλιστα ἐπισημοτέρων τὰς περὶ τοῦ ἀστέρος ῥήσεις ὁλοκλήρους πρὸς πληροφορίαν σου.

Α) Ὁ Ἰσαπόστολος καὶ Θεοφόρος Ἰγνάτιος «Ἀστὴρ (λέγει) ἐν οὐρανῷ ἔλαμψεν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀστέρας, καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἀνεκλάλητον ἦν, καὶ ξενισμὸν παρεῖχεν ἡ καινότης αὐτοῦ· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ἄστρα ἅμα ἡλίῳ καὶ σελήνῃ χορὸς ἐγένετο τῷ ἀστέρι· αὐτὸς δὲ ἦν ὑπερβάλλων τὸ φῶς αὐτοῦ ὑπὲρ πάντα (ἄλλ. ὑπερβάλλων αὐτοὺς τῷ φανῷ), ταραχή τε ἦν, πόθεν ἡ καινότης ἡ ἀνόμοιος αὐτοῖς· ὅθεν ἐλύετο πᾶσα μαγεία» (β).

Β) Ὠριγένης ὁ θαυμάσιος «τὸν ὀφθέντα ἀστέρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ καινὸν εἶναι (λέγει) νομίζομεν, καὶ μηδενὶ τῶν συνήθων παραπλήσιον,

---

(α) Ματθ. 6, 2, 9—10.

(β) Ἰγνάτ. ἐπιστ. πρὸς Ἐφεσ. σελ. 16. ἐν Coteler. Patr. Apostol. Τόμ. Β.

ἀνεπαίσχυντοι, καὶ λαμβάνουσι τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον, «ὃν ἀποδώσει κύριος, ὁ δίκαιος κριτής, πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ». Τοῦτο τὸ βραβεῖον τῶν ἀγώνων τῆς εὐσεβείας· καὶ πρὸς τοῦτο φέρει ἡ στενὴ τῆς ἀρετῆς ὁδός, τὴν ὁποίαν οἱ δίκαιοι περιπατοῦσιν ὑπὸ μάρτυρι Θεῷ. «Γινώσκει Κύριος ὁδὸν δικαίων».

Ἡ δὲ τῶν ἀσεβῶν εὐρύχωρος ὁδός, ἡ ἄνετος ἐκείνη καὶ ἀνθηφόρος καὶ μακαρία φαινομένη διαγωγὴ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀνοσίων ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον, ἀπολεῖται! Ποίαν ἀπώλειαν; Ἀνώλεθρον καὶ ἀείζωον! Διότι εὐωχία τις ἂν ὑπῆρχε καὶ συμπόσιον ὁ βίος οὗτος διὰ τοὺς πονηρούς, ἀνίσως, ἀφ' οὗ κατατρυφήσωσιν εἰς ὅλων τῶν ὀρέξεων αὐτῶν τὴν σπατάλην, ἐξυβρίσαντες καὶ εἰς Θεὸν καὶ εἰς ἀνθρώπους, καὶ πληρώσαντες μιασμάτων καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ ὅλα τὰ στοιχεῖα, ἀνίσταντο ἔπειτα ἐκ τοῦ ἀνοσίου τούτου δείπνου κακοὶ κακῶς μεθύοντες ἀπὸ τῶν κακουργιῶν καὶ καρηβαροῦντες, καὶ ἐκομίζοντο φοράδην, ἵνα κοιμηθῶσι τὸν βαθὺν τῆς σήψεως ὕπνον, ἐμπεσόντες εἰς τῆς ἀναισθησίας τὸ χάος ἀνέγερτα θνησιμαῖα! Ἄλλον ὄλεθρον ἀνώλεθρον ἀπόλλυνται οἱ ἄνομοι, τὸν αἰώνιον ἀπὸ Θεοῦ χωρισμόν, θάνατον ἀθάνατον ἀποθνήσκοντες, καὶ καταντῶντες εἰς τῆς ἀτελευτήτου κολάσεως τὴν ἀπέραντον ἄβυσσον. Ἐκεῖ τούτους ἄγει ἡ πλατεῖα, τὴν ὁποίαν ἐβάδισαν, ὁδός. Ἅδης καὶ ἀπώλεια ταύτην ἀνώρυξαν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἅδης καὶ ἀπώλεια καὶ τὴν διαδέχεται, καὶ εἰς πέταυρον Ταρτάρου καταντᾷ! καὶ καταντᾷ συντόμως! Διότι καθόλου πόσον ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ γῆς; Τὸ παρελθὸν παρῆλθεν ὡς ἡ χθές, καὶ τὸ μέλλον παρέρχεται ὡς τὸ σήμερον· μικρὸν ποτάμιον τὸν βίον τοῦτον περῶμεν εἰς σαθρόν, τὸ σῶμα, πλοιάριον· ἔμβηκες, ἔπλευσας, ἄρραξας, ἔκβα! Εἴτε στενὴν εἴτε πλατεῖαν, βραχεῖαν ὅμως πάντες βαδίζομεν ὁδόν. Ἦλθες, εἶδες, ἀπῆλθες! Ἀπέρχονται λοιπὸν τελευταῖον καὶ οἱ παράνομοι· ἀλλὰ ποῦ; εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ Ἅδου! Ἐκεῖ (λέγει πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸ τῆς Δίκης αὐτὴ αὐτῶν ἡ συνείδησις, ὅταν περῶσι τὴν θύραν τῆς αἰωνιότητος), ἐκεῖ πορεύεσθε, ὦ Υἱοὶ τῆς ἀπωλείας! οἵτινες τὸν μὲν νόμον τοῦ Θειοῦ, τὸν νόμον τῆς μόνης ἀληθοῦς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, κατεπατήσατε, ἀπέβητε δὲ δοῦλοι τῆς ἀνομίας, καὶ παθῶν καὶ πράξεων αἰσχίστων αἴσχιστα ἀνδράποδα. Ἐκεῖ, πολῖται ἄδικοι, πολιτικοὶ προδόται, ἄρχοντες παράνομοι καὶ πνευματικοὶ καὶ κοσμικοί, ὅσοι ἐμπορεύθητε τὴν πλάνην τῶν ψυχῶν καὶ τὰ ναυάγια τῆς πολιτείας, ὅσοι ἐνομίσατε τὴν μὲν γῆν αἰώνιον τῆς ἡδονῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

φόριον· ὁ δὲ πῖλος ἔστω τοιοῦτος, ὥστε νὰ γνωρίζωνται οἱ τοῦτον φοροῦντες, ὅτι εἶναι τρόφιμοι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας. Ἀλλὰ περὶ τούτων θέλει ἀποφασίσει τὸ Βουλευτήριον (α).

ιδ) Ὁ δὲ Οἰκονόμος θέλει φροντίζειν περὶ τοῦ κατ' ἔτος διατεταγμένου δι' ἕκαστον τῶν τροφίμων ἱματισμοῦ. Οὗτος δὲ καλὸν ὑπολαμβάνω νὰ συνίσταται εἰς τὰ ἐφεξῆς. — 4, ὑποκάμισσα, καὶ τόσα ἐσώβρακα. — 3, ἐσωκάρδια. — 3, ζιπούνια (ἀντερία), καὶ ἓν κοντοζίπουνον νυκτερινόν. — 2, ἐπανωφόρια. — 1, κοντογούνιον διὰ τὸν χειμῶνα. — 1, ζώνην. — 2 πίλους, καὶ ἕνα νυκτερινόν. — 6, ζεύγη προποδίων (τζουραπίων), 3 μάλλινα, καὶ τρία νημάτινα. — 4 μανδήλια. — 3 ζεύγη ὑποδημάτων.

Διὰ δὲ τὴν κλίνην.

4, σινδόνια. — 2, κουλούφια διὰ τὸ μικρὸν προσκεφάλαιον· στρῶμα δὲ καὶ μέγα προσκεφάλαιον καὶ τοῦ μικροῦ προσκεφαλαίου τὸ γέμισμα καὶ τὸ ἐφάπλωμα θέλουσι διαρκέσειν δι' ὅλης τῆς τριετίας. Ὁμοίως καὶ κλίνη, καὶ ἓν ἐρμάριον, καὶ μία καθέδρα, καὶ ἓν τραπεζάκιον.

ιε) Εἰς ἑκάστου μαθητοῦ τὰ πλυστικὰ ἔστω σεσημειωμένον τὸ ὄνομα πρὸς διάκρισιν καὶ ἡσυχίαν.

ις) Ἡ πλύσις τῶν χιτώνων καὶ τῶν λοιπῶν νὰ γίνηται κατὰ τάξιν, ἵνα φυλάττηται ἡ καθαριότης. Καλὸν δὲ εἶναι νὰ πλύνωνται τὰ φορέματα ἐκτὸς τῆς Ἀκαδημίας, παραδιδόμενα ἠριθμημένα καὶ καταγεγραμμένα εἰς τὴν πλύντριαν, ἥτις χρεωστεῖ ὡσαύτως καὶ νὰ παραδίδῃ αὐτά· ἂν δέ ποτε χαθῇ τι τῶν ἱματίων, ὁ Οἰκονόμος θέλει μὲν ἐπιμε-

---

(α) Γαλάζιον ἢ οὐρανογάλαζον, ἢ καὶ ἰοειδὲς (μόρικον ἀνοικτὸν) δύναται, νομίζω, νὰ ἦναι τὸ χρῶμα τοῦ ἐπανωφορίου, καὶ ὁ πῖλος τοιοῦτος· ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων θέλουσι διορίσειν ἄλλοι παρ' ἡμᾶς ἐμπειρότεροι· ὅσον ἐγὼ εὔχομαι καὶ ὡς ἁπλοῦς ὁμογενὴς γνωμοδοτῶ περὶ ἐνδυμασίας, εἶναι τὸ ἐφεξῆς. Νὰ μὴ ἀλλαχθῶσι τὰ φορέματα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν φραγγικὸν τρόπον διὰ λόγους πολλούς· ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὅλων νὰ μετασχηματισθῶσιν ἀκριβῶς εἰς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά, τὰ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νὰ μείνωσιν ὡς ἔχουσιν. Ὁ ἱματισμὸς οὗτος εἶναι ἀρχαῖος καὶ ἁπλοῦς καὶ τὸ σχῆμα εὐσταλὴς καὶ σεμνός, περικαλύπτων κοσμίως ὅλον τὸ σῶμα. Ψευδὲς εἶναι ὅτι τὰ σημερινὰ τῶν Ἑλλήνων φορέματα εἶναι Τουρκικά· καὶ πρὶν εἰσβάλωσιν οἱ Τοῦρκοι, ἐφόρουν οἱ Ἕλληνες αὐτά. Φοροῦσιν ἔτι καὶ τὴν σήμερον οἱ τῆς Ῥωσσίας Ἐκκλησιαστικοί, παραλαβόντες ταῦτα συγχρόνως μετὰ τῆς διδασκαλίας τῆς πίστεως παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Δυτικοὶ ἱερεῖς τὸ πάλαι μὲν πλατύτερα, ἤδη δὲ συνεσφιγμένα καὶ περικεκομμένα φοροῦσι τὰ αὐτά.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῷ πληρώματι τῆς Γραικικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μερίδα αὐτῆς, τὴν

ηρτημένην δυσὶν ἑτέραις πραγματείαις, ὧν ἡ μὲν «Τὰ αἰτιάματα τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας» ἐπιγεγραμμένη τὰς καινοτομίας αὐτῆς ἐν συντόμῳ ἐκτίθησιν, ἡ δὲ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὅσα ἐποίησαν ἐν τῇ ἁγίᾳ Κωνσταντινουπόλει μετὰ τὴν ἅλωσιν» τὰς τῶν κατακτητῶν ἀποκλαίεται κακουργίας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ συγγραφέως αὐτῶν καὶ τῆς προσαρτήσεως οὐδὲν ὁ ἐκδότης λέγειν ἠξίωσεν, ἐπισημειοῖ ὅμως (σελ. 664), ὅτι τὸ ὅλον (Opusculum) «βρύει μὲν πολλῶν ψευμάτων καὶ φλυαριῶν, περιέχει δὲ καὶ πολλὰ ὠφέλιμα πρὸς διάγνωσιν τῶν ἐθίμων ἑκατέρων τῶν ἐκκλησιῶν». Ἀλλ' οὔτε τῶν δογμάτων αἱ ἐν τοῖς αἰτιάμασι διαφοραὶ πλασταί εἰσι πλὴν τινων ὑπερβολῶν, ἃς τότε πιθανώτατα ἡ Λατινικὴ ἀκρασία κατὰ τόπους εἰώθει, οὔτε τὰ ἐκτραγῳδούμενα τῶν Φράγγων ἀνοσιουργήματά εἰσιν ἄλλοθεν ἁμάρτυρα (Βλ. Νικήτ. Χωνιάτ. Χρονικ. διηγ. σελ. 854—868), οὐδ' οἱ πρὸς τὸν Πάπαν τὴν ἐπιστολὴν γράφοντες ἠδύναντο ψεύσασθαι ἀναιδῶς, ὡς ὁ Λατινόφρων Κοτελέριος ἐψεύσατο, καὶ ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ἐκακούργει λέγων πρὸς τοὺς Ῥώσσους ψευδῶς, ὅτι «τῶν Γραικῶν ἡ Αὐτοκρατορία προσέπεσεν εἰς τὴν Καθέδραν τὴν ἀποστολικήν,» δηλονότι τὴν πάντα τῇ κενῇ τοῦ κόσμου τούτου δόξῃ θύουσαν, καὶ δι' αὐτὴν ἔτι καὶ νῦν λύθρου αἱμάτων ἀθώων ἀποστάζουσαν! Ὅτι δ' οὐ προσέπεσεν αὐτῷ ἡ τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων Ἐκκλησία, ὡς ληρεῖ, ἀλλὰ καὶ καταθλιβομένη πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἀπεμάχετο γενναίως καὶ σωφρόνως, μαρτυρεῖ μὲν καὶ ἡ εἰρημένη ἐπιστολὴ φέρουσα πρὸς ἄλλοις (σελ. 519), ὅτι κατ' αἴτησιν τοῦ Σιρρῆ καὶ εὐφημίαν αὐτῷ τῷ Πάπᾳ ἔκριναν προσνεῖμαι ἰσόρροπον ταῖς βασιλικαῖς, «ὀφείλουσαν λέγεσθαι μετὰ τὴν τελευταίαν εὐχὴν τῶν συνάξεων»· βεβαιοῖ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης, «Τουτουὶ δέ, λέγων, τοῦ Ἐρῆ τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος, ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Πάπα πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἀρχιερεύς» (διὸ κἀν τῇ ἐπιστολῇ λέγουσι, «χρεία δὲ ἡμῖν καὶ πρὸ τῆς συνόδου ὁμογνώμονος πατριάρχου καὶ ὁμοφώνου»), «ὃν καὶ λεγάτον αὐτοί φασι, τοὔνομα Πελάγιος, ἅπαντα τὰ προνόμια τοῦ Πάπα φέροντος (γρ. φέρων)· ἐρυθροβαφῆ καὶ γὰρ ὑπεδέδετο πέδιλα, ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ χροιᾶς καὶ τὰ ἐνδύματα εἶχε, καὶ ἡ ἐφεστρὶς δὲ τοῦ ἵππου καὶ τὰ χαλινὰ τῷ τοιούτῳ ἐβάπτοντο χρώματι· ἤθους δὲ τυχὼν ἀγριωτέρου καὶ ἀλαζονείᾳ χρώμενος, πολλὰ δεινὰ ἐνεδείξατο ἐπὶ τοῖς τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορσι· καὶ ἡ σκῆψις ὡς εὔλογος! ἠνάγκαζε καὶ γὰρ τοὺς πάντας τῇ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὑποκύψαι ὑποταγῇ· ἐντεῦθεν καθείργνυντο μοναχοί, ἱερεῖς ἐδεσμοῦντο, καὶ ναὸς ἅπας ἐκέκλειστο· καὶ ἦν ἐν αὐτῷ δυοῖν θάτερον, ἢ ὁμολογῆσαι τὸν Πάπαν πρῶτον ἀρχιερέα, καὶ τούτου τὴν μνήμην ἐν ἱεροτελεστείαις ποιεῖν, ἢ θάνατον εἶναι τῷ μὴ διαπραξαμένῳ τοῦτο τὸ ἐπιτίμιον. Τοῦτο εἰς βαρυθυμίαν ἦγε τοὺς οἰκήτορας τῆς Κωνσταντίνου, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων τοὺς προὔχοντας, οἳ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ἐρῆν ἀφιγμένοι, Ἡμεῖς μέν, ἔφασαν, ἄλλου γεγονότες γένους, καὶ ἄλλον ἀρχιερέα ἔχοντες, ἑαυτοὺς τῷ κράτει σου ὑπετάξαμεν, ὥστε σωματικῶς κατάρχειν ἡμῶν, οὐ μήν γε ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς· σοῦ μὲν γὰρ ἐν πολέμῳ ὑπερμαχεῖσθαι, τῶν ἀναγκαίων· τῶν δ' ἡμετέρων ἐκστῆναι σεβασμάτων

χειαν καὶ ἄλλας πόλεις πολλάς, ὅπου ἐσχολάρχουν ἄνδρες σοφώτατοι, ὁποῖος ἦτο Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ Πάνταινος καὶ Ἀθανάσιος καὶ Δίδυμος καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Τόσην πρόνοιαν εἶχεν ἡ ἐκκλησία τοῦ νὰ γίνωνται αἱ κατηχήσεις μεθοδικῶς καὶ εὐτάκτως ἀπὸ ἄνδρας ἐλλογίμους.

Σημ. Γ'. Χάριν τῆς κατηχήσεως διωρίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ Ἀνάδοχοι, ἀφ' οὗ κοινῶς ἐσυνειθίσθη τῶν νηπίων ὁ βαπτισμός, οἱ ὁποῖοι παραλαμβάνονται εἰς τὸ βάπτισμα ὡς ἐγγυηταὶ τῶν βαπτιζομένων νηπίων, διὰ νὰ διδάξωσιν ἔπειτα τὴν κατήχησιν (α), τὸ ὁποῖον δὲν ἐμπορεῖ νὰ γένῃ πρὸ τοῦ βαπτίσματος διὰ τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας. Χρέος ἔχει λοιπὸν πᾶς ἀνάδοχος νὰ κατηχῇ τὸν ἀναδεξιμαῖόν του, ἢ αὐτός, ἢ ἂν δὲν ἐμπορῇ, μὲ μέσον ἄλλων, ἀποστέλλων αὐτὸν δι' αὐτὸ τοῦτο εἰς τὸ σχολεῖον.

§. β'. Ἐπειδὴ τὰ μέρη τῆς Πίστεως εἶναι δύω, θεωρητικὸν καὶ πρακτικόν, ἑπομένως δύω εἶναι καὶ τῆς Κατηχήσεως τὰ οὐσιωδέστερα μέρη Α'. τὸ περὶ τῶν Δογμάτων διαλαμβάνον, καὶ Β'. τὸ περὶ τῶν Ἐντολῶν.

Σημ. Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων εἶναι κατὰ τὸν Ἀπόστολον νεκρά. Πρέπει λοιπὸν ὄχι μόνον νὰ δοξάζωμεν ὀρθῶς περὶ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ πράττωμεν ἔργα σύμφωνα τῇ ὀρθοδοξίᾳ· τὸ πρῶτον μᾶς διδάσκει ἡ Θεολογία ὁδηγοῦσα ἡμᾶς εἰς τὴν θεογνωσίαν· τὸ δεύτερον μᾶς διδάσκουσιν αἱ ἐντολαὶ τοῦ θείου νόμου παραγγέλλουσαι εἰς ἡμᾶς πῶς πρέπει νὰ πολιτευώμεθα.

§. γ'. Ἐκ τῶν ὀρθῶν περὶ Θεοῦ δογμάτων ἄλλα μὲν μανθάνομεν ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτήν, ἄλλα δὲ ἀπὸ τὴν θείαν ἀποκάλυψιν. Διὰ τοῦτο τὸ πρῶτον τῆς Κατηχήσεως μέρος διαιρεῖται εἰς τμήματα δύω.

Α'. Τὴν φυσικὴν Θεογνωσίαν.

Β'. Τὴν εὐαγγελικὴν Πίστιν.

Σημ. Τὸ Α'. τμῆμα θεμελιόνεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ φυσικοῦ λόγου, περιέχον ὅσας ἀποδείξεις αὐτὴ ἡ φύσις μᾶς χορηγεῖ περί τε Ὑπάρξεως καὶ Φύσεως καὶ Προνοίας τοῦ Θεοῦ. Τὸ Β'. τμῆμα θεμελιόνεται εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, δηλονότι εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, καὶ συνοπτικώτερον εἰς τὸ ἅγιον Σύμβολον.

(α) Διονύσ. Ἀρειοπαγ. Ἐκκλησ. Ἱεραρχ. ζ. σελ. 234. Paris. 1562.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

βαπτιζόμενος τὰς ἁμαρτίας του διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡμετέρου πρὸς Θεὸν οὐρανίου μεσίτου· διότι οὐχὶ τὸ ὕδωρ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ δι' ἡμᾶς ἐκχυθὲν αἷμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καθαρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος (α). β΄.) Ἐμβαίνει εἰς τὴν Διαθήκην τοῦ Θεοῦ, τοὐτέστιν ὑποσχόμενος νὰ ἀφιερωθῇ τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν λατρείαν του ἀποκτᾷ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ γίνῃ κληρονόμος τῆς αἰωνίου ζωῆς (β). Τοῦτο φανερόνει ἡ εἰς τὸ βάπτισμα ἐπίκλησις τῶν παναγίων ὀνομάτων τῆς ἁγίας Τριάδος· γ΄.) Ἀναγεννᾶται κατὰ τὰ λόγια τοῦ Σωτῆρος (γ), τοῦτ' ἔστι λαμβάνει νέαν πνευματικὴν κλίσιν καὶ δύναμιν εἰς τὸ καλόν. Τοιαύτη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ὑψηλοῦ τούτου μυστηρίου, τὸ ὁποῖον ὅστις δὲν λάβῃ, σωτηρίας ἐλπίδα δὲν ἔχει, ὄχι μόνον διότι δὲν ἐβαπτίσθη εἰς τὸ ὕδωρ, ἀλλά, τὸ κυριώτερον, διότι δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ (δ)· ὅστις δὲ ἀπιστήσῃ καὶ δὲν φυλαξῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, κἂν ἐβαπτίσθη, θέλει κατακριθῆν (ε).

Σημ. Β΄. Εἰς τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων ἀντὶ τῆς πίσεως αὐτῶν συντείνει καὶ ἐνεργεῖ ἡ πίστις τῶν γονέων καὶ τῶν προσφερόντων αὐτὰ ἀναδόχων. Οὗτοι ὅμως χρέος ἔχουσιν ἀφευκτον νὰ τὰ διδάσκωσι τὴν Εὐαγγελικὴν πίσιν, εὐθὺς ἀφ' οὗ ἔλθωσιν εἰς ἡλικίαν χωρητικὴν διδασκαλίας, διὰ νὰ στερεόνωσιν αὐτὰ εἰς τὴν συναρμογὴν τῶν μελῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ὅτι δὲ τὸ βάπτισμα τῶν χριστιανικῶν νηπίων εἶναι σωτήριον καὶ ἀποδεκτὸν εἰς τὸν Θεόν, βεβαιόνεται καὶ ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῶν Ἀποστόλων, οἵτινες βαπτίζοντες οἰκογενείας ὁλοκλήρους ἐβάπτιζον συνάμα καὶ νήπια (ζ), καὶ διότι ἐγεννήθησαν ἀπὸ πιστοὺς γονεῖς εἰς τὸν κόλπον τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ Διαθήκην, καὶ τέλος ἀπὸ τὴν περὶ τῶν νηπίων ἀπόφασιν τοῦ Σωτῆρος, ὅστις εὐλογήσας αὐτά, εἶπεν ὅτι «τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (η), ὡς ἀκάκων δηλονότι καὶ ἀθώων ἀπὸ τῆς ἀπιστίας καὶ τῶν λοιπῶν ἁμαρτημάτων τὸν μῶμον. Ἐκ τούτου βεβαιόνεται καὶ ὅτι τὰ ἀβάπτιστα νήπια τελευτῶντα καί τοι οὐ κολάζονται, ὡς προαιρετικῆς ἁμαρτίας καθαρεύοντα, τῆς γε μὴν οὐρανίου βασιλείας οὐκ ἀξιοῦνται, ὡς μὴ καθαρθέντα διὰ τοῦ θείου λουτροῦ ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς προπατορικῆς ἁμαρ-

---

(α) Α. Ἰωάν. ε, 6. καὶ Α, Πέτρ. α, 18—19. — (β) Τίτ. γ, 5—7. — (γ) Ἰωάν. γ, 5.—(δ) αὐτ. αὐτόθι καὶ στίχ. 36. — (ε) Μάρκ. ις, 16. — (ζ) Πράξ. ις, 32—33. Α. Κορινθ. α, 16 κτλ. — (η) Ματθ. ιθ, 14.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μίζουσι βιβλιαρίων καὶ τεχνυδρίων καὶ λογιδρίων σεσοφισμένων, δι' ὧν αἰχμαλωτίζουσιν ἀκάκους ψυχάς, εὐθηνὴν πωλοῦντες δυσσέβειαν. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καὶ αὐτοὶ, ὡς οἱ ἄλλοι γόητες, τεχνάσματα ῥᾳδιουργοῦσι. Πότε μὲν ἐπᾴδουσιν ἐπῳδάς, λόγους ἱεροὺς καὶ ὁσίους (ἀνοσίῳ στόματι) προφέροντες, καὶ γνώμας οὐρανόφρονας καὶ βιωφελεῖς μεγαλληγοροῦσι, καὶ πᾶσαν ἄλλην σεμνολογίαν θεορρήμονα καὶ φιλόσοφον· ἀλλ' ἐνίοτε μεταξὺ τούτων καὶ μυστικῶς μάλιστα τονθορύζουσι καί τινας δυσσεβεῖς ἐπιῤῥήσεις μετὰ δειλῆς τινος καὶ λαθροδήκτου κακοφροσύνης ἐπιῤῥύζοντες κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας. Κᾄποτε δὲ θαῤῥήσαντες πρὸς μικρὸν καὶ δημοσίως «ἀνωλόλυξαν κατάδοντες βάρβαρα μέλη» (α). Καὶ ἄλλο δὲ τεχνεύονται τριπάνουργον σόφισμα. Ὅσα τῶν θείων νοημάτων καὶ πραγμάτων κακοφρόνως ἀπαρνοῦνται, τούτων οὐδὲ τὰ ὀνόματα προφέρουσιν, οὐδὲ κἂν ἴχνος ὑπονοίας παραβλέπουσιν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς γνώμας ὧν διδάσκουσιν ὀρθοδόξων, καὶ μάλιστα παιδίων, λήθην ἐμποιοῦντες ἠρέμα διὰ τῆς μακρᾶς σιωπῆς, καὶ οὕτως ἐξαλείφοντες ἐκ τῶν ἁπαλῶν αὐτῶν ψυχῶν μετὰ τῶν ὀνομάτων καὶ τὰ πράγματα, ὅσα μετὰ τοῦ μητρῴου γάλακτος ἐθήλασαν. Κᾆν ποτε συμπέσῃ λόγος περὶ τούτων, εὐθὺς οἱ διδάσκαλοι διὰ τῶν σχημάτων ἐξέφρασαν τὴν καταφρόνησιν· ἁπαλὸν μειδίαμα καὶ βλέμμα καταφερές, ὡς δῆθεν αἰσχυνόμενον πρὸς τὸ ψεῦδος, καὶ λεπτός, ἂν τύχῃ, στεναγμὸς ἢ μυγμὸς ἀπὸ μυκτήρων ῥυτιδουμένων, καὶ ἐπὶ πᾶσι βαθεῖα καὶ σύννους σιγὴ ἀρκοῦσι πρὸς ἔλεγχον καὶ διασυρμὸν τῶν ἐννοιῶν, ὅσων ἀποσκοποῦσι τὴν ἐκρίζωσιν. Ἔπειτα δὲ στήσαντες τὸ πρόσωπον ὑποβάλλουσι γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ περικοπάς τινας ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν, (τὰς ὁποίας ἔχουσιν ἐξεπίτηδες ἀπερῥηγμένας καὶ τοιουτοτρόπως ἠκρωτηριασμένας, ὅπως ἂν μάλιστα φαίνωνται ἀντιλέγουσαι πρὸς τὰς πολεμουμένας ἐννοίας), καὶ ταύτας ἐντόνως περισαλπίζουσι, καταλείποντες τοὺς ἀκροατάς, ἵνα συμπεραίνωσιν οἴκοθεν τὸ δῆθεν ἀντίθεον τῶν πρεσβευομένων. Καὶ σκεύη δὲ παρασκευάζουσι πρόσφορα πρὸς τὴν μαγγανείαν· οἷον αὐλίσκους τινὰς ὀξυφώνους, δι' ὧν, ὡς ναυτίδια, συγκαλοῦσιν ἐκπεπληγμένα τὰ μαθητάρια, καὶ κώδωνα συγκρούουσιν ἐγείροντα τούτων τὸ βάδισμα, ῥυθμικῶς περιστρεφομένων καὶ τὰς χεῖρας φερόντων ὀπισθάγκωνα συνεστραμμένας, καὶ κανονίσκους δέ τινας ἔχουσιν ἐκτεθειμένους,

---

(α) Εὐριπίδ. Ἰφιγ. ἐν Ταύρ. 1335.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

§. λά. Ἡ Ἐκκλησία κυβερνᾶται ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας καὶ λειτουργοὺς τῆς Νέας Διαθήκης ὑπὸ μίαν κεφαλήν, τὸν Χριστόν.

Σημ. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι εὔτακτος καὶ καλῶς κυβερνωμένη κοινότης, καὶ ἐπομένως ὡς τοιαύτη πρέπει νὰ ἔχῃ διοίκησιν οὐχὶ φιλαρχικὴν καὶ τυραννικήν, ἀλλὰ παιδαγωγικὴν καὶ πνευματικήν, διὰ διδαχῶν καὶ παραγγελιῶν, ἀλλ' οὐχὶ διὰ προσταγῶν ἐνεργουμένην· ὅτι ἡ πίστις γίνεται μὲ πειθώ, καὶ οὐχὶ μὲ βίαν. Ἡ διοίκησις αὕτη συνίσταται κατὰ τὸν Ἀπόστολον (α) ἀπὸ πνευματικοὺς ποιμένας καὶ διδασκάλους, τῶν ὁποίων εἶναι διάφοροι οἱ βαθμοί, εἷς δὲ καὶ μόνος ἀρχηγὸς ὁ Χριστός, ὅστις εἶναι καὶ κεφαλὴ καὶ κυβερνήτης τῆς Ἐκκλησίας, κυβερνῶν αὐτὴν ἀοράτως διὰ τοῦ Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία, εἰς ὅσα ἀφορῶσι τὴν πίστιν, δὲν δύναται ν' ἀκολουθήσῃ ἄλλον τινὰ παρ' αὐτὸν καὶ τῶν θείων αὐτοῦ λόγων τὴν σαφεστάτην μαρτυρίαν (β). Διπλοῦν δὲ εἶναι τὸ ἔργον τῶν πνευματικῶν τούτων ποιμένων καὶ διδασκάλων· ἀ.) νὰ διδάσκωσι τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν κηρύττοντες τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τοὺς μὲν πιστοὺς στηρίζοντες εἰς τὴν ἀρετήν, τοὺς δὲ πεπλανημένους ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· β'.) νὰ ἱερουργῶσι τὰ μυστήρια, ἁγιάζοντες δι' αὐτῶν τοὺς πιστούς. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ἡ καλὴ οἰκονομία τῆς τῶν κλειδῶν διακονίας, ἡ ὁποία ὑφίσταται εἰς τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν, ἤγουν εἰς τὸ νὰ ἀφορίζωσιν, ἤτοι νὰ ἀποκλείωσιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν καὶ νὰ κηρύττωσιν ὡς ἐθνικὸν κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Χριστοῦ (γ) ἕνα τινὰ χριστιανὸν ἄπιστον ἢ πεπωρωμένον ἁμαρτωλὸν καὶ παντάπασιν ἀδιόρθωτον διὰ συμβουλῶν· τοῦτο σημαίνει τὸ δεσμεῖν. Ὅταν δὲ πάλιν ὁ δεσμευθεὶς οὗτος ἐπιστρέψῃ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀληθῶς μετανοήσῃ, νὰ λύωσι τὸν δεσμόν του καὶ νὰ τὸν ὑποδέχωνται πάλιν εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐκκλησίας· τοῦτο σημαίνει τὸ λύειν. Ἡ ἀξιόλογος αὕτη ἐξουσία πρέπει νὰ θεμελιώνηται εἰς μόνον τὸν θεῖον λόγον, καὶ νὰ γίνηται πρὸς σωτηρίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, οὐχὶ διὰ τὰ τέλη τοῦ κόσμου. Τοῦτο δὲ μάλιστα γίνεται κατὰ τῶν διαστρεφόντων τὴν Ἐκκλησίαν καὶ σπευδόντων νὰ μολύνωσιν αὐτὴν διὰ τοῦ δηλητηρίου τῆς κακοδοξίας των, οἱ ὁποῖοι καὶ διὰ συνόδων οἰκουμενικῶν, ἤγουν διὰ συνελεύσεων ἐπισκόπων ἐκ πάντων τῶν μερῶν

(α) Ἐφεσ. δ, 11.—(β) Ἐφεσ. ε, 23. 29.—(γ) Ματθ. ις, 19 ιη, 15—19.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

διέμεινεν ἀκαταζήτητον. Αὐτός, τέλος, ὁ Πάλμερος διηγήσατο πρὸς πολλοὺς τῶν ἐνταῦθα ἡμετέρων, ὅτι καὶ τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ πρό τινων ἐνιαυτῶν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν μεταβάντας Ἄγγλους ἐβάπτισαν οἱ Δυτικοὶ ὑπὸ φόβου, μήπως ὅπερ ἔλαβον βάπτισμα ἢ ἐπίχυμα μόνων ἥψατο τῶν τριχῶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῦ δέρματος τῆς κεφαλῆς. Καὶ ἄλλο δὲ διδάσκουσιν οἱ Δυτικοὶ θεολόγοι, ὅτι ἂν μέν τις τῶν Δυτικῶν ἐν Ἀνατολῇ βαπτίζῃ τοὺς προσερχομένους μὴ διὰ καταδύσεων ἀλλὰ δι' ἐπιχύσεως ἢ ῥαντισμοῦ, ἄκυρόν ἐστι τὸ βάπτισμα. Ὡσαύτως καὶ ἐὰν καὶ τὰς Δυτικὰς χώρας βαπτίσῃ μὴ διὰ ῥαντίσματος, ἀλλὰ τριῶν καταδύσεων. Ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας καὶ τοσαύτας πλάνας τῶν αἱρετικῶν οὐ τοῦ παρόντος ἐλέγχειν. Ἡμεῖς δέ, τέκνον, εὐχόμενοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ πᾶσαν οἰκονομίαν ἀποδεχόμενοι καὶ τιμῶντες, ὅταν μὴ τὰ καίρια παραβλάπτῃ τὴν μίαν τῆς Ἐκκλησίας μητέρα, ἀφορῶμεν καὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν ὀρθοδόξων αὐτῆς υἱῶν, ἑπόμενοι κατ' ἴχνος τοῖς μακαρίοις ἡμῶν πατράσι καὶ διδασκάλοις τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιλέγοντες μετὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας Εὐλογίου, «ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀκριβείᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ προσκαίρῳ οἰκονομίᾳ ἡ Ἐκκλησία τὸ ἀστασίαστον μεθοδεύει καὶ ὁλόκληρον». Ἔρρωσο ἐν Κυρίῳ.

Τῇ 30 Δεκεμβρ. 1852. (α).

(α) Ἐπεστάλη μὲν ἡ ἀπάντησις αὕτη καθ' ὃν δεδήλωται ἀνωτέρω χρόνον τοῖς κελεύσασι τὴν σύνταξιν αὐτῆς, ὡς προείρηται (σελ. 493)· ἔγραφε δὲ τότε ὁ ἀοίδιμος πρός τινα τῶν ἐξαιτησαμένων αὐτὴν ἀρχιποιμένων, «Προσφέρω δῶρον ἑόρτιον (εἴη δὲ καὶ ἀποδεκτὸν) τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιταχθείσης μοι ἀπαντήσεως. Μακρὰ ἡ ἐπιστολή, γινώσκω καὶ ὁμολογῶ· ἀλλ' οὕτως ἔδοξέ μοι ταύτην συντάξαι δι' ἄλλα τε πολλά, καὶ διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν τοῦ κυρ. Κ. σοφίαν τε καὶ φιλαδελφίαν. Ἡ δὲ θεσπεσία αὐτῆς κορυφὴ ἐπικρίνασα τὸ ἔργον, ψηφισάτω τὸ δοκοῦν, εἴτ' ἀφαιρουμένη τινά, εἴτε προστιθεῖσα, ἢ καὶ μεταβάλλουσα καὶ διορθουμένη τὰ ἐσφαλμένα, εἴτε (κἂν ὅ,τι τύχοι) καὶ παντελῶς ἀποδοκιμάζουσα». Ὁ δ' ἀπαντῶν τῇ ιέ Ἀπριλίου τοῦ ἐφεξῆς ἔτους «Γνωστοποιῶ, ἔλεγε, τῇ αὐτῆς ἀγάπῃ, ὅτι ἡ πρὸς τὸν κύρ. Γ. ἀπάντησις ἀπεστάλη περὶ τὰ μέσα τοῦ Φεβρουαρίου, ἐγχειρισθεῖσα τῷ ἀοιδίμῳ θείῳ αὐτοῦ, ἵν' ἐν ἀσφαλείᾳ διὰ τῆς τακτικῆς ταχυδρομίας διευθύνῃ, μηκέτι δηλωθείσης ἐς δεῦρο τῆς παραλαβῆς αὐτῆς» κτλ. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Σελ.

Πρὸς τοὺς Σμυρναίους. 7

Κυρίλλου Πατριάρχου Κωνσταντιν. Συνοδικὴ ἐπιστολή. 14

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ὁρισμὸς καὶ ἀρχὴ τῆς Κατηχήσεως §. α. 17

Διαίρεσις αὐτῆς . . . . . §. β—ς. 18—19

ΜΕΡΟΥΣ Α΄.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

Περὶ τῆς Φυσικῆς τοῦ Θεοῦ Γνώσεως.

ΑΡΘΡΟΝ Α΄.

Περὶ ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ . . . . §. α. 20

ΑΡΘΡΟΝ Β΄.

Περὶ οὐσίας Θεοῦ καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ. §. β. 21

Περὶ Δημιουργίας . . . . . §. γ. 22

Περὶ πλάσεως ἀνθρώπ. καὶ τοῦ κατ' εἰκόνα. §. δ. καὶ ε. 23

Περὶ προνοίας . . . . . §. ς. ζ. 23—24

ΑΡΘΡΟΝ Γ΄.

Περὶ Θεοσεβείας . . . . . §. η. 24

Περὶ τῆς διπλῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας . . §. θ. 25

Περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς . . . . . §. ι. 26

Περὶ τῆς διαφθορᾶς τοῦ ἀνθρώπου . . . §. ια. 27

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀνθρώπου θείας ὀργῆς. §. ιβ. 27

Περὶ τοῦ μέσου τῆς καταλλαγῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ . . . . . §. ιγ. 27—28

ΜΕΡΟΥΣ Α΄.

ΤΜΗΜΑ Β΄.

Περὶ τῆς Εὐαγγελλικῆς πίστεως.

Περὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς . . . . . §. ιδ. 28

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΜΕΡΟΥΣ Α΄.

Περὶ Πίστεως.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

Περὶ τῆς φυσικῆς Θεογνωσίας.

ΑΡΘΡΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως.

§. ά. Απ' αἰῶνος ὑπάρχει Θεός, ὃν ἄκτιστον, παντοδύναμον, ὅλου τοῦ κόσμου δημιουργόν.

Σημ. Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα ἀόρατον καὶ εἰς αἰσθήσεις μὴ ὑποπίπτον· ἀποδείκνυται ὅμως ἡ ὕπαρξίς του ἀπὸ ἄλλα γνωρίσματα σαφέστατα, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα πέντε.

Α΄. Ἡ τοῦ Θεοῦ ὕπαρξις ἀποδείκνυται ἀπὸ τὴν φύσιν ἡμῶν αὐτῶν. Ἐὰν ἐπιςήσωμεν τὸν νοῦν εἰς τὴν ἰδίαν ἡμῶν ὕπαρξιν, πληροφορούμεθα, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ κτίσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ ἑαυτούς· συνάγομεν λοιπὸν ἀναγκαίως, ὅτι ὑπάρχει τι Ὂν ἄκτιστον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη ὁ ἄνθρωπος (α).

Β΄. Ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ θεωρίαν ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐὰν θεωρήσωμεν ὅλα τὰ ὄντα, ὅσα μᾶς περικυκλόνουσιν, εἴτε οὐράνια, εἴτε ἐπίγεια, εἴτε θαλάσσια, ὅλα ἔχοντα καὶ τέλος καὶ ἀρχήν, εὐκόλως καταλαμβάνομεν, ὅτι τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι οὗτος ὁ κόσμος, εἰμὴ βιβλίον θαυμάσιον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι γεγραμμένη μὲ ἀνεξαλείπτους χαρακτῆρας ἡ παντοδυναμία τοῦ ἀνάρχου δημιουργοῦ του, ὁ ὁποῖος φαίνεται παντοῦ εἰς τὴν φύσιν ὡς εἰς καθαρώτατον καθρέπτην (β).

Γ΄. Ἀπὸ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν τῶν ἐθνῶν. Εἰς ὅλα τὰ κατοικούμενα μέρη τῆς γῆς, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀγροικότατα ἔθνη, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐ-

---

(α) Σὺ ἐποίησας ἡμᾶς καὶ οὐχ ἡμεῖς. Ψαλμ. ϙθ, 3. — (β) Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης. Ῥωμ. α΄, 20.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τειῶν τὰς ἀφορμάς, καθ' ἃς συνετάχθησαν. Καὶ Σωζόμενα μὲν ἐπεγράψαμεν, ἐπειδὴ γνωσὸν ὁπόσους ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος καὶ ἐν Τσαριτσάνῃ καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Σμύρνῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐξεφώνησεν ὁ ἀοίδιμος λόγους (α), ὧν εἰς ἡμᾶς οὐ περιεληλύθασι πλὴν ὀλίγοι τινὲς τῶν ἐν Σμύρνῃ. Καὶ ἄλλο δέ τι κατὰ τὴν ἐν Σμύρνῃ διατριβὴν αὐτοῦ ἐξεπόνησε σύγγραμμα πρὸς ἀντίφραξιν τοῦ τῆς βιβλιακῆς ἑταιρείας εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐπὶ προσχήματι φιλαδελφίας εἰσορμήσαντος χειμάῤῥου τῶν προσηλυτιστῶν ἑτεροδόξων. Ἦν δὲ τοῦτο ποικίλα σχόλια ἐκ τῶν ἱερῶν λειμώνων τῆς Ἐκκλησίας ἀπηνθισμένα μετὰ πλείστων ὠφελίμων τοῖς ἱεροκήρυξιν ὁδηγιῶν (β). Ἀλλὰ τοὺς πολυετεῖς τούτους πόνους ἀπώλεσεν ὁ τοῦ 1821 ἐν Κωνσταντινουπόλει διωγμὸς μετ' ἄλλων φιλολογικῶν αὐτοῦ πονημάτων, οἷα ἡ ἐν Τσαριτσάνῃ ἐκπονηθεῖσα εἰς ἡρωϊκοὺς στίχους μετάφρασις τοῦ Φενελωνείου Τηλεμάχου (γ), ἡ τραγῳδία «Ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος» (δ), καὶ τὸ τέταρτον τῶν Γραμματικῶν βιβλίον (ε)-χτλ. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ τῷ 1818 ἐν Σμύρνῃ γενομένη πυρκαϊὰ κατηνάλωσε πρὸς ἄλλοις τήν τε εἰς πολιτικοὺς στίχους παράφρασιν τῶν τοῦ Εὐριπίδου τραγῳδιῶν (ζ) καὶ ἣν πολυμόχθως εἶχεν ἐκπεπονημένην μετάφρασιν τυῦ Γαλλικοῦ Λεξικοῦ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν. Καὶ ταῦτα περὶ τῆς ἐπιγραφῆς προτάξαντες, μεταβαίνομεν εἰς τὴν περὶ τῶν νῦν ἐκδιδομένων ἀφήγησιν.

Σμύρνη, ἡ περίφαντος ἐκείνη τῆς Ἰωνίας πόλις, φυλλοῤῥοούσης ποτὲ τῆς ἐν αὐτῇ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς διά τε τὸ γῆρας τοῦ σχολαρχοῦντος,

---

(α) Βλ. Κ. Σιβίνη Ὑπόμνημα αὐτοσχέδιον περὶ τοῦ αἰδεσιμ. πρεσβ. καὶ οἰκον. Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. σελ. 7,11,12. Τεργέστῃ, 1857. Καὶ Μ. Γ. Σχινᾶ τὸν εἰς τὸν ἀοίδιμον ἐπικήδειον λόγον. σελ. 5. Ἀθήνῃσι, 1857.

(β) Βλ. περὶ τούτου πλατύτερον τὴν τοῦ Κυζίκου Ματθαίου Ἀντίῤῥησιν πρὸς τὴν ἐν εἴδει ἀπολογίας περὶ τῆς εἰς τὸ χυδαῖον ἰδίωμα μεταφράσεως τῶν ἱερῶν Γραφῶν χτλ. σελ. μθ. Κωνσταντινουπόλει, 1841.

(γ) Βλ. Σιβίνη ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 8. — (δ) Σιβίν. σελ. 28. — (ε) Βλ. Γραμματ. Βιβλ. Δ. προοίμ. §. ιζ. — (ζ) Ταύτης τῆς τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Εὐριπίδου παραφράσεως μνημονεύει καὶ ἡ τῇ 2 Μαρτίου 1811, ἀπὸ Σμύρνης γραφεῖσα ἐπιστολὴ περὶ τοῦ ἐν Σμύρνῃ Γυμνασίου, λέγουσα ὅτι «Ὁ Οἰκονόμος πρὸ πολλοῦ σπουδάζει περὶ τὴν μετάφρασιν τῶν Εὐριπιδείων τραγῳδιῶν. Εἶθε συντελεσθεῖσαι δημοσιευθεῖεν». Βλ. Fundgruben des Orients. Β'. ἔτ. τμήμ. ά. καὶ Bibliotheque Britanique. 1812. T. 49. pag. 487.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὸν τρίτον τοῦτον ἐνιαυτὸν οἱ μὲν νεοσύλλεκτοι διδάσκονται τὰ τοῦ πρώτου ἔτους μαθήματα, οἱ δὲ πρὸ αὐτῶν τὰ τοῦ δευτέρου· οἱ δὲ πρῶτοι ἐλθόντες τὰ τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου δι' αὐτοὺς ἐνιαυτοῦ· διότι οὗτοι διανύουσιν ἤδη τὸ διωρισμένον στάδιον τῆς παιδείας, καὶ τελευτῶντος τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκβαίνουσι μὲν αὐτοί, παραλαμβάνονται δὲ πάλιν ἀντ' αὐτῶν ἕτεροι ἰσάριθμοι νεόφυτοι. Ἐκ ταύτης τῆς ἀεὶ ὡσαύτως στρεφομένης κυκλοφορίας ἕπεται, ὅτι θέλει χορηγεῖν ἡ θεολογικὴ Ἀκαδημία καθ' ἕκαστον ἔτος τεσσαράκοντα νέους πεπαιδευμένους τὴν θεολογίαν καὶ χρηστοήθεις καὶ ἱκανοὺς ν' ἀφιερωθῶσιν εἰς ὑπουργίαν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων δὲ οἱ ἀξιώτεροι χρεωστοῦσι νὰ ὑπουργῶσι χρόνους τινας ὡς διδάσκαλοι εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν μάλιστα Γυμνάσιον, καὶ πρὶν καὶ ἀφοῦ ἱερωθῶσιν.

§. ς. Εἰς τὴν περὶ τοὺς τροφίμους ἐτήσιον τῆς Ἀκαδημίας δαπάνην προστίθεται καὶ τὸ κατ' ἔτος σιτηρέσιον τῶν ταύτης ἐπιστατῶν καὶ διδασκάλων, καὶ ὁ μισθὸς τῶν ὑπηρετῶν καὶ ἄλλων δαπανημάτων ποσότης περί τε τὰς ἀναγκαίας ἐπισκευὰς τοῦ οἰκοδομήματος καὶ εἰς προμήθειαν τῶν κατ' ἔτος ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ ἄλλῃ Εὐρώπῃ ἐκδιδομένων βιβλίων τῶν ἀξιολογωτάτων, πρὸς αὔξησιν τῆς βιβλιοθήκης, ἔτι δὲ καὶ τῶν φυσικομαθηματικῶν ὀργάνων κτλ. Πόθεν ὁ τῶν πρὸς τοσαύτην δαπάνην ἐξικανούντων χρημάτων πολὺς ἀριθμός; Πολὺς εἶναι βέβαια καὶ μέγας ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν κατάσασιν ἡμῶν, ἀλλ' ὅμως ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλει ἐκπλήξει τὰς γενναίας τῶν Ἑλλήνων ψυχὰς καὶ τῆς εὐσεβοῦς Διοικήσεως τὴν φρόνησιν. Ἀρχόμενοι τὸ πρῶτον ἀπὸ τῶν μικροτέρων καὶ εὐπορωτέρων θέλουσι καταντήσειν βαθμηδὸν καὶ εἰς τὰ τελειότερα. Ὁ καιρὸς μετὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ αὐτὸ δὲ τὸ θεολογικὸν Σχολεῖον διὰ τῆς τῶν μαθητῶν ἐπιδόσεως θέλει εὑρεῖν καὶ πολλαπλασιάσειν τοὺς ἀναγκαίους πόρους. Ἐκ δὲ τούτων δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι μεταξὺ τῶν πρώτων θέλουσιν εἶναι οἱ ἑφεξῆς.

α) Νὰ ἀφιερωθῶσι νῦν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς Διοικήσεως κτήματά τινα προσοδικά, ἐξ ὅσων ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κοινοῦ, διαρκῆ παρέχοντα κατ' ἔτος τὴν χορηγίαν.

β) Ὅσα ἱερὰ Μοναστήρια εἶναι περὶ τὴν πόλιν, καὶ ὅσα ἄλλα μακρὰν ὄντα ἔχουσιν ὅμως κτήματα εἰς τὴν πόλιν, νὰ δίδωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐτήσιον εἰσφοράν. Τὰ ἱερὰ προσήκουσι μάλιστα εἰς τοὺς λειτουργοὺς καὶ προμάχους τῶν ἱερῶν.

γ) Ἕκαστος ἀρχιερεὺς ὅταν προβιβάζηται εἰς τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ αἱ λοιπαὶ ἓξ εἰς τὴν πρὸς τὸν πλησίον. Οὕτω τὰς διήρεσεν αὐτὸς ὁ Σωτήρ, ὁπότε ἀπεκρίθη εἰς τὴν περὶ ἀρετῆς ἐρώτησιν τῶν Φαρισαίων, δύο μόνας ἐντολὰς μνημονεύσας, τὴν πρὸς τὸν Θεόν, λέγω, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὅλος ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμανται (α). Ὅστις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας, ἐκεῖνος καὶ τὸν λατρεύει ὀρθῶς, καὶ ἐνασχολεῖται εἰς τὸ νὰ δεικνύῃ σημεῖα τῆς βαθυτάτης αὐτοῦ λατρείας πρὸς τὸ ὕψιστον Ὄν. Ὡσαύτως ὅστις ἀγαπᾷ ἀληθῶς τὸν πλησίον, δὲν τὸν βλάπτει κατ' οὐδένα τρόπον, ἀλλὰ καὶ τὸν βοηθεῖ καὶ τὸν τιμᾷ καὶ παντοιοτρόπως σπουδάζει νὰ τὸν ὠφελήσῃ. Ὅστις λοιπὸν ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, ἐπλήρωσεν ὅλας τὰς ἐντολάς· διὰ τοῦτο ὠνομάσθη ἡ ἀγάπη πλήρωμα τοῦ νόμου (β), καὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος (γ).

Σημ. Β'. Μεταξὺ τούτων τῶν δύω μεγάλων ἀρετῶν θεωρεῖταί τις ἐναντιότης, ἥτις συμβαίνει ἐνίοτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὁσάκις δηλονότι δὲν δύνανται ἐν ταὐτῷ νὰ ἐκπληρώσωσιν ἀμφοτέρας, καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Ὁ φυσικὸς νόμος, λ. χ. ὑποχρεόνει ἕκαστον νὰ τιμᾷ τοὺς γονεῖς, νὰ ἀγαπᾷ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα, νὰ προνοῆται περὶ τοῦ πλησίον ἁπλῶς· ἀλλ' ὅταν ἡ πρὸς τούτους ἀγάπη βλάπτῃ τὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀναγκάζηταί τις ἐξ ἅπαντος νὰ κάμῃ ἓν ἐκ τῶν δύω, ἢ τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν νὰ ἀρνηθῇ, ἢ τούτων τὰ θελήματα ν' ἀθετήσῃ, προτιμοτέρα ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ ἀγάπη ἡ πρὸς τὸν Θεόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλπίζεται ἡ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος σωτηρία (δ). Ὡσαύτως ὁ φυσικὸς νόμος ὑποχρεόνει ἕκαστον νὰ φυλάττῃ τὴν ἑαυτοῦ ζωήν, φροντίζων περὶ τῆς ἰδίας συντηρήσεως· ἀλλ' ἐνίοτε συμβαίνει νὰ μὴ δύνηταί τις νὰ φυλάξῃ ἀμώμητον τὴν εἰς

(α) Ματθ. κϐ, 38. — (β) Ῥωμ. ιγ, 9—10 — (γ) Κολοσσ. γ, 14.

(δ) Ὁ Πλάτων (Κατηχήσ. Μερ. Γ. §. 4) προστίθησι καὶ περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ ἡγεμόνας ὀφειλομένης ὑπακοῆς, ὅτι καὶ ταύτης προτιμητέα ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη, συνῳδὰ λέγων πρὸς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐντολὴν (Ματθ. κϐ, 21), τῶν Ἀποστόλων τὴν πολιτείαν (Βλ. Πράξ. δ. 19. ε, 29. καὶ Ῥωμ. ιγ. 7), τὴν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἀπαρέγκλιτον πορείαν καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων τὴν ὁμόφωνον διδασκαλίαν, ἐν οἷς καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς «Οἱ ἀρχόμενοι, φησί, μόνα τοῖς ἄρχουσιν ὀφείλετε πείθεσθαι, ὅσα μὴ τὴν ἐπηγγελμένην ἡμῖν ἐλπίδα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀφαιρεῖται» (Ὁμιλ. μϐ. §. η. σελ. 14. πρβλ. καὶ σελ. 322. ἡμετ. ἐκδόσ.). Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν Παναγίαν τοῦ Ἁγίου μητέρα εἴσω τῶν ἀδύτων ἐγκολπωσάμενα· τρυφὴ δέ ταύτῃ πρόσφατος· καὶ τρέφει τέως ἀχειροδότως τὴν τρέφουσαν (γρ. θρέψουσαν) ὁ μετ' ὀλίγον τῷ ταύτης τρεφόμενος (γρφ. θρεψόμενος) γάλακτι. Καὶ γίνεται τιθηνὸς τῇ Παρθένῳ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μέχρις ἀναδείξεως αὐτῆς ἐν τῷ Ἰσραήλ» κ. τ. λ. (α). Καὶ ὁ ἱεροψάλτης καὶ πατριάρχης Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων «ὑπὸ γὰρ ἱερέων ἐκ τοῦ ναοῦ ὡς ἄμεμπτον Κυρίου σε παρέλαβον» (ὁ Ἰωσὴφ πρὸς τὴν παρθένον) (β).

Καὶ Ἱππόλυτος ὁ Θηβαῖος (τῷ 933) σύμφωνα τοῖς θείοις τούτοις Πατράσιν ἱστόρησε περὶ Ζαχαρίου (γ).

Ὡσαύτως καὶ Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος ἐν τοῖς τετραστίχοις τὸν αὐτὸν προφήτην, Ζαχαρίαν τὸν Βαραχιάδην (τὸν τοῦ Προδρόμου Πατέρα) τιμᾷ καὶ ὡς ἱερέα καθιερώσαντα τὴν Ἀειπάρθενον εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων (δ).

(α) Ἀνδρ. Κρήτ. λόγ. ά. εἰς τὸ γενέθλιον τῆς Θεοτόκ. σελ. 8—10 ἐκδ. Paris. 1644. Πρβλ. καὶ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Κοίμησ. τῆς Θεοτόκ. λόγ. β. «τὴν εἰς τὸ θεῖον ἀνάκτορον ἄφιξιν, ὡς ἀνετέθη Θεῷ τὸ καλλιέρημα, ὡς ἐν τοῖς ἀδύτοις, οἷα χρυσοῖς θαλάμοις, ἐποχουμένη, τροφῆς ἀμβροσίας, οὐ κοινῆς, μετελάμβανε». σελ. 133.

(β) Ὥρ. α. παραμον. τῶν Χρ. γεννῶν.

(γ) Παρὰ Νικηφ. Καλλ. Ἐκ. Ἱστ. β', γ'. «Ἄγγαῖος υἱὸς μὲν Βαραχίου, θεῖος δὲ Ἰωάννου· ὁμοίως καὶ Ζαχαρίας ἀδελφὸς μὲν Ἀγγαίου κτλ. Σαλώμη θυγάτηρ Ἀγγαίου τοῦ ἀδελφοῦ Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, υἱοῦ Βαραχίου τοῦ υἱοῦ Ἀβιὰ τοῦ ἱερέως». Ἱππόλυτ. χρονικ. σελ. 43, 47 καὶ 59 in Append. ad S. Hippolyt. Episc. Oper. Hamburg. 1746. πρβλ. καὶ σελ. 55, ὅπου ὅμως σφάλλεται περὶ τὴν χρονολογίαν ὁ Θηβαῖος Ἱππόλυτος τὸν Ζαχαρίου λιθοβολισμὸν ἓν ἔτος μετὰ τοῦ Σωτῆρος τὸ βάπτισμα τιθείς· λέγει γὰρ «ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος μέχρι τῆς Ζαχαρίου λιθοβολίας ἔτος ἕν· ἐν γὰρ τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ λιθοβολήσαντες αὐτὸν καὶ κροταφίσαντες ἀπέκτειναν καὶ σύραντες ἐκρέμασαν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ». Κατὰ ταῦτα διαφωνεῖ πρὸς τοὺς Πατέρας· εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ δεικνύουσιν ἄλλου Ζαχαρίου τάφον, τοῦ περὶ τὴν ἅλωσιν λιθοβοληθέντος υἱοῦ Βαρούχου (Βλ. Calmet Diction. de la Bib'e T. 4. p. 80). ὥστε ὁ Ἱππόλυτος συγχέει τὸν Ζαχαρίαν τὸν Βαραχίου πρὸς τὸν τοῦ Βαρούχου (βλ. Ἰώσηπ. Ἰουδ. πολ. Δ. δ. σελ. 289).

(δ) Ἰδοὺ τὰ τετράστιχα ταῦτα τοῦ λιγυροῦ τούτου ποιητοῦ.

Τὸ μὲν Ἰαμβικόν,

« Φῶτα πρὸ φωτός, παρθένοι πρὸ παρθένου,
Ναοῦ πύλαι δέξασθε τὴν Θεοῦ πύλην.
Εἴσελθε Σεμνὴ μέχρις αὐτῶν ἀδύτων,
Δέχου Προφῆτα. Γαβριὴλ ὑπηρέτει».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λίτευτος καὶ ἀγροῖκος καὶ ἀδέξιος τοὺς τρόπους, οὔτε πάντη ἀνήκουσος καὶ ἀθέατος τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, καὶ ἐπομένως παντάπασιν ὠμὸς καὶ μαμμάκουθος καὶ προβατώδης. Τοιοῦτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκβαίνουσιν εἰς τὸν κόσμον οἱ νέοι ἀπὸ σχολεῖα οἰκιακὰ ἢ ἐρημικά· καλοὶ πολλάκις γραμματικοί, ἢ γεωμετρικοί, ἢ, ἂν θέλῃς, καὶ φιλόσοφοι καὶ θεολόγοι· τὰ δὲ ἄλλα, βλάκες καὶ ἄφρονες καὶ αὐτόχρημα βληχητὰ τέκνα. Ταῦτα περὶ τοποθεσίας τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἀκαδημίας.

§. γ. Περὶ δὲ τῆς κατ' ἔτος ἀναγκαίας δαπάνης εἰς διατήρησιν αὐτῆς καὶ διατροφὴν τῶν ἐν αὐτῇ συσσιτουμένων μαθητῶν, πόση θέλει εἶναι, καὶ πόθεν, καὶ τίνες οἱ πόροι, καὶ πῶς οὗτοι θέλουσι διατηρεῖσθαι ἀνελλιπεῖς, ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν Σεβαστὴν τῆς Ἑλλάδος Διοίκησιν καὶ τὰς ἐπὶ τῶν δημοσίων προσόδων καὶ τῆς Οἰκονομίας ἐπιστατούσας ἀρχὰς νὰ θεωρήσωσιν. Ὅσα δ' ἐγὼ μακρόθεν καὶ πρὸς τὸ παρὸν δύναμαι περὶ τούτου νὰ εἴπω εἶναι τὰ ἑφεξῆς.

§. δ. Ἡ ἐτήσιος δαπάνη τῆς Ἀκαδημίας διορίζεται πρῶτον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σισσίτων μαθητῶν. Ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τροφίμους σχολαστὰς ἐὰν εἶναι δυνατὴ νὰ τρέφῃ καὶ νὰ ἐκπαιδεύῃ ἡ Ἀκαδημία, τοῦτο ἤθελεν εἶναι κάλλιστον καὶ κοινωφελέστατον· ἀλλ' εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶναι πολύς, καὶ τὰ πρὸς τοῦτον ἀπαιτούμενα χρήματα ὑπέρογκα· ὅθεν ἴσως διορισθῶσι μόνον ἑξήκοντα οἱ τοῦ θεολογικοῦ τούτου Συσσιτίου μαθηταί. Ἐγὼ δὲ διὰ τὰς χρηστὰς ἐλπίδας λαμβάνω βάσιν τῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν (ὅστις, ἂν τύχῃ, δύναται καὶ νὰ ἡμισευθῇ ἢ καὶ κατ' ἄλλην ἀναλογίαν νὰ σμικρυνθῇ). Οὗτοι λοιπὸν οἱ τρόφιμοι θέλουσι παραλαμβάνεσθαι εἰς τὴν Ἀκαδημίαν κατὰ τὸν ἑφεξῆς τρόπον.

§. ε. Τρία ἔτη νομίζομεν ἱκανὰ νὰ παρατείνηται ἡ διατριβὴ τῶν τροφίμων ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ· καὶ κατὰ ταῦτα θέλομεν διαιρέσει καὶ τὰ μαθήματα αὐτῶν. Τὸ μὲν λοιπὸν πρῶτον ἔτος τῆς συστάσεως τοῦ θεολογικοῦ τούτου Συσσιτίου παραλαμβάνονται μόνον τὸ τρίτον μέρος τῶν μαθητῶν, ἤτοι τεσσαράκοντα, οἵτινες διδάσκονται τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὰ τοῦ πρώτου ἔτους θεολογικὰ μαθήματα. Τὸ δ' ἑφεξῆς δεύτερον ἔτος παραλαμβάνονται ἄλλοι τεσσαράκοντα· καὶ οὗτοι μὲν οἱ νεόφυτοι ἀκούουσι τὰ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, πρώτου δι' αὐτοὺς ἐνιαυτοῦ, μαθήματα, οἱ δὲ προηγηθέντες μεταβαίνουσιν εἰς τὰ τοῦ δευτέρου. Ἀρχομένου δὲ τοῦ τρίτου ἔτους παραλαμβάνονται ἄλλοι τελευταῖον τεσσαράκοντα, καὶ τότε ἀπαρτίζεται ὅλος ὁ τῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι Συσσίτων ἀριθμός· κατὰ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καλῶς λέγειν ἄνθρωπον, ὃς καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλὰ παρὰ πᾶσι τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ἀνωμολόγημαι κάλλιστον ἀγῶνα προστησάμενος διὰ βίου λέγειν καὶ γράφειν καὶ πράττειν, ἀφ' ὧν ἔπαινος, δόξα, τιμὴ τῇ σεβασμιωτάτῃ μου Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ φιλτάτῳ μου γένει προσγίγνεται. Ἀλλά γε δεινὸν αὐτοῖς, ξὺν Θεῷ φάναι, καὶ ἀτέλεστον τὸ πάλαισμα ἀποβήσεται· οὐ γὰρ ἂν οἶμαι κατισχύσειν ποτὲ πονηρίαν ἀθωότητος καὶ ἀληθείας, οὐδὲ πλειονά μου χάριν εὑρήσειν παρὰ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ καὶ πρὸς Σοῦ, Πατριάρχα ἐπὶ σοφίᾳ περικλεέστατε, βασκάνους ἀνθρώπους καὶ μισολόγους καὶ ἀμαθεῖς· εἰ δὲ μή γε, μάτην ἄρα τὴν τοῦ σώματος ἀκμὴν ἐν ταῖς θείαις μελέταις ἔσομαι κατηναλωκώς, μάτην δὲ τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ἀπὸ βρέφους ἐντεθραμμένος,

Πατρὸς σοφοῦ παίδευμα καὶ τέκνον γεγώς·

οὐ γὰρ ἂν αἰσχυνοίμην τἀληθῆ κατ' ἀνάγκην περιαυτολογῶν ἐνώπιον τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ θεοδοξάστου σου θρόνου, ἐφ' ᾧ τὰς μὴ ἀληθεῖς τῶν ἐγκαλούντων αἰτίας ἐκνίψομαι. Εἰ δ' ἐπαχθὲς τὸ πρᾶγμα δόξει καὶ ὀχληρὸν καὶ νεμεσητόν, τούτου τὴν αἰτίαν οὗτοι δίκαιοί εἰσιν ἔχειν τοιαύτας ἀνακινοῦντες γραφάς.

Εἴρηκα! Σὺ δέ, θειότατε Δέσποτα, κατὰ τὴν ἐν σοὶ κατοικοῦσαν χάριν τοῦ Πνεύματος καὶ τὴν περιώνυμον σοφίαν διαίτησον τ' ἀληθές. Εἰπέ, καὶ στήσεται ὁ σάλος, καὶ ἡ καταιγὶς εἰς αὔραν μετατρέψεται.

Δή τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἠδὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη,

τὰ σφοδρὰ καὶ περιμανῆ καὶ οἰστρώδη κύματα τῶν θορύβων τοῦ θείου λόγου σου κατασβέσαντος. Ὅ,τι δ' ἂν ὑμῖν δόξῃ, τοῦτο καὶ Θεῷ φίλον, καὶ ἐμαυτῷ συμφέρον ἡγοῦμαι. αωιδ'. Δεκεμβρίου έ. ἀπὸ Σμύρνης.

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην καὶ σοφωτάτην Παναγιότητα μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν συνεδριαζούσης ἱερᾶς καὶ ἁγίας Συνόδου ταπεινῶς προσκυνῶ,

ἀσπαζόμενος εὐλαβῶς τὰς θυηφόρους ὑμῶν δεξιάς.

Οὐκ ἄρα μόνον τῶν τοῦ βίου πραγμάτων ἐχρῆν τινα δικαστὴν καθεστάναι τοῖς νόμοις διακοσμοῦντα τὴν πολιτείαν· ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τοῖς πνευματικοῖς ζητήμασιν ἀνώτατον δικαστήριον ἐφεδρεύειν, ὅπερ ἱδρυμένον ἐν βάθροις ἁγίοις τούς τε νόμους φυλάξει καὶ τῶν θείων δογμάτων τὸ ἀληθὲς καὶ ἀκέραιον πανσόφως ἅμα καὶ ἰσχυρῶς ἀποφράξει. Οὐδεμία γὰρ ἂν ἦν χρῆσις οὐδ' ἀπόφανσις ὀρθή, πολλῶν γε ὄντων καὶ με-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πάζει, καὶ πάντα τὰ ὀρθὰ καὶ δίκαια φαίνει εἰς τοὺς ἐν ἡσυχίᾳ μετὰ πίστεως καὶ νηφαλιότητος αὐτὸν ἐπερωτῶντας.

Εἰς τοιαύτην παναρμόνιον συμφωνίαν τῶν θείων πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους θεσμοὺς ἐντρεφόμενοι, καὶ συνεχῶς ἐνασκούμενοι καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, τὴν ἀρίστην πολιτεύσονται πολιτείαν, ἐκεῖνοι μὲν ἡγούμενοι, οὗτοι δὲ ἑπόμενοι μετὰ πειθαρχίας, καὶ πάντες διάγοντες τὸν βίον ἐν εὐνομίᾳ καὶ εὐζωΐᾳ. Καὶ τότε, ὦ Ὀρθόδοξον Κράτος, στεφάνωσον τὰ δικαστήρια, ὡς ἁγνὰ καὶ ἄμωμα θεμιστοπόλου Δίκης τεμένη, καὶ κλεῖσον ἐρήμους κακούργων τὰς εἱρκτάς, καὶ σύντριψον τοῦ δημίου τὸ ξίφος, καὶ κατάσπασον τὰς ἐθνοστυγεῖς καὶ ἀποτροπαίους καὶ δυσωνύμους σφαγάδας (α). Πυκναὶ ποιναὶ καὶ ποινῶν ὄργανα ποικίλα ἵστανται καὶ γίνονται φοβεροὶ κατήγοροι τῆς κατ' ἐκείνην τὴν χώραν ἐπικρατούσης δυσνομίας, ἐφ' ἧς, ὡς ἐπὶ σκάφης σαθρᾶς, ἐπιβαίνει ἡ πολιτικὴ κυβέρνησις, ἔχουσα τὴν μὲν βίαν ὡς οἰάκιον, ὡς ἀνέμους δὲ φοροὺς τοὺς βαθεῖς τοῦ λαοῦ στεναγμούς, αὐτὸ δὲ τὸ ταλαίπωρον ἔθνος ὑπὸ μυρίων κυμαίνεται συμφορῶν, ὅσας ἐπεγείρει πενία καὶ ἀπαιδευσία καὶ κακοήθεια. Ὅπου δὲ βασιλεύει συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως ὁ θεῖος Νόμος, ὁ θνητῶν ἁπάντων (καὶ λαῶν καὶ βασιλέων,) δίκαιος βασιλεύς, ἐκεῖ συμβασιλεύουσι καὶ πάντα τῆς εὐνομίας τὰ ἀγαθά, δι' ὧν ἀνθεῖ καὶ σώζεται πᾶσα πολιτεία καὶ πόλις καὶ οἰκία καὶ ψυχή. «Μακάριος ὅστις προσηλώσῃ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετᾷ ἡμέρας καὶ νυκτός».

§. 3. « Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων· ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται, καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ κατευοδωθήσεται».

Ὁ θεοφιλὴς ἐργάτης τῶν θείων ἐντολῶν ὁμοιάζει δένδρον ἀγλαόκαρπον καὶ ἀειθαλές, πεφυτευμένον πλησίον εἰς παραῤῥέοντα τροφίμῳ ὑπον καὶ ἀειθαλές, πεφυτευμένον πλησίον εἰς παραῤῥέοντα τροφίμῳ ὑδάτων καθαρώτατα ῥεῖθρα. Ὡς ἐκεῖνο, καὶ αὐτὸς πεφυτευμένος εἰς κῆπον ἀκήρατον, τὸν τῆς εὐσεβείας, ποτίζεται συνεχῶς ὑπὸ τῶν ψυχοτρόφων ναμάτων τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας καὶ μελέτης τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. Ὡς ἐκεῖνο, καὶ αὐτὸς ἐκφέ-

---

(α) Περὶ τῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀποστροφῆς πρὸς τὰς ἀποτροπαίους σφαγάδας ἡ Γυιλλοτίνας διέλαβε καὶ ὁ σοφὸς Μ. Σχινᾶς (ἐν Θεατῇ Ἀριθμ. 4. σελ. 9), ὀρθῶς τὴν φιλάνθρωπον τῆς φρικτῆς κεφαλικῆς ποινῆς καταργησιν μετ' ἄλλων φιλανθρωποτέρων τῆς Θέμιδος θεραπόντων παραινῶν, ὡς ἀπανθρώπου τε καὶ ἐξ ὧν μέμνηται αὐτόθι συμβεβηκότων ἀπαραδέκτου δειχθείσης ὁμολογουμένως τῷ ἔθνει. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ά.) Οἱ ἄθεοι, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἀναπολόγητον καὶ ἀπονενοημένην αὐτῶν δόξαν τολμῶσι νὰ λέγωσιν ἀφρόνως, ὅτι οὐκ ἔστι Θεός· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ εἶναι καθ' αὐτὴν ἐναργεστάτη καὶ εἰς τὴν καρδίαν ἑκάστου τετυπωμένη ἐναθύτατα, ἀμφιβάλλουσι δικαίως πολλοί, ἂν εὑρίσκωνται ἄθεοι, τῶν ὁποίων ἡ συνείδησις ἐσωτερικῶς δὲν εἶναι πεπληροφορημένη τὸ ἐναντίον. Μετὰ τῶν ἀθέων συναριθμοῦνται καὶ ὅσοι ὀνομάζουσι Θεὸν τὸν κόσμον ἢ τὴν φύσιν τῶν ὄντων.

β΄.) Οἱ πολύθεοι, ὁποῖοι πολλοὶ ἐστάθησαν μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν, νομίσαντες πολλοὺς θεούς, καὶ ἀναπλάσαντες εἰς τὴν κτίσιν διαφόρους δεσποτείας ἀλλοκότους· τὸν Δία, φερ' εἰπεῖν, Θεὸν εἰς τὸν οὐρανόν, τὸν Πλούτωνα εἰς τὸν ᾅδην, τὴν Ἀφροδίτην θεὰν τῆς ἡδονῆς κτλ.

γ΄.) Οἱ ἀρνηταὶ τῆς προνοίας, ὅσοι δηλονότι πιστεύουσι μὲν ὅτι εἶναι Θεός, ἀρνοῦνται ὅμως τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ, δοξάζοντες ὅτι κυβερνᾶται ὁ Κόσμος ἀπὸ τυφλὸν αὐτόματον, ἢ ἀπό τινα ἀνάγκην ἀναπόδραστον, τὴν ὁποίαν λέγουσιν Εἱμαρμένην. Μετὰ τούτων συγκαταλέγονται καὶ ὅσοι ὁμολογοῦσι μὲν διὰ λόγων τὴν θείαν πρόνοιαν, ἀρνοῦνται δ'αὐτὴν διὰ τῶν ἔργων, ζῶντες ὡς νὰ μὴ ἐπίστευον, ὅτι θέλει ἀνταμειφθῆν αἰωνίως ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία.

δ΄.) Οἱ Μάγοι, ὅσοι ὑπόσχονται νὰ ὠφελήσωσί τινα, ἢ νὰ βλάψωσιν ἐξ ἐναντίας διὰ τῆς ἐπικλήσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ Διαβόλου, ψιθυρίζοντές τινας λόγους, ἢ ἄλλα μέσα ἐξωτερικὰ μεταχειριζόμενοι, διὰ νὰ ἀπατῶσι τοὺς ἁπλουστέρους· ὁποῖα εἶναι αἱ χειρομαντεῖαι, νεκρομαντεῖαι, λεκανομαντεῖαι, τὰ γοητεύματα κοινότερον λεγόμενα, τὰ φυλακτήρια, τὰ περιδέματα, τὰ πτύσματα εἰς τὴν βασκανίαν, τὰ κανίσματα εἰς τὰς ἀῤῥωστίας, αἱ πυρκαϊαὶ καὶ αἱ κληδόνες τὴν κδ΄. Ἰουνίου, ἡ ἀπόθεσις μέρους τινὸς ἐνδύματος ἢ τῶν ὀνύχων εἰς παλαιὰ ἐξωκλήσια, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ὡς δεισιδαιμονικὰ καὶ αὐτοὶ οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων (α) τὰ ἐκωμῴδησαν, καὶ ὁ θεῖος νόμος τὰ ἀποβάλλει (β), καὶ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν γένος φωτιζόμενον προϊόντος τοῦ χρόνου τὰ καταπτύει. Ὅσοι δὲ προστρέχουσι χάριν βοηθείας πρὸς τοὺς τοιού-

---

(α) Θεόφρ. Χαρακτ. περὶ δεισιδαιμ. καὶ Λουκιαν. Φιλοψ. ἢ ἀπίστ. καὶ Ἀριστοφ. Λυσιστρ. καὶ Πλουτ. καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἄλλοι πολλοί. — (β) Λευϊτ. ιθ, 31 καὶ Δευτερον· ιη, 9—12. καὶ Συνόδ. Τρούλ. Κανόν. ξα, ξβ, ξε, καὶ τῆς ἐν Ἀγκυρ. Καγον. κδ. κτλ.

τόν, καὶ οὐδὲν πρὸς ἔπος. Τὰ γὰρ πρὸς ἀνάγκην γινόμενα οὐδέποτε τοὺς θείους ἀχυροῦσι θεσμούς. (Οὕτω γάρ ἄν τις ἐπελθών, δικαιώσει καὶ τὸ θεῖον μὲν θυσιαστήριον καταργηθῆναι, λειτουργεῖν δὲ τὸν ἱερουργὸν ἐπὶ τοῦ ἰδίου στήθους ὕπτιον κεκλιμένον· διότι καὶ Λουκιανὸς ὁ Ἱερομάρτυς οὕτως ἱερούργησε καθειργμένος πρὸ τῆς μαρτυρικῆς αὐτοῦ τελευτῆς). Ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλως ἐκείνοις τοῖς ἐν τῇ εἱρκτῇ βαπτισθεῖσι, κἂν μὴ καὶ περικέχυντο, ἤρκεσεν ἂν πάντως πρὸς σωτηρίαν καὶ τῆς οὐρανίου βασιλείας κληρονομίαν τὸ δι' αἵματος βάπτισμα, ἐν ᾧ ἐτελειώθησαν (Ἀποστ. Διατ. ἔνθ. ἀνωτ. Κύριλλ. Ἱεροσόλ. Κατηχ. γ).

Τούτοις προστίθησιν ἡ Διατριβὴ καὶ τὸ βάπτισμα τῶν λεγομένων **κλινικῶν** (ὅσοι τῶν ἀρχαίων κατηχουμένων (ἢ καὶ μήπω μὲν τυχὸν ἐν τοῖς κατηχουμένοις ἠριθμημένων, ἐπιθυμούντων δὲ πάντως τῆς μερίδος τῶν σωζομένων τυχεῖν) ἀνέβαλλον ἑκουσίως τὸ θεῖον τοῦ βαπτίσματος λουτρὸν εἰς μακρὰν ἡλικίαν, ἢ καὶ πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου, κἄπειτα νόσῳ βαρείᾳ περιπεσόντες, ἐβαπτίζοντο κλινήρεις). Κἀν τούτῳ δὲ σημειωτέον τὰ ἑξῆς· α) Ὅτι βαπτίζοντες τοὺς τοιούτους ἐξ ἀνάγκης κλινοπετεῖς (ὡς μηκέτι δυναμένους ἐγερθῆναι **ἀπὸ κλίνης ὀδύνης αὐτῶν καὶ συνταφῆναι τῷ Χριστῷ ἐν τῇ τῆς υἱοθεσίας μητρί**, τῇ κολυμβήθρᾳ, διὰ τῆς τριττῆς καταδύσεως), οὔτ' ἐρράντιζον μόνον (κατὰ τοὺς Λατίνους), οὔτ' ἐπέχεον τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, ἀλλὰ **περιέχεον** αὐτοὺς ἀμφιλαφῶς, καθ' ὅλου δηλονότι τοῦ σώματος (τὸ λατιν. perfundebant) ὡς ὀψόμεθα μετ' ὀλίγον.— β) Ἡ περίχυσις πάντως ἐγίνετο τριττῶς, ἐπιλεγομένων τῶν ὀνομάτων τῆς παναγίας Τριάδος (ὡς καὶ ἐν τῇ τριττῇ καταδύσει καὶ ἀναδύσει· τοῦτον γὰρ καὶ μόνον τὸν τύπον τοῦ βαπτίσματος ἀείποτε ἐτήρει ἡ ἐκκλησία).— γ) Τὸ κατὰ περίχυσιν βάπτισμα οὐκ ἐδευτεροῦτο μὲν κατ' ἐπανάληψιν (εἰ διέφευγε τὴν νόσον ὁ κλινικός), ἐνομίζετο δὲ ὅμως σφραγὶς ἀτελής.— δ) Ὅθεν τὸν οὕτω βεβαπτισμένον οὐ προῆγον εἰς ἱερωσύνην, οὐδ' εἰς οὐδένα ἄλλον τοῦ κλήρου βαθμὸν (εἰ μή που τυχόν τινα ἐξ- ἀνάγκης), ἀλλ' ἔμενεν ὁ τοιοῦτος κανονικῶς ἐν τῇ τάξει τῶν λαϊκῶν, ὡς εὐθὺς ἡμῖν ὁ Κανὼν διασαφήσει· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Κορνήλιος ὁ Ῥώμης (προκάτοχος τοῦ ἀμέσως παπεύσαντος Στεφάνου, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἑξῆς. §. κδ)· ὁ ἱερομάρτυς, φημί, Κορνήλιος ἐν τῇ πρὸς Φλαβιανὸν τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολῇ· «Ἐν αὐτῇ (φησὶ) τῇ κλίνῃ [ἐν] ᾗ ἔκειτο (ὁ Νουά-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀπὸ ἀσθενείας καὶ πάθη, καὶ οὔτε εἰς τῆς νεότητος τὰς ἐλλείψεις, οὔτε εἰς τοῦ γηρατείου τὰς ἀδυναμίας ὑποκείμενα, ἀλλ' ὑγιῆ πάντοτε καὶ εὔρωστα καὶ εἰς τὴν αὐτὴν μένοντα κατάστασιν· δ'.) πνευματικά ἤγουν τοιαῦτα, ὥστε νὰ μὴ ἔχωσι χρείαν μήτε τροφῆς, μήτε ὕπνου, μήτε ἀέρος πρὸς ἀναπνοήν, μήτε φορεμάτων, μήτε φωτὸς διὰ νὰ βλέπωσι· διότι αὐτὸς ὁ Κύριος θέλει εἶσθαι εἰς αὐτούς «φῶς αἰώνιον» (Ἡσαϊ. ξ, 19)· έ.) δὲν θέλουσιν ἔχειν μήτε γάμου χρείαν καὶ συναφείας σωματικῆς, μηδ' ἄλλης τινος ἀπὸ τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονάς (α). Τοσαύτη θέλει εἶσθαι ἡ δόξα τῆς ἀναστάσεως, μετὰ τὴν ὁποίαν θέλουσι παρασταθῆν οἱ ἀναστάντες εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς ὁποίας ὡμιλήσαμεν (§. κζ).

Σημ. Γ'. Τὸ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν θειότατον δόγμα συντελεῖ πολὺ εἰς παραμυθίαν τῶν θλίψεων τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ μάλιστα τοῦ ἐκ τοῦ θανάτου φόβου· διότι δι' αὐτοῦ πληροῦται ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀπὸ χαρὰν ἄφραστον καὶ βεβαιοτάτην ἐλπίδα τῆς ἀθανασίας, χαρίσματος τῷ ὄντι ἀξιοπρεπεςάτου εἰς τὸ εὐγενέστατον πάντων τῶν ὄντων, τὸν ἄνθρωπον, καὶ λαμπροτάτου χαρακτῆρος τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας (β).

ΑΝΘΡΟΝ ΙΒ'.

§. με'. Τὸ δωδέκατον καὶ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς βεβαιόνει, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, οἱ μὲν δίκαιοι θέλουσι κληρονομήσειν τὴν αἰώνιον ζωήν, οἱ δὲ ἀσεβεῖς θέλουσι καταδικασθῆν εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Σημ. Α'. Ἡ αἰώνιος ζωή, τὴν ὁποίαν θέλουσι κληρονομήσειν οἱ δίκαιοι, ὑφίσταται εἰς τὴν μακαριωτάτην κατάστασιν χαρᾶς ἀληθεστάτης, μονιμωτάτης, μεγίστης καὶ παντοτεινῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θέλει μετέχειν ὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις αὐτῶν. Ὁ νοῦς θέλει ἔχειν τὸ καθαρώτατον φῶς τῆς θείας γνώσεως (γ)· διότι ἡ ὑψίστη καὶ μακαριωτάτη θεότης θέλει φανῆν τότε μὲ ὅλας αὐτῆς τὰς ἀπείρους τελειότητας, καὶ εἰς τὸ φωτεινότατον ἔσοπτρον τῆς θείας σοφίας θέλομεν θεωρήσειν καὶ τὰ λοιπὰ πράγματα, ἕκαστον εἰς τὴν αὐτοῦ τελειότητα, καθόσον δύναται νὰ χωρήσῃ ὁ περιωρισμένος νοῦς ἡμῶν. Εἰς δὲ τὴν θέλησιν θέλει

(α) Ματθ. κϐ, 29. — (β) Ἰωάν. ς, 40. Πράξ. κδ, 15—16.

(γ) Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Α. Κορινθ. ιγ, 12.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών Academy of Athens

εὐσεβείας ἔχοντες, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι παπικοὶ ἐξαπόστολοι διέσπειρον «ἐνδύοντες εἰς τὰς οἰκίας», καὶ οὐνιτίζοντες τοὺς εὐσεβεῖς καὶ σπερμαλογοῦντες, ὅτι μικρῷ καὶ μηδὲν σχεδὸν διαφέρουσι τῶν ἀνατολικῶν δογμάτων τὰ Δυτικά (α).

ΙΘ) Τελευταῖον, ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου τοῦ Ε' (τῷ 1750), βουλομένων τινῶν Λατίνων ἐκ τῶν πέραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκούντων (ἐν Συκαῖς, τῷ νῦν Γαλατᾶ) προσελθεῖν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ βάπτισμα μὴ καταδεχομένων, ἐκινήθη ζήτημα παρὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Γαλατᾶ, εἰ μόνον μύρῳ χριστέον ἢ καὶ βαπτιστέον τοὺς Λατίνους. Ἀνενεχθέντος δὲ τοῦ ζητήματος τῷ Πατριάρχῃ Κυρίλλῳ καὶ συνοδικῶς ἐξετασθέντος, ἐπετάχθη τοις ἱερεῦσι βαπτίζειν τοὺς ἐκ Λατίνων προσερχομένους, ὡς ἀβαπτίστους. Καὶ τότε μὲν οὐδεμία περὶ τούτου διατύπωσις ἐξεδόθη. Μετὰ δ' οὐ πολὺ τοῦ Κυρίλλου τῆς πατριαρχείας ἐκπεσόντος καὶ αὖθις ἐπανελθόντος, ἐκυρώθη πάλιν τὸ ψηφισθὲν (β). Συνῆλθον δὲ καὶ οἱ δύω πατριάρχαι, ὅ τε Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Παρθένιος (τῷ 1755), καὶ διετυπώθη ὁ ἐφεξῆς ὅρος.

(α) Βλ. Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τόμ. Δ. σελ. 59.

(β) Τότε κατεκρίθησαν καί τινα σχεδάρια Χριστοφόρου τοῦ Αἰτωλοῦ πραγματευόμενα μὲν κατὰ τοῦ Ῥαντισμοῦ, καὶ συνιστῶντα τὸν (ὡς ἔλεγεν ἀκύρως) ἀναβαπτισμόν, οὐ μὴν ἄπταιστα καὶ ἀμώμητα. Ἐκυρώθη δὲ τό, περὶ οὗ προείπομεν, Ῥαντισμοῦ στηλίτευσις ἐπιγεγραμμένον ἐγχειρίδιον, ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου συγγραφέως τοῦ κατὰ Ἀζύμων, Εὐστρατίου τοῦ Ἀργέντου (καί τοι ἀνωνύμως) συνταχθέν· ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ Ἀρμενικῇ τυπογραφίᾳ τῷ 1756· ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ βιβλίου σελ. ριγ, συνεκδέδοται καὶ ὁ Ὅρος, ὃν καταγράφομεν ἀνωτέρω. Ἴδε περὶ τούτου καὶ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου τὸ Θεολογικὸν (σελ. 351) καὶ τὰς Νικοδήμου εἰς τὸν Μς' Ἀποστολικὸν κανόνα σημειώσεις (ἐν Πηδαλ. σελ. 31). Τὰ δὲ περὶ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ε' δ μὲν Βεντότης (ἔκ τινων Λατίνων ἴσως ἁρυσάμενος συγγραφέων) καὶ τά τε περὶ τῶν Χριστοφόρου σχεδαρίων καὶ τῆς τοῦ Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως ἄγαν ἐσφαλμένως ἐξιστόρησεν (ἐν τῷ Δ'. Τόμῳ τῆς Μελετίου Ἐκκλησιαστ. ἱστορίας, ὃν αὐτὸς συνέταξεν ὡς προσθήκην σελ. 87, 88 καὶ 222). Ἐξηκρίβωσε δὲ πάντα καὶ διέγραψεν εὐφραδῶς καὶ ἐπιχαρίτως ὁ μακαρίτης Σέργιος ὁ Μακραῖος ἐν τοῖς «Ὑπομνήμασι τῆς (πεντηκονταετοῦς) Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (ἱστορῶν τὰ περὶ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1750 ἕως τοῦ 1801), ἃ συνέγραψεν ἡσυχάζων ἐν Κωνσταντινουπόλει· κεῖται δὲ τὸ χειρόγραφον εἰσέτι ἀνέκδοτον.

»χαρίαν τὸν υἱὸν Βαραχίου πατέρα τοῦ Προδρόμου γεγονέναι» μαρτυρεῖ (α). Καὶ Τερτυλλιανὸς Ὠριγένους σύγχρονος ὁ Ἀφρικανός (β).

Καὶ Πέτρος ὁ Ἱερομάρτυς καὶ ποιμὴν τῆς Ἀλεξανδρείας (τῷ 300. μ. χ.) τοῦτ' αὐτὸ βεβαιοῖ λέγων, «Ὁ αἱμοβόρος Ἡρώδης ἐν τῇ βρεφοκτονίᾳ καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) γεννηθὲν ἕτερον παιδίον, τὸν Ἰωάννην, ζητήσας ἀποκτεῖναι, καὶ μὴ εὑρών, τὸν πατέρα αὐτοῦ Ζαχαρίαν ἐφόνευσε μεταξὺ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκφυγόντος τοῦ παιδὸς μετὰ τῆς μητρὸς Ἐλισάβετ» (γ). Καὶ Εὐστάθιος ὁ Ἀντιοχείας (τῷ 325), ὡς προείπομεν.

(α) Ὠριγ. εἰς Ματθ. κς'. — (β) Tertulian. Scorpiac. c. 8.

(γ) Πέτρ. Ἀλεξανδρ. Καν. ιγ'. Ἀντιφάσκει δὲ οὐδὲν ὁ μακάριος Πέτρος οὔτε πρὸς τὸν Μ. Βασίλειον οὔτε πρὸς τὸ τοῦ Εὐαγγελίου ῥητὸν, ὅπερ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπονέμει τὸν Ζαχαρίου φόνον (ὃν ἐφονεύσατε), ἀλλὰ μάλιστα καὶ συνηγορεῖ πρὸς πλειοτέραν διασάφησιν, διορίζων καὶ τὸν χρόνον τῆς μαρτυρικῆς τοῦ Ζαχαρίου τελευτῆς. Διότι τότε, καθὼς φαίνεται, ἐπὶ τῆς βρεφοκτονίας, εὑρόντες ἁρμόδιον καιρὸν οἱ μιαιφόνοι Ἰουδαῖοι ἐξέμηναν τὴν Ἡρώδου λύσσαν καὶ κατὰ τοῦ Ζαχαρίου, ἐγκαλέσαντες τὸν Ἱερέα καὶ Προφήτην, οὐ μόνον ὡς πατέρα τοῦ κρυβέντος παιδός, ἀλλὰ καὶ ὡς μάρτυρα τῆς Ἀειπαρθένου μητρὸς τοῦ Ὑψίστου Βασιλέως. Ὅθεν καὶ αὐτοὶ καταδικάζονται μάλιστα ὡς ἔνοχοι τῆς μιαιφονίας, ἧς τινος ἴσως αὐτοὶ γεγόνασι καὶ αὐτουργοί, τῶν Ἡρώδου δημίων προθυμότεροι (Βλ. καὶ τὴν ἐφεξῆς ῥῆσιν Γρηγ. τοῦ Νύσσης· πρβλ. καὶ Μεταφραστ. Συναξαρ. Νοεμβρ. έ). Διὰ ταῦτα καὶ Χριστόφορος, Πατρίκιος καὶ Ὕπατος, ὁ Μιτυληναῖος ἐν τοῖς Ἰαμβείοις γεραίρει τὸν Ζαχαρίαν σφαγέντα διὰ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου τεχθέντα ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, λέγων·

« Θεῖον (γρφ. Θεῖος) δι' ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ Ζαχαρίας,

Ὥσπερ τίς ἀμνὸς σφάττεται Ναοῦ μέσον.

Πέμπτῃ Ζαχαρίαν δαπέδῳ σφάξαν παρὰ Νηοῦ». (Μηνολογ. Σεπτ. έ.). Ὁ δὲ Σχολ. τοῦ ιγ. κανόνος τοῦ ἁγίου Πέτρου (βλ. Πηδάλ. σελ. 394) βιαίως πως διαλλάττει τὴν ἐναντιοφάνειαν λέγων, ὅτι «πρώτην ἔδωκε φόνου αἰτίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Ζαχαρίας (στήσας μετὰ τῶν παρθένων τὴν Θεοτόκον), ὕστερον δὲ καὶ διὰ τὴν ζήτησιν τοῦ παιδὸς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου. Λέγεται δὲ τὸ λείψανον τοῦ προφήτου Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς τοῦ Προδρόμου ὅτι ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ (βλ. Πασχαλ. Χρονικ. Τ. Α. σελ. 572) εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκομίσθη. Ὁ δὲ Σωζόμενος (Ἐκκλ. Ἱστορ. θ, 17) ἱστορεῖ τὸ τοῦ Ζαχαρίου τοῦ Ἰωδαὲ λείψανον ὅτι εὑρέθη ἐν Καφὰρ τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ Οὐαλεντιανοῦ, ὅθεν λαβὼν καὶ ὁ πατριάρχης Δοσίθεος ἱστορεῖ (Δωδεκαβ. Γ. ια. §. 6. σελ. 267)· ὁ δ' αὐτὸς Δοσίθεος μνημονεύει καὶ τῶν πολλῶν ἁγιογράφων τὴν γνώμην τῶν θελόντων πατέρα τοῦ Προδρόμου τὸν Ζαχαρίαν τοῦ Βαραχίου, περὶ οὗ Ματθαῖος (κγ). Περὶ δὲ τοῦ λειψάνου ἀμφιβάλλει ἂν ὑπάρχει τοῦ Ζαχαρίου τοῦ Βαραχίου, καὶ νομίζει μᾶλλον εἶναι τοῦ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ῶν βαρβάρων τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος ὠφελούμενος. Εἰσήκουσε λοιπὸν τῆς τῶν λαῶν δεήσεως ὁ Θεός, καὶ χαρίζεται τῷ Ἁγίῳ τὴν ἀνάῤῥωσιν. Ὁ δὲ ἀκάματος καὶ ἀκαταπόνητος τῆς ἀρετῆς ἀθλητής, μ' ἀναλαβὼν ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας, ἔδραμε πάλιν, ἵνα θεραπεύσῃ μεγάλην τῆς πατρίδος πληγήν, ἣν ἐπήνεγκεν ἡ ἄκαιρος τόλμη τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέου. Τοῦτον ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος, ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τοῦ Χάνη, κατέστησεν ἡγεμόνα τῆς Βλαδιμηρίας. Ὁ δὲ Ἀνδρέας εὐγενῆ μὲν ἄλλως ἔχων ψυχὴν καὶ φιλότιμον, παράβολον ὅμως καὶ τολμηράν, ἀπειθεῖ πρὸς τοὺς Τατάρους, ἀνεξάρτητον ἑαυτὸν καὶ αὐτόνομον δεῖξαι βουλόμενος. Ἐκστρατεύει λοιπὸν ἐπ' αὐτὸν τῷ **1252** ὁ Νεβρούας, στρατάρχης Ταταρικός, ὅς ἀφορμὴν πρὸς λεηλασίαν τῆς Ῥωσσίας ἐζήτει· φεύγει ὁ Ἀνδρέας μετὰ τῶν οἰκείων. Ἄγουσι καὶ φέρουσιν οἱ Βάρβαροι τῆς Βλαδιμηρίας τὴν χώραν, αἰχμαλωτίζουσιν, ἀποκτείνουσι, σφάζουσι τῆς Περαισλαύβης τὸν ἔπαρχον, καὶ ἀπειλοῦσι τὸν παντελῆ ὄλεθρον τῆς Βλαδιμηρίας. Τότε καὶ οἱ Λιθουανοὶ καὶ οἱ Λιβωνοὶ στρατεύουσι πάλιν κατὰ τῆς Πλεσκοβίας. Ὁ δὲ μεγαλόψυχος ἡγεμὼν πρὸς τούτους μὲν ἀποστέλλει τὸν υἱὸν Βασίλειον, ὃν εἶχεν ἀφειμένον ἐπίτροπον ἐν τῇ Νεαπόλει, ὅπου ὕστερον ὑπέστρεψε νικηφόρος ὁ ἄξιος τοῦ Πατρὸς υἱός. Αὐτὸς δὲ τότε ὁ θεῖος ἀνὴρ τρέχει κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ταττάρων, πρὸς τὸν σατράπην Σαρτάκην· καὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ταχέως πραΰνας, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν συγχώρησιν κατορθώσας, καὶ ἄρχοντα καταστήσας αὐτὸν ἐν Σουσδάλῃ, ὑποστρέφει αὐτὸς κατὰ θέλησιν τοῦ Σατράπου ἄρχων καὶ τῆς Βλαδιμηρίας καὶ μέγας τῆς Ῥωσσίας ἡγεμὼν μετὰ θριάμβων, καὶ τοὺς πολίτας παραμυθεῖται, καὶ τοὺς ἐχθροὺς εἰρηνικῶς ἀπολύει, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀναλαμβάνει, καὶ τοὺς φυγάδας διὰ τὸν ἐκ τοῦ Νεβρούα φόβον ἀσφαλεῖς ἐπιστρέφει, χαριζόμενος τοὺς μὲν γεωργοὺς εἰς τὰς εἰρηνικὰς αὐτῶν ἐπαύλεις, τοὺς δὲ τεχνίτας εἰς τὰ ἐργόχειρα καὶ τὰ ἐργοστάσια, καὶ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰ θεῖα θυσιαστήρια, κοινῶς ὑπὸ πάντων ὡς ἄρχων εἰρήνης καὶ πατὴρ τῆς πατρίδος εὐφημούμενος καὶ στεφανούμενος. Ἤδη δὲ διατρίβων ὁ Ἅγιος ἐν Βλαδιμηρίᾳ, μανθάνει ὅτι, πάλιν ἀγνωμονήσαντες οἱ Νεαπολῖται, τὸν μὲν υἱὸν αὐτοῦ Βασίλειον ἀτίμως μετὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν νίκην ἐδίωξαν, ἀνηγόρευσαν δὲ ἄλλον τῆς πόλεως ἡγεμόνα. Οὕτως ἀπ' ἀρχῆς ἦσαν ἄστατοι οἱ Νεαπολῖται. Δημοκρατούμενοι ἔκπαλαι καὶ σκιὰν μόνον ἄρχοντος ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα, συχνάκις μετέβαλλον αὐτόν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀδίκως καὶ παραλόγως· ὡς εἴωθε

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ κατὰ νόημα πλήρη θείας χάριτος καὶ γλυκυτάτης ἐμμελείας, εὐφραίνοντα τῶν πιστῶν τὰς καρδίας καὶ διηγούμενα τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Μεταξὺ δὲ τούτων εὑρίσκονται πολλὰ τῶν καλῶν καλλίονα, καὶ τῶν ἀριστουργημάτων ἔξοχα καὶ πανάριστα. Τούτων ἓν ὑπάρχει καὶ τὸ ἐφεξῆς θελξικάρδιον μελῴδημα, δι' οὗ διαγράφονται περιληπτικῶς ὅλα τὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πανάχραντα πάθη. Ἄκουσον ἀναγνῶστα πόσον ἀκριβῶς καὶ κατανυκτικῶς; ἀπαριθμοῦνται, πρὸς τὴν ἁρμονίαν τοῦ μέλους ἐφηρμοσμένην τὴν τοῦ λόγου σύνθεσιν ἔχοντα.

«Ἕκαστον μέλος τῆς ἁγίας σου σαρκὸς ἀτιμίαν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινε· τὰ ἀκάνθας, ἡ κεφαλή· ἡ ὄψις, τὰ ἐμπτύσματα· αἱ σιαγόνες, τὰ ῥαπίσματα· τὸ στόμα, τὴν ἐν ὄξει κερασθεῖσαν χολὴν τῇ γεύσει· τὰ ὦτα, τὰς δυσσεβεῖς βλασφημίας· ὁ νῶτος, τὴν φραγγέλωσιν· καὶ ἡ χείρ, τὸν κάλαμον· αἱ τοῦ ὅλου σώματος ἐκτάσεις, ἐν τῷ σταυρῷ· τὰ ἄρθρα, τοὺς ἥλους, καὶ ἡ πλευρά, τὴν λόγχην. Ὁ παθὼν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ παθῶν ἐλευθερώσας ἡμᾶς, ὁ συγκαταβὰς ἡμῖν φιλανθρωπίᾳ καὶ ἀνυψώσας ἡμᾶς, παντοδύναμε Σωτήρ, ἐλέησον ἡμᾶς»· (Ἀκολουθ. τῶν ἁγίων Παθῶν εἰς τοὺς αἴνους τροπ. β΄) (α).

Σημείωσις. Οὐδεὶς τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν ἱστόρησε τὸν Κύριον ἐν καιρῷ τῆς διαρκείας τῶν σωτηρίων αὐτοῦ παθῶν δακρύσαντα καὶ κλαύσαντα, ἀλλὰ μόνον τὸν Λουκᾶν (ιθ, 41) ἱστορήσαντα τὸν Κύριον κλαύσαντα ἐπὶ τῇ μελλούσῃ ἁλώσει τῶν Ἱεροσολύμων. Ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἦν δάκρυον ἐπὶ μελλούσῃ συμφορᾷ, τοῦτο δὲ ἐπὶ παρούσῃ· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀλλοτρίοις, τοῦτο ἐπὶ ἰδίοις· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀπίστοις, τοῦτο ἐπὶ πιστοῖς· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀναξίοις, τοῦτο ἐπὶ ἀξίοις· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώποις, τοῦτο ἐπὶ Θεῷ· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ, τοῦτο ἐπὶ Θεῷ ἀνθρώπῳ· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἁμαρτωλῷ, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἀναμαρτήτῳ· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ θνητῷ, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἀθανάτῳ· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἁπλῷ, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ὑποστατικῷ τῷ Λόγῳ· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν ἀρχῇ οὐκ ὄντι, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν ἀρχῇ ὄντι· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ κτίσματι, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ Κτίστῃ· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν χρόνῳ γενομένῳ, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ πρὸ χρόνων καὶ αἰώνων γεννηθέντι· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν τόπῳ ὄντι, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ τόπῳ πληροῦντι· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν μέρει ὄντι, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ μέρει ὄντι· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν ἑνὶ τόπῳ περιγραπτῷ ὄντι, τοῦτο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ τόπῳ ἀπεριγράπτῳ ὄντι· ἐκεῖνο ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἐν ἑνὶ

κ. Θιέρωσεν εἰς αὐτὰ τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ἐν οἷς ἡ Παρθένος διέμεινεν

πρωΐ πρωΐ (Ἐξοδ. λ, 7) καὶ τὸ ἑσπέρας (αὐτόθ.)· ἐθυμία δὲ καὶ ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσερχόμενος εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ὅπου εἶχεν ἡ σκηνὴ χρυσοῦν θυμιατήριον (Ἑβρ. θ'. 4. πρβλ. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Πολ. ά, ζ, 6). Οἱ δέ, τέλος, κατάλογοι τῶν Ἀρχιερέων μετὰ τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφὴν φαίνονται πολλάκις τεταραγμένοι, καὶ μάλιστα περὶ τοὺς χρόνους τῆς τοῦ Κυρίου γεννήσεως. Ὁπότε οἱ Ἰουδαῖοι πολλοὺς συγχρόνως εἶχον Ἀρχιερεῖς (καὶ οὐχ ἕνα, καὶ τοῦτον διὰ βίου, ὡς ἀπ' ἀρχῆς) μεταβαλλομένους κατ' ἔτος, ἐνίοτε δὲ καὶ ταχύτερον, ὑπό τε τοῦ Ἡρώδου μάλιστα καὶ ἄλλων Βασιλέων τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Καισάρων (Ἰώσηπ. Ἰουδ. πολ. τ. 6. 2, καὶ Ἀρχ. ιέ. γ). Οὐδὲν λοιπὸν παράδοξον ἂν μετὰ τοῦ Ἰωάζαρ (ἢ ὀρθότερον μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ Ματθίου (ἐφ' οὗ καὶ ἡ ἐφήμερος συναρχιερατεία Ἰωσήπου τοῦ Ἐλλήμου), ἕνα πρότερον ἐνιαυτόν, ἢ 15 σχεδὸν μῆνας πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος γεννήσεως, ὁπότε συνελήφθη ὁ Πρόδρομος) συναρχιεράτευε καὶ ὁ Ζαχαρίας. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ πρὸ δώδεκα περίπου ἐνιαυτῶν, ὁπότε τὴν Παρθένον εἰσήγαγεν εἰς τὰ Ἅγια, φαίνεται καὶ τότε παρομοίως ἀρχιερατεύσας ἢ αὐτός, ἢ καὶ μετὰ τοῦ τότε τυχόντος ἐνιαυσίου Ἀρχιερέως. Ὅτι δὲ συναρχιεράτευσαν καὶ ἄλλοι παρομοίως, φαίνεται «ἐκ τῶν Ἀρχιερέων Ἄννα καὶ Καϊάφα» (Λουκ γ'. 2), ἐξ ὧν ὁ μὲν Καϊάφας κυρίως «ἦν Ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου» (Ἰωάν. ιη'. 13), ὁ δὲ Ἄννας, καὶ πρότερον πρὸ χρόνων ἀρχιερατεύσας, συμμετεῖχε καὶ τότε τῆς Ἀρχιερατικῆς τιμῆς, ὡς συνεργὸς ἢ ἐπίτροπος καὶ ἀντιπρόσωπος (εἶχον δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἀξίωμα οἱ Ἰουδαῖοι). Τοιοῦτοι ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι, οἷον «Ἰωάννης καὶ Ἀλέξανδρος καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκγένους Ἀρχιερατικοῦ» (Πραξ. δ, 6). Τοιοῦτος λοιπὸν Ἀρχιερεὺς ὑπῆρχε καὶ ὁ Ζαχαρίας καὶ πρότερον ἐπὶ τῶν Εἰσοδίων, καὶ πάλιν καθ' ὃν χρόνον εὐηγγελίσθη τὴν γέννησιν τοῦ Προδρόμου. Πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τοῦ θείου Λουκᾶ Ἱερεύς τις φαίνεται ἕνα τινὰ τῶν ἱερέων ἀορίστως σημαῖνον μᾶλλον παρὰ τὸν ὡρισμένον Ἀρχιερέα, πιθανὸν ὅτι οἱ θεῖοι Πατέρες (οἱ πλείονες) εἶπον Ἀρχιερέα τὸν Ζαχαρίαν, καθὸ Πρωτοϊερέα τῆς Ἀβιὰ Ἐφημερίας· διότι Ἀρχιερεῖς ὀνομάζονται πολλάκις παρὰ τῇ Θείᾳ Γραφῇ καὶ οἱ ἄλλως «ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῶν Ἱερέων» λεγόμενοι, οἱ πρῶτοι δηλονότι καὶ ἐξάρχοντες ἑκάστης τῶν κδ' Ἱερατικῶν ἐφημεριῶν (Βλ. Λευϊτ. δ'. 3. Β. Παραλ. λς'. 14. Α. Παραλ. ιδ'. 6. πρβλ. Ματθ. δ'. 4. Μάρκ. ιδ'. 1. κτλ.). Τοὺς ἀρχιερεῖς ἢ πρωτοϊερεῖς ἴσως ἐννοεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Φίλων λέγων περὶ τῶν ἱερέων «οὐχὶ τῶν ὑστάτων ἀλλὰ τῶν τὴν εὐθὺς μετὰ τὸν πρῶτον τάξιν εἰληχότων» (Φίλ. Περὶ πρεσβείας πρὸς Γάϊον Τ. 6. σελ. 591). Καὶ τοιοῦτος λοιπὸν Ἀρχιερεὺς ἂν ὑπῆρξεν ὁ Ζαχαρίας, καὶ ὁπότε τὰ περὶ τὸν θεοδώρητον υἱὸν εὐηγγελίσθη, καὶ πολὺ πρότερον ἐπὶ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεομήτορος, ἠδύνατο πάλιν διὰ τοῦ κυρίως Ἀρχιερέως τὴν Θεόπαιδα Μαρίαν εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων εἰσαγαγεῖν κατὰ θείαν βούλησιν, διὰ τοῦ Λογείου (ἂν ὑπῆρχε τότε Λογεῖον, καὶ μὴ ἠφανίσθη κατὰ τὴν ὑπὸ Ναβουχοδονόσορος ἅλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς θέλουσιν οἱ ἑβραΐζοντες. Ἐν γὰρ Β. Μακκαβ. 6, 4. ὅθεν καὶ ἐν τῷ εἰς Δωρόθεον τὸν ἐπίσκο-

Ακαδημία Αθηνών/ Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λητή, ὅπως ἀναχρίνῃ χαὶ εὐθύνῃ τὸν αἴτιον τῆς ἀπωλείας, ἀλλ' ὁ μαθητής, εἰς ὃν προσήχει τὸ ἀπολεσθὲν ἱμάτιον, πρέπει νὰ λάβῃ ἄλλο, καὶ μὴ πάθῃ οὐδεμίαν στέρησιν.

ζ) Νὰ λούωνται δὲ τὴν χεφαλὴν καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταί, οἵτινες οὔτε τὴν χόμην θέλουσι χείρεσθαι, οὔτε τὸ γένειον, ὡς Ναζηραῖοι Θεοῦ. Τοσαῦτα ὡς ἐν τύπῳ καὶ περὶ τοῦ ἱματισμοῦ (α).

Ἐπίσχεψις ἀῤῥωστούντων ἢ νοσοχομεῖον.

η) Εἴπομεν (Κεφ. Ε. §. α.), ὅτι καλὸν καὶ ἀναγχαῖον εἶναι νὰ ἔχῃ ἡ χαδημία χαί τινα ἀπῳχισμένα οἰχήματα, ὡς νοσοχομεῖον διὰ τοὺς ἀῤῥωστοῦντας τροφίμους. Καὶ τούτων τὴν φροντίδα χαθόλου ἐμπιστεύεται ὁ Οἰχονόμος, ὅςις χρεωστεῖ

ιθ) Νὰ ἐπιβλέπῃ μή ποτέ τις ἀῤῥωστήσας τῶν τροφίμων χρύπτῃ ἐξ ἀνοίας τὴν ἀῤῥωστίαν, καὶ συγχατοιχῇ μετὰ τῶν ὑγιαινόντων· (εἰς τοῦτο πρέπει νὰ ἐφορᾷ καὶ ὁ Πνευματιχός).

χ) Νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν χλινῶν, στρωμάτων, ἐφαπλωμάτων, σινδονίων καὶ τῶν ἄλλων πλυστιχῶν καὶ ἀναγχαίων διὰ τοὺς νοσοῦντας φορεμάτων, ὅπως ἦναι ἕτοιμα καὶ χαθάρια, ἀποχείμενα ἰδιαιτέρως εἰς τὸ νοσοχομεῖον διὰ τοὺς πάσχοντας, καὶ εἰς μηδεμίαν ἄλλην χρῆσιν μηδέποτε μετακινούμενα, καὶ δίδωνται εἰς ἕχαστον τῶν νοσούντων ἐφ' ὅσον ἀῤῥωστεῖ ὅσα ἐδόθησαν χατ' ἀρχάς, καὶ νὰ μὴ μεταλάσσωνται τὰ αὐτὰ φορέματα ἀφ' ἑνὸς εἰς ἄλλον ἄλλην ἀῤῥωστίαν ἀῤῥωστοῦντα. Τὰ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ οἰχήματι χρεββάτια ἔστωσαν ἱχανὸν διάστημα χεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ τράπεζα ἐν τῷ μεταξὺ παραχειμένη.

χα) Νὰ μεταχαλῇ δύω ἢ τρεῖς χατὰ τὴν χρείαν γυναῖχας χριστιανὰς ἢ πτωχὰς χαὶ σεμνὰς χαὶ συνετάς, ἵνα ἐπισχέπτωνται τοὺς νοσοῦντας εἰς ὅλην τῆς νόσου τὴν διάρχειαν, καὶ μένωσιν εἰς τὸ νοσοχομεῖον ἐπαγρυπνοῦσαι ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἀλληλοδιαδόχως· ἡ δὲ ἀναπαυομένη νὰ ἀναπαύηται ἐν τῷ νοσοχομείῳ εἰς τὰ πλησίον τῶν οἰχημάτων προδωμάτια. Τοιαῦτα δωμάτια θέλουσιν εἶναι διωρισμένα, ἂν τύχῃ, καὶ διὰ

(α) Τὸ τελευταῖον ἔτος οἱ εὐδοχιμήσαντες πτωχοὶ μαθηταὶ λαμβάνουσι καὶ μίαν ὁλόχληρον νέαν στολὴν τὴν αὐτήν, ὁποίαν ἐφόρουν εἰς τὴν Ἀχαδημίαν. Ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πτωχοὺς τοὺς ἄχρως προχόπτοντας εἰς τὴν παιδείαν καὶ ἀρετὴν χαλὸν εἶναι ἐνίοτε νὰ δίδηται ὡς βραβεῖον ἕν τι ἱμάτιον, οἷον ζιπούνιον, ἢ ἐπανωφόριον· ἀλλὰ ταῦτα ὁ Οἰχονόμος δὲν δύναται νὰ δώσῃ, εἰμὴ ὅταν ὁ Κυβερνήτης προστάσσῃ χατὰ τὴν συγχατάνευσιν τοῦ Βουλευτηρίου.

βασίλευσεν ἐξαιρέτως εἰς τοὺς Ἰουδαίους· γ΄.) ἡ τῆς χάριτος, ἥτις ἤρχησε μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος, ὁπότε οἱ Ἀπόστολοι διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐθεμελίωσαν τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν (α), καὶ δὲν παύει προχωροῦσα, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς τὴν τελείωσίν της καὶ βασιλεύσῃ ἡ ἀλήθεια καὶ εἰρήνη, ὁπόταν ἔλθῃ πάλιν ὁ Σωτὴρ νὰ ἀνταμείψῃ τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ μὲ τὴν οὐράνιον δόξαν, καὶ νὰ καθαιρέσῃ τοὺς ἐχθρούς του· δ΄.) τέλος ἡ βασιλεία τῆς δόξης, ἥτις εἶναι ἡ ἀτελεύτητος, καὶ ἀκατάλυτος, ἀπὸ τῆς παγκοσμίου κρίσεως ἀρχομένη, καὶ διαμένουσα εἰς αἰῶνας. Ἐνταῦθα λοιπὸν διὰ τῆς δευτέρας αἰτήσεως παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν τρίτην καὶ τετάρτην αὐτοῦ βασιλείαν, ἤγουν νὰ φανερώσῃ τὸ εὐαγγέλιόν του εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ μᾶς ἁγιάσῃ ὅλους βασιλεύων εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ ὁδηγῶν αὐτὰς εἰς ἐκλογὴν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τέλος νὰ μᾶς εἰσαγάγῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ πατρός του, ὁπόταν πάλιν ἔλθῃ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν θάνατον, τὴν ἁμαρτίαν δηλονότι, καὶ τὸν Διάβολον.

ΑΙΤΗΜΑ Γ΄.

§. ζ. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Σημ. Διὰ τοῦ αἰτήματος τούτου αἰτοῦμεν ἀπὸ τὸν ὕψιστον βασιλέα νὰ ἐκπληρόνηται καὶ εἰς τὴν γῆν τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα διὰ τῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκπληρώσεως τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκπηγάζει καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονία. Τρία δέ τινα εἶναι ἀξιοσημείωτα εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην· ά.) ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ κάμνωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὑποτάσσοντες εἰς αὐτὸ τὰς ἰδικάς μας διεφθαρμένας θελήσεις ἐν ὅσῳ ζῶμεν ἐπὶ τῆς γῆς· β΄.) ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ εὐχώμεθα νὰ τὸ ἐκτελῶσιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ πρόσωπον ὅλης τῆς γῆς· γ΄.) ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ τὸ ἐκτελῶμεν εἰς τὴν γῆν, καθὼς οἱ Ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανὸν (β), μὲ τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν δηλονότι καὶ τὸν ζῆλον, μὲ τὸν ὁποῖον τὰ μακάρια ἐκεῖνα πνεύματα λειτουργοῦσι τὸν ὕψιστον βασιλέα. Εἰ δὲ καὶ οἱ Ἄγγελοι ἀποστέλλονται εἰς ἄλλας λειτουργίας διαφόρους παρὰ τὰς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς ἐκπληροῦσι τελειότερον, ὡς ἐλεύθεροι παντὸς βάρους ὑλικοῦ· ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι γίνονται ἐπίγειοι Ἄγγελοι, ὁπόταν κατὰ τὴν ἰδίαν ἕκαστος κατάστασιν, καὶ δύνα-

(α) Ψαλμ. ρθ, 2. — (β) Ψαλμ. ρμβ, 10, καὶ ρβ, 21.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών — Academy of Athens

αἵρεσιν τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκης συνοδικῶς ἐκφωνηθέντα ἀναθεμασμὸν (ὅστις καὶ μετὰ τὸν ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδοσύλλογον ὑπὸ πάσης τῆς Ἐκκλησίας ἐπανελήφθη συμφώνως ταῖς μετὰ τὴν Γ, ἁγίαις καὶ Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, αἵτινες ἐπὶ ποινῇ ἀναθέματος πᾶσαι κεκωλύκασι προστιθέναι τι λοιπὸν ἐν τῷ Συμβόλῳ)· ἐάν, λέγω, μετὰ τὸ τοιοῦτο σχίσμα ἐξέλιπε τοὺς ἀπὸ τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ἀποῤῥαγέντας Λατίνους ἡ θεία χάρις τῆς μεταδόσεως τῶν μυστηρίων, ὡς ἰακοπείσης τῆς ἀκριβοῦς τῆς κανονικῆς διαδοχῆς (διὸ καὶ λαϊκοὶ γενόμενοι, μήτε τοῦ βαπτίζειν μήτε τοῦ χειροτονεῖν ἔχουσιν ἐξουσίαν, «ὡς μὴ δυνάμενοι χάριν πνεύματος ἁγίου παρέχειν ἑτέροις, ἧς αὐτοὶ ἐκπεπτώκασι»· M. Βασιλ.. κεφ. ά. ἴδε καὶ τῆς ς, Οἰκουμ. Συνόδ. κά, καὶ πράξ. ις' περὶ τὸ τέλος), πῶς ἂν εἴη δεκτὸν τὸ (καὶ τοῦτο ἀθέμιτον) βάπτισμα τῆς κατ' αὐτοὺς ἀνιέρου καινοτομίας; Τελευταῖον, εἰ κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας (ξη, καὶ μς, μζ) ἡ παρὰ τῶν αἱρετικῶν χειροτονία ἄκυρός ἐστι καὶ ἄδεκτος· οὐδὲ δύνανται εἶναι κληρικοὶ οἱ παρ' αὐτῶν χειροτονηθέντες· αἱρετικοὶ δὲ καὶ οὐ μόνον σχισματικοὶ οἱ Λατῖνοι (ὅθεν καὶ οὐδενὸς τῶν κατ' αὐτοὺς μυστηρίων οἱ ὀρθόδοξοι κοινωνοῦσιν (α), ἀλλ' οὐδὲ τῶν οἰκείων αὐτοῖς μεταδιδόασι, πρὶν ἢ προσέλθωσι κανονικῶς τῇ ὀρθοδοξίᾳ), πῶς ἂν γένοιτο δεκτὸν τὸ παρ' ἀνιέρων βάπτισμα; (β).

(α) Βαλσαμ. Ἐρωτ. καὶ Ἀποκρ. ιέ, καὶ λ' ἐν **Leunclav. Jus Graeco-Rom. L. V. p. 370, 378.** Ὁ δ' αὐτὸς Βαλσαμὼν ἑρμηνεύων τὸν ιδ' κανόνα τῆς Δ, Οἰκουμ. Συνόδου «κατὰ τὸν παρόντα (λέγει) κανόνα, ὡς ἔοικεν, ἀναγκάζει (ἡ Σύνοδος) τὸ μέρος τῆς Ἐκκλησίας τοὺς Λατίνους ἐξόμνυσθαι θέλοντας γυναῖκας λαβεῖν ἐκ τῆς Ῥωμανίας» (ὀρθοδόξων ἀνατολικῶν).

(β) Ὁ Βρυέννιος ἁπάντων πρός τινας ἐρωτήσεις τοῦ Νικήτα (ἐν αἷς, ὡς ἔοικεν, ἦν καὶ «εἰ τὰ παρὰ λατίνων τελούμενα ἅ γ ι α μυστήρια ἅγια νομιστέον») ἁπαντᾷ «Πρὸς πάντων πατέρων καθαιρεθέντας τοὺς τῶν Ἰταλῶν ἱερεῖς ἡγοῦ. Τὰ μέντοι παρ' αὐτῶν ἱερουργούμενα ἅγια, ἅγια πάντα καὶ τέλεια νόμιζε, καθάπερ ἄρα καὶ τὰ πρὸς τῶν ἐν ἡμῖν καθηρημένων τελούμενα» (Τόμ. Γ. σελ. 130). Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ μακαρίτης Βρυέννιος αὐτὸς φαίνεται πρὸς ἑαυτὸν ἀντιφάσκων ἀλλαχοῦ γὰρ οὐ μόνον τὴν λ α τ ί ν ω ν χ ε ι ρ ο τ ο ν ί α ν χ ε ι ρ ο υ ρ γ ί α ν ὠνόμασεν ὡς ἄκυρον καὶ ἀνίερον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοῖς λατίνοις ἡνωμένων Κυπρίων τὰς ἱερουργίας ἀθέσμους παρίστησι καὶ παρανόμους (βλ. Τόμ. Β. σελ. 6—8. πρβλ. καὶ τὰ κατὰ Λατίνων Τόμ. Α. σελ. 416—423). Ἔπειτα καὶ ἄλλως οἱ Λατῖνοι οὐ μόνον Σχισματικοί εἰσιν, ἀλλὰ καὶ αἱρετικοί· τῶν δ' αἱρετικῶν τὰ μυστήρια ἀτέλεστα καὶ ἄπρακτα κατὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς κανόνας· τῶν δὲ πάλιν Ὀρθοδόξων ἱερωμένων, ὅταν ἐπ' ἐγκλήμασι κανονικῶς καθαιρεθῶσιν ἔκπτωτοι γε-

Λατίνων ἐκ χειρὸς ἱερατικῆς» (ὀρθοδόξου δηλονότι), «διὰ τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων ἁγιάζεσθαι, εἰ μὴ κατάθηται πρότερον ἀπέχεσθαι τῶν λατινικῶν δογμάτων τε καὶ συνηθειῶν, καὶ κατὰ κανόνας κατηχηθῇ καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις ἐξισωθῇ». Ἐν δὲ τούτοις οὐ προστίθησι ῥητῶς καὶ βαπτισθῇ· καὶ σημειωτέον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου τὴν εὐλάβειαν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔτι τὸ γένος τῶν Λατίνων ἐχρῆτο κοινότερον ταῖς τρισὶ τοῦ βαπτίσματος καταδύσεσιν (ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω), ἦσαν δὲ συγχρόνως καὶ οἱ μονοκατάδυτοι, ἵνα μὴ συγχέῃ τούτους ἐκείνοις, ἐξεφράσθη γενικώτερον κατὰ τοὺς κανόνας εἰπών, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἐξίσωσιν τῶν προσερχομένων. Κανόνας δὲ λέγων πάντως ἐννοεῖ τὸν ἀνωτέρω τῆς ς, καὶ τὸν τούτῳ σύμφωνον ζ' τῆς Β. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Πατριάρχης πρὸς τὸν Πατριάρχην(α). Τούτων δ' ἀμφοτέρων καὶ μάλιστα τοῦ Βαλσαμῶνος σύγχρονοι γεγόνασι καὶ Νικήτας ὁ Μιτηληναῖος, Θεσσαλονίκης ἀρχιεπίσκοπος, καὶ Ἰωάννης ἐπίσκοπος Κίτρου (τῆς Ἁλαιᾶς Πύδνης, ἐπισκοπῆς τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης) καὶ Δημήτριος ὁ Χωματηνὸς Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος, οὗτοι καὶ οἱ τρεῖς σπουδάζοντες εἰς μάτην περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους (ὁπότε οἱ Φράγγοι κρατήσαντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως (τῷ 1204) ἐμαίνοντο κατὰ τῶν ὀρθοδόξων), ἐν ταῖς πρὸς αὐτοὺς παρὰ διαφόρων περὶ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν γενομέναις ἐρωτήσεσιν, ὁσάκις ὁ λόγος ἐστὶ παρὰ λατίνων, ὑγρότεροι φέρονται καὶ ἐπιεικέστατοι πρὸς τὰς λατινικὰς καινοτομίας, καὶ σφόδρα συγκαταβατικοί, περὶ δὲ τοῦ βαπτίσματος οὐδὲν λέγουσιν, ὡς ἀποβλέποντες εἰς τὰς παρὰ Λατίνοις κρατούσας (τὸ γε πλεῖστον) καὶ μήπω δημοσίως κατηργημένας τρεῖς καταδύσεις. Τῆς δὲ τοσαύτης πρὸς τὰς λατινικὰς παραβάσεις συγκαταβάσεως ὁ Χωματηνὸς Δημήτριος φέρει καὶ παράδειγμα,

---

(α) Ὅτι ταῦτα ἔγραφεν ὁ Βαλσαμὼν τῷ 1203, φαίνεται σαφῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τῶν ἐρωτήσεων τοῦ Μάρκου (βλ. Lenuclavij Ius Graeco-Rom. L. V. p. 362, 369, 370, 378). Ἀλλ' ὁ μακαρίτης Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις μνημονεύων καὶ οὗτος τὰς τοῦ Μάρκου τοῦ Ἀλεξανδρείας εἰρημένας ἐρωτήσεις, ἔλαθεν εἰς παραχρονισμὸν ἐμπεσών· ἀνάγει γὰρ αὐτὰς ὡς γενομένας Συνοδικῶς ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου (τῷ 1069), Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους βασιλεύοντος. Βλ. Δοσιθέου Τόμον Καταλλαγῆς σελ. 452—453. Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς κατὰ Λατίνων συγγραφῆς τοῦ Βλαστάρεως, ἧς ὡς ἀνεκδότου μέμνηται καὶ ὁ Cave Script. Eccles. Histor. Lit. T. 2. p. 276.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν διάνοιάν μας ἡ ἀόρατος αὐτοῦ χάρις, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰς ἀψευδεῖς αὐτοῦ ἐπαγγελίας ἐχχέει εἰς τοὺς πιστούς· οὐχὶ διότι δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐπιστροφήν μας καὶ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐπαγγελιῶν του καὶ χωρὶς τὰ ὁρατὰ σημεῖα ταῦτα, ἀλλὰ διὰ νὰ τυπόνηται ζωηρότερον εἰς τὴν ψυχήν μας διὰ τῶν ἐξωτερικῶν τούτων ἱεροτελεστιῶν ὁ θειότατος σκοπός των. Ὥστε διπλοῦν εἶναι τὸ ἔργον τῶν μυστηρίων· ὅταν μὲν θεωρῶνται ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ, μᾶς βεβαιόνουσι περὶ τῆς εἰς ἡμᾶς δι' αὐτῶν μεταδιδομένης θείας χάριτος· ὅταν δὲ θεωρῶνται ἀπὸ μέρους ἡμῶν αὐτῶν, παριστάνουσι παῤῥησίᾳ τὴν περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν χριστιανικῶν καθηκόντων χρεωστικὴν ἡμῶν προθυμίαν. Ὠνομάσθησαν δὲ μ υ σ τ ή ρ ι α αὗται αἱ ἱεραὶ τελεταί, διότι μυούμεθα διὰ τῶν ὁρατῶν τούτων τὰ ἀόρατα, μέρος τι βλέποντες καὶ μέρος τι πιστεύοντες· οὕτω π, χ. εἰς τὸ βάπτισμα, βλέποντες λουόμενον εἰς τὸ ὕδωρ τὸ σῶμα, πιστεύομεν ὅτι ὡσαύτως λούεται καὶ καθαίρεται καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Σημ. Β΄.) Μυστήρια ἐτάχθησαν πρῶτον εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἡ Π ε ρ ι τ ο μ ὴ κ α ὶ τὸ Π ά σ χ α. Ἡ περιτομὴ ἐτάχθη παρὰ Θεοῦ (α) εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ τοὺς ἀπογόνους του εἰς σημεῖον τῆς ἐσωτερικῆς περιτομῆς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀρνηθῇ, ὅστις λατρεύει τὸν Θεὸν ἐ ν π ν ε ύ μ α τ ι κ α ὶ ἀ λ η θ ε ί ᾳ (Παῦλ. Ῥωμ. 6, 29). Ἐντεῦθεν ὀνομάζονται οἱ πιστοὶ τέκνα Ἀβραάμ, ὡς χρεωστοῦντες νὰ φυλάττωσι τὴν πνευματικὴν περιτομήν, τῆς ὁποίας ἔλαβεν ἐκεῖνος πρῶτος τὰ σημεῖα. Ἀφ' οὗ ἦλθεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, περιτεμὼν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν κατήργησε τὴν ἐξωτερικὴν περιτομὴν τῆς σαρκὸς (β), διατάξας ἀντ' αὐτῆς τὸ ἅγιον βάπτισμα εἰς τοὺς μαθητάς του. Τὸ δὲ Πάσχα τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ἦτο ἡ βρῶσις τοῦ πασχαλίου προβάτου, ῥητῶς διαταχθεῖσα εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας (γ) πρὸς τύπον τοῦ ἀμώμου ἀμνοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἀποθανὼν ἐπὶ σταυροῦ κατέπαυσε τὴν σκιὰν τοῦ νομικοῦ Πάσχα, διατάξας ἀντ' αὐτοῦ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀχράντου αὐτοῦ σώματος καὶ αἵματος.

55/

§. λγ΄. Ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ἐν τῇ νέᾳ Διαθήκῃ ἔχει ἑπτὰ μυστήρια· α) τὸ Βάπτισμα· β) τὸ Χρῖσμα· γ) τὴν ἁγίαν Εὐχαριστίαν· δ) τὴν Ἐξομολόγησιν· ε) τὴν Ἱερωσύνην· ς) τὸν Γάμον· ζ) τὸ Εὐχέλαιον.

(α) Γενέσ. ιζ, 10. — (β) Κολοσσ. β, 11. — (γ) Ἔξοδ. ιβ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κατ' ἐκείνας τὰς χώρας τὸ Συνοδικὸν τοῦτο θέσπισμα, ὡς οὐδ' ἡ ἐπὶ τοῦ Συμεῶνος Συνοδικὴ διατύπωσις ἐκράτησε δι' οὓς προείπομεν λόγους. Πανταχοῦ ἡ Ἐκκλησία τὰ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐπιβουλευομένων ὀρθοδόξων οἰκονομεῖ διαφεύγουσα τὰς ποικίλας καὶ ἄλλοτε ἄλλως μεταμορφουμένας ἐπηρείας τῶν ἐπιπιπτόντων αἱρετικῶν. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς.

Σύγχρονος σχεδὸν τῇ κατὰ τὴν Μόσχαν συναθροισθείσῃ τῷ 1667 μεγάλῃ ταύτῃ Συνόδῳ γέγονεν ὁ κατὰ τῶν αἱρετικῶν πολλὰ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀθλήσας καὶ πονήσας ἀοίδιμος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Δοσίθεος (ἀκμάσας τῷ 1680). Ἐν μὲν τῷ προλόγῳ τῆς, ἣν ἐξέδωκεν, ἐγκυκλίου Μάρκου τοῦ Ἐφέσου ἐπιστολῆς πολλὰ κατὰ τῶν Λατίνων ὡς αἱρετικῶν ἀποφηνάμενος, προστίθησι καὶ τὴν κατὰ τὸν ἱερὸν Μάρκον συγκαταβατικὴν διάγνωσιν περὶ τῶν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν προσιόντων Λατίνων, ὅτι μύρῳ μόνον τούτους χρίομεν (βλ. Τόμον Ἀγάπης σελ. 571). Ἀλλ' ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ θεωρῶν κατὰ τὴν κανονικὴν ἀκρίβειαν τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων γράφει τὰ ἑξῆς. «Ὅτι οἱ μὴ βαπτιζόμενοι εἰς τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις (χωρὶς ἀναγκαίας αἰτίας) κινδυνεύουσιν εἶναι ἀβάπτιστοι. Ὅθεν καὶ οἱ Λατῖνοι οἱ τὸ βάπτισμα ποιοῦντες ῥαντισμῷ θανασίμως ἁμαρτάνουσι» (σελ. 525). Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ σημειοῖ γάμον ὀρθοδόξου πρὸς λατινίδα σύζυγον, ἀφ' οὗ πρῶτον αὕτη ἐβαπτίσθη ὀρθοδόξως (αὐτόθ. σελ. 854).

Κατὰ δὲ τὸ 1718 ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Γ, ἐρωτήσαντος αὐτὸν Πέτρου τοῦ μεγάλου καὶ ἀοιδίμου Αὐτοκράτορος πάσης Ῥωσσίας δι' ἰδίας ἐπιστολῆς, εἰ χρὴ βαπτίζειν ἢ μύρῳ μόνον χρίειν τοὺς ἐκ τῶν Λουθηρανῶν καὶ Καλβινιστῶν προσερχομένους εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀπεκρίθη ὁ Πατριάρχης διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος γνώμην ἰδίαν καὶ σύμφωνον πρὸς ἣν ἐξέδωκε συνοδικῶς πρὸ 10 ἐτῶν ὁ προκάτοχος αὐτοῦ (τῷ 1707—1710) Κυπριανὸς (περὶ ἄλλων τινων περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἐρωτηθείς), μὴ βαπτίζειν τοὺς τοιούτους, ἀλλὰ διὰ μόνου χρίσματος αὐτοὺς τελειοῦν (ἴδε τὴν ἐπιστολὴν ἐν τῇ Παλμερικῇ Διατριβῇ σελ. 178). Ἀλλ' ὅτι καὶ αὕτη ἡ τῆς Ἐκκλησίας συγκαταβατικὴ διάγνωσις ἀπέβλεπε μόνον τὴν οἰκονομίαν τῆς κατὰ τὴν εὐσεβεστάτην Ῥωσσίαν εὐθηνούσης ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καὶ τὰ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην τοῦ θεοστηρίκτου καὶ πολυεθνοῦς ἐκείνου Κράτους τῆς ὀρθοδοξίας, εὐκόλως κατανοεῖται· βεβαιοῦται δὲ καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς. Ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ρων καὶ ὅπλων καὶ αἰχμαλώτων πολλῶν. Ὁ δὲ μάκαρ Ἀλέξανδρος ἀπελθὼν εὗρε τὸν Χάνην Βέρκον εἰς Σαρὰϊν τὴν παρὰ τῷ Βόλγᾳ, Ταταρικὸν πόλισμα. Καὶ πάλιν τὸν βάρβαρον, ὡς ὁ προφήτης Δανιὴλ τοὺς λέοντας, ἑξημερῶι, καὶ τὰ κατὰ τῶν Ῥώσσων ἐγκλήματα ἐξαλείφει, καὶ ἀπαλλάττει τὴν πατρίδα τῆς ἀπαιτουμένης στρατολογίας, παραδοὺς αὐτὸς ἑαυτὸν θῦμα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἰδίου λαοῦ. Ἐπειδὴ ὁ Βέρκος τὰ μὲν αἰτήματα τοῦ Ἁγίου προθύμως ἐπλήρωσεν, αὐτὸν ὅμως οὐκ ἠθέλησεν ἀπολῦσαι, προφασιζόμενος ὅτι θέλγεται καὶ ὠφελεῖται πολὺ ἐκ τῆς συναναστροφῆς αὐτοῦ, τῇ δ' ἀληθείᾳ σκοπῶν ἐξασθενῶσαι καὶ ταπεινῶσαι τὴν ἔτι ἀδούλωτον Νεάπολιν. Ἀλλ' αὕτη μὲν διεσώθη μέχρι τέλους ἀνεπίβατος καὶ ἀπάτητος ὑπὸ τῶν Τατάρων. Ὁ δ' Ἅγιος μείνας παρὰ τῷ τυράννῳ δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους τοῦ **1263** ἔτους, ἀσθενεῖ περὶ τὸ φθινόπωρον νόσον βραδεῖαν καὶ μαλακὴν καὶ κατὰ μικρὸν ὑποσκάπτουσαν καὶ ἐξασθενίζουσαν τὸ πολύαθλον αὐτοῦ σῶμα. Ἀπολύεται λοιπὸν παρὰ τοῦ τυράννου, καὶ σπεύδων ἵνα εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἐπανέλθῃ, ἐπειδὴ ἀφίκετο εἰς χωρίον Γοροδίκην, χείριστα ὑπὸ τῆς νόσου διατεθείς, καὶ τὴν τελευτὴν τοῦ βίου προαισθόμενος, τὸ μοναδικὸν ἐνδύεται σχῆμα, κειράμενος τὴν κόμην, καὶ ὀνομάζεται Ἀλέξιος Μοναχός. Οὕτως ὁ μέγας ἡγεμὼν ἐκ τῆς ματαίας τοῦ κόσμου δόξης ἀπελύετο εὐκολώτατα, εἰς τοσοῦτον μόνον κεκρατημένος ὑπὸ τῶν δεσμῶν τῶν βιωτικῶν, ἐφ' ὅσον ἂν ἀγωνίσηται τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἐν τῇ προσκαίρῳ αὐτοῦ πατρίδι. Ἐπειδὴ δ' ἦλθεν εἰς τοῦ σταδίου τὸ τέρμα, πρόθυμος ὅλος ἔσπευδε πρὸς τὸν ἐπουράνιον ἀθλοθέτην, ἐγκαταλιπὼν ἅσμενος τὰ παράσημα πάντα καὶ τῆς ματαιότητος τὴν πομπήν. Οὐκ ἦν ὅμοιος τοῖς πολλοῖς, οἵτινες εἰς τοὺς ὅρους τοῦ βίου ἐλθόντες ἐπιστρέφουσι πάλιν τῇ προαιρέσει, καὶ δυσκολαίνουσι, καὶ ἀθυμοῦσι, καὶ δακρύουσι, μόλις καὶ μετὰ βίας ἀπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὴν ἀνώλεθρον ζωὴν ἀποσπώμενοι. Ὁ δὲ μακάριος Ἀλέξιος ὁλοψύχως τῷ κόσμῳ ἀποταξάμενος, καὶ τοὺς περιεζώτας φίλους παραμυθησάμενος, καὶ τὰς τελευταίας ἐντολὰς τοῖς οἰκείοις καὶ τῇ πατρίδι διαθέμενος, κοινωνεῖ τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων, καὶ παραδίδωσι τὴν ἱερὰν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰς χεῖρας Θεοῦ, τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, τῷ **1263** ἔτει τῆς σωτηρίου ἐποχῆς καὶ τῷ τεσσρακοστῷ πέμπτῳ τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας. Ἡγεμόνευσε δὲ τρία μὲν καὶ εἴκοσιν ἔτη τῶν αὐτονόμων Νεαπολιτῶν, δέκα δὲ ὕστερον τὴν μεγάλην τῆς Ῥωσσίας ἡγεμονίαν. Τὸν μὲν λοιπὸν ἱερὸν τοῦ Ἁγίου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τινὰς καὶ Γωβρύας καὶ ἄλλους μάγους παρὰ Πέρσαις ἀρχαιοτάτους (α). Ἀλλὰ καὶ αὐτό, τέλος, τὸ μάγος ὄνομα ὀλίγοι μέν τινες ὡς ἑλληνικὸν μὲν ἐτυμολογοῦσι παρὰ τὸ ἀρχαῖον μάγω, ὅθεν (μάζω) μάσσω (χρίω, ἀλείφω) οἷον ἀλείπτην, διά τινας μαγικῶς χριομένας ἀλοιφάς (β), ὡς καὶ τὸ φαρμακὸς ἐκ τοῦ φαρμάσσω, ὅθεν καὶ μάγγανον (καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ μάγω, μάγανον) τὸ αὐτὸ καὶ φάρμακον· ἀλλ' οἱ πλεῖστοι καὶ πιθανώτεροι θέλουσι τὴν λέξιν περσικήν, ὡς εἴδομεν ὀλίγον ἀνωτέρω τὸν Ἡσύχιον, καὶ ὡς ἐκφράζεται πολὺ σαφέστερον ὁ Πορφύριος λέγων, «Παρά γε μὴν τοῖς Πέρσαις οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ καὶ τούτου θεράποντες Μάγοι προσαγορεύονται· τοῦτο γὰρ δηλοῖ κατὰ τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον ὁ Μάγος» (γ). Πλὴν ἀλλ' ὅμως σὺν πᾶσι τούτοις ἦσαν καὶ ἔξω τῆς Περσίας μάγοι παλαιοί, μεταδοθείσης ἴσως ἔκπαλαι καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς σοφίας τῆς μαγικῆς. Τοῦτο μαρτυρεῖ σαφῶς ὁ Λουκιανὸς «Οἱ καλούμενοι (λέγει) μάγοι γένος (εἰσὶ) μαντικὸν καὶ θεοῖς ἀνακείμενον παρὰ Πέρσαις, καὶ Πάρθοις, καὶ Βάκτροις, καὶ Χωρασμίοις, καὶ Ἀρίοις (τοῖς παρὰ τὴν Ἰνδικήν), καὶ Σάκαις, καὶ Μήδοις, καὶ πολλοῖς ἄλλοις βαρβάροις» (δ). Καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἦσαν μάγοι, ὁποίους ἡ θεία Γραφὴ διηγεῖται τοὺς παρὰ τῷ Φαραὼ ἐπαοιδούς, περὶ ὧν λέγομεν παρακατιόντες. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος τὴν Αἴγυπτον προσεῖπε «ποιητῶν καὶ φιλοσόφων καὶ μάγων μητέρα» (ε). Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ῥήτωρ Ἰσοκράτης μάγων ἐν Αἰγύπτῳ μακροβίων ἐμνημόνευσε (ζ)·

« Ζωροάστρης, καὶ μάγων παῖδες παρ' ἐκείνου ᾄδουσι μαθόντες » (Λόγ. λϛ. §. ιδ.). Τὸν δὲ Ζωροάστρην ἀστροθύτην ἡρμήνευσαν Δίων καὶ Ἑρμόδωρος οἱ ἱστορικοὶ (παρὰ Λαέρτ. προοιμ.), οἱ δὲ νεώτεροι, ἀστροθεατήν, καὶ ἄλλοι ἄλλως. Αὐτὸ δὲ τὸ περσικὸν ὄνομα νομίζουσι **Zeradust**, ἢ **Zertuscht**, ἢ **Zedusht**, ἢ **Zerdasht**, καὶ παρὰ τῷ ἱερῷ Θεοδωρήτῳ Ζαράδης, κτλ. Καὶ πάλιν ἄλλοι μὲν ἕνα λέγουσι τὸν Ζωροάστρην, οἱ δὲ καὶ πέντε τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἀριθμοῦσιν. **1**) Ἀσσύριον, **2**) Βακτριανόν, **3**) Πέρσην, ἢ Μηδοπέρσην (τὸν αὐτὸν καὶ τῆς Μαγείας διδάσκαλον), **4**) Πάμφυλον, **5**) Προικοννήσιον. Τὸν δ' οὖν Πέρσην Ζωροάστρην ἄλλων ἄλλοτε χρονολογούντων οἱ πιθανώτατοι διορίζουσι περὶ τοὺς χρόνους Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου γενόμενον (Βλ. **Th. Hyde de Relegion. vetr. persar. c. 23—36**) [καὶ **J. Brucker Instit. Hist. Philosophic. p. 37—39** καὶ **46**, ὃς καὶ ἔκτον τούτοις προστίθησι Ζωροάστρην, τὸν Πυθαγόρου διδάσκαλον. Σημ. Ἐκδ].

(α) **Fabric. Biblioth. Graec. I. c. XIV.** — (β) Λουκιαν. Νεκυομ. καὶ Λούκ. ἢ Ὄνος.

(γ) Πορφύρ. περὶ ἀποχ. **Δ. 16. σελ. 165.** — (δ) Λουκιαν. Μακροβ. §. 4.

(ε) Χρυσόστ. εἰς Ματθ. Ὁμιλ. η. σελ. **126.** Τόμ. ζ. — (ζ) Ἰσοκρ. Βουσίρ. §. θ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δὲ δι' ἐπιχύσεως τοῦ ὕδατος τὰς κλίνας ἐκαθάριζον (ὡς θέλει ἡ Διατριβή), ἀλλ' ἡ κατάχυσις ἐγίνετο πανταχόθεν καθ' ὅλων τῶν μερῶν, ὡς ὅλας διαβρόχους αὐτὰς ποιεῖν· ἡ δὲ τοιαύτη ὁλομερὴς κατάκλυσις οὐδέν τι διέφερε τοῦ βαπτίσματος· ὅθεν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐπίσης εἶπε βάπτισμα «κλινῶν», ὡς καὶ «ποτηρίων». Οὕτω καὶ τὰς χεῖρας ἐβάπτιζον, τοῦτ' ἔστιν ἔπλυνον, κατανίπτοντες ὅλον τὸν πῆχυν τῆς χειρὸς μέχρι τοῦ ἀγκῶνος, κατὰ τὸ «ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας (Μάρκ. ζ, 3) (α). Ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ὀλιγότητα τοῦ ὕδατος ἄγαν παρεξέτεινεν ἡ Διατριβή. Ὅτι μὲν γὰρ οὐ διέῤῥεε τὴν ἁγίαν πόλιν βαθυδίνης καὶ πλατύῤῥους ποταμός, δῆλον. Πόθεν δὲ δῆλον, ὅτι καὶ τῶν ὑετίων ὑδάτων αἱ κατ' αὐτὴν δεξαμεναὶ ὀλίγαι ἦσαν καὶ μικραί; τοὐναντίον μάλιστα δι' αὐτὴν δὴ τὴν προβαλλομένην τῶν αὐτορῥύτων ὑδάτων σπάνιν ὤφειλον εἶναι καί τινες εὐμεγέθεις καὶ ἄλλαι συχναὶ (εἶχον δὲ καὶ κατ' οἴκους, κατὰ τὸ «πίεται ὕδωρ [ἕκαστος] ἐκ τοῦ λάκκου αὐτοῦ» Δ. Βασιλ.· ιη, 31)· ἵνα καὶ αὐταὶ διαρκῇ παρέχωσι τοῖς Ἰουδαίοις τὴν τοῦ ὕδατος χρῆσιν, τά τε ἄλλα, καὶ εἰς τοὺς πυκνοὺς καὶ ποικίλους αὐτῶν καθαρισμούς, καὶ ταῦτα ἐν πόλει μυριοπληθεῖ καὶ βασιλευούσῃ. Καὶ πηγαὶ δὲ ἦσαν ἀνέκαθεν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις (ὅθεν καὶ τὸ «ὑδρία ἐπὶ τῆς πηγῆς». Ἐκκλ. ιβ, 6), καὶ φρέατα (Ἱερεμ. ιδ, 3), καὶ κολυμβῆθραι (Νεεμ. β, 13. γ, 15 16), ἥ τε ἄνω (ἡ ἀρχαία, ἡ καὶ βασιλική), καὶ ἡ κάτω (Ἡσαΐ. ζ, 3. κβ, 9), ἡ αὐτὴ καὶ Σιλωὰμ (Ἰωάν. θ, 7) ἀπὸ ἄλλης ἀνωτέρας πηγῆς Σιλωὰμ (περὶ ἧς λέγομεν εὐθὺς) παρωνυμουμένη. Συνήγοντο δὲ ἀμφότεραι δι' ὑδραγωγῶν ἐκ τῶν ῥυάκων τῆς ἔξω τῆς πόλεως πηγῆς Γιών (Γ. Βασιλ. α, 33. Β. Παραλ. λγ), ἥτις καὶ αὐτὴ Σιλωὰμ ἐκαλεῖτο (Ἡσαΐ. η, 6), ἣν ὁ Ἰώσηπος «γλυκεῖαν καὶ πολλὴν πηγὴν» ὀνομάζει (Ἰουδαϊκ. πολέμ. Ε. δ, 1. σελ. 327). Ἐκ δὲ τῆς ἑτέρας τῶν δύο κολυμβηθρῶν ἀνεστομοῦντο ἄφθονα ῥεῖ-

---

ιστῶντες Ἡμεροβαπτισταί, οἵτινες «ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσιν· ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τοὺς πίνακας, ἤτοι (ἱσ. γρ. ἔτι καὶ) κρατῆρας καὶ ποτήρια καὶ καθίσματα ἐὰν μὴ βαπτίσωσιν ὕδατι, οὐδενὶ χρῶνται» (Ἀποστ. Διαταγ. Β. 6).

(α) «Ἐκ τοῦ Μωσέως παραδεδόσθαι καὶ τοῖς (Ἕλλησι) ποιηταῖς» τοῦτο τὸ εἶδος τοῦ βαπτίσματος, ὁ ἱερὸς Κλήμης φησίν, ἐπιφέρων τὸ τοῦ Ὁμήρου «Τηλέμαχος δὲ χεῖρας νιψάμενος πολιῆς ἁλὸς εὔχετ' Ἀθήνῃ» (Στρωμ. Δ. σελ. 387). Ὁμοίως καὶ πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐνίπτοντο τὰς χεῖρας οἱ Ἕλληνες (Ὀδυσ. α, 136).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πολιτείας. Καὶ σὺ πιστεύσας εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, φέρεις τὸν σταυρόν, κατὰ τὴν θείαν αὐτοῦ ἐντολήν, «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν — ἀ-ρά τω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι» (Μάρκ. η, 34)· σαυρὸς δὲ σημαίνει τὴν ὑπὸ τοῦ θείου φόβου καθήλωσιν τῶν ἀνό-μων ἐπιθυμιῶν τῆς σαρκός, καὶ τὴν σερεὰν ἀπόφασιν εἰς τὸ μετὰ καρτε-ρίας ὑπομεῖναι πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν κακουχίαν, καὶ αὐτὸν (ἂν τύχῃ) τὸν θάνατον διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ σὺ ὡς μαθητὴς τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ, «ἐσταύρωσας τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γαλάτ. ε. 24)· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ βαπτίσματος δημοσίως ἀπετάξω τῷ Σατανᾷ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ συν-ετάξω τῷ Χριστῷ.

Μιμοῦ λοιπὸν τὸν ἐσταυρωμένον σου Σωτῆρα. Α) Συγχώρει πάντας τοὺς ἐχθρούς σου καὶ μικροὺς καὶ τοὺς μεγίστους, προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τὸν ἐπουράνιον Θεόν, καθὼς ἔπραξεν ὁ Κύριος ἡμῶν, οὐ μό-νον παρακαλῶν τὸν πατέρα ὑπὲρ τῶν σαυρωτῶν, ἀλλὰ καὶ πρόπον τινὰ ὑ-περαπολογούμενος ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς κακουργούντων ἐξ ἀγνοίας. «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ, 34). Β) Ἔχων πᾶσάν σου τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅστις ἀπεδέξατο καὶ ἔσωσε τὸν μετανοήσαντα καὶ πιστεύσαντα λῃστήν, ἐξιλέονε μὲν τὸν Ὕψιστον Βασιλέα παρομοίως καὶ σὺ διὰ τὰς ἰδίας σου ἁμαρτίας, μετανοῶν εἰλικρινῶς καὶ κράζων μετὰ πίστεως, ὡς ὁ λῃ-στής, τὸ «μνήσθητί μου Κύριε»· ἀποδέχου δὲ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τὴν μετάνοιαν, ὅσοι ἂν σε παρεπίκραναν, καὶ συγχώρει τούτοις ἐκ καρδίας, κατὰ τὸ «ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν». Γ) Τίμα τοὺς γονεῖς σου καὶ πάντας σου τοὺς πρεσβυτέρους καὶ οἰκείους καὶ ἀ-δελφούς, καὶ παρηγόρει τούτους εἰς πάσας αὐτῶν τὰς θλίψεις, προμη-θούμενος καὶ προνοῶν αὐτῶν μέχρις ἐσχάτης σου ἀναπνοῆς, καθὼς καὶ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ πατρὸς καὶ μονογενὴς υἱὸς τῆς Παρθένου, καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἐπὶ σταυροῦ προσηλωμένος κατετείνετο, παρεμύθει τὴν Παναγίαν αὐτοῦ κατὰ σάρκα μητέρα καὶ τὸν ἐπιστήθιον καὶ φίλον μα-θητήν. Ἐπικαλοῦ δὲ καὶ τὴν προστασίαν τῆς Θεομήτορος, ὡς κατὰ χάριν μητρὸς τῶν χριστιανῶν, ἐγκαρδίως αὐτὴν σεβόμενος, καθὼς ὁ ἠγαπημένος μαθητής, καὶ ἀείποτε δοξάζων αὐτὴν καὶ μακαρίζων, καθὼς αὐτὴ ἡ Παρθένος διηγόρευσε προφητεύσασα, «Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί». Δ') Οἰκτει-ρε μετὰ συμπαθείας, ὅταν βλέπῃς πεπωρωμένους ἁμαρτωλούς, καὶ

τέλος, ἐφ' ἡμῶν Γραικοὶ ἱεράρχαι, Εὐγένιος ὁ Σλαβηνίου καὶ Χερσῶνος καὶ Θεοτόκης ὁ Ἀστραχανίου, οἱ ἀοίδιμοι, διέλαμψαν εὐκλεῶς εἰς τὴν τῶν Ῥώσσων ἐκκλησίαν τοῖς ἀκαμάτοις ἀγῶσι τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας εἰς σωτηρίαν τοῦ ἰδίου Ποιμνίου. Καθόλου σχεδὸν πᾶσαι αἱ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ φωτισμοῦ τῆς Ῥωσσίας μέχρι τοῦ μεγάλου Πέτρου συγκροτηθεῖσαι ΛΓ΄ Σύνοδοι τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας (α) κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίας εὐσεβέστατα συγκροτούμεναι, ἐνομοθέτουν τὰ πρακτικὰ αὐτῶν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν αἱρετικῶν καὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν δογμάτων καὶ τῶν Ἁγίων τὸν κανονισμὸν καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας τὴν διατύπωσιν κατὰ συμφωνίαν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἐμπνεόμεναι (β). Καὶ αὕτη τέλος ἡ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου διαρκῶς συσταθεῖσα τῷ 1720, καὶ ὑπὲρ τὸν ἕνα ἤδη αἰῶνα σοφῶς καὶ θεοπνεύστως τὰ πνευματικὰ διοικοῦσα ἁγιωτάτη Σύνοδος τῆς Ῥωσσίας ἐκ θεοφιλῶν καὶ χριστομιμήτων Ἀρχιποιμένων συγκροτουμένη (γ), τὰς Συνοδικὰς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἱερὰς διαγνώσεις ἀποδέχεται καὶ συνομολογεῖ καὶ ἐπικυ-

---

πραχθέντα πλατύτερον ἴδοις ἂν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας (σελ. 256 — 258). Σημείωσαι δ' ὅτι καὶ πρότερον περὶ τὸ 1460 παρεισπεφρήκεσαν ἁμαρτάδες ἐκ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀντιγραφέων εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Ῥωσσίας ἐπὶ πολὺ μὴ παραβληθέντα πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ βιβλία, καὶ ἐγένοντο ἐπὶ τέλους «πηγαὶ θλιβερῶν ἐρίδων». Ταῦτα δ' ἔπειτα (περὶ τὸ 1510) προσκληθεὶς ὁ τήν τε θύραθεν καὶ τὴν ἔσω παιδείαν σοφὸς καὶ γενναῖος Μάξιμος ὁ ἀπὸ Ἄθω μετ' ἀκριβείας διέκρινε, μεταφράσας καὶ ἄλλα μήπω ἐκσλαβονισθέντα ἱερὰ βιβλία καὶ πολλὰ μοχθήσας πρὸς τακτοποίησιν τῆς ἐν τοῖς Ἀνακτόροις βιβλιοθήκης (Βλ. αὐτοθ. σελ. 91 καὶ 110 καὶ Καραμιζ. Τομ. Ζ, 167). Σημ. Ἐκδ.

(α) Βλ. τὰς Ῥωσσιστὶ ἐκδεδομένας «Πνευματικ. Διατάξεις» πρὸς τὸ τέλος, Περὶ τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ Συνόδων.

(β) Βλ. τὴν Συνοδικὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀοιδίμου Φιλοθέου Πατριάρχ. Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὴν ἐν Κιεβίᾳ συγκροτηθεῖσαν Ῥωσσικὴν Σύνοδον τῷ 1347. ὁπότε εἰσήχθη τὸ πρῶτον καὶ ὁ ἰνδικτιὼν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥωσσίας. Σώζεται δ' ἡ ἐπιστολὴ ἐν τῇ Ῥωσσ. ἱστορίᾳ Περὶ τῶν ἀρχαίων Στριγολίγκων καὶ τῶν νέων Ῥοσκολνίκων. Ἐκδ. γ'. 1799. σελ. 14.

(γ) Τοιοῦτοι διαλάμπουσι τὴν σήμερον ὡς μέλη τῆς ἁγιωτάτης ταύτης Συνόδου οἱ δύο ἐπισημότατοι καὶ σεβασμιώτατοι διὰ τὰς ποιμενικὰς ἀρετὰς Μητροπολῖται, ὅ τε Ἅγιος Πετρουπόλεως Κύριος Σεραφείμ, καὶ ὁ Ἅγιος Κιεβίας Κύριος Εὐγένιος. Ὡσαύτως καὶ ὁ διὰ τὰ πολλὰ καὶ καλὰ συγγράμματα καὶ τὴν περιώνυμον σοφίαν εὐκλεέστατος Ἱεράρχης τῆς Μόσχας, ὁ φερώνυμος Κύριος Φιλάρετος, καὶ ὁ πανιερώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Τβερίας (Θυρῶν) κύριος Ἰωνᾶς.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τοιαῦτα προέρχονται ἀπὸ τὴν πατρικὴν βουλὴν καὶ σοφὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἐὰν εὑρίσκωνται εἰς τὸν κόσμον καί τινες ὡς πρὸς ἡμᾶς φαινόμεναι ἀταξίαι, τοῦτο συμβαίνει ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἐμποροῦμεν ἡμεῖς νὰ καταλάβωμεν τὸν ὅλον σύνδεσμον καὶ τὴν συνάφειαν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα πάντοτε εὐθύνονται πρὸς τὸ κάλλιστον τέλος ἀπὸ τὴν ἀνεξιχνίαστον καὶ ἀκατάληπτον κρίσιν τοῦ Θεοῦ. Τίς δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ ποῖά τινα γίνονται πρὸς δόξαν Θεοῦ; ποῖα διὰ τὴν ἀγαθότητα; ποῖα διὰ τὴν δικαιοσύνην; ποῖα διὰ τὴν σοφίαν του; Ἡ μέλλουσα ζωὴ διωρίσθη μόνον εἰς σταθερὰν ἀνταπόδοσιν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν. Ἐὰν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον εὐτυχῶσι πολλάκις οἱ πονηροὶ καὶ δυστυχῶσιν οἱ ἀγαθοί, οὔτε τῶν πρώτων ἡ εὐτυχία εἶναι ἀληθής, ἀλλὰ μάλιστα διὰ ταύτην θέλουσι μείνειν ἀναπολόγητοι, οὔτε τῶν δευτέρων αἱ θλίψεις τοὺς ἐμποδίζουσι τοῦ νὰ ἦναι εὐδαίμονες.

§. ζ'. Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης εἰς ὅλα τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ προνοίας ὁ ἄνθρωπος, ὡς εὐγενέστατον πάντων τῶν ὄντων (§. δ'.), ἀπολαύει ἐξαίρετόν τινα χηδεμονίαν καὶ προμήθειαν.

Σημ. Δύω τινὰ μάλιστ' ἀποδεικνύουσι τὴν ἐξαίρετον περὶ τοὺς ἀνθρώπους πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Α'). Ὅτι ὁ Θεὸς δεικνύει εἰς τὸν ἄνθρωπον πολλὰς ὁδοὺς καὶ μέσα φέροντα πρὸς ἀρετήν, διὰ πλούτου, διὰ πενίας, διὰ διαφόρων τῆς τύχης μεταβολῶν ὁδηγῶν τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐκλογὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ. Β'.) Ὅτι τὰς κακίστας τῶν ἀνθρώπων βουλὰς μετατρέπει πολλάκις εἰς ἀγαθόν, ὥστε πολλάκις ἀνεπαισθήτως ἐκ πράξεώς τινος πονηρᾶς ὁδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀγαθόν, καθὼς ὁ θεῖος Παῦλος ἀπὸ θερμοτάτου διώκτου τῶν Χριστιανῶν μετετράπη εἰς Ἀπόστολον καὶ διδάσκαλον τῶν ἐθνῶν (α)· καὶ οἱ τῶν πιστῶν διωγμοὶ συνήργησαν εἰς αὔξησιν τῆς πίστεως.

ΑΡΘΡΟΝ Γ'.

Περὶ θεοσεβείας.

§. η'. Ἐκ τῶν προειρημένων συμπεραίνεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὡς κτίσμα λογικόν, χρεωστεῖ νὰ λατρεύῃ πιστῶς τὸν δημιουργὸν καὶ προνοητὴν αὐτοῦ Θεόν.

Σημ. Ὁ ἄνθρωπος μόνος μεταξὺ τῶν ὁρωμένων κτισμάτων φαίνεται ἐστολισμένος μὲ λόγον καὶ νοῦν· αὐτὸς μόνος λοιπὸν δύναται

(α) Πραξ. κϐ. 4—21.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αὐτὸν εἰς ἀπόγνωσιν ἀθεράπευτον· τοιαῦτα δὲ εἶναι δαρμοὶ καὶ περιωθήσεις καὶ κολαφισμοί, καὶ εἴ τι ἄλλο προσήκει εἰς ὠμότητα τυραννικὴν καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ δαμάζειν θηρία καὶ θηριογνώμονας βαρβάρους ἢ ἀνδράποδα ἐξωλέστατα. Ἀνθρώπους δὲ λογικοὺς καὶ πρὸς χρησιμότητα καὶ σοφίαν καὶ μάλιστα πρὸς ἱερατείαν παιδευομένους ἄγει λόγος καὶ ἀγαθὸν παράδειγμα, καὶ οὐχὶ κολάσεις καὶ τιμωρίαι, καὶ αὐταὶ βίαιοι καὶ σκληραὶ καὶ ἐγγὺς ἀπανθρωπίας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προειρημένας καὶ τὰς ταύταις ὁμοίας ἐμφρόνους ἐπιτιμήσεις ἔστω ῥητῶς ἀπηγορευμένη πᾶσα χλεύη καὶ διακωμώδησις καὶ μυκτηρισμός, γινόμενα κατὰ πρόσωπον τοῦ τιμωρηθέντος ἐξ ἀφιλανθρώπων, ἂν τύχωσί τινες, συμμαθητῶν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κυβερνήτης χρεωστεῖ νὰ ἐκφέρῃ τὴν καταδίκην φιλανθρώπως καὶ συμπαθῶς χωρὶς βρασμοῦ ὀργῆς, χωρὶς κραυγῶν ἀγρίων, χωρὶς λόγων ὑβριστικῶν. Τὸ ἀκριβοδίκαιον περὶ τὴν τοῦ πταίσματος κρίσιν, καὶ ἡ τῆς ποινῆς πρὸς πάντας ὁμοίως ἰσότης, καὶ ὁ προφανὴς τοῦ ἁμαρτόντος ἔλεγχος, ὅστις δὲν ἀφίνει πλέον εἰς αὐτὸν ἀπολογίαν, ταῦτα πάντα συνημμένα μετὰ τῆς πραότητος καὶ συμπαθείας τοῦ καταδικαστοῦ, θέλουσιν ἀναγκάσει καὶ αὐτὸν τὸν ἁμαρτόντα νὰ καταδικάσῃ αὐτὸς ἑαυτόν, μὴ ἀφίνουσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ νὰ ἐξαγριωθῇ ἀδιαλλάκτως κατὰ τοῦ Κυβερνήτου.

ις) Ἐξ ὅσων εἴπομεν σκιαγραφοῦντες ἔν τε τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ πρὸ τούτου κεφαλαίῳ τὰ καθήκοντα τοῦ Κυβερνήτου, συμπεραίνεται καθαρῶς ὁποῖός τις πρέπει νὰ ἦναι ὁ ἀνήρ. Ὁ Κυβερνήτης ἵνα ἦναι ἄξιος τοῦ ὀνόματος, χρεωστεῖ νὰ ὑπάρχῃ διαφερόντως σοφὸς καὶ πολυμαθής. Νὰ ἔχῃ δὲ καὶ λόγου πειθὼ καὶ πεῖραν τοῦ κόσμου, καὶ βαθεῖαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως γνῶσιν καὶ σύνεσιν πολιτικήν, ἧς ἄνευ οὔτε τὰς διαθέσεις καὶ κλίσεις τῶν ὑπ'αὐτὸν δύναται νὰ διακρίνῃ, οὔτε τὰς παρεμπιπτούσας ὑποθέσεις νὰ διευθύνῃ καλῶς. Μετὰ δὲ πάντων καὶ πρὸ πάντων παρ'αὐτοῦ ἀπαιτεῖται καρδίας ἀγαθότης καὶ βίος ἀκηλίδωτος καὶ ἦθος ἄπλαστον καὶ φιλάληθες καὶ εἰλικρινές, καὶ ζῆλος ἔνθεος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ, καὶ πατρικὴ πρὸς τοὺς τροφίμους ἀγάπη, ἐὰν μέλλουσιν οἱ λόγοι αὐτοῦ νὰ καρποφορήσωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κυβερνωμένων, καὶ νὰ διατηρῶσιν αὐτοὺς εἰς ἀκατανάγκαστον πειθαρχίαν. Πεπεισμένος λοιπὸν ὁ καθολικὸς τῆς Ἀκαδημίας Κυβερνήτης περὶ τοῦ βάρους καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἰδίων καθηκόντων, καὶ ὅτι ἐκ τῆς ἀναξιότητος αὐτοῦ ἢ ἀμελείας ἢ καὶ ἐκ τοῦ κακοῦ παραδείγματος βλαστάνουσι μέγιστα κακά, καὶ κινδυνεύουσι νὰ διαφθαρῶσιν ἀνθρώπων ψυ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χειμήλιον, χαίροντες εἰς αὐτήν, καὶ εὑρίσκοντες τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἀγαθοεργίας των καὶ εἰς τὴν γαλήνην καὶ εὐφροσύνην τῆς συνειδήσεώς των καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνεκλάλητον μακαριότητα, καθὼς ὁ Σωτὴρ αὐτὸς τοὺς βεβαιόνει, «Ἐάν τις, λέγων, ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» (Ἰωάν. ιδ, 23). Τῶν μακαρίων τούτων ὁ ἐπισημότατος χαρακτὴρ εἶναι ἡ μετριοφροσύνη, οἵτινες ἀφ' οὗ κάμωσιν, ὡς ὀφείλουσι, ἐπιμελῶς τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διαταχθέντα, λέγουσι πάλιν «ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν» (Λουκ. ιζ, 10). Οἱ δὲ ταλαίπωροι καταφρονηταὶ τῶν θείων ἐντολῶν, καὶ εἰς τὴν γῆν ζῶσι δυστυχῶς, τυραννούμενοι ὑπὸ τῆς ἰδίας συνειδήσεως καὶ τῆς ἀτιμίας τοῦ ὀνόματός των, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν θέλουσι κολασθῆν αἰωνίως, καταμαρτυρούμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον παρέβησαν· διότι «Ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται» (Ρωμ. β, 12).

Σημ. Δ'. Ἀπὸ τὴν διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐντολῶν ἐνεργουμένην πίστιν γεννᾶται ἡ εἰς Θεὸν ἐλπὶς τῶν πιστῶν, ἥτις συνιστᾷ τὸ Γ'. τῆς Κατηχήσεως μέρος (Προοίμ. §. ε'), εἰς τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἤδη μεταβαίνομεν.

ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΜΕΡΟΣ Γ'.

Περὶ Ἐλπίδος.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

§. ά. Ἡ ζῶσα πίστις γεννᾷ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνταμοιβῆς τῶν ἀγαθῶν, ἡ δὲ ἐλπὶς βεβαιοῦται διὰ τῆς θερμῆς πρὸς Θεὸν προσευχῆς.

Σημ. Α'. Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται νὰ πράξῃ οὐδὲν ἀγαθόν (α). Διὰ τοῦτο ἀφ' οὗ ἅπαξ γνωρίσῃ τὸν Δημιουργόν του, ὑπ' αὐτοῦ ἐλπίζει ὅτι θέλει ὁδηγηθῆν εἰς ὅλας τὰς τῆς σωτηρίας ὁδούς, διὰ τῶν ὁποίων καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν θεοφιλῶς θέλει ζήσειν, καὶ τὴν μέλλουσαν δόξαν θέλει κληρονομήσειν (Μερ. Α. Τμήμ. Β. Ἄρθ. ΙΑ' καὶ ΙΒ. §. λά. λβ'.)· διότι ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ ἐκπηγάζει ἡ συνεργία καὶ βοήθεια οὐχὶ μόνον εἰς τὰ πνευματικὰ ἔργα τὰ πρόξενα τῆς αἰωνίου μακαριότητος, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς περιστάσεις.

(α) Ἰωάν. ιε, 4—5.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ην ταύτην· λέγω δὲ φθόνον, σκληροκαρδίαν, ὑπερβολικὴν φιλαυτίαν, (στλ. β΄.) εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἀνταγαπᾶται ὑπ' αὐτοῦ, ἀπεχόμενος πὸ πᾶν ὅ,τι ἐμποδίζει τὴν ἀνταγάπησιν ταύτην καὶ σκανδαλίζει τὸν λησίον του, λέγω δὲ ὀργὴν κατ' αὐτοῦ, ἐρεθισμόν, καταφρόνησιν, ἀν-τεκδίκησιν διά τινα λύπην ἢ ἀδικίαν ἐλαφράν, καὶ τὰ τοιαῦτα· διότι ρέος τῆς ἀγάπης εἶναι καὶ νὰ ὑποφέρωμεν μὲ ὑπομονὴν τὰς παρὰ ῶν πλησίον ἀνεκτὰς ἀδικίας, νικῶντες μὲ τὸ ἀγαθὸν τὸ κακόν. Τῶν ε ἀποτελεσμάτων τῆς ἀγάπης τὰ εἴδη εἶναι τρία· ά.) εὐποιΐα περὶ τὸ σῶμα, ὁποῖα εἶναι τῆς ἐλεημοσύνης τὰ ἔργα, ὅσα ἀποβλέπουσι τὴν δια-τήρησιν τῆς ζωῆς, καὶ ὑγείας, καὶ τιμῆς, καὶ ἀναπαύσεως τοῦ πλησίον, τὰ ὁποῖα ἕκαστος χρεωστεῖ ἐξ ἀνάγκης νὰ πράττῃ (α)· β΄.) εὐποιΐα περὶ τὴν ψυχήν, ὁποῖα εἶναι τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχικὴν ἀποβλέποντα ἔργα, ἤγουν παρηγορία τῶν λυπουμένων, ἀνάκτησις τῶν ἀπηλπισμένων, ἐπιστροφὴ τῶν ἁμαρτανόντων μὲ φρόνησιν, καὶ ζῆλον, καὶ εἰλικρίνειαν καὶ ἐπιείκειαν γινομένη, διδασκαλία τῶν ἀμαθῶν διὰ λόγων καὶ διὰ παραδειγμάτων ἀγαθῶν, ἀποφυγὴ παντὸς σκανδάλου βλάπτοντος τὸν πλησίον, καὶ τὰ τοιαῦτα (β)· γ΄.) θερμὴ ζήτησις τῆς πρὸς πάντα τὸν πλησίον εἰρήνης (γ), διὰ τῆς ὁποίας ὑπάρχουσαν μὲν τὴν εἰρήνην δια-φυλάττομεν, φυγοῦσαν δὲ διά τινα περίςασιν πάλιν ἀνακαλοῦμεν. Τοῦτο δὲ γίνεται ἐὰν ἀποδίδωμεν εἰς ἕκαστον τὸ ὀφειλόμενον, καὶ ἐὰν ὑποφέρω-μεν τὰ ἐλαττώματά του, καὶ ἐὰν διαιρεθέντες ποτὲ μετανοῶμεν εὐθὺς διαλύοντες τὴν ἔριν, καὶ φιλιονόμενοι εἰλικρινῶς. Σημειωτέον δέ, ὅτι ἡ πρὸς τὸν πλησίον αὕτη ἀγάπη ἀποβλέπει γενικῶς ὅλους τοὺς ἀνθρώ-πους χωρὶς ἐξαίρεσιν, εἴτε φίλους, εἴτε ἐχθρούς, εἴτε ὁμογενεῖς, εἴτε ἀλλοεθνεῖς· διαφέρει δὲ κατὰ βαθμοὺς ἀναλόγους πρὸς τοὺς βαθμοὺς τῆς πλησιεστέρας σχέσεως πρὸς ἕκαστον πλησίον μας, κατά τε πίστιν καὶ κατὰ φυσικὴν τοῦ σώματος συγγένειαν θεωρουμένης, ὡς εἴπομεν (Μερ. Β. Ἄρθρ. Γ΄. §. δ΄). Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς τοῦ πλησίον ἀγάπη. Ὅσοι δὲ ἀγαπῶσι χωρὶς νὰ δείξωσιν ἀγάπης ἔργα, ἀλλὰ μόνον διὰ λόγων εὐνοϊ-κῶν, καὶ ἐξωτερικῶν φάσεων πολιτισμοῦ καὶ εὐπροσηγορίας ἐνδεικτι-κῶν, οὗτοι εἶναι ὑποκριταί, καὶ οὐχὶ πιστοὶ ἀδελφοί (δ).

(α) Α. Ἰωάν. β, 17. Α. Τιμοθ. δ, 10. — (β) Ἑβρ. ι, 24. Ἰακώβ. ε, 9. Ρωμ. ιβ. 19. Α. Πέτρ. γ, 9.—(δ) Α. Ἰωάν. γ, 18.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, τὸ δὲ ὕδωρ ἀντὶ τῆς τάφῆς, τὸ δὲ ἔλαιον ἀντὶ Πνεύματος ἁγίου, ἡ σφραγὶς ἀντὶ σταυροῦ, τὸ δὲ μύρον βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας» κτλ.

Σελ. 561. στχ. 20. Ἐφείσθω ἡμῖν τῇ Ἑλληνικῇ Βιβλιογραφίᾳ τι συνεισφέρουσι σημειώσασθαι ὅτι τῶν τοῦ Ἁγ. Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ Συλλογιστικῶν Κεφαλαίων ἔκδοσις ἐγένετο καὶ τῷ 1784 ἐν Βιέννῃ εἰς 12ον ἐν σελίσιν 117. μετ' ἐπιγραφῆς. «Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ Ἀρχ. Ἐφέσου Κεφάλαια Συλλογιστ. πρὸς Λατίνους περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως· καὶ κατὰ τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀκινδυνιστῶν· τύποις ἐκδοθέντα δαπάνῃ μὲν τοῦ Ἐξοχωτ. καὶ Σοφολ. Ἰατροῦ Κυρίου Θεοδοσίου Κουτουνίου τοῦ ἐκ Βερροίας τῆς Μακεδονίας· διορθώσει δὲ Γεωργίου Βεντότη τοῦ ἐκ Ζακύνθου». Ἔχει δὲ καὶ σύντομον πρόλογον τοῦ ἐκδότου, ἐν ᾧ λέγεται, ὅτι ὁ ζηλωτὴς Κουτούνιος ἐκ χειρογράφου τῆς Βενετίας ἀντιγραψάμενος; ἔδωκε τῷ ἀοιδίμῳ Εὐγενίῳ, ἵν' ἔν Ἄθῳ ἐκδοθῶσιν τῷ αψν. Ἀλλ' ὁ Εὐγένιος τοῦτο μὲν οὐχ οἷός τ' ἐγένετο περᾶναι, δι' ἀντιγραφῆς ὅμως διέδωκεν αὐτὰ πολλαχοῦ· ἐκ τοιούτου δ' ἀντιγράφου ἐγένετο, φησίν, ἡ ἐν Λειψίᾳ ἔκδοσις αὐτῶν μετὰ τοῦ περὶ βαπτίσματος συγγράμματος τοῦ Κυρίλλου. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κουτούνιος πρὸς πλείω τοῦ γένους ὠφέλειαν ἐξέδωκεν αὐτὰ καὶ ἰδίᾳ μετὰ τοῦ κατὰ τῶν Ἀκινδυνιστῶν, παραβληθέντα πρός τε τὴν τῆς Λειψίας ἔκδοσιν καὶ πρὸς δύο χειρόγραφα τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, ἤτοι πρὸς τὸ ἐν τοῖς Ἑλλ. φιλοσοφικοῖς καὶ φιλολογικοῖς ρκδ (φύλ. 69—83) τῶν πρὸς Λατίνους τινά, καὶ τὸ πρὸς ἐν τοῖς θελογ. ροα (φύλ. 1—11) τὸ κατὰ Ἀκινδυνιστῶν. Ἀλλ' οὐδαμοῦ οὐδεμία σεσημείωται τῶν χειρογάφων διάφορος γραφή, ἐκλεξαμένου, ὡς ἔοικε, τοῦ ἐκδότου μόνον τὰς κρείττους. Φαίνεται δ' ὅτι οὐδ' ὁ ἀοίδιμος Εὐγένιος ἐγίνωσκε τὴν ἔκδοσιν ταύτην τῷ 1797 ἐκδιδοὺς τὰ πρὸς Λατίνους Κεφάλαια ἐν τῷ δευτέρῳ Τόμῳ τῶν τοῦ Ζοιρνικαβίου (σελ. 709—742), ἔκ τινος ἴσως τῶν προῤῥηθέντων ἀντιγράφων· αὐτὸς γάρ φησι μόνον ὅτι τὸ συγγραμμάτιον «εἰς τόδε μὲν ἀπρόϊτον ταῖς Λατινων Βιβλιοθήκαις λανθάνον, χερσὶ δὲ ταῖς ἐμαῖς οἷον τι ἔρμαιον ἐμπεσόν». Ὅτι δὲ ἠγνόει αὐτήν, δῆλον ἐκ τῆς παραβολῆς· καὶ γὰρ πολλὰ ἐν τῇ Κουτονείῳ ἐκδόσει κεῖνται πληρέστερα· οἷον σελ. 709. στ. 11. πρὸ τοῦ θεότητος πρόσκειται ὑπερθέου. ἐλλείπει δὲ ὁ στ. 15 πρὸ τοῦ «εἰς τὸ» παρέλκων καί. πρόσκειται δὲ στ. 19. ἴδιον πρὸ τοῦ «προβάλλειν»· ἐν δὲ σελ. 710. στ. 6 ἀντὶ ταύτης γέγραπται τούτων (οὐ πάνυ τι ὀρθῶς)· στ. 23· μετὰ τὸν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κλησιῶν, μυρίζουσα μόνον τοὺς προσιόντας, ἀποκηρύττοντας μὲν διὰ λιβέλλου τὰς δόξας τὰς πατρίους, ὁμολογοῦντας δὲ τὰς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Περὶ δὲ τοῦ φρονήματος τῶν ἔξω τῆς Ῥωσσίας ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ἁπαντῶ ἱστορικώτερον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1844 ἐπὶ Γερμανοῦ πατριαρχεύοντος εὑρέθην ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἦλθεν ἐκ Παρισίων δύο Δυτικῶν ἱερέων ἀναφορὰ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ζητούντων ἵνα γένωνται ἀποδεκτοὶ προσιόντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν μετὰ τῶν ἐνοριτῶν αὐτῶν, ὁμολογοῦντες μὲν τὰ τῆς εὐσεβείας, μόνῳ δὲ τῷ θείῳ μύρῳ χρισθέντες· Ἀνεγνώσθη ἐπὶ Συνόδου (παρῆν δὲ κἀγώ) ἡ ἀναφορά, καὶ σκέψις ἰδιαιτέρα γέγονε περὶ τοῦ ζητήματος. Οἱ μὲν οὖν ἔλεγον, ὅτι δεκτέον ἂν εἴη τοὺς προσιόντας οἰκονομίας χάριν ἐπὶ σωτηρίᾳ πολλῶν καὶ πλατυσμῷ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ παρῆγον τὸ παράδειγμα τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας. Εἷς δέ τις προσέθηκε καὶ ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, καὶ μετὰ τὸ σχίσμα τοὺς Δυτικοὺς μύρῳ μόνῳ χρίουσα προσεδέχετο· καὶ φέρεταί τις ἐπὶ τούτῳ συγγεγραμμένη χειρόγραφος διατύπωσις, ὅπως δεκτέον τοὺς προσερχομένους (φαίνεται δὲ ἡ διατύπωσις αὕτη γενομένη μετὰ τὸ 1215 ἔτος μ. χ. διότι ἐν τῷ δ' κανόνι τῆς κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἐν Λατεράνῳ τῆς Ῥώμης ἀθροισθείσης τοπικῆς Συνόδου τῶν Δυτικῶν ἀναφέρεται καὶ ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ ἀναβαπτίζουσι τοὺς προσερχομένους τῇ αὐτῶν Ἐκκλησίᾳ). Οἱ δὲ πλεῖστοι ἀντέφησαν, ὅτι «Οἰκονομητέον μέν, ἀλλὰ μὴ παρανομητέον»· καὶ ὅτι, ἴσως ἕως τότε (μετὰ τὸ 1215) οἱ Δυτικοὶ οὕπω εἶχον νομοθετήσαντες τὸν ἁπλοῦν ῥαντισμὸν ἀντὶ τοῦ βαπτισματος· διὸ καὶ ἡ Ἐκκλησια καί τοι πρότερον αὐτοὺς (μετὰ το σχίσμα) προσερχομένους ἐβάπτιζεν ὡς αἱρετικούς, ἕγνω μετὰ ταῦτα δέξασθαι τὸ κατ' αὐτοὺς βάπτισμα (μήπω ἐκφυλισθὲν εἰς τὸν ῥαντισμόν) χάριν οἰκονομίας. Αὐτοὶ δὲ ἔκρινον τηρητέον τὸν

νοκεντίου τὰς διδαχὰς καὶ τὰς τῶν ἡμετέρων ἱεραρχῶν κατηχήσεις. Πλὴν ἀλλ' ἐκ μέρους ἡμῶν ψυχρὰ καὶ ἀσύμφωνος ἄχρι τοῦδε ἡ ἀποδοχὴ τῶν τοιούτων αὐθορμήτων προσηλύτων. Πόθεν τοῦτο; Οὐχὶ μόνον τὰ δεινὰ αἰτιολογοῦσι τὴν ἀδιαφορίαν, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερον αἴτιον. Ἡ μὲν Ῥωσσικὴ Ἐκκλησία στοιχοῦσα παλαιοτάτῳ κανόνι, δέχεται τοὺς ἑτεροδόξους κατηχοῦσα καὶ χρίουσα τοὺς προσερχομένους, τῷ ἁγίῳ μύρῳ. Οἱ δὲ ἐκτὸς τῆς Ῥωσσίας ὀρθόδοξοι Ἱεράρχαι ἀπαιτοῦσι τὴν ἀναβάπτισιν. Παρέπεται καὶ ἕτερον κύριον ἐρώτημα. Ἱερεῖς Λατῖνοι ζητοῦσι τὴν ἕνωσιν· ὑπόκεινται ἆρά γε ἢ οὔ εἰς δευτέραν χειροτονίαν; Περὶ τοῦ πρώτου ἐρωτήματος καίτοι μάχονται ἀλλήλοις οἱ ἀρχαῖοι κανόνες, ποτὲ μὲν δεχόμενοι καὶ Ἀρειανῶν βάπτισμα ὀρθῶς τετελεσμένον, ποτὲ δὲ θεσπίζοντες

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πολιτείας διαχειριζομένους, καὶ εἰς τοὺς εὐτελεστάτας ὑπηρεσίας ἐπιης ἐπιβάλλεται ὅρκος! Καὶ ὁ ἔσχατος ὑπηρέτης τοῦ δημοσίου ὀρκίεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον! Καὶ πρόκειται τὸ Εὐαγγέλιον ἁπάσης παλάμης, καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιόρκου, πρόχειρον ψηλάφημα! Ὀρκίζεται, ἂν θέλῃς, καὶ αὐτὸς ὁ δήμιος εἰς τὸ Εὐαγγέλιον!

Ὅταν πάλιν ὁ μὲν θεῖος νόμος ἀπαγορεύῃ πᾶσαν ἀσέλγειαν, καὶ πάντας τοὺς ἀφηνιαστὰς σωφρονίζων κολάζῃ κόλασιν ἀνώδυνον καὶ σωτήριον· ὁ δὲ νόμος ὁ πολιτικὸς ἐξ ἐναντίας μόνους τοὺς ἐγκαλουμένους ἐπὶ βίᾳ δικάζῃ, τὰς δ' ἐκουσίας ἀκολασίας καὶ παρανομωτάτας λαγνείας δημοσίως ἀθεμιτουργουμένας ἀποβλέπῃ σιωπῶν, ἀνάλγητος καὶ ψυχρός, μηδὲ συνεργῇ, πλαγίως κἄν, πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ὑπεράσπισιν τῆς ὑπὸ τῶν θείων νόμων διαγορευομένης εὐταξίας καὶ σεμνότητος· τότε τίς ἀμφιβάλλει ὅτι ἀνοίγεται θύρα μεγάλη εἰς τὴν ἀκολαστοτάτην ἐπιθυμίαν, ἀφ' ἧς ῥέουσιν αἱ παρανομώταται πράξεις καὶ δυστυχίαι, καὶ κοιναὶ καὶ ἴδιαι; Τότε αἰδὼς μὲν καὶ σωφροσύνη καὶ κοσμιότης ἠθῶν χριστιανικῶν, καὶ αὐτὸ δὲ πολλάκις τὸ γαμήλιον σέβας, ἀποβαίνουσι παρὰ πολλοῖς ὀνόματα κοῦφα καὶ ψυχρά· πολλαπλασιάζονται δὲ γυναίων ἀργῶν, ὀκνηρῶν, ἀθλίων ἀγέλαι, ζῶσαι καὶ τρυφῶσαι ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος καταισχύνης, καὶ ἑαυτάς τε τῆς σωτηρίας ἀποστεροῦσαι, καὶ τὴν πολιτείαν ἀπὸ τοσούτων ἐργασίμων χειρῶν καὶ οἰκογενειῶν καὶ πάντων τῶν ἐκ τοῦ τιμίου γάμου καὶ τῆς φιλεργίας καλῶν· ἀπόλλυται δὲ τὸ κάλλιστον ἄνθος τῆς νεότητος καὶ τῆς ὑγείας, καὶ δυστυχοῦσιν ὁλόκληροι οἰκογένειαι· πληροῦται δὲ νόθων καὶ πολλάκις ἐμβρυοκτόνων μιασμάτων ἡ πολιτεία· θριαμβεύει δὲ ἡ αἰσχρουργία, σοβοῦσα ὀρθῷ τῷ μετώπῳ καὶ μετὰ προνομίων. Καὶ εἶδεν ὁ ἥλιος εἰς πόλεις χριστιανῶν ὀρθοδόξων δημόσια οἰκήματα διωρισμένα, καὶ γραμμάτια ἀντίθεα ἐκδεδομένα πρὸς ἄνετον καὶ ῥητὴν ἀθέτησιν τῆς ἕκτης ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ! Τοιαῦτα τῆς παρὰ τῶν νόμων περὶ τὰς δημοσίους αἰσχύνας ἀδιαφορίας τ' ἀποτελέσματα!

Ἀλλὰ (λέγεις) τὰ περὶ τῆς σωφροσύνης καὶ κοσμιότητος παραγγέλματα κατέλιπεν ὁ νομοθέτης εἰς τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ὀρθὴν τῶν νέων ἀγωγήν. Ναί. Καὶ ταῦτα μάλιστα καὶ πρώτιστα συνεργοῦσιν εἰς σωφροσύνην, ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ ὁ νόμος ὁ πολιτικός. Ὅταν δὲ οὗτος καθαιρῇ ὅσα δι' ἐκείνων οἰκοδομοῦνται, τότε ποία καὶ τῆς πνευματικῆς νουθεσίας καὶ τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς ἡ πρὸς κοινὴν εὐτα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Σημ. Β΄. Ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ γίνηται ὁσάκις μᾶς τύπτει ἡ συνείδησις διὰ καμμίαν ἁμαρτίαν, ἢ κἂν ὁσάκις προετοιμαζόμεθα διὰ τὴν θείαν κοινωνίαν. Διετάχθη δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸ μυστήριον τοῦτο ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (α), ἐκλεγούσης ἄνδρας ἱεροὺς καὶ φρονίμους, νὰ θεραπεύωσιν ὡς σοφοὶ ἰατροὶ τῶν ἁμαρτανόντων τὰς πληγάς.

§. λθ΄. Τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καθιερόνει διὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν καὶ διακόνων τὸ ἐκλεχθὲν ἐπιτήδειον μέλος εἰς τὴν αὐτὴν διακονίαν, διὰ νὰ ἱερουργῇ τὰ μυστήρια καὶ νὰ ποιμαίνῃ τοῦ Χριστοῦ τὸ ποίμνιον.

Σημ. Α΄. Εἰς τὴν πνευματικὴν τῆς Ἐκκλησίας διοίκησιν ἐκλέγει ἡ κοινότης, καὶ διὰ τῆς κοινότητος αὐτὸς ὁ Κύριος, μέλος ἄξιον τῆς ποιμενικῆς ἀξίας, τὸ ὁποῖον, ἀφ' οὗ διὰ τῶν κατωτέρων βαθμῶν κατὰ τάξιν χωρήσῃ, χειροτονεῖται εἰς ἱερέα ἀπὸ τοὺς πρώτους ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας, ὁποῖοι εἶναι οἱ ἐπίσκοποι, ἢ εἰς ἐπίσκοπον ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους. Ἡ χειροτονία γίνεται διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐνώπιον τῆς Κοινότητος, ἡ ὁποία ἐκφωνεῖ τὸ Ἄ ξ ι ο ς. Τῆς δὲ ἀξιότητος τοῦ ποιμένος δύω εἶναι μάλιστα τὰ χαρακτηριστικά· ἀ.) διαγωγὴ ἀνεπίληπτος· καὶ β΄.) δύναμις τοῦ διδάσκειν καὶ νουθετεῖν· διότι ὁ ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, πρέπει νὰ ἦναι τύπος τῶν πιστῶν «ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ» (β). Ἀλλὰ περὶ τῶν καθηκόντων τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας εἴπομεν τὰ προσήκοντα (§. λά. Σημ.).

Σημ. Β΄. Τῆς χειροτονίας τὸ μὲν ὄνομα εἶναι παλαιὸν Ἑλληνικόν, ἄλλο τι σημαῖνον εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν διὰ τῆς ἐπάρσεως τῶν τοῦ δήμου χειρῶν δηλονότι ἐκλογὴν τῶν χ ε ι ρ ο τ ο ν η τ ῶ ν λεγομένων ἀ ρ χ ῶ ν, οἷον Ταξιάρχων καὶ Στρατηγῶν (Πλούταρχ. ἐν βίῳ Περικλ.), ἢ ἁπλῶς τὴν ἀνάνευσιν καὶ κατάνευσιν τοῦ δήμου περὶ τῶν πρακτέων. Ἡ δὲ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ χειροτονουμένου γινομένη πρᾶξις φαίνεται ὅτι ἦτο ἀρχαία Ἰουδαϊκὴ συνήθεια· διότι οὕτως ἐχειροτόνησε διάδοχόν του ὁ Μωϋσῆς τὸν Ἰησοῦν, ὡς ἀναγινώσκο-

---

(α) Πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. Πράξ. ιθ, 18. καὶ Ἰακώβ. ε, 16. καὶ Μάρκ. α, 5. — (β) Α. Τιμοθ. δ, 12, καὶ Β. Τιμόθ. δ, 2. καὶ Ματθ. κη, 20.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ τὰς παρὰ πολὺ λεπτὰς καὶ ἀχρήστους διασκαριφίσεις τινῶν θεωρημάτων, ὅσαι κατασκελετεύουσι τὸ πνεῦμα καὶ περιπλέκουσιν εἰς ἀμφιβολίας ἐπιβλαβεῖς, καὶ βιάζουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ γείνῃ ὕποπτος καὶ ἀπρόθυμος καὶ ψυχρὸς καὶ εἰς αὐτὰ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας τὰ καθήκοντα καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου τὰς ὠφελίμους πράξεις. Τί ὠφέλησαν, παρακαλῶ, τοὺς νέους σπουδαστὰς τῆς Φιλοσοφίας ὑπερεκπερισσοῦ τινες διαβατικαὶ λεπτολογίαι καὶ ὑπέρσοφοι ἀμφιβολίαι περί τινα φιλοσοφικὰ θεωρήματα; Ἔγειναν ἐξ αὐτῶν πολλοὶ (δὲν βλέπεις;) χρήσιμοι εἰς τὴν πολιτείαν καὶ ἐνάρετοι καὶ θεοσεβεῖς, διότι ἔμαθον, ὅτι τὸ μηδὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἄπειρον, καὶ ὅσας ἄλλας τοιαύτας δόξας παρὰ πολὺ σοφὰς καὶ σκοτεινὰς διδάσκει ἐνίοτε ἡ νεωτέρα φιλοσοφία! Ταύτας δὲ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν σοφῶν Εὐρωπαίων ἐξήλεγξαν καὶ διεκωμώδησαν. Μὴ, Ἑλλήνων Ἕλλην διδάσκαλε! μή, δι' ἀγάπην Θεοῦ, ζηλεύσῃς μηδὲ συγγράψῃς μηδὲ διδάξῃς τοιαῦτα λεπτοσοφιζῶν ἀπέραντα καὶ βλαβερὰ λεπτολογήματα! Τοιοῦτοι ὑπέρξηροι σκαριφισμοὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι καλοὶ νὰ καρποφορήσωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων ἀκροατῶν σου, εἰ μὴ τύφον καὶ δοκησισοφίαν καὶ φαντασιοκοπίας ἀλόγους, καὶ, τὸ χείριστον, πυῤῥωνισμοὺς καὶ ἀμφιβολίας πρὸς πᾶσαν λαμπρὰν ἀλήθειαν καὶ πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν καὶ θρησκευτικήν. Ἂν ἐμφυτεύσῃς εἰς αὐτοὺς τοιαύτας δόξας, μὴ ἀμφιβάλῃς, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλεις ἰδεῖν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν τὰ μὲν ἀχρεῖα σοφούς, τῶν δὲ χρησίμων ἀμαθεῖς· καὶ δεινοὺς μὲν καὶ δριμεῖς νὰ καταφρονῶσι τὰ καθεστῶτα, καὶ νὰ μυκτηρίζωσι πάντα τὰ κοινῶς ὡς καλὰ καὶ τίμια καὶ ὅσια πρεσβευόμενα, ἀεροβατοῦντες εἰς τῶν ὑψηλῶν λήρων τὸ κενόν, σκαιοὺς δὲ καὶ ἀκάρδους καὶ παντάπασιν ἀβελτέρους εἰς τὸ νὰ νοήσωσι καὶ εἴπωσιν ἢ πράξωσιν αὐτοὶ καλόν τι καὶ χρήσιμον ἢ ἴδιον ἢ κοινόν. Θέλεις ἰδεῖν αὐτοὺς φιλοτιμουμένους παραπλήκτως, ὅπως φανῶσι τῶν ἱερῶν ἱερώτεροι, τῶν νόμων νομιμώτεροι, τῶν δικαίων δικαιότεροι, τοῦτ' ἔστι γυμναζομένους ὅπως καταστῶσι χρόνου προϊόντος πάντη βέβηλοι καὶ ἄνομοι καὶ ἄδικοι, καταπατοῦντες καὶ θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, εἴτε φανερῶς (ἂν δύνωνται) καὶ ἀναιδῶς, ἢ κρυφίως διὰ φόβον καὶ ὑπούλως καὶ ὑποκριτικῶς, φέροντες προβάτου σχῆμα καὶ λύκου γνώμην. Τότε, διδάσκαλε, ἀντὶ νὰ συμβάλῃς εἰς τὸν διὰ τῆς

ὑγιαίνουσι λόγοις, τοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται μηδὲν ἐπιστάμενος» κτλ. Α. Τιμοθ. ς. 3.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χεῖο καὶ ὡμολόγει· ἐπειδὴ δὲ ταύτην τὴν ἱερὰν παράδοσιν ἀνεμίγνυε μεθ' ἄλλων μυθαρίων καὶ γνωμῶν ἀτοπωτάτων καὶ πάσης ἀκοῆς καὶ γραφῆς καὶ προφορᾶς καὶ νοήσεως ἀναξίων, τὰς ὁποίας ὁ ἀλάστωρ ἐκεῖνος ὠνόμαζε παραδόσεις, διὰ τοῦτο θερμανθεὶς ὁ μακάριος Ἱερώνυμος καὶ διατεινάμενος ἀγωνιστικώτερον, ἔλαθε μετὰ τῶν Ἐλβιδίου μύθων συναποβαλὼν καὶ τὴν περὶ τοῦ Ζαχαρίου γνησίαν καὶ ἀληθῆ καὶ παρὰ τοῖς θεσπεσίοις Πατράσιν ἐγκεκριμένην παράδοσιν (α). Καὶ οὕτως, ὅσον κατὰ τοῦτο, ἐσφάλη προφανῶς ὁ γενναῖος τῆς εὐσεβείας προστάτης, προσκρούσας ἀστόχως, ἂν καὶ μὴ πρὸς τὴν ὀρθότητα τοῦ δόγματος, ἀλλ' ὅμως πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀκρίβειαν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας (ἔπαθε δὲ καὶ ἄλλοτε ἄλλα τινὰ σφάλματα τοιαῦτα ὁ ἱερὸς Ἱερώνυμος)· ὅθεν καὶ τὸν Βαραχίου Ζαχαρίαν εἶπε τὸν αὐτὸν καὶ τὸν υἱὸν Ἰωδαέ (β). Ἀλλ' ὅμως ὁ καὶ προγενέστερος Ἱερωνύμου καὶ ἐμβριθέστερος καὶ περὶ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις στάθμη τις ἀπαρέγκλιτος ἀναδεδειγμένος, Βασίλειος ὁ μέγας (τῷ 360), τὸν αὐτὸν ἀνακηρύττει Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου, καὶ τοῦ Προδρόμου Πατέρα, καὶ μάρτυρα τῆς Ἀειπαρθένου.

Καὶ ὁ πρὸ τοῦ Μ. Βασιλείου 150 χρόνους ἀκμάσας καὶ τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων γενόμενος μαθητής, Ὠριγένης ὁ θαυμάσιος, «Ζα-

---

(α) Ἱερών. κατὰ Ἑλβιδ. Κεφ. ἡ. Σημείωσαι δὲ ὅτι οὐδ' αὐτὴ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπεδέξατο τὴν γνώμην τοῦ μακαρίου Ἱερωνύμου· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἑορτάζει τὴν ἐν τῷ ναῷ εἴσοδον τῆς Θεομήτορος (βλ. **Baronij Sicrum Martyrol. Romanum p. 791. Coloniae, 1610**). Παρατρέχομεν πολλοὺς τῶν ἐπισημοτάτων Δυτικῶν Ἐκκλησιαστικῶν, οἵτινες καὶ ἐν συγγράμμασι καὶ ἐν ταῖς ἐπ' ἄμβωνος ὁμιλίαις ἐτίμησαν τῶν Εἰσοδίων τὴν ἑορτήν· τούτων ἐστὶ καὶ ὁ περίφημος Γάλλος ἱεροκήρυξ **Bourdaloue**.

(β) Καὶ Συμεὼν ὁ Λογοθέτης (Χρονικ.) ἔπεσεν εἰς τὸν αὐτὸν παράδοξον ἀναχρονισμόν, ὀνομάσας τὸν γενέτην τοῦ Προδρόμου Ζαχαρίαν υἱὸν Ἰωδαέ. Τοῦτο τὸ παράπτωμα εὑρίσκεις καὶ εἰς τὸ παράτισιν ἀμφιβαλλόμενον Περὶ βίων Προφητῶν συνταγμάτιον τοῦ Ἐπιφανίου. Τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὸν Τύρου Δωρόθεον ψευδῶς ἐπιγράφεται. Ἐκ τούτου μετέγραψε καὶ τοὺς τῶν Προφητῶν βίους ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Πασχαλίου χρονικοῦ Τ. ά. σελ. 274 κξ. ἐκδ. Bon. Ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ Ζαχαρίου τοῦ προφήτου (τοῦ ἐπὶ Δαρείου) σελ. 284. Ἀλλ' ἐν σελ. 412 τὸ αὐτὸ Χρονικὸν αὐτὸν τοῦτον τὸν προφήτην Ζαχαρίαν τὸν Βαραχίου ὀνομάζει κατὰ λάθος υἱὸν Ἰωδαέ, συγχέον αὐτὸν μετὰ τοῦ παλαιοῦ Ζαχαρίου (τοῦ καὶ Ἀζαρίου), ὡς πάλιν μετὰ τούτου καὶ Συμεὼν ὁ Λογοθέτης συνέχεε ταυτίσας τὸν πατέρα τοῦ Προδρόμου (καθὼς προείπομεν). Οὕτως ἡ ὁμωνυμία παρεκτρέπει πολλάκις εἰς σύγχυσιν προσώπων καὶ χρόνων ἱστορικῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

η) Γεωγραφία συντομωτάτη τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἄλλη τῆς ἁγίας Γραφῆς μετὰ δύω πινάκων κεχαραγμένων εὐμεγέθως καὶ καθαρώτατα. θ) Ἰχνογραφία, καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ι) Αἱ πρώτισται ἀρχαὶ τῆς Γεωμετρίας.

Δ'. Ἐνιαυτός. α) Κατήχησις καὶ ἱερὰ ἱστορία, καὶ πλατυτέρα διδασκαλία εἰς τὰ τῆς πίστεως. β) Γραμματικὴ τῆς λαλουμένης γλώσσης. γ) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. δ) Συντάγματα ἐπιστολῶν, γραμμάτων ἐξοφλητικῶν, ὁμολογιῶν, συναλλαγματικῶν, κτλ. τρὶς τῆς ἑβδομάδος. δ) Ἀριθμητική, τρίς. ε) Γεωγραφία τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν, δίς. ς) Φυσικὴ ἱστορία (μετ' εἰκόνων, ἂν ἦναι δυνατόν), δίς. ζ) Γεωμετρία ἁπλουστάτη καὶ στερεομετρία, καὶ ἀρχαὶ τῆς Μηχανικῆς, τρίς. η) Φυσικὴ πειραματικὴ σύντομος, δίς. θ) Τεκτονική, ἅπαξ. ι) Ἀπαγγελία, ἤτοι γύμνασις εἰς τὸ ὀρθῶς ἀναγινώσκειν καὶ προφέρειν τρανῶς, δίς. ια) Ἰχνογραφία, καὶ τελειοτέρας ζωγραφίας ἀρχαί, καθ' ἡμέραν. ιβ) Ἀνάγνωσις Λατινικῶν στοιχείων, καὶ δι' ὑπαγορεύσεως γράφειν, ἅπαξ.

§. δ. Οὕτω διὰ τεσσάρων ἐνιαυτῶν διαπεραίνεται ἡ ἐν τοῖς κοινοῖς διδασκαλείοις παιδομάθεια, δι' ἧς διδάσκονται οἱ παῖδες τὰ παιδαγωγικὰ λεγόμενα μαθήματα τοῦ πρώτου βαθμοῦ· ἡ δὲ διάταξις τῶν τάξεων ἢ κλάσεων τῶν μαθητῶν, καὶ αἱ ὧραι τῶν μαθημάτων, πότε καὶ ποσάκις τῆς ἑβδομάδος πρέπει νὰ ἀναγινώσκηται καθ' ἕκαστον μάθημα, διορίζονται ὑπὸ τῆς φρονήσεως καὶ ἐμπειρίας τοῦ διδασκάλου, ὅστις γνωρίζει ἀκριβῶς πόσον πολύτιμος καὶ ἐπωφελὴς εἶναι ἡ ὀρθὴ τοῦ χρόνου χρῆσις, καὶ ἡ τῶν ὡρῶν διάταξις, καὶ ἡ ἀπὸ τῶν εὐκολωτέρων εἰς τὰ δυσκολώτερα βαθμηδὸν χειραγωγία. Ὁ διδάσκαλος θέλει διακρίνειν καὶ τὴν καθ' ἡλικίαν διάταξιν τῶν μαθητῶν, καὶ τὴν κατὰ τὰς νοερὰς αὐτῶν δυνάμεις διευθέτησιν. Πενταετῆ παιδία, φέρ' εἰπεῖν, μέχρι τοῦ ἑβδόμου ἐνιαυτοῦ, ἂν δὲν προχωρῶσιν, ἂς γυμνάζωνται πλειότερον εἰς τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ἐνιαυτοῦ τὰ μαθήματα· εἰ δὲ προκόπτουσιν εἰς ταῦτα, ἂς ἐπαναλαμβάνωσι τὰ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου ἐνιαυτοῦ, ὡς ἡλικίαν ἔχοντα μέχρι τοῦ ἑνδεκάτου καὶ δωδεκάτου ἔτους αὐτῶν, ἵνα λαμβάνωσι τὰς ἰδέας τῶν μαθήσεων ἐμμόνους καὶ σταθεράς. Ὅτι δὲ πρὸς τοῦτο συμβάλλει μάλιστα τὸ ἀποστηθίζειν, εἶναι φανερόν· διὰ τοῦτο θέλει γυμνάζειν τοὺς παῖδας καὶ εἰς τοῦτο ὁ διδάσκαλος, δίδων εἰς αὐτοὺς μικρά τινα εὔμορφα χωρία ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων βιβλίων, ἢ καὶ τροπάριά τινα ἐκκλησιαστικὰ ἵνα ἀποστηθίζωσι, καὶ γνωμικά, κα-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μεν (Ἀριθ. κζ. 23—23)· ἦτο δὲ καὶ αὕτη τύπος τοῦ μυστηρίου τῆς ἡ-
μετέρας Ἱερωσύνης, ἤτοι τῆς διὰ χειροθεσίας καθιερώσεως τῶν λειτουρ-
γῶν τοῦ Κυρίου, ἥτις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν ἀκόμη
χρόνων, καὶ ἀδιακόπως διέμεινε μέχρις ἡμῶν. Οὕτως ἀναγινώσκομεν
χειροτονοῦντας τοὺς Ἀποστόλους (Πράξ. ιδ, 23), «Χειροτονήσαντες δὲ
αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' Ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, πα-
ρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ» (καὶ Α. Τιμοθ. ε. 22). Ἐντεῦθεν ἕπεται
ά.) ὅτι ὅσοι δὲν καθιερώθησαν διὰ χειροθεσίας δὲν δύνανται μήτε νὰ ἱε-
ρουργῶσι μήτε νὰ διδάσκωσιν ἐπ' ἐκκλησίας· β) ὁ Χριστιανὸς χρεωστεῖ
νὰ προσφέρῃ τιμὴν καὶ σέβας πρὸς τοὺς ἀληθινοὺς ποιμένας τῆς Ἐκ-
κλησίας, ἐξαιρέτως δὲ πρὸς τοὺς κοπιῶντας· «Ἐν λόγῳ καὶ δι-
δασκαλίᾳ» (Α. Τιμοθ. ε. 17), «Ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι
καὶ μὴ στενάζοντες» (Ἑβρ. ιγ, 17).

§. μ΄. Ὁ Γάμος εἶναι μυστήριον (α), εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἱερεὺς συνάπτει
δύω πρόσωπα, ἄρσεν καὶ θῆλυ, εἰς γάμου κοινωνίαν, παρακαλῶν τὸν
Θεὸν νὰ τοὺς εὐλογήσῃ.

Σημ. Α΄. Εἰς ταύτην τὴν τελετὴν ἀνὴρ καὶ γυνὴ θέλοντες νὰ συ-
ζευχθῶσιν ἐξ ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους εἰς γάμον ἀκώλυτον ἀπὸ τοὺς νό-
μους, συνάπτονται γαμικῶς ὑπὸ τοῦ Ἱερέως, τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοῦ εὐλο-
γοῦντος καὶ τελειοῦντος τὴν ἕνωσιν, ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ
νὰ γίνηται ὁ γάμος ἔννομος καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν μαρτύρων, καὶ
διὰ νὰ συνορῶσιν οἱ νυμφευόμενοι εἰς τίνα καὶ ἐνώπιον τίνος καθυπέ-
σχοντο· καὶ μεθ' ὅλης τῆς Κοινότητος παρακαλεῖ τὸν Θεὸν ὁ ἱερεύς, διὰ
νὰ χαρίζῃ εἰς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ εἰρήνην καὶ καρπὸν κοιλίας. Διὰ
ταύτης τῆς ἱεροτελεστίας γίνεται ὁ ἀμοιβαῖος οὗτος σύνδεσμος τῆς

(α) Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν». Ἐφεσ. ε, 32. Βλ. καὶ Χρυσόστ. Ἑρμην. αὐτόθ. Τ. Γ. σελ. 216—219. ἔνθα πρὸς ἄλλοις πολλοῖς καὶ καλοῖς «Εἰδὼς τοίνυν, ἐπιλέγει, ἡλίκον μυστήριόν ἐστιν ὁ γάμος καὶ ἡλίκου πράγματος [δηλονότι τοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας συνδέσμου τοῦ Χριστοῦ] τύπος, μὴ ἁπλῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε περὶ τούτου βουλεύου». Ἀληθῶς γὰρ τὸν Χριστὸν ἐμφαίνει ἀνακαινίζοντα τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ δὴ ἡ μὲν τῶν νυμφευομένων ἀγάπη τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀγάπησιν τοῦ Χριστοῦ εἰκονίζει, ἧς τὸ τέλος ἡ ἁγιότης («ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος») καὶ ἀκεραιότης· διὰ δὲ τῆς θείας χάριτος καὶ τὰ τέκνα ἁγιάζονται καὶ κληρονόμοι ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τῆς πίστεως καὶ ἀγωγῆς γινόμενα. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Α΄. Τρία τινὰ μᾶς διδάσκει ὁ Ἐπίλογος· ἀ) ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Βασιλεὺς τοῦ κόσμου· β΄) ὅτι διοικεῖ τὸ πᾶν μὲ τὴν παντοδυναμίαν του· γ΄) ὅτι ἡ δόξα του εἶναι ἄπειρος. Αὕτη δὲ ἡ δόξα, καὶ δύναμις αὐτοῦ, καὶ βασιλεία θέλουσι διαρκεῖν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ἐκ τούτου δύω τινὰ προκύπτουσι συμπεράσματα· ἀ) ὅτι εἰς τὸν Βασιλέα, καὶ προνοητήν, καὶ πατέρα ἡμῶν ἀναγκαίως πρέπει νὰ προστρέχωμεν διὰ τῆς προσευχῆς ζητοῦντες παρὰ τῆς ἀγαθότητός του τὴν σωτηρίαν ἡμῶν καὶ συντήρισιν· β΄) ὅτι τῶν προσευχῶν ἡμῶν ὅλων σκοπὸς κυριώτατος πρέπει νὰ ἦναι ἡ αὔξησις τῆς βασιλείας καὶ δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς δόξαν τοῦ παναγίου ὀνόματός του πρέπει νὰ ἀναφέρωνται ὅσα ἀγαθὰ αἰτοῦμεν καὶ λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ (α).

Σημ. Β΄. Ἡ λέξις Ἀμὴν εἶναι ἑβραϊκή· προστιθεμένη δὲ εἰς τὸ τέλος τῆς προσευχῆς δηλοῖ τῶν ἐπιθυμιῶν μας τὴν εἰλικρίνειαν, καὶ βεβαίωσιν τῆς ψυχῆς μας, ὅτι θέλομεν εἰσακουσθῆν παρὰ Θεοῦ. Οὕτω προσευχόμενοι πρὸς Θεὸν λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν εἰς πλήρωσιν τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν, καὶ ἐνδυναμόνομεν τὴν ἐκ τῆς θερμῆς πίστεως εἰλικρινῆ πρὸς αὐτὸν ἐλπίδα, διὰ τῆς ὁποίας περιμένομεν καὶ τὴν εἰς ταύτην τὴν ζωὴν πατρικὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν καὶ περίθαλψιν, καὶ τὴν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα ἀνταμοιβὴν τῶν πράξεών μας, καὶ ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ἡτοίμασεν ἀγαθῶν διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ θεράποντας. «Ὁ δὲ Θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ἡμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ἡμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει Πνεύματος ἁγίου» (β). Ἀμήν!

(α) Ψαλμ. ριε. — (β) Ῥωμ. ιε, 13.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Καὶ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος τὴν αὐτὴν γνώμην ἐπιχυροῖ (α). Ταῦτα καὶ ὁ μακάριος Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς (β), καὶ Συμεὼν ὁ μεταφραστὴς ἐν τοῖς Συναξαρίοις (γ), καὶ Βρυέννιος (δ), καὶ οἱ προρρηθέντες, ὅ,τε Λέων ὁ σοφὸς Αὐτοκράτωρ, καὶ Λέων ἄλλος ὁ μάγιστρος (ε), καὶ Γεώργιος Νικομηδείας ὁ ἱερώτατος (ζ), καὶ Ἰωσὴφ ὁ θεόφρων ὑμνογράφος (η), καὶ οἱ λοιποὶ θεορρήμονες μελῳδοὶ διεκήρυξαν· πᾶσα δὲ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἱεροπρεπῶς καὶ θεσπεσίως ἐπισφραγίσασα διεθεσμοθέτησε.

Ταῦτα, πάτερ Γερμανέ, καὶ σὺ μετὰ τῆς τροφοῦ καὶ μητρὸς Ἐκκλησίας (ἧς τὸ κῦρος ἀπαράγραπτον) ἀδιστάκτως φρονῶν, ἄφες τοὺς λέγοντας τὴν περὶ τοῦ Ζαχαρίου ταύτην γνώμην ἀναπόδεικτον καὶ ἀστήρικτον, ὡς δῆθεν ἐξ ἀποκρύφων ἐπικρατήσασαν συγγραμμάτων, ὁποῖα μνημονεύουσι τό,τε τοῦ Ἰακώβου λεγόμενον Πρωτευαγγέλιον,

---

Τὸ δὲ ἡρωϊκόν.

« Ἔννομά τοι ταῦτα Ζαχαρία, ἔννομα ταῦτα ;
Τίς ποτε θηλυτέρην ἐν ἀδύτοις ἔδρακε παῖδα ;
Παῖδα μὲν εἰσοράας· αὐτὰρ ἀδυτώτατον οἶκον,
Τὴν δε κόρην ἱερὴν ἱεροῦ μάθε παμβασιλῆος».

(α) Εἰς Ματθ. κγ'. ὡσαύτως καὶ εἰς Λουκ. ιϐ. πρβλ. καὶ εἰς Ματθ. κα, καὶ λόγ. εἰς τὰ Εἰσοδ. — (β) Ὑπομν. εἰς Ματθ. κγ'.

(γ) Σεπτεμ. έ. καὶ Νοεμβρ. κά. — (δ) «Πεφόνευται Ζαχαρίας ὁ τοῦ Προδρόμου Πατὴρ τῷ τὴν Θεοτόκον ἱστᾶν μετὰ τῶν Παρθένων» (ἐπιστ. β. Τόμ. Γ. σελ. 130). — (ε) Εἰς τὴν Λιτὴν τῶν Εἰσοδ.

(ζ) Ἤκμαζε περὶ τὰ 880. Πρὸς τοῦτον σώζονται τοῦ ἀοιδίμου Φωτίου ἕνδεκα ἐπιστολαὶ (αἱ 84, 166, 210, 221, 224, 235, 343, 295, 296, 318, 380)· πρὶν ἢ δὲ προβληθῇ Νικομηδείας μητροπολίτης ὑπῆρχε Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας (ὡς ἐπιγράφεται ἐν τῷ εἰς τὰ Εἰσόδια λόγῳ Γεωργίου τοῦ Χαρτοφύλακος τοῦ ὕστερον γεγονότος μητροπολίτου Νικομηδείας). Τούτου σώζονται λόγοι καὶ ἐκδεδομένοι καὶ ἀνέκδοτοι, ἐν οἷς καὶ Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ ναῷ καὶ ἀφιέρωσιν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν ἱστορίαν· ἄλλος λόγος εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ὅτε ἀπεδόθη ἐν τῷ ναῷ τριετίζουσα ὑπὸ τῶν αὐτῆς γονέων· (ἐξεδόθη ἐν Combefis. Auctar. novum Biblioth. Patr. p. 1069 καὶ 1091. Paris. 1648), καὶ ἄλλος εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν (αὐτ. σελ. 1113)· πρόσθες καὶ τὸ εἰς τὸν προφήτην Ζαχαρίαν καὶ εἰς Ἐλισάβετ τὴν προφῆτιν ἐγκώμιον κτλ. Τούτου φέρεται καὶ Χρονικόν, καὶ τέλος μελιχρὰ ἰδιόμελα τροπάρια εἰς διαφόρους ἑορτὰς μελῳδηθέντα ἐν τοῖς Μηναίοις ἐκδεδομένα. Βλ. Allatij Diatr. de Georgiis παρὰ Fabric. Bibl. Graec. T. X. p. 609—612.

(η) Κανόν. προεορτ. τῶν Εἰσοδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τοῦτον, ὡς φαίνεται, τὸν Ζαχαρίαν τὸν υἱὸν Βαραχίου καὶ Πατέρα τοῦ Προδρόμου προεῖδε καὶ ὁ Προφήτης Ἡσαΐας ὡς πιστὸν μάρτυρα τῆς παρθενίας τῆς Θεοτόκου. Διότι προαναχηρύξας τὸ «Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ» (Κεφ. ζ΄.), εὐθὺς εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον, συνεχίζων ὁ Προφήτης τὴν τοῦ μεγάλου μυστηρίου διαγραφήν, ἐπιφέρει ὡς ἐκ προσώπου Κυρίου τὰ ἐφεξῆς, «Καὶ μάρτυράς μοι ποίησον πιστοὺς ἀνθρώπους, τὸν Οὐρίαν καὶ Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου». «Καὶ προσῆλθοα (λέγει) πρὸς τὴν Προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε, καὶ ἔτεκεν υἱόν» κτλ. (α). Οὕτως ὁ τῆς θείας οἰκονομίας προόπτης προενατενίζων τῷ πνεύματι, καὶ χρονικῶς προσεγγίζων πρὸς τὴν Ἀειπάρθενον προφῆτιν (β), τὴν Θεοτόκον, προβλέπει ταύτην ὡς ἤδη παροῦσαν, καὶ μάρτυρας τοῦ κατ' αὐτὴν Μυστηρίου παρίστησιν Οὐρίαν τὸν Ἱερέα καὶ Ζαχαρίαν τὸν υἱὸν Βαραχίου (καθὸ δηλονότι τοῦτον ἰδίως Προφήτην, καὶ Προφήτου μεγάλου, τοῦ Προδρόμου, Πατέρα) (γ). Ὅτι δὲ τοῦτον τὸν Ζαχαρίαν τὸν υἱὸν Βαραχίου προεῖπεν ὁ Ἡσαΐας, φανερόν· διότι ὁ μὲν τοῦ Ἰωδαὲ Ζα-

---

(α) Ἡσαΐ. ή. 1—4. — (β) Ὅτι δὲ καὶ Προφῆτις ἡ Θεοτόκος Μαρία, δηλοῖ καὶ ἡ παρὰ τῷ Θείῳ Λουκᾶ προφητικὴ καὶ πολυύμνητος αὐτῆς ὑμνολογία (Λουκ. ά. 46—55). Καὶ πάντες οἱ Θεῖοι Πατέρες συμφώνως ὁμολογοῦσι. Βλ. Μ. Βασίλ. εἰς Ἡσαΐ. Κεφ. ή, κ. τ. λ.

(γ) «Ἔστι δὲ ὁ μὲν Οὐρίας Ἱερεύς, συμβολικῶς χαρακτηρίζων τὸν διὰ Μωσέως »παραδεδομένον νόμον, ὁ δὲ Ζαχαρίας Προφήτης· μαρτυρούμενον δὲ ὑπὸ τοῦ νόμου »καὶ τῶν Προφητῶν συνίσταται τὸ Εὐαγγέλιον. Ἑρμηνεύεται δὲ ὁ μὲν Οὐρίας φω»τισμὸς Θεοῦ, ὁ δὲ Ζαχαρίας μνήμη Θεοῦ, υἱὸς δὲ Βαραχίου, τῆς εὐλογίας τῆς τοῦ Θεοῦ» (Μ. Βασιλ. εἰς Ἡσαΐ. ή. Τ. Α. 1012). Ὑπῆρχε δὲ καὶ ὁ Οὐρίας, ὡς φαίνεται, Ζαχαρίου σύγχρονος, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐφάμιλλος Ἱερεύς. Ἂν δέ τινες εἴπωσιν, ὅτι ὁ Οὐρίας οὗτος ὑπῆρχεν ὁ τοῦ Ἡσαΐου σύγχρονος Ἀρχιερεὺς ἐπὶ Βασιλέως Ἄχαζ γενόμενος (Δ. Βασιλ. ις. πρβλ. καὶ Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. Ι.), οὐδὲ πρὸς ταῦτ' ἀντιλέγομεν. Διότι ὁ θεοφορούμενος Προφήτης βλέπων ὡς ἐνεστῶτα ἤδη τὰ μέλλοντα, καὶ θεωρῶν τὴν ἄφθορον τῆς Παρθένου γέννησιν ὡς ἐπ' αὐτοῦ παρόντος παραδόξως τελεσιουργουμένην, καλεῖ ταύτης μάρτυρα καὶ τὸν σύγχρονον αὐτοῦ Οὐρίαν τὸν Ἀρχιερέα, ἄνδρα πιστὸν καὶ θεοφιλῆ καὶ προόπτην ἴσως τοῦ Μυστηρίου καὶ τοῦτον γενόμενον, καὶ πάλιν αὐτὸν συνάπτει μετ' ἄλλου Προφήτου καὶ Ἱερέως, Ζαχαρίου τοῦ Βαραχίου, τὸν ὁποῖον ἔβλεπε τότε συμπαρόντα καὶ αὐτὸν ὡς σύγχρονον μετὰ τῆς Ἀειπαρθένου καὶ μαρτυροῦντα τοῦ τόκου τὸ ἄφθορον. Οὕτω πολλάκις τὸ πνεῦμα τῆς Προφητείας ὑπερβαῖνον τόπον καὶ χρόνον βλέπει παρόντα τὰ μέλλοντα καὶ συνάπτει μετὰ τῶν ἐνεστώτων τὰ ἐσόμενα καὶ πρόσωπα καὶ πράγματα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κη πᾶσα ἐμπεφυκέναι καὶ διαλάμπειν μέχρις ἑνὸς ἰῶτα καὶ κεραίας μιᾶς. «Ἀρτίους γάρ, φησί, καὶ ὑγιαίνοντας ὑποτίθεσθε τοὺς λόγους τῆς πίστεως καὶ καλῆς διδασκαλίας». Ταύτην ἐγώ, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὴν θεσπεσίαν φωνὴν ἔναυλον ἔχων ἀείποτε ἐν ταῖς ἀκοαῖς μου, καὶ μάλισθ' ὁπότε περὶ τὴν συναρμολογίαν τοῦ κατηχητικοῦ μου βιβλιδαρίου ἐσπούδαζον, «ἔσην μὲν ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου, ἢ φησὶν ὁ θαυμάσιος Ἀββακούμ (ϐ, 1, 2.), καὶ ἔγραψα σαφῶς εἰς πυξίον, ὅπως διώκῃ ὁ ἀναγινώσκων». Ἀλλ' ἔμελλεν ἄρα περὶ τὴν τύπωσιν τοῦ βιβλίου παράπτωμά τι ξυμβήσεσθαι, σύνηθες μὲν τοῖς μήτε νοῦν μήτε γλῶσσαν ἔχουσι πιεστηρίοις τοῦ τύπου, ἱκανὸν ἀλλ' οὖν συνταράξαι ἔννοιαν σεμνοτάτην καὶ θειοτάτην, περὶ ἧς οὐ σμικρὸς ὁ κίνδυνος. Ἐν γὰρ τῷ περὶ τοῦ θείου βαπτίσματος παραγράφῳ (σελ. 56) φαίνεται γεγραμμένον, ὅτι ὁ βαπτίζων ἱερεὺς ἐπιλέγει τὴν ἐπίκλησιν τῶν τριῶν προσώπων τῆς Παναγίας Τριάδος εἰς ἑκάστην κατάδυσιν. Τὸ πταῖσμα τοῦτο, θειότατε Δέσποτα, ἐνέπλησέ με πολλῆς ἀθυμίας καὶ ταραχῆς· πρὶν γὰρ ἢ τουτῳὶ τὰς ὄψεις ἐπιβαλεῖν φθὰς ἐξήνεγκα καὶ διένειμα ὀλίγα τινὰ τῶν νεοτυπώτων βιβλίων· καὶ λύπῃ μὲν δέδηγμαι τὴν καρδίαν, εἴ γε τὸ πρῶτον τῶν εἰς τὴν εὐεργετικωτάτην μου μητέρα, τὴν Ἐκκλησίαν, ἀναθημάτων μου κολοβὸν ὀφθήσεσθαι μέλλοι καὶ ὁπωσδήποτε παράγραπτον ἐν μέρει γοῦν καὶ κατεστιγμένον, καὶ ταῦτα τὸν σεβασμιώτατον κοσμήτορα τῆς ἱερωτάτης Συνόδου προδέκτορα καὶ προστάτην ἐπιγραφόμενον. Εἶλε δέ με καὶ δέος οὐ τὸ τυχόν, μή ποτε τοῖς μὲν ἁπλουστέροις αἰτία σκανδάλου ἀντ' ὠφελείας γένωμαι, τοῖς δὲ περιέργοις λαβὴν παράσχωμαι περισπᾶν με καὶ διασύρειν ὡς ἀμαθῆ τοῦ ἀρχικωτάτου τῆς πίστεως μυστηρίου, πολλοστὸν ἱερέα ἐν πολλοῖς πολλάκις καὶ τελεσιουργήσαντα χερσὶν ἀναξίαις καὶ μυσταγωγήσαντα τὴν ἱερὰν καὶ ἀπόῤῥητον τοῦ βαπτίσματος τελετήν. Διὰ ταῦτα, θειότατε Δέσποτα, δεῖν ἔγνων ἐμφανισθῆναι πρὸς

γοῦς τοῦ Μακεδόνος (Ἀριθμ. 320 καὶ 325), καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ μετ' ἄλλων δύο, ἐν τῇ αὐτῇ ἐφημερίδι (Ἀριθμ. 352, 364) δημοσιευθεισῶν, μετ' ἐπιγραφῆς «Αἱ δύο πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησ. Ἀπολογίαι τοῦ ἀοιδ. Κ. Οἰκονόμου καὶ ἕτεραί τινες ἐπιστολαὶ αὐτοῦ κτλ. ἐν Ἑρμουπόλει, 1861. Ἡμεῖς δ' ἐκδιδόαμεν ὧδε αὐτάς τε πληρέστερον καὶ τὴν τρίτην ἐκ τῶν αὐτογράφων τοῦ ἀοιδίμου, ἅσπερ ἡ εὐγνώμων φιλοκαλία τοῦ μακαρίτου μαθητοῦ Σιβίνη περιέσωσεν ἡμῖν, τὰς μὲν πρώτας πλήρεις, τὴν δὲ τρίτην ἐκ προσχεδιάσματος. Πράττομεν δὲ τοῦτο πρὸς τελείαν διασάφησιν τοῦ περὶ τῆς Κατηχήσεως τότε κινηθέντος ζητήματος, περὶ οὗ εἴρηται μὲν καὶ ὄπισθεν (σελ. 16), ῥηθήσεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Προλεγομένοις τινά. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἄνθρωπον δεσπότην ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα ἀσώματον, εἶναι λοιπόν, ὅτι καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ δὲν ἐτυπώθη εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἀλλ' εἰς τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς αὐτὸ ἄϋλον δύναμιν.

§. ε'. Ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀθάνατον ψυχήν (α).

Σημ. Ἐὰν προσέξωμεν εἰς ἑαυτούς, αἰσθανόμεθα, ὅτι ἐνυπάρχει εἰς ἡμᾶς ὄν τι διάφορον ἀπὸ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ νοῇ αὐτὸ ἑαυτὸ καὶ ἄλλα πράγματα παρ' ἑαυτό. Τοῦτο τὸ Ὂν ὀνομάζομεν ψ υ χ ή ν, τὸ ὁποῖον ἐπειδὴ ἔχει νοῦν καὶ θέλησιν, εἶναι ἀσώματον, καὶ ἀκολούθως ἀθάνατον· διότι τὸ θνητὸν σῶμα, ὅπως ἂν διαταχθῇ ἡ συνάφεια τῶν μερῶν του, δὲν δύναται μήτε θέλησιν μήτε νόησιν νὰ λάβῃ.

§. ς'. Ὁ Θεὸς προνοεῖ δι' ὅλα τὰ δημιουργήματά του.

Σημ. Α'. Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ὑφίσταται εἰς τὸ νὰ διατηρῇ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν τ ο ῦ ἐ ν ε ρ γ ε ῖ ν δ ύ ν α μ ι ν τῶν κτισμάτων· διότι ὅλα τὰ κτίσματα ὑπάρχουσι καὶ ἐνεργοῦσιν ὄχι ἐξ ἰδίας δυνάμεως, ἀλλ' ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, συνεχῶς διασώζοντα τὸ εἶναι, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ἐξ ἀρχῆς. Ἐδημιουργήθησαν δὲ ἐξ ἀρχῆς διὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τῆς αὐτῆς λοιπὸν ἀγαθότητος καὶ συντηροῦνται συνδεδεμένα μετ' ἀλλήλων τοιουτοτρόπως, ὥστε τὸ ἓν νὰ ἦναι χρήσιμον πρὸς τὸ ἄλλο, καὶ ὅλα νὰ κατευθύνωνται πρὸς τὸ βέλτιστον τέλος, διὰ νὰ φυλάττηται ἡ διαμονὴ τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ταύτην τὴν διατήρησιν δικαίως ἐμπορεῖ τις νὰ ὀνομάσῃ σ υ ν ε χ ῆ δ η μ ι ο υ ρ γ ί α ν τ ο ῦ κ ό σ μ ο υ· ἐπειδή, ὅταν ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ παύσῃ, μετατρέπεται τὸ πᾶν εἰς τὸ μηδὲν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ (β)· συντηρούμενον δὲ ἤδη καὶ ἐνεργοῦν, μαρτυρεῖ φανερὰ τὴν περὶ αὐτὸ πρόνοιαν τοῦ παναγάθου καὶ πανσόφου Δημιουργοῦ του. Τελευταῖον ἡ εὐταξία, ἥτις ἐπικρατεῖ εἰς τὸ Πᾶν (γ), καὶ τὰ κατὰ διαφόρους καιροὺς συμβάντα παράδοξα, οἷον ὁ κατακλυσμὸς καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀποδεικνύουσιν, ὅτι διοικεῖται ὁ κόσμος κατὰ τὴν θέλησιν ἐλευθέρας τινὸς ὑψίστης δυνάμεως, ἥτις τὸν οἰκονομεῖ ὅπως βούλεται.

Σημ. Β'. Ἐπλανήθησαν λοιπὸν ὅσοι ἐδόξασαν τύχην καὶ εἱμαρμένην καὶ τὴν ἐκ ταὐτομάτου, ἤγουν χωρὶς τῆς θείας θελήσεως, κίνησιν τοῦ Παντός. Εὐτυχία καὶ δυστυχία, ἀφθονία καὶ ἔνδεια, ὅλα ταῦτα καὶ τὰ

(α) Γενέσ. β. 7. — (β) Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. Πράξ. ιζ. 28. καὶ Ματθ. ς. 26. — (γ) Πράξ. ιδ. 17. καὶ Ψαλμ. ργ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χνὶ) διαιροῦσι τοὺς Ζαχαρίας, ἄλλον εἶναι λέγοντες τὸν τοῦ Προδρόμου πατέρα, καὶ ἄλλον τὸν φονοκτονηθέντα Βαραχιάδην.

Καὶ τίς λοιπὸν ὑπῆρξεν οὗτος ὁ παρὰ τὸν γεννήτορα τοῦ Προδρόμου διάφορος νομιζόμενος Ζαχαρίας τοῦ Βαραχίου; καὶ πότε ἤκμασε; Περὶ τούτου τρεῖς φέρονται γνῶμαι τῶν ὑπομνηματιστῶν καὶ σχολιογράφων· οἱ μέν τινες (ἐν οἷς καὶ ὁ μακάριος Ἱερώνυμος) θέλουσιν, ὅτι οὗτος ὑπῆρχε Ζαχαρίας, ἢ (κατ' ἄλλους κώδηκας) Ἀζαρίας ἱερεὺς ὁ υἱὸς Ἰωδαὲ τοῦ Ἀρχιερέως (περὶ τὰ 855. π. χ.), περὶ οὗτινος ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων, «ὅτι ἐπέθεντο αὐτῷ ὁ λαός, καὶ »ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν δι' ἐντολῆς Ἰωὰς τοῦ βασιλέως ἐν οἴκῳ Κυρίου» (α). Ἐπειδὴ δὲ οὗτος μὲν ἱστορεῖται ῥητῶς υἱὸς Ἰωδαέ, ὁ δὲ μεταξὺ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου καταφονευθεὶς ὀνομάζεται υἱὸς Βαραχίου, διαλλάττουσιν οἱ γνωματισταὶ τὴν ἐναντίωσιν λέγοντες, ὅτι ὡς πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἦσαν διώνυμοι, οὕτω καὶ ὁ Ἰωδαὲ ἐκαλεῖτο καὶ Βαραχίας. Ἄλλοι δὲ νομίζουσι τὸν αὐτὸν καὶ τὸν Προφήτην Ζαχαρίαν, τὸν μεταξὺ τῶν Ἑλασσόνων Προφητῶν ἐνδέκατον ἀριθμούμενον, Βαραχίου κἀκεῖνον υἱὸν ἱστορούμενον, ὅστις ἤρξατο προφητεύειν κατὰ τὸ β'. ἔτος τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου (τῷ 514, π. χ.), ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ Προφήτης πατρωνυμεῖ καὶ χρονολογεῖ λέγων, «Ἔτους δευτέρου ἐπὶ Δαρείου ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Βαραχίου υἱοῦ Ἀδδώ, τὸν Προφήτην» (β). Τρίτοι δέ τινες, τέλος, νέαν ὁδὸν τεμόντες, ὑπέλαβον τὸν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις υἱὸν Βαραχίου τὸν αὐτὸν καὶ Ζαχαρίαν τὸν υἱὸν Βαρούχ, ὃν ἐφόνευσαν ἐν μέσῳ τοῦ Ναοῦ μιαροί τινες ζηλωταὶ λεγόμενοι κατὰ τὴν ὑπὸ Τίτου πολιορκίαν τῶν Ἱεροσολύμων, ὀλίγῳ πρὸ τῆς ἁλώσεως (τῷ 75. μ. χ.), ὡς Ἰώσηπος ἱστορεῖ (γ). Ἐπειδὴ δὲ τοῦτον μὲν ἐφόνευσαν τεσσαράκοντα καὶ τρία σχεδὸν ἔτη μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν, αὐτὸς δὲ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Θεὸς ἐλέγχων τοὺς Ἰουδαίους περὶ τῆς μιαιφονίας Ζαχαρίου τοῦ υἱοῦ Βαραχίου λέγει πα-

---

(α) Β. Παραλείπ. κδ'. 20—21. Ἐν τῷ Βατικανῷ καὶ Ἀλεξανδρινῷ κώδηκι καὶ ἄλλοις ἀρχαίοις χειρογράφοις γράφεται Ἀζαρίας. Ἐν ἄλλοις δὲ πάλιν καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ γράφεται Ζαχαρίας. Μεταβάλλονται δὲ εἰς ἄλληλα ταῦτα τὰ ὀνόματα ὡς καὶ Β'. Παραλ. Κεφ. κς'. ἐν μὲν §. 5. γράφεται Ζαχαρίας, ἐν δὲ §. 17. Ἀζαρίας ὁ αὐτὸς ἀναγινώσσεται ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀρχαιοτάτοις κώδηξι. Βλ. καὶ Γ. Συγκέλλου Χρονογραφ. Τ. ά. σελ. 353. Bonnae, 1829.

(β) Ζαχαρ. ά. 1. (γ) Ἰώσηπ. Ἰουδ. Πολ. δ', ε, 4.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

νῶν (α) καὶ οἱ Σαβελλιανοὶ (β), ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως Μακεδονίου καὶ Σαβελλίου τοῦ μαθητεύσαντος εἰς τὸν Σμυρναῖον Νοητόν, ὅστις πρῶτος ἔσπειρε τῆς αἱρέσεως ταύτης τὰ σπέρματα· ς') τῶν Πελαγιανῶν, ἀπὸ Πελαγίου τοῦ ἀρχηγοῦ των (γ)· τῶν Νεστοριανῶν, ἀπὸ Νεστορίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (δ)· τῶν Εὐτυχιανῶν, ἀπὸ Εὐτυχοῦς Ἀρχιμανδρίτου Κωνσταντινουπόλεως (ε)· τῶν Ὠριγενιςῶν, ἀπὸ Ὠριγένους Ἀλεξανδρέως, ἀνδρὸς ἄλλως σοφοῦ καὶ πολυμαθεστάτου, προσκόψαντος ὅμως εἰς πολλὰ περὶ τὸ δόγμα (ζ)· τῶν Μονοθελητῶν (η)· τῶν Εἰκονομάχων (θ), καὶ ἄλλων πολλῶν, τὰς ὁποίας

(α) Κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος βλασφημοῦντες, κτίσμα καὶ διάκονον καὶ ὑπηρέτην τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κατὰ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοῦτο φρονοῦντες οἱ ἀσεβέστατοι (Σωκρατ. Ἐκκλ. ἱστορ. Β. με). — (β) Μίαν ὑπόστασιν ἐπὶ Θεοῦ δογματίζοντες (Σωζομ. Ἐκκλ. ἱστορ. γ. κα)· ἤκμασαν δὲ ὁ μὲν Μακεδόνιος περὶ τὸ **340**, ὁ δὲ Σαβέλλιος πολὺ πρότερον περὶ τὸ **245** ἔτος. Βλ. Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τ. Α. σελ. **265. 356.** — (γ) Βρεττανὸς οὗτος ἦτο τὴν πατρίδα, ἱερομόναχος τὸν βαθμόν· ἤκμασε δὲ περὶ τὸ **410** ἀπὸ Χριστοῦ, τῶν Μανιχαίων μάλιστα γενόμενος ὀπαδός, καὶ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν μὴ δεχόμενος καθολικῶς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μεταδοθεῖσαν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ληρῶν. Βλ. Αὐγουστίν. κατὰ τῶν ἐπιστολ. τοῦ Πελαγ. κεφ. δ. Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τ. Β. σελ. **11—13.** — (δ) Σύρου τὸ γένος, τὴν Θεοτόκον Χριστοτόκον ἀσεβῶς βλασφημοῦντος, καὶ τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον δογματίζοντος, καὶ ἀρνουμένου τὴν ἐν αὐτῷ τῶν δύω φύσεων ἀπόῤῥητον ἕνωσιν· ἀπέθανε δὲ κακῶς εἰς Ὄασιν, πόλιν τῆς Βαρβαρίας, ὅπου ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τῷ **435**. Βλ. Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τ. Β. σελ. **25—27.** — (ε) Ὀλίγον ὕστερος τοῦ Νεστορίου ἐχρημάτισεν ὁ Εὐτυχής, μίαν οὗτος φύσιν ἐπὶ τοῦ θεανθρώπου Σωτῆρος κακοδόξως φρονῶν (Σουΐδ. ἐν λέξ. Εὐτυχ.)· ἐξωρίσθη δὲ μετὰ τοῦ ὁμόφρονος αὐτοῦ Διοσκόρου τῷ **451**. Βλ. Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τ. Β. σελ. **27.—29.**

(ζ) Ὁ παράδοξος οὗτος ἄνθρωπος ἐγεννήθη τῷ **185** ἀπὸ Χριστοῦ, ἀπέθανε δὲ τῷ **254** ἐτῶν **69**, ἀναξίως τῆς πολλῆς του σοφίας καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως θαυμασίων ἀγώνων καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ ἐναρέτου ζωῆς εἰς παραλόγους τινὰς δοξασίας ἐκτραχηλισθείς, οἷον τέλος κολάσεως δογματίσας, καὶ δαιμόνων μετάνοιαν, καὶ σάρκα χωρὶς ψυχῆς λογικῆς ἐπὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως παραδεξάμενος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἔπειτα πολλάκις ῥυπαροί τινες καὶ ταραξίαι Μοναχοὶ ἀνεμάσσησαν, καὶ Ὠριγενισταὶ ἀπὸ Ὠριγένους ὠνομάσθησαν. Βλ. Ἐπιφάν. Αἱρεσ. ξδ. Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. ς'. β—δ. η, ις, ιθ, καὶ Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τ. Α. σελ. **241—244. 410.**

(η) Ἀπὸ Σεργίου, Παύλου, καὶ Πύῤῥου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ὀνωρίου Ῥώμης ἐπισκόπων, μίαν θέλησιν καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ δογματιζόντων· ἀνεφάνησαν δὲ οὗτοι περὶ τὸ **630** (Βαρών. Χρονικ. ἔτ. **639.** ἀριθ. **9.** καὶ Μελετ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Τ. Β. σελ. **158—161, 186**).

(θ) Τῶν Εἰκονομάχων ἔξαρχοι ἦσαν Σισίνιος Πέργης ὁ Παστιλᾶς, καὶ Βασίλειος

δὲ ἐξερεθισθεὶς ἀνεξίως ὁ πρωτοπρωτοσύγκελος τῶν κατηγόρων διδάσκαλος Σέργιος ὁ Μακραῖος ἔγραψε τὴν «Σύντομον ἀνασκευήν», περὶ ἧς ἔφθημεν εἰπόντες (σελ. 581. σημ.). Τέλος δέ πάντων ἡ ἁγιωτάτη Σύνοδος τὸ ἄδικον καὶ παράλογον τῆς γραφῆς συνιδοῦσα, τήν τε ἀθωότητα τοῦ

τὴν πλάττουσαν, μίαν δὲ εἰκόνα τῆς τριάδος ὑπάρχουσαν· εἰ δὲ μία τῆς τριάδος ἡ εἰκών, μία τῶν τριῶν ὑποστάσεων ἡ φύσις· τὸ γὰρ ταὐτὸν τῆς οὐσίας ἡ τῆς εἰκόνος ἑνότης κηρύττει». Καὶ πάλιν ὁ θεῖος Γρηγόριος (εἰς τὴν Χριστ. γέννησ.), «Τοῦτο γὰρ τῆς ἄκρας ἦν ἀγαθότητος· πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις καὶ οὐρανίους, καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν, λόγῳ συμπληρούμενον, καὶ πνεύματι τελειούμενον· καὶ οὕτως ὑπέστησαν λαμπρότητες δεύτεραι, λειτουργοὶ τῆς πρώτης λαμπρότητος». Καὶ πάλιν ὁ θεῖος Δαμασκηνός, «Ὁ ἐκ μὴ ὄντων τὰ πάντα παραγαγών, τῷ λόγῳ κτιζόμενα, τελειούμενα πνεύματι». Ὁμοίως καὶ ἡ ἁγία Ἐκκλησία καθ' ἑκάστην ψάλλει· «Ἀπερίγραπτε, τρισήλιε μοναρχία, ἡ ὑποστήσασα τὸν κόσμον, καὶ συντηροῦσα ἐν ἀλωβήτῳ τάξει παντελεῖ». Καὶ ἀλλαχοῦ «Ῥωδὴς φύσις ὑμνεῖ σε τῶν γηγενῶν, τὸν ἕνα, καὶ τρίφωτον, πλαστουργὸν ἀναλλοίωτον». Καὶ «Ὅτε κατ' ἀρχὰς τὸν Ἀδὰμ διέπλασας, Κύριε, τῷ λόγῳ σου τῷ ἐνυποστάτῳ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον συμπαρῆν δημιουργόν». Ἰδοὺ καὶ τὰ τρία πρόσωπα συνδημιουργικὰ τῆς κτίσεως, καὶ συντηρητικὰ ἐν ἀλωβήτῳ τάξει τοῦ παντός· αἱ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαι, δημιουργία, σωτηρία, πρόνοια, καὶ ἄλλα, ἀνήκουσι κοινῶς καὶ εἰς τὰ τρία πρόσωπα τῆς ὁμοουσίου τριάδος. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ ἁγία Σύνοδος τὰ μυστήρια τῆς πίστεως ἁγιάσματα τῶν τριῶν καὶ ἀρχικῶν ὑποστάσεων ὠνόμασε. Καὶ πάλιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος« Οὕτω μὲν οὖν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων (τὴν παναγίαν ἐννοῶν τριάδα), ἃ καὶ τοῖς Σεραφεὶμ συγκαλύπτεται καὶ δοξάζεται τρισὶν ἁγιασμοῖς εἰς μίαν συνιοῦσι κυριότητα». Καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἅπασαι αἱ ἅγιαι Σύνοδοι δογματίζουσι τὸν παράκλητον, ὅτι πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν ἐστιν, ὡς ὁμοούσιον καὶ ὁμοδύναμον, καὶ ὁμόδοξον, καὶ συναΐδιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ· καὶ εἰ πανταχοῦ πάρεστι, καὶ τὰ πάντα πληροῖ, ἄρα καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ παντὸς οὐκ ἀπολείπεται οὐδὲ ἀποκλείεται· ἀλλὰ συμπαρὴν τῷ Λόγῳ καὶ τῷ Πατρὶ ἐπὶ τῆς δημιουργίας τοῦ παντός· καὶ συνδημιουργεῖ, καὶ κτίζει καὶ τελειοῖ τὰ πάντα. «Ἅγιος ὁ Θεὸς (ψάλλει ἡ Ἐκκλησία) ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας δι' υἱοῦ συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος». Διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ φησιν «Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται»· Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ πρώτου.

(πρ) 1α

Διὰ δὲ τὸ «ἀπ' αἰῶνος» φρονῶ, ὅτι ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ «πρὸ τῶν αἰώνων»· διότι τό «βουλὴν προαιώνιον», ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ «τὸ ἀπ' αἰῶνος μυστήριον» κατὰ τὴν ὁμολογουμένην δόξαν τῆς ἁγίας μας ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς οὕτως ἀποφαίνεται «Μυστήριον ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων», δηλ. πρὸ των αἰώνων· καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τοῦτο εὑρίσκεται ἀπαράλλακτον· καὶ μάλιστα τὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Θεολόγου Ἰωάννου «Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς»· ἤτοι τὸ ἀεὶ ὄν, καὶ αἰώνιον· καὶ ἄπειρον ὄν· καὶ Γρηγ. ὁ Θεολ. «εἰ τὸ ἓν ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τὰ τρία».

Καὶ ταῦτα μὲν καὶ περὶ τούτου.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κοινοῖς μελετητηρίοις μελέτας τῶν μαθητῶν. Ἀφ' οὗ δὲ διανύσωσι τὴν τριετίαν, ἐξέρχονται, ἂν θέλωσιν, ἐκ τῆς Ἀκαδημίας εἰς ἄλλα σχολεῖα, ἢ ἱερατεύουσιν εἰς ἐκκλησίας, ἢ καὶ ἱερωθέντες ὑπουργοῦσι πάλιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος διδάσκαλοι.

§. λ. Ταῦτα ὡς ἐν σχεδίῳ περιληπτικώτερον περὶ τῶν καθολικωτέρων πράξεων τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν Βουλευτηρίου. Κατὰ ταῦτα θέλει διευθυνθῇ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ προδιαγραφέντος Ἐκκλησιαστικοῦ Γυμνασίου, εἰς ὃ θέλει ἐφορεύειν ὁ τῆς Ἀκαδημίας Κυβερνήτης, ἀναφέρων τὰ ἀναγκαιότερα μετὰ τοῦ Γυμνασιάρχου εἰς τὸ Βουλευτήριον τῆς Ἀκαδημίας. Ἤδη δὲ μεταβαίνομεν εἰς τὰ ἰδιαίτερα καθήκοντα ἑνὸς ἑκάστου τῶν τριῶν προσώπων τῶν συνιστάντων τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῆς Ἀκαδημίας, ἐξ ὧν ἐξήρτηται μάλιστα ἡ ἠθικὴ τῶν τροφίμων ἀγωγή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Περὶ τῆς πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀναφερομένης διοικήσεως τῆς Ἀκαδημίας.

§. α. Τὸ ἕτερον μέρος τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ διοικήσεως εἴπομεν (κεφ. ς), ὅτι ἀναφέρεται πρὸς τοὺς μαθητάς. Ἀναφέρεται δὲ τριχῶς· α) ὡς πρὸς τὴν διὰ τῶν μαθημάτων ἐκπαίδευσιν· β) ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν ἀγωγήν· γ) ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν διατροφὴν αὐτῶν.

§. β. Καὶ τῆς μὲν παιδεύσεως αὐτῶν ἔφορος εἶναι κυρίως ὁ Κυβερνήτης, τῆς δὲ περὶ τὸ ἦθος ἀγωγῆς κυρίως ὁ Πνευματικός· τὰ δέ, τέλος, περὶ τὴν σωματικὴν αὐτῶν διατροφὴν οἰκονομεῖ ὁ Οἰκονόμος. Κατὰ ταῦτα ἐκθέτομεν καὶ τῶν τριῶν τούτων διοικητικῶν προσώπων τὰ καθήκοντα κατὰ μέρος, καὶ πρῶτον τὰ τοῦ πρώτου.

Α.

Καθήκοντα τοῦ Κυβερνήτου.

Ὁ Κυβερνήτης εἶναι, ὡς εἴπομεν, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἀκαδημίας καὶ πρόεδρος τῆς κατ' αὐτὴν διοικήσεως. Ὑπὸ τοῦτον πρέπει νὰ ἦναι τεταγμένοι καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐπιστάται καὶ διδάσκαλοι, ἵνα ὑπάρχῃ ἄκρα τάξις καὶ πειθαρχία· ἐφορᾷ δὲ ὁ Κυβερνήτης καὶ τῶν δύο ἐξαιρέτων συνυπουργῶν τὰς πράξεις. Καὶ ὁ Πνευματικὸς καὶ ὁ Οἰκονόμος εἰς αὐτὸν χρεωστοῦσι νὰ ἀναφέρωσι τὰ καθ' ἑκάστην συμβαίνοντα· αὐτὸς δὲ διατάσσει περὶ τούτων τὰ πρέποντα, παριστάνων εἰς τὸ Βουλευτήριον

(Α. Κορ. ι, 2). 3) Τὸ καθαίρειν ὅ,τι δή ποτε δι' ἐκπλύσεως, ἢ νίψεως, οἷον τό, «Ἐάν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσιν ἄρτον» καί, «βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων, καὶ κλινῶν» (Μάρκ. ζ, 4, 8), καί, «οὐκ ἐβαπτίσθη (τὰς χεῖρας) πρὸ τοῦ ἀρίστου» (Λουκ. ια, 38). Ἐκ δὲ τούτων τῶν χωρίων κατασκευάζει ἡ Διατριβὴ τὸ βαπτίζειν (καὶ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος) ὡς ταὐτόσημον τοῦ πλύνειν καὶ νίπτειν, ἐπιφέρουσα καὶ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις μὴ πολλὴν τοῦ ὕδατος ἀφθονίαν, ὅπου (φησὶν) οὔτε τις ἄλις ἔῤῥεε ποταμός, μικραὶ δ' ἦσαν αἱ δεξαμεναὶ (κιστέρναι), καὶ ταύτας ἐτήρουν καθαρὰς ὡς ἐκ τούτων ἀντλοῦντες ὕδωρ εἰς πόσιν· αἱ δὲ πηγαὶ τοῦ βρύοντος ὕδατος ἦσαν ἐσφραγισμέναι (Ἆσμ. Ἀσμ. δ, 12)· ὅθεν οὐδ' ἐβύθιζον εἰς τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἔπλυνον ἐκτὸς τῶν δεξαμενῶν τὰ σκεύη, φέρ' εἰπεῖν, τὰς κλίνας, δι' ἐπιχύσεως» κτλ.

§. δ. Πρὸς ταῦτα σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς. 1) Τὸ βαπτίζω ἐκ τοῦ βάπτω (καὶ αἰολικ. βύπτω, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῆς συνηθείας βουττῶ, ἐκ τοῦ βυπτῶ, βυπτέω) συγγενὲς ἐστι τοῦ βάθος, βύθος, βυθίζω, καὶ πρώτην καὶ κυρίαν ἔχει σημασίαν τοῦ βυθίζειν, καταδύειν εἰς ὕδωρ (καὶ ἁπλῶς εἰς ὑγρὸν), ὅλον τι ἐμβάπτειν εἰς ὕδωρ, ὑποβρύχιον ποιεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν πάσαις ταῖς συνεκδοχαῖς καὶ ταῖς τροπικαῖς μεταφοραῖς συνεπάγεται τὴν ἰδέαν τῆς κατὰ βάθος ἢ ἐσώτατα καὶ ἐν μυχῷ καὶ μὴ κατ' ἐπιφάνειαν μηδ' ἐπιπολῆς γενομένης ἐνεργείας. Πρόδηλος δὲ ἡ τοιαύτη τοῦ ῥήματος χρῆσις καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων οὐ μόνον ἐπὶ τῆς κυρίας σημασίας, οἷον «βάψαι τεῦχος ποντίας ἁλὸς» (Εὐριπίδ. τουτ. βυθίσαι τὸ σκεῦος καὶ ἀντλῆσαι ἐκ τῆς θαλάσσης, ὅπερ ὁ Πλούταρχος εἶπε «βαπτίζειν ἐκ πίθων μεγάλων»)· ἀλλὰ καὶ μεταφορικῶς· οἷον «βεβαπτισμένος ὀφλήμασιν, ἀνίᾳ, λογισμοῖς» (καὶ χυδαίως βουτημένος εἰς τὰ χρέη κτλ.)· καὶ ἐλλειπτικῶς· «γνοὺς τὸ μειράκιον βαπτιζόμενον» (Πλάτ. Εὐθυδ. ἐν ἀπορίᾳ δηλονότι λόγων βυθιζόμενον)· κτλ. Κατὰ δὴ ταῦτα, καὶ τὸ «Ὑμεῖς βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ» ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ προηγούμενον «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι» (Πράξ. α, 5. πρβλ. Ματθ. γ), σημαίνει τὴν οὐκ ἐπιπόλαιον, ἀλλὰ δαψιλῆ καὶ πλουσιοπάροχον τῶν ἐκχυθησομένων δωρεῶν μετοχήν «καὶ τὸν πλοῦτον τῆς χορηγίας» (Θεοφύλ.), οἷον εἰς βάθος ἐμπλησθήθεσθε, ἐμφορηθήσεσθε τῆς ἀφθόνως περιῤῥεούσης, καὶ τὸ βάθος τῶν ψυχῶν ἐφαπτομένης χάριτος (ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν εἰς ὕδωρ βαπτιζομένων, καὶ πάντοθεν αὐτὸ περιέχον καὶ περικαλύπτον·

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κεντίου τοῦ Γ'.) ἐνεκάλει τοῖς Γραικοῖς (καν. δ), οὐ μόνον ὡς μὴ λειτουργοῦσιν ἐπὶ τραπέζης ἁγίας, ἐφ' ἧς ἂν τύχῃ λειτουργήσας Δυτικός, πρὶν αὐτὴν ἀποπλύνωσι πρῶτον καὶ καθάρωσι δι' ἁγιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀναβαπτίζουσι τοὺς εἰς τὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν προσερχομένους Λατίνους (α). Ἴνθστὸν δὲ καὶ ὅπως ὁ αὐτὸς Ἰννοκέντιος διέγραψεν ἐπ' αὐτοῦ βαπτισθέντα ὑφ' ἑαυτοῦ Ἰουδαῖον (β). Ἔπειτα κἀκεῖνος ὁ Ἀκυΐνας Θωμᾶς (τῷ **1225—1274**) ὡμολόγησεν (ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν), ὅτι καὶ μέχρι τοῦ ιγ, αἰῶνος (ἔτι καὶ κατ' αὐτὸν) συνήθως ἐπεκράτει τὸ ἀποστολικὸν βάπτισμα εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν, καὶ «κοινῶς τηρεῖται τὸ τριττὸν τῆς ἐν τῷ βαπτίσματι καταδύσεως· διὸ καὶ βαρέως ἁμαρτήσει, ἤν τις ἄλλως βαπτίσῃ, ὡς μὴ τηρῶν τὸ ἔθιμον τῆς Ἐκκλησίας» (γ). Καὶ φαίνεται λοιπόν, ὅτι καὶ τότε (ἐπὶ τοῦ Γ. Ἰννοκεντίου) κατά τινας χώρας μερικῶς καὶ σποράδην παρὰ τοῖς δυτικοῖς ἐτελεῖτο τὸ μονοκατάδυτον (δ), ἢ τὸ

(α) Ἐπὶ τούτου τοῦ Ἰννοκεντίου ἑάλω ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπὸ τῶν Λατίνων (τῷ **1204**). Τότε ὡς νέφος ἀκρίδων καὶ βρούχων ἐπέπεσαν εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Ἑλλάδος σμήνη Λατίνων ἐπισκόπων, μοναχῶν παντοδαπῶν ἁρπάζοντες τὰς Ἐκκλησίας, τοὺς δὲ γνησίους ἀρχιερεῖς ἐκδιώκοντες καὶ πολλαχῶς κακοποιοῦντες· καὶ αὐτὸς ὁ Πάπας βροχηδὸν ἀπέστελλεν ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς κατὰ τόπους μεγιστᾶνας λατίνους παροτρύνων αὐτοὺς διάσασθαι τοὺς Γραικοὺς πρὸς ἕνωσιν. Τὰ δὲ κακουργήματα, φόνους, φθοράς, ἱεροσυλίας διηγεῖται ἡ ἱστορία. Τότε ἑάλω καὶ ἡ Κύπρος καὶ ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Κόρινθος (ἃς καὶ πρὸς ἕνωσιν ἐβιάσαντο)· ἀπαγαγόντες δὲ καί τινας δορυαλώτους καὶ παρασίτους Γραικοὺς εἰς Ῥώμην ἐσύστησαν Σύνοδον (τῷ **1215**), καθ' ἣν καὶ ἕνωσιν ἐκκλησιῶν γενομένην περισαλπίζουσιν οἱ Λατῖνοι. (Ἴδε τῆς ψευδοσυνόδου ταύτης τὰ πρακτικὰ ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. ιά. Μέρ. Α. σελ. **117**. Labb. καὶ τοῦ Ἰννοκεντίου τὰς ἐπιστολὰς ἐκδεδ. ὑπὸ Baluze τῷ **1682**). Πρβλ. καὶ Προκοπόβ. Ἱστορ. περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐκπορεύσ. τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν Βρυεννίῳ Τόμ. Γ. σελ. **236**.

(β) **Sane intimasti, quod quidam Judaeus in mortis articulo constitutus, cum inter Judaeos tantum existeret, in aquam se ipsum immersit diceudo, Ego baptizo me in nomine Patris, et filii et Spiritus sancti, Amen. Respondemus quod cum inter baptisatum debeat esse discretio ... memoratus Judaeus est denuo baptisandus, ut ostendatur, quod alius est qui baptizatur, et alius qui baptizat. Innoc. Pap. III. Extra. De Baptismo.**

(γ) **Communiter observatur in Baptismo trina immersio, et ideo graviter peccarit aliter baptizans quasi ritum Ecciesiae non observans. S. Thomas 3. part. q 66.** Ταῦτα ὁ παππικὸς οὗτος Κόθορνος, ἐν ᾧ πάλιν ἑτέρωθεν ὑπῆρχε θερμότατος καὶ κακοσχολάρχης τῆς ἐπιχύσεως, καὶ τοῦ ῥαντισμοῦ ὑπερασπιστής.

(δ) Τοῦτο δὲ μαρτυροῦσι καὶ τὰ προμνημονευθέντα (σελ. **250**) Αἰτιάματα

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐμέ· β΄.) μὲ θερμότητα, ἤγουν μὲ καρδίαν ζέουσαν ἀπὸ εὐλάβειαν καὶ πίστιν (α)· γ΄.) μὲ ταπεινοφροσύνην, διὰ τῆς ὁποίας ἐσωτερικῶς μὲν θέλομεν συναισθάνεσθαι τὴν ἡμετέραν ἀθλιότητα καὶ δυστυχίαν, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν δὲν ἠθέλομεν ἔχειν ἐξ ἑαυτῶν, ἐὰν δὲν ἤνοιγε τὴν εὔσπλαγχνον αὐτοῦ χεῖρα ὁ οὐράνιος Πατήρ· ἐξωτερικῶς δὲ θέλομεν φυλάττειν τὸ σῶμα εἰς στάσιν εὐσχήμονα καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως παραστατικήν (β)· δ΄.) μὲ πεποίθησιν, ἤγουν μὲ πληροφορίαν ἀδίστακτον, ὅτι ἡ προσευχή μας θεμελιόνεται εἰς μόνην τὴν ἀξιομισθίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυθὲν αἷμα δύναται νὰ κινήσῃ τὸν εὔσπλαγχνον Θεὸν εἰς τὸ νὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς τὰ αἰτήματα (γ)· ε΄.) μὲ ἐπιμονήν, τὴν ὁποίαν διδάσκει ὁ Χριστὸς διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀδίκου κριτοῦ (δ). Ὥστε γενικῶς, ὅταν προσευχώμεθα, πρέπει νὰ προσέχωμεν εἰς ταῦτα μάλιστα τὰ τρία· α΄.) Ποῖοί τινες ὄντες προσευχόμεθα· β΄.) Περὶ ποίων προσευχόμεθα· γ΄.) Πῶς προσευχόμεθα. Ὅστις οὕτω δὲν προσεύχεται, μυκτηρίζει τὸν Θεόν, καὶ ἡ προσευχή του γίνεται εἰς ἁμαρτίαν.

Σημ. Γ΄. Προσευχόμεθα δὲ οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ πλησίον μερικῶς, καὶ κοινῶς ὑπὲρ πάντων (ε), καὶ εἰς πάντα καιρὸν (ς), καὶ εἰς πάντα τόπον (ζ).

ΑΡΘΡΟΝ Β΄.

§. 6΄. Τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς οὐχὶ μόνον διὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ παραδείγματος ἐνομοθέτησεν εἰς ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ῥητῶς ἐξέθηκεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὸν τύπον τοῦ προσεύχεσθαι.

Σημ. Εἰς πάμπολλα μέρη τῆς ἁγίας Γραφῆς, εἴτε τῆς παλαιᾶς, εἴτε τῆς νέας, ἀπαντῶνται θεῖαι παραγγελίαι περὶ τῆς προσευχῆς. Αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἰς τὴν γῆν διατρίβων προσηυχήθη πολλάκις πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα (η), ἀφίνων εἰς ἡμᾶς ὑπογραμμὸν τὸ ἁγιώτατον αὐτοῦ παράδειγμα καὶ εἰς ταύτην τὴν ἀρετήν, καθὼς καὶ εἰς τὰς λοιπάς. Διώρισε δὲ καὶ τὸν τρόπον αὐτὸν τοῦ προσεύχεσθαι, διὰ νὰ δώσῃ τὸν κα-

---

(α) Ἰακώβ. ε, 16. — (β) Λουκ. ιη, 11—14. — (γ) Α. Ἰωάν. ε, 14. Ἰακώβ. α, 5—6. Ἑβρ. δ, 15. — (δ) Λουκ. ιη, 1—8. Κολοσσ. δ, 2. καὶ Α΄. Θεσσαλονικ. ε, 17. — (ε) Α. Τιμοθ. β, 1—2. — (ς) Λουκ. κα. 36. — (ζ) Α. Τιμοθ. β, 8. — (η) Λουκ. ια, 1 καὶ κβ, 42. κτλ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πνεῦμα, καὶ πρῶτος αὐτὸς μεταλαμβάνει τὴν ἁγίαν Εὐχαριστίαν, ἔπειτα τὴν μεταδίδει καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ κατὰ τὰ δύω εἴδη.

Σημ. Β΄. Πᾶς Χριστιανὸς πρέπει νὰ πιστεύῃ ἀδιστάκτως, ὅτι, ἐν ᾧ μεταλαμβάνει τὸν ἡγιασμένον ἄρτον τοῦ μυστηρίου, μεταλαμβάνει αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον κατεκλάσθη ὡς ἄρτος διὰ τῶν διαφόρων παθῶν καὶ ἐθυσιάσθη δι' ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ὡσαύτως καὶ ἐν ᾧ μεταλαμβάνει τὸν ἡγιασμένον οἶνον τοῦ ζωηφόρου ποτηρίου, μεταλαμβάνει αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τὸ ἐκχυθὲν ἀπὸ τὴν πανάγιαν αὐτοῦ πλευρὰν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ζωῆς. Οὕτω μᾶς βεβαιώνει ὁ Χριστὸς αὐτός, περὶ μὲν τοῦ ἄρτου εἰπών «Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα μου», περὶ δὲ τοῦ οἴνου «Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου». Ὁ σκοπὸς τούτου τοῦ μυστηρίου ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ φυλάττωσιν οἱ πιστοὶ ζῶσαν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ πηγάσασαν σωτηρίαν τοῦ κόσμου (α). Διπλοῦν δὲ εἶναι τὸ ἐκ τῆς μεταλήψεως ὄφελος τῶν πιστῶν· ά.) δι' αὐτῆς γινόμεθα ἓν πνεῦμα μὲ τὸν Χριστόν (β), καὶ ἐκ τούτου πληρούμεθα χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πνευματικῆς· β΄.) διὰ τῆς ἁγίας Μεταλήψεως ἁγιαζόμεθα, λαμβάνοντες τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ κληρονομήσωμεν τὴν αἰώνιον ζωήν (γ).

§. λζ΄. Πρῶτον δὲ πρέπει νὰ ἀνακρίνῃ ἐπιμελῶς τὴν συνείδησίν του, ὅστις μέλλει νὰ κοινωνήσῃ, καὶ ἔπειτα νὰ προσέρχηται εἰς τὴν μετάληψιν, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου, «Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω» (Α. Κορινθ. ια, 28).

Σημ. Α΄. Διὰ νὰ μεταλάβῃ τις ἀξίως τὴν ἁγίαν Εὐχαριστίαν, πρέπει νὰ προετοιμασθῇ διὰ τῆς δοκιμασίας ἑαυτοῦ, ἤγουν πρέπει νὰ ἐξετάσῃ καθ' ἑαυτὸν τὴν διαγωγήν του, ἤγουν τὰς προλαβούσας του πράξεις, καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὰς ἐνθυμήσεις, ἂν συμφωνῶσι μὲ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν δι' αὐτῶν ἐπλήρωσε τὰ καθήκοντά του, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθη εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Βαπτίσματος. Ἂν εὕρῃ ὅτι παρέβη εἰς πολλὰ τὸν θεῖον νόμον, πρέπει νὰ λυπηθῇ ἀπὸ καρδίας, καὶ νὰ δράμῃ νὰ φανερώσῃ διὰ τῆς ἐξομολογήσεως τὴν πληγήν του εἰς τὸν

(α) Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Α. Κορινθ. ια, 25. — (β) Ἰωάνν. ς΄, 56. — (γ) Ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ἰωάνν. ς΄. 51.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀλλοῦ παρὰ εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν ἐμποροῦσι νὰ εὑρεθῶσι τόσον ὑψηλαὶ ἔννοιαι περὶ τῆς θείας Μεγαλωσύνης; Ποῦ ποτε ἐμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ τόσον καθαρὰ ἠθικὴ σύμφωνος πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ πρόξενος τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου;

Γ΄. Ἀπὸ τὴν ὑπερθαύμαστον δύναμιν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. Ἀπόστολοι ὀλίγοι, ἀδύνατοι, πτωχοί, χωρὶς ὅπλα καὶ δύναμιν εὐγλωττίας, μὲ μόνον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἔθνη ἀναρίθμητα, θριαμβεύοντες ἐναντίον πολυαρίθμων Βασιλέων, Δυναστῶν, Ἀρχόντων, Σοφιστῶν, διαφόρων βασάνων, τόσων ἄλλων ἐμποδίων τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. Ἐὰν ἡ διδασκαλία τούτων τῶν ἀνδρῶν δὲν ἦτο ἐκ Θεοῦ, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ κάμῃ τόσον θαυμαστὰ καὶ ἐξαίσια ἀποτελέσματα; Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα βεβαιόνουσι τὴν θειότητα τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως τὴν ἀλήθειαν.

Σημ. Γ΄. Ἡ ἁγία Γραφὴ πρέπει νὰ ἀναγινώσκηται συνεχῶς ἀπὸ τοὺς, ὅσοι τὴν καταλαμβάνουσι, διὰ τὸν ἐξ αὐτῆς καρπόν, ὅστις εἶναι ἡ ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἡ ἀνάγνωσις γίνεται μετὰ προσοχῆς καὶ πίστεως καὶ εὐλαβείας.

§. ιε΄. Ἡ καθ' αὐτὸ ὕλη καὶ ὑπόθεσις τῆς ἁγίας Γραφῆς εἶναι ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Σημ. Α΄. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς προωρίσθη πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου εἰς σωτηρίαν καὶ λύτρωσιν ἡμετέραν (α), προεπηγγέλθη ἀπὸ καταβολῆς κόσμου (β), προεκηρύχθη ἀπὸ τοὺς προφήτας (γ), προεικονίσθη διὰ θυσιῶν καὶ τύπων (δ), προητοιμάσθη διὰ τοῦ νόμου (ε), καὶ ἐκηρύχθη διὰ τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλον τὸν κόσμον (ζ). Εἰς ταῦτα δὲ συνίσταται ἡ ἁγία Γραφή· ἡ καθ' αὐτὸ λοιπὸν ὑπόθεσίς της εἶναι ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

(α) Λαλοῦμεν σοφίαν Θεοῦ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν. Α΄. Κορινθ. β, 7. καὶ Ἀποκαλ. ιγ, 8. — (β) «Καὶ ἔχθραν θήσω ἀναμέσον σοῦ (τοῦ ὄφεως) καὶ ἀναμέσον τῆς γυναικός, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν» (Γενέσ. γ, 15.). ὅφις ὁ διάβολος, σπέρμα τοῦ διαβόλου, οἱ ἀσεβεῖς· σπέρμα γυναικὸς ὁ Χριστὸς (Γαλάτ. δ, 4) καὶ Γενέσ. κβ, 18. λέγει πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ὁ Θεός, «ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς». — (γ) Γενέσ. μθ, 10. Ψαλ. οα, 6. Ἱερεμ. κγ, 6. Ἰεζεκ. λγ, 23. Ἰωήλ. β, 28. Μαλαχ. γ, 1. κτλ. — (δ) Ἑβρ. θ, καὶ ι. — (ε) Γαλατ. γ, 24. Ἑβρ. ζ, 19. — (ζ) Μαρκ. ις. 15. Ματθ. κη. 19.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σει ὁ Θεῖος νόμος καὶ ταύτης τὸν κανονισμόν· βλάπτει δὲ τὸν πλησίον ἡ κατάλαλος γλῶσσα,

ά.) Διὰ τῆς συκοφαντίας, ἢ ἁπλῶς ἐπὶ συναναστροφῆς, ἢ ἐπὶ κριτηρίου ὑπὸ ψευδομαρτύρων καὶ ψευδοκατηγόρων γινομένης. Οἱ συκοφάνται εἶναι γνήσιοι υἱοὶ τοῦ ψεύστου καὶ πατρὸς τοῦ ψεύδους, τοῦ Διαβόλου (α).

β΄.) Διὰ τῶν ἀδίκων ψηφισμάτων τῶν προσωπολήπτων, ἢ δωροφάγων, ἢ ἀμελῶν κριτῶν, οἵτινες ὑβρίζουσι τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα φέρουσιν ἐπὶ κριτηρίου (β).

γ΄.) Διὰ τῶν χλευαστικῶν λόγων καὶ ὕβρεων, μὲ τὰς ὁποίας οἱ κακοήθεις ὑβρίζουσι τὸν πλησίον των διά τι ἐλάττωμα, ἢ σωματικόν, ἢ ψυχικόν, ἐν ᾧ ἔπρεπεν ἐξ ἐναντίας νὰ τὸν θεραπεύωσιν, ὅσον δύνανται.

δ΄.) Διὰ τῆς καταλαλιᾶς καὶ ἀκράτου ὀνειδίσεως, τὴν ὁποίαν πολλοὶ μεταχειρίζονται διὰ σφάλματα τῶν πλησίον των, οὐχὶ νὰ διορθώσωσιν αὐτούς, ἀλλὰ διὰ νὰ βλάψωσι τὴν τιμὴν αὐτῶν, ἢ νὰ χορτάσωσι τὸν ἴδιον φθόνον. Ἐπικινδυνώτεροι δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ πανουργότεροι, ὅσοι δημιουργοῦσι τὴν δυσφημίαν κρυπτῶς, ἢ ἐν εἴδει ἐπαίνου, ἢ ἀλληγορικῶς, ἢ μὲ τρόπον οἰκονομικόν, ὥστε μὲ σχήματα μόνον, οἷον μὲ κίνησιν κεφαλῆς, ἢ μὲ μειδίαμα, ἢ μὲ ἀνάσπασιν ὤμων, ἤ τι τοιοῦτον, νὰ διεγείρῃ τις ὑποψίαν περὶ οὗτινος θέλει. Τὸ ἁμάρτημα τῆς συκοφαντίας εἶναι τόσον βαρύτερον παρὰ τὸ τῆς κλοπῆς, ὅσον τιμιωτέρα εἶναι ἡ ὑπόληψις τοῦ ἀνθρώπου παρ'οἱονδήποτε θησαυρόν. Ὁ κλέπτης συγχωρεῖται, ἂν ἀποδώσῃ τὸ ἀλλότριον, καὶ μετανοήσῃ· ὁ συκοφάντης, κἂν μετανοήσῃ, δυσκόλως δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ ὁποῖον ἔβλαψε καλὸν ὄνομα· διότι δυσκόλως δύναται νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτὸν ψεύστην εἰς ὅλους ἐκείνους, εἰς ὅσους διεδόθη ἡ συκοφαντία· διὰ τοῦτο καὶ δυσκόλως συγχωρεῖται. Ὁ συλλογισμὸς οὗτος πρέπει πάντα πιστὸν νὰ ἐμποδίζῃ τοῦ νὰ κλέπτῃ διὰ τῆς συκοφαντίας τοῦ πλησίον του τὴν τιμήν.

ε.) Διὰ τῆς λογοποιΐας, καὶ κολακείας, καὶ ἄλλης ἀπάτης, ἥτις ἀποβλέπει πρὸς ἴδιον κέρδος μὲ βλάβην τοῦ πλησίον.

Σημ. Β΄. Εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ ἀδιάκριτοι ζηλωταὶ ἐκεῖνοι, ὅσοι νομίζουσιν ὅτι δεικνύουσι τὴν πρὸς Θεὸν πίστιν αὐτῶν καὶ ἀγάπην διὰ τοῦ κατὰ τῶν ἑτεροθρήσκων μίσους καὶ τῆς κατὰ

(α) Ἰωάν. η, 44. — (β) Λευϊτ. ιθ, 15.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κατ' αὐτὰς σχεδὸν τὰς παραμονὰς τῆς φοβερᾶς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν ἔμελλον οἱ ἁλάστορες «πληρώσειν τὸ μέτρον τῶν Πατέρων αὐτῶν» (α), «γενόμενοι προδόται καὶ φονεῖς καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑπὸ τῶν Προφητῶν προκαταγγελθέντος Σωτῆρος τοῦ κόσμου» (β). Φαίνεται δέ πως καὶ ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν Κυριακῶν λόγων, ὅτι προφήτης μᾶλλον εἴπερ τις καὶ ἄλλος τῶν δικαίων ἐννοεῖται καὶ οὗτος ὁ μετὰ τῶν ἄλλων προφητῶν φονευθεὶς Ζαχαρίας τοῦ Βαραχίου(γ).Ὁ μέν τοι ὑπὸ τοῦ Ἰωὰς λιθοβοληθεὶς Ζαχαρίας ἐκεῖνος ἦ Ἀζαρίας ἱστορεῖται μόνον ἱερεύς (Β. Παραλ.)· Καὶ ἄλλο δὲ παρατηρεῖ ὁ Ὠριγένης, ὅτι μόνος ὁ ἐπὶ τοῦ Ἰωὰς Ἀζαρίας ἦ Ζαχαρίας ὁ τοῦ Ἰωδαὲ ῥητῶς λιθοβοληθεὶς ἱσορεῖται (δ). Τὸν δὲ Βαραχίου Ζαχαρίαν οὔτε ὁ Ματθαῖος οὔτε ὁ Λουκᾶς εἶπον λιθοβοληθέντα, ἀλλ' ὁ μὲν Λουκᾶς «ἀπολόμενον», ὁ δὲ Ματθαῖος «ὃν ἐφονεύσατε»· ἀλλὰ παρὰ τοῖς αὐτοῖς Εὐαγγελισταῖς τὸ ἀποκτείνειν (συνώνυμον τοῦ φονεύειν) εὑρίσκομεν διακεκριμένον παρὰ τὸ λιθοβολεῖν· αὐτίκα ὁ Ματθαῖος (κα, 35) ἐπὶ τῆς τοῦ ἀμπελῶνος παραβολῆς λέγει «ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν». Τοῦτον λοιπὸν τὸν Βαραχίου Ζαχαρίαν οἱ πάλαι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὀρθῶς καὶ πρὸς τὴν Εὐαγγελικὴν ἱστορίαν συμφώνως παρέδωκαν εἶναι τὸν αὐτὸν καὶ τὸν Ἱερέα τοῦ Προδρόμου γενέτην, ὅστις καὶ προφήτης ἐγένετο, κατὰ τὰς θείας Γραφάς (ε),καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος φαίνεται φονευθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἔσχατος τῶν τὴν θείαν Οἰκονομίαν προφητευσάντων. Διότι, ἂν καὶ κυρίως ἔσχατος καὶ σφραγὶς τῶν Προφητῶν ὑπάρχει τε καὶ λέγεται ὁ τοῦ Ζαχαρίου Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς («πάντες γὰρ οἱ »Προφῆται μέχρις Ἰωάννου προεφήτευσαν» (ζ), ἀλλὰ τούτου τὸν φόνον ἔδρασαν οὔτε οἱ τῶν Ἰουδαίων Ἄρχοντες, οὔτε ὁ λαός, («πάντες «γὰρ τὸν Ἰωάννην εἶχον ὡς Προφήτην » (η), ἀλλ' ὁ Ἡρώδης ὁ Ἰδουμαῖος, ἀνὴρ ἀλλόφυλος, καὶ βασιλεὺς παράνομος, καὶ ὠμότατος υἱὸς ὠμοτάτου πατρός, Ἡρώδου τοῦ Α'. τοῦ τῆς βρεφοκτονίας γενομένου ἀνοσιουρ-

---

(α) Ματθ. κγ', 32.

(β) Πραξ. ζ'. 52. — (γ) Ὡς περὶ προφήτου τοῦ Ζαχαρίου λαλοῦντα τὸν Κύριον ἐξέλαβον καὶ τῶν νεωτέρων ἄλλοι τε καὶ **Du—Pin Nouv. Biblioth. des Aut. Eccles. T. 1. p. 46. Paris, 1693.**—(δ) Ὠριγεν. Εἰς Ματθ. ἐξηγητ. Τόμ. καὶ IZ. Τόμ. γ'. σελ. 465 καὶ 789.

(ε) Λουκ. α, 67.—(ζ) Ματθ. ιά,-13. — (η) Ματθ. κα, 26.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

διὰ τῆς περὶ τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος ἀδιαφορίας ἀνοιγῇ θύρα μεγάλη τοῖς διὰ ψευδοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης πνευματοποιοῦσι τὰ πάντα, προβαλλομένοις τὸ πνεῦμα μόνον, τοῦτ' ἔστι τὴν διάνοιαν τῶν μυστηρίων, ἵνα φθείρωσι τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας (οἷοι μάλιστα καὶ ἄλλοι σφόδρα διαβατικῶς φιλοσοφοῦντες, καὶ οἱ σφᾶς ἱεραποστόλους ἀποκαλοῦντες)· οἱ δὲ τοιοῦτοι πάλιν, ὅταν πρὸς τὰς περιστάσεις διαλέγωνται καὶ περὶ τῶν ἁγιωτάτων συμβόλων τοῦ βαπτίσματος, λέγουσι καὶ οὗτοι ταὐτὰ τοῖς Ῥωμάνοις, παρ' ὧν ἐκληρονόμησαν ἄζηλον χειμήλιον τὸν ῥαντισμόν. «Πρᾶγμα» (πρώην ἔγραφον οἱ προῤῥηθέντες (§. ιδ) Τυβιγγαῖοι)· «πρᾶγμα δὲ μέσον καὶ ἀδιάφορον εἶναι πιστεύομεν, ἄν τε ὕδατι ἐπιῤῥαντισθῇ ὁ βαπτιζόμενος, ἄν τε εἰς ὕδωρ ἐμβυθισθῇ. Μένει γὰρ τὸ στοιχεῖον τοῦ μυστηρίου, ὥστε βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον ὕδατι, ἀλλ' οὐκ οἴνῳ, ἢ ἄλλῳ τῳ τῶν ὑγρῶν· μένει δὲ καὶ τὸ ῥῆμα Κυρίου» (τοῦτ'ἔστιν ἡ ἐπίκλησις τῆς ἁγίας Τριάδος) κτλ. Ἀξιοῦσι δὲ καὶ τὸ δι' ἐπιχύσεως (τουτ. ῥαντισμοῦ) βάπτισμα μὴ δευτεροῦν, ὡς τοῦτο φέρον «εἰς καταφρόνησιν τοῦ ἐπικληθέντος θείου ὀνόματος» (α).

§. ιζ. Ἀλλ' ἐξετάσωμεν, εἰ δοκεῖ, τοὺς λόγους αὐτῶν. Ἀδιάφορον λέγουσι τὸ βαπτίζειν ἢ ῥαντίζειν· καὶ ὅμως αὐτοὶ προτιμῶσι τὸν ῥαντισμόν, πειρώμενοι πανταχόθεν ἑαυτοὺς δικαιοῦν! Ἀλλ' ἴσως ἄν τις δικαίως αὐτοὺς ἐρωτήσειεν ὅτι, ὦ βέλτιστοι, ποῦ τῆς Καινῆς τοῦ Θεοῦ Διαθήκης (ἐπειδὴ καὶ μόνον ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἀπαιτεῖτε τὰς ἀποδείξεις), ποῦ ποθ' εὑρήκατε ταύτην δὴ τήν, ἣν λέγετε, μεσότητα καὶ ἀδιαφορίαν τῆς ἱερουργίας τοῦ μυστηρίου; Τίς τῶν Ἀποστόλων αὐτὴν ἐδίδαξεν; ἢ τίς ἐξ αὐτῶν οὐκ ἐβάπτισε μόνον, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ ἐῤῥάντισεν εἰς Χριστόν; ποῦ τοιοῦτό τι γέγραπται; Διὰ τί δὲ καὶ ὁμολογοῦντες οὕτω σαφῶς τὴν μεταξὺ τοῦ βαπτίζειν καὶ ῥαντίζειν (ἢ ἐπιχεῖν) σημαντικὴν διαφοράν, ἔπειτα λέγετε, ὅτι «καὶ παρ' Ἕλλησι κεῖται τὸ βάπτειν ἀντὶ τοῦ προσραίνειν;» (β). Ταῦτα πῶς οὐκ ἀντίφασις; Ἀλλὰ καὶ εἰ παρ' Ἕλλησιν ἔκειτο

(α) Βλ. Acta et Scripta Theol. Wirtemberg. p. 313, 314. — (β) Οὐδαμοῦ παρ' οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων εὑρηται ἡ μετωνυμία αὕτη τοῦ βάπτειν ἀντὶ τοῦ ῥαντίζειν· πᾶν δὲ τοὐναντίον ἀντὶ τοῦ βαπτίζειν εἴδομέν τινα παραδείγματα ἐν τοῖς προηγηθεῖσιν (σελ. 402, 408)· ὁ δ' Ἐπίκτητος εἶπε καὶ βεβαμμένου ἀντὶ τοῦ βεβαπτισμένου (Διατριβ. Β. θ, 20).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Μάστακ' ἐπεί κε λάβῃσι· κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ.

Ἐὰν δέ μου κατηγορήσωσιν ἀκριβοδίκαιοί τινες ἀδελφοὶ πρὸς τὸν Παναγιώτατόν μοι Πατέρα καὶ Πατριάρχην, ὥς ποτε καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσὴφ κατήνεγκαν αὐτοῦ ψόγον πονηρὸν καὶ βαρὺν πρὸς Ἰσραὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἔχω τοῦ πατρὸς τὴν φιλοστοργίαν ἰσχυρὸν τῆς ἀθωότητός μου συνήγορον. Πρᾶον τὸ πνεῦμα τῆς ἐκκλησίας, φιλάγαθον, ἱλαρόν, ἀεὶ μὲν ἀεί, μάλιστα δὲ νῦν· νῦν, ὅτε Κύριλλος ὁ σοφώτατος ἐν πατριάρχαις, εἰκὼν Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα κοσμοῦντος, τὰς τάξεις τῶν πιστῶν εὐαγῶς διέπει καὶ διοικεῖ· νῦν, ὅτε ἡ ἱερὰ φιλοσοφία μέγιστον ἔξαρμα λαβοῦσα ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς καθέδρας τὰς κρίσεις ἐπισκοπεῖ· νῦν, ὅτε σοφία καὶ φιλανθρωπία τῇ ἁγιωτάτῃ Συνόδῳ συμπαρεδρεύουσι· νῦν, ὅτε μάλιστα ἡ τῶν ὀρθοδόξων εὐμενεστάτη μήτηρ καὶ τροφὸς καὶ διδάσκαλος συνασπίζει καὶ περιφράσσει καὶ ἐπιῤῥώννυσι τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς θερμῶς ἀγωνιζομένους καὶ τῇ θείᾳ αὐτῆς χάριτι προσανέχοντας, καὶ τολμηροὺς ποιεῖ τοὺς δειλούς, καὶ τοὺς ῥᾳθύμους ἐργατικούς, καὶ τοὺς μαθακοὺς φιλοτίμους περὶ τὸ συντελεῖν καὶ συνεισφέρειν πρὸς βελτίωσιν τῶν ὁμογενῶν ἀφ' ὧν ἕκαστος ἔχοι τε καὶ δύναιτο. Εἰ δ' ἐγὼ μεταξὺ τούτων μικρὰν δὴ ταύτην καὶ ἄζηλον καὶ ἀκαλλῆ τὴν ἐπιφυλλίδα τῷ φιλτάτῳ μου γένει προσήνεγκα, σὸν ἂν εἴη, θειότατε Δέσποτα, τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ μεγαλοδώρου τῆς θείας χάριτος βραβευτοῦ, ὠφελιμώτερόν με καὶ εὐεπιβολώτερον εἰσέπειτα ἀναδεῖξαι. Εὔξαι δή μοι καλλίστην εὐχὴν καὶ ἡδίστην ἅμα πατρί τε φθέγξασθαι καὶ τέκνῳ τυχεῖν, ὡς ἂν ἀπὸ τελεωτέρας τῶν πόνων μου ἐπικαρπίας ἐμπλήσας ποτὲ τὰς χεῖρας ὀφθῶ ἐναντίον Σου, δέσποτα Παναγιώτατε.

ᾳωιδ', Ὀκτωβρ. κγ'. ἀπὸ Σμύρνης.

Β'. ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

Περὶ τοῦ δευτέρου κατὰ τῆς Κατηχήσεως ἐγκλήματος·
τοῦ περὶ τῆς τῶν νηπίων σωτηρίας.

Παναγιώτατε, σοφώτατε, θειότατε Δέσποτα.

Ἐπειδή περ αἱ πρὸς ἡμᾶς αὐτόθεν ἀφικνούμεναι ἀγγελίαι δεινά τινα ἐγκλήματα κατὰ τῆς Κατηχήσεώς μου διαφημίζουσι τεταράχθαι, δεῖν ἔγνων, Παναγιώτατε Δέσποτα, καὶ διὰ δευτέρας ἀναφορᾶς τὰ φιλάνθρωπα ὑμῶν ἀποκναῖσαι ὦτα, ἵν', εἴπερ ἄρα κρατήσειε τὰ τῶν ἀντιδίκων, μίαν γοῦν ἐμαυτῷ παραμυθίαν ὑπολιποίμην, τὸ μὴ ἐρήμην ἁλῶναι.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τρικὴν διοίκησιν τῆς Ἀκαδημίας, α) ὁ Κυβερνήτης, ἢ Ἀρχηγέτης, ἢ ὅπως ἄλλως ἂν ἀποφασισθῇ νὰ ὀνομασθῇ ὁ παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις λεγόμενος **Rector.** β) ὁ Πνευματικός, ἢ ἔφορος (**Inspector**). γ) ὁ Οἰκονόμος. Τούτων τῶν τριῶν προσώπων ἑκάστου τὰ ἰδιαίτερα χρέη θέλομεν καταγράψειν εἰς τὸν προσήκοντα τόπον.

§. β. Ὁ Κυβερνήτης καὶ ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ ἦναι ἀμφότεροι προϋπάρξαντες ἐξ ἐπαγγέλματος διδάσκαλοι (προφέσσορες) τῆς Φιλολογίας καὶ τῆς Θεολογίας, δεδιδαγμένοι ἀκριβῶς πάντα τὰ προδιαγραφέντα μαθήματα, τά τε ἐγκύκλια καὶ τὰ θεολογικά. Ἐκλέγονται δὲ καὶ ἄλλοθεν, καὶ μάλιστ' ἐξ αὐτῶν τῶν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν διδασκόντων τὴν Θεολογίαν διδασκάλων οἱ ἐναρετώτατοι. Τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ πρέπει νὰ ἦναι καὶ ὁ Οἰκονόμος, ἢ τοὐλάχιστον ἔμπειρος τῶν τῆς φιλολογίας καὶ μάλιστα τῶν τῆς οἰκονομίας.

§. γ. Καὶ τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα ἔστωσαν πρεσβύτεροι, ἤτοι κοσμικοὶ ἱερεῖς, ἐγνωσμένοι ὁμολογουμένως τὴν ἀρετήν, καὶ ἡλικίαν ἔχοντες ἀνδρικήν· ὁ δὲ πνευματικὸς καὶ πρὸς τὰ πεντήκοντα ἤδη ἔτη προκεχωρηκώς. Ἐχέτωσαν δὲ καὶ καλλιστεῖον, ἤτοι ἀξίωμα ἐκκλησιαστικὸν ὅ,τε Πνευματικὸς καὶ ὁ Κυβερνήτης. Οὗτος δὲ ἔστω καὶ σύνεδρος τοῦ σὺν Θεῷ συσταθησομένου περὶ τὸν κατὰ τόπους ἀρχιερέα ἐκκλησιαστικοῦ συνεδρίου (**Consistorium**), συνεδρεύων, ὅταν δὲν ἀπασχολῆται ὑπό τινος τῆς Ἀκαδημίας ἀναγκαιοτέρας φροντίδος.

§. δ. Πρόεδρος τῆς Διοικήσεως ἔστω ὁ Κυβερνήτης, διότι εἰς τοῦτον ἐμπιστεύεται ἐξαιρέτως ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἀκαδημίας, καὶ οὗτος ὡς ταύτης ἀρχηγὸς εἶναι πλέον τῶν ἄλλων ὑπεύθυνος, ἵνα δώσῃ λόγον πρὸς τὴν πολιτικὴν Διοίκησιν περὶ πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ συμβαινόντων.

§. ε. Μέτοχοι δὲ ἢ μέλη τῆς Διοικήσεως ἐξωτερικὰ ἔστωσαν ὅτε κατὰ τόπον Ἀρχιερεύς, καὶ ὁ πρωτεύων τῆς πόλεως ἱερεύς, καὶ δύο προσέτι ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων καὶ εὐγενεστέρων τῆς πόλεως οἰκιῶν ἄνδρες κοσμικοί, πεπαιδευμένοι καὶ ἐνάρετοι. Οἱ δύο οὗτοι οἱ τελευταῖοι θέλουσιν ὀνομάζεσθαι καὶ ἰδιαιτέρως ἐ π ί τ ρ ο π ο ι τ ῆ ς Ἀ κ α δ η μ ί α ς, οἵτινες θέλουσι συνάγειν κατὰ καιροὺς ὅλα τὰ ἐτήσια εἰσοδήματα τῆς Ἀκαδημίας καὶ θέλουσι κρατεῖν κατάστιχον αὐτῶν, ἀποθέτοντες αὐτὰ εἰς κάψαν τεθειμένην ὅπου καὶ ἂν κριθῇ εὔλογον, καὶ δίδοντες μὲν καθ' ἕκαστον μῆνα εἰς τὸν Οἰκονόμον τῆς Ἀκαδημίας τὴν προσήκουσαν δαπάνην, καὶ ὅ,τι ἄλλο κατὰ καιροὺς ἂν χρειασθῇ πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ οἰκοδομήμα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γάλων ὧν ὁ Θεὸς ἡμῖν δέδωκε καλῶν κἀγαθῶν πνευματικῶν, δίχα νόμου καὶ δίκης καὶ ἄρχοντος. Τοῦτο δὴ τὸ ὑπέρτατον δικαστήριον ὑμεῖς ἐστε, ὦ θεοπρόβλητον καὶ θεσπέσιον τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας Συνέδριον, θεουδεῖς τινες ὄντες εἰκόνες, εὐθυδικίας τε ἀνέχοντες καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἀρχικώτατα ὀρθοτομοῦντες. Διὰ ταῦτα τῶν περὶ τῆς ἐμῆς Κατηχήσεως κεκινημένων ἐγκλημάτων καὶ πρότερον πρὸς τὸν Παναγιώτατον ἡμῶν Πατριάρχην ἰδίᾳ ποιησάμενος τὴν ἀπολογίαν, νῦν ἔγνων καὶ κοινῶς πρὸς ὑμᾶς, τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Σύνοδον, ἀπολογήσασθαι τὰ εἰκότα, ἵνα τοῦ κατηγορήματος ἐμαυτὸν ἀπαλλάξω, κἂν πιστός τις εἶναι καὶ τῆς Σεβασμιωτάτης μου Μητρός, τῆς Ἐκκλησίας, θεράπων ἀναφανῶ, τῶν ὑμετέρων θεοπειθῶν εὐχῶν ἀπολαύσω.

Τὰ μὲν οὖν ἐγκλήματα τοῦ βιβλίου εἰς δύο τινά ταῦτα νυνὶ φαίνονται καταστάντα, τό τε περὶ τῶν καταδύσεων τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν νηπίων σωτηρίας. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον οὐδὲν μᾶλλον ἔγκλημα ἢ ἀτύχημα φαίνεται ἐμόν. Ὡς γὰρ πρὸς τὴν σοφωτάτην τοῦ Παναγιωτάτου Δεσπότου κορυφὴν διὰ μακρῶν ἀπελογησάμην, ἀγνοίᾳ τοῦ τυποθέτου τὸ σφάλμα τοῦτο εἰσερρύη εἰς τὸ βιβλίον ἀντὶ τοῦ εἰς τὴν κατάδυσιν, εἰς ἑκάστην κατάδυσιν μεταγράψαντος. Ἅμα τε οὖν κατεῖδον τὸ πταῖσμα, καὶ πρὶν τὴν περὶ τούτου δίκην ὑποστῆναι διώρθουν τὸ ἡμαρτημένον ἐνταῦθα, ἀνακαλῶν τὴν πρώτην γραφὴν καὶ γράφων καὶ διδάσκων τοὺς μαθητὰς οὑτωσίν, εἰς τὴν τριττὴν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν. Ἀνήνεγκα δὲ τὴν διόρθωσιν καὶ πρὸς τὸν Παναγιώτατον Πατριάρχην, εἰ ἄρα ὡς ὀρθὴν καὶ ἀπόδεκτον τῇ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ δοκιμάσει. Ἐπεὶ δὲ τελειοτέραν καὶ ὀρθοτάτην ἔλαβον ἄλλην ἐν τοῖς αὐτόθεν ἀπεσταλμένοις μοι διορθώμασι τοῦ βιβλίου, ἀποδέχομαί τε τὴν κρίσιν καὶ προσκυνῶ τὸν διορθωτήν, ὡς κάλλιστα καὶ ἀμώμητα διευθύναντα τὸ ἡμαρτημένον. Τῶν δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν σελίδα παρενειρομένων εὐθυνῶν τὰς μὲν παρεδέχθην, ἔστι δὲ καὶ ἃς οὐκ ἀναγκαίας εἶναι ἡγησάμην. Πᾶσαι, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς Κατηχήσεως τοῦ ἀειμνήστου Πλάτωνος φαίνονται μεταγεγραμμέναι. Τούτου δὲ τοῦ συγγράμματος οὐ μεταγραφεύς, ὦ Σεβασμιωτάτη καὶ Πνευματέμφορε Σύνοδος, ἀλλὰ συνοψιστής τις καὶ ἐρανιστὴς ὡμολόγησα εἶναι, καὶ ἄλλα παρ' ἄλλων ἱερῶν ἀνδρῶν πολλὰ καὶ καλὰ ἐν τῇ ἐμῇ Κατηχήσει ἐγκαταλέξας, ὡς πάρεστι σαφῶς ἀναλέξασθαι τῷ μετὰ προσοχῆς μετιόντι τὸ σύνταγμα. Ἄλλως τε καὶ τὰ διορθούμενα τὰ ἐμὰ οὐδὲν ἀλλότριον καὶ ἀπᾴδον πρὸς τὰ προστιθέμενα ἀντιφθέγγονται, πλὴν ὅτι καὶ μᾶλλον

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ματος ἁγίου (α). Διὰ τοῦτο ἀμφότεραι αἱ διαθῆκαι εἶναι ἀληθὴς λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ κοινῶς ὀνομάζονται ἁγία Γραφή. Σύγκειται δὲ ἡ μὲν παλαὰ Διαθήκη ἀπὸ κανονικὰ βιβλία ταῦτα· α) τὴν Πεντάτευχον, ἤτοι Γένεσιν, Ἔξοδον, Λευϊτικόν, Ἀριθμούς, Δευτερονόμιον. β) Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ. γ) Κριτάς. δ) Ῥούθ. ε) Βασιλειῶν βιβλία τέσσαρα. ς) Παραλειπομένων βιβλία δύω. ζ) Ἔσδραν, βιβλία δύο. η) Νεεμίαν. θ) Ἐσθήρ. ι) Ἰώβ. ια) Ψαλτήριον Δαυΐδ. ιβ) Παροιμίας Σολομῶντος. ιγ) Ἐκκλησιαστήν. ιδ) Ἆσμα Ἀσμάτων. ιε) Προφήτας, ἐκ τῶν ὁποίων τέσσαρες εἶναι οἱ μεγάλοι· Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ· δώδεκα δὲ οἱ λοιποί, οἱ ὁποῖοι καὶ Δωδεκαπρόφητον ὀνομάζονται. ις) Τωβίτ. ιζ) Ἰουδείθ. ιη) Σοφίαν Σολομῶντος. ιθ) Σοφίαν Σειράχ, καὶ κ) Μακαβαίων βιβλία τρία (β). Τῆς δὲ νέας Διαθήκης τὰ κανονικὰ βιβλία εἶναι ταῦτα· α) Τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια. β) Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. γ) Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες. δ) Ἰακώβου μία. ε) Πέτρου δύω. ς) Ἰωάννου τρεῖς. ζ) Ἰούδα μία· η) ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου.

Σημ. Β΄. Ἀποδείκνυται δὲ ἡ ἁγία Γραφὴ ὅτι εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ θεῖος τῷ ὄντι καὶ ἀληθὴς ἐκ τῶν ἐφεξῆς μάλιστα ἀποδείξεων.

Α΄. Ἀπὸ τὰς σαφεστάτας τῶν προφητειῶν ἐκπληρώσεις. Αἱ προφητεῖαι τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Δαυΐδ, τοῦ Ἡσαΐου, τοῦ Μαλαχίου, καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Μεσσίου καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν· αἱ προφητεῖαι τοῦ Δανιὴλ διὰ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος, διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν μοναρχιῶν, κτλ. (γ)· τελευταῖον αἱ προῤῥήσεις αὐταὶ τοῦ Χριστοῦ περὶ καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς διασπορᾶς τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους (δ), οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντείπῃ, ὅτι δὲν ἐπληρώθησαν.

Β΄. Ἀπὸ τὴν ἁγιότητα τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἐντολῶν. Ποῦ ποτε

(α) Ἡ ἐκκλησία ἐπῳκοδομημένη ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων, καὶ Προφητῶν. Ἐφεσ. β, 20. — (β) Τούτων τὰ μὲν ἡγούμενα 15 ὑπὸ τοῦ παρ' Ἑβραίοις Ἐσδραίου κανόνος εἰσὶν ὡρισμένα καὶ κανονικὰ ἢ βίβλοι ἐνδιάθετοι καὶ ἐκκλησιαζόμεναι ὀνομάζονται, τὰ δ' ἑπόμενα πέντε ἀναγινωσκόμενα λέγονται. Ἅπαντα δὲ κανονικὰ καλοῦνται ὡς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος ὡρισμένα (βλ. Καν. Ἀποστολ. πε. τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου καν. κδ. πρβλ. καὶ τοῦ ἡμετ. πατρὸς Περὶ τῶν Ο, Ἑρμηνευτ. τόμ. Δ. σελ. 110, 126, 135). Σημ. ἐκδ. (γ) Ἡσαΐ. β. 2. Μαλαχ. α, 10, 11. κτλ. Ἰαν. θ, 24. β. 31. κτλ. — (δ) Ματθ. κδ, 2, καὶ κγ, 35. κτλ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐθρούς τῆς Πίστεως καταθραύων. Δῶμεν τῷ Θεῷ ἅπαντες μεγαλωσύνην.

Ἦχος β΄.

Τίς αὕτη ἡ προκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος, ἐκλεκτὴ ὡς ὁ ἥλιος; Ἡ βασίλισσα καὶ Νύμφη τῆς Εὐδοκίας τοῦ Πατρός, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀναβαίνει τροπαιοῦχος, δι' Ἀρνίου τὸ θηρίον νικήσασα. Ἴδετε λαοὶ καὶ θαυμάσατε τὴν πορφυρίζουσαν ἁλουργίδα τῆς Παντανάσσης. Ὁ στέφανος αὐτῆς ἀστερόπλοκος, ταῖς τῶν δογμάτων ἀκτῖσι καταφωτίζων τὰ πέρατα. Πτήξασα πέπτωκεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς ἡ πλανῆτις καὶ νυκτοβάμων Σελήνη. Ὡς νέφη καπνοῦ διαλέλυνται τῶν φοβερῶν ἀντιπάλων οἱ λεγεῶνες. Βέβληται, κέχωσται ὁ δράκων ὁ πυρρός. Ἄγγελοι καὶ Ἅγιοι συγχορεύουσιν. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ συνευφραίνονται. Βορρᾶς καὶ Νότος λιγυρῶς εἰς ἓν πνέουσιν. Ἑλλὰς καὶ Ῥωσσία εἰς κοινὴν πανήγυριν συγκαλοῦσι τὴν Οἰκουμένην, τοὺς Ἁγίους τῆς Πίστεως ἥρωας προτιθεῖσαι πρὸς μίμησιν. Ἐν οἷς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Νευαῖος, ταξίαρχος διαλάμπει. Χαίρετε λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε.

Δόξα. Ἦχος πλ. Δ΄.

Ἔχει μὲν ἡ θειοτάτη σου ψυχὴ καὶ ἄμωμος, ἀοίδιμε Ἀλέξανδρε, τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλὴμ κατοικητήριον, ἧς τὰ τείχη ἐν ταῖς ἀχράντοις χερσὶ τοῦ ἀοράτου Θεοῦ ἐζωγράφηνται. Ἔχει δὲ καὶ τὸ πανέντιμον καὶ βασιλικώτατόν σου Σῶμα τὸν περίκλυτον τοῦτον ναὸν ἐπὶ γῆς, ταμεῖον ἄσυλον θαυμάτων, ἐξ οὗ διηνεκῶς ἀπονάει καλίῤῥοος ποταμὸς τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Φρούρησον, Πανεύφημε, τὴν σὲ κατέχουσαν Πόλιν ἀπὸ πάσης ἐναντίας προσβολῆς. Καὶ τῷ ὁμωνύμῳ σου καὶ συγγενεῖ Αὐτοκράτορι νίκας παράσχου κατὰ τῶν πολεμίων, ὡς ἔχων παῤῥησίαν πρὸς Χριστὸν τὸν σὲ δοξάσαντα.

Καὶ νῦν. Θεοτόκιον. Δέσποινα πρόσδεξαι.

Καὶ αἱ συνήθεις εὐχαὶ παρὰ τοῦ Ἱερέως, καὶ ἡ τῶν ἄρτων εὐλόγησις.

Εἰς τὸν στίχ. στιχηρὰ Προσόμ. Ἦχος ά.

Τῶν οὐρανίων Ταγμάτων.

Χαίροις Καλλίνικε Ἄρχων τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, Ἀλέξανδρε τρισμάκαρ, τῆς Ῥωσσίας ἡ δόξα· Ἑλλάδος εὐεργέτα· στρατῶν ὁδηγέ· τῆς Τριάδος ὑπέρμαχε· τῶν εὐσεβῶν Βασιλέων ἡ κορωνίς, τῶν πιστῶν τὸ ἐγκαλλώπισμα.

Στίχ. Ὕψωσα ἐκλεκτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ μου.

Σταυρὸν ἀκράδαντον ὅπλον ἐν ταῖς χερσί σου κρατῶν, τῆς εὐσεβοῦς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ACADEMY OF ATHENS

αὐτῆς, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐπικυρόνηται τῇ ἰδίᾳ ὑπογραφῇ συνεπιμαρτυροῦντος καὶ τοῦ Κυβερνήτου (βλ. Κεφ. Η. §. ις).

Οἰκοδόμημα.

η) Νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἀγαθὴν κατάστασιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἀπὸ παντὸς κινδύνου (καὶ μάλιστα πυρκαϊᾶς) προφύλαξιν τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ὅταν βλέπῃ χρείαν ἐπισκευῆς, νὰ ἀναγγέλλῃ εὐθὺς πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ἵνα γίνηται ἐν καιρῷ ἡ προσήκουσα διόρθωσις. Ὁμοίως νὰ ἐπισκέπτηται ἐνίοτε καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀκαδημίαν ἐν τῇ πόλει (ἐὰν ὑπάρχωσι) προσοδικὰ κτίρια, οἷον οἴκους, ἐργαστήρια, κτλ.

θ) Νὰ προμηθεύῃ τὰ πρὸς ἄνεσιν ἀναγκαῖα διὰ τὰς στοὰς καὶ τὰ μελετητήρια καὶ τὰ οἰκήματα τῶν μαθητῶν, οἷον θρονία, βάθρα, τραπέζια, λυχνίας κλπ. καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἐπισκευῆς αὐτῶν.

ι) Νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς προσηκούσης ἐν καιρῷ χειμῶνος θερμάνσεως τῶν οἰκημάτων, καὶ περὶ τοῦ κατὰ νύκτα ἀναλόγου φωτισμοῦ·

ια) Νὰ ἐπιμελῆται περὶ τῆς καθαριότητος καὶ εὐκοσμίας, καὶ μάλιστα τῆς διαπνεύσεως τῶν οἰκημάτων, ὥστε νὰ ἦναι πάντοτε ἐν αὐτοῖς ἀὴρ καθαρὸς καὶ πρὸς ὑγείαν ἀβλαβής· ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια περὶ τοῦ οἰκοδομήματος.

Τροφὴ καὶ τράπεζα.

ιβ) Νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς καθαριότητος καὶ πάσης καλῆς ἰδιότητος τῆς τροφῆς τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ. Ἡ δὲ τροφὴ αὕτη θέλει εἶναι λιτὴ μέν, ἀλλ' ἱκανὴ καὶ ὑγιεινή, καὶ φαγίων σκευασία οὐχὶ κεκαρυκευμένη, ἀλλὰ μᾶλλον ἁπλοϊκή. Ἰδού τινα καὶ περὶ ταύτης ἰδιαίτερα ἄρθρα.

1) Ἄρτος καλός, καὶ τὰς μὲν φαγωσίμους ἡμέρας νὰ παρατίθηται ἐπὶ τῆς τραπέζης κρέας μετὰ λαχάνων, καὶ γάλα, καὶ τυρός, ἄλλοτε δὲ ἰχθύες.

2) Τὰς δὲ διωρισμένας νηστείας, λάχανα καὶ χυλὸς ὀσπρίων καὶ γλεύκους ἔψημα γλυκὺ καὶ ὀπωρικά. Ἡ φύλαξις τῶν νηστειῶν πρέπει νὰ διακρατῆται ἀκριβῶς ὑπό τε τῶν τροφίμων καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ σιτουμένων (ἐκτὸς ἂν ἦναι ἀῤῥωστίας ἀνάγκη).

3) Καθόλου δὲ ἡ τροφὴ πρέπει νὰ προσαρμόζηται κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ λοιπὰ πρόσφορα πρὸς ὑγιεινὴν δίαιταν τῶν τροφίμων. Καθὼς τὸ ἀβροδίαιτον ἐκδιαιτᾷ καὶ ἐκφαυλίζει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀφαιρεῖ τὸ κάλλιστον πρὸς εὐζωΐαν ἐφόδιον, τὴν αὐτάρ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νὰ λατρεύῃ τὸν δημιουργόν του, εὐχαριστῶν αὐτὸν καὶ διὰ τὴν περὶ ἑαυτὸν ἀγαθότητα καὶ διὰ τὴν εἰς τὰ ἄλλα κτίσματα πρόνοιάν του. Ὁ ἥλιος τὸν φωτίζει· ἡ γῆ τὸν διατρέφει· τὸ ὕδωρ τὸν ποτίζει· ὁ ἀὴρ τὸν ζωογονεῖ· δι' ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα χρεωστεῖ νὰ δοξάζῃ τὸν δημιουργόν του καὶ τροφέα. Ἔπειτα καὶ χωρὶς τούτων πρέπει νὰ λατρεύῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεόν, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος ἄξιος λατρείας διὰ τὰς θείας του τελειότητας. Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἄκρον καὶ τελειότατον ἀγαθόν· πρέπει λοιπὸν ἡ καρδία μας νὰ προσκολλᾶται προθύμως πρὸς αὐτόν, καὶ νὰ ζητῇ νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος, πάνσοφος, πανάγιος· πρέπει λοιπὸν νὰ τροσφέρωμεν εἰς αὐτὸν ὅλον τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν δόξαν τοῦ παναγίου αὐτοῦ ὀνόματος. Τελευταῖον ὁ Θεὸς ἀνταμείβει τοὺς προσκυνητὰς τοῦ ὀνόματός του, καὶ κολάζει τοὺς παραβάτας τῆς χρεωστικῆς πρὸς αὐτὸν λατρείας· καὶ διὰ τὴν ἀνταμοιβὴν λοιπὸν ταύτην καὶ διὰ τὰς θείας τελειότητάς του καὶ διὰ τὴν τοῦ κόσμου δημιουργίαν καὶ πρόνοιαν χρεωστεῖ νὰ λατρεύῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεόν.

§. θ'. Ἡ θεία λατρεία εἶναι διπλῆ, ἐσωτερική, καὶ ἐξωτερική. Ἡ ἐσωτερικὴ εἶναι νοερά, θεμελιουμένη εἰς τὴν καρδίαν (α)· ἡ ἐξωτερικὴ γίνεται διὰ τοῦ σώματος, χρησιμεύουσα εἰς σημεῖον καὶ ἔνδειξιν τῆς ἐσωτερικῆς λατρείας.

Σημ. Α'. Ἡ ἐσωτερικὴ λατρεία ὑφίσταται εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ ὀνόματός του, εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν καὶ ἀθλιότητος, καὶ εἰς τὴν ἐπίκλησιν τῆς θείας αὐτοῦ βοηθείας. Ἡ δ' ἐξωτερικὴ λατρεία γίνεται διὰ πέντε μάλιστα πράξεων.

Α'. Διὰ τῆς προσκυνήσεως καὶ γονυκλισίας, διὰ τῆς ὁποίας φανερόνομεν τὴν πρὸς Θεὸν ὑποταγήν μας.

Β'. Διὰ τῆς ἀπὸ βίβλου ἢ ἐκ στήθους γινομένης προσευχῆς, ἡ ὁποία τότε μόνον κατακρίνεται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ εἶναι ἀληθὴς βαττολογία, ὅταν γίνηται μόνον διὰ τῶν χειλέων καὶ καθ' ὑπόκρισιν, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ ἡ καρδία οὐδὲ παραμικρὰν νύξιν (β)· ἄλλως εἶναι εὐπρόσδεκτος εἰς Θεὸν καὶ ἀναγκαιοτάτη πρὸς σωτηρίαν.

Γ'. Διὰ τῶν δακρύων καὶ στεναγμῶν, διὰ τῶν ὁποίων σπουδάζομεν

(α) Πνεῦμα ὁ θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκ. εἶν. Ἰωάν. δ. 24. — (β) Ματθ. ς. 7.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

βάλωσι καὶ ἄλλους, προτιμᾶται ὁ καλλιώτερος· ἀλλὰ πάντοτε ἡ ἐκλογὴ πρέπει νὰ γίνηται συγκαταθέσει τοῦ Κυβερνήτου, ὅστις εἶναι μάλιστα ὁ ἐπὶ τῆς μαθήσεως προστάτης.

§. κα. Ἐκ δύο ἐπίσης ἀγαθῶν διδασκάλων, τοῦ μὲν ἱερωμένου τοῦ δὲ λαϊκοῦ, προτιμᾶται ὁ ἱερωμένος.

§. κβ. Οἱ ἅπαξ ἐκλεχθέντες διδάσκαλοι νὰ μὴ ἀλλάσσωνται συχνῶς. Ὁ διδάσκαλος ἐξ ἅπαντος χρεωστεῖ ἵνα παραδώσῃ ὅλην τὴν σειρὰν τοῦ μαθήματος ἢ τῶν μαθημάτων, ἅτινα ἀναδέχεται ἵνα διδάξῃ (α). Ἀπολύονται δὲ ἐκ τῆς Ἀκαδημίας οἱ διδάσκαλοι διὰ δύο λόγους. α) Ὅταν θέλωσιν. β) Ὅταν φανῶσι παραβαίνοντές τι ἐκ τῶν μεγάλων καθηκόντων αὐτῶν, εἴτε περὶ τὴν ἠθικὴν ἀγωγήν, εἴτε περὶ τὴν διδασκαλίαν.

§. κγ. Ὅταν ἐκὼν παραιτῆται ὁ ἀγαθὸς διδάσκαλος, ἀπολύεται μετὰ τιμῆς ἁπάσης καὶ μετὰ γράμματος μαρτυρικοῦ τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀγαθῆς διαγωγῆς καὶ διδασκαλίας αὐτοῦ.

§. κδ. Ὅταν δὲ κατὰ τύχην δι' ἔγκλημα βαρὺ βιάζηται ἡ τῆς Ἀκαδημίας διοίκησις ἵν' ἀπολύσῃ τὸν διδάσκαλον, χρεωστεῖ πρότερον ὁ Κυβερνήτης ἵνα εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸ Βουλευτήριον, καὶ ἡ ἀπόλυσις νὰ γίνῃ, ὅσον τὸ δυνατόν, κοσμίως καὶ εὐπρεπῶς.

§. κε. Οἱ δύο τριετίας ἐφεξῆς διδάξαντες ἀνεπιλήπτως καὶ ὀρθῶς, καὶ μάρτυρα τῆς σοφῆς αὐτῶν διδασκαλίας τὴν ὀρθὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μαθητῶν παρασχόμενοι διδάσκαλοι, νὰ ἀνταμείβωνται ὑπὸ τοῦ Βουλευτηρίου διὰ βραβείου τινὸς ἐξαιρέτως διωρισμένου.

§. κς. Τοὺς ἀγαθοὺς διδασκάλους οἱ περὶ τὸν Κυβερνήτην χρεωστοῦσι νὰ τιμῶσι διαφερόντως, καὶ νὰ ἀγαπῶσιν ὡς συνεργοὺς εἰς τὸν ἱερὸν τῆς Ἀκαδημίας σκοπόν. Καὶ νὰ συμβουλεύωνται δὲ τοὺς ἀρίστους ἐξ αὐτῶν, ὅταν τύχῃ νέου διδασκάλου ἐκλογή.

§. κζ. Πάντα τὰ νεώτερα συγγράμματα, ὅσα μέλλουσι νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ εἰς τὸ Γυμνάσιον, χρεωστεῖ ἡ ταύτης Διοίκησις νὰ ἀνακρίνῃ, πρὶν εἰσαχθῶσιν εἰς παράδοσιν, κἂν τετυπωμένα ἦναι κἂν χειρόγραφα, μήπως περιέχωσί τι ἐναντίον εἰς τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας καὶ τὰς βάσεις τῆς ἠθικῆς, καὶ νὰ ἐξοβελίζῃ τὸ λοιμῶδες χωρίον, ἢ νὰ ἀποβάλῃ ὅλως τὸ βιβλίον, ἂν ἦναι ὅλως διεφθαρμέ-

---

(α) Ποίους κανόνας θέλουσι φυλάττειν περὶ τὴν διδασκαλίαν οἱ ἀγαθοὶ διδάσκαλοι, καὶ αὐτοὶ γινώσκουσι· θέλω δὲ καθυπογράψειν καὶ ἐγὼ τοὺς κυριωτέρους ὡς ἐν τύπῳ εἰς τὸ ἑφεξῆς κεφάλαιον.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ «ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ» ΑΝΩΝΥΜΟΝ ΔΙΑΤΡΙΒΗΝ.

§. α. Ὀρθῶς ὁ σοφὸς τῆς Διατριβῆς συγγραφεὺς μόνον ὀρθὸν καὶ κανονικὸν τοῦ θείου βαπτίσματος τύπον ὡμολόγησε καὶ διώρισε τὸ βαπτίζεσθαι (δηλαδὴ καταδύεσθαι) ἐν τῷ ὕδατι τὸν εὐσεβῶς βαπτιζόμενον (πρὸς τοῦτο γὰρ καὶ μόνον τὸ μέρος τῆς τοῦ μυστηρίου τελετῆς ἀφορᾷ ἡ διατριβή)· ὥστε πᾶσα πρᾶξις ἑτέρα, διαφέρουσα περὶ τὴν τοῦ ὕδατος χρῆσιν ἐν τῇ τοῦ βαπτίσματος ἱερουργίᾳ, οὐκ ὀρθή τίς ἐστιν οὐδὲ κανονική, ἀλλὰ αὐτόχρημα παράβασις τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως ἀσυγχώρητος (χωρὶς ἀνάγκης ἐπειγούσης τελουμένη), καθ' ἃ καὶ ἡ Διατριβή, περὶ τὸ τέλος, νεωτερισμὸν ἀκανόνιστον ὠνόμασε τὴν ἀπολύτως γινομένην δι' ἐπιχύσεως. Ἵνα γὰρ παρῶμεν τὸ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου βάπτισμα, ὅστις θεόθεν ἀποσταλείς, ἐβάπτιζεν εἰς μετάνοιαν τοὺς προσιόντας ἐν Ἰορδάνῃ, καὶ πάλιν ἐν Αἰνών, «ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ» (Ἰωάν. γ, 23)· αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν ἐβαπτίσθη ἐν Ἰορδάνῃ, ἔνθα γέγονε καὶ τῆς Παναγίας Τριάδος ἡ θεοφάνεια. Διὸ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Σωτὴρ τὴν τοῦ βαπτίσματος ἡμῖν Διαθήκην διατιθείς, ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, ἵνα μαθητεύσωσι πάντα τὰ ἔθνη «βαπτίζοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. κη, 19), ἐν τρισὶ δηλονότι ταῖς καταδύσεσι, καὶ ἰσαρίθμοις ταῖς τῶν ὑπερθέων ὀνομάτων ἐπικλήσεσι, τελειοῦντες τοὺς εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ βαπτιζομένους. «Ὡς γάρ (φησὶν ὁ Μ. Βασίλειος)· ὡς γὰρ πιστεύομεν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, οὕτω καὶ βαπτιζόμεθα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐν τρισὶ δὲ καταδύσεσι, καὶ ἰσαρίθμοις ταῖς ἐπικλήσεσι τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος τελειοῦται· ἵνα καὶ ὁ τοῦ (Δεσποτικοῦ) θανάτου τύπος ἐξεικονισθῇ, καὶ τῇ παραδόσει τῆς θεογνωσίας τὰς ψυχὰς φωτισθῶσιν οἱ βαπτιζόμενοι,» τῆς τε θεαρχικῆς Τριάδος ὁμολογοῦντες τὸ δόγμα (κατὰ τὰς ἐπικλή-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀσυλλογίστων ἀρχόντων ἐπαρθείς, ἔφυγεν ἀγαναχτήσας κατὰ τοῦ Πατρός, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Πλεσκοβίαν ἀποστασίαν διανοούμενος. Ὁ δὲ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς φρονήσεως ἥρως τὸν μὲν ἀκάθεκτον υἱὸν πέμψας ἐφυλάκισεν ἐν Σουσδάλῃ, προλαμβάνων τοὺς ὀλεθρίους αὐτοῦ σκοπούς, τοὺς δὲ κακούργους αὐτοῦ συμβούλους ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς. Πρὸς δὲ τὸν δῆμον τῶν Νεαπολιτῶν «Ἀλλ' ἐπειδὴ ὑμεῖς, εἶπεν, ἀπειθεῖτε εἰς τὰς σωτηρίους μου συμβουλάς, πράξατε ὅ,τι κρίνετε κάλλιον. Ἐγὼ δὲ παραχωρῶ πρὸς ὀλίγον, ἵνα διδαχθῆτε τὸ συμφέρον αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν». Καὶ ἐκεῖνοι ἀπέστειλαν ἀπράκτους τοὺς ἤδη παρόντας ἀπογραφεῖς τῶν Τατάρων μετὰ δώρων τινῶν πρὸς τὸν Χάνην, ὃν παρεκάλουν ἵνα ἐπιμείνῃ εἰς τῆς προτέρας φιλίας τὰ καθήκοντα. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διασπαρείσης φήμης ψευδοῦς, ὅτι πλῆθος πολὺ Τατάρων στρατεύει κατὰ τῆς Νεαπόλεως, περίφοβοι γενόμενοι οἱ Νεαπολῖται καταφεύγουσι πρὸς τὸν συνετώτατον αὐτῶν ἡγεμόνα, παρακαλοῦντες ἵνα πέμψῃ τὴν ἀπογραφὴν καὶ τὸν κεφαλαιακὸν αὐτῶν δασμόν· ὅπερ καὶ ἐγένετο διὰ τῶν ἀπογραφέων τοῦ τυράννου πάλιν ἐπανελθόντων. Καὶ ὁ Ἅγιος πάλιν ἀνεχώρησεν εἰς Βλαδιμηρίαν, ἀφεὶς τὴν Νεάπολιν ἀσφαλῆ καὶ τὸν υἱὸν Δημήτριον ἀρχηγόν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ φορολόγοι καί τινες βάρβαροι τοκισταὶ κατέθλιβον τοὺς Ῥώσσους ἀνηλεῶς, ἀγανακτήσαντες οἱ κάτοικοι τῆς Βλαδιμηρίας καὶ Σουσδάλης καὶ Ῥοστοβίου, συλλαμβάνουσι (τῷ **1262**) πολλοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ κατακόπτουσιν μεληδόν, τοὺς δ' ἄλλους διώκουσι. Τότε καὶ ἡ Ἱεροσλαβία καὶ αὐτὴ ἡ Νεάπολις ἐκινοῦντο πρὸς ἀποστασίαν μετέωροι. Ὁ δὲ Ἅγιος δυσωπήσας αὐτοὺς πάλιν καὶ πραΰνας, ὡς παρὰ καιρὸν ὀργῶντας καὶ νεανιευομένους, ἐπειδὴ προέβλεπε τὴν βαρεῖαν τοῦ τυράννου ὀργὴν καὶ τὰ ταύτης πάνδεινα ἐπακόλουθα, ἔγνω πάλιν ἀπελθεῖν μόνος αὐτὸς μετὰ δώρων πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ Βαρβάρου. Ἤδη δὲ πρότερον ᾔτησε παρ' αὐτοῦ ὁ Χάνης καὶ στρατὸν Ῥωσσικόν, ἵν' ἀποστείλῃ αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου. Ὁ δὲ Ἅγιος ἐλπίζων, ὅτι τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ ἀπαλλάξει διὰ τῆς θείας χάριτος τοὺς συμπολίτας καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ψυχωλέθρου κινδύνου, ἑτοιμάζεται πρὸς τὴν πικρὰν καὶ τραχεῖαν ὁδοιπορίαν. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ἀναφαίνονται πάλιν οἱ Λιβωνοὶ πορθοῦντες τὰ σύνορα. Καὶ πρὸς μὲν τούτους ἀποστέλλει τὸν υἱὸν Δημήτριον ἐκ τῆς Νεαπόλεως μετὰ στρατοῦ τοῦ τῶν Ἑταίρων ἐπονομαζομένου· ὅστις συντρίψας τοὺς πολεμίους, καὶ τὸ μέγα φρούριον αὐτῶν Δόρπατον ἐξ ἐφόδου λαβών, ὑπέστρεψεν ὕστερον εἰς Νεάπολιν μετὰ λα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Ἀναλαμβάνοντες ἤδη τὴν συνέχειαν τῆς πολλῶν ἕνεκα καὶ ἀθελήτων αἰτίων διακοπείσης ἐκδόσεως Ἁπάντων τῶν Σωζομένων συγγραμμάτων τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἀπολύομεν ὁσονούπω ἐκ τῶν τυπογραφικῶν πιεστηρίων δεύτερον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τόμον τὴν Ἐκκλησιαστικὴν τριακονταετηρίδα, ἤτοι Συνταγμάτιον ἱστορικὸν τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησιαστικῶν συμβεβηκότων ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1852, διηρημένον εἰς τμήματα τρία· ὧν τὸ μὲν ἀ. περιέχει τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος μέχρι τέλους τοῦ 1832, τὸ δὲ β'. τὴν συνέχειαν τῶν ἐφεξῆς ἀπὸ τῆς τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας ἀφίξεως συμβεβηκότων μέχρι τέλους τοῦ 1852, τὸ δὲ γ'. σημειώσεις τινὰς συμβαλλούσας πρὸς διασάφησιν τῶν ἱστορουμένων καὶ μάλιστα τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν περὶ τὴν διοίκησιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας μεταβολήν. Τούτων οὖν τὰ μὲν δύο πρῶτα τμήματα τὸν ἐν τοῖς πιεστηρίοις ἀπαρτίζουσι Β'. τόμον ἐκ τεσσαράκοντα καὶ δύο ὡς ἔγγιστα τυπογραφικῶν φύλλων συγκεισόμενον. Τὸ δὲ τρίτον μετ' ἄλλων τινῶν διατριβῶν κοινὴν τὴν ὑπόθεσιν ἐχουσῶν συναποτελέσουσι τὸν τρίτον τόμον, οὗ ἡ ἐκτύπωσις ἀμέσως ἐπακολουθήσει μετὰ τὸ τοῦ δευτέρου πέρας. Διὸ ἐπικαλούμεθα τὴν γενναίαν ἀντίληψιν τῶν τὴν πατρῴαν εὐσέβειαν ζηλούντων καὶ τὴν βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων γνησίως ἐπιθυμούντων Ὀρθοδόξων ὁμογενῶν, καὶ μάλιστα τῶν τῆς ἱερᾶς λήξεως. Τιμὴ τῶν βιβλίων ὁρίζεται πέντε καὶ εἴκοσι λεπτὰ εἰς ἕκαστον τυπογραφικὸν φύλλον, ὡς καὶ τῷ 1859 προανηγγείλαμεν. Οἱ βουλόμενοι τοῖς συνδρομηταῖς ἐγκαταλεγῆναι ἀναγγειλάτωσαν πρὸς τὸν ἐκδότην τὰ ὀνόματα καὶ τὸν τόπον τῆς διατριβῆς αὐτῶν, ἵνα μετὰ τοῦ Α'. καὶ ὁ Β'. τόμος πεμφθῇ πρὸς αὐτούς, καταβαλόντας τὸ τίμημα. Τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν καταχωρισθήσονται εἰς τὸν τρίτον τόμον, ἂν μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Β'. λάβωμεν αὐτά.

Ἀθήνησι τῇ 25 Νοεμβρίου 1864.

Ὁ Ἐκδότης Σ. Κ. Οἰκονόμος.

Τιμὴ τοῦ Β'. Τόμου	Διὰ τὴν Ἑλλάδα	Δρ.	11
»	Διὰ τὴν Τουρκίαν.	»	12
»	Διὰ τὴν Βλαχιαν καὶ Ἀουστρίαν.	»	13
»	Διὰ τὴν Ῥωσσίαν	ῥούβλ. ἀργυρ.	3
»	Διὰ τὴν Ἀγγλίαν	λίρας ἀγγλικ.	1/2

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ρωσσίαν;» (α) κτλ. Ἀλλ' οἱ θεοσεβεῖς Ῥῶσσοι οὐδαμῶς κατενόησαν τοῦτο
ὁ παράλογον· ἀλλ' ἔστελλον τοὺς ἰδίους Μητροπολίτας ἵνα χειροτο-
ῶντο πάλιν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν Νίκαιαν, ὅπου τό-
ἣν μετενηνεγμένος ὁ θρόνος τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως, ἀφέντες τὸν Πάπαν χαίρειν μετὰ τῆς Σαμαρειτικῆς μεγαληγορίας.
Ἐπειδὴ δὲ ἤδη ἀνεφάνησαν οἱ Τάταροι, καὶ ἡ Πολωνία ἦν δεδελεα-
μένη ὑπὸ τοῦ σχίσματος, εὗρηκεν ἡ Παπικὴ φιλαρχία καιρὸν ἁρμό-
διον ἵνα δελεάσῃ καὶ τὴν Ῥωσσίαν, ὑπισχνουμένη τοῖς ἡγεμόσι τὴν βο-
ήθειαν καὶ ἀντίληψιν εἰς ἀποδίωξιν τῶν Τατάρων, ὡς ὑπισχνεῖτο ὕστε-
ρον καὶ τοῖς Γραικοῖς τὴν τοῦ Τούρκου δίωξιν. Οὗτος εἵλκυσε πρὸς
καιρὸν τὸν ἡγεμόνα Γαλικίας Δανιὴλ τὸν Ῥωμανίδην διὰ πολλῶν
ὑποσχέσεων συμμαχιῶν, ἀνθ' ὧν ἔστελλεν ὕστερον πορφύρας καὶ Καρ-
διναλίους, ἵνα στέψωσιν αὐτὸν βασιλέα τῆς ὑπὸ τὸν Ταταρικὸν ζυγὸν
στεναζούσης ἑαυτοῦ πατρίδος! Τότε λοιπὸν ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Δ.
(τῷ **1250**), ἀκούων τὴν φήμην τῆς θεοσεβείας καὶ τῶν ἡρωϊκῶν κατορ-
θωμάτων τοῦ Ἁγίου τοῦ Νεοῦ ἥρωος, ἀποστέλλει καὶ πρὸς αὐτὸν ἀ-
ποστόλους δεινούς, καὶ γλυκείας ἐπιστολάς, παραινῶν τὸν ἅγιον φιλαν-
θρώπως «Ὅτι τὸν καρπὸν τῶν θριάμβων καὶ τὴν σταθερὰν τῆς ἑαυτοῦ
δόξης χρηπῖδα οὐδαμοῦ δύναται εὑρεῖν, εἰμὴ ὑπὸ τὴν ἱερὰν τῆς Δυ-
τικῆς Ἐκκλησίας σκιάν». Ὁ δὲ γενναῖος ἐπίσης καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ
τῆς πατρίδος ὑπέρμαχος, ζήλου θείου πλησθεὶς συγκαλεῖ συνέδριον τῶν
ἐνδοξοτέρων κληρικῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, καὶ μεταπεμψάμενος τοὺς
παπικοὺς ἀποστόλους καὶ διδασκάλους φημιζομένους τῆς Πίστεως,

---

καὶ θρησκευμάτων, τῶν ἀδυνάτων πάντων (ἴσ. γρ. πάντη) καθέστηκεν· ἢ γοῦν λῦσον
ἡμῖν τὰ ἐπελθόντα δεινά, ἢ ἄφες ὡς ἐλευθέρους ἐν τοῖς ἰθαγενέσιν ἀφῖχθαι.
Ταῦτ' εἶπον· κἀκεῖνος μὴ βουλόμενος ἐν στερήσει γενέσθαι τοσούτων καλῶν
καὶ ἀγαθῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄκοντος τοῦ εἰρημένου Λεγάτου, τούς τε ναοὺς ἀνέῳ-
ξε καὶ τούς, ὅσοι ταῖς εἱρκταῖς ἦσαν κατεσχημένοι, μοναχούς τε καὶ ἱερεῖς ἀπο-
λέλυκε, καὶ τὸν κατασχόντα τότε τὴν Κωνσταντίνου κλύδωνα κατεστόρεσεν».
(Χρονικ. συγγραφ. ιζ. σελ. **12**) Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ περὶ τῆς τῶν προειρημένων δύο
πραγματειῶν μετὰ τῆς ἐπιστολῆς συναρτήσεως εἰκοτολογῆσαι, τὰ μὲν Αἰτιά-
ματα φαίνονται τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἡ ἐπιστολὴ διὰ τὴν ἐπιδιωκομένην
Σύνοδον συγγεγραμμένα, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἄλωσιν πεπραγμένα ὀλίγῳ
ὕστερον· προὐτάχθησαν δ' ἀμφότερα τῆς ἐπιστολῆς, ὡς δικαιολογητικὰ συνάμα
καὶ ἐξηγητικὰ τῶν ἐν αὐτῇ. Σημ. Ἐκδ.

(α) Βλέπε ταύτην τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γ'. Ἰννοκεντίου ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐπι-
στολῶν αὐτοῦ ἐκδεδομένην τῷ **1680** ὑπὸ **Baluzè** εἰς τόμ. β. Ἄρχεται δ' ἡ ἐπι-
στολὴ οὕτως. **Archiepiscopis, Episcopis etc. per Ruthenìam institutis.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ῥωσσίας τοὺς ἐχθροὺς ἐτροπώσω. Καὶ νῦν, Ἀνάκτων κλέος, θαυμάτων τῶν σῶν τὰ καλλίῤῥοα νάματα τὴν Πέτρου Πόλιν εὐφραίνουσι δαψιλῶς, ἣν προείλου εἰς κατοίκησιν.

Στίχ. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου.

Ἐλθέ, Τρισόλβιε Ἄναξ, τοῖς σοῖς ἱκέταις ταχὺς προστάτης τε καὶ ῥύστης, τοὺς ἐχθροὺς καταῤῥάσσων. Λαοί, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι ἐξέλθετε νῦν ψαλμικῶς, καὶ θεάσασθε ἐσκορπισμένα παρ' Ἅδην τῶν δυσσεβῶν καὶ λοιμῶν Ἀγαρηνῶν τὰ ὀστᾶ.

Δόξα. Ἦχος Πλ. ά.

Τί ἀναχαιτίζεις σου τὰ ῥεῖθρα, ὦ καλίῤῥοε Νευᾶ; Τί οὐ πλατύνεις τὸ νᾶμα, λειοκυμονῶν ἐν γαλήνῃ. Ἄγε δὴ πελαγίζων, ὡς Ἰορδάνης, τὴν εὐλογίαν ἡμῖν τοῦ σοῦ Ἀριστέως δαψιλῶς μετοχέτευσον. Ἤρταί σοι ἤδη τοῦ φραγμοῦ τὸ μεσότοιχον. Πέπτωκε σκῶλα τῆς τυραννίας τῶν ἀσεβῶν, καὶ ἀνέῳγεν ἡ θύρα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μεγάλης. Ποταμοὶ κροτήσουσι χειρὶ ψαλμικῶς. Τὰ ὄρη σκιρτάτωσαν ὡς κριοί, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων. Βαλτικὴ σὺν Βοσπόρῳ, Ἴζόρα μετὰ τῆς Ἑλλάδος συγχόρευσον. Δεῦτε παιδες Ἑλλήνων, τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν Ῥώσσοις συνεορτάζοντες, τοὺς κοινοὺς τῆς Πίστεως Στεφανίτας εὐσεβοφρόνως τιμήσωμεν. Ἄγε δὴ βασίλευσον ἡ Ὀρθοδοξία. Κωνσταντῖνος ἀρχέτω, Βλαδίμηρος παρίτω, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ὁ Νευαῖος Ἀλέξανδρος τὴν πανήγυριν φαιδρυνέτω. Σταυρὸς τοὺς λαοὺς συνάπτει. Σταυρὸς νικᾷ τοὺς ἐχθρούς. Σταυρὸς δοξάξει τὴν Ἐκκλησίαν. Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· γνῶτε ἔθνη καὶ ἡττᾶσθε, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.

Καὶ νῦν. Μακαρίζομέν σε Θεοτόκε Παρθένε. Τὸ Νῦν ἀπολύοις· καὶ τὰ λοιπά.

Ἀπολυτίκιον, πρῶτον τὸ Μνήμη Δικαίου μετ' ἐγκωμίων· καὶ ἔπειτα

Τροπάριον. Ἦχος γ'.

Μέγαν εὕρατο ἐν τοῖς πολέμοις σὲ ὑπέρμαχον ἡ Ἐκκλησία, στεφανῖτα, τὰ ἔθνη τροπούμενον. Ὡς οὖν Βαράγγων καθεῖλες τὸ φρύαγμα, καὶ τὴν Τατάρων ὀφρὺν καταβέβληκας· οὕτως, ἅγιε μεγαλοκράτωρ Ἀλέξανδρε, καὶ νῦν Ἰσμαηλίτας κατάῤῥαξον, ῥυόμενος τοὺς πίστει σε δοξάζοντας.

Καὶ νῦν. Σὲ τὴν μεσιτεύσασαν.

Τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὸ Θεὸς Κύριος.

Εἰς τὸν Ὄρθρον μετὰ τὴν πρώτην στιχολογίαν Κάθισμα· Ἦχος Πλ. δ'.

Κατεπλάγη Ἰωσήφ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πρέσβεις παντοδαποὶ ἐκ Γεωργίας, καὶ Βαβυλῶνος καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Σαρακηνῶν, οἱ μὲν φέροντες φόρους, οἱ δὲ δῶρα, οἱ δὲ κλεῖδας τῶν πόλεων. Ἐκεῖ ἦσαν καὶ μοναχοί, οὓς ἀπέστειλε πρέσβεις μετὰ φιλικῶν ἐπιστολῶν ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Δ΄. κολακεύων τὸν Βάρβαρον καὶ φιλίαν σπενδόμενος πρὸς αὐτόν, ἵνα μὴ ἐνοχλήσῃ τῇ κοσμικῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ. Ὁ δὲ θεῖος Ἀλέξανδρος παραστὰς τῷ Γαϊούχῃ, καὶ μετὰ παῤῥησίας λαλήσας, καὶ λαμπρὰ συνέσεως καὶ χρηστότητος ἀποδείξας τεκμήρια, ἐτιμήθη οὐ μόνον ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Τυρακανίας, τῆς νεωτέρας ἐκείνης Τωμύριδος, καὶ ἀπελύθη μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης, ἀνηγορευμένος οὐ μόνον ἐλευθέρων τῶν Νεαπολιτῶν ἡγεμών, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Κιεβίας αὐτῆς, ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ Βατίου τῷ τότε διοικουμένης. Ὑποστρέφει λοιπὸν μετὰ δόξης ὁ στεφανίτης καὶ ἀναίμακτος ἀριστεὺς κατὰ τὸ **1249** ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, πολλὴ χαρὰ καὶ παραμυθία καὶ φῶς ταῖς Νεαπολίταις καὶ πάσαις ταῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπαρχίαις γενόμενος.

Ἀλλ' ἡ θεία Πρόνοια καλεῖ αὐτὸν εἰς νέον ἀγώνων ςάδιον. Ἡ Ῥωσσία ἐπολεμεῖτο τότε οὐ μόνον ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τῶν Τατάρων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν τοῦ Παπικοῦ σχίσματος ἐπιβουλῶν. Πρὶν γὰρ ἔτι ἀναφανῶσιν οἱ βάρβαροι, ἡ παπικὴ φιλαρχία ἐσπούδαζε συνάψαι καὶ τὴν ἀχανεστάτην ἔκτασιν τῆς Ῥωσσίας μετὰ τῆς ἄλλης Εὐρώπης, ἣν εἶχεν ἤδη ὑποτεταγμένην ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἑαυτῆς τυραννίαν. Καὶ ὁ Πάπας Οὐρβανὸς ὁ Β΄. ἀπέςειλε τὸ πρῶτον τῷ **1091** ἀποστόλους μετὰ πολλῶν ἁγίων λειψάνων πρὸς Οὐσεβόλοδον, ἡγεμόνα τῆς Κιεβίας, πραγματευόμενος τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν· ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσεν. Ὁ δὲ Γ΄. Ἰννοκέντιος μετὰ ταῦτα τῷ **1205** πρὸς τὸν τότε τῆς Ῥωσσικῆς Γαλικίας ἡγεμόνα Ῥωμανὸν ἔπεμψε Καρδινάλιόν τινα, ὑπισχνούμενον τῷ ἡγεμόνι πόλεις καὶ πλοῦτον καὶ δύναμιν κοσμικὴν διὰ τῆς ῥομφαίας τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Ὁ δὲ γενναῖος ἡγεμών, ὡς ἄλλος Σπαρτιάτης, ἐξελκύσας ἐκ τῶν μηρῶν τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ, «Ἀλλ' ἡμεῖς, εἶπεν, οἱ Ῥῶσσοι ταύτην κρατοῦντες, καὶ πλοῦτον καὶ κράτος ἄριστα θερίζομεν»· καὶ ἀπέπεμψεν ἄπρακτον τὸν Καρδινάλιον. Ὀλίγῳ δ' ὕςερον πάλιν ὁ αὐτὸς Πάπας μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων Λατίνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἅλωσιν ἔγραφε τῷ **1209** ἐγκύκλιον πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ κληρικοὺς ἐπιστολήν, «Ὅτι καίτοι τέως ἦσαν μεμακρυσμένοι ἀπὸ τῶν μαστῶν τῆς μητρὸς αὐτῶν, ὡς υἱοὶ ἀλλότριοι, ἀλλ' ὅμως ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ἐπίτροπος τοῦ Θεοῦ προσκαλεῖ αὐ-

Κατηχήσεως μέρη τρία.

Προοίμιον.

1. α. **Κ**ατήχησις εἶναι σύντομος διδασκαλία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Σημ. Α΄. Ὠνομάσθη Κατήχησις παρὰ τὸ Κατηχεῖν ῥῆμα, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ διδάσκειν τινὰ διὰ φωνῆς ἠχητικῆς καὶ ζώσης τὴν θρησκείαν, ὡς φαίνεται εἰς τὴν θείαν Γραφήν (α). Ὅθεν καὶ Κατηχούμενοι ὠνομάσθησαν οἱ μαθηταὶ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι κατ' ἀρχὰς αὐτὸ τοῦτο Μαθηταὶ ὠνομάζοντο (β)· καὶ Κατηχηταὶ οἱ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους διδάσκαλοι αὐτῆς.

Σημ. Β΄. Πρῶτος ἀρχηγὸς καὶ διδάσκαλος τῆς Κατηχήσεως εἶναι αὐτὸς ὁ τῆς πίστεως ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς, τοῦ Προδρόμου πρότερον καὶ ταύτης τὴν ὁδὸν προοδοποιήσαντος (γ). Ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐπέμφθησαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον Κατηχηταὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι (δ). Μετὰ δὲ τούτους ἐκατήχουν αὐτοὶ οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Διάκονοι. Τοιοῦτοι κατηχηταὶ ἦσαν ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ὁ Κύριλλος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐν ὅσῳ ἦσαν Πρεσβύτεροι. Κατηχητὴς ἦτο καὶ ὁ Θεοχάρης διάκονος τῆς ἐν Καρθαγένῃ ἐκκλησίας. Πολλάκις δὲ καὶ ἐκ τῶν κατωτέρων ταγμάτων τοῦ Κλήρου προεχειρίζοντο Κατηχηταί, ὁποῖος ἦτο ὁ Ὠριγένης εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ὁ Ὀπτάτος, Ἀναγνώστης ἑκάτερος (ε). Εὑρίσκομεν δὲ καὶ Διακονίσσας κατηχητρίας μόνων τῶν γυναικῶν (ζ). Ἀνηγέρθησαν δὲ καὶ σχολαὶ κατηχητικαί, πρώτη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑπὸ Μάρκου τοῦ Ἀποστόλου (η), ἔπειτα δὲ καὶ εἰς Ῥώμην καὶ Καισάρειαν καὶ Ἀντιό-

---

(α) Λουκ. α, 4. Πράξ. ιή, 25. Ρωμ. 6΄, 18. Α. Κορινθ. ιδ, 19. Γαλατ. ς΄. 6. καὶ τὸ παθητικὸν Κατηχοῦμαι σημαίνει ὄχι μόνον τὸ διδάσκομαι (Λουκ. α, 4), ἀλλὰ καὶ τὸ ἁπλῶς ἀκούω τι παρ' ἄλλων (Πράξ. κα, 21—24).—(β) Πράξ. ια, 26. — (γ) Ματθ. γ΄, 1—12. Λουκ. γ΄, 7—18. — (δ) Ματθ. κή, 19. Μαρκ. ις΄, 15—16. — (ε) Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱς. Βιβ. ς, κεφ. 3. Κυπριαν. Ἐπις. κθ. σελ. 56. ἐκδ. Goldhorn.—(ζ) Βλ. Κανον. 12, τῆς ἐν Καρθαγ. τετάρτης Συνόδ. Ἀρμενόπ. ἐπιτομ. κανόν. τμήμ. 2 ἐπιγρ. 4. — (η) Ἱερώνυμ. π. συγγραφ. κεφ. 36.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αὐτος ὁ θεῖος Μάρκος ὁ Ἐφέσου τρανῶς ἐξήλεγξεν (ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ) καὶ ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ Ἰωάννης (ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω);

ΙΒ) Τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτει (1451) Κωνσταντῖνος ὁ Πλάτρης, ἄγγλος ἱερεύς, ἐλθὼν ἐκ Βοημίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐν ᾗ δέδωκε τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ Ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως (Λιβέλλῳ) προσερχόμενος τῇ Ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τὸ τῆς τῶν Γραικῶν ἐκκλησίας βάπτισμα μόνον ἀληθινὸν ὁμολογῶν καὶ πιστεύων προστίθησιν, «ὡς οὐ τῷ τῶν Ῥωμαίων ἔθει ἐπιβρεχόμενος (κατ' ἐπίχυσιν), ἀλλὰ μᾶλλον ἐμβυθιζόμενος (διὰ καταδύσεως) εἴη ὁ βαπτιστέος» (α). Καὶ «πολλάκις ἀντεῖπον· καὶ ἀπήρεσκέμοι ἀεὶ ὁ τῆς Ῥώμης τύπος ἐκεῖνος, ὅτι βαπτίζουσιν ὕδατι ὀζώδει καὶ παχυτάτῳ ἡλισμένῳ» κτλ. (β). Ἐκ δὲ τούτων φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπῆρχε διὰ τριῶν καταδύσεων βεβαπτισμένος (ἐξῆν γὰρ καὶ τοῦτο ποιεῖν). Τούτῳ τῷ Κωνσταντίνῳ καὶ ἡ Σύνοδος δέδωκεν Ἔκθεσιν πίστεως, ἀποτεινομένη οὐ μόνον πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους (καὶ μάλιστα τοὺς ἐν Βοημίᾳ, πρὸς οὓς καὶ κατ' ἰδίαν ἔγραψεν ἐπιστολήν) (γ), ἀλλὰ καὶ «τοῖς Δυτικοῖς καὶ ὑπερορίοις τῶν Λατίνων εὐγενεστάτοις γένεσιν» (ὧν πλεῖστοι Οὔγκροι καὶ Τεύτονες καὶ ἐν Βοημίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ἦσαν προσανέχοντες τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, ὡς αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος ἐβεβαίου), οὓς καὶ πρὸς φανερὰν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἕνωσιν ἡ ἔκθεσις συγκαλεῖ, τά τε δόγματα καὶ τὰ μυστήρια διδάσκουσα, ἐν οἷς καὶ τὸ θεῖον βάπτισμα, λέγουσα «πρῶτον μὲν τὸ τοῦ βαπτίσματος . . .

(α) Βλ. τὸν Λίβελλον ἐν Τόμῳ Ἀγάπης σελ. 323, 324.

(β) Δὶς τοῦ ἔτους ἁγιάζουσιν οἱ Λατῖνοι τὸ ὕδωρ τοῦ κατ' αὐτοὺς βαπτίσματος, τῇ παραμονῇ τοῦ μεγάλου Σαββάτου καὶ τῆς Πεντηκοστῆς· ἐμβάλλουσι δ' εἰς τοῦτο καὶ ἄλας· καὶ θησαυρίσαντες εἰς εὐμέγεθες σκεῦος, ὃ καλοῦσιν εὐπρεπῶς κολυμβήθραν (ἥτις εὑρίσκεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ), κατακλείουσιν ὑπὸ κλειδί. Ἐντεῦθεν ἐξάγουσι δι' ὅλου τοῦ ἔτους ὅσον ἑκάστοτε ἀναγκαῖον πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ῥαντίσματος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕδωρ ὄζει πολλάκις καὶ πάσχει οἷα εἰκὸς ὕδωρ κοινὸν δι' ἔτους ἀκινητοῦν, διατέτακται τοῖς ἱερεῦσιν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐξ ἄλλης ἐκκλησίας λαμβάνειν, εἴπερ ἀφθορώτερον εὑρεθείη, πρὸς τὸν ῥαντισμὸν (ἴδε Ieunin Instit. Theolog. T. 1. p. 88). Τοῦτο λέγει ἀνωτέρω ὁ Κωνσταντῖνος ὕδωρ ὀζῶδες καὶ παχύτατον ἡλισμένον. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἆρα παρομοιάζει πρὸς τὸ τοῦ Ἰεζεκιὴλ «ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρόν (λς, 25);

(γ) Ἴδε τὴν πρὸς Βοημοὺς ἐπιστολὴν ἐν Le Moyne Varia Saera. T. 1. p. 294. καὶ Ἀποκρίσει ὀρθοδόξου τινὸς περὶ τῆς τῶν Κατολίκων δυναστείας ἀνωνύμως ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη ἐκδεδομένῃ. σελ. 58. Χάλλῃ, 1775 καὶ Ph. Cyprij Chronic. Ecclesiae Graec. etc. p. 311.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐν ᾗ συνέταξεν Ἐ π ι τ ο μ ή, ε ἴ τ ε σ υ λ λ ο γ ῆ τ ῶ ν θ ε ί ω ν τ ῆ Π ί σ τ ε ω ς δ ο γ μ ά τ ω ν (σελ. 386—398. Λειψίᾳ, 1086). Ἐπειδὴ δ' ἀμφότερα τὰ βιβλία ταῦτα ὀλίγοις μέν εἰσι γνωστὰ (καὶ μάλιστα τὸ πρῶτον), τῷ δὲ χρόνῳ καὶ σπανιώτατα καθ' ἡμᾶς ἀπέβησαν, δεῖν ἔγνωμεν καὶ τὸ τρίτον ἤδη τύποις ἐκδοῦναι τὸ πονημάτιον χάριν τῶν ὀρθοδόξων ὁμογενῶν, εὔκολον αὐτοῖς καὶ κοινοτέραν ποιοῦντες τὴν ἀνάγνωσιν ὀλίγων μὲν καὶ εὐσυνόπτων, ἀλλὰ ψυχωφελεστάτων σελίδων (α). Ἔστι γὰρ ἀτεχνῶς τοῦτο τὸ βραχὺ πυκτίον ἢ πινάκιον ἀκραιφνὴς καὶ γνησία καὶ περιληπτικωτάτη διδασκαλία τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καὶ κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς, πᾶσαν περὶ ταύτης ξενικὴν μακρολογίαν ἐξελέγχουσα, καὶ δὴ καὶ καταρκτικὴ καὶ τελεστικὴ τῆς ἀχράντου θεολογίας μυσταγωγία, καὶ καθόλου, λαμπάς τις ἀγλαόφωτος, οὐρανίῳ φωτὶ καταλάμπουσα καὶ καθοδηγοῦσα εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου πάντας τοὺς ἐθέλοντας φρονεῖν καὶ πολιτεύεσθαι κ α τ ὰ τ ὸ Ε ὐ α γ γ έ λ ι ο ν τ ῆ ς τ ο ῦ θ ε ο ῦ β α σ ι λ ε ί α ς κ α ὶ σ ω τ η ρ ί α ς ἡ μ ῶ ν. Ἔρρωσθε οἱ ἐντυγχάνοντες.

Ἔγραφον Ἀθήνησιν, ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ (Β΄. Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, ᾳωνα Μαρτίου δ).

Ὁ Ἐ κ δ ό τ η ς.

Ο. Κ. Ο.

Α΄. ΑΠΟΛΟΓΙΑ (6).

Περὶ τοῦ τυπογραφικοῦ τῆς Κατηχήσεως πταίσματος.

Π α ν α γ ι ώ τ α τ ε, σ ο φ ώ τ α τ ε, θ ε ι ό τ α τ ε Δ έ σ π ο τ α.

ΤΩΝ ὑπερφυῶν τῆς πίστεως δογμάτων τὸ ἀναλλοίωτον καὶ καθαρὸν καὶ ἀκήρατον κἀν τοῖς περὶ τούτων διαπραγματευομένοις βιβλίοις ἀνάγ-

---

μηδὲ περιτυχεῖν τῇ Φιλοκαλίᾳ, ἐν ᾗ καὶ ἄλλα ἄλλων Πατέρων ἐκδέδοται πονημάτια, ἀνέκδοτα εἰσέτι νομιζόμενα.

(α) Τὸ μὲν κείμενον τοῦ Δεκαλόγου ἐξεδώκαμεν ἐκ τῆς Φιλοκαλίας, παραβαλόντες καὶ τὴν τοῦ Παρίου μετατύπωσιν· τὰς δὲ παραπομπὰς τῆς θείας Γραφῆς προσεθήκαμεν ἡμεῖς ὑπογράψαντες (τάς γε κυριωτέρας). Ὡσαύτως, καί τινας σημειώσεις, καὶ εἴτι ἔδοξεν ἡμῖν ἐκπεπτωκός, ἢ διορθώσεως χρῄζον ἐν ταῖς προλαβούσαις ἐκτυπώσεσι τοῦ κειμένου.

(β) Τῶν τριῶν τούτων ἐπιστολῶν αἱ μὲν δύο ἐκδέδονται τῷ 1860 ἐν τῇ πολλοῦ λόγου ἀξίᾳ ἐφημερίδι «Ἑνώσει» ὑπὸ τοῦ φιλοκάλου τυπογράφου Γ. Μελισταλ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

		Σελ.
Περὶ τῆς ὕλης τῆς Ἁγίας Γραφῆς . . .	§. ιε.	30
Περὶ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως	§. ις—ιζ.	31
Περὶ πίστεως	§. ιη.	33
Περὶ Τριάδος, καὶ Δημιουργίας, καὶ Προνοίας, καὶ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Ἄρ. Α΄.	§. ιθ.	34
Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἄρθρ. Β΄. Γ΄.	§. κ—κα.	38—39
Περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ	§. κβ.	42
Περὶ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Ἄρθρ. Δ΄.	§. κγ—κδ.	44—46
Περὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ. Ἄρθρ. Ε. ϛ.	§. κε—κς.	47—49
Περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἄρθρ. Ζ.	§. κζ.	49
Περὶ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ παναγίου Πνεύματος καὶ τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων. Ἄρ. Η. .	§. κη.	51
Περὶ τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων καὶ περὶ Ἐκκλησίας	§. κθ.	52
Περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἀληθινῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν περιόδων καὶ διωγμῶν αὐτῆς. Ἄρθρον Θ.	§. λ.	53
Περὶ κυβερνήσεως τῆς Ἐκκλησίας	§. λα.	60
Περὶ Μυστηρίων	§ λβ.—λγ.	61—62
Περὶ Βαπτίσματος 1	§. λδ.	63
Περὶ Χρίσματος 2	§. λε.	65
Περὶ Εὐχαριστίας 3	§. λς.	65
Περὶ Ἐξομολογήσεως 4	§. λζ—λη.	67—68
Περὶ Ἱερωσύνης 5	§. λθ.	70
Περὶ Γάμου 6	§. μ.	71
Περὶ Εὐχελαίου 7	§. μα.	72
Περὶ παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας	§. μβ.	72
Περὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Ἄρθ. Ι.	§. μγ.	73
Περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν. Ἄρθ. ΙΑ. . . .	§. μδ.	74
Περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς. Ἄρθ. ΙΒ.	§. με.	76

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ε) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος θαυμάζει μὲν «τὸ φῶς ἐκεῖνο καὶ τὸ κάλλος τοῦ προδραμόντος ἀστέρος ἐπὶ Βηθλεέμ, ἵνα καὶ μάγους ὁδηγήσῃ καὶ δορυφορήσῃ τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς φῶς μεθ' ἡμῶν γενόμενον» (α). Παραβάλλων δὲ πρὸς τοῦτον καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀστερισμούς, τὸν Ἀριάδνης στέφανον καὶ τὸν Βερονίκης πλόκαμον καὶ Κύκνον καὶ Ταῦρον καὶ τὸν Αἰγόκερων καὶ τὰς ἄλλας μυθολογικὰς ἀστερωνυμίας, εἰς ὅσας ἐκόμπαζεν ὁ μισόχριστος Ἰουλιανός· «ποῦ δὲ (λέγει πρὸς τοῦτον) ποῦ σὺ ἔχεις τὸν ἐπὶ Βηθλεὲμ δραμόντα πρότερον ἑκατῆς ἑώας ἀστέρα, τὸν ὁδηγὸν τῶν σῶν μάγων (ὧν δηλαδὴ σὺ τιμᾷς τὰς μαγείας) καὶ πρόξενον; Ἐκεῖνος τὴν Χριστοῦ παρουσίαν ἐδήλωσεν ὁ ἀστὴρ» (β). Καὶ πάλιν «Διὰ τοῦτο ὁ ἀστὴρ ἡγούμενος καὶ μάγοι προσπίπτοντες καὶ δωροφοροῦντες, ἵν' εἰδωλολατρεία καταλυθῇ» (γ). Ἐν δὲ τοῖς Ἀ π ο ρ ρ ή τ ο ι ς ἡ ἐπικὴ τοῦ Θεολόγου Μοῦσα πῶς ἐζωγράφησε τὸν ἀστέρα; Οὗτος (ἔφη).

«Χριστοῖο μέγα κλέος, ἄγγελος ἀστὴρ
Ἀντολίηθε μάγοισιν ἐπὶ πτόλιος ἡγεμονεύσας,
Ἔνθα Χριστὸς ἔλαμψε βροτοῦ γόνος, ἄχρονος υἱός.
Οὐ γὰρ τῶν τις ἔην (ὁ ἀστήρ), ὅσσων φραστῆρες ἔασσιν
Ἀστρολόγοι· ξεῖνος δὲ καὶ οὐ πάρος ἐξεφαάνθη.
Ἑβραϊχῇσι βίβλοισιν ὁρώμενος (δ), ὧν ἄπο παῖδες
Χαλδαίων προμαθόντες, ὅσοις βίος ἀστροπολεύειν,
Μοῦνον ἀπὸ πλειόνων θηεύμενοι, οὓς ἐδόκευον,
Ἀστιφαῆ τροχάοντα κατ' ἠέρος ἀντολίηθεν
Ἑῴαίων ἐπὶ γαῖαν, ἐτεκμήραντο ἄνακτα
Τῆμος, ὅτ' ἀστρολόγοισιν ὁμοῦ πέσε μήδεα τέχνης,
Ἀστρολόγων τὸν ἄνακτα σὺν οὐρανίοισι σεβόντων (ε).

Ζ) Καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος «Οὐ τῶν πολλῶν (λέγει) εἷς ὁ ἀστὴρ οὗτος ἦν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀστὴρ, ὡς ἔμοι γε δοκεῖ, ἀλλὰ δύναμίς τις ἀόρατος εἰς ταύτην μετασχηματισθεῖσα τὴν ὄψιν. Πρῶτον ἀπὸ

ποῦ ὁ Χριστὸς κατὰ τὰς ἱερὰς προρρήσεις γεννᾶται, παρῆκεν αὐτοὺς ὁ θεῖος ἀστὴρ διδάσκων ἡμᾶς μηκέτι ζητεῖν ἐξ Ἰουδαίων τὰ τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν ἐκμανθάνειν, ἀλλὰ τῇ ἐξ οὐρανῶν ἥκειν διδασκαλίᾳ, ἵνα μὴ τῆς ἄνωθεν χάριτος καὶ φωτοχυσίας ἐκπέσωμεν». Ὁμιλ. νη. σελ. 231. ἔκδ. ἡμετ. Σημ. Ἐκδ.].

(α) Γρηγόρ. Ναζ. Λόγ. μ. Τόμ. α. σελ. 640. Colon. 1690.

(β) Γρηγόρ. Λόγ. δ. σελ. 112. — (γ) Αὐτ. Λόγ. α. σελ. 12.

(δ) Ἀπὸ Ἀριθμ. κβ, 5. ὅπου τοῦ Βαλαὰμ ἡ προφητεία. — (ε) Ἀποῤῥήτ. Ε. σελ. 168. Τόμ. 2.

φίμων ἐν Ἄρθρ. 3.« Ἡ κυβέρνησις ἀναλαμβάνει ὡς ὑποτρόφους εἰς τοῦτο κατ' ἀρχὰς 15 μαθητευομένους, ἡλικίας 12—18 ἐτῶν, τοὺς ὁποίους θέλει ἐκλέξει προσεχῶς ἀπὸ τοὺς ὀνομαστικοὺς καταλόγους, τοὺς ὁποίους προσεκλήθησαν νὰ καθυποβάλωσιν οἱ κατὰ τὴν Ἐπικράτειαν πανιερώτατοι Ἀρχιερεῖς» σύμφωνα πρὸς τὰ ἐν σελ. 141, 142 περὶ τῶν τροφίμων ὑποτετυπωμένα· καὶ κατωτέρω Ἄρθρ. 4. «Εἶναι δεκτοὶ ἐπίσης ὅσοι παῖδες σπουδαίας ἀγωγῆς καὶ μαρτυροῦντες κλίσιν ἀληθινὴν πρὸς τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα δύνανται νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Καταστήματος τούτου γρόσια 70 κατὰ μῆνα» συνῳδὰ τοῖς ἐν σελ. 150. § ϐ'. περὶ τῶν πόρων ἐκτεθειμένοις. Ἐν δὲ τῷ τῆς 6 Μαρτίου 1830 Ὀργανισμῷ τοῦ Σχολείου τὸ μὲν Κεφ. Α. ἄρθ. 1 «Τὸ ἐκκλησιαστικὸν, φησί, Σχολεῖον ἔχει τρεῖς Διευθυντὰς διοριζομένους ἀμέσως ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐπιφορτίζεται τὴν ἐφορίαν τοῦ καταστήματος, ὁ δὲ τὴν διεύθυνσιν τῶν μαθημάτων, ὁ δὲ τρίτος τὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν», συνῳδὰ τοῖς ἐν σελ. 186 §. ϐ· τὸ δὲ τοῦ έ. Κεφ. ἄρθρ. 1. «Οἱ μαθητευόμενοι, ὁρίζει, εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Σχολεῖον θέλουν εἶσθαι ὁμοδίαιτοι καὶ ὁμοτράπεζοι, φέροντες τὴν αὐτὴν στολήν, ἥτις θέλει κριθῆ ἁρμόζουσα εἰς τὴν ἐπαγγελίαν» κατὰ τὰ ἐν σελ. 150, καὶ 217, 218. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τῶν διαταγμάτων τούτων μαρτυροῦσιν, ὅτι κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Σχεδίου διετάσσοντο (βλ. ἐν Γενικ. Ἐφημ. τῆς Ἑλλάδος σελ. 57,58 καὶ 387—389. ἔτ. 1830). Ἐγένετο δὲ τοῦ εἰρημένου Σχολείου ἡ ἔναρξις τῇ 30 Ὀκτωϐρ. τοῦ 1830, μετὰ τῆς προσηκούσης τελετῆς παρόντων πολλῶν ἀξιωματικῶν καὶ ξένων ἐπισήμων, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Ῥῶσσος πλοίαρχος Ἐπαντσχίν, ὅς καὶ συνεισφορὰν μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν προὐθυμήθη εἰς αὐτὸ τελέσαι (βλ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 420, 421). Τὴν δ' ἁγνὴν καὶ θερμὴν τοῦ ἀληθοῦς τούτου τῶν Ἑλλήνων Πατρὸς κλίσιν καὶ σπουδὴν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἀναγκαιοτάτου τούτου παιδευτηρίου καταδείκνυσιν ἡ τῇ 9 Νοεμϐρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ ἐπιστολή, ἐν ᾗ ἐπιλέγει «Ἀρχὴν τοῦ θείου ἔργου ποιούμενοι, ὡς εἰκός, τὸν Θεόν, εὐχόμεθα μεθ' ὑμῶν νὰ ἴδωμεν ἀξίους καρποὺς τῶν πνευματικῶν σας κόπων, τῶν προσπαθειῶν τῆς Κυϐερνήσεως καὶ τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἔθνους» (Αὐτ. σελ. 423). Ἐφείσθω δ' ἡμῖν προσθεῖναι, ὅτι καὶ τὰ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας ἐν σελ. 175 ὑποσεσημειωμένα ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἀντιπαραϐαλλόμενα πρὸς τὸ τῆς 4 Φεϐρ. 1830 Κυϐερνητικὸν διάταγμα, δεικνύουσιν, εἰ μὴ ὅτι ὡδήγησκν τὸν περίφρονα Κυϐερνήτην, ἀλλὰ γοῦν ὅτι ὑπὸ τῆς αὐτῆς περὶ νομοθεσίας ὀρθῆς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσι καὶ μὴ πρὸς τὰ ξένα τεθηπόσιν ἀκρίτως δοκίμου γνώμης κἀκεῖνος ἦγετο. Ἐν γὰρ τῷ εἰρημένῳ διατάγματι φέρονται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε « Θεωροῦντες ὅτι τὸ ἔθνος κατὰ τὸ ἄρθρον 142 τοῦ νόμου τῆς Ἐπιδαύρου ἐφανέρωσε τὴν ἀπόφασίν του νὰ διασαφήσῃ τοὺς παλαιοὺς Βυζαντινοὺς νόμους», καὶ «Ἐπιθυμοῦντες τελευταῖον νὰ διδάξῃ ἡ πεῖρα διὰ τῆς συμπαραϐολῆς τῶν ὑπαρχόντων γραπτῶν μὲ τοὺς ἀγράφους νόμους (οἵτινες ἑπομένως θέλουν συλλεχθῆ) ὁποίας μεταῤῥυθμίσεις ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους» (Αὐτ. σελ. 97). Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

βλασφήμου Ὕμνου τοῦ ἐν τινι τῶν Ἀθήνῃσι ξενικῶν ἐκπαιδευτηρίων ὑὸ ἑλληνοπαίδων ἀσθέντος (σελ. 528—532), προστέθειται ἐκ τοῦ Θεάτρου καὶ ἡ ἐπίκρισις τῆς τοῦ μακαρίτου ἐπισκόπου Κυκλάδων Ἀθῖμου τοῦ Κομνηνοῦ στιχηρᾶς Ὀρθοδόξου διδασκαλίας (σελ. 533—545). Σημειωτέον δ' ὅτι μετὰ τὴν τῆς ἐπικρίσεως δημοσίευσιν ὁ πανιερώτατος ἐπίσκοπος ἔμελλε καὶ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἑλλάδος καθυπέσχετο πράξειν ὅ,τι καὶ ὁ ἐπικρίνων ἐξαιτούμενος τὰς εὐχὰς αὐτοῦ παρεκάλει, «ἵνα λύσας τὸ τῶν στίχων μέτρον καὶ φυγὼν τὴν ἐμπλεστάτην ὁμοιοκαταληξίαν, ἀποδώσῃ τὸ πόνημα πεζογραφικῶς, ἀποξέσας πᾶν εἴ τι παρεισέδυ νόθον καὶ περιττὸν καὶ ἐπιδεικτικῆς κενοσπουδίας γέννημα» (σελ. 545). Ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ ἔφθη τὴν εὐχὴν τελέσαι, πρὶν τὸ κοινὸν ἀπέτισε χρέος.

Ταῖς ἐπικρίσεσι δὲ ταύταις οὐκ ἀπᾴδον ἐνομίσαμεν προσκαταλέξαι καὶ τὴν ἐν τῷ Αἰῶνι κατὰ τὸ εἰωθὸς ὕφος κατακεχωρισμένην ἀναίρεσιν τῆς κατὰ τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου συκοφαντίας (σελ. 546—549). Μετὰ δ' αὐτὴν ἐξεδώκαμεν καὶ τὴν Περὶ τῆς ἐσχάτης ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου τῶν Ὀρθοδόξων ἐπιστολήν, ἐν ᾗ τηρῶν τὸν ἐπιστολικὸν τῆς συντομίας τύπον καταλύει ἐν γοῦν τοῖς πλείστοις καὶ καιριωτάτοις τὰ τοῦ Παπισεβοῦς Ἀλλατίου καὶ τῶν κατ' αὐτὸν τὴν ἀκύρωτιν αὐτῆς κατασκευάζοντα σοφίσματα, δεικνὺς καὶ τοὺς διὰ μακροτέρων περὶ τοῦτο ἀσχοληθέντας.

Ἐφεξῆς δὲ τούτοις παρέπονται ὅ τε εἰς τὰ Ὑμνῳδῶν ἀνέκδοτα πρόλογος (σελ. 554), καὶ ὁ εἰς τὸν τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ Δεκάλογον (σελ. 569). Καὶ ὡς κατακλεὶς ἐπιτέθεινται αἱ περὶ τῆς Κατηχήσεως τρεῖς ἐπιστολαὶ (σελ. 573), καταδεικνύουσαι ὁποῖα ἦσαν τὰ κατ' αὐτῆς κινηθέντα ἐγκλήματα παρ' ἀνδρῶν οὐχ' οὕτως ἐν ἐπιγνώσει τὰ ἀρχαῖα ὑπερζηλούντων καὶ πρὸς πᾶν τὸ νεώτερον δυσκολαινόντων πολλάκις δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ διότι νεώτερον λέγεται (α). Ἐξέστω δ' ἡμῖν τὰ περὶ

(α) Τοιοῦτοι, ὡς ἔοικεν, ἐκίνησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου καὶ τὴν τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Στεφάνου τοῦ Δούκα δίκην ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Συνόδῳ διά τινα τῶν ἐν τοῖς εἰσαγωγικοῖς εἰς τὴν Φυσικὴν τετραδίοις αὐτοῦ ὑπερβατικῶν θεωρημάτων, καὶ ὅτι ταῖς φυσικαῖς θεολογικὰς ἀνεμίγνυε θεωρίας. Ἡ δ'οὖν Σύνοδος τοῦτο μὲν ὡς ἐπικίνδυνον κατέκρινε, τὸ δὲ τοῦ ἀνδρὸς φρόνημα καὶ τὴν σοφίαν ὑπερεπήνεσεν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ παρ' ἡμῖν κειμένη χειρόγραφος συνοδικὴ πρᾶξις, ἐν ᾗ

εἶναι ἐξαιρέτως ὁ κατὰ πνεῦμα πατήρ, αὐτὸς ὁ τροφεύς, αὐτὸς ὁ κηδεμών, καὶ προνοητής. Τῶν αὐτοῦ μάλιστα πνευματικῶν ὠδίνων ἔκγονα ἔσονται οἱ ὑπηρέται οὗτοι τῆς Ἐκκλησίας, οὕστινας θέλει προσφέρειν μετὰ τῶν συνεργῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καθαροὺς καὶ ἀθώους, ὡς οἱ Ἀπόστολοι τὰ ἄκακα παιδία, ἵνα λάβωσι παρ' αὐτοῦ τὴν οὐράνιον εὐλογίαν. Διὰ δὲ ταύτης (καὶ μόνον διὰ ταύτης)τῆς ἀδόλου καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης πρὸς ἕκαστον τῶν τροφίμων θέλει μὲν ἀντιλαμβάνειν παρ' αὐτῶν τὴν προσήκουσαν ἀνταγάπησιν καὶ τὴν ἄσμενον πειθαρχίαν, θέλει δὲ καὶ αὐτὸς ἀναφλέγεσθαι ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸ ἐπιχέειν πρὸς αὐτοὺς ἀκάματον ἐπιμέλειαν πρὸς διαμόρφωσιν τῶν ἠθῶν, εἰς ἣν θέλει ὅλος ἀσχολεῖσθαι, ἐλεύθερος ὢν πάσης ἄλλης ἐπιστασίας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Πνευματικὸς ἐπιστάτης χρεωστεῖ νὰ ἦναι οὐ μόνον πεπαιδευμένος τὴν ἔσω καὶ ἔξω σοφίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων ἀνὴρ εὐσεβέστατος καὶ ἐπιεικέστατος, καὶ φιλανθρωπότατος, καὶ πρὸς λιπαρὰν ὑπομονὴν καρτερικώτατος, νικῶν πᾶσαν μὲν δυσκολίαν διὰ τῆς γενναιοψυχίας, πᾶσαν δὲ ὀργὴν τῆς ψυχῆς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἀνεξικακίας, καὶ συλλαλῶν μετὰ τῶν ἁμαρτανόντων οὐχὶ μετὰ πικρίας καὶ ὀξυχολίας, ἀλλὰ μετὰ πόνου καρδίας καὶ συμπαθείας φίλου συνετοῦ καὶ εἰλικρινοῦς. Ἀλλὰ μετὰ τῆς τῶν τρόπων ἁπλαστίας καὶ ἀκεραιότητος πρέπει νὰ ἔχῃ συνημμένην καὶ πεῖραν πραγμάτων ἀμφιλαφῆ, καὶ διάκρισιν ἀκριβῆ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν καὶ παθῶν, καὶ γνῶσιν βαθεῖαν οὐ μόνον τῶν αἰτίων, ὅσα ἐκταραχηλίζουσιν εἰς τὴν κακίαν τοὺς θνητούς, ἀλλὰ καὶ τῶν προσφυεστάτων μέσων καὶ βοηθημάτων, δι' ὧν οἱ μὲν ἀγαθοὶ στηρίζονται εἰς τὸ καλόν, οἱ δὲ ἀσθενεῖς ἐνδυναμοῦνται, οἱ δὲ πεσόντες ἀνορθοῦνται. Τούτων δὲ τῶν μέσων κράτιστον ἔσται ἡ τοῦ ἰδίου βίου ἄμεμπτος πολιτεία, ἐπανθοῦσαν ἔχουσα καὶ τὴν γλυκεῖαν καὶ ἀκατανάγκαστον τοῦ λόγου πειθώ, πρὸς παραδειγματικὴν καὶ ζῶσαν τῶν τροφίμων διδασκαλίαν. Σπάνιον εἶναι βέβαια τοιαῦτα προτερήματα νὰ συνέλθωσιν ἁπαξάπαντα εἰς μίαν ἀνθρώπου ψυχήν. Ὅθεν δῆλον πόσης φροντίδος καὶ προσοχῆς χρεία περὶ τὴν ἐκλογὴν τούτου τοῦ ἐπιστάτου, καὶ πόσης τιμῆς καὶ ἀμοιβῆς ἄξιος ὁ τοιοῦτος εὑρεθεὶς **Πατὴρ** τῷ ὄντι πνευματικὸς τῆς τῶν τροφίμων νεολαίας. Ταῦτα καὶ περὶ αὐτοῦ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Γ΄.) Ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται ἁ γ ί α· ά.) διότι ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ πιστοὶ ἡγιάσθησαν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ (α)· β΄.) διότι οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοί, κἂν περιπίπτωσιν ὡς ἄνθρωποι εἰς ἁμαρτίας, σπουδάζουσιν ὅμως διὰ τῆς μετανοίας νὰ λάβωσι τὴν συγχώρησιν καὶ νὰ ἑνωθῶσι δι' ἐναρέτου διαγωγῆς μὲ τὸ ἁγιώτατον Ὄν, ἀπαρνούμενοι τὰς ἁμαρτωλὰς ἐπιθυμίας (β). Χριστιανοὶ δὲ ἀμετανόητοι καὶ πεπωρωμένοι δὲν δύνανται νὰ ἦναι μέλη τ ῆ ς ἁ γ ί α ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς.

Σημ. Δ΄.) Ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται Κ α θ ο λ ι κ ή· διότι ἡ κοινότης τῶν Χριστιανῶν εἶναι διεσπαρμένη εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Αὕτη εἶναι ἡ κυρίως ἐκκλησία, ἡ τῶν πιστῶν δηλονότι συνάθροισις, οἵτινες εἶναι ν α ὸ ς Θ ε ο ῦ ζ ῶ ν τ ο ς (Β΄. Κορινθ. ς, 16)· κοινότερον δὲ μετεδόθη τὸ ὄνομα καὶ εἰς τοὺς ναοὺς καὶ εὐκτηρίους οἴκους, ὅπου συνέρχεται ἡ ἐκκλησία τῶν πιστῶν εἰς τελείωσιν τῆς θείας λατρείας. Ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ πιστοί, ὁπουδήποτε καὶ εἰς ὁποιονδήποτε αἰῶνα καὶ ἂν ἦναι, εἶναι μέλη τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· διότι μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι ἡ τὴν ὁποίαν ἐδέχθησαν διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὅρος, εἰς τὸν ὁποῖον τρέχουσιν. Εἰς ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν δὲν εἶναι γένους καὶ φυλῆς διάκρισις κατὰ τὸν Ἀπόστολον (γ), οὔτ' εἶναι περιωρισμένη εἰς ἓν μόνον ἔθνος, ὡς ἡ τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ἀπεριορίστως οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνοῦσι τὸν Θεὸν καὶ πατέρα ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ (δ), ἤγουν ἐ ν π α ν τ ὶ τ ό π ῳ τ ῆ ς δ ε σ π ο τ ε ί α ς α ὐ τ ο ῦ.

Σημ. Ε΄.) Ἡ Ἐκκλησία ὠνομάσθη Ἀ π ο σ τ ο λ ι κ ή· διότι φυλάττει σώαν τήν τε ἔγγραφον καὶ τὴν ἄγραφον διὰ στόματος παραδοθεῖσαν διδαχὴν τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἀκολούθως τῶν προφητῶν, « ὄ ν τ ο ς ἀ κ ρ ο γ ω ν ι α ί ο υ λ ί θ ο υ α ὐ τ ο ῦ Ἰ η σ ο ῦ Χ ρ ι σ τ ο ῦ » (Ἐφεσ. β, 20). Γνώρισμα τῆς Ἐκκλησίας οὐσιῶδες εἶναι ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἕνωσις· ὅταν αὐτὴ θεωρῆται ὡς οἰκοδομή, ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται λ ί θ ο ς ἀ κ ρ ο γ ω ν ι α ῖ ο ς· ὅταν θεωρῆται ὡς ποίμνη, ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται π ο ι μ έ ν· ὅταν δὲ ὡς ἓν σῶμα ὁλομελές, ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται κ ε φ α λ ή (ε). Ἐντεῦθεν φαίνεται πόσον εἶναι ἀναγκαία εἰς τοὺς πιστοὺς ἡ ἀδελφικὴ ὁμόνοια καὶ εἰλικρινὴς ἀγάπη.

(α) Α. Κορινθ. ς. 11. — (β) Τίτ. β, 11—12. — (γ) Γαλάτ. γ, 28. — (δ) Ἰωάν. δ, 23. — (ε) Ἔφεσ. ε, 23.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐξῆς νὰ ἱερατεύσωσι, μετὰ ψηφίσματος παγκοίνου καὶ δημοσίου « Ἵνα μὴ εἰσέρχηται εἰς τὸ ἐξῆς (μετά τινα διωρισμένην προθεσμίαν) μηδεὶς ἀπαίδευτος Ἕλλην εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα ». Ποῖα καὶ πόσα κακὰ δύναται νὰ προξενήσῃ ἡ τῶν ἱερωμένων ἀπαιδευσία, ἐγνώρισαν μὲν καὶ ἄλλα ἔθνη ἐκ πείρας, ἐπειράθη δὲ πολλάκις καὶ ἡ Ἑλλάς. Ταύτης δὲ τῆς Ἀκαδημίας θέλουσι μὲν ἐκθέσει καὶ ἄλλοι ἄλλα σχέδια, ἐκθέτομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ ἡμέτερον, χρέος γλυκύτατον ἐκπληροῦντες πρὸς τὴν φιλόστοργον ἡμῶν πατρίδα καὶ εὐμενεστάτην τροφὸν καὶ διδάσκαλον καὶ εὐεργέτιδα Ἑλλάδα, τὸ φίλτατον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα!

§. έ. Ἀλλὰ πρὶν ἔμβωμεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἔκθεσιν τοῦ Σχεδίου, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ προτάξωμεν, ποίας ἰδιότητας πρέπει νὰ ἔχῃ

ὠνόμασαν οἱ τῆς Δυτικῆς καὶ ἄλλων τῆς Εὐρώπης Ἐκκλησιῶν τὰ Σχολεῖα ἑαυτῶν τὰ Ἐκκλησιαστικά· ἄλλοι δὲ **Convictus** ἤτοι Συσσίτια, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ὑποτρόφων μαθητῶν. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς Ἀκαδημίας ἄλλως ἐν ἄλλοις ἐξέλαβον· ἀλλ' εἰς τοὺς Ἕλληνας ἔστω συγκεχωρημένον νὰ ὀνομάζωσι τὰ ὑψηλότερα διδασκαλεῖα, ὡς οἱ παλαιοὶ πατέρες αὐτῶν· τὸ ἐπίθετον Ἐκκλησιστικὴ προστιθέμενον εἰς τὸ Ἀκαδημία, διακρίνει τοῦτο τὸ Σπουδαστήριον ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἀκαδημιῶν, ὅσαι δὲν διδάσκουσιν ἰδιαίτατον μάθημα τὴν **Θεολογίαν**. Τὸ δὲ **Πανεπιστήμιον** ἢ **Πανδιδακτήριον**, ὡς καθολικώτατον σχολεῖον, θέλει ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τῶν Εὐρωπαίων **Universitas**. [Ἐφείσθω δ' ἡμῖν χάριν τῶν περιεργοτέρων προσσημειώσασθαι, ὅτι ἀξιολογώτατα τῶν ἐν τῇ κατὰ Δύσιν Εὐρώπῃ Συσσιτίων ἐγένοντο τὸ ἐν Μεδιολάνοις ὑπὸ Καρόλου τοῦ Βορρωμαίου τῷ **1576** ἱδρυθὲν **Congregatio Abbatorum St. Ambrosij**, καὶ τὸ ὑπὸ Ὀλιέρου τῷ **1642** ἐν Παρισίοις συγκροτηθὲν **Seminarium St. Sulpicij**. Ἐν δὲ τῇ εὐσεβεστάτῃ τῶν ὁμοδόξων ἀδελφῶν Ῥώσσων Αὐτοκρατορίᾳ **47** κατὰ διαφόρους καιροὺς πολλαχοῦ τῆς ἀχανοῦς αὐτῆς ἐπικρατείας ἐγερθέντων ἀρχαιότατον μέν ἐστι τὸ ἐν Κιεβίᾳ τῷ **1589** συστηθέν, ὅπερ ὁ ἀοίδιμος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Β'. τότε πρὸς τοῖς πολλοῖς αὐτοῦ καὶ ἄλλοις ὑπὲρ τῆς ἐν Ρωσσίᾳ ὀρθοδοξίας ἀγῶσιν εὐλογήσας ἐστερέωσε (βλ. Ἱστορ. τῆς Ῥωσσικ. Ἐκκλησ. σελ. **152**. Ἀθήνησι, **1851**), μετ' αὐτὸ δὲ τὸ ἐν Μόσχᾳ τῷ **1676**, τὰ τῆς Βλαδιμηρίας, Νοβογορόδης, Βολυνίας, Ῥιαζάνης, Ἱεροσλάβης, Καζανίου, Πολτάβης, Μύνσκης κτλ. ὧν τὰ πλεῖστα ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν ἀρχαιότερον ὑπὸ τῶν ἀρχιερατικῶν οἴκων ἱδρυμένων Πνευματικῶν Σχολείων ἀφ' ὧν χρόνων Ἕλληνες Ἀρχιερεῖς ἐποίμαινον τὸ ἐν Ῥωσσίᾳ ὀρθόδοξον ποίμνιον. Πολλοὶ δὲ καὶ ἀγλαοὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ καρποὶ ἀποφέρονται διὰ τοῦ πλήθους τῶν κηρύκων τοῦ Εὐαγγελίου τῆς χάριτος ἐν ἔθνεσι μὴ εἰδοῦσι τὸν Κύριον, τῶν προϊόντων ἐξ αὐτῶν τε καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων Πανεπιστημίων (τῶν ἐν Κιεβίᾳ, Μόσχᾳ, Πετρουπόλει καὶ Καζανίῳ), ἐν οἷς πολλοὶ μὲν Ἕλληνες ἐδίδαξαν καὶ διδάσκουσι τήν τε ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἰατρικήν, πολλοὶ δὲ καὶ καρποφόρως ἐξεπαιδεύθησαν. Σημ. Ἐκδ.].

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τις τοῦ κόσμου φαίνονται ἀνεστηλωμένοι βωμοί, καίονται θυσίαι, λατρεύεται μία τις ὑπέροχος δύναμις. Τόσον εἶναι ἰσχυρὰ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἡ συναίσθησις τῆς θείας ὑπάρξεως, ὥστε προκρίνει νὰ θεοποιῇ μᾶλλον λίθους καὶ ἄλλα τοιαῦτα, παρὰ νὰ πιστεύσῃ, ὅτι δὲν εἶναι Θεός, τὸ ὁποῖον μόνος ὁ ἄφρων δύναται νὰ εἴπῃ (α).

Δ΄. Ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν πληροφορίαν τῆς συνειδήσεώς μας. Ὅταν πράττωμεν τὸ ἀγαθόν, αἰσθανόμεθα χαράν· καὶ ἐξ ἐναντίας λύπην διά τινα πρᾶξιν πονηράν. Τοῦτο προέρχεται ἀπὸ ἔμφυτόν τινα δύναμιν, ἥτις μᾶς ἀναγκάζει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὑπάρχει τι Ὂν ἀνταμεῖβον δικαίως τὴν ἀρετὴν καὶ τιμωροῦν ἀδυσώπητα τὴν κακίαν (β).

Ε΄. Ἀπὸ τὴν ἔμφυτον ἡμῶν ἐπιθυμίαν περὶ τὸ ἄκρον ἀγαθόν, ἢ τὴν τελείαν μακαριότητα. Ὅσον εὐδαίμων καὶ ἂν γένῃ τις ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι ἀδύνατον νὰ χορτάσῃ τόσον, ὥστε νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃ ἀνώτερόν τι καὶ τελειότερον ἀγαθόν. Τοῦτο δὲν προέρχεται ἄλλοθεν, εἰμὴ ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς, ἥτις ἀνατείνει πάντοτε νὰ ἀπολαύσῃ τὸ τελειότατον καὶ μονιμώτατον ἀγαθὸν, τῶν ἐφετῶν τὸ ἀνώτατον, τὸ ὁποῖον εἶναι μόνος ὁ Θεός (γ). Ἀφ' ὅλας ταύτας τὰς ἀποδείξεις συνάγεται, ὅτι ἡ ἀθεότης εἶναι ἐναντία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

ΑΡΘΡΟΝ Β΄.

Περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ.

§. 6΄. Ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἕπεται ἡ γνῶσις τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, δηλονότι ὁποῖον ὂν εἶναι ὁ Θεός, καὶ τίνες αὐτοῦ αἱ ἰδιότητες. Ὁ Θεὸς εἶναι πάντων δημιουργὸς (§ α΄.), ἑπομένως λοιπὸν εἶναι αὐθύπαρκτος, ἀνώτατος πάντων τῶν ὄντων, καὶ δὲν δύναται νὰ μὴ ὑπάρχῃ.

Σημ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι τῶν πάντων ἀνώτατος, ἕπεται.

Α΄. Ὅτι εἶναι εἷς, διότι δὲν εἶναι οὐδὲν Ὂν ἀνώτερον, ἢ ὅμοιον αὐτῷ· ὥστε κατὰ τοῦτο φαίνεται, ὅτι ἡ πολυθεΐα εἶναι πάντῃ ἐναντία εἰς τὴν ἀληθῆ περὶ Θεοῦ ἔννοιαν (δ).

Β΄. Ἐπειδὴ εἶναι αὐθύπαρκτος, ἕπεται, ὅτι δὲν ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ οὐδένα, καὶ οὔτε τέλος θέλει ἔχειν· τοῦτ' ἔστιν εἶναι αἰώνιος, καὶ ἀκολούθως ἄϋλος, καὶ ἀθάνατος ὡς μὴ σύνθετος, ἀλλ' ἁπλούστατος.

(α) Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι θεός. Ψαλμ. ιγ΄, 1. — (β) Ῥωμ. β΄, 15. — (γ) Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου. Ψαλμ. ιζ΄, 15. — (δ) Α΄. Κορινθ. η, 5—6.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εὐγενὴς πατὴρ (ὅστις δὲν ἐπαισχύνεται τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν νομίζει κατώτερα τὰ ἐκκλησιαστικὰ παράσημα παρὰ τὰ πολιτικὰ καὶ πολεμικά), ἂς ἀφιεροῖ τούτων τῶν υἱῶν τὸν ἕνα ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν ἱερατικὴν παιδείαν διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸν Θεὸν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, γενόμενος μάλιστα πρεσβύτερος. Η ἱερωσύνη δὲν ἔχει βέβαια οὐδεμίαν χρείαν τῆς κοσμικῆς εὐγενείας· καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα κατοικεῖ οὐχὶ εἰς αἷμα παλαιὸν καὶ τρυφερὸν ὕφασμα σαρκός, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ σκεύη τοῦ θείου ἐλέους, εἰς τὰ ἄξια δοχεῖα τῆς χάριτος αὐτοῦ· χρησιμεύουσι δὲ μάλιστα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰ τέκνα πῶν ἐπιστήμων γονέων διὰ τὴν ἐρεξῆς αἰτίαν. Καθὼς οἱ τῶν βαναύσων καὶ μικρὰ καὶ ταπεινὰ πραττόντων γονέων ἀπόγονοι φρονοῦσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀνελεύθερα καὶ μικροπρεπῆ, συναισθανόμενοι τῶν οἰκείων γεννητόρων τὴν χαμέρπειαν (α)· ὡσαύτως καὶ τῶν ἐλευθέρας ἀγωγῆς τυχόντων γονέων τὰ τέκνα φέρουσιν εἰς τὰς ψυχὰς ἐντετυπωμένον τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀγαθῆς αὐτῶν γενέσεως ὅστις ὅταν διὰ τῆς ἐγκαίρου ἀγωγῆς παγιωθῇ, ἀποδεικνύει τὸν νέον μεγαλόφρονα καὶ γενναῖον καὶ παῤῥησιαστικόν (β). Τοιοῦτοι μάλιστα νέοι πρέπει νὰ ἀναβιβάζωνται κατὰ πόλεις εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης καὶ τὰ ἐπισημότερα τῶν ἀξιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε συνάπτοντες μετὰ τῆς ἱερατικῆς κοσμιότητος καὶ τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ γένους εὔκλειαν (ἤτις ὡς πρὸς τοῦ; δημώδεις ἀνθρώπους καὶ τὸν ἀπαίδευτον ὄχλον ἔχει τι κέντρον ἑλκυστικὸν καὶ πρὸς πλειοτέραν εὐλάβειαν διεγερτικόν), νὰ ὑπερασπίζωνται γενναιότερον τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, παῤῥησιαζόμενοι θαῤῥαλέως καὶ πρὸς τοὺς μικροὺς ἐπίσης καὶ πρὸς τοὺς μεγάλους καὶ ἰσχυροὺς πολίτας, καὶ προτρέποντες μὲν αὐτοὺς πρὸς τὸ ἀγαθόν, ὅταν ἀπεναρκῶσιν, ἀποτρέποντες δὲ πάλιν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, ὅταν τυχὸν παραβαίνωσι θεσμόν τινα ἱερόν, ἐξ ὅσων ἐτάχθησαν οἱ ἱερεῖς νὰ φυλάττωσι, διαγγέλλοντες τὰ προστάγματα Κυρίου. Διὰ τοῦτον καὶ μόνον τὸν λόγον οὐδ' αὐτὸς ὁ θεῖος Παῦλος, τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, δὲν ὤκνησε νὰ προβάλῃ πρὸς τοὺς ἐπ' εὐγενείᾳ καυχωμένους τὰ κατὰ σάρκα προτερήματα καὶ

(α) Δουλοῖ γὰρ ἄνδρα, κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ, Ὅταν ξυνειδῇ μητρὸς ἢ πατρὸς κακά. Εὐριπ. Ἱππολύτ. **424—425.**

(β) Δεινὸς χαρακτὴρ κἀφίσημος ἐν βροτοῖς, Ἐσθλῶν γενέσθαι, κἀπὶ μεῖζον ἔρχεται Τῆς εὐγενείας τοὔνομα τοῖσιν ἀξίοις. Αὐτ. Ἑκάβ. **379.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

(ποῖα;) «ἀεὶ εὐχόμενος καὶ θύων τὰς ἀναιμάκτους ἐν ταῖς πρὸς τὸ θεῖον εὐχαῖς θυσίας» (Ὡριγ. κατὰ Κέλσ. ἡ, σελ. 758). «Αὕτη γὰρ (ἐπισφραγίζει τὸν λόγον ὁ θεῖος Χρυσόστομος), Αὕτη γὰρ ἀληθὴς ἑορτή· ἔνθα ψυχῶν σωτηρία· ἔνθα εἰρήνη καὶ ὁμόνοια καὶ γαλήνη· ἔνθα φαντασία μὲν πᾶσα βιωτικὴ καὶ κραυγὴ καὶ μέθη καὶ θόρυβος ἀπελήλαται, ἠρεμία δὲ πᾶσα καὶ χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ πραότης καὶ τὰ μυρία ἀγαθὰ ἀντ' ἐκείνων πολιτεύεται» (Χρυσόστ. ὁμ. ά).

Πρόλογος εἰς τὸ τοῦ Ῥωμανοῦ Βασιλικὸν Χρυσόβουλλον (α).

Εἰς τὸ προλαβὸν τετράδιον (ἀριθ. 3) ἐξεδώκαμεν Ἀνδρονίκου τοῦ Αὐτοκράτορος χρυσόβουλλον, τεθησαυρισμένον εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἄθωνα εὐαγεστάτην Μονὴν τοῦ Ξηροποτάμου. Ἤδη ἐκδίδομεν καὶ ἄλλο τῆς αὐτῆς Μονῆς Χρυσόβουλλον πολὺ ἀρχαιότερον καὶ εἰσέτι ἀνέκδοτον, οὗτινος τὸ ἀντίγραφον ἐλάβομεν παρά τινος τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλοκάλων, διατρίβοντος ἐν Τήνῳ. Ὑπάρχει δὲ τὸ Χρυσόβουλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ, τοῦ Λεκαπινοῦ ἐπιλεγομένου, πενθεροῦ καὶ ἐπιτρόπου γενομένου Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις εἰσέτι ἀνήλικος διεδέξατο τὸν πατέρα Λέοντα τὸν σοφόν. Ἐγένετο δὲ καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας κοινωνὸς ὁ Ῥωμανὸς συμβασιλεύσας μετὰ τοῦ γαμβροῦ Κωνσταντίνου ἔτη περίπου 34, ἀπὸ τοῦ 910 ἕως τοῦ 944, ὁπότε ἐξωσθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐνεδύθη τὸ σχῆμα τὸ μοναχικόν, μόναρχον καταλιπὼν τὸν Κωνσταντῖνον. Τὸ χρυσόβουλλον ἐξεδόθη τῷ 6432 ἔτει ἀπὸ Κοσμογονίας, ἤτοι τῷ 924, μ. Χ. ὁπότε καθιέρωσεν ὁ εὐλαβὴς Αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ξηροτοτάμου τὸ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐν αὐτῇ σωζόμενον καὶ προσκυνούμενον Πανάγιον ξύλον τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, οὗτινος τὸ μέγα καὶ θαυμάσιον καὶ σπανιώτατον μέγεθος περιγράφει ἀκριβῶς τὸ χρυσόβουλλον. Καὶ ἄλλα δὲ πολλοῦ ἄξια

γελίᾳ αὐτοῦ (βλ. αὐτὴν ἐν Εὐαγγελ. Σάλπιγ. Περιόδ. Β. σελ. 326) φαίνεται εἰδὼς τὴν πρὸ ὀλίγου ἔκδοσιν αὐτοῦ. Καὶ ἄλλα δέ τινα περὶ τὴν ἔκδοσιν ἐκείνην μᾶλλον ἐξ ἀμελείας καὶ ῥᾳστώνης ἥμαρτεν, ὡς μὴ ὤφελεν, ὁ ἀνήρ. Σημ. Ἐκδ.

(α) Ταῦτα ἔγραψε πρὸ τοῦ Χρυσοβούλλου τῆς τοῦ Ξηροποτάμου Μονῆς, ἐκδιδομένου ἐν τῇ Εὐαγ. Σάλπιγγι (Περιόδ. Γ. Ἀριθμ. 5 σελ. 135) τὸ πρῶτον. Ἐκδέδοται δὲ τὸ χρυσόβουλλον καὶ τῷ 1850 ὡς ἀνέκδοτον ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Μίκλοσιχ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ (Βίῳ Γρηγορ. Μητροπ. Εἰρην. καὶ Βατοπ. σελ. 72) ἐδηλώσαμεν εὐξάμενοι καὶ τότε, ὡς καὶ νῦν, ἵνα τελειοτέρα τούτου τε καὶ τῶν ὁμοίων θησαυρῶν τῶν εὐαγῶν Μονῶν ἔκδοσις γένοιτο ὑπὸ τῶν σεβασμίων πατέρων αὐτῶν. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θεῖοι Πατέρες. «Ὡς μὲν βασιλεῖ τὸν χρυσόν, ὡς δὲ τεθνηξομένῳ τὴν σμύρναν (μετὰ γὰρ σμύρνης ἐνταφιάζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι), ὡς δὲ Θεῷ τὸν λίβανον προσήνεγκαν». Οὕτως ὁ Μ. Βασίλειος, καὶ Θεολόγος Γρηγόριος, καὶ Χρυσόστομος, καὶ Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας, καὶ Θεοδώρητος, καὶ Ἀμφιλόχιος, καὶ Φώτιος, καὶ Θεοφύλακτος, καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων Κλήμης τε ὁ Στρωματεὺς καὶ Ὠριγένης, καὶ ἄλλοι τῶν ἁγίων πατέρων οἱ πλεῖστοι καὶ ἱερώτατοι (α). Ταὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος (β) καὶ Αὐγουστῖνος καὶ Ἱερώνυμος. Ὁμοίως καὶ ὁ ἱερὸς Κυπριανὸς (ἢ ὅστις ἂν ἦ ὁ πατὴρ τῆς εἰς τὸν ἀστέρα καὶ τοὺς μάγους ἐπιγραφομένης ὁμιλίας) «Οἱ Μάγοι (λέγει) ἐν μὲν τῷ χρυσῷ βασιλέα, ἐν δὲ τῷ λιβάνῳ ἱερέα, ἐν δὲ τῇ σμύρνᾳ τὸν Χριστὸν ἀδιάφθορον, εἰ καὶ παθητὸν ὡμολόγησαν» (γ). Ὁ δὲ, τέλος, Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς κατὰ τὸν ἱερώτατον Φώτιον (δ) «Ἡ τῆς Βαβυλῶνος (λέγει) βασιλεία μετὰ καὶ τῶν χρημάτων εἰς τοὺς Πέρσας μετέπεσε. Κομίζουσι λοιπὸν οἱ Πέρσαι, διάδοχοι τῶν Βαβυλωνίων γεγονότες, τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀτιμασθέντος ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων τότε ναοῦ, χρυσὸν μὲν ἀντὶ τῶν ἀφαιρεθέντων χρυσῶν κειμηλίων, λίβανον δὲ ἀντὶ τῶν θυσιῶν, σμύρναν δὲ ὑπὲρ τῶν κατασφαγέντων» Ἰουδαίων ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων (ε). Καὶ ταῦτα μὲν οὗτοι, κοινοτέρα δὲ καὶ ἀκριβεστέρα παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ κεκράτηκεν ἡ πρώτη μνημονευθεῖσα δόξα τῶν θείων Πατέρων (ζ). Ὁ δὲ μελιστα-

---

(α) Μ. Βασίλ. ἔνθ. ἀνωτ. — Γρηγόρ. Ναζ. Λόγ. λς. σελ. 265. — Πέτρ. Ἀλεξ. Καν. ιγ. — Θεοδώρ. εἰς Ἆσμ. ᾀσμ. κεφ. γ καὶ δ. — Ἀμφιλόχ. (πρακτ. τῆς ἐν Ἐφέσ. Συνόδ. σελ. 254). Κλήμ. Παιδαγ. Β. 8. Ὠριγέν. κ. Κέλσ. α. κτλ. Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος (Ὁμιλ. η. εἰς Ματθ. σελ. 118) καὶ «δῶρα (λέγει) προσάγουσιν οἱ μάγοι, καὶ δῶρα οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ ἀλλ' ὡς θεῷ· ὁ γὰρ λιβανωτὸς καὶ ἡ σμύρνα τούτου σύμβολον ἦν».

(β) «Οἱ μάγοι διὰ τῆς σμύρνης τὴν ἀνάστασιν τοῦ σώματος ὡμολόγησαν, διὰ τοῦ λιβάνου τὸν Χριστὸν ὡς θεὸν ἐσεβάσθησαν, διὰ τοῦ χρυσοῦ τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἀνεκήρυξαν». S. Ambros. Hom. 16.

(γ) S. Cyprian. de stella et magis.

(δ) Ἔνθ. ἀνωτ. Σημείωσαι δ' ὅτι περὶ τῆς σμύρνης καὶ ἕτερον λέγει ὁ Φώτιος αὐτόθι, ὅτι ἐκόμιζον αὐτὴν οἱ Μάγοι «Τάχα καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν ἐνδεικνύμενοι, ὡς τό γε ἐπ' αὐτοῖς καὶ τὸν καταστραφέντα ναὸν καὶ τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ ἀνανεῶσαι· καὶ γὰρ ἡ σμύρνα συσφίγγειν εἴωθε τὰ διεστῶτα καὶ διεσπαρμένα». Σημ. Ἐκδ.

(ε) Εὐθύμ. Ζυγαδ. ἑρμην. εἰς Ματθ. 6.

(ζ) Ταύτην τὴν δόξαν ὀλίγον παρατρέψας ἐξέφρασεν ἐπιχαρίτως καὶ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (Ὁμιλ. νή. σελ. 232)· «Αὐτοὶ δὲ οἱ μάγοι, εἰπών, προσεκύνουν προσ-

ρες, οἵτινες ὑπὸ τοῦ παναγίου πνεύματος φωτιζόμενοι ἔκριναν χρήσασθαι τῇ συγκαταβάσει πρὸς τοσούτους αἱρετικοὺς βλασφημήσαντας περὶ τὸ δόγμα καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, πρὸς τοὺς Εὐνομιανοὺς ὅμως οὐκ ἔγνωσαν οἰκονομίᾳ χρήσασθαι. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι αἱρετικοὶ τὸν τύπον τοῦ βαπτίσματος ἔχοντες ἀπελύοντο τῆς αἱρέσεως ἀποπτύοντες τὰς κακοδοξίας, καὶ ψυχῇ καὶ στόματι ὁμολογοῦντες τ ὴ ν κ α λ ὴ ν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν τῆς πίστεως. Οἱ δὲ περὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος κακουργήσαντες οὐκ εἶχον ὅλως βάπτισμα· διὸ καὶ τούτους ἡ Ἐκκλησία βαπτίζειν ἐθέσπισεν· ὁ γὰρ κίνδυνος περὶ τῶν ὅλων· οὐ γὰρ ἐ γ ε ν ν ή θ η σ α ν ἐξ ὕ δ α τ ο ς κ α ὶ π ν ε ύ μ α τ ο ς· οὐδὲ σ υ ν ε τ ά φ η σ α ν τῷ Χριστῷ δ ι ὰ τ ο ῦ β α π τ ί σ μ α τ ο ς ε ἰ ς τ ὸ ν θ ά ν α τ ο ν. Ἐν δὲ τούτῳ σαλεύει πᾶσα τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἡ ἐλπίς. «Εἰ γὰρ σ ύ μ φ υ τ ο ι γ ε γ ό ν α μ ε ν τ ῷ ὁ μ ο ι ώ μ α τ ι τ ο ῦ θ α ν ά τ ο υ α ὐ τ ο ῦ, ἀ λ λ ὰ κ α ὶ τ ῆ ς ἀ ν α σ τ ά σ ε ω ς ἐ σ ό μ ε θ α». Ποῦ ταῦτα ἐν τῷ ῥαντίσματι;—Τούτων ῥηθέντων, οἱ μὲν ἄλλοι ἐσίγησαν, πάντες δ' ἐψηφίσαντο κοινῶς, ὅτι οὐ δεκτὸν τὸ ζήτημα τῶν ἐκ Παρισίων Δυτικῶν. Ἀγνοῶ, ἂν οὗτοί εἰσιν οἱ αὐτοὶ καὶ περὶ ὧν διαλαμβάνει ἡ ὑμετέρα ἐπιστολή. Ἤδη δὲ προχθὲς ἤκουσα, ὅτι ἦλθεν ἐκ Παρισίων ἐπιστολὴ Δυτικοῦ τινος ἱερέως πρὸς τὸν βασιλικὸν ἐπίτροπον τῆς ἐνταῦθα Συνόδου, ἐν ᾗ ὁμολογεῖ ὁ Δυτικὸς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας, ἀναγγέλλων ὅτι ἐβαπτίσθη καὶ ἐχειροτονήθη ἐ ν Β ε ν ε τ ί ᾳ· καθὼς ἤκουσα. Οὔπω εἶδον οὐδένα τῶν Συνοδικῶν, ἵνα πληροφορηθῶ περὶ τούτου. (ἄλλος δέ τις δυτικὸς ἐπίσκοπος ἐκ Συρίας ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρό τινων μηνῶν, ἐβαπτίσθη καὶ ἐχειροτονήθη· καὶ τοῦτο βεβαιοῦται).

Ταῦτα, φίλη κορυφή, προβάλλοντες οἱ ἐκτὸς τῆς Ῥωσσίας ἱεράρχαι,

---

μου Ἀρχιμανδρίτην Πορφύριον». Ἐκ δὲ ταύτης τῆς ἀνακοινώσεως προέκυψεν ἡ ἀνωτέρω ἐπικρινομένη Διατριβὴ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Μογιλοβίας Κ. Ἀνατολίου γραφεῖσα, ὡς αὐτὸς ὁ Στούρζας μαρτυρεῖ ἐν ᾗ τῷ 1848 Μαρτίου 29 ἀπέστειλεν αὐτὴν ἐγκεκλεισμένην ἐπιστολῇ. Τὴν δ' ἀνασκευὴν αὐτῆς ἐπέστειλεν ὁ ἀοίδιμος μετὰ διετίαν διὰ τὰς περὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς Τετραβίβλου πολλὰς φροντίδας γράψας καὶ τάδε «Ἐν τῷ παρόντι φακέλλῳ εὑρίσκετ' ἐγκεκλεισμένας τὰς εἰς τὴν πάνυ πρώην σταλθεῖσάν μοι Περὶ τοῦ βαπτίσματος διατριβὴν σημειώσεις μου. Σύγγνωτε καὶ διὰ τὴν ἀταξίαν τῆς ἀμεθοδίας, καὶ διὰ τὴν πτωχείαν τῶν ἐννοιῶν, καὶ προσέτι διὰ τὴν κακογραφίαν, διαζομένου τοῦ ἀντιγραφέως, ἵνα προφθάσῃ τὸν ταχυδρόμον. Ἴσως ἔν τισι φανήσομαι αὐθαδέστερος, ἀλλ' ο ὐ κ ἔ χ α δ ο ν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἤνεγκεν ἑαυτὸν θυσίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα, σφαγεὶς ὡς ἀμνὸς ἄκακος, διὰ νὰ τὸν ἐξιλεώσῃ, καὶ ἔπαθεν ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ ἁμαρτήσας ἄνθρωπος, ἀναλαβὼν ὁ ἀθῶος καὶ ἀναμάρτητος εἰς ἑαυτὸν τὴν ποινὴν ἐκείνην, ἥτις ἔπρεπεν εἰς τὸν ἁμαρτήσαντα Ἀδάμ, καὶ οὕτως ἱκανοποίησε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ (α). Ποία θυσία τοῦ παλαιοῦ νόμου ἦτο δυνατὴ νὰ δικαιώσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον; Μὲ ταύτην τὴν ἀληθῆ θυσίαν ἔλαβε τέλος ἡ θυσία τοῦ Ἀαρών, ἤτοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἥτις ἐγίνετο πρὸς ταύτης εἰκονισμόν. Καὶ ὁ Χριστὸς ἐστάθη ὁ μόνος καὶ αἰώνιος ἀρχιερεύς· διότι πλὴν αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἦναι ἄλλη θυσία (β). Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτὸν Ἱερεύς, οὐχὶ ὅμως κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρών, ἀλλὰ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, δηλαδὴ ἀπάτωρ εἰς τὴν γῆν, ἀμήτωρ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀγενεαλόγητος, αἰώνιος (γ).

Σημ. Β΄. Τρεῖς ἰδιότητες ἄπειροι τοῦ Θεοῦ φανερόνονται ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ· ἀ) ἡ ἄπειρος εὐσπλαγχνία αὐτοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν παρέδωκεν εἰς θάνατον τὸν μονογενῆ καὶ ὁμοούσιον αὐτοῦ υἱὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἐχθρούς του (δ)· β΄) ἡ ἄπειρος δικαιοσύνη αὐτοῦ, ἥτις δὲν συνεχώρησε τὸ ἡμέτερον πταῖσμα, πάρεξ διὰ τελειοτάτης ἱκανοποιήσεως (ε)· γ΄) ἡ ἄπειρος σοφία αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας εὗρηκε τόσον θαυμάσιον μέσον νὰ ἐκχύσῃ εἰς ἡμᾶς τὸν ποταμὸν τῆς ἀγαθότητός του, χωρὶς νὰ βλάψῃ τὴν δικαιοσύνην του (ζ). Ἀπέθανε δὲ ὁ Χριστὸς ὑπὲρ πάντων (Β. Κορινθ. ε, 15), καὶ δὲν εἶναι οὐδείς, ὅσον ἂν ἦναι ἁμαρτωλός, ὅστις δὲν δύναται νὰ σωθῇ διὰ ταύτης τῆς χάριτος· φθάνει μόνον νὰ δείξῃ τὴν θέλησίν του διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, τὸν ὁποῖον πρέπει ἀδιστάκτως νὰ ὁμολογήσῃ σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· εἰδὲ μὴ ἄλλως, χωρὶς δηλονότι τῆς πίστεως ταύτης, δὲν δύναται οὐδεὶς νὰ σωθῇ, ὅτι δὲν εἶναι σωτηρία, εἰμὴ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ (η). Ὅταν δὲ λέγω πίστιν, ἐννοῶ τὴν ζῶσαν καὶ δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην (Γαλάτ. ε, 6).

ΑΡΘΡΟΝ Ε΄.

§. κέ. Τὸ πέμπτον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ σταυρωθεὶς καὶ ταφεὶς θεάνθρωπος Ἰησοῦς ἀνέστη τὴν τρίτην ἡμέραν.

(α) Ἑβρ. θ, 11—14. (β) Ἑβρ. ζ, 24. — (γ) Ἑβρ. ε, 10. — (δ) Ἰωάν. γ, 16. — (ε) Ῥωμ. γ, 21, 22. — (ζ) Ῥωμ. ια, 33. — (η) Ἰωάν. γ, 18.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διετάχθησαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν διαδόχων αὐτων πολλὰ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα ἐφύλαξεν ὅλη ἡ σεβάσμιος ἀρχαιότης· οὐχὶ διότι ἐξήρτηται ἐξ αὐτῶν ἀναγκαίως ἡ σωτηρία ἑκάστου, ἀλλ' ὅτι ὠφελοῦσι τὴν κοινότητα τῶν πιστῶν παντοιοτρόπως, διὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τὰς φυλάττωμεν καὶ ἡμεῖς μὲ σέβας (α). Τοιαῦται παραδόσεις εἶναι, παραδείγματος χάριν, νὰ φορῶσιν οἱ ἱερεῖς ἐξαίρετον εἶδος ἐνδυμάτων σεμνῶν, ὅταν ἱερουργῶσι. Νὰ ἀνάπτωνται φῶτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς σημεῖον τῆς διαπύρου πίστεως. Νὰ θυμιῶμεν λιβανωτὸν εἰς σημεῖον τῆς πρὸς Θεὸν ἀναβάσεως τῶν καθαρῶν καὶ εὐωδιαστικῶν προσευχῶν μας. Νὰ ἀναδείκνηται ὁ σταυρὸς εἰς σημεῖον τῆς εἰς τὸν σταυρωθέντα πίστεώς μας. Νὰ χαρακτηρίζῃ ὁ ἱερεὺς διὰ τῆς χειρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς εὐλογίαν τῶν εὐσεβῶν. Νὰ ἁγιάζηται τὸ ὕδωρ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ βαπτίσματος ἡμῶν. Νὰ στολίζωνται οἱ ναοὶ μὲ σεμνὰς εἰκόνας, διὰ νὰ μιμώμεθα τὰ πρωτότυπα βλέποντες αὐτάς. Νὰ ἑορτάζωμεν διαφόρους ἑορτάς, εἰς ἀνάμνησιν τῶν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ εὐεργεσιῶν ἢ τῶν πράξεων ἁγίων ἀνδρῶν, διὰ νὰ διεγειρώμεθα δι' αὐτῶν περισσότερον εἰς τὴν ἀρετήν, κτλ. Ταύτας καὶ ἄλλας παραδόσεις φυλάττει ἁγίως ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ἀποβάλλει ὅμως τὰς δεισιδαιμονίας, αἵτινες ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς εὐσεβείας ἀντιφέρονται εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ἢ εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὴν ἁγίαν ἀρχαιότητα.

ΑΡΘΡΟΝ Ι΄.

§. μγ΄. Εἰς τὸ δέκατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς πίσεως περιέχεται ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἥτις εἶναι ἡ δικαίωσις ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Σημ. Α΄. Ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν γίνεται ἀ.) διὰ τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἀδιστάκτου πίστεώς μας, ὅστις μᾶς ἐκαθάρισεν ἀφ' ὅλας τὰς ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Μυστήρια δέ, καθὼς εἴπομεν (§. λδ, καὶ λέ), συντείνοντα πρὸς καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν μας εἶναι δύω τὰ

(α) Περὶ τῆς τῶν παραδόσεων ἰσχύος καὶ τοῦ πρὸς αὐτὰς ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτός τε ὁ ἀπόστολος Παῦλος «κρατεῖτε, διδάσκει, τὰς παραδόσεις» (Β. Θεσσαλ. 6, 15, καὶ Α. Κορινθ. ια, 8) καὶ ὁ Οὐρανοφάντωρ Βασίλειος «τὴν αὐτὴν, λέγει, ἰσχὺν ἔχειν πρὸς τὴν εὐσέβειαν» αὐτάς τε καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας (περὶ τ. ἁγ. Πνεύμ. πρὸς Ἀμφιλοχ. κεφ. κζ) καὶ ὁ Χρυσορρήμων ὁμοίως «παραδοσίς ἐστι, μηδὲν πλέον ζήτει» (Ὁμιλ. δ. εἰς Β. Θεσσαλ.). Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ διωρισμένως, ἵνα ὑπηρετῶσιν εἰς τὸν Θεόν, χρεωστεῖ νὰ γρηγορῇ νήφων καὶ προσέχων διὰ παντὸς εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς ὑπ' αὐτόν, καὶ νὰ γίνηται πρὸς πάντας τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ἀμέμπτου καὶ τελείου τῆς πίστεως λειτουργοῦ, καὶ νὰ φλέγηται δὲ τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ οὐρανίου ἔρωτος τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης πρός τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν φίλην πατρίδα. Οὕτω κατορθοῖ ἐνταὐτῷ καὶ ἀνακουφίζει τὰς βαρείας τοῦ πολυμόχθου ἐπαγγέλματος ἐργασίας, ἐνθουσιῶν καὶ ἐνισχυόμενος ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ζήλου καὶ τῆς μακαρίας ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως καὶ πληροφορίας, ὅτι προετοιμάζει λειτουργοὺς ἀξίους εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ πνευματικοὺς ποιμένας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτεύματος.

ιζ) Ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦ Κυβερνήτου συνεργοί, οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι, δὲν θέλουσι λησμονεῖν τοῦ ἐνδόξου αὐτῶν ἐπαγγέλματος τὸν σκοπόν. Ἐὰν ὁ Κυβερνήτης εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς Ἀκαδημίας, εἶναι καὶ αὐτοὶ οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ καὶ φωστῆρες τῶν μαθητῶν, καταλάμποντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ διώκοντες τῆς ἀγνοίας τὸ σκότος. Θέλουσιν εἶναι λοιπὸν οὐ μόνον εὐσεβεῖς περὶ τὰ θεῖα καὶ ἐνθουσιῶντες ἐργάται τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον ἐγκρατεῖς τοῦ μαθήματος, ὅπερ διδάσκουσι, καὶ περὶ τὴν μέθοδον καὶ τὸν σκοπὸν τῆς διδασκαλίας δεξιώτατοι καὶ κατορθωτικοί.

ιη) Καὶ περὶ μὲν τῆς διδακτικῆς μεθόδου ἔγραψαν τῶν νεωτέρων σοφῶν πολλοὶ πολλὰ καὶ καλά, ἅτινα εἶναι γνωστὰ καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους διδασκάλους· οἷον α) Νὰ διδάσκωνται τὰ μαθήματα μετὰ πάσης σαφηνείας. β) Νὰ μὴ κάμνῃ παρεκβάσεις ὁ διδάσκαλος ἔξω τοῦ προκειμένου δι' ἀθλίαν πολυμαθείας ἐπίδειξιν· ἐπειδὴ αἱ παρεκβάσεις ἀποπλανῶσαι τὸν νοῦν τοῦ μαθητοῦ καὶ μάλιστα τοῦ ἀρχαρίου, κάμνουσι νὰ μὴ ἀντιλαμβάνηται τὸ μάθημα, εἰμὴ ἀμυδρῶς καὶ ἐπιπολαίως. γ) Νὰ ἐξετάζῃ τοὺς μαθητὰς τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν κατ' ἐρωταπόκρισιν εἰς τὸ μάθημα τῆς προτεραίας· καὶ νὰ ὑποχρεοῖ δὲ αὐτοὺς, ὅταν προχωρήσωσιν, ἵνα ἐκφράζωσι καὶ αὐτοὶ συνοπτικῶς ὅλον τὸ νόημα καὶ τὰ κεφαλαιωδέστερα τμήματα τοῦ προλαβόντος μαθήματος, πρὸς ἀπόπειραν ἐὰν κατενόησαν αὐτό. Συμβάλλει δὲ μάλιστα πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῆς διδασκαλίας δ) ὁ τῆς ὥρας διορισμός. Ἡμίσεια ὥρα εἶναι ἱκανὴ πρὸς ἀνάγνωσιν διὰ τὰ ἀρχάρια παιδάρια. Μία διὰ τοὺς προκεχωρηκότας παῖδας εἰς καθέκαστον μάθημα. Μία δὲ καὶ ἡμίσεια διὰ πᾶσαν ἄλλην τῶν νέων διδασκαλίαν· καὶ ἡ μὲν ἡμίσεια θέλει δαπανᾶσθαι πρὸς ἐξέτασιν τοῦ προλαβόντος μαθήματος, ἑκάστου δὲ παρόντος.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΡΩΤΩ ΤΟΜΩ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

	Σελ. ε—λϐ.
Προλεγόμενα.	
Κατήχησις, ἢ ὀρθόδοξος διδασκαλία τῆς χριστιανικῆς πίστεως	1—132
Σχέδιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας διὰ τοὺς Ἕλληνας (ἀνέκδοτον)	133—224
Ἀκολουθία εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἁγίου καὶ θεοστέπτου μεγάλ. τῆς Ῥωσσίας ἡγεμόνος καὶ ἄρχοντος Βλαδιμηρίας καὶ Νεαπόλεως Ἀλεξάνδρου τοῦ Νευαίου (ἀνέκδοτος)	225—274
Τροπάρια εἰς τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν Ἀδελφόθεον (ἀνέκδοτα)	275
Τροπάρια εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Ἀντώνιον (ἀνέκδοτα)	275
Τροπάριον εἰς τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ Ἐλκομένου.	277
Ἑρμηνευτικὴ παράφρασις τοῦ Α'. Ψαλμοῦ τοῦ Προφήτου Δαυΐδ.	279—304
Περὶ Βαττολογίας παροδικὸν μελέτημα. . .	305—311
Ἐπιστασίαι τινὲς εἰς τὴν Σταύρωσιν καὶ τὰ Πάθη καὶ τὴν ἁγ. Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. .	312—326
Περὶ Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς τοῦ Προδρόμου ὑπομνηματικὴ ἐπιστολή	326—348
Περὶ μάγων (ἀνέκδοτον)	348—377
Σημειώσεις τινὲς εἰς τὴν Περὶ τοῦ τύπου τοῦ μυστηρίου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἀνώνυμον Διατριβήν (ἀνέκδοτον)	378—485
Ἀπόσπασμα ἔκ τινος πρὸς τὸν Ἀλ. Στούρζαν ἐπιστολῆς περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως (ἀνέκδοτον).	486—492
Ἑτέρα ἐπιστολὴ περὶ τοῦ Βαπτίσματος (ἀνέκδοτος)	493—515

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

§. ις. δ) Τελευταῖον ἡ φιλάδελφος Διατριβὴ προβάλλεται τὰς ἐκ τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἄλλων ψευδαποστόλων παντοίας ἐπιβουλὰς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, «ἐξ ὧν (φησὶ) μία τις ἂν εἴη πιθανώτατα καὶ τὸ στηρίζειν τοὺς Ὀρθοδόξους εἰς ἣν ἔχουσι δόξαν περὶ τοῦ πάλιν βαπτίζειν τοὺς βαπτιζομένους δι' ἐπιχύσεως, ὅπως (τούτων μὴ ἀνεχομένων) ἐκπυξάνωσι τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῆς Ἀνατολῆς ὀλιγότητα τῶν Ὀρθοδόξων». — Φεῦ! (ἐκ ψυχῆς ὀδυνωμένης ἀπαντῶμεν). Πολλαὶ δὴ πάντως, πάνυ πολλαὶ καὶ ποικίλαι τυγχάνουσιν ἔκπαλαι καὶ νῦν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χαλεπωτάτοις καιροῖς ἐπιβουλαὶ καὶ ῥᾳδιουργίαι τεκταινόμεναι κατὰ τόπους, καὶ μάλιστα καθ' ὅλα τὰ κλιματα τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν, ὅπου καὶ Ἰησουΐται καὶ παντοῖοι ψευδαπόστολοι καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ βίβλων εὐωνοτάτων, ἢ καὶ δωρεὰν διαδιδομένων, καὶ δὴ καὶ σχολείων συστάσει, καὶ χρημάτων ἐπιδόσει, καὶ προστασίαις πολιτικαῖς καὶ καταδρομαῖς ἐξ ἀφανοῦς, ἔστι δ' ὅπου καὶ πεπαρρησιασμέναις, ἀνενδότως ἀγωνίζονται ποιῆσαι καὶ πολλούς καὶ ἕνα γοῦν τῶν κατὰ τόπους ὀρθοδόξων προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιοῦσιν αὐτὸν υἱὸν Γεέννης, διπλότερον αὐτῶν. Ναί! πάσχει ἡ Ἐκκλησία βαστάζουσα τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι αὐτῆς, καὶ καραδοκοῦσα τὴν ἀπαλλαγὴν παρὰ Χριστοῦ Κυρίου, μέχρις ἂν πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ φέρει τλητικῶς τοὺς ποικίλους κινδύνους, οὓς τὸ πνεῦμα διὰ τοῦ Ἀποστόλου προεζωγράφησε (Β. Κορινθ. ια)· καὶ στρατεύεται πολυμόχθως ὑπὲρ τῆς θείας πίστεως, «ἥτις ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον». Ὅσον δὲ περὶ τῆς τοῦ βαπτίσματος τελετῆς, οὐδεὶς κίνδυνος, μήπως ὑπὸ τῶν ψευδαποστόλων οἱ Ὀρθόδοξοι πλανηθῶσιν, οἵτινες κρατοῦσιν ὃ ἔχουσιν εἰδότες παρὰ τίνος ἔμαθον. Ἀλλ' οὐδὲ μέλει περὶ βαπτίσματος τοῖς τὰ Ἀνατολικὰ μέρη πυκνὰ περιερχομένοις ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας (καὶ μάλιστα τοῖς Ῥωμάνοις), οἵτινες τὰ πάντα τοῖς ὀρθοδόξοις εἴκουσι καὶ χαρίζονται, καὶ εἰς ἀγγέλους φωτὸς μεταμορφοῦνται, καὶ τούτους καλυμαυχοφόρους καὶ ῥασσοφόρους (ἵνα καὶ διὰ τῆς τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων στολῆς ἀπατῶσι τοὺς ἁπλουστέρους), ἓν καὶ μόνον ζητοῦντες, καὶ πρὸς τοῦτο σκοποῦντες, ὅπως κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀντὶ Χριστοῦ καταστήσωσι τὸν Πάπαν. Ἐκεῖνο δὲ μάλιστα φοβητέον· μήποτε

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γὴς Θεοφάνης ὁ Ταυρομενίας καὶ ἀλληγορικώτερον ἑρμηνεύων τὰ δῶρα τῶν μάγων. «Καὶ ἡμεῖς (λέγει) τῷ Χριστῷ προσενέγκωμεν ὡς χρυσὸν τὴν πίστιν, ὡς δὲ λίβανον τὰς πράξεις, ὡς δὲ σμύρναν τὴν τοῦ σώματος νέκρωσιν» (α). Ὡσαύτως καὶ Γερμανὸς ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης· «πίστιν καὶ ἐλπίδα καὶ ἀγάπην, ὡς χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν τῷ σαρκωθέντι Θεῷ προσαγάγωμεν» (β).

§. ιε. Πότε δὲ ἄρα καὶ ἦλθον οἱ μάγοι εἰς Βηθλεέμ; Ἄλλοι μὲν τῶν Πατέρων ἐγνωμοδότησαν ὅτι ὁ τοὺς μάγους ὁδηγήσας ἀστὴρ ἀνέτειλε πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, καὶ οὗτοι φθάσαντες εὗρον τὸν Χριστὸν ἀρτιγέννητον ἐν σπαργάνοις (γ). Ἀλλ' ἐντεῦθεν προκύπτουσιν ἀπορίαι διπλαῖ. Ἂν ἅμα τοῦ Σωτῆρος γεννηθέντος ἔφθασαν οἱ μάγοι, πῶς λοιπὸν μετὰ τὴν ἐκείνων ἀναχώρησιν προσήχθη τὸ βρέφος κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡμέραν εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναόν ὅπου ὁ Ἡρώδης ἐταράττετο, «ζητῶν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό»; Ἂν δὲ πάλιν κατ' ἄλλους ὑποτεθῇ, ὅτι μετὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἦλθον οἱ μάγοι, πῶς λοιπὸν εὗρον τὸ βρέφος ἐν Βηθλεέμ, ἐν ᾧ ῥητῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς ἱστορεῖ, ὅτι «ὡς ἐτέλεσαν (ὁ Ἰωσὴφ μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ παιδίου) πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν (ἐξ Ἱερουσαλὴμ) εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν Ναζαρέτ» (δ); — Ἀλλ' ἀμφότεραι αἱ ἀπο-

---

άγοντες χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν τῷ διὰ θανάτου, οὗ σύμβολον ὑπῆρχεν ἡ σμύρνα, τὴν ἔνθεον ζωὴν ἡμῖν, ἧς εἰκὼν ὁ λίβανος ἦν, καὶ θείαν λαμπρότητα καὶ βασιλείαν χαρισαμένῳ, ἣν εἰκόνιζεν ὁ χρυσὸς τῷ τῆς ἀϊδίου δόξης χορηγῷ προσφερόμενος». Σημ. ἐκδ.

(α) Θεοφάν. Ταυρ. Ὁμιλ. ιδ. σελ. 87. — (β) Γερμαν. Ἐκκλ. ἱστ. σελ. 157.

(γ) Χρυσόστομ. Ὁμιλ. ζ. εἰς Ματθ. β. καὶ Ὁμιλ. ς. «τί δὲ ὅλως καὶ βασιλείας σύμβολον εἶδον (οἱ Μάγοι); καλύβην καὶ φάτνην ἰδόντες κτλ. (σελ. 86). «Πρὸ πολλοῦ χρόνου δοκεῖ μοι ὁ ἀστὴρ φανῆναι τοῖς Μάγοις· ἐπειδὴ γὰρ πολὺν κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἔμελλον ἀναλίσκειν χρόνον οἱ Μάγοι· ἵνα εὐθέως ἐπιστῶσι τῷ τεχθέντι· ἔδει γὰρ ἐν αὐτοῖς προσκυνηθῆναι τοῖς σπαργάνοις» (σελ. 108). Εὗρον δὲ αὐτὸν μετὰ τῆς μητρὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ· Ἅμα μὲν γὰρ τῷ γεννηθῆναι ἐν τῇ φάτνῃ κατέκλινεν ἡ Παρθένος τὸ παιδίον· οὐ γὰρ εὕρισκον τότε οἰκίαν πολλοῦ πλήθους συντρέχοντος εἰς Βηθλεὲμ διὰ τὴν ἀπογραφήν, εἶτα εὑρέθη ἡ οἰκία, ἔνθα ὡράθη τοῖς Μάγοις ὁ Κύριος (αὐτ. Ὁμιλ. η. σελ. 118. καὶ Θεοφύλ. αὐτ.)· οὕτω καὶ Ἰουστῖνος Ἀπολογ. Β. Μ. Ἀθανάσιος — Μ. Γλυκᾶς (Χρον. γ. σελ. 387. ἐκδ. Bon.) καὶ ἄλλοι (Βλ. Μελετ. Ἐκκλ. ἱστορ. α, 3). Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων Grotius in Crit. Sacr. καὶ Calmet Diss. de Magor. adorat.

(δ) Λουκ. Β, 39.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΝ ΥΜΝΩΔΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙΣ (α).

ΠΟΛΛΑ τῶν ἱερῶν ὑμνῳδῶν ἐκκλησιαστικὰ μελῳδήματα διαμένουσιν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις, ἢ καὶ περιφέρονται εἰς χρῆσιν εἰσέτι χειρόγραφα, καὶ τύποις ἀνέκδοτα μέχρι σήμερον. Ἐκ τούτων εἰσὶ καὶ οἱ παρόντες εὐαγεῖς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον Κανόνες, ἀνέκδοτοι μείναντες μέχρι τοῦ παρόντος (ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν), οὓς ἐκδίδομεν διὰ τύπων ἐκ τῶν ἀπογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ καθ'ἡμᾶς ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ἑφεξῆς.

Α'. Τριῴδια ψαλλόμενα ἐν τοῖς Ἀποδείπνοις ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀντιπάσχα μέχρι τῆς παρασκευῆς τῆς ἑβδομάδος τῆς Πεντηκοστῆς κατὰ τὸ ἔθος ἄλλων τε σεβασμίων Μοναστηρίων καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς. Ποιητὴς δὲ τῶν Τριῳδίων ἐπιγράφεται Ἰωσήφ, ὁ μελιχρὸς καὶ μελῳδικώτατος, ὁ διὰ τῶν καθ' ἑκάστην ψαλλομένων ᾀσματικῶν αὐτοῦ κανόνων, ὡς ἄλλη καλλικέλαδος ἀηδών, τὸν πνευματικὸν καταφωνῶν παράδεισον τῆς Ἐκκλησίας. Ἤκμαζεν ὁ θεῖος οὗτος ὑμνῳδὸς κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα μ. Χ. Εἶλκε τὸ γένος ἐκ τῶν ἐν Σικελίᾳ κατοίκων Ἑλλήνων, ὅπου καὶ αὐτὸς ἐγεννήθη, υἱὸς γονέων εὐσεβῶν, Πλωτίνου καὶ Ἀγάθης. Ἁλούσης δὲ τῆς Σικελίας ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν (περὶ τὸ 815), ἀνεχώρησε νέος τὴν ἡλικίαν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, κἀκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου τὴν θείαν ἐξησκήθη σοφίαν, καὶ τὸν μοναδικὸν ἠσπάσατο βίον καὶ τῆς ἱερωσύνης ὕστερον ἠξιώθη. Ἀπὸ δὲ τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου ἀνέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, κἀκεῖ διέτριψε χρόνον ἱκανόν παντοίαν ἀσκῶν ἀρετήν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς εἰκονομαχίας ἡ φλὸξ ἐξήφθη πάλιν εἰς ὕψος ἐπὶ Θεοφίλου τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος (τῷ 832), ἐξέπλευσεν ὁ μακάριος διευθυνόμενος εἰς Ῥώμην, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν περιπεσὼν εἰς ληστρικὰ πλοῖα Σαρακηνῶν, ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τὴν οὐ πρὸ πολλοῦ πάλιν ὑπ' αὐτῶν τῶν βαρβάρων αἰχμαλωτισθεῖσαν Κρήτην· κἀκεῖ ῥιφθεὶς εἰς εἱρκτήν, ἐλύτρωσε πολλοὺς τῶν συγκα-

---

(α) Τὸν πρόλογον τοῦτον ἔγραψε «τοῖς ἐντευξομένοις» εἰς τὰ «Ὑμνῳδῶν Ἀνέκδοτα. Ἐκ τῶν Ἀπογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἐξεδόθησαν δαπάνῃ καὶ σπουδῇ τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου. Ἀθήνησι, ,ᾳωμ.», κατὰ παράκλησιν τῶν Πατέρων τοῦ Μοναστηρίου, ἐκδόντων αὐτὰ ἐπιστασίᾳ τοῦ ἀοιδίμου εἰς 300 μόνα ἀντίτυπα (!), ὅθεν ὡς ἐξ αὐτῶν καὶ ὁ πρόλογος γέγραπται. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ι ταύτης λοιπὸν τῆς φυσικῆς ἐκ τῶν ἄστρων προγνωστικῆς ἐγεννήθη καὶ ἡ ἰδίως ὀνομασθεῖσα ἀστρολογία, πλάνη παλαιά, καθ' ἣν οἱ ἀστρολόγοι γόητες, θεωροῦντες πάντα τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἀποτελέσματα ἐξηρτημένα ἐκ τῆς τῶν ἄστρων φορᾶς, προμαντεύουσι τὰ κατὰ τὸν βίον καὶ τὰς τύχας καὶ τὴν εἱμαρμένην ἑκάστου, παρατηροῦντες δηλονότι τήν τε πρὸς ἀλλήλους σχέσιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀστεριῶν, ἢ τὴν ἀστροθεσίαν, καθ' ἣν ἔτυχεν ἡ ὥρα ὁπότε ὁ μαντευόμενος ἐγεννήθη· ὅθεν καὶ γενεθλιακοὶ καὶ ἀποτελεσματικοὶ καὶ ὡροσκόποι καὶ προσέτι μαθηματικοὶ παρωνομάσθησαν οἱ ταύτην τὴν ἀστρογοητείαν ἐπαγγελλόμενοι ἀστρολέσχαι, πολλὰ φλύαρα καὶ γραοπρεπῆ μυθάρια τερατολογοῦντες. Τῆς δὲ τοιαύτης μαντικῆς ἀστρολογίας πρώτους εὑρέτας χαλδαίους λέγουσιν, οἱ δὲ καὶ Πέρσας καὶ Αἰγυπτίους προσέθηκαν (α). Καὶ Βήρωσον ἱστοροῦσι, χαλδαῖον ἄνδρα βαβυλώνιον, πρῶτον ἑλληνιστὶ συγγράψαντα γενεθλιαλογίαν, καὶ διδάξαντα ταύτην εἰς τὴν νῆσον Κών (β). Οἱ δὲ καὶ ἔτι παλαιότερον ἀστρολόγον (ἴσως τὴν ἀστρονομίαν δηλοῦντες) ἱστοροῦσι Χείρωνα τὸν Κένταυρον, καὶ τούτου τὴν θυγατέρα Ἱππὼ τοιαύτην ἀστρόμαντιν ὁ Εὐριπίδης παρίστησι λέγων

«Ἡ πρώτη μὲν τὰ θεῖα προὐμαντεύσατο
Χρησμοῖσιν, ἢ δι' ἀστέρων ἑπαντολὰς (γ).

Ὁ δ' Αἰλιανὸς ἱστόρησε καὶ τὸν ἐπιφανέστατον ἀστρονόμον Μέτωνα, ὅτι δῆθεν ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τὰς μελλούσας τύχας τοῦ κατὰ τῆς Σικελίας

(α) Κλήμ. Στρωμ. α, 224. Τατιαν. πρὸς Ἕλλην. Μ. Βασιλ. εἰς Ἡσαΐ. ιγ. Τόμ. α. σελ. 1088. Θεοδώρ. τόμ. δ. σελ. 467. πρβλ. καὶ Cotsler. Patr. Apost. Tom. i. pag. 545. Ὁ δὲ Πλίνιος καὶ Βῆλον ὀνομάζει τὸν χαλδαῖον πρῶτον τῆς ἀστρολογίας εὑρέτην (Βλ. Plin. Hist. Nat. Libr. VI. 26). Τοῦτον δὲ τὸν Βῆλον ἄλλοι πάλιν ἐξ Αἰγύπτου λέγουσι μετοικήσαντα εἰς τὴν Βαβυλῶνα (Διόδ. α. 28. Παυσ. Μεσσην. κγ. σελ. 539). Λέγει δὲ καὶ Διόδωρος, ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι «τῶν ἀστέρων πολυχρονίους παρατηρήσεις πεποιημένοι, καὶ τὰς ἑκάστου κινήσεις τε καὶ δυνάμεις ἀκριβέστατα πάντων ἀνθρώπων ἐπεγνωκότες, πολλὰ τῶν μελλόντων συμβαίνειν προλέγουσι τοῖς ἀνθρώποις» (α, 30), μέλλοντα νοῶν πρὸς τοῖς φυσικοῖς ἴσως καὶ τὰ γενεθλιακά. Βλ. καὶ τὰ προσημειωθέντα ἐν τοῖς ἔμπροσθ. §. δ.

(β) Vitruv. XI. 7. — (γ) Εὐριπ. παρὰ Κλήμ. Στρωμ. α, 224. ἐκδ. Lug. Bat. 1616. ὅπου γράφεται ἀρρυθμότερον ἑπανατολάς. Ἡ δὲ λέξις ἑπαντολὴ ἐκ τοῦ ἑπαντέλλω, καὶ ἑπανατολὴ ἐκ τοῦ ἑπανατέλλω, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἁπλουστέρου ἐπιτέλλω, ἐπιτολή. Τὰς δὲ διαφόρους Γραφὰς τοῦ τῆς Εὐριπιδείας Μελανίππης λειψάνου τούτου ὅρα παρὰ Βαρνεσίῳ (Τόμ. β. σελ. 415).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ται ἐφευρέματα ἀνθρώπων διεφθαρμένων ὄντα, ὡς ἀλλόκοτα καὶ τῆς ἀποστολικῆς ὅλης παραδόσεως ἀλλότρια γινώσκοντες, ἀποστρεφόμεθα κοινῇ διαγνώσει, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἡμῖν προσερχομένους ὡς ἀνιέρους καὶ ἀβαπτίστους δεχόμεθα, ἑπόμενοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐντειλαμένῳ βαπτίζειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῖς τε ἱεροῖς καὶ θείοις Ἀποστόλοις διαταττομένοις ἐν τρισὶ καταδύσεσι καὶ ἀναδύσεσι τοὺς προσερχομένους βαπτίζειν, καὶ ἐν ἑκάστῃ τῶν καταδύσεων ἓν ὄνομα ἐπιλέγειν τῆς ἁγίας Τριάδος· τῷ τε ἱερῷ καὶ ἰσαποστόλῳ Διονυσίῳ, λέγοντι τρὶς ἐν κολυμβήθρᾳ ὕδωρ καὶ ἔλαιον ἡγιασμένα ἐχούσῃ τὸν προσερχόμενον ὡσανεὶ παντὸς ἀμφίου γεγυμνωμένον βαπτίζειν, τὴν τρισσὴν τῆς θείας μακαριότητος ἐπιβοήσαντα ὑπόστασιν, καὶ εὐθὺς τῷ θεουργικωτάτῳ μύρῳ τὸν βαπτισθέντα ἐπισφραγίζειν καὶ μέτοχον ἀποφαίνειν λοιπὸν τῆς ἱεροτελεστικωτάτης εὐχαριστίας· τῇ τε δευτέρᾳ καὶ πενθέκτῃ ἁγίαις Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, διαταττομέναις τοὺς μὴ βαπτιζομένους εἰς τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, καὶ ἐν ἑκάστῃ τῶν καταδύσεων μίαν ἐπίκλησιν τῶν θείων ὑποστάσεων μὴ ἐπιβοῶντας, ἀλλ' ἄλλως πως βαπτιζομένους ὡς ἀβαπτίστους προσδέχεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ προσιόντας. Τούτοις τοίνυν τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς διατάγμασιν ἑπόμενοι καὶ ἡμεῖς, τὰ μὲν τῶν αἱρετικῶν βαπτίσματα, ὡς ἀπάδοντα καὶ ἀλλότρια τῆς ἀποστολικῆς θείας διατάξεως καὶ ὕδατα ἀνόνητα, ὡς ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος καὶ ὁ μέγας φησὶν Ἀθανάσιος, καὶ ἁγιασμὸν μηδένα παρέχοντα τοῖς ταῦτα δεχομένοις, καὶ πρὸς κάθαρσιν ἁμαρτημάτων οὐδὲν ὠφελοῦντα, ἀπόβλητα καὶ ἀποτρόπαια ἡγούμεθα. Τοὺς δ' ἐξ αὐτῶν ἀβαπτίστως βαπτιζομένους ὡς ἀβαπτίστους ἀποδεχόμεθα προσερχομένους τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, καὶ ἀκινδύνως αὐτοὺς βαπτίζομεν, κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας, οἷς ἀραρότως ἐπιστηρίζεται ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποστολικὴ καὶ καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ κοινὴ μήτηρ πάντων ἡμῶν. Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ κοινῇ ἡμῶν διαγνώσει καὶ ἀποφάνσει σφραγίζομεν τὸν Ὅρον ἡμῶν τοῦτον, ταῖς ἀποστολικαῖς καὶ συνοδικαῖς διαταγαῖς συνᾴδοντα, διαβεβαιοῦντες αὐτὸν δι' ἡμετέρων ὑπογραφῶν.

Σωτηρίῳ ἔτει ᾳψνς.

Κύριλλος, ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ματθαῖος, ἐλέῳ Θεοῦ πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας, καὶ κριτὴς τῆς Οἰκουμένης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αὐτῷ;» κτλ. καὶ τρὶς οὗτος ὁμολογεῖ τὸ Σύμβολο. τῆς πίστεως· ἀλλὰ μὴ συγχέωμεν τὴν πίστιν τοῦ βαπτιζομένου πρὸς τὴν τοῦ βαπτίσματος τελετήν· δῆλον γὰρ ὅτι διαφέρουσιν ἀλλήλων, ὅσῳ καὶ τὸ πρόσωπον διάφορον τοῦ πράγματος. Πάντως ὁ βαπτιζόμενος ὀφείλει διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ βαπτίσματι τελειοῦσθαι, ἀλλ' ὡσαύτως ὀφείλει κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ αὐτὸ τὸ βάπτισμα τὸ τὴν πίστιν ἀμοιβαίως τελειοῦν τέλειον λαμβάνειν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν, «Σύμφυτος γινόμενος τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου» τοῦ, ᾧ συντέταχται, Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ τούτου τὴν τριήμερον ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν τυπικῶς ἐξεικονίζων καὶ ὁμολογῶν, ὡς ὁμολογεῖ καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ γινομένην ἐπίκλησιν τῆς παναγίας Τριάδος (καθὰ προείπομεν). Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος ὁ πιστεύσας καὶ ῥαντισθείς, ἢ ἐπιχυθείς, ἀλλ' ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθείς, καὶ τοῖς Ἀποστόλοις διέταξε τὸ βαπτίζειν· πῶς; ἄκουε· «Ἐν τρισὶ καταδύσεσι τοῦ σώματος ἓν βάπτισμα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς παρέδωκεν ὁ Χριστός» (Χρυσόστ.). Ὃ δὴ καὶ ἐβάπτιζον οἱ Ἀπόστολοι καπάντες οἱ τούτων διάδοχοι· καὶ μάρτυς πάλιν ὅδ' αὐτὸς ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὅστις συμφώνως μετὰ τῶν ἄλλων θεοφόρων Πατέρων τὸ βάπτισμα διαγράφει, «τὸ καταδῦσαι τὸ παιδίον ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τρίτον καὶ ἀναδῦσαι, τοῦτο δηλοῖ τὸν θάνατον καὶ τὴν τριήμερον ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ» (εἰς τὰς Παραβολὰς ἐρωτ. γδ). Εἰς τοῦτο τὸ θεοδίδακτον βάπτισμα πιστεύομεν, καὶ τοῦτο καὶ μόνον ἓν βάπτισμα ὁμολογοῦμεν, μηδέποτε δευτερούμενον. «Ἓν γὰρ οἴδαμεν τὸ σωτήριον βάπτισμα· ἐπειδὴ εἷς ἐστιν ὁ ὑπὲρ τοῦ κόσμου θάνατος καὶ μία ἡ ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασις, ὧν τύπος ἐστὶ τὸ βάπτισμα» (Μ. Βασίλ. π. τ. ἁγ. πνευμ. κεφ. ιε)· ἄλλο δὲ παρὰ τοῦτο διάφορον οὐκ οἶδεν ἡ Ἐκκλησία. Διὸ καὶ τοὺς ἀλλοῖόν τι καὶ μὴ κατὰ θεσμὸν εἰληφότας βαπτίζουσιν οἱ Κανόνες, καταστρέφοντες οὐχὶ τὸ ἓν καὶ μόνον ἀληθινόν, ἀλλὰ πᾶν ἑτεροφυὲς καὶ ψευδώνυμον ἀνθρώπων εὕρεμα, ἀντιστρατευόμενον πρὸς τὸν τῇ πίστει συμφυῆ καὶ θεοπαράδοτον τύπον τοῦ μυστηρίου.

§. ιϐ. «Ἀλλ' (ἐπισυνείρει ἡ Διατριβή) καὶ αὐτὴ ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀείποτε ὡμολόγει καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ βαπτίσματι ἀναγεννᾶται ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς πνευματικὴν καὶ ἁγίαν ζωήν. Τίς δὲ δυνατός ἐστι κωλῦσαι τὸν Θεόν (Πράξ. ια, 17), καὶ ἀποστρέψαι τὸ ἅγιον Πνεῦμα μὴ ἀναγεννῆσαι τὸν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας· δίς. ε) Ἀριθμητικὴ κατὰ νοῦν, ἤτοι ἄγραφος γύμνασις εἰς τὰς πράξεις τῆς Ἀριθμητικῆς, ὥστε νὰ μανθάνωσι κατὰ μικρὸν νὰ ἀριθμῶσι, νὰ συνάπτωσι, νὰ ἀφαιρῶσιν ἐρωτώμενα τὰ παιδία, χωρὶς νὰ γράφωσι· μετὰ ταῦτα δὲ καὶ νὰ πολλαπλασιάζωσι, καὶ νὰ διαιρῶσι μικροὺς ἀριθμούς (α). ς) Καλλιγραφία. ζ) Τὰ μέρη τοῦ λόγου τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης ἑρμηνευόμενα ἐπιπολαίως εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλίαν, ὥστε νὰ μανθάνωσιν, ὅτι τοῦτο ὄνομα, τοῦτο ῥῆμα κτλ.

Β'. ἐνιαυτός. α) Ἱερὰ διδασκαλία τῆς πίστεως, ἤ Κατήχησις μικρά, ἀναγινωσκομένη, καὶ μετὰ πολλῆς ἁπλότητος ἑρμηνευομένη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου· β) Ἀνάγνωσις εἰς βιβλίον ἠθικόν, διδάσκον πλατύτερον τὰ χρέη τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον. γ) Ἀνάγνωσις εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ εἰς συντομωτάτην καὶ καθαρῶς ἐκλελεγμένην βιογραφίαν τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας. γ) Ὀνομαστικόν, ἤτοι συλλογὴ τῶν ἀναγκαιοτέρων ὀνομάτων, ὡς ὀνομάζομεν τὰ ὄντα εἰς τὴν συνήθη γλῶσσαν· ὅπου εἶναι τόπος καὶ καιρὸς ἁρμοδιώτατος, ὅσα κατὰ τόπους βάρβαρα ὀνόματα παρεισέφρησαν εἰς τὴν γλῶσσαν, νὰ διακρίνωσιν οἱ παῖδες, καὶ νὰ μανθάνωσιν ἐν ταὐτῷ τὰ παραβαλλόμενα ἑλληνικά· δ) Ἀριθμητικὴ γραφομένη ἐπὶ πίνακος ἤ χαρτίου, μετὰ μικρῶν παραδειγμάτων. ε) Δι' ὑπαγορεύσεως γράφειν. ς) Καλλιγραφία. ζ) Γραμματικὴ τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης. η) Κατὰ πᾶν σάββατον ἀνάγνωσις ὀλίγων τροπαρίων τῆς Ὀκτωήχου, οἷον τῶν τοῦ ἑσπερινοῦ, καὶ τῶν αἴνων, ἵνα συνεθισθῶσι καὶ εἰς τὰς λέξεις καὶ τὰς φράσεις τὰς ἐκκλησιαστικάς.

Γ'. Ἐνιαυτός. α) Ἐξακολούθησις τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας τῆς πίστεως, καὶ τῆς εἰς τὸ ἠθικὸν βιβλίον ἀναγνώσεως. β) Ἀκολουθία τοῦ Ὀνομαστικοῦ. γ) Ἀκολουθία εἰς τὴν ἱερὰν ἱστορίαν καὶ τὴν βιογραφίαν τῶν ἁγίων. δ) Ἀριθμητικὴ τῶν κλασμάτων καὶ τῶν διαφόρων μεθόδων. ε) Μυθολογία σύντομος. ς) Γραμματικὴ τῆς λαλουμένης γλώσσης. ζ) Σύνθεσις μικρῶν τινων ἐπιστολῶν ἢ διηγημάτων εἰς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν.

(α) **Π**ρός τε γὰρ οἰκονομίαν καὶ πρὸς πολιτείαν καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας ἓν οὐδὲν οὕτω δύναμιν ἔχει π α ί δ ε ι ο ν μάθημα μεγάλην, ὡς ἡ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς διατριβή· τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τὸν νυστάζοντα καὶ ἀμαθῆ φύσει ἐγείρει, καὶ εὐμαθῆ καὶ μνήμονα καὶ ἀγχίνουν ἀπεργάζεται παρὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἐπιδιδόντα θεία τέχνη. **Πλάτ. Νόμ. Γ. σελ. 245. Bip.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ προσέθηκεν εἰς τὸ προοίμιον, τὸ « ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», διὰ νὰ διεγείρηται εἰς τοὺς προσευχομένους ἡ ἔννοια τῆς ἀπείρου τοῦ Θεοῦ παντοδυναμίας καὶ μεγαλειότητος.

ΑΡΘΡΟΝ Δ΄.

§. έ. Μετὰ τὸ προοίμιον ἄρχονται τὰ αἰτήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ὅλα ἓξ· ἐξ αὐτῶν δὲ τὰ μὲν τρία τὰ πρῶτα ἀναφέρονται εἰς δόξαν Θεοῦ, τὰ δὲ ὕστερα τρία ἀποβλέπουσι τὴν ἡμετέραν ὠφέλειαν, καθὼς φαίνεται ἐφεξῆς.

ΑΙΤΗΜΑ Α΄.

Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

Σημ. Τὸ ἁγιάζεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ταὐτὸ καὶ τὸ δοξάζεσθαι διὰ τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ ἐπιγνώσεως, καὶ τοῦ πλατυσμοῦ τῆς ὀρθοδοξίας. Εὐχόμεθα λοιπὸν νὰ ἁγιασθῇ, ἤτοι νὰ δοξασθῇ τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα ἐφ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐλθόντας εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις μόνος ἐδίδαξε τὸν τρόπον τοῦ γινώσκειν καὶ δοξάζειν ἀληθῶς τὸν Θεόν. Δύω δέ τινα πρέπει νὰ συνδράμωσιν εἰς ἁγιασμὸν τοῦ θείου ὀνόματος· ά.) νὰ γνωρίσωσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον Ἰησοῦν Χριστόν· β΄.) ἀφ' οὗ τὸν γνωρίσωσι, νὰ ὑποτάσσωνται θερμῶς, καὶ νὰ ἐκπληρῶσιν εἰλικρινῶς τὰς ἐντολάς του. Τὸ πρῶτον ἀφορᾷ ὅλους τοὺς πεπλανημένους εἰς τῆς ἁμαρτίας τὰς ἀνοδίας, ὑπὲρ τῶν ὁποίων παρακαλεῖ ἡ ἐκκλησία νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας. Τὸ δεύτερον εὔχεται ὑπὲρ τῶν πιστῶν διὰ νὰ ἀπομακρύνωνται ἀφ' ὅλων τῶν κακῶν ἔργων, δι' ὅσα βλασφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας νὰ προκόπτωσιν εἰς τὴν ἀρετήν, διὰ νὰ βλέπῃ ὁ κόσμος τὰ καλά των ἔργα καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν ἐπουράνιον αὐτῶν πατέρα καὶ Θεόν.

ΑΙΤΗΜΑ Β΄.

§. ς΄. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

Σημ. Τέσσαρες ἀριθμοῦνται αἱ τοῦ Θεοῦ βασιλεῖαι· ά.) ἡ τῆς φύσεως, διὰ τῆς ὁποίας βασιλεύει ἐπὶ τῶν κτισμάτων ὅλων, ὡς Δημιουργὸς αὐτῶν καὶ προνοητής (α)· β΄.) ἡ τοῦ νόμου, διὰ τῆς ὁποίας ἐ-

(α) Ψαλ. ρβ, 19. καὶ ρμδ, 12.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἀφιλότιμοι, ὡς ἂν νεκροί, καὶ κενόδοξοι, ὡς ἀσκοὶ πεφυσημένοι, ἀφιλάνθρωποι, κατάψυχροι, ὡς ἂν ὄφεις, καὶ κόλακες κερδαλέοι, ὡς αἴθωνες ἀλώπεκες, πάντοτε καὶ πανταχοῦ φίλαυτοι τοῦ ἰδίου συμφέροντος θηρευταί, καὶ ἢ ὠμοὶ καὶ ἄγριοι μέχρι θηριωδίας, ἢ χαῦνοι καὶ ἀνάλκιδες μέχρις αὐτοχειρίας! Περιωρισμένοι εἰς τὴν στενὴν τοῦ συστήματος αὐτῶν καὶ τελματώδη φωλεάν, κατασυβοτοῦσι τὴν ψυχὴν εἰς τὰς σαρκικὰς ἀπολαύσεις, μίαν νομίζοντες εὐδαιμονίαν, τὴν τρυφήν, καὶ μίαν δυσυχίαν, τὴν ἀλγηδόνα. Ἐνταφιασμένοι εἰς τὴν μέθην τῶν ἡδονῶν ἢ τῆς ἀπελπισίας, μόλις ἀνοίγουσιν ἐνίοτε τὰ βλέφαρα πρὸς τὰς προσβαλλούσας τῆς συνειδήσεως ἀχραπάς, καὶ πάλιν ἀποκαροῦνται. Ὡς νυκτικόρακες καὶ γλαῦκες καὶ νυκτερίδες ἢ ἄλλο τι τῶν νυκτεροβίων, φοβοῦνται καὶ αὐτοὶ τῆς ἀληθείας, ὡς ἐκεῖνα τῆς ἡμέρας, τὸ φῶς, διότι ἐξελέγχει τὴν πολλὴν αὐτῶν ἀθλιότητα· προτιμῶσι δὲ μᾶλλον τὰ τοῦ σκότους ἔργα καὶ πάθη καὶ φρονήματα! καὶ ζῶσι καθὼς φρονοῦσι, καὶ ἀποθνήσκουσι καθὼς ζῶσιν!

Ἀλλ' ὁ θεοσεβὴς ἄνθρωπος εἰς ὅλην τὴν φύσιν βλέπει τὸν αἰώνιον αὐτῆς φυτουργόν. Μεταξὺ τοσούτων αἰτιατῶν ἀποτελεσμάτων θεωρεῖ τὴν πρώτην καὶ κυρίως Αἰτίαν, τὸν μόνον ἄναρχον καὶ ἀναίτιον ποιητὴν καὶ προνοητὴν τοῦ παντός. Μεταξὺ τοσούτων ἀλληλοδιαδόχων καὶ ἀείποτε τρεπτῶν φαινομένων γνωριζει τὸν μόνον ἄτρεπτον καὶ ἀγαγκαῖον καὶ ἀπόλυτον Μονάρχην τῶν ὅλων, «παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγῆς ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα». Εἰς ὅλας τὰς μεταβολάς, ὅσαι μεταλλάττουσι τῆς πλανήτιδος γῆς τὸ πρόσωπον, θεωρεῖ καὶ τὴν πανάγαθον σοφίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν μωρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἀρετῆς τὰς ἀμοιβάς, καὶ τῆς κακίας τὰς τιμωρίας. Καὶ ἐν ᾧ ὁ ἀσεβὴς μίαν ἐλπίδα ἔχει μετὰ θάνατον, τὸ μηδέν, καὶ μίαν κληρονομίαν, τὴν φρικώδη νύκτα τῆς ἀναισθήτου ἀνυπαρξίας, ὁ εὐσεβὴς κεχυμένος εἰς τὴν φωτεινὴν θεωρίαν τοῦ αἰωνίου καὶ ἀπείρου καὶ παναγάθου καλοῦ, πρὸς τούτου τὴν ἀπόλαυσιν τείνει διὰ τῆς μιμήσεως· ζῶν ἐπὶ τῆς γῆς, αἰσθάνεται τὰ προοίμια τῶν μεγάλων καὶ θείων ἀγαθῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἧς τινος διανοεῖται ὅτι ἐπλάσθη κληρονόμος. Πλήρης λοιπὸν ἡδίστων ἐλπίδων, πλήρης θείας εὐφροσύνης, ἥτις, καθὼς εἶπεν ὁ σοφός, ἀποτελεῖ τὴν καρδίαν «ἀγλαόφωτον ἑορτήν», προσπίπτει καὶ προσκυνεῖ καὶ λατρεύει τὸν δημιουργὸν αὐτοῦ καὶ πατέρα, καὶ βοᾷ μετὰ γλυκερῶν δακρύων κατανύξεως· «Ὑπάρχεις, πάνσοφε καὶ παντοδύναμε δημιουργὲ καὶ κοσμῆτορ καὶ τροφοδότα τοῦ κόσμου τοῦ φυσικοῦ! Ὑ-

τὴν φροντίδα, μελετῶντες μὲν αὐτοὶ σεῖς πρῶτον συνεχῶς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, διδάσκοντες δὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὸ λογικὸν ποίμνιόν σας πρὸς δόξαν θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, καὶ διόρθωσιν ἠθῶν καὶ φωτισμὸν ἀληθινὸν τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν γένους (α). Μέσον δὲ τοῦ καλοῦ τούτου δραστικώτατον νομίζω μάλιστα, οἵ τε πνευματικοὶ πατέρες καὶ οἱ ἐνορίας ἔχοντες ἱερεῖς νὰ κατηχῆτε εἰς ὥραν διωρισμένην τὰ μικρὰ παιδία τῶν ἐνοριτῶν σας καὶ μάλιστα τῶν πτωχῶν, διὰ τὰ ὁποῖα ἐξαιρέτως ἐκδίδεται ἡ παροῦσα κατηχητικὴ βίβλος· ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῶν νὰ σᾶς λέγωσιν ἀπὸ στήθους τ' ἀναγκαιότερα τῆς κατηχήσεως ἄρθρα, ἀφίνοντες δὲ τὰς ὑψηλοτέρας σημειώσεις διὰ τοὺς τελειοτέρους τὴν ἡλικίαν. Οὕτω, λόγου χάριν, ἀπὸ τὸ ἱερὸν τῆς Πίστεως Σύμβολον θέλουσι λέγειν διαχεχριμένως τὰς κυριωτέρας ἐννοίας τῶν ΙΒ. ἄρθρων· ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τὸν θεῖον Νόμον τὰς ἀνηκούσας εἰς τὴν ἡλικίαν των ἐντολὰς, καὶ τίνες ἁμαρτίαι ἀντίκεινται εἰς αὐτάς· ὥστε, γυμναζομένων αὐτῶν κατὰ μικρὸν εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων δογμάτων καὶ ἐντολῶν, νὰ ριζωθῶσιν εἰς τὰς καρδίας των ὀρθὰ μὲν περὶ θεοῦ φρονήματα, ἀποστροφὴ δὲ πρὸς τὴν κακίαν, ὅσον τὸ δυνατόν, καὶ ἔρως ἐγκάρδιος πρὸς τὴν ἀρετήν. Οὕτω δὲ τὰ παιδία προδιατεθειμένα, ἐὰν τύχωσιν ὄντα πτωχὰ, μὴ φείδεσθε οἱ δύναμιν ἔχοντες νὰ τὰ ἐξαποστέλλητε καὶ εἰς τὸ Σχολεῖον δι' ἰδίας δαπάνης, διὰ νὰ παγιωθῶσιν εἰς τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν, τρέφοντες αὐτὰ πατρικῶς καὶ ἐλευθερίως, καὶ ἐνδύοντες καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχήν. Ἄφετε τὰ παιδία, φίλοι πατέρες, ὁ Σωτὴρ σᾶς προστάσσει(β),ἀπολύσατέ τα ὡς ἄκακα ἀρνία εἰς τῆς πίστεως τὴν ψυχοτρόφον βοτάνην,καὶ θρέψατε αὐτὰ μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν θείαν παιδείαν,τῆς ὁποίας ἡ ἔλλειψις εἶναι μέγιστον ἐμπόδιον τοῦ νὰ ἑνόνωνται μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ δημιουργοῦ των. Ταῦτα μεριχώτερον πρὸς τὰς ἱερὰς Κορυφάς σας, ὦ πνευματικοὶ ποιμένες τῆς πόλεως Σμύρνης, τῶν ὁποίων ἡ ἀρετὴ μὲ χάμνει νὰ ἐλπίζω ὅτι ταχέως θέλει χρησιμεύσειν εἰς παράδειγμα καὶ πρὸς τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων πόλεων τοὺς ἱερεῖς, καί τινες ἀπὸ Σᾶς θέλουσιν ἀναδειχθῆν ἱερώτατοι Βαβύλαι, καὶ Ἀθηναγόραι νεώτεροι, σπουδάζοντες, ὡς ἐκεῖνοι τὸ πάλαι, φιλανθρώπως ἅμα καὶ φιλοθέως πρὸς

(α) Καὶ τὸν λαόν μου διδάξουσι (πᾶς ἱερεὺς) ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου, καὶ ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ καθαροῦ γνωριοῦσιν αὐτοῖς. Ἰεζεκιήλ. μδ, 23.

(β) Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. Μαρκ. ι, 14.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών - Academy of Athens

φρασιν τοῦ βαπτίσματος, τὰς δ' ἄλλας παρενειρομένας εὐθύνας οὐκ ἀναγκαίας ἠγήσατο (σελ. 584), ἀποδοκιμάζων καὶ τὸν τῆς διορθώσεως τρόπον. Τότε δ' ἐξέδωκαν καὶ οἱ ἀοίδιμοι ἱεράρχαι Διονύσιος ὁ Ἐφέσου καὶ ὁ Δέρκων Γρηγόριος τὰς ἐγγράφους αὐτῶν περὶ τοῦ προκειμένου γνώμας, ἀναιροῦντες αὐτοὶ τὰς συκοφαντίας (α). Ἐκ τούτων

(α) Τούτων εὐτυχῶς περιελθοῦσαν ἡμῖν εἰς χεῖρας μόνην τὴν τοῦ ἱερομάρτυρος Γρηγορίου αὐτόγραφον παρατιθέαμεν ἀπαραλλάκτως ὅλην.

» Ἀπάντησις εἰς ὅσα παραλόγως δυσφημίζουσί τινες τὸν αἰδεσιμώτατον ἐν Ἱεροδιδασκάλοις καὶ Οἰκονόμον Κύριον Κωνσταντῖνον, σχολαρχοῦντα αἰσίως ἐν τῇ κατὰ τὴν Σμύρνην κοινῇ σχολῇ τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων· Α'). Ἔνθα λέγει, ὅτι διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐδημιουργήθη καὶ συντηρεῖται ὁ κόσμος· (Κατηχ. σελ. 42).

Β) Ἔνθα λέγει, ἀ π' α ἰ ῶ ν ο ς ὑπάρχει Θεός (Κατηχ. σελ. 4). Γ). Ἔνθα λέγει, Σ ε β α σ μ ί α ν κ α ὶ ἁ γ ί α ν ἀ ρ χ α ι ό τ η τ α τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν· (σελ. 66). Δ). Ἔνθα λέγει περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀβαπτίστων νηπίων τῶν εὐσεβῶν γονέων (σελ. 57).

» Ἡ πρώτη ἐν Νικαίᾳ ἁγία Σύνοδος διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ὁμοούσιον κατὰ τῶν Ἀρειανῶν, ὁμολογεῖ ἐμφαντικῶς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν «υἱὸν τοῦ Θεοῦ μονογενῆ, ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο», καθὼς ἄριστα θεολογεῖ καὶ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής· «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε»· καὶ οὕτως ἐξηγεῖ τὴν φύσιν τοῦ Υἱοῦ, διὰ νὰ καταβάλῃ αὐτὸν τὸν Ἀ-
ρειον καὶ τοὺς ὁμοφρονοῦντας ἐκείνῳ, λέγοντας, ὅτι ὁ υἱὸς δὲν εἶναι Θεός, ἀλλὰ κτίσμα ἐν χρόνῳ καὶ ἐν ἀρχῇ τὸ πλέον τίμιον. Δὲν ἀποκλείει ὅμως αὐτὴ ἡ ἁγία Σύνοδος τῆς δημιουργίας τὸν υἱόν, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, μήτε τὸν ἄναρχον πατέρα, μήτε τὸ πανάγιον πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ παντὸς καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δημιουργὸς καὶ εἶναι καὶ λέγεται κατὰ τοὺς Θεολόγους τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ὁ μὲν πατὴρ εὐδοκῶν, ὁ δὲ υἱὸς αὐτουργῶν, τὸ δὲ πανάγιον πνεῦμα συνεργοῦν, καθὰ ἐμφαντικώτατα παρασταίνεται ἀπὸ τοὺς θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ πρῶτος μὲν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (Λόγῳ ά. εἰς τὸ ἅγ. πνεῦμα) ἄριστα θεολογεῖ. «Τίς οὐκ ἂν ἐπαινέσειε τῶν εὐθέων καὶ τῶν εὖ εἰδότων, ὅτι καὶ ἡ τοῦ ἑνὸς προσκύνησις, διὰ τὸ ἐν τοῖς τρισὶν ὁμότιμον τῆς ἀξίας καὶ τῆς θεότητος; Καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο φοβηθήσομαι, τὸ πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ γεγονέναι λέγεσθαι, ὡς ἑνὸς τῶν πάντων ὄντος καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος». Ὡσαύτως δὲ καὶ Βασίλειος ὁ Μέγας δογματίζων φαίνεται, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ πανάγιον τῆς δημιουργικῆς ἐνεργείας οὐκ ἀποκλείεται. Προσέτι καὶ Ἀθανάσιος ὁ μέγας, «Ἃ γὰρ ὁ πατὴρ ἂν ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱός· καὶ ἃ ποιεῖ ὁ υἱός, καὶ τὸ πνεῦμα ὁμοίως ταῦτα ποιεῖ»· καὶ δημιουργεῖ καὶ κτίζει. Πρὸς τούτοις καὶ ὁ ἱερὸς Βασίλειος ὁ Σελευκείας (εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς) «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν· μία μὲν εἰκὼν ἡ πλαττομένη, οὐχ ἑνὸς δὲ προσώπου μνήμη, ἀλλὰ τριῶν ὑποστάσεων· κοινὸν γὰρ τῆς θεότητος δημιούργημα τὸ πλαττόμενον· τριάδα μὲν ἐμφαίνει

νενοημένης φιλοκαινοτομίας καὶ σκανδάλου τῶν ἀσθενεστέρων» (α).

§. κδ. Ἀλλ' ἐπειδὴ, τέλος, κατὰ θείαν παραχώρησιν παρεχαράχθη παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ὁ Ἀποστολικὸς τοῦ βαπτίσματος τύπος, κύριόν ἐστιν ἄρα τὸ κατ' αὐτοὺς βάπτισμα, ἢ ῥάντισμα, καὶ δεκτὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ; Τοῦτο παρὰ πολλοῖς ἐζητήθη· λεκτέον δ' ἂν εἴη καὶ ὧδε τὰ περὶ αὐτοῦ λαβόντας ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν Πατέρων. Ἔτι περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα μάλιστα τοῦ γ' αἰῶνος (τῷ 215—285) πολλαὶ γεγόνασι συζητήσεις περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν τότε αἱρετικῶν (ὡς γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας). Στέφανος ὁ Α, ὁ Ῥώμης πάπας, ἀπεφαίνετο μηδαμῶς ἀναβαπτίζειν μήτοι μόνον τοὺς ὑπὸ σχισματικῶν (οἷοι ἦσαν τότε οἱ Ναυατιανοί) βαπτισθέντας, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐξ οἱασδήποτε αἱρέσεως τῇ ἐκκλησίᾳ προσιόντας τοὺς οὐδ' εἰς τὸ ὄνομα τῆς παναγίας Τριάδος (κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν), ἀλλά, τυχόν, καὶ ἄλλως ὁπωσδήποτε βαπτιζομένους (β). Οὕτω πρῶτος οὗτος ὁ παράθερμος καὶ ἀκρόχολος καὶ σφόδρα φρονηματίας (καί τοι ἄλλως περὶ τὴν πίστιν ὀρθόδοξος, ὕστερον δὲ καὶ μαρτυρικοῦ τέλους ἀξιωθείς) πάπας Στέφανος, ἐναντίον τῶν κανόνων τῶν Ἀποστολικῶν, καὶ παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμόν, παριδὼν δὲ καὶ τὰ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ ἱερομάρτυρος Κορνηλίου (βλ. ὄπισθ. σελ. 414), ἁπάντων τῶν αἱρετικῶν τὰ βαπτίσματα κύρια καὶ ἔνθεσμα λογιζόμενος, εἰσήγαγεν εἰς τὴν Δύσιν τὴν τοιαύτην παρατεταμένην καὶ ἀστεφάνωτον δοξασίαν, ἥτις συνήργησε καὶ ὕστερον παρὰ τοῖς Δυτικοῖς εἰς ἀποδοχὴν τῶν καὶ ἄλλως πως παρὰ τὸν τύπον τὸν Ἀποστολικὸν τελουμένων βαπτισμάτων. Ἀντέλεγε δὲ πρὸς

(α) **Trina immersio ubiqve obtinet terraram; ut ommino consuetudo ista mutari non possit sine temmerario novitatis studio et scandalo infirmiorum. G. I. Vossius De Baptism. Diss. II. thes. IV. p. 40.**

(β) Μάτην ἐπειράθησάν τινες ἀπολογήσασθαι, ὅτι μόνον τὰ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ ὁπωσδήποτ' ἂν ἐγίνοντο, βαπτίσματα τῶν αἱρετικῶν ἀπεδέχετο ὡς κύρια ὁ Στέφανος. Οὔτε γὰρ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴ τοῦ ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ λέγει τι τοιοῦτο, οὔθ' ὁ ἐν τοῖς τῆς Ἀσίας ἐπισκόποις μᾶλλον τῷ Στεφάνῳ συμφρονήσας μέγας Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας· καί τοι οὗτος κατὰ λάθος ἀπεδέχετο καὶ τὸ τῶν πνευματομάχων Μοντανιστῶν τῶν εἰς Πατέρα καὶ υἱὸν καὶ Μοντανὸν καὶ Πρισκίλλαν βαπτιζόντων (ὡς λέγομεν ἑξῆς. Ἴδε καὶ **Cave Script. Eccles. Hist. Lit. T. 1. p. 67.** καὶ **Du Pin. N. Biblioth. T. 1. p. 152**). Ὕστερον δὲ διωρίσθη παρὰ τοῖς Ῥωμάνοις ὡς ἄφευκτος καὶ ἧς οὐκ ἄνευ ἡ τῆς Τριάδος ἐπίκλησις εἰς ἀποδοχὴν τῶν ποικίλων παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς βαπτισμάτων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Κιγγ οὐδαμοῦ τοῦτο λέγει. Ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἀναχηρύττει τὴν ἀειπαρθενον Θεοτόκον ἐξοχωτάτην, δεδοξασμένην, ἐκ Θεοῦ τετιμημένην, ἄχραντον ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας (προαιρετικῆς), ἄφθορον μητέρα ζωῆς καὶ μητέρα πάντων τῶν (ἐν πίστει) ζώντων, μητέρα ἀρχηγὸν τῆς παρθενίας, τὰ πάντα κεχαριτωμένην, μεγάλην ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς χωρήσασαν τὸν ἀχώρητον (τόμ. α. σελ. 157, 352, 1042, 1049, 1050, 1051, 1056, 1038). Ὁ δὲ κύριος Κιγγ ταῦτα πάντα δὲν ὁμολογεῖ. Ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος εἰς ὁλόκληρον κεφάλαιον στηλιτεύει τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀντιδικομαριανιτῶν (Αἱρέσ. πη. σελ. 1033—1057)· ὁ δὲ κύριος Κιγγ ἀνήκει εἰς Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία πρεσβεύει ἀπαράλλακτον τὴν ὀλεθρίαν αἵρεσιν ἐκείνων. Τελευταῖον, ὁ κύριος Κιγγ λέγει, ὅτι θεωρεῖ τ ὴ ν μ η τ έ ρ α τ ο ῦ Χ ρ ι σ τ ο ῦ «εὐλογημένην ἐν γυναιξί», καθὼς τὴν εἶπεν ὁ ἄγγελος Κυρίου (Λουκ. α). Ἀλλ' ὁ Ἄγγελος Κυρίου τὴν εἶπε καὶ «κεχαριτωμένην», «χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ»· ὁ δὲ Κύριος Κιγγ ἀπέκοψε τὸ θεῖον ῥητόν. Πάλιν αὐτὴ ἡ Κεχαριτωμένη καὶ προεκλελεγμένη ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν Θεοτόκος εἰς τὴν θεόπνευστον αὐτῆς ᾠδὴν προεφήτευσε καὶ ὅτι «ι δ ο ὺ γ ὰ ρ ἀ π ὸ τ ο ῦ ν ῦ ν μ α κ α ρ ι ο ῦ σ ί μ ε π ᾶ σ α ι α ἱ γ ε ν ε α ί» (Λουκ. α). Ὁ δὲ κ. Κιγγ εἰς τὴν ὁμολογίαν του οὔτε μακαρίζει, οὔτε δοξολογεῖ τὴν ἀειπάρθενον Θεοτόκον, καθὼς αὐτὴν ὑμνολογοῦσι τῶν ὀρθοδόξων αἱ γενεαί. Ἓν λοιπὸν ἐκ τῶν δύο ὑποχρεοῦται νὰ κάμῃ ὁ κ. Κιγγ (ἐπειδὴ καὶ λέγει ὅτι φρονεῖ, καθὼς ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος)· ἢ νὰ ὁμολογήσῃ παῤῥησίᾳ περὶ τῆς ἀειπαρθένου Θεομήτορος πάντα ὅσα διδάσκει ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος, καὶ νὰ μακαρίσῃ τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ, καθὼς αὐτὴν ὑμνολογεῖ καὶ δοξάζει πᾶσα ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ τῆς ὁποίας τὴν ἀμώμητον πίστιν ἐξέθετο καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος (τόμ. α, σελ. 1078 κτλ.)· ἢ τοῦτο, λέγομεν, νὰ ὁμολογήσῃ ὁ κύριος Κιγγ (καὶ ἑπομένως νὰ ἀναθεματίσῃ ὅσας δυσσεβείας κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Συρίᾳ ἀδελφούς του ἑλληνιστὶ εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς ἔφερε δῶρον φυλλάδιόν του, ἐκδεδομένον εἰς τὸ ἴδιόν του ὄνομα) (α)· ἢ κἂν νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι τὸ χωρίον τοῦ θείου Ἐπι-

---

(α) Ἐννοεῖ τὸ κατὰ τὸ ϕωκς. (ἐν Ἀμερικῇ) ἐκδοθὲν «Γράμμα ἀποχαιρετιστικὸν τοῦ Ἰωνᾶ Κιγγ πρὸς τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ φίλους του. Περὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης σφαλμάτων», ἔνθα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς Ῥωμαϊκῆς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τος καὶ πρὸς βιβλίων ἀγορὰν καὶ ἄλλας δαπάνας, οἰκονομοῦντες δὲ τὰ περισσεύοντα κατὰ κοινὴν βουλὴν τῶν συμμετόχων αὐτῶν. Οἱ δύω οὗτοι ἐπίτροποι θέλουσι δίδει λογαριασμὸν κατ' ἔτος εἰς τὸ ἐφεξῆς ῥηθησόμενον Βουλευτήριον τῆς Ἀκαδημίας, καὶ κατὰ πᾶσαν τριετίαν ἢ διορίζονται πάλιν οἱ αὐτοί, ἢ παριστῶσιν ἄλλους ὁμοίους διαδόχους.

§. ς. Τὰ τέσσαρα ταῦτα ἐξωτερικὰ μετὰ τῶν τριῶν τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Διοικήσεως μελῶν συνιστῶσι τὸ ἀνώτερον Βουλευτήριον τῆς Ἀκαδημίας, οὗτινος πρόεδρος θεωρεῖται ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεύς (α). Θέλει δὲ συνέρχεσθαι τὸ Βουλευτήριον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ εἰς κυρίας συνελεύσεις δύο κατὰ μῆνα, καὶ ἄλλας ἐκτάκτους, ὁσάκις ἂν χρειασθῇ.

§. ζ. Ἐπειδὴ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως πρόεδρος εἶναι ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἀκαδημίας, εἰς τοῦτον λοιπὸν θέλουσιν ἀναφέρειν καὶ ὁ Πνευματικὸς καὶ ὁ Οἰκονόμος τὰς προσπιπτούσας ὑποθέσεις πρὸς διευθέτησιν αὐτῶν. Ὁ δὲ Κυβερνήτης συναινοῦντας καὶ συμφώνους ἔχων καὶ τοὺς δύο τούτους συνεργούς, τὰ μὲν συνήθη καὶ καθ' ἡμέραν θέλει διατάσσειν αὐτός, λέγω δὲ τὰ περὶ ὑπουργῶν, καὶ τῶν μικροτάτων τοῦ κτιρίου ἐπισκευῶν, ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ κατὰ τάξεις προβιβασμοῦ ἢ ὑποβιβασμοῦ τῶν τροφίμων μαθητῶν (κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν διδασκάλων), καὶ περὶ τῶν διά τινας μικρὰς παραβάσεις διωρισμένων εἰς τοὺς μαθητὰς ἐπιτιμίων, καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτο τῶν συνήθως προσπιπτόντων.

§. η. Ὅταν δὲ τύχῃ ἢ ἔγκλημα βαρὺ μαθητοῦ (ἢ τινος διδασκάλου) ἐκ τῶν ἀπαιτούντων ἀκριβῆ ἔλεγχον καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας διωγμόν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν μεγάλων καὶ πολυδαπάνων τῆς Ἀκαδημίας ἐπισκευῶν (ὧν ἡ φροντὶς ἀνήκει καὶ αὐτὴ εἰς τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τὰ πρόσωπα), καὶ ἄν τι συμπέσῃ λόγου ἄξιον καὶ φροντίδος ἐμβριθεστέρας, περὶ τούτων ὅλων νὰ ἀναφέρῃ ἐγγράφως ὁ Κυβερνήτης εἰς τὸ Βουλευτήριον, καὶ ἐκεῖ σκέψεως γενομένης κοινῆς, νὰ κρατῇ ἡ ψῆφος

(α) Τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Βουλευτήριον προβάλλοντος τοῦ Κυβερνήτου ὀνομάζει καὶ ἐπιτίμους τῆς Ἀκαδημίας ἑταίρους (membres honoraires) ἐκ τῶν μάλιστα πεπαιδευμένων τὴν θείαν καὶ ἀνθρωπίνην σοφίαν Ἀρχιερέων, καὶ Ἱερέων, καὶ Διδασκάλων, καὶ ἄλλων πολιτῶν εὐπατριδῶν, παρόντων τε καὶ ἀπόντων· ἀλλ' οὗτοι δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν μετοχὴν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀκαδημίας· συνέρχονται δ' εἰς τὰς ἐξετάσεις καὶ συχνάκις εἰς τὰς παραδόσεις τῶν μαθημάτων, καὶ συγγράμματα ἐπωφελῆ συνεισφέρουσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, καὶ ἄν τι μνημεῖον τῆς Ἀρχαιότητος εὕρωσι· φροντίζουσι δὲ καὶ περὶ αὐξήσεως ἢ διαμονῆς τῶν προσόδων, καὶ περὶ παντός, ὅθεν τι ὄφελος προσγίνεται εἰς τὸ Θεολογικὸν Συσσίτιον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ACADEMY OF ATHENS

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν ὅλην διοίκησιν τοῦ Γυμνασίου, ἐφορῶντες τά τε περὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἠθικὴν τῶν μαθητῶν ἀγωγήν. Πᾶν διδασκαλεῖον καὶ ἐξαιρέτως τὸ Συσσίτιον ἀποβαίνει πρυτανεῖον φώτων ἱερόν, ἀρετῆς ἀγωνιστήριον, ἐργαστήριον τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου διαπλάσεως καὶ εὐδαιμονίας (ὅσον ἐνδέχεται ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ), ὅταν τοῦτο τὸ καταγώγιον τῆς παιδείας διοικῆται ὑπὸ ἀνδρῶν θεοσεβῶν καὶ ἐναρέτων, καὶ τοιούτους ἔχῃ τοὺς διδασκάλους, πατέρας ἀληθινοὺς καὶ ψυχικοὺς τροφεῖς τῶν διδασκομένων μαθητῶν· ἀλλ' ὅταν οἱ ἐπιστάται καὶ διδάσκαλοι τοῦ Σχολείου τυχὸν ἦναι, ἢ πάντες ἢ τινές, ψυχροὶ μὲν περὶ τὰ θεῖα, ἄμοιροι δὲ ἀρετῆς, ἢ νυστάζοντες καὶ ἀμελεῖς, ἢ ἄπειροι καὶ ἀνίκανοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν, τότε τὸ Σχολεῖον εἶναι, καὶ ἐξαιρέτως τὸ Συσσίτιον ἀποβαίνει σχολεῖον οὐχὶ σοφίας, ἀλλὰ κακίας καὶ διαφθορᾶς ἠθῶν καὶ ψυχικῆς ἀπωλείας ἐργαστήριον, ἐξ οὗ, ὡς ἀπὸ μεμολυσμένης οἰκίας, ἐξέρχονται λοιμοὶ καὶ ὄλεθροι ἄνθρωποι, διαφθείροντες τὸ πολίτευμα, καὶ λυμαινόμενοι οἰκίας καὶ τάξεις ὅλας τῶν συμπολιτῶν, καὶ μεταδιδόντες τὴν διαφθορὰν εἰς ὅλους, ὅσοι κατὰ δυστυχίαν ἂν πλησιάσωσιν εἰς αὐτούς. Τοιαῦτα διδασκαλεῖα μυριάκις κάλλιον εἶναι νὰ μὴ συσταθῶσι μηδὲ νὰ ὑπάρξωσί ποτε εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μή, φίλη πατρίς, μὴ εὑρεθῶσί ποτε εἰς τοὺς κόλπους σου γνήσιά σου τέκνα τρεφόμενα διὰ χολῆς πικρίας καὶ φαρμάκου κακοηθείας καὶ δυσσεβείας, ἅτινα μέλλουσι νὰ κατασπαράξωσι τὰ σπλάγχνα σου φοβερώτερον παρὰ τοὺς βαρβαρωτάτους τυράννους σου! Ἄπαγε! παρὰ νὰ μάθωσιν οἱ Ἕλληνες γράμματα πολλὰ καὶ ἐπαρίστερα καὶ διεστραμμένα, στρεβλωθέντες καὶ νοῦν καὶ ψυχὴν ὑπὸ τῶν βιβλίων καὶ γενόμενοι περὶ τὰ πονηρὰ καὶ ἀχρεῖα σοφοί, προτιμότερον νὰ μείνωσι διὰ παντὸς ἀμαθεῖς κακῶν καὶ ὀλιγογράμματοι μέν, ἀλλ' εὐσεβεῖς καὶ γενναῖοι καὶ ἀληθεῖς πατριῶται, καὶ μᾶλλον ἐργάται πιστοὶ ἢ ῥήτορες ξηροὶ τῆς ἀρετῆς. Ἀλλ' οὐχί! ἡ πάντοτε τὴν Ἑλλάδα ἐπισκεπτομένη πάνσοφος Πρόνοια, ἡ ταύτην ἐξ ἀρχῆς διορίσασα νὰ ἦναι ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἀκατάλυτον ἁγιαστήριον τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ὁ πάμφωτος τῆς ἀληθινῆς σοφίας ναός, αὐτὴ θέλει φωτίσει καὶ συνετίσει καὶ τὴν εὐσεβεστάτην τῶν Ἑλλήνων Διοίκησιν καὶ τοὺς τῶν Σχολείων ἐπιστάτας καὶ διδασκάλους καὶ μαθητάς, ἵνα συντρέχωσι καὶ συνεργῶσι συμφώνως εἰς τὴν διὰ τῆς παιδείας ἀνόρθωσιν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς εὐσεβούσης Ἑλλάδος πρὸς δόξαν Θεοῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

οὐδεμία περὶ τούτου Διάταξις ἐξεδόθη. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Κυρίλλου ἐκπεσόντος τῆς πατριαρχείας καὶ πάλιν ἐπανελθόντος, ἐκυρώθη καὶ ἐγγράφως τὸ ψηφισθέν, καὶ συνελθόντες μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ οἱ δύω μακαριώτατοι πατριάρχαι, ὅ τε Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Παρθένιος (τῷ 1756) ἐξέδωκαν τὸν περὶ τοῦ βαπτίσματος Ὅρον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (ἴδε τοῦτον ἐν τοῖς Παλμερείοις σελ. 180 κτλ.). Ἀναγινώσκεται δὲ ὁ Ὅρος προσκείμενος ἐν τῷ Ῥαντισμοῦ Στηλίτευσις ἐπιγεγραμμένῳ ἐγχειριδίῳ (τύποις ἐκδοθέντι τῷ 1756), ὃ συνέγραψεν ὁ πολὺς τήν τε θείαν καὶ ἀνθρωπίνην σοφίαν Εὐστράτιος Ἀργέντης ὁ Χῖος (ὁ καὶ τὴν κατὰ Ἀζύμων περιώνυμον Βίβλον συνταξάμενος)· μνημονεύουσι δὲ τοῦ Ὅρου τούτου καὶ ὁ μακαρίτης Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Θεολογικῷ (σελ. 351), καὶ ὁ ἀσκητικώτατος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης (ἐν τῷ Πηδαλίῳ σελ. 31). Τὴν δὲ τῆς ὑπὸ τῶν τριῶν πατριαρχῶν διατυπώσεως τοῦ Ὅρου τούτου ἱστορικὴν διήγησιν ἔχει συγγεγραμμένην καὶ ὁ ἀείμνηστος Σέργιος ὁ Μακραῖος ἐν ᾧ συνέταξεν ἀνεκδότῳ ἔτι Ὑ π ο μ ν ή μ α τ ι τῆς (πεντηκονταετοῦς) ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (ἀπὸ τοῦ 1750 ἕως τοῦ 1801) (α), ἐξ οὗ ἐξελέγχονται τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου καὶ τῆς συντάξεως τῶν τὸν ῥαντισμὸν στηλιτευόντων ἄλλων τινῶν σχεδαρίων λάθη τινὰ τοῦ Βεντότη, ὃς συνέταξεν ὡς προσθήκην τὸν Δ. τόμον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Μελετίου (σελ. 87, 88, 222).

Ἐκ πάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων βλέπεις προφανῶς, ἀγαπητέ, ὅτι ἡ μία, ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων, πρὸς τούτων ἀφορῶσα τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν θείων κανόνων διατηρεῖ, καὶ πρὸς οἰκονομίαν κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τόπους ἀποστολικῶς ἀποβλέπει, ἵνα προσλαμβάνῃ τ ο ὺ ς τ ῇ π ί σ τ ε ι ἀ σ θ ε ν ο ῦ ν τ α ς, καὶ θεραπεύῃ μὲν τὰς προσπιπτούσας ἀνάγκας καὶ δυσχερείας, διαφεύγῃ δὲ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν τῆς ὀρθοδοξίας πολεμίων, ἕως ἂν πάλιν ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀκρίβειαν. Τοιαύτην οἰκονομίαν ἐπεδείξαντο πολλάκις μετὰ τῶν ἁγίων Συνόδων

(α) Τὰ ὑπομνήματα ταῦτα ἀπόκεινται αὐτόγραφα ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου. Καὶ ἕτερον δ' ὅμοιον χειρόγραφον σώζεται ἐν αὐτῇ περιέχον **164** ἐπιστολὰς αὐτοῦ διαφόροις Ἡγεμόσιν, Ἀρχιερεῦσι καὶ Διδασκάλοις ἐπεσταλμένας ἀπὸ τοῦ **1774—1804**. Εἰρήσεται δὲ περὶ τοῦ μακαρίτου Σεργίου τινὰ καὶ ἐφεξῆς. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

σμῆνος τῶν Ἀγγλαμερικαναποστόλων ἐθελοθρήσκων, οἵτινες ἐκστρατεύσαντες θηρεύουσι πανταχοῦ προσηλύτους, ἐν ᾧ μᾶλλον ἔπρεπεν αὐτοὶ νὰ διδαχθῶσι παρ' ἡμῖν τὴν εὐσέβειαν. Καὶ ἴσως ὠφελοῦντο μεγάλως καὶ ἐκ τοῦ στιχουργήματος, ὡς εὔχεται ὁ τούτου πρόλογος, ἂν ὁ κατηχητικὸς πρεσβυτης εἶχε δυναμιν πειθοῦς ἴσην τὴς προθυμίας. Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. Ἡ δὲ τῶν ὑπερφυῶν δογμάτων τῆς πίστεως ἔκθεσις γίνεται ἀκριβὴς καὶ ἀμώμητος εἰς γοῦν τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα. Καὶ τὸ σαθρὸν δὲ τῶν δυσσεβῶν αἱρέσεων ὁ στιχουργὸς ἀγωνίζεται νὰ στηλιτεύσῃ, καὶ τὴν τῆς ψευδοπαιδείας κατὰ τῶν θείων διδαγμάτων τραχηλιῶσαν οἴησιν ἐξανίσταται νὰ ἀπορράπίσῃ, καὶ τὸν ἡγεμόνα περὶ τῆς ἀνενδότου φροντίδος εἰς τὴν τοῦ λαοῦ εὐσέβειαν φρονίμως ὑπομιμνήσχει, καὶ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὴν τῆς παιδείας κτῆσιν διεγείρει, καὶ σπεύδει παντὶ σθένει νὰ κατακολουθήσῃ τοὺς σοφοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, παρατρέχων ἀσθμαίνων καὶ «πεζὸς παρὰ Λύδιον ἅρμα». Ἀλλ' ὅμως σὺν πᾶσι τούτοις λυπούμεθα πῶς ὁ γεραρὸς Ἐπίσκοπος ὁ Κομνηνὸς δὲν κατώρθωσε τὸ ἔργον ἄξιον τῆς εὐσεβοῦς αὐτοῦ προθέσεως. Ὅσον φιλανθρώπως καὶ συγκαταβατικῶς ἂν ἐπικρίνῃ τις τὸ στιχούργημα, δὲν δυναται νὰ συγκρύψῃ τὰς ἐν αὐτῷ μεγάλας κηλίδας, καὶ τὴν δι' ὅλου τοῦ βιβλίου ἐπικρατοῦσαν δυσπερίληπτον ἀσχημίαν. Παραλείπομεν τὴν ἀσυγκόλλητον καὶ χασμώδη συνθεσιν τῆς ἀνωτέρω προεκτεθείσης πρώτης τοῦ τεύχους ἐπιγραφῆς. Παραλείπομεν καὶ τὸ τετράστιχον ἐπίγραμμα τὸ ἡρωϊκόν, ἀφυοῦς ἐπιδείξεως πτωχαλαζωνικὸν μυνύρισμα, ἄμουσον παντάπασι καὶ ἄῤῥυθμον καὶ προσέτι διὰ τὸν γρίφον τὸν πολὺν Δηλίου χρῄζον κολυμβητοῦ ἢ, ἂν θέλῃς, Καλυμνίου σπογγοδίφου πρὸς εὕρεσιν τοῦ νοήματος. Οὐδέποτε κάλαμος σχολαστικὸς δὲν συνέῤῥαψεν ἔπος ἀηδέστερον. Ἀλλ' ἴσως τὸ τετράστιχον τοῦτο προσηνέχθη δῶρον εἰς τὴν βίβλον ὑπό τινος σκαιοτέχνου μειρακίου, ὡς πρώτη τις περὶ τὸν ἔμμετρον λόγον ἀπόπειρα, καὶ μηδὲ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου διωρθωμένη· καὶ φαίνεται λοιπὸν οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ βραχὺ μακρᾶς ἀβελτηρίας ἀκροθίνιον. Καὶ μαρτυροῦσι τά, δεδάασθαι, καὶ λελίηται, καὶ ἐπαΐσαι, καὶ τὸ τοῦ πελάσσατο μακρὸν ε, καὶ τἄλλα, «ὅσσα νόῃ δεδάασθ' ἀθλίων μύθων λελίηται». Τοιοῦτο δῶρον ἄδωρον φαίνεται καὶ ὁ πρόλογος· διότι καὶ τούτου ὁ συντάκτης ἐξελέγχεται πολλάκις ἀμύητος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίκς, καὶ τῶν θεολογικῶν ἐννοιῶν, καὶ τῆς φράσεως τῆς Ἑλληνικῆς. Εὐθὺς τὸν ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων (Κεφ. ιζ'. 23.) βωμὸν ἀγνώστῳ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

συγχίζει μαρτυρίας Πατέρων καὶ ῥητὰ ἀποστολικά, συναλείφων ἀμφότερα εἰς ἓν, καὶ ἀπονέμων τὸ φύραμα ὅλον εἰς τὸν Ἀπόστολον **Παῦλον**, οἷον (σελ. 219) «εἰ γὰρ συσταλθῶμεν ἐλέγχειν κτλ.» καὶ (σελ. **226**) σημ. β'. Καὶ αὐτὰ δὲ τῶν ἱερῶν συγγραφέων τὰ ὀνόματα μνημονεύων ἐμ μαρτυρίαν, ὑπογράφει λίαν ἡμαρτημένως καὶ ἀορίστως, οἷον, Παῦλος ὁ Ἀπόστολος πρὸς Κορινθίους (εἰς ποτέραν τῶν δύο πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῶν; καὶ ποίου κεφαλαίου ποῖον ἐδάφιον;). Καὶ ἄλλοτε πάλιν λέγει μόνον τὸ ὄνομα, οἷον, Μωϋσῆς (σελ. 55), Ματθαῖος, Ἰωάννης, Παῦλος Ἀπόστολος· ἐν δὲ σελ. **264** καὶ **224** σημειοῖ καὶ μόνον κεφάλαιον χωρὶς Ἐπιστολῆς, οἷον, Παῦλος ἐν κεφαλ. ιέ. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἔτι καθολικώτερον, οἷον, Εὐαγγέλιον, Ἀπόστολος, Γραφὴ (σελ. **10, 30, 64, 70, 226** κτλ)· καὶ τέλος, τὸ ἐκπληκτικώτατον, ὑποσημειοῖ ὡς ὄνομα συγγραφέως καὶ τὸ Ἰησοῦς Χριστός (σελ. **216**). Τὰς δὲ πολλάκις παραῤῥιπτουμένας ἀηδεῖς καὶ κρυερὰς ὑπερβολὰς παραλείπομεν, ὡς τὸ ὁ κηρύττων τὸν θεῖον λόγον δίχως τῆς τοῦ ἀρχιερέως ἀδείας «ἁμαρτάνει, παραβαίνει τὸν θεσμὸν Πίστεως καὶ Ἐκκλησίας, καὶ τὸν Χριστιανισμόν» (σελ. 255), καὶ ἄλλα τοιαῦτα φαντασίας μακροτραχήλου μεγαλώδυνα καὶ φλεγματώδη λαρυγγίσματα. Περὶ δὲ ἄρα τὰς ἱεροπρεπεῖς καὶ θεολογικὰς ἐννοίας ποσαχῶς ἁμαρτάνει; Πρῶτον μὲν ἡ ἔκφρασις τούτων ἀμοιρεῖ ἐνίοτε τῆς προσηκούσης σεμνότητος καὶ εὐλαβείας, περαινομένη λίαν ἀκόσμως καὶ σεσυρμένως καὶ παρὰ τὰς ἀγοραίας (δὸς εἰπεῖν) κακοστομίας φορτικώτερα· οἷον θεωρῶν τὴν ὑπὸ Θεοῦ πλαστουργίαν τῆς Εὔας ἐκ τῆς Ἀδαμιαίας ΠΛΕΥΡΑΣ, ἀπορεῖ λέγων·

Διὰ τί ἐκ τῶν πλευρῶν του; (!!) ὄχι ἐκ τῶν πρωστινῶν; (!)
Ἢ καὶ ἐκ τῶν ὀπισθίων (!!!); γνώμη τῶν χριστιανῶν.
Ἵνα δείξῃ, πῶς τὸ μέσον ἡ γυνὴ ἔχει ς'τὴν γῆν. (σελ. **34**).

Καὶ πάλιν στιχουργῶν τὰς περὶ τοῦ ὑπερφυοῦς τῆς μεταλήψεως τοῦ μυστηρίου θείας φωνάς, κατασπᾷ τὸ ὕψος τῆς ἐννοίας αὐθαδῶς καὶ συγκεχυμένως παρατραυλίζων τὰ ἐφεξῆς.

Ὅσαις ἂν φοραῖς ἐκ τούτων τρῶτε, πίνητε αὐτό,
σῶμα, αἷμα, ἄρτον, οἶνον, τὸ ποτήριον αὐτό! (σελ. **241**).

Καὶ τὴν αἵρεσιν δὲ τῶν Μονοφυσιτῶν ἐξελέγχων, λέγει ὅτι ἐφρόνουν —μίαν φύσιν εἰς Χριστόν, τέρας τι ξεχωριστόν. Καὶ αὐτὸς ὁ παντοδύναμος δημιουργός φωνάζει μὲν τό, «ποιήσωμεν ἄνθρωπον» (σελ. **32**), ἐπιθετίζεται δὲ καὶ διὰ τοῦ «θερμουργεῖν» «προστάτης θερμουργός!» (σελ. **34**). Ὁ δέ, τέλος, Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Π) Καὶ μετὰ ταῦτα δὲ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ ἐσχάτου Αὐτοκράτορος τῷ 1450) συγκροτεῖται Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῶν τριῶν τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχῶν, Φιλοθέου Ἀλεξανδρείας, Δωροθέου Ἀντιοχείας, Θεοφάνους Ἱεροσολύμων, καὶ πολλῶν Ἀρχιερέων (ἐν οἷς διέπρεπε πρῶτος ἐκεῖνος ὁ Μάρκος ὁ Ἐφέσου), καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἥτις καθεῖλε καινονικῶς τὸν τότε λατινόφρονα καὶ ἀμετανόητον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τὸν Μάμον ἢ Μάμμαν (ἢ Μαμμῆν), καὶ προεχειρίσατο ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἀοίδιμον Ἀθανάσιον. Εἶτα δὲ συνεδριάζοντος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀθανασίου ἠκύρωσε καὶ κατήργησε τὰ κατὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδοσύνοδον δυσσεβῶς ψηφισθέντα καὶ οὐκ ἐπὶ ἑνώσει ἀλλ' ἐπὶ χείρονι σχίσματι τῶν Ἐκκλησιῶν βίᾳ καὶ παρανόμως ὑπογραφέντα. Αὕτη ἐστὶν ἡ ὑστάτη ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Σύνοδος, ἧς τὰ πρακτικὰ διέσωσεν ὁ χρόνος καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐξέδωκε δὲ καὶ διὰ τύπου ὁ ἀοίδιμος Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων ἐν τῷ Τόμῳ τῆς Καταλλαγῆς (τῷ 1692 ἐν Ἰασίῳ). Ἐν δὲ τούτοις τοῖς πρακτικοῖς μετὰ τὰς προσηκούσας ἀνακρίσεις τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ πραγματευθέντων ἠρώτησαν οἱ πατριάρχαι τὸν Ἐφέσου «περὶ δὲ τῶν εἰδῶν τῶν ἄλλων (πρὸς τοὺς Λατίνους) διαφορῶν πολλῶν ὄντων οὐκ ἐποιήσασθε λόγους; Οὐδαμῶς (ἀπήντησεν ὁ Ἐφέσου)· ἐκπεδητηκοὶ γὰρ ἐγιγνόμεθα, τοῦ Βασιλέως ἀναγκάζοντος» (σελ. 515). Ὅθεν οὐδὲ περὶ τοῦ βαπτίσματος Συνοδικῶς οὐδὲν ἐλαλήθη (ὡς προείπομεν σελ. 469). Ἐφεξῆς δὲ καταριθμοῦνται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τὰ κυριώτερα εἴδη τῶν Λατινικῶν καινοτομιῶν, ἐν αἷς προστίθεται καὶ ἡ ἑξῆς, «Οὔτε τὸ χρίσμα εὐθὺς τῇ κεφαλῇ τοῦ βαπτισθέντος ἐπιτίθενται παρὰ τὴν θείαν παράδοσιν» (σελ. 517)· περὶ δὲ τοῦ βαπτίσματος οὐδεὶς γίνεται λόγος, ὃ καὶ λίαν παράδοξον, ὥστε φαίνεταί τις λέξεων παρέκπτωσις κατὰ τὴν πρώτην τοῦ πρωτοτύπου ἀντιγραφήν (α). Πῶς γὰρ ἂν παρεσιωπήθη καὶ ἡ περὶ τὸ βάπτισμα τοιαύτη καὶ τοσαύτη οὖσα καινοτομία, ἣν καὶ

(α) Ὅτι ὁ ἀοίδιμος περὶ λέξεων ἐκπτώσεως ὑπετόπασεν, ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐξ ὅσων ὁ ἀποστάτης Ἀλλάτιος (De Eccles. cons. p. 1387), περίληψιν τῶν πρακτικῶν τῆς Συνόδου ταύτης ποιούμενος, μετὰ τὰ (Τόμ. Καταλ. σελ. 518) «Οἱ Πατριάρχαι ὡς θεμισῆ μετὰ τῆς Ἀνατολῆς ἠθέτησαν» Subnectuntur, λέγει, postea nonnulla quae Latini in Graecis animadvertunt, pueros nempe baptizari aqvae immersos κτλ. ἐν μέντοι τῷ ὑπὸ Δοσιθέου τυπωθέντι οὐδὲν περὶ τούτου πρόσκειται, ἀλλ' ἀμέσως τὰ περὶ τοῦ Σιμωνισμοῦ τῶν ἱερέων κτλ. ἐπιφέρονται· ἐξ οὗ δῆλον ὅτι ἀτελὲς κατὰ τοῦτο τὸ τοῦ Δοσιθέου χειρόγραφον, ἢ γοῦν ἐν τῇ ἐκτυπώσει τὰ περὶ τούτου ἐξέπεσον. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐπιόρκων τὸ κοινόλεθρον σμῆνος. Καὶ ἐξέρχονται λοιπὸν ἀπὸ χριστιανικοῦ Δικαστηρίου χριστιανοὶ φέροντες πολλάκις δύο ψυχοκτόνους κηλίδας, μίαν τὴν τῆς ἐπιορκίας καὶ ἄλλην τὴν τῆς ψευδομαρτυρίας, καὶ δευτέραν ταύτην καταπατήσαντες τοῦ θείου νόμου ἐντολήν, τήν, «οὐ ψευδομαρτυρήσεις»· οἱ δέ, καὶ τοῦτο ἔπραξαν, καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἐκάλεσαν μάρτυρα ἐπὶ ψεύδει, δι' ὅσα μήτε εἶδον μήτε ἤκουσαν μήτ' ἐπίστανται· ἐκ δὲ τούτου πόσα μὲν ὀλέθρια ψεύδη, πόσαι δ' ἀπάται καὶ συκοφαντίαι καὶ ἀπιστίαι παρακολουθοῦσι καταμαστίζουσαι τὴν κοινωνίαν, φανερόν. Καταστρατηγοῦνται δὲ καὶ οἱ τῆς ψήφου κύριοι δικασταί, πλανώμενοι ῥᾳδίως ὑπὸ τοῦ ἐπιόρκου πρὸς τὸ συνεξαμαρτάνειν, ἐξ ἀγνοίας ἄδικα ψηφίζοντες. Καὶ ἄλλως δέ, καὶ εἰς αὐτὸν καθόλου τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα ἐξυβρίζει ἡ συχνὴ καὶ διὰ μικρὰς αἰτίας εἰς ὅρκον δημόσιον κατηναγκασμένη ὑποχρέωσις· διότι ὑποτίθησι καὶ παρίστησι τοὺς πολίτας πάντας ἐν πᾶσιν ὑπόπτους καὶ πίστεως ἀναξίους, ἂν αὐτῶν οἱ λόγοι δὲν ἔχωσι καὶ τὴν ἐκ τοῦ ὅρκου σφραγῖδα ! (α) παρομοίως, ὡς καὶ ἄν τις νομοθετήσῃ (καθ' ὑπόθεσιν), ἵνα μηδεμία συγγραφὴ ἰδιωτικὴ μηδόλως ἔχῃ τὸ ἀξιόπιστον μηδὲ παραδέχηται παρὰ τοῖς δικαστηρίοις ὡς νόμιμος καὶ κυρία, ἂν ὁ χάρτης δὲν ἔχῃ καὶ τὴν σφραγῖδα τῆς Κυβερνήσεως ! Διὰ τί δ' ἄλλο παρὰ διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πάλιν μαραίνεται μὲν ἡ τῆς εἰλικρινείας ἁπλότης, πλημμυρεῖ δὲ ἡ κακοήθεια,

«Θνήσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ' ἀπιστία»;

Καὶ μή μοι λέγε, ὅτι κατὰ τῶν ἐξελεγχομένων ἐπιόρκων ὁ νόμος ὁ πολιτικὸς ἔταξε ποινάς. Παρομοίως καὶ ἡ ἱερὰ νομοθεσία καὶ ποινὰς ὥρισε κατὰ τῶν τοιούτων, καὶ φρικτὰς ἐξεφώνησεν ἀράς· ἀλλὰ πρῶτον ἔφραξε τὴν εἰς τὸ ὀμνύειν ἑτοιμότητα καὶ εὐχέρειαν, ἥτις ἄγει μάλιστα πρὸς ἐπιορκίαν· τὸ δὲ ταύτην κολάζειν διαφέρει πολὺ παρὰ τὸ μηδόλως μηδεμίαν ἀφορμὴν παρέχειν εἰς αὐτήν. « Οὐκ ἔστιν εὐορκεῖν (ἔλεγον οἱ παλαιοὶ) τὸν ὀμνύντα ῥᾳδίως»· καὶ ὁ λόγος προφανής· διότι ὁ τοιοῦτος νομίζει τὸν ὅρκον πρᾶγμα μικρὸν καὶ τὸ μηδέν. Καὶ τί ἄλλο παρὰ τοῦτο διδάσκει τὸν λαὸν ὁ πρὸς συχνὴν ὁρκωμοσίαν ὑπὸ τοῦ νόμου βιασμός; Εἰς ὁποιανδήποτε μαρτυρίαν καὶ διὰ τριωβολιμαίους διαφορὰς ἐπιβάλλεται ὅρκος ! Καὶ εἰς τοὺς μεγάλα πράγματα τῆς

(α) « Αἰσχρὸν γὰρ παντελῶς καὶ ἀνόητον ἑαυτοῦ κατηγορεῖν ὡς ἀναξίου πίστεως, καὶ τὴν ἐκ τῶν ὅρκων ἀσφάλειαν ἐπιφέρεσθαι». Μ. Βασ. εἰς Ψαλμ. ιδ.

αἱ Μυροφόροι ἐζήτουν τ ὴ ν θ ύ ρ α ν τ ο ῦ μ ν η μ ε ί ο υ, ἀποροῦσαι τίς ἀπο· κ υ λ ί σ ε ι αὐταῖς τ ὸ ν λ ί θ ο ν· καὶ τοῦτον δὲ σ φ ρ α γ ί σ α ν τ ε ς εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι (Ματθ. κζ, 66. Μάρκ. ις, 3. ἴδε καὶ τὰ τοῦ Λαζάρου, Ἰωάν. ια, 38, 39), ὡς καὶ τὴν σήμερον ὁρᾶται προσκυνούμενον. «Ἀλλὰ (φησὶ) καὶ κατὰ τὸν ἕτερον τρόπον, καθ' ὃν θάπτουσι τὰ νῦν κοινῶς καὶ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, τὸ σῶμα καθιέμενον εἰς τὴν γῆν χώννυται διὰ τῆς ἐπιφορουμένης χυτῆς γῆς, ὡς καὶ τὸ τοῦ βαπτιζομένου, οὐχὶ διὰ καταδύσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος ἐπιχύσεως· καὶ μένει ἄρα καὶ οὕτως ἡ συμβολικὴ τοῦ βαπτίσματος σημασία.» — Ἀλλ' (ἐπισυνάπτομεν) ὅσον περὶ τούτου ἱκανὰ προείπομεν ἀνωτέρω· καὶ τὸ λάθος τῆς ὁμοιώσεως συνέβη διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ ν ε κ ρ ο δ έ γ μ ο ν ο ς τάφου πρὸς τὸν ἔξωθεν σωρηδὸν ἐπιφορούμενον τῷ τεθαμμένῳ χοῦν, ὃς τοσοῦτον διαφέρει τοῦ τάφου, ὅσον καὶ ὁ ἀντὶ χώματος προσκυλιόμενος (περὶ οὗ προεῖπεν ἡ σημείωσις) ἐπιτύμβιος λίθος. Οὕτω καὶ ἡ σέγη διαφέρει τοῦ κοιτῶνος, καὶ τὸ πῶμα σκεύους οἱουδήποτε. Πρόσθες ὅτι καὶ πρὸς τὴν ἑτέραν τὴν περὶ τοῦ βαπτίσματος εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, τὴν δι' αὐτοῦ ἀ· ν α γ έ ν ν η σ ι ν, ἡ μὲν ἐπίχυσις ἀντιμάχεται, ἡ δὲ διὰ καταδύσεως τελετὴ δογματικώτατα συμφωνεῖ, καθὼς καὶ πρὸς τὴν ταφήν· «ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς φυσικῆς γεννήσεως ἡ κοιλία τὸ φυσικὸν ἐργαστήριόν ἐστιν, ἐν ᾧ τὸ τικτόμενον ἀποτελεῖται, θεία δὲ δύναμις αὐτὸ διαπλάττει· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ὕδωρ ἐν τάξει τῆς μήτρας λαμβάνεται, τὸ δὲ πνεῦμα ἐν τάξει τοῦ διαπλάττοντος δεσπότου. Ἐπεὶ δὲ καὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως σύμβολον λέγεται εἶναι τὸ β ά π τ ι σ μ α, διὰ τοῦτο καὶ ἀ ν α γ έ ν ν η σ ι ς καλεῖται. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἀνιστάμενος μετὰ θάνατον αὖθις γεννᾶσθαι δοκεῖ, οὕτως ὁ ἐν τῷ βαπτίσματι ἀναγεννώμενος, ὥσπερ ἀποθανὼν πρότερον ἐν τῷ ὕδατι· τῆς μὲν καταδύσεως ἐν τάξει ταφῆς τῷ βαπτιζομένῳ γινομένης, τῆς δὲ ἀνανεύσεως καθ' ἑκάστην ἐπίκλησιν καὶ τῆς ἀνόδου τῆς γινομένης ἐκεῖθεν ἐν ἀναστάσεως τάξει διὰ τοῦ πνεύματος γιγνομένης» (Χρυσόστομ.). Τελευταῖον συμπεραίνει ἡ παρασημείωσις τὰ ἑξῆς, «Πᾶσα ἄρα ἡ οὐσία ταύτης τῆς θεωρίας εἰς τοῦτο συνίσταται, ὅτι τὸ δι' ἐπιχύσεως β ά π τ ι σ μ α ν ε ω τ ε ρ ι κ ὸ ς μ έ ν έ ς ι κ α ὶ ἀ κ α ν ό ν ι σ τ ο ς τ ύ π ο ς τοῦ βαπτίσματος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ α ἵ ρ ε σ ι ς». Ναὶ (σ η μ ε ι ο ῦ μ ε ν), νεωτερισμός ἐστιν ἡ ἐπίχυσις ἢ ῥάντισις καὶ καινοτομία ἀ κ α ν ό ν ι σ τ ο ς· καὶ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἀντιβαίνουσα ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν κ α ν ό ν α ἐκεῖνον, περὶ οὗ πρὸς τοὺς Γαλάτας ἔγραφεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι «Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ κ α ι ν ὴ κ τ ί σ ι ς» (τὸ πανάγιον καὶ ἀποστολικὸν βάπτισμα, δι' οὗ πρὸς τὴν ἐν Χριςῷ καινὴν πολιτείαν ἀνανεούμεθα. Θεοδώρητ. Θεοφύλ.)· «κ α ὶ ὅ σ ο ι τ ῷ κ α ν ό ν ι τ ο ύ τ ῳ σ τ ο ι χ ή σ ο υ σ ι ν, ε ἰ ρ ή ν η ἐ π ' α ὐ τ ο ὺ ς κ α ὶ ἔ λ ε ο ς» (ς'. 15, 16). Καινοτομία, ἥτις κ α ι ν ό τ ε ρ α διδάσκουσα τῆς Κ α ι ν ῆ ς τοῦ Θεοῦ διαθήκης ἀντιβαίνει καθόλου πρὸς τὸν περὶ τοῦ βαπτίσματος κανόνα τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, καὶ ἔστι προφανὴς ἀθέτησις τῆς δεσποτικῆς ἐντολῆς, καταπατοῦσα τὴν μυσταγωγίαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ παράβασις καὶ παρανομία βεβηλοῦσα καὶ μιαίνουσα τῆς ἁγίας παραδόσεως τὴν ἀγήραντον ἀρχαιότητα, ὡς ὁ ἱερὸς ἔλεγεν Αὐγουστῖνος «Παυσάσθω ἡ καινοτομία τοῦ μιαίνειν τὴν ἀρχαιότητα». Καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος «Δυσωπείτω σε ἡ παράδοσις·

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών Academy of Athens

ΠΕΡΙ ΒΑΤΤΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΡΟΔΙΚΟΝ ΜΕΛΕΤΗΜΑ.

Τὸ ῥῆμα Βαττολογέω εὑρίσκεται παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ (α)· φαίνεται δὲ ὅτι ὑπῆρχεν ἐν χρήσει καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς. Ὁ Ἡσύχιος ἔχει, «Βαττολογία, ἀργολογία, ἀκαιρολογία». Ὁ δὲ Σουΐδας, «Βαττολογία, ἡ πολυλογία, ἀπὸ Βάττου τινὸς μακροὺς καὶ πολυστίχους ὕμνους ποιήσαντος, ταὐτολογίαν ἔχοντας». Ἄλλος ἀρχαῖος γλωσσογράφος τῆς Νέας Διαθήκης ἐσημείωσεν, ὅτι «Βάττος ἦν Λίβυς ἐκ γένος Κηρυναῖος, αἰπόλος ἢ ποιμὴν ὗθλος καὶ στωμύλος, παρ' οὗ τὸ Βαττολογεῖν». Ἡ λέξις λοιπὸν ἐπλάσθη τὸ πάλαι ἀπὸ τοῦ φλυάρου καὶ ταὐτολόγου Βάττου εἴτε τοῦ ποιητοῦ, κατὰ τὸν Σουΐδαν, εἴτε τοῦ ποιμένος, κατὰ τὸν γλωσσογράφον. Τὴν ὑστέραν ταύτην γνώμην ἔχει καὶ ὁ Ῥωμαῖος ποιητὴς Οὐΐδιος, πλὴν ὅτι λέγει τὸν Βάττον οὐχὶ ποιμένα προβάτων, οὐδ' αἰπόλον αἰγιδίων, ἀλλὰ βουκόλον τοῦ Νηλέως. Παραδειγματίζει δὲ ὁ Οὐΐδιος καί τινα ταὐτολογίαν τοῦ γέροντος τούτου βουκόλου λέγοντος, «Ὑπ' ἐκεῖνα τὰ ὄρη ἔβοσκον (οἱ βόες), καὶ ἔβοσκον ὑπὸ τὰ ὄρη ἐκεῖνα» (β).

Παρὰ τοὺς δύο τούτους Βάττους, τὸν ποιητὴν καὶ τὸν βοσκόν, ἱστορεῖται καὶ τρίτος ἄλλος ὁμώνυμος, ὁ κτίστης καὶ ἡγεμὼν τῆς ἐν Λιβύῃ Κυρήνης, ἄνθρωπος ἰσχνόφωνος καὶ τραυλὸς καὶ μογιλάλος (γ). Τὸν τραυλόφωνον σημαίνει κυρίως καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα Βάττος, παρὰ τὸ Βάζω παραγόμενον. Ἐκ δὲ τοῦ Βάττος (Βάτταρος) ἐσχηματίσθη καὶ τὸ βατταρίζω, τὸ τραυλίζω καὶ ἀδιάρθρωτα λαλῶ (δ). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ βαττολογεῖν σημαίνει πρῶτον τὸ τραυλίζειν ἢ ταὐτολογεῖν, καὶ ἔπειτα τὸ φλυαρεῖν καὶ πολυλογεῖν λόγους ἀνοήτους καὶ ματαίους, ὡς ἂν τὰ μωρὰ παιδία, ἢ ὡς ἂν τοὺς μογιλάλους, οἵτινες ἐπαναλαμ-

---

(α) Ματθ. ς'. 7.— (β) Μεταμορφ. Β. 702.

(γ) Ἡρόδοτ. Δ', 155. Τοῦτον τὸν Βάττον ὁ Ἐτυμολόγος κακῶς συγχίζει πρὸς τὸν ὁμώνυμον ποιητήν. «Βαττολογία, λέγει, σημαίνει τὴν πολυλογίαν, ἀπὸ Βάττου τινὸς Ἕλληνος μακροὺς καὶ πολυμήκεις στίχους ποιήσαντος εἰς τὰ εἴδωλα, ταὐτολογίαν ἔχοντας. Ὁ Βάττος οὗτος τῆς κατὰ Κυρήνην ἀποικίας ἡγήσατο, μογιλάλος τὶς ὤν». Μ. Ἐτυμ. λ. Βαττολογία.

(δ) Ἡσυχ. Λ. Βατταρίζω. Εἰς δὲ τὴν γλῶσσαν τῶν Λιβύων, τὸ Βάττος σημαίνει βασιλεύς. « Λίβυες γὰρ τὸν βασιλέα Βάττον καλέουσι». Ἡροδ. Δ'. 155. Ὅθεν ὁ Ἡσύχ. ἑρμηνεύει τὴν λέξιν κατ' ἀμφοτέρας τὰς σημασίας. « Βάττος, βασιλεύς, τύραννος, Λίβυες· τραυλόφωνος, ἰσχνόφωνος».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών - Academy of Athens

Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, καὶ ἄλλοι περὶ τῆς τοῦ βίου ματαιότητος, καὶ εἴ τι ἕτερον (α). Ὁ δ' αὐτὸς ἴσως οὗτός ἐστι καὶ Μανουὴλ ὁ ῥήτωρ, ὁ Ὁλόβολος, πρὸς ὃν ἔγραψε τὴν σωζομένην ἐπιστολὴν ὁ μεταξὺ τοῦ 1431 καὶ 1438 τελευτήσας Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος. Τούτου δὲ καὶ ἄλλη φώζεται ἐπιστολὴ πρὸς ἄλλον Ὁλόβολον Ἰωάννην, ἀρχιδιάκονον καὶ μέγαν Χαρτοφύλακα τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας (β). Σημείωσαι δέ, ὅτι ἐν μὲν τῇ πρὸς τὸν Μανουὴλ ἐπιστολῇ ὁ Βρυέννιος οὐ μόνον ἐν ῥητορικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἰατρικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ εὐδόκιμον αὐτὸν ὀνομάζει, καὶ οὐδὲ κληρικὸν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἀποκαλεῖ· καὶ φαίνεται λοιπὸν (ἂν ὑπῆρχεν ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἡμέτερος Μέγας ῥήτωρ), ὅτι μετὰ ταῦτα προεχειρίσθη εἰς τοῦτο τοῦ κληρικοῦ τὸ ἀξίωμα. Πρόσθες καὶ ὅτι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ἐκδιδομένων ἤδη κανόνων ὁ ποιητὴς οὐδ' Ὁλόβολος ἐπιγράφεται, ἀλλ' ἁπλῶς μέγας ῥήτωρ τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Πλὴν ἀλλὰ τοῦτο σύνηθες καὶ εἰς ἄλλων βιβλίων ἐπιγραφάς, ὅπου πολλάκις τὸ κύριον ὄνομα μετὰ τοῦ ἀξιώματος γράφεται μόνον, τὸ δὲ ἐπώνυμον καὶ τὸ τῆς πατρίδος παραλείπεται εἰς τοὺς βιογράφους. Αλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, ὁ ῥήτωρ Μανουὴλ, ὁ τῶν κανόνων

(α) Βλ. Fabric. Bibl. Græc. vol. XI. p. 669 καὶ Ducange Gloss. λ. ῥήτωρ.

(β) Ἰδοὺ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν δύο τούτων ἐπιστολῶν. «Τῷ εὐδοκίμῳ καὶ εὐφυεῖ καὶ σπουδαίῳ ἐν ἰατρικῇ καὶ ῥητορικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ κυρῷ Μανουὴλ τῷ Ὁλοβόλῳ, ἐν Θεσσαλονίκῃ» (ὅπου δηλονότι διέτριβε τότε πρὸς καιρὸν ἐπιδημήσας ὁ Μανουὴλ. Βλ. Βρυέν. ἐπις. ιδ. τόμ. γ. σελ. 161. ἐκδ. Εὐγεν.). Ἡ δὲ πρὸς τὸν Ἰωάννην (ἣν ἐπέστειλεν ὁ Βρυέννιος ἴσως ἐκ τῆς Κρήτης ἢ τῆς Κύπρου περὶ τὰ 1405—1412) ἐπιγέγραπται οὕτω «Τῷ μεγάλῳ Χαρτοφύλακι τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἀρχιδιακόνῳ κυρῷ Ἰωάννῃ τῷ Ὁλοβόλῳ, ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων» (αὐτ. ἐπιστ. γ. σελ. 131). Ὅπου ὁ σοφὸς ἐκδότης ἐσημείωσεν ἐν μὲν τῇ πρὸς τὸν Μανουὴλ ἐπιστολῇ «προσγενὴς ἴσως οὗτος ἦν τῷ Χαρτοφύλακι Ἰωάννῃ»·—ἐν δὲ πάλιν τῇ πρὸς τὸν Ἰωάννην τὰ ἑφεξῆς «Οὗτος τῷ ῥήτορι Ὁλοβόλῳ, τῷ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τὴν τραγικὴν ἐκείνην ἄθλησιν ὑποστάντι (περὶ ἧς Παχυμέρ. τῶν εἰς Μιχαὴλ βιβ. Ε. κεφ. κ.), οὐχ ὅπως (ᾗ δοκεῖ) τὴν σαρκίνην καὶ κάτω, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ πνεῦμα καὶ ζῆλον συνῆπτο συγγένειαν, ὡς δῆλον ἐξ ὧν αὐτῷ πλέκει ἐπαίνων ὧδε Βρυέννιος». Σημείωσαι δέ, ὅτι ὁ Παχυμέρης τοῦτον τὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀθλήσαντα Ὁλόβολον δίχως τοῦ κυρίου ὀνόματος μνημονεύει «ῥήτορα Ὁλόβολον» ἁπλῶς ἀποκαλῶν· ὥστε κατ' οὐδένα πιθανότητος ἀποχρῶντα λόγον οὗτος ὁ τοῦ Παχυμέρους ῥήτωρ Ὁλόβολος δύναται νομισθῆναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἡμέτερος μέγας ῥήτωρ, παρὰ δὲ τῷ Βρυεννίῳ ῥήτωρ καὶ φιλόσοφος Μανουήλ· ἄλλος δέ τις ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ὁλοβόλων φαίνεται ὁ παρὰ τῷ Παχυμέρει ἀθλητής.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τὴν δὲ, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἁπλῶς σημαντικὴν ἀστρολογίαν οὐ μόνον ἱκανοὶ τῶν ἀρχαίων σοφῶν ἀπεδέχθησαν (α), ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τινες τῶν Ἑλληνιστικῶν ἀνδρῶν φαίνονται συγχωρήσαντες, ὡς μέχρι τινὸς τάχα σημαντικὴν (καί τοι πολλοὶ τῶν ἄλλων θείων πατέρων ἐξεκήρυξαν καὶ ταύτην, ἀκριβέστερον ἴσως κρίναντες) (β).

Αὐτίκα ὁ Ὠριγένης· «Τοὺς ἀστέρας μηδαμῶς ποιητικοὺς εἶναι τῶν ἐν ἀνθρώποις, σημαντικοὺς δὲ μόνον». καὶ πάλιν· «Μηδὲν τῶν κατὰ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν ἀστέρων γίνεσθαι· ἀλλ' ὡς προειρήκαμεν, εἰ ἄρα σημαίνεσθαι, ὡς εἰμὴ καὶ ἀπὸ τῶν ἀστέρων τις ἐλάμβανε τὰ παρελήλυθότα καὶ τὰ μέλλοντα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νοῦ τοῦ Θεοῦ διά τινος λόγου προφητικοῦ· ὥσπερ γὰρ προαπεδείξαμεν, ὅτι οὐδὲν λυπεῖ τὸν περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν λόγον· ἀλλὰ παραπλησίως βιβλίῳ περιέχοντι τὰ μέλλοντα προφητικῶς ὁ πᾶς οὐρανὸς δύναται, οἱονεὶ βίβλος ὢν Θεοῦ, περιέχειν τὰ μέλλοντα· διόπερ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Ἰωσὴφ (γ) δύναται οὕτω νοεῖσθαι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰακώβ, «ἀνέγνων γὰρ ἐν ταῖς πλαξὶ τοῦ οὐρανοῦ ὅσα συμβήσεται ὑμῖν καὶ τοῖς υἱοῖς ὑμῶν». Τάχα δὲ καὶ τό, «Εἰλιγήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον» (δ), τοὺς λό-

---

(α) Οἷον Πλάτων μὲν καὶ Σενέκας, ἀμφιβάλλοντες· ὁ δὲ Πλωτῖνος μετὰ πληροφορίας (Β. Ἐνεάδ. α, καὶ ζ, καὶ Γ. Ἐνεάδ. α, β). Ἐκ δὲ Πλωτίνου καὶ Μακρόβιος (Σκιπ. ἐνυπν. §.19), κτλ. Ἀλλὰ καὶ ὁ σοφὸς Πλούταρχος πολλὰ τοιαῦτα ἐμνημόνευσε πολλαχοῦ (Ἀλεξανδρ. §. λα, οε. Καίσ. ξγ). Φαίνεται δὲ ὁ Χαιρωνεὺς φιλόσοφος οὗτος ἀποδεχόμενος ἐπὶ πάντων καθόλου τῶν φαινομένων σημείων καὶ τὸν προσημαντικὸν λόγον μετὰ τοῦ φυσικοῦ, λέγων ὅτι ὁ μὲν φυσικὸς (φιλόσοφος) ἐξετάζει τὴν αἰτίαν· ὁ δὲ τῆς προσημασίας ἐξηγητής, τὸ τέλος τοῦ φαινομένου σημείου· «ὑπόκειται γὰρ τῷ μὲν ἐκ τίνων γέγονε, καὶ πῶς πέφυκε (τὸ φαινόμενον) θεωρῆσαι· τῷ δέ, πρὸς τὶ γέγονε, καὶ τί σημαίνει προειπεῖν. Οἱ δὲ τῆς αἰτίας τὴν εὕρεσιν ἀναίρεσιν εἶναι λέγοντες τοῦ σημείου, οὐκ ἐπινοοῦσιν ἅμα τοῖς θείοις καὶ τὰ τεχνητὰ τῶν συμβόλων ἀθετοῦντες, ψόφους τε δίσκων καὶ φῶτα πυρσῶν καὶ γνωμόνων ἀποσκιασμούς, ὧν ἕκαστον αἰτίᾳ τινὶ καὶ κατασκευῇ σημεῖον εἶναί τινος πεποίηται». Πλούτ. Περικλ. §. ς.

(β) Αὐγουστῖν. de Civit. Dei. I. 5. Προκόπ. εἰς Γενεσ α, 11. Σχολιαστὴς ἀρχαῖος εἰς Ἰώβ, λη. 7. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος τὰς ἀπὸ τῶν ἀστέρων σημασίας ἢ προσημειώσεις μόνον ἐπὶ τῶν φυσικῶν παραδέχεται, «οἷον τῶν περὶ τὸν ἀέρα τροπῶν καὶ περὶ τὰς ὥρας μεταβολῶν». Βλ. εἰς Ἑξαήμ. ὁμιλ. ς. σελ. 73—74. πρβλ. καὶ Χρυσόστ. Λόγ. πρὸς τοὺς σκανδαλ. Τ. Γ. σελ. 477.

(γ) Βιβλίον ἀρχαῖον ἐκ τῶν ἀποκρύφων. — (δ) Ἡσαΐ. λδ. 4. πρβλ. Ἀποκαλ. ς, 14. Ἑβρ. α, 12.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Καὶ λοιπὸν ὢν ἡ Β΄. τῶν Παραλειπομένων ἐκάλεσε Ζαχαρίαν Ἰωδαέ, τοῦτον ὁ θεῖος Ματθαῖος εἶπεν υἱὸν Βαραχίου· καὶ ἀρκεῖ ἄρα καὶ μόνη τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἡ μαρτυρία πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Ἰωδαὲ ἐπωνομάζετο καὶ Βαραχίας. Ἀλλὰ τίς ἀνάγκη (ἀπαντῶμεν) πρὸς τὴν τοιαύτην τῶν ὀνομάτων βιαίαν διαλλαγήν, οὕτω προφανῶς ἀνθισταμένης τῆς ἱστορίας; καὶ διὰ τί μὴ λέγωμεν ἁπλούστερον, ὅτι οἱ μιαιφόνοι Ἰουδαῖοι, φονεύσαντες ἐν τῷ Ναῷ τὸν πρῶτον ἐκεῖνον Ἀζαρίαν ἢ Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Ἰωδαέ, παρομοίως ἐξεμάνησαν ὕστερον καὶ κατὰ Ζαχαρίου τοῦ υἱοῦ Βαραχίου, τὸν ὁποῖον οἱ πάλαι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τὸν αὐτὸν λέγουσι καὶ τὸν πατέρα τοῦ Βαπτιστοῦ; Ἢ δὲν ἐφόνευσαν οἱ μιάστορες Ἰουδαῖαι καὶ ὕστερον ἐν τῷ Ναῷ παρομοίως καὶ τὸν τοῦ Βαρούχου Ζαχαρίαν ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τῶν Ἱεροσολύμων πολιορκίας, καθὼς προείπομεν; Ἔπειτα (τὸ μέγιστον) ὁ μὲν τοῦ Ἰωδαὲ Ζαχαρίας ἢ Ἀζαρίας ἐφονεύθη ὑπὸ Ἰωὰς βασιλεύοντος ἐν Ἱερουσαλὴμ περὶ τὰ 855 π. χ. μετὰ δὲ ταῦτα πολλάκις οἱ φονικοὶ Ἰουδαῖοι πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐφόνευσαν Προφητῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν μεγαλοφωνότατον Ἡσαΐαν (περὶ τὸ 720 π. χ.), καὶ τὸν Ἀμὼς, καὶ τὸν Μιχαίαν, καὶ τὸν Ἱερεμίαν (περὶ τὰ 615) (α). «Καὶ τίνα τῶν Προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν καὶ ἀπέκτειναν» οἱ Προφητοκτόνοι ἐκεῖνοι, καθὼς αὐτοὺς ἐξήλεγξεν ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος (β); Ἂν λοιπὸν ὁ τοῦ Ἰωδαὲ παλαιὸς Ζαχαρίας ὑπῆρχεν ὁ αὐτὸς καὶ ὁ παρὰ τῷ θείῳ Ματθαίῳ Ζαχαρίας τοῦ Βαραχίου, πῶς μέχρι τούτου ἔστησεν ὁ Κύριος τὴν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων φονοκτονίαν τῶν Προφητῶν; ἢ μήπως τῶν μετὰ ταῦτα τοσούτων ἁγίων τὸ χυθὲν ἀθῶον αἷμα παρέβλεψεν ἡ θεία δίκη ἀτιμώρητον, οὐδ' ἐπῆλθε ποινὴ νέμεσις ἐπὶ τοὺς παλαμναίους καὶ μιαιφόνους μιαιφόνων προγόνων γόνους ἐκείνους, οἵτινες οἰκοδομοῦντες τοὺς τάφους τῶν Προφητῶν, καὶ κοσμοῦντες τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, ἐμαρτύρουν ἑαυτοῖς, ὅτι ἦσαν υἱοὶ τῶν φονευσάντων τοὺς Προφήτας» (γ); Ἀλλὰ τοῦτο (νομίζω) οὐδ' αὐτοὶ οἱ τῆς ἀντιλεγομένης γνώμης εἰσηγήτορες ἀποδέχονται. Φαίνεται λοιπὸν ὁ τοῦ Βαραχίου Ζαχαρίας ἀποκτανθεὶς οὐχὶ πρὸ χρόνων παλαιῶν, ἀλλὰ τότε σύνεγγυς, καὶ μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Σωτῆρος. Ὅθεν καὶ τοὺς φονεῖς ἤλεγχεν ὁ Κύριος ὡς ἐσχάτως ἀποκτείναντας τὸν Ζαχαρίαν καὶ

(α) Βλ. Ἐπιφάν. ἐν βίοις Προφητ. — (β) Πραξ. ζ΄. 52.
(γ) Ματθ. κγ΄, 29—34. Λουκ. ια, 47—49.

μένα λέγεται πάλιν, ὥσπερ καὶ πρότερον » (τὸ μὲν παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις χωρὶς τῆς προσθήκης, τὸ δὲ μετ' αὐτῆς παρὰ τοῖς Λατίνοις), « διτταὶ δὲ καὶ διάφοροι λειτουργίαι τελοῦνται, ἡ μὲν δι' ἐνζύμου θυσίας, ἡ δὲ δι' ἀζύμου· διττὰ δὲ βαπτίσματα, τὸ μὲν διὰ τριττῆς καταδύσεως τελειοῦν, τὸ δὲ δι' ἐπιχύσεως ἐκ κορυφῆς ἄνωθεν· καὶ τὸ μὲν τῷ μύρῳ προσχρώμενον, τὸ δ' οὐδ' ὁτιοῦν αὐτοῦ χρείαν ἔχον » κτλ. Ταῦτα δὲ γράφων ὁ ἱερώτατος Μάρκος ἄδεκτον κυρίως τῇ Ἐκκλησίᾳ παρίστησι καὶ τὸ δι' ἐπιχύσεως βάπτισμα καὶ πρὸς τὴν ἕνωσιν ἀντιβαῖνον ἐπίσης, ὡς καὶ ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη καὶ ἡ δι' ἀζύμου θυσία, πρὸς ἃ καὶ τὴν ἐπίχυσιν παραβάλλει. (Διὰ τί δὲ ὁ αὐτὸς Μάρκος ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ μύρῳ μόνον χρίεσθαί φησι τοὺς Λατίνους προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ, λέγομεν εὐθὺς παρακατιόντες). Ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ Μάρκου σοφίᾳ τε καὶ αἵματι καὶ εὐσεβείᾳ γνήσιος αὐτάδελφος Ἰωάννης, Διάκονος καὶ Νομοφύλαξ, τὴν περὶ τὸ βάπτισμα λατινικὴν παρανομίαν ἰσχυρῶς ἐξελέγχει, λέγων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς « Διὰ τί γε μὴν... καὶ τὴν περὶ τὸ βάπτισμα καινοτομίαν (τετόλμηκας) ῥαντισμόν τινα καὶ περίκλυσιν ἐπινοήσας ἀντὶ βαπτισμοῦ; Τί δέ; οὐκ ἄμφω καὶ τάδε συγκαταδέχῃ, καὶ ἐπαινεῖς, καὶ τοὺς ἄλλους οὕτω τελεῖν διορίζῃ; ἢ τάχα νῦν μόγις τὸ τῆς φωνῆς τοῦ βαπτίσματος σημαινόμενον ἐπιγνούς, καὶ τὸ διὰ τριῶν καταδύσεων Ἀποστολικῶς ἐπιτελεῖν τὸ ἅγιον βάπτισμα κατακρίνας ὡς εἰς ἀθέτησιν ἄγον (α) καὶ ἀνατροπὴν τῶν Ἀποστολικῶν παραδόσεων, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐν τούτῳ (τῷ βαπτίσματι) κατὰ ζῆλον τῶν διαβολικῶν Βογομίλων, ὡς δυσσεβῆ καὶ καταγέλαστα βδελυξάμενος, σίελον μετὰ ἅλατος πεφυρμένον ἐν τοῖς τῶν ἀρτίως βαπτιζομένων ἐμβάλλεις στόμασι; » κτλ. (Λόγ. Ἀντιῤῥητ. παρὰ Δοσιθέῳ ἐν Τόμῳ Καταλλαγῆς σελ. 265). Καὶ πάλιν « Πῶς ποτε γένοιτ' ἂν εἰρήνη καὶ ὁμόνοια τοῖς ἀληθῶς βαπτίζουσι καὶ βαπτιζομένοις μετὰ τῶν καινοτόμως ῥαντιζόντων καὶ ῥαντιζομένων ἢ περιῤῥαινομένων, καὶ οὐδὲ τὴν καθ' ἑκάστην καὶ αὐτοῖς λεγομένην φωνὴν ἐπαϊόντων ἢ αἰδουμένων [τὸ] « κομφί-

(α) Τοῦ ἐσφαλμένου τούτου χωρίου διόρθωσιν ἐποιήσατο καὶ ὄπισθεν (σελ. 470) ὀλίγῳ τῆς ἀνωτέρω διάφορον, ἀλλ' ἡ παροῦσα φαίνεται σοφωτέρα, ὡς δευτέρας φροντίδος γέννημα· Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ψαλμικὸν ἐκεῖνο καὶ θεόχρηστον λόγιον «Βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σκβὰ δῶρα προσάξουσι» (α), πολλοὶ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων εἰς τοὺς Μάγους ἐφαρμόζουσι. Πλὴν ἀλλ' ἴσως καὶ οἱ ἐκ Περσίας τοὺς Μάγους ἐλθόντας εἰπόντες ἐξέλαβον πλατύτερον τὴν τῶν Περσῶν ἐπικράτειαν κατὰ τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀκμήν, ὁπότε συμπεριελάμβανε καταςχοῦσα καὶ τὴν Ἀσσυρίαν καὶ τὴν Ἀσίαν σχεδόν τι πᾶσαν. Τοῦτο παρετήρησεν Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς λέγων « Ἡ τῆς Βαβυλῶνος βασιλεία μετὰ καὶ τῶν χρημάτων εἰς τοὺς Πέρσας μετέβη· κομίζουσι λοιπὸν οἱ Πέρσαι, διάδοχοι τῶν Βαβυλωνίων γεγονότες, τῷ Δεσπότῃ τὰ δῶρα, κτλ» (β). Τὸ δ' αὐτὸ καὶ Φώτιος ὁ κριτικώτατος ἐσημείωτε· «Πέρσαι (λέγει) τηνικαῦτα τῶν χωρῶν ἐκείνων τὸ κράτος εἶχον· φέρει δὲ ἡ ἐκείνων γῆ ἐπίσημόν τε χρυσὸν καὶ σμύρναν καὶ λίβανον. Ἄλλως τε δὲ καὶ τῆς μὲν Αἰγυπτίων βασιλείας εἰς Ἀσσυρίους διαλελυμένης, τῆς δὲ τῶν Ἀσσυρίων εἰς Πέρσας μεταῤῥυείσης, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς τότε βασιλέων τὰ πρεσβεῖα Περσῶν ἐχόντων, ἔδει τοῖς τὸ πρωτεῖον ἐν τοῖς τότε καιροῦ λαχοῦσι τῷ πρώτῳ καὶ μόνῳ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἐπὶ γῆς ὀφθέντι, Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, παραγενόμενοι τε προσκυνῆσαι καὶ δῶρα κομίσαι, δι' ὧν ἔπραττον ἀνομολογοῦντας, ὅτι ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς καὶ αὐτῶν τῶν μικροῦ τῆς γῆς ἁπάντων κρατούντων καὶ κατὰ πάντων τὸ πρωτεῖον ἐχόντων Δεσπότης καὶ κύριος καὶ βασιλεὺς χρηματίζει, προσκυνούμενός τε ὑπ' αὐτῶν καὶ δωροφορούμενος» (γ). Διὰ ταῦτα καί τις τῶν ἱερῶν ὑμνογράφων τὴν ἐν Βαβυλῶνι τοὺς τρεῖς παῖδας καταψύξασαν δροσοβόλον κάμινον ὠνόμασε Περσικήν· «Ἐν δὲ τῇ Καμίνῳ Ἀβραμιαῖοι παῖδες τῇ περσικῇ» (δ). «Οἶμαι γὰρ (ἐσημείωσεν αὐτόθι ὁ Ζωναρᾶς) διὰ τὴν μετέπειτα (μετὰ τὸν Νοβουχοδονόσορα) γενομένην τῶν ἐθνῶν (Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων καὶ Περσῶν) ἕνωσιν καὶ εἰς μίαν Βασιλείαν (τὴν τῶν Περσῶν) ἀποκατάστασιν, ποτὲ μὲν βαβυλωνίαν, ποτὲ δὲ χαλδαϊκὴν, ἐνίοτε δὲ αὖθις

(α) Ψαλμ. οα, 10. — (β) Εὐθύμ. ἑρμην. εἰς Ματθ. β, 11.

(γ) Φώτ. Ἀμφιλοχ. ζητήμ. ριδ. [ἐκδ. Οὐολφίου, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ τγ. σελ. 349, ἔνθ' οὐκ οἶδ' ὅπως διέφυγεν ἡμᾶς τὸ ἐν τῷ χειρογράφῳ καὶ πάσαις ταῖς ἐκδόσεσι κακῶς κείμενον δορυφορούμενος ἀντὶ τοῦ ὑπό τε τῶν ἡγουμένων καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων βεβαιουμένου δωροφορούμενος, ὅπως καὶ ὁ ὑμνῳδὸς Κοσμᾶς μετ' ἄλλων δωροφόρους εἶπον τοὺς μάγους].

(δ) Εἱρμολ. ἦχ. δ, ᾠδ. ζ.

σε καὶ τὸ φρόνημα τῶν παιδίων τῶν Ἑλληνικῶν; τί τ' ἀρνία τὰ μικρὰ χωρίζεις ἀπὸ τῆς γαλακτοτροφούσης αὐτὰ μητρός; Μή, ὦ ξένε! μὴ ταῦτα σκληρῶς ἀπόσπα! μηδὲ τάρασσε τοῦ Χριστοῦ τὸ ποίμνιον! Ταύτην ταραχὴν καὶ χειμὼν καὶ ζάλη ποιεῖ, καὶ λύκος, ἢ ἄλλο θηρίον ἐξαίφνης ἐπιπεσόν. Ἄφες τὰ ἀρνία μετὰ τῶν προβάτων ἀκολουθοῦντα κατόπιν τοῦ καλοῦ ποιμένος, οὗτινος ἀκούουσι καὶ γνωρίζουσι τὴν φωνήν. Ἐκεῖνος λαλεῖ πρὸς αὐτὰ τὴν γνησίαν καὶ πάτριον αὐτῶν γλῶσσαν. Σὺ δὲ ξένα καὶ ἀλλότρια φωνεῖς· δὲν γνωρίζουσι τὴν φωνήν σου· ὅθεν οὐδ' εἰς τέλος ἀκολουθήσουσιν· «Ἀλλοτρίῳ γὰρ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν». Ἐκεῖνος ὁ καλὸς ποιμήν, καὶ χωρὶς τῆς παρὰ σοῦ συστάσεως, φροντίζει περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ προβάτων. Καὶ τρέφει ταῦτα καὶ ποτίζει, κατασκηνῶνεις τόπον χλόης καὶ ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως, καὶ κατὰ τῶν θηρίων ὑπὲρ αὐτῶν προμαχεῖ, καὶ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέφει, καὶ τὸ ἀπολωλὸς ἀνευρίσκει, καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων ὤμων φέρων ἐπισυνάγει, καὶ τὸ συντετριμμένον ἐπιδεσμεῖ, καὶ τὸ ἰσχυρὸν διαφυλάττει, καὶ πᾶσαν τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ποίμνην εἰς τὴν ἐπουράνιον μάνδραν εἰσάγει, κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους λόγους τῆς τῶν ψυχῶν ποιμαντορίας. Ἔχει δὲ καὶ ποιμένας ἄλλους καὶ διδασκάλους ὁ Ἀρχιποίμην οὗτος ἐπιτηροῦντας τὴν βοσκὴν τῶν εἰς αὐτοὺς παραδοθέντων ἀρνίων καὶ προβάτων. Καὶ οὗτοι δὲ προσέχουσιν (ἂν ὑπάρχωσιν ἀληθεῖς ποιμένες), μή ποτέ τι ἐξ αὐτῶν ἀκούσῃ ξένης φωνῆς, «ἥτις (ὡς λέγει τις ἐκ τῶν ἁγίων τούτων ποιμένων) ὑποκλέπτει καὶ διασπείρει τοὺς λογικοὺς ἄρνας ἀπὸ τῆς ἀληθείας εἰς ὄρη καὶ βάραθρα καὶ τόπους, οὓς οὐκ ἐπισκοπεῖ Κύριος· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ὑγιοῦς πίστεως ἀπάγει, λόγοις δὲ κιβδήλοις καὶ κατεφθαρμένοις συλαγωγεῖ, καὶ διασπῶσα ἀπὸ τοῦ πρώτου ποιμένος εἰς πόας νοσερὰς καὶ θανασίμους ὁδηγεῖ» (Γρηγ. Ναζ.).

Τούτων δὲ τῶν ποιμένων φροντιζόντων ὑπὲρ τῶν προβάτων, παῦσαι σὺ τῆς φροντίδος, ὦ μακάριε προβατογνώμων! μᾶλλον δέ, ἂν θέλῃς, μίχθητι μετὰ τῆς ἡμετέρας ἁγίας ποίμνης καὶ σὺ προσελθών· καὶ χαίρειν μακρὰ φράσας εἰς τὰς ἑτεροφώνους λαλιάς, δεῦρο στῆθι μεθ' ἡμῶν, καὶ ψάλλε καὶ σὺ τοὺς ὕμνους τῶν ἡμετέρων πατέρων καὶ παγκοσμίων διδασκάλων τῆς εὐσεβείας· ἔχομεν δὲ πολλῶν πολλούς, ὦ ἀγαθέ, γνησίως ἑλληνικοὺς καὶ θεοπρεπεῖς καὶ θεοδιδάκτους, τοὺς ὁποίους πρὸς τόν καλὸν ἡμῶν ποιμένα ὑπὲρ τῆς ποίμνης ἀναπέμπομεν, οἷον τὸν ἐφεξῆς·

περιττὸν εἶναι νὰ ἀναφέφω κατὰ μίαν ἑκάστην. Μ' ὅλας ὅμως τὰς διαφορὰς ταύτας ἡ Ἐκκλησία πάντοτε μένει μία, καὶ μία ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπεπλανήθησαν ὅσοι ἀνέμιξαν μετ' ἀλλοκότων δοξῶν τὰ καθαρὰ καὶ ἀκίβδηλα τῆς πίστεως δόγματα. Εἰς τοὺς ἡμετέρους καιροὺς τέσσαρας μόνον κυρίας διαφορὰς περὶ τὸ δόγμα βλέπομεν, μίαν τὴν τῶν Λατίνων (α)· δευτέραν τὴν τῶν Λουθηρανῶν (β)· τρίτην τὴν τῶν Καλβινιστῶν (γ), καὶ τετάρτην τῶν Ἀρμενίων (δ).

Ἀντιοχείας ὁ Τριχάραβος, ἢ κατ' ἄλλους Κωνσταντῖνος ὁ Νακολίας ἐπίσκοπος, ἢ Λέων ὁ Ἴσαυρος ὁ κατὰ τὸ **716**. ἀπὸ Χριστοῦ βασιλεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Βλ. Θεοφάν. Χρον. σελ. **267**. Ζωναρ. Χρον. ιε, σελ. **84**. Κεδρην. σελ. **359**.

(α) Τὸ πασίδηλον σχίσμα τῆς Δυτικῆς ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας πολλὰ πρότερον ἔτη κακουργῆσαν, ὡς πληγή τις ἀνίατος, διερράγη τέλος τῷ **1054**, ἐπὶ βασιλέως μὲν Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, πατριάρχου δὲ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου, Πάπα δὲ Ῥώμης Λέοντος Θ'. Βλ. Βαρών. Χρον. ἔτ. **1054**. ἀριθ. **23**. Μελετ. Ἐκκλ. ἱστορ. Τόμ. Β'. σελ. **402**.

(β) Ἀπὸ Λουθήρου Μαρτίνου μοναχοῦ ἐκ Βιττεμβέργης τῆς Γερμανίας κατὰ τὸ **1520** ἀκμάσαντος· κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἤκμαζε καὶ Ὑλδέρικος ὁ Σβίγγλιος εἰς Ἑλβετίαν· ἀμφότεροι τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας ἀντίμαχοι δριμύτατοι. Ἀδολ. Λάμπ. Ἐκκλ. ἱστορ. 6, **12**.

(γ) Ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Καλβίνου, ὀπαδοῦ Σβιγγλίου τὸ **1564** ἀποθανόντος. Σημειώσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι οἱ Λουθηρανοὶ ἐπραγματεύθησαν ἕνωσιν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῷ τε **1558** ἐπὶ Ἰωάσαφ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῷ **1575** ἐπὶ Ἱερεμίου· ἀλλ' ἑκατέρα ἡ πραγματεία ἐτελεύτησεν ἀνωφελῶς (βλ. Λάμπ. αὐτόθι). Ἰδιαίτατον δὲ δόγμα τῶν μὲν Λουθηρανῶν εἶναι τὸ ν' ἀποδίδωσιν εἰς τὸν ἄρτον καὶ οἶνον τῆς θείας εὐχαριστίας τὴν πανταχοῦ παρουσίαν, ἥτις εἶναι ἴδιον τῆς Θεότητος μόνης· τῶν δὲ Καλβινιστῶν τὸ νὰ ὑποβάλλωσι τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις εἰς βέβαιόν τινα καὶ ἀναπόδραστον περιορισμόν· δοξάζουσι δὲ ἀμφότεροι κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Ἐξαιρέτως δὲ οἱ Καλβινισταὶ ἀρνοῦνται τὴν μετουσίωσιν εἰς τὸ μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας, καὶ ὡς τύπον μόνον, ἀλλ' οὐχ ὡς αὐτὸ τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα, δέχονται τὴν Εὐχαριστίαν· ἀρνοῦνται δὲ καὶ τὴν τῶν εἰκόνων προσκύνησιν καὶ τῶν ἱερῶν Συνόδων τὴν αὐθεντείαν, καὶ μόνον τὸ Βάπτισμα, τὴν Ἱερωσύνην καὶ τὴν ἁγίαν Εὐχαριστίαν ἀποδέχονται ὡς μυστήρια, τὰ δὲ λοιπὰ νομίζουσιν ὡς ὑπ' ἀνθρώπων, οὐχὶ δὲ ὑπὸ Θεοῦ νομοθετηθέντα. Βλ. Μελετ. Ἐκκλ. ἱστορ. Τ. Γ. σελ. **356—365. 402**.

(δ) Τῶν Ἀρμενίων ἡ αἵρεσις εἶναι ἀπόφυσίς τις τῆς τῶν Ἰακωβιτῶν, ὑπὸ Ἰακώβου τοῦ Σανζάλου Σύρου ἀρξαμένης, ὀπαδοῦ χρηματίσαντος Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου περὶ τὸ **600** ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Εἶναι λοιπὸν καὶ οἱ Ἀρμένιοι Μονοφυσῖται κυρίως, καθὼς καὶ οἱ Μαρωνῖται καὶ ἄλλα πολλὰ εἴδη αἱρέσεων τῶν Ἰακωβιτῶν, ὀλίγας τινὰς διαφορὰς ἔχοντα πρὸς ἄλληλα.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ τὸ περὶ τῆς γεννήσεως τῆς Ἁγίας Παρθένου (α). Ὅλα σχεδὸν τὰ νόθα καὶ ψευδεπίγραφα Συντάγματα περιέχουσι καί τινας ἀληθείας ἐνσπαρμένας (ὅπως φαίνωνται πιθανώτερα), ἀλλὰ μήπως διὰ τοῦτο ἀποβαίνουσιν αἱ ἀλήθειαι ὀλιγώτερον ἀλήθειαι; Ἔπειτα αὐτοὶ οἱ θεῖοι Πατέρες ἡμῶν, οἵτινες τὰ προῤῥηθέντα νόθα καὶ ἀπόκρυφα συγγράμματα πρῶτοι μνημονεύσαντες ἐξήλεγξαν (ὡς ὁ Νύσσης Γρηγόριος, καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος), οὗτοι πάλιν αὐτοὶ παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν περὶ τοῦ Ζαχαρίου γνώμην ὡς ἀληθῆ καὶ βεβαίαν παραλαβόντες ἐξ ἀρχαίας Ἀποστολικῆς παραδόσεως· διότι καθὼς περὶ τῶν ὑπερφυῶν τῆς πίστεως δογμάτων πολλὰς ἔχομεν ἀγράφους καὶ πρὸς σωτηρίαν ἀναγκαιοτάτας παραδόσεις τεθεσπισμένας, οὕτως ἔχομεν καὶ ἄλλας ἱστορικὰς καὶ πρὸς ἀκρίβειαν εἰδήσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων βασίμως δεδιδαγμένας ὑπὸ τῶν Ἁγίων ἡμῶν Πατέρων, οἵτινες « ἃ παρέλαβον καὶ ἤκουσαν διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα καὶ παρέθεντο πιστοῖς ἀνθρώποις». Ὅσαι δέ τινες ἀλλόκοτοι καὶ πεπλασμέναι γνῶμαι περιέτρεχον ἔξω τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀκριβείας περικωμάζουσαι, ταύτας ὡς ἀπαραδότους καὶ ψευδεῖς καὶ τῷ τῆς εὐσεβείας λόγῳ παντελῶς ἀπαραδέκτους ἔξω τοῦ τῶν πιστῶν εὐαγοῦς περιβόλου διὰ παντὸς ἀπέκλεισαν ἐκσυρίζαντες. Ἀλλ' οἱ δεινοὶ καὶ ἀγέρωχοι κριτικοί, ἐπειδὴ τὰς ψευδοπλάστους ταύτας γνώμας ἔμαθον παρὰ τῶν Πατέρων πρὸς ἔλεγχον μνημονευομένας, συνέχεον μετ' αὐτῶν ἀδιακρίτως καὶ ὅσας αὐτοὶ πάλιν οἱ Πατέρες παρέδωκαν ἀψευδεῖς καὶ γνησίας διδασκαλίας! καὶ οὕτως ἀμφοτέρας ἐπίσης, καὶ τὰς ψευδωνύμους καὶ τὰς ἀληθεῖς παραδόσεις, ἠθέτησαν ἀπηνῶς οἱ γεννάδαι, ἀποῤῥίψαντες καὶ τὸν καρπὸν

(α) Περὶ τῶν ψευδεπιγράφων τούτων βιβλιδαρίων Βλ. Ἐπιφάν· Αἱρ. κς. 12. Γρηγ. Νύσ. Τόμ. γ. σελ. 346. Αὐγουστ. κατὰ Φαύστου βιβ. κγ. 9. πρβλ. καὶ Εὐγεν. Ἑκατ. σελ. 5 καὶ 235. Ἔν τινι δὲ τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ ἐπιστολῶν καὶ αὐτὸς ὁ ἀοίδιμος Εὐγένιος τὸν αὐτὸν Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ Βαραχίου καὶ τοῦ Προδρόμου γενέτην ὁμολογεῖ. [Ἐκδέδοται δ' αὕτη ἡ Ἐπιστολὴ ἐν Εὐαγγελ. Σάλπιγ. Περιόδ. Γ. Ἀριθμ. 6. 1838. ἐν ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε φησὶν ὁ σοφώτατος Εὐγένιος «Καὶ δὴ καὶ ταῖς ἐκείνων (τῶν παρ' ἡμῖν ἁγιότητι καὶ σοφίᾳ διαπρεψάντων) παραδόσεσιν ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία στοιχοῦσα αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τοῦ Προδρόμου γεννήτορα υἱόν τε γεγονέναι τῷ Βαραχίᾳ ὁμολογεῖ, καὶ τὸν αὐτὸν ὡς ἱερέα καὶ μάρτυρα ἀναδειχθέντα ἐν ταῖς κατ'αὐτὴν ἁγιστείαις γεραίρει . . . οὐδὲ μὲν οὖν ἁπάσας (τὰς παρὰ τῷ Ἐλυϊδίῳ παραδόσεις) ἀποῤῥαπιστέον, οἷον τὴν περὶ τοῦ Ζαχαρίου· κἀντεῦθεν καὶ Λούθηρος ὁ ὑλάκτης τῷ Ἐλυϊδίῳ συνεπιῤῥαπισθήσεται» (σελ. 166). Σημ. Ἐκδ.]

ἀγαθοποιῶν πρὸς ἀγαθοῦ τινος σύστασιν (ὁποῖα, λέγει, τὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως θεσπίσματα)· γοητείαν δέ, ἐπίκλησιν δαιμόνων κακοποιῶν περὶ τοὺς τάφους γινομένην· φαρμακείαν δέ, ὅταν διά τινος σκευασίας θανατηφόρου (φαρμάκου) πρὸς φίλτρον ἢ ἄλλως δοθῇ τισι διὰ τοῦ στόματος». Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ Ἡλίας ὁ Κρήτης, καὶ Κρής (α). Ἀλλ' οὗτοι μὲν ἀμφότεροι οὔτε λίαν ἀκριβεῖς φαίνονται περὶ τοὺς τῶν ὀνομάτων ὁρισμούς, καὶ ἐθνικώτερον ἐκφραζόμενοι δαίμονας εἰσάγουσιν ἀγαθοὺς ὑπὸ τῶν μάγων προσκαλουμένους πρὸς ἀγαθοῦ τινος σύστασιν· ὁ δὲ θαυμάσιος Ὠριγένης «τῶν μὲν μάγων ὑπηρέτας λέγει τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ ἀκάθαρτα δαιμόνια· οὐδεὶς γὰρ τῶν ἁγίων ἀγγέλων γόησι καὶ μάγοις ὑπακούει» (β). Καὶ ὁ σοφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου τὴν εἰς θεοὺς καὶ δαίμονας ἀγαθούς τε καὶ πονηροὺς καὶ ἥρωας τετραμερῆ διαίρεσιν τῆς τῶν εἰδωλοθρήσκων θεολογίας ἀνασκευάζων (γ), «τὰ παρ' ἡμῖν θεῖα λόγια (λέγει) οὐδόλως ἀγαθὸν οἶδεν ὀνομάζειν δαίμονα, πάντας δὲ πονηροὺς εἶναι τοὺς τῆς λήξεως ταύτης καὶ δὴ καὶ τῆς προσηγορίας μετειληχότας. — Τὰς δὲ ἀστείας καὶ ἀγαθὰς δυνάμεις, ἅτε τὴν φύσιν γεννητὰς οὔσας—καὶ τοῦ τῶν δαιμόνων μοχθηροῦ γένους ἀφωρισμένας, οὔτε θεοὺς οὔτε δαίμονας ἀποκαλεῖν ἀξιοῖ, μέσας δὲ οὔσας θεοῦ καὶ δαιμόνων, εὐθυβόλῳ καὶ μέσῃ προσηγορίᾳ ἀγγέλους Θεοῦ καὶ πνεύματα λειτουργικά, δυνάμεις τε θείας καὶ ἀρχαγγέλους, καί τισιν ἄλλαις ἐπω-

---

(α) Ἡλ. Κρήτ. Σχολ. εἰς Γρηγ. Ναζ. λογ. γ. Τόμ. 2. σελ. 374 καὶ εἰς λόγ. δ. τομ. 2. σελ. 546 ἐκδ. Colon.

(β) Ὠριγ. Ὁμιλ. ιγ. §. 5 εἰς Ἀριθ. κβ. 4.

(γ) Δαίμονας ἀγαθοὺς καὶ Ἀγαθοδαίμονας ἔλεγον οὓς ἐνόμιζον ἀγαθοῦ τινος τοῖς ἀνθρώποις περιποιητικούς, δαίμονας δὲ φαύλους, πονηρούς, στυγεροὺς, κακούς, καὶ Κακοδαίμονας, τοὺς κακῶν αἰτίους νομίζομένους (Βλ. Ἡσίοδ. Ἔργ. 121. Ἰάμβλιχ. Βίῳ Πυθαγ. κεφ. 21. Θεμίστ. λόγ. δ. Ἀθηναγ. Ἀπολογ. σελ. 28. κτλ.). Τὸ δὲ δόγμα φαίνεται οὐ μόνον τῆς ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς Βαβυλωνίων καὶ Περσῶν καὶ ἄλλων παλαιῶν ἐθνῶν ψευδοθρήσκου φιλοσοφίας (Βλ. Cudworthi Syst. intellect. c. 4 §. 14). Καὶ τὴν σήμερον δὲ οἱ περὶ τὰς μαγείας παρὰ τοῖς κούφοις θαυμαζόμενοι Τοῦρκοι καὶ Ἄραβες καὶ Πέρσαι διαστέλλουσι τὰ παρ' αὐτοῖς Dzin (δαίμων Genius) ἀπὸ τοῦ κακοποιοῦ Seitan (σατάν). Ἀλλὰ παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ ἀείποτε τὸ δαίμων καὶ τὸ δαιμόνιον διάβολον σημαίνει, καὶ διαβολικῆς λατρείας ξόανον. Βλ. Ματθ. ζ. 22. η, 31. Μάρκ. ε, 12. Λούκ. η, 29. Ἀποκ. ις, 14. Δευτερ. λβ, 17. Ἡσαΐ. ιγ. 21.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νόνα τῆς προσευχῆς, διδάσκων δι' αὐτοῦ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἁπλῶς καὶ συντόμως ὅλα, ὅσα πρέπει νὰ ζητῶμεν παρὰ Θεοῦ.

§. γ'. Ὁ παρὰ τοῦ Κυρίου διαταχθεὶς (α) τύπος τῆς προσευχῆς ὀνομάζεται Κυριακὴ προσευχή, καὶ εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

« Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· Ἐλ-
» θέτω ἡ βασιλεία σου· Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ
» ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. Καὶ
» ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις
» ἡμῶν· Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς
» ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ
» δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

Σημ. Τῆς Κυριακῆς προσευχῆς τὰ μέρη εἶναι τρία· ἀ.) Προοίμιον, β'.) Αἰτήματα, γ'.) Ἐπίλογος. Θέλομεν λοιπὸν ὁμιλήσειν περὶ ἑκάστου αὐτῆς μέρους χωριστά.

ΑΡΘΡΟΝ Γ'.

Προοίμιον τῆς Κυριακῆς προσευχῆς.

§. δ'. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Σημ. Α'. Δύω τινὰ μᾶς διδάσκει τὸ προοίμιον. ἀ.) Τίς εἶναι ὁ πρὸς τὸν ὁποῖον προσευχόμεθα· ὅτι δηλαδὴ εἶναι ὁ ὕψιστος Δημιουργὸς καὶ Θεὸς τῶν ὅλων. β'.) Ποιός τις εἶναι θεωρούμενος ὡς πρὸς ἡμᾶς· ὅτι δηλαδὴ εἶναι πατὴρ ἡμῶν εὔσπλαγχνος, πλάσας μὲν ἡμᾶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ προνοούμενος, καὶ διατρέφων φιλανθρώπως· ἀναπλάσας δὲ καὶ ἀναγεννήσας διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ υἱοθετήσας ἡμᾶς, καὶ ἀναδείξας κληρονόμους τῆς βασιλείας του (β). Ἐκ τῶν δύω τούτων ἐννοιῶν δύω συμπεραίνονται χρέη ἄφευκτα τῶν πιστῶν. ἀ.) Ὅτι οἱ πατέρα ἐπικαλούμενοι τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ζῶσιν ἁγίως μετὰ πάσης ὑπακοῆς εἰς τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς (β). γ'.) Ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἐπικαλῶνται μὲ σέβας ὀφειλόμενον καὶ μὲ ἀγάπην καὶ θάῤῥος, ὁποῖον πατρὸς φιλοστοργοτάτου χρηστότης πρὸς υἱοὺς εὐπειθεῖς δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ.

Σημ. Β'. Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών, καὶ τὰ πάντα πληρῶν (δ)· λέγεται δὲ ἐξαιρέτως ὅτι κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανούς· διότι ἐνταῦθα δεικνύει τὰ ἐμφαντικώτατα σημεῖα τῆς θείας αὐτοῦ παῤῥησίας, καὶ δόξης.

(α) Ματθ. ς. 9—14. Λουκ. ια, 2.— (β) Α. Ἰωάν. γ, 1. καὶ Ῥωμ. η, 17.— (γ) Α. Ἰωάν. γ, 9. καὶ Α. Πέτρ. α, 15, 16—23. — (δ) Ἱερεμ. κγ, 24.

ἀλλοφύλων· ἔσειον καὶ κατέστρωναν τὰ ἱεριχούντεια τείχη, διὰ τῶν ὁποίων εἰκονίζοντο τὰ ὑπερήφανα ὑψώματα τῶν ἀθέων λογισμῶν, τῶν κατεπαιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Σαλπίζομεν τελευταῖον ἐνώπιον τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ οἱ Ἱερεῖς ἐπὶ τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος ἐσάλπιζον ἐνώπιον τῆς τὴν Ἐκκλησίαν προτυπούσης Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης, ἐξυψοῦντες τοῦ λαοῦ τὰς διανοίας εἰς λατρείαν καὶ γνῶσιν Θεοῦ. Τοῦτο τὸ ἔργον, οὗτος ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Σάλπιγγος.

Δεῦτε λοιπόν, ὦ γνήσιοι τοῦ Χριστοῦ παῖδες, φωτόμορφα τέκνα τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, υἱοὶ πατέρων μεγάλων, τῶν πνευματικῶν διδασκάλων τῆς Οἰκουμένης, Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες· δεῦτε καὶ προθύμως ἀκούετε τῆς φιλοστοργοτάτης μητρὸς τὰς θείας διδασκαλίας. Εἰς ταύτης τοὺς ἁγίους κόλπους ἐγεννήθητε, ἀνετράφητε, διεσώθητε, βασιλείαν ἐκ δουλείας ἀντηλλάξατε, βασιλείας αἰωνίου κληρονόμοι κατεγράφητε. Ταύτης τὰς σωτηριώδεις ἐντολὰς καὶ νουθεσίας ἀκροᾶσθε πάντοτε καὶ παντα χοῦ. «Τέκνον (ἔλεγεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος) ἐν ὅλῳ σου τῷ βίῳ ἡ ἐλπίς σου ἡ Ἐκκλησία, ἡ καταφυγή σου ἡ Ἐκκλησία, ἡ σωτηρία σου ἡ Ἐκκλησία». «Βλέπετε ἀδελφοί μου, μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καὶ κενῆς ἀπάτης καὶ γλωσσαλγίας», διὰ τῆς ὁποίας συνώμοσαν νὰ διαφθείρωσι τὰς ἀκεραίους ψυχὰς ἡ κακοήθης ψευδοπαιδεία καὶ ἡ σοφιστεία ἡ ἀγυρτική. Ἐλευθερίαν ἀπεριόριστον καὶ πλατυσυνείδητον ἐπαγγέλλονται αἱ τοιαῦται διδασκαλίαι, δελεάζουσαι τὴν φαντασίαν τῶν ἁπλουστέρων· καὶ τοιαύτην ἐλευθερίαν ὀνομάζουσι τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ πνεύματος εἰς τὰ θελήματα τῆς σαρκός, τὴν ἐξουδένωσιν τῆς σώφρονος ἐγκρατείας, τὴν κατάργησιν τῶν ἁγνιστικῶν νηστειῶν, τὴν ἀπολάκτισιν τῶν ἱερῶν προσευχῶν, τὴν καταπάτησιν τῶν θείων κανόνων, τὴν ἀθέτησιν τῶν Ἀποστολικῶν παραδόσεων, τὴν παρεξήγησιν τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν, τὴν καταφρόνησιν τῆς Ἱερωσύνης καὶ τῶν ἄλλων τῶν θεουργῶν τῆς πίστεως Μυστηρίων, τὴν ἐξάλειψιν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τὴν συντριβὴν τοῦ ζυγοῦ τοῦ Χριστοῦ! Ἐλευθερίαν ὀνομάζουσι τὸν οἶστρον τῶν ὑπερηφάνων λογισμῶν καὶ τὴν θρασυτάτην ἀπόνοιαν, μεθ' ἧς πολυπραγμόνως ἀνακρίνουσι τὰ ὑπερφυᾶ καὶ ἀπόῤῥητα τῆς πίστεως δόγματα, καθυποτάσσοντες τοῦ θείου λόγου τὴν αὐθεντίαν εἰς τῶν ἀνθρωπίνων φρενῶν τὴν ἐπίκρισιν. Καὶ κριτήριον ἀσεβείας ἀνεγείρουσιν, εἰς τὸ ὁποῖον κρίνει μὲν ὁ ἄνθρωπος, κρίνεται δὲ ὁ Θεός! καὶ διὰ τοῦ ὁποίου σφετερίζεται τὴν ἐξουσίαν ἕκα-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Ἀδύνατον ἦτο νὰ κρατήσῃ τάφος τὴν ζωήν (α)· διὰ τοῦτο ἀφ' οὗ ἐτάφη ὁ Σωτὴρ τὴν παρασκευήν, καὶ ἔμεινεν εἰς τὸν τάφον τὸ σάββατον, ἀνέστη καθὼς προεῖπε (β) τὴν τρίτην ἡμέραν, ἥτις Κυριακὴ καὶ Ἀνάστασις ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὀνομάζεται, ὡς μνήμην ἔχουσα τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως. Ἀναστὰς δὲ ὁ Χριστὸς μᾶς ἐβεβαίωσε· ἀ) ὅτι εἶναι ὁ ἀληθὴς σωτὴρ ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς (γ). β') ὅτι ἐνίκησε τὸν θάνατον (δ), καὶ γ') ὅτι εἶναι πραγματικὴ καὶ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως ἡ ἐλπίς (ε). Ἐφανερώθη δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασίν του πολλάκις εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς ἄλλους πολλούς, καὶ διὰ μιᾶς εἰς πεντακοσίους πιστούς, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (ζ)· Ἐκ τούτων ὅλων τῆς μαρτυρίας ἐβεβαιώθη ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ. Πρέπει δὲ ἡ μαρτυρία αὐτῶν νὰ ἦναι ἀληθὴς διὰ τρεῖς μάλιστα αἰτίας. ἀ) Διότι, ἐὰν δὲν ἀνίστατο ἀληθῶς ὁ Χριστός, δὲν συνέφερε εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ κηρύξωσι ψευδῶς τὴν ἀνάστασίν του, ἐπειδὴ οὐ μόνον δὲν εἶχον ἐκ τούτου οὐδὲν κέρδος, ἀλλ' ἤθελον οὕτως ἐπισπάσειν εἰς ἑαυτοὺς περισσότερον καὶ τὸ μῖσος τῶν ἀγρίων Ἰουδαίων. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα συνέφερε νὰ σιωπήσωσι τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ ἀποφύγωσι τὸν ἐκ τῶν Ἰουδαίων διωγμόν. β'.) Αὐτοὶ πρῶτον ἐκήρυξαν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· εἰς τὴν αὐτὴν δηλονότι πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν πρό τινων ἡμερῶν εἶχε σταυρωθῆν ὁ Χριστός· ἐὰν τὸ κήρυγμά των δὲν ἐβεβαιόνετο μὲ πολλὰς μαρτυρίας, πῶς ποτε ἐτόλμων νὰ τὸ πλάσωσι; γ'.) Εἰς τοῦτο τὸ κήρυγμα ἐπίστευον καθ' ἡμέραν χιλιάδες ψυχῶν, ἂν καὶ οὕτω κατεδιώκοντο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Πῶς ποτε μετὰ τοσαῦτα ἐμπόδια ἤθελον τρέχειν οὗτοι εἰς τὸ βάπτισμα, ἐὰν δὲν ἐπληροφοροῦντο περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος; Ἐντεῦθεν ἐξελέγχεται ψευδὴς ὁ παρὰ τῶν Ἰουδαίων φημισθεὶς λόγος, ὅτι ἐξέκλεψαν ἀπὸ τὸν τάφον τὸν Χριστὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ἀ) διότι οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ κάμωσι τοῦτο διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου φύλαξιν τῶν στρατιωτῶν (η)· β'.) διότι δὲν ἤθελον νὰ τὸ κάμωσιν ὡς πάντῃ ἀσύμφορον εἰς αὐτούς, καὶ κέρδους μὲν οὐδενός, ἀλλὰ θλίψεων μάλιστα πολλῶν ἀφορμήν.

(α) Πράξ. 6, 24. — (β) Μάρκ. θ, 31. — (γ) Ῥωμ. α, 4. — (δ) Ὡσηέ ιγ, 14. — (ε) Α'. Θεσσαλον. δ, 14. — (ζ) Α'. Κορινθ. ιε, 6. — (η) Ματθ. κζ, 66.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ. η. στ. 24. ἄλλος — ις. στ. 17. παρίστησιν ἐνώπ. — Σ. κδ. στ. 15. ὁμοουσιότης ; — κς. στ. 18. συντηρητικὰ—στ. 30. Ἐκκλησία — Σελ. λ. 4 στ. 2 ἤχι—Σελ. 10. στιχ. 21. προσ-τάσσει —Σ. 11. στίχ. 13. ἐμπορεῖτε — Σελ. 13. στ. 8. συναρωγῶν—Σελ. 15. στ. 4. μετάθες τὸ ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ ἑπομένου στίχου ἀρχὴν καταπεσὸν II. — στ. 21 »Ἀμήν»· — Σελ. 18 στ. 9 μετὰ τὸ διδάξωσιν πρόσθες αὐτά—Σελ. 22. στ. 31. ἔμφυτόν τινα—Σελ. 25. στ. 10. προσφέρωμεν—Σελ 27. στ. 17. οἰκείας—Σ. 32. στ. 5. φωτός,.. ἀληθινοῦ—Σελ. 35. στχ. 15. ἀντὶ ἐπλάσθησαν γράφ. ἐκτίσθησαν—στ. 19. Θεὸς— Σελ. 42. στ. 6. χρίσμα (οὕτω καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ κεῖται χρῖσμα)—Σελ. 53. στ. 9. ἠδυνήθησαν.—Σ. 54 στ. 6 Ἡ Ἐκκλησία—Σ. 57 στ. 19. ἱστορ.—Σελ. 58. στ. 1. ἀναφέρω—Σ. 63. στ. 24. μετὰ τὸ κατάδυσιν πρόσθ. καὶ ἀνάδυσιν —Σ. 66 στ. 12. δείπνου,—Σ. 71. στ. 1. γρ. 18—23.—Σ. 73. στ. 2. αὐτῶν— σελ. 76. στίχ. 18. θρησκείας—Σελ. 77. στ. 4 ἡ ἁγία—Σελ. 85. στ. 36. πρὸ τοῦ Σημ. ἐκδ. πρόσθες «Συνῳδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ συγγραφεύς φησιν ἐφεξῆς σελ. 105» .—Σ. 87. στ. 36. μετὰ τὸ εἶναι πρόσθ. ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ—Σ. 88. στ. 33. Πλούτ.—Σ. 93. στ. 22. σώματος,—Σ. 97. στ. 31. ὤφελε (οὕτω καὶ Σ. 448 στ. 18). — Σ. 109. στ. 32. μετὰ τὰ «ε, 9.» πρόσθες, (γ) Ματθ. ε, 9.—Σ. 112. στ. 14. παροριςαί· —στ. 16. καταχρώμενοι —Σ. 114. στ. 17 πρὸ τοῦ ἔχων πρόσθες «καὶ» —Σ. 125. στ. 34. Α'. Τιμοθ.—Σ. 136. στ. 32. αὕτη, —στ. 18 πίστιν—Σ. 139. στ. 6 ἐκπαιδευθῇ—Σ. 148. στ. 32. αὕτη,—στ. 33. τελείωσις, —Σ. 157. στ. 32. ἀριστουργημάτων — Σ. 169. στ. 29. ἐκκλησιαστικοὶ —Σ. 172. στ. 34. ἀντὶ ἀπέδειξεν γρ. ἐξήλεγξεν —Σ. 176. στ. 16. ἀποβάλληται—Σ. 185. στ. 35 ἡμίση—Σ. 188. στ. 32 Ἰαννουαρίου—Σ. 190. στ. 16. καθίζειν—Σ. 191. στ. 8. ἔμφρονας— Σ. 193. στ. 13. συγχύζει—στ. 36. μέλλουσιν. —Σ. 200. στ. 24. ὄντως—Σ. 203 στ. 12. αὐτῆς—Σ. 207. στ. 13. ἐτυμολογίαι—Σ. 219. στ. 20. μεταλλάσσωνται—Σ. 221. στ. 9. ὀψωνητής—Σ. 223. στ. 22. μετὰ τὸ ἐπιστολὴ πρόσθ. οἵατε—Σ. 227. στ. 1. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡ—Σ. 237. στ. 28. δοξάζωμεν—Σ. 242. στ. 31. μεγιστᾶνος—Σ. 252. στ. 4. ὑμέτερον—Σ. 256. στ. 31. ψυχολέθρου—Σ. 263. στ. 20. πρὸ τοῦ ἄριστα πρόσθες «κατὰ Οὐνιτῶν».— Σ. 272 στ. 16. ἀπαλλάττεις —Σ. 276. στ. 22. εἰδωλομανίας—Σ. 278. στ. 9. Ἔχετε— Σ. 281. στ. 12. ἀδιάδοχον, συγγενῆ—στ. 36 ζωῆς!—Σ. 286. στ. 11. ἁμαξιτὸν —Σ. 292. στ. 28 χριστιανικὴν —Σ. 297. στ. 24. αὐτοῦ — Σ. 298 στ. 22. προσπέσωσι —Σ. 299. στ. 22. ὠμοὶ—Σ. 300. στ. 36. συναριθμηθήσονται —Σ. 304 στ. 19. Σχινᾷ— Σ. 308. στ. 35. Κλήμ.— 317. στ. 23 ἐπαίειν—Σ. 334. στ. 27. εὐαγγελιστὴς—Σ. 335. στ. 18. Λουκᾷ—Σ. 342. στ. 26. Ὥσπερτις—Σ. 352. στ. 10. Ῥαψῳδίας

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λῶν ἐλθόντες πρῶτοι προσκυνῆσαι τὸν Ἰησοῦν, ἐκ σπέρματος Βαλαάμ δοκοῦσι γεγονότες, εἴτε κατὰ γένους διαδοχήν, εἴτε καὶ κατὰ παράδοσιν τῆς διδασκαλίας» (καὶ τούτους ἄρα προβλέπων ὁ Βαλαὰμ ἔλεγε «καὶ τὸ σπέρμα μου γένοιτο ὡς τὸ σπέρμα αὐτῶν» δηλονότι τῶν Ἰσραηλιτῶν)· «πρόδηλον γὰρ ἐκείνους (τοὺς μάγους) ἐπιγνῶναι τὸν ἀστέρα, ὃν προεῖπε Βαλαὰμ ἀνατελεῖν ἐξ Ἰακώβ, καὶ οὕτως ἐλθόντας προσκυνῆσαι τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ τεχθέντα βασιλέα» (α). Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος «ἔθνος Περσικὸν εἶπε τοὺς μάγους μαντείαις καὶ ἐπαοιδίαις καὶ φυσικαῖς τισιν ἀντιπαθείαις προσέχοντας, καὶ περὶ τὴν τήρησιν τῶν μεταρσίων ἐσχολακότας. Ταύτης (προστίθησι) τῆς μαντείας ἔοικεν εἶναι καὶ Βαλαὰμ—ὃς καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ αὐτοῦ παραβολῇ τοιαῦτα λέγει περὶ τοῦ Κυρίου «Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ». Διὰ τοῦτο (οἱ Μάγοι) κατὰ μνήμην τῆς παλαιᾶς προφητείας (τοῦ Βαλαὰμ) ἦλθον μαθεῖν ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων·—Καὶ αὐτοὶ δὲ ταῖς τῶν οὐρανίων κινήσεσι προσκείμενοι, οὐκ ἀργῶς ἐθεώρουν τὸ παράδοξον τῶν κατ' οὐρανὸν θεαμάτων, ἀστέρα καινὸν καὶ ἀσυνήθη τῇ γεννήσει τοῦ Κυρίου ἐπανατείλαντα» κτλ. (β).

Καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης φωστήρ· «Ἀκούεις (λέγει) τοῦ οἰωνιστοῦ Βαλαὰμ ἐπιπνοίᾳ κρείττονι τοῖς ἀλλοφύλοις ἐπιθειάζοντος, ὅτι «ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ»· Ὁρᾷς τοὺς ἀπ' ἐκείνου τὸ γένος κατάγοντας μάγους ἐπιτηροῦντας, κατὰ τὴν πρόῤῥησιν τοῦ προπάτορος, τὴν τοῦ καινοῦ ἀστέρος ἀνατολήν; κτλ. (γ). Καὶ ἀλλαχοῦ «θρήνων τὰς ἐναντίας δυνάμεις ἐπλήρωσεν (ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς), καθάπερ σκεύη τινα παρ' αὐτῶν λαβὼν τοὺς ἀπ' ἀνατολῶν ἐλθόντας Μάγους καὶ τῇ προσκυνήσει καὶ ἐπιγνώσει τῆς αὐτοῦ δεσποτείας εὔχρηστα σκεύη τῷ δεσπότῃ γεγενημένους εἰς συνεργίαν τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἐκκλησίας» (δ).

Οὕτω καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ Θεοφύλακτος «Λέγουσι τοὺς μάγους τοῦ Βαλαὰμ ἀπογόνους εἶναι τοῦ μάντεως. Εὑρόντας δὲ τὸν ἐκείνου χρησμὸν τὸ «Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ», νοῆσαι τὸ

(α) Αὐτ. εἰς Ἀριθ. κε, 10. Ὁμιλ. ις. πρβλ. καὶ Ὁμιλ. ιη.
(β) Μ. Βασίλ. Ὁμιλ. εἰς τὴν Χριστοῦ γέν. Τόμ. α. σελ. 591. Paris. 1618.
(γ) Γρηγόρ. Νύσσ. Λόγ. εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου. Τόμ. γ. σελ. 343.
(δ) Αὐτ. Λογ. εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν Τομ. γ. σελ. 453.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δὲν τούτων εὑρήσεις ἐν τῷ λατινικῷ βαπτισμῷ, οὐδ' αὐτὸν τὸν πρὸ τοῦ βαπτίσματος προηγούμενον ἐξορκισμόν, ὀλίγους δέ τινας λόγους, λείψανα τῆς ἀρχαίας τελετῆς, καί, τέλος, ραντισμὸν ὀλίγων ὕδατος σταγόνων, καὶ τούτων ἁλμυρῶν, ἐπιῤῥαινομένων κατὰ κορυφὴν τῆς κεφαλῆς, ἢ ἐπὶ τοῦ μετώπου (παρὰ δέ τισιν ὀπίσω τοῦ τραχήλου πρὸς τῷ κοίλῳ τοῦ νώτου) τοῦ πρὸς τὸ λαβεῖν τὸ βάπτισμα παρεστῶτος, ἐνδεδυμένου εὐτελῶς· συμπάρεισι δὲ καὶ τρεῖς (τοὐλάχιστον) ἀνάδοχοι ἴδιον ἕκαστος ἐπιτιθέντες ὄνομα τῷ βαπτιζομένῳ· καὶ γίνεται οὗτος τριώνυμος καὶ πεντώνυμος πολλάκις (ἂν πέντε τύχωσιν οἱ ἀνάδοχοι· ἐπειδὴ δὲ τούτων εἰσὶ καὶ γυναῖκες, φέρει καὶ θηλυκὰς κυριωνυμίας ὁ ἄρσην, καὶ ἀρσενικὰς ἡ θήλεια!). Τὸ δὲ παραδοξότερον, ὅτι τὸ τοιοῦτο βάπτισμα κἂν τυχὸν ἐξ ἀνάγκης, καὶ παρ' ἀνιέρου, ἢ καὶ αἱρετικοῦ, ἢ καὶ Ἰουδαίου, ἢ καὶ ὅλως ἀπίστου καὶ ἐθνικοῦ τελεσθῇ κατὰ τὸν λατινικὸν τύπον καὶ ἐπ' ἀγαθῷ σκοπῷ (διαλογιζομένου κατὰ νοῦν τοῦ βαπτίζοντος ὅτι ποιεῖ καὶ αὐτὸς ὅπερ ἡ Ἐκκλησία), κύριον καὶ ἰσχυρὸν καὶ τέλειον δογματίζουσιν (ὡς μηδέποτ' ἐξὸν δευτεροῦσθαι τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος) (α). Εἰς τοῦτο παρανομίας ἤλασεν ἡ φιλοκαινοτόμος νόσος τῶν δυτικῶν, οἵτινες ἀφ' οὗ τὴν ἑνότητα τοῦ θείου βαπτίσματος πολύμορφον κατέστησε καὶ παντοδαπῆ, οὐδὲν ἔπειτα θαυμαστόν, εἰ καὶ τὴν τοῦ μυστηρίου τελετὴν ἐδογμάτισαν τοῦ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ πιστοῦ καὶ ἀπίστου, κατόρθωμα τέλειον καὶ πανάγιον καὶ πανάρκετον εἰς σωτηρίαν· συνήργησε δ' αὐτοῖς κατὰ δυσκληρίαν καί τινος ἀρχαίας πλάνης, ἐν Δύσει κἀκείνης ἀναφυείσης, ἄχαρις καὶ κακόζηλος κληρονομία.

(α) Οὕτω κατεθέσπισεν Εὐγένιος ὁ Δ (τῷ **1432**) ἐν τῷ πρὸς Ἀρμενίους Διατάγματι (ἴδε καὶ **Liebermann Instit. Theolog. T. 4. p. 239**). Ἀλλ' ὁ Εὐγένιος οὗτος οὐ μόνον πρὸς τοὺς θείους κανόνας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν ἑνός τινος τῶν προκατόχων παπῶν, Γρηγορίου τοῦ Γ (τῷ **731**), τὴν διάταξιν, ἥτις τὸν ὑπὸ ἐθνικοῦ βαπτισθέντα ἀναβαπτίζεσθαι κελεύει (ὅλ. **Gregor. Pap. Epist. ad Bonifac** παρὰ **Baronnii Annal. anno 731. Tom. 9. pag 77**). [Ταύτῃ δ' ἐπόμενος καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ πάπας Ζαχαρίας (τῷ **748**) ἔγραφε πρὸς τὸν αὐτὸν Βονιφάτιον «**Illos autem viros, qui ab haereticis baptizati sunt, at nescitur, an in nomine Patris et Filij et Spiritus Sancti sunt baptizati, inquisita rei veritate, si ab haereticis sacerdotibus baptizati sunt; hos sine dubio, juxta praedecessoris nostri beatae memoriae Gregorij Papae et Sacrorum canonum traditum tibi mandatum baptizari permittas etc. Baron. Annal. an. 748. pag. 144.** Σημ. Ἐκδ.].

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν ὑμετέραν σοφωτάτην παναγιότητα, καὶ ὁμολογήσας πᾶσαν τοῦ πράγματος τὴν ἀλήθειαν δημοσίως ἐπενεγκεῖν τῆς ἐσφαλμένης ἐκφράσεως τὴν διόρθωσιν. Καί μου δέξαι τὸ θάῤῥος, θειότατε Δέσποτα· φιλάνθρωπος γὰρ εἶ καὶ φιλόσοφος, καὶ τῶν ἁπανταχοῦ γῆς ὀρθοδόξων σοῦ τέκνων εὐμενέστατος προστάτης καὶ κηδεμὼν καὶ παρήγορος.

Ἐγὼ γάρ, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Κατηχήσεως (σελ. έ.) λαμπρῶς διεκηρυξάμην, βάσιν καὶ κανόνα τοῦ βιβλίου μοῦ ὑπεθέμην τὴν κατηχητικὴν βίβλον τοῦ ἀοιδίμου τῆς Μόσχας μητροπολίτου Πλάτωνος, ἔργον σοφῆς καὶ εὐσεβεστάτης χειρὸς κάλλιστα, ὡς ἰδεῖν ἔδοξα, καὶ μεθοδικώτατα συντεταγμένον. Κατὰ δὴ ταύτην τὸ φιλοπόνημά μου πραγματευόμενος, καὶ τὰ μὲν ἀφαιρῶν, ἔστι δ' ἃ καὶ προστιθείς, ὅσα ἔκρινον ἀναγκαῖα πρὸς ψυχικὴν τῶν παρ' ἐμοὶ μαθητευόντων ὠφέλειαν, ἐπειδὴ εἰς τὸ περὶ τοῦ θείου βαπτίσματος ἄρθρον κατήντησα, ἔγραψα κατὰ τὴν τοῦ Πλάτωνος ἔκφρασιν. Ἔχει δὲ ἐκεῖ ἐπὶ λέξεως οὕτω· «καταδύεται ὁ βαπτιζόμενος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἱερεὺς ἐπιλέγει τοῦτα τὰ λόγια· Βαπτίζεται κτλ.» (Πλάτ. Ὀρθοδόξ. διδασκ. σελ. 139. §. 32). Ἐγὼ δὲ τρανώτερον παριστῶν τοῦ μυστηρίου τὴν τελετήν, ἔγραψα «βυθίζεται τρὶς ὁ βαπτιζόμενος εἰς τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐπιλέγοντος εἰς τὴν κατάδυσιν τὰ λόγια ταῦτα»· Βαπτίζεται κτλ. Παρεδεξάμην δὲ τὴν λέξιν κατάδυσιν ὡς συνώνυμον τοῦ βάπτισιν, καὶ συνήθη τοῖς θείοις πατράσι καὶ μάλιστα τῷ θεηγόρῳ Γρηγορίῳ, ἐξ οὗ παραλαβοῦσα ἡ Ἐκκλησία ψάλλει τὴν λαμπρὰν τῶν Φώτων ἡμέραν, «Διὰ καταδύσεως ἡ πρὸς Θεὸν ἡμῶν ἄνοδος γίνεται». Ἀλλ' ὁ μὲν ἀείμνηστος Πλάτων Καταδύεται ἀπροσδιορίστως εἰπὼν οὐκ ἐννοεῖ τὸ ποσὸν τῆς κατὰ τὸ θεῖον λουτρὸν ἐμβαπτίσεως τοῦ φωτιζομένου, ἀλλ' ἁπλῶς μόνην τὴν πρᾶξιν τοῦ βαπτίσματος παρεμφαίνει, καὶ οὕτως, εἰμή τι ἀπατῶμαι, ἔῤῥωται τὸ χωρίον· ἐν δὲ τῇ ἐμῇ Κατηχήσει προστεθέντος ὕστερον τοῦ ἑκάστην πρὸς τὸ κατάδυσιν, μετήλλακται τὸ νόημα καὶ διέφθαρται· οὐκέτι γὰρ εἰς τὸ βάπτισμα ἀλλ' εἰς τὸ τριττὸν τῆς καταδύσεως μετάγων ὁ λόγος τὸν νοῦν, ἀνακόλουθα ποιεῖ τὰ ἐφεξῆς καὶ ἀπάδοντα καὶ ὑπεναντία ταῖς ἀνέκαθεν ἱεραῖς καὶ συνοδικαῖς καὶ κανονικαῖς περὶ τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος διατάξεσι. Πόθεν οὖν παρεισέφρησεν, ὡς μὴ ὤφελεν, εἰς τὸ ἐμὸν κείμενον τὸ ἑκάστην; Ἀντιγραφέως με προὔδωκεν ἡμαρτημένη γραφή, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὴν τυποθέτου ἄγνοιαν συνεργὸν συμπαραλαβοῦσα. Ἀναθεωρήσας γὰρ τὰ παρ' ἐμοὶ ἀποκείμενα πρῶτα χειρόγραφα

πολλοῖς ἀδελφοῖς» ὑμνεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου(Ῥωμ. ή. 29. Πρβλ. Ματθ. κε, 40. κτλ)· καὶ πάλιν ὅλους τοὺς χριστιανοὺς ἀνέδειξεν ὁ Κύριος χάριτι καὶ θέσει υἱοὺς τῆς παναγίας Παρθένου. Ὅθεν χρεωστοῦσι καὶ αὐτοί, καθὼς ὁ ἠγαπημένος μαθητής, ἵνα τιμῶσιν εὐγνωμόνως τὴν κεχαριτωμένην ταύτην μητέρα, ἐπικαλούμενοι θαῤῥούντως τὴν ἰσχυ-

---

βάτ» (καὶ ποῦ τάχα φωνοῦσι τὰ παιδία β ά τ, β α τ; ἴσως παρὰ μόνῳ τῷ Οὐοσσίῳ λέγοντι (ἔ. ἀν.) **infantibus idendidem ba, ba vel bat, bat in ore habentibus,** παρὰ γὰρ τῷ Οὐολφίῳ (**Curae philŏgic. T. 1. p. 123**). φωνοῦσι **b u, t a** καὶ **b a, t a**· ἤ γοῦν τὰ νῦν μένοῦ, τὸ δὲ πρῶτον γεννηθὲν παιδίον καὶ μάλα!) «πεποιημένον, καὶ τοῦ πρώτου ἰσχνοφώνου καὶ τραυλοῦ ἀνθρώπου» !! Διατωθάσας δὲ πάλιν τὸν συγγραφέα, καὶ ἐγκωμιάσας τὸν Σουϊκῆρον χύνει ὅλον τὸν πλοῦτον τῆς ἑαυτοῦ πολυμαθείας δι' ὧν φέρει μαρτυριῶν ἀπολογούμενος, ὡς γνήσιος Ἕλλην, περὶ τῶν ἐθνικῶν, καὶ λέγων τορῶς «ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν ὑπῆρχον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐ φ ρ ό ν ο υ ν καὶ ἐ δ ί δ α σ κ ο ν περὶ π ρ ο σ ε υ χ ῆ ς ὀ ρ θ ό τ ε ρ ο ν ἤ π ο λ λ ο ὶ χ ρ ι σ τ ι α ν ο ὶ τ ὴ ν σ ή μ ε ρ ο ν (σελ. **173**)· Μετὰ δὲ πάντα ταῦτα διαψεύδει ἑαυτὸν εἰπόντα «δὲν ἠξεύρομεν πόθεν ὁρμηθεὶς ὁ συγγραφεὺς ἠθέλησε νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ» κτλ. διότι δείκνυσιν, ὅτι ἐξεῦρεν ὁ γενναίδας ὅτι ἔγραψε κ α τ ὰ τ ῶ ν κ α τ α κ ρ ι ν ό ν τ ω ν τ ὰ ς π α ρ α δ ε δ ε γ μ έ ν α ς ἐ ν τ ῇ ὀ ρ θ ο δ ό ξ ῳ ἐ κ κ λ η σ ί ᾳ π ρ ο σ ε υ χ ὰ ς ὡ ς ἐ ν α ν τ ί α ς π ρ ο φ α ν ῶ ς τ ῶ ν ὅ σ α ῥ ή τ ῶ ς π α ρ ή γ γ ε ι λ ε ν ὁ Χ ρ ι σ τ ό ς. Ὅτι δ' οὐχ, ὡς αὐτός φησιν (σελ. **173**), ἔ π λ α τ τ ε ν ὁ Οἰκονόμος τούτους, ἀλλ' ἦσαν πάντως, ὥσπερ καὶ εἰσὶ τοιαύτης κακοσπο ρίας ἀθλιώτερα κυήματα, ὡμολόγησε μὲν καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν αὐτοῖς συγκαταλέξας, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ πρόλογος τοῦ Ἱερατικοῦ Συνεκδήμου (σελ. η. ι.—ιγ. Περὶ οὗ ὅρα τοῦ ἀοιδίμου Ἐπίκρισ. κτλ. σελ. **117**, καὶ **264**)· μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ τῶν Γραφῶν ἑταιρειακὴ μετάφρασις τὸ «μὴ βαττολογήσητε» δι' ἁπλοῦ τοῦ «μὴ περισσολογήσητε» ἐξηγήσασα («Ἡ Καινὴ διαθήκη εἰς Κοιν. Ἑλλην. διάλεκτ. ἐν Λόνδρᾳ, ᾳωλϛ. σελ. **8**)· ἐπιβεβαιοῦσι δὲ καὶ τὰ ἔκτοτε κατακλύσαντα τὴν ὀρθόδοξον Ἑλλάδα ἑτερόδοξα βιβλιδάρια (Βλ. Ἐπίκρισ. σελ. **360—363**)· περὶ ὧν αὐτὸς ὁ Φαρμακίδης γραμματεὺς ὢν τῆς Συνόδου ἔγραφεν ἐν τῇ παρὰ τῆς Συνόδου ἐγκυκλίῳ περὶ τῶν βιβλίων τῶν βιβλιακῶν ἑταιρειῶν πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἐπιστολῇ (ἧς τὸ Σχέδιον ἀποσταλὲν τῇ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείᾳ τῷ **1836.** Μαρτίου **13.** Ἀριθμ. **4223** οὐκ ἐνεκρίθη)· αὐτός, φημί, ὁ Φαρμακίδης ἔγραφεν «οὔτε προτεστάνται ἕλληνες ὑπάρχουν, οὔτε προτεσταντικὴ ἐκκλησία παρ' Ἑλλήνων συγκειμένη ἠκούσθη. Καὶ ὅμως μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ αἱ Λειτουργίαι καὶ αἱ Ἀκολουθίαι καὶ αἱ Προσευχαὶ τῆς Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐξεδόθησαν ἐν Λονδίνῳ ἐν ἔτει **1826**! Εἶναι ἁπλοῦν καὶ ἄδολον τοῦτο; Εἶναι δι' ἁπλῆν περιέργειαν;» Τέλος ἐπαναλαβὼν ὅτι τὸ σ υ ν τ ό μ ω ς π ρ ο σ ε ύ χ ε σ θ α ι ἐντολή ἐστι τοῦ Κυρίου, παρ' ἣν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐκανόνισε καὶ τέως διατηρεῖ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λὴν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑβραίων (α). Τοιοῦτός τις φαίνεται καὶ Βαλαὰμ ὁ ἐκ Μεσοποταμίας μάντις καὶ ἐπαοιδός, ἐπὶ Μωσέως καὶ οὗτος γενόμενος (β), οὗτινος τὴν πλάνην ἐξήλεγξεν ἡ θεία Γραφή (γ). Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν καὶ ὕστερον. Ἐπὶ δὲ τῶν Ἀποστόλων ἐπίσημοι γόητες μνημονεύονται ὅ,τε Σίμων ὁ Σαμαρείτης (δ), καὶ ἄλλος ψευδοπροφήτης Ἰουδαῖος τ'ὄνομα Βαριησοῦς, Ἐλύμας τὸ ἐπώνυμον, ὅπερ καὶ αὐτὸ «μεθερμηνεύεται μάγος» (ε). Τοιοῦτός τις κακότεχνος γόης ἐγένετο καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς (ζ), καὶ ἄλλοι συχνοὶ καὶ μιαροί. Ὁ δὲ κωμῳδὸς Λουκιανὸς (η) ἔσκωψε χαριέντως καὶ τὸν ψευδόμαντιν Ἀλέξανδρον, ὅστις μεταξὺ μαγεύων ἐθεσπιῴδει καὶ τοὺς καλοὺς ἐκείνους χρησμούς, καὶ αὐτά, καθὼς εἶπεν ὁ Πλούταρχος, «τὰ τῶν ἀκολάστων γυναικῶν φάρμακα καὶ μαγεύματα» (θ). Φαίνεται δὲ τὸ μάγος εἰς τὴν ἄτιμον τοῦ γόητος σημασίαν μεταπεσὸν ἀπὸ χρόνων ἤδη παλαιῶν καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἕλλησι· καὶ τοῦτο σαφῶς ἐδήλωσεν ὁ Σοφοκλῆς εἰσάγων τὸν Οἰδίπουν ὠργισμένον κατὰ τοῦ Τειρεσίου, τὸν ὁποῖον ἀντὶ μάντεως, θεοφορήτου χρησμολόγου, ἐπωνόμασεν ὁ Οἰδίπους

Μάγον μηχανορράφον,
Δόλιον, ἀγύρτην, ὅστις ἐν τοῖς κέρδεσι
Μόνον δέδορκε, τὴν τέχνην δ' ἔφυ τυφλός» (ι).

Ὅθεν καὶ ὁ Σχολιαστὴς ἐσημείωσεν, ὅτι «Μάγους ἐκάλουν τοὺς ψευδεῖς φαντασίας περιτιθέντας· ἀπὸ τούτου δὲ καὶ τοὺς φαρμακοὺς μάγους ἐκάλουν». Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ φαρμακὸς, ὅ,τι κυρίως

(α) Β. Τιμ. γ. 8. πρβλ. καὶ Εὐσεβ. Εὐαγ. προπ. Θ. 241. — (β) Ἀριθμ. κβ. 5. — (γ) Β. Πέτρ. β. 15. Ἰούδ. §. 11.

(δ) Πράξ. η, 9. ὅθεν καὶ ὁ μάρτυς Ἰουστῖνος ἱστόρησε τοῦτον «Σίμωνα τὸν Σαμαρέα διὰ τῆς τῶν ἐνεργούντων δαιμόνων τέχνης δυνάμεις μαγικὰς ποιήσαντα». κτλ. Ἀπολογ. Β. πρβλ. καὶ Εἰρην. εἰς τὰς Αἱρέσ. λόγ. α, παρ' Εὐσεβ. Ἐκ. ἱστ. β. 13.

(ε) Πράξ ιγ, 6—8. Καὶ εἰς τὴν Ἀραβικὴν δὲ καὶ τὴν Περσικὴν γλῶσσαν ἡ λέξις Ἐλυμῶν σημαίνει οὐ μόνον τὸν σοφὸν καὶ περὶ τὰ θεῖα πεπαιδευμένον, ἀλλὰ καὶ τὸν γόητα καὶ πλάνον τερατοποιόν. Βλ. Ludov. de Dieu Crit. S. p. 581. καὶ Schleusn. Lex. N. Test. λ. Ἐλύμας.

(ζ) Βλ. Φιλόστρ. ἐν βίῳ Ἀπολλων. «Ἀπολλώνιος ὁ Καππαδόκης ὁ ἐπὶ Δομετιανοῦ ἀνθήσας μάγος καὶ γόης ἐγένετο». (Ξιφιλ. Δίων. Κάσ. γ).

(η) Λουκιαν. Ἀλέξ. ἢ ψευδόμ. καὶ ἐν διαλόγ. Λούκ. ἢ ὄνος. — (θ) Πλούταρχ. Ἐρωτικ. — (ι) Σοφοκ. Οἰδ. Τύρ. στίχ. 387.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ῆ μέχρις ἰῶτα καὶ χεραίας στοιχοῦσα τῷ κανόνι τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ συμφωνοῦσα καὶ ὁμονοοῦσα ἐν ἁγίῳ Πνεύματι κατὰ πάντα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γραικῶν. Τοιαύτη ἡ πνευματικὴ ἀδελφότης καὶ σύμπνοια μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀρθοδόξων ἐθνῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνέκαθεν ἐξ αἵματος συγγένεια τῶν τῆς Ῥωσσίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἡγεμόνων συνῆψε μετὰ δόξης τοὺς δύο τούτους τῆς εὐσεβείας λαούς, τὸ ἐν Χριστῷ βασίλειον ἱεράτευμα. Ἐὰν οἱ Γάλλοι καυχῶνται δικαίως, ὅτι διατρέχουσιν ἔτι ἐν ταῖς φλεψὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν αἵματος ῥανίδες Ῥωσσικοῦ ἀπὸ Ἄννης τῆς θυγατρὸς τοῦ Α΄. Ἰαροσλάβου, ἐγγόνης τοῦ μεγάλου Βλαδιμήρου, ἣν ἐνυμφεύθη ὁ Α΄. Ἑρρίκος, ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεύς (α)· διὰ τί μὴ καυχῶνται δικαιότερον οἱ Ῥῶσσοι διὰ τὴν πολλάκις ἐπαναληφθεῖσαν ἐπιγαμίαν καὶ συγγένειαν τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων πρὸς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Ῥωσσίας; Ὁ Πατὴρ τῶν ὀρθοδόξων τῆς Ῥωσσίας Μοναρχῶν, ὁ ἰσαπόστολος Ἅγιος Βλαδιμῆρος, ἐστέφθη βασίλισσαν καὶ συνεργὸν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Πίστεως τὴν ἀοίδιμον ἀδελφὴν δύο τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκρατόρων, Ἄνναν τὴν Πορφυρογέννητον, τὴν τιμωμένην ἐπίσης καὶ ὡς ἰσαπόστολον Διάκονον τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὡς μητέρα τοῦ Ῥωσσικοῦ ἔθνους διὰ τὰς βασιλικὰς αὐτῆς ἀρετάς. Ὁ δὲ Β΄. Βλαδιμῆρος, ὁ Μονομάχος, ἦν υἱὸς καὶ κληρονόμος τῶν ἀρετῶν, ὡς καὶ τῆς ἐπωνυμίας, τῆς ἀοιδίμου Εἰρήνης, θυγατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου. Καὶ ὁ Κομνηνὸς Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἔπεμψε μετὰ ταῦτα πρὸς τοῦτον τὸν μέγαν τῆς Ῥωσσίας ἡγεμόνα τοῦ πάππου αὐτοῦ Μονομάχου τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ ἐγκόλπιον καὶ τὸ στέμμα· ἃ μέχρι καὶ σήμερον διασώζονται ἐν τῷ λεγομένῳ ὁπλικῷ πατριαρχείῳ τῷ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῆς Μόσχας, καὶ ἡμεῖς εἴδομεν αὐτά, κάλλιστα κειμήλια κατὰ τὸν ἀρχαῖον τῆς τότε Βυζαντινῆς τεχνουργίας τρόπον ἐξειργασμένα (β). Ἀπέστειλε δὲ συγχρόνως εἰς Κιεβίαν ὁ ἀοίδιμος Κομνηνὸς καὶ τὸν Μητροπολίτην τῆς Ἐφέσου Νεόφυτον μετ' ἄλλων δύο ἀρχιερέων, τοῦ Μιλήτου καὶ τοῦ Μιτυλήνης, οἵτινες ἔστεψαν καὶ ἔχρισαν τὸν ἀείμνηστον Βλαδιμῆρον ἡγεμόνα πάσης Ῥωσσίας. Καθόλου δὲ ἅπαντες οἱ τῆς Κων-

---

(α) Levesque Histoire de Russie Tom. 1. pag. 193. Paris, 1782.

(β) Πλατυτέραν αὐτῶν περιγραφὴν βλέπε ἐν τῷ τοῦ ἀοιδίμου Περὶ τῆς γνησ. προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. σελ. 449. πρβλ. καὶ Καραμιζίν. Ἱστορ. τῆς Ῥωσ. Τ. Β. σελ. 153, καὶ Ἱστορ. τῆς Ῥωσσικ. Ἐκκλησ. σελ. 34. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γὰρ προστέθ. καὶ στ. 26. ἀντὶ ἔχειν κεῖται ἔχον (ὀρθότερον)— στ. 35 δέπου.. εὕρηται ἀντὶ δήπου ἤρηται (ὀρθ.) —ἐν δὲ Σελ. 711. στ. 14. πρὸ τοῦ διευθυνομένου «ἐξ αὐτοῦ» κεῖται τὸ ἀρνητικὸν οὐκ—στ. 28. πρὸ τοῦ ἀρχὰς πρόσκειται καὶ—στ. 35. μετὰ τὸ γεννητῶς πρόσκεινται τάδε «πρόεισιν· εἰ τοίνυν μὴ ἔστι τὸ Πνεῦμα ἐκτοῦ Πατρὸς γεννητῶς», στίζεται δὲ κόμμα μετὰ προϊόν. —ἐν δὲ σελ. 712. στ. 7. μετὰ τὸ Ἀντιφατικῆς προς. ἀντιθέσεως.—στ. 25, ἐκπεπτώκασι τὰ «αἰτιατὸν ἄλλοτι παρὰ τὸ» τὰ μετὰ τὸ εἰ μὲν—στ. 22. Τὸ διὰ τῆς ὑποσημειώσεως διορθούμενον κεῖται πλῆρες ἐν Κ. ἔχον παρὰ τὰ ἴδια τούτων, ἅπερ αὐτὰ καὶ τοῦ Πατρὸς μετὰ τὸ πρὸς τὸν Πατέρα, ὅπερ ἀστίκτως φέρεται μετὰ τὸ ὑπάρχει. — στ. 36 πρὸ τοῦ «ἐξ αὐτῆς» κεῖται «τῶν» (ἀναγκαῖον ὄν)· ἐν δὲ Σελ. 713. στ. 8. ἀντὶ ἀφεῖται κεῖται ἀφήρηται (ὀρθότερον)—στ. 17. οὐ κεῖται τὸ ἀδιανόητον ἐξέλιπεν, δοκοῦν ἄλλως ὅτι τῶν' τις ἀναγνωστῶν προστέθεικεν αὐτὸ τὸ δυσείκαστον τῶν λεγομένων εἰς λέξεων ἔλλειψιν ἀποδούς, ὅπερ καὶ ὁ Εὐγένιος ἀποδέχεται· ἡμῖν δ'οὖν δοκεῖ ἐκ τῆς κακῆς στίξεως τὸ δυσξύμβλητον προελθεῖν· εἰ γάρ τις μετὰ τὸ «δὲ» στίξειε κόμμα, ὥστ'ἐκ τῶν προηγουμένων τὴν ὑπόθεσιν ἀναπληροῦσθαι, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ἄρα κατὰ τὸν τῆς ἐλεγκτικῆς ἐρωτήσεως ἐξενέγκειε τρόπον, οὐκ ἂν οὕτως ἀδιανόητον τὸ χωρίον οἶμαι καταστῆναι· ἔξει γὰρ ὡδὶ «Εἰ δὲ [κοινότατον τὸ πέμπειν], ἄρα [ἴσ. γρ. ἆρα] τὸ προβάλλειν ἀϊδίως τὸ Πνεῦμα κοινόν ἐστι Πατρὶ καὶ Υἱῷ;». Καὶ περὶ μὲν τούτου κρινέτωσαν ἄλλοι· ἐν δὲ στ. 33. μετὰ μὲν τὸ γνωσθῆναι κεῖται καὶ, πρὸ δὲ τοῦ «τοῦτο» ἡδιὰ (ἀμφότερ' ἀναγκαῖα). Ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλις πρὸς ὑπόδειξιν τῶν εἰρημένων. Καὶ περὶ τὴν τῶν κεφαλαίων δὲ διαίρεσιν ἐν ἀρχῇ ὑπάρχουσί τινες διαφοραί· τὸ γὰρ Β΄ κεφάλαιον ἐν αὐτῷ ἀποτελεῖται ἐκ μόνου τοῦ ά. ἐδαφίου τοῦ παρ' Εὐγενίῳ ὁμοταγοῦς κεφαλαίου· τὸ δὲ Γ΄ ἐκ τῶν ἑφεξῆς ἐκείνου· Τὰ δὲ παρ' Εὐγενίῳ Γ. Δ. καὶ τοῦ Ε τὰ μέχρι τοῦ «ἀποφαίνεται» εἰς ἓν τὸ Δ΄ κεφάλ. εἰσὶ συνημμένα· τὸ δὲ Ε΄. ἐκ τοῦ λοιποῦ μέρους τοῦ παρ' Εὐγενίῳ Ε΄, ἤτοι ἐκ τῶν «Πνεῦμα . . . ἀναφαίνεται» συναποτελεῖται. Τῶν δὲ λοιπῶν κεφαλαίων ἡ σειρά ἐστιν ἡ αὐτή. Καί τινα δὲ κυκλικὰ σχήματα, λείποντα παρ' Εὐγενίῳ, ἔπονται μετὰ τὰ Β, ΙΒ, ΙΔ, ΜΒ καὶ ΜΔ. κεφάλαια κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ μὲν Ἱεροθέου πρῶτον, εἶταδ'ὑπὸ Μαξίμου καὶ ἄλλων θεολόγων ἐπινοηθέντα κυκλικὰ θεωρήματα.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἄλλοι)· διὸ καὶ οὗτοι μύρῳ μόνον ἐχρίοντο, κατὰ τὸν κανόνα, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ δέ, καὶ χάριν συγκαταβάσεως καὶ οἰκονομίας ἐκκλησιαστικῆς· ἵνα μὴ ποιήσωσιν ὀκνηροὺς τούς, ὅσοι προηροῦντο γνησίως προσελθεῖν τῇ ὀρθοδοξίᾳ διαφυγόντες ἄσμενοι τὸν ἁλμυρὸν τῆς παπικῆς αἱρέσεως ὄλεθρον. (Οὕτω καὶ τὸ πάλαι τῶν Ἀσιανῶν τινες ἐπισκόπων ἔκριναν οἰκονομητέον τοὺς Ἐγκρατίτας. **Μ. Βασιλ. Καν. α**)· ἴσως δὲ καὶ ἤλπιζον συγχρόνως ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης ἐνδόσεως προοδοποιήσουσι τὴν πεποθημένην ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, τὰς μὲν τῶν Δυτικῶν καινοτομιῶν ἐξελέγχοντες παῤῥησίᾳ, τὰς δὲ καὶ στέργοντες ἐξ ἀνάγκης ἕως καὶ ταύτας ἀποστραφῶσιν οἱ τούτων εὑρέται πρὸς τὴν εὐθεῖαν ἐπιστρέψαντες ὁδὸν τῆς ἀληθείας. Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος **Μάρκος** ἀφ' οὗ ἀπέδειξε τοὺς Λατίνους οὐ μόνον σχισματικοὺς ἀλλὰ καὶ αἱρετικούς, ἔπειτα συμπεριλαμβάνων τοὺς πάντας (καὶ τοὺς πρώτους χάριν ἀσφαλείας, καὶ τοὺς δευτέρους οἰκονομικῶς), ἐπιφέρει μόνον ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ ζ΄ κανόνος τῆς **Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου**, ὅπερ διορίζει τοὺς μύρῳ μόνον χριστέους αἱρετικοὺς (οἵτινες ἄλλως ἔσωζον τὸν τύπον τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος), τὸ δὲ λειπόμενον μέρος τοῦ **Κανόνος**, τὸ καὶ βαπτίζεσθαι κελεῦον τοὺς ἐπιστρέφοντας (ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζόμενοι), χάριν τῆς δεδογμένης οἰκονομίας ἀπεσιώπησεν. Ὡσαύτως ἐξέλαβε πρὸς τὸ συγκαταβατικώτερον καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ πατριάρχου **Βαλσαμῶνος**, ὅστις γράφων πρὸς ἄλλον πατριάρχην, τὸν Ἀλεξανδρείας **Μάρκον**, λέγει περὶ τοῦ Λατίνου, τοῦ θέλοντος κοινωνῆσαι τῶν θείων μυστηρίων παρ' ὀρθοδόξου ἱερέως, ὅτι «πρότερον ὀφείλει ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι τῶν λατινικῶν δογμάτων καὶ συνηθειῶν, καὶ ἵνα κατὰ τοὺς κανόνας κατηχηθῇ, καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις ἐξισωθῇ»· ποίους δ' ἐνόει κανόνας καὶ ποίαν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἐξίσωσιν ὁ **Βαλσαμών**, ἠκούσαμεν αὐτὸν ἐν τοῖς προλαβοῦσι. Καὶ τὰ μὲν τῶν περὶ τὸν **Μάρκον** τοιαῦτα (α). Ἀλλ' ἡ τοιαύτη οἰ-

---

(α) Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τοῦ **Μάρκου** σχεδὸν σύγχρονος (ἀρχομένου ἴσως, καθὼς φαίνεται, τοῦ **1451** πρὸς Κύριον μεταστάντος) **Κωνσαντινουπολῖτις Σύνοδος** ἡ τῷ **Πλάτρῃ** δοῦσα Ἔκθεσιν τῆς πίστεως καὶ τὴν Ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν (ὡς προείπομεν), ἐν μὲν τῇ Ἐκθέσει κατακρίνει παντελῶς τὸ λατινικὸν βάπτισμα, ἐν δὲ τῇ Ἐγκυκλίῳ χάριν οἰκονομίας ὑπισχνεῖται καί τινας συγκαταβάσεις ἀορίστως καὶ ἀνωνύμως περί τινων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς **Πράγας** (λατινικῶν πάντως) ἐθίμων. Ἰδοὺ οἱ λόγοι τῆς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τοιαῦτα βιβλιδάρια περιέχουσι καλά τινα καὶ ἀληθῆ μετὰ ψευδῶν καὶ φαύλων νοημάτων ἀνάμικτα καὶ συμπεφυρμένα. Ἀλλὰ Σύ, τοῦ θείου λόγου Διάκονε, μένε ἐν οἷς ἔμαθες, εἰδὼς παρὰ τίνων καὶ πόσων θεοπνεύστων πατέρων ἔμαθες. Τούτων δὲ τὰς περὶ τοῦ ἀστέρος μαρτυρίας κἀγὼ σοι καθυποβάλλω, δι' ὧν βλέπεις ὅτι οὔτε κομήτης, οὔτε πωγωνίας, οὔτε χίων, ἢ δοχίς, ἢ ἄλλο τι τῶν παρὰ τοῖς ἀστρονομοῦσιν ἀριθμουμένων φώτων (α) ὑπῆρχεν ἐκεῖνος ὁ παράδοξος ἀστήρ, ἀλλὰ καινὸς ὅλος καὶ ἀσυνήθης, ὅλως ἀρτιφανὴς καὶ ὑπέρλαμπρος, «ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ εἴδετο ἀστήρ,» καὶ τῶν ἀπὸ κόσμου γενέσεως ἀνατειλάντων φώτων ἁπάντων ὁ θαυμαστότατος. Τοῦτον ὁ τοῦ παντὸς δημιουργὸς τότε νεαρὸν ἀνῆψε κατ' οὐρανὸν τὸν καινόφωτον τῆς τελεσιουργικῆς τοῦ κόσμου ἀναχαινίσεως νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἄσβεστον λαμπτῆρα, ὅστις ὡδήγει τοὺς μάγους, ὡς αὐτὸς λέγει· διότι τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐπιφανεὶς διήγειρε τοὺς μάγους εἰς ζήτησιν τοῦ καταγγελλομένου βασιλέως· ἔπειτα κρύπτεται ἐξαίφνης (τούτου δὲ τὴν αἰτίαν ὑποσημειοῦμεν ἐφεξῆς). Ὡς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξῆλθον οἱ Μάγοι, πάλιν ὁ τηλαυγέστατος πρόδρομος ἐπιφαίνεται προάγων αὐτοὺς ἕως εἰς Βηθλεέμ. Καὶ αὐτοῦ καταπαύει τὸν δρόμον, καὶ ἵσταται γνώμων ἀκριβὴς πρὸς τὸν σκοπόν, καὶ δεικνύει τὸν οἶκον προσγειότερος καταβὰς ἢ καὶ τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς στέγης στηρίξας ἐπ' εὐθείας καταπεμφθείσας (β) (διότι ἂν ἀπὸ μακρᾶς ἀποστάσεως

(α) «Κομητῶν δὲ εἴδη κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην θ', κατὰ δὲ τὸν Ῥωμαῖον Ἀπουλήϊον δέκα· ἱππίας, ξιφίας, πωγωνίας, δοχίας, πίθος, λαμπαδίας, κομήτης, διισκεύς, τύφων, κεράστης. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος προστίθησι καὶ ἕτερον εἶδος κομήτου καλούμενον σάλπιγγα» κτλ. Λαυρ. Λυδὸς περὶ μην. δ. σελ. 117. Ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης δύω μόνον εἴδη κομητῶν, αὐτόν τε τὸν κυρίως κομήτην καὶ τὸν πωγωνίαν, ὀνομάζει (Μετεωρ. α, 7). Ὅθεν ὁ κλεινὸς καὶ πάντ' ἄριστος Ἰδελῆρος τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους χωρίον ἐλλιπέστερον νομίζει, πολλὰ ἐκ τῶν Ὀλυμπιοδώρου καὶ Φιλοπόνου καὶ τοῦ Ἀφροδισιέως παράλληλα προστιθεὶς (**Ideler Comm. in Arist. Meteor. I. 7 p. 399. καὶ 653. Lips. 1834**). Ὁ δὲ Πλούταρχος «τέσσαρα ὀνομάζει, κομήτην καὶ πωγωνίαν καὶ δοχίδα καὶ χίονα» (Ἀρέσκ. Φιλ. γ. 2). Ὁ δὲ Μ. Βασίλειος πρὸς τούτοις καὶ βόθυνον λέγει (Λόγ. εἰς τὴν Χρις. γέν.). Πᾶσαι δὲ αἱ προσηγορίαι αὗται οἰκεῖαι τοῖς σχήμασι.

(β) Καὶ τὴν σήμερον ἐν τῷ Θεοδόχῳ Σπηλαίῳ τῆς Βηθλεὲμ ἀνάκειται εἰς τιμὴν τῶν Μάγων κάτωθεν τοῦ θυσιαστηρίου παρεκκλήσιον τῶν Ἀρμενίων, ὅπου δείκνυται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους λίθινος ἀστήρ, ὅστις (κατὰ τὴν παράδοσιν) ἀντικρύζει εἰς τὸ σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ἔστη τότε ἐπάνω τοῦ σπηλαίου ὁ τοὺς μάγους ὁδηγήσας ἀστήρ· βλ. **Chateaubriand, Itinaire T. 2. pag. 143. Paris, 1822.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τους πλάνους, ἐὰν ἦναί τινες, καὶ οὗτοι ἁμαρτάνουσιν ἐπίσης μὲ ἐκείνους.

ε΄) Οἱ Δεισιδαίμονες, ὅσοι δηλονότι παρατηροῦσιν οἰωνισμούς τινας καὶ προμηνύματα, ἀποδίδοντες εἰς πράγματά τινα κρυπτὴν δύναμιν. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ὀνειροκρίται, οἱ ἡμεροκρίται, ὅσοι νομίζοντες ἡμέρας τινὰς δυστυχεῖς φυλάττονται αὐτὰς, ὡς οἱ καραβοκύριοι καὶ ἀγωγιάται νὰ κινῶσιν εἰς δρόμον τὴν τρίτην τῆς ἑβδομάδος, καὶ αἱ γυναῖκες νὰ γνέθωσι τὴν παρασκευήν, ὡσαύτως καὶ οἱ οἰωνιζόμενοι ἀπὸ φωνὰς ὀρνέων ἢ σκύλλων, καὶ οἱ δοξάζοντες φάσματά τινα, οἷον Ἐξωθείας, καὶ Στοιχεῖα, καὶ Βορβόλακας, καὶ Καλλικανθάρους (ἢ μᾶλλον Καλιγαντάρους (α)), καὶ οἱ τοιοῦτοι. Τούτων δὲ ὅλων χειρότεροι εἶναι οἱ περιορίζοντες τὴν εὐσέβειαν εἰς ἐξωτερικάς τινας πράξεις, οἷον εἰς μακρὰς καὶ ὑποχρεωτικὰς προσευχάς, μόνον διὰ νὰ νομισθῶσιν ἀπὸ τοὺς ὁρῶντας ἅγιοι (β), καὶ οἱ ἐλπίζοντες ὑπερηφάνως εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀγαθοεργίας, κατακρίνοντες δὲ τοὺς ἄλλους, ὡς ὁ Φαρισσαῖος τὸν τελώνην (γ). Οἱ τοιοῦτοι ἐλπίζοντες εἰς ἑαυτούς, μακρύνονται ἀπὸ τον Θεὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν.

ς΄.) Οἱ αἱρετικοὶ καὶ κακόδοξοι, οἵτινες κιβδηλεύουσι τὴν ἀλήθειαν μὲ τὰς ὀλεθρίους αὐτῶν δοξασίας, καὶ πλανῶσι καὶ ἄλλους ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, πείθοντες αὐτοὺς νὰ φρονῶσι κακῶς περὶ Θεοῦ.

ζ΄.) Οἱ ἐλπίζοντες εἰς ἐξωτερικά τινα ἑαυτῶν ἀγαθά, οἷον πλοῦτον, φρόνησιν, ἀξίωμα, καὶ τὰ τοιαῦτα· διότι δὲν συλλογίζονται τὴν παντοδύναμον πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ζητοῦσι τὴν εὐτυχίαν των ἢ ὑπερηφάνως ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ ἀνοήτως ἀπὸ ἄνθρωπον ὅμοιον ἑαυτοῖς (δ). Συντόμως δὲ καὶ περιληπτικῶς ἁμαρτάνουσιν εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν ὅσοι ἢ πεπλανημένας δόξας ἔχουσι περὶ Θεοῦ, ἢ πιστεύουσιν ἐπὶ πλέον καὶ πράγματα ἀσύμφωνα πρὸς τὴν τιμὴν τῆς θείας μεγαλειότητος, ἢ εἶναι προσκεκολλημένοι καὶ ἔχουσι τὰς ἐλπίδας αὐτῶν ὅλας εἰς τὰ τοῦ κόσμου φθαρτά.

(α) Ἐκ τοῦ λατινικοῦ Caliga, caligatus, caligatarius, εἶδος στρατιωτῶν Ῥωμαίων ὑποδεδεμένων καλίγια· ἐκ τοῦ caligatarius συνετμήθη τὸ Καλιγάταρος, ὡς καὶ τὸ καλίγιον εἰς τὸ καλίγον· «ἐπῆρε τὰ ὁλίγα τὰ καλίγα του» ἡ χυδαία παροιμία φησί. — (β) Ματθ. ιε. 8. — (γ) Λουκ. ιη, 10—14. — (δ) Ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸ Κυρίου ἀποστῇ ἡ καρδία αὐτοῦ. Ἱερεμ. ιζ, 5.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εἰς τὰς δημοσίους ἐξετάσεις συναινέσει τοῦ Βουλευτηρίου νὰ ὀνομάζωνται ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ὑποψήφιοι τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος· καὶ τελευταῖον ὅσοι ἂν λάβωσι εἰς τὸ τέλος τοῦ σταδίου τὸ δίπλωμα, ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως δημοσίως καὶ ὑποψήφιοι τῆς ἱερατείας, λαμβάνοντες ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου νόμισμα τιμητικόν, ὅπερ ἐξ οἱασδήποτε ὕλης χαράξει ἡ Ἀκαδημία, φέρον ἔνθεν μὲν τὸν σταυρὸν μετὰ τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου καὶ τῆς λόγχης καὶ τοῦ σπόγγου, ἑτέρωθεν δὲ τὸν παντέφορον ὀφθαλμὸν μετ' ἐπιγραφῆς « Ἀ ρ ά τ ω τ ὸ ν σ τ α υ ρ ὸν α ὐ τ ο ῦ, κ α ὶ ἀ κ ο λ ο υ θ ε ί τ ω μ ο ι ». Τὸ νόμισμα τοῦτο θέλει ἔχειν καὶ ἀπόδειξιν ἐσφραγισμένην ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ὅπερ θέλει φορεῖν εἰς τὸν λαιμὸν ὁ βραβευθείς, ἀλλ' οὐχὶ πρὶν προχειρισθῇ ὑποδιάκονος.

ιδ) Ἐκ δὲ τῶν ποινῶν δύνανται νὰ διαταχθῶσι καὶ αἱ ἑφεξῆς. α) Ἔλεγχος τοῦ ἀτακτήσαντος καὶ ὀνειδισμὸς ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν ἢ παρὰ τοῦ Κυβερνήτου μόνον, ἢ παρὰ τῶν τριῶν προσώπων τῆς ἐσωτερικῆς Διοικήσεως, ἢ καὶ παρὰ τοῦ Βουλευτηρίου. β) Ὑποβιβασμὸς εἰς τὴν τάξιν. γ) Τὸ καθέζειν αὐτὸν ἔσχατον ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ τῶν λοιπῶν ἀποκεχωρισμένον. δ) Νηστεία δι' εἴκοσι καὶ τεσσάρων ὡρῶν, καὶ τροφὴ δι' ἄρτου μόνον καὶ ὕδατος. ε) Στάσις πανημέριος εἰς ἐπίσημον τόπον, ἔνθα θέλει φαίνεσθαι εἰς πάντας τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐξιόντας ἐκ τῆς Ἀκαδημίας. ς) Ἔγγραφος διακήρυξις ἀναγινωσκομένη εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν μαθητῶν συνηγμένων, ὅτι ὁ δεῖνα κατεδικάσθη ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν καταδίκην διὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἁμάρτημα, καὶ ἀπαγόρευσις πρὸς πάντας ἵνα μὴ συνομιλῶσι μετ' αὐτοῦ μηδὲ τὸ σύνηθες χαῖρε λέγωσιν (ὅταν ἦναι τὸ ἁμάρτημα βαρὺ) κτλ. Αἱ τοιαῦται ποιναὶ θέλουσι διαρκεῖν κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἁμαρτήματος μίαν ἢ δύο ἢ πλείονας ἡμέρας μέχρις ἑβδομάδος, ἐπαγρυπνοῦντος τοῦ ἐπὶ τῆς εὐταξίας ἰδιαιτέρως διωρισμένου εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ποινῆς. Ἂν δὲ τὸ ἁμαρτῆσαν πρόσωπον μένῃ ἀδιόρθωτον, ἢ ἥμαρτέ τι τῶν βαρέων ἁμαρτημάτων (οἷον τὸ δεικνύειν προφανῆ ψυχρότητα κ.ὶ ἀντιλογίαν περὶ τὰ πατρῷα δόγματα καὶ ἔθιμα τῆς εὐσεβείας, ἢ δείγματα λύμης καὶ διαφθορᾶς ὁμολογουμένης ἠθῶν κτλ.), τότε κατὰ κοινὴν ἀπόφασιν τοῦ Βουλευτηρίου ὁ ἀγνώμων οὗτος μαθητὴς ἀποβάλλεται ἐκ τῆς Ἀκαδημίας, ὡς κοινὸς λυμεών.

ιε) Καθόλου δὲ ἀπαγορευέσθω πᾶσα ποινή, ἥτις καταθραύει τὴν ψυχὴν καὶ κατεξευτελίζει τὸ φρόνημα τοῦ τιμωρουμένου, καὶ ἑπομένως ἐκφαυλίζει καὶ ἐξαχρειόνει αὐτόν, καὶ ἢ μεταβάλλει αὐτὸν ἀπὸ λεοντώδους καὶ γενναίου εἰς ὕπουλον καὶ κακόηθες θηρίον, ἢ κὶ καταβαπτίζει

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λαμβον κινοῦντες, ἀλλὰ καὶ χαίροντες ἐφ' οἷς ἀδίκως ἐπάθομεν, παραπέμποντες τὰ συμβεβηκότα εἰς λήθης βυθόν· «Πειρασμὸς οὐκ εἴληφεν ἡμᾶς, εἰμὴ ἀνθρώπινος». «Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς ἡμᾶς ἐρρύσατο ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων»· «ἡ παγὶς συνετρίβη καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν! » Ζήτω ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν Βασιλεύς, ὅστις ἐπιστρέψας εἰς τὸ θεοδώρητον αὐτοῦ Βασίλειον, καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς πληροφορηθείς, ἐποίησε κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐξαγαγὼν ἡμᾶς ἐκ τῆς κακουχίας. Δώη αὐτῷ Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ στηρίξαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ παραπέμψαι τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν ! Καταρτίσαι δὲ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, ἀντεχομένους ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ τῆς πατροπαραδότου πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Καταπέμποι δὲ καὶ εἰς ἐμέ, τὸν ἔσχατον ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου, φωτισμὸν γνώσεως καὶ εὐσεβείας, ὅπως ἐργάζωμαι προθύμως εἰς τὸν ἀμπελῶνα τῆς Ἐκκλησίας, «ὡς τῷ Κυρίῳ δουλεύων καὶ οὐκ ἀνθρώποις».

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ καὶ τῇ ἐλπίδι σαλπίζομεν πάλιν τὸ σωτηριῶδες σάλπισμα τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος. Ἐν ἀκαταπλήκτῳ φρενὶ καὶ ἀκυμάντῳ καρδίᾳ, ἥσυχοι καὶ ἀτάραχοι πρὸς λοιδορίας (ἂν τύχωσι) καὶ ὀνειδισμούς, ἀπτόητοι πρὸς ἀπειλὰς καὶ συκοφαντίας, διαγγέλλομεν τὰ προστάγματα Κυρίου εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς ὀρθοδοξίας. Οὐδὲν λέγομεν οὔτ' ἀφ' ἑαυτῶν οὔτε δι' ἑαυτούς· ἀλλ' ἐκθέτομεν εἰς ἀνάγνωσιν πᾶν ὅ,τι πηγάζει ἐκ τῶν ἀκηράτων τῆς ἀληθείας πηγῶν, βάσιν ἔχον τὴν εὐσέβειαν καὶ σκοπὸν τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκουόντων. Καὶ τοιοῦτο λοιπὸν σάλπισμα δὲν ὑπάρχει οὔτε πνεύματος δειλίας ἢ καὶ ἀνθρωπαρεσκείας βόμβησις, οὔτε πάλιν φύσημα πολεμιστήριον καὶ τραχὺ καὶ ταραχῶδες, ἄπαγε ! ἀλλὰ δροσώδης αὔρα τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, ἀκύμαντος καὶ λαμπρὰ πνοὴ τῆς φιλαδελφίας, γαλήνιος τῆς ἱερᾶς ἀληθείας φωνή, πεπαρρησιασμένον κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης ! «Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ». Τοιαύτην σάλπιγγα σημαίνομεν ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ θυσιαστηρίου παραλαβόντες, ὅλην ἱερατικὴν καὶ λαμπρὰν καὶ καθαρεύουσαν πάσης ὕλης ἐγκοσμίου καὶ χαμερποῦς. Σάλπιγγα, ὁποίαν τινὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀαρὼν σαλπίζοντες συνεκάλουν μὲν τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Ὑψίστου, διήγειρον δὲ τὸ σέβας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι καὶ ταῖς θυσίαις τοῦ σωτηρίου· ἐξύπνιζον αὐτοὺς εἰς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν σκοτεινῶν ἐπιβουλῶν τῶν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

πτου βασιλεύων· τὸ πρόσωπόν σου δεῖξον ἀδελφοῖς ἱκετεύουσι. Ῥῦσαι τῶν θλιβόντων ἡμᾶς, Ἄναξ, τῇ κραταιᾷ σου προστασίᾳ. Καὶ διάθρεψον εἰρήνης ἄρτῳ ζωτικῷ τοὺς πίστει τιμῶντάς σε.

Ὅρη γλυκασμὸν εὐφροσύνης σαλαξάτω. Χεῖρας μυσικῶς ἡ Εὐσέβεια κροτείτω. Δοξάζου Ἐκκλησία. Χαρμονῆς Νευᾶ νάματα ῥεῦσον. Ἡ Ἑλλὰς φαιδρῶς ἀγάλλου, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τιμῶσα πιστῶς βόησον, Εὐλογημένος ὁ χριστὸς Θεοῦ τοῦ Σωτῆρός μου.

Πίστει πρὸ ποδῶν τοῦ Ἀρνίου τὸ σὸν στέμμα τὸ βασιλικὸν ἀποθέμενος, Τρισμάκαρ, καὶ χαίρων ἐπὶ ὤμων τὸν σταυρόν σου ἀράμενος, ἄνω πρὸς μονὰς τὰς αἰωνίους ἡγεμονεύεις τοῖς λαοῖς σου, ἰσχὺν ἄμαχον τῷ συγγενεῖ σου τῷ πιστῷ δωρούμενος Ἄνακτι.

Δόξα. Ἦχος πλ. δ΄.

Τίς μὴ φοβηθῇ σε Κύριε; Τίς μὴ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; Μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου. Δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ οἱ ὁδοί σου, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἁγίων. Ἰδοὺ γὰρ συντρίβεις σιδηροῦς θανάτου μοχλούς, καὶ πικρᾶς τυραννίδος ἀπαλάττεις τὴν Ἐκκλησίαν σου. Ἄγγελοι καὶ Μάρτυρες συμμαχοῦσι κατὰ τοῦ θηρίου τῆς Ἀσεβείας, καὶ ὁ πιστός σου λαὸς ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς Ἀδικίας ἐλευθεροῦται. Εὐφραίνου οὐρανόθεν ἡ τῶν Ὀρθοδόξων Βασιλέων σειρά, καὶ σὺν τούτοις ἀγάλλου ὁ Νευαῖος τῆς Εὐσεβείας ὑπέρμαχος. Ἄγε δὴ Ἅγιε δυνατέ! περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου προμαχῶν ἐνδόξως κατὰ τῶν θεομάχων, καὶ τοὺς ὁπλίτας τῆς πίστεως ἀήττητον κράτος περιζωννύων. Νῦν κρίσις γίνεται τῶν Ἀπίστων. Νῦν ὁ Ἄρχων τοῦ σκότους φυγαδεύεται πόρρω κατησχυμένος. Καὶ πίπτει τὸ κέρας τῆς Ἀνομίας. Καὶ συντρέχει τὰ ἔθνη πιστῶς προσκυνοῦντα τῷ τῶν αἰώνων Βασιλεῖ. Δοξάζου ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία· καὶ τῶν ἁγίων σου Μαρτύρων τὰ αἵματα ὡς πορφύραν στολισαμένη, τῷ Ἀρνίῳ συμβασίλευε, κράζουσα, Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος εἶ ὁ Κύριος ὁ ἀληθινός. Πλήρης ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ.

Καὶ νῦν. Θεοτόκιον.

Δέσποινα, πρόσδεξαι τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως.

Δοξολογία μεγάλη, καὶ Ἀπόλυσις.

Εἰς τὴν Λειτουργίαν Τυπικά. Καὶ ἐκ τοῦ Κανόνος τοῦ Προδρόμου Ὠδὴ γ΄. καὶ τοῦ Ἁγίου ὠδὴ ς΄. Προκείμενον Ἦχος βαρύς. Εὐφρανθήσεται δίκαιος, ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν. ςίχ. Εἰσάκουσον ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς μου.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Δεῦτε δὴ Νεάνιδες πᾶσαι τῆς γῆς, ἔξιτε καὶ ἴδετε χαίρουσαι τὸν Στεφανίτην, ὃν φιλοῦσα γλυκερῶς ἡ Μήτηρ ἐστεφάνωσε δόξης ἀμαράντου τῷ στέμματι.

Θεοτόκιον.

Λέγε μοι, Νυμφίε μου, λέγε τρανῶς. Ποῦ ποτε ποιμαίνεις τὰ πρόβατα; ἡ Νύμφη κράζει τῷ Νυμφίῳ καὶ υἱῷ. Ἐπὶ τὰ ὄρη, Μῆτέρ μου, τὰ τῶν ἀρωμάτων τοῦ Πνεύματος.

Καταβασία. Τὴν ἀνεξιχνίαστον.

Ὠδὴ έ. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

Τῷ πόθῳ σου τέτρωμαι. Ζητοῦσά σε διέτρεχον. Εὗρόσάν με φύλακες τοῦ σκότους, ἐπάταξάν με καὶ ἐτραυμάτισαν. Ἀλλά σου τὸ φίλτρον ἰσχυρόν, Νύμφη μου καὶ θύγατερ, καὶ νικᾷ τὰς ὀδύνας μου.

Ἀμάραντοι καίουσιν αἱ φλόγες τῆς ἀγάπης σου, ζῶν τῆς σῆς ϛοργῆς τὸ πῦρ, ὦ Μῆτερ. Οὐ πνεῦμα λάβρον, οὐχ' ὕδωρ σβέσει ποτὲ τοῦτο ποταμῶν, οὐ χεὶρ ἐχθρῶν. Ἴδε σὴ ἐγώ εἰμι. Σὴ ἐγὼ καὶ τὰ τέκνα μου.

Στερρῶς ἐκαρδίωσας τοῖς τακεροῖς σου βλέμμασιν ἡμᾶς, ἀδελφὴ καὶ φίλη Νύμφη. Τὸ πρόσωπόν σου ἡλιακῶς φρυκτωρεῖ. Βολίδες τὰ τέκνα σου λαμπραί, βάλλουσαι, τοξεύουσαι τοὺς ἐχθροὺς τοὺς τῆς Πίςεως.

Τὰ σά, φίλη Δέσποινα, νῦν ἐκ τῶν σῶν προσάγω σοι· ἥκω σοι πιστῶς δωροφοροῦσα τῶν δωρεῶν σου τὰς ἱερὰς ἀπαρχάς. Συνάμα σοῖς τέκνοις πρὸς τὴν σὴν δόξαν καὶ λαμπρότητα συνεργοῦσι τὰ τέκνα μου.

Θεοτόκιον.

Θεὸν τὸν Παντάνακτα γεννήσασα, Θεόνυμφε, σὺ τῆς Ἐκκλησίας βασιλεύεις. Ὅθεν ἐν πίστει Χριστιανοὶ καὶ χαρᾷ ὑμνοῦντές σε κράζομεν ἀεί. Εἶ καλὴ Παντάνασσα, εἶ καλὴ Νύμφη Πάναγνε.

Καταβασία. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

Ὠδὴ ϛ'. Τὴν θείαν ταύτην καὶ πάντιμον.

Ἐγὼ Σοφίαν σὺν Ἄννᾳ σοι λαμπάδας εὐσεβείας ἐπροίκισα. Ἐγὼ τὴν Ὄλγαν σοι λουτρῷ τοῦ Πνεύματος ἔλουσα. Ἐγώ σοι τὸν Βλαδίμηρον ἐστεφάνωσα.

Σὺ τὸ βασίλειον κράτος μου τῇ πέτρᾳ τῇ τῆς Πίστεως ἵδρυσας. Σύ μοι τὸν ἥλιον τῆς ἀληθείας ἀνέτειλας. Σὺ τὴν Ῥωσσίαν πᾶσαν Χριστῷ συνήρμοσας.

Ἐγώ σοι γλώσσας τοῦ Πνεύματος, Μεθόδιον καὶ Κύριλλον δέδωκα.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἀθώας γαληνότεροι, τέμνουσιν ἀνεπιστρεπτὶ τὴν αὔλακα τῆς πονηρᾶς διδασκαλίας, εὐεργετοῦντες οἱ γενναῖοι τοὺς ἀνθρώπους καὶ μὴ θέλοντας! Οὕτω γλίσχρον προσφύεται καὶ ἐχέκολλον καὶ πολύποδος πλοκάμων δρακτικώτερον τὸ μέγα τοῦτο καὶ ἀναιδὲς καὶ ψυχώλεθρον κακόν! Δρᾶμα ποιοῦσιν εὐσχημόνως τὰ θεῖα, διακωμῳδοῦσιν ὁσίως τὰ ἅγια, καπηλεύουσι μετ' εὐλαβείας τὸν θεῖον λόγον, σατυρίζουσι τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Ἀποστόλων σχήματι! Ἀλλὰ τούτους μὲν ἐλεήσαι Κύριος, εἴπως ἐπιγνῶσί ποτε τὴν ἀλήθειαν! Σὺ δὲ, φίλε Διάκονε, μὴ παῦε κηρύττων πρὸς τοὺς ὁμοίους τὴν ἁγίαν τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν Πατέρων διδασκαλίαν, καὶ συχνάκις αὐτοὺς παρακαλῶν, ὅπως φυλάττωνται καὶ φεύγωσιν ἀμεταστρεπτὶ τὴν τῶν τοιούτων ἑτεροδιδασκαλίαν, ὡς ψυχώλεθρον γοητείαν. Οὐδέποτ' ἔλειψεν ἐκ τοῦ κόσμου τοιοῦτοι πονηροὶ καὶ γόητες ἄνθρωποι, προκόπτοντες ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ σπουδάζοντες διὰ παντοίων μηχανῶν καὶ σκανδάλων, ὅπως κατασχίζωσι τὸ καλὸν καὶ ἀκήρατον σῶμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ καὶ πάλαι καὶ νῦν καὶ πάντοτε παραγγέλλει τοὺς πιστοὺς ὁ θεῖος Ἀπόστολος, λέγων «Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχήν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων» (α). Ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλις.

§. ζ. Σὺ δέ, ἱερὲ Διάκονε, μὴ βαρυνθῇς ἀσχάλλων καὶ δυσκολαίνων, ἂν πλατεῖαν καὶ λίαν ἐπιστολῆς μακροτέραν ἐπετείναμεν τὴν περὶ τῶν μάγων αὐτοσχέδιον θεωρίαν (ἥτις ἄλλως καὶ καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχει ξηρὰ καὶ ἀτερπής). Οὐδ' ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς τὸ μῆκος ἠσμενίσθημεν· ἐμακρολογήσαμεν δὲ νομίζοντες, ὅτι τὰ ῥηθέντα συμβάλλουσι πρὸς εὐκολωτέραν ἑρμηνείαν καὶ διασάφησιν ἰδίως τοῦ δευτέρου σου ζητήματος, τοῦ Ποῖοί τινες οἱ τὸν Σωτῆρα προσκυνήσαντες μάγοι, καὶ πόθεν καὶ πότε ἦλθον εἰς προσκύνησιν. Καὶ δὴ πρὸς τοῦτο μεταβαίνομεν εὐθύς.

§. η. Χαλδαῖος, ἢ Ἀσσύριος, ἐκ τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ πόλεως Φαθούρας ὑπῆρχεν ὁ μάντις Βαλαάμ, υἱὸς Βεώρ. Ὅστις, ἐπὶ μισθῷ μετακληθεὶς ὑπὸ Βαλάκου βασιλέως τῶν ἐν Ἀραβίᾳ Μωαβιτῶν, ἵνα καταρασθῇ κατάραν μεγάλην, ὁ δ' ἐξ ἐναντίας ὑπὸ θείας κινούμενος ἐπιπνοίας εὐλόγη-

(α) Ῥωμ. ις, 17, 18.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἡ Ἀττική, καὶ πᾶσα ἡ Πελοπόννησος, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἅπασα, καὶ πᾶσα ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μετὰ τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν λαμπρῶς πανηγυρίζει καὶ μία παρὰ πάντων ἀποτελεῖται συμφωνία ἐξ Ἀνατολῶν καὶ Βορρᾶ καὶ Νότου καὶ Δυσμῶν ὁμοφώνως δοξολογούντων τὸν Θεόν, τὸν θαυμαστὸν ἐν τῷ Πρωτοκλήτῳ Ἀποστόλῳ «καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ».

Ἀλλ' ὦ Ἕλληνες! ἑορτάζοντες τὰ θεῖα θαυμάσια καὶ τιμῶντες τὸν τῆς ἀνδρίας ἐπώνυμον Ἀπόστολον θησαυρίζετε εἰς τὰς ψυχὰς καὶ αὐτὴ τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον, «τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ» (ὡς ὁρίζει τὴν ἑορτὴν ὁ μέγας Γρηγόριος). Διὰ τοῦτο διωρίσθησαν ἑορταί, διὰ τοῦτο συγκροτοῦνται πανηγύρεις ἐκκλησιαστικαί, ἵνα τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ μνημονεύοντες ἐργαζώμεθα τὴν ψυχικὴν ἡμῶν σωτηρίαν. Ὅσοι βεβηλοῦσι τὰς τεταγμένας ἑορτάς, ἐργαζόμενοι καὶ κατ' αὐτὰς χωρὶς ἀνάγκης τὰς καθημερινὰς αὐτῶν ἐργασίας, ὁμοιάζουσι τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες, ἐν ὅσῳ ἦσαν δοῦλοι τοῦ Φαραὼ εἰς τὴν Αἴγυπτον, οὐδεμίαν εἶχον ἑορτήν, ἀλλὰ κἀκεῖνοι καθ' ἡμέραν ἐκοπίαζον εἰς ἐργασίαν πηλοῦ καὶ βαρεῖαν πλινθοκοπίαν. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι πάλιν βεβηλοῦσι τὰς εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ καθιερωμένας ἑορτὰς ἐξοδεύοντες αὐτὰς εἰς τὰς ἐκ τῆς ἀργίας κακίας, καὶ οὗτοι δουλεύουσι τὸν νοητὸν Φαραώ, τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους, παραδίδοντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν εἰς τὰ θελήματα αὐτοῦ. «Μία (ἔλεγεν ὁ Δημοσθένης πρὸς τοὺς Ἀθηναίους) μία ἐστὶν ἑορτή, τὸ τὰ δέοντα ποιεῖν». Τὴν αὐτὴν παραγγελίαν ἐπανέλαβε πρὸς ἅπαντας τοὺς φιλεόρτους Χριστιανοὺς καὶ ὁ θαυμάσιος Ὠριγένης λέγων. «Ἑορτὴ γάρ (ὡς φησί τις καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Σοφῶν, καλῶς λέγων) οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ τὰ δέοντα πράττειν. Καὶ ἑορτάζει γε κατ' ἀλήθειαν ὁ τὰ δέοντα πράττων»

λαιῶν; «Ἐγκρίδες, πέμμα ἐλαίῳ ἑψόμενον καὶ μελιτούμενον». Ἡσύχ. Βλ. καὶ Ἀθην. ιδ, 645. Εὐστάθ. εἰς Ἰλιάδ. Σ. σελ. 1188. Ἐξόδ. ις, 31. Ἀριθμ. ια, 8. Σουΐδ. λ. Ἐγκρίς».

Τοῦτον δ' οὖν τὸν λόγον ἐκδοὺς τῷ 1838 ὁ μακαρίτης Λινιάν Ἀθήνῃσιν (ἐν Συλλογ. Ἀνεκδ. Εὐγεν. τοῦ Βουλγάρ. κτλ. Τόμ. Α. σελ. 64) ἐξ ἄλλου χειρογράφου, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελήθη ἐκ τοῦ προεκδεδομένου, καὶ τὸ ἔτος τῆς ἐκφωνήσεως φέροντος καὶ τελειοτέρου ἅμα καὶ ὀρθοτέρου ἐν πολλοῖς ὄντος (εἰ μή, νὴ Δία, νοήσαι τις περὶ τοῦ ἐκδεδομένου σεσημειωκέναι αὐτὸν (σελ. 65) τὰ «Ἡ φράσις αὕτη εὑρίσκεται εἰς ἄλλο χειρόγραφον κτλ»!), ἀλλ' οὐδὲ γοῦν ἐσημείωσεν ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ, ὅτι πρὸ ἑνὸς ἔτους ἦν ἐκδεδομένος, καί τοι ἐν τῇ προαγ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

γαθόν, ἄλλως δὲν ἤθελον εἶσθαι τόσον φυσικὰ αἰσθήματα εἰς τὸν ἄνθρωπον (§ ά. Δ΄.)· γ΄) ἡ πολλῶν ἐθνῶν σύμφωνος περὶ τούτου ὁμολογία· καὶ τελευταῖον δ) αἱ ἐπὶ τῆς γῆς πολλάκις κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐκδικήσεις, αἵτινες εἶναι προάγγελοι τῆς μελλούσης κοινῆς κρίσεως, διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι τετηρημένοι (α).

§. ια΄. Εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος δὲν φαίνεται καθαρὸς καὶ ἅγιος ὅσον ἀπαιτεῖται, ἀλλὰ μάλιστα ἐξελέγχεται ἀνάρτος ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν καὶ παραβάτης τοῦ νόμου του.

Σημ. Διὰ νὰ παῤῥησιασθῇ τις δίκαιος ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀναμάρτητος· ἀλλὰ τοῦτο τίς ποτε δύναται νὰ τὸ καυχηθῇ ἐν ὅσῳ ἔχει συνείδησιν (β); Ἐντεῦθεν φαίνεται ἡ κοινὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διαφθορά, περὶ τῆς ὁποίας συνεφώνουν προσέτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐθνικοὶ (γ), καὶ τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς πολλάκις συναισθανόμεθα πολεμούμενοι ἀφ' ἑαυτῶν, ὁπότε θέλομεν μὲν καὶ γνωρίζομεν τὸ ἀγαθόν, πράττομεν δὲ ὡς αἰχμάλωτοι τὸ κακόν, ἂν καὶ κρίνομεν αὐτὸ ὡς τοιοῦτον (δ). Ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξ οἰκείαν δυνάμεως μόνης δὲν δύναται νὰ εὐαρεστήσῃ εἰς τὸν Θεόν.

§. ιβ΄. Ἐξ ὅλων τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει πλέον ἐκείνην τὴν τελειότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν δημιουργόν του, ἀλλ' ὅτι ὑπέπεσεν, ὡς παραβάτης τοῦ νόμου, εἰς τὸ βάρος τῆς θείας ὀργῆς.

Σημ. Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἑαυτοῦ (§. δ΄.), τουτέστιν ἐστολισμένον μὲ ἁγιότητα καὶ τὰς λοιπὰς τελειότητας. Ἀλλ' ἡμεῖς βλέπομεν σήμερον εἰς τὸν ἄνθρωπον πολλὰς ἐλλείψεις καὶ ἀσθενείας, μὲ τὰς ὁποίας δὲν ἤθελε βέβαια τὸν δημιουργήσειν οὐδέποτε τὸ παντέλειον καὶ πανάγαθον Ὄν. Συμπεραίνομεν λοιπόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχασεν ἐξ ἑαυτοῦ, ὅσας ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς τελειότητας, τὰς ὁποίας ἡ θεία Γραφὴ ε ἰ κ ό ν α θ ε ο ῦ ὀνομάζει· καὶ ἀκολούθως ἔχασε τὴν χάριν τοῦ δημιουργοῦ του, καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ αἰώνιος αὐτοῦ δικαιοσύνη.

§. ιγ΄. Διὰ τὴν ἀτέλειάν του ταύτην ὁ ἄνθρωπος ἀδύνατον ἦτο πλέον νὰ εὕρῃ τὸ μέσον τοῦ ν' ἀποκτήσῃ καὶ πάλιν τὴν θείαν χάριν καὶ ν' ἀ-

---

(α) Β΄. Πετρ. 6. 4—9. — (β) Α΄. Ἰωάν. α, 8. Ἡσαΐ. ξδ, 6. — (γ) Οἱ πλεῖστοι κακοί. Βίαντ. φιλ. ἀποφθεγ. — (δ) Ῥωμ. ζ. 23.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΕ ΔΕΣΠΟΤΑ !

Εἰς τὴν ὑμετέραν θεοπρόβλητον Παγιερότητα δίκαιον ἔκρινα νὰ προσφωνήσω τὴν Κατηχητικὴν ταύτην βίβλον διὰ τὰς ἐφεξῆς μάλιστα αἰτίας. Πρῶτον μέν, διὰ νὰ ἐκφράσω δημοσίως τὸ τῆς ψυχῆς μου βαθύτατον σέβας πρὸς τὰς μεγάλαςΣου ἀρετάς, Ἀρχιερέων περικλεέςατε! Διότι χορυφαῖος ὑπάρχων τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου σπουδάζεις νὰ ἐξανθήσῃ πάλιν ἡ ἀρχαία δόξα τῆς τῶν πιστῶν Ἐκκλησίας, ζῆλον ζηλῶν θερμότατον ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς τῶν θείων νόμων καρποφόρου διδασκαλίας, καὶ πάντοτε ἀναπνέων τοῦ τῶν Γραικῶν ὀρθοδόξου γένους τὸν φωτισμὸν καὶ καταρτισμόν, τὸν ὁποῖον ἐπισπεύδων, καὶ διὰ λόγων ἰσχυρῶν καὶ διὰ χειρὸς ἐλευθεριωτάτης συνεργεῖς εἰς Σχολείων στερέωσιν καὶ διδασκάλων ὑπεράσπισιν καὶ μαθητῶν διατροφὴν καὶ ἐμψύχωσιν, ποτίζων οὕτω καὶ φυτοκομῶν καὶ προάγων τοῦ Χριστοῦ τὴν φυτείαν, ὡς ἄλλος Παῦλος καὶ Ἀπολλώς, εἰς τοιούτους μάλιστα δυσκολωτάτους καιροὺς ὁ ἀληθὴς ἐκείνων διάδοχος.

Δεύτερον δέ, ὅτι πᾶν ὅ,τι περὶ Θεοῦ καὶ θείων πραγμάτων πραγματεύεται βιβλίον εἰς τὴν ὑμετέραν ἀνήκει μάλιστα πανίερον Κορυφήν. Σύ, χαριτοκόσμητε Ἱεράρχα, ἐγνώρισας καλῶς, ὅτι τῆς τῶν λογικῶν προβάτων ποιμαντορίας τὰ καθήκοντα δὲν ἐμπορεῖ ποθεν ἄλλοθεν νὰ τὰ ἐξαντλήσῃ ὁ πνευματικὸς Ἄρχων, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ σωτηρίου τὰς πηγάς, λέγω δὲ τὰς θεοπνεύστους Γραφάς. Διὰ τοῦτο τὸν θεῖον Νόμον συχνῶς μελετῶν, καὶ τὰς ἱερὰς βίβλους πάντοτε φέρων μετὰ Σεαυτοῦ, κατὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἄρχοντας τοῦ Ἰσραὴλ ἐντολὴν τοῦ ὑψίστου Νομοθέτου, συμμετρεῖς τὴν ἀρετήν Σου πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου Σου, καὶ διοικεῖς λαὸν περιούσιον ζηλωτὴν καλῶν ἔργων, καλλιαρχῶν ὡς φερώνυμος Καλλιάρχης, καὶ διεγείρων τῶν βελτίστων τὴν ἔφεσιν εἰς τῶν Ἐφεσίων τὰς ψυχάς· τὰς ὁποίας ὑπαλείφων καὶ παρορμῶν εἰς τὰ καλά, στήλας ἀρετῆς ἀνεγείρεις, κατὰ τὸν Ἰακώβ, ὅστις ἤλειψε στήλην τῷ Θεῷ. Εἰς τὸν ζηλωτὴν λοιπὸν καὶ πρόμαχον τῶν Γραφῶν ἀνήκει δικαίως καὶ ἡ εἰς τὰς Γραφὰς αὕτη εἰσαγωγικὴ ὁδηγία. Διότι ἡ μὲν παροιμία εἰς θάλασσαν ἀποστέλλει τὰ νάματα, ὁ δὲ θεῖος χρησμὸς εἰς τοὺς Ἱεροὺς καθιερόνει τὰ Ἱερά. Τελευταῖον, δὲν θέλω φανῇ ὀχληρὸς, ἐὰν εἰς ταῦτα προσθέσω καὶ τῆς περὶ ἐμὲ πατρικῆς Σου εὐνοίας καὶ τῶν πολλῶν χαρίτων τὴν διηνεκῆ τῆς ψυχῆς μου εὐγνωμοσύνην, τῆς ὁποίας μικρὸν σημεῖον ἐτόλμησα νὰ προσφέρω πρὸς τὴν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐκ τῆς Ἀκαδημίας, ὡς ἄχρηστος ὢν καὶ καταργῶν τὸν τόπον, ὅπου τις ἕτερος εἰσαγόμενος ἔμελλε νὰ εὐδοκιμήσῃ. Εἰς ταύτην δὲ τὴν δοκιμασίαν πᾶσα συγκατάβασις ὑπὲρ τὸ δέον καὶ πρὸς χάριν γινομένη ὑπάρχει τε καὶ λέγεται σαφὴς ἀδικία πρός τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν πολιτείαν· διότι προσποιεῖ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἱερατείας νωθροὺς ἀνὴρ ἐκλεκτῶν καὶ ἀναξίους ἐργάτας τῆς κοινῆς τῶν χριστιανῶν σωτηρίας. Ἐκ δὲ τῆς δικαίας δοκιμασίας γίνεται δῆλον προσέτι καὶ τίνες μεῖ ἐκ τῶν τροφίμων εἶναι ἄριστοι, τίνες δὲ μέσοι καὶ τίνες ἁπλῶς δοκιμοι καὶ ἔσχατοι. Καὶ οὗτοι οἱ βαθμοὶ πρέπει νὰ ἐγγράφωνται δικαιως καὶ ἀκριβῶς εἰς τὰς ἀποδείξεις καὶ εἰς τὴν διωρισμένην βίβλον τῆς Ἀκαδημίας, ἵνα χρησιμεύσῃ ἡ σημείωσις ἐν καιρῷ πρὸς ἐκλογὴν καὶ διορισμὸν τοῦ προσήκοντος εἰς τὸν τρόφιμον ἐκκλησιαστικοῦ ἐπαγγέλματος. Ταῦτα περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ διδασκαλίας τῶν ἐν αὐτῇ προφίμων.

§. γ. Μετὰ τῆς διδασκαλίας εἴπομεν ὅτι κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην πρέπει νὰ ᾖναι συνημμένη καὶ ἡ ἠθικὴ ἀγωγὴ τῶν πρὸς ἱερατείαν παιδευομένων. Πολλὰ μικρὸν κακὸν εἶναι ἡ παντελὴς ἀμάθεια καὶ ἀπειρία ὡς πρὸς τὴν μετὰ κακῆς ἀγωγῆς πολυπειρίαν καὶ πολυμάθειαν, ἥτις βλαπτει τὰ μέγιστα (α). Βάσις λοιπὸν τῆς ὀρθῆς παιδείας εἶναι ἡ ὀρθὴ ἀγωγή. Καθὼς δὲ εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ τέχνην δὲν ἀρκεῖ ν' ἀποκτήσῃ τις τὰς ἀναγκαίας γνώσεις, καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐνεργῇ αὐτάς, ἀλλὰ πρέπει προσέτι νὰ ἔχῃ καὶ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἕξιν πρὸς χρῆσιν τούτων ὠφέλιμον· ὡσαύτως καὶ ὁ μέλλων ν' ἀναδεχθῇ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὑπούργημα δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ μόνον τὴν τοῦ πράγματος ἐπιστήμην, ἀλλὰ χρεωστεῖ νὰ ᾖναι κατηρτισμένος καὶ μετὰ καρδίας ἀγαθῆς καὶ θελήσεως ἐνθουσιώσης καὶ γεγυμνασμένης περὶ τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων τὴν ἐκπλήρωσιν· αὕτη δὲ ἡ ἕξις προσγίνεται μάλιστα ἐκ τῆς ἐπιμόνου καὶ λιπαρᾶς ἀσκήσεως περὶ τὰς διδασκομένας ἀληθείας τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἠθικῆς. Καθὼς τὰ τοῦ σώματος ἔργα δὲν δύναται νὰ πράττῃ ὅστις δὲν ἀσκεῖ τὸ σῶμα· οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, ὅστις

---

(6) Μᾶλλον δ' ἔτι δέδοικα τοὺς ἡμμένους μὲν αὐτῶν τούτων τῶν μαθημάτων, κακῶς δ' ἡμμένους· οὐδαμοῦ γὰρ δεινόν, οὐδὲ σφοδρόν, ἀπειρία τῶν πάντων, οὐδὲ μέγιστον κακόν, ἀλλ' ἡ πολυπειρία καὶ πολυμαθία μετὰ κακῆς ἀγωγῆς γίγνεται πολὺ τούτων μείζων ζημία. Πλάτ. Νόμ. Ζ. σελ. 383. Bip.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὁ Νεῖλος, Χῖος τὴν πατρίδα, ἤκμασε περὶ τὸ 1350, ὑπέρμαχος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ συναθλητὴς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ κατὰ τῶν αἱρέσεων Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου καὶ τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν. Τούτου μνημονεύονται διάφορα συγγράμματα, ἄλλα τε καὶ λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ (ἐξ ὧν τὸν εἰς τὴν ἁγίαν Ματρώναν τὴν Χῖαν ἐξέδωκεν ὁ Χῖος Ἀλλάτιος), καὶ ἕτερα ἐκκλησιαστικά, ἔτι δὲ καὶ περὶ στίχων Ἀνακρεοντείων πονημάτιον, καὶ ἄλλο περὶ λίθων (ἐν ᾧ καὶ μετ' ἐπιθέτου μνημονεύεται «Νείλου μητροπολίτου Ῥόδου τοῦ Διασωρηνοῦ»· ἂν οὗτος ὁ Διασωρηνὸς ὑπῆρχεν ὁ αὐτὸς καὶ ὁ Χῖος Νεῖλος) (α). Οὗτος λοιπὸν πιθανῶς ἰαμβογράφησε καὶ τὸν κανόνα τοῦτον· κἂν μεταξὺ τῶν ἄλλων αὐτοῦ πονημάτων δὲν μνημονεύεται καὶ οὗτος ὁ κανὼν παρὰ τοῖς νεωτέροις τῶν ἀρχαίων χειρογράφων φιλολόγοις ἐξεταστοῖς (καθὼς οὐδ' ἄλλων ἄλλα χειρόγραφα πολλά, λανθάνοντα ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς μάλιστα βιβλιοθήκαις) (β). Ἔπειτα καὶ ἄλλως εἰς τὸν περὶ στίχων ἀνακρεοντείων (πρὸς ἱερῶν πάντως ὑποθέσεων ποίησιν) ἀσχοληθέντα μητροπολίτην Νεῖλον πρέπει καὶ αὕτη ἡ ἱερὰ ἰαμβοποιΐα, ἥτις ἔχει καὶ αὐτὴ τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς ποιητῶν ἢ στιχουργῶν τὰ κοινότερα ἰδιώματα· οἷον σύνθεσιν ἐνίοτε πρὸς τὸ τραχύτερον βεβιασμένην, καὶ ψυχράς τινας ἀκυρολεξίας· ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ μέτρον ἑκουσίως παραβαίνει. Δὲν στερεῖται ὅμως παντάπασι τῶν τοῦ λόγου καλλονῶν, ἐν αἷς καὶ τὸ ἱεροπρεπὲς ἐπανθεῖ. Ἀλλὰ περὶ τούτων μέν, καὶ ὅστις τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ῥόδου κυρίως ὑπάρχει ὁ ἰαμβοποιὸς οὗτος μελῳδός, κρινέτωσαν καὶ ἄλλοι. Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ἐμιμήθη (κατὰ τὸ δυνατὸν) τὰς πενταστίχους ᾠδὰς τῶν εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὴν Βάπτισιν καὶ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν ἰαμβικῶν κανόνων τοῦ Θεοσόφου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (γ), οὗ τινος

(α) Βλ. Fabric. Bibl. Graec. vol. X. p. 30. Harl. Οὗτος δὲ πάλιν ὁ Ῥόδου Νεῖλος ὁ Χῖος ὑπῆρχεν ἄλλος διάφορος παρὰ τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην Νεῖλον, πρὸς ὃν κακῶς αὐτὸν συνέχεεν ὁ Freherus (ὅλ. Fabric. l. c. καὶ Cave Hist. SS Eccles. vol. i. Wharton. append. pag. 33).

(β) Ὅσα ὁ ἀοίδιμος περὶ τοῦ Νείλου συνείκασε, βεβαιοῦνται ἐξ ὧν ὁ Νικόδημος ἐν τῷ Ἑορτοδρομίῳ σελ. 648. λέγει, «Ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων σώζονται κανόνες ὀκτώηχοι Μάρκου τοῦ Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ· καὶ ἄλλοι ὀκτὼ Μανουὴλ τοῦ ῥήτορος· καὶ εἰς ἰαμβικὸς Νείλου ἐπισκόπου Ῥόδου». Σημ. Ἐκδ.

(γ) Οἱ εἰς τὴν Γέννησιν καὶ τὴν Βάπτισιν τοῦ Κυρίου ἰαμβικοὶ κανόνες, Ἰω-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὺς τοῦ Γυμνασίου μαθητὰς καθόλου (α). Τοὺς δὲ προβεβηκότας καὶ πρὸς τῷ τέρματι τοῦ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων διαύλου παραγεγονότας ἐδίδασκεν ἰδίᾳ πλατύτερον ἀναπτύσσων τὰ τῆς ἱερᾶς Θεολογίας ὑψηλότερα θεωρήματα. Ὥστε οἱ τοῦ Σμυρναϊκοῦ γυμνασίου μαθηταὶ ἀπελύοντο εἰδήμονες τῶν τῆς Δογματικῆς Θεολογίας στοιχείων καὶ αὐτοί τε ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς πίστεως ἐφηδρασμένοι καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς, τοὺς ἀσθενεστέρους καὶ ἀδαεῖς, δυνάμενοι καθοδηγεῖν καὶ στηρίζειν. Ἐξεδόθη δὲ ἡ Κατήχησις αὕτη τὸ πρῶτον ἐν Βιέννῃ τῷ **1813** δαπάνῃ τοῦ ἀειμνήστου Ἡλία Βαλλῆ, ἀνδρὸς φιλοθέου καὶ φιλογενεστάτου (β). Τῷ δὲ **1820** μετετυπώθη ὑπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικῆς Σχολῆς μετ' ἐπιγραφῆς «Κατήχησις. . .ἐκδοθεῖσα τὸ δεύτερον (!) ὑπὸ Κ. Οἰκονόμου (γ), καὶ νῦν τὸ τρίτον (!) ὑπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικῆς Σχολῆς πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν αὐτῇ σπουδαζόντων νέων». Οὐκ οἶδα δ' ἐν τίνι δικαιώματι οἱ αὐθαιρέτως τὴν μετατύπωσιν ποιήσαντες οὐχ ὅπως τὴν ἀφιερωτικὴν ἀπέκοψαν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τοὺς Σμυρναίους προσφώνησιν παντόλμως ἀποκεφαλίσαντες πρὸς τοὺς ἀναγνώστας αὐτὴν μετέτρεψαν οὐκ ὀλίγα περικόψαντες καὶ παραποιήσαντες οὔ τι μάλα πρὸς τὸ κρεῖττον, ἵνα μή τι χεῖρον εἴπωμεν. Ἡμεῖς δ' ἐξεδώκαμεν αὐτὴν ἀκριβῶς κατὰ τὴν πρώτην ἔκδοσιν, μόνας τὰς περὶ τὸ λεκτικὸν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως πρὸ πολλοῦ χρόνου

ἐγχειριδίου (διδασκομένου, ὡς ἔοικε, παρά τινος τῶν ὑποδιδασκάλων) παρά τινος φίλου λαβόντες ἔχομεν ἓν μόνον τετράδιον αὐτόγραφον, ἐν ᾧ μετὰ σύντομον προοίμιον ἐκτίθεινται ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἐν συνόψει τὰ ἑξῆς. α) Περὶ Θεοῦ. β) Περὶ Προνοίας. γ) Περὶ τοῦ θείου Νόμου. δ) Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου πτώσεως. ε) Περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ς) Περὶ ἐξιλασμοῦ καὶ ζ) Περὶ ἀναγεννήσεως.

(α) Βλ. Λόγ. Ἑρμ. ἔτ. **1811**. σελ. **391** **1813**. σελ. **276**.

(β) Ἐπήνεσε τὸν ζῆλον αὐτοῦ καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς καὶ ὁ συγγραφεὺς (σελ. **13**) καὶ Σιβίνης (σελ. **10**. πρβλ. καὶ Λόγ. Ἑρμῆν ἔτ. **1812**. σελ. **79**). Ἐκληρονόμησαν δὲ μετὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἡ ἀγαθὴ τῶν ἐπιζώντων υἱῶν αὐτοῦ ξυνωρίς· ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐν Λονδίνῳ τὸν ἐμπορικὸν τῶν Ἑλλήνων κοσμῶν σύλλογον καὶ πρὸς πᾶν ἐθνωφελὲς γενναίως καὶ ἀφανῶς συντρέχων· ὁ δὲ Παῦλος Ἀθήνῃσιν ἐντίμως διάγων καὶ παρὰ πάντων τῶν εἰδότων αὐτὸν ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος δι' ἄλλα τε καλὰ καὶ ὡς τοῦ ἱεροῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἀγῶνος ἀξίως μετασχών.

(γ) Ἴσως ὑπὸ τοῦ τίτλου τούτου ἀπατηθεὶς ὁ Κ. Α. Βρετὸς ψευδῶς ἔγραψε (Καταλόγ. Τ. Α. σελ. **106**), ὅτι μετετυπώθη (ἡ Κατήχησις) τῷ **1813** καὶ **1815**, πρὸς πλείω δήπου ἀκρίβειαν καὶ τὸ ἔτος **1815** ἐπινοήσας, ὡς ἐν πολλοῖς εἴωθε!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

διαζαίοντας. Οὐ τοῦτο διδασκαλίας! οὐδὲ ζήλου καὶ ἀρετῆς! πολλοῦ γε καὶ δεῖ! (α). Ἄλλως τε καὶ πρὸς ἄλλους τινὰς τὸ θερμὸν καὶ ἐνθουσιῶ-

---

(α) Ταῦτα λέγει ὑπαινισσόμενος τὸν προεξάρχοντα τῶν κατηγόρων αὐτοῦ διδάσκαλον, τὸν μακαρίτην Σέργιον τὸν Μακραῖον, ὃς ὑπὸ ζήλου μὴ κατ' ἐπίγνωσιν παρενεχθεὶς (ὡς καὶ ἡ Σύνοδος μαρτυρεῖ. βλ. ὄπισθ. σελ. 14), δὸς δ'εἰπεῖν ὅτι καὶ πρὸς θεραπείαν τῆς ἄγαν πρὸς τὸ καὶ τῶν ἐπ'αὐτοῦ λογίων πάντων πρωτεύειν φιλοτιμίας τοῦ ἄλλως σοφοῦ καὶ ἐναρέτου Πατριάρχου Κυρ. Κυρίλλου ἀναξίως σπουδάζων, οὐκ ἠρκέσθη τοῖς πρὶν συνταραχθεῖσιν, ἀλλὰ καὶ «Πρόχειρον ἀναίρεσιν τῆς Κατηχήσεως τοῦ Οἰκονόμου» συγκαττύσας ἐν χειρογράφοις ἐξέδωκε· πρὸς ταύτην δ'ἐκχυδαϊσθεῖσαν καὶ χειρόγραφον κἀν Σμύρνῃ περιφερομένην ἐγράφη ἀνωνύμως «Σύντομος ἀνασκευή», ἧς ἀντίγραφον περιελθὸν ἡμῖν μαρτυρεῖ, ὅτι ἀσχάλλων ὁ ἀνὴρ διότι αὐτός τε ὁ Οἰκονόμος, καὶ οἱ τῆς Συνόδου κοσμήτορες (ὅ τε Σεβασμιώτατος Ἱερομάρτυς Δέρκων Γρηγόριος ἄλλως τε κἀν τῇ παρατεθείσῃ (σελ. κε.) ἐγγράφῳ Γνώμῃ αὐτοῦ καὶ ὁ λαμπρὸς καὶ πάντ' ἄριστος τῆς Ἐφέσου ποιμενάρχης Διονύσιος) γενναίως τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος ἀνεῖλον τὰ τῆς Κατηχήσεως κατηγορήματα, τό τε λεκτικὸν ἐκάκιζεν ὡς νεωτερικὸν καὶ τὸ πραγματικὸν τοῦ βιβλίου εἰς τέσσαρα μάλιστα· α) τὴν ἐτυμολογίαν τῆς Κ α τ η χ ή σ ε ω ς, ὡς παρὰ τὸ κ α τ η χ ῶ καὶ οὐχὶ παρὰ τὸ κ α τ έ χ ω (ὡς αὐτὸς ἤθελε) παραγομένης! β) τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς, ὡς κατὰ τοὺς λογικοὺς κανόνας γενόμενον καὶ τὴν εἰς πίστιν ἀναγκαίαν χάριν τοῦ Θεοῦ μὴ περιέχοντα· γ) τὴν τῶν ἀβαπτίστων νηπίων σωτηρίαν· πρὸς ὃ φέρει ὁ ἀναιρῶν καὶ τὸν ἱερὸν Κλήμεντα λέγοντα (Προφητ. Ἐκλογ. σελ. 578) «Βρέφη ἐξαμβλωθέντα .... καὶ ἕτερα μόνης τῆς σωτηρίας τεύξεται, ὡς ἠδικημένα ἐλεηθέντα, καὶ μένει ἄνευ κολάσεως, τοῦτο γέρας λαβόντα»· καὶ δ) τὸ περὶ τοῦ βαπτίσματος, ἔνθα φαίνεται μὴ νοήσας τὰ πρὸς τὴν Σύνοδον εἰρημένα (βλ. σελ. 584) συνῳδὰ τοῖς Πατράσι Βασιλείῳ (λόγ. εἰς τοὺς Κατηχουμ.) Κυρίλλῳ (εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν. κη) καὶ Χρυσοστόμῳ (Ὁμιλ. εἰς τὴν Κυρ. τοῦ Θωμᾶ), κτλ. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Προχείρου α ν α ι ρ έ σ ε ω ς. Ἐφείσθω δ' ἡμῖν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν προειρημένων (σελ. 511) περὶ τοῦ μακαρίτου διδασκάλου καὶ ἀναίρεσιν τῶν περὶ αὐτοῦ παρὰ χορδὴν εἰρημένων εἰπεῖν ὅσα ἠδυνήθημεν ἐξ εἰλικρινῶν ἁπαντλῆσαι πηγῶν. Ἦν οὖν οὗτος, ὡς φαίνεται ἐν τῇ προτεταγμένῃ τῆς «Ἐπιτομῆς φυσικῆς ἀκροάσεως» ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τοὺς εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτῆς δαπανήσαντας Ἠπειρώτας Ἀναστάσιον καὶ Γεώργιον Χ. Κώνστα, ἐξ Ἀγράφων τῆς Θεσσαλίας, ἢ Ἀγραός, ὡς αὐτὸς λέγει. Περὶ δὲ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ αὐτός φησι τάδε «ἐξ αὐτῆς (τῆς μητροπόλεως, τῶν Ἰωαννίνων), ὡς ἀπὸ καλιῤῥόου πηγῆς, ἀρυσάμενος δαψιλῆ χεύματα διὰ Μεθοδίου, Στίγνεως, Τρύφωνος, Μπαλάνου, τῶν ἀοιδίμων διδασκάλων, ὁ ἐν ὁσιότητι μέγας καὶ πολὺς ἐν σοφίᾳ Θεοφάνης ὁ ἐμὸς πρῶτος καθηγητής, ἀνήγαγεν εἰς Ἀγραφα καὶ διψῶσι μετέδωκεν· ἐπ' αὐτὴν τὰ πρῶτα προσκληθεὶς ἐπέλαμψε καὶ ὁ σοφώτατος διδάσκαλός μου Εὐγένιος» (σελ. ζ). Ἦκουσε δὲ τοῦ Εὐγενίου ἐν Ἄθῳ, ὡς Αἰνιὰν μαρτυρεῖ (Βλ. Συλλογ. Ἀνεκδ. Εὐγεν. κτλ. Προλεγ. σελ. ιε. Τ. Α). Ἐσχολάρχησε δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ ἐν Κωσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ 1777

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

οἷον περιβόλαιον, ἐνδυομένων· κατὰ τὸ «ἐνδύσασθε δύναμιν ἐξ ὕψους» (Λουκ. κδ, 49), ἐπὶ τῆς ἐν τῇ Πεντηκοστῇ καθόδου τοῦ παναγίου Πνεύματος εἰρημένον)· «ὥσπερ γὰρ ὁ ἐνδύνων ἐν τοῖς ὕδασι καὶ βαπτιζόμενος πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ὑδάτων περιβάλλεται, οὕτως αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐβαπτίσθησαν» κτλ. (Κύριλ. Κατηχ. ιζ. σελ. 198). «Ἐπλήρωσε γὰρ τὸν οἶκον (οὗ ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι καθήμενοι) ὅλον ἡ πνοή, κολυμβήθρας δίκην ἀναπληροῦσα» (Εὐθύμ. Ζυγαδην. καὶ Χρυσόστ.) (α). —2) Τοιοῦτο καὶ τὸ (Α. Κορ. ι, 2) «πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ» (ταυτ. ἐβαπτίσθησαν ἐμβάντες εἰς τὸ κύτος τῆς μετὰ τὴν διάσχισιν ἀμφικρεμοῦς καὶ τούτους ἑκατέρωθεν ἀθίκτως ἀμπεχούσης θαλάσσης, καὶ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης ὑπὸ τὴν σκιάζουσαν νεφέλην, ἀκολουθοῦντες κατόπιν εἰς τὸν Μωϋσῆν)· ἀντὶ τοῦ, αὐτὸν ἀρχηγὸν εἶχον τοῦ τύπου τοῦ βαπτίσματος. «Τύπος γὰρ τοῦ βαπτίσματος ἦν τό,τε ὑπὸ τὴν νεφέλην εἶναι, καὶ τὸ τὴν θάλασσαν διελθεῖν· — ὥσπερ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν πρώτου τοῦ Χριστοῦ ἀποθανόντος καὶ ἀναστάντος, βαπτιζόμεθα καὶ αὐτοί, μιμούμενοι τὸν θάνατον διὰ τῆς καταδύσεως καὶ τὴν ἀνάστασιν διὰ τῆς ἀναδύσεως» κτλ. (Θεοφύλ.)—3) Τὸ βαπτίζειν σημαίνει μὲν καὶ τὸ πλύνειν (καθαρίζειν ὅ,τι δή ποτε ἀπὸ ῥύπων), ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς, ἐμβυθίζοντας δὲ τὸ πλυνόμενον εἰς τὸ ὕδωρ. Οὕτως οἱ Ἰουδαῖοι ἔπλυνον βαπτίζοντες ἐν βαθυτέροις σκεύεσι τὰ ποτήρια, τοὺς ξέστας, τὰ χαλκία, κατὰ τὸ «πᾶν σκεῦος (μιανθέν) εἰς ὕδωρ βαφήσεται» (Λευϊτ. ια, 32, ὅπου καὶ τὸ ἑβρ. ἔχει ἐμβληθήσεται). Καὶ τὰς κλίνας δὲ πρὸς τούτοις οὐδὲν ἀπεικὸς εἴπερ ἐβάπτιζον (ἐβύθιζον καθιέντες) εἰς δεξαμενάς, αἵτινες οὐδόλως ἐμιαίνοντο· κατὰ τὸ (Λευϊτ. ια, 36) «πλὴν πηγῶν ὑδάτων, καὶ λάκκου (κιστέρνας), καὶ συναγωγῆς ὕδατος, ἔσται καθαρόν» (τοῦτ' ἔστι τὸ ὕδωρ, ἐὰν ἐμπέσῃ τι ἀκάθαρτον) (β). Κἂν

(α) Ὅθεν πάλιν καὶ τῶν ἑτεροδόξων ἐπισημότατοι (εἴ τι χρὴ καὶ ὧδε τούτων κατὰ πάροδον ἐπιμνησθῆναι). «Βαπτίζειν tanquam ad tingendum mergere est, atque hoc sensu vere dicuntur Apostoli βαπτισθῆναι. Domus enim, in qua hoc peractum est Spiritu S. fuit repleta, ita ut in eam tanquam in κολυμβήθρᾳ quadam Apostoli demersi fuisse videantur „. (Casaub. Annot. ad Act. Apostol. c. I. 5). Τοιαῦτα καὶ Ἔρασμος (Annot. in cap. 2).

(β) Ἐκ τῶν Φαρισαίων ἦσαν καὶ οἱ, κατά γε τοῦτο, ἴδιον αἱρέσεως σχῆμα συν-

πιστοὺς τελειοῖ γνησίας τοῦ θείου βαπτίσματος τελετῆς.—δ) Εἴπερ ἡ Ἐκκλησία κανονικῶς χρίει τῷ θείῳ μύρῳ τοὺς ἐκ τῶν αἱρέσεων προσιόντας, ὅταν οὗτοι μετὰ τῶν θείων ἐπικλήσεων διατηρῶσι καὶ τὸ τριττὸν τῆς καταδύσεως ἐν τῷ κατ' αὐτοὺς βαπτισμῷ, κατὰ ποῖον ἆρα κανόνα χρίσωμεν τῷ θείῳ μύρῳ καὶ τὸν ἀντὶ βαπτίσματος ἐπίχυσιν ἢ ῥάντισμα λαβόντα μόνον, ὅπερ καὶ αὐτὸς (καθὼς προείπομεν) ἀπεκήρυξε διὰ τοῦ λιβέλλου; πῶς οὖν τὸν ἀβάπτιστον ἑαυτὸν ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας ὁμολογοῦντα τοῦ θείου χρίσματος ἀξιώσομεν;—ε) Εἰ τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων ἰσοδύναμον τῷ ἡμετέρῳ, διὰ τὶ τούτους προσιόντας χριστέον τῷ θείῳ μύρῳ, ὡς παντάπασιν ἀμυρίστους; ἔχουσι δὲ καὶ οἱ Λατῖνοι τὸ μύρον τοῦ χρίσματος (ὅπως ἂν αὐτὸ ἱερουργῶσιν). Εἰ δὲ τοῦτο ἄδεκτον παρ' ἡμῖν (ὡς καὶ πάντα τἄλλα τὰ παρ' αὐτοῖς ἱερουργούμενα μυστήρια), τί μὴ καὶ τὸ βάπτισμα τὸ διὰ ῥαντισμοῦ; Εἰ δὲ καὶ τὸ λατινικὸν βάπτισμα, καί τοι ἀτελὲς καὶ διαφέρον τοῦ ἀποστολικοῦ, δεκτέον ὅμως τεθῆ χάριν οἰκονομίας, τί μὴ τότε κἂν οἱ ἄνδρες ἀπήλαττον καὶ ἡμᾶς καὶ σφᾶς αὐτοὺς τῆς περὶ τὴν τοιαύτην

φαίνεται, ταῦθ' ὁμολογεῖ καὶ ὁ τῆς Ἱστορίας τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας σοφὸς συγγραφεύς. Εἰπὼν γὰρ (σελ. 290 μεταφράσ.) περὶ τῆς παιδείας αὐτοῦ, ὅτι προσεκτήσατο αὐτὴν ἐν τοῖς Σχολείοις τῶν Οὐνιτῶν καὶ τῆς Ῥώμης· «Ὁ πόθος, προστίθησιν, ὁ πρὸς τὴν παιδείαν ἔσυρε τὸν Θεοφάνην μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε πρὸς καιρὸν ἔγεινε καὶ ἀρνητὴς τῆς ὀρθοδοξίας· τὴν αὐτὴν δ' εὐκαμψίαν πρὸς τὰ δόγματα τῆς πίστεως ἐφανέρωσεν ἀκολούθως, ὅτε κατεῖχε τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τῆς Ῥωσσικῆς ἱεραρχίας». Ὅθεν καὶ ὁ εὐκλεὴς τοποτηρητὴς τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Μητροπολίτης Στέφανος «Ἐδυσπίστει, ὡς ὁ αὐτὸς συγγραφεύς φησι (σελ. 302), πρὸς τὴν παιδείαν αὐτοῦ ἀρυσθεῖσαν ἐκ τῆς Δύσεως, καὶ πρὸς τὴν κουφότητα τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ κλίνοντος πρὸς τοὺς νεωτερισμοὺς τῶν ἑτεροδόξων. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι οὐδ' ὁ σοφὸς τῆς παρ' ἡμῖν ἐξελληνισθείσης Δογματικῆς Θεολογίας (Ἀθήνησι 1858) συγγραφεὺς πανοσιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Ἀντώνιος ἠκριβολογήσατο, ὡς ὤφειλεν, ἐν οἷς περὶ τοῦ βαπτίσματος τὸν λόγον ποιούμενος «Ἡ δὲ κατάδυσις μᾶλλον ἁρμόζει, φησὶ (σελ. 333), τῷ Μυστηρίῳ τοῦ Βαπτίσματος»· πρὸς ὃ εὔκαιρον ῥηθῆναι τὰ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου τῶν Παπιστικῶν ἐλέγχων τῷ Ἀκινάτῃ Θωμᾷ εἰρημένα, «ἀσφαλέστερον (tutius) λέγοντος τὸν διὰ καταδύσεως βαπτισμόν· ὅτι ἀνεπίδεκτα τὰ μυστήρια παραθέσεως· τὸ μυστήριον ἤτοι μυστήριόν ἐστιν ἢ οὔ, καὶ οὐ δύναται ἐκ μέρους εἶναι» κτλ. (ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 19 σημ.). Καὶ ἄλλα δέ τινα περὶ βαπτίσματος συνῳδὰ τοῖς ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ Διατριβῇ φέρονται ἐν τῷ ἄλλως ἀξιολόγῳ τούτῳ βιβλίῳ, ἅπερ ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀναιρούμενα παραλείπομεν. Σημ. Ἐκδ.].

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σματος «ἡμεῖς πάντες ἐνἑνὶ πνεύματι εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν» (Α. Κορ. ιβ, 13), δηλονότι τὸ σῶμα τῆς, ἐν ᾗ ἀναγεννώμεθα, μιᾶς καὶ μόνης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, πῶς ἂν ἐπιγνοίημεν ὡς ὁμοφυὲς καὶ ὁμόγνιον τούτου τοῦ σώματος μέλος τὸν πρὸς ἄλλο σύστημα χριστιανῶν ἑτεροδόξων διὰ παρατύπου καὶ παρανόμου ἐπιχύματος ἢ ῥαντίσματος (οὐ βαπτίσματος) συσσωματωθέντα; Οὕτω δὲ ἐν ἑτέρῳ σώματι φύντα καὶ τραφέντα πῶς ἂν εἴποιμεν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἑνὸς πνεύματος διὰ τοῦ ῥαντίσματος ἀναγεννηθέντα; Ὅπου γὰρ ἓν σῶμα, ἐκεῖ καὶ ἓν πνεῦμα, καὶ μία πίστις, ἓν βάπτισμα (Ἐφεσ. δ, 4).—γ) Εἰ τὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀντίτυπον βάπτισμα τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐστι τὸ αὐτὸ καὶ «συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα (συνθήκης) εἰς Θεόν» (Α. Πέτρ. γ, 21), ποίαν ἕξει συνείδησιν ἀγαθὴν ὁ χωρὶς τούτου τοῦ βαπτίσματος συναπτόμενος τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ πῶς ἂν ὁμολογήσειε πιστῶς καὶ μηδὲν διακρινάμενος τὸ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν; Τοῦτο μὲν γὰρ αὐτὸς οὐκ ἔλαβεν· ὃ δὲ καὶ ἔλαβεν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίᾳ, τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων αἱρετικῶν ἐκείνης κακοδοξιῶν ἐξωμόσατο καὶ ἀνεθεμάτισε διὰ τοῦ λιβέλλου, ἐν ᾧ πάντα τὰ τῆς ὀρθοδοξίας δόγματά τε καὶ μυστήρια (ὡς ἐν αὐτῇ τελετουργοῦνται) καθωμολόγησε παῤῥησίᾳ. Καὶ βλέπει λοιπὸν ἑαυτὸν ἢ ὅλως ἀβάπτιστον, ἢ ὡς φέροντα ἀντὶ βαπτίσματος τὸν πολλάκις τὴν αὐτοῦ τύπτοντα συνείδησιν ῥαντισμόν, ὃν αὐτός τε πρώην ἀπέπτυσε, τὸ ἓν καὶ μόνον βάπτισμα τῆς ἐκκλησίας ὁμολογήσας, καὶ αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία παραστατικῶς καὶ πανηγυρικῶς ὡς ἄκυρον εἰσάπαξ ἐξεκήρυξε, καὶ συνεχῶς ἐξελέγχει, δι' ἧς ἀείποτε τοὺς

βαπτίζω σημαίνει τὸ ἅγιον καὶ μὴ δευτερούμενον βάπτισμα, κἄν τε διὰ τριῶν καταδύσεων, κἄν τε διὰ μιᾶς εἴτε καταδύσεως, εἶτ' ἐπιχύσεως, ἢ καὶ διὰ ῥαντισμοῦ τελεσθῇ (Σίλβεσρ. αὐτ. σελ. 482, 485)· καί τινα ἄλλα ξενικώτερα διδάσκουσιν, ὧν οἱ πολέμιοι τῆς εὐσεβείας δρατόμενοι, συκοφαντοῦσι τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ μάτην κοπιῶσιν. Οὐ γάρ τινος αἱ μερικαὶ γνῶμαι, τούτου κἀκείνου (κἄν σοφοί τινες εἶναι δοκῶσι), κατισχύουσι τῆς ὁμοφώνου καὶ κοινῆς τῶν θείων πατέρων διδασκαλίας καὶ παραδόσεως καὶ τῆς ψήφου τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. Ἔστι δ' ὅμως εὐκταῖον ἔργον εἰ τῶν τοιούτων ἐκκαθαρθεῖεν τὰ σοφὰ ταῦτα (καὶ εἴ τινα ἄλλα τοιαῦτα) συντάγματα τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, ἵνα μήτε μῶμος προστρίβηται τοῖς συγγραψαμένοις, μήτε τις τῶν ἁπλουστέρων ἀναγνωστῶν ἐκ τῆς τῶν τοιούτων ἀναγνώσεως ἀποπλαγηθῇ. [Ὅσα ὁ ἀρίδιμος περὶ τοῦ πολυμαθεστάτου Προκοπόβη ἀπο-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παιδείας φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν σου, θέλεις παροξύνειν τὰς καρδίας αὐτῶν πρὸς δίκαιον μῖσος καὶ ἐπέγθειαν κατ' αὐτῆς. Τότε ἀντὶ νὰ πολλαπλασιάσῃς τοὺς εὐεργέτας, θέλεις αὐξήσει τοὺς φθορεῖς καὶ λυμεῶνας τῆς πολιτείας. Τότε ἀντὶ νὰ ἐκβῶσιν ἀπὸ τοῦ Σχολείου σου, ὡς ἐκ Δουρείου ἵππου, ἄνδρες ἔνοπλοι τοῖς ὅπλοις τῆς σοφίας καὶ ἄριστοι μὲν πολεμισταὶ γενναιότατοι δὲ πρόμαχοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, θέλουσιν ἐξέλθει, ὡς ἀπὸ πίθου Πανδώρας, ἄνθρωποι ἀχρεῖοι καὶ σαπροὶ καὶ λοιμοί, ὡς νόσοι παντοῖαι φθείρουσαι καὶ ψυχὰς καὶ φρένας καὶ σώματα καὶ οἴκους ὅλους τῶν πλησίον. Ὦ διδάσκαλε! Πατρὶς τῆς φιλοσοφίας εἶναι ἡ Ἑλλάς· ἀλλὰ τίνες τῶν φιλοσόφων ὠφέλησαν τὴν Ἑλλάδα; ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ ἀγαθὸς Πλούταρχος καὶ οἱ λοιποὶ τῆς σεμνῆς σοφίας ἐργάται καὶ τῆς χριστιανικῆς σοφίας οἱ πρόδρομοι, ἢ ἡ τῶν Ἐπικουρείων ἀγέλη καὶ οἱ ἀσεβεῖς Διαγόραι, καὶ εἴτις ἄλλος κατ' αὐτὴν ἀνεφάνη τῶν παλαιῶν δυστυχιῶν συνεργὸς καὶ τῶν νεωτέρων ψευδοσόφων ὁμότεχνος; Ταῦτα σκέπτου, παρακαλῶ, καὶ σπούδαζε ἵνα ἀναδείξῃς τοὺς μαθητάς σου μήτε Γερμανοὺς μήτε Ἄγγλους μήτε Γάλλους μήτ' ἄλλους μηδένας μήτε κατὰ τὰ ἤθη, μήτε κατὰ τὴν ἄλλην παιδείαν, καὶ τὴν φιλοσοφίαν (α),

---

(α) Μὴ παρεξηγήσῃς κατὰ λάθος, ἀναγνῶστα, τούτους μου τοὺς λόγους, παρακαλῶ, μηδ' ὑπονοήσῃς, ὅτι ταῦτα λέγων ψέγω τὰ ἤθη τούτων τῶν ἐπισημοτάτων καὶ τῶν ἄλλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, ἢ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀκμάζουσαν σοφίαν, ἐξ ἧς καὶ ὠφελήθησαν καὶ ὠφελοῦνται καὶ μέλλουσιν οἱ Ἕλληνες, τιμῶντες διαφερόντως τοὺς τῶν Εὐρωπαίων ἀληθινοὺς σοφούς, ὡς κοινοὺς τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτας. Σκοπὸς τοῦ λόγου μου εἶναι ἡ κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα καὶ ἤθη καὶ τὴν πατροπαράδοτον εὐσέβειαν ἐκπαίδευσις τῶν Ἑλλήνων, ἣν μόνην νομίζω βεβαίαν βάσιν καὶ κρηπῖδα τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἔθνους μου. Ἄλλα παρ' ἄλλοις καλά. Πᾶν ἔθνος ἔχει τὰ ἴδια αὐτοῦ ἰδιώματα· ἔχουσι καὶ οἱ Ἕλληνες τὰ ἑαυτῶν. Γνωρίζω ὅτι τινὰ ἢ καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν φαίνονται παράξενα εἰς τοὺς Εὐρωπαίους· καί τινες ἐκ τῶν περιηγητῶν αὐτῶν καὶ ἔψεξαν δημοσίως αὐτά. Ἀλλ' ὡσαύτως καὶ οἱ Ἕλληνες ἀντιπαθοῦσι πρὸς τὰ τῶν Εὐρωπαίων· ποῖος ἔχει δίκαιον, ἂς ἀποφασίσῃ ἡ ἀπαθὴς ἀλήθεια. [Πρόσθες δ' ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης πολλοὶ καὶ περιφανεῖς ταὐτὰ περὶ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως καὶ προφυλακῆς τοῦ ἰδίου ἔθνους ἀπὸ τῶν ξένων ἰδιωμάτων ἄλλων ἐπίσης ἢ καὶ μᾶλλον πεφωτισμένων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν ἐγνωμάτευσαν. Πρὸς δὲ πίστωσιν τῶν λόγων ἡμῶν ἀρκείτω ἡ τοῦ φιλολογωτάτου βασιλέως τῶν Πρώσσων Φριδερίκου τοῦ μεγάλου συμβουλὴ πρὸς τὸν ἴδιον ἱερέα Ἰαβλόνσκην, θέλοντα πρὸς τελειοτέραν θρησκευτικὴν παίδευσιν εἰς Ἀγγλίαν τὰ τέκνα πέμψαι. «Οἱ υἱοί σου, φησὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νατος μὲ τὸν προάναρχον αὐτοῦ πατέρα, ὡς πρὸ αἰώνων ἐξ αὐτοῦ γεννηθείς, οὐχὶ ποιηθείς (α)· ὁμοούσιος δὲ καὶ σύνθρονος τοῦ πατρὸς καὶ παντοδύναμος (β) καὶ παντογνώστης (γ) καὶ πανταχοῦ παρὼν (δ) καὶ κύριος τοῦ παντός (ε)· δι' αὐτοῦ ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τὸ σύμπαντα κόσμον (ζ).

Σημ. Ἀπὸ πολλὰς μαρτυρίας τῆς ἁγίας Γραφῆς βεβαιόνεται ἡ περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς θεολογία τῆς ἐκκλησίας· ὡς παναιώνιος υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐξ ἀνάγκης ἔπεται, ὅτι εἶναι καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας πρὸς τὸν πατέρα· ὁ πατὴρ ἐγέννησεν ἀῤῥεύστως· ὁ υἱὸς ἐγεννήθη ἀχρόνως, πρὸ τῶν αἰώνων, ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιαν καὶ καταλήψιν ἀνθρώπων. Ἐπλανήθη λοιπόν, καὶ δικαίως κατεκρίθη ὁ Ἄρειος, ὀνομάσας κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεόν (η).

ΑΡΘΡΟΝ Γ'.

§. κά. Κατὰ τὸ γ'. ἄρθρον τοῦ Συμβόλου ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ ἦλθεν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐσαρκώθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου (θ)· Θεὸς ἀληθὴς καὶ τέλειος ὑπάρχων ἔγεινεν ἀληθὴς καὶ τέλειος ἄνθρωπος ὁ θεάνθρωπος Κύριος Ἰησοῦς Χριστός (ι), καὶ ἐφιλίωσε τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν (κ).

Σημ. Α'. Ἡ ἐξ οὐρανοῦ κατάβασις τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μεταβολὴ τόπου, διότι ὡς Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών, ἀλλὰ δι' αὐτῆς φανερόνεται ἡ θέλησις τοῦ νὰ προσλάβῃ τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς τὴν ὁποίαν, ἀόρατος ὢν κατὰ τὴν θεότητα, ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις

(α) Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Ψαλμ. β. 7, καί, «Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμέν». Ἰωάν. ι, 30, καὶ ιδ, 9. 10. καὶ α, 1. καὶ η, 58. κτλ. — (β) Ἐπατὴρ ἓν ἐσμέν». Ἰωάν. ι, 30, καὶ ιδ, 9. 10. καὶ α, 1. καὶ η, 58. κτλ. — (γ) Αὐτὸς δὲ δόθημοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Ματθ. κη, 18. — (γ) Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα. Λουκ. ια, 17. ὡσαύτως καὶ τὰ τῆς Σαμαρείτιδος κρυπτὰ ἐξελέγχει (Ἰωάν. δ, 18—19), καὶ τὴν τοῦ Ἰούδα προδοσίαν (αὐτ. ιγ, 11) καὶ τὸ πάθος, καὶ τὸν θάνατον, καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ προθεσπίζει (Λουκ. ιη, 31—33), καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ προκηρύττει (Ματθ. κδ. 2) κτλ. — (δ) Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ματθ. κη, 20. — (ε) Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, Ὁ διδάσκαλος, καὶ Ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμί γαρ. Ἰωάν. ιγ, 13. — (ζ) Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. Ἰωάν. α, 3. καὶ Α'. Κορινθ. η, 6. — (η) Βλ. ἔμπρ. Ἄρθρ. Θ'. σημ. 6. §. λ'. — (θ) Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει. Ἡσ. ζ, 14. καὶ Λουκ. α, 2, 35. — (ι) Γαλατ. δ, 4. — (κ) Εἷς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς. Α. Τιμοθ. β, 5.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Γλῶσσα σοφῶν ἐπίσταται καλά. Κηρία μέλιτος λόγοι καλοί,
γλύκασμα δὲ αὐτῶν ἴασις ψυχῆς. Παροιμ. Σολομ. ιε, 2. ις. 24.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀκούοντες τότε τῶν Ἀποστόλων καινὰς καὶ πολλὰς διαλέκτους λαλούντων, ἔλεγον, δ α ι μ ό ν ι ο ν ἔ χ ο υ σ ι (σελ. 74)! Τὸ δὲ γεγραμμένον εἰς τὰς Πράξεις (Β΄. 13) πολὺ διαφέρει· ἔλεγον δηλαδὴ περὶ τῶν Ἀποστόλων «ὅτι γ λ ε ύ κ ο υ ς μ ε μ ε σ τ ω μ έ ν ο ι ε ἰ σ ί ν». Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα παριστορεῖ, καί, τὸ χείριστον, παραμορφάζει καὶ αὐτὰς τὰς θείας τῆς Γ'ραφῆς ῥήσεις, προστιθεὶς ἀλλοκότους παρερμηνείας· λόγου χάριν, ὁ Σωτὴρ προσκαλεῖ τοὺς ἀδελφοὺς Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην «μ ὲ τ α χ ύ τ η τ α π ο λ λ ή ν» (σελ. 63). Ὁ Ἰούδας ἦν προδότης «κ α τ ὰ τ ο ὺ ς ἐ ξ η γ η τ ά ς!» ἤγουν κατὰ τοὺς σχολιαστάς, καὶ οὐχὶ κατ'αὐτὴν τὴν εὐαγγελικὴν ἐξήγησιν καὶ περιοχήν. Ὁ ἐπὶ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἐπιφανεὶς ἀρτιφανὴς καὶ παράδοξος ἐκεῖνος ἀ ς τ ὴ ρ ἦ τ ο κ ο μ ή τ η ς (σελ. 48) κτλ.! Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν νεωτέραν ἱστορίαν σφάλλεται βαρέως, ὡς ὅταν λέγῃ, ὅτι ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν εἰσβολῆς τῶν Τούρκων τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων

«Μετεβλήθη ἐν ὀλίγῳ εἰς θρησκείαν μιαράν!» (σελ. 5).

Ἄπαγε, Δέσποτα Ἐπίσκοπε, τοιαῦτα τερατολογῶν περὶ τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ὁμογενῶν, οἵτινες ἐσφάγησαν, ἐγλωσσοτομήθησαν, ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὲρ τῆς Χριστοῦ πίστεως, καὶ πάλιν τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν ἀφῆκαν μέχρι σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας ἀηττήτους φύλακας τοῦ θησαυροῦ τῆς ὀρθοδοξίας! Εἰ δέ τινες ἐξώμοσαν τυχὸν τότε διὰ τὴν βίαν, μήπως καὶ σύμπαντες ἠφανίσθησαν τῆς εὐσεβείας οἱ λάτρεις;

Γ΄. Παραβιάζεται ἡ χρονολογία. Τὴν Β΄. Σύνοδον εἰς μὲν τὸ κείμενον χρονοθετεῖ κατὰ τὸ 370 ἔτος, ἔπειτα δ'εἰς τὴν σημείωσιν εἰπὼν «ὅτι πολλὰς» (ἀγνοοῦμεν ποίας) «ἐπισήμους διαφορὰς εἰς τὴν χρονολογίαν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων παρετήρησε καὶ διήλλαξε» (σελ. 93), μόλις διορίζει ὀρθῶς τὴν ἐποχὴν τῆς Β΄. Συνόδου «τῷ τριακοστῷ (γράφε τριακοσιοστῷ) ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ ἔτει»· τὴν δὲ Γ΄. Οἰκουμενικὴν (συστᾶσαν τῷ 431), εἰς μὲν τὸ κείμενον (σελ. 96) καθιστᾷ κατὰ τὸ 434, εἰς δὲ τὴν σημείωσιν καταβιβάζει καὶ εἰς τὸ 421, «ὡς εὕρηται, λέγει, π α ρ ὰ τ ο ῖ ς ἱ σ τ ο ρ ι κ ο ῖ ς!» (ποίοις;)· τὴν Δ΄. (τῷ 451 συγκροτηθεῖσαν) ἀναβιβάζει εἰς τὸ 458, τὴν Ἑ. (γενομένην τῷ 550) μετατίθησιν εἰς τὸ 660, (ὁλόγραφον) «καὶ μετὰ τὴν Δ΄. (προστίθησιν) ὕστερον διακοσίων χρόνων, ἔτι καὶ δυοῖν,» ἅμα ὑποσημειῶν, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς (ἐφ' οὗ συνεκροτήθη ἡ Σύνοδος) ἐβασίλευσεν εἰς τὰ 529· τὴν Ϛ (τῷ 681) τίθησι κατὰ τὸ 787 καὶ τὸ ιγ΄. ἔτος τῆς Βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ὅστις (σημειοῖ) παρέλαβε τὸν θρόνον τῷ 668! Τὴν δέ,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΙΝΟΣ ΠΡΟΣ ΑΛ. ΣΤΟΥΡΖΑΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

Ἔρχομαι πρὸς τὰ ἐρωτήματα τῆς ἐπιστολῆς. Βεβηκὼς ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς πέτρας τῆς Πίστεως ἀποσκοπεῖς πρὸς τὸν θεόθεν ἐκλάμψοντα πλατυσμὸν τῆς ὀρθοδοξίας, οὗ καὶ νῦν ἤδη οἷον ἠῷά τινα σελαγίσματα διαφαίνουσιν, ἄλλα τε καὶ ἡ Δυτικῶν τινων κλίσις καὶ ὁρμὴ πρὸς τὸ παγιῶσαι κατὰ τόπους ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Συναισθάνομαι, θεοφιλεστάτη ψυχή, τὴν ἐν σοὶ καιομένην ἀγάπην τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συναναπτεροῦμαι καὶ ὁ χαμαιπετὴς ἐγὼ καὶ χαμαίζηλος, καὶ συνδιασκοπῶ μετὰ Σοῦ καὶ συνδιαλέγομαι, εἴ τίς ποθεν εὐρεθείη οἰκονομία πρὸς ποιάν τινα προδιευθέτησιν καὶ οἷον προθεωρίαν τῶν ὧν ποτε μέλλει ψηφίσασθαι συμφώνως ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία περί τε τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἱερωσύνης τῶν ἔξωθεν εἰς αὐτὴν προσιόντων καὶ προσελευσομένων. Ἡ μὲν οὖν Ῥωσσικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, μύρῳ μόνῳ χρίουσα ἀποδέχεται καὶ συναριθμεῖ τῇ ἐκλεκτῇ τοῦ Χριστοῦ ποίμνῃ τοὺς ἐξ ἄλλων ἐκκλησιῶν ἑτεροδόξων προσερχομένους, ἀκολουθοῦσα παλαιοτάτῳ κανόνι. Αἱ δ' ἐκτὸς τῆς Ῥωσσίας ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἀπαιτοῦσιν (οὐχὶ τὸν ἀναβαπτισμόν, ἀλλὰ) τὸν βαπτισμὸν τῶν προσιόντων, ἓν καὶ μόνον ἀποδεχόμεναι ὡς ὀρθὸν καὶ κανονικὸν καὶ γνήσιον βάπτισμα, τὸ τῶν ὀρθοδόξων. Τιμῶ καὶ σέβομαι, ὡς νύμφην Χρίστοῦ ἄμωμον καὶ ἀπὸ τοῦ νυμφίου αὐτῆς ἀχώριστον καὶ πρὸς τούτοις ὡς ἰδίαν μου εὐεργέτιν, τὴν Ῥωσσικὴν Ἐκκλησίαν, δι' ἧς πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ ἐθαυμάστωσε καὶ θαυμαστώσει ὁ Κύριος, ὡς ἁπλανῶς καὶ βεβαίως στοιχούσης τῷ κανόνι τῆς εὐσεβείας. Ὅθεν οὐδ' ἀμφιβάλλω ὅτι ἐν πνεύματι διακρίσεως ἐξελέξατο καὶ τὸν παλαιὸν κανόνα, καθ' ὃν ἀποδέχεται τὸ βάπτισμα τῶν ἄλλων Ἐκ-

---

κρινομένην εἶχε λαβὼν διατριβήν. Τῇ γὰρ ς' Ὀκτωβρίου τοῦ ,ᾳωμς'. ὁ ἔνθερμος ἐκεῖνος ζηλωτὴς τοῦ πλατυσμοῦ καὶ θριάμβου τῆς Ὀρθοδοξίας ἐνοχλούμενος καὶ ταραττόμενος ὑπὸ τῆς φαινομένης περὶ τὴν τῶν Ῥωμάνων εἰς τὸ Ὀρθόδοξον πλήρωμα ἀποδοχὴν διαφωνίας τῆς εὐαγοῦς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς, ἐξητήσατο ἐπίλυσιν τῆς ἀπορίας ταύτης, «Ἡ μὲν, λέγων σὺν τοῖς ἄλλοις παλλοῖς καὶ καλοῖς, ἡ μὲν Δυτικὴ Εὐρώπη χειμάζεται καὶ θορυβεῖται θρησκευτικῶς· ἡ ἐνδόμυχος τῶν πνευμάτων ἀκαταστασία καὶ πολυπραγμοσύνη ἔφθασεν εἰς βαθμόν, ὥστε ἐν Παρισίοις, ἴσως καὶ ἀλλαχοῦ, ἀγωνίζονται ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί τινες εἰς τὸ παγιῶσαι ὀρθοδόξους ἐκκλησίας· ἐγκολποῦνται τὴν καθ' ἡμᾶς θείαν λειτουργίαν, μεταφράζουσιν ἐν μέρει τὰ Τυπικά, ἀσπάζονται τοῦ ἱεροῦ Ἰν-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

προσκυνῆσαι τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, καὶ γνωρίσαι τὴν ἐξ ὕψους ἀνατολὴν (α). Ἐκλήθησαν δὲ τὸ πρῶτον οὗτοι πρὸς θείαν ἐπίγνωσιν ὡς ἀπαρχὴ τῶν ἐθνῶν, ἵνα καὶ ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ κάλλον «ἐκλάμψῃ μαρτυρούντων τῶν μάγων, τῶν μάλιστα . . . . . αἱμοσιν ὑποκειμένων (διότι αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι ἀξιο ισό- τεραι τῶν οἰκείων εἰσί), καὶ αὐτοὶ οἱ οἰκεῖοι, τοῦτ' ἔστιν οἱ Ἰουδαῖοι (ὧν σαν αἱ διαθῆκαι, καὶ πρὸς οὓς αἱ ἐπαγγελίαι) δικαιότερον καταχρι- ῶσι, τοῦτον σταυρώσαντες, ὃν οἱ ἀλλόφυλοι προσεκύνησαν (β).

§. ιγ. Πόθεν δὲ ἄρα ἦλθον οἱ μάγοι εἰς προσκύνησιν τοῦ Σωτῆρος; καὶ τίς αὐτῶν ἡ χώρα καὶ ἡ Πατρίς; Ταύτην ὁ μὲν θεῖος Εὐαγγελιστὴς πλατύτερον ὠνόμασεν, Ἀνατολήν· « Ἰδοὺ μάγοι ἐξ ἀνατο- λῶν» (γ)· ἐκ δὲ τῶν θείων Πατέρων ἄλλοι ἄλλως ἐξέλαβον τὰς ἀνα- τολάς. Καὶ οἱ μὲν κατάγουσι τοὺς μάγους ἀπὸ τῶν νοτιωτάτων ὁρίων τῆς Αἰθιοπίας (δ) ἢ ἐκ τῆς γῆς Εὐϊλὰτ (ε), οἱ δὲ ἀπὸ Σαβὰ τῆς Ἀραβίας (ζ), ἄλλοι ἐκ τῆς Δαμασκοῦ (η)· οἱ δὲ χρηστοὶ Ἀρ- μένιοι νεανικώτερον φιλοτιμούμενοι συμπατριώτας ἑαυτῶν θέλουσι τοὺς μάγους, καί τοι τὸν Ταῦρον ὅλον ἔχοντες ἀνθιστάμενον, ὅστις διαχωρίζει τὴν Ἀρμενίαν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας. Ἀλλ' ὁ Ὠριγένης

(α) Ἀπολυτίκ. τῆς Χρ. γεννήσ. Ὅθεν καὶ ἱερὸς Θεοφύλακτος «Ἐπεὶ γὰρ οἱ Μάγοι ἀστρολόγοι ἦσαν, διὰ τοῦ συνήθους αὐτοῖς προσηγάγετο αὐτοὺς ὁ Κύριος. Ὥσπερ καὶ τὸν Πέτρον ἁλιέα ὄντα ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων, ὧν ἐσαγήνευ- σεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, ἐξέπληξε. — Φαίνονται δὲ οὗτοι οἱ μάγοι με- γάλης ἀρετῆς ὄντες· εἰ γὰρ ἐν τῇ ξένῃ χώρᾳ (τῇ Ἰουδαίᾳ) προσκυνεῖν ἤθελον, πῶς οὐκ ἂν ἐν τῇ Περσίδι ἐπαῤῥησιάσαντο καὶ ἐκήρυξαν» (εἰς Ματθ. β).

(β) Μ. Βασίλ. ὁμιλ. εἰς τὴν Χρ. γέν. Θεοφύλ. εἰς Ματθ. β. — (γ) Ματθ. β, 1.

(δ) Αὐγουστῖν. Λόγ. θ.

(ε) Αὐτ. ἐρωτ. δ. Οὕτω καὶ ὁ Ἀνώνυμος τῆς ἀπὸ κοσμογονίας μέχρι Οὐαλεν- τιανοῦ ἱστορίας συγγραφεὺς (Ἡσύχιον τοῦτόν τινες νομίζουσι τὸν Ἱεροσολύμων πρεσβύτερον, τῷ 410 μ. χ.) «τινὲς μὲν (λέγει) τῶν εἰς ταῦτα (τὰ περὶ Χρι- στοῦ γεννήσεως) εἰληφότων Αἰθίοπας τοὺς μάγους ἐκ τῶν Γυμνοσοφιστῶν ἔφα- σαν εἶναι, ἄλλοι δὲ Χαλδαίους» (Anonymi Histor. Sacra a' orb. Cond. ad Va- lentin. imper. pag. 69. Bonon. 1779). Ὅθεν καί τινες ἀρχαῖαι τῆς Χριστοῦ γεννήσεως εἰκόνες μέλανας ἔχουσι τοὺς μάγους ἐζωγραφημένους, Αἰθίοπας δῆθεν· ὅπερ ἄτοπον, ὡς ἀσύμφωνον πρὸς τὴν περὶ τῶν Μάγων γνώμην τῶν πλείστων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. [Λευκοὺς δὲ ζωγραφοῦσι τοὺς Μάγους καὶ οἱ Δυτικοί. βλ. Molan. de pictur. cap. 57].

(ζ) Χρυσόστ. εἰς τὴν γέν. τοῦ Προδρ. — (η) Τερτυλλιαν. κατὰ Ἰουδ. α.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

σεμνύνει καὶ γεραίρει αὐτά (α). Ἀλλὰ ταῦτα τῇ ἁγίᾳ ἡμῶν Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ μελήσει, εἰς ἣν καὶ ὁ ἀοίδιμος τὴν Ἀκολουθίαν καθοσιοῖ λέγων (σελ. 268), «Διὸ καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν Ἀκολουθίαν ἀσθενῶς μὲν καὶ οὐ κατ' ἀξίαν, ἀλλὰ προθύμως καὶ μετ' εὐλαβείας συντάξαντες, καθοσιοῦμεν αὐτὴν εἰς τὴν φιλοστοργοτάτην ἡμῶν Μητέρα καὶ τροφὸν καὶ εὐεργέτιν, τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἵνα διὰ τῆς ἁγίας αὐτῆς ἐπικυρώσεως καὶ εὐλογίας δοξολογῆται ὁ ἅγιος καὶ ἑλληνιστὶ κατὰ τὴν

τοῦ Παναγίου Τάφου ἀποκείμενον χειρόγραφον (Ἀριθ. 24), μαρτυρεῖ τὸ πρὸς τοὺς Ἁγίους τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας σέβας τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας· ἐπιγέγραπται δὲ τὸ χειρόγραφον τοῦτο «Πατερικὸν περιέχον τοὺς βίους τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν ταῖς Πετσέραις λαμψάντων, διηρημένον εἰς τρία μέρη. Συντεθὲν παρὰ τριῶν ἁγίων Πετζερσκιωτῶν, Νέστορος τοῦ ἱστορικοῦ τῶν Ῥώσσων, Σίμωνος Ἐπισκόπου Βλαδιμήρου καὶ Σουζδαλίας καὶ Πολυκάρπου Ἀρχιμανδρίτου Πετζέρσκη, διὰ προσταγῆς καὶ εὐλογίας τοῦ πανοσιωτάτου ἐν Χριστῷ αὐθεντὸς καὶ πατρὸς Ἰννοκεντίου τοῦ Γιζιέλα, ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς θείας, μεγάλης καὶ θαυματουργοῦ Λαύρας Κιοβοπετζέρσκας· ὅπερ προετυπώθη μὲν καὶ ἐδιωρθώθη ἐν τῇ αὐτῇ Λαύρᾳ τῆς Πετζέρας τῆς Κιοβίας, Σταυροπηγίῳ οὔσῃ τοῦ παναγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ κατὰ τὸ 7169 ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος, χιλιοστὸν δὲ ἑξακοσιοστὸν ἑξηκοστὸν πρῶτον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Τὰ νῦν δὲ θείᾳ παραμυθίᾳ διὰ προστατγῆς τοῦ πανοσιωτάτου σοφωτάτου τε καὶ λογιωτάτου ἁγίου Ἀρχιμανδρίτου τοῦ ζωοδόχου Δεσποτικοῦ τοῦ Χριστοῦ Τάφου μετεφράσθη ἀπὸ τῆς Σλαβονικῆς γλώττης τῶν Ῥώσσων εἰς ἡμετέραν ἁπλῆν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐν μοναχοῖς καὶ διακόνοις ἐλαχίστου Κοσμᾶ τοῦ ἁγιορίτου, ἐκ μονῆς τῶν Ἰβήρων, τοῦ ἀπὸ Θρᾴκης, ἐν τῇ λαμπρᾷ καὶ βασιλευούσῃ μεγαλουπόλει Μοσκβᾶ, ἀναλώμασι καὶ δαπάνῃ τοῦ διαληφθέντος ἁγίου Ἀρχιμανδρίτου, ἱεροδιακονοῦντος μὲν ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ ἡμῶν τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ Θαυματουργοῦ, κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἐνενηκοστὸν τέταρτον σωτήριον ἔτος, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον». Περιέχει δ' αὐτὸ μετὰ τὸ προοίμιον τοὺς βίους 38 ἁγίων Πετσερσκιωτῶν ἢ Σπηλαιωτῶν ἐν 400 σελίσι τοῦ πρώτου μεγέθους. Ἄξιον δὲ τοῦ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ζήλου τοῦ Μακαριωτάτου Ἱεροσολύμων διὰ τοῦ τύπου σῶσαι αὐτὸ, τὸ μόνον ἴσως ὄν, τῆς τοῦ πανδαμάτορος χρόνου φθορᾶς.

(α) Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν αἱ τοὺς εὐαγεῖς Ναοὺς τοῦ Παναγίου Τάφου (ἴσως δὲ καὶ ἄλλων μερῶν τῶν ἡμετέρων κλιμάτων) κατακοσμοῦσαι εἰκόνες τῶν ἁγίων τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ γὰρ, ὡς ἐπυθόμεθα, ἀνάκεινται ἡ τοῦ ἁγίου Βλαδιμήρου ἐν τῷ Γολγοθᾷ, ἡ τοῦ ἡμετέρου ἁγ. Ἀλεξάνδρου τοῦ Νευαίου ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἡ τοῦ ἁγίου Μητροφάνους τοῦ Βορονεζίας αὐτόθι τε καὶ ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου ναῷ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ναῷ καὶ ἡ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Ῥοστοβίας (περὶ οὗ Βλ. Περὶ τῶν Ο. Ἑρμην. Βιβλ. Δ. κεφ. δ. §. ιε.) κτλ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν ᾧ ἡμεῖς δεόμεθα τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ μᾶς εἰσενέγκῃ εἰς τοῦτο τὸ εἶδος τῶν πειρασμῶν, δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι προέρχονται ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἶναι τῆς ἁμαρτίας αἴτιος ὁ Θεός· ἄπαγε! Ὁ Θεὸς μάλιστα μᾶς ἀποστρέφει ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τοῦ θείου λόγου, διὰ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ προνοίας, καὶ διὰ τῶν μέσων τῆς σωτηριώδους αὐτοῦ χάριτος (α)· ἐγκαταλείπει δὲ τοὺς ἁμαρτωλούς, καὶ ἀφαιρεῖ τὴν χάριν του ἐξ αὐτῶν, ὅταν ἡ διεφθαρμένην ἔχοντες θέλησιν καταπατῶσιν ἐν γνώσει τὰς ἐντολάς του, ἢ πεπωρωμένοι παντάπασι τὴν καρδίαν ἐλπίζωσιν εἰς ἑαυτούς, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ πλάστην των, ἢ ἀχάριστοι ὄντες υἱοὶ κακομεταχειρίζωνται τὰς εἰς αὐτοὺς δαψιλευθείσας χάριτας τοῦ οὐρανίου αὐτῶν πατρός. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν τὸν Θεὸν νὰ μὴ συγχωρήσῃ νὰ πέσωμεν εἰς τούτους τοὺς πειρασμούς, οἵτινες δύνανται νὰ θριαμβεύσωσι καθ' ἡμῶν· ἢ ἂν συγχωρήσῃ κατὰ τὰς ἀποκρύφους βουλὰς τῆς θείας αὐτοῦ σοφίας καὶ δικαιοσύνης, νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ κἄν νὰ νικηθῶμεν παντελῶς ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ νὰ διασώσῃ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπὸ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπάτην καὶ ἀπώλειαν· διότι ὁ Θεὸς δὲν πειράζει οὐδένα πρὸς ἀπάτην, οὔτε παρακινεῖ οὐδένα εἰς τὸ κακόν (β). Μέσα δὲ πρὸς νίκην τούτων τῶν πειρασμῶν χρησιμώτατα ἔχομεν τὴν πίστιν (γ), καὶ τὴν θεοσέβειαν (δ), καὶ τὴν προσευχήν (ε).

Σημ. Β'. Ἡ λέξις π ο ν η ρ ό ν, οὐδετέρως μὲν ἐκλαμβανομένη φανερόνει τὴν ἁμαρτίαν (ς), ἀρσενικῶς δὲ κλινομένη φανερόνει τὸν διάβολον, ὅστις «ὡς λ έ ω ν ὠ ρ υ ό μ ε ν ο ς π ε ρ ι π α τ ε ῖ ζ η τ ῶ ν τ ί ν α καταπίῃ» (Α. Πέτρ. ε, 8). Ἐκ τούτων λοιπὸν παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς φυλάξῃ ἀβλαβεῖς, ἐνισχύων τὴν ἀδυναμίαν ἡμῶν μὲ τὴν παντοδύναμον αὐτοῦ χάριν, καὶ ἐλπίζομεν βεβαίως, ὅτι θέλομεν εἰσακουσθῆν, ἐὰν ἐκ ψυχῆς εἰλικρινοῦς προσευχώμεθα (ζ). Δύω δέ τινες προκύπτουσιν ὠφέλειαι ἐκ τῆς αἰτήσεως ταύτης· ά.) νὰ γρηγορῶμεν καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς πειρασμούς, ὅσον δυνάμεθα (η)· β'.) ἐμπεσόντες δέ ποτε εἰς αὐτούς, νὰ ἀντέχωμεν στερεῶς, προσευχόμενοι θερμῶς πρὸς Θεόν.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Ἐ π ί λ ο γ ο ς.

§. ιά. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(α) Α. Κορινθ. ι.— (β) Ἰακώβ. α, 13.—(γ) Ἐφεσ. ς, 16.—(δ) Ἰακώβ. δ, 7. (ε) Ματθ. κς, 41. —(ς) Ἰωάν. ιζ, 15. καὶ Β'. Θεσσαλονικ. γ, 3. — (ζ) Α. Κορινθ. ι.— (η) Ματθ. κς, 41.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῆς πορείας αὐτῆς δῆλον. Οὐ γάρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀστήρ τις ταύτην βαδίζων τὴν ὁδόν, ἀλλὰ κἂν ἥλιον εἴπῃς, κἂν σελήνην, κἂν τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀστέρας, ἐξ ἀνατολῶν ἐπὶ δύσιν ὁρῶμεν χωροῦντας. Οὗτος δὲ ἀπὸ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἐφέρετο· οὕτω γὰρ ἡ Παλαιστίνη πρὸς τὴν Περσίδα κεῖται. Δεύτερον καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦτό ἐστιν ἰδεῖν. Οὐ γὰρ ἐν νυκτὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, λάμποντος ἡλίου (α)· ὅπερ οὐκ ἔστι δυνάμεως ἀστέρος, ἀλλ' οὐδὲ σελήνης· ἡ γὰρ (σελήνη) τοσοῦτον πάντων ὑπερέχουσα τῶν ἀστέρων, τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος φανείσης, κρύπτεται εὐθέως καὶ ἀφανίζεται. Οὗτος δὲ τῇ τῆς οἰκείας λαμπρότητος ὑπερβολῇ καὶ τὰς ἀκτῖνας ἐνίκησε τὰς ἡλιακάς, φανώτερος ἐκείνων φανείς, καὶ ἐν τοσούτῳ φωτὶ μείζων λάμψας. Τρίτον ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι καὶ πάλιν κρύπτεσθαι. — Τέταρτον ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς δείξεως· οὐ γὰρ ἄνω μένων τὸν τόπον ἐδείκνυ, ἀλλὰ κάτω καταβὰς τοῦτο ἐποίει, ὅπερ οὖν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς αἰνιττόμενος ἔλεγεν «ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον» (β).

Η) Ὡσαύτως καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐλάλησε περὶ τοῦ καινοῦ ἀστέρος, «ὃς παρὰ τὴν τῶν λοιπῶν ἀστέρων φύσιν μόνος καὶ κινήσεως μετέσχε καὶ στάσεως πρὸς τὴν χρείαν ἑκατέρων τούτων μεταβαίνων· τῶν γὰρ λοιπῶν ἀστέρων, τῶν μὲν ἅπαξ καταπεπηγότων τῇ ἀπλανεῖ σφαίρᾳ καὶ ἀκίνητον εἰληχότων τὴν στάσιν, τῶν δὲ μὴ παυομένων τῆς κινήσεως, οὗτος καὶ κινεῖται προηγούμενος τῶν μάγων, καὶ ἵσταται καταμηνύων τὸν τόπον» (γ).

Θ) «Φωτεινότατον τῶν μάγων ὁδηγὸν» ἐπωνόμασε θαυμάζων καὶ ὁ μακάριος Ἐπιφάνιος (δ).

(α) Ταύτην τὴν καὶ ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ φάσιν τοῦ καινοῦ καὶ ὑπερλαμπροῦς ἀστέρος, ἣν ὑπαινίττεται μὲν ἀνωτέρω καὶ ὁ Ἰσαπόστολος Ἰγνάτιος, μαρτυρεῖ δὲ μετ' ἄλλων Πατέρων καὶ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος οὐ πάνυ τοι σοφῶς ὁ προμνημονευθείς (σελ. 388) Μύντερος μῦθον ἐπεφώνησε (ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 15), μνημονεύων ἀρχαίου τινὸς Σχολίου συνῳδὰ τῷ Χρυσορρήμονι λέγοντος, «Ἐκ τούτου δὲ δῆλον, ὅτι οὐκ ἦν ἐκ τῶν συνήθων ὁ ἀστήρ, ὅτι καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐφαίνετο». Ἀλλὰ καὶ ἄλλα τινὰ τῆς σοφίας αὐτοῦ ἀνάξια παρεφθέγξατο ὁ κλεινὸς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ κόσμου τούτου σοφίαν τῆς φωτεινῆς τοσούτων καὶ τοιούτων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας δόξης προελόμενος, καὶ οὐδ' αὐτὰ τὰ θεόχρηστα τοῦ Εὐαγγελίου ῥήματα ταῖς ἐπινοίαις αὐτοῦ ἄντικρυς ἀνθιστάμενα πολλαχοῦ δυσωπούμενος. Σημ. ἐκδ.

(β) Χρυσόστομ. εἰς Ματθ. Ὁμιλ. ς. σελ. 87, 88. Τόμ. ζ.

(γ) Γρηγ. Νύσ. Λόγ. εἰς τὴν Χριστ. γέν. σελ. 343.

(δ) Ἐπιφ. Αἱρέσ. λ. καὶ Ἐγκωμ. εἰς Θεοτόκ. Τόμ. 2. σελ. 299.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χαίρωσι, καὶ διδάσκωσι καὶ συγγράφωσι περὶ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ὡς ἐὰν ἐδίδασκον ἢ συνέγραφον οἱ δείλαιοι περὶ τῶν μαγγανειῶν τοῦ λεγομένου φιλοσοφικοῦ λίθου, **π ο ρ ι σ μ ὸ ν π ο ι ο ύ μ ε ν ο ι τ ὴ ν ε ὐ σ έ β ε ι α ν.** Τὰ δὲ σκοτεινὰ αὐτῶν συγγράμματα ἐκσυρίττομεν ἐκ τῆς ἡμετέρας Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, ὡς νυκτὸς ἔκγονα καὶ σκότια πονηρίας ἀμβλωθρίδια. Καὶ πάντα δὲ ὁμογενῆ διδάσκαλον καὶ συγγραφέα θεολογικοῦ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συντάγματος θερμῶς παρακαλοῦμεν, ἐάν ποτε περιπέσωσιν εἰς χεῖρας αὐτοῦ τοιαῦτα βιβλάρια νὰ φεύγῃ ὡς λύμην, καὶ σφενδονίζῃ αὐτὰ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ μακρὰν τοῦ πληρώματος τῆς Ὀρθοδοξίας. Αὐτὸς δὲ καὶ συγγραφέτω καὶ διδασκέτω τρανῶς καὶ σαφῶς καὶ πεπαῤῥησιασμένως πρὸς πάντας τῆς Πίστεως τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν πάμφωτον διδασκαλίαν τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ, ὅστις εἶναι **ἡ ἀ λ ή θ ε ι α κ α ὶ τ ὸ φ ῶ ς τ ὸ ἀ λ η θ ι ν ό ν, τ ὸ φ ω τ ί ζ ο ν π ά ν τ α ἄ ν θ ρ ω π ο ν ἐ ρ χ ό μ ε ν ο ν ε ἰ ς τ ὸ ν κ ό σ μ ο ν,** καὶ ὅστις **π α ῤ ῥ η σ ί ᾳ ἐ λ ά λ η σ ε τ ῷ κ ό σ μ ῳ, κ α ὶ ἐ ν κ ρ υ π τ ῷ ἐ λ ά λ η σ ε ν ο ὐ δ έ ν** (α). Ὡσαύτως καὶ ἡ ἀμώμητος αὐτοῦ Νύμφη, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὐδὲν ἔχει ἵνα φοβηθῇ ἢ αἰσχυνθῇ διὰ τὰς ἰδίας διδασκαλίας, ἵνα παραλαμβάνῃ σύμμαχον πρὸς ταύτας τὸ σκότος τῆς λαθραιότητος. Διότι καὶ τὰ διδάγματα καὶ οἱ σκοποὶ καὶ τὰ δίκαια καὶ ὅλα τὰ ἔργα αὐτῆς εἶναι **ἔ ρ γ α φ ω τ ό ς.** Μόνον ὁ **τ ὰ φ α ῦ λ α π ρ ά σ σ ω ν μ ι σ ε ῖ τ ὸ φ ῶ ς, ἵ ν α μ ὴ ἐ λ ε γ χ θ ῇ τ ὰ ἔ ρ γ α α ὐ τ ο ῦ· ὁ δ ὲ π ο ι ῶ ν τ ὴ ν ἀ λ ή θ ε ι α ν ἔ ρ χ ε τ α ι π ρ ὸ ς τ ὸ φ ῶ ς, ἵ ν α φ α ν ε ρ ω θ ῇ α ὐ τ ο ῦ τ ὰ ἔ ρ γ α, ὅ τ ι ἐ ν Θ ε ῷ ἐ σ τ ι ν ε ἰ ρ γ α σ μ έ ν α** (β). Ταῦτα περὶ τῆς διδακτικῆς μεθόδου.

ιθ) Σκοπὸς δὲ τῆς διδασκαλίας τῶν διδασκάλων εἶναι τὸ δημιουργῆσαι τοὺς μαθητὰς ἀνθρώπους χρησίμους εἰς τὸ κοινόν, καθ' οἱονδήποτε ἐπάγγελμα ἐπαγγελθῶσι, καὶ σοφοὺς εἰς τὸ πράττειν τὸ ἀγαθόν. Αὕτη δὲ ἡ διάπλασις δὲν δύναται νὰ γείνῃ ἄλλως ἀκριβὴς καὶ ἀληθινή, εἰ μὴ ὅταν ὑποβάλλωσι βάσιν καὶ θεμέλιον τῆς διδασκαλίας τὴν ἀμώμητον ἡμῶν Πίστιν, ἥτις εἶναι πάσης ἀρετῆς μήτηρ καὶ τροφός, ὡς προείπομεν. Πάντοτε μὲν ἦν καὶ ἔσται ἀναγκαία πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἀνατροφὴν ἡ βάσις τῆς πίστεως· πολὺ δὲ μάλιστα εἶναι ἀναγκαιοτάτη εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ταλαίπωρον αἰῶνα, ὁπότε καὶ ἡμεῖς βλέπομεν καὶ πολλοὶ τῶν

(α) Ἰωάν. α. 9. ιδ, 6. ιζ, 17. ιη, 20. — (β) Ἰωάν. γ. 20—21.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σιν περιβεβλημένοι ποδήρη, ὅσον περιτανέστερα φέρουσιν ἀξιώματα, τοσοῦτον ταχύτερον μεταδίδουσι τὸν τῆς κακίας μολυσμόν· διότι ὅσῳ προίβλεπτος φαίνεται ἡ κακία, τοσούτῳ πλείονας ἐφέλκεται ζηλωτάς· καὶ ὁ λαὸς ἀποβλέπων πρὸς τὴν λαμπρότητα τῶν ἀξιωμάτων, μιμεῖται καὶ τοὺς συνεμφαινομένους βίους τῶν ἀξιωματικῶν. Δὲν τιμῶσι βραία τὰ πλήθη τοὺς τοιούτους κεκηλιδωμένους ἀρχηγούς, οὐδὲ σέβονται τούτους εἰλικρινῶς· πολλάκις δὲ λοιδοροῦσι καὶ δημοσίως· διότι ἡ κοινὴ γνώμη δικαίως ἀπαιτεῖ τὸ ἀξίωμα πάσης ἀτοπίας καὶ πλημμελείας καθαρόν, ἀλλ' ὅμως καὶ λοιδοροῦντες αὐτοὺς οἱ πολλοὶ μιμοῦνται παρεκτρεπόμενοι πρὸς τὴν θελκτικὴν τῆς κακίας εὐκολίαν· καὶ τόσον προχειρότερον, ὅσον καὶ μικροτέρας ποινῆς ἀξίους νομίζουσιν ἑαυτούς, ὡς ἀκολουθοῦντες ἄλλους ἐπισημοτέρους τῶν κακῶν ἀρχηγούς.

Εἰς τοιαύτην κοινωνίαν ἀνθρώπων ὁ τῶν ἠθῶν μολυσμὸς ἅπτων καὶ μεταπηδῶν, ὡς ἀγρία φλὸξ εἰς δάσος τὸ θέρος, πλατύνεται κύκλῳ καὶ περινέμεται πάσης ἐπαγγελίας καὶ τάξεως κατοίκους, καὶ τότε ἀποβαίνει ἡ πολιτεία ὀρχήστρα τῆς ἀνομίας, καὶ πολὺ πλειότερα τῶν διεφθαρμένων βίων παρὰ τῶν ἐναρέτων τὰ παραδείγματα. Ἐκεῖ βλέπεις πολίτας, εἰς τῶν ὁποίων τὰς φιλοκερδεῖς καὶ περιφιλαύτους καρδίας δὲν ἐνηχεῖ πλέον οὔτε τῆς συγγενείας οὔτε τῆς πατρίδος οὔτε τῆς πατρῴας εὐσεβείας ἡ φωνή· διχονοοῦντες δὲ πρὸς ἀλλήλους, καὶ μήτε συμπαθοῦντες μήτε συνυπερμαχοῦντες ὁ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, προδίδουσιν ἀσυνειδήτως τὰ κάλλιστα καὶ ἱερώτατα καὶ ἴδια καὶ κοινά. Βλέπεις στρατιωτικούς, τὰ στήθη τῆς πατρίδος, ἐκδεδιηρημένους. Βλέπεις πολιτικούς, τοὺς προστάτας καὶ συνεργοὺς τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἔθνους, ἀνευθύνους λωποδύτας, ὑποκρύπτοντας ὑπὸ τὰ σεμνὰ τῆς ἀρχῆς ὀνόματα μεγάλας ληστείας, καὶ κλέπτοντας ἀτιμωρητὶ τὰ δημόσια, καὶ κιρνῶντας καὶ προπίνοντας ἀλλήλοις, ὡς εὐφροσύνης ποτήριον, τοὺς αἱματηροὺς ἱδρῶτας καὶ τὰ δάκρυα τῶν τεθλιμμένων ὁμογενῶν, καὶ μετ' αὐτῶν δὲ τῶν ἀλλοφύλων, ἂν τύχῃ, συμποσιάζοντας καὶ συμβοσκομένους εἰς τῆς κειμένης πατρίδος τὰ σπλάγχνα· ὥστε γίνονται τοῦτ' αὐτὸ τὸ τῆς παροιμίας, «κύνες ποιμενικοὶ συμπράττοντες τοῖς λύκοις»! Βλέπεις ἱερεῖς, τοὺς πνευματικοὺς τοῦ λαοῦ πατέρας, ἀλάλους καὶ κωφοὺς καὶ δειλοὺς πρὸς τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας, πιστοτέρους δούλους τοῦ κόσμου μᾶλλον πάρεξ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, ἔχοντας, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης (α), τὰ νῶτα μὲν ἀπεστραμμένα πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ

(α) Ἰεζεκ. η, 16.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λόγου πρὸς τὰς διδασκαλίας ἐφαρμογή, καθ' ἣν φαντάζομαι τοὺς ἀξίους τοῦ ὀνόματος διδασκάλους ἡμῶν διδάσκοντας τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν.

1) Τὸ Ἑλληνικὸν γένος εἶναι φύσει φιλότιμον, ὅθεν ὁ διδάσκαλος διδάσκων τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν θέλει φροντίζειν, ὅπως καθαρίσῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν μαθητῶν πάσης προσφυοῦς καὶ προσιζανούσης ὕλης τῆς γειτονευούσης ὑπερηφανίας καὶ φιλαρχίας, εἰς ἣν εὐκόλως δύναται νὰ διαστραφῇ ἡ φιλοτιμία, καὶ ἐπιφέρῃ μεγάλα κακὰ εἰς τὴν πολιτείαν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διδάσκῃ τὸν μαθητὴν συχνῶς τῆς πειθαρχίας καὶ ὑπακοῆς τὴν μεγάλην καὶ σωτήριον ἀρετήν, καὶ τὸ μέγιστον ἀξίωμα, ὅτι ἡ ἀληθινὴ τιμὴ καὶ δόξα δὲν συνίσταται εἰς τὰ πρωτεῖα καὶ δευτερεῖα, οὐδ' εἰς τὰ δεξιὰ καὶ τἀριστερά, οὐδ' εἰς τὰς προεδρείας καὶ τὰ παράσημα καὶ εἰς τοὺς τίτλους, ἀλλ' εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν. Τό, «Ὁ θέλων πρῶτος εἶναι, ἔστω πάντων ἔσχατος, ὁ δὲ ἄρχων ὡς ὁ ἀρχόμενος», ἂς φροντίζῃ ὅπως καταγράψῃ βαθέως εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἂς παραστήσῃ εἰς αὐτὸν καὶ παραδείγματα πρῶτον τῆς Ἐκκλησίας, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτῆς τῆς Πατρίδος, ἐνθυμίζων αὐτόν, πῶς ὁ Θεμιστοκλῆς παρεχώρησε τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν Εὐρυβιάδην, πῶς ὁ Παιδάρετος ἔχαιρε διότι ἐπροτιμήθησαν ἄλλοι τριακόσιοι συμπατριῶται ὡς αὐτοῦ κρείττονες, πῶς τέλος καὶ ὅλοι οἱ «μένεα πνείοντες Ἀχαιοὶ» ἐπορεύοντο «Σιγῇ, δειδιότες σημάντορας» (α). Ἀλλὰ τὰ παραδείγματα τῆς ἀρετῆς τότε μάλιστα ζωηρῶς ἐντυποῦνται καὶ διεγείρουσι ζῆλον πρὸς μίμησιν, ὅταν ὁ ταῦτα βλέπων καὶ ἀκούων ἦναι ἀκριβῶς πεπληροφορημένος, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐκείνη δὲν εἶναι ἁπλῶς προαιρετική, οὐδὲ μόνον ἀνθρώπου σοφοῦ παράγγελμα, οὐδὲ πρόσκαιρον μόνον ἔχει τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀμοιβήν· ἀλλ' εἶναι καὶ χρέος ἄφευκτον τοῦ Χριστιανοῦ, καὶ Θεοῦ ἐντολή, ὅστις βραβεύει ἢ καταδικάζει αἰώνια.

2) Τὸ Ἑλληνικὸν γένος εἶναι πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς φιλελευθερώτατον· ὅθεν ὁ ἀγαθὸς διδάσκαλος θέλει ὑποτρέφειν μὲν τὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας εἰς τῶν μαθητῶν τὰς ψυχάς, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ θέλει διδάσκειν αὐτοὺς καὶ ποία εἶναι ἡ ἐλευθερία ἡ ἀληθινή, καὶ ποία ἡ ψευδώνυμος ἐλευθερία, ἣν προβάλλουσί τινες προκάλυμμα τῆς ἰδίας κακίας· θέλει πληροφορήσειν αὐτούς, ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἄκρατος καὶ ἀπόλυτος, ἀλλὰ περιορίζεται ὑπὸ τῶν

(α) Ἰλιάδ. Δ. 431.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ροθεσίας καὶ τῆς ἀντ' αὐτῆς διαταχθείσης χρήσεως τοῦ θείου μύρου (Αὐτ. ς.). Λέγουσι δὲ μηδὲν καὶ ταῦτα πρὸς ἔπος συγχέοντες τὰ ἀσύγχυτα. Ἄλλο τὸ τοῦ βαπτίσματος μυστήριον, καὶ ἄλλο τὸ τῆς χρίσεως. Ἔχουσι δ' ἑκάτερον καὶ διατηροῦσιν ἀπαράβατον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πᾶσαν τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀποστολοπαραδότου τελετουργίας αὐτῶν. Τὸ δ'ἐκ τοῦ θείου χρίσματος συνάγειν καὶ δικαιολογεῖν τὴν περὶ τὸ βάπτισμα παράνομον καινοτομίαν ὑπερβαίνει πᾶσαν ἀτοπίαν συλλογισμοῦ. «Ἐπειδή (φασιν) ἀντὶ τῆς χειροθεσίας ἀντικατέστη τὸ χρίσμα, παρομοίως ἄρα δύναται καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος ἀντὶ τῆς τριττῆς καταδύσεως ἀντεισαχθῆναι τὸ ῥάντισμα». Καὶ τοίνυν ἐπειδὴ τὸ θεῖον μύρον, τὸ τοῦ Χριστοῦ χάρισμα, τὸ ἀντίτυπον τοῦ χρίσματος, οὗ ἐχρίσθη Χριστὸς βαπτισθείς, καὶ ἐν ᾧ πνεύματος ἁγίου παρουσία σφραγίζοντος ἡμᾶς εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως· ἐπειδή, λέγω, τὸ θεῖον μύρον ἐστί τε καὶ πεπίστευται δογματικῶς τέλειον μυστήριον κατ' ἀποστολικὴν παράδοσιν ἱερουργούμενον ἐν πάσῃ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, παρομοίως ἄρα καὶ τὸ ῥάντισμα τῶν Δυτικῶν, εἰς ὃ κατεκερμάτισαν ἀθέσμως ξηράναντες τὴν ζωήῤῥυτον τοῦ βαπτίσματος πηγὴν ἄνθρωποι πλάνοι καὶ φθόροι καὶ νεωτερισταί, καὶ τοῦτο λοιπὸν μυστήριόν ἐστιν αὐτοτελές, καὶ ἀποστολικὸν καὶ ταυτοδύναμον τῷ γνησίῳ τῆς θείας παλιγγενεσίας λοῦτρῳ! Ταῦτα πῶς οὐκ ἄτοπα;

6) Εἴρηται καὶ περὶ τῆς παντοδυνάμου χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος. Ὅτι μὲν γὰρ πάντα δύναται, καὶ πάντα τὰ μυστήρια ἁγιάζει καὶ τελειοῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ μιᾷ καὶ ἁγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, εἰς ἣν πιστεύομεν, πρόδηλον καὶ ὁμολογούμενον· ὡσαύτως, ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν ὧν προχειρίζεται τῆς ἐκκλησίας λειτουργῶν τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀναπληροῖ καὶ θεραπεύει. Ἀλλ' ἔστιν ἄρα θεμιτὸν ἐκ τοῦ θείου τούτου δόγματος συνάγειν, ὅτι τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἐπιχυροῖ καὶ ἁγιάζει καὶ ἀναπληροῖ ἐπίσης καὶ τὰς ἐκτὸς τῆς μιᾶς ἐκκλησίας αὐταρέσκως κατατολμηθείσας ἐν τοῖς θείοις μυστηρίοις, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι καὶ περὶ τὸν τοῦ βαπτίσματος θεόσδοτον τύπον, λώβας καὶ κολοβώσεις καὶ παντοδαπὰς παραλλαγάς; Ἢ μήπως αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἐν μὲν τοῖς Ἀποστόλοις κἀν ἁπάσῃ τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἀνέκαθεν ἐνήργει (ὡς καὶ νῦν καὶ διὰ παντὸς ἐνεργεῖ) τὸ θεῖον βάπτισμα, καθ' ὃν παρελάβομεν τρόπον. Ὀψὲ δέ ποτε

σαντα (καθώς τινες τῶν νεωτέρων ὠνειρεύθησαν)· ἐξ ἐναντίας μάλιστα παρὰ τοῦ θείου Λουκᾶ μανθάνομεν ὅτι, καθ' ἣν ὥραν ὁ Κύριος ἀπήγετο πρὸς τὸ σταυρωθῆναι, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπηγόρευεν ἵνα μὴ δακρύωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ· διότι σταφεὶς πρὸς τὰς κοπτομένας καὶ θρηνούσας αὐτὸν γυναῖκας εἶπε, «Μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν» (Λουκ. κγ. 28).

Ἄλλοτε δὲ ἐπὶ τῆς κατὰ σάρκα παναγίας αὐτοῦ ζωῆς τρὶς ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἀναγινώσκομεν κατὰ λέξιν δακρύσαντα τὸν Κύριον, οὐδέποτε δὲ γελάσαντα. 1) Ἐδάκρυσεν, ὅτε ἔμελλεν ἐκ νεκρῶν ἀναστήσειν τὸν Λάζαρον τεταρταῖον ὀδωδότα (Ἰωάν. ια, 35). 2)Ἔκλαυσεν, ὁπότε εἰσήρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ μετὰ βαΐων καὶ κλάδων προσυπαντώμενος· διότι ἔβλεπε τὴν ταλαίπωρον ἐκείνην πόλιν ἕτοιμον ἤδη νὰ πέσῃ εἰς τὸ βάραθρον τῆς χριστοκτονίας, καὶ τῆς ἐκ τούτου παγγενοῦς αὐτῆς ἀπωλείας· «καὶ ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ» (Λουκ. ιθ,41). 3) καὶ τελευταῖον, ὁ θεῖος Παῦλος, εἰς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν τοῦ θεανθρώπου Σωτῆρος ἀνάγων τὸν λόγον, ἔγραψεν ὅτι « Ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ (ὁ Χριστὸς) δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσήνεγκε, καὶ εἰσηκούσθη ἀπὸ τῆς εὐλαβείας» (Ἑβρ. ε. 7) (α). Εἰς ταῦτα μόνον τὰ χω-

---

(α) Ἀδιόριστον, πότε γενομένας ταύτας τοῦ Σωτῆρος τὰς ἱκεσίας ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ. Ὁ ἱερὸς Φώτιος ἐκλαμβάνει τὸ ῥητὸν εἰς τὴν ἐν τῷ κήπῳ προσευχὴν τοῦ Κυρίου. Καὶ Θεοφύλακτος ὡσαύτως (ἑρμην. εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ. ζ). Τοιοῦτό τι νοεῖ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ Περὶ υἱοῦ λόγῳ Β. σελ. 588 τ. ά. Ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων οἱ πλεῖστοι εἰς τὴν αὐτήν, τὴν ἐν τῷ κήπῳ προσευχήν, ἀναφέρουσι τὴν ἀποστολικὴν ῥῆσιν. Τὸ δὲ «εἰσηκούσθη ἀπὸ τῆς εὐλαβείας,» ἑρμηνεύουσιν, ἐσώθη ἀπὸ τῆς λύπης καὶ ἀδημονίας (βλ. Ματθ. κς. 37), τοῦτ' ἔστι, ἐκ τῆς ἀγωνίας τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. Καὶ σημαίνει μὲν ἡ εὐλάβεια καὶ τὸν φόβον· τὸ δὲ εἰσηκούσθη εὕρηται ἀντὶ τοῦ ἐσώθη κατὰ συνεκδοχὴν τοῦ ἑπομένου ἀντὶ τοῦ ἡγουμένου (διότι ὁ εἰσακουόμενος καὶ σώζεται), κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς Ἀλεξανδρινῆς διαλέκτου· καθ' ἣν τὸ εἰσακούω παρὰ τοῖς Ο, τέθειται ἐνίοτε ὡς ἀντίστοιχον τοῦ Ἑβραϊκοῦ σώζω (Βλ. Schleusner Lexic. N. T. λ. εἰσακούω καὶ εὐλάβεια). Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἰώβ «Καὶ οὐ μὴ εἰσακούσῃ ἀπὸ ὕβρεως πονηρῶν;» (Ἰώβ λε. 12), ὅπου ὁ Ὠριγένης τὸ εἰσακούσῃ ἑρμηνεύει ἐκδικήσεις. Πλὴν ἀλλὰ σὺν πᾶσι τούτοις ὡς πρὸς τὴν ἀνωτέρω ῥῆσιν βεβιασμένη φαίνεται ἡ τοιαύτη τῶν δύο τούτων λέξεων ἐξήγησις· διότι οὔτε τὸ εὐλάβεια ἀντὶ τῆς περὶ τοῦ θανάτου λύπης καὶ ἀδημονίας τοῦ Σωτῆρος ἔταξαν οὐδαμοῦ, οὔτε οἱ Εὐαγγελισταὶ οὔτ' αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος ἀλλαχοῦ τῶν Ἐπιστολῶν, καὶ τὸ εἰσακούω ἑπομένως

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὁ δὲ Ταρσοῦ Διόδωρος ἢ Θεόδωρος (παρὰ τῷ μακαριωτάτῳ Φωτίῳ) «τὴν ἐσχάτην ἀσέβειαν διελέγχων τῶν εἰς τὰς γενεθλιακὰς παρατηρήσεις τολμώντων ὑποβάλλειν καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ προφάσει τοῦ φανέντος ἀστέρος» (διότι ὑπῆρξαν καὶ τοιαῦτα θεομάχου μωρίας ἄθλια θρέμματα), «πολλοῖς αὐτοὺς ὁ Θεόδωρος τιτρώσκων τοῖς ἐπιχειρήμασι, δεικνύουσι τὸν φανέντα ἀστέρα μὴ ἕνα τῶν πολλῶν κατ' οὐρανὸν εἶναι, ἀλλὰ δύναμίν τινα θειοτέραν εἰς ἄστρον μὲν σχηματιζομένην, τὴν δὲ τοῦ κοινοῦ δεσπότου κηρύττουσαν γέννησιν» (α).

ΙΑ) Καὶ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, «τὸν Εὐαγγελιστὴν τοῦ θείου τόκου ἀστέρα,» τὸν ἡλίου φανώτερον ὑπερήδιστα προσφωνεῖ (β).

ΙΒ) Ξένον, ἀσυνήθη, ἀρτιφανῆ, παράδοξον τῶν μάγων ξεναγὸν καὶ φωταγωγὸν προσεῖπον τὸν ἀστέρα καὶ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας (γ) καὶ ὁ Κύρου Θεοδώρητος (δ).

ΙΓ) Ὅταν δ' ἀκούσῃς ἀστέρα (λέγει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος), μὴ νομίσῃς τοιοῦτον εἶναι ἐκεῖνον, οἵους ὁρῶμεν, ἀλλὰ θείαν δύναμιν καὶ ἀγγελικήν, εἰς τόπον ἀστέρος φαινομένην. Ὅτι δὲ ἀγγελικὴ δύναμις ἦν ὁ ἀστήρ, δῆλον ἀπὸ τοῦ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὑπερλάμπειν, καὶ κινεῖσθαι μὲν κινουμένων τῶν Μάγων, ἵστασθαι δὲ ἀναπαυομένων· κτλ. (ε).

ΙΔ) Ὅτι δὲ οὐκ ἀστὴρ (ἐπιλέγει καὶ ὁ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου τό τε γένος καὶ τὴν σοφίαν ἀδελφὸς Καισάριος) «Ὅτι δὲ οὐκ ἀστήρ, ἀλλὰ νοερά τις καὶ λογικὴ ὑπῆρχε δύναμις, ὁ τῶν μάγων καθηγητής, ἐξ αὐτῆς παιδευόμεθα τῆς ἐκείνου κινήσεώς τε καὶ στάσεως — ἀστὴρ μὲν φαινόμενος, ἄγγελος δὲ νοούμενος, ἐθνῶν ὁδηγὸς (ζ).

ΙΕ) «Δύναμιν ἀγγελικὴν καὶ Νικήτας ὁ Σερρῶν ὑπέλαβε τὸν ἀστέρα, εἰς ὄψιν ἀστέρος ἐσχηματισμένην» (η). Ὁ δὲ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος

(α) Θεόδ. Ταρσ. παρὰ Φωτίῳ Ἀναγ. σχγ. — (β) Ἰσίδωρ. Πηλουσ. Ἐπιστολ. Βιβλ. Ε. 378.

(γ) Κύριλλ. εἰς Ἡσαΐ. 53. — (δ) Θεοδώρ. Τόμ. γ. σελ. 163.

(ε) Θεοφύλ. εἰς Ματθ. β. σελ. 11. Ταὐτά φησι καὶ Ζυγαδηνὸς αὐτόθ.

(ζ) Καισαρ. Ἐρωτ. με. — (η) Νικήτ. εἰς Ματθ. β. [Καὶ τὸ ἀραβιστὶ δὲ σωζόμενον Ἀπόκρυφον Εὐαγγέλιον Περὶ τῶν παιδικῶν τοῦ Κυρίου ἀγγελικὴν δύναμιν καλεῖ τὸν ἀστέρα (βλ. Thilo Cod. Apocryph. Nov. Test. T. I. p. 73). Ἐν δὲ τῷ τοῦ Ἰακώβου ἐπιγραφομένῳ Πρωτευαγγελίῳ «εἴδομεν, λέγουσι τῷ Ἡρώδῃ οἱ μάγοι, ἀστέρα παμμεγέθη, λάμψαντα ἐν τοῖς ἄστροις τούτοις, καὶ ἀμβλύναντα αὐτούς (;) τοῦ φαίνειν» (Αὐτ. σελ. 256). Σημ. Ἐκδ.].

Καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος τὰς περὶ τοῦ Βαραχιάδου Ζαχαρίου δόξας ἀριθμῶν, πρώτην ἔταξε τὴν τοῦτον πρεσβεύουσαν πατέρα τοῦ Προδρόμου. Παρεθέμεθα δὲ ἐν τοῖς ἀνωτέρω τὴν ῥῆσιν τοῦ Χρυσορρήμονος πατρός.

Καὶ ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος (τῷ 368) ἐν βίοις Προφητῶν «Ζαχαρίας (λέγει) ὁ Προφήτης καὶ Ἱερεύς, πατὴρ δὲ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἀπεκτάνθη ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου Κυρίου» (α). Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ (β) τοὺς δυσσεβεῖς Γνωστικοὺς ἐξελέγχων τά τε ἄλλα καὶ διὰ τὰ παρ' αὐτοῖς ψευδεπίπλαστα βιβλία, καὶ ἰδίως διὰ τὸ «περὶ γέννας τῆς ἁγίας Παρθένου» ἐπιγραφόμενον, λέγει ῥητῶς ὅτι Ζαχαρίας ὁ Προφήτης «οὐκ ἀπεκτάνθη εὐθὺς (ὡς εἶδε τὸν Ἄγγελον ἐν τῇ ὀπτασίᾳ), ἀλλ' ἐπέμεινεν ἡμέρας καὶ μετὰ τὴν Ἰωάννου γέννησιν, καὶ προεφήτευσε περὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ σάρκα γεννήσεως ἀπὸ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας ἐκ Πνεύματος ἁγίου». Καὶ Ἀνατόλιος Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ὁ ἁγιώτατος (τῷ 450) τὸν Ζαχαρίαν, οὐ μόνον εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων εἰσερχόμενον (ὡς Ἀρχιερέα), ἀλλὰ καὶ γενέτην τοῦ βαπτιστοῦ καὶ προφήτην καὶ τὴν μαρτυρικὴν πορφύραν ἐνδεδυμένον ὕμνησεν ἁσματογραφήσας εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς μνήμης αὐτοῦ (Σεπτεμβρίου έ).

Τοῦτον τὸν Ζαχαρίαν ἐννοεῖ καὶ ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, εἷς τῶν τῆς ς'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου θεοφόρων πατέρων (τῷ 639 μ. χ.), ἐν οἷς πανηγυρίζει τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων εἴσοδον τῆς Θεοτόκου γενομένην ὑπὸ τοῦ ἱερέως τῆς ἐφημερίας (δηλονότι τοῦ Ζαχαρίου τοῦ ἐκ τῆς ἐφημερίας Ἀβιά. Λουκ. ά). Παρατιθέμεθα δὲ καὶ αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ μελισταγοῦς ἐκείνου καὶ θεοφάντορος πατρός· «Τῷ Ναῷ ταύτην, τῆς ἡλικίας τὸ πρῶτον ἄγουσαν ἄνθος, οἱ τεκόντες προσαγαγόντες ἀνέθεσαν· ἧς ὁ (ἴσ. γρ. ὁ δὲ) τὴν ἐφημερίαν τότε τῆς ἱερατείας ἐπιτελῶν ἱερεὺς τὰς παρθενικὰς ὡς εἶδε χορείας ἐπίπροσθεν προποδρευομένας τε καὶ συνεφεπομένας, ἤσθη τε καὶ λίαν ἐγεγήθει, ὡς τῶν ἐν ἐλπίδι ἤδη τὰς θείας ἐναργεῖς ἐκβάσεις τεθεαμένος, καὶ οἷόν τ' σεπτὸν καλλιέρημα καὶ θεῖον ἀνάθημα τῷ Θεῷ καθιέρωσεν εἰς αὐτὰ τὰ τῶν Ἁγίων ἄδυτα τοῦτο τὸ μέγα τῆς σωτηρίας θησαύρισμα καταθέμενος»· (καὶ πάλιν) «Τότε δὴ τότε τὰ τῶν Ἁγίων ἀνεῴγνυντο Ἅγια

(α) Ἐπιφ. Τόμ. Β. σελ. 250. — (β) Αἱρέσ. κς', 12. Τόμ. α. σελ. 94. Colon. 1682.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ρίου βεβαιοῦντος, καὶ τῆς Ἐκκλησίας μυσταγωγούσης) περὶ τοῦ τῆς δικαιοσύνης στεφάνου τῶν ἁγίων μαρτύρων ἐκείνων, ὅσοι μήπω δι' ὕδατος βαπτισθέντες, ἐβαπτίσθησαν ὑπὲρ Χριστοῦ ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν τὸ τοῦ μαρτυρίου βάπτισμα, ὃ «δευτέροις οὐ μολύνεται ῥύπους» (Ναζιανζ.)· «πείρᾳ γὰρ οὗτοι συναπέθανον τῷ Κυρίῳ, οἱ δὲ λοιποὶ τῷ (τοῦ ὕδατος) τύπῳ» (Ἀποστ. Διατ. Ε. ς). Ἔχομεν δὲ καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας παραδείγματα πολλῶν ἔτι κατηχουμένων, τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους καὶ στεφάνου ἀξιωθέντων, οἷος (φέρ' εἰπεῖν) ὁ Ἡρακλείδης, «ὃς ἔτι κατηχούμενος, διὰ πυρὸς ἐτελειώθη», καὶ ἐκ τῶν γυναικῶν «ἡ Ἱρᾶις ἔτι καὶ αὐτὴ κατηχουμένη, τὸ βάπτισμα λαβοῦσα τὸ διὰ τοῦ πυρός» (ὡς πού φησιν Ὠριγένης παρ' Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. ις, δ). Καὶ ὅτι μὲν τὸ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου βάπτισμα μεταφορικώτερον οὕτως ὠνομάσθη, δῆλον (ὡς λουομένων καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων ἐν τῷ ἁγίῳ αἵματι, καὶ καθότι καὶ αὐτὸ τὸ δι' ὕδατος βάπτισμα τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου τυπικῶς ἐξεικονίζει). Ἀλλὰ τοῦτο δὴ τὸ βάπτισμα τὸ μαρτυρικὸν ποίαν ἐξωτερικὴν ὁμοίωσιν ἔχει (κατά γε τὸν παραδοθέντα τύπον ὅλης τῆς τελετῆς) πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ κυριολεκτουμένου βαπτίσματος, τοῦ δι' ὕδατος; Τοῦτο γὰρ ἐὰν ὑπ' ἀνθρώπων αἱρετικῶν μὴ κατὰ τὸν τύπον τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως τελεσθῇ, οὐδ' ὡς βάπτισμα ὅλως θεωρεῖ ὁ Κανών, καὶ τοὺς τοιοῦτο ψευδοβάπτισμα λαβόντας βαπτίζεσθαι κελεύει τὸ βάπτισμα τὸ πανάγιον καὶ ἀληθινόν· ὃ δὴ καὶ μόνον οὐ δευτεροῦται. Δωρεὰ γάρ ἐστιν «ἐπουράνιος τοῖς ἅπαξ φωτισθεῖσι καὶ μετόχοις πνεύματος γενηθεῖσι καὶ δεδωρημένη» (Ἑβρ. ς, 5, 6. Ἀποστ. Καν. μζ). Ἔπειτα κἀκεῖνο θεωρητέον. Τὸ πλεῖστον νέφος τῶν ἁγίων Μαρτύρων, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Ἀπόστολοι (πάντες, πλήν τινων) τό τε θεῖον βάπτισμα τὸ δι' ὕδατος ἐβαπτίσαντο, καὶ ἅμα τὸ δι' αἵματος, τὸ τοῦ μαρτυρίου· τοῦτο δ' ἐκείνου πάντῃ διάφορον· ποίαν οὖν δύναμιν ἔχει πρὸς δικαίωσιν οἵας δήποτε μεταποιήσεως καὶ παραλλαγῆς ἐπίτηδες τολμηθείσης περὶ τὸν ἀποστολικὸν τύπον τοῦ δι' ὕδατος λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας; Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο βάπτισμα παρὰ τοῖς θείοις Πατράσι τὸ διὰ τῶν δακρύων τῆς μετανοίας· μή τι καὶ ἐκ τούτου δικαιώσωσι τὸ ῥάντισμα; Ἀλλὰ χωρῶμεν καὶ ἐπὶ τὰ ἑξῆς.

Ε) Ἱστοροῦνται (παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μάλιστα) δύω ἢ τριῶν μαρτύρων παραδείγματα, ἐν εἱρκτῇ δι' ἐπιχύσεως ὕδατος βαπτισθέντων, πρὶν ἢ τοῦ μακαρίου τέλους ἀξιωθῶσιν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο φαίνεται περιτ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΣΧΕΔΙΟΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μέσῳ τοῦ πνευματικοῦ τῆς ἐκκλησίας ληΐου, ἐν μέσῳ τοῦ ὑγιαίνοντος σώματος τῶν πιστῶν. Εἰς ὅλον τὸν δρόμον τῶν ἀνθρωπίνων αὐτοῦ γνώσεων καὶ ἐπιστημῶν ἔχει τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν καὶ πίστιν, δύο προβόλους μεγάλας, ὑψηλὰς ὑπερκειμένας, ὡς ὄχθας ἱερὰς καὶ κρηπῖδας ἀδαμαντίνους, καὶ δι' αὐτῶν ὀχετεύει καὶ κατεύθύνει πρὸς χρῆσιν ἀλλίστην καὶ κοινωφελεστάτην τῆς ἀνθρωπίνης παιδείας τὰ ποτιμώτατα ῥεῖθρα· οὐδὲ παραβλέπει ταῦτα μετεώρως ἐξοιδαίνοντα, καὶ πλημμελῶς ὑπερχειλίζοντα καὶ κατακλύζοντα τὴν ἔνδον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ χλοάζουσαν φυτείαν τῶν θείων ἐννοιῶν. Εἰς ὅλας τοῦ βίου τὰς περιστάσεις βλέπει πάντοτε παρόντα τὸν Θεὸν τῶν πατέρων αὐτοῦ, ἀγήραστον, ἀθάνατον, ἀδιάδοχον συγγενῆ, καὶ φίλον ἰσχυρὸν καὶ πιστόν, ὅστις ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ παρίσταται συμπαραστάτης ἵλεως καὶ εὐμενής, ὁδηγῶν αὐτὸν διὰ τῆς ἀκανθώδους τοῦ βίου πορείας εἰς τὴν ἀνώλεθρον τῶν εὐσεβῶν κατοικίαν, ὅπου καθωδήγησε καὶ τοὺς μακαρίους αὐτοῦ Πατέρας! Καὶ ἀκολουθεῖ λοιπὸν πιστῶς τὸν ἀχώριστον τοῦτον ὁδηγόν, καὶ ψάλλει καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Δαβίδ, «Προωρώμην τὸν Κύριον, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ». Ἔχει πολλάκις καὶ ὁ δείλαιος ἀθεόφοβος δεξιὸν παραστάτην· ἀλλὰ ποῖον; ὀλέθριον δαίμονα, πνεῦμα πλάνης, ταράσσον αὐτοῦ τὰς φρένας, καὶ ὑποσκελίζον εἰς μυρία δυστυχήματα. «Καὶ διάβολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ»!

Εἰς ὅλας τὰς φαινομένας ἀταξίας τοῦ βίου καὶ παντοίας μεταβολὰς ὁ κακοδαίμων ἀσεβὴς δὲν βλέπει τι ἄλλο, εἰμὴ ὕλης ἀλόγου καὶ ἀνοήτου φοράν, καὶ τὸν ἄνθρωπον, ταύτης μέρος ἀδιάκριτον, ἀδελφὸν τῶν ἄλλων κτηνῶν, τὸν ὁποῖον ἀφ' οὗ τύχη τις ἐμπαίξῃ πρὸς καιρὸν εἰς κωμικοτραγικάς τινας ποικίλων συμβεβηκότων σκηνάς, τέλος ἀπολακτίσασα τὸν ἐκτραχηλίζει διὰ τοῦ τάφου καὶ τῶν σκωλήκων εἰς τῆς αἰωνίας ἀνυπαρξίας τὸ βάραθρον. Τὴν ὕλην λοιπὸν οἱ τάλανες ὑλόφρονες θεραπεύουσι, σαρκοποιοῦντες τὴν ψυχὴν καὶ λατρεύοντες τὸ σῶμα καὶ τὴν κοιλίαν ὡς ἂν Θεόν! Εἰς τοῦτον θυσιάζουσι καὶ λόγον ὀρθὸν καὶ ἤθη χρηστὰ καὶ πάντα τὰ γενναῖα καὶ ψυχῆς ἀθανάτου καὶ λογικῆς ἄξια φρονήματα. Πάντα τὰ θέλγητρα τῆς ἀρετῆς εἰς αὐτοὺς φαίνονται παραπλήκτου φαντασίας ὄνειρα· καὶ οὔτε μέγεθος καὶ κάλλος κοινωφελῶν κατορθωμάτων αὐτοὺς κινεῖ, οὔτε νοερῶν θεωρημάτων μεγεθοποιὸν καὶ μεγιστότιμον ὕψος, ἀλλὰ μόνον ἀποσκοποῦσι πᾶν ὅ,τι τέρπει τὰς κτηνώδεις αὐτῶν ὀρέξεις, τοῦτο νομίζοντες ἀγαθόν, τοῦτο φίλον, τοῦτο συγγενῆ, τοῦτο καὶ πατρίδα καὶ γένος καὶ στοιχεῖον ζωῆς!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἡμεῖς μὲν ἐν τρισὶ καταδύσεσι βαπτίζομεν, οἱ δὲ Λατῖνοι οὐ καλῶς ποιοῦντες ἐν μιᾷ καταδύσει βαπτίζουσι. Δεῖ γὰρ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ἀναχρύττειν ἐν μιᾷ τῇ θεότητι, καὶ τρεῖς γίνεσθαι τὰς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, ἐκφωνουμένου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς ἔθος ἀρχαῖον παραδεδομένον τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἅμα δὲ καὶ διὰ τῶν τριῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων τῆς τριημέρου ταφῆς καὶ ἀναστάσεως αἰνιττομένης τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος κτλ. (α). Ἐπειδὴ δὲ οἱ Τυβιγγαῖοι ἀπήντησαν, ὅτι ἄρα καὶ αὐτοί, εἰ καὶ μὴ καταδύσεσιν, ἐπιχύσεσιν ὅμως τρισσαῖς καὶ τρισσαῖς ταῖς ἐπικλήσεσιν ἐν τῷ βαπτίσματι χρῶνται, καὶ νόμιμον καὶ τελεσιουργὸν κρίνουσιν εἶναι τὸν οὕτω γινόμενον βαπτισμὸν (β), πάλιν ὁ Πατριάρχης ἀντέκρουσε, λέγων ὅτι βαπτιζόμεθα, «τρισσῶς ἐστεφανωμένοι, τῆς Τριάδος ἐπαδομένης, τρισὶ καταδύσεσιν, ἀλλὰ μὴ ἐπιχύσεσι χρώμενοι· ἐβάπτιζον γὰρ οἱ πάλαι οὐ χερσὶν οἰκείαις τὸ ὕδωρ ἐπιῤῥαντίζοντες τοῖς βαπτιζομένοις, ἀλλὰ διὰ τριῶν καταδύσεων τοῖς θείοις εὐαγγελίοις ἑπόμενοι. Ἀνέβη γάρ, φησὶν (ὁ Ἰησοῦς), ἀπὸ τοῦ ὕδατος· δῆλον δὲ ὅτι κατέβη, ἐπεὶ ἀνέβη. Ἰδοὺ οὖν κατάδυσις καὶ οὐ ῥαντισμός» κτλ. (γ). Καὶ αὐτοὶ δέ, τέλος, οἱ Τυβιγγαῖοι, καί τοι ταῖς κατ' αὐτοὺς ἐπιχύσεσιν ἢ ῥαντισμοῖς ἐπιμείναντες, ὅμως οὐδὲ τὴν ὀρθότητα τῶν καταδύσεων ἀπηνήναντο, ἀδιάφορον οἰόμενοι τὸ καθ' ἑκάτερον τρόπον βαπτίζειν· ἀλλὰ καὶ ὡμολόγησαν καὶ οὐκ ἠρνήσαντο, ὅτι «Καί τισι τῶν προσβορρείων τῆς Γερμανίας ἐκκλησιῶν ὁ αὐτὸς τοῦ βαπτίζειν (διὰ τριῶν καταδύσεων) τρόπος ηὐχρηστήθη» (σελ. 312)· καὶ διὰ χρόνου πολλοῦ καὶ μετὰ τοὺς Τυβιγγαίους διετηρεῖτο, καθὼς ὀψόμεθα ἐν τοῖς ἑφεξῆς (§. κγ) τὸν κλεινὸν Οὐόσσιον κατὰ τὸ 1609 μαρτυροῦντα (δ).

(α) Βλ. Acta et scripta Theologorum Wirtembergens. etc. p. 63 Witeberg° 1584. — (β) Αὐτόθ. σελ. 173. βλ. καὶ ἑφεξῆς §. ις'.

(γ) Αὐτόθ. σελ. 238. — (δ) Ἐντεῦθεν καὶ αὐτὸς ὁ προμνημονευθεὶς ἀνωτέρω πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Γ. μίαν περίπου ἑκατονταετηρίδα κατόπιν Οὐοσσίου γενόμενος (τῷ 1718), ἐξέδωκε γράμμα πρὸς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἀειμνήστου Αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἀποκρινόμενος «δέχεσθαι τοὺς ἐκ τῆς αἱρέσεως τοῦ Λουθήρου καὶ Καλβίνου προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, μύρῳ μόνον ἁγίῳ χριομένους» (λέγομεν περὶ τούτου καὶ ἑφεξῆς). Ταύτην τὴν γνώμην εἶχε καὶ Κυπριανὸς ὁ προκάτοχος τοῦ Ἱερεμίου (τῷ 1707), ὡς οὗτος ἐν τῷ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παλαμβάνοντες εἰς μίμησιν τοῦ Κυρίου, εἰς γῆν μὲν οὐ θαπτόμεθα, ...ἐπὶ δὲ τὸ συγγενὲς τῆς γῆς στοιχεῖον, τὸ ὕδωρ, ἐρχόμενοι, ἐκείνῳ ἑαυτοὺς ἐγκρύπτομεν, ὡς ὁ Σωτὴρ τῇ γῇ· καὶ τρίτον τοῦτο ποιήσαντες, τὴν τριήμερον ἑαυτοῖς τῆς ἀναστάσεως χάριν ἐξεικονίζομεν» (Γρηγ. Νύσσ. Λόγ. εἰς τὰ φῶτ. Τόμ. Γ. σελ. 372). Ὁ δὲ δι' ἐπιχύσεως ἐπιβρεχόμενος ἵσταται ὀρθιος καὶ περίοπτος ἐπὶ τοῦ δαπέδου, καὶ οὔτε καταβαίνει, οὔτε πάλιν ἀναβαίνει ἀναδύων ἐκ τοῦ ὕδατος, ὡς ἐκ τάφου. Καὶ ὁ μὲν βαπτιζόμενος αὐτὸς διὰ τοῦ ἰδίου σώματος τὴν τριήμερον ταφὴν καὶ ἀνάστασιν ἐξεικονίζει· ὁ δὲ ἐπιχεόμενος, ἱστάμενος ἄταφος καὶ περίφαντος, αὐτὸς μὲν οὐδαμῶς ἐξεικονίζει τὸ μυστήριον· ἔχει δὲ πρὸς τοῦτο καθυπηρετοῦσαν (ὡς εἰπεῖν) τὴν τοῦ ὕδατος διακοπὴν (ἂν τρισσῶς ἐπιχυθῇ). Καὶ γίνεται λοιπὸν ἐπ' αὐτῷ παντάπασιν ἀλλόκοτος καὶ παρὰ φύσιν ὁ (κατὰ τὸ παράρτημα) ἐνταφιασμός. Ὁ μὲν γὰρ βαπτιζόμενος ἔχει τὸν τάφον (τὸ τῆς κολυμβήθρας ὕδωρ) ὑποκείμενον, εἰς ὃ ὑπερχόμενος καταβαίνει· ὁ δ' ἐπιβρεχόμενος φέρει τὸν τάφον οἷον ἐπικείμενον ἐπὶ κεφαλῆς, κἀκεῖθεν κατερχόμενον μέχρι ποδῶν. Οὔ τί ἂν γένοιτο ψευδέστερον; ἡ γὰρ ἐπιφορουμένη τῷ νεκρῷ γῇ (πρὸς ἣν ἡ τοῦ ὕδατος ἐπίχυσις παραβάλλεται) οὔτ' ἔστιν, οὔτ' ὀνομάζεται τάφος· ἀλλ' οὐδ' ὀρθοστάδην βεβηκότι, κειμένῳ δὲ ἤδη καὶ ἐνταφιασθέντι τῷ νεκρῷ ἐπιφορεῖται. Καὶ ἁπλῶς ἡ ἐπίχυσις οὐκ ἔχει οὐδαμῇ οὐδαμῶς τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· οὐδὲ σύμφυτος αὐτῷ γίνεται ὁ ἐπιχεόμενος. Μόνοι γὰρ οἱ διὰ τοῦ βαπτίσματος «συνταφέντες τῷ Χριστῷ ταφὴν καὶ ὥσπερ φυτείαν σπερμάτων μιμούμεθα, καὶ συμφυτευθέντες ἐν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου πάντως καὶ συνεγειρόμεθα» (Μ. Βασίλ.). Ἡ δὲ τῶν σπερμάτων φυτεία πάντως ἔνδον γίνεται τῆς γῆς, οὐ μετάρσιος καὶ μετέωρος. Κἀκεῖνο δὲ προσθετέον, ὅτι ἡ τοῦ ὕδατος ἐπίχυσις, ὡς γίνεται (εἶπου δὴ καὶ γίνεται τὰ νῦν) παρὰ τοῖς Λατίνοις, λεπτή τίς ἐστιν ἐπὶ κεφαλῆς δι' ὀλίγου ὕδατος ἐπίβρεξις, καὶ αὕτη ἅπαξ γινομένη· ἡ δὲ παρασημείωσις παρίστησι τὸν ἐπιχεόμενον (εἰ δὲ τρὶς, ἢ ἅπαξ, οὐ λέγει) καταντλούμενον ἀφθόνως, καὶ κατακρουνιζόμενον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν (ὡς ἐποίουν ἴσως τὴν ἐπίχυσιν οἱ παλαιότεροι Λατῖνοι).— «Ἀλλὰ (προστίθησιν ἡ παρασημείωσις) ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τὸ πάλαι ἔθαπτον τὰ σώματα τῶν νεκρῶν (ὡς ἐτάφη καὶ τὸ πανάχραντον σῶμα τοῦ Σωτῆρος), οὐ καθιέντες κάτω εἰς τὴν γῆν (ὡς γίνεται τὸ διὰ καταδύσεως βάπτισμα), ἀλλὰ πλαγίως εἰσφέροντες εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ ἔπειτ' ἀσφαλίζοντες τὴν τοῦ σπηλαίου θύραν διὰ λίθου·»— Ἀλλὰ (σημειοῦμεν) ὅπως μὲν ἔθαπτον τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς οἱ πάλαι Παλαιστινοί, ἢ καὶ τἆλλα ἔθνη τῆς Ἀσίας, εἴτε πλαγίως, εἴτε καὶ κατ' εὐθεῖαν εἰσκομίζοντες εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἰ γῆν ἐπέχουν τυμβωρυχοῦντες, ἢ λίθον μόνον προσκυλίσαντες ἔκλειον τὸν τάφον, ταῦτα πάντη, νομίζω, περιττὸν θεωρεῖν, ὡς μηδένα λόγον ἔχοντα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. Τὸ δ' οὖν θεανδρικὸν τοῦ Κυρίου Σῶμα ὅτι ἐτάφη διὰ τῆς θύρας εἰσαχθὲν καὶ ἀποτεθὲν εἰς τὸ λελατομημένον ἐκ πέτρας μνημεῖον, καὶ ἣν κείμενον ἐκτάδην χαμαί, δηλοῦσι τρανῶς οἱ δύω ἄγγελοι, οὓς εἶδεν ἡ Μαρία «καθεζομένους ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ» (Ἰωάν. κ. 12). Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Μαρία καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τα ι» (α) φανερόνει τὴν ἀπὸ πάσης αὐςηρότητος τοῦ κριτοῦ ἐλευθερίαν τῶν δικαίων. Πῶς δὲ γενήσεται ἡ ἀνάστασις τοῦ ἐφθαρμένου καὶ εἰς χοῦν μεταβεβλημένου ἀνθρωπίνου σώματος, ὁ ἀσθενὴς ἡμῶν νοῦς δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ. Οἱ αὐτοὶ λόγοι, οἵτινες ἀποδεικνύουσι τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, οἱ αὐτοὶ ἐμπεδόνουσι καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Ὑπερτέρα δὲ παντὸς ἀνθρωπίνου λόγου εἶναι τῆς θείας Γραφῆς ἡ μαρτυρία. Ἔπειτα τί εἶναι ἀδύνατον εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ; Τίς δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἐκ τοῦ μηδενὸς ὁ ὕψιςος δημιουργὸς παρήγαγεν εἰς τὸ εἶναι τὰ σύμπαντα; Λυτὸς οὗτος ὡσαύτως, ἀκατανοήτως δηλονότι καὶ ὑπὲρ λόγον, θέλει ἐπαναγάγει αὐτὰ εἰς τὸ πρότερον εἶδος, ἀφ' οὗ μεταβληθῶσιν εἰς ἕτερον. Τοιαύτην ἀπόδειξιν μεταχειρίζεται ὁ ἀπόςολος Παῦλος, διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀφροσύνην τῶν, ὅσοι διστάζουσι περὶ τούτου· «Ἀλλ' ἐρεῖ τις· Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; Ἄφρον! σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. Καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε» (Α. Κορινθ. ιε, 35—38).

Σημ. Β'. Ἡ κοινὴ ἀνάστασις θέλει συμβῆν εἰς τὴν δευτέραν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ (β), ὁπότε ὑπὸ Ἀγγέλων σαλπιζόντων μεγάλως ἐγερθέντες ὡς ἐξ ὕπνου ὅλοι οἱ νεκροί, καὶ ἁρπαγέντες «ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα» (Α'. Θεσσαλον. δ, 17) θέλουσι παρασταθῆν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Χριστοῦ. Ὅσοι δὲ τότε τύχωσι ζῶντες, «ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγήσονται», οὐχὶ ἀποθανόντες τὸν κοινὸν θάνατον, ἀλλὰ παθόντες ἀπροσδόκητόν τινα καὶ θαυμασίαν ἀλλοίωσιν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀποστόλου «Πάντες μὲν οὐ κοιμησόμεθα· πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα» (Α. Κορινθ. ιε, 51). Ταύτην δὲ τὴν μυστηριώδη ἀλλοίωσιν περιγράφει θαυμασίως τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς (γ). Διὰ τῆς ἀλλοιώσεως ταύτης τὰ σώματα τῶν δικαίων γενήσονται ά.) ἄφθαρτα καὶ ἀθάνατα, χωρὶς ποτὲ νὰ χωρισθῶσι πλέον ἀπὸ τὴν ψυχήν, ἢ νὰ πάθωσιν ἄλλην τινὰ μεταβολήν· β'.) δεδοξασμένα, ἤτοι θέλουσιν ἔχειν τὰ χαρίσματα ἑνός τινος ἀμαράντου κάλλους εἰς ἡλικίαν τελείαν (δ)· γ'.) ἰσχυρά, ἤτοι ἀνάλωτα

(α) Ἰωάν. ε, 24—(β) Ματθ. κδ. 31 καὶ κε, 6.—(γ) Α. Κορινθ. ιε, 42—44, 53. — (δ) Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος. Ματθ. ιγ, 43.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἔχον πρὸς βοήθειαν εὐσέβημα» (α). Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἐλέγχει «τοὺς τολμῶντας ἀναβαπτίζειν τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτοὺς δῆθεν ἀπὸ Ἀρειανῶν» (β). Ἐκ δὲ τούτων τρανώτατα καταφαίνεται, ὅτι οὐχ οὕτω διὰ τὴν περὶ τὸ θεῖον δόγμα κακοδοξίαν ἐκανόνισαν θεοφρόνως οἱ Πατέρες βαπτίζεσθαι τοὺς προσερχομένους αἱρετικούς· ταύτην γὰρ ἀπέπτυον μετανοοῦντες, καὶ τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀκριφνῶς ὁμολογοῦντες, ὡς εἴπομεν· ἀλλὰ πρώτισα καὶ μάλισα διὰ τὴν περί τε τὰ θείας ἐπικλήσεις ἢ καὶ τὰς τριττὰς ἐν τῷ βαπτίσματι καταδύσεις ὅλως ἡμαρτημένην, διὸ καὶ βέβηλον καὶ ἀτέλεστον τελετήν. Οἱ δὲ Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοὶ κατ' οὐδὲν ἡμάρτανον περὶ τὴν τοῦ βαπτίσματος ἀποστολικὴν διατύπωσιν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν, ἅτε δὴ καὶ τὸ σχῆμα τῆς τριττῆς καταδύσεως καὶ τὸ τῶν θείων ἐπικλήσεων ἰσάριθμον ἀκριβῶς διακρατοῦντες. Ὅθεν καὶ τὸ κατ' αὐτοὺς βάπτισμα ἀπεδέξαντο οἱ κανόνες (εἰ γὰρ ἀναβαπτίζεσθαι καὶ τούτους ἐκέλευον, πῶς ἂν ἐτηρεῖτο τὸ κεφαλαιῶδες δόγμα τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας (ὡς καλῶς παρετήρησεν ἡ Διατριβὴ), τὸ ἓν βάπτισμα, τὸ γνήσιον δηλονότι καὶ ἀποστολικόν;). Μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ σοφὸς Ζωναρᾶς (Ἑρμην. εἰς τὸν ζ'. τῆς Β) λέγων, «Οὐκ ἀναβαπτίζονται οὗτοι (οἱ Ἀρειανοὶ καὶ οἱ λοιποί), ὅτι περὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα κατ' οὐδὲν ἡμῖν διαφέρονται, ἀλλ' ἐπίσης τοῖς ὀρθοδόξοις βαπτίζονται· ἀναθεματίζοντες οὖν ἕκαστος τὴν οἰκείαν αἵρεσιν εἰδικῶς καὶ πᾶσαν δὲ κοινῶς αἵρεσιν, χρίονται τῷ ἁγίῳ μύρῳ» κτλ. «Εὐνομιανοὺς δὲ (προστίθησι) καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας αἱρετικοὺς βαπτίζεσθαι οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἐθέσπισαν· ἢ γὰρ τοῦ θείου βαπτίσματος οὐκ ἔτυχον, ἢ τυχόντες οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ κατὰ τὸν

(α) Μ. Ἀθανασ. Λόγ. γ. κατὰ Ἀρειανῶν (τόμ. α. σελ. 219. Com.), ὅπου προστίθησι καὶ τὰ ἑξῆς. «Οὐ γὰρ εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν διδόασι (τὸ βάπτισμα) οἱ Ἀρειανοί, ἀλλ' εἰς κτίστην καὶ κτίσμα, καὶ εἰς ποίημα καὶ ποιητὴν» (ὡς ἐφρόνουν δηλαδή), «κἂν τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ διὰ τὸ γεγραμμένον (ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ) ὀνομάζειν προσποιῶνται». Οὕτω δὲ σαφῶς τοῦ θείου Πατρὸς μαρτυροῦντος, ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ τὰς θείας τῆς Τριάδος ἐπικλήσεις ἐτήρουν ἐν τῷ βαπτίσματι, ὁ σοφὸς Βαρόνιος (καὶ ἄλλοι) δρεπάμενος τὸ πρῶτον, τὸ «εἰς κτίσμα καὶ κτίστην» (δι' οὗ τὸ φρόνημα τούτων, οὐ τὰς ἐπικλήσεις τῆς τοῦ βαπτίσματος τελετῆς ἐξέφρασεν ὁ Πατήρ), ἐφαντάσθη ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ οὐκ ἐβάπτιζον εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος (Anual. an. 325. N. 87. πρβλ. καὶ Lequin σημ. εἰς τὸ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ περὶ ὀρθοδόξου πίστεως Βιβλ. Δ. σελ. 261. τόμ. α).

(β) Ἐπιφάν. Λόγ. περὶ πίστεως καθολικ· §. ιγ. Τόμ. α. σελ. 1095.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

πλησίον ἐπίσης καθὼς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν, διὰ νὰ διατηρῆται ἡ πολιτικὴ κοινωνία.

Σημ. Α΄. Εἷς ἀπὸ τοὺς ὀλεθριωτάτους λυμεῶνας τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καὶ εὐδαιμονίας εἶναι καὶ ὁ κλέπτης· εἶναι δὲ κλέπτης, ὅστις σφετερίζεται ἀδίκως τὸ ξένον πρᾶγμα καθ' ὁποιονδήποτε τρόπον. Ἡ κλοπὴ θεωρεῖται τριχῶς, ἢ ὡς φανερά, ἢ ὡς κρυπτή, ἢ ὡς ἀπατηλή. Α΄.) Φανερὰ κλοπὴ λέγεται, ὅταν τις δυναστικῶς ἁρπάζῃ τὰ ἀλλότρια· τοιοῦτοι εἶναι α΄.) οἱ καθ' ὁδὸν λῃσταὶ καὶ ἀνδραποδισταί· β΄.) οἱ δωροφάγοι ἄρχοντες, καὶ ἄδικοι κριταί, καὶ τελῶναι· γ΄.) οἱ πλεονέκται πλούσιοι καὶ δανεισταί, οἵτινες ἀναγκάζουσι τοὺς ὀφειλέτας νὰ πωλῶσι τὰ ἐνέχυρα, τοὺς ἐργάτας νὰ ἐργάζωνται παρὰ τὸ συμπεφωνημένον, τοὺς πτωχοὺς νὰ πωλῶσι τοὺς οἴκους καὶ ἀγροὺς αὐτῶν παρὰ τιμήν· καὶ προσέτι ὅσοι μὲ πλειότερον μισθὸν ἐκμαυλίζουσι τοὺς τῶν ἄλλων ὑπηρέτας· δ΄.) οἱ παρορισταὶ ὅσοι δηλονότι ὑπερβαίνουσι τὰ σύνορα τῶν ἀγρῶν καὶ ἀμπελίων, διὰ νὰ κλέψωσι μέρος γῆς τοῦ γείτονός των· ε΄.) οἱ καταχρώμενοι, τὰ ξένα πράγματα· οἷον γεωργοῦντες ξένους ἀγροὺς, ἀναβαίνοντες ξένους ἵππους κρυφίως τοῦ κυρίου των, καὶ τὰ τοιαῦτα· ς΄.) οἱ τιμιοῦλκηταί, ὅσοι δηλονότι εἰς ἀνάγκην πωλοῦσι τὸν σῖτον μὲ ὑπερβολικὴν τιμήν, ἢ ἀγωγιάζουσι τὰ ζῶα των, ἢ ναυλόνουσι τὰ πλοῖα των, ἢ ἐνοικιάζουσι τοὺς οἴκους των μὲ ἀνυπόφορον πληρωμήν, καὶ ἄλλοι ὅσοι μὲ βαρυτάτας συνθήκας συμφωνοῦσι νὰ βοηθήσωσι τὸν πλησίον των εἰς καιρὸν ἀνάγκης, κάμνοντες τὴν δυστυχίαν ἐκείνου ἀφορμὴν πλουτισμοῦ ἰδικοῦ των· μετὰ τούτων ἀριθμοῦνται καὶ οἱ βαρεῖς καὶ ἄσπλαγχνοι τοκισταί, καὶ γενικῶς ὅσοι ἀδικοῦσι τὸν πλησίον των ἀνερυθριάστως καθ' ὁποιονδήποτε τρόπον. Β΄.) Κρυπτὴ κλοπὴ λέγεται, ὅταν τις κλέπτῃ τὰ ἀλλότρια πράγματα χωρὶς τὴν εἴδησιν τοῦ κυρίου των. Ταύτης τῆς κλάσεως εἶναι α΄.) οἱ κρύφιοι κλέπται οἴκων, ἐργαστηρίων, σιτοδοχείων, ἰχθυοτροφείων, μανδρίων, κήπων, δρυμώνων, ἀχυρώνων, καὶ τὸ βαρύτερον, θησαυρῶν δημοσίων, ἐκκλησιαστικῶν, καὶ ἄλλων ἱερῶν πραγμάτων, οἵτινες καὶ ἱερόσυλοι διὰ τοῦτο ὀνομάζονται· β΄.) οἱ διαβιβασταὶ ἀπηγορευμένων πραγματειῶν εἰς μίαν τινὰ ἐπαρχίαν, ἢ τῶν νενομισμένων φόρων καὶ τελῶν, οἷον δεκατιῶν, τελωνίων, κτλ. δόλιοι σφετερισταί· γ΄.) οἱ εὑρέται ὁποιωνδήποτε χαθέντων πραγμάτων, οἷον χρημάτων, κτηνῶν, καὶ τῶν τοιούτων, οἵτινες ἢ παντάπασι ταῦτα κατακρατοῦσιν, ἢ τ' ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς κυρίους των

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΤΩΙ

ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΩΙ ΚΑΙ

ΘΕΟΠΡΟΒΛΗΤΩΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΙ

ΑΓΙΩΙ ΕΦΕΣΟΥ

ΚΥΡΙΩΙ ΚΥΡΙΩΙ

ΔΙΟΝΥΣΙΩΙ ΚΑΛΛΙΑΡΧΗΙ

ΠΑΤΡΙ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΩΙ

ΚΑΙ ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΩΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΟΣΤΑΤΗΙ

ΙΕΡΟΝ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κοινοῦ καλοῦ, ὁ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ὁμογενῶν ἀδελφῶν (α) ἀληθινὸς καὶ προφανῶς ὠφέλιμος ζῆλος, πρέπει νὰ προτιμᾶται περισσότερον παρὰ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀγάπην.

Σημ. Δ'. Πρὶν ἔμβωμεν εἰς τὴν μερικὴν τῶν ἐντολῶν θεωρίαν, πρέπει νὰ ἐνθυμίσωμεν τὸν ἀναγνώστην, ὅτι πρὸς ἀκριβῆ αὐτῶν κατανόησιν πρέπει νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸν νοῦν του τούτους τοὺς τρεῖς κανόνας· α'.) Δὲν πρέπει νὰ ἐννοῶμεν τὴν Δεκάλογον κατὰ τὸ γράμμα μόνον ἁπλῶς, μήτε νὰ περιορίζωμεν τὴν ἔννοιαν τῶν ἐντολῶν εἰς μόνας τὰς ἐξωτερικὰς πράξεις, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐκτείνωμεν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐσωτερικάς, ἤγουν εἰς τοὺς λογισμοὺς καὶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας· ὅτι «ὁ νόμος πνευματικός ἐστι» (Ρωμ. ς, 14.), καὶ πνευματικῶς ἐξηγήθη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ θαυμαστὴν ἐκείνην ὁμιλίαν τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους (Ματθ. ε—ζ). Ὅταν μία τις ἐντολὴ προστάσσῃ μίαν τινα ἀρετήν, ἀπαγορεύει ἐν ταὐτῷ τὴν ἐναντίαν αὐτῆς κακίαν· καὶ ὁπόταν ῥητῶς ἀπαγορεύῃ μίαν τινα κακίαν, προστάσσει ἐν ταὐτῷ τὴν ἐναντίαν αὐτῆς ἀρετήν, προστάσσει δηλονότι ἐν ταὐτῷ καὶ τὰ ἀποφατικὰ καὶ τὰ καταφατικὰ ἑκάστου καθήκοντα. β'.) Ἐπειδὴ αἱ ἐντολαὶ εἶναι σύντομοι, ὅταν μία τις ἐντολὴ ἀπαγορεύῃ μίαν τινὰ κακίαν, πρέπει νὰ ἐννοῆται, ὅτι ἀπαγορεύει ἐν ταὐτῷ καὶ ὅλους τοὺς βαθμοὺς καὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπακολουθήματα τῆς αὐτῆς κακίας· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅταν προστάσσῃ μίαν τινὰ ἀρετήν, ἡ διαταγὴ κατηγορεῖται κατὰ πάντων ἁπλῶς τῶν καθηκόντων, ὅσα ὑπάγονται εἰς τὴν αὐτὴν ἀρετήν.

ΑΡΘΡΟΝ Δ'.

§. έ. Ἡ πρώτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει νὰ πιστεύωμεν ἐκ καρδίας, καὶ νὰ ὁμολογῶμεν διὰ στόματος, ὅτι εἶναι εἷς μόνος Θεός· περὶ δὲ τῶν θείων αὐτοῦ ἰδιοτήτων νὰ δεχώμεθα καὶ νὰ πιστεύωμεν, ὅσα μᾶς διδάσκει ἡ ἁγία Γραφή.

Σημ. Α'. Ὅτι εἶναι εἷς μόνος Θεός, καὶ ποῖαί τινες εἶναι αἱ θεῖαί του ἰδιότητες, ὡμίλησαμεν εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου μέρους (Τμήμ. Α'. §. α—β). Ἐάν, ὡς ἐκεῖ ἐρρέθη, πιστεύωμεν, καὶ διϊθύνωμεν οὕτω τὴν ἡμετέραν διαγωγήν, πληροῦμεν τὴν πρώτην ἐντολήν· ἐναντίον δὲ ταύτης τῆς ἐντολῆς ἁμαρτάνουσι,

---

(α) Ηὐχόμην αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα. Ῥωμ. θ, 3.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νον. Ὡσαύτως νὰ ἀναχρίνῃ καὶ τῶν διδασκάλων τὰ συγγράμματα, ἄν τι συγγράψωσι πρὸς χρῆσιν τοῦ Γυμνασίου ἢ τῆς Ἀκαδημίας. Πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖον νὰ συσταθῇ τιμητεία ἢ τιμητικὸν κριτήριον (censura) τῶν συγγραμμάτων, ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Θεολογικὸν Συσσίτιον. Ταύτης δὲ τῆς τιμητείας μέλη ἔστωσαν τὰ σοφώτερα τοῦ Βουλευτηρίου τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἐκ τῶν διδασκάλων αὐτῆς δύο οἱ ἐπισημότατοι, πρόεδρος δ' ὁ Κυβερνήτης. Οἱ δὲ νόμοι, καθ' οὓς μέλλουσι νὰ κρίνωσι τὰ συγγράμματα, θέλουσιν ἐπικυρωθῆ καὶ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς Διοικήσεως. Τοιαῦται συγγραμμάτων τιμητεῖαι δίκαιαι καὶ λογικαί, σκοπὸν ἔχουσαι τῆς κοινῆς ὠφελείας τὴν πρόοδον καὶ συντήρησιν, σωφρονίζουσι καὶ συστέλλουσιν οὐχὶ τὴν ἀληθινήν, ἀλλὰ τὴν ψευδώνυμον ἐλευθερίαν, τοῦτ' ἔστι τὴν ἀχαλίνωτον ἀκολασίαν καὶ ἀσέλγειαν τοῦ τύπου. Ἂν δὲ καὶ τυχὸν μὴ συσταθῇ τοιαύτη τιμητεία διὰ κοινῆς ἀποφάσεως, τότε χρεωστεῖ ἡ τῆς Ἀκαδημίας Διοίκησις, καὶ ἐξαιρέτως ὁ Κυβερνήτης, νὰ ἀναχρίνῃ ἰδιαιτέρως τὰ πρὸς παράδοσιν συγγράμματα, καὶ μὴ συγχωρῇ εἰμὴ μόνον τὰ καθαρεύοντα πάσης καὶ οἱασδήποτε διαφθορᾶς.

§. κή. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν Θεολογικῶν Συσσιτίων τῆς Εὐρώπης ἔχουσι καὶ τοὺς λεγομένους ἐπιστάτας τῆς σπουδῆς (praefectos studiorum), οἵτινες διευθύνουσι τοὺς νέους εἰς τὰς κατ' ἰδίαν μελέτας. Ἀλλ' εἰς τὴν σχεδιογραφουμένην ἡμῶν Ἀκαδημίαν, τὰ μὲν ἐπιστατοῦσιν αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι εἰς τὰς τῶν τροφίμων μελέτας, ἐπιλύοντες εὐμενῶς κατ' ἰδίαν τὰς ἀπορίας αὐτῶν· τὰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κυβερνήτης, ὅστις ἐπιφαίνεται πολλάκις εἰς τὰς παραδόσεις (καθὼς θέλομεν εἰπεῖν, διαλαμβάνοντες τὰ κατ' αὐτὸν ἰδιαίτερα καθήκοντα)· τὰ δέ, τέλος, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγόμενοι ταξιάρχαι ἢ πρωτοστάται τῶν μαθητῶν, οἵτινες βέβαια θέλουσι διαφέρειν τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν εὐμάθειαν.

§. κθ. Ἵνα μὴ πάσχῃ, τυχόν, ἡ Ἀκαδημία διδασκάλων ἀξίων ἔλλειψιν, καλὸν νομίζω καὶ ἀναγκαῖον νὰ προστεθῇ εἰς τοὺς περὶ αὐτῆς νόμους καὶ ὁ ἑφεξῆς. Ὅσοι ἐκ τῶν τροφίμων διανύσαντες τὸ στάδιον τῶν μαθημάτων καὶ ἀναφανέντες ἄριστοι τήν τε παιδείαν καὶ τὸ ἦθος λάβωσι τὸ δίπλωμα τῆς Ἀκαδημίας ὡς διδάσκαλοι τῆς Θεολογίας (doctores), οὗτοι νὰ χρεωστῶσιν ἀπαραιτήτως, χρείας τυχούσης, νὰ διδάσκωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν χρόνους τρεῖς (καθ' ἣν διδασκαλίαν ἀριστεύσουσιν), ὡς δευτερεύοντες διδάσκαλοι λαμβάνοντες διὰ τὴν πρωτοπειρίαν τὸν ἡμίσυ μισθὸν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος διδασκάλων, καὶ κατοικοῦντες ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ὅπου θέλουσιν ἐπισατεῖν καὶ εἰς τὰς ἐν τοῖς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δ) Λέγει ὁ Ἀλλάτιος, ὅτι οἱ τότε ἱστορικοὶ οὐδόλως μνημονεύουσι τὸν πατριάρχην Ἀθανάσιον. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνας τὰς δυστήνους ἡμέρας ὀλίγον χρόνον ἔμεινεν ὁ Ἀθανάσιος, ἴσως ἀποθανὼν μετ' οὐ πολὺ ἢ καὶ παραιτηθείς (α)· διότι τῷ **1451** (Ἰαννουαρ. 18) πατριάρχης ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐχ' ὑπῆρχε· μόνη δὲ ἡ Σύνοδος ἔγραφε τὴν πρὸς τοὺς ἐν Πράγᾳ χριστιανοὺς σωζομένην πανομολόγητον ἐπιστολὴν (κἂν καὶ περὶ ταύτης ἀμφιβάλλει ὁ δεινὸς Ἀλλάτιος). Τί δύναται καὶ πρὸς τοῦτο εἰπεῖν ὁ τελευταῖον Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην τὸν καθαιρεθέντα Γρηγόριον παριστῶν; ποῦ ὑπῆρχε τότε (τῷ **1451**) ὁ φίλος οὗτος τοῦ Ἀλλατίου; Λέγει ὅτι τὸν Ἀθανάσιον δὲν μνημονεύουσιν οἱ ἱστορικοί, ἀλλὰ μνημονεύουσιν αὐτὰ τὰ τῆς Συνόδου πρακτικά, τὰ ὁποῖα οὐ μόνον πᾶσα ἡ Ἀνατολή, ἀλλὰ καὶ οἱ Λουθηροκαλβῖνοι συγγραφεῖς ἅπαντες ὡς γνήσια ἀπεδέξαντο (β), καὶ (τὸ ἐπισημότατον) οὐδ' αὐτῶν τῶν Δυτικῶν οὐδεὶς πρὸ τοῦ Ἀλλατίου ἐτόλμησε γράψαι τι κατ' αὐτῶν (γ).

ε) Παράδοξον δὲ κἀκεῖνο, πῶς οἱ περὶ τὸν Ἀλλάτιον σπουδάζουσιν ἵνα ἀποδείξωσιν, ὅτι οὐδεμία ἀρχαία Σύνοδος ἠκύρωσε τὸν ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδοσύλλογον. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἀλλάτιος ὁμολογεῖ τὴν κατὰ τὸ **1443** γενομένην ἐν Ἱεροσολύμοις Σύνοδον τῶν τριῶν Ἀνατολικῶν Πατριαρχῶν, ἐν ᾗ καὶ ὁ Καισαρείας παρῆν, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν τὴν Φλωρεντινὴν ψευδοσύνοδον. Καὶ πολὺ δὲ πρότερον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου, ἅμα ἐπιστρέψαντες οἱ ἀρχιερεῖς ἐκ τῆς Φλωρεντίας, συνῆλθον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, **17** τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐξέφρασαν ἐγγράφως πρὸς αὐτὸν τὸν Αὐτοκράτορα τὸ ἀπόβλητον τῆς Φλωρεντινῆς παρανομίας. Ὁ τῆς Τραπεζοῦντος βασιλεὺς, ὁ μέγας ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας, Σέρβοι, Ἴβηρες, Ἀβασγοί, καὶ πάντα τὰ περὶ τὴν Ἰβηρίαν ὀρθόδοξα ἔθνη, καὶ Βλάχοι καὶ Μολδαυοί, καὶ ἐν γένει πάντες οἱ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ὀρθόδοξοι λαοὶ ἀπεκήρυξαν τὸ συνέδριον τῆς Φλωρεντινῆς παρανομίας. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἀναλάτου ταύτης Ἀλλατιανῆς συκοφαντίας ἅλις....

Περιμένω ἀπάντησιν παρὰ τῆς φίλης σου κορυφῆς, ἐπευχόμενος αὐτῇ πᾶν θεόθεν ἀγαθόν. Ἀθήνησι, τῇ ια, Αὐγούστου αωνς.

(α) Περὶ τούτου ὅρα ὄπισθεν (σελ· **501**. καὶ **551**, σημ.). — (β) Βλ. **Cave Script. Eccles. Hist. Lit. T. 2. p. 326.** — (γ) Ἀλλὰ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν οἱ πλεῖστοι ἀποδέχονται μὲν τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, συνεδρίδιον δ' αὐτὴν ἀποκαλοῦσι (Βλ. **Berti Eccles. Histor. Breviar. T. 2. p. 138. Bassani, 1824**). Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μαθήματος τὴν διδασκαλίαν ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ συστρέφῃ καὶ συγκομβόνῃ εἰς μίαν ὥραν, συνάπτων καὶ σφυρηλατῶν ὅλας τὰς ἐννοίας εἰς ἕνα ὄγκον εὐμεγέθη καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν καταληπτικὴν δύναμιν τῶν ἀκροατῶν. ε) Νὰ ἀναγινώσκῃ καθ' ἡμέραν τὸν κατάλογον τῶν μαθητῶν, ἀποκρινομένων τούτων ἑκάστου τὸ «πάρειμι»· ἵνα ἐξελέγχωνται καὶ διορθῶνται οἱ χωρὶς ἀνάγκης λειποταχτοῦντες, καὶ μὴ γίνηται τοῦ μαθήματος ἡ παράδοσις εἰς κενόν. ς) Νὰ κρατῇ τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν προσηλωμένον εἰς τὴν διδασκαλίαν μεταχειριζόμενος ὕφος λόγου πιθανὸν καὶ ἡδὺ καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὰς δυνάμεις τῶν ἀκροατῶν. Ἐνίοτε δὲ μεταξὺ καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ τὰ περὶ τὸ κάθισμα καὶ τὴν εὐκοσμίαν καὶ τὴν σιωπὴν αὐτῶν, ὡσαύτως καὶ τὴν κατὰ τὸν πρέποντα καιρὸν εἰσέλευσιν ὅλων εἰς τὸ ἀκροατήριον, ὅπως μὴ εἰσέρχηται μηδὲ ἐξέρχηταί τις καὶ συγχίζῃ τὴν ἀκρόασιν, ἀφ' οὗ ἀρχίσῃ ἡ διδασκαλία (πρὸς ταῦτα δὲ θέλουσι προσέχειν καὶ οἱ ταξίαρχοι). ζ) Νὰ διδάσκῃ ὅ,τι διδάσκει ὁ διδάσκαλος εἰς βίβλον μεθοδικήν, καὶ οὔτε πολλὰ παχεῖαν καὶ διεξοδικήν, οὔτε πάλιν ὑπὲρ τὸ μέτρον σύντομον καὶ συνεπτυγμένην καὶ κολοβήν, ἀλλὰ περιέχουσαν μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας καὶ σαφηνείας τὰ στοιχεῖα τῆς πραγματείας καὶ τὰ κυριώτατα τῶν κατ' αὐτὴν θεωρημάτων. Τὰ διδάσκοντα τὸ χρήσιμον, οὐχὶ τὰ πολύτομα καὶ ὑπέρογκα βιβλία, συμβάλλουσιν εἰς ὀρθὴν διδασκαλίαν· καὶ ὁ μὲν διδάσκαλος καταβάλλει τὰς βάσεις καὶ διατάσσει πάντα τὰ μέρη τοῦ μαθήματος, ὅπερ διδάσκει, ὁ δὲ μαθητὴς διὰ τῆς ἰδίας μελέτης καὶ ἀναγνώσεως καὶ (τὸ μέγιστον) διὰ τῆς πείρας ἐπεξεργάζεται καὶ ἀναπληροῖ τὸ οἰκοδόμημα. Ἀλλοίμονον καὶ εἰς τὸν μαθητήν, ὅστις ἐλπίζει, ὅτι θέλει μάθει τὸ πᾶν οἱασδήποτε τέχνης καὶ ἐπιστήμης εἰς τὸ Σχολεῖον παρὰ τοῦ διδασκάλου, καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅστις νομίζει ὅτι, ἵνα κάμῃ περί τι σοφὸν τὸν μαθητήν, πρέπει νὰ διδάξῃ πολλὰ καὶ μακρά, οὐχὶ μόνα τὰ καλὰ καὶ χρήσιμα· η) Τὸ βιβλίον τὸ τοῦ μαθήματος διδακτικὸν νὰ ᾖναι ἤδη τετυπωμένον· καὶ τοιαῦτα ἐχέτωσαν ὅλοι οἱ μαθηταί, ἵνα μὴ βιάζωνται εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκροάσεως νὰ γράφωσι τὸ μάθημα. Πόσο καὶ κοπώδης καὶ ἀηδὴς καὶ διὰ πολλοὺς λόγους βλαβερὰ ἐξελέγχεται ἡ δι' ὑπαγορεύσεως πρὸς τὸ γράφειν διδασκαλία! Αὕτη τὸν μὲν διδάσκαλον ἀναγκάζει νὰ κατακερματίζῃ τὴν ἐλευθέραν καὶ ζωντανὴν ἐρμηνείαν, καὶ νὰ ἐμμένῃ πολλάκις ὡς μίσθιος καὶ ὀκνηρὸς ἀναγνώστης εἰς ἄψυχον καὶ βραδεῖαν ἀπαγγελίαν, ἐὰν μέλλωσιν οἱ μαθηταὶ γρά-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, ὦ φιλόκαλοι Σμυρναῖοι, διὰ τὴν ὁποίαν ἓν ἀπὸ τὰ κυριώτερα μαθήματα εἰς τὸ φιλολογικὸν Γυμνάσιόν σας διετάχθη ἡ ἱερὰ Κατήχησις τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, κατὰ πᾶν Σάββατον μετὰ μεσημβρίαν διδασκομένη, ὡς δυναμένη νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς ἁπαλὰς τῶν τέκνων σας ψυχὰς τὴν ἐπίγνωσιν καὶ ἀγάπην τῆς τῶν δογμάτων ἀληθείας, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς εἰς θεμέλιον ἀῤῥαγές, ἐποικοδομεῖται ἡ νόμιμος ἀγωγή των, τὸ σκοπιμώτατον τέλος τῶν εἰς σύστασιν τοῦ Γυμνασίου κοινωφελῶν σας ἱδρώτων, καὶ ὁ κυριώτατος σκοπὸς τοῦ κατ' αὐτὸ φρονιμωτάτου Σχολάρχου, τοῦ σοφοῦ λέγω καὶ φιλογενεστάτου Κούμα. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς παράδοσιν τῆς Κατηχήσεως χρειάζεται μάλιστα κατηχητικὴ βίβλος μεθοδικῶς συντεταγμένη, διὰ τοῦτο ἐκδίδεται ἡ τὴν ὁποίαν φέρετε ἀνὰ χεῖρας χάριν τῶν φιλτάτων σας τέκνων, ὥστε νὰ ἐμπορῶσιν εὐκόλως ὅλα διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου νὰ εἰσάγωνται εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἱερωτάτων τῆς πίστεως καθηκόντων, χωρὶς νὰ κατατρίβωσι τὸν πολυτιμότατον χρόνον εἰς ἀντιγραφὴν τῶν κατηχητικῶν ἀναγνώσεων, τὸ ὁποῖον πολλάκις συνέβαινε διὰ τὴν ἔλλειψιν ὁμοίων ἐπίσης καὶ μεθοδικῶν κατηχητικῶν βιβλίων.

Προέχρινα δὲ τὴν κατηχητικὴν ταύτην βίβλον παρὰ πᾶσαν ἄλλην εἰς ἔκδοσιν, ὄχι μόνον ὡς μεθοδικώτατα συντεταγμένην καὶ τελειότατα παρ' ὅλας τὰς ἄλλας, ὅσαι φέρονται συγγεγραμμέναι εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρέπουσαν μάλιστα καὶ ἀνήκουσαν εἰς τὸ Φιλολογικὸν ἡμῶν Γυμνάσιον. Καὶ πρὸς μὲν βεβαίωσιν τῆς εὐμεθόδου συντάξεώς της ἀρκεῖ καὶ μόνον νὰ ἀναφέρω τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου συγγραφέως αὐτῆς καὶ συντάκτου. Πλάτων οὗτος εἶναι ὁ σοφώτατος καὶ σεβασμιώτατος τῆς Μόσχας Μητροπολίτης, εἰς ὅλην τὴν φωτισμένην Εὐρώπην περιᾳδόμενος διὰ τὴν σοφίαν του ἐπίσης καὶ ποιμαντορικὴν ἀρετήν του. Ἀπὸ τούτου τὰς σοφὰς χεῖρας προῆλθε τὸ πρῶτον ἡ βίβλος εἰς γλῶσσαν Ῥωσσικὴν πρὸς διδασκαλίαν Παύλου τοῦ τότε μεγάλου Δουκὸς τῆς Ῥωσσίας, τοῦ ὁποίου ἐχρημάτισεν ἀνατροφεὺς ὁ ἀνήρ. Μετέφρασε δὲ ταύτην εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἡμῶν διάλεκτον, καὶ μὲ σοφὰς πλουτίσας σημειώσεις ἐξέδωκε τῷ 1782· ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας ὁ σοφὸς Κοραῆς· Κοραῆς, ὁ ἀπὸ ταύτης ἀρχήσας νὰ εὐεργετῇ τοὺς ὁμογενεῖς του, κρηπῖδα ταύτην προκαταβαλὼν καὶ ἱερωτάτην ἀρχὴν τῶν, ὅσα ἔμελλε μετὰ ταῦτα νὰ δωροφορήσῃ πολλὰ καὶ καλὰ εἰς τὸ φίλτατον γένος του. Εἰς τοῦτον τὸν ἄνδρα καυχᾶσθε δικαίως, ὦ φίλοι Σμυρναῖοι, καὶ φιλοτίμως τὸν οἰκειοποιεῖσθε ὡς συμπολίτην σας,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τρίβονται ὑπὸ τῶν πλεονεξιῶν, διαῤῥήγνυνται ὑπὸ τῶν τύφων, αὐτοὶ πολλάκις εἰς ἑαυτοὺς φαίνονται στυγητοὶ καὶ ἀποτρόπαιοι, καὶ βασανίζονται καὶ πρὶν κολασθῶσιν ὑπὸ τῆς Δίκης· οὐδ' ἐκολάσθησαν γηράσαντες, ἀλλ' ἐγήρασαν κολαζόμενοι· ἡ δὲ τελευταία καταφερομένη πληγὴ τὸ πέρας γίνεται τῆς ἐπιγείου τιμωρίας. Ἔχει λοιπὸν τὴν κακίαν ὁ κακὸς ἐν ἑαυτῷ κατακάρδιον ἕλκος, ὡς ἀνίατος φθισικὸς θανατῶν, καὶ πρὶν ἀποπτύσῃ καὶ τὸ ὕστατον τοῦ πνεύμονος. Φέρει τὸ σχοινίον εἰς τὸν τράχηλον, ὡς κατάκριτος, κρεμάμενον μετὰ τῆς τοῦ κακουργήματος ἐπιγραφῆς, καὶ πρὶν ἀπαχθῇ εἰς τὸ τέρμα τῆς καταδίκης. Τὸ γλυκὺ τῆς ἀδικίας δέλεαρ καταποθὲν νύττει καὶ ταράττει τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ συνείδησιν, καὶ πολλάκις αὐτὸν ἐκδειματοῦσι πτοῖαι καὶ φόβοι καὶ ἀγωνίαι, λύπης προσιούσης ἀποφράδες ἄγγελοι· καὶ συστρέφεται μὲν σπαράσσων αὐτὸς ἑαυτόν, στροβεῖ δὲ καὶ δέρει συγχρόνως καὶ τὴν κοινωνίαν ὁ ἠγκιστρωμένος οὗτος λάβραξ ἢ ἄλλός τις ἢ μικρὸς ἢ κοιτώδης ἰχθύς, ἕως οὗ τέλος ἀνασύρεται ἀσπαίρων, καὶ κατακόπτεται παραδιδόμενος εἰς τοὺς μαγείρους. Ὅσον ἂν φαίνωνται φρυάττοντες καὶ εὐτυχοῦντες καὶ ὑβρίζοντες εἰς τοῦτον τὸν βίον, οἱ ἄνομοι, παρομοιάζουσιν ἀπονενοημένους κακούργους, οἵτινες ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ συγκεκλεισμένοι, κυβεύουσι καὶ μεθοκοποῦσιν, ἔχοντες τὸ ξίφος κρεμάμενον ὑπὲρ κεφαλῆς. Εὑρίσκει ἡ θεία Δίκη, εὑρίσκει τοὺς πονηρούς, καὶ τούτους ἄλλον μετ' ἄλλον κατασπᾷ. «Ὀλολυζέτω πίτυς, ὅτι πέπτωκε κέδρος»· ὡς αὕτη, κἀκείνη μετὰ μικρὸν ἐκριζοῦται. Θάνατος, ἢ νόσος, ἢ πτῶσις ἄτιμος, νόσου καὶ θανάτου φοβερωτέρα, πολλάκις ἐξετίναξε τοὺς παλαμναίους· καὶ οἴχονται ἀφανεῖς, ἀνήκουστοι, ἀνώνυμοι, ἢ ὀνομαζόμενοι μόνον ἐπὶ κατάρᾳ! «Ὡσεὶ χνοῦς,» ὡς λεπτὸς τῆς γῆς κονιορτός, ὡς ἄχνη ἀχύρων, ὡς σκωληκοβρώτων ξύλων ἐκτετιναγμένη κόνις, διασκορπίζονται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τῆς θείας ὀργῆς, καὶ ἀφανίζονται «ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς».

§. 5. «Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει, οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων».

Διὰ τοῦτο, διότι ζῶντες ἔτι οἱ ἀσεβεῖς, κατεδίκασαν αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς τὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρισμόν. Τὴν ἐσχάτην λοιπὸν ἐκείνην καὶ μεγάλην ἡμέραν τῆς παγκοίνου τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως, αὐτοὶ οὐκ ἀναστήσονται εἰς κρίσιν καὶ ἔλεγχον τῆς ἑαυτῶν ἀσεβείας, ἀλλ' εἰς κατάκρισιν καὶ κόλασιν αἰώνιον· «Ὁ γὰρ ἀπιστῶν ἤδη κέκριται»! Ἀλλ' οὐδ' οἱ πάντα τὸν βίον ἐν ἁμαρτίαις διαπεράσαντες καὶ ἀποθανόντες ἄνομοι, κἂν θεοσέβειαν ἐπαγγέλλωνται, οὐδ' αὐτοὶ συναριθμήσονται εἰς τὸν σύλλογον τῶν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τότε πάλιν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος ἀπῆλθε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὸν Οὐλαβίσκην, σπουδάζων ἀπαντῆσαι τῷ δεινῷ. Ἀλλ' ὁ Βάρβαρος ἀπαιτεῖ καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπογραφὴν καὶ μάλιστα τῶν ἐλευθέρων Νοβο-
γοριτῶν (Νεαπολιτῶν). Ὑποστρέφει λοιπὸν ὁ Ἅγιος εἰς Νεάπολιν, καὶ
ὸ ψήφισμα τοῦ τυράννου Βέρκου κοινοποιήσας, καὶ τὴν παροῦσαν ἀ-
άγκην διασκεψάμενος, καὶ προβλέπων τὸν κίνδυνον, ἔπειθε τοὺς Νεα-
πολίτας, ἵνα μὴ ἀντιτείνωσι πρὸς τὴν ἀπογραφὴν καὶ ἀπολέσωσιν οὕτω
παντάπασι καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πόλιν. «Ἀπὸ μὲν τῶν Βαράγ-
ων, ἔλεγεν, ὦ ἄνδρες, πολλάκις διὰ τῆς θείας δυνάμεως ἀπηλλάγη-
μεν, καὶ πολλὰ καὶ καλὰ κατ' αὐτῶν ἐστήσαμεν τρόπαια. Ἀλλ' ἡ τῶν
Ταταρων βία φαίνεται ἀνυπόστατος, καὶ οὐκ ἔστιν, ὡς φαίνεται, καὶ-
ρός, ἵνα ἡ θεία Πρόνοια ἐλευθερώσῃ τὴν Ῥωσσίαν τῆς φοβερᾶς ταύ-
της μάστιγος. Τὴν δὲ πόλιν ἡμῶν μέχρι τοῦ νῦν παραδόξως διέσωσεν.
Ἀλλὰ μὴ ἐπισπάσητε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' αὐτῆς ὅλην τῆς θεηλάτου συμ-
φορᾶς τὴν ὁρμήν. Ἀγοράσατε δι' ὀλίγων χρημάτων πολλῶν ἀδελφῶν
αἷμα, ὃ χυθήσεται ὑπὸ τῶν βαρβάρων· καὶ διὰ φαινομένης μόνον ὑπο-
ταγῆς ὑπερασπίσατε φρονίμως τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν τῆς πό-
λεως». Τοιαῦτα λέγων ὁ Ἅγιος οὐκ ἔπειθε τὸν ἀγέρωχον καὶ βίαιον
δῆμον τῶν Νεαπολιτῶν. Ἀλλὰ συσταθέντες ἀνέκραζον «Ἐλεύθεροί ἐσμεν,
καὶ φόρον δουλικὸν τῷ τυράννῳ οὐ τελοῦμεν». Ὡσαύτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
Ἁγίου Βασίλειος ὑπὸ τῆς ἀπροβλέπτου καὶ κούφου νεότητος καί τινων

δασμόν, ὡς ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς Ῥωσσικὰς Ἱστορίας, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος τῶν Ῥώσσων Συμεών, ἀκμάσαντος τῷ **1342**. Ὡσαύτως καὶ οἱ συγγενεῖς τῶν Ταταρων, οἱ Τοῦρκοι, ἂν καὶ ἔθλιβον ἀσυγκρίτως περισσότερον παρὰ τοὺς Τατάρους τὸν κλῆρον τῶν Γραικῶν, ἀλλὰ πάντοτε ἐκολάκευον αὐτὸν διά τινων προνομίων (Βλέπ. τὸν ἡμέτ. Λόγον, τὸν εἰς τὸ ἐν Ὀδησσῷ ἐτήσιον μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Κωνσταντιν. Γρηγορίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων τριῶν Ἱεραρχῶν. §. η). Τοιαύτη ἦν ἡ τῶν Βαρβάρων πολιτική. Κατ' ἀρχὰς καὶ οἱ Τάταροι ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ἑλλάδι ἔσφαζον, ἔκαιον, ἐκρέμων ἀδιαφόρως καὶ Ἱερεῖς καὶ Λαϊκούς, ἵνα ἐξαλείψωσι τὸ γένος τὸ χριστιανικόν. Μετὰ δὲ ταῦτα βαρυνόμενοι τοὺς φόνους καὶ ἀποκάμνοντες διὰ τὴν τοῦ χριστιανισμοῦ γενναιότητα καὶ πολιτικώτεροι ἀποβαίνοντες, ἐκολάκευον ὀλίγον τοὺς ἱερεῖς, ἵνα θλίβωσι τοὺς λαϊκοὺς ἀσφαλέστερον. Κατὰ δέ, τέλος, τὴν ἀποδίωξιν αὐτῶν ἐξεμάνησαν κατὰ τῶν χριστιανῶν ἀσυγκρίτως λυσσωδέστερον, ἢ κατὰ τὴν πρώτην ὁρμήν, καὶ τότε οἱ Τάταροι καὶ νῦν οἱ φονικώτατοι Τοῦρκοι. Ὁ μὴ βλέπων τὴν ὁμοιότητα, καθ' ἣν ἠθέλησεν ἡ θεία δίκη καὶ τιμωρῆσαι καὶ ἐλευθερῶσαι πάλιν τοὺς ὀρθοδόξους αὐτῆς λαούς, οὗτος οὐκ ἔχει πίστεως ὀφθαλμούς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῆς γῆς εἰς ἕνα τινὰ τόπον γινομένων, ἢ καὶ μερικῶν, καταχρίνονται καὶ ἀποκλείονται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν Χριστιανῶν, ἀφ' οὗ ἡ δόξα των ἐλεγχθῇ ἐναντία εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ. Τοιαῦται οἰκουμενικαὶ σύνοδοι μετὰ τὴν σύνοδον τῶν Ἀποστόλων (α) συνηθροίσθησαν ἑπτά, ἐκ σοφῶν καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν συγκροτηθεῖσαι. Α΄.) Ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐκ τριακοσίων δέκα ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων κατὰ Ἀρείου (βλ. §. λ΄. Σημ. Α΄.) ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 325 ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. Β΄.) Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα πατέρων κατὰ Μακεδονίου καὶ Σαβελλίου καὶ Ἀπολλιναρίου τῶν αἱρετικῶν (αὐτόθι) τὸ 381 ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Γ΄.) Ἡ ἐν Ἐφέσῳ ἐκ διακοσίων πατέρων κατὰ Νεστορίου (αὐτόθι.) τὸ 431 ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Δ΄.) Ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἐκ πατέρων ἑξακοσίων καὶ τριάκοντα κατὰ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς (αὐτόθι) τὸ 451 ἐπὶ Μαρκιανοῦ. Ε΄.) Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ β΄, ἐξ ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε πατέρων κατὰ Ὠριγένους καὶ Εὐαγρίου καὶ ἄλλων τὸ 553 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ. Ϛ΄.) Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ γ΄, ἐκ διακοσίων ὀγδοήκοντα ἐννέα πατέρων, ἢ κατ' ἄλλους ἑκατὸν ἑβδομήκοντα, κατὰ μονοθελητῶν τὸ 680 ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου. Ζ΄.) Ἡ ἐν Νικαίᾳ τὸ β΄, ἐκ τριακοσίων πεντήκοντα πατέρων κατὰ τῶν εἰκονομάχων τὸ 787 ἐπὶ Εἰρήνης τῆς βασιλίσσης. Αὗται αἱ Σύνοδοι ἐβεβαίωσαν τὴν Εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν, καὶ ταύτας μόνας ἀποδέχεται ἡ τῶν εὐσεβῶν ἐκκλησία, κρατοῦσα τὰς διαταγάς των ὡς λόγια τοῦ παναγίου Πνεύματος. Ἔγειναν δὲ καὶ ἄλλαι μερικαὶ καὶ τοπικαὶ Σύνοδοι περὶ διαφόρων ὑποθέσεων, τὰς ὁποίας ἐξιστορεῖ ἀκριβῶς ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

§. λϐ΄. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διέταξεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ μυστήρια, ἤτοι τοιαύτας πνευματικὰς τελετάς, διὰ τῶν ὁποίων δίδει εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν ἀόρατον χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος ὑπὸ σημεῖα ὁρατά.

Σημ. Α΄. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι σύνθετος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἤγουν ἐξ ἑνὸς ὄντος ἀοράτου καὶ ἀύλου καὶ ἑτέρου ὁρατοῦ καὶ ὑλικοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ προνοητὴς τῆς ἡμετέρας σωτηρίας διώρισε μέσα ὑλικὰ καὶ ὁρατά, ὑποπίπτοντα εἰς τὴν αἴσθησιν· ἀ) διὰ νὰ δεικνύωμεν ἡμεῖς δι' αὐτῶν, ὡς δι' ἐξωτερικῶν τινων σημείων, τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν τῆς ἀύλου ψυχῆς μας· καὶ ϐ΄) νὰ παριστάνηται λαμπρῶς εἰς

(α) Πράξ. ις, 6.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κάκιστον κειμήλιον εἰς τοὺς ἔχοντας καὶ περιθάλποντας αὐτήν· διότι καὶ τὸν νοῦν ἐκτυφλοῖ, καὶ τὴν θέλησιν αὐτῶν διαφθείρει. Καὶ πλανῶνται λοιπὸν οἱ κακοδαίμονες εἰς τοῦ βίου τούτου τὴν ἀφεγγῆ καὶ πολυπλάνητον νύκτα ἔρημοι καὶ σκοτεινοὶ καὶ μεμονωμένοι, δίχως φύλακος ἀποσοβοῦντος τὴν ὁρμὴν τῶν ἀγρίων παθῶν, δίχως ὁδηγοῦ κατευθύνοντος πρὸς τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς, δίχως συμβούλου διορθοῦντος τὰς πλάνας τῆς διανοίας, δίχως ἐλπίδος εἰς τοὺς κινδύνους, καρτερίας εἰς τὰ δεινά, παρηγορίας εἰς τὰς θλίψεις· ἄγευστοι τῶν ἐκ τῆς θεοσεβείας εὐφροσυνῶν, ὅσαι τὴν ψυχὴν ἀναπτεροῦσι καὶ κατευφραίνουσιν εἰς τὰς ἱερὰς μυσταγωγίας καὶ τελετάς, εἰς τὰς προσευχάς, εἰς τὰς δημοτελεῖς ἑορτάς, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν γλυκερῶν καθηκόντων τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς γαλήνην τῆς συνειδήσεως· ἄμοιροι τοῦ αἰωνίου τῆς ἀληθείας φωτός, τοῦ φωτίζοντος πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· καὶ τί ἄλλο εἰ μὴ ἔ ρ η μ ο ι Θεοῦ;

Πρῶτος λοιπὸν χαρακτὴρ καὶ πρώτη βάσις τῆς εἰς τὴν γῆν ἐφικτῆς τοῦ ἀνθρώπου μακαριότητος ὑπάρχει ὁ ἀπὸ τῆς ἀσεβείας χωρισμός. Συνοικεῖ, τυχόν, πολλάκις ὁ εὐσεβὴς μετὰ ἀσεβῶν, ἢ ἄλλων ὁπωσδήποτε περὶ τὴν θείαν λατρείαν πεπλανημένων, καὶ συναγελάζεται μετ' αὐτῶν καὶ συναναστρέφεται, συνδεδεμένος ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας δεσμούς· ἀλλ' ἐν ᾧ συνδιάγει πρᾷος ἀείποτε πρὸς αὐτοὺς καὶ φιλόφρων καὶ εἰρηνικός, οὐδέποτε ὅμως συμπορεύεται μετ' αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς σκοτεινοὺς τῆς δυσσεβείας θαλάμους (α), οὐδὲ συμμετέχει τῶν περὶ Θεοῦ κακοφρόνων αὐτῶν βουλῶν καὶ δοξασιῶν. Ὁμοιάζει στάχυν εὔβλαστον καὶ εὔκαρπον, ὅστις ἀναβαίνει θαλερὸς καὶ πολύχους ἀκμάζων πλησίον ζιζανίου παραφυέντος καὶ συνακμάζοντος, οἷον αἴρας ἂν τύχῃ, ἢ ἑλλεβόρου, ἢ ἄλλης οἱασδήποτε φρυγανώδους ἢ δηλητηρίου βοτάνης. Ὡς ὁ ἀγαθὸς σῖτος, παρομοίως καὶ αὐτός, οὐδόλως διαφθείρεται, οὐδὲ νοσεῖ στερούμενος τὴν ζωτικὴν καὶ τρόφιμον ἰκμάδα τῆς εὐσεβείας, οὐδὲ νοθεύεται ποσῶς μεταλαμβάνων ἀπὸ τῆς παραπεμπούσης πονηρᾶς ποιότητος καὶ πικρίας τῶν κακοδόξων περὶ Θεοῦ φρονημάτων· ἀλλὰ πάντοτε τὴν κεφαλὴν ἀνατείνει πρὸς οὐρανόν, εὔρωστος καὶ χλοερὸς καὶ εὐθηνῶν καὶ τὸν πυθμένα τῆς ῥίζης ἔχων εὐπαγῆ καὶ βεβαίως ἐρριζωμένον εἰς τὴν εὐλογημένην ἄρουραν τῆς πατρῴας ὀρθοδοξίας, ἐν

(α) Μακάριος ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καθὼς οἱ ἰχθύες πορεύονται ἐν σκότει εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Βαρνάβα ἐπιστολ. §. 10.

Ακαδημία Αθηνών - Academy of Athens

τῶν πλειόνων. Ὅσα δὲ τῶν προσπιπτόντων ἐμπεριέχονται εἰς τοὺς νόμους (καθ' οὓς μέλλει νὰ διοικῆται ἡ Ἀκαδημία), τὸ Βουλευτήριον δὲν ἔχει οὐδὲν ἄλλο νὰ ἀποφασίσῃ, εἰ μὴ τοῦ κειμένου νόμου τὴν ἐκπλήρωσιν.

§. θ. Κατὰ ταῦτα τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Βουλευτήριον χρεωστεῖ νὰ θέσῃ ἐγγράφους νόμους τοὺς ἀρίστους, καθ' οὓς θέλει διοικεῖσθαι καθόλου ἡ Ἀκαδημία, καὶ τούτους νὰ ἐπιθεωρῇ κατ' ἔτος πρὸς ἐπικύρωσιν ἢ μεταβολήν, ὅπου χάμῃ χρεία. Τούτων δὲ τῶν νόμων ὅσοι ἀφορῶσιν εἰς τὰ περὶ τὴν εὐταξίαν καὶ διαγωγὴν καὶ τὰς ποινὰς καὶ τὰ βραβεῖα τῶν μαθητῶν, καὶ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας τῆς τῶν μαθημάτων παραδόσεως, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς ἐκεχειρίας, ἔστωσαν καταγεγραμμένοι εἰς δύο πίνακας κρεμαμένους εἰς τὸ φανερόν, τὸν ἕνα πρὸ τῆς μεγάλης στοᾶς τῆς Ἀκαδημίας τὸν δὲ ἕτερον πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ προδόμου τοῦ φέροντος εἰς τὰ οἰκήματα τῶν μαθητῶν.

§. ι. Ὅταν τύχῃ ὁποιασδήποτε προστασίας ἀνάγκη, ἢ χειρὸς ἰσχυροτέρας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν συμφερόντων τῆς Ἀκαδημίας, τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Βουλευτήριον ἀναφέρει τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Δημοσίου παιδεύσεως ἀρχήν, ἥτις ἰδιαιτέρως ὑποχρεοῦται ὑπὸ τῆς Πολιτικῆς Διοικήσεως, ἵνα ἐπαγρυπνῇ μάλιστα εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας.

§. ια. Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἀκαδημίας ἐκλέγεται καὶ ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίου παιδεύσεως ἄρχοντος ἢ λειτουργοῦ (ministre). Ἐκλέγεται δὲ ὁ ἄριστος ἐκ τριῶν ἱερέων ἀξιωματικῶν προβαλλομένων πρὸς τὸν λειτουργὸν ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Βουλευτηρίου. Ὅταν σὺν Θεῷ ἐξέλθωσι πεπαιδευμένοι ἱερεῖς ἐκ τῆς Ἀκαδημίας καὶ διδάξωσιν ἐν αὐτῇ ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος διδάσκαλοι, ἕπεται ὅτι ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτων ἔσονται οἱ προβαλλόμενοι πρὸς κυβέρνησιν αὐτῆς.

§. ιβ. Ὁ Πνευματικὸς προβάλλεται ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου εἰς τὸ Βουλευτήριον, καὶ ἐν αὐτῷ ὀνομάζεται· παριστάνεται δὲ καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς Δημοσίου παιδεύσεως ἄρχοντα. Προβάλλει δὲ τρεῖς ὁ Κυβερνήτης, καὶ ἐκλέγεται τούτων ὁ ἄριστος· αὐτοὶ δὲ οἱ προβαλλόμενοι δύνανται νὰ ὦσι καὶ ἐκ τῶν ἱεροδιδασκάλων τῆς Ἀκαδημίας.

§. ιγ. Καὶ ὁ Οἰκονόμος ὡσαύτως προβάλλεται μὲν ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, ἐκλέγεται δὲ καὶ ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ Βουλευτηρίου.

§. ιδ. Καὶ ὁ Κυβερνήτης καὶ ὁ Πνευματικὸς ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπουργήσωσιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ εἰς ἔτη πέντε. Ἐὰν εὐδοκιμήσωσι, παρακαλοῦνται ὑπὸ τοῦ Βουλευτηρίου νὰ ἀναδεχθῶσι πάλιν εἰς ἄλλα τόσα ἔτη τὸ ἐπάγγελμα. Ἐὰν δὲ ὑπουργήσωσι τρεῖς ἐφεξῆς πενταετίας καὶ ἐξέλ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΥΡΙΛΛΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Σοφολογιώτατε Σχολάρχα τοῦ ἐν Σμύρνῃ φιλολογικοῦ Γυμνασίου, καὶ Ἐντιμότατε Πρεσβύτερε καὶ Οἰκονόμε, Κύριε Κωνσταντῖνε, τέκνον ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὸν τῆς ἡμῶν Μητριότητος· χάρις εἴη τῇ αὐτῆς Σοφολογιότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Ἐλάβομεν μετὰ πόθου τὸ σταλὲν ἡμῖν υἱϊκὸν αὐτῆς γράμμα, ἐν ᾧ πλατύτερον ἐκτιθεμένη ποιεῖται τὰς ἀπαντήσεις ἐν οἷς αὐτῇ προεγράψαμεν ἰδίως. Ὅθεν ἀναγνωσθέντος ἤδη τοῦ υἱϊκοῦ αὐτῆς τούτου ἐπ' ἀκροάσει ἡμῶν τε καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπαντῶμεν αὐτῇ ἀπὸ Συνοδικῆς γνώμης, πληροφοροῦντες τῇ αὐτῆς Σοφολογιότητι, ὅτι τὸ μὲν περὶ τῆς ἱερᾶς Κατηχήσεως, ἣν ἡ αὐτῆς Σοφολογιότης ἐξέδωκε, ζήτημα, ζῆλός τις περὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ οὗτος ἴσως οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, ἐκίνησε καὶ παρέσησεν εἰς Συνοδικὴν ἐπίκρισιν καὶ διάσκεψιν· ἡ δὲ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἀξιοχρέως προνοοῦσα, καὶ περί τε τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν ὅσα τὴν ἀμώμητον ἡμῶν πίστιν ἀφορῶσιν ἐπαγρυπνοῦσα μή τις καὶ μικρὰ ζύμη ζυμώσῃ ὅλον τὸ φύραμα, (ὡς καὶ ἡ ἱερὰ αὐτῆς κορυφὴ ἐν ταύτῃ τῇ πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολῇ αὐτῆς κάλλιστα διέλαβεν) ὤφειλε πάντως ἀκροάσασθαι καὶ ἐξακριβῶσαι τοὺς περὶ τοῦ εἰρημένου ζητήματος προσενεχθέντας λόγους. Ἐπειδὴ δὲ τούτων οἱ πλείους ἄκριτοι ἀπεδείχθησαν καὶ διάκενοι, οὗτοι μὲν ἀπερρίφθησαν ὡς αὐτόχρημα ματαιολογίαι· δύω δὲ τούτων ὤφθησαν ἐπιστασίας ἄξιοι, ὅ τε περὶ τοῦ θείου Βαπτίσματος, καὶ ὁ περὶ τῶν ἀβαπτίστων ἀποθνησκόντων νηπίων τῶν ὀρθοδόξων (περὶ ὧν ἀμφοτέρων καὶ ἰδίως ἐγράψαμεν πρὸς τὴν αὐτῆς Σοφολογιότητα)· ἤδη γοῦν ἐκ τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς ἐπιστολῆς πληροφορηθέντες ἔγνωμεν ἐναργῶς, ὅτι τὸ μὲν ὑπάρχει σφάλμα τυπογραφικόν· ἀντὶ γὰρ τοῦ «εἰς τὴν τριττὴν ἀνάδυσιν καὶ κατάδυσιν» (ὡς εἶχε τὰ παρ' αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς σταλέντα πρωτόγραφα), ὁ τυπογράφος ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν στοιχείων, παρεῖδε τὴν μετὰ τὸ ἄρθρον «τὴν» ἐφεξῆς ἐπαμείβουσαν λέξιν «τριττὴν», ὅπερ ἔφθη

ὅπου ἐγεννήθη ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος (α), καὶ Νεαπόλει, τῇ Ῥωσσιστὶ Νοβογόροδα καλουμένῃ, καὶ ὕστερον ἐν Βλαδιμηρίᾳ, τὴν μεγάλην τῶν Ῥώσσων ἡγεμονεύσας ἡγεμονείαν ἐπὶ ἔτη ὀκτώ. Τὸν δὲ ἅγιον Ἀλέξανδρον νεώτατον ἔτι, ὡς δωδεκαετῆ, κατέλιπεν ὁ Πατὴρ ἐν Νεαπόλει ἡγεμόνα μετὰ τοῦ προσφιλεστάτου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου μέχρι τῆς νεανικῆς αὐτοῦ ἡλικίας (β). Ἤδη δὲ τῶν ἀθέων Τατάρων πορθούντων τὴν μεγάλην τῆς Ῥωσσίας γῆν, εὕρημα τὸν καιρὸν νομίσαντες οἱ Βάραγγοι εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου· ὠνομάζοντο δὲ Βάραγγοι τὸ πάλαι τὰ περὶ τὴν Βαλτικὴν βορειότερα ἔθνη, τὰ νῦν Σβέκοι καὶ Νορβεγοὶ καὶ Δάνοι λεγόμενα (γ). Οὗτοι λοιπὸν συμμαχή-

---

(α) Ἐγεννήθη δὲ κατὰ μὲν τὸν Τατίσσεφον (Ἱστορ. τῆς Ῥωσ. Κεφ. κγ. σελ. 423) βεβαίως τῷ 1219, κατὰ δὲ τοὺς Χρονογράφους πιθανώτερον τῷ 1220 τῇ 30 Μαΐου, καθ' ἣν ἐγεννήθη καὶ ὁ Μ. Πέτρος, ὡς σημειοῖ ὁ τὸν Βίον τοῦ Ἁγίου ῥωσσιστὶ συγγεγραφὼς καὶ τῷ 1853 ἐν Πετρουπόλει ἐκδεδωκὼς μετὰ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ εἰκόνος ἀνώνυμος συγγραφεὺς (σελ. 7). Οὗτος δὴ καὶ τῶν ἀμέσων αὐτοῦ προγόνων τὴν εὐσέβειαν ἐπαινεῖ διὰ μακρῶν, λέγων ὅτι ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ Ἱερόσλαβος μετὰ πολλοὺς ἐνδόξους καὶ καλλινίκους ἀγῶνας πρὸς ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ σωτηρίαν τῆς Πατρίδος ἀπέθανε μαρτυρικῶς ὑπὸ τῶν Τατάρων (πρβλ. τὰ ἐφεξῆς σελ.246),καὶ τοῖς Ἁγίοις π αρὰ τῶν συγχρόνων καὶ συγγενῶν ἠξιοῦτο συγκατειλέχθαι· ἡ δ' ἐνάρετος μήτηρ αὐτοῦ Θεοδοσία τὸν μοναδικὸν αἱρετισαμένη βίον Εὐφροσύνη μετωνομάσθη, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ. Πρόπαππος δ' αὐτοῦ ἦν ὁ τῷ 1219 τελειωθεὶς ἐν Κυρίῳ Ἅγιος Κωνσταντῖνος, οὗ τὴν μνήμην τῇ γ'. Ἰουλίου μετὰ τῆς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἑορτάζει ἡ Γραικορῥωσσικὴ Ἐκκλησία. (Αὐτ. σελ. 7—14. παρβλ. καὶ τὸ ῥωσσιστὶ συγγεγραμμένον Λεξικὸν Ἱστορικ. τῶν ἐν τῇ Ῥωσσ. Ἐκκλησίᾳ δοξασθέντων ἁγίων καί τινων ἀθλοφόρων τῆς εὐσεβείας, ἐπιτοπίως τιμωμένων· σελ. 158 καὶ 54. ἐν Πετρουπόλει,1836). Σημ. Ἐκδ.

(β) Κατὰ τὸν προμνημονευθέντα Ῥῶσσον Βιογράφον (σελ. 17 κ. ἑξ.) ὁ Ἱερόσλαβος τῷ 1228 ἀπεχώρησε τῆς Νεαπόλεως ἕνεκα στάσεως τῶν φιλοταράχων κατοίκων, οὓς οὐδεὶς πρὸ τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ πενταετίαν ἠδυνήθη διοικῆσαι, καταλιπὼν τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ τοῦ ἐνιαυτῷ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Θεοδώρου ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ μεγιστάνος Θεοδώρου καὶ τοῦ δικαστοῦ Ἰωακείμ. Ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ αὐτοὶ μετὰ τῆς οἰκογενείας ἠναγκάσθησαν ἐγκαταλιπεῖν τὴν ἀχαριστοῦσαν ταύτην πόλιν, ἥπερ ἔπειτα ὑπὸ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ μέχρι καὶ ἀνθρωποφαγίας συνελαθεῖσα καὶ γνωσιμαχήσασα πρεσβείᾳ τὸν Ἱερόσλαβον ἀνεκαλέσατο. Ὁ δὲ τῇ 30 Δεκεμβρίου τοῦ 1230 ἐπανελθὼν καὶ δύο σχεδὸν ἑβδομάδας μόνον διατρίψας ἐν τῇ πόλει, μετέβη εἰς Περαισλαύβην καταλιπὼν πάλιν τοὺς δύο υἱούς· καὶ ταύτην ἐννοῶν φαίνεται ἐνταῦθα ὁ ἀοίδιμος τὴν κατάλειψιν τοῦ Ἁγίου. Ἀπὸ τούτου γὰρ μέχρι μὲν τοῦ 1233 μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν μόνος μέχρι τοῦ 1240 διήγαγε τὴν Νεάπολιν διοικῶν. Σημ. Ἐκδ.

(γ) Τὸ ὄνομα Βάραγγος γνωστόν ἐστι καὶ τοῖς Βυζαντινοῖς. Οὕτως ὀνομάζει

στα τῶν ἄλλων κοινῶν σχολείων νὰ διοικῶνται ὑπὸ ἱερέων, τῶν ἐξαιρέτως διδασκάλων τῆς πίστεως (α). Τὰ ἐν τοῖς χωρίοις κοινὰ σχολεῖα μετὰ τὰς κυριωτάτας γνώσεις, ἀντὶ τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Ἰχνογραφίας, πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ ἀναγκαιότατα διὰ τοὺς γεωργοὺς μαθήματα τῆς Γεωπονίας καὶ τῆς Οἰκονομίας. Σχολεῖα Γεωπονικά, σχολεῖα Ἐμπορικά, σχολεῖα Στρατιωτικὰ καὶ Ναυτικά, σχολεῖα τέλος Τεχνικά, ἤ, ὡς λέγουσιν αὐτὰ οἱ Εὐρωπαῖοι, Πολυτεχνικὰ κτλ. θέλουσιν ἀνεγερθῆ κατὰπόλεις, Θεοῦ βοηθοῦντος, ἐν καιρῷ μετὰ καὶ Πανεπιστημίων, ὅπου θέλουσι διδάσκεσθαι τῶν Ἑλλήνων οἱ παῖδες τὰς ἀνωτέρας γνώσεις, ὅσαι εἶναι ἀναγκαῖαι εἰς τὸ ἐπάγγελμα, ὅπερ μέλλει ἕκαστος νὰ ἐπαγγελθῆ, ἐξερχόμενος τοῦ Σχολείου τοῦ κοινοῦ· ὅσοι δὲ δὲν συγχωροῦνται ὑπὸ τῶν περιστάσεων τοῦ βίου νὰ λάβωσι τελειοτέραν παίδευσιν, ἐξέρ-

---

(α) Ὁποῖοι δηλονότι πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οἱ τῶν κοινῶν γραμμάτων διδάσκαλοι πρότερον, ὅτε οἱ ἱερεῖς οὐ μόνον τὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐτέλουν μυστήρια καὶ τὰ λοιπὰ τῆς θείας λατρείας χρέη, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερὰ ἐδίδασκον γράμματα τοὺς τῶν ἰδίων ἐνοριῶν παῖδας ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν συνήθως Νάρθηξι, τά τε ἱερὰ αὐτῶν χρέη πληροῦντες ἀκριβέστερον καὶ τοῦ κυρίου κατασοχαζόμενοι τῆς διδασκαλίας σκοποῦ ἐπιτυχέστερον, ἤτοι τῆς τε πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι ἐπικρατεῖ τὸ ἐθνικὸν τοῦτο καὶ τελεσφορώτατον ἔθος καὶ τὸ τῆς διδασκαλίας σωτήριον σύστημα ἐν πλείοις χωρίοις τῆς τε μητρὸς Θεσσαλίας καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς ἐκτὸς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ πρὸς τὰς καινοτροπίας ὑπερβάλλουσα κλίσις καὶ ὁ πρὸς τοὺς ξενισμοὺς κακόζηλος ζῆλος οὔπω ἄκρατον τὸν ἔκφυλον καὶ πρὸς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα ὅλως ἀποπεφυκότα νέον τῆς διδασκαλίας εἰσήγαγον τρόπον. Τούτου δ' οὖν τὸ ἀνωφελὲς ἀλλὰ καὶ βλαβερὸν μαρτυροῦσι μὲν δυσυχῶς μονονοὺ φωνὴν ἀφιέντα τὰ τοῦ ἔθνους ἡμῶν πράγματα, ἀσμένως δὲ εἴδομεν ὁμολογοῦντα καὶ τὸν ἐν Ἰωαννίνοις εὐπαίδευτον διδάκαλον **Κ. Στέφ. Ῥάδον**, ὃς ἀξίως μὲν ἐπαινεῖ τὰ τῶν **Πατέρων** ἡμῶν κοινὰ **Σχολεῖα** καὶ θαυμάζει τὸν ὀρθὸν καὶ ὑγιᾶ νοῦν τοῦ Ἠπειρωτικοῦ (μᾶλλον δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ) λαοῦ, ὡς καλῶς αὐτὰ προορίσαντα, ὀρθῶς δὲ γνωματεύει καὶ περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν σημερινῶν (βλ. τὸν τούτου Λόγον ἐν Φιλίσορι Τομ. Β. σελ. **315**. Ἀθήνησι **1862**). Ἀπόκειται δ' αὖτη ὡς καὶ ἡ ἐν γενει τῶν ἐκπαιδευτηρίων διόρθωσις καὶ τελείωσις εἰς τὴν σύνεσιν καὶ φιλογένειαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρτισυστάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Φροντιστηρίου, οὗ τὴν εὐόδωσιν πᾶσα ἑλληνικὴ καρδία κατὰ χρέος ἱερὸν εὔχεται καὶ εὐλόγως προσδοκᾷ παρὰ τοῦ ἐνθέου ζήλου καὶ τῶν λοιπῶν ποιμαντορικῶν ἀρετῶν τῶν τεσσάρων αὐτοῦ πρωτοστατῶν, τῶν φερωνύμως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας **Πατριαρχούντων**, καὶ τῶν λοιπῶν ἐναμίλλων αὐτοῖς ποιμένων καὶ διδασκάλων. **Σημ. Ἐκδ.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ (Α΄. Πέτρ. β, 22).

Σημ. Β΄. Ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς τοῦ κυρίου Ἰησοῦ καὶ αἱ σωτηριώδεις αὐτοῦ διδασκαλίαι περιέχονται ἀκριβῶς εἰς τὰ Δ΄. Εὐαγγέλια, τὰ ὁποῖα χρεωστοῦμεν νὰ σεβώμεθα ὡς ἐντελέστατον κανόνα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς.

Σημ. Γ΄. Ἀπὸ τὴν περὶ τὸν Σωτῆρα ἄκραν φροντίδα τῆς παναγίας αὐτοῦ μητρός, ὁπότε ἦτο ἀκόμη παιδίον (α), καὶ ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ (β) καὶ τὴν μετὰ τῶν διδασκάλων συναναστροφήν του (γ) μανθάνουσιν οἱ γονεῖς μὲν νὰ ἐπιμελῶνται μὲ πολλὴν φροντίδα καὶ νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα των τὰ καλά, τὰ δὲ τέκνα νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτούς, καὶ νὰ ἔχωσι συναναστροφὰς τιμίας καὶ μετὰ σοφῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ μανθάνωσιν ἀπ' αὐτοὺς τῶν ἠθῶν τὴν χρηστότητα.

Σημ. Δ΄. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς περιετμήθη, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλας τὰς διαταγὰς τοῦ νόμου, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἦτο δοτὴρ καὶ ποιητής· ἐντεῦθεν μανθάνομεν, ὅτι πᾶς Χριστιανός, εἴτε διδάσκαλος, εἴτε οἰκοδεσπότης, εἴτε ὁποιασδήποτε τάξεως, πρέπει νὰ φυλάττῃ πρῶτος αὐτὸς ὅ,τι καλὸν παραγγέλλει καὶ συμβουλεύει εἰς τοὺς ἄλλους.

ΑΡΘΡΟΝ Δ΄.

§. κγ΄. Τὸ τέταρτον ἄρθρον τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐτελεύτησε τὴν ἁγιωτάτην αὐτοῦ ζωὴν μὲ σταυρικὸν θάνατον, καὶ ἐτάφη σωματικῶς.

Σημ. Α΄. Ἀνήκουστος ἐστάθη τῶν Ἰουδαίων ἡ πώρωσις καὶ τυφλότης· αὐτοὶ ἦσαν πεπληροφορημένοι ἀπὸ τὰς προφητείας διὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ Χριστοῦ ἔλευσιν· προεικόνιζον αὐτὸν συχνῶς εἰς τὰς ἱεροτελεστίας καὶ τὰς θυσίας των· ἔβλεπον τὰ προκηρυχθέντα σημεῖα τῆς σωτηριώδους αὐτοῦ ἐλεύσεως εἰς τὴν γῆν· εὐηργετοῦντο καθ' ἡμέραν ἀπὸ τὰ θαύματά του· ἤκουον τὴν ἁγιωτάτην αὐτοῦ διδασκαλίαν· καὶ ὅμως ἐν τούτοις οὔτε τὸν ἐγνώρισαν, οὔτε τὸν ἐδέχθησαν (δ), ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου τὸν ἀπέβαλον ὡς ψεύστην καὶ πλάνον, καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον, θάνατον ὅμως, ὅστις ἐχρημάτισεν ἡ ζωὴ

(α) Λουκ. β, 44—51. καὶ Ματθ. ιβ, 46. — (β) Λουκ. β, 51. — (γ) Εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων. αὐτ. 46. — (δ) Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ἰωάν. α, 11.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θεῷ μετέτρεψεν εἰς ΝΑΟΝ ΤΩ ἀγνώστῳ θεῷ· καὶ ταύτην τὴν ἐπίνοιαν τῆς πολυθέου δεισιδαιμονίας τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων ὀνομάζει ἰδέαν ὅσον ὑψηλὴν, τόσον ἀληθῆ, ἥτις ὅμως ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐμπνευσθῇ εἰς τὸ πνεῦμα ὅλης τῆς κοινωνίας — ὅθεν ἐχρειάσθη ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία, κτλ. κτλ. Ὥστε, ἂν ἡ ὑψηλὴ καὶ ἀληθὴς ἰδέα τῶν Ἀθηναίων ἐνεπνεῖτο καὶ εἰς ὅλης τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας τὸ πνεῦμα, τὸ μυστήριον λοιπὸν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀπέβαινε περιττόν! Ἢ τί ἄλλο νὰ συμπεράνωμεν; Ὁποῖον δὲ κἀκεῖνο! «Ἡ ἄῤῥητος τοῦ ὑψίστου Θεοῦ αὐτοαγαθότης προνοοῦσα τὴν σωτηρίαν τοῦ τελειοτέρου τῶν πλασμάτων της (ὡς ἐὰν ἦσαν καὶ ἄλλα παρὰ τὸν ἄνθρωπον πλάσματα Θεοῦ!!), γνωρίζεται εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀναλαβοῦσα ἐν ἑαυτῇ ὅλην τὴν ἀνθρώπινον φυσιν»! κτλ. Τοιαῦται (τὸ μετριώτερον εἰπεῖν) ἀκυρολογίαι φαίνονται παντάπασιν ἀλλότριαι τῆς περὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν μυστηρίων θεοπρεποῦς ἀκριβείας. Οὐδεὶς τῶν ὀρθοδόξων οὔτε φρονεῖ οὔτε λέγει τὴν αὐτοαγαθότητα ἢ ἄλλην τινά τῶν φωσφόρων τῆς Ὑπεραρχίου θεότητος ἰδιοτήτων, οἷον τὴν παντοδυναμίαν, ἢ τὴν ἀϊδιότητα, ἢ τὴν δικαιοσύνην, καὶ εἴ τινα ἄλλην τῶν θείων τελειοτήτων, ὅτι ἀνέλαβεν ἐν ἑαυτῇ τὴν φύσιν τὴν ἀνθρώπινον, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἐνυπόστατον Σοφίαν, αὐτὸν τὸν ὑπερούσιον Λόγον τοῦ Πατρὸς ὁμολογοῦμεν καὶ πιστεύομεν προσλαβόντα τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην διὰ τὴν τοῦ παραπεσόντος πλάσματος σωτηρίαν (α). Ἄλλαι δὲ φράσεις πάλιν ἀπόζου-

---

(α) Οὕτως ὁ θεῖος Παῦλος ὠνόμασεν οὐχ ἁπλῶς δύναμιν Θεοῦ καὶ σοφίαν, ἀλλὰ Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν, καὶ Θεοῦ Σοφίαν (Α. Κορ. α, 24). Ἐκ δὲ τούτου καὶ ὁ θεῖος μελῳδὸς ὁ Δαμασκηνὸς ἐθεολόγησε τὸ μελισταγὲς ἐκεῖνο ἀσμάτιον, «Σοφία, λόγος καὶ δύναμις, υἱὸς ὢν τοῦ Πατρὸς καὶ ἀπαύγασμα — Χριστὸς ὁ Θεὸς δυνάμεις λαθών, ὅσας ὑπερκοσμίους, ὅσας ἐν γῇ, καὶ ἐνανθρωπήσας ἀνεκτήσατο ἡμᾶς κτλ. (Κανόν. εἰς Χρ. γέν. ᾠδ. α). Ὅθεν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου τρανώτατα περὶ τούτου θεολογεῖ λέγων «Οὐχ οὕτω Σοφία καὶ Δύναμις τοῦ Πατρός ἐστιν ὁ Υἱός, ὡς ΥΙΟΣ, ἢ ΛΟΓΟΣ. Υἱὸς μὲν γὰρ καὶ Λόγος οὕτως ἐστὶ τοῦ Πατρός, ὡς μὴ ὄντος αὐτοῦ (τοῦ Πατρὸς) Υἱοῦ, μηδὲ Λόγου. Σοφία δὲ καὶ Δύναμις ὁ Υἱὸς οὕτως ἐστὶ τοῦ Πατρὸς, ὡς καὶ αὐτοῦ (τοῦ Πατρὸς) σοφίας καὶ δυνάμεως ὄντος. — Σοφία γάρ ἐστιν ἐκ σοφίας καὶ δύναμις ἐκ δυνάμεως, ὥσπερ Θεὸς ἐκ Θεοῦ, καὶ φῶς ἐκ φωτός. Λέγεται δὲ τοῦ Πατρὸς σοφία καὶ δύναμις ὁ Υἱὸς, ὡς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πρὸς τοὺς Σμυρναίους.

Δὲν ἀμφιβάλλει, νομίζω, οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς φρονίμους, ὦ φίλοι Σμυρναῖοι, ὅτι ἀρχὴ καὶ θεμέλιον τῆς τοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονίας εἶναι τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας ἡ ὀρθὴ καὶ νόμιμος ἀγωγὴ καὶ παιδεία· διότι δι' αὐτῆς ἐντυπόνονται εἰς τὴν ἁπαλὴν ἀκόμη ψυχήν του τῆς ἀρετῆς οἱ τύποι, οἵτινες ἔπειτα δι' ἔργων ἐκφραζόμενοι, τὴν κοινὴν εὐτυχίαν τῆς πολιτείας ἀποτελοῦσι.

Πρώτιστον δὲ μάθημα τῆς ὀρθῆς τῶν παιδίων ἀνατροφῆς ποῖον ἄλλο δικαιότερον ἐμπορεῖ νὰ γείνῃ, εἰμὴ ἡ κατήχησις καὶ διδασκαλία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως; Τόσον εἶναι σφιγκτὰ συνδεδεμένη μετὰ τῆς θρησκείας ἡ ἠθική, ὥστε δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἔθνος ἀνθρώπων, τοῦ ὁποίου τὰ ἤθη δὲν ἐχαρακτηρίσθησαν καὶ ἐμορφώθησαν ἀπὸ τὰ περὶ Θεοῦ φρονήματά του. Ἀλλὰ ποία ποτὲ ἠθικὴ δύναται νὰ γείνῃ ἢ τελειοτέρα, ἢ ἀληθεστέρα, παρὰ τὴν ὑπὸ τῆς ὑψίστης καὶ θειοτάτης εὐαγγελικῆς πίστεως διδασκομένην καὶ διὰ τῆς θείας χάριτος προκόπτουσαν καὶ τελεσφορουμένην; Δι' αὐτῆς ἐμφυτεύεται εἰς τῶν νέων τὰς ψυχὰς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, τὸ θεμέλιον πάσης σοφίας, καὶ τὸ πρὸς τοὺς νόμους σέβας, ὅλων τῶν ἀγαθῶν πράξεων ἡ πηγή, καὶ ἡ βάσις τοῦ ὀρθοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς ὁσιότητος· πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον ἡ θεόπνευστος ἐκκλησιαστικὴ Σοφία κηρύττει τρανῶς (α), ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἔξω φιλοσόφων οἱ φρονιμώτεροι, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τῆς φυσικῆς θεογνωσίας τὸ φῶς, ἐζήτουν νὰ εὕρωσιν εἰς τὴν κατ' αὐτοὺς θρησκείαν (β).

(α) Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ... ἐν τῷ νόμῳ κυρίου μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων — καὶ πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. Ψαλμ. α, 1—3. Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; ἐν τῷ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου. Ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου συνῆκα, διὰ τοῦτο ἐμίσησα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας. Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου. Ψαλμ. ριη, 9. 104. 105. — (β) Διδάσκειν οὖν δεῖ τοὺς νέους ἐξ ἀρχᾶς τάν τε θεῶν τιμὰν καὶ τὰν τῶν νόμων· ἐκ τῶνδε γὰρ φανερὸν ἂν εἴη, ὅτι πᾶν ἔργον ἀνθρώπινον καὶ βίος ὁσιότητός τε καὶ εὐσεβείας μεθέξει, αἴκ' ὀρθοπλοιεῖ. Κλειν. Πυθαγ. παρὰ Στοβ. λόγ. ά. σελ. 9.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

φοντες νὰ προφθάσωσιν. Οὗτοι δὲ πάλιν τὸν μὲν νοῦν ὀλίγον ὠφελοῦνται, ὡς προσέχοντες μᾶλλον νὰ γράψωσι φράσεις, ἢ νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὸ νόημα τῶν διδασκομένων· τὸ δὲ σῶμα πολλάκις βλάπτονται, καὶ στεροῦνται πολλοὶ τὴν ὑγείαν ἐκ τῆς βιαίας ἐγκύψεως καὶ στενοχωρίας περὶ τὸ γράφειν. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς γραφῆς δὲν προέρχεται οὐδὲν τέλειον οὐδὲ καλόν, ἀλλὰ συῤῥαφὴ λέξεων ἀθλία καὶ συγκεκομμένη καὶ δυσανάγνωστος. Ὥστε τὸν ταλαίπωρον μαθητὴν διαδέχεται μετὰ τὸ μάθημα κόπος ἄλλος τοῦ προτέρου ἀηδέστερος, νὰ διαλύσῃ μαντεύων πολλάκις τὰς ὅσας ἐχάραξε στενογραφῶν μονοκονδυλίας, καὶ ἀναγινώσκῃ καὶ διορθόνῃ μεταγράφων ἐπιπόνως, ὅσα προέγραψε τυφλὰ καὶ σκοτεινὰ καὶ ἡμαρτημένα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα συμβάλλουσι πρὸς τὴν διδακτικὴν μέθοδον, γινώσκουσι καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οἱ ἀγαθοὶ διδάσκαλοι, πεπληροφορημένοι ὄντες ἀκριβῶς ὅτι τὸ πρώτιστον μέσον πρὸς ἀποτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, ἤτοι τῆς ὀρθῆς τῶν παίδων καὶ νέων ἐκπαιδεύσεως, ὑπάρχει ἡ περὶ τὴν τῶν μαθημάτων παράδοσιν κακίστη ἀμεθοδία. Εἰς ἐμὲ δὲ ἂς συγχωρηθῇ νὰ ἐπιμνησθῶ ἓν ἔτι ἀναγκαιότατον περὶ τὴν διδακτικὴν μέθοδον, ἀποβλέπων ἰδίως εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς Θεολογίας. θ) Εἰς ὅλα τὰ διδακτικὰ βιβλία πρέπει νὰ ἐπανθῇ οὐχὶ μόνον τάξις ἀρίστη καὶ μέθοδος, ὡς προείπομεν, ἀλλὰ καὶ ἡ κατ' Ἀριστοτέλην πρώτη τοῦ λόγου ἀρετή, ἡ σαφήνεια, ἥτις ἂν καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἐπιστήμην, πολὺ πλέον ἀπαιτεῖται εἰς τὴν τῶν θείων λόγων διδασκαλίαν καὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀλήθειά ἐστιν· αἰωνία ἀλήθεια, ἥτις δὲν πρέπει νὰ συσκιάζηται καὶ συγκρύπτηται κατ' οὐδένα τρόπον. Λέγομεν δὲ τοῦτο, διότι ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Δυτικοῖς, Θεολογικά τινα βιβλιάρια συντομώτατα, τῶν κεφαλαίων μόνων τῆς πραγματείας περιεκτικά, καὶ δυσνόητα, καὶ σκοτεινά, ἅτινα δίδοντες οἱ διδάσκαλοι εἰς τοὺς τῶν Θεολογικῶν Συσσιτίων τροφίμους, φυλάττουσι μυστικὴν τὴν λοιπὴν περὶ ταῦτα ἑρμηνείαν, ἀποταμιεύοντες αὐτὴν εἰς τὰς παρ' αὐτοῖς ὀνομαζομένας ἐσωτερικὰς καὶ ἐσωτερικωτάτας ἀκροάσεις ἢ συλλόγους (collegia privata, privatissima)!! Τοιαῦται κρυψίνοοι καὶ λαθραῖαι διδασκαλίαι ἁρμόζουσιν οὐχὶ βέβαια εἰς Θεολογικὰ Συσσίτια καὶ γνησίων χριστιανῶν ἀκροάσεις, ἀλλ' εἰς κρύπτας σκολιὰς καὶ σκοταίας τινὰς συνόδους, ὅπου διδάσκονται μυστήρια τῆς ἀνομίας καὶ ζοφώδους κακίας ὄργια. Ἀλλὰ τοὺς μὲν τοιούτους κρυφιοδιδασκάλους ἀφίνομεν νὰ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ζώνην Ἀκολουθίας· ἐφ' ᾧ καὶ ἐξητήσατο τὴν σύνθεσιν τῶν τε τριῶν προσομοίων πρὸς τὸ **Ποίοις** εὐφημιῶν εἰς τὸν ἑσπερινὸν καὶ ἑνὸς Ἀπολυτικίου πρὸς τὸ Τοῦ λίθου σφραγισθέντος. Ἔτυχε δὲ τῆς εὐσεβοῦς αἰτήσεως τῇ **12** Ἰανουαρίου τοῦ **1856**, ὅτε ἀποστέλλων αὐτῷ ταῦτα, «Ὑπήκουσα, ἔγραφε, τέλος εἰς τὴν ἀδελφικὴν Αὐτῆς αἴτησιν, συντάξας τὰ εἰς τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον τρία Προσόμοια πρὸς τὸ **Ποίοις** εὐφημιῶν. Καὶ ὁμολογῶ μὲν τὸ ἔν τισιν ἀρρύθμον αὐτῶν καὶ τὴν ἄλλην ταπεινότητα καὶ ἀφέλειαν· ἀλλ' ἐτόλμησα, ἵνα μὴ φανῶ παρήκοος· εἰ δέ τι καλὸν εὑρεθῇ ἐν αὐτοῖς καὶ κριθῶσιν ἄξια τῆς ἐκδόσεως, ἔργον καὶ τοῦτο τῶν ὑμετέρων εὐχῶν. Ἔχετε ἐνταῦθα γεγραμμένα τὰ τροπάρια. Ἀπολυτίκιον δὲ ἕτερον παρὰ τὸ ἀρχαῖον οὐκ ἐτόλμησα συντάξαι· ἀλλὰ καὶ παρακαλῶ, ἵνα μόνον ἐκεῖνο τὸ τελειότατον διατηρηθῇ (δύο δ' Ἀπολυτικίων τίς ἡ χρεία;), καθὼς καὶ τὸ Κοντάκιον μετὰ τοῦ ἐκφραστικωτάτου Οἴκου». Ὅτι δ' ἐκομίσατο αὐτά, αὐτὸς γράφει χάριτας ὁμολογῶν ἐν τῇ ἀπὸ **18** Αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου. Ἀλλ' ἐκδοῦναι τὰς ἀκολουθίας οὐχ' οἷος τ' ἐγένετο κατὰ τὴν εὐχὴν αὐτοῦ ὁ ἀρίζηλος Ἰάκωβος, ὅσον γ' ἐμὲ εἰδέναι. Τὰ δ' εἰς τὸν ἅγιον Ἀντώνιον (τὸν παρὰ τοῖς Ῥώσσοις Ἀντωνῖνον, ὡς ὑποσεσημείωται) ἐποίησε τῷ **1856**, χαριζόμενος τῇ εὐλαβεῖ ἐφέσει τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ γνωστοῦ ἐπὶ παιδείᾳ ἐξ ἄλλων τε πολλῶν καὶ καλῶν, καὶ ἐξ ἧς τῷ **1859** συνέγραψε διατριβῆς «Περὶ τῶν ἐν τῷ Ἀθήνῃσι Ῥωσσικῷ Ναῷ ἀνασκαφῶν», τῆς ἐκδεδομένης ἐν τῷ Β'. Τόμῳ τῶν «Ἀγγελιῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας», τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίνου, τοῦ μέχρι μὲν τοῦ **1860** τὴν ἐν Ἀθήναις Ῥωσσικὴν ἐκκλησίαν ἀξίως ποιμάναντος, νῦν δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ πνευματικὰ μετὰ ζήλου οὐχ' ἧττονος τελοῦντος. Τὸ δέ, τέλος, εἰς τὸν Ἑλκόμενον ἐξητήσατο παρ' αὐτοῦ περὶ τὸ **1840** ὁ μακαρίτης Παροναξίας Ἱερόθεος. **Σημ. Ἐκδ.**

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

§. ις. Τῆς δὲ τῶν μάγων προσκυνήσεως καὶ μνείαν ἐτησίως ἡ Ἐκκλησία ποιεῖται κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῶν τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων· οὐχὶ διότι ἀνέκαθεν ἐνομίσθη ὅτι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν κυρίαν τῶν γενεθλίων ἡμέραν ἦλθον οἱ μάγοι, ἀλλὰ μᾶλλον διότι καὶ τῶν μάγων ἡ προσκυνησις ἐθεωρεῖτο συμπεσοῦσα μετὰ δύο χρόνους ἀκριβῶς κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς γεννήσεως ἡμέραν (ὅθεν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν μνημονεύεται ἡ εἰς Αἴγυπτον φυγὴ τοῦ Κυρίου, καὶ πάλιν μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, τῇ εἰκοστῇ ἐννάτῃ Δεκεμβρίου, ἡ μνήμη τῶν πρώτων ὑπὲρ Χριστοῦ σφαγέντων νηπίων θυμάτων). Ἴσως δὲ καὶ οὐδεμίαν ἱστορικῆς χρονολογίας ἔνδειξιν ἐμφαίνει κυρίως ἡ διωρισμένη ἐνιαύσιος ἡμέρα τῆς ἀναμνήσεως τῶν συμβεβηκότων τούτων, ἁπλῶς δὲ καὶ μόνον μνήμης χάριν ἐτάχθη καὶ τούτων ὁ καιρὸς συνάμα μετὰ τῆς ἑορτῆς, ὡς συμφυῶν δηλονότι καὶ συνεχομένων μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν τοῦ Κυρίου Γενεθλίων (α).

§. ιζ. Οἱ νεώτεροι ἐτόλμησαν εἰπεῖν καὶ τῶν μάγων τὰ ὀνόματα ὡς ἐκ παραδόσεως δῆθεν καὶ εἰς αὐτοὺς μετωχετευμένα (β)· ἀλλὰ τοιαύτην παράδοσιν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία παρὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων οὐδεμίαν παρέλαβεν. Οὐδὲ τὰ λοιπὰ τὰ κατὰ τοὺς πιστοὺς μάγους ἱστορούμενα γνωρίζει, ὅτι δηλαδὴ ἐβαπτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ, καὶ ὅτι ἐμαρτύρησαν ἔν τινι πόλει τῆς Ἀραβίας (οἱ δὲ πάλιν Ἀρμένιοι διατερον· περὶ οὗ προείπομεν σελ. 379) διετῆ τὴν εἰς Αἴγυπτον λέγει διατριβήν· «Συνάγεται (λέγει) ἐκ τῆς ἀφίξεως τῶν μάγων καὶ τῆς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἐπανόδου ἔτη δύω. — Ἐπανῆλθεν (ἐκ τῆς Αἰγύπτου) ὁ Ἰωσὴφ μετὰ τοῦ παιδίου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ὄντος τετραετοῦς». σέλ. 69. 70.

(α) Βλ. Νικοδήμ. Συναξαρ. εἰς τὴν κε Δεκεμβρ. τόμ. α. σελ. 4 4.

(β) Μελχιώρ, Γάσπαρ, Βαλτάσαρ, ἢ κατ' ἄλλους, Μαγαλάτ, Γαλγαλάτ, Σαρακίμ, ἢ καὶ κατὰ τρίτους ἄλλους μᾶλλον ῥωτακίζοντας παρὰ λαβδακίζοντας ὀνοματοθέτας Ἄτωρ, Σάτωρ, Παράτωρ (βλ. Drusij not in Critic. Sacr. εἰς Ματθ. 6, καὶ Casaubon Exercit. in Annal. Baron. ii. xxi Calmet Diss. de Magor. ador.) Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης ὅλας ὀργυιὰς παραλλαττούσης ἀσυμφωνίας τῶν ὀνομάτων φαίνεται καὶ ἡ πιστὴ τῆς παραδόσεως βεβαιότης! Πλὴν ἀλλὰ τὰ πρῶτα μάλιστα ὀνόματα καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Δυτικοῖς φαίνονταί πως κοινότερον ἀποδεδεγμένα· διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα δύω, καὶ μάλιστα τὸ Γάσπαρ πολλαχοῦ συνειθίζονται ὡς κυριωνυμίαι. Καὶ αὐτὴν δὲ τῶν ἁγίων μάγων τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦσιν οἱ Δυτικοὶ κατὰ τὴν ς' Ἰανουαρίου, τὴν ὁποίαν (καὶ μάλιστα οἱ Γερμανοὶ) ἑορτὴν τῶν τριῶν βασιλέων ἐπονομάζουσιν. Ὅθεν καὶ ὁ ἡμέτερος Ἀθηνῶν Μελέτιος (Ἐκκλ. ἱστορ. Τόμ. α. σελ. 38) ἀκρίτως ἐνίοτε τὰ τῶν ξένων ἀντιγράφων, κατὰ τὴν έ Ἰανουαρίου γενομένην τὴν προσκύνησιν τῶν Μάγων ἱστόρησε. Περὶ τῆς τῶν τριῶν Μάγων ἑορτῆς βλ. Frid. Spanhemium

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐπιτέτνουσιν εἰς τὴν ἀκρίβειαν. Καὶ γίνεται καὶ ὧδε τὸ αὐτό, ὅπερ ἔλεγε καὶ ἡ ς, Σύνοδος ἐπικυροῦσα τὴν ἀκρίβειαν τοῦ περὶ τοῦ βαπτίσματος κανόνος τῆς περὶ τὸν Κυπριανὸν Συνόδου· «ἐπισφραγίζομεν (φησὶ Καν. 6) καὶ τὸν ὑπὸ Κυπριανοῦ τοῦ γενομένου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἄφρων χώρας καὶ μάρτυρος καὶ τῆς κατ' αὐτὸν Συνόδου ἐκτιθέντα κανόνα, ὃς ἐν τοῖς τῶν προειρημένων προέδρων τούτοις, καὶ μόνον κατὰ τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ἔθος ἐκράτησεν».—Αὐτὴ δὲ ἡ ς'. Σύνοδος (ὡς καὶ ἡ Ῥωμαίων τότε Ἐκκλησία) ἐχρήσατο τῇ συγκαταβάσει τῶν καιρῶν ἀπαιτούντων πρὸς τοὺς προειρημένους αἱρετικοὺς ἐπιστρέφοντας (βεβαπτισμένους ὅμως κατὰ τὸν τύπον).

Τούτων οὕτως ἐχόντων τί ἂν εἴποιμεν, ὦ θεοφιλεστάτη κορυφή; Πῶς ἔσται θεραπεύσιμον τὸ πρᾶγμα; Ἐμοῦ δὲ θράττουσι τὴν καρδίαν κἀκεῖνοι οἱ λογισμοί. α) Εἴπερ ὁ προσερχόμενος τῇ Ἐκκλησίᾳ στέργει ὁλοψύχως καὶ γνησίως πάντα τὰ δόγματα καὶ μυστήρια τῆς ὀρθοδοξίας, ἀναθεματίζει δὲ πάσας τὰς αὐτῷ πατρίους κακοδοξίας, πῶς ἔπειτα κρατεῖ ὡς ὀρθήν, τὴν περὶ τὸ βάπτισμα (τὴν βάσιν τῆς πίστεως) κακουργίαν; Εἰ γὰρ ἀποστολικὸν καὶ γνήσιον τὸ τῆς, ᾗ προσέρχεται, ἐκκλησίας, νόθον ἄρα τὸ τῆς, ἣν κατέλιπεν· ἑκάτερα δ' οὐκ ἂν εἶεν ὀρθά. Ἓν γὰρ ὁμολογεῖ βάπτισμα, καὶ μίαν πίστιν. β) Εἴπερ ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχεται τὸν λίβελλον τοῦ προσιόντος, ἐν ᾧ πάσας τὰς προτέρας αὐτοῦ κακοδοξίας οὗτος ἀναθεματίζει, πῶς ἂν ἀποδέξαιτο τὴν περὶ τὸ βάπτισμα τούτου καινοτομίαν, μίαν οὖσαν τῶν ἀναθεματιζομένων κακοδοξιῶν;

Ταῦτα τὸν νοῦν μου ταράσσει, καὶ πρὸς τὴν χριστοφόρον σου ψυχὴν

στήθεϊ χόλον βλέπων τὸν συγγραφέα (ὡς ποιοῦσιν ἐν πολλοῖς οἱ τῷ Προκοπένῃ κατόπιν ἀκολουθοῦντες) υἱοθετήσαντα τὰς Ῥωμάνας καὶ Προτεσταντίους δόξας πρὸς δικαίωσιν τοῦ παπικοῦ βαπτίσματος. Καθυποβάλλω δὲ τὸ Σχεδάριον εἰς τὸ κριτήριον τῆς θεοφιλοῦς σου θεμιστοσύνης, κἂν δόξῃ τῆς λευκῆς ἀνάξιον, ἀπερρίφθω που μετὰ τῶν ἀχρήστων. Ἴσως δὲ καλὸν κἂν μένῃ παντελῶς ἀκοινοποίητον κτλ.» Τὴν δὲ ταύτης παραλαβὴν ἀναγγέλλων διὰ τῆς ἀπὸ 3 Μαΐου 1850 ἐπιστολῆς αὐτοῦ ὁ καλὸς φίλος «Περὶ τῆς Διατριβῆς, ἔγραφεν, ἐξ ἧς σπουδαῖα ἔμαθον πάμπολλα, σκέπτομαι εἰσέτι μή τι πέμψω αὐτὴν εἰς τὸν ἱερὸν Ἀνατόλιον ἢ οὔ. Κλίνω δὲ μᾶλλον εἰς τὸ διακοινῶσαι πρὸς αὐτὸν τὴν ἀπάντησιν. Οἶδα γάρ, ὅτι φιλεῖ τὴν ἀλήθειαν ὁ ταπεινόφρων οὗτος ἱεράρχης, καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

οἰκονομίαν ἀντιλογίας καὶ δυσχερείας, ἀναλαβόντες πάλιν τὸ καὶ παρ' αὐτοῖς ἀνέκαθεν πατροπαράδοτον καὶ ἀποστολικὸν (ὅπερ καὶ νῦν εἰσέτι κύριον καὶ γνήσιον ἀποδέχονται καὶ καθομολογοῦσιν), ἀφέντες χαίρειν τὰ καινοτομηθέντα καὶ βαθύτερον (οἴμοι!) τὸ σχίσμα ποιήσαντα καταχύματα καὶ ῥαντίσματα; Ταῦτα δὲ κρατοῦντες καὶ μετ' αὐτῶν ἀξιοῦντες εἰσελθεῖν εἰς τὸ πλήρωμα τῆς ὀρθοδοξίας, ἄλλο τι ποιοῦσιν ἢ εἰσωθοῦσιν αὐτοὺς οὐχ ὡς ἀλλοδαπεῖς πολιτογραφουμένους, ἀλλ' ὡς αὐτόχρημα νομοθέτας ἀλλοτρίων θεσμῶν εἰς τὴν μίαν καὶ μόνην ἡμῶν πατρίδα, τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν; «Ὁ λελουμένος (φησὶν) οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἢ τὴν κεφαλήν, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος»· οὕτως ἡμεῖς λελουμένοι ἐν Χριστῷ φοροῦμεν τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τοῦ βαπτίσματος, ὃν ἐφόρουν πάλαι καὶ αὐτοί. Νῦν δὲ τὸ καιριώτατον λατινικὸν σχίσμα πολλαχῶς καὶ κατ' αὐτὴν μάλιστα τὴν ὕλην τοῦ ἡμετέρου βαπτίσματος διαφέρει οὐ μόνον τῷ λόγῳ τῆς τοῦ ὕδατος ποσότητος (ἀντὶ κολυμβηθραίου εἰς ὀλίγας ἀπεσταλαγμένου σταγόνας, περὶ ὧν καὶ αὐτοὶ μεριμνῶσιν οἱ ῥαντισταί, καθὰ προσεσημείωται. σελ. 437. σημ. 6), ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλας διαφοράς. Οὔτε γὰρ ἔλαιον ἅγιον ἐπιχέουσι σταυροειδῶς (ὡς τὸν διὰ σταυροῦ τοῦ Κυρίου θάνατον σημαῖνον) εἰς τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ τῆς κολυμβήθρας (πρὸ δὲ καὶ ὅλως εἰς χρῆσιν παρ' αὐτοῖς κολυμβήθρα;), καθὼς ἀνέκαθεν ἡ ἐκκλησία παρέλαβεν. Ἅλατι δὲ τὸ κατ' αὐτοὺς εἰς τὸ βάπτισμα προπαρεσκευασμένον ὕδωρ ἁλίζουσιν (ὡς λέγομεν ἐν τοῖς ἑξῆς §. κς. ια). Πρὸς τούτοις οὔτε τοῖς πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἐξορκισμοῖς προτελοῦσι τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸ βάπτισμα, οὐδὲ τὴν φοβερὰν ἐκείνην συνθήκην «ἀποτάσσεσθαι μὲν τῷ Σατανᾷ, συντάσσεσθαι δὲ τῷ Χριστῷ» τρὶς αὐτὸν ὁμολογῆσαι, οὔτε τὴν καλὴν τῆς πίστεως (τὸ Πιστεύω) ὁμολογίαν τρὶς ὁμολογῆσαι κελεύουσιν, οὔτε τῷ μυστικῷ ἢ ἐφορκιστῷ ἐλαίῳ πρὸ τοῦ βαπτίσματος αὐτὸν χρίουσιν (βλ. καὶ §. κα, 8). Ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὸ βάπτισμα ἐξελθόντα αὐτὸν χρίουσι θείῳ μύρῳ, οὔτε τῶν ἀχράντων μυστηρίων μεταδιδόασι κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν, ἀλλ' ἀμφότερα ταῦτα μετὰ χρόνους ἀναβάλλουσιν, ὡς ὀψόμεθα παρακατιόντες. Καινοτομοῦσι δὲ καὶ περὶ τὸν τύπον τῆς ἐπικλήσεως. Ἀντὶ γὰρ τοῦ βαπτίζεται (τριτοπροσώπως) κτλ. λέγουσιν «ἐγώ σε βαπτίζω» (καὶ οὕτως ἀντέχονται τῆς φράσεως, ὥστε ἄν τις ἄλλως εἴπῃ ἢ «ἐγὼ σὲ βαπτίζω», ἄκυρον ἔσται τὸ βάπτισμα). Παράτολμος ἐγωϊσμὸς καὶ ἐναντίος τοῦ «αὐτὸς (ὁ Χριστὸς) ὑμᾶς βαπτίσει» (Ἰωάν. β), ὡς αὐτὸς ἐνεργῶν διὰ τοῦ ἱεροῦ λειτουργοῦ. ς) Εἰ τοὺς κλινικοὺς καί τι

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ντίον πρὸς τὴν πατροπαράδοτον ἡμῶν εὐσέβειαν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν τάξιαν, εἶναι καρπὸς τοῦ Σχίσματος καὶ τῆς ἐκ τούτου καινοτομίας, καὶ τοῦτον τὸν σκόπελον πρέπει ν' ἀποφεύγῃ ὁ συντάκτης τοῦ περὶ τῶν δικαίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συντάγματος. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι πρὶν ἐκδώσῃ τὸ βιβλίον, θέλει καθυποβάλλειν αὐτὸ ἐξ ἅπαντος εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἁγίας Συνόδου.

β) Ποιμενικὴ ἢ Πρακτικὴ Θεολογία, ἥτις διδάσκει κατ' ἐποχήν, πῶς ὁ πνευματικὸς ποιμὴν μέλλει νὰ ἐκτελέσῃ τὸν χυριώτατον τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ὑπηρετεῖ, σκοπόν, ὅστις εἶναι ἡ διάπλασις τῶν ποιμαινομένων χριστιανῶν διὰ κατηχήσεως καὶ λιπαρᾶς διδασκαλίας καὶ παραινέσεως ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ἐν πάσαις περιστάσεσιν, ἐν εὐπραγίαις, ἐν δυστυχίαις, ἐν εἰρήνῃ, ἐν πολέμῳ, ἐν ζωῇ, ἐν θανάτῳ, καὶ κατὰ μόνας καὶ δημοσίως, καὶ εἰς οἰκίας καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς ἄρχοντας καὶ πρὸς ἀρχομένους, καὶ πρὸς πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας χριστιανούς, ἵνα μορφωθῇ ἐν αὐτοῖς ὁ Χριστός. Καὶ τοῦτο τὸ μάθημα διδάσκεται καθ' ἡμέραν.

γ) Ῥητορικὴ τοῦ Ἄμβωνος, τοῦτ' ἔστιν οἱ κανόνες τῆς καθόλου Ῥητορικῆς τέχνης ἐφηρμοσμένοι εἰς τὴν τοῦ Ἱεροκήρυκος, καθ' οὓς οὗτος μέλλει νὰ φιλοτεχνῇ τὰς Διδαχάς, ἀποφεύγων ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Ἄμβωνος πᾶσαν βέβηλον καὶ λέξιν καὶ φράσιν καὶ ἔννοιαν καὶ χειρονομίαν, καὶ πάντα ὅσα σμικρύνουσι καὶ καταισπῶσι τὸ ὕψος τῶν θείων ἐννοιῶν, ὡς ἀκράτως κοσμικὰ καὶ χαμαίζηλα καὶ πρέποντα μᾶλλον εἰς τὸ δικανικὸν βῆμα ἢ καὶ εἰς τὴν θυμέλην τοῦ θεάτρου. Συγχρόνως θέλουσι γυμνάζεσθαι οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς σύνθεσιν λόγων ἐκκλησιαστικῶν, οὕστινας θέλουσι καὶ ἀπαγγέλλειν πρὸς διάπλασιν τῆς φωνῆς καὶ τῶν τοῦ σώματος σχημάτων πρῶτον μὲν εἰς τὸ ἀκροατήριον, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν

σύμφωνον πρὸς τὸ πολιτικόν, καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐπεκύρουν τοὺς κανόνας τοὺς Ἐκκλησιαστικούς. Ἡ δὲ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἤρξατο μετὰ ταῦτα νὰ μεταμορφόνῃ τὰ ἑαυτῆς δικαιώματα καὶ νὰ παριστάνῃ αὐτὰ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῶν νόμων τῶν πολιτικῶν. Ἄλλαι ἐκκλησίαι καθυπέβαλον καὶ ὑπέταξαν κατὰ πάντα τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον εἰς τὸ πολιτικόν. Καθ' ἕκαστον ἔθνος ἂς συνθέτῃ τὸν κώδηκα τῶν νόμων αὐτοῦ ὅπως θέλει· ἀλλὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου γένους ὁ πολιτικὸς Κώδηξ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι θέλει εἶναι σύμφωνος καὶ εἰς τὸ ἑξῆς πρὸς τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Νομοκάνονα, κατὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς εἰς τοὺς αἰῶνας ἁγίας Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ διασώζεται ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καί τι ἀνθρωπικώτερον. Διότι πρόπαππον ὁ Ἅγιος ἔσχε τὸν μακάριον Βλαδιμῆρον τὸν Μονομάχον, καὶ προμάμμην τὴν ἀοίδιμον θυγατέρα τοῦ Αὐτοκράτορος Μονομάχου, καὶ ἔτι παλαιοτέραν Ἄνναν τὴν Πορφυρογέννητον. Διὸ καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν Ἀκολουθίαν ἀσθενῶς μὲν καὶ οὐ κατ' ἀξίαν, ἀλλὰ προθύμως καὶ μετ' εὐλαβείας συντάξαντες, καθοσιοῦμεν αὐτὴν εἰς τὴν φιλοστοργοτάτην ἡμῶν Μητέρα καὶ τροφὸν καὶ εὐεργέτιν, τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἵνα διὰ τῆς ἁγίας αὐτῆς ἐπικυρώσεως καὶ εὐλογίας δοξολογῆται ὁ Ἅγιος καὶ ἑλληνιστὶ κατὰ τὴν λ΄ Αὐγούστου, οὐ μόνον ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ Ῥωσσικὸν εὐσεβέστατον Κράτος κειμέναις Ἐκκλησίαις τῶν Γραικῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν φιλτάτην καὶ πολυπόθητον ἡμῶν Πατρίδα, τὴν καλλίστην Ἑλλάδα.

Μέχρι τοῦ νῦν ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία οὐκ ἐτόλμα διὰ τὸν βαρὺν τῆς μισοχρίστου τυραννίας ζυγὸν δοξολογῆσαι παῤῥησίᾳ τοὺς τῆς Ῥωσσίας Ἁγίους, καὶ μάλιστα τὸν θεῖον Ἀλέξανδρον τὸν Νευαῖον, ὡς ὁμώνυμον τοῦ ἤδη τρισευδαιμόνως μοναρχοῦντος ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α΄. Τοιαύτη ἑορτὴ καὶ πανήγυρις εἴπερ ἐγίνετο, ἠδύνατο ἐξαγριῶσαι ἐπὶ πλέον τὸν ὠμὸν τῆς Ἑλλάδος τύραννον, ὅστις ὑπόπτως ἔχων πάντοτε πρὸς τὸν μετὰ τῆς Ῥωσσίας σύνδεσμον τῶν Ἑλλήνων, ἐζήτει καὶ ἐν αὐταῖς αὐτῶν ταῖς θρησκευτικαῖς τελεταῖς ἀφορμήν, ἵνα καταθλίψῃ αὐτούς (α). Ἀλλ' ἤδη κατὰ τὴν σὺν Θεῷ

τινα σώζονται τεθησαυρισμένα μάλιστα εἰς τὸ Κίεβον, πλὴν τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πολλῶν παλαιῶν καὶ θαυματουργῶν ἁγίων εἰκόνων, καὶ ἐν Κιέβῳ καὶ ἐν τῇ ῥηθείσῃ Μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ ἐν Μόσχᾳ καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς πόλεσι τῆς μικρᾶς καὶ τῆς μεγάλης Ῥωσσίας φυλαττομένων, πλὴν πολλῶν ἑλληνικῶν ὅπλων, ἃ φυλάττονται μάλιστα ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Μόσχας, εἴδομεν ἐν τῷ ἐν Μόσχᾳ πρώην τῆς Ῥωσσίας Πατριαρχείῳ καὶ πολυτιμότατα ἱερὰ ἄμφια, μίτρας καὶ σάκκους μαργαροχρυσοκεντήτους καὶ πολυσταύρους, ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Κωνσαντινουπόλεως τοῖς Ποιμενάρχαις Ῥωσσίας δεδωρημένους. Τινὲς δ' αὐτῶν φέρουσιν ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν «Οἱ ἱερεῖς σου Κύριε ἐνδύσονται δικαιοσύνην». Ἐν ἄλλοις δ' ἐστὶ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἑλληνιστὶ ὁλόκληρον, πρὸς παντοίαν προφύλαξιν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ῥώσσων ἀπὸ τῶν ἀδιακόπων καὶ πολυσχιδῶν τοῦ σχίσματος ἐπιβουλῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐν Νεαπόλει (Νοβογόροδα) Ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας σώζεται τὸ λευκὸν ἐπανωκαλύμαυχον, ὃ πρῶτον ἔστειλε δῶρον ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος πρὸς τὸν κατὰ τὸ 1332 ἀποθανόντα Ἀρχιεπίσκοπον Νοβογοροδίας Βασίλειον μετὰ τῆς ἐφεξῆς ἐπιγραφῆς «Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον» κτλ.

(α) Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης διὰ τὴν μεγάλην Αὐτοκρα-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πλοῦ τῶν Ἀθηναίων (ὡς ἐκ τῆς ἀστρολογίας δηλονότι), ὅθεν καὶ σπεύδων ἵνα διαφύγῃ τὴν ἔξοδον (ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὑπῆρχεν εἷς τοῦ καταλόγου) ὑπεκρίνατο μανίαν (α). Ταύτης τῆς μαντικῆς ἢ γενεθλιακῆς ἀστρολογίας ὑπάρχουσι καὶ τὰ Μανέθωνος ἐπιγραφόμενα Ἀποτελεσματικά, καὶ ἄλλα ματαιόσχολα καὶ ἐκδεδομένα καὶ εἰσέτι ἀνέκδοτα (β).

§. ια. Ἄλλοι δέ τινες τῶν ἀρχαίων, οἱ φρονιμώτεροι, τὸν πολὺν τῆς γενεθλιαλογίας ἀποξέσαντες ὕθλον, ἀπεδέχοντο τοὺς ἀστέρας οὐχὶ ποιητικοὺς καὶ ἀποτελεσματικοὺς τῶν μελλόντων, ἀλλὰ μόνον προσημαντικούς· καὶ τοιαύτην ἀστρολογίαν ἢ ἀστεροσκοπίαν ἀσκοῦντες ἐτεκμαίροντο ἐκ τῶν ἀστέρων μελλούσας τινὰς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπισήμους μεταβολάς, οἷον γεννήσεις καὶ θανάτους βασιλέων, καὶ πολέμους καὶ ἄλλα τοιαῦτα (ὁποῖα καὶ νῦν οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς ἐπιτολῆς τῶν κομητῶν μάλιστα προφοιβάζουσιν). Ἀλλὰ τὴν μὲν προῤῥηθεῖσαν ἀσεβῆ καὶ πολυάσχολον τῶν γενεθλιακῶν ἀστρολόγων ματαιότητα ἐξεσύριξαν καὶ αὐτοὶ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων οἱ δοκιμώτατοι, καταχλευάσαντες ὡς δεισιδαιμονίαν καὶ πλάνην ἀγυρτικήν (γ)· κατεδίκασε δὲ λαμπρῶς καὶ τῆς θείας Γραφῆς ἡ ἀλήθεια (δ), καὶ πάντες οἱ θεῖοι τῆς Ἐκκλησίας πατέρες ἐξεκήρυξαν ἐκ τοῦ πληρώματος τῶν πιστῶν (ε).

(α) Αἰλιαν. ποικ. ἱς. ιγ. 12. — (β) Τούτων ὁ Φαβρίκιος (Biblioth. Graec. L. III c. 20) μνημονεύει, ἐν οἷς καὶ Μαξίμου (τοῦ περὶ καταρχῶν ποιητοῦ), ὅπου σώζονται κεφάλαια ἐκ τῶν ἄστρων μαντευτικὰ περὶ ξενιτείας, περὶ γάμου, περὶ νόσων, περὶ δραπετῶν κτλ. τοῦτ' ἔστιν, εἰ δεῖ ξενιτεύειν ἢ γαμεῖν, πῶς νόσους ἰᾶσθαι, πῶς δραπέτας εὑρίσκειν, κτλ. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ Ἀστραμψύχου Λαξευτήριον, τὸ Περσιστὶ καλούμενον ῥάμπλιον ἢ ῥέμπλιον (ἀστρολογία Περσικὴ, συνήθης καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις). Καὶ ἄλλα δὲ φαίνονται τοιαῦτα παλαιᾶς φλυαρίας ἀνάμεστα βιβλιάρια· ἐκ τῆς γενεθλιαλογικῆς μωροσοφίας ἔμεινε καὶ εἰς τὴν συνήθη γλῶσσαν ἡ παροιμία «εἰς καλὸν (ἢ κακὸν) ἄστρον ἐγεννήθη» (ὅθεν εὐτυχεῖ, ἢ δυστυχεῖ).

(γ) Οἷον Εὔδοξος, Ἀρχέλαος, Κάσσανδρος, Σκύλαξ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς (Cicer. de Diuinat. L. II. 42), Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς (πρὸς Μαθηματ. ε), Πλωτῖνος (Ἐννεαδ. Β. γ, ι), κτλ. — (δ) Ἡσαΐ. μζ. Ἱερεμ. ι, 12.

(ε) Κλήμεντ. Ἀναγνωρ. θ. 19. Βαρδησάνης παρ' Εὐσεβίῳ Εὐαγγ. προπαρ. ς. 169. Ὠριγέν. εἰς Γενέσ. α. Μ. Βασιλ. εἰς Ἑξαήμ. ὁμιλ. ς. Χρυσόστ. ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ καὶ εἰς Ματθ. Ὁμ. ς. (πρβλ. καὶ Τομ. 6. σελ. 753. ι. 32. ια, 553. ζ. 728 καὶ ιϐ. 380). Μεθόδ. Συμποσ. παρθ. σελ. 117. Κύριλλ. Ἀλεξ. κατὰ Ἰουλ. ε. — Διόδ. Ταρσ. παρὰ Φωτ. κώδ. σχγ. καὶ Σειρ. εἰς Ὀκτάτ. Τόμ. Α. σελ. 31. κ. ἑ. πρβλ. τῆς ς, Οἰκουμ. Συνόδ. καν. ξα. Λαοδ. λς. Ἀγκύρ. κδ. Μ. Βασιλ. ξε, οϐ. πγ. βλ. καὶ Ἐπιφ. περὶ μέτρ. ιε. Σωζόμ. Ἐκκλ. ἱστ. γ. 5.

καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ἐν ταῖς ἀνωτέρω μνημονευθείσαις περικοπαῖς, ἀπογόνους ἢ μαθητὰς τοῦ χρησμῳδοῦ Βαλαὰμ λέγοντες τοὺς Μάγους, φανερὸν ὅτι καὶ τούτους αὐτοὺς ἐκ γῆς Χαλδαίων ἐνόμιζον, ἢ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἐλθόντας εἰς Βηθλεέμ. Παῖδας Χαλδαίων εἶπε τοὺς Μάγους καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (α). Καὶ τῶν εἰς τὴν Θεοτόκον κεχαριτωμένων Οἴκων ὁ ποιητὴς παῖδας Χαλδαίων αὐτοὺς ὀνομάσας, προσέθηκε καὶ ὅτι «ὑπέστρεψαν ἐκ Βηθλεὲμ εἰς τὴν Βαβυλῶνα» (ε). Ὡσαύτως δὲ καὶ Κοσμᾶς πάλιν ὁ μελῳδὸς ἔψαλε τὴν θυγατέρα (τοῦτ' ἔστι τὴν πόλιν) τῆς Βαβυλῶνος πέμπουσαν εἰς τὴν Σιὼν τοὺς δωροφόρους μάγους (γ). Ὅτι δὲ ἡ Βαβυλὼν πρωτεύουσα τῆς Χαλδαίων γῆς ἢ Ἀσσυρίας, φανερόν. Ἀλλ' ὅμως οἱ πλεῖστοι τῶν Πατέρων ἐκ Περσίας τοὺς Μάγους ἱστόρησαν (δ), ὡς ἐπὶ τῶν Περσῶν δηλονότι σοφῶν κυριολεκτουμένης τῆς μάγος ἐπωνυμίας. Πλὴν ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐκ τῆς Ἀσσυρίας ἢ ἐκ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας τοὺς μάγους εἰπόντων ἡ γνώμη φαίνεται ἀπίθανος· διότι μάγοι μὲν ἦσαν καὶ εἰς τὴν Ἀσσυρίαν καὶ ἀλλαχοῦ (καθὼς προϊστορήσαμεν). Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μεταξὺ Βαβυλωνίας καὶ τῆς ἐρήμου Ἀραβίας καὶ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου χώρα τῶν Χαλδαίων, ἡ Μεσοποταμία, κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἰουδαίας (ε). Ἀλλὰ καὶ ἡ Εὐδαίμων Ἀραβία ὡσαύτως πρὸς ἀνατολὰς κεῖται τῆς Ἰουδαίας· ὅθεν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Εὐφράτου κατοικοῦντας ἅπαντας ἀνατολικοὺς ἐκάλουν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἀνατολὰς καὶ γῆν ἀνατολῶν, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ (ζ). Οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ θεῖος Εὐαγγελιστής, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς Ἰουδαίας τὴν τῶν Μάγων χώραν θεωρῶν, εἶπε περὶ αὐτῶν ὅτι ἦλθον ἐξ Ἀνατολῶν. Ἀλλὰ καὶ τὸ

(α) Γρηγ. Ναζ. ἐν τοῖς ἀπορρήτ. λόγ. ς. — (β) Οἴκ. Θ, καὶ Ι.

(γ) Καν. εἰς Χρ. Γέν. ᾠδ, η. τροπ. 2 καὶ 3.

(δ) Μ. Ἀθανάσ. Λογ. περὶ ἐνανθρωπ. Τ. Α. σελ. 66. Χρυσόστ. εἰς Ματθ. Ὁμιλ. ζ. σελ. 104. καὶ η. σελ. 120. Κύριλλ. Ἀλεξ. εἰς Ἡσ. Δ. Μ. Βασιλ. εἰς τὴν Χρ. Γέννη. Θεόδωρ. Ταρσ. ἔνθ' ἀνωτ. Θεοφύλ. εἰς Ματθ. 6. Εὐθύμ. Ζυγαδ. αὐτ. καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἄλλοι τε καὶ Calmet Diss. de Magor. adorat. καὶ Vossius Oper. T. VI. p. 69. πρβλ. Suicer. Thess. Eccles. Tom. 2. pag. 283. Wolfij Curae. phil. et crit. T. 1. pag. 27.

(ε) Βλ. Plin. Hist. Nat. L. VI. 28.

(ζ) Γενέσ. κε, 6 καὶ 18. Ἰὼβ α, 3. Ἱερεμ. μθ. 28. βλ. καὶ Olai Celsij Hist. erud. Arab. c. 2. καὶ Schleusner Lexic. Nov. Test. Tom. 1. p. 190. πρβλ. καὶ Calmet ἔνθα ἀνωτερω.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

62, καί ὁ Χριστός μας ὁ κλεινὸς (σελ. 67), καὶ τὸ βαρύτερον, ὁ Χριστός, τοῦ πατρός του ὁ πιστὸς (σελ. 63), καὶ τὸ ἄῤῥητον καὶ δυσσεβέστατον, Ἰησοῦς τῶν ἀνθρώπων ὁ κλεινός (σελ. 62). Ταῦτα δὲ σημειοῦντες, δὲν καταδικάζομεν τὸν θεοφιλέστατον καὶ ὀρθοδοξότατον Ἐπίσκοπον ὡς ἄλλο τι φρονοῦντα ἢ διδάσκοντα διάφορον παρὰ τὰ δόγματα τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, ἄπαγε! ἀλλὰ μόνην ψέγομεν τὴν ἀπροσεξίαν, μεθ' ἧς ἐπραγματεύθη περὶ τῶν θειοτάτων πραγμάτων, ὡς ἄνθρωπος ἀμελέτητος τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῆς ἀκραιφνοῦς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας, ἐν ᾗ καὶ ἐνετράφη καὶ ἐνεγήρασε καὶ διαλάμπει τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. Ἀπολογούμενοι δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἁγιωτάτου αὐτῆς κλήρου, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου τοῦ γεραροῦ Ἐπισκόπου, διακηρύττομεν πρὸς πάντας καὶ Ἕλληνας καὶ μὴ Ἕλληνας ὅτι, πολλῶν καὶ ποικίλων διδακτικῶν τῆς εὐσεβείας συγγραμμάτων, παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων, ἀποκειμένων εἰς τὸν πάμπλουτον θησαυρὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τῶν Ἑλλήνων φιλολογίας, οὐδὲν ἄλλο μέχρι σήμερον ἀνεφάνη (ἀλλ' οὔτε σὺν Θεῷ τοῦ λοιποῦ θέλει ἀναφανῇ) τοσοῦτον ἀλλόκοτον καὶ παράτολμον καὶ οὕτω πλημμελῶς ἐξυφασμένον, ὅσον τὸ παρὸν στιχούργημα. Καὶ φαίνεται ἄρα καὶ τοῦτο τὸ σύνταγμα δεῖγμα τῆς ἐν τῇ ἐπαναστάσει καὶ μετέπειτα παντοδαπῆς ταραχῆς τῆς Ἑλλάδος, ὅπου εἶδεν ὁ ἥλιος ἡρωϊκὰς ἀνδραγαθίας καὶ ἀειμνήστους ἀρετὰς ἀναμίκτους μετὰ παντοίων ἐμφυλίων κακῶν, καὶ τὰ θεῖα θαύματα διαλάμποντα μεταξὺ τῆς ἀνθρωπίνης διαστροφῆς καὶ κακοπραγίας. Τελειοῦμεν τὴν ἐπίκρισιν, ζητοῦντες τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς τοῦ ἁγίου Ἐπισκόπου, καὶ παρακαλοῦντες τὴν ἱερὰν αὐτοῦ κορυφὴν ἵνα, λύσας τὸ τῶν στίχων μέτρον καὶ φυγὼν τὴν ἐξωλεστάτην ὁμοιοκαταληξίαν, ἀποδώσῃ τὸ πόνημα πεζογραφικῶς, ἀποξέσας πᾶν εἴ τι παρεισέδυ νόθον καὶ περιττὸν καὶ ἐπιδεικτικῆς κενοσπουδίας γέννημα, καὶ ἐκφράσας τὴν ἱστορικὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως διδασκαλίαν ἁπλῶς καὶ ἀπερίττως καὶ μετὰ τῆς πρεπούσης εὐκρινείας καὶ καθαρότητος, ὁποῖα καὶ ἄλλα τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν πραγματευόμενα ἐκκλησιαστικὰ συντάγματα πλουτοῦμεν πολλά, καὶ ἐκδεδομένα, καί τινα ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις ἀνέκδοτα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ νικήσας, τὸ στέφος ἔσχε τῆς ἀφθαρσίας, Χριστῷ πρεσβεύων ὑπὲρ ψυχῶν ἡμῶν.

Δόξα. Καὶ νῦν. Χαῖρε πύλη Κυρίου.

Εἰς τὴν ς. Ὠδὴν Κοντάκιον.

Ὁ ὑψωθείς.

Τὸν φαεινὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀστέρα, καὶ τροπαιοῦχον τοῦ Χριστοῦ στεφανίτην, Ἀντώνιον γεραίρομεν πιστῶν ἡ πληθύς. Οὗτος γὰρ ἠρίζευσε θαυμαστῶς ἐν τοῖς ἄθλοις, καὶ Χριστῷ προσήγαγε δῆμον ὅλον συνάθλων. Μεθ' ὧν Θεοῦ τὴν δοξαν ὁρῶν ἐν οὐρανοῖς, αἰτεῖται τοῖς ἐν κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Ἐξαποστειλάριον.

Τοῖς μαθηταῖς.

Χριστέ, Θεὲ καὶ Κύριε, ταῖς λιταῖς Ἀντωνίου, τοῦ σοῦ μεγαλομάρτυρος, καὶ τῶν τούτου συνάθλων, ῥῦσαι λαόν σου παντοίων θλιψεων καὶ κινδύνων. Στόρεσον, παντοδύναμε, τῶν ἀγρίων κυμάτων τὰς προσβολάς, τῶν τῇ ἐκκλησιᾳ προσαρράσσόντων, ἣν ἐξ ἐθνῶν ἠγορασας αἵματί Σου τιμίῳ.

Θεοτόκιον ὅμοιον.

Ὅρος ποτὲ ἐώρακε κτλ.

Τροπάριον εἰς τὴν ἁγίαν Εἰκόνα τοῦ Ἑλκομένου.

Ἦχος β. Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου.

Ἑλκόμενόν σε, Κύριε, πρὸς τὸ πάθος τοῦ Σταυροῦ, ὁρῶντες προσκυνοῦμέν σου τὴν ἄχραντον μορφήν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Βουλήσει γὰρ ηὐδόκησας σαρκὶ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα σώσῃς τὸν κόσμον σου ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Δόξα τῇ εὐσπλαγχνίᾳ σου, Σωτήρ· δόξα, πανάγαθε, τῇ μακροθυμίᾳ σου· δόξα, παμβασιλεῦ, τῇ συγκαταβάσει σου (α).

(α) Τῶν τροπαρίων τούτων τὰ μὲν εἰς τὸν ἅγιον Ἰάκωβον συνέταξεν ὁ ἀοίδιμος κατὰ φιλικὴν αἴτησιν τοῦ μακαρίτου Ἰακώβου τοῦ Ῥακετόσσης, οὗ ἡ μνήμη θάλλει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπ' ἀγαθοεργίαις. Ἔχων γάρ, ὡς ἔγραφεν ἐν τῇ ἀπὸ 30 Ὀκτωβρίου 1855 ἐξ Ἰασίου ἐπιστολῇ αὐτοῦ, τὴν εἰς τὸν Ἀδελφόθεον Ἀκολουθίαν χειρόγραφον ὑπὸ τοῦ ἀκαμάτου Νικοδήμου συμπεπληρωμένην (ἣν καὶ εἶχεν ἐκδοὺς ἐκεῖνος ἐν Βενετίᾳ, ὡς ὑποσημειοῦται ἐν τῷ Συναξαριστῇ. Ὀκτωβρ. κγ), ἠβούλετο ἐξ εὐλαβείας ἐκδοῦναι αὐτὴν ἰδίαις δαπάναις μετὰ τῆς εἰς τὴν ἁγίαν

κατάραν, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τὴν κατάραν τοῦ νόμου, καὶ νὰ εὐλογηθῶσιν ὅλοι οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες κατὰ τὴν πρὸς Ἀβραὰμ ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ (α). Ὁ ἐσταυρωμένος Ἰησοῦς τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς σταυρώσεώς του πρὸς τὸ ἑσπέρας κατεβιβάσθη ἀπὸ τὸν σταυρὸν ὑπὸ Νικοδήμου καὶ Ἰωσὴφ τοῦ ἐξ Ἀριμαθαίας, καὶ ἐτάφη εἰς μνῆμα καινόν (β). Τοῦτο εἶναι ἡ πληρεστάτη βεβαίωσις τοῦ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέθανε τῷ ὄντι σωματικῶς.

Σημ. Β΄. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρώθη τὸ τριακοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐπὶ Τιβερίου καίσαρος Ῥώμης, ἡγεμονεύοντος εἰς τὴν Ἰουδαίαν τοῦ Ποντίου Πιλάτου, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει τὸ ἅγιον Σύμβολον διὰ τρεῖς αἰτίας· ἀ) διὰ νὰ βεβαιωθῇ καὶ διὰ τῆς χρονολογίας ἡ ἀλήθεια τῆς ἱερᾶς ἱστορίας· β΄) διὰ νὰ φανῇ ἡ πλήρωσις τῆς τοῦ Ἰακὼβ προφητείας περὶ τοῦ ὅτι ἔμελλον νὰ χάσωσι τὴν κυριαρχίαν των οἱ Ἰουδαῖοι, ὑποταχθέντες εἰς τὸν ζυγὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας· γ΄) διὰ νὰ ἀποδειχθῇ σαφέστατα ἡ ἀθωότης τοῦ ἀναμαρτήτου Ἰησοῦ, ὅτι ἀπέθανεν οὐχὶ ἀκρίτως ἀπὸ τὸν ὄχλον, ἀλλ' ἐξετασθεὶς ἔμπροσθεν ἄλλου φύλου κριτοῦ, ὅστις ὡμολόγησε παῤῥησίᾳ, ὅτι δὲν εὗρεν οὐδεμίαν αἰτίαν εἰς αὐτόν (γ).

Σημ. Γ΄. Τρία τινὰ πρέπει νὰ σημειώσωμεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ· ἀ) ὅτι ὑπέμεινε τὰς ὀδύνας τῶν ἁγίων του παθῶν ἑκουσίως, καὶ ἔπαθε μόνον σωματικῶς ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐχὶ ὡς Θεὸς ἀπαθής· β΄.) ὅτι ἔπαθεν ἀθωότατος ὤν· γ΄.) ὅτι ἔπαθεν ὑπομονητικώτατα μετ' ἄκρας ὑπακοῆς μὲν πρὸς τὸν Θεόν, ἀγάπης δὲ πρὸς τοὺς ἐχθρούς του. Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν, ὅτι καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως πρέπει νὰ ὑπομένωμεν τὰς θλίψεις, καὶ μάλιστα ὅταν πάσχωμεν ἀναιτίως καὶ μετ' ἀθωότητος, προσέχοντες πάντοτε νὰ μὴ περιπέσωμεν εἴς τινα μεγάλην ἁμαρτίαν, ὥστε νὰ παιδευθῶμεν δικαίως δι' αὐτήν.

§. κδ΄. Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀληθὴς θυσία, διὰ τῆς ὁποίας κατηλλάγημεν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὅσοι πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον μεσίτην δικαιοῦνται καὶ σώζονται.

Σημ. Α΄.) Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι θυσία, διότι αὐτὸς προσ-

(α) Γαλάτ. γ, 13—14. «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα (γέγραπται γάρ, Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου), ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».— (β) Ἰωάν. ιθ, 38—42. Λουκ. κγ, 50. Μάρκ. ιε, 46. Ματθ. κζ, 59.—(γ) Ἰωάν. ιθ, 6.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν εὐχήν· καὶ ταῦτα κατὰ γνώμην αὐτοῦ τοῦ Ἰακώβου καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οἵτινες ὀλίγῳ πρότερον ἐπέστειλαν «τοῖς ἐξ αὐτῶν πεπιστευκόσι μηδὲν τοιοῦτο (νομικὸν) τηρεῖν» (Πράξ. κα, 12—25). Οὕτως ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν «ἐγίνετο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσῃ» (1. Κορινθ. θ, 20). Ἀλλὰ ταῦτα τὰ τοῦ Παύλου καὶ τῶν Ἀποστόλων (οὐ χωρὶς θείας βουλῆς) εἰς τοὺς ἐκ περιτομῆς πεπιστευκότας πρόσκαιρα καὶ κατὰ τόπους οἰκονομήματα (καὶ ταῦτα οὐ καινοτομηθέντα, ἀλλ' ὡς λείψανα τῆς, ἐν ᾗ ἦσαν τεθραμμένοι, καὶ ἤδη ἐκλειπούσης τοῦ νόμου σκιᾶς ἐνδοθέντα) πῶς ποτε δικαιώσουσι τὰς εἰς αὐτὸ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος ἐναντίον τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καὶ πάσης τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ὑπὸ μοχθηρᾶς καὶ παρεισάκτου διδασκαλίας ἀθέσμως εἰσφθαρείσας καινοτομίας; Ἢ μὴν καὶ χρόνος καὶ τόπος καὶ πρόσωπα καὶ παντοῖαι περιστάσεις ἀπαιτοῦσι πολλάκις παρὰ τῶν ἀποστολικῶς κυβερνώντων τὴν Ἐκκλησίαν ὑπένδοσίν τινα καὶ πρὸς καιρὸν συγκατάβασιν ἐν οὐ καιρίοις πράγμασιν ἐκκλησιαστικοῖς, ὅταν τὰ τοιαῦτα τὴν μέχρις ἀπογνώσεως ἐνίοτε χωροῦσαν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν θεραπεύοντα καὶ παραμυθοῦντα μηδόλως παραβλάπτωσι τὸ κράτος τῆς εὐσεβείας. Οὕτω καὶ σοφὸς ἰατρὸς ὑπενδοὺς τῷ νοσοῦντι περί τινας κούφας ὀρέξεις ἀνοηταίνοντι οὔτε τὴν ἰδίαν ἐλυμήνατο τέχνην, καὶ τὸν νοσοῦντα περὶ τὴν χρῆσιν τῶν σωτηρίων φαρμάκων ἀνέδειξε προθυμότερον. Πολλάκις δὲ καὶ πρὸς ὑπεκφυγὴν ὁρμῆς τινος, ῥοθίας φερομένης παρὰ τῶν σκευωρούντων κατὰ τῆς ἀληθείας, ὁ τῆς οἰκονομίας ὠφέλησε λόγος, οἷα καὶ νηὸς κυβερνήτης μικρὸν πλαγιάσας παρῆλθε τὸ κῦμα. Ἀλλ' ἔχει καὶ ἡ οἰκονομία τοὺς ἰδίους ὅρους καὶ τὰ μέτρα τῶν πραγμάτων, καὶ τοὺς καιρούς, ἀτάραχον εἰς τὸ διηνεκὲς καὶ ἀστασίαστον καὶ ὁλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν διατηροῦσα, μήποτε λίαν οἰκονομοῦσα παρανομήσῃ, καὶ τὰς πρὸς καιρὸν ἐνδόσεις αὐτῆς καὶ συγκαταβάσεις ὡς κυρίας παραστήσῃ καὶ ἰσοσθενεῖς τῆς ἀφ' ἧς συγκατέβη ἀκριβείας τῶν θείων νόμων. «Εἰ γάρ (φησὶν ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος εἰς Γαλάτ. ε, 11), Εἰ γὰρ περιέτεμε καὶ Παῦλος τὸν Τιμόθεον, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν· ἄλλο δὲ τὸ περιτεμεῖν, καὶ ἄλλο τὸ κηρύσσειν περιτομήν. Οὐ γὰρ εἶπεν (ὁ Παῦλος) εἰ περιτομὴν εἰργασάμην, ἀλλ' εἰ κηρύσσω περιτομήν· ὁ γὰρ κηρύσσων δογματίζει δεῖν ἀεὶ τοῦτο γίνεσθαι, ὡς ἁπλῶς καλόν· ὁ δὲ κατ' οἰκονομίαν ποιήσας τι, οὐχ ὡς ἁπλῶς καλὸν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ταύτης τῆς πόλεως, ἣν μνημεῖον τῆς ἡμῶν εὐσεβείας καὶ τρόπαιον ἄλητον τῶν ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ κατορθωμάτων σου καθιδρύσαμεν. Σὺ δὲ καὶ ταύτην περίσωζε, καὶ πᾶσαν πόλιν τῶν Ὀρθοδόξων, τοὺς ἐχθροὺς τῆς εὐσεβείας ἀοράτως καταπροπούμενος». Τοιαῦτα εἰπών, καὶ τὴν λάρνακα εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἱερέων ἀποθέμενος, αὐτὸς τῆς ἱερᾶς προηγεῖτο πομπῆς. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν ἐν Πετρουπόλει περικαλεστάτην τοῦ Ἁγίου Μονήν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος πρότερον εἰς δόξαν τῆς παναγίας Τριάδος καὶ μνήμην τοῦ Ἁγίου τὸ πρῶτον κτισθεῖσαν, καὶ δι' αὐτὸ Νευαίαν ἄχρι καὶ σήμερον ὀνομαζομένην, κατέθεσαν ἐν αὐτῇ τὸν Ἅγιον ἐν ἔτει **1724**, μηνὸς Αὐγούστου λ', καθ' ἣν οἱ εὐσεβεῖς Ῥῶσσοι τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ Ἁγίου πανηγυρίζουσι, καὶ τῆς μετὰ τῶν Σβέκων καλλινίκου ἐκείνης εἰρήνης ποιούμενοι συγχρόνως τὴν ἀνάμνησιν (α).

Ἡ δὲ ἀοίδιμος Αὐτοκρατόρισσα Ἐλισάβετ ἡ Πετρίς, τοῦ μεγάλου Πατρὸς αὐτῆς ἀκολουθοῦσα τοῖς ἴχνεσιν, ὃς εἶχε κατεσκευασμένην τὴν λάρνακα τοῦ Ἁγίου ὅλην ἀργυρᾶν, πρώτη (τῷ **1752**) καθιέρωσεν εἰς τὸν Ἅγιον τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἀργυρῶν τῆς Σιβηρίας μετάλλων, στήσασα δύω τρόπαια εὐμεγέθη περὶ τὴν σορὸν τοῦ ἁγίου, καὶ λυχνίας, καὶ κηροστάσια, τὰ πάντα ἀργυρᾶ, ὡς ἀπὸ τρισχιλίων καὶ ἑξακοσίων ἀργυρίου λιτρῶν, κάλλιστον εὐσεβείας ἀνάθημα, καὶ διὰ λεπτουργίαν καλλιτεχνίας ἐπισημότατον. Ἡ δὲ ἀοίδιμος Αἰκατερίνα ἡ Β'. ἀνήγειρε (τῷ **1790**) καὶ διὰ πολλῶν ἀναθημάτων καὶ εἰκόνων καὶ σκευῶν πολυτιμοτάτων ἐκόσμησε τὸν νῦν μεγαλοπρεπέστατον καὶ βασιλικὸν τῷ ὄντι Ναόν, ἐν ᾧ ἐτέθη τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ Ἁγίου, καὶ κεῖται μέχρι σήμερον δεξιὰ τῷ εἰσιόντι. Ὡσαύτως καὶ Παῦλος ὁ ἀοίδιμος Αὐτοκράτωρ διὰ πολλῶν καὶ

(α) Ἡ τοῦ μεγάλου Πέτρου ἀοίδιμος σύζυγος καὶ εὐσεβεστάτη πάσης Ῥωσσίας Αὐτοκρατόρισσα Αἰκατερίνα ἡ Α', τὴν μνήμην τοῦ ἐν ἥρωσιν ἁγιωτάτου τιμῶσα, καὶ εὐχὴν τοῦ ἀνδρός, ἣν οὐκ ἔφθασε τελέσαι, ἀναπληροῦσα, διέταξε (τῷ **1725**) τάγματος ἱππικοῦ παράσημον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Νευαίου, ταινίαν ἐρυθρὰν μετὰ πολυτίμου σταυροῦ καὶ ἀστέρος, ἵνα βραβεύωσι δι' αὐτοῦ οἱ εὐσεβέστατοι τῆς Ῥωσσίας Αὐτοκράτορες τοὺς ἐπισήμους κατ' ἀρετήν. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ τάγμα προσέθηκε συνήθως καὶ τὸν καλὸν ἱματισμὸν κατὰ τὸ **1732** ἡ εὐσεβεστάτη Αὐτοκρατόρισσα Ἄννα ἡ Ἰωαννίς. Καὶ ἔκτοτε δι' αὐτοῦ τοῦ καλλίστου βραβείου, ὡς καὶ δι' ἄλλων τοιούτων, ἡ θεοστήρικτος Αὐτοκρατορία τῶν Ῥώσσων, γεραίρει βραβεύουσα τοὺς ἀξίους, ζῆλον ἀρετῆς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐμπνέουσα, πρὸς δόξαν τοῦ Ἁγίου καὶ κοινὴν τῆς Πατρίδος ὠφέλειαν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γεγονυίας ὀλίγας διορθώσεις εἰσενεγκόντες, καὶ τὴν Συνοδικὴν ἐπιστολὴν προτάξαντες δι'οὓς ἔφθημεν εἰπόντες λόγους (σελ. 16). Ἐγένετο δὲ καὶ ἰδία ἡ ταύτης τύπωσις κατὰ παράκλησιν φίλων.

Δευτέραν δὲ πραγματείαν ἐτάξαμεν τὸ Σχέδιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας διὰ τοὺς Ἕλληνας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ χρόνου, τῆς ἀφορμῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς τε συντάξεως καὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ εἰρήκαμεν τὰ εἰκότα (σελ. 223). Εὐθὺς δ' ἐν ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ Σχεδίου (σελ. 134, 137) ἐκτέθεινται οἱ λόγοι, οἵτινες τόν τε ἀείμνηστον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ι. Καποδίστριαν εὐεπηβόλως τὴν σύστασιν Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας τῶν προυργιαιτάτων ὑπολαβεῖν ἐποίησαν καὶ τὸν ἀοίδιμον ἡμῶν πατέρα περὶ τὸ ταύτης Σχέδιον πονῆσαι παρώτρυναν, «χρέος γλυκύτατον, ὡς αὐτός φησιν, ἐκπληροῦντα πρὸς τὴν φιλόστοργον ἡμῶν πατρίδα καὶ εὐμενεστάτην τροφὸν καὶ διδάσκαλον καὶ εὐεργέτιδα Ἑλλάδα, τὸ φίλτατον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα» (σελ. 137). Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο μικρὸν τεκμήριον τῆς ἀληθείας τῶν ἐμβριθῶν ἐπιταφίων λόγων τοῦ σοφοῦ Μιχαὴλ Σχινᾶ, ὅτι «καὶ πόρρω διὰ τὰς περιστάσεις ἀπῳκισμένος ὁ Οἰκονόμος οὐκ ἐτρύφα ὅλως, ἀλλ' ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος εἰργάζετο καὶ γράφων καὶ λέγων καὶ ἄλλως ἐνεργῶν καὶ διανοούμενος» (α). Οὐκ ἔστι δὲ τὸ Σχέδιον τοῦτο ἡ πρώτη ἐκείνου ὑπὲρ τῆς Ἀκαδημίας προσφορά, ἀλλὰ καὶ κατ'αὐτὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας τὰς ἀρχὰς ἠγωνίζετο ὁ ἀοίδιμος πρὸς παρασκευὴν τῆς συστάσεως τοῦ εὐαγοῦς τούτου σπορείου, ἀφ' οὗ καλῶς καταρτισθέντος ἔμελλον διασπαρῆναι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα τὰ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους μάλις' ἐκτρέφοντα καὶ ἐνισχύοντ' ἀγαθὰ σπέρματα. Τότε γὰρ τὸν μακαρίτην Μάνθον Ῥιζάρην ὑπὸ φιλοπατρίας ἄκρας φλεγόμενον κἀν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι αὐτοῦ (ἔστι δὲ αὕτη ἓν τῶν τεσσαράκοντα τοῦ Ζαγορίου χωρίων, Μονοδένδριον καλούμενον) Ἀκαδημίαν συστήσασθαι βουλευόμενον, ὁ ἀοίδιμος παρακληθεὶς ἵνα συντάξῃ τὴν διαθήκην αὐτοῦ, ἐν ᾗ τὸ πλεῖστον τῆς περιουσίας ὑπὲρ αὐτῆς ἔμελλε διαθέσθαι, ἀνέπεισεν αὐτὸν ἵνα ἐν ἐκείνῃ μὲν Ἑλληνικὸν ἱδρύσῃ Σχολεῖον, Ἐκκλησιαστικὴν δὲ Ἀκαδημίαν ἀνεγείρῃ ἐν τῇ μελλούσῃ πρωτευούσῃ τῆς ἐλευθερουμένης Ἑλλάδος, συνεισενεγκὼν πρῶτον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. Ἐκείνου δὲ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος προώρως, ὁ ἀδελφὸς καὶ κληρονόμος

(α) Λόγ. Ἐπικηδ. σελ. 9.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σμαφύλακα διὰ καταδύσεως· ἐτελέσθη ἄρα κἀκεῖνο τὸ βάπτισμα δι'ἐπιχύσεως τοῦ ὕδατος (Πράξ. ις, 30, 33).— δ) Πολλοὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων μήπω βαπτισθέντες διὰ τοῦ ὕδατος, ἐτελειώθησαν βαπτισθέντες διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τοῦ μαρτυρίου (ὡς αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ὠνόμασε βάπτισμα. Ματθ. κ, 22, 23. Οὐδεὶς δ'οὐδέποτ'ἐδίστασεν, εἰ ἄρα οἱ τοιοῦτοι Μάρτυρες ἀπέλαβον ἐν οὐρανοῖς τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, διότι οὐκ ἐβαπτίσθησαν δι'ὕδατος.—ε) Πολλοὶ πάλιν τῶν ἁγίων μαρτύρων μήπω τοῦ βαπτίσματος τυχόντες, ἤδη δὲ ἀπαυδήσαντες ἐν τοῖς μαρτυρικοῖς ἀγῶσι καὶ παντελῶς ἀποκεκμηκότες, διὸ καὶ μὴ δυνάμενοι ἀντισχεῖν πρὸς τὸ βαπτισθῆναι διὰ καταδύσεως, ἐβαπτίσθησαν δι'ἐπιχύσεως. Καὶ κατ'αὐτὸν δὲ τὸν γ, αἰῶνα οἱ νοσοῦντες ἐπικινδύνως ἐβαπτίζοντο δι'ἐπιχύσεως ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτῶν, ὅθεν καὶ κλινικοὶ ὠνομάζοντο· μαρτυρεῖ δὲ περὶ τούτων ὁ ἱερομάρτυς Κυπριανὸς (Epist. Libr. VI. Epist. 76. ad Magnum). Ἐπὶ δὲ τῶν οὕτω βαπτιζομένων κλινικῶν οὐδεὶς ἐπανέλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα· ἀλλὰ τὸ πρῶτον διδόμενον αὐτοῖς ἐλογίζετο, ἐξ ἀνάγκης, ὀρθόν.—ς) Τὸ μυστήριον τοῦ θείου χρίσματος κατ' ἀρχὰς ἐτελεῖτο ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων δι'ἁπλῆς καὶ μόνης ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν (Πράξ. ς, 6). Ἔπειτα δ'ἀντὶ τῆς χειροθεσίας διετάχθη ἡ διὰ τοῦ ἁγίου Μύρου χρίσις· καὶ ἡ Ἐκκλησία πιστεύει, ὅτι οἱ οὕτω χριόμενοι λαμβάνουσι τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος, δι'ὃν ἄν τις ὑπολάβοι ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα οὐχ οὕτω καταστάσεως ἔχει, ὥστε μὴ παρομοίως ἀναγεννῆσαι πρὸς ἁγίαν καὶ πνευματικὴν ζωὴν καὶ τὸν δι'ἐπιχύσεως βαπτιζόμενον.

§. ς'. Ταῦτα ἡ Διατριβή· σημειοῦμεν δὲ κἂν τούτοις τὰ ἑξῆς.

Α) Τὰ τοῦ Ἰεζικιὴλ «Ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς» κτλ. ἐμνημόνευσε καὶ αὐτὴ ἡ εἰς τὸν ἱερομάρτυρα Κυπριανὸν Πατέρα ἐπιγραφομένη πρὸς Μάγνον ἐπιστολὴ προστιθεῖσα καὶ δύο ἄλλα χωρία τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ('Αριθμ. η, 7 : ιθ, 20 κτλ.), ἵνα δικαιώσῃ τὸ κατ' ἀνάγκην διδόμενον τοῖς κλινικοῖς δι' ἐπιχύσεως βάπτισμα. Καὶ ὅτι μὲν ἡ ἐπιστολὴ παρ' οὐχ ὀλίγοις ἀμφιβάλλεται, δῆλον· ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ περὶ ταύτης, ὅτι τὸ ῥανῶ, ὡς καὶ ἄλλαι φράσεις τῶν ἁγίων Προφητῶν (δι'ὧν οὗτοι πόῤῥωθεν ἐσκιαγράφουν τὰς διὰ τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως δωρεὰς τοῦ παναγίου πνεύματος) ὑπάρχουσι τροπικαὶ καὶ ἀλληγορούμεναι, περιττὸν ἂν εἴη λέγειν. Καὶ τοῦ παντὸς ἄν τις ἀποσφαλείη, εἴ περ ἐν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ρον ταὐτολογίαν, ὁποία μάλιστα γίνεται περὶ πραγμάτων οὐδενὸς λόγου ἀξίων (α). Περὶ τοιούτων πραγμάτων κἂν πολλὰ καὶ μακρὰ, κἂν ὀλίγα καὶ σύντομα λαλεῖς, πάντοτε βαττολογεῖς καὶ πολυλογεῖς, εἴτε πρὸς Θεὸν προσεύχεσαι, εἴτε πρὸς ἀνθρώπους φρονίμους συνομιλεῖς. Ὅθεν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα λήρους καὶ φλυαρίας καὶ φλήναφον ὀνομάζει καὶ αὐτὰ τὰ οὐτιδανὰ πράγματα καὶ ἀνωφελῆ, περὶ τῶν ὁποίων ματαιολογοῦσι πολλάκις οἱ κοῦφοι καὶ ματαιόφρονες. Ὅτι δὲ τὴν περὶ τοιούτων λήρων, τοῦτ' ἔστι περὶ πραγμάτων ὑλικῶν καὶ ματαίων, ἀμετροεπῆ καὶ ἀκαιρόλογον προσευχὴν βαττολογίαν ὠνόμασεν ὁ Κύριος καὶ πολυλογίαν ἐθνικήν, αὐτὸς ἐδήλωσεν εὐθύς, εἰπὼν ἐφεξῆς, « Μὴ οὖν »ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς (τοῖς βαττολογοῦσιν ἐθνικοῖς)· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑ»μῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν» (β). Ἀκούεις; περὶ αἰτημάτων ὁ λόγος, ὅσα παρὰ Θεοῦ αἰτοῦμεν προσευχόμενοι. Περὶ τούτων κελεύει ἵνα μὴ βαττολογῶμεν βωμολοχοῦντες, ὡς οἱ ἐθνικοί, καὶ καταφορτίζοντες τὰς πνευματικὰς ἡμῶν δεήσεις διὰ ζητημάτων ὑλικῶν καὶ γεηρῶν· διότι πάσας τὰς βιωτικὰς καὶ σωματικὰς ἡμῶν ἀνάγκας γνωρίζει κάλλιον καὶ παρ' ἡμᾶς αὐτοὺς ὁ ἐπουράνιος ἡμῶν Πατὴρ καὶ προνοητής· καὶ «δίδωσιν εἰς »ἡμᾶς ἅπαντα τὰ συμφέροντα καὶ πρὶν αὐτὰ αἰτήσωμεν παρ' αὐτοῦ». Ὅθεν ἐφεξῆς εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον διδάξας ὁ Κύριος τὸν τύπον ὅλων τῶν ἡμετέρων αἰτημάτων καὶ προσευχῶν, τὸ ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ, πάλιν εὐθὺς ἐπιφέρει, « Μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες, Τί φάγωμεν, ἢ τί πίω»μεν, ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπι»ζητεῖ. Οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων »ἁπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δι»καιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (γ). Ὥστε καὶ ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται τραγῶς, ὅτι βαττολογίαν εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν οὐχὶ τὴν ἐκτενῆ καὶ θεοπρεπῆ προσευχὴν καὶ δοξολογίαν, ἀλλὰ τὴν περὶ προσκαίρων πραγμάτων τῆς ματαιότητος αἰτητικὴν ἐν ταῖς εὐχαῖς ἀδολεσχίαν, ἢ (καθὼς ἡρμήνευσεν ἀνωτέρω ὁ Ἡσύχιος) ἀργολογίαν καὶ φλυαρίαν ἐθνικήν.

(α) Τό, « Μὴ δευτερώσῃς λόγον ἐν τῇ προσευχῇ σου, » τινὲς τῶν ἱερῶν Πατέρων ἡρμήνευσαν, Μὴ διπλώσῃς τὰ λόγια προσευχόμενος, ἄλλα λέγων διὰ στόματος καὶ ἄλλα κατὰ νοῦν, ὡς ποιοῦσιν οἱ μὴ προσέχοντες ἐν ταῖς προσευχαῖς, πλανώμενοι τὴν διάνοιαν. — (β) Ματθ. ϛ', 8. — (γ) Ματθ. ϛ', 31—33.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χονται εὐθὺς τῶν κοινῶν Σχολείων εἰς τὰς βιωτικὰς πράξεις πεπροικισμένοι διὰ τῶν ἀναγκαιοτάτων πρὸς τὸ εὖ ζῆν ἀφορμῶν.

§. ζ. Ὅσοι δὲ μέλλουσι νὰ κάμωσιν ἔργον τὴν παιδείαν, καὶ οἱ θέλοντες δι' αὐτῆς μᾶλλον νὰ κοσμηθῶσι καὶ νὰ τελειοποιήσωσι τὰς νοερὰς αὐτῶν δυνάμεις, εἰσέρχονται μετὰ τὰ κοινὰ Σχολεῖα εἰς τὰ λεγόμενα Λύκεια ἢ Γυμνάσια, ὅπου δηλαδὴ διδάσκονται τὰ γραμματικὰ καὶ φιλολογικὰ μαθήματα. Ταῦτα δὲ εἴπομεν ὅτι χρεωστεῖ ἐξ ἀνάγκης νὰ ἦναι προπεπαιδευμένος ὁ μέλλων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὴν Ἐκκλησιαστικήν· καὶ τοιοῦτον Ἐκκλησιαστικὸν Σχολεῖον ἢ Γυμνάσιον πρέπει νὰ ἱδρυθῇ πλησίον τῆς Ἀκαδημίας, οὗτινος μέρος θέλει ἀπαρτίζει τὸ κοινὸν σχολεῖον· ἤγουν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ οἰκοδόμημα θέλουσι περικλείεσθαι ἀμφότερα τὰ σχολεῖα καλῶς διηρημένα, διὰ τοὺς ἐφεξῆς λόγους. Ἐπειδὴ καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον θέλει ὑποκεῖσθαι κατὰ τὸ ἡμέτερον σχέδιον εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν, πρέπει καὶ τὸ κοινὸν Σχολεῖον νὰ ἦναι ἐν τῷ αὐτῷ Γυμνασίῳ. Πρῶτον, ἵνα ἐπισκέπτωνται τὴν ἐν αὐτῷ τῶν μαθητῶν παιδαγωγίαν οἱ Ἔφοροι τῆς Ἀκαδημίας. Δεύτερον, ἵνα προσγίνηται εὐθὺς ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εὐκολία τις πρὸς ἐκλογὴν τῶν, ὅσοι ἐκ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Γυμνασίου μέλλουσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν· φαίνονται δὲ πολλάκις ἐκ τῆς πρώτης ἔτι τῶν παίδων ἡλικίας οἱ εὐφυέστατοι καὶ ὀξυνούστατοι, οὕστινας, ὅταν τύχωσι νὰ ἦναι πτωχοί, πρέπει νὰ περιποιῶνται καὶ νὰ ἐγχαρδιόνωσιν ὁπωσδήποτε οἱ ἐπιστάται τῆς Ἀκαδημίας, ὥστε ὅταν διέλθωσιν εὐκόσμως καὶ εὐφυῶς καὶ τὰ ἐν τῷ Γυμνασίῳ μαθήματα, νὰ παραλαμβάνωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Τρίτον, ἐπειδὴ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ θέλει εἶναι Ἐκκλησία, τὰ τοῦ κοινοῦ Σχολείου μαθητάρια θέλουσιν ὑπάγειν ἐκ τοῦ πλησίον εἰς αὐτήν, ἵνα ἀκούωσι τὴν ἱερὰν Ἀκολουθίαν. Διὰ τούτους τοὺς λόγους καλὸν νομίζομεν νὰ ἦναι καὶ τὸ κοινὸν Σχολεῖον πλησίον τῆς Ἀκαδημίας ἐν αὐτῷ τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Γυμνασίῳ, περὶ οὗ λέγομεν εὐθύς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς ἐν τοῖς Γυμνασίοις παιδομαθείας τῶν μελλόντων νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, καὶ ἰδίως περὶ Γυμνασίου Ἐκκλησιαστικοῦ.

§. α. Δευτέραν παιδομάθειαν τοῦ μέλλοντος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν εἴπομεν τὴν γινομένην ἐν τοῖς Λυκείοις ἢ Γυμνασίοις,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τούς. Εὐφραίνου ἡ γῆ τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἀγάλλου ἐπὶ τῇ ἁλουργίδι σου. Οἱ γὰρ θεόστεπτοι Βασιλεῖς σου ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Σωτῆρος καυχώμενοι, τοὺς πολεμίους τῆς Πίστεως καταβάλλουσι. Καὶ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία στέφανον καυχήσεως περιτίθεται, ἀνθομολογουμένη καὶ λέγουσα, Μεγαλύνει ἡ δόξα μου τὸν Κύριον, ὅτι ἐξήγαγέ με εἰς πλατυσμόν, κραταιῶν τὸ κέρας τῶν Ὀρθοδόξων. Καθεῖλεν ἀπὸ θρόνων Δυνάστας Ἀσεβείας, καὶ ἀνύψωσε ταπεινοὺς εἰς καθέδραν Εὐλογίας. Θαρσείτω τοίνυν, θαρσείτω λαὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ γὰρ Αὐτὸς πολεμήσει τοὺς ἐχθρούς, ὡς παντοδύναμος.

Καὶ νῦν. Θεοτόκιον.

Ἁμαρτωλῶν τὰς δεήσεις προσδεχομένη, καὶ θλιβομένων στεναγμὸν μὴ παρορῶσα, πρέσβευε τῷ ἐξ ἀγνῶν λαγόνων σου σωθῆναι ἡμᾶς, παναγία Παρθένε.

Ἡ συνήθης Αἴτησις καὶ Ἀπόλυσις.

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ ἑσπερινῷ στιχολογοῦμεν τὸ Μακάριος ἀνήρ.

Εἰς δὲ τὸ Κύριε ἐκέκραξα ἱστῶμεν στίχους ί. καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ τοῦ τιμίου Προδρόμου δ'. καὶ τοῦ Ἁγίου προσόμοια ς'. Ἦχος πλ. ά.

Χαίροις Ἀσκητικῶν.

Δεῦρο κλέος Ἀνάκτων πιστῶν, τοῖς σοῖς ἱκέταις εὐμενὴς ἐπιφάνηθι, καὶ ῥῶσον συμπεπλεγμένους θυμομαχοῦντι θηρί, καὶ φονοκτονοῦντι γῆν ἐν αἵμασιν· ὑφ' οὗ κρεουργούμεθα, καὶ γυμνοὶ διωκόμεθα, τόπον ἐκ τόπου συνεχῶς διαμείβοντες, καὶ τρεφόμενοι στεναγμοῖς τε καὶ δάκρυσι. Πρόφθασον οὖν Πανεύφημε, καὶ πρόμαχος πρόστηθι. Παῦσον τὴν ζάλην, καὶ σβέσον ἐχθρῶν ἀπίστων τὸ φρύαγμα, Χριστοῦ τῇ δυνάμει, τοῦ παρέχοντος τῷ Κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Εἶδες Βαρβάρων ὕβριν ποτέ, τῶν φοβερῶς ἐπιμανέντων τῇ ποίμνῃ σου. Ἐπέγνως Τατάρων λύσσαν, οἳ κατὰ Ῥώσσων πιστῶν μετὰ τῶν Βαράγγων ἐβακχεύσαντο· τὰς πόλεις κατέκαυσαν, τοὺς λαούς σου κατέσφαξαν, τὴν γῆν σου πᾶσαν ῥείθροις αἱμάτων ἐφοίνιξαν, καὶ κατέῤῥαξαν τὰ Τεμένη τῆς Πίστεως. Ἴδε καὶ νῦν, Ἀλέξανδρε, φρικτὰ καὶ ἐξάγιστα κατὰ τῆς σῆς Ἐκκλησίας Ἰσμαηλίτας φρυάττοντας. Καὶ τούτους, ὡς τότε τοὺς ἐχθρούς σου, σπεῦσον, Ἄναξ, καὶ κατατρόπωσον.

Πύργος ὠχυρωμένος πιστοῖς, τὰς ἐλεπόλεις τῶν ἐχθρῶν μὴ πτοούμενος, ἐδόθης, τῆς ἀσεβείας τὰς προσβολὰς καταργῶν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας προϊστάμενος. Κρηπὶς εἶ στερέμνιος, καὶ θεμέλιος ἄῤῥηκτος, καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΕΝ ΜΗΝΙ ΑΥΓΟΥΣΤΩΙ Λ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

ΕΙΣ ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΣΤΕΠΤΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ

ΒΛΑΔΙΜΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΝΕΥΑΙΟΥ,

Τοῦ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος

μετονομασθέντος

ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Σὲ αἰνέσουσιν οἱ ἀδελφοί σου.
Γενέσ. μθ, 8.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

του « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, Ναὶ ναί, Οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν» (α). Σημ. Γ'. Ἐν ᾧ ἀπαγορεύει ἡ ἐντολὴ αὕτη τὴν ἀπρεπῆ μεταχείρισιν τοῦ θείου ὀνόματος, μᾶς διδάσκει ἐξ ἐναντίας τὸ προσῆκον σέβας, μὲ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν τὸν Θεόν, καὶ γενικῶς τὸν τρόπον τῆς πρὸς αὐτὸν χρεωστουμένης ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου λατρείας· εἶναι δὲ ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ μαρτυρία τῆς ἐσωτερικῆς πρὸς αὐτὸν ὑποταγῆς, περὶ τῆς ὁποίας εἴπομεν ὀλίγα τινά (Μέρ. Α. Σημ. Α. Ἀρθ. Γ'.). Τὰ οὐσιώδη μέρη τῆς θείας λατρείας εἶναι δύω, ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, καὶ ὁ φόβος αὐτοῦ· ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι διάπυρος ἐπιθυμία καὶ κλίσις τῆς ψυχῆς εἰς τὸ νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι Ὂν ἀξιώτατον ἀγάπης, μᾶλλον δὲ ἡ ἀγάπη αὐτή (β). Γίνεται δὲ ἡ ἕνωσις αὕτη διὰ τῆς ἀδιακόπου καὶ καθαρᾶς μνείας τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀρετῆς. Τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης τὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι ἑξ· α'.) τὸ ὀρθῶς φρονεῖν περὶ τῆς θείας μεγαλωσύνης, συνημμένον μετὰ

(α) Ματθ. ε. 34—37, πρβλ. καὶ Ἰακώβ. ε, 12. « Πρὸ πάντων δὲ ἀδελφοί μου μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ Ναὶ ναὶ καὶ τὸ Οὒ οὔ· ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε ». Τὸ δ' ἀνώμοτον ἅπασά τε τῶν θεοπνεύστων Πατέρων ἡ παναρμόνιος συνίστησι χορεία. Βλ. Κλήμεντα Ἀλεξανδρ. (Στρωμ. Ζ, η. καὶ Τίς ὁ σωζόμ. πλουσ. μ.), Ὠριγέν. (Ἑρμην. εἰς Ἱερεμ. δ, 2), Μ. Ἀθανάσ. (εἰς τὰ πάθ. του Κυρ. καὶ τὸν Σταυρ. Τ. Α. σελ. 784 καὶ 955), Χρυσόστομ. (εἰς Ἀνδριάντ. Ὁμιλ. ς, ζ, ιδ, ιε. Κατηχ. α. Ὁμιλ. ιζ. εἰς Ματθ.), Φώτ. (Ἀμφιλοχ. σελ. 110, 148, 206, 220, 257, 281 ἡμετ. ἐκδ.), Γρηγόρ. Παλαμᾶν (Ὁμιλ. μζ. σελ. 68. νδ. σελ. 183, καὶ Δεκαλόγ. §. γ. σελ. 4. ἐκδ. τοῦ ἀοιδίμου Πατρὸς ἡμῶν, ἔνθα ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν ε.) καὶ ἄλλους συχνούς, μεθ' ὧν καὶ τὸν ἀείμνηστον Ν. Θεοτόκην (λόγ. περὶ Ὅρκου ἐν τοῖς Λόγ. εἰς τὴν Ἁγ. Τεσσαρακ. κτλ. ἐν Ἱεροσολύμ. ἀωνθ. σελ. 19—37), καὶ ἡ Ὀρθόδοξος ἡμῶν δογματίζει Ἐκκλησία, μόνον « ἐξ ἀνάγκης ἀνεχομένη, εἴγε πρὸς μειζόνων κακῶν καὶ κινδύνων ἀπαλλαγὴν καὶ οἰκονομίαν ἐπιβάλλοιτο παρὰ τῶν πολιτικῶν νόμων ὅρκος, ὡς μήποτ' ὤφελλε», ἐπὶ τῶν λαϊκῶν· « τὸν δὲ ἱερὸν αὐτῆς κλῆρον καὶ τοὺς τὸν σωτήριον τῆς μοναδικῆς πολιτείας ζυγὸν ἀραμένους οὔτε κατ' ἰδίαν, οὔτε ἐν τοῖς δικαστηρίοις, κἄν τε ὡς μάρτυρες, κἄν τε ὡς διάδικοι παραστῶσιν, ὅρκον ὀμνύειν οὐτ' ἐπιτρέπει, οὔτ' ἀνέχεται » (βλ. τὴν περὶ ὅρκου Ἐγκύκλ. ἐπιστολ. τῆς μιᾶς ἁγίας Καθολ. καὶ Ἀποστολ. Ἐκκλησ. ἐν Συνταγ. τῶν θείων καὶ ἱερ. Κανόνων Τόμ. ε, σελ. 617—627. ἐκδ. Ῥάλλη. Πρβλ. καὶ Πηδάλιον σελ. 173, 174, 355, 356. Ἐν Ἀθήναις, 1841, καὶ τοῦ μακαρίτου Κ. Εὐθυβούλου « Ὁ ὁρκιστὴς Φαρμακίδης » κτλ. ἐν Κωνσαντινουπ. 1851). Σημ. Ἐκδ. — (β) Ματθ. κδ, 35.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

Ἤ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΤΗΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

ΤΟΜ. Α.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ὃ ἦν ἀ π' ἀ ρ χ ῆ ς (Ἰων. Α. Καθ. ἐπιστ. κεφ. α, 1), δηλονότι τὸ ἀεὶ καὶ ἄπειρον, καὶ αὐτὸ τοῦτο αἰώνιον; Ἐγὼ δὲν βλέπω κἀμμίαν διαφορὰν εἰς ταύτας τὰς λέξεις· ἂς εὕρῃ ἄλλος ὅστις θέλει·

Δ) Κατηγοροῦμαι διότι εἶπον Σ ε β α σ μ ί α ν κ α ὶ ἁ γ ί α ν ἀ ρχ α ι ό τ η τ α τὴν ἀρχαίαν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας παράδοσιν (Κατηχ. σελ. 66). Ἀρά γε διότι εἶπον σεβασμία; ἀλλὰ τοῦτο με κελεύει καὶ ὁ Λόγος καὶ ὁ Νόμος καὶ ἡ Δ. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (Κανον. ς καὶ ζ.) καὶ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλοι πολλοί· Ἢ ἔπταισα, διότι μετεχειρίσθην τὴν λέξιν ἀρχαῖον; Ἀλλ' ἡ λέξις εἶναι ἱερωτάτη (Λουκ. θ, 8). Καὶ αὐτὴ ἡ ἁγία Σύνοδος οὕτως ἐξεφράσθη ἀ ρ χ α ίαν εἰποῦσα π α ρ ά δ ο σ ι ν καὶ π ά τ ρ ι ο ν Σ έ β α ς ἐν τῷ κατὰ τῶν ἀναβαπτιστῶν συνοδικῷ Ὅρῳ, τῷ ἐκδοθέντι ᾳψνε ἀπριλίου κη (ἴδε αὐτοῦ, ἂν θέλεις, τοὺς κώδηκας). Ἢ ἐβλασφήμησα, διότι εἶπον ἀ ρ χ α ι ό τ η τ ο ς, ὡς λέγομεν ταὐτὸν καὶ ταὐτότης, ἓν καὶ ἑνότης, ὁμοούσιος καὶ ὁμουσιότης; Ἀλλ' ἔμελλον ἄρα καὶ αὐταὶ αἱ ἱερώταται ἀφηρημέναι λέξεις εἰς ἐμὲ νὰ κατακριθῶσι! Ἀλλὰ μὲ ἀθωόνει ὁ μέγας Βασίλειος λέγων «τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων οἱονεὶ πολιᾷ τινι τῇ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχουσι» (Πρὸς Ἀμφιλ. Περὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύμ. κεφ. κθ). Ἐὰν δὲ προσθέσω ὅτι καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος εἶπε, **venerandam antiquitatem**, σεβασμίαν ἀρχαιότητα (Βιβλ. ε. Περὶ Βαπτίσμ. κεφ. ε), ἴσως θέλω κατηγορηθῆ καὶ ὡς Λατινόφρων.

Ε) Κατηγοροῦμαι διότι ἔσφαλα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν διόρθωσιν τοῦ τυπογραφικοῦ τῆς Κατηχήσεως σφάλματος. Ἀλλ' ἔσφαλα καὶ ἐδῶ μαζὶ μὲ τὸν ἀοίδιμον Θεοτόκην· διότι ἀπαραλλάκτως ἐκφράζεται καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸν περὶ Βαπτίσματος αὐτοῦ λόγον (Κυριακοδρ. εἰς τὰ Εὐαγγέλ. Τόμ. Β. σελ. 664). Ἂν τοῦτο εἶναι σφάλμα, πῶς δὲν διωρθώθη ἕως τώρα; ἐν ᾧ μάλιστα τὰ βιβλία του εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὴν θεσπεσίαν τετρακτὺν τῶν Πατριαρχῶν. Ἔπειτα ἐγὼ ἐπὶ τέλους προσέθηκα ὅλην τοῦ ἱερέως τὴν ἐκφώνησιν «ὥστε εἰς ὅλην τὴν πρᾶξιν τοῦ βαπτίσματος νὰ ἐπιλέγωνται ταῦτα τὰ λόγια εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, κ α ὶ, κ α ὶ». Ἀλλὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην ἔχω ἀφιερωμένην εἰς τὴν σοφωτάτην τοῦ Πατριάρχου μου κορυφήν, καὶ ἂς τὴν διευθύνῃ ὅπως θελήσῃ.

Ταύτην ἔχεις, φίλε, τρίτην ἀπολογίαν πρὸς τὰς ὁποίας μοὶ ἐφανέρωσας ἀπροσδοκήτους ἀντιῤῥήσεις» κτλ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἔπεμψε τὴν πρὸς τὴν Σύνοδον ἐπιστολήν, ἐν ᾗ ἀπεδέχετο μὲν τῶν πεμφθέντων αὐτῷ διορθωμάτων τὸ περὶ τὴν ἔκ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κάλλιστον ἐφόδιον μεθ' ἑαυτοῦ ἔχων, ἔρχεται μετ' Ἀβρέου τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὸν Βάτιον, παρὰ ταῖς ὄχθαις τοῦ Βόλγα ἐσκηνωμένον. Οἱ δὲ θυρωροὶ τοῦ τυράννου, ὡς εἶδον αὐτὸν προσελθόντα, προσέταξαν αὐτῷ διελθεῖν πρῶτον διὰ τοῦ νενομισμένου ἱεροῦ αὐτῶν πυρός, καὶ λατρεύσαι οὕτω τὸν Θεὸν τῆς ἰδίας αὐτῶν δεισιδαιμονίας. Ἦν δὲ τοῦτο θρησκευτικὴ τῶν Τατάρων τελετή, πρὶν ἔτι διασπαρῇ κοινῶς εἰς αὐτοὺς ὁλεθριώτερος Μωαμεθανισμός. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἅγιος ἀπεκρίνατο μετὰ μεγαλοπρεπείας καὶ ἀξιώματος, ὅτι τοῦτο οὐδέποτε ποιήσει, οὐδ' ἄλλον, θεὸν προσκυνήσει παρὰ τὸν μόνον Θεὸν καὶ δημιουργὸν τοῦ παντός, ὀργισθέντες οἱ Βάρβαροι εἰσῆλθον πρὸς τὸν τύραννον λέγοντες, ὅτι ἦλθε μὲν ὁ τῆς Νεαπόλεως ἡγεμών, ἀλλ' ὅμως οὐ βούλεται διὰ τοῦ πυρὸς διαβῆναι. Ὁ δὲ Βάτιος ἀκούσας «Ἀλλ' ὕστερον, εἶπε, βλέπομεν περὶ τούτου· νῦν δὲ εἰσαγάγετε αὐτὸν πρός με». Εἰσελθόντα δὲ τὸν Ἅγιον ἐθεώρει ἐπὶ πολὺ ὁ βάρβαρος σιωπῶν, καὶ τό τε κάλλος τοῦ προσώπου θαυμαζων, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ἐκπληττόμενος, καὶ τὴν ἀνδρίαν ἄριστα συνεικάζων. Ὁ δὲ θεῖος Ἀλέξανδρος ἄνευ βραδύτητος «Ἦλθον, εἶπεν, ὦ Βασιλεῦ, πρός σὲ πειθόμενος τοῖς λόγοις σου. Καὶ σὲ »μὲν τιμῶ καὶ ἐπαινῶ, τὴν πρὸς τοὺς Νεαπολίτας σου εὔνοιαν νομίζων »περὶ πολλοῦ· τὴν δὲ θρησκείαν σου οὐ δέχομαι, ἀλλὰ τὸν Θεὸν τῶν »Πατέρων μου λατρεύσω ἐν ὅσῳ ζῶ ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦτον μόνον γινώ»σκων Θεὸν ἀληθινόν ». Ταῦτα τοῦ Ἁγίου εἰπόντος, ὁ Τύραννος πρὸς τὸ γενναῖον καὶ ἀτρόμητον αὐτοῦ ἦθος μᾶλλον ἐπαπορήσας, ἐτίμησεν αὐτὸν λαμπρῶς, καὶ φιλοφρόνως ὑπεδέξατο, καὶ φιλίαν πρὸς τοὺς Νεαπολίτας ὑποσχόμενος, ἀπέστειλε τὸν Ἅγιον πρὸς τὸν μέγαν Χάνην, εἰς Ταταρίαν, ἵνα βεβαιώσῃ διὰ τῆς γνωριμίας καὶ συνηθείας τὴν οἰκειότητα. Ὁ δὲ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς ἀγάπης τῆς Πατρίδος καιόμενος, καὶ φρονίμως τὸν καιρὸν ἐξοικονομῶν, καὶ πάντα νομίζων δεύτερα καὶ κατώτερα τῆς σωτηρίας τῶν ἰδίων πολιτῶν, οὔτε κόπους ἐλογίσατο οὔτε κινδύνους προφανεῖς, οὔτε αὐτῆς τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς τὴν στέρησιν, νωπὸν ἔτι ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου αὐτοῦ Πατρός. Ἀφιερώσας λοιπὸν πάσας τὰς ἐλπίδας εἰς Θεόν, ἐπορεύετο τὴν μακρὰν καὶ πολυώδυνον ἐκείνην πορείαν, ἐξ ἧς ὀλίγοι ἐσώθησαν. Καὶ διαβὰς ἐρήμους μακράς, ἔνθα ἔβλεπε συχνὰ διεσπαρμένα ὀστᾶ καὶ κρανία τῶν δυσυχῶν ὁδοιπόρων, καὶ πολλαχοῦ ἀντὶ πόλεων καὶ κωμῶν φρικτὰ πολυάνδρια, ἀφικνεῖται τελευταῖον εἰς τὴν χρυσῆν λεγομένην τοῦ μεγάλου Χάνη Γαϊούκου σκηνήν, περὶ ἣν ἐστενοχωροῦντα

διακοινοῦμαι τοὺς λογισμούς. Ἀλλ' ὅμως οὐδ ἀπελπίζω τὴν θεραπείαν τῶν δυσχερειῶν. Ὅταν «ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος καλέσῃ τοὺς πρὸς Χριστὸν ἐρχομένους» καὶ «πλυθύνῃ τὴν ἐκκλησίαν», τότε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ῥωσσίας πληροῦν καὶ φωτίζον καὶ ἁγιάζον τὴν μίαν ἐκκλησίαν ὁδηγήσει καὶ τοὺς ἱεράρχας αὐτῆς εἰς τὸ περὶ τῆς οἰκονομίας κεφάλαιον, ἐπὶ σωτηρίᾳ λαῶν. (Καὶ ἴσως οὐδὲ νῦν ἐπεπόλαζεν ἂν ἡ περὶ τοῦτο ἡ μετ' εἰρήνης διαστολή, εἴπερ ἐξ ἀρχῆς ἐγίνετο κοινὴ σκέψις περὶ τοῦ πράγματος, ἐν ἁγίῳ πνεύματι βουλευσαμένων τῶν ἑκατέρωθεν ἱεραρχῶν). Περὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐρωτήματος; (ὅ με παρ' ὀλίγον διέφυγε) τῆς χειροτονίας. Εἰ μὲν ἄδεκτον κριθείη τὸ βάπτισμα τῶν Δυτικῶν, ἄδεκτος πάντως καὶ ἡ χειροτονία. Εἰ δ' ἐφαρμοσθήτεται καὶ τούτοις τὸ τῆς οἰκονομίας, καὶ ἡ χειροτονία, οἶμαι, δεχθήσεται κατὰ τὸν ἡ τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς καὶ τὸν ἁ τοῦ Μ. Βασιλείου κτλ. (τίθεται γὰρ πάντως ἱερεὺς ὁ βαπτίζων· παρ' ἀνιέρου δὲ βάπτισμα δεκτὸν οὐκ ἂν γένοιτο· ἀναχειροτονεῖν δὲ τὸν ὡς κεχειροτονημένον καὶ ἱεροπραγοῦντα δεδεγμένον, ἀθέμιτον).

Ἐμήκυνα τὴν ἐπιστολὴν ἀναλόγως τῆς μακρᾶς σιωπῆς μου. Ζητῶ συγγνώμην, εἴπερ ἔγραψα πράγματα γνωστὰ πολὺ μᾶλλον τῇ θεοφιλεῖ σου κορυφῇ ἢ ἐμοί. Ὑπεῖξα δὲ τῇ διαταγῇ σου. Γένοιτο δὲ καταξιωθῆναι καὶ ἡμᾶς ἰδεῖν φανώτερα τὰ προοίμια τῆς νίκης, καθ' ἣν νικᾷ τὸν κόσμον ἡ πίστις ἡμῶν. Ἔῤῥωσο ἐν Κυρίῳ, μεγάτιμε φίλε, καὶ τοὺς οἰκείους κέλευε, καὶ ἀξίουμε τῆς ἐν γράμμασιν ἡδίστης προσλαλιᾶς.

Ἀθήνησι, τῇ 2 Μαρτίου 1847.

ταύτην προθύμως ἀσπάζεται διαφιλονεικουμένην ἐν πνεύματι ἀνοχῆς καὶ ἀγάπης». Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰτίας τῆς συγγραφῆς. Τίς δ' ἡ ταύτης ἀξία κρινάτωσαν ἄλλοι. Ἡμῖν δ' ἐφείσθω ἓν ἔτι προσθέσθαι. Ὅτι τὴν περὶ τὸ τῶν ἀβαπτίστων ἐκ τῶν ἑτεροδόξων βάπτισμα ἀναντιῤῥήτως ἀποδειχθεῖσαν ἀνωτέρω ἀκρίβειαν τῆς ἐν τοῖς ἡμετέροις Κλίμασιν ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁριστικῶς καὶ μετ' ἀξιώματος λακωνίζων κατεβρόντισε καὶ ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου τῷ Σκώτῳ Παλμέρῳ, πλαττομένῳ μὲν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καὶ προθυμίαν ἵνα τῇ ὀρθοδόξῳ συγκαταλεγῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐξ ὧν δ' ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ εὑρεσιλόγει πνεῦμα σκανδάλων καὶ βουλὴν οὐ χρηστὴν διαδείξαντι. «Ἓν μόνον, ἀπεθέσπισεν ὁ Πα-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ρει καρποὺς ἐγκαίρους καὶ καλοὺς καὶ γενναίους καὶ τοῖς πᾶσιν ὠφελίμους· καρποὺς δικαιοσύνης καὶ φιλαδελφίας καὶ ὁρονοίας· καρποὺς χειλέων τρανῶς καὶ μετὰ παῤῥησίας ὁμολογούντων τά τε δόγματα τῆς εὐσεβείας καὶ τὸ κράτος τῆς ἀληθείας, καὶ συνεχῶς καὶ ζεόντως ὑμνούντων ἐν προσευχαῖς τὸν ὑπερύμνητον Κύριον· καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ἄν ποτε κλίνῃ δι' ἀσθένειαν καὶ παρεκτραπῇ ἀπὸ τῆς ἰθυτενοῦς ἀνόδου, τῆς φερούσης ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐφυτεύθη· καρπούς, ἐν ἑνὶ λόγῳ, ὁποίους τὸ ἐνοικοῦν ἐν αὐτῷ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ γεννᾷ καὶ τρέφει καὶ θαυμαστῶς τελεσιουργεῖ· «ἀγάπην, χαράν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, ἀγαθωσύνην, χρηστότητα, πίστιν, πραότητα, ἐγκράτειαν». Οὕτω δὲ βρίθων καὶ καταπλουτῶν ἀπὸ πράξεων ἀγαθῶν, οὐδὲ τὰ φύλλα πώποτε ἀποβάλλει, ἀλλὰ θάλλει καὶ κομᾷ καὶ χλοάζει, ὡς τὰ δένδρα τὰ ἀείφυλλα καὶ ἀειθαλῆ, ὡς γλαυκή, κατάκαρπος ἐλαία, ἢ ὡς φοῖνιξ ῥοδοδάκτυλος καὶ ὑψίκομος καὶ μηδέποτε φυλλορρόων. Παρεικάζεται δὲ πρὸς τὸ φύλλον ἡ ἐλπίς, ὡς καὶ αὕτη παρομοίως χλοάζουσα καὶ συμβάλλουσα πρὸς διατήρησιν τῶν ἀγαθουργιῶν, καθὼς τὰ φύλλα σκεπάζουσι τοὺς καρπούς. Τοῦτο λοιπὸν τὸ λεῖον καὶ θαλερώτατον φύλλον, τὴν θελξικάρδιον καὶ γηροτρόφον ἐλπίδα, οὐδέποτ' ἐκ τῆς ἑαυτοῦ καρδίας ἀποβάλλει ὁ ἐνάρετος καὶ θεοφιλής· ἀλλὰ κἂν ὄμβροι καὶ καταιγίδες, κἂν χάλαζαι καὶ παντοῖοι χειμῶνες προσπέπωσι πειρασμῶν, αὐτὸς φυλάττει τὸ δροσῶδες φύλλωμα τῆς θείας ἐλπίδος ἀμάραντον καὶ ἄπτωτον. Ἔχει δὲ καὶ τὸν μεγαλόδωρον Δεσπότην ἵλεων ἀντιλήπτορα καὶ συνεργόν· ὅθεν καὶ πᾶσαι αἱ ἀγαθαὶ αὐτοῦ πράξεις κατευοδοῦνται πρὸς τὸ βέλτιστον καὶ συμφέρον, καὶ τελεσφοροῦσιν εἰς αὐτὸν τὴν διὰ πίστεως σωτηρίαν. «Τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν». Τοιαύτη τίς ἐστιν ἡ μακαριότης τῶν εὐσεβῶν, τῶν ἀδιαλείπτως μελετώντων καὶ τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

§. 4. «Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἢ ὡσεὶ χνοῦς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς».

Οὐχ οὕτως! Οὔτε καρποφοροῦσιν οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὔτε θάλλουσιν, οὔτε κατευοδοῦνται πρὸς τὸ μακάριον τέλος! Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἄνομοι ἁμαρτωλοί, οὐχ οὕτως! Οἱ τοιοῦτοι φαίνονται δένδρα ξεῖρα καὶ ἄκαρπα καὶ πικρὰ καὶ δύστηνα· ἰτέαι ὠλεσίκαρποι, ἢ βάτοι καὶ πίτυς ἄγριαι καὶ ἀκανθηφόροι, ἢ συκαῖ τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς καταργοῦσαι καὶ τὴν γῆν διὰ τὴν ἀκαρπίαν. Εἰς μάτην ὑλομανοῦσι καὶ τραγῶσι, τρέφοντες κλάδους ἀναιδεῖς, καὶ φύλλα τραχέα, καὶ ῥυσ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

συνταχτικοῦ τινα λεπτότερα θεωρήματα, καὶ τὴν ἀκριβῆ διάκρισιν τοῦ ὀρθοῦ καὶ μὴ ὀρθοῦ. β) Διδάσκεται ἡ καθόλου Γραμματική, καὶ μικρὰ λογικὴ προπαρασκευαστικὴ πρὸς τὴν Ῥητορικήν. γ) Ἡ Ῥητορικὴ τέχνη, ἁρμοζομένη προσφυῶς εἰς τοὺς ἀνὰ χεῖρας δοκιμωτάτους συγγραφεῖς καὶ Ῥήτορας κατά τε τὸ πραγματικὸν καὶ τὸ λεκτικόν. Συντάττουσι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ ἐπιστολὰς καὶ προγυμνάσματα, καὶ μελέτας, καὶ ἱστορίας τινὰς ἑλληνιστί, ἵνα λάβωσιν οὕτω τὴν ἕξιν τοῦ γράφειν καλῶς, ὅσον εἶναι δυνατόν, τὴν παλαιὰν γλῶσσαν, μιμούμενοι τοὺς ἀρίστους συγγραφεῖς. Συνθέτουσι δὲ καὶ εἰς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν τοιαῦτα ῥητορικὰ συντάγματα, γυμναζόμενοι εἰς τὴν τέχνην τοῦ γράφειν καὶ ἐκφράζειν τὰς ἐννοίας αὐτῶν οὐχὶ μόνον λογικῶς καὶ σαφῶς καὶ εὐτάκτως, ἀλλὰ καὶ εὐρύθμως καὶ ἐμμελῶς, κατὰ τοὺς περὶ Συνθέσεως κανόνας. δ) Ἀρχαιολογία (α), καὶ ἡ Συμβολικὴ τῆς Μυθολογίας, γεγραμμένη ὑπὸ καλάμου σοφοῦ καὶ χριστιανικοῦ. ε) Ἡ Λατινικὴ γλῶσσα. ς) Ἐξακολουθοῦσι τὴν Μουσικὴν ψάλλοντες τὰ κατ' ἦχον. Κατὰ δὲ τὸ Σάββατον ἐξετάζουσι τοὺς μαθητὰς τοῦ Α'. ἔτους εἰς τὴν Κατήχησιν, παρόντος τοῦ διδασκάλου.

Ε'. ἔτος. α) Διδάσκονται οἱ Ποιηταὶ, καὶ πρὸ πάντων τὰ Ἔπη τοῦ θείου Ὁμήρου, ἐκλογῆς γινομένης ὅλων τῶν εἰς κάλλος καὶ ὕψος καὶ πάθος ἐξεχόντων χωρίων τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἠθικῶν, ἅτινα πάντα χρεωστοῦσι καὶ ν' ἀποστηθίζωσιν οἱ μαθηταί (β). Διδάσκονται προσέτι καὶ τὰ Ἔργα τοῦ Ἡσιόδου, ἓν ἢ δύω ποιήματα τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, Τραγῳδίας τὰς ἐπισημοτάτας τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου, καὶ κωμῳδίας τινὰς τοῦ Ἀριστοφάνους κεκαθαρμένας τῶν αἰσχρολογιῶν, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Θεοκρίτου Εἰδυλλίων δύω ἢ τρία τὰ κοσμιώτατα, καὶ ὀλίγα ἐπιγράμματα τὰ κομψότατα·

(α) Ἡ Ἀρχαιολογία πλατύτερον ἐκλαμβανομένη συμπεριλαμβάνει καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν τεχνολογίαν τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, καὶ ἐξαιρέτως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων. Τοῦτο τὸ μάθημα εἶναι φανερὸν πόσον εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τὴν κατάληψιν τῶν Συγγραφέων καὶ ποιητῶν ἡμῶν, καὶ πρὸς ἐξήγησιν τῆς Κλασικῆς ἀρχαιότητος.

(β) Ἡ ἀποστήθισις τῶν τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας ἀριστουργημάτων, ἡ ὡς μὴ ὤφελε τοσοῦτον νῦν παραμελουμένη ἐν Ἑλλάδι διὰ τὸ φιλόκαινον καὶ ῥαστώνην οὐ μόνον παρὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐπωφελέστατα ἐγίνετο, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἐμβριθεστέροις καὶ ἐκλεκτικοῖς Ἄγγλοις ἀφ' ἑκατονταετηρίδων διατηρεῖται (βλ. Λόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1818. σελ. 65). Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Γ, Ἱερεμίου μήπω 4 ἐτῶν παρελθόντων ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν μέγαν Πέτρον (τῷ 1722), ἔρχονται εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅ,τε πατριάρχης τῆς Ἀντιοχείας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Χρύσανθος, καὶ συνεκροτήθη Σύνοδος, ἥτις ἐξεκήρυξε πάσας τὰς λατινικὰς αἱρέσεις καὶ καινοτομίας, ἃς διέσπειρον πανταχοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ ἔν τισι νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ κατὰ τὴν Ἤπειρον ἀγεληδὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν εὐρωπαίων περινοστοῦντες Δυτικοὶ ἐξαπόστολοι, εἰσδύοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἁπλουστέρους ο ὐ ν ι τ ί ζ ο ν τ ε ς· ἐσπερμολόγουν δέ, ὅτι ἤδη ἡνώθη ἡ μεγάλη Ἐκκλησία μετὰ τῆς Ῥωμάνας, καὶ ὅτι μικρῷ διαφέρουσιν ἔθιμά τινα τῆς Δυτικῆς πρὸς τὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν οἱ πατριάρχαι ἵνα κηρύξωσι πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους τὸ ἀνατολικὸν φρόνημα τῆς μιᾶς, ἁγίας καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας (ἴδε Μελετ. Ἐκκλ. ἱστορ. τόμ. Δ. σελ. 59) (α).

Τελευταῖον ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου τοῦ Ε (τῷ 1750) ἀνέστησάν τινες ἐκ τῶν Λατίνων τῶν πέραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατοικούντων (ἐν Συκαῖς, τῷ νῦν Γαλατᾷ), θέλοντες (ὡς ἔλεγον) προσελθεῖν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, μὴ καταδεχόμενοι δὲ τὸ βάπτισμα· ὅθεν ἐκινήθη περὶ τούτου ζήτημα παρὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Γαλατᾶ, ὅπερ καὶ ἀνήνεγκον τῷ πατριάρχῃ Κυρίλλῳ, καὶ συνοδικῶς ἐξετασθέντος τοῦ πρακτέου, ἐπετάχθη τοῖς ἱερεῦσι βαπτίζειν πρῶτον τοὺς προσιόντας Δυτικούς, καὶ ἔπειτα χρίειν τῷ μύρῳ (καθὼς ποιοῦσι καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ τῶν ὀρθοδόξων βαπτίσματι). Καὶ τότε μὲν

(α) Ἤδη τυπουμένου τοῦ παρόντος τετραδίου περιῆλθεν ἡμῖν εἰς χεῖρας ὁ 9 ἀριθμὸς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδομένης ἐφημερίδος Ὁ μ ο ν ο ί α ς, ἐν ᾧ μετὰ τὴν καλὴν νίκην τὴν ἐπιστέψασαν τοὺς ἀριζήλους πρὸς προφυλακὴν τοῦ Ὀρθοδόξου ποιμνίου καὶ ἀποσόβησιν τῶν εἰς αὐτὸ εἰσελασάντων βαρέων λύκων τοῦ προσηλιτισμοῦ ἀγῶνας τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κ. Ἰωακείμ τοῦ Γ′ καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν βασιλείου ἱερατεύματος, ἀναγινώσκεται καὶ Συνοδικὴ διάγνωσις περί τινος Καλούδη, μεταστάντος μὲν πρώην εἰς τὴν κατασχιστικὴν τῆς Ἐκκλησίας ἕνωσιν, καὶ ἱερέως χειροτονηθέντος ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἀποστάτου Μελετίου, μετ' οὐ πολὺ δὲ γνωσιμαχήσαντος καὶ τῇ φιλοστόργῳ Μητρὶ ἐπανελθόντος. Διέγνω τοίνυν ἡ Α. θειοτ. Παναγιότης μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, μύρῳ αὐτὸν χρῖσαι ὡς ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ βεβαπτισμένον (ὡς εἶπε καὶ ὁ ἀοίδιμος σελ. 420, 492), ἀναχειροτονῆσαι δ' αὐτὸν ὡς ὑπὸ ἀποστάτου καὶ τοῖς αἱρετικοῖς συναρίθμου χειρουργηθέντα. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών/ Academy of Athens

δι' ἐπιχύσεως βαπτιζόμενον, διότι οὗτος οὐ καταδύεται ἐν τῷ ὕδατι, καὶ καθ' ὁπότε (καθὼς τὰ παρὰ τοῖς Ῥωμάνοις βαπτιζόμενα νήπια) μηδ' αὐτοῦ τοῦ μὴ καταδύεσθαι αἴτιός ἐστιν αὐτός»; — Ναὶ (σημειοῦμεν) τὸ Πνεῦμα πάντως τὸ ἅγιον ἐν τῷ βαπτίσματι ἀναγεννᾷ καὶ ἀναkαινίζει τὸν ἄνθρωπον. Περὶ τούτου τίς ἀντιλέγει; ἀλλ' ὁ τοῦτο διδάξας ἡμᾶς Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, οὗτος αὐτὸς προσέθηκε καὶ τὸ ὕδωρ, ἐν ᾧ προῶτος αὐτὸς (ὁ πάσης ἐπέκεινα καθαρότητος) ἐβαπτίσθη, καταδὺς (οὐκ ἐπιχυθείς, ἢ ῥαντισθείς)· καὶ τοῦτον τὸν ἐξωτερικὸν τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τύπον παρέδωκε τῇ Ἐκκλησίᾳ «Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος» κτλ. γεννᾶται δὲ ἐκ Πνεύματος ὁ βαπτιζόμενος, ἀναδύων ἐκ τοῦ ὕδατος (ἐν ᾧ δι' ὁλοσώμου καταδύσεως κρυπτόμενος διαπλάττεται πρὸς τὴν πνευματικὴν παλιγγενεσίαν), ὡς καὶ τὰ γεννώμενα βρέφη ἀνατέλλουσιν ἐκ τῆς μήτρας, ἐν ᾗ φύσει διαπλάττονται, ὁλοσχερῶς ἐγκεκρυμμένα. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Ἀπόστολος Πέτρος, ὅστις εἶπε τὸ «Τίς δυνατὸς κωλῦσαι τὸν Θεόν;» (τοῦ δοῦναι τοῖς περὶ τὸν Κορνήλιον πιστοῖς τὴν τοῦ Πνεύματος δωρεάν), αὐτὸς οὗτος εἶπε (Πράξ. ι, 47) πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν καὶ τὸ «Μήτι τὸ ὕδωρ δύναταί τις κωλῦσαι τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους; καὶ προσέταξεν αὐτοὺς βαπτισθῆναι» (οὐκ ἐπιχυθῆναι). Εἰ δὲ καὶ λαβόντας αὐτοὺς τὴν τοῦ πνεύματος δωρεάν πάλιν ἐβάπτισεν ἐν τῷ ὕδατι, ὅπως πληρωθῇ ὁ θεοδίδακτος τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τύπος, τίς δύναται ἀντινομοθετῆσαι πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ Θεοῦ, κωλύων τὸ ὕδωρ, καὶ μεταποιῶν τὸ βάπτισμα εἰς ἐπίχυσιν ἢ ῥαντισμόν; Ἢ μήπως οὐδὲν τοῖς πιστοῖς διαφέρει τὸ παραχαράττειν καὶ συντρίβειν τὰ θεοπαράδοτα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως σύμβολα, διὰ τὸν μυστηριώδη λόγον τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς; Ἀλλ' οὕτω καὶ Σοκῖνος καὶ ἄλλοι λίαν ἀπέβησαν σοφοί, μικρόν τι προσωτέρω προβάντες, καὶ αὐτὰς τὰς ὀλίγας σταγόνας τοῦ τῶν Ῥωμάνων ῥαντισμοῦ πάντῃ παραλιπόντες, ὡς ὅλως περιττὸν ὂν τὸ ὕδωρ ἐν τῷ βαπτίσματι· διότι (φασὶν) ἀρκοῦσι πρὸς τὸ μυστήριον ἥτε πίστις τοῦ ἀναγεννωμένου καὶ ἡ τοῦ ἀναγεννῶντος πνεύματος παντοδυναμία! Παρομοίως καὶ τούτων οἱ πρόδρομοι Μοντανισταὶ Ἀσκοδροῦται (οἱ κατ' ἄλλας γραφὰς Ἀσκοδρουπίται καὶ Τασκοδρουπίται, ἢ Τασκοδοῦργοι), καὶ εἴτινες ἄλλοι μολύνουσι τὰς σελίδας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, «Μὴ χρῆναι ἔλεγον τὰ θεῖα μυστήρια, ἀοράτων ὄντα σύμβολα, δι' ὁρωμένων ἐπιτελεῖσθαι πραγμάτων, καὶ τὰ ἀσώματα δι'

τείνονται ὅτι ἐν Μαγὲβ τῆς Ἀρμενίας)· Πλὴν ὅτι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον κήρυκες ἐγένοντο τοῦ Εὐαγγελίου παρὰ τοῖς Πέρσαις· «Ἐμοὶ γὰρ; λέγει, δοκοῦσιν οὗτοι καὶ οἶκοι διδάσκαλοι γενέσθαι τῶν ἐγχωρίων » (α). Κατὰ δὲ τὴν Κολωνίαν τῆς Γερμανίας καὶ τὰ λείψανα τῶν μάγων τιμώμενα ἐναπόκεινται, καθὼς λέγουσι (β). Ταῦτα λοιπὸν, ὡς παρὰ τοῖς θείοις ἡμῶν Πατράσιν ἀνιζόρητα καὶ ἀβεβαίωτα, καταλείπομεν εἰς τοὺς ἀταλαιπώρως καὶ δίχως κύρους οὐδενὸς ἀποδεξαμένους. Μεταβαίνομεν δὲ καὶ εἰς τὴν περὶ τοῦ φανέντος τοῖς Μάγοις ἀστέρος ἐρώτησιν τῆς φιλοκαλίας σου.

§. ιη. Ἀπορεῖς (λέγεις) ἀναγνοὺς ἔν τινι τῶν νεοφανῶν βιβλίων (γ), ὅτι «ὁ τοὺς μάγους ὁδηγήσας ἀστὴρ ὑπῆρχε κομήτης». Ἐγὼ δὲ περὶ σοῦ, φιλότης, μᾶλλον ἠπόρησα πῶς ἐλησμόνησας, ὅτι ὅσα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πονημάτων δὲν ὑπάρχουσιν ἀπευθυσμένα πρὸς τὸ ὀρθὸν καὶ ἀσφαλὲς κατὰ τὸν ἀδιάψευστον γνώμονα καὶ κανόνα τῶν θείων Πατέρων, ὁμοιάζουσι τὴν χώραν τῶν Αἰγυπτίων, ἥτις φέρει «Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά» (δ). Οὕτω καὶ τὰ

Dubiorum Evangelicor. T. 2. Dub. 18. 19, 20. p. 290 etc. καὶ Henrici Crombach. Histor. et Encomion trium Regum. Colon. 1651. σύγγραμμα πλῆρες μύθων καὶ ἀτοπολογιῶν. Πολλὰ δὲ κατὰ τὴν Κολωνίαν ἱστοροῦνται καὶ περὶ τῆς παρ' αὐτοῖς φημιζομένης εἰκόνος τῶν τριῶν μάγων· βλ. Relation. innoxias Annl 1723. p. 497.

(α) Χρυσόστ. Ὁμιλ. ς'. εἰς Ματθ. σελ. 93.— (β) Βλ. Chronicon Montis Sereni ad an. 1168. Backij Evang. Expos. c. 1. p. 281.

(γ) Οὐκ ἴσμεν τί τὸ βιβλιδάριον, οὗ μνημονεύει ὁ συγγραφεύς, πάντως ὅμως τῶν ἐκ Μελίτης εἰς τὴν Ἑλλάδα συμφορηθέντων τί ἐστιν, περὶ ὧν καὶ ἀνωτέρω (σελ. 368) ἐγένετο λόγος. Σημείωσαι δὲ ὅτι πρῶτος ὁ Δανὸς ἐπίσκοπος Μύντερος κατὰ τὸ 1821 ἐδημοσίευσε σύντομον πρόγραμμα, ἐν ᾧ φησιν ὅτι ὁ τοῦ πάντων βασιλέως ἀστήρ, ὁ τοὺς μάγους προάγων ἕως ἐλθὼν ἔστη οὗ ἦν τὸ παιδίον, οὐδὲν ἄλλο ἦν ἢ ἡ καὶ τότε (τῷ 1821) γενομένη περίεργος σύνοδος τῶν πλανητῶν Διὸς καὶ Κρόνου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἥλιον κειμένων. Τοιαύτη δὲ σύνοδος, φησί, τῶν πλανητῶν Διὸς Κρόνου καὶ Ἄρεως παρατετήρηται καὶ τῷ 1603, ὅτε καὶ ἀστὴρ ὤφθη ἐπὶ τοῦ ποδὸς τοῦ ἀστερισμοῦ Ὀφιούχου κείμενος μεταξὺ τοῦ Διὸς καὶ Κρόνου λίαν λαμπρὸς καὶ κεχρωματισμένος καὶ τῷ Διΐ καὶ Κρόνῳ ἰσομεγέθης. Καί τινες δὲ τῶν Γερμανῶν ἀστρονόμων ἠσπάσθησαν τὴν παράδοξον δόξαν αὐτοῦ ταύτην δημοσιευθεῖσαν πλατύτερον τῷ 1827 ἐν Κοπεγχάγῃ ἐν τῇ **Der Stern der Weisen** ἐπιγεγραμμένῃ Διατριβῇ, ἐν ᾗ σπουδάζει τὸ ἔτος τῆς τοῦ Κυρίου γεννήσεως ὁρίσαι ἀστρονομικῶς ἐκ ῥαβινικῆς, ὡς λέγει (σελ. 5), ἀστρολογικῆς τηρήσεως τοὐνδόσιμον λαβών! Σημ. Ἐκδ.

(δ) Ὁμηρ. Ὀδ. Δ. 230.

μετὰ τοῦ κελύφους, καὶ φανέντες ἀζήλως καὶ ἀκλεῶς μαθηταὶ χρειττονες διδασκάλων, καὶ (τὸ χείριστον) αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας σοφώτεροι! Ἔρρωσο.

Ἀθήνησι. ,ωλζ. Νοεμβρίου ιη (α).

ΠΕΡΙ ΜΑΓΩΝ.

Θεοφάνει τῷ Ἱεροδιακόνῳ.

§. α. Ἡ μὲν μέλισσα (καθὼς λέγουσι) τὸ ξανθὸν αὐτῆς συνάγουσα νέκταρ, οὐ μόνον εἰς ἴα καὶ ῥόδα καὶ ἄλλων ἀνθέων ἐφίπταται εἴδη, ἀλλὰ καὶ τὴν δριμεῖαν ἐπικάθηται θύμβραν, καὶ τὸν θύμον τὸν τραχύν. Καὶ σὺ δέ, φιλότης, παρόμοια τῇ φιλοπόνῳ μελίσσῃ ποιεῖς, ὅστις τὰς ἱεράς σου μελέτας ἐν τοῖς ἀκηράτοις λειμῶσι τῶν θείων Πατέρων ἀείποτε διατρέφων, καὶ ἀπ᾽αὐτῶν δὲ τῶν εὐπνουστέρων κήπων τῆς ἔξω σοφίας εἴ τι χρήσιμον ἀπανθίζων, ἔπειτα μὴ ἐξαρκούμενος, ἐφίπτασαι καὶ εἰς ὀρεινὰ καὶ γέροντα φυτάρια· τοιοῦτός τις ἐπῆλθες καὶ πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς ἐπιστολῆς σου ζητῶν τὰ περὶ τῶν ἐν τοῖς θείοις Εὐαγγελίοις μάγων φιλοχρινούμενα.

§. β. Εἰς δύο δὲ τὸ ζήτημα διαιρεῖς, Α) τίνες οἱ Μάγοι καθόλου, καὶ Β) ποῖοί τινες ἦσαν ἰδίως, καὶ πότε καὶ πόθεν ἦλθον οἱ τὸν ἀρτιγέννητον Σωτῆρα προσκυνήσαντες Μάγοι, καὶ ποῖός τις ὁ τούτους ὁδηγήσας ἀστήρ. Ταῦτα τὸ μελιχρὸν ἐπιστόλιον ἀπαιτεῖ, περιβομβοῦν ἡδέως καὶ δυσαπάλλακτον προσκαθήμενον. Καὶ λάβε λοιπὸν τὴν ἀπάντησιν, ὀλίγον χυμὸν ὅσον ἔχει σοι προσενεγκεῖν τὸ ἐμὸν θυμάριον.

§. γ. Οἱ Μάγοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἱστοροῦνται γένος περσικὸν ἔντι-

---

(α) Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον καὶ αὕτη ἡ Ἐπιστολὴ ἐν Εὐαγγελ. Σάλπιγγ. Περιόδ. Β. Ἀριθμ. 19. σελ. 201—227. Ἀθήνησι 1837. Ὁ δὲ Ἱερομόναχος Φαρμακίδης ἀγανακτήσας, ὡς ἔοικεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς τὴν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποδεχόμενος περὶ Ζαχαρίου δόξαν καὶ τοῖς τῶν Πατέρων προέχουσι κατακολουθῶν ἀπερράπισε τὰς τῶν νεωτέρων ψυχρὰς ἀμφιβολολογίας, συνέγραψε μακρὸν ἐξ 149 σελίδων λῆρον (ὡς εἴπομεν σελ. 311), τῷ 1838 Ἰανουαρίου 1, «Περὶ Ζαχαρίου Υἱοῦ Βαραχίου», ἐν ᾗ μετὰ πολλῆς θρασύτητος σπουδάζων ἀκυρῶσαι τὰς ὑπὸ τοῦ ἑδραιώματος τῆς ἀληθείας δεδοκιμασμένας περί τε τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῶν αὐτῷ συνδεδεμένων πραγμάτων ἀρχαίας παραδόσεις, προσφύεται τῇ τοῦ Ἱερωνύμου δόξῃ, πολλὰ τοῖς σοφίσμασι συνείρων ἀπροσδιόνυσα, ἵνα τὰς ὕβρεις ὡς οἴκοθεν ἐννοουμένας παραλίπωμεν. Ἀλλὰ περὶ τούτου ῥηθήσονται ἐφεξῆς τὰ καίρια καὶ πρὸς κατάδειξιν τῆς ἱερᾶς ἀληθείας ἀναγκαιότερα. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΙΣ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΑΛΠΙΓΓΟΣ (α).

Ἀναλαβόντες πάλιν τὴν ἔκδοσιν τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος, διακηρύττομεν δημοσίᾳ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφοὺς καὶ πατέρας, τούς τε ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτὸς τοῦ Κράτους φιλοθέως συντρέχοντας πρὸς τὴν ἔκδοσιν, ὅτι τὸ περιοδικὸν τοῦτο πόνημα, καθὼς πρὸ τῆς διακοπῆς ἕνα μόνον εἶχε σκοπόν, τὸ κήρυγμα τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας, οὕτω καὶ τώρα πάλιν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέπει. Οὔτε πνεῦμα φιλέκδικον καὶ κότος ἀγανακτήσεως δι' ὅσα προλαβόντως ἀναξιοπαθήσαμεν, οὔτε ζῆλος ἄλογος καὶ φιλόνεικος ἐρίθεια, ἢ ἄλλο τι βίαιον πάθος θέλει μᾶς ἀποπλανήσει ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν καθήκοντος (καθώς τινες ἴσως ὑπωπτεύθησαν). «Οὐ γὰρ τὰ ἑαυτῶν κηρύττομεν, ἀλλὰ τὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ». Τόσον μόνον ὁμολογοῦμεν, ὅτι οὐχὶ ὡς κακοῦργοι καὶ λυμεῶνες, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον ὡς ἐκδόται τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος ἐξωρίσθημεν, ἁρπαγέντες ἐξαίφνης ἐκ μέσου τῆς βασιλευούσης πόλεως ἄκριτοι καὶ ἀκατάγνωστοι. Καὶ τοῦτο δὲ κατὰ χρέος ὁμολογοῦμεν, οὐχὶ συνιστῶντες ἑαυτούς, «ἀλλ' ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ ἐκκλησιαστικὴ διακονία». Ἄνθρωποι μισοῦντες τὴν ὀρθόδοξον τῆς Σάλπιγγος φωνὴν ἐφυγάδευσαν τὸν ἐκδότην, ὡς οἱ θέλοντες νὰ φράξωσι τὴν πηγὴν ἐκτυφλοῦσι τὸ σωληνάριον· ἀλλὰ «μὴ αὐτοῖς λογισθείη! μὴ δὲ στήσαι Κύριος αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην!» Ἡμεῖς δὲ μήτε δίκην μήτε γλῶσσαν μήτε κά-

---

(α) Καὶ αὕτη ἡ Διατριβὴ ἐγράφη ἀνωνύμως τῷ **1837** ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι (Περιόδ. Β. σελ. **129**) ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἐκ Ναυπλίας τότε εἰς Ἀθήνας μετωκηκότος, κατ' ἐπίμονον παράκλησιν τοῦ μακαρίτου Γερμανοῦ, ἐπαναλαβόντος μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀδίκου ἐξορίας κάθοδον τὴν ἔκδοσιν τοῦ πολυωφελοῦς ἐκείνου Περιοδικοῦ. Ὑπεδήλωσε δ', ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐσημειωσάμεθα (Βλ. Βίον Γρηγορίου Μητροπ. Εἰρην. καὶ Βατοπ. σελ. **40**), τὴν τοῦ συνταξαμένου χεῖρα ὁ Θεατής, λέγων (Ἀριθμ. **19**. σελ. **3**), «Ἰδιαιτέρως παρετηρήσαμεν. . . καὶ τὸ ἄρθρον περὶ τοῦ τὶς ὁ σκοπὸς τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος, σχεδιασμένου βέβαια παρ' ἄλλης τινὸς διδασκαλικῆς χειρός, τῆς ὁποίας καλὸν εἶναι ὁ Κ. Γερμανὸς νὰ ἐπικαλῆται συχνάκις τὴν χρυσῆν καὶ μεγαλόδωρον εὐλογίαν». Εὐχερὲς δὲ νοῆσαι, ὅτι ὁ ἀοίδιμος κἀν τούτῳ τῷ ἀρθριδίῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἄριστα προδιέγραψε τὴν ὁδὸν καὶ ὥρισε τὸν τελικὸν σκοπόν, οὐ μόνον τῆς Ε. Σάλπιγγος, ἀλλὰ καὶ παντὸς μὴ ψευδομένου τοὔνομα μηδ' ἀνοσίως καπηλευομένου τὰ ὅσια ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος· Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

§. ς'. Οὕτω λοιπὸν εἰς ἔτη πέντε διανύσαντες οἱ νέοι τὸ στάδιον τῆς γραμματικῆς τέχνης καὶ τῶν λεγομένων Γραμματικῶν ἢ Ἐγκυκλίων καὶ ἀνθρωπικῶν μαθημάτων, ἀποβαίνουσιν ἤδη ἱκανοὶ νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς τὰ τοῦ τριτου βαθμοῦ ὑψηλότερα μαθήματα, τὰ λεγόμενα ἰδιαιτέρως φιλοσοφικά, ἤτοι εἰς τὰς ἐφεξῆς ἐπιστήμας, ἃς διδάσκονται εἰς ἔτη τρία.

Βαθμοῦ Γ'. μαθήματα, αἱ Ἐπιστῆμαι.

Ἀ. ἔτος. α) Καθαρὰ Μαθηματική· ἤτοι, Ἀριθμητική, Ἄλγεβρα ἢ Συμβολικὸς λογισμός, Γεωμετρία, Τριγωνομετρία, Κωνικαὶ τομαί, ἀρχαὶ τοῦ λογισμοῦ τῆς ὡς ἀπείρου θεωρουμένης ποσότητος. Καθ' ἡμέραν. β) Θεωρητικὴ φιλοσοφία, ἤτοι Ἐμπειρικὴ Ψυχολογία, Λογική, Μεταφυσική, Αἰσθηματική· καθ' ἡμέραν· γ) Φυσικὴ ἱστορία, τρὶς τῆς ἑβδομάδος.

Β'. ἔτος. α) Ἐφηρμοσμένη Μαθηματική, ἤτοι Ὑδροστατική, Ἀεροστατική, Ὑδραυλική, Ὀπτικά, Στοιχεῖα τῆς Ἀστρονομίας· καθ' ἡμέραν· β) Πειραματικὴ Φυσική· καθ' ἡμέραν. γ) Πρακτικὴ φιλοσοφία, ἤτοι Ἠθική, Ἠθικὴ Θεολογία, Περὶ δικαίων μετὰ τῆς θεωρίας τῶν διαφόρων πολιτειῶν, καὶ ἡ Παιδαγωγική, ἢ πραγματεία περὶ παίδων ἀγωγῆς· καθ' ἡμέραν.

Γ'. ἔτος. α) Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας· καθ' ἡμέραν· β) Ἱστορία τῆς Φιλολογίας μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς Κριτικῆς καὶ τῶν ταύτης κανόνων περὶ τῆς Ἑρμηνευτικῆς, συντάγματα κατ' ἐπιτομήν· καθ' ἡμέραν. γ) Θεωρία ὑψηλοτέρα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν φιλολογίαν· τρὶς τῆς ἑβδομάδος· δ) Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα· τρίς (α).

(α) Συνιστῶμεν ταύτην τὴν γλῶσσαν ὡς καθολικὴν ἤδη γενομένην εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, καὶ ἑπομένως ἀναγκαίαν κατά τινας περιστάσεις ἐσομένην καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς ἡμῶν. Ἐὰν ἦναι πολλὰ βιβλία διεφθαρμένα εἰς αὐτήν, εἶναι καὶ ἄλλα οὐχὶ ὀλίγα διδακτικὰ τῆς ἀρετῆς. Ἔπειτα εἰς ποίαν γλῶσσαν δὲν εἶναι καὶ συγγράμματα κακίας; Ὁ ὀρθόδοξος Ἕλλην εἰς τὴν ἀνάγνωσιν θέλει γίνεσθαι μέλισσα, πανταχόθεν ἀπανθίζων τὸ καλόν. Ὠχυρωμένος τῇ τῶν θείων Γραφῶν ἀληθείᾳ καὶ τῆς ὑγιοῦς φιλοσοφίας τῇ πανοπλίᾳ ὁ χριστιανὸς ἀπόγονος τοῦ Πλάτωνος καὶ Σωκράτους θέλει ἐλεεῖ μηδαμῶς ζηλεύων μηδὲ μιμούμενος τὴν ἀθλιότητα, εἰς ἣν κατήντησε κτηνώδης τις καὶ ὅλη σαρκικὴ καὶ πρὸς αἰσχύνην τῆς ἀληθοῦς σοφίας λεγομένη φιλοσοφία. Καθὼς θέλει διακρίνει τὴν ἀλογίαν καὶ τρισβάρβαρον ἄνοιαν τῶν αἱρέσεων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, οὕτω θέλει γνωρίζει καὶ τὴν πλάνην καὶ ἀφροσύνην φιλοσοφικῶν τινων καὶ βαθυσόφων τάχα λογισμῶν, ὅσοι κατεξανέστησαν κατὰ τῆς ἀμωμήτου πίστεως καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀρετῆς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ζει (Ὁδηγ. σελ. 188 Ἐρωτ. πά), τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο ἐπάγων εἰς μαρτυρίαν «μὴ ἐπέρχεσθαι ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα» (Ἰεζεκιὴλ ΙΗ΄.) Ὁ δὲ θεῖος Ἀθανάσιος, τέλος, ἵνα τοὺς ἄλλους παρῶ, λύει τὴν ἀπορίαν ὡδί· «τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· καὶ πάλιν τοῦ Ἀποστόλου φάσκοντος· Νῦν δὲ τὰ τέκνα ὑμῶν ἅγιά ἐστι, πρόδηλον ὅτι ὡς ἄσπιλα καὶ πιστὰ εἰς τὴν βασιλείαν εἰσέρχονται τὰ τῶν πιστῶν βεβαπτισμένα νήπια· τὰ δὲ ἀβάπτιστα καὶ τὰ ἐθνικὰ οὔτε εἰς βασιλείαν εἰσέρχονται, ἀλλ' οὔτε πάλιν εἰς κόλασιν· ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἔπραξαν». (Ἀθανάσ. πρὸς Ἀντίοχ. ἄρχοντα περὶ τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἀπορουμένων. Τόμ. Β΄. σελ 309. ἔκδ. Κομηλιαν. 1600). Ἀπὸ ταύτης ἐγὼ Παναγιώτατε Δέσποτα τῆς ἱερωτάτης δόξης ὁρμώμενος ἔγραψα τὰ τῶν χριστιανῶν ἀβάπτιστα νήπια σώζεσθαι τῆς κολάσεως διὰ τὸ ἀκέραιον τοῦ ἤθους καὶ ἀδιάφθορον καὶ ἀμόλυντον. Ἐκ τούτου γάρ, ἐπὶ λέξεως προσεθέμην, ἀμέλει τοι ἐκ τῆς βρεφικῆς ἀκακίας καὶ ἀθωότητος, βεβαιοῦται καὶ ἡ μετὰ θάνατον αὐτῶν σωτηρία, ἤνποτε, πρὶν ἢ φωτισθῶσιν, ἀπαλλαγῶσι τοῦ βίου. Σωτηρίαν δὲ λέγων τὴν ἀπὸ τῆς κολάσεως ἐννοῶ· οὐ γὰρ αὐτὰ δήπου καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἴρηκα ἀξιοῦσθαι· οὐδὲ τοῖς μὴ κολάσεως ἀξίοις καὶ τιμῆς ἤδη μετεῖναι φρονῶ, ἣν μόνην τοῖς ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος γεννηθεῖσιν οἶδα προωρισμένην· ἦν γὰρ ἂν ἧπου σκαιός τις καὶ ἀναίσθητος κομιδῇ ἢ τοιαῦτά τινα δογματίζων ἢ τοῖς ὑπὸ τῶν θείων Πατέρων νενομοθετημένοις μὴ παρακολουθῶν ἐπὶ τῇ τῶν νηπίων σωτηρίᾳ.

Ἀλλὰ γάρ, ὡς ἔοικεν, ἡ λέξις Σωτηρία τοὺς κατηγόρους λυπεῖ καὶ ταράττει, σωτηρίαν ἴσως παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ οἰομένους καλεῖσθαι μόνον τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ περὶ τούτου μίκρ' ἄττα χρὴ παρενείρειν, ἐπιλελῆσθαί μοι δοκοῦσιν οἱ ἄνδρες οἷον πλατυσμὸν ἡ λέξις ἐμφαίνει· σώζεσθαι γάρ φαμεν οὐ μόνον τὸ χαίρειν καὶ διαρκεῖν καὶ σῷόν τινα ἐπ' οἴκου καὶ λιμένος καταίρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ παντοίων δεινῶν καὶ κινδύνων ῥᾴον ἀπαλλάττειν. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι περιττός τις εἶναι δοκῶ τὰ τοιαῦτα ἐξονυχίζων καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν θεοπνεύστων συγγραφέων ὁμολογίαις διατρανῶν, ἀλλ' ὅμως ἑνὸς ἀντὶ πάντων ἐποίσω τὴν μαρτυρίαν, ἵν' ἄρδην τὰ σαθρὰ τῶν ἀντιπάλων ῥημάτια διασκεδασθῇ. Τρεῖς γὰρ ἔγωγε τάξεις τῶν σωζομένων, παναγιώτατε Δέσποτα, μετὰ τοῦ Θεολόγου πατρὸς ἀποδέ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σθοῦσι νὰ φεύγωσιν ὡς θανατηφόρον Σειρήνων φωνὴν οἱ φιλογενεῖς διδάσκαλοι, ἂν ἀγαπῶσι τῷ ὄντι τὸ γένος αὐτῶν καὶ τὴν αὐτοῦ εὐτυχίαν. Ποτὲ μὴ ἀκουσθῇ εἰς ἑλληνικὴν σχολὴν τὸ «τοῦτο ἡ μὲν θεία Γραφὴ πρεσβεύει, ἀλλ' ὅσον ἐκ τῆς φιλοσοφίας φαίνεται ἀδύνατον», καὶ ἄλλα τοιαῦτα πανοῦργα καὶ ψοῦλα ἢ κοῦφα καὶ μωρὰ ἐναντιολογήματα πρὸς τὰς αἰωνίας τῆς θεοσεβείας ἀρχάς. Ἐὰν ἡ θεία Γραφὴ εἶναι ἀλήθεια (διότι εἶναι λόγος Θεοῦ), ἕπεται λοιπὸν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φιλοσοφία ψεύδεται ληροῦσα καθ' ὅσα ἀντιλέγει πρὸς τὴν θείαν Γραφήν. Καὶ ὅσον πλέον ἀντιλέγει πρὸς τὸ ὕψος τῶν μυστηρίων, διότι δὲν καταλαμβάνει αὐτά, τόσον πλέον ἀποδεικνύει τὴν τυφλὴν μωρίαν ἑαυτῆς, διότι δὲν βλέπει τὰ ὅρια τοῦ πεπερασμένου νοὸς αὐτῆς, ἀλλ' ἀπαιτεῖ ἐξ ἅπαντος νὰ κατανοήσῃ τοῦ ἀπείρου ὄντος τὰς τελειότητας καὶ τοῦ αἰωνίου Νοῦ τὰς ἐνεργείας καὶ τὴν πάνσοφον οἰκονομίαν πρὸς σωτηρίαν τοῦ πλάσματος αὐτοῦ! Τὴν τοιαύτην ψευδοσοφίαν, τὴν καὶ ἄλλως λεγομένην τοῦ κόσμου (τῶν διεφθαρμένων δηλονότι καὶ ἀλαζόνων ἀνθρώπων) σοφίαν, δὲν φοβεῖται βέβαια ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, ἡ τὸν κόσμον νικῶσα, ἡ Πίστις ἡμῶν. Τόσους αἰῶνας τοξεύουσι κατ' αὐτῆς οἱ τοῦ κόσμου τούτου φιλόσοφοι, ἀλλὰ τὰ βέλη αὐτῶν πίπτουσιν ἔμπροσθεν αὐτῆς κωφὰ καὶ ἀσθενῆ. Εἰς μάτην ὁ Ἅδης ἀνοίγει τὰ στόματα αὐτῶν ὡς πύλας ὀλέθρου κατὰ τοῦ θεοδμήτου τῆς Ἐκκλησίας οἰκοδομήματος (α). Ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν πολλῶν, οἵτινες ἀπατῶνται καὶ ὑποσκελίζονται πολλάκις ὑπὸ τοῦ ψεύδους καὶ εἰς τὰ φρονήματα καὶ εἰς τὰς πράξεις αὐτῶν, πρέπει νὰ φυλάττωσιν οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς τῶν διδασκαλιῶν τῆς ψευδοσοφίας, ὡς φυλάττουσιν αὐτοὺς καὶ τῶν τῆς κακοηθείας. Ναί, διδάσκαλοι ἀγαθοί, προσέχετε καὶ τοὺς μαθητὰς καὶ αὐτοὶ ἑαυτούς, μὴ κλέψῃ τις ἀπὸ τῆς καρδίας ὑμῶν τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως διὰ τῆς κενῆς ἀπάτης καὶ τῆς φιλοσοφίας (τοῦτ' ἔστι τῆς τοῦ κόσμου ψευδοσοφίας), ἥτις διδάσκει τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον καὶ νὰ φρονῇ καὶ νὰ διάγῃ κατὰ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πεπλανημένου κόσμου, κατὰ τὰς παραδόσεις ἀνθρώπων τετυφωμένων καὶ οὐ κατὰ Χριστόν (β). Φεύγετε οὐ μόνον τὰς ἀντιθέους δόξας, ἀλλὰ

(α) Πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Ματθ. ις, 18.

(β) «Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν» (Κολοσ. β, 8). «Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται

πλεῖστα θεολογικά, καὶ πάντα πλήρη δογματικῆς ἀκριβείας καὶ σαφηνείας καὶ χάριτος μετὰ δεινότητος συλλογιστικῆς· ὧν τὰ μέν εἰσιν ἐκδεδομένα (α), τὰ δ'εἰσέτι ἀνέκδοτα (β). Ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἀριθμοῦνται καὶ οἱ παρ'ἡμῶν ἐκδιδόμενοι οὗτοι ὀκτὼ μελῳδικοὶ κανόνες εἰς τὴν Θεοτόκον (γ). Φαίνεται δὲ τούτους ποιήσας ὁ ἀοίδιμος ὀλίγους πρὸ τῆς τελευτῆς ἐνιαυτούς· διότι ἐν ταῖς ᾠδαῖς καὶ νόσου λοιμικῆς καὶ καύσονος μνημονεύει μεγάλου (δ)· καύσονος δὲ μεγάλου μνημονεύει ὁ Φραντζῆς κατὰ τὸ **1446** (ε)· καὶ λοιμὸς ἐμάστιζε (φαίνεται) συνεχὴς κατ'ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὡς καὶ τὴν Πάτραν, καὶ ἄλλας χώρας (ζ). Οἱ δὲ Κανόνες

ἐπιθεωρήσας τύποις ἐξέδωκεν ὁ βίου τε καὶ παιδείας ἑλληνικῆς λαμπρότητι διαπρέψας, καὶ ποικίλοις συγγράμμασι καὶ λιπαρᾷ διδασκαλίᾳ καὶ ζήλῳ τῆς πατρῴας εὐσεβείας τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν διὰ μακρῶν ὠφελήσας, καὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ γένους κοσμήσας σχολὴν ἀείμνηστος Νικόλαος ὁ Λογάδης. Βλ. Ἀκολουθ. τοῦ ἐν ἁγ. πατρὸς ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισ. Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ κτλ. ἐν τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλ. πατριαρχ. τυπογραφ. **1834**. Ἐν ταύτῃ τῇ Ἀκολουθίᾳ ὁ διδάσκαλος Λογάδης συνεξέδωκε καὶ τοὺς εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον ἐπιταφίους στίχους Θεοδώρου διακόνου καὶ Ἱερομνήμονος τοῦ Ἀγαλλιανοῦ συγχρονίσαντος τῷ ἁγίῳ. Βλ. Ἀκολουθ. σελ. **29**. πρβλ. καὶ σελ. **31**.

(α) Οἷον τὰ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος συλλογιστικὰ κεφάλαια (ἀλλαχοῦ τε καὶ παρὰ Ζοιρικαβ. τόμ. β. σελ. **710**). Ἐγκύκλιοι Ἐπιστολαὶ τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς Ὀρθοδόξοις κτλ. (**Concil. Tom. XIII p. 677 καὶ 740 Labb.**). Ἔκθεσις τῆς ἐκκλησιαστ. ἀκολουθίας, ἐκδοθ. μετὰ Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης, ἐν Ἰασ. Μολδαυ. **1683** κτλ. καὶ εἴ τι ἕτερον, καὶ τὸ καλὸν ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα εἰς τὸν ἀοίδιμον Ἰωσὴφ τὸν Βρυέννιον (βλ. Ἰωσὴφ Βρυεν. **Τ. γ.** σελ. ιζ. ἐκδ. Εὐγεν.).

(β) Βλ. **Fabric. Bibl. Græc. vol. XI. p. 670 καὶ 355. Harl.**

(γ) Τούτων ἀντίγραφον σώζεται ἐν τῇ κατὰ Βιέννην τῆς Αὐστρίας Καισαρικῇ Βιβλιοθήκῃ (**Cod. Theol. 187.**). βλ. **Lambec. V. 284.—Cave Scr. Eccl. Hist. vol. 2. p. 304.—Fabric. l. c. p. 677.**

(δ) Καν. α. ᾠδ. δ. σελ. **91**. ᾠδ. ἡ. σελ. **92**. Καν. γ. ᾠδ. ἑ. σελ. **102**. Καν. ε. ᾠδ. δ. σελ. **112. 113. 123. 126.**

(ε) «Τῇ δ' οὖν ιζ. τοῦ ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους (**6953**, ἤτοι τοῦ **1446**, μ. Χ.) γέγονε παγκόσμιος καύσων καὶ ἄξιος μνήμης». Φραντζ. Χρονικ. Βιβλ. Β. κεφ. ιθ. σελ. **44**.

(ζ) Φραντζ. Χρονικ. Βιβλ. Β. κεφ. θ. πρβλ. καὶ Βιβλ. Α. κεφ. λε. Καὶ τὴν Ῥώμην δὲ καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν λοιμώδης νόσος ἐπενέμετο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Βλ. **J. Papon de la peste etc. Tom. 2. p. 278. Paris. an. 8.** Ὁ Φραντζῆς μνημονεύει καὶ ἀρχαιοτέρου

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΤΗΙ ΜΙΑΙ, ΑΓΙΑΙ,

ΚΑΘΟΛΙΚΗΙ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ.

ΤΟΔΙ ΤΟΥ ΠΙΣΤΟΥ

ΑΥΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΕΥΛΑΒΩΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Ὁ φιλόστοργος Ἐκδότης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λαμώμενος, ἄγγει καὶ πρὸς τὴν πέτραν τῆς Πίστεως κατερράσσει· τοὺς δὲ πιστοὺς ἀσφαλῶς εἰς τὴν θείαν ἐπίγνωσιν στηρίζει καὶ καθοδηγεῖ. Πολλὴ δὲ καὶ ἡ καλλιέπεια καὶ χάρις καὶ δύναμις ἐν ταῖς αὐτοῦ συγγραφαῖς ἐπανθεῖ, σαφηνείᾳ τε λαμπρᾷ, καὶ κυριολεξίᾳ, καὶ συνθέσεως ἡρμοσμένης ῥεούσης μελιηδεῖ γλυκύτητι κατηγλαϊσμένη. Ὅθεν πάλιν ἐμελῴδησεν ἡ καλλικέλαδος τοῦ θεοφιλεστάτου Φιλοθέου κιννύρα. «Οἱ λόγοι σου πάνσοφε, καὶ τὰ σεπτὰ συγγράμματα, δρόσος οὐρανία, μέλι πέτρας, ἄρτος ἀγγέλων τοῖς ἐντυγχάνουσι, νέκταρ, ἀμβροσία, γλυκασμός, ἥδυσμα, Γρηγόριε, καὶ πηγὴ ζῶντος ὕδατος» (ἐν τῷ κανόνι· ᾠδῇ έ.).

§. δ. Τούτων ἓν τῶν συγγραμμάτων τοῦ θεσπεσίου Πατρὸς ἔχεις ἀνὰ χεῖρας, ἀναγνῶστα, καὶ τὸν παρόντα λόγον (ἑξηκοστὸν τρίτον ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις ἀριθμούμενον), σμικρότατον μὲν κατὰ τὸ ποσόν, μέγαν δὲ καὶ θαυμαστὸν κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ οἷον ἀνεκτίμητον ἀδάμαντα, ἐν τῷ πνευματικῷ τῆς θείας γνώσεως θησαυρῷ τηλαυγῶς φεγγοβολοῦντα (α). Ἔστι δὲ τὸ σύγγραμμα, ὡς καὶ ἐπιγράφεται, Δεκάλογος τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας, ἤτοι τῆς Νέας Δια-

---

(α) Ἐκ τῶν ἐν τῇ Συνοδικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας τεθησαυρισμένων χειρογράφων ἐξέδωκεν (ἐν Μόσχᾳ τῷ 1776) καὶ ἄλλους δέκα Λόγους, ἢ Ὁμιλίας τοῦ Πατρὸς ὁ σοφὸς Ἑλληνιστὴς Ματθαΐις (τὸ γένος Γερμανός, ἐκ τῶν διαμαρτυρουμένων)· καὶ προσφωνεῖ τὴν βίβλον τῷ ἡμετέρῳ ἀοιδίμῳ Εὐγενίῳ ἀρχιεπισκόπῳ τότε Σλαβινίου καὶ Χερσῶνος· περαίνει δὲ τὴν προσφωνητικὴν ἐπιστολὴν οὕτωσί, «Δέχου τοίνυν τό, μετὰ τὸν Δημήτριον τὸν Μυροβλύτην, μέγα θαῦμα καὶ ὡράϊσμα τῶν Θεσσαλονικέων, τὸν μέγαν ἐν θεολογίᾳ καὶ ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τῷ παλαιῷ ἐφάμιλλον νεώτερον Γρηγόριον. Δέχου, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, τὸν λαμπροφωνότατον τῆς ἀληθείας κήρυκα· τὸν τῆς ἀνατολικῆς Ὀρθοδοξίας, τῆς ἀμωμήτου τε καὶ ἀκιβδήλου, γενναιότατον πρόμαχον. Δέχου, τὸν φιλολογώτατον ἐν ἀρχιερεῦσι, τὸν Σοὶ καὶ σοφίᾳ καὶ δόξῃ» (τοῦτ' ἔστι δοξασίᾳ δογματικῇ) «καὶ πολιτεύματι προσοικειούμενον, τὸν χρυσόστομον καὶ χρυσορρήμονα ἐκκλησιαστήν». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ καλὸς κἀγαθὸς Ματθαΐις. Κείσθωσαν δὲ καὶ ταῦτα πρὸς καταισχύνην τῆς λοιδόρου ματαιοσοφίας τοῦ σφόδρα Παποσεβοῦς Ἀλλατίου· ὅστις τηκόμενος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ δεινῶς ἐν τοῖς σπλάγχνοις τῶν Δυτικῶν ἐντετηκότος μίσους κατὰ τοῦ θείου Παλαμᾶ (οὐχ ἧττον, ἢ κατὰ Φωτίου καὶ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ), σφαδάζει καὶ ἀγανακτεῖ πρὸς τὰ τοῦ Φιλοθέου εἰς τὸν ἅγιον ἐγκώμια, βύων τὰ ὦτα καὶ κωφεύων, ὡς ἀσπίς, ἥτις οὐκ εἰσακούει φωνῆς ἐπᾳδόντων, φαρμακευομένη παρὰ σοφοῦ. [Μετὰ δὲ τὸν Ματθαΐϊν ἐξεδόθησαν, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες (σελ. 569), «Ὁμιλίαι τεσσαράκοντα καὶ μία» ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν αἷς αἱ δέκα προεκδεδομέναι· ὡς πέρυσιν ἐδηλώσαμεν ἐκδιδόντες καὶ ἡμεῖς τὰς μὴ ἐν Ἱεροσολύμ. ἐκδοθείσας ΚΒ'. Ὁμιλίας μετ' ἄλλων τινῶν ἀνεκδότων· βλ. Προλεγ. σελ. ιγ. σημ. α]·

τούτου κατασκευάζων τὸ παράδοξον ἐκεῖνο καὶ πολυύμνητον σημεῖον, Παρθένον γεννήσασαν καὶ τὴν παρθενίαν μὴ διαφθείρασαν» (α). Ταύτην τὴν ἐκ παραδόσεως ἱστορίαν τοῦ Ζαχαρίου καὶ ὁ κατὰ τὸ 380. μ. χ. ἀναφανεὶς δυσσεβὴς ἐκεῖνος Ἐλβίδιος, ὁ τῶν δειλαίων καὶ τρισαθλίων τῆς Ἀειπαρθένου πολεμίων δείλαιος πατὴρ καὶ πρωτοδιδάσκαλος, ἀπεδέ-

---

ὑπὲρ νοῦν μεγαλείων ᾠκονόμησε καὶ τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων ἔνδοξον αὐτῆς καθιέρωσιν καὶ διατροφήν, ὡς οἱ πατέρες παρέδωκαν, καὶ ἡ Ἐκκλησία λαμπρῶς ἐν ταῖς αὐτῆς ἁγιστείαις ὑμνεῖ; (Βλ. Μηνολογ. Νοεμβρ. κά, καὶ Σεπτεμβρ. έ, καὶ κγ'). Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν σοφωτάτων Διδασκάλων τῆς εὐσεβείας ἐπανηγύρισαν τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων Εἴσοδον τῆς Θεοτόκου καὶ διὰ λόγων ἑορταστικῶν, ὡς ὅ,τε ἅγιος Γερμανὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης (τῷ 720), καὶ ἄλλος Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιος ὁ ἱερώτατος (τῷ 784. μ. χ. βλ. Combef. Auctar. nov. Biblioth. Patr. T. 2. p. 1411) καὶ ὁ Νικομηδείας Γεώργιος (τῷ 880), καὶ Θεοφύλακτος ὁ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας φωστήρ, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (ταῦτα δὲ τὰ ἐγκώμια καὶ εἰς τὸ ἁπλούστερον παρέφρασεν ὁ μακαρίτης Νικόδημος. Βλ. τὸν Συναξαριστὴν αὐτοῦ Νοεμβρ. κά· [Ἐκδέδονται δὲ τὰ δύο τοῦ θεσπεσίου Παλαμᾶ τὸ πρῶτον ὑφ' ἡμῶν σελ. 120 —180. Ἀθήνησι, ᾳωξα. Σημ. Ἐκδ]. Πρόσθες καὶ τὸ τοῦ σοφοῦ Λέοντος τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἕτερον Ἰωάννου Θεσσαλονίκης Ἐπισκόπου, καὶ ἄλλο Ἰακώβου Μοναχοῦ τοῦ ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Κοκκινοβάφου, κ. τ. λ. Καὶ Νικήτας δὲ ὁ Παφλαγὼν (τῷ 880) ἐν τῷ εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ Φώτιος ὁ ἱερώτατος ἐν τῷ εἰς τὸ Γενέσιον αὐτῆς καὶ ἐν Ἀμφιλοχίοις [Ζητήμ. κδ. σελ. 38] ὕμνησαν «τὴν εἰς τὸν Ναὸν αὐτῆς εἴσοδον ἔτι τριετιζούσης». Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων Πατέρων Εὐόδιος ὁ τῶν Ἀποστόλων ἐν Ἀντιοχείᾳ διάδοχος (περὶ τὸ 68, μ. χ.) ἐν τῇ εἰς αὐτὸν ἐπιγεγραμμένῃ ἐπιστολῇ (παρὰ Νικηφόρ. Ἐκ. Ἱστ. 6', 3) τοιαῦτα μεγαλεῖα περὶ τῆς Θεοτόκου καθιστορεῖ (ἐπιγράφεται δὲ Φῶς ἡ ἐπιστολή· κἂν ἀμφιβάλλεται τὸ σύνταγμα τοῦτο παρὰ τοῖς Κριτικοῖς, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχει πάντως ἀρχαιότατον καὶ μάλιστα πρέπον εἰς ἄνδρα ἀποστολικόν)· ὁμοίως καὶ Εὐστάθιος ὁ Ἀντιοχείας ὁ ὁμολογητὴς (τῷ 325. μ. χ.) ἐν τῇ εἰς αὐτὸν ἀποδιδομένῃ Ἑξαημέρῳ τοιαῦτα διηγεῖται περὶ τῆς Θεοτόκου συμφώνως μετὰ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης (λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν). Ὡσαύτως καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος (ἢ ὅστις ἄλλος ὀλίγῳ τούτου νεώτερος ὑποτίθεται πατὴρ τῆς εἰς Ἀπογραφὴν τῆς Ἁγ. Μαρίας κτλ. ὁμιλίας). «Οὐ σὺ» (λέγει πρὸς τὴν Θεοτόκον ὡς ἐκ τῆς Ἐλισάβετ), «Οὐ σὺ εἶ ἡ ὡς αἰδέσιμος Παρθένος ἐν τοῖς ἱεροῖς περιβόλοις ἀνατραφεῖσα;» (Μ. Ἀθαν. Τ. δ'. σελ. 20). Ἀνδρέου δὲ τοῦ Κρήτης φωστῆρος (τῷ 639) τὴν ῥῆσιν γράφομεν ἐφεξῆς. Πρβλ. καὶ τὸν θεῖον Δαμασκηνὸν (περὶ Ὀρθοδόξ. πίστ. δ'. 87. καὶ λόγ. εἰς τὰ γενέθλ. τοῦ Προδρ.). Ἐκ δὲ τῶν νεωτάτων ἀρκείτω μνημονευθεὶς Ἠλίας Μηνιάτης ὁ εὐγλωττότατος.

(α) Ὁμιλ. κέ. εἰς τὴν ἁγ. τοῦ Χριστοῦ γέννησ. Τ. α. σελ. 590.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λαμπρῶν τεκμηρίων τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ ἐμαρτύρησε, πανηγυρίζων μετὰ πολλῆς παρατάξεως καὶ πομπῆς βασιλικῆς τοῦ ἁγίου τὴν ἑορτήν. Ὁ δὲ νῦν (τῷ 1823) εὐτυχῶς βασιλεύων ὁμώνυμος τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Ἀλέξανδρος ὁ Α΄, ὁ εὐλογημένος Αὐτοκράτωρ καὶ κράτιστος τῆς Ἐκκλησίας ὑπέρμαχος, τοῦτον τὸν Ἅγιον διὰ τὸ ὁμώνυμον μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ πανδαισίας λαμπρῶς ἑορτάζων, καὶ τοῦτον μάλιστα ἔχων ἄγγελον φύλακα καὶ σύνοικον καὶ συνοδοιπόρον, τὰ καλὰ καὶ λαμπρὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ῥωσσίας ἔστησε τρόπαια μετὰ δόξης ἀγηράντου, κατὰ τῆς παγκοσμίου τυραννίδος ἐντελῶς θριαμβεύσας, καὶ τῆς Εὐρώπης ἁπάσης πάγκοινος εὐεργέτης καὶ ῥύστης καὶ σωτὴρ τῆς Πατρίδος γενόμενος σὺν Θεῷ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλὰς ἤδη εἰς τὴν σὺν Θεῷ ἐνεργουμένην ἀνάστασιν ἑαυτῆς τὸν μέγαν ἐπικαλεῖται Ἀλέξανδρον προστάτην καὶ βοηθόν, ὡς μάρτυρα αὐτόπτην τῆς φρικτῆς καὶ μιαιφόνου λύσσης τῶν βαρβάρων γενόμενον καὶ ἀναίμακτον νικητὴν καὶ κραταιὸν τῆς εὐσεβείας ὑπέρμαχον καὶ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας θερμότατον ὑπερασπιστήν. Αὐτὸς πρῶτος ὁ θεῖος ἀνὴρ διέσωσεν ἀβλαβῆ τὰ δικαιώματα τῆς μετὰ τῶν Ῥώσσων πνευματικῆς ἑνώσεως καὶ συγγενείας τῶν Γραικῶν. Αὐτὸς, ὡς Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς, τῷ τῆς εὐσεβείας ἑαυτοῦ ζήλῳ διέῤῥηξε τὰς πλεκτάνας τοῦ σχίσματος, ἀφ' ὧν ἐκινδύνευεν ἡ Ῥωσσία. Αὐτὸς προσήλωσεν ἀσφαλέστερον τὴν εὐσέβειαν τῶν Ῥώσσων πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ μητέρα, τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γραικῶν. Τιμῶμεν λοιπὸν καὶ γεραίρομεν εὐσεβῶς τὸν ἱερώτατον τοῦτον Ἄνακτα, καὶ τὴν Ἁγίαν αὐτοῦ ἐπικουρίαν θερμῶς ἐξαιτούμεθα, καὶ πρὸς Θεὸν αὐτὸν ἱκέτην καὶ πρεσβευτὴν προβαλλόμεθα κατὰ τοὺς ἱεροὺς τῆς εὐσεβείας θεσμούς. Ἡ γὰρ Καθολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς πάγκοινος Ἐκκλησία τῶν ἐθνῶν, μνημονεύει καὶ δοξολογεῖ ἐτησίως πάντας τοὺς ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εὐαρεστήσαντας εἰς Θεὸν διὰ Πίστεως, καὶ διὰ θαυμάτων μαρτυρηθέντας, καὶ συνοδικῇ διαγνώσει κανονισθέντας, καὶ τηλαυγῶς ἀναφανέντας κληρονόμους τῆς αἰωνίου δόξης τῶν Ἁγίων ἐν τῷ φωτί. Καὶ ἡ Μεγάλη Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀποδέχεται καὶ δοξάζει πάντας τοὺς ἐν τῇ εὐσεβεστάτῃ Ῥωσσίᾳ τελειωθέντας Ἁγίους, ὅσους ἡ θεόπνευστος καὶ ἱερὰ Σύνοδος τῆς τῶν Ῥώσσων Ἐκκλησίας ἐκανόνισε καὶ ἐδόξασεν, ὡς καὶ αὖτη πάλιν τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἔκπαλαι καὶ νεωστὶ δεδοξασμένους Ἁγίους εὐσεβῶς πανηγυρίζει. Μία ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ ἡ Ἐκκλησία. Εἷς ὁ τῆς

Ἡλίκης δὲ τιμῆς καὶ εὐνοίας ἠξίουν τότε τὸν ἀοίδιμον οἵ τε τὴν ἱερὰν Σύνοδον κοσμοῦντες ἱεράρχαι καὶ τῶν λογάδων τοῦ ἔθνους οἱ ἔγκριτοι μαρτυρεῖ μὲν καὶ ἡ τοῦ προστάτου καὶ προδέκτορος τῆς Κατηχήσεως ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἐφέσου ἐπιστολὴ (σελ. β) καὶ ἡ παρατεθεῖσα (σελ. κέ. σημ.) ἔγγραφος Γνώμη τοῦ συμμαρτυρήσαντος τῶν Δέρκων μητροπολίτου Γρηγορίου, «τοῦ καυχήματος τῆς Πελοποννησου καὶ πάσης Ἑλλάδος, τῆς λαμπάδος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας, τῆς σάλπιγγος τοῦ Θείου κηρύγματος», ὡς ὁ ἀοίδιμος γοε-

---

Πνεύματι καὶ τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὰς οὐρανίους πεποιηκότα δυνάμεις»· ἡ δὲ 55 ἀκριβής ἐστι μετατύπωσις· ἀλλ' ἐν τῇ 56 πλὴν τοῦ περὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς τοῦ Βαπτίσματος τελετῆς διορθώματος, διαφόρως ἐν γοῦν ταῖς λέξεσιν ἐκτεθειμένου, ἢ ὡς ἡ Σύνοδος ἔγραψε (οἷον ἀντὶ Βυθίζεται κεῖται Βαπτίζεται κτλ.)· πλὴν τούτου ἐλλείπουσι τὰ «οὐχὶ μόνον τὸ ὕδωρ . . πνεύματος», τὰ Εὐαγγελικὰ (βλ. σελ. 584), καὶ πρόσκεινται τὰ τοῦ Πλάτωνος (σελ. 434) «τουτέστι συγχωρεῖ . . . μεσίτου»· ὡσαύτως καὶ κατωτέρω ἐκ τοῦ αὐτοῦ Πλάτωνος (αὐτ.) προστέθεινται μετὰ τὰ «εἰς τὸ καλὸν» καὶ τὰ μᾶλλον τὴν ἔννοιαν ἐξαπλοῦντα οὐδὲν δὲ πλέον τῶν προηγουμένων ἔχοντα, «ὁ νοῦς φωτίζεται . . . πρὸς αὐτόν»· καὶ ὀλίγῳ κατωτέρω ἀντὶ τῶν εὐαγγελικῶν (βλ. σελ. 584) «οὐχὶ μόνον διότι . . . κατακριθῇ», ἃ καὶ ὁ Πλάτων ἔχει, γέγραπται «καθὼς λέγει ὁ ἴδιος Χριστὸς «ἐὰν μή τις γεννηθῇ . . βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»· ἀποκέκοπται δὲ καὶ τὰ «προσφερόντων αὐτὰ», τὰ πρὸ τοῦ «ἀναδόχων»· ἐν δὲ τέλος τῇ 57 (τῆς γὰρ 58 ἐγένετο ἀπαράλλακτος ἡ μετατύπωσις) ἀποκέκοπται μὲν ἡ περὶ τῶν νηπίων παρὰ τῆς Συνόδου ἀποδεκτὴ γενομένη καὶ συμπληρωθεῖσα (σελ. 15) περικοπή· διώρθωται δὲ (ἀληθέστερον δ' εἰπεῖν ἔσφαλται) τὸ «τὴν ἐκ τοῦ Βαπτίσματος χάριν» εἰς «τ. ἐ. τ. πνεύματος χάρ.», ἵν' ᾖ «τὸ Πνεῦμα σφραγίζει καὶ βεβαιόνει τὴν ἐκ τοῦ Πνεύματος χάριν»! εἶεν. Ἠπορήσαμεν οὖν, ὡς εἴπομεν, ἀγνοοῦντες τίς ὁ τὴν βίβλον παραποιήσας· ὁ μὲν γὰρ συγγραφεὺς διεμαρτύρατο ἐνώπιον τῆς Συνόδου κατὰ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ περὶ τὸν Πατριάρχην τὰς διορθώσεις διεπέραναν, καὶ εἶπε πῶς ἔδει γενέσθαι αὐτὰς (σελ. 556)· ἡ δὲ Σύνοδος ἐγκρίνασα ταῦτα πέμπει τὰ δύο μόνον συμπληρώματα ἐν σελίσιν ἰδίαις (σελ. 16)· τίνες λοιπὸν οἱ κατατολμήσαντες τὴν (ἄλλοι εἰπάτωσαν τὸ προσῆκον ἐπίθετον) πρᾶξιν ταύτην. Ἡμῖν γοῦν ἱκανὸν ἂν εἴη εἰπεῖν, ὅτι οὐ μόνον ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀλλ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀντιτύπῳ εἴδομεν τὴν παραποίησιν ταύτην, οὐδ' ἐν τῷ, ἐξ οὗ ἡ ἐν Βιέννῃ τῷ 1820, ὡς προείπομεν (σελ. θ), ἐγένετο μετατύπωσις, φαίνεται ἐμφιλοχωρήσασα· καὶ γὰρ οὐχ ὅπως οὐδεμία τῶν ἐν ταῖς παραπεποιημέναις σελίσι μεταβολῶν ὑπαρχει ἐν τοῖς μετατυπωθεῖσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ τῶν νηπίων ἐκτέθειται ἀπαραλλακτως ὡς ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει, ἄνευ τῆς συνοδικῆς συμπληρώσεως· Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ περὶ τῶν παραπεποιηκότων τὴν βίβλον εἰκοτολογῆσαι, πιθανώτατον δοκεῖ ὅτι οἱ τὰς τοῦ Πατριάρχου ἀδυναμίας κολακεύοντες (βλ. σελ. 581. σημ.)

18
15

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μὴ καθαρίσει κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.

Δ΄. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων, τοῦ ἁγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾷ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

Ε΄. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

ς΄. Οὐ φονεύσεις.

Ζ΄. Οὐ μοιχεύσεις.

Η΄. Οὐ κλέψεις.

Θ΄. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

Ι΄. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου· οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοὸς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί.

Σημ. Α΄. Εἰς ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὰς καρδίας εἶναι τετυπωμένος ὁ θεῖος νόμος, ἤγουν ἡ φυσικὴ δύναμις τοῦ διακρίνειν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Ὅσον ἂν ἦναί τις ἀμαθής, γνωρίζει ὅτι εἶναι καλὸν τὸ λατρεύειν καὶ ἀγαπᾷν τὸν Θεόν, τὸ τιμᾷν τοὺς γονεῖς, τὸ εὐχαριστεῖν τοὺς εὐεργέτας, τὸ βοηθεῖν τὸν πλησίον, καὶ ἐξ ἐναντίας, ὅτι εἶναι κακὸν τὸ βλασφημεῖν τὸν Θεόν, τὸ κακοποιεῖν τὸν πλησίον καὶ τὰ τοιαῦτα· οὐδεὶς ἀμφιβάλλει διὰ τὰ δύω ταῦτα ἀξιώματα « Ὃ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς », καὶ « Ὅπως θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ποιεῖτε καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς ὁμοίως »· δηλαδή, α΄.) ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ κάμνωσιν ἄλλοι πρὸς σέ, μὴ κάμνε μηδὲ σὺ πρὸς τοὺς ἄλλους· καὶ β΄.) ὅ,τι θέλεις νὰ κάμνωσιν ἄλλοι πρὸς σέ, κάμνε καὶ σὺ πρὸς τοὺς ἄλλους. Τὸ πρῶτον εἶναι ἀξίωμα τοῦ δικαίου· τὸ δεύτερον εἶναι ἀξίωμα τοῦ καθήκοντος. Ἀπὸ ταῦτα τὰ δύω ἀξιώματα πηγάζει καὶ τρίτον ἀξίωμα, τὸ τοῦ τιμίου λεγόμενον, ἤγουν ὅ,τι θέλεις νὰ πράττωσιν ἄλλοι πρὸς ἑαυτούς, πράττε καὶ σὺ πρὸς σεαυτόν. Οὗτος ὁ νόμος ὀνομάζεται Φυσικός καὶ Ἔμφυτος, καὶ ἡ κρίσις, τὴν ὁποίαν κάμνει τις περὶ ἑαυτοῦ κατὰ τοῦτον τὸν νόμον, ὀνομάζεται Συνείδησις. Ὁρίζεται δὲ ἡ Συνείδησις ἐνέργεια τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς ὁποίας κρίνει, ἂν αἱ πράξεις αὐτῆς ἦναι σύμφωνοι πρὸς τὸν νόμον, ἢ

σαμεν (σελ. 274), ἁσματικὴ ἀκολουθία μετὰ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου. Ἔστι δὲ καὶ αὕτη ἁγλαὸς καρπὸς τοῦ θεοφυτεύτου δένδρου τῆς ἀγάπης καὶ ἑνότητος τῶν δύο ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῆς τε καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς Ῥωσσικῆς, τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ παντὸς μὲν ὀρθοδόξου θάλλοντος καὶ εὐθηνοῦντος, μάλιστα δ' ἐν τῇ τοῦ ἀοιδίμου, ὃς παντὶ σθένει ἠγωνίζετο πρὸς συγκράτησιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ ἀναλώτου τούτου περιτειχίσματος τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ, τῆς ὀρθοδοξίας. «Μία (φρονῶν καὶ κηρύττων πάντοτε καὶ πανταχοῦ), μία ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ ἡ Ἐκκλησία. Εἷς ὁ τῆς εὐσεβείας κανών. Μία ἡ Ὀρθοδοξία. Ἓν τὸ πανάγιον Πνεῦμα τὸ ἁγιάζον μὲν τοὺς ἁγίους, φωτίζον δὲ τοὺς Ἱεράρχας εἰς τὴν τούτων διάγνωσιν» κτλ. (σελ. 262). Συνεπέῤῥωσε δὲ τὴν πρὸς τὸ ἔργον ὁρμὴν αὐτοῦ καὶ ὁ ἀείμνηστος καὶ θερμὸς τῶν πολυστόνων ἀδελφῶν Ἑλλήνων προστάτης ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις γενόμενος πρίγκηψ Ἀλέξανδρος ὁ Γαλίτσηνος, ἀνὴρ τὸν ὑπὲρ τῆς ὁλομελείας καὶ συν-

---

ζοντας τὰ Καπιτάλια ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν νὰ ἤθελαν ἀγορασθοῦν μούλκια εἰς ὄνομα τῶν Ῥιζάριδων διὰ κατάθεσιν τοῦ Σχολείου· ἂν ἡ Βουλὴ καὶ οἱ ἐπίτροποι τὸ κρίνωσι δι' ὠφελιμώτερον.

Εἶδον καὶ τὴν καλήν σας συμβουλήν, τίνι τρόπῳ νὰ διατάττω τὴν κάσσαν μου· καὶ ἑτέρα συμβουλὴ τὸ νὰ προσφέρω εἰς τὴν Βουλὴν ἀφιέρωσιν διὰ τὸ γένος. Αὐτὸ καὶ μόνος μου τὸ ἐξεύρω, εἶναι τὸ πλέον καλὸν πρᾶγμα, ζῶντας ὁ ἄνθρωπος εἰς παρομοίαν περίστασιν καὶ παρόντων καιρῶν νὰ φανῇ εὐεργέτης εἰς τὴν πατρίδα· ἐγὼ τὸ νόημά σου καὶ ὄντας τότε εἰς τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου, ὅπου μοῦ εἶχες ἀναφέρει ἐξωτερικῶς ὁμιλίαν, ἐννοοῦσα τὴν ὁμιλίαν σου, καὶ ὄντας ζῶντας ὁ μακαρίτης εἴχαμεν ὁμιλίαν ἐκεῖνα ὅπου εἴχαμεν προσφέρει εἰς τὰς ἀρχάς, ὡς γνωρίζεις, τὰ μισὰ νὰ δίνωνταν τώρα, ἤθελαν εὕρουν τὸν τόπον τους ἀσυγκρίτως καλλίτερα. Μάρτυν βάζω τὸν Θεὸν καὶ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ συναχθοῦν· εἰς Βλαχομπουγδανίαν καὶ Κωνσταντινούπολιν ἡ μισὴ κατάστασίς μας εὑρίσκεται εἰς βερεσέδια, καὶ δὲν μοῦ ἔστειλαν οὔτε χίλια γρόσια, τὰ ὁποῖα τὰ ἥμισυ ἂν ἤθελε συναχθοῦν, εἶμαστον σε καιρὸ χωρὶς νὰ μὲ ἀναγκάσῃ ἄλλος, καὶ ἡ διάθεσίς μας ἡμεῖς ἐστάθηκεν γνωστή, πλὴν τί τὸ ὄφελος, ἐχάθηκαν χωρὶς καμμίαν ἐνέργειαν. Ἤθελα νὰ ἦσαι ἐδῶ νὰ σοῦ δείξω τὰ ὅσα ἔχομεν διασκορπισμένα, καὶ τότε ἤθελες μοῦ ἀναφέρεις ἂν ἐπιδέχηται εἰς παρόμοιον καιρὸν διὰ νὰ κάμω αὐτὴν τὴν εὐεργεσίαν· ὡσὰν εἰς τὴν Βουλὴν ἐγὼ ἐνόησας τὴν προθυμίαν μου, ἀφιερόνομαι ὅλος εἰς τὴν διαταγήν της, καὶ ὁ σκοπός μου εἶναι ξεμπερδεύοντας ἀπὸ ὅ,τι ἤθελα ν' ἀποσυνάξω καὶ νὰ ξεκάνω, νὰ πηγαίνω ἐκεῖ, ὅπου θελει κατασταθῇ ἡ Βουλή, διὰ νὰ βαλθῇ ὁ σκοπός μου ζῶντας εὑρισκόμενος καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος· καὶ ὁ Θεὸς νὰ μοὶ τὰ φέρῃ δεξιά. Τὸ ἐρχόμενον καλοκαῖρι θέλει πηγαίνω ἀπὸ τὴν Ἀντέσσαν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ θέλει τὸ ἀποφασίσω. Τὸ ἐναντίον, οὐ μὴ γένοιτο, θέλει

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

οὔτε τῶν ἐν τῇ ἀπλανεῖ, οὔτε τῶν ἐν ταῖς κατωτέρω σφαίραις» (α). Καὶ πάλιν ἐφεξῆς ὁ αὐτὸς «Οἱ μάγοι γὰρ ἰδόντες θεοσημίαν ἐν οὐρανῷ, ἐστηχάσαντο τὸν μετὰ τοῦ ἄστρου προφητευόμενον ἄνθρωπον ἐπιδεδημηκέναι τῷ βίῳ· καί, ὡς πάντων δαιμόνων καὶ τῶν ἐν ἔθει αὐτοῖς φανταζομένων καὶ ἐνεργούντων κρείττονα, προλαβόντες προσκυνῆσαι ἠθέλησαν» (β). Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς οὐχ' ἁπλῶς ἀστέρα καινόν, ἀλλὰ θείαν τινὰ δύναμιν ἀστερόμορφον νομίζει τὸν ἀστέρα, καὶ ταύτην οὐχ' ἁπλῶς ἀγγελικὴν (καθὼς ἄλλοι τῶν πατέρων πολλοί, περὶ ὧν λέγομεν ἐφεξῆς)· ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ παναγίου πνεύματος παράδοξον ἐπιφάνειαν· λέγει δὲ ταῦτα ἐπὶ λέξεως, «Ἀλλά με πρὸς ἀπορίαν κινεῖ διότι ῥηθέντος περὶ τοῦ ἀστέρος ὅτι προῆγε τοὺς μάγους ἕως οὗ ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον, περαιτέρω οὐδὲν ἐῤῥέθη· οὔτε γὰρ εἰ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, ἢ ἐξηφανίσθη, ἢ ἀνελήφθη, οὔτ' ἄλλο τι τοιοῦτον οὐδὲν ἡ εὐαγγελικὴ διήγησις ἱστόρησεν· ἀλλὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον· μήπως οὖν τοῦ ἁγίου πνεύματος δύναμις ἦν ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος ἐν εἴδει περιστερᾶς; τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταλθὸν ἔμεινεν ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐκέτι ἀνεχώρησεν»; (γ). Ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ γνώμη μόνου τοῦ Ὠριγένους ἰδία φαίνεται, καὶ πρὸς οὐδένα τῶν ἄλλων θείων Πατέρων κοινή.

Γ) Κλήμης δ' Ἀλεξανδρεὺς ὁ ἱερώτατος, «Ἀνέτειλε (λεγει) ξένος ἀστὴρ καὶ καινός, καταλύων τὴν παλαιὰν ἀστροθεσίαν, καινῷ φωτὶ οὐ κοσμικῷ λαμπόμενος» (δ).

Δ) Οὕτω καὶ Εὐσέβιος ὁ σοφώτατος «Ὁ δ'οὖν (ἀστὴρ ἐκεῖνος) ξένος καὶ οὐ συνήθης· οὐδὲ τῶν πολλῶν καὶ γνωρίμων εἷς, ἀλλά τις καινὸς καὶ νεός ἀστὴρ ἐπιφανεὶς τῷ βίῳ, σημεῖον ξένου φωστῆρος ἐδήλου, καταλάμψαντος τῷ παντὶ κόσμῳ, ὃς ἦν ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ μέγας καὶ νέος ἀστήρ, οὗ τὴν εἰκόνα συμβολικῶς ὁ φανεὶς τότε τοῖς μάγοις ἐπεφέρετο» (ε).

Ε) Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος «Ἐνταῦθα (λέγει, ἐν τῇ Χριστοῦ γεννήσει) οὐδεὶς τῶν ὄντων ἀστέρων τὴν βασιλικὴν γέννησιν ἐσήμαινεν, οὐδ' αὐτὸς (ὁ τοῖς μάγοις ἐπιφανεὶς) τῶν συνήθων ἦν· οἱ γὰρ τῇ κτί-

---

(α) Ὠριγ. κατὰ Κέλσ. Α. 58. Τ. α. σελ. 373.
(β) Αὐτ. αὐτ. σελ. 374.
(γ) Ὠριγέν. εἰς Ἀριθμ. Ὁμιλ. ιη. ἐκ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως Ῥουφίνου.
(δ) Κλήμ. Ἐκλογ. σελ. 573. — (ε) Εὐσέβ. Εὐαγγ. Ἀποδείξ. θ. σελ. 261.

γους τοὺς περιεχομένους σημαντικοὺς τῶν ἐσομένων δηλοῖ ἀπαρτισθησομένους, καί, ἵν' οὕτως εἴπω, πληρωθησομένους, ὥσπερ λέγονται αἱ προφητεῖαι πεπληρῶσθαι τῷ ἐκβεβηκέναι· καὶ οὕτως ἔστι εἰς σημεῖα τὰ ἄστρα γεγονότα, κατὰ τὴν λέγουσαν φωνὴν «ἔστωσαν εἰς σημεῖα,» κτλ. (α). Ἐφεξῆς δὲ ὁ αὐτὸς Ὠριγένης καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν δυσδιάκριτον καὶ δυσκατάληπτον ἀποδείκνυσι (β). Καὶ Κλήμης δὲ παρομοίως ὁ Ἀλεξανδρεὺς εἶπε τοὺς ἀστέρας, «οὐκ αἴτια γενέσεως, σημαντικὰ δὲ τῶν γινομένων τε καὶ ἐσομένων καὶ γενομένων ἐπί τε τροπῶν καὶ ἀέρων, ἐπί τε εὐφορίας καὶ ἀκαρπίας, ἐπί τε λοιμῶν καὶ φλογμῶν, ἐπί τε τῶν ἀνθρώπων. Οὔτ' ὄναρ τὰς ἐνεργείας ποιεῖ τὰ ἄστρα· σημαίνει δὲ τὰ τ' ἐόντα, τά τ' ἐσόμενα, πρό τ' ἐόντα» (γ). Ἐν δὲ ταῖς ἐκ τῶν Θεοδότου ἐκλογαῖς ὁ αὐτὸς Κλήμης ἐσημείωσεν ὡς γνώμην τῆς τῶν Οὐαλεντιανῶν ἐν πολλοῖς ληρούσης διδασκαλίας ὅτι «οἱ μάγοι (ἐκ τῆς τῶν ἀστέρων ἀποτελεσματικῆς) οὐ μόνον εἶδον τὸν ἀστέρα τοῦ κυρίου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀληθὲς ἔγνωσαν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐτέχθη, καὶ ὢν βασιλεύς, ὅτι θεοσεβῶν· τότε [γὰρ] οἱ Ἰουδαῖοι μόνον διαβόητοι ἦσαν ἐπὶ θεοσεβείᾳ» (δ). Ὁ δέ, τέλος, Ἕρμιππος (ἵνα παραλίπωμεν ἄλλους) (ε), Πλατωνικὸς φιλόσοφος χριστιανός, μόνην τὴν ἐπισημασίαν καὶ αὐτὸς τῶν ἀστέρων ἀποδεχόμενος, μνημονεύει καὶ αὐτὸς τοῦ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἐπιφανέντος ἀστέρος, ταῦτα λέγων ἐπὶ λέξεως· «Καὶ μὴν ὁ ἐπὶ τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου γεννήσεως ἀστὴρ τοῖς μάγοις ἡγούμενος (καὶ μὴ μεμφέσθω τις τοιούτοις παραδείγμασι χρωμένοις· ἀλλ' εἴτις συνετὸς φιλοχρινείτω τοῖς λεγομένοις· βέβηλοι δὲ θύρας ἐπίθεσθε!)· ἐκεῖνος τοίνυν οὐχ' ὅτι γε ἐφάνη καὶ τοὺς μάγους συνεφειλκύσατο, τὴν γένεσιν ἀπετέλεσεν· ἀλλὰ τοὐναντίον, τελουμένην ἐσήμανεν, οἱονεί τις κῆρυξ καὶ προαγγελεὺς τοῦ τοσοῦδε καλοῦ γεγονώς» (ζ). Καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα.

§. ιϐ. Οἱ δὲ Μάγοι, καὶ ἀςρολόγοι καὶ ἀςρολάτρεις τινὲς ὄντες καὶ ξένοι τῆς θεογνωσίας, ὅμως ὑπ' ἀστέρος πάλιν διδασκόμενοι ἠξιώθησαν

(α) Ὠριγέν. ἐξηγ. εἰς Γενέσ. α. πρϐλ. καὶ Εὐσεϐ. Εὐαγγ. προπαρ. ς. σελ. 172.

(β) Αὐτ. αὐτ. καὶ Εὐσεϐ. Εὐαγγ. προπαρ. ς. σελ. 174. — (γ) Κλήμ. ἐκ τῶν προφητ. ἐκλογ. σελ. 578. — (δ) Κλήμ. ἐκ τῶν Θεοδ. ἐκλογ. σελ. 573.

(ε) Ὅρ. Θεοδώρητ. εἰς Γενέσ. α, 14. καὶ Διόδωρ. αὐτόθ. ἐν Σειρ. εἰς Ὀκτάτ. Τόμ. α. σελ. 31, 32.

(ζ) Ἑρμιπ. διαλόγ. ϐιϐ. α, παρὰ Fabric. Biblioth. Gr. Tom. 2. p. 514.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

διὰ τοῦτο χρὴ καὶ ὕδωρ ἐπὶ τὸν βαπτιζόμενον ε π ι χ ε ῖ ν! Καὶ τοῦτο τάχα βάπτισμα εἶναι! ἀλλὰ τοῦτ' ἀντίκειται καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολήν. Οὐ γὰρ εἶπε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ε π ι χ ε ῖ τ ε, ἀλλὰ β α π τ ί ζ ε τ ε, καὶ «αὐτός (φησὶ) β α π τ ί σ ε ι ἐ ν ὕ δ α τ ι κ α ὶ π ν ε ύ μ α τ ι ἁ γ ί ῳ» (Ἰωάν. γ). Ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῆς τοιαύτης παρερμηνείας τοῦ ἐ κ χ έ ε ι ν καὶ τοῦ ῥ α ί ν ε ι ν, ἐν οἷς (ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίζειν) διαφθείρουσι τὴν σημασίαν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα μετάγοντες, ἅλις εἴρηται ἐν τοῖς προηγουμένοις (§. ς).

3) Ὅτι κἀκεῖνο λίαν ἐσφαλμένως οἱ Ῥωμάνοι προβάλλουσι λέγοντες, ὅτι ἄρα οὐ δυνάμεθα ὁριστικῶς ἀποδεῖξαι τοὺς Ἀποστόλους ὡς οὐκ ἐτέλουν τὸ βάπτισμα καὶ δι' ἐπιχύσεως, καὶ πρὸς τοῦτο παραδειγματίζουσι τὰ ἐν Πράξ. ι. καὶ ις. (βλ. ὄπισθ. §. ε). Παράδοξος ἀπόδειξις τῆς ἐπιχύσεως! Ἐπειδὴ καὶ ἔν τισι χωρίοις τῶν Ἀποστόλων οὐχ ὁρίζεται ἐκπεφασμένως καὶ διαῤῥήδην ἡ διὰ τῆς καταδύσεως τοῦ βαπτίσματος τελετή, δύνανται λοιπὸν αὐτοὶ ἐκ τῶν ἀορίστων τούτων χωρίων ὁριστικῶς ἀποδεῖξαι τὴν παρ' αὐτοῖς ὡ ρ ι σ μ έ ν ω ς καὶ βεβαίως νενομοθετημένην πρᾶξιν τῆς μηδέποτε παρὰ τοῖς Ἀποστόλοις ἐπὶ τοῦ θείου βαπτίσματος μήτε νοηθείσης, μήτε ῥηθείσης, μήτε ὅλως ἀκουσθείσης ἐπιχύσεως; Καὶ τίς ἂν εἴποι τοῦτο; Ἔπειτα πολλαχοῦ τῶν Ἀποστολικῶν χωρίων καὶ λίαν ὁριστικῶς καὶ ἐναργῶς καὶ ἐκπεφασμένως γέγραπται ἢ καὶ συμπεραίνεται προφανῶς καὶ ἀναγκαίως, ὅτι διὰ τῆς καταδύσεως ἐβάπτιζον οἱ Ἀπόστολοι τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου. Ἐκ δὲ τούτου συνάγεται πάντως, ὅτι τοῦτ' αὐτὸ τὸ βάπτισμα νοεῖται καὶ ὅπου ῥητῶς οὐκ ἀναφέρεται ἡ κατάδυσις. Οὐ γὰρ ἤδεισαν οἱ Ἀπόστολοι, οὐδὲ π α ρ έ λ α β ο ν ὑ π ὸ τ ο ῦ Κ υ ρ ί ο υ, οὐδὲ παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ δύο καὶ τρεῖς τοῦ βαπτίσματος τύπους καὶ τρόπους ἀντικειμένους ἀλλήλοις (ὧν τοὺς πρώτους εὑρέτας καὶ καταβαπτιστὰς θεατρίζει ἡ ἱστορία), ἀλλ' ἓν καὶ μόνον βάπτισμα μονότροπον καὶ μονοειδές. Καὶ τοῦτο κηρύττει καὶ ὁμολογεῖ ἡ διηνεκὴς πρᾶξις τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ πάντες αὐτῆς οἱ θεῖοι Πατέρες, καὶ αὐτοὶ ἐτέλουν οἱ Δυτικοί, μέχρις οὗ κατέλαβε τὴν Δύσιν ὁ ζόφος τοῦ παπισμοῦ καὶ τῆς σχολαστικῆς καὶ διαλεκτικῆς τῶν παπικῶν θεολόγων τερθρείας. Ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου προείρηται.

4) Καὶ περὶ τοῦ μαρτυρικοῦ βαπτίσματος, καὶ περὶ τῶν κλινικῶν ἱκανοῦσι τὰ προῤῥηθέντα (§. ς, δ καὶ ε).

5) Ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς ἀποστολικῆς ἐπὶ τῶν βαπτισθέντων χει-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σῦ, Δέσποινα, λαμπρῶς κεκόσμηται. Ἐξέλθετε, Σιὼν θυγατέρες, καὶ τῆς Πεντανάσσης θεάσασθε τὴν δόξαν.

Χαῖρε ἡ πιστὴ Ῥωσσία, θεόστεπτε καὶ προσφιλὴς ἀδελφή. Χαῖρε μοι κλλίνικε, ἐμῶν κροτάφων χαίροις τὸ ἀνάπαυμα. Χαῖρε ἡ μόνη ἄμωμος ἐν θυγατράσι πολλαῖς. Χαῖρε πλάτος Πίστεως ἀπέραντον, Ἀλεξάνδρου μου χαῖρε γεννήτρια.

Αἶνος καὶ τιμὴ καὶ δόξα αἰώνιος τῷ Βασιλεῖ τοῦ παντός. Ὅτι πίσει ἔθωσε τὰ διεστῶτα καὶ τὰ μακρὰν τοῖς ἐγγύς. Καὶ ἐπὶ Ὄρους ὕψωσε τὴν Βασιλίδα Σιών, οὐρανόθεν πάλαι καταβαίνουσαν, ὥσπερ Πόλιν Θεοῦ Παντοκράτορος.

Θεοτόκιον.

Ὕμνους εὐτελεῖς, δεήσεις τε πρόσδεξαι τὰς ἡμῶν, Δέσποινα. Λῦσον συμφορῶν ἡμῖν γηΐνων νέφος, κοινῶν ἰδίων τε. Τῆς Ἐκκλησίας κοίμησον, Ἀγνή, τὸν κλύδωνα. Τῶν βαρβάρων σκόρπισον τὰς φάλαγγας. Σωτηρίας τε πάντας ἀξίωσον.

Καταβασία. Ἅπας γηγενής.

Ἐξαποστειλάριον. Τοῖς Μαθηταῖς.

Πετρούπολις εὐφραίνου νῦν σὺν πιστῇ Νεαπόλει. Ἀγάλλου ἡ Βλαδίμηρος. Χαῖρε γῆ τῆς Ῥωσσίας συνάμα φίλῃ Ἑλλάδι, κοινῶς τιμῶσαι τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον τὸν πάντιμον. Δεῦτε ἄρχοντες πάντες, καὶ Βασιλεῖς, Ἱερέων δῆμοι καὶ πᾶσα τάξις, Ῥῶσσοι, Γραικοὶ συγχαίρετε, γηγενεῖς μετ' Ἀγγέλων.

Θεοτόκιον Ὅμοιον.

Τὰς Πόλεις σου, Πανάχραντε, τὰς πιστῶς σε τιμώσας παντοίων ῥῦσαι, Δέσποινα, μαστίγων τε καὶ θλίψεων, λοιμοῦ, λιμοῦ τε, σεισμοῦ τε καὶ πολεμισμοῦ, καὶ στάσεως, ξίφους, πυρός, αἱρέσεων, φθορᾶς ἠθῶν, καὶ μανίας τῶν ἐθνικῶν, συντηροῦσα ἄτρωτον τὴν σὴν Ποίμνην, ἣν ὁ Χριστὸς ἠγόρασεν αἵματι τῷ ἰδίῳ.

Εἰς τοὺς Αἴνους ἱστῶμεν στίχους δ'. καὶ ψάλλομεν

Στιχηρὰ προσόμοια. Ἦχος πλ. 6.

Αἱ ἀγγελικαί.

Ὕψος οὐρανῶν ἀχανὲς οὐδεὶς μετρήσει. Ἄστρων ἀριθμὸν οὐδ' ἀνθέων ἀριθμήσει. Καὶ πῶς πληθὺν ἁγίαν τῶν φωστήρων τῆς Πίστεως γλῶσσα γηγενῶν ἐξονομάσει, ἢ κατ' ἀξίαν ἐπαινέσει; Ἐν οἷς ἔλαμψεν ὁ στεφηφόρος τοῦ Νευᾶ σκηπτοῦχος Ἀλέξανδρος.

Δεῦρο Ἰωσὴφ τῆς Ῥωσσιας ἐπιφαίνου, ἐν τοῖς Οὐρανοῖς, οὐκ Αἰγύ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τῶν λεγομένων, σμικρὰ ἀφοσιούμενοι τῇ φιλοκαλίᾳ αὐτῶν, καὶ εὐγνωμόνως ἀπεκδεχόμενοι πᾶσαν εὐσχήμονα ἐπανόρθωσιν.

Σὺ δέ, ὦ τοῦ ἐμοῦ Πατρὸς ποθεινοτάτη ψυχή, ὅπως ἐν τῷ μετὰ σώματος πολυάθλῳ σου βίῳ χαίρων κατετείνου καλλιεργῶν τὸν τοῦ Χριστοῦ ἀμπελῶνα καὶ ὀρθοτομῶν τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας· οὕτω καὶ νῦν ἐκ τῆς παρὰ Θεοῦ δεδομένης σοι μακαρίας καὶ ἀϊδίου χώρας χαῖρε ὁρῶσα καὶ μετὰ τὴν μετάστασίν σου τὴν ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίαν τῶν σῶν ἀπολαύουσαν λόγων καὶ τιμῶσάν σε τῷ τῶν ἐπαίνων ἀγατίμῳ ϛεφάνῳ, κἀμὲ τὸν παρά σοῦ πᾶν, εἴ τί μοί ἐϛι καλόν, ἐσχηκότα καὶ τὴν σὴν πικρῶϛ ϛέρησιν θρηνοῦντα μὴ ἀπαξιώσῃς τῆς σῆς πατρικῆς εὐλογίας, ὥστ' εἰς πέρας τὴν εἰς τὴν σὴν μνήμην πενιχρὰν ταύτην προσφορὰν ὡς ἔνεϛι καλῶς ἀγαγεῖν υἱϊκὴν εὐχὴν ἐπιτελοῦντα· σὺ γὰρ καὶ ζῶν ὑπουργοῦντά σοι φιλοστόργως με ἀπεδέχου, ϛηρίζων εὐχαῖϛ καὶ τῷ παρά σοι τοῦ καλοῦ κανόνι καὶ λόγον καὶ πρᾶξίν μου πᾶσαν πρὸϛ τὸ κρεῖττον εὐθύνων· τὴν γὰρ προαίρεσιν ἀεὶ τῆς ψήφου μέτρον εἶχες, μιμούμενος κἀν τούτῳ τὸν τὴν χήραν διὰ τὸν κοδράντην οὐχ ὅπως ἀποδοχῆς ἀλλὰ καὶ ἐπαίνων ἀξιώσαντα Θεὸν Λόγον, ᾧ δόξα καὶ αἶνος. Ἀμήν.

Ἔγραφον Ἀθήνῃσι, τῇ **30** Ἰουνίου, **1862.**

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μα τοῦ ποιήματος. — Καλὸς ὁ τῆς ποιήσεως ὄγκος καὶ εἰς τὰς διδακτικὰς πραγματείας. Ἀλλ' εἰς ὑψηλοτέρας τινὰς καὶ μάλιστα θεολογικὰς διὰ σκαλίας γίνεται λίαν ἐπικίνδυνος καὶ ἀκροσφαλὴς ἡ στιχοπλοκία. Καὶ ἐποίησαν μὲν καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἀρχαίων, καὶ ἐξαιρέτως ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, θεολογικὰ ποιήματα. Ἐκεῖνοι ὅμως οἱ τρισμάκαρες ἐπλούτουν καὶ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος καὶ τὰ κάλλη τοῦ φθέγματος. Ἔπειτα καὶ τὸ ἡρῷον μέτρον ἐκείνων τῶν ποιημάτων ἁρμόζει εἰς τὸ ὕψος τῆς ὑποθέσεως. Εἰς γλῶσσαν δὲ χυδαίαν νόες ἐπαρίστεροι καὶ ἀφελεῖς κακὰ στιχουργοῦσι, καὶ κάκιστα θεολογοῦσιν. Οἱ τοιοῦτοι παρομιάζουσιν εὐπτώτους καὶ ποδαγριῶντας πεζοπόρους, οἵτινες ὑποδένονται καὶ ὑψηλοὺς ἐμβάτας ἢ κρουπέζας λουτρικάς. Ἐὰν δὲ προστεθῇ εἰς τοὺς στίχους καὶ ἡ κατάρατος ὁμοιοκαταληξία, γίνεται καὶ αὐτὴ εἰς τὸν ἀδέξιον στιχοπλόκον πάσης ποδοκάκης καὶ σιδηρᾶς ἁλύσεως βαρυτέρα. Οὕτως ἐν πλείστοις ἐβλάφθη συμποδισθεὶς καὶ ὁ πρὸς πεζογραφίαν ἴσως ὀξυγράφος καὶ ποδώκης κάλαμος τοῦ θεοφιλοῦς Ἐπισκόπου, καὶ ταύτην τὴν χωλοποδίαν καὶ πλῆξιν τῆς στιχουργίας αἰσθάνεται ὁ ταλαίπωρος ἀναγνώστης, ὅλας ἀηδῶς διερχόμενος τὰς σελίδας, ἀπὸ τοῦ πρώτου στίχου μέχρι τῆς τελευταίας κορωνίδος τοῦ στιχουργήματος. Πολλάκις δὲ καὶ αὐτὸς βαρέως προσκρούει καὶ ἄκων ὑποσκάζει σκανδαλιζόμενος πρός τε τὰς λέξεις καὶ τὰς ἐννοίας καὶ εἰς ὅλην τῆς ὑποθέσεως τὴν σειράν. Ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωμεν ἁμάρτυρα, συνάπτομεν καί τινα ὀλίγα ἐκ πολλῶν δείγματα τῶν τῆς βίβλου σφαλμάτων εἴτε περὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου καὶ τὴν σύνθεσιν, εἴτε περὶ τὸ πραγματικόν, καὶ μάλιστα περὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν χρονολογίαν, καὶ περὶ ἄλλας δὲ ποικίλας ἐννοίας, καὶ ἐξόχως θεολογικάς.

Α΄. Ἡ διάλεκτος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τείνει πρὸς τὸ σαφὲς διὰ τὸ τῶν λέξεων κοινὸν καὶ πολιτικόν. Πλὴν ἐν ᾧ φαίνεται ῥέων ὁ λόγος, ἐξαίφνης τὸ ὁμοιοκατάληκτον, ὡς βύσμα ψηφίδος εἰς τὸ στόμιον τοῦ στίχου προσπεσόν, ἀνέτρεψε τὸ ῥεῦμα τῆς διανοίας, καὶ εὐθὺς ἀποπηδῆσαν ἀπὸ τοῦ δρόμου, περιχεῖται καὶ λιμνάζει, καὶ ἐξερεύγεται στίχων ὅλας συζυγίας καὶ λέξεις ἀργὰς καὶ σημειώσεις διακένους καὶ νοήματα ἀλλόκοτα. Ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς στιχουργίας ὀνομάζεται, διὰ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ «θεία καὶ ἀγγελική», καὶ ἰδοὺ ἐκπηδᾷ μακρὰ καὶ πλατεῖα ἡ σημείωσις «ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ καλεῖται ἀγγελική, διότι εἰς αὐτὴν ἠκούσθησαν οἱ ἄγγελοι ψάλλοντες τὸν τρισάγιον ὕμνον»! Ἀλλ' οὕτω λοιπὸν καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ εἶναι παρομοίως ἀγγελική, διότι καὶ εἰς αὐτὴν

Περὶ τοῦ, τὶς ὁ σκοπὸς τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος. . . . . 516—521
Ἐπισημείωσις εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ σοφωτ. Εὐγενίου τῷ ἀψῦ ἐκφωνηθέντα λόγον κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου . . . . . 521—524
Πρόλογος εἰς τὸ τοῦ Ῥωμανοῦ χρυσόβουλλον. . 524—527
Ὕμνος . . . . . 528—532
Ἐπίκρισις τῆς ὀρδοδόξου διδασκαλίας Ἀνθίμου τοῦ Κομνηνοῦ . . . . . 533—545
Ἔλεγχος τῆς ὑπὸ Ἰ. Κὶγγ συκοφαντίας τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου . . . . . 546—549
Περὶ τῆς τελευταίας ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου τῶν Ὀρθοδόξων (ἀνέκδοτον) . . . 549—554
Πρόλογος ἐν Ὑμνῳδῶν Ἀνεκδότοις . . . . 554—568
Πρόλογος εἰς τὸν Δεκάλογον Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ . . . . . 569—573
Α΄. Ἀπολογία περὶ τοῦ τυπογραφικοῦ τῆς Κατηχήσεως σφάλματος . . . . . 573—577
Β΄. Ἀπολογία περὶ τοῦ δευτέρου κατὰ τῆς Κατηχήσεως ἐγκλήματος, τοῦ περὶ τῆς τῶν νηπίων σωτηρίας . . . . . 577—582
Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐν Κωσταντινουπόλει ἁγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον (ἀνέκδοτος) . . . . . 582—587
Ἐπισημειώσεις τινὲς τοῦ ἐκδότου . . . . 587—592
Παροραμάτων διόρθωσις 593

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α΄. ΤΟΜΟΥ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νης ὁ Ζωναρᾶς εἰς τὸν αὐτὸν κανόνα ἐσημείωσε). — Κατὰ δὲ τὸ 1215 ἡ ἐν Λατεράνῳ Σύνοδος (παπεύοντος Ἰννοκεντίου τοῦ Γ) κατέψεγε τοὺς Γραικούς, οὐ μόνον ὡς μὴ λειτουργοῦντας ἐπὶ Τραπέζης ἁγίας, ἐν ᾗ πρότερον ἱερούργησε λατῖνος ἱερεύς, ἂν μὴ πρῶτον ἀποπλύνωσιν αὐτὴν δι' ὕδατος ἁγιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅτι « ἀναβαπτίζουσι τοὺς εἰς τὴν αὐτῶν Ἐκκλησίαν προσερχομένους Λατίνους ». — Τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἔθος τῶν Γραικῶν καταφαίνεται καὶ ἐξ ὅσων ἔγραψε κατὰ τῆς περὶ τὸ θεῖον βάπτισμα λατινικῆς παρανομίας ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Ὁμολογητὴς (ἤκμαζε δὲ οὗτος τῷ 1263, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ λατινοφρονήσαντος πρὸς ἕνωσιν τάχα τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ φόβον πολιτικόν, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ δράσαντος τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει προμάχους τῆς ὀρθοδοξίας, ἐν οἷς ἐγλωσσοκόπησε καὶ τὸν ἱερὸν Μελέτιον). Λέγει τοίνυν οὗτος ὁ Ὁμολογητὴς (ἐν τῷ στιχηρῷ αὐτοῦ πονήματι) « Εἰς μίαν δὲ κατάδυσιν βαπτίζουσι τὰ βρέφη. Ἀντὶ δ' ἐλαίου κέχρηνται σιέλῳ παρανόμως. Καὶ σὺν αὐτῷ προσφέρουσιν ἅλας ἐν τῇ βαπτίσει. Καὶ διὰ τοῦτο Σύνοδος, ὡς οἶδας, ἡ δευτέρα » (Κανόν. ζ), « Καὶ μετ' αὐτῆς ἡ μετ' αὐτήν», (ἡ τ, Κανόν. ϟε) « ὡς ἀκριβῶς γινώσκεις, Ποιοῦσιν ὑπ' ἀνάθεμα τούτους, ὡς παραβάτας ». (Καὶ ἐφεξῆς ὁ αὐτὸς) « Καθάρσεις Λατίνων ἱερεῖς καὶ ῥαντισμοὺς ποιοῦσι, Τοῖς Ἰουδαίων ἔθεσιν ἐμμένοντες διόλου » κτλ. — Ἀλλὰ καὶ ὁ μικρῷ πρὸ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδοσυνόδου ἀκμάσας θεολογικώτατος Βρυέννιος (τῷ 1420) ὡς ἄδεκτον καταδικάζει τὸ κατ' αὐτὸν ἤδη πολλαχοῦ τῆς παπικῆς ἐπικρατείας ἐκνικῆσαν μονοκατάδυτον (ἢ καὶ κατ' ἐπίχυσιν) βάπτισμα, ἐφαρμόζων εἰς αὐτὸ τὸν ΜΖ Ἀποστολικὸν κανόνα. « Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσῃ, νενόηται τὸ ἑπόμενον » (Τόμ. Α. σελ. 419 κτλ.). — Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ βιαίαν καὶ ἄθεσμον Σύνοδον (τῷ 1438) Συνοδικῶς μὲν οὐκ ἐκινήθη τὸ περὶ βαπτίσματος ζήτημα (ὡς ὁμολογούντων καὶ ἀποδεχομένων τῶν Λατίνων τὸ Ἀποστολικὸν βάπτισμα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας). Ὁ δ' ἐκ τοῦ παρανόμου Συνεδρίου ἐκείνου νικηφόρος διεξελθὼν ἀοίδιμος Μάρκος Ἐφέσου, ὁ Εὐγενικός, ἐν τῇ πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ἐπιστολῇ (ἴδε ταύτην παρὰ τῷ Ἱεροσολύμων Δοσιθέῳ ἐν Τόμῳ Ἀγάπης σελ. 582), κατειρωνευόμενος δικαίως ἐκείνης τῆς ψευδοῦς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, « Καὶ νῦν » (φησὶ) « δύω μὲν Σύμβολα καὶ παρηλλαγ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ζώων καὶ ἄλλων ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν σωμάτων παντοδαπῶν, καὶ καταμαθόντες τὰς φυσικὰς αὐτῶν δυνάμεις ἢ ἐνεργείας τε καὶ ἀντιπαθείας, καὶ τὰς τεχνικὰς ἐκπονήσαντες σκευασίας κατεσκεύαζον ἐκ τούτων πολλὰς τερατοποιΐας, τὸν πολὺν ἐκπλήττοντες ὄχλον, καὶ παριστῶντες ὡς θείας δυνάμεως θαύματα τὰ κατὰ νόμους φυσικοὺς ἐξ ἀνάγκης ἀποτελούμενα. Ἐξήσκουν δὲ καὶ χειρῶν εὐστροφίαν καὶ τάχος, ὡς πάντοτε συνειθίζουσιν οἱ ὀφθαλμοπλάνοι, συγκρύπτοντες διὰ τῆς εὐχειρίας ἀφώρατον τὸ πανούργευμα. Καὶ τόπους εἶχον ἁρμοδιωτάτους πρὸς ἔκπληξιν τῆς κακοτεχνίας, ἄδυτά τινα καὶ μυχοὺς ἀβάτους καὶ ἄλση καὶ ὄρη καὶ σπήλαια. Οὐδ' ὄργανα παρέλιπον καὶ σκεύη ποικίλα συμβάλλοντα πρὸς τὴν ἀπάτην, ἀλλ' εἶχον καὶ ταῦτα κρυπτὰ προηυτρεπισμένα. Καὶ σκότος δὲ νυκτὸς πολλάκις συμπαρελάμβανον συνεργάτην. Καὶ αὐτὸ προσέτι τὸ τοῦ σκότους ἀσαφέστερον ἰδίωμα τῶν χρησμῶν, παντοίας καὶ πάσης ἐπιδεκτικῶν ἑρμηνείας. Εἰς τοὺς χρησμοὺς ἰδίως ἐπεκάθητο σοβαρὸς καὶ ὁ τῆς φράσεως ὄγκος, καὶ τὸ μέτρον τῶν ἐπῶν κεκαλλωπισμένον, καὶ διὰ τῆς μεγαλοφωνίας τετυφωμένον, καὶ μάλιστα πρέπον εἰς τὴν μορφὴν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἐκστατικοῦ θεοφορήτου φαινομένου γόητος. Ἀλλὰ καὶ πανούργους τινὰς ἀπέλυον συνεταίρους, οἵτινες περιερχόμενοι διεκήρυττον τὰ τοῦ μαντέως μεγαλεῖα κατασκοποῦντες καὶ προμηνύοντες κρυφίως τὰ παθήματα καὶ τὰς περιστάσεις τῶν εἰς τὰ χρηστήρια προσιόντων. Εἶχον δὲ γενναῖον σύμμαχον καὶ τὴν εὐαπάτητον τοῦ πλήθους ἀβελτερίαν, καὶ αὐτὰ τὰ πάθη, τέλος, τῶν μαγευομένων ἠλιθίων· διότι οὗτοι ἐκτετυφλωμένοι τὸν νοῦν καὶ παράπληκτοι ὑπὸ μωρῶν ἐπιθυμιῶν, οἷον ἐρώτων καὶ πόθων, πλούτου τε καὶ δόξης καὶ ἡδονῶν, εὐκόλως ἐσύροντο ἀπὸ τῆς ῥινὸς (τὸ τῆς παροιμίας), ἐπᾳδόμενοι καὶ καταμαγευόμενοι, καὶ φίλτρα τινὰ στέργοντες καὶ φάρμακα παντοῖα καὶ περίαπτα φυλακτήρια. Ταῦτα καὶ τοιαῦτά τινα ἦσαν τὰ κακεντρεχῆ σκευωρήματα καὶ τεχνάσματα, δι' ὧν οἱ γόητες ἐπλάνων τοὺς ἀνοήτους τὸ πάλαι· καὶ νῦν δὲ πολλάκις τοὺς τοιούτους ἐξαπατῶσι δουλαγωγοῦντες πολλαχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀδεισιδαίμονα καὶ σοφὴν κομπάζουσαν Εὐρώπην, ἥτις καὶ διὰ πολλῶν ἐθεάτρισε συγγραμμάτων ταύτην τὴν ἔντεχνον μαγείαν καὶ φυσικήν (α). Ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας μαγικὰς ῥᾳδιουργίας

(α) Πολλὰ γοήτων παραδείγματα ἀναφαίνονται πολλάκις καὶ τὴν σήμερον οὐ μόνον εἰς κώμας, ἀλλὰ καὶ εἰς πόλεις εὐρωπαϊκάς. Τοιαύτη ἐμάντευε πρὸ ὀλίγων

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σεν εὐλογίαν μεγάλην τὸν λαὸν Ἰσραήλ (α). Οὗτος ὁ Βαλαὰμ ἐξεφώνησε καὶ τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον καὶ πολυύμνητον χρησμὸν «Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ» (β), προκαταγγέλλων δι' αὐτοῦ τὴν ἔλευσιν τοῦ θεανθρώπου παμβασιλέως, καὶ τὸν ταύτης τηλαυγέστατον κήρυκα καὶ εὐαγγελιστὴν ἀστέρα. Ὅτι δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἦσαν σοφοί τινες ἀστεροσκόποι, δῆλον ἐξ ὧν προείπομεν. Γνωστὸν δὲ καὶ ὅτι τοὺς ἀστέρας ἐπιτηροῦντες οἱ παλαιοὶ προσημαντικοὺς τῶν μελλόντων ἐνόμιζον. Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν ὕστερον. Ὅθεν καὶ ὁ Βαλαάμ, ἀστροθεάμων τις ὢν καὶ αὐτὸς (καθὸ Χαλδαῖος) καὶ ἀστρολόγος, προεῖπεν ὅτι τὴν μέλλουσαν τοῦ Βασιλέως γέννησιν ἀναγγελεῖ ἀστέρος ἀνατολή. Τοῦτον δὲ τὸν χρησμὸν τοῦ μάντεως Βαλαὰμ ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως παραλαβόντες καὶ οἱ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἀκμάζοντες ἐπὶ τῇ περὶ τὰ μετέωρα σοφίᾳ μάγοι κατενόησαν καὶ διέκριναν τὴν τοῦ προῤῥηθέντος ἀστέρος ἐπιτολήν· καὶ τοῦτον ὁδηγὸν θείᾳ νεύσει παραλαβόντες (γ), ἦλθον εἰς προσκύνησιν τοῦ γεννηθέντος παμβασιλέως. Ταῦτα διαβεβαιοῦσι πάντες οἱ περὶ τούτου τοῦ χωρίου τῆς θείας Γραφῆς διαλαβόντες Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας. Παρατιθέμεθα δὲ καὶ τούτων τὰς μαρτυρίας, τὰς πλείστας, ἂν καὶ μὴ πάσας, συναγαγόντες.

Ὁ μὲν λοιπὸν Ὠριγένης λέγει ταῦτα· «Φασὶ τὸν Βαλαὰμ ἔχειν φοιτητὰς τῇ τέχνῃ μαθητεύσαντας αὐτῷ τῇ μαγικῇ, καὶ δόξαν (εὐδοξίαν) περὶ αὐτοῦ ἔχοντας ἀναγράψασθαι τὰς προφητείας αὐτοῦ, καὶ καταλιπεῖν, ἐν αἷς καὶ τὸ «ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ». Ὃ καὶ ἐκ πατρικῆς παραδόσεως καὶ διδαχῆς παραλαβόντες οἱ μάγοι ἐπὶ τὴν Βηθλεὲμ παρεγένοντο» (δ). Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς «Μάγοι οἱ ἐξ ἀνατο-

---

(α) Ἀριθμ. κβ, κγ. κτλ. Δευτερ. κγ. 4. Ἰησ. κδ, 9. — (β) Ἀριθ. κγ.

(γ) «Οὐ γὰρ δὴ τοῦ ἀστέρος ἐμοὶ δοκεῖ τὸ ἔργον εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ τὴν ψυχὴν αὐτῶν κινήσαντος» κτλ. Χρυσόστ. εἰς Ματθ. Ὁμ. ς. σελ. 92. Τόμ. ζ. ἐκδ. Ven Καὶ ἄλλως δὲ τοὺς μάγους τούτους ὡς ἐναρέτους διαγράφει ὁ θεῖος Πατὴρ (αὐτόθ).

(δ) Ὠριγ. εἰς Ἀριθ. Ὁμιλ. ιγ. Τόμ. Γ. σελ. 321. καὶ Σειρ. εἰς Ὀκτάτ. Τόμ. Α. σελ. 1346. Ἐκ δὲ τῆς φράσεως τοῦ «ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ» ὁρμηθέντες τινὲς τῶν νεωτέρων ὑπομνηματιστῶν τῆς Γραφῆς συμπεραίνουσιν, ὅτι «Τὸ πρῶτον ὁ ἀστὴρ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀνατείλας καὶ πρὸς ἀνατολὰς κινηθείς, πάλιν ἐξ ἀνατολῶν ἐπανέστρεψε πρὸς τὴν Ἰουδαίαν τοὺς Μάγους καθοδηγῶν». Βλ. Jacob. Capelli Observat. in Numer. c. 24. ἐξεδόθησαν ἐν Ludov. Capell. Commentar. et not. critic. in V. T. est. p. 628. Amst. 1689.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

στίχ. 7), ἅτε «διαφθείροντες τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, καὶ τοὺς αὐτῶν λογισμοὺς τῶν θείων λογίων σοφωτέρους ὑπειληφότες» (Θεοδώρητ. αὐτόθ). Ἀλλὰ καὶ ἀρχομένη τῆς ἀνακεφαλαιώσεως ἡ Διατριβή, λίαν εὐαγῶς καὶ ὀρθοδόξως ἀνεκήρυξε τὸ ΕΝ καὶ μόνον βάπτισμα, εἰς ὃ πάντως ὀφείλουσιν οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς ἀείποτε βαπτίζειν τὰ τέκνα τῶν πιστῶν καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ (αὕτη γὰρ ὁμολογουμένως μία οὖσα καὶ μόνη «στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας,» αὕτη λοιπὸν μυσταγωγεῖ καὶ τὸ μόνον βάπτισμα, τὸ ἕν, εἰς ὃ πιστεύομεν). Πρὸς δὲ τἆλλα τὰ παρεπόμενα τῆς ἀνακεφαλαιώσεως ἄρθρα σεσημείωται μὲν ἡμῖν τὰ δοκοῦντα προηγουμένως, ἐν τοῖς καθέκαστα περὶ τούτων πλατύτερον ἐκτεθειμένοις, λέγομεν δὲ καὶ ὧδε παλιλλογοῦντες καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἴσας ἰσάκις ἀντιτιθέντες τὰς ἀπαντήσεις πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ἀνακεφαλαιώσεως. Ἀρχόμενοι δὲ τούτων ἓν μόνον σημειοῦμεν πρώτιστα μετ' ἀπορίας. Τί δήποτε οἱ ὀρθόδοξοι καὶ τὸ μόνον ὀρθόδοξον βάπτισμα τελετουργοῦντες ἱερεῖς, καὶ τούτῳ προσκείμενοι καὶ πίστει καὶ λόγῳ καὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ, ἔπειτ' ὀφείλουσι συγχρόνως κατὰ νοῦν ἀναφέρειν καὶ ταῦτα δὴ τὰ ἔνδεκα τῆς ἀνακεφαλαιώσεως ἄρθρα, δι' ὧν οἱ Ῥωμάνοι μάτην πειρῶνται τὸ παρ' αὐτοῖς κεκαινοτομημένον βάπτισμα ταὐτὸν τῷ καθ' ἡμᾶς καὶ ἰσοδύναμον ἀποδεῖξαι; πότερον; ἵνα καὶ αὐτοὶ οἱ ὀρθόδοξοι κατὰ διάνοιαν δικαιολογῶσιν, ἃς πρακτικῶς καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκκηρύττουσι κατακρίνοντες ὡς ἀθέσμους καὶ ἀμίκτους πρὸς ὅπερ ἀποστολικῶς ἱερουργοῦσι μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ῥωμανικὰς ματαιολογίας; Οὐχὶ πάντως, οὐ τοῦτο βούλεται ἡ Διατριβὴ (ἦ γὰρ ἂν οὕτως ἀξιώσειαν ἡμᾶς οἱ Ῥωμάνοι, καὶ ὅταν ἱερουργῶμεν τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, ἀναλαμβάνειν κατὰ νοῦν ὡς θεμιτάς, ὅσας κἂν τούτῳ τῷ μυστηρίῳ τετολμήκασιν οἱ πάντολμοι ἀθεμίτους καὶ παντοίας μεταβολάς, ἄλλας τε καὶ μάλιστα τὴν τοῦ ἑνὸς ἄρτου, ὃν κλῶμεν, καὶ ἐξ οὗ πάντες κοινωνοῦμεν («ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. Οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἄρτου μετέχομεν» Α. Κορινθ. ι,17), εἰς ἀτομικὰ καὶ ἰδιόσωμα καὶ ἄκλαστα ψαθύρια διαίρεσιν, πρὸς ἃ μάλιστα ἀναλογεῖ καὶ ἡ τοῦ ἑνὸς λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας εἰς λεπτὰς ῥαντισμοῦ σταγόνας κατατομὴ καὶ κατασκελέτευσις). Ἢ μήπως οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς ἀναπολήσουσι καὶ τὰ περὶ τὸ βάπτισμα ματαιολογήματα τῶν Ῥωμάνων, ἵνα τὸ σαθρὸν αὐτῶν ἐπιγινώσκοντες,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λ΄. Αὐγούστου, οὐ μόνον ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ Ῥωσσικὸν εὐσεβέστατον κράτος κειμέναις ἐκκλησίαις τῶν Γραικῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν φιλτάτην καὶ πολυπόθητον ἡμῶν πατρίδα, τὴν καλλίστην Ἑλλάδα».

Μετὰ δέ τινα τῶν ἐν διαφόροις καιροῖς κατὰ φιλικὰς παρακλήσεις ποιηθέντων ὑπ' αὐτοῦ τροπαρίων μετατετύπωται (σελ. **279—304**) ἐκ τοῦ Θεατοῦ ἡ ἑρμηνευτικὴ παράφρασις τοῦ Α΄. Ψαλμοῦ τοῦ Δαβίδ, ἣν ἐν Ναυπλίῳ (βλ. σελ.΄**304**) ἡσυχάζων καὶ φιλοσοφῶν ἔγραψε, ζωηρὸν δίδαγμα θεοφιλοῦς πολιτείας καὶ κέντρον δραστήριον πρὸς ἀποσκορά-κισιν τῶν τότε τὴν Ἑλλάδα κατανεμομένων ἀτασθαλιῶν. Καὶ ἄρχοντας παραινεῖ, καὶ ἀρχομένους νουθετεῖ, καὶ μάλιστα τοῖς νομοθέταις τὰς τῆς ἀληθοῦς ἐθνικῆς νομοθεσίας καθαρὰς πηγὰς δείκνυσι καὶ τὴν ἀκράδαντον βάσιν τῆς ἀνθρωπείου εὐδαιμονίας, τὰς τοῦ θείου νόμου ἐντολάς. «Θεός, λέγων, ἐστὶν αὐτῶν ὁ νομοθέτης· ἀλήθεια τὸ περιεχόμενον· δικαιοσύνη τὸ κελευόμενον· σωτηρία τὸ σκοπούμενον». Καὶ τὰς ἐπικινδύνους δ' ὑφάλους ἐναργέστατα παρίστησιν, ἐνώπιον τῶν τὸ σκάφος τῆς πολιτείας οἰακοστροφεῖν ἀναδεδεγμένων, εἰς ἃς οὐχ ἅπαξ μέν, ὡς μὴ ὤφελεν, εἴδομεν αὐτὸ προσαρράξαν, ἀλλὰ καὶ τοσάκις θείᾳ δυνάμει καὶ ἀνεξαντλήτῳ ἀνοχῇ ἀποσωθὲν πρὸς διόρθωσιν.

Ἐφεξῆς δ' ἔπονται τὰ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι κατακεχωρισμένα τρία μελετήματα, ἅπερ Ἀθήνησιν ἔγραψε παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γερμανοῦ τοῦ τῆς Σάλπιγγος πολυάθλου ἐκδότου. Καὶ πρῶτον μὲν τὸ περὶ Βαττολογίας παροδικὸν μελέτημα (σελ. **305—312**), ἐν ᾧ φιλοκρινῶν καὶ διδάσκων τῶν δεσποτικῶν ῥημάτων τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν, ἀπερράπισε τὰς ξενοφώνους διδασκαλίας «τῶν καπήλων τῶν θείων λογίων καὶ παραχαρακτῶν τῶν Εὐαγγελικῶν παραγγελμάτων, οἵτινες ψέγουσι τοὺς ὀρθοδόξους ὡς Βαττολόγους διὰ τὴν ἐκτενῆ συνέχειαν καὶ διάρκειαν τῶν ἁγίων προσευχῶν». Ἀλλ' αἴφνης καὶ παρ' ἐλπίδα (ἐν παρόδῳ δ' εἰρήσθω) ἐκείνων προασπιστὴς τῶν ὀθνείων θερμὸς καὶ μεγάλαυχος αὐτόκλητος ἀνέστη αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἱερομόναχος, πολλὰ καὶ οὐ μάλα κατὰ κόσμον (ὡς ἔφθημεν ἐν ὀλίγοις εἰπόντες σελ. **311**, σημ.) τῷ ἀοιδίμῳ ἐκ τοῦ οἰκείου ἐξερευγόμενος θησαυροῦ. Εἶεν. Δεύτερον δὲ τῶν ἐκ τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγός ἐστιν Αἱ εἰς τὴν σταύρωσιν, τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἐπιστασίαι (σελ. **312—326**), ἐν αἷς ἐπιτηδείως ἀπὸ τοῦ μελισσείου κηρίου τοῦ ἀπὸ στόματος τοῦ

συγγραφέως ἐκήρυξε καὶ πᾶσαν τῶν ἐναντίων λαβὴν ἐξέκοψε, πάσας μὲν τὰς ἄλλας κατηγορίας ἀποῤῥίψασα, μόνα δὲ τὰ περὶ ὧν αἱ ἀπολογίαι πλατύτερον ἐκφρασθῆναι κελεύσασα, ἀλλ' οὐκ ἀποκόψασα, ὡς ἐν τῇ προτεθειμένῃ ἐπιστολῇ αὐτῆς πάρεστιν ἰδεῖν (σελ. 14). (α).

Ἡ δὲ σεβασμία καὶ ἁγία ἀρχαιότης, ὁποῦ ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν Κατήχησιν, μηδ' αὐτη εἶναι ξένη τῆς Γραφῆς, ὡς ὑποπτεύεται· διότι ὡς κρατοῦσα τὰ παλαιὰ ἔθη καὶ ἀποβάλλουσα κάθε καινοτομίαν, καὶ σεβαστὴ λέγεται, καὶ ἁγία κρίνεται. Ὅθεν καὶ ὁ Προφ. Ἱερεμίας ἀποφαίνεται· «τάδε λέγει Κύριος, Ἴδετε τρίβους αἰωνίους Κυρίου», ἤγουν τὰς ἀρχαίας καὶ παλαιάς, αἵτινες ὡς τρίβοι Κυρίου, σεβάσμιαί εἰσι καὶ ἅγιαι. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Κελεστῖνος Πάπας Ῥώμης οὕτω φησί· «Παυσάσθω ἡ καινοτομία μιαίνειν τὴν ἀρχαιότητα σεβαστὴν οὖσαν, καὶ ἁγίαν»· καθότι κάθε καινοτομία, ἢ τὸ ἀκέραιον τῆς ἀρχαιότητος παραβλάπτει, ἢ τὸ καθαρὸν μιαίνει· ἄρα ἡ ἀρχαιότης καὶ ἀκεραία καὶ καθαρά, καὶ ἁγία καὶ σεβασμία. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος ἐμφαντικώτατα ἀποφαίνεται, «Πᾶν τὸ ἀρχαιότητι διαφέρον, αἰδέσιμον· δυσωπητικὰ γάρ πως τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, ἔκ τε τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας, καὶ ἐκ τῆς ἀγράφου παραδόσεως διαδοθέντων, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν». Ὁμοίως καὶ Ζαχαρίας ὁ σχολαστικὸς (εἰς τό, ὅτι οὐ συναΐδιος τῷ Θεῷ ὁ κόσμος) λέγει· «τὰ παλαιὰ τιμᾶσθαι θέμις, ἡνίκα καὶ τὴν ἀλήθειαν ἔχῃ ἐπανθοῦσαν τῷ χρόνῳ».

Περὶ δὲ τῆς τῶν ἀβαπτίστων νηπίων σωτηρίας, ἣν ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει, οὐδὲν ἄλλο εἰπεῖν ἔχω, εἰ μὴ ὅσα εἰς τὴν πρὸς τὴν ἱερὰν Σύνοδον ἀπολογίαν του φαίνονται γνωμοδοτούμενα παρὰ τῶν θείων Πατέρων, τοῦ τε Θεολ. Γρηγορίου, τοῦ τε μεγάλου Ἀθανασίου, καὶ τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου· εἰς ἃ δὴ καὶ πιστῶς συντίθεμαι, καὶ εὐσεβῶς ὁμοφρονῶ, καὶ δοξάζω, τοῖς θείοις Πατράσι πειθόμενος, ὡς κρείττοσι καὶ τελειοτέροις».

† ΔΕΡΚΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

(α) Ταῦτ' εἰδόσιν ἄπορον ἡμῖν ἔδοξεν εἰκότως, ὅτε παρὰ τῷ ἐλλογίμῳ Κ. Νικολαΐδῃ τῷ Φιλαδελφεῖ εἴδομεν ἀντίτυπον τῆς Κατηχήσεως τῆς ἐκδόσεως ἐκείνης, ἐν ᾧ ἀντὶ τῶν ἐν ἐκείνῃ σελ. 41—42 (ἐν δὲ τῇ παρούσῃ 51—52) καὶ 55—58 (62—66) ὑπάρχουσιν ἄλλαι ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ τυπογραφείου, ὅσον ἐκ τοῦ τῶν στοιχείων χαρακτῆρός ἐστιν εἰκάσαι. Ἐν ταύταις δ' οὖν φαίνεται τῶν κατα διωκτῶν, ἡ μωρία, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ μοχθηρία· ἐν μὲν γὰρ τῇ 41 πλήν τινων λεξικῶν παιδαριωδῶν μεταβολῶν διέστραπται τὸ «τοῦ Θεοῦ τοῦτο οἰκονομήσαντος» εἰς τὸ ἀδιανόητον «τοῦ Θεοῦ τούτου οἰκ.»! ἐν δὲ τῇ 42 μεταβέβληται ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον (!) τὸ «μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ» εἰς δοτικὴν «τῷ π. κτλ. ἀποκέκοπται δὲ τὰ «ἀπ' αἰῶνος», καὶ τὰ (περὶ ὧν ἀνωτέρω αὐτός τε ὁ συγγραφεὺς καὶ ὁ Δέρκων ἀπολογεῖται) «Δι' αὐτοῦ ἐδημιουργήθη καὶ συντηρεῖται ὁ κόσμος», μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ τοῦ ψαλμῳδοῦ ῥῆσις (λδ', 6), ἣν ὁ μακάριος Θεοδώρητος ἐξηγούμενος «ἡ δὲ ἀληθής, φησί, Θεολογία τὸν Θεὸν ἡμῶν ὑποδείκνυσι Λόγον σὺν τῷ παναγίῳ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἐὼ Γρηγόριον, τὸν Πατριάρχην καὶ μάρτυρα, σοὶ πολιοῦχον νέον, θύγατερ, ἔπεμψα.

Σύ με τὰ θεῖα μυςήρια καὶ νόμους ἐδιδάξω τοῦ Πνεύματος. Σύ μοι τοὺς μάρτυρας καὶ Ἱεράρχας ἐπέστησας, ὧν μαθητὴν μετ' ἄλλων ὁρᾷς Ἀλέξανδρον.

Θεοτόκιον.

Θανάτῳ θάνατος λέλυται. Ζωὴ ἀπὸ τοῦ τάφου ἀνέτειλε, τῷ ξένῳ τμήχῳ σου νόμων λυθέντων τῆς φύσεως. Μαρτύρων δὲ τὸ αἷμα λαοὺς ἀνέβλυσε.

Καταβασία. Τὴν θείαν ταύτην.

Κοντάκιον προσόμοιον. Ἦχος β'.

Τοῖς τῶν αἱμάτων σου.

Τῷ σταυροφόρῳ σου σκήπτρῳ, Ἀλέξανδρε, τὴν Ἐκκλησίαν Θεὸς ἐκραταίωσεν, ὁ δούς σοι τὸ κράτος ἀήττητον, καὶ περιέπων τὴν Πόλιν σου ἄτρωτον. Αὐτῆς γὰρ ὑπάρχεις τὸ στήριγμα.

Ὁ Οἶκος.

Τοῦτον τὸν μέγαν ἐν Ὀρθοδόξοις σκηπτούχοις συμφώνως πάντες οἱ πιστοὶ συνελθόντες, ὡς προστάτην τῆς Ἐκκλησίας καὶ Χριστοῦ στρατιώτην, τιμήσωμεν, ἐν ᾠδαῖς καὶ ὕμνοις ἐκβοῶντες τῷ Βασιλεῖ καὶ Δεσπότῃ τῆς Οἰκουμένης, Ῥῦσαι ἡμᾶς ἐπιδρομῆς ἀλλοφύλων, φιλάνθρωπε, καὶ τοὺς πολεμίους τῆς Πίστεως τῷ τιμίῳ Σταυρῷ σου κατάῤῥαξον, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν εὐσεβῶν Βασιλέων σου. Εἰς σὲ γὰρ ἐλπίζομεν, καὶ παρὰ σοῦ ἀπεκδεχόμεθα τὸν τῆς Ἐκκλησίας σου θρίαμβον, ἧς αὐτὸς ὑπάρχεις τὸ στήριγμα.

Τῷ αὐτῷ Μηνὶ λ'. Μνήμη τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοστέπτου Μεγάλου τῆς Ῥωσσίας ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τοῦ Νευαίου, τοῦ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἀλεξίου Μοναχοῦ.

Τῆς εὐσεβείας συμμαχήσας τῷ κράτει,
Τοῖς εὐσεβέσσι νῦν συναινῇ κοιράνοις.
Ἑλλὰς Ἀλεξάνδρου φάος εἴσιδεν ἐν τριακοστῇ.

Οὗτος ὁ εὐσεβέστατος καὶ θεόστεπτος ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας εἵλκε τὸ γένος ἀπὸ τοῦ μεγάλου καὶ Ἰσαποστόλου Βλαδιμήρου, τοῦ διὰ τοῦ θείου Βαστίσματος ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Βασιλείου μετονομασθέντος, καὶ πρώτου γενομένου τῶν ὀρθοδόξων τῆς Ῥωσσίας Βασιλέων πατρός. Ἕβδομος ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Βλαδιμήρου ἐγένετο ὁ Β'. Ἱερόσλαβος, ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου πατήρ, ἡγεμονεύων ἐν Περαισλαύβῃ,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

δέχετο καὶ ἐτίμα δοξάζουσα τὸν αὐτὰ δοξάσαντα Θεὸν (α), καὶ νῦν δὲ

(α) Μαρτύρια τῶν λεγομένων ἐκ πολλῶν ὀλίγα ἔστωσαν τά τε περὶ τῶν Ἁγίων Βόρεως καὶ Γλέβεως ὑποσημειωθέντα ἡμῖν ἐν τῷ Βίῳ τοῦ ἁγίου (σελ. 244), καὶ ἡ πατριαρχικὴ τοῦ Ἡσαΐου (τῷ 1323 — 1341 πατριαρχεύσαντος) ἐπιστολή, ἣν ἀντιγεγραφότες ἐκ τοῦ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ τῆς Βιέννης βιβλιοθήκῃ χειρογράφου (N. XLVII. σελ. 97) ἐκδιδόαμεν, ὡς μὴ περιεχομένην ἐν τῷ ά. Τόμῳ τῶν τῷ 1860 ἀρξαμένων ἐκδίδοσθαι πατριαρχικῶν πρακτικῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας (Acta Patriarchatus Constantinopolitani. T. I. Vindobonae) καὶ ἀλλαχοῦ ἀνέκδοτον, ὅσον γε καὶ ἡμᾶς εἰδέναι. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἀποκρινόμενος ὁ Πατριάρχης πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα Μητροπολίτην Ῥωσσίας περὶ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ θαύμασιν ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως ἐπὶ τῆς σοροῦ αὐτοῦ τελουμένοις Ἁγίου μαρτυρηθέντος, δοξάζει τε τὸν Θεὸν καὶ τὰ εἰωθότα πρᾶξαι παρακελεύεται· ἀλλ' οὔτε τὸ τοῦ Μητροπολίτου ὄνομα, οὔτε τὸ τοῦ προκατόχου Ἁγίου ἀναφέρει. Ἀλλ' ἐκ τῆς Ῥωσσικῆς ἱστορίας δῆλον, ὅτι τῷ 1328 τὸν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου χειροτονηθέντα περὶ τὸ 1308 μητροπολίτην Ῥωσσίας τῷ δὲ 1326 Δεκεμβ. κά. (ὅτε καὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῦ ἐπιτελοῦσιν οἱ εὐσεβεῖς Ῥῶσσοι· πανηγυρίζουσι δ' αὐτὸν καὶ τῇ 24 Αὐγούστου, καθ' ἣν τῷ 1479 ἐγένετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ἐν τῷ κατὰ τὴν Μόσχαν ἱερῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως νῦν ἀποκειμένων θαυματουργῶν λειψάνων αὐτοῦ. βλ. Καραμιζίν. Ἱστορ. τῆς Αὐτ. τῆς Ῥωσσ. Τ. 4. σελ. 182 καὶ τὸ Ῥωσσιστὶ συντεταγμένον Λεξικ. τῶν ἐν τῇ Ῥωσσ. Ἐκκλησ. δοξασθέντων ἁγίων κτλ. σελ. 228) τελειωθέντα ἐν Κυρίῳ ἅγιον Πέτρον διεδέξατο πεμφθεὶς παρὰ τοῦ Ἡσαΐου ὁ ἕλλην Θεόγνωστος (βλ. Ἱστορ. τῆς Ῥωσσικ. Ἐκκλησ. σελ. 60—65). Πρὸς τοῦτον ἄρα ἐγράφη ἡ ἐπιστολὴ μεταξὺ τοῦ 1328 καὶ 1341, ἤτοι ἀκριβέστερον τῷ Ἰουλίῳ τοῦ 1339 σωτηρίου ἔτους, ᾧ συμπίπτει ὁ Ἰούλιος τῆς ζ. Ἰνδικτιῶνος, καθ' ἣν ἡμερολογεῖται. Ἔχει δὲ αὕτη οὕτωσίν. «Ἱερώτατε Μητροπολῖτα Ῥωσσίας, ὑπέρτιμε ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ συλλειτουργέ, χάρις εἴη καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ τῇ σῇ ἱερότητι. Γραφὴν ἐδεξάμεθα τῆς ἱερότητός σου, διεξιοῦσαν ἅμα καὶ πληροφοροῦσαν περὶ τοῦ πρὸ σοῦ Ἀρχιερέως τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, ὡς ἐδοξάσθη μετὰ θάνατον παρὰ Θεοῦ καὶ γνήσιος αὐτοῦ θεράπων ἀνεδείχθη, ὡς καὶ θαύματα τελεῖσθαι μεγάλα παρ' αὐτοῦ καὶ παντοίας νόσους θεραπεύεσθαι. Εὐφράνθημεν οὖν καὶ ἠγαλλιασάμεθα τῷ πνεύματι ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ὀφειλομένην ἀνεπέμψαμεν τῷ Θεῷ δοξολογίαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ἐζήτει μαθεῖν ἡ ἱερότης σου τὸ ποιητέον ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ἁγίῳ λειψάνῳ, οἶδε δὲ αὕτη καὶ οὐκ ἀγνοεῖ ὡς ἔχει τάξεως καὶ συνηθείας ἐν τοιούτοις ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, πληροφορίαν καὶ ἐπ' αὐτῷ λαβοῦσα βεβαίαν καὶ ἀναμφίλεκτον, τῷ τοιούτῳ τῆς Ἐκκλησίας τύπῳ χρήσεται πάντως ἡ ἱερότης σου καὶ περὶ αὐτό· καὶ ὕμνοις καὶ ἱεραῖς τιμήσει καὶ θεραπεύσει δοξολογίαις τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα, καὶ τῷ ἑξῆς παραδώσει χρόνῳ εἰς αἶνον καὶ δόξαν τοῦ δοξάσαντος Θεοῦ τὸν αὐτὸν δοξάζοντα. οὗ ἡ χάρις εἴη μετὰ τῆς σῆς ἱερότητος. Μηνὶ Ἰουλίῳ Ἰνδικ. ζ'.».

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τῶν τροφίμων καὶ παραδρομήν, ἂν τύχῃ, τῶν διδασκάλων, νὰ ἀναγγέλλῃ πρὸς τὸν Κυβερνήτην.

λγ) Ἐκ ταύτης τῆς σκιαγραφίας τῶν τοῦ Οἰκονόμου καθηκόντων συμπεραίνεται, ὅτι καὶ οὗτος ὁ ἀνὴρ πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἦναι οὐ μόνον τῆς οἰκονομικῆς εἰδήμων καὶ ἐγκρατής, ἀλλὰ καὶ τοὺς τρόπους χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος καὶ θεοσεβέστατος καὶ ὁμολογουμένως τίμιος καὶ ἀφιλοκερδής, καὶ προσέτι πεπαιδευμένος καὶ τρίβων τῆς ἐν τοῖς βιβλίοις πολυμαθείας, καὶ ἔμπειρος τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν. Οὗτος πρέπει νὰ ἦναι οὐχὶ Οἰκονόμος τῆς ἀδικίας, ἀλλ' ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος δοῦλος τοῦ Θεοῦ, «ὃν καθιστᾷ ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ, ὃν καὶ καταστήσει ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ» (α). Ἐκ τῆς φροντίδος τοῦ Οἰκονόμου ἐξήρτηται οὐ μόνον ἡ διατήρησις τῶν ἀψύχων τῆς Ἀκαδημίας πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ σωματικὴ ὑγεία πάντων τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων, καὶ ἡ ψυχικὴ σωτηρία καὶ χρηστοήθεια τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων ὑπηρετῶν. Ὥστε καὶ ὁ τρίτος οὗτος μέτοχος τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς Ἀκαδημίας ἀναλογιζόμενος τὸ μέγεθος τοῦ ἰδίου ἐπαγγέλματος πρέπει νὰ συναμιλλᾶται κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ἔνθεον ζῆλον πρὸς τοὺς ἄλλους δύω συμμετόχους.

§. ς. Κατὰ ταύτην τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῆς Ἀκαδημίας δύναται νὰ διοικῆται ἀναλόγως καὶ τὸ παρ' αὐτῇ συσσιτικὸν Γυμνάσιον, περὶ οὗ εἴπομεν. Ἔφορος δὲ τῆς τούτου διοικήσεως θέλει εἶναι ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἀκαδημίας, ἐπιβλέπων συνεχῶς τὴν ἐν αὐτῷ διαγωγὴν καὶ προκοπὴν τῶν μαθητῶν. Ὁ δὲ Γυμνασιάρχης διορίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Βουλευτηρίου (βλ. Κεφ. Η. §. κη).

§. ζ. Ταῦτα ἐσχεδίασα περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας εἰς ἐκπαίδευσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἂν τὸ Σχέδιον περιέχει τινά, ὧν ἡ ἐκτέλεσις δυσκολεύεται ὑπὸ τῶν παρουσῶν τῆς Ἑλλάδος περιστάσεων, ἀλλὰ τὰ πράγματα τὰ ἑλληνικὰ θέλουσι σὺν Θεῷ μεταβληθῆ ταχέως εἰς τὸ κρεῖττον. «Τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἀμείνω»! Ἂν ἔχει τὸ Σχέδιον καί τινας ἀτελείας (καθὼς δὲν ἀμφιβάλλω), διορθωθήτωσαν ὑπὸ τῶν ἐμπειροτέρων μου καὶ ἀξιωτέρων, ὅπως διακρίνωσιν ὀξέως τὰ καλὰ καὶ χρήσιμα τῶν μὴ τοιούτων. Ἂν, τέλος, φανῇ παντάπασιν ἄχρηστον

(α) Ματθ. κδ, 45. βλ. καὶ Λουκ. ιβ, 42.

βάλλητε ἑαυτοὺς εἰς τὰ τέκνα σας ζῶσαν παντοίας ἀρετῆς εἰκόνα, πάντοτε καὶ πανταχοῦ προτεθειμένην εἰς μίμησιν, καὶ νὰ ἐπαγρυπνῆτε εἰς τὰς συναναστροφὰς καὶ τὴν ἄλλην διαγωγήν των. Ἔπειτα χρεωστεῖτε καὶ κατ' ἰδίαν εἰς τὰς οἰκίας σας νὰ γίνησθε σεῖς αὐτοὶ ἐπιστάται εἰς τὰς μελέτας τῶν μαθημάτων των, ἐξετάζοντές τα πᾶσαν ἑσπέραν νὰ σᾶς λέγωσι τί καλὸν ἔμαθον τὴν ἡμέραν εἰς τὸ Σχολεῖον, καὶ βραβεύοντες μὲν μὲ ἐπαίνους καὶ δῶρα, ἂν τύχῃ, τὴν περὶ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τοὺς λόγους φιλοτιμίαν των, παιδεύοντες δὲ μὲ πατρικοὺς ἐλέγχους καὶ σωτηριώδεις κολάσεις ἐνίοτε τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀκηδίαν περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν καθηκόντων. Εἰς τὴν παροῦσαν, ὦ φίλοι, τοῦ γένους ἡμῶν κατάστασιν οἱ γονεῖς αὐτοὶ πρέπει νὰ γίνωνται παιδονόμοι καὶ ἔφοροι τῆς παιδείας τῶν τέκνων των. Ταύτην δὲ τὴν περὶ τὰ μαθήματά των πατρικήν σας πρόνοιαν καὶ ἐπιμέλειαν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων πρέπει νὰ ἐπιτείνητε εἰς τῆς ἱερᾶς Κατηχήσεως τὴν ἀνάγνωσιν, ἀπαιτοῦντες παρὰ τῶν παιδίων εὐκρινεῖς τῆς πίστεως ἰδέας, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των, καὶ φροντίζοντες ἀδιακόπως νὰ ἐντρέφητε εἰς τὰς ψυχάς των τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον καὶ τὴν μελέτην τῶν ἁγίων του ἐντολῶν, καθὼς ἔπραττον ὅλοι οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, οἷον ὁ Ἀβραὰμ (α), ὁ Ἰὼβ (β), καὶ οἱ λοιποὶ, ὅσοι εὐλογήθησαν διὰ τὴν χρηστὴν τῶν ἰδίων τέκνων ἀνατροφήν. Τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς ῥητῶς σᾶς προστάσσει (γ), καὶ ἡ Ἐκκλησία καθ' ἡμέραν σᾶς παραγγέλλει (δ).

Εἰς τὸ χρέος τοῦτο τῶν γονέων εὐκόλως ἐννοεῖται, ὅτι ὑπόκεινται καὶ οἱ Ἀνάδοχοι, ὡς ἐγγυηταὶ τῆς τῶν ἀναδεξιμαίων αὐτῶν σωτηρίας γενόμενοι· καὶ μάλισθ' ὁπόταν ταῦτα τύχωσι νὰ ἦναι παιδία γονέων πτωχῶν, ἢ ἀμαθῶν, ἢ καὶ πολλάκις ἀποθανόντων.

(α) Ἀβραὰμ δὲ γινόμενος ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολὺ — ᾔδειν γὰρ (ὁ θεὸς) ὅτι συντάξει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μετ' αὐτόν· καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς κυρίου, ποιεῖν δικαιοσύνην καὶ κρίσιν. Γενεσ. ιή. **18—19.**—(β) Ἀπέστελλεν Ἰὼβ καὶ ἐκαθάριζεν αὐτοὺς (τοὺς υἱοὺς) ἀνιστάμενος τὸ πρωΐ, καὶ προσέφερε περὶ αὐτῶν θυσίας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ μόσχον ἕνα περὶ ἁμαρτίας περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν· ἔλεγε γὰρ Ἰὼβ, Μήποτε οἱ υἱοί μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς τὸν θεόν. Ἰὼβ α, **5.**—(γ) Καὶ ἔσται τὰ ῥήματα ταῦτα, ὅσα ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου. Καὶ προβιβάσεις αὐτὰ τοὺς υἱούς σου, καὶ λαλήσεις ἐν αὐτοῖς καθήμενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ καὶ κοιταζόμενος, καὶ διανιστάμενος. Δευτερ. ϛ'. **6—7.**—(δ) Οἱ Πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. Ἐφεσ. ϛ'. **4.**

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἀποκαλύπτει (εὐαγγελίζεται) « τὴν Βουλὴν (τοῦτ. τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας) «εἰς τὴν κόρην τοῦ ναοῦ» (ἀνωνύμως, ὡς ἂν ὑπῆρχε νεωκόρος ἢ εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἅγια παραδόξως τραφεῖσα ἀειπάρθενος Θεοτόκος, ἢ ὡς ἂν ὁ Εὐαγγελισμὸς ἐγένετο εἰς τὸν ναὸν (βλ. σελ. 45). Πρόσθες εἰς ταῦτα καὶ τὸ Σύμβολον (τῆς πίστεως) τὸ Τορνευτόν» !! Τὸ δὲ πάντων ἐλεεινότατον, πολλάκις αἱ φράσεις τοῦ συγγραφέως ἠχοῦσι καί τι σαθρὸν καὶ κακόδοξον καὶ παντάπασι τῆς ὀρθοδόξου ἀκριβείας ἀλλότριον· οἷον τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα νομίζει μεταδιδόμενον εἰς πάντας ἀνθρώπους ἐξ αἰτίας τῆς μίξεως τῶν εἰς γάμον συνερχομένων (σελ. 40 σημ.), καὶ οὕτως ἀναμασσᾷ (ἐν ἀγνοίᾳ) τὴν πλάνην τῶν Εὐσταθιανῶν. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν, ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς ἐπιστομίζων τὸν θεολώβητον Καλβῖνον διὰ τὸ δυσσεβέστατον δόγμα τοῦ κατ' ἀνάγκην προορισμοῦ, ἐπιφέρει

Πρόγνωσιν ὁμολογοῦμεν, καὶ ποτὲ προορισμὸν
Τοῦ θεοῦ περὶ ἀνθρώπων. Φεῦγε τὸν Καλβινισμόν. (σελ. 210).

Ὡς ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὅλως προορισμός, ἐπειδὴ τοῦτον ὁ Καλβῖνος παρηρμήνευσε, διαστρέφων τὴν σημασίαν. Καὶ πάλιν ἀναιρῶν τοὺς Μονοφυσίτας, παραφέρεται τεράστια λαλαγῶν

Καὶ ὑπόστασιν μόν' μίαν φύσεων τῶν τοῦ Υἱοῦ
Ἡ ἀνθρώπινος δὲν εἶχεν, ἀλλὰ μόνον τοῦ Θεοῦ ! (σελ. 99).

Καὶ τὴν σχετικὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησιν λέγει καὶ λατρευτικὴν (σελ. 122), ἐν ᾧ παρὰ πόδας σημειοῖ τὴν ὑγιᾶ περὶ προσκυνήσεως ἑρμηνείαν τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ. Καὶ τὸ «τυπικῶς» ἀκύρως προστίθησιν ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ θείου βαπτίσματος (σελ. 186, 187). Καὶ περὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ θεανθρώπου Σωτῆρος λαλῶν, πρῶτον μὲν παρερμηνεύει τό, Ἐμμανουήλ, εἰς τό, θεὸς καὶ ἄνθρωπος (σελ. 46 καὶ 98)· εἰς δὲ τὸν πίνακα τῶν τυπογραφικῶν παροραμάτων ἐσημείωσε (σελ. 275), ὅτι «κατὰ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, ἐξηγεῖται Μεθ' ἡμῶν ὁ θεὸς»· τοῦτ'ἔστιν ἀποδέχεται δικαιῶν μὲν ἐξ ἅπαντος καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἑρμηνείαν, προστιθεὶς δὲ μεγαλοψύχως καὶ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου· διότι ἠδέσθη ἴσως νὰ ὁμολογήσῃ καὶ ὀψιαίτερον, ὅτι ἔσφαλε προηγουμένως, γράψας ἄλλο παρὰ τὸ εὐαγγελικόν. Πρόσθες ἐπὶ πᾶσι καὶ τοῦτο, ὅτι πολλάκις ἀμελῶν τὰς εὐαγεστάτας καὶ θεοπρεπεῖς ἐπωνυμίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεταχειρίζεται αὐτὸς ἐπίθετα ταπεινὰ καὶ παντάπασιν ἀνθρωπικά, διὰ τὴν ἐπάρατον αὐτῶν ἀνάγκην τῆς ὁμοιοκαταληξίας· οἷον, ὁ Χριστός, τοῦ Θεοῦ ὁ ἀρεστὸς (σελ. 48, 50,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παίθησιν, ἥν ἐκ παίδων πρέπει νὰ διδαχθῇ μεθοδικῶς εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ Γυμνάσια ὅστις μέλλει νὰ γείνῃ τρόφιμος τῆς Ἀκαδημίας. Πάσης ἐγχυης καὶ ἐπιστήμης αἱ προκαταρκτικαὶ γνώσεις πρέπει νὰ ἐμφυτεύωνται εἰς τὰς ἁπαλὰς ἔτι τῶν παίδων ψυχάς, καθὼς εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν σπείρονται τὰ σπέρματα, ὅσα μέλλουσι νὰ καρποφορήσωσι. Τῆς δὲ Θεολογίας προηγούμενα μαθήματα εἶναι τὰ ἐγκύκλια, δι' ὧν πρέπει νὰ ἦναι προπαρεσκευασμένος ὁ μέλλων νὰ διδαχθῇ ταύτην τὴν ὑψηλὴν ἐπιστήμην, μαθητευθεὶς ἐκ παίδων τά τε ἱερὰ γράμματα τὰ δυνάμενα σοφίσαι εἰς σωτηρίαν (α), καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ὀρθῆς παιδείας μέτα, δι' ὧν ἀναπτύσσονται αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις εἰς γνῶσιν τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἡ λέξις παιδεύω γίνεται παρὰ τὸ παῖς, καὶ ἡ σημασία αὐτῆς ἐκφράζει τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν, ὅτι, ὅστις μέλλει νὰ ἀναδειχθῇ ἀληθῶς πεπαιδευμένος, ἐκ τῆς παιδικῆς ἔτι ἡλικίας πρέπει νὰ λάβῃ τῆς ὀρθῆς παιδείας τὰς βάσεις. Ταύτην τὴν φροντίδα παραγγέλλει εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ νὰ καταβάλλωσιν ὡς χρέος ἱερὸν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων αὐτῶν (β). Ὅθεν κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην πρέπει νὰ ἦναι διὰ τῆς παιδομαθείας προπαρεσκευασμένος ὅστις μάλιστα μέλλει νὰ ἐκπαιδευθῇ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸ ὑψηλὸν τῆς ἱερατείας ἐπάγγελμα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παιδομάθεια ἐκτελεῖται πρῶτον εἰς τὰ κοινὰ Σχολεῖα, καὶ δεύτερον εἰς τὰ Γυμνάσια, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ διαλάβωμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ αὐτῆς, προτάξαντες δύω κεφάλαια, ἓν περὶ τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς παιδευτηρίοις, καὶ ἕτερον περὶ τῆς ἐν τοῖς Γυμνασίοις παιδομαθείας τοῦ μέλλοντος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Περὶ τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς Σχολείοις παιδομαθείας.

§. ά. Πᾶσα πόλις καὶ χώρα καὶ κώμη καὶ πᾶν κωμύδριον τῆς Ἑλλάδος καὶ πᾶς ἀγρὸς πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀνάλογα τῶν κατοίκων κοινὰ

(α) Ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας κτλ. Β. Τιμοθ. γ, 15.

(β) Οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου Ἐφεσ. ς, 4.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

4) Ὀρφανὰ ἐκ νομίμου γάμου καὶ τιμίων γονέων γεγεννημένα· ἀρκεῖ μόνον νὰ παρατηρῶνται, μήπως ἔτι βρέφη ἀπορφανισθέντα συνανετράφησαν εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μετὰ τέκνων ὀργῆς, καὶ ἀπέμαξαν εἰς τὰς ἁπαλὰς αὐτῶν ψυχὰς κακῶν παραδειγμάτων δυσεξάλειπτα τυπώματα. Ταῦτα περὶ γεννήσεως τοῦ τῆς Ἀκαδημίας τροφίμου.

Ε'. Νὰ μὴ ἦναι τὴν ἡλικίαν νεώτερος τῶν δεκαεννέα ἢ εἴκοσιν ἐτῶν, μηδὲ πάλιν νὰ ὑπερβαίνῃ τοὺς εἰκοσιπέντε. Τῶν νεωτέρων ὁ νοῦς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄωρος ἔτι καὶ ἀτελὴς πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην διάκρισιν καὶ κατανόησιν τῶν ὑψηλοτέρων τῆς Θεολογίας μαθημάτων καὶ ἀνίκανος νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὰ βάθη τοῦ πνεύματος. Οἱ δὲ πλέον τοῦ δέοντος προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν ἔχουσι μὲν κρίσιν ὡριμωτέραν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ψυχρότεροι καὶ βραδύτεροι πρὸς τὴν τῶν μαθημάτων ἀντίληψιν, καὶ ἀμβλύτεροι τὸ μνημονικόν· ὅθεν καὶ ἀποβαίνουσιν ἐπιπόλαιοι καὶ ἀβαθεῖς περὶ τὰ μαθήματα.

Ϛ'. Νὰ ἔχῃ ζῆλον καὶ κλίσιν ἄδολον καὶ εἰλικρινῆ πρὸς τὸ ἱερὸν ἐπάγγελμα· διότι τοῦτο εἶναι ἓν τῶν ἀναμφιβόλων γνωρισμάτων, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κεκλημένος ἄνωθεν εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας. Χρεωστοῦσι βέβαια οἱ γονεῖς νὰ προσβιβάζωσι διὰ νουθεσίας καὶ νὰ προετοιμάζωσιν ὅ τι τῶν τέκνων ἐκλέξωσιν εἰς ἱερατείαν, διὰ νὰ προσφέρωσιν αὐτὸ εἰς τὸν Θεὸν ἀπαρχὴν τῆς οἰκογενείας. Ἀλλ' ἡ καθιέρωσις πρέπει νὰ γίνηται ἐξ ἀνάγκης μετὰ τῆς συγκατανεύσεως καὶ εἰλικρινοῦς θελήσεως αὐτοῦ τοῦ καθιερουμένου. Οὐδεμία βία ἡ ἀνάγκη σωματική, οὐδεμία κοσμικῆς ἀπολαύσεως ἐλπίς, οὐδεμία χαμερπὴς ἰδιωφέλεια καὶ κενοδοξία δὲν πρέπει νὰ συνωθῇ τὸν διοριζόμενον πρὸς τὸ ἱερὸν ἐπάγγελμα. Οὐράνιος σκοπός, ζῆλος πίστεως, ἔρως εἰλικρινὴς καὶ ἁβίαστος προαίρεσις τοῦ δουλεύειν εἰς τὸν Θεὸν πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ ὁδηγῇ αὐτὸν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ θείου ναοῦ. Ὅστις στέργει νὰ ἄρῃ τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ὡς γνήσιος στρατιώτης, καὶ νὰ βαστάσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ νὰ συγκακοπαθήσῃ μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ νὰ ὑπομείνῃ πάντα πειρασμὸν πρὸς σωτηρίαν τοῦ πλησίον, ἐκεῖνος εἶναι ἱκανὸς νὰ γείνῃ λειτουργὸς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου· καὶ τοιαύτην διάθεσιν καὶ ἀπόφασιν πρέπει νὰ ἔχῃ ὅστις εἰσάγεται ὡς τρόφιμος εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν.

Ζ'. Τελευταῖον, νὰ ἔχῃ παιδομάθειαν. Παιδομάθειαν δὲ λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν τῶν γραμματικῶν καὶ ἐγκυκλίων παιδευμάτων

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Λ΄. Τὸ ἐξαίρετον τοῦτο μυστήριον διετάχθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διηγεῖται ἐφεξῆς τρόπον (α)· «Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτί, ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, Λάβετε, φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ Διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ». Ἡ εἰς τοὺς Ἀποστόλους γενομένη αὕτη διαταγὴ ἀποτείνεται ἐπίσης εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθη τὸ δεῖπνον τοῦτο πρόγευμα ἐκείνου τοῦ οὐρανίου δείπνου τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅπου θέλουσιν ἀπολαύσειν αἰώνιον μακαριότητα ὅλοι οἱ εὐσεβεῖς (β)· καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ῥητῶς παρήγγειλε νὰ γίνηται τὸ μυστήριον τοῦτο, «Ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ», διὰ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς. Ἐντεῦθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ ἱερουργῇ τὸ μυστήριον τοῦτο κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ καθὼς τὸ διέταξεν ἡ κεφαλὴ αὐτῆς, ὁ Χριστός. Αὐτὸς ἔλαβε τὸν ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον μὲ τὸν οἶνον εἰς τὰς ἁγίας αὐτοῦ χεῖρας, καὶ προσευχηθεὶς εὐλόγησε καὶ εὐχαρίστησε τὸν οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα· ἔπειτα κλάσας τὸν ἄρτον εἰς κομμάτια, τὸν διεμέρισεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τὸ ποτήριον προσέταξε νὰ πίωσιν ἅπαντες. Ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργεῖ τὸ μυστήριον τοῦτο καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία. Εὐθὺς ἀφ' οὗ συναθροισθῇ ἡ κοινότης τῶν πιστῶν, ψάλλονται εἰς δοξολογίαν τοῦ ὑψίστου οἱ Ψαλμοὶ καὶ προσεύχονται κοινῶς οἱ πιστοὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων, οἵτινες ἐτελείωσαν τὸν δεῖπνον τὸν μυστικὸν μὲ κατάλληλον θεῖον ὕμνον (γ). Ἔπειτα ὁ ἱερεὺς ἄρχεται κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ νὰ δοξολογῇ τὸν οὐράνιον Πατέρα, διηγούμενος τὰς πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος εὐεργεσίας του, ἐξαιρέτως δὲ τὴν διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ ἀπολύτρωσιν τῶν πιστῶν, καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα ἐξ ὀνόματος ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ ταῦτα εὐλογεῖ τὰ ἅγια δῶρα, ἐπικαλούμενος ἐπ' αὐτὰ τὸ πανάγιον

(α) Α. Κορινθ. ια, 22—26. — (β) Λουκ. κβ, 16. Ματθ. κς΄, 29. Μάρκ. ιδ, 25. — (γ) Ματθ. κς΄, 30.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ πινάκια μοχθηρὰ καὶ παρόμοια γραμμάτων Ἐφεσίων (α). Ποτὲ δὲ πάλιν εἰς πολλοὺς, ἂν τύχῃ καὶ πολλάκις, ἐπαλείφουσι τὸ πεπτικὸν καὶ μαγευτικώτατον φάρμακον τοῦ Δημώναχτος (δι' οὗ κἀκεῖνος ἔπειθεν, ὡς εἴπομεν, ἀλείφων τὴν ἀρτόπωλιν!). Καὶ πρόσωπα φέρουσι τῆς Αἰδοῦς σεμνότερα, ἀόργητα καὶ ἱλαρά, καὶ θελξικαλλίου φιλαδελφίας ἄκρατον ἀποστάζοντα χάριν, ἐλαίου λιπαρωτέραν. Καὶ φωνὴν ἐχχέουσιν ἥπιον καὶ μελιχράν, φωνοῦντες καὶ αὐτοὶ τῆς πιθοῦς μαγώτερα. Καὶ βῆμα δὲ καὶ βάδισμα καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν σχηματίζουσι κόσμια πάντα καὶ καθάρια καὶ εὐσταλῆ, καὶ εἰς οὐρανόφρονας φιλοσόφους πρέποντα. Ἀλλὰ καὶ σοφιστήρια τῆς ἰδίας πλάνης, ὡς ἄντρα καὶ μέγαρα μαγικά, συνιστῶσι, μᾶλλον δὲ ψυχῶν ἀκάκων κακόσχολα κυβευτήρια, ὅπου τύπος μὲν ἱερὸς οὐδεὶς φαίνεται οὐδαμοῦ, πολλοὺς δὲ πίνακας γνώμας ἔχοντας ἠθικὰς ἢ χωρογραφίας, ὡς ἐν θεάτρῳ, σκηνογραφοῦσι, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα θέλγητρα καὶ φίλτρα μειλίχια τερατοποιοῦσι, πολλὰ δὲ καὶ καλλίτεχνα προβάλλουσιν ἀθύρματα, καὶ παῖδας καὶ παιδογέροντας καταθέλγοντα, καθὼς ἐκεῖνα τὰ τῆς Ὀρφικῆς Κίρκης,

Κῶνος, καὶ ῥόμβος, καὶ παίγνια καμπεσίγυια,
Μῆλά τε χρύσεα, καλά, παρ' ἑσπερίδων λιγυφώνων!

Προσεταιρίζονται δὲ καὶ ὅσους ἂν δυνηθῶσι συνεμπόρους τῆς γοητείας καὶ κρυπτοὺς συνεργούς, ἀνδράρια ἀργυρώνητα καὶ παμμόχθηρα, οἵτινες ἀνύποπτοι περιτρέχοντες θαυμάζουσι περισαλπίζοντες τὰ τῆς μαγικῆς σοφίας ὄργια, καὶ τοὺς ὑφορωμένους θαῤῥύνουσι, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας δυσφημοῦσι, «τοὺς ἀχαρίστους, βοῶντες, τοὺς κακεντρεχεῖς, τοὺς ἀσυνειδήτους ἐχθροὺς καὶ προδότας τῶν μεγίστων τῆς πατρίδος εὐεργετῶν»! καὶ πάντα τινὰ καὶ λέγουσι καὶ ποιοῦσιν, ὅπως προαγάγωσι καὶ ἄλλους μυηθησομένους, ἠλιθίους τινὰς βλάκας, οἵτινες ἐνίοτε προσφέρουσι καὶ τὸ παλαιὸν τῆς Ἀλεξανδρείας βλακονόμιον! Ἐὰν δέ τινες γνωρίσαντες ἀκριβῶς καὶ φωράσαντες τὴν κακοτεχνίαν, καταβοῶσι τῶν κακοδιδασκάλων, αὐτοὶ πάλιν, ἀμνησίκακοι καὶ ἀθόρυβοι καὶ ψυχῆς

(α) Ἐφέσια γράμματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦσαν ἐπῳδαί τινες ἢ ὀνόματα καὶ φωναὶ σκοτειναὶ καὶ δυσερμήνευτοι, αἵτινες ἦσαν ἐπιγεγραμμέναι ἐπὶ τῆς στεφάνης καὶ τῆς ζώνης καὶ τῶν ποδῶν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, καὶ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ μάντεων ἐξεφωνοῦντο, πιστευόμεναι ὡς δύναμιν ἔχουσαι πολλὴν πρὸς ἄλλα τε καὶ μάλιστα πρὸς σωτηρίαν ἀπὸ κινδύνων μεγάλων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ρωχημένως «ὃν ἐφονεύσατε,» ταύτην τὴν ἀντίφασιν θεραπεύοντες οἱ τρίτοι οὗτοι γνωματισταὶ ἐκλαμβάνουσι τὸν ἀόριστον, ἐφονεύσατε, ἀντὶ μέλλοντος, φονεύσετε. Καὶ τοιούτου ἀντιχρονισμοῦ παραδείγματα φέρουσι καὶ ἄλλα καὶ ἐκ τοῦ Πολυβίου. Ταύτης τῆς παντάπασιν ἀγνώστου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ξενηκούστου γνώμης ὑπέρμαχος ἐγένετο πρῶτος τῶν τις νεωτέρων φιλολόγων ὀνόματι Κρέψιος (α).

Ἀλλ' οὔτε οὗτος, οὔτε τἆλλα δύο κόμματα τῶν διαιρούντων εἰς δύο διαφόρους τοὺς Ζαχαρίας, λέγουσιν ἀναντίῤῥητα καὶ πιθανά. Καὶ πρῶτον μὲν (ἵν' ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρξώμεθα) δίδομεν ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Ἰωὰς λιθοβοληθεὶς Ἀζαρίας ὁ τοῦ Ἰωδαὲ ἐλέγετο καὶ Ζαχαρίας, κατὰ τὴν συνήθη τῶν ὀνομάτων τούτων ἐναλλαγήν (β). Ἀλλ' ὅτι καθὼς ὁ υἱός, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ ὑπῆρχε διώνυμος, Ἰωδαὲ καλούμενος ὁ αὐτὸς καὶ Βαραχίας, πρὸς τοῦτο δυσκολώτατα συγκατανεύει καὶ τῶν διαλλακτῶν ὁ ἐπιεικέστατος· διότι εἰς οὐδεμίαν τῶν Ἰουδαϊκῶν Ἀρχιερέων ἀναγραφὴν ὁ Ἰωδαὲ καλεῖται καὶ Βαραχίας. Ὁ δ' ἱστορικὸς Ἰώσηπος Σουδέαν τὸν Ἰωδαὲ φαίνεται καλῶν (γ). Ἐὰν δὲ προστεθῇ καὶ τὸ Βαραχίας, τότε τριώνυμος ἡμῖν προκύψει ὁ μακροβιώτατος ἁπάντων τῶν νομικῶν ἀρχιερέων ἱστορούμενος οὗτος Ἰωδαέ! Ἀλλὰ (λέγουσιν) ἡ τελευτὴ τοῦ παρὰ τῷ θείῳ Ματθαίῳ Ζαχαρίου τοῦ Βαραχίου, συμφωνεῖ κατὰ πάντα πρὸς τὴν τελευτὴν τοῦ Ζαχαρίου τοῦ υἱοῦ Ἰωδαέ· διότι καὶ οὗτος κἀκεῖνος ἱστοροῦνται θανατωθέντες ἐν τῷ Ναῷ.

(α) Observat. in N T. e Flav. Joseph. pag. 15. Ὁ δ' Ἀβερκάμπιος [Σημ. εἰς Ἰωσήπ. Ἰουδ. πολέμ. δ. 6. σελ. 288. T. B.] τὸν L' Empereur λέγει γνωματεύσαντα (in Codd. Talm. Middoth p. 80) κατὰ πρόληψιν νοητέα εἶναι τὰ εὐαγγελικὰ καὶ τὸν ἀόριστον ἀντὶ μέλλοντος τεθεῖσθαι, καθ' ἃ παραδείγματα Ἰ. ὁ Κασσωβὼν φέρει ἐκ τοῦ Πολυβίου καὶ Ἰωσήπου. Σημ. Ἐκδ.

(β) Διώνυμον τοῦτον εἶπε καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἐν οἷς τὰ περὶ Ζαχαρίου τοῦ υἱοῦ Βαραχίου σχολιάζει (εἰς Ματθ. Ὁμιλ. οδ'. σελ. 117), «Ἀλλὰ τίς ἐστιν ὁ »Ζαχαρίας οὗτος; οἱ μὲν τὸν Ἰωάννου πατέρα φασίν· οἱ δὲ τὸν Προφήτην· οἱ δὲ ἕτε»ρόν τινα διώνυμον, ὃν καὶ Ἰωδαέ φησιν ἡ Γραφή.» Ἴσ. γρ. ὃν τοῦ Ἰωδαέ ἢ μᾶλλον, «ὃν καὶ Ἀζαρίαν τοῦ Ἰωδαέ φησι», κ. τ. λ. Διότι τοῦ Ἰωδαὲ υἱὸς ἱστορεῖται ἐν τῇ Β'. τῶν Παραλειπομένων ὁ Ζαχαρίας, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς Ἰωδαέ. Πλὴν εἴ μή τις λεγοι ταύτην τὴν ἔλλειψιν τῆς φράσεως σφάλμα μὴ τῶν τυπογράφων, ἀλλὰ τῶν πρώτων ἀντιγραφέων, ἢ καὶ μνημονικὸν αὐτοῦ τοῦ θείου Πατρός.

(γ) Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. I. πρβλ. καὶ Sigon. De Republ. Hebr. v. c. 1. pag. 304. Mediobargi. 1678.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ τελευταῖον τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν ὕμνων τοῦ Πινδάρου. Γυμνάζονται δὲ καὶ εἰς τοὺς σχηματισμοὺς καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν μετὰ τὴν Ἀττικὴν τριῶν Διαλέκτων, τῆς Αἰολικῆς καὶ Ἰωνικῆς καὶ Δωρικῆς, πρὸς ἃς ἔχει πολλοὺς κοινοὺς τύπους καὶ ὀνόματα ταὐτὰ ἡ λαλουμένη γλῶσσα. β) Διδάσκονται τὴν Ποιητικὴν καὶ Μετρικὴν συνημμένην μετὰ τῶν ἀναγκαίων πρὸς κατάληψιν αὐτῆς παρατηρήσεων περὶ τῆς ἀρχαίας ῥυθμικῆς καὶ Μουσικῆς. Ἐξασκοῦνται δὲ καὶ αὐτοὶ εἰς σύνθεσιν ποιηματίων, οἷον ἐπιγραμμάτων καὶ ᾠδῶν, κτλ. ἐν μέτροις διαφόροις ἑλληνιστί, μιμούμενοι τὰ καλὰ καὶ παθητικὰ χωρία τῶν ἐνδόξων Ποιητῶν καὶ ὅσα τοιαῦτα κάλλους καὶ ὕψους καὶ πάθους ἔμπλεα καὶ ζωγραφικώτατα παραδείγματα εὑρίσκονται εἰς τὰς θείας Γραφάς, οἷον εἰς τοὺς Ψαλμούς, εἰς τὸν Ἰώβ, εἰς τοὺς Προφήτας, κτλ. Οἱ δὲ πρὸς ποίησιν εὐφυέστεροι δύνανται νὰ ποιῶσι καὶ εἰς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, ἀλλ' αἱ ὑποθέσεις τῶν ποιημάτων νὰ ἔχωσι πάντοτε βάσιν τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρετήν. γ) Τελειοποιοῦνται εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ἑρμηνεύοντες Ἑλληνιστὶ διαφόρους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς Λατίνους, καὶ παρατηροῦντες τῶν δύω τούτων γλωσσῶν τὴν συγγένειαν. δ) Διδάσκονται σύντομον ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, καὶ ε) Σύντομον ἔκθεσιν τῆς Δογματικῆς Θεολογίας, μεθ' ἁπλουστάτης ἑρμηνείας τῶν φαινομένων ἀπορίων καὶ δυσνοήτων χωρίων τῆς θείας Γραφῆς (α). Κατὰ δὲ τὸ Σάββατον ἐξετάζουσι τοὺς μαθητὰς τοῦ Β'. καὶ Γ'. ἔτους εἰς τὴν Κατήχησιν, παρόντος τοῦ Διδασκάλου.

(α) Ταῦτα διὰ τούς, ὅσοι δὲν συγχωροῦνται ὑπὸ τῶν περιστάσεων νὰ παρατείνωσι τὴν διατριβὴν αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖον διὰ νὰ ἀκούσωσι καὶ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα, ἀλλ' ἐξέρχονται εὐθὺς εἰς βιωτικὰ ἐπαγγέλματα. Καὶ οἱ Λαϊκοὶ Ἕλληνες πρέπει νὰ μὴ ἦναι πάντη ἀμύητοι τῶν θεολογικῶν δογμάτων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐπισημοτέρων ἱστορικῶν συμβεβηκότων. Πόσοι σφάλλονται πολλάκις ἐξ ἀμαθείας μὴ καταλαμβάνοντες ὅσα συνεχῶς ἀκούουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἱστορικά, καὶ δογματικά, καὶ ἠθικά. Ἀκούοντες, φέρ' εἰπεῖν, τὸ «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι,» νομίζουσιν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Λόγος καὶ ἡ Σοφία τοῦ Πατρός, τοῦ αἰωνίου Νοῦ, μακαρίζει τοὺς μωροὺς καὶ ἀσυνέτους. Ὁμοίως στρεβλόνουσι δι' ἀμάθειαν καὶ ἄλλα θεῖα ῥητά. Καὶ περὶ τούτων μὲν ταῦτα. Ἐκ δὲ τῶν τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἐκπαιδευθέντων μαθητῶν οἱ κοσμιώτατοι εἶναι παραδεκτέοι καὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Διακόνου, καὶ εἰς Μοναστήρια, ἂν τύχῃ, ὡς διδάσκαλοι, καὶ ὡς γραμματικοί, καὶ διάκονοι Μοναχοί. Ἀλλ' εἰς τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀναβαίνωσιν ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αὐτοὶ δὲ ὑπηρέται τούτων τῶν οἰκημάτων θέλουσι φιλοκαλεῖν καὶ τὰ στοὰς καὶ τὰ μελετητήρια καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς καθέδρας καὶ τὰ βάθρα καθ' ἡμέραν.

2) Διὰ τὸ μαγειρεῖον δύω, μάγειρος καὶ ὑπομάγειρος. — 3) Διὰ τὴν ἀρτοποιΐαν δύω. — 4) Διὰ τὴν τράπεζαν εἷς, ὅστις ἔχει πᾶσαν τὴν τῆς τραπέζης ἐπιμέλειαν καὶ τῶν ταύτης σκευῶν, ἅτινα παραλαμβάνει καὶ παραδίδει πάλιν μετὰ καταστίχου. — 5) Διὰ τὸ νοσοκομεῖον τρεῖς. — 6) Θυρωρὸς εἷς. — 7) Εἷς ὑδροφόρος (ἂν ἡ Ἀκαδημία δὲν ἔχῃ βρύσιν). — 8) Εἷς ὀψωνιτής. Οὗτος μετὰ τοῦ ὑδροφόρου θέλουσι κάμνει καὶ τὴν νυκτερινὴν φρουράν, ἀλληλοδιαδόχως αὐτὴν μεριζόμενοι, ἐπαγρυπνοῦντες πρὸς φύλαξιν τῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ πυρκαϊᾶς, περιερχόμενοι ὅλον τὸ οἰκοδόμημα. — 9) Οἱ προσήκοντες ὑπηρέται διὰ τὸν Κυβερνήτην κατὰ μέρος, καὶ διὰ τὸν Πνευματικόν.

κθ) Πλὴν τούτων ἔστωσαν δύω ἄλλοι τιμιώτεροι ὑπηρέται, εἷς ὁ ἐπὶ τῆς εὐταξίας (περὶ οὗ προείπομεν (§. δ. θ), ὅτι θέλει φροντίζειν καὶ τὰ περὶ τὸν ναόν, ἀνάπτων τὰ φῶτα, καὶ τὴν ἄλλην τὴν κατ' αὐτὸν ὑπηρεσίαν ἐκτελῶν. Οὗτος ἐφορᾷ προσέτι καὶ τῶν ἄλλων ὑπηρετῶν τὴν διαγωγήν, καὶ μηνύει τὰ κατ' αὐτοὺς εἰς τὸν Οἰκονόμον), καὶ ἕτερος ὁ παραστάτης ἢ φροντιστής, ὅστις ὑπουργεῖ τῷ Οἰκονόμῳ εἰς τὰς προσπιπτούσας χρείας καὶ ὠνὰς ἐπισήμων πραγμάτων, οἷον φορεμάτων, καθεδρῶν καὶ ἄλλων τοιούτων (α).

λ) Καθόλου δὲ ἡ πᾶσα φροντὶς τῆς διαγωγῆς τῶν ὑπηρετῶν προσήκει εἰς τὸν Οἰκονόμον. Αὐτὸς θέλει ἐπισκέπτεσθαι ἀπροσδοκήτως ἐνίοτε καὶ τὰ δωμάτια, καὶ τὰς συναναστροφάς, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, προσέχων μή τι ῥᾳδιουργοῦσιν, ἢ μεθύουσιν, ἢ ἀτακτοῦσι· καὶ τοὺς μὲν τοιαῦτα πράττοντας διώκων ἀνυπερθέτως, τοὺς δὲ χρηστοὺς ἐπαινῶν καὶ ἀνταμείβων προσηκόντως.

λα) Ἀλλ' εἴτε ἀποβάλλει εἴτε εἰσάγει ὑπηρέτην, χρεωστεῖ πρῶτον νὰ ἀναγγείλῃ τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὸν Κυβερνήτην, οὗ ἄνευ δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν ὁ Οἰκονόμος νὰ αὐτουργῇ καὶ αὐτοσχεδιάζῃ εἰς οὐδεμίαν μεταβολήν.

λβ) Καὶ ὁ Οἰκονόμος ὅταν μάθῃ ἢ παρατηρήσῃ ἀταξίαν τινά τινος

(α) Οὗτος δύναται νὰ ἦναι καί τις τῶν ἔξω τῆς Ἀκαδημίας πολιτῶν, τῶν κοινῶς λεγομένων μεσιτῶν, ὅστις θέλει συχνάζειν καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν προξενῶν τὰ ἀναγκαῖα ἀγοράσματα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τούτων μελουργὸς, ἔγραψε περὶ τὰ τέλη τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (ὡς φαίνεται ἐξ αὐτῶν τῶν Κανόνων) (α)· καὶ ἴσως κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἐν οἷς καὶ ὁ ἱερὸς Μάρκος εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἐμελῴδει (β). Εὐφραδὴς καὶ κομψὸς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς σεμνότητος καὶ δογματικῆς ἀκριβείας πλήρης ἐστὶ καὶ ὁ Μανουήλ, ἀλλ' ἀποδέει πολὺ καὶ τῆς ἀνθηρᾶς καλλιλεξίας καὶ τῆς μελῳδικῆς ἁρμονίας, καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα καὶ κατανυκτικὰ νοήματα ποικιλίας, καὶ τοῦ τόνου, καὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ χαρακτῆρος τοῦ μεγαλοφυοῦς Μάρκου (διὸ καὶ τούτου μᾶλλον αἱ ᾠδαὶ ἐπεκράτησαν ψαλλόμεναι κατὰ τόπους). Φέρονται δὲ διάφορα Μανουὴλ τοῦ Ὁλοβόλου καὶ μεγάλου ῥήτορος πονήματα· ἀλλ'εἰς τοῦτον τὸν κατάλογον οὐδεὶς τῶν νεωτέρων φιλολόγων ἐμνημόνευσε καὶ τούτους τοὺς εἰς τὴν Θεοτόκον κανόνας (γ). Ὁ δὲ Μανουὴλ ὁ Ῥαμβατὸς (ἢ Ῥαββατός), γράψας μόνον τ ρ ο π ά ρ ι α ψαλλόμενα εἰς τὴν Θεοτόκον (δ), ὑπάρχει διάφορος τοῦ ἡμετέρου τῶν κανόνων ποιητοῦ (διότι τ ρ ο π ά ρ ι α μόνον, ἀλλ' οὐχὶ κ α ν ό ν α ς ὅλους ὀκτὼ συγγράψας οὗτος μνημονεύεται· καὶ οὐδὲ ῥήτωρ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐπονομάζεται, ὡς οὐδὲ πάλιν ὁ ἡμέτερος Μανουὴλ ἐπικαλεῖται Ῥαμβατός). Ἄξιον δὲ σημειώσεως κρίνομεν καὶ τοῦτο· τὸν ἐπὶ Μανουὴλ καὶ Ἰωάννου τῶν Παλαιολόγων Μανουὴλ τὸν μέγαν ῥήτορα καὶ Ὁλόβολον οἱ περὶ τὸν Φαβρίκιον συγχέουσι φανερῶς μετ' ἄλλου Μανουήλ, ῥήτορος κἀκείνου, Πελοποννησίου δὲ τὴν πατρίδα, τοῦ παρὰ τῷ Μαλαξῷ σοφωτάτου καὶ θεολογικωτάτου καλουμένου (ε), ὅστις ἤκμαζε τῷ 1500, ἐπὶ Παχω-

---

(α) Βλ. Καν. α. ᾠδ. ς. τροπ. δ. Καν. 6. ᾠδ. θ. τροπ. 6.

(β) Καὶ μιμητὴς μάλιστα τοῦ Μάρκου φαίνετ' ἐν πολλοῖς καὶ ἄλλοις ὁ Μανουήλ, καὶ μάλιστα εἰς τὸν τελευταῖον κανόνα. πρβλ. ᾠδ. α. τροπ. 1. γ. 3. καὶ καν. δ. καὶ ε. ζ. 2. κτλ. καὶ τοῦ Μάρκου καν. η. ᾠδ. α, 4. θ, 2. καὶ καν. ε, α, 2. κτλ.

(γ) Βλ. Fabric. Bibl. Graec. vol. XI. p. 669 καὶ 620 Harl. Καὶ ἄλλα τούτου τοῦ Μανουὴλ ἀλλαχοῦ (ὡς ἐν τῷ Ἀθωνι) σωζόμενα χειρόγραφα πονήματα σιωπῶνται παρὰ τῷ Φαβρικίῳ· οἷον «Μανουὴλ τοῦ Μ. Ῥήτορος λόγος ἐπιλύων τινὰς ἀπορίας τινὸς κινήσαντος ταύτας». Ἀρχεται δὲ «Τοιγαροῦν ἐπαινῶν σου τὴν πρὸς τὸ ἄναντες λογικὴν κίνησιν ἀποδέχομαί σου τὰ ἀπορήματα» κτλ. (ἐν τούτῳ μνημονεύει τὴν τότε νεωστὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς πατρίδος τοῦ ἀπορήσαντος· καὶ αὐτοὺς τοὺς Τούρκους ὀνομάζει «τὸ ἐπικείμενον ἡμῖν ἔθνος», ὡς ἤδη ἐφεστῶτας εἰς τὴν μήπω ἁλοῦσαν Κωνσταντινούπολιν).

(δ) Βλ. Fabric. Bibl. Græc. vol. XI. p. 670. Harl.

(ε) Περὶ πατριαρχ. ἐν Crusij Turcogræc. L. II. p. 146. ὁλ. καὶ Cave Hist.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τος καὶ ἄχραντον καὶ ἀμίαντον διασώσας εἰς τὸν ἀνάλωτον περίβολον τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὑπῆρχεν οὗτος τὴν Πατρίδα Κωνσταντινουπολίτης ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν φημιζομένων Εὐγενικῶν, βαθὺς τὴν παιδείαν, τήν τε θύραθεν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικήν, ἐπίσημος καὶ βίου λαμπρότητι, καὶ λόγων δυνάμει, καὶ παντοίαις ἀρεταῖς κατηγλαϊσμένος. Ἐγένετο δὲ τὸ πρῶτον δημόσιος διδάσκαλος τῆς θεολογίας καὶ τῆς ῥητορικῆς· μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τὸ 1436 προχειρίζεται μητροπολίτης Ἐφέσου. Κατὰ τὸ 1438 συναπῆρε καὶ οὗτος εἰς τὸ Φερράραιον καὶ Φλωρεντινὸν ἐκεῖνο Συνέδριον μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου Ἰωσὴφ καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν, ἐπέχων καὶ τὸν τόπον δύο πατριαρχῶν, ὡς τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας καὶ τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων. Ὅθεν καί, τοῦ πατριάρχου Ἰωσὴφ ἀποθανόντος ἐν Φλωρεντίᾳ, ἔξαρχος τοῦ Συλλόγου τῶν Ἀνατολικῶν ὠνομάσθη. Συνῆν δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης, ὁ Εὐγενικός, διάκονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ Νομοφύλαξ, ἐπὶ λόγων σοφίᾳ διασημότατος (α). Καὶ ὅπως μὲν ἐκεῖ τὰς φάλαγγας τῶν ἐναντίων ἐκλόνησεν ὁ ἱερώτατος Μάρκος, ὑπέρμαχος τῶν τῆς εὐσεβείας δογμάτων καὶ στύλος τῆς Ἐκκλησίας ἀκράδαντος ἀναφανείς, διηγεῖται ἡ ἱστορία· διότι μόνος οὗτος οὐδόλως ἔστερξεν ὑπογράψαι τῷ τῆς ψευδοῦς ἐκείνης καὶ μᾶλλον καταισχιστικῆς ἑνώσεως ὅρῳ, μήτε ταῖς προτροπαῖς τοῦ βασιλέως (καίτοι αὐτοῦ κατηναγκασμένου) δυσωπηθείς, μήτε ταῖς ὑποσχέσεσι τῶν Λατίνων καταθελχθείς, μήτε πρὸς τοὺς ἐπαπειλουμένους ὑπὸ τοῦ Πάπα κεραυνοὺς ἐπιστραφείς. Ἐσεβάσθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τὸν ἀποστολικὸν χαρακτῆρα τοῦ Μάρκου· ὅθεν καὶ τοῦτον (ὡς ἀπέθανεν ὁ Πατριάρχης Ἰωσήφ) ἔτι παρόντα ἐν Φλωρεντίᾳ προέβαλεν (ἂν συγκατατίθετο) εἰς τὴν διαδοχὴν τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου. Καὶ αὐτὸς ὁ Πάπας αἰσθανόμενος τὸ κράτος τῆς μαρτυρίας τοῦ Μάρκου, ὡς ἤκουσεν ὅτι οὐχ ὑπέγραψεν ὁ Ἐφέσου τὸν ὅρον, «ἰοὺ (εἶπε πρὸς τοὺς οἰκείους) «ἰοὺ φίλοι φράτορες, ἐποιήσαμεν οὐδέν» (β). Δια-

---

(α) Σίλβ. Συρόπουλ. ἱστορ. τῆς ἐν Φλωρεντ. Συνόδ. τμ. θ. σελ. 206.—καὶ Du-Pin Nouv. Biblioth. des aut. Eccles. Tom. 12. pag. 121. Καὶ τούτου τοῦ Ἰωάννου σώζονται συγγράμματα, τὰ μὲν ἐκδεδομένα τὰ δὲ ἀνέκδοτα. Βλ. Fabric: Bibl. Græc. vol XI. p. 653. 670. Harl.—Τόμ. Καταλλαγῆς σελ. 206. Μελετ. Ἐκκλ. ἱστορ. Τόμ. γ. σελ. 310.

(β) Σίλβεστ. Συρόπουλ. ἱστορ. τῆς ἐν Φλωρεντ. Συνόδ.—καὶ Act. Concil. Flo-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παντα χοῦ, κατ' ἀξίαν ἕκαστον, ἡ (καθὼς αὐτὴν ἄριστα παρέβαλεν ὁ ἀοίδιμος) «ὡς ἀστὴρ ἑωθινὸς ἐν μέσῳ νεφέλης» λάμπουσα Ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων. Ἔχαιρεν ὁ μακαρίτης, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἡ μεγάλη Ἐκκλησία «καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀντιφράξεις τοῦ πυκνοῦ νέφους τῶν ἐγκαταδυναστευόντων ἐθνῶν, καὶ ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἔλαμπεν ἀκτινοβολοῦσα καὶ ὑψουμένη»! Ἀλλὰ πόσον χαίρει σήμερον εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἡ μακαρία αὐτοῦ ψυχή, βλέπουσα ὅτι τὸ πυκνὸν ἐκεῖνο τῆς ἐθνικῆς καταδυναστείας νέφος ἤδη παρῆλθεν ἐν μέρει ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ λάμπει σήμερον ἀνέφελος ἐν τῇ Ἑλλάδι βασιλεύουσα ἡ μεγάλη τοῦ Πρωτοκλήτου τῆς Ἑλλάδος Ἀποστόλου καρποφορία,, «ἣν καὶ Παῦλος ἐφυτοκόμησε, καὶ Ἀπολλὼς ἐπότισε», καὶ πολλοὶ καὶ μεγάλοι Ἀποστολικοὶ ἄνδρες ἐκαλλιέργησαν, «ὁ δὲ Θεὸς ηὔξανε»! Πόσον ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ τοῦ Εὐγενίου καθορῶσα καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα πανηγυριζόμενον ἤδη τὸν Πρωτόκλητον Ἀπόστολον οὐ μόνον ὡς μύστην καὶ κήρυκα τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς, καὶ τοῦτ' αὐτὸ Ἀπόστολον (ὡς ἀνέκαθεν ἑωρτάζετο), ἀλλὰ καὶ ὡς λαμπρῶς ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις Σωτῆρα καὶ πολιοῦχον τῆς Ἑλλάδος ἀναφανέντα. Βροντᾷ σήμερον τὸ Παλαμήδιον τεῖχος μετὰ τῆς Ναυπλίας ἀνακηρύττον εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην, ὅτι πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν κατ' αὐτὴν τὴν ἑορτὴν τοῦ Πρωτοκλήτου διὰ τῶν τοῦ Πρωτοκλήτου πρεσβειῶν ἐλευθερωθὲν τὸ Φρούριον ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀπέβη σωτήριος ἑστία καὶ νικηφόρον καταφύγιον τῆς ἔπειτα σφοδρῶς καταδιωχθείσης καὶ διὰ πολλῶν ἀγώνων, τέλος, ἀναταιλάσης αὐτονομίας τῶν Ἑλλήνων! Ἀντηχοῦσιν ἐκ τῶν παλαιῶν Πατρῶν οἱ περὶ τὸν ἱερὸν τοῦ Πρωτοκλήτου τάφον ἐκχεόμενοι ὕμνοι. Πᾶσα

τατυποῦμεν. (Ἡ συνήθεια αὕτη (λέγει ὑποσημειούμενος τὰ ἐκεῖ ἀναφερόμενα μελίπαστα κολλύρια) καὶ μέχρι σήμερον ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπου πρὸς τοὺς προσερχομένους φίλους καὶ συγχαίροντας τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ διὰ τὴν τοῦ προκατόχου καὶ Πρωτοκλήτου ἑορτὴν προσφέρονται μετὰ τὰς ἄλλας συνήθεις φιλοφροσύνας καὶ τὰ ἀνωτέρω μελίπαστα κολλύρια (τὰ παρὰ πολλοῖς βαρβαρικώτερον λοκμάδες, τοῦτ' ἔστιν ἔγκαφοι, ἐνθέσεις, ὡς ἰσομεγέθεις ἐνθέσεως, τῆς κοινότερον βούκας καὶ χαψίας ἢ καψίας, παρὰ τὸ κάπτω, ὡς καὶ τὸ ἔγκαφος ἐκ τοῦ ἐγκάπτω). Ἀλλὰ τί βλάπτει, ἂν τὰ σφαιροειδῆ ταῦτα γλυκίσματα μονολεκτικῶς καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν ἄλλων κολλυρίων μετονομάσωμεν ἐγκρίδας, ὁποῖαι ἦσαν ἴσως καὶ αἱ ἐγκρίδες τῶν πα-

καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν. Εἴδομεν ἀνωτέρω τὴν περὶ τὸ βάπτισμα τῶν Ἐγκρατιτῶν οἰκονομίαν τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ὧν ἐπὶ τούτῳ μνημονεύει Συνόδων (Κανόν. Α). Καὶ αὐτὴ ἡ ἐν τῇ Καρθαγένῃ Σύνοδος (ἧς τοὺς κανόνας ἡ ϛ' Οἰκουμενικὴ ἐπεκύρωσεν) οἰκονομικῶς προσεδέχθη τὸ βάπτισμα τῶν κακῶς ὑπὸ τῶν Δονατιστῶν βαπτισθέντων νηπίων καὶ τοὺς τούτων κληρικοὺς δι' ἔλλειψιν ὀρθοδόξων ἱερέων (Καν. νε, κτλ.). Καὶ αὐτὸν δέ, τέλος, τὸν ἐν Καρθαγένῃ ὑπὸ τοῦ ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν Συνόδου ἐκδοθέντα κανόνα (περὶ τοῦ βαπτίζεσθαι ἀδιακρίτως πάντας τοὺς ἐξ οἱασδήποτε αἱρέσεως προσερχομένους) ἡ αὐτὴ ϛ' Οἰκουμενικὴ ἐπεκύρωσεν, «ὡς ἐν τοῖς τῶν προειρημένων προέδρων (τῆς Ἀφρικῆς) τόποις καὶ μόνον κατὰ τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ἔθος κεκρατηκότα» (Καν. 6). Ἄλλας τοιαύτας κατὰ τόπους οἰκονομίας παραλείπομεν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Πάλμερον ἐσπέριοι μηδόλως προσσχόντες τῇ τοιαύτῃ διοικήσει τῆς χριστοφόρου Μητρὸς τοῦ τῆς εὐσεβείας πληρώματος μάτην θορυβοῦσι, διότι ἐν τοῖς Ἀνατολικοῖς Πατριαρχείοις οὐκ ἀποδέχονται τὸ μὴ βαπτίζειν τοὺς Δυτικούς, ὡς εἴθισται καὶ νενόμισται ἤδη ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τῆς θεοστηρίκτου Ῥωσσίας, καὶ ὡς σχίσματος ἀπόδειξιν τοῦτο προφέρουσιν. Ἀλλ' οὕτως δύνανται συκοφαντεῖν ὡς ἀνέκαθεν πρὸς ἑαυτὴν ἀπεσχισμένην τὴν μίαν ἁγίαν καὶ καθολικὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν διὰ τὰς προειρημένας κανονικὰς κατὰ τόπους συγκαταβάσεις. Συκοφαντείτωσαν καὶ αὐτὸν τὸν μέγαν τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολον Παῦλον καὶ πᾶσαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίαν· διότι κατὰ τὴν κοινὴν αὐτῆς ψῆφον αὐτὸς οὗτος ὁ κηρύττων τὴν κατάργησιν τῶν νομικῶν ἱεροτελεστιῶν ἐξυρήθη τὴν κεφαλὴν καὶ ἡγνίσθη πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίων. Καὶ ἐν ᾧ πρὸς τοὺς Γαλάτας ἔγραφεν «Ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει», αὐτὸς οὗτος περιέτεμε τὸν Τιμόθεον διὰ τὰς τῶν πεπωρωμένων Ἰουδαίων ἀκαθέκτους ἐπιβουλάς. Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην τυπικὴν πρὸς τοὺς ἀσθενεστέρους ἐπὶ τῇ τούτων ὠφελείᾳ συμπεριφοράν, οὐ διέταξαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ πρὸς πάσας τὰς κατὰ τὴν Οἰκουμένην ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Πεπαύσθωσαν λοιπὸν οἱ βλασφημοῦντες τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διότι οὐ διατηρεῖ τὴν τοιαύτην περὶ τὸ βάπτισμα ἀκρίβειαν. Μία ἐστὶ καὶ μόνη ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ νύμφη, ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ· καὶ ἐν ταύτῃ μὲν κέχρηται περὶ τὸ βάπτισμα τῶν ἐξ αἱρέσεων προσιόντων τῇ οἰκονομίᾳ οὐχ (ὡς ὁ Σκῶ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

§ ιθ. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ ἀστέρος ἔχεις δι' ἡμῶν παρὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων, θεοφιλέστατε Διάκονε. Σὺ δὲ τὴν Χριστοῦ γέννησιν ἑορτάζων, «δράμε (καθὼς εἶπεν ἡ θεολόγος φωνὴ) μετὰ τοῦ ἀστέρος, μετὰ μάγων δωροφόρησον, μετὰ ποιμένων δόξασον, μετὰ ἀρχαγγέλων ὕμνησον, διὰ πασῶν ὅδευσον ἀμέμπτως τῶν ἠλικιῶν Χριστοῦ καὶ δυνάμεων, ζῶν ἐν Χριστῷ, ἵνα καὶ Χριστῷ συνδοξασθῇς καὶ συμβασιλεύσῃς».

Ἀθήνησι, αὠλή. Μαρτ. κέ. (α).

«Ἀστὴρ δ' ὡς ἀπέλαμπε, ἔκειτο δὲ νείατος ἄλλων,
Κάλλει παμφαίνων, ὥς τ' ἠλέκτωρ ὑπερίων.
. . . . . ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαί.
Τὸν μὲν ἀρίζηλον θῆκεν θεός, ὅσπερ ἔφηνε
Παῖδ' ἑόν. . . . . ἐκδ. **Teucher**].

(α) Τὴν πραγματείαν ταύτην ἔγραψεν ὁ ἀοίδιμος, ὡς καὶ ἡ ἐπιγραφὴ μαρτυρεῖ, τῷ φιλοκάλῳ ἀρχαίῳ αὐτοῦ φίλῳ Κυρίῳ Θεοφάνει τῷ Σιατιστεῖ, ἐν Ἱεροδιακόνοις μὲν τότε διαπρέποντι, νῦν δ' εὐκλεῶς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς Μαντινείας καὶ Κυνουρίας θρόνον τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τοῖς ἀκραιφνέσιν ἑλληνικοῖς φρονήμασι κυσμοῦντι, καὶ ἀξίῳ γενομένῳ διαδόχῳ τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου προμάχου τῶν πατρῴων δογμάτων, Διονυσίου. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ ἄλλην προσέθηκεν εἰκασίαν «ὅτι καὶ ἐκ τῶν Ἀγγέλων Γαβριὴλ οὗτος ἴσως ἦν ὁ Ἀρχάγγελος» (α)· ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ τοῦ ὀνόματος διορισμὸς ὡς ἁπλῆ εἰκασία εἰρήσθω (β).

Ις) Ἐκ δὲ τῶν τῆς ἀρχαίας Δύσεως ἱερῶν Πατέρων οἱ ἐπισημότατοι, Αὐγουστῖνος καὶ Ἱερώνυμος, καὶ Λέων ὁ μέγας, καὶ πάντες σχεδὸν συμφώνως πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς τῆς Οἰκουμένης διδασκάλους «καινὸν ἐπιβεβαιοῦσι τὸν τοῖς μάγοις ἐπιφανέντα ἀστέρα καὶ τῶν ἄλλων φωστήρων ἁπάντων λαμπρότατον καὶ κάλλιστον, καὶ ῥᾷστα τὰς τῶν θεωμένων ψυχὰς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφοντα» (γ). Ὁ δὲ παλαιὸς Τερτυλλιανὸς καὶ τοὺς μωροὺς τῶν ἐθνικῶν ἀστρολόγους, τοὺς καὶ μαθηματικοὺς (ὡς προείπομεν) καλουμένους, ἐξελέγχει διὰ τοῦ ἀστέρος λέγων, «Περὶ τοῦ Χριστοῦ ἡ μάθησις σήμερον· Χριστοῦ τὸ ἄστρον, οὐ Κρόνου, οὐδ' Ἄρεως, οὐδ' ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων θνητῶν ἀστέρα τηρεῖ καὶ φοιβάζει. Ἡ γὰρ τῶν ἀστρολόγων ἐπιστήμη μέχρι τοῦ Εὐαγγελίου συγκεχώρητο. Χριστοῦ δὲ ἐπιφανέντος μηδεὶς τοῦ λοιποῦ μηδενὸς τὴν γένεσιν ἐξ οὐρανοῦ ἑρμηνευέτω» (δ).

ΙΖ) Τούτοις προστίθει καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστοριογράφους. «Οὐδὲ γάρ, φησὶ Μ. ὁ Γλυκᾶς, ὁ τοιοῦτος ἀστὴρ εἷς ἐτύγχανε τῶν πολλῶν, οὓς ὁ Θεὸς ἐν τῷ στερεώματι κατ' ἀρχὰς ἔθετο· ἀλλὰ δύναμίς τις ἀόρατος ἦν» κτλ. (ε). «Τούτους τοὺς μάγους, λέγει ὁ προμνημονευθεὶς ἀνώνυμος, ἐπ' αὐτὸν ἄγει τὸν τόπον οὐράνιος ὁδηγῶν ἀστὴρ» (ζ).

(α) Ἰωσ. Βρυέν. Λόγ. β. εἰς τὸν Εὐαγγελ. σελ. 156.

(β) Πρόσθες τῇ παναρμονίῳ ταύτῃ χορείᾳ τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν «Ἀστὴρ γάρ, φησὶν ὁ θεσπέσιος, συνοδεύει μάγοις, καταλύουσι συγκαταλύων, κινουμένοις συμμεταβαίνων αὐτοῖς, μᾶλλον δὲ πρὸς τὴν ὁδὸν αὐτὸς ἐκείνους ἕλκων καὶ ἐκκαλούμενος, ἄρχων τε πορείας καὶ προάγων αὐτούς, καὶ κινουμένοις μὲν πρὸς ὁδηγίαν ἑαυτὸν ἐμπαρέχων, ἐν καιρῷ δὲ τὴν φύσιν διαναπαύουσιν εἴκων αὐτὸς ἐκείνοις, καὶ μένων καὶ αὐτὸς ἐπὶ χώρας, ὡς ἂν μὴ τούτους ἀπολιπὼν ἀνιάσῃ τῇ ἀπουσίᾳ δόξας ἀτελῆ τὴν ποδηγίαν καταλιπεῖν» κτλ. (Ὁμιλ. νη, σελ. 231). Σημ. Ἐκδ.

(γ) Leo magn. Homil. 1. de Nativ. S. Ambros. Libr. in Luc.

(δ) De Christo scilicet est mathesis hodie, stellam Christi, non Saturni et Martis et cujusqve ex eodem ordine mortuorum observat et praedicat. At enim scientia usqve ad Evangelium fuit concessa, ut Christo edito nemo exinde nativitatem alicujus de coelo interpretetur. Tertul. De idololatria c. 9. p. 89.

(ε) Χρον. γ. σελ. 389. Bon. — (ζ) Ἀνών. Histor. Sacr. ab orbe cond. ad Valentin. p. 69 [Εὐφυέστατα δὲ συνήρμοσε τὸν τοῦ ἀστέρος ἐκθειασμὸν καὶ ἡ μυστερὴς βατιλὶς Εὐδοξία ἐν τοῖς Ὁμηροκέντροις (στίχ. 282) ἄσασα,

ἐφ' ἧς βέβηκεν, ἀλήθεια. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναβρύει τὸ καθαρὸν καὶ ἀκήρατον ῥεῦμα τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἐκείνης, ἥτις καὶ τὸν ἔσχατον τῶν τιμίων πολιτῶν ἀναδεικνύει ἠθικώτερον παρὰ πάντας τοὺς φιλοσόφους τοῦ κόσμου· ἥτις συγκρατεῖ θεμέλια οἴκων καὶ τοὺς σωτηριώδεις τῆς κοινωνίας δεσμούς· ἥτις ἐπιστηρίζει πᾶσαν πολιτείαν εἰς βάσεις ἀκραδάντους, κανονίζουσα καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πειθαρχίαν, καὶ συνάπτουσα τὰ τοῦ λαοῦ καθήκοντα πρὸς τὰ καθήκοντα τῶν προεστώτων καὶ τὰ τοῦ ἡγεμόνος. Ἡ Εὐαγγελικὴ τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλία ὑπάρχει τὸ ἄσβεστον φῶς, τὸ λάμπον πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ φωτίζον ἐπίσης καὶ τὸν πατέρα καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, καὶ τὸ ἔθνος ὅλον, καὶ τὸν τοῦ ἔθνους ἀρχηγόν. «Μέγα στήριγμα (ἔλεγον οἱ εὐσεβέστατοι τῶν παλαιῶν προκατόχων τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος), μέγα στήριγμα καὶ θεμέλιον τῆς ἄνωθεν πεπιστευμένης ἡμῖν χριστιανικωτάτης βασιλείας καὶ πολιτείας ἡ ὀρθὴ καὶ ἀμώμητος πίστις τῶν Χριστιανῶν καὶ κατάστασις τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων, ἀτάραχος διὰ πάντων φυλαττομένη· δι' αὐτῆς γὰρ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας κρατύνονται, καὶ τὰ τῆς πολιτείας εὐοδοῦνται καὶ εὐροοῦσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἐλευθερίᾳ. Ὅπου γὰρ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. Νόμος γὰρ τέλειος τῆς ἐλευθερίας ἡ πίστις Χριστοῦ.

Τοῦτον τὸν νόμον διατηρεῖτε σταθερῶς, ὦ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας υἱοί! Οὗτος ὁ νόμος ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς κοσμικῆς αὐτῆς δουλείας καὶ καχεξίας, ἀφ' ἧς αὐτὴν ἰάτρευσεν ὁ τοῦ κόσμου Σωτήρ, εἰπὼν πρὸς αὐτήν, καθώς ποτε καὶ πρὸς τὴν αἱμόῤῥουν, «Θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε!» Ναί, ὦ μεγάλε τοῦ Χριστοῦ κλῆρε, τὸ ποίμνιον τὸ μικρὸν καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκλάμψαν, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, τὸ βασίλειον Ἱεράτευμα, φύλαττε τὸν πάτριον τῆς πίστεως θησαυρόν, «καὶ μένε βεβαίως ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες»· Ἀνατολὴ ἐξ ὕψους σε ἐγέννησε, καὶ φωτὸς ἀδύτου λάμψις ἐμαίευσέ σε καὶ ἔθρεψε καὶ ἤνδρωσε καὶ ἐκράτυνε, καὶ πεσὸν πολιτικῶς πάλιν σε ἀνήγειρε, μέγα θαῦμα δι' ὅλων τῶν αἰώνων καὶ τῶν τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν καὶ ὂν καὶ ἐσόμενον. Ἄκουε τὴν φωνὴν τοῦ Ὑψίστου Πατρός σου καὶ Βασιλέως, ὅστις σὲ καλεῖ ἐκ τῆς ἀεννάου πηγῆς τοῦ φωτός. «Ἄκουε Ἰσραήλ! ἐξ Ἀνατολῶν ἡλίου ἐγέννησά σε, καὶ ἐν φωτὶ ἁγίῳ ἐφώτισά σε. Σὺ δὲ τὰς ἐντολάς μου φυλάξεις καὶ κολληθήσῃ τοῖς δικαιώμασί μου. Μετὰ ἀσεβῶν οὐ μιανθήσῃ, καὶ πῦρ ἁλ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῆς ἐξασκήσεως εἰς τοῦ θείου νόμου τὰς ἐντολάς· β΄.) ὕ ψ ω σ ι ς τ ῆ ς κ α ρ δ ί α ς π ρ ὸ ς τ ὸ ν Θ ε ὸ ν καὶ πλησίασις εἰς τὸν θρόνον τῆς χάριτός του διὰ θερμῆς προσευχῆς· γ΄.) ζ ῆ λ ο ς ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θείου αὐτοῦ ὀνόματος· δ΄.) ε ὐ χ ά ρ ι σ τ ο ς ε ὐ γ ν ω μ ο σ ύ ν η δι' ὅλας τὰς παρ' αὐτοῦ χάριτας, καὶ ἡ μετὰ παῤῥησίας κήρυξις καὶ ἐξομολόγησις τῆς ἀληθοῦς πρὸς αὐτὸν λατρείας· έ.) ἀ φ ι έ ρ ω σ ι ς π ά σ η ς ἐ λ π ί δ ο ς εἰς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ πρόνοιαν, καὶ παντελὴς ὑποταγὴ μετὰ χαρᾶς εἰς τὰ ὑψιστα προστάγματά του· ς΄.) ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον ἴση πρὸς ὅσην ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀγαπώμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· διότι, «Ἐάν τις εἴπῃ, Ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστί» (Α. Ἰωάν. δ, 20).

Ἐναντίαι εἰς ταύτας τὰς ἀρετὰς εἶναι αἱ ἑπόμεναι κακίαι· ά.) ἡ πρὸς Θεὸν ἔχθρα, ἥτις ὑφίσταται εἰς τὴν παράβασιν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ· β΄.) ἡ πνευματικὴ ὀκνηρία, ἢ ἀκηδία, ἥτις εἶναι τὸ ν' ἀμελῇ τις τὰ καθήκοντα τῆς εὐσεβείας, οἷον τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, τὴν προσευχήν, τὴν φοίτησιν εἰς τοὺς θείους ναούς, κτλ. γ΄.) ἡ πρὸς Θεὸν ἀχαριστία καὶ γογγυσμός· δ΄.) ἡ ἄμετρος πεποίθησις εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ· έ.) ἡ παντελὴς ἀπόγνωσις. Τὰ δύω ταῦτα καὶ ἁμαρτίαι κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος λέγονται.

Σημ. Δ΄. Τὸ δεύτερον οὐσιῶδες μέρος τῆς θείας λατρείας εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ δουλικός, ἀλλ' υἱϊκὸς, ὅστις ὑφίσταται εἰς τὸ νὰ συλλογίζηται καθ' ἑκάστην ὁ ἄνθρωπος τὴν παντοδυναμίαν καὶ δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ φυλάττηται ἀπὸ τοῦ νὰ πράττῃ πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει εἰς ὕβριν καὶ καταφρόνησίν του· ἐὰν δὲ πράξῃ τι τοιοῦτον, νὰ λυπῆται· διότι παρώργισε τὸν εὐεργετικὸν αὐτοῦ Θεὸν καὶ πατέρα. Τοῦ θείου φόβου χαρακτηριστικὰ σημεῖα εἶναι· ά.) ἡ π ν ε υ μ α τ ι κ ὴ π τ ω χ ε ί α, ἥτις ὑφίσταται εἰς τὸ νὰ ταπεινόνῃ τις τὸ φρόνημά του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ γνωρίζῃ ὅτι εἶναι πταίστης ἔμπροσθεν τοῦ δικαίου του κριτηρίου. Ἐναντία τῆς πνευματικῆς πτωχείας εἶναι ἡ Φαρισαϊκὴ ὑπερηφανία, διὰ τὴν ὁποίαν θαῤῥεῖ τις εἰς τὰς ἀρετάς του, καὶ ὑψόνεται ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων· β΄.) ἡ M ε τ ά ν ο ι α, ἤγουν ἡ μετ' ἐλπίδος εἰς τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν ὁμολογία τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, ἥτις, ὅταν γίνηται διὰ στόματος, λέγεται ἐξομολόγησις. Ἐναντία εἰς ταύτην εἶναι ἡ ἀμετανοησία, ἤγουν ὁ βαθὺς ὕπνος εἰς τὴν ἁμαρτίαν· γ΄.) ἡ ν η σ τ ε ί α, ἤγουν ἡ δι' ἀποχῆς βρωμάτων χαλίνωσις τῶν παθῶν, ὅταν ἐξαγριόνωνται ἀπὸ τὴν ὑπέρμετρον τροφὴν καὶ τρυ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών Academy of Athens

Προφητῶν καὶ τον μετὰ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος ἀποκτανθέντα Ζαχρίαν τοῦ Βαρούχ, ἄνθρωπον σκληροτράχηλον καὶ πεπωρωμένον καὶ μέχρι τέλους ἄπιστον πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου διαβιώσαντα; Μὴ γὰρ δὲν ὑπῆρχε καὶ αὐτὸς εἷς τῶν πρὸ τεσσαράκοντα περίπου χρόνων ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἐξελεγχθέντων υἱῶν τῶν Προφητόκτονων; Καὶ ἂν αὐτὸς αὐτοπροσώπως (ὡς ἔτι νέος) ἔλειπεν ἀπὸ τοῦ κατὰ τοῦ Σωτῆρος μιαιφόνου Συνεδρίου τῶν σταυρωτῶν, ἆρά γε δὲν παρουσίαζεν ἐκεῖ ὁ πατὴρ αὐτοῦ; ἢ τοὐλάχιστον, δὲν ἀνέκραξε κἀκεῖνος μετὰ τοῦ χριστοκτονοῦντος ὄχλου τὴν φοβερὰν καὶ βαρεῖαν ἐκείνην ἀράν, «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν»; Τούτου λοιπὸν τοῦ γνησίου τῶν χριστοκτόνων υἱοῦ Ζαχαρίου τοῦ Βαρούχου τὸ αἷμα πῶς συνάπτουσιν οἱ ἄνδρες μετὰ τοῦ εὐαγεστάτου αἵματος τῶν δικαίων καὶ προφητῶν; ἢ διὰ τί δὲν λέγουσι μᾶλλον, ὅτι καὶ εἰς τοῦτον ἐπῆλθε τῶν δικαίων τὸ αἷμα, πεσόντα δικαίως πρόθυμα καὶ προοίμιον τοῦ μετ' ὀλίγον ἐξαστράψαντος παγγενοῦς ὀλέθρου τῶν υἱῶν τῆς Προφητοκτόνου πόλεως; (α) Τελευταῖον (ἵνα μὴ μακρύνωμεν τὸν λόγον), αὐτὸ τὸ θεόπνευστον κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου ἀναιρεῖ τὸν ὀνειροποληθέντα τοῦτον ἀντιχρονισμόν· διότι καθὼς ὁ θεῖος Ματθαῖος ἔγραψε παρωχημένως «ὃν ἐφονεύσατε», παρομοίως καὶ ὁ θεῖος Λουκᾶς κατ' ἀόριστον ἀπέδωκε τὴν φράσιν, λέγων «ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου (τοῦτ. φονευθέντος) μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου» (β). Ἢ μήπως ἐξεπί-

---

(α) Ματθ. κγ'. 37.

(β) Οἶκον εἶπεν ὁ θεῖος Λουκᾶς τὸν Ναόν, ὡς καὶ, «Σολομὼν ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον» (Πραξ. ζ, 47, 49. Πρβλ. Λουκ. ιθ, 46. Ματθ. κά. 13. Μάρκ. 6, 26. Ἰωάν. 6. 16, 17. Οὕτω καὶ Ἐξόδ. κγ. 19, οἶκος Θεοῦ, ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου). Σημαίνει δὲ καὶ τὸ Ναὸς καὶ τὸ οἶκος οὐ μόνον ὅλον τὸ οἰκοδόμημα, ἀλλὰ καὶ τὰ διάφορα αὐτοῦ μέρη· οἷον ἐπὶ τοῦ παρόντος, «μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου» (ἢ τοῦ Ναοῦ) δηλοῦται τὸ ὕπαιθρον τοῦ Ναοῦ μέρος, ὅπου ἵστατο ὁ λαός, τὸ ὁποῖον ἐν μὲν Β. Παραλειπ. κδ, 21. λέγεται αὐλή· ὁ δὲ Ἰώσηπος ὕπαιθρον ἐκάλεσεν (Ἰουδ. πολ. δ, 6). Οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες οἶκον λέγουσι καὶ «μέρος τοῦ οἴκου» (Ἡσυχ.)· ὡς, Ὀδ. Α. 356. «εἰς οἶκον ἰοῦσα» (εἰς τὸν θάλαμον). Καὶ τὸν Ναὸν δὲ λέγουσιν οἱ Ἕλληνες οἶκον καὶ δόμον καὶ δῶμα Θεοῦ (Πινδ. Πυθ. δ, 95. Νεμ. ί, 3.), ὅθεν καὶ ἡ χαλκίοικος Ἀθηνᾶ. Οὕτω καὶ ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα λέγει duomo (Λατ. domus δόμος) καὶ τὴν κατὰ διαφόρους πόλεις ἐπισημοτάτην καὶ πρωτεύουσαν Ἐκκλησίαν, οἷος ὁ δόμος (duomo) ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ Μεδιολάνοις καὶ ἀλλαχοῦ. Παρομοίως καὶ ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος εἶπεν·

αὐτοῦ, περὶ ὧν προείπομεν). Τούτῳ προστεθήτω ἐκ τοῦ σύνεγγυς (κατ' ἀναχρονισμόν) καὶ Δοσίθεος ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, ὃς ἔγραφε (τῷ 1680), «ὅτι οἱ μὴ βαπτιζόμενοι εἰς τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις (χωρὶς ἀναγκαίας αἰτίας) κινδυνεύουσιν εἶναι ἀβάπτιστοι. Ὅθεν καὶ οἱ Λατῖνοι, οἱ τὸ βάπτισμα ποιοῦντες ῥαντισμῷ, θανασίμως ἁμαρτάνουσι» (Δωδεκαβίβλ. ς. σελ. 525). Ταὐτὰ δὲ φαίνεται βεβαιῶν καὶ Νικόλαος ὁ Κεραμεύς, ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Ἰατρὸς καὶ Φιλόσοφος (τῷ 1660) ἐν οἷς φησιν «Ἡ περὶ Κυπριανὸν Σύνοδος σὺν τῷ Οὐρανοφάντορι Βασιλείῳ αὐστηρότερον πρὸς τοὺς προσιόντας αἱρετικοὺς φωτισθῆσεσθαι ἢ μή, διέθεντο. Ὧν μεριχῶν τὰ ἄκρα συγκεράσασα καὶ ἑνώσασα ἡ περὶ τῶν τούτοις ἀμφισβητουμένων δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐμετριοφρονήσατο τὰ δέοντα καὶ τὰ τῷ καθόλου λόγῳ ἀνήκοντα, τὰ περὶ τοῦ ποίους δεῖ τῶν προσερχομένων αἱρετικῶν τῷ ὀρθοδόξῳ σεβάσματι ἀναβαπτίζειν καὶ ποίους μή» (Ἀντεγκλήμ. Παρὰ Δοσιθέῳ Τόμ. Χαρᾶς σελ. 491. πρβλ- καὶ Δωδεκαβίβλ. ΙΑ. σελ. 1176).

ΙΖ) Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ῥωσσίᾳ πατριαρχεύοντος τοῦ ἀοιδίμου Φιλαρέτου (τῷ 1621) Συνοδικῶς ἐψηφίσθη βαπτίζειν τοὺς ἐκ τῶν Λατίνων προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ἐκράτει μέχρι καὶ ὑπερμεσάσαντος τοῦ ιζ αἰῶνος, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ιη ἀρχομένου (α).

ΙΗ) Εἴδομεν δὲ καὶ ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Γ, ἐν τῷ πρὸς τὸν μέγαν Πέτρον γράμματι (τῷ 1718), μόνους τοὺς Λουθηρανοὺς καὶ Καλβίνους μύρῳ χρίειν (ὡς καθ' ἑαυτοὺς βαπτιζομένους) διατυπώσας ἐξέκλεισε τοὺς ῥαντιζομένους Λατίνους (β). Ἐπὶ τούτου τοῦ Πατριάρχου συνεκροτήθη Σύνοδος (τῷ 1722) ἐν Κωνσταντινουπόλει, συνεδρευόντων καὶ τοῦ Ἀντιοχείας Πατριάρχου Ἀθανασίου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου, ἐν ᾗ καὶ αὖθις ἐξεκηρύχθησαν ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πᾶσαι αἱ κακοδοξίαι τῆς Δυτικῆς, ἃς ἁπανταχοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ μάλιστα τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ ἔν τισι νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ κατὰ τὴν Ἤπειρον περιιόντες οἱ μόρφωσιν

(α) Ὅθεν καὶ Ὀλεάριος (σοφὸς ἀνὴρ ἐκ τῶν Διαμαρτυρητῶν, ὃς καὶ ἐν Ῥωσσίᾳ διέτριβε τῷ 1633) «Οἱ Ῥῶσσοί (φησι) ὀνομάζουσι τοὺς Δυτικοὺς ἐῤῥαντισμένους χριστιανούς. Καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐκ τῶν ἔξωθεν χριστιανῶν προσερχομένους τῇ κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίᾳ πάλιν βαπτίζουσι» (**Olear Persische Reisebeschreibung etc. p. 172**).

(β) Βλ. τὴν ἐπιστολὴν ῥωσσιστὶ μεθηρμηνευμένην ἐν τῇ πλήρει Συλλογῇ τῶν νόμων τῆς Ῥωσσικῆς Αὐτοκρατορίας. Τόμ. ε. ἄρθ. **3225**.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἀλλ' Ἕλληνας χριστιανούς, ἄνδρας Σωκρατικοὺς καὶ Πλατωνικούς καὶ τόσον ὑψηλοτέρους εἰς τῶν παλαιῶν τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ὅσον παρ' ἐκείνους καθαρωτέρας ἔχουσιν ἐκ τῆς εὐσεβείας τὰς ἀρχὰς τοῦ φιλοσοφεῖν. Σπούδαζε νὰ διδάξῃς αὐτοὺς τὰ ἀληθῆ ὅρια τῆς περὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἐλευθερίας, ἅτινα ὅταν τις ὑπερπηδήσῃ, ἀνοηταίνει καὶ παραφέρεται ὡς ὁ ὑπερβαίνων τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τὰ ὅρια. Δίδαξον αὐτοὺς ἀκριβῶς, ὅτι ὅπου παύει ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις, ἐκεῖ ἄρχεται ἡ θεία καὶ ὑπερφυής, αὕτη δηλονότι ἡ ὑψηλὴ τῆς πίστεως φιλοσοφία, ἥτις συνάπτει τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἧς ἄνευ πᾶσα ἀνθρωπίνη σοφία εἶναι τοῦτ' αὐτὸ ἀνθρωπίνη, τοῦτ' ἔστι πλανωμένη πολλάκις καὶ ἀσθενὴς καὶ ἐπισφαλής. Ὁδήγει αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ὅταν φθάνῃς εἰς τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης καταλήψεως, κλίνε τὸν αὐχένα καὶ προσκύνει μετὰ τῶν μαθητῶν σου ἔμπροσθεν εἰς τὰ ἐκεῖ ἀνοιγόμενα προπύλαια τοῦ ἀδύτου τῆς οὐρανίου σοφίας, ἣν διὰ μόνης πάλιν τῆς πίστεως δύνασαι νὰ θεωρήσῃς.

4) Πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος τῆς ἀρετῆς πρέπει νὰ κατευθύνῃ τὰς διδασκαλίας καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ ἀμίμητος καὶ τελειοτάτη γλῶσσα τῆς φύσεως, τῆς σοφίας, τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ μεθοδικὴ αὐτῆς διδασκαλία εἶναι ἱκανὴ νὰ συνεργήσῃ θαυμαστῶς πρὸς χρηστοήθειαν. Ὅθεν ὁ διδάσκαλος θέλει φροντίζειν ἀδιακόπως, ὅπως διδάσκῃ τὸν μαθητὴν διὰ τῶν ἑλληνικῶν συγγραμμάτων οὐ μόνον τὴν τέχνην τοῦ λέγειν καὶ γράφειν ἑλληνιστί, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς περιεχόμενον ὑψηλὸν καὶ μορφωτικὸν τοῦ ἤθους νοῦν. Καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐρεύνης τῶν λέξεων (ἥτις συμβάλλει μάλιστα πρὸς κατανόησιν τῶν πραγμάτων) δύναται νὰ ὠφεληθῇ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπόν. Ἐπειδὴ πᾶσα λέξις τῆς Ἑλληνικῆς εἶναι ζωγραφικὴ καὶ τοῦ πράγματος ἐκφραστικωτάτη. Ἐτυμολογεῖς διδάσκαλε τὴν λέξιν, φερ' εἰπεῖν, ἐλεύθερος; δίδαξον τοὺς μαθητάς σου, ὅτι ὁ ἐλεύθερος (παρὰ τὸ ἐλεύθω, τὸ ἔρχομαι) κυρίως σημαίνει ἄνθρωπον, ὅςις κινεῖται ὅπως θέλει καὶ ἔρχεται καὶ ὑπάγει ὅπου θέλει. Καθὼς δ' ἐξ ἐναντίας ὁ δοῦλος καὶ δέσμιος εἶναι δεδεμένος καὶ ἀκίνητος, τὴν αὐτὴν ἀπαρεμπόδιστον κίνησιν εἰς τὰς πράξεις ἔχει καὶ ὁ πολιτικῶς ἐλεύθερος. Ἀλλὰ καθὼς ὁ

σί, δύνανται εἰς Ἄλλην ἀπελθεῖν, κἀκεῖ τὰ δέοντα μαθεῖν. Οἱ γὰρ τῆς Ἄλλης ἱερεῖς κηρύσσουσι καλῶς τε καὶ ἁπλῶς καὶ πρὸς τὸν λαὸν ἀρκούντως» κτλ. (βλ. **Allgemeine Zeitung. N. 72. p. 573** τοῦ ἔτ. **1842.** Σημ. Ἐκδ.]

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

οὐδὲ μνημονεύετκι παντάπασιν (ἀπαντῶμεν), οὐδ' οἶδεν ὅλως, οὐδὲ δι-
δάσκει ἡ Ὁμολογία βαπτίσματος εἶδος ἕτερον, εἰμὴ μόνον τὸ ἓν καὶ
μόνον μὴ δευτερούμενον, τὸ ἐν τρισὶ καταδύσεσι καὶ ἰσα-
ρίθμοις ταῖς ἐπικλήσεσι παρεχόμενον τοῖς μετ' ὀρθοδόξου πίστεως προσ-
ιοῦσιν (Ἐρωτ. 102) (α). Τοῦτο διδάσκουσι καὶ πᾶσαι τῶν ὀρθοδόξων αἱ
ἱεραὶ Κατηχήσεις, οἵα καὶ ἡ χριστιανικὴ κατ' ἔκτασιν κα-
τήχησις τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς καὶ ἀποστο-
λικῆς Ἐκκλησίας οὐ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου Ῥωσσιστὶ φιλο-
πονηθεῖσα καὶ Γραικιστὶ μεταφρασθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα (τῷ 1811 ἐν
Ὀδησσῷ). Λέγει δὲ καὶ αὕτη ἐπὶ λέξεως· «Ἐρώτ. Τί τὸ κυριώ-
τερον εἰς τὴν ἱεροπραξίαν τοῦ βαπτίσματος; Ἀπόκρ. Αἱ τρεῖς κα-
ταδύσεις εἰς τὸ ὕδωρ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς κτλ.» (σελ. 76, 77).
Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ Εὐχολογίῳ (ὃ καὶ τοῦτο προστίθησιν ἡ Δια-
τριβή) ὀρθῶς ὁ ἀοίδιμος Πέτρος ὁ Μογίλας διέλαβεν, ὅτι ἐπὶ τῶν
εἰς θάνατον κινδυνευόντων δυνάμεθα καὶ δι' ἐπιχύσεως τὸ
βάπτισμα τελεῖν. Τοῦτο δ' οὐδὲν ἕτερον ἐμφαίνει, ἢ τὸ ἐξ ἀνάγκης, ὡς
τὸ ἐπιθανάτιον τῶν ἀρχαίων κλινικῶν, περὶ οὗ προείρηται (§. ς, ε.).

§. ιδ. 6) Προβάλλεται ἡ Διατριβὴ τὴν ὑπὸ τῶν ἁγιωτάτων Ἀνατο-
λικῶν Πατριαρχῶν πρὸς τοὺς τῆς Μεγάλης Βρεταvίας
Ἀρχιεπισκόπους τε καὶ ἐπισκόπους καὶ πάντα

(α) Ἡ ὀρθόδοξος αὕτη Ὁμολογία συνετάχθη ὑπό τε τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀριζήλου τῶν ὀρθῶν δογμάτων προασπιστοῦ Πέτρου τοῦ Μογίλα καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἡσαΐα τοῦ Τροφιμίδου, διορθωθεῖσα δὲ καὶ μεθερμηνευθεῖσα Γραικιστὶ ὑπὸ τῆς ἐν Κιέβῳ συνελθούσης Ῥωσσικῆς Συνόδου πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Ἰησουϊτικῶν κακουργιῶν ἀπεστάλη πρὸς τὸν Οἰκουμ. Πατριάρχην Παρθένιον. Οὗτος δὲ ταύτην Μελετίῳ τῷ Συρίγῳ, τῷ σοφῷ Ἱεροκήρυκι καὶ ἐξάρχῳ, παρέδωκεν ἀπερχομένῳ εἰς τὴν ἐν Ἰασίῳ τῷ 1643 συγκροτουμένην Σύνοδον, ὅπως ἀνακρίνῃ τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως περιφερόμενον πλῆρες Καλβινικῆς δυσσεβείας βιβλίον. Ἐπιδιορθωθεῖσα δὲ ἐκεῖ καὶ «ἀνακαθαρθεῖσα, ὡς φησιν ὁ μακαριώτατος Νεκτάριος (Προλόγ. σελ. 3), ἀλλοτρίας γνώμης ἁπάσης» ἡ Ὁμολογία καὶ ἀποσταλεῖσα πρὸς τοὺς Δ. Πατριάρχας πρὸς ἐπικύρωσιν, ἐπεστράφη ἐγκριθεῖσα εἰς Κίεβον μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ἀοιδίμου Μογίλα (βλ. Ἱστορίαν τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας κτλ. σελ. 208). Περὶ πλείστου δ' αὐτὴν ἐποιήσατο ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ μάλιστα ἡ τῶν εὐσεβεστάτων Ῥώσσων, ὥστε καὶ θεόπνευστον αὐτὴν ἀπεκάλεσεν ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης Μοσχοβίας Ἀδριανός, οὐ πάνυ τι ἀκριβῶς τῇ λέξει χρησάμενος, ὡς καὶ ὁ σοφώτατος Βινίσσης Μακάριος ἐσημείωσε (Introduct. à la Teolog. Orthod. p. 605). Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἶναι τὸ ἱερὸν τοῦτο καθῆκον ἰδικόν σας, πνευματικοὶ πατέρες τῶν Χριστιανῶν, Ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου σεβασμιώτατοι ! Σεῖς εἶσθε τοῦ θείου νόμου οἱ φύλακες, καὶ τῆς Πίστεως οἱ διδάσκαλοι, καὶ τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας οἱ οἰκονόμοι. Χρέος λοιπὸν ἔστε ν' ἀγωνίζησθε, ὅσον δύνασθε, πρὸς οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν, προσβάζοντες αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου ὄχι μόνον διὰ τῶν ἐναρέτων σας πράξεων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κατηχητικῶν σας λόγων, καὶ παιτοῦντες ἕκαστος παρ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν πνευματικῶν σας τέκνων ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως. Πολλὰ ὀλίγα εἶναι τὰ παιδία, ὅσα δύνανται νὰ παιδεύωνται καὶ κατηχῶνται εἰς τὸ Σχολεῖον, συγκρινόμενα πρὸς τἄλλα, τὰ ὁποῖα μένουσιν ἀκατήχητα καὶ ἀπαίδευτα ἢ διὰ πενίαν, ἢ διὰ κακὴν ἀνατροφὴν καὶ βαρβαρότητα τῶν γονέων των, ἢ δι' ὀρφανίαν, ἢ δι' ἄλλο τι, τὰ ὁποῖα εὐκόλως ἐμπορεῖτε, νὰ γνωρίσητε καὶ βοηθήσητε, ὅσον δύνασθε, Σεῖς μάλιστα οἱ πνευματικοὶ Πατέρες, ὅταν προσέρχωνται κατὰ χρέος Χριστιανικὸν πρὸς ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτιῶν των. Ἦτό ποτε καιρὸς, ὁπότε τῆς Κατηχήσεως ἡ διδασκαλία ἐγίνετο παῤῥησίᾳ ἐπ' ἐκκλησίας εἰς τοὺς χρυσοῦς αὐτῆς αἰῶνας· ἀλλ' εἰς τὴν χαλκίνην τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος περίοδον βλέπετε, φίλοι πατέρες, ὅτι τὸ σωτηριωδέστατον τοῦτο μάθημα εἶναι παντάπασι, φεῦ! ἠμελημένον, καὶ (τίς νὰ τὸ πιστεύσῃ;)ἄγνωστον πολλάκις ὄχι μόνον εἰς τὸ πλειότερον μέρος τοῦ ὄχλου, ἀλλὰ καὶ εἴς τινας ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς αὐτούς, οἵτινες διωρίσθησαν νὰ ἦναι τῶν θείων νόμων οἱ ἱερώτατοι ἄγγελοι (α).

Ἐντεῦθεν ἐπλημμύρησαν εἰς τὸν Χριστιανὸν λαὸν τῆς τοσαύτης διαφθορᾶς τῶν ἠθῶν τὰ θολερώτατα νάματα· ἐντεῦθεν αἱ ἀλλόκοτοι προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι· ἐντεῦθεν ἡ ἐπιπόλαιος καὶ κλονουμένη πίστις καὶ ἀνευλάβεια πρὸς τὰ θεῖα· ἐντεῦθεν ἡ τολμηρὰ καταφρόνησις τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, καὶ τἄλλα μυρία εἴδη τῶν κακιῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀχώριστα ἐπακολουθήματα τῆς ἀγνοίας τῶν δογμάτων καὶ ἐντολῶν τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν Πίστεως.

Διὰ ταῦτα, ὦ σεβασμιώτατοι ἄνδρες, ἀνάστητε ζηλώσαντες ἐνθεώτατον ζῆλον, καὶ ἀναλάβετε γενναιότερον τῶν πνευματικῶν σας τέκνων

(α) Χείλη ἱερέως φυλάξεται γνῶσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ ὅτι ἄγγελος Κυρίου παντοκράτορός ἐστι. Μαλαχ. β', 7.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

—στ. 33. ἀ ν τ ὶ— στ. 40 Alexandr. V.— Σ. 357. στ. 14. Φίλων.—στ. 23. πρόῤῥησιν—στ. 33. μετὰ τὴν π ε ρ ὶ (πρόσθες) δ ι α φ ο ρ ᾶ ς· μετὰ δὲ τὸ ὀρθοδόξ. τάδε «ἐν Coteler. Eccles. Graec. Monum. T. 3. p. 392. — Σ. 358. στ. 8-(6) —Σ. 361. στ. 5. π λ ά ν η ς—στ. 22. mademoiselle—35. μετὰ τὸ 13. πρόσθες A. Ἰ ω ά ν. δ, 6.—Σ. 363. στ. 10. ἀντὶ μ ι κ ρ ᾶ ς γρ. μιᾶς. καὶ ἀντὶ τ ο ῦ ἴσ. γρ. «τ ο υ» ἀορίστως—375.στ. 3 6. γ ρ α φ ά ς—Σ. 377. στ. 20 ἐ ν ν ε ά δ. Σ. 400. στ. 20 Ἱεραρχ.—στ. 25. κακομυθ.—Σ. 407, στ. 26. κἀν. — στ. 27. Ἰεζεκιήλ.—Σ.412 στ. 3. κἀν—Σ. 414. στ. 9 Ἱεροσολ.— Σ. 417. στ. 1. τ ο λ-μήσαι—Σ. 418. στ. 34. confirmationis — Σ. 426. στ. 16. Ἀ π ό σ τ ο λ ο ι, κ α ὶ—στ. 17. Ἀθανά— Σ. 427. στ. 29. π ά ν τ ῃ—Σ. 431 στ. 12 καὶ 13. ἐ σ τ ε φ α ν ω μ έ ν ο ι—στ. 21 ἀπηνήναντο—Σ. 444. στ. 21 λ ο υ τ ρ ῷ—στ. 27. πρὸ τοῦ ὅ τ ι πρόσθες κ α ὶ —Σ. 448. στ. 14 ἑ ν ι α ῖ ο ν—στ. 35. Sarisburiens. —Σ. 451 στ. 35. monachos—Σ. 460. στ. 19. τ ο ῦ —στ. 22. Νικόλαος. —στ. 23. ταῖς εἰς— Σ. 462. στ. 32. baptizatum—στ. 36. Ecclesiae Σ. 464 στ. 19. Μυτιληναῖος. —στ. 22. ἀντὶ π α ρ ὰ γρ. π ε ρ ὶ—στ. 28. Le-unclavij—Σ. 471. στ. 28. Ὅ,τι—Σ.477. στ. 18. γρ. 1756—Σ. 489. στ. 12. μ η κ έ τ ι—στ. 13 μ ὲ ν—Σ.490. στ. 28. Μογιλεβίας—Σ. 493. στ. 14. ἡ-μ ί σ ε ο ς—Σ. 503. στ. 19 ἡ Νεβρώδειος—Σ. 510. στ. 37. μετὰ τὸ 492. πρόσθες κ α ὶ 496—Σ. 514. στ. 35. κ α ὶ —Σ. 521. στ. 25. ὑ π ο σ η-μ ε ι ώ σ ε ι ς— Σ. 522. στ. 18 ἀ λ λ ὰ —Σ. 526. στ. 17 Ῥωσσίας—Σ. 527. στ. 32. Αὐτοκράτορες —Σ. 531. στ. 3. ἀπόσπα—Σ. 534. στ. 32. μινύρισμα —Σ. 553. στ. 1. δ')— στ. 16. ε')—Σ. 564 στ. 11 τούτων —Σ. 565. στ. 35. πρόσθες μετὰ τὸ τέλος Σ η μ. ἐ κ δ. ὡσαύτως καὶ σελ. 568. στ. 38. Σ. 580. στ. 18. ὅ ν τ ο ς, —Σ. 588. στ. 8. Script. —Σ. 589. στ. 21. ἐ π ι τ ε-λ ο ῦ σ ι, — Σ. 592 στ. 1. κ α ὶ — στ. 6. μετὰ τὸ — Τῶν δὲ λοιπῶν ἡ δι-όρθωσις παραλείπεται τῷ εὐγνώμονι ἀναγνώστῃ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

συνανεστράφη· ἐσαρκώθη δὲ διὰ τῆς παντοδυνάμου τοῦ ἁγίου πνεύματος συνεργείας ἐκ τῶν ἀχράντων αἱμάτων τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ὑπὲρ φύσιν καὶ παναχράντως, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη του ἀπήτει νὰ ἦναι κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, ὅστις ἦλθε νὰ καθαρίσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν (α).

Σημ. Β΄. Εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἡνώθη ἡ Θεία φύσις μὲ τὴν ἀνθρώπινον ἀσυγχύτως εἰς μίαν ὑπόστασιν, καὶ ἔγεινεν ἓν Θεῖον πρόσωπον ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ὄχι δύω, ἀλλ' εἷς καὶ ὁ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ υἱὸς τῆς Μαρίας, δύω φύσεις ἔχων καὶ δύω θελήσεις, κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀσυγχύτους. Διὰ τοῦτο ἄλλοτε ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν θείαν Γραφὴν ῥητὰ ἀνήκοντα εἰς μόνην αὐτοῦ τὴν Θεότητα· οἷον «Ὁ Χριστός, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν» (Ῥωμ. θ, 5), καὶ «Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί» (Α΄. Τιμοθ. γ, 16), καὶ «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος» (Ἰωάν. α, 1), καὶ «Πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί» (Ἰωάν. η, 58). Ἄλλοτε δὲ ἀπαντῶμεν ῥήσεις, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐννοῶμεν διὰ τὴν ἀνθρώπινον μόνον, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν θείαν αὐτοῦ φύσιν. Τοιοῦτο εἶναι τό, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν γνωρίζει τὴν τελευταίαν ἡμέραν καὶ ὥραν, καὶ ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶναι μείζων αὐτοῦ (Ἰωάν. ιδ. 28), καὶ ὅτι ἐδεήθη ἐκείνου, ὅστις ἠδύνατο νὰ λυτρώσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ θανάτου (Ἑβρ. ε, 7), καὶ τὰ τοιαῦτα.

Σημ. Γ΄. Διὰ τέσσαράς τινας αἰτίας παραδίδουσιν οἱ θεολόγοι ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐνανθρωπήσῃ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

ά.) Διὰ νὰ μεταχειρισθῇ ὁ οὐράνιος πατὴρ τὸν μεσίτην τοῦτον καὶ ἐγγυητὴν ἡμῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως οὕτως, ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἁμαρτήσας ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου τὴν φύσιν προσέλαβε. Τοῦτο δὲ ἄλλως ἦτο ἀδύνατον, ἂν αὐτὸς δὲν ἐγίνετο ἀληθῶς ἄνθρωπος (β).

β΄.) Διὰ νὰ ἑλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν ὁ Σωτὴρ εὐκολώτερα τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν ὁρατὴν αὐτοῦ παρουσίαν, καὶ νὰ φανερώσῃ ἐκ στόματος εἰς αὐτοὺς τὴν θέλησιν τοῦ οὐρανίου πατρὸς καὶ τὴν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ὁδόν (γ).

(α) Ἑβρ. ζ, 26. — (β) Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ. Β. Κορινθ. ε, 21. — (γ) Πάντα ἃ ἤκουσα ἀπὸ τοῦ Πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν· διὰ τοῦτο οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους — ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους». Ἰωάν. ιε, 15.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐπουρανίου Νυμφίου καὶ τῶν αὐτῷ νενυμφευμένων ψυχῶν ἀποστάζοντος καθὰ τὸν ἁσματογράφον (α), ἤτοι τῶν εὐαγγελικῶν λόγων, τὸ ἥδιστον ἀπεμβλίβει μέλι, τὴν δογματικὴν καὶ ἠθικὴν διδασκαλίαν, τοῖς ἀναγινώσκουσι, τά τε ἄλλα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως θεσπίσματα, τὸν ἐπουράνιον σπόρον, εἰς τὰς τῶν πειθομένων καταβάλλων ψυχάς, ἃς περιφράσσει τοῖς τοῦ πνεύματος ὅπλοις, καὶ δὴ καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἁγίους καὶ τὴν Θεοτόκον σέβας. Ὑπὲρ τούτου δὲ καὶ τὴν τρίτην, τὴν «περὶ Ζαχαρίου Υἱοῦ Βαραχίου ὑπομνηματικὴν ἐπιστολὴν» ἔγραψε (σελ. 326—348). Κἀν ταύτῃ γὰρ ἔκ τε τῆς θείαςΓραφῆς καὶ ἐξ ἀρχαίων Πατέρων καὶ τῆς ἀναμφισβητήτου τῆς Ἐκκλησίας βεβαιώσεως τὰς ἁγίας ἐμπεδῶν παραδόσεις περί τε τῶν ἄλλων καὶ περὶ τῆς πρὸ αἰώνων ἐκλελεγμένης πανυπεράγνου Μητρὸς τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, στερρoῖς τοῖς ἐπιχειρήμασι καταβάλλει τὴν ὑπερήνορα ὀφρὺν τῶν τὰ πάντα τῷ αὐτῷ πήχει τῆς ἰδίας γνώμης καταμετρεῖν σπουδαζόντων καὶ τὰ ὑπερανῳχισμένα πρὸς τὸ χαμαιπετὲς καὶ χαμαίζηλον τῆς ἰδίας ὀρέξεως κατασπᾷν ἀπαυθαδιαζομένων, οἵτινες (ὡς αὐτὸς φησιν) «Ἐπειδὴ τὰς ψευδολόγους γνώμας ἔμαθον παρὰ τῶν Πατέρων πρὸς ἔλεγχον μνημονευομένας, συνέχεον μετ' αὐτῶν ἀδιακρίτως καὶ ὅσας πάλιν αὐτοὶ οἱ Πατέρες παρέδωκαν ἀψευδεῖς καὶ γνησίας διδασκαλίας! καὶ οὕτως ἀμφοτέρας ἐπίσης, καὶ τὰς ψευδωνύμους καὶ τὰς ἀληθεῖς παραδόσεις ἠθέτησαν ἀπηνῶς οἱ γεννάδαι, ἀπορρίψαντες καὶ τὸν καρπὸν μετὰ τοῦ κελύφους, καὶ φανέντες ἀζήλως καὶ ἀκλεῶς μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων καὶ (τὸ χείριστον) αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας σοφώτεροι». Πλὴν κἀνταῦθα οὐκ ἔμειναν οἱ ἀποστάται τῆς ἀληθείας ἀνυπεράσπιστοι· ὁ αὐτὸς γὰρ Ἱερομόναχος ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ εἰς τὸν ἄζηλον τῆς ὑπερασπίσεως ἀπεδύθη ἀγῶνα, οὐκ ὀλίγα κατά τε Πατέρων ἁγίων καὶ ἄλλων ἀνδρῶν μακαρίων συμφορήσας ὀνείδη καὶ ψόγους (περὶ ὧν ἐροῦμεν ἐν δέοντι, ὡς προϋπεσχόμεθα). Ἐν τῇ αὐτῇ Σάλπιγγι ἔμελλεν ἐκδοθῆναι καὶ ἡ περὶ Μάγων πραγματεία (σελ. 348)· ἀλλ' οἱ μισοῦντες τὴν ὀρθόδοξον τῆς Σάλπιγγος φωνὴν ἐκώλυσαν τὴν αὐτῆς ἔκδοσιν, «ὡς οἱ θέλοντες νὰ φράξωσι τὴν πηγὴν ἐκτυφλοῦσι τὸ σωληνάριον» (σελ. 516). Διὸ ἔκτοτε ἔμενεν ἀνέκδοτος καὶ ἀνεπίσκεπτος ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Κἀν αὐτῇ δε τῇ πραγματείᾳ μετὰ σύντομον πλὴν πολλῶν περιεκτικὴν ἀφήγησιν τῶν περὶ τῶν Μάγων καθόλου ἀναγκαιοτέρων, ἔρχεται εἰς τὴν περὶ τῶν ἐν Εὐαγγελίοις, τῶν ἐξ Ἀνατολῶν εἰς προσκύ-

---

(α) Ἆσμ. ᾀσμ. δ, 11.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

γ΄.) Διὰ νὰ πληρώσῃ ἐντελῶς τὸν θεῖον νόμον, καὶ διὰ τούτου οὐ μόνον νὰ ἀναπληρώσῃ τὰς ἡμετέρας ἐλλείψεις εἰς τὴν πλήρωσιν τοῦ νόμου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀφήσῃ προσέτι παράδειγμα καὶ κανόνα εἰς ὅλας μῶν τὰς πράξεις τὴν ἁγιωτάτην αὐτοῦ ζωήν, τὴν ὁποίαν χρεωστοῦμεν νὰ μιμώμεθα, ἂν θέλωμεν νὰ σωθῶμεν· τοῦτο δὲ νὰ πράξῃ δὲν ἠδύνατο, χωρὶς νὰ προσλάβῃ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν (α).

δ΄.) Διὰ νὰ ἀποθάνῃ, καὶ μὲ τὸν θάνατόν του ἱκανοποιήσας τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν πρέπουσαν τιμωρίαν, καὶ ἀξιώσῃ ἡμᾶς τῆς αἰωνίου ζωῆς (β).

Ταῦτα εἶναι τὰ κυριώτερα αἴτια τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ἥτις ἔγεινε μετὰ παρέλευσίν τινων ἑκατονταετηρίδων, ἀφ' οὗ ἐξέπεσεν ὁ ἄνθρωπος, διότι ἔπρεπεν εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ νὰ ἑτοιμάσῃ τὴν ὁδόν του ὁ θεῖος ἡμῶν μεσίτης διὰ τοῦ φυσικοῦ καὶ γραπτοῦ νόμου, καὶ διὰ τῶν προφητῶν, καὶ διὰ πολλῶν κολάσεων δικαιοτάτων πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς καὶ ἀνταμοιβῶν καὶ ἐπαγγελιῶν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς γενομένων. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ὅλα δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν φθορὰν τῆς ἁμαρτίας κοινῆς γενομένης, καὶ ἄλλη ἐλπὶς παρὰ τὴν θείαν βοήθειαν δὲν ἐφαίνετο, ἀφ' οὗ ἐπληρώθη ὁ διωρισμένος καιρὸς εἰς τὴν ἀπόκρυφον βουλὴν τοῦ Θεοῦ, ἐφανερώθη τέλος πάντων εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, ὁ πάλαι διὰ τῶν προφητῶν λαλήσας Θεός (γ). Αὕτη δὲ ἡ μετά τινας ἑκατονταετηρίδας ἐνανθρώπησις τοῦ Σωτῆρος δὲν ἔβλαψε τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἁγίων ἀνδρῶν, ὅσοι ἔζησαν πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως· διότι καθὼς ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὸν ἐλθόντα, οὕτως αὐτοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἔλθῃ σωτῆρα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πίστις αὐτῶν κατ' οὐσίαν δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας (δ)· διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος Παῦλος οὐ μόνον ὀνομάζει πιστὸν τὸν Ἀβραάμ, ἀλλὰ καὶ παράδειγμα προβάλλει αὐτὸν εἰς τοὺς θέλοντας νὰ δικαιωθῶσι διὰ τῆς πίστεως (ε).

Σημ. Δ΄. Ὁ ἐνανθρωπήσας υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθλεὲμ χώραν τῆς Ἰουδαίας ἐπὶ Αὐγούστου καίσαρος Ῥώμης· τὴν ὀγδόην ἡ-

---

(α) Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ. Γαλατ. δ, 4.— (β) Ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι, τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. Ἑβρ. β, 14.— (γ) Ἑβρ. α, 1. — (δ) Ἐν ταύτῃ τῇ πίστει ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. Ἑβρ. ια, 2. καὶ ιβ, 2. καὶ ιγ, 8. — (ε) Ῥωμ. δ, 16.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ταύτης λεωφόρου, οὐδόλως ἵσταται, οὐδ' ἐμμένει ἐπι πολύ, ἀλλ' εὐθὺς ἀποπηδᾷ, ὡς δορκὰς ἢ ἔλαφος ἀπὸ βρόχων, καὶ στραφεὶς βαδίζει τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην· « Ἐμοῦ δὲ (λέγει μετὰ τοῦ Δαβὶδ) παρὰ μικρόν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες, παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου! Ὁδήγησόν με, κύριε, ἐν τῇ ὁδῷ σου καὶ πορεύσομαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου! Ὁδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ. Ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς μου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα », τὰ προσωρινὰ θέλγητρα τῆς φιληδονίας καὶ φιλοκερδείας καὶ φιλαρχίας, τῆς τρικρούνου ταύτης πηγῆς τῶν φοβερῶν τοῦ βίου δυστυχημάτων (α). « Πάροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῇ, » καὶ πρόσκαιρος παροδίτης· εἰς τὸ σύντομον τοῦ βίου τούτου στάδιον, παρὰ τὴν εὐρύχωρον τῆς ἀνομίας ἁμαξητόν, προτιμῶ τὴν στενόχωρον πορείαν τῶν ἐντολῶν σου. « Ὁδήγησόν με ἐν τῇ τρίβῳ τῶν ἐντολῶν σου, ὅτι αὐτὴν ἠθέλησα » ! Ταῦτα καὶ τοιαῦτα καὶ λέγει καὶ φρονεῖ, τὴν θείαν ἐπικαλούμενος βοήθειαν, καὶ βαδίζει καὶ προχωρεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς. Εἰς ὅλας τὰς ἀνάντεις καὶ κατηφορικὰς ἀνωμαλίας, ἐνίοτε δὲ καὶ φαραγγώδεις τραχύτητας κρημνῶν καὶ σκοπέλων, ὅπου καὶ θηρίων ἀγρίων καὶ ἑρπετῶν ἰοβόλων ἁπαντᾷ προσβολάς, προβαίνει γενναῖος, ἀτρόμητος, ἀκάματος, πλατυνόμενος τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ ἐνοικοῦντος πνεύματος τῆς ἀνδρείας, καὶ ἀποβλέπων πρὸς τὰς αἰωνίους ἀντιμισθίας τῶν προσκαίρων κόπων τῆς ἀρετῆς. Ὁποιονδήποτ' ἂν ᾖ τὸ φορτίον οὗ φέρει ἐπαγγέλματος, θεωρεῖ τοῦτο ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, ἐμπεπιστευμένην εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς προνοίας πρὸς κοινὴν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πλησίον ἢ καὶ τῆς πατρίδος ὠφέλειαν· καὶ προσέχει συντόνως, ὅπως, ὅταν φθάσῃ πρὸς τῆς πορείας τὸ τέρμα, κλίνας ἡσύχως τὰ γόνατα καὶ τὰ νῶτα, ἀποθέσῃ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας τὸ πεπιστευμένον ἐπάγγελμα, μάλιστα μὲν πρὸς τὸ βέλτιον καὶ κοινωφελέστερον ηὐξημένον, εἰ δέ μή, ἀνόθευτον καὶ ἀκέραιον, καθὼς αὐτὸ παρέλαβεν. Ὁποιαδήποτ' ἂν ὦσι τὰ προτερήματα, δι' ὧν αὐτὸν ἡ πρόνοια κατεκόσμησεν, ἀγωνίζεται προθύμως, ἵνα καὶ τὴν τούτων χρῆσιν καὶ τὸ κέρδος τὸ ἐξ αὐτῆς ἀμίαντον καὶ ἄχραντον παραστήσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τῆς θείας ἀγαθότητος. Οὐδέποτε συγκρούεται συνωθούμενος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ συνοδίτην, ἀλλ' ὁμόφρων μετ' αὐτοῦ συμβαδίζει καὶ χαρίεις καὶ προσφιλής· καὶ ὅταν αὐτὸν ἴδῃ πιεζόμενον ὑπὸ τοῦ βάρους, προθύμως ἀνακουφίζει. Καὶ ὅταν αὐτὸν

(α) Α. Ἰωάν. β. 16.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ρυθμόν, ὡς εἰς τὸ ἀνωτέρω τ ά χ α· καὶ τοὺς τόνους ἐκτόπως παραβλάπτει, λέγων δ ε ι κ ν ῦ τ α ι, καὶ ἐνδεικνῦται καὶ δ ι α τ ρ ι β ο ῦ σ ι, καὶ ἐ χ ο ῦ σ α ι κτλ. Καὶ περὶ τοὺς σχηματισμοὺς δὲ ὁ λόγος ἀκολασταίνει μέτροι καὶ εἰς τὰ π ρ ο χ ω ρ ό ν, κ α τ α π α τ ό ν, λ ε η λ α τ ό ν· ἐ ν ο ι κ ό ν (σελ. 4, 26), ἀντὶ τῶν οὐδετέρων προχωροῦν, καταπατοῦν, κτλ. Πρόσθες καὶ τὰ ἐγκραταὶ (σελ. 74) ἀντὶ ἐγκρατεῖς, καὶ ἀντίῤῥητος ἀνὰ ἀναντίῤῥητος, καὶ τὸ θ ε ο λ ή π τ η ς, καὶ ἄλλα, καὶ τέλος, καὶ τὸν νοῦν αὐτὸν τεθηλυκισμένον καὶ γυναικογενῆ, «νόας ἡ γ ε μ ο ν ι κ ὰ ς» (ὁμοιοκαταλήκτως πρὸς τὸ π ό λ ε ι ς α ὐ τ ο κ ρ α τ ο ρ ι κ ά ς, σελ. 264). Καὶ ἀπόστροφοι δὲ γίνονται παραδοξότατοι καὶ παρακεκινδυνευμένοι! ἀποστρέφεται δηλαδὴ καὶ τὸ η εἰς τὸ μόριον μή, μ' ὑ π ο λ ά β ο υ ν, ἀντὶ μ ὴ ὑ π ο λ ά β ο υ ν, καὶ τὸ ω εἰς τὸ οὕτω, «καὶ φ ρ ο ν ο ῦ ν τ α ι ο ὔ τ' α ὐ τ ά», καὶ τὸ ι εἰς τὴν περί, π ε ρ' υ ἱ ο ῦ, κτλ. Ἐνίοτε δὲ παραφέρεται καὶ πρὸς τὸ τραχύτατον ἡ δι' ἀποστόφου ἀποκοπή, οἷον, ἄ λ λ ο ς ἄ λ λ α π ά λ' φ ρ ο ν ε ῖ (πάλιν), ἔν μόν' νευμα (42), ὑπὲρ νοῦ' (νοῦν σελ. 41, 50), καὶ ἔ χ' π ο σ ῶ ς (ἔχει), καὶ ε ἶ σ' Σ α τ ὰ ν (εἶσε. σελ. 147), κτλ. Καὶ λέξεις ἔτι σολοίκους εἰσάγει, λιξιφανίζων, ὡς τὰ κ α θ ο ρ γ ὴ (ὀργή. σελ. 3), καὶ μ ο ν ο θ έ λ η σ ι ς, καὶ μ ο ν ό φ υ σ ι ς (σελ. 119), καὶ γ ν ω μ ο ν ο ε ῖ (σελ. 35), καὶ κ α κ ο χ ή! (κακουχία. σελ. 257). Καὶ συνθήκην πλέκει φράσεων ὅλως ἀδιανοήτων καὶ πρὸς ἑαυτὰς ἀντιφατικῶν· οἷον, «ἡ ἔ κ τ η ο ὔ π ω ἐ ν έ σ τ η κ ε ν, ὅπερ ἐ σ ί ν, ο ὔ π ω ἀ ρ χ ὴ ν ε ἴ λ η φ ε ν· ἦ ν γ ὰ ρ ἐ ν τ ῷ ε ἰ λ ῆ φ έ ν α ι!» (σελ. 68). Ἀλλὰ μὴ μακροτέραν παρατείνωμεν τὴν ἐπιστασίαν περὶ τὸ λεκτικόν. Ἐπιλέγομεν δὲ μόνον, ὅτι ἡ πολλὴ ψυχρολογία, καὶ ἡ τῶν ἐπιθέτων μειρακιώδης ἀτοπία, καὶ τὸ συχνάκις πεπατημένον καὶ χυδαιοπρεπὲς τῆς ἀδολεσχίας, καὶ ὅλως φιλοτιμία τις πρὸς λαλιὰν ἄκαιρος καὶ ἀκρατὴς καὶ πολλῶν ἀνωφελῶν ἢ ἀναπήρων ἐνθυμημάτων ἐξάγγελος, ἀποτελοῦσι τόσον ὀλιγόκαρπον τὸν πολύστιχον τοῦτον ὄγκον, ὥστε ἀπὸ 267 σελίδων καὶ πολλῶν ἑκατοντάδων στίχων μόλις συνάγεται ὀλίγη ἱστορία, εἰς δέκα, τὸ πολύ, σελίδας χωρητή.

Β'. Ἁμαρτάνει ἐν οὐκ ὀλίγοις τὸ σύγγραμμα περὶ τὴν τῶν συμβεβηκότων ἀφήγησιν, ὡς ὅ τ α ν λέγῃ ὅτι τὸ πανάγιον πνεῦμα κατῆλθεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὡ ς π υ ρ ο φ ό ρ ο ς σ φ α ῖ ρ α (σελ. 71)! ἀντὶ ἐ ν ε ἴ δ ε ι π υ ρ ί ν ω ν γ λ ω σ σ ῶ ν (Πράξ. ά.)· καὶ προσέτι ὅτι ἐπλήρωσε τὸν οἶκον ἐκεῖνον καί τις ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Πράξεων πάντῃ ἄγνωστος ο ὐ ρ ά ν ι ο ς ὁ σ μ ὴ (διὰ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν τοῦ ὁ ρ μ ή)· πάλιν, οἱ Ἰουδαΐζοι, λέγει,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ Α΄. ΨΑΛΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΔΑΥΙΔ.

Περίληψις.

Ὁ θεόπνευστος οὗτος ψαλμὸς περιέχει τὰ ἑφεξῆς.

Α΄) Τοὺς χαρακτῆρας τῆς μακαριότητος τοῦ θεοφιλοῦς· τρεῖς μὲν ἀποφατικούς· **Μὴ** πορευθῆναι ἐν βουλῇ ἀσεβῶν· **Μὴ** στῆναι ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν· **Μὴ** καθίσαι ἐν καθέδρᾳ λοιμῶν (§. **1**)· ἕνα δὲ καταφατικὸν καὶ θετικόν, τὴν ἐγκάρδιον καὶ πρακτικὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν νόμον τοῦ **Θεοῦ** (§. **2**).

Β΄) Παρομοιάζει τὸν τοιοῦτον μακαριστὸν ἄνδρα πρὸς δένδρον καρποφόρον καὶ ἀειθαλές (§. **3**).

Γ΄) Διαγράφει τὴν τελευταίαν ἀθλιότητα τῶν ἀνόμων καὶ τὴν παρὰ τῷ **Θεῷ** τῶν δικαίων εὐαρέστησιν (§. **4. 5. 6**).

§. **1**. «Μακάριος ἀνήρ· ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν».

Μακάριος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἐπορεύθη εἰς συμβούλιον ἀσεβῶν! **Μακάριος**! διότι δὲν ἐμίανεν οὔτε τὰς ἀκοάς, οὔτε τὰς φρένας, οὔτε τὴν ψυχήν, ἀπὸ πονηρῶν καὶ βλασφήμων περὶ **Θεοῦ** λογισμῶν, οὐδὲ περιέπεσεν εἰς τὴν ἐκ τούτων ἀθλιότητα καὶ κακοδαιμονίαν. Πορεύεται δὲ εἰς βουλὴν ἀσεβῶν οὐ μόνον ὅστις, συνομιλῶν μετ' αὐτῶν, ὁμοφρονεῖ καὶ συγκατατίθεται εἰς τὰς ἀθέους αὐτῶν δοξασίας, ἀλλὰ καὶ ὅστις καθ' ἑαυτὸν διανοεῖται ἀσεβείας καὶ ἀπιστίας λογισμούς· διότι καὶ οὗτος πορεύεται καὶ διάγει τὸν βίον κατὰ τὴν γνώμην καὶ τὰ φρονήματα τῶν ἀσεβῶν (α). Τοιαύτη εἰς **Θεὸν** ἁμαρτία γίνεται μὲν ἁπάντων τῶν ἀδικημάτων πηγή, ἀποβαίνει δὲ καὶ κακὸς θησαυρὸς καὶ

(α) Τὸ «**Βουλὴ ἀσεβῶν**» οἱ πλεῖστοι τῶν θείων **Πατέρων** ἡρμήνευσαν συμβούλιον, συνέλευσιν, συνέδριον (Κύριλλος, Ἱλάριος, Αὐγουστῖνος, Θεοδώρητος, ἀρχαῖος Σχολιαστής, κτλ.)· καὶ ἡ τοῦ σημερινοῦ ἑβραϊκοῦ κώδηκος ἀντιστοιχοῦσα λέξις συνέλευσιν σημαίνει καὶ συμβουλήν. Ὁ δὲ Κλήμης ὁ **Στρωματεὺς** καὶ ὁ **Μ. Βασίλειος** καὶ ἄλλοι τῶν φωστήρων τῆς Ἐκκλησίας ἐξέλαβον τὸ βουλὴ ἀντὶ τοῦ γνώμη, στοχασμός· «Τὸν μὲν πρῶτον μακαρισμὸν τετάχθαι ἐπὶ τῶν μὴ κατακολουθησάντων ταῖς γνώμαις ταῖς πονηραῖς, ταῖς ἀποστατησάσαις τοῦ **Θεοῦ**» (Κλήμ. **Στρωμ. Β΄.** σελ. **285**). «Μὴ γένοιτο δέξασθαι ἡμᾶς ἐξ ἀπιστίας ποτὲ ἀμφιβολίαν περὶ **Θεοῦ**! τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πορευθῆναι ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. — ὑπόληψιν ἄπιστον λαβεῖν περὶ **Θεοῦ**» (**Μ. Βασίλ.** Ἑρμ. εἰς τὸν ά. Ψαλ.). Ἀλλ' ἀμφότεραι αἱ ἑρμηνεῖαι εἰς τὸ αὐτὸ καταντῶσιν.

«Σῶτερ Ἰησοῦ,
Ποιμὴν ἀμνῶν βασιλικῶν,
Βασιλεῦ ἁγίων,
Λόγε Πανδαμάτωρ
Πατρὸς ὑψίστου,
Σοφίας πρύτανι,
Ἡγοῦ προβάτων λογικῶν,
Ποιμὴν ἅγιε, ἡγοῦ».
«Βασιλεῦ παίδων ἀκάκων,
Φῶς ἀΐδιον, ἐλέους πηγή,
Τοὺς σοὺς ἀφελεῖς
Παῖδας ἄγειρον
Αἰνεῖν ἁγίως,
Ὑμνεῖν ἀδόλως
Παίδων ἡγήτορα Χριστόν! »
«Γάλα οὐράνιον
Σοφίας τῆς σῆς ἐκθλιβόμενον
Ἀπαλοῖς στόμασιν
Ἐμπιπλάμενοι,
Αἴνους ἀφελεῖς,
Ὕμνους ἀληθεῖς
Μέλπωμεν Χριστῷ » !
«Χορὸς εἰρήνης,
Οἱ Χριστόγονοι,
Λαὸς σώφρων
Ψάλλωμεν ὁμοῦ
Θεὸν εἰρήνης » (α).

Τούτους, ὑμνῳδέ, καὶ τοιούτους ὕμνους ψάλλε καὶ σὺ μεθ' ἡμῶν, ἐπίλεγε δὲ καὶ τὸ ἐφύμνιον.

« Τὸν ποιμένα καὶ ἀμνὸν
Ἡ παρθένος καὶ ἀμνὰς
Σὺν μαρτύρων τοῖς χοροῖς ἐκδυσώπει ἐκτενῶς,
Ἀλώβητον
Βαρέων λύκων
Σῴζειν τὴν ποίμνην αὐτοῦ ».

(α) Ἐκ τῶν ὕμνων τοῦ Κλήμεντος (Παιδαγ. Γ. σελ. 196).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Δ΄. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν τοιούτων ἀπατῶν δύω μάλιστα κανόνες εἰς ἕκαστον εὐσεβῆ συντελοῦσι· ά.) ἐκείνη μόνη ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀληθὴς λατρεία, ἥτις γίνεται ἐκ καρδίας μετανοούσης καὶ ἀνυποκρίτου· καθότι ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα τῆς λατρείας εἶναι ψιλὰ δείγματα τῆς ἐσωτερικῆς πρὸς Θεὸν εὐλαβείας, χωρὶς τῆς ὁποίας δὲν ὠφελοῦσιν οὐδέν. Διὰ τοῦτο τὸ Εὐαγγέλιον ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἀληθινοὺς προσκυνητὰς νὰ προσκυνῶσι τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι, (ἤγουν οὐχὶ μόνον ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς μάλιστα), καὶ ἀληθείᾳ, (ἤγουν ἀνυποκρίτως) (Ἰωάν. δ, 23)· β΄.) νὰ προσέχῃ εἰς μόνον τὸν θεῖον λόγον, βέβαιος ὢν, ὅτι εἰς μόνον αὐτὸν περιέχεται ὁ κανὼν τῆς ὀρθῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χριστοῦ (Ἰωάν. ε, 39).

ΑΡΘΡΟΝ ς΄.

§. ζ΄. Ἡ τρίτη ἐντολὴ μᾶς ἀπαγορεύει τὸ νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μὲ καταφρόνησιν τῆς θείας δόξης αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἐναντίας μᾶς διδάσκει τὸν τρόπον τῆς ὀρθῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας.

Σημ. Α΄. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡνωμένη ἡ ὑψίστη αὐτοῦ δόξα, πρὸς τὴν ὁποίαν ὀφείλουσι τὰ κτίσματα πάντοτε νὰ προσφέρωσι τὸ μέγιστον σέβας. Διχῶς δὲ δύναται νὰ ἐκληφθῇ εἰς μάτην τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τῆς ἐπιορκίας, ἢ διὰ καταφρονητικῆς ἄλλης καὶ ἀναξίας μεταχειρίσεως. Ἁμαρτάνουσι λοιπὸν εἰς ταύτην τὴν ἐντολήν,

α΄.) Οἱ βλάσφημοι, οἵτινες προφέρουσι λόγους ἀσχήμονας καὶ βλασφήμους ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἀνδρῶν. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ λέγοντες τὸν Θεὸν αἴτιον τῶν κακῶν, διότι δὲν δίδει εἰς αὐτοὺς ὅ,τι ἐπιθυμοῦσιν· οἱ γογγύζοντες κατὰ τῆς θείας δικαιοσύνης εἰς τὰς δυστυχίας των· οἱ ψέγοντες τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου ὡς ἀπρονόητον, καὶ τολμῶντες νὰ κρίνωσι περὶ τούτων κατὰ τὰς πεπλανημένας αὐτῶν ὑπολήψεις, ἀνακρίνοντες τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ μὴ παραδεχόμενοι πολλά τινα τῶν ἐξ αὐτῆς, καὶ οἱ τούτοις ὅμοιοι, οἵτινες καὶ εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην μὲ θάνατον ἐπαιδεύοντο (α), καὶ τώρα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ὀρθοδόξων ὡς μέλη σεσηπότα καὶ ἀνίατα ἀποκόπτονται, διὰ νὰ μὴ μεταδώσωσι καὶ εἰς ἄλλους τῆς ἰδίας κακίας τὸ μίασμα (β).

β΄.) Οἱ ἐπίορκοι, ὅσοι ἢ ψευδῶς παντάπασιν ὀμνύουσιν, ἢ ἀλη-

(α) Λευϊτ. κδ, 16. — (β) Α΄ Κορινθ. ε, 1—11 καὶ Τίτ. γ, 10.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Γ.

Καθήκοντα τοῦ Οἰκονόμου.

§. ε. Ὁ δέ, τέλος, Οἰκονόμος, τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς Ἀκαδημίας, πόθεν μὲν καὶ ὅπως πρέπει νὰ ἐκλέγηται, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Κεφ. Η. §. γ, ιβ, ιδ)· τούτου δὲ τὰ κυριώτατα καθήκοντα στρέφονται περί τε τὸ χρηματικόν, καὶ περὶ τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἀκαδημίας, καὶ εἰς τὰ περὶ τροφῆς καὶ ἱματισμοῦ τῶν συσσιτων, καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀῤῥωστούντων καὶ τὸ ὑπηρετικόν.

Χρηματικόν.

α) Νὰ παραλαμβάνῃ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Ἀκαδημίας (βλ. Κεφ. Η. §. ε) κατὰ μῆνα μὲν ἕκαστον τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην πρός τε καθημερινὴν διατροφὴν καὶ μισθοὺς ὑπηρετῶν καὶ τὰς λοιπὰς ἐφημερινὰς καὶ συνήθεις ἀνάγκας. Καθ' ἑκάστην δὲ τριμηνίαν τὰ σιτηρέσια τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστατῶν τῆς Ἀκαδημίας.

β) Νὰ προνοῆται περὶ τῆς ἐν καιρῷ εἰσοδίας τῶν ἐδωδίμων καὶ τῶν ἄλλων ἀναγκαίων, ἵνα ἀγοράζωνται τὰ κάλλιστα καὶ οἰκονομικώτατα, καὶ ἀποθέτῃ αὐτὰ εἰς ἀποθήκας καθαρίους καὶ ἀσφαλεῖς, φροντίζων μὴ γίνηταί τις τούτων σφετερισμός· καὶ τούτων τὴν τιμὴν λαμβάνει παρὰ τῶν ἐπιτρόπων.

γ) Κατὰ διορισμὸν τοῦ Κυβερνήτου (συναινοῦντος καὶ τοῦ Βουλευτηρίου) νὰ δίδῃ εἰς τοὺς πτωχοτάτους τῶν μαθητῶν, ὅσοι προκόπτουσιν, ἅπαξ μὲν τὰ ἀναγκαῖα τῶν μαθημάτων βιβλία, κατὰ δὲ μῆνα τὰ χρήσιμα πρὸς τὸ γράφειν. Καὶ τούτων τὴν τιμὴν λαμβάνει παρὰ τῶν ἐπιτρόπων.

δ) Ἐὰν χρειασθῇ μικρά τις ἐπισκευὴ τῆς Ἀκαδημίας ἢ σκευῶν ἀναγκαίων ἀγορά, νὰ ἀναγγέλλῃ τῷ Κυβερνήτῃ καὶ νὰ κάμνῃ τὴν περὶ ταῦτα δαπάνην (ἥτις νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰ δέκα τάλληρα), καὶ ταύτην ἐν καιρῷ λαμβάνει παρὰ τῶν ἐπιτρόπων.

ε) Νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν ἐτησίων τῆς Ἀκαδημίας προσόδων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, ἵνα αὐξάνωσιν ἢ μὴ κινδυνεύωσι, καὶ ἀποδίδωνται ἐν καιρῷ πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους.

ς) Νὰ καταγράφῃ τὰ προσπίπτοντα ἔξοδα καθ' ἡμέραν ἐν τῷ προσωρινῷ καταστίχῳ, καὶ εἰς ἄλλο γενικὸν κατὰ μῆνα καὶ κατ' ἔτος.

ζ) Τὴν ἑκάστου μηνὸς καταγραφὴν τῆς δαπάνης νὰ φέρῃ εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Ἀκαδημίας, ἵνα καταγράφηται εἰς τὸ κατάστιχον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ αὐτὴ διορθώσασα πολλῷ πρότερον πρὸ τοῦ κινηθῆναι τὸ ζήτημα ἐν οἷς εἴδομεν παρά τισιν ἐξερευνήσαντες ἐκτύποις. Τὸ δὲ περὶ τῶν ἀβαπτίστων τελευτώντων νηπίων, ὅτι οὐ κολάζονται, διδασκαλία ὑπάρχει τῶν θείων ἀτέρων τοῦ τε Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου καὶ ἄλλων, ὧν τὰς ῥήσεις ἀνέγραψεν ἡ περὶ τὰ θεῖα πολυμαθὴς αὐτῆς κορυφή. Ταῦτα τοίνυν πληροφορηθέντες, τὸ μὲν εὐσεβὲς τῆς γνώμης αὐτῆς καὶ τὸ περὶ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν ἀμώμητον τοῦ φρονήματος ἐδικαιώσαμεν καὶ ἠγασάμεθα. Ἐπεὶ δὲ τὴν περὶ τούτων ἀμφοτέρων διάγνωσιν τῆς ἐκκλησίας ὡς πιστὸς αὐτῆς υἱὸς ἐξητήσατο τύποις ἐκδοθῆναι ἐν σελίσιν ἰδιαιτέραις ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικῷ Τυπογραφείῳ, ἵνα προστεθῶσιν ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς ἐκδεδομένῃ Κατηχήσει, κοινῇ Συνοδικῇ διαγνώσει διετάξαμεν, ἵνα τὸ μὲν περὶ τῶν νηπίων σαφέστερον ἐκτεθῇ οὑτωσί· «Τὰ ἀβάπτιστα νήπια τελευτῶντα, καί τοι οὐ κολάζονται, ὡς προαιρετικῆς ἁμαρτίας καθαρεύοντα, τῆς γε μὴν οὐρανίου Βασιλείας οὐκ ἀξιοῦνται, ὡς μὴ καθαρθέντα διὰ τοῦ θείου λουτροῦ ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, καὶ μὴ τυχόντα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως· «Ἐὰν γὰρ (φησὶ) μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν». Τὸ δὲ περὶ τοῦ Βαπτίσματος πλατύτερον ἐκτεθῇ οὑτωσί· «εἰς τὴν τριττὴν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν, ἐπιλέγοντος τοῦ Ἱερέως εἰς μὲν τὴν πρώτην κατάδυσιν « εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς Ἀμὴν,« εἰς δὲ τὴν δευτέραν κτλ. Ταῦτα τοίνυν ἐν σελίσιν ἰδίαις τυπωθέντα πέμπομεν ἐν τῷ παρόντι πρὸς τὴν αὐτῆς Σοφολογιότητα, ἵνα πᾶσα ἀφορμὴ ἀρθῇ ἀπὸ τῶν ζητούντων ἀφορμάς, καὶ πρὸς ἀσκανδάλιστον πληροφορίαν τῶν ἁπλουστέρων· συνάμα δε καὶ ταῖς ἐγκαρδίοις ἡμῶν εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις αὐτὴν καταζέφομεν, ἕνεκα τῶν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ὁμογενῶν ἀκαμάτων αὐτῆς πόνων, ἥτις καὶ αὐτὴν τὴν παράδοσιν τῆς Κατηχήσεως ἠμελημένην οὖσαν ἐν τοῖς σχολείοις, εἰσήγαγε πρώτη ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς εὐκλεῶς διοικουμένῳ φιλολογικῷ Γυμνασίῳ τῆς φιλοχρίστου πόλεως Σμύρνης. Οἶδε γὰρ ἡ ἐκκλησία τοὺς εἰς σύστασιν αὐτοῦ καὶ καρποφορίαν καταβληθέντας αὐτῆς ἀγῶνας, δι' ὧν διαπρέπει ἐν τῇ τῶν εὐσεβῶν διδασκάλων τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν γένους χορείᾳ, τῇ τε θείᾳ διδασκαλίᾳ τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν διατρέφουσα, καὶ τῇ θύραθεν καὶ προγονικῇ τῶν λόγων σοφίᾳ τὰ τούτων ἤθη καὶ τὴν γλῶσσαν καταχαλλύνουσα, καὶ μὴν καὶ διὰ τῆς ἀπ' ἄμβωνος καλλιφθόγγου κηρύξεως τοῦ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἱερέα, θαῤῥῶν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ πιστεύων ἀδιστάκτως, ὅτι ὁ πολύτιμος θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἱκανὸς νὰ καθαρίσῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Τοιαύτην ἐσωτερικὴν γνῶσιν ἡνωμένην μετὰ φανερᾶς ὁμολογίας ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἡ Ἐκκλησία, ὅταν μεταλαμβάνωμεν τὴν ἁγίαν Εὐχαριστίαν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν κοινωνίαν ἐπιλέγομεν ταῦτα τὰ λόγια· « Π ι σ τ ε ύ ω Κ ύ ρ ι ε κ α ὶ ὁ μ ο λ ο γ ῶ, ὅ τ ι σ ὺ ε ἶ ἀ λ η θ ῶ ς ὁ Χ ρ ι σ τ ό ς, ὁ υ ἱ ὸ ς τ ο ῦ Θ ε ο ῦ τ ο ῦ ζ ῶ ν τ ο ς, ὁ ἐ λ θ ὼ ν ε ἰ ς τ ὸ ν κ ό σ μ ο ν ἁ μ α ρ τ ω λ ο ὺ ς σ ῶ σ α ι, ὧ ν π ρ ῶ τ ό ς ε ἰ μ ι ἐ γ ώ ». Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὸ μυστήριον τοῦτο πρέπει νὰ ἐμποδίζωνται οἱ ψευδεῖς Χριστιανοί, καὶ οἱ φανεροὶ ἀσεβεῖς (α), καὶ οἱ ἀδιόρθωτοι ἁμαρτωλοί, οἵτινες ἐὰν προσέλθωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν χωρὶς τῆς προσηκούσης προετοιμασίας, ἐπισπῶσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν θείαν ὀργήν, ὡς καταφρονηταὶ τῆς ἁγιότητος τοῦ Θεοῦ (β).

Σημ. Β'. Οἱ Χριστιανοὶ τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησίας μετελάμβανον τὴν ψυχικὴν ταύτην τροφὴν καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα τὴν Κυριακήν, ὁπότε καὶ μόνον ἐγίνετο λειτουργία (γ)· ἔπειτα ἐλειτούργουν καὶ ἐκοινώνουν καὶ τὸ σάββατον (δ)· ἀλλοῦ δὲ τρὶς τῆς ἑβδομάδος, τὴν τετράδα καὶ τὴν παρασκευὴν καὶ τὴν Κυριακήν (ε)· ἀλλοῦ δὲ τετράκις, καὶ ταύτας δηλονότι, καὶ τὸ σάββατον, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἑορτάς (ζ). Ἔπειτα συνεχίσθη μὲν ἡ λειτουργία καθ' ἡμέραν (η), καθὼς καὶ σήμερον, δὲν μετελάμβανον ὅμως καὶ καθ' ἡμέραν οἱ πιστοί· ἀλλ' ἄλλοι μὲν πλειοτέρας, ἄλλοι δὲ ὀλιγωτέρας φοράς, τοὐλάχιστον δὲ κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς οἱ περισσότεροι (θ). Τὸ εὐσεβὲς τοῦτο παράδειγμα τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ μιμώμεθα καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ μὴ ψυχραίνηται πρὸς τὸν Χριστὸν ἡ καρδία μας διὰ τὴν σπανίαν τοῦ μυστηριου μετάληψιν.

§. λή. Ἡ Ἐξομολόγησις εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον συγχωροῦνται ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοῦ ἱερέως αἱ ἁμαρτίαι τῶν πιστῶν, ἐὰν οὗτοι τὰς

(α) Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί· μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν. Ματθ. ζ, 6.—(β) Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. Α. Κορινθ. ια, 29. — (γ) Ἰουστῖν. μάρτ. Ἀπολογ. πρὸς Ἀντωνῖνον. ἤκμαζε δὲ ὁ θεῖος Ἰουστῖνος τὸ 140. — (δ) Αὐγουστιν. ἐπιστ. 118 πρὸς Ἰανουάρ. — (ε) Ἐπιφάν. Κύπρ. περὶ πίστ. σελ. 465—466. — (ζ) Μέγ. Βασίλ. ἐπιστ. πρὸς Καισάρ. Πατρίκ. — (η) Χρυσόστ. Ὁμιλ. ιζ, εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ. Ἀμβρόσ. Βιβ. ε. περὶ Μυστηρ. κεφ. δ. — (θ) Χρυσόστ. Ὁμιλ. γ. εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ῥαξας ἀρνησίχριστον, πλήρης γενναίου φρονήματος, πλήρης θείας πίστεως, τὸν Χριστὸν ὁμολογῶν, ἀθλοφόρε Ἀντώνιε παναοίδιμε. Καὶ βασάνους ἀῤῥήτους καρτερήσας, τῷ Χριστῷ συμβασιλεύεις, τῷ Βασιλεῖ τῶν δυνάμεων.

Στίχ. Θαυμαστὸς ὁ Θεός.

Ἐπ' ἰκρίου κρεμάμενος, καὶ τὰς σάρκας ξαινόμενος, καὶ τοὺς ἀστραγάλους τιτραινόμενος, ἄμφω τὰς χεῖρας τεμνόμενος, θηρσὶ προσριπτόμενος, ἐξοπτώμενος πυρί, διετέλεσας ἄκαμπτος, ἕως τέλειον ὤφθης θῦμα, σφαγεὶς ὥσπερ ἀρνίον, καὶ Θεῷ προσήχθης, Μάκαρ, ζῶν ἱερεῖον, Ἀντώνιε.

Στίχ. Τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ.

Χαίροις Ἄγκυρα πάντιμε, τῶν Μαρτύρων τὸ στάδιον, ἧς τὴν γῆν ἐφοίνιξαν ἁγίων αἵματα· ἐν οἷς Κασίνη ἡ πάνσεμνος, σὺν Μελασίππῳ, καὶ ὁ πολύτλας μείραξ Ἀντώνιος· πύργος ἀστυφέλικτος, ἄκμων ἀνάλωτος πρὸς τὰς βασάνους γενόμενος, σὺν τοῖς γονεῦσι, καὶ συμμαρτύρων συστήσας θίασον. Τούτων τὴν μνήμην ἑορτάζοντες πρέσβεις πάντας αὐτοὺς προβαλλόμεθα τῷ Σωτῆρι τῶν ὅλων, ἵνα σώσῃ τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Δόξα. Ἦχ. πλ. δ'.

Βήματι τοῦ ἀποστάτου τυράννου παραστὰς ὁ νέος τῆς ἀληθείας μάρτυς Ἀντώνιος, ἔστη γενναιοφρόνως, ἀνακηρύττων Χριστοῦ τὴν θεότητα, καὶ τὴν ἄθεον πλάνην τῆς εἰδωλομανείας κατεξελέγχων. Ἄγε δή, παῖε δυνάστα, καῖε, χρεούργει, ῥίπτε θηριόβρωτον τὸν ἀήττητον τῆς πίστεως ἀθλητήν, ὅπως τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ πειραθείς, ἡττημένον σεαυτὸν εἰς τέλος θεατρίσῃς. Πῦρ καὶ θῆρες ἠδέσθησαν· Βάσανοι δ' ἐσόμωσαν, καὶ ξίφος καρατόμον ἐπὶ τέρματος, ὡς τρόπαιον σταθέν, ἀνηγόρευσε τὸν νικητήν. Δόξα σοι, Χριστὲ Βασιλεῦ, ὅτι καὶ ἐν θαύμασι καὶ ἐν τοῖς παθήμασι τῶν πιστῶν σου λατρευτῶν φανεροῖς τὸ κράτος τῆς εὐσεβείας· δι' ἧς ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ νῦν. Δέσποινα πρόσδεξαι.

Ἀπολυτίκιον.

Ἦχος. πλ. ά. Τὸν Συνάναρχον Λόγον.

Ἀντωνίου τὴν μνήμην τοῦ Χριστομάρτυρος ἐκτελοῦντες ἐν ὕμνοις, πιστοί, δοξάσωμεν Χριστόν, δι' ὃν ἤθλησε στερρῶς ὑπὲρ τῆς Πίστεως. Πῦρ γὰρ καὶ ξίφος καὶ ξεσμούς, τομὰς χειρῶν, θηρῶν ὁρμὰς ὑπήνεγκε,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

δὲν ἐξασκεῖ τὴν ψυχήν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταβληθῇ πᾶσα φροντὶς καὶ προσοχὴ περὶ τὴν διά τε θεωρίας καὶ πράξεως ἠθοποίησιν τῶν τῆς Ἀκαδημίας τροφίμων. Ταύτης δὲ τῆς ἐπιμελείας ἀρχὴ καὶ θεμέλιον εἶναι διδασκάλων ἐναρέτων καὶ θεοσεβῶν ἐκλογή, καὶ αὐτῶν τῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐπιστατῶν βίος ἀκηλίδωτος, καὶ σύνεσις μετ' ἐμπειρίας βαθεῖα, καὶ παιδεία ἀμφιλαφής, καὶ ζῆλος ἄγρυπνος, καὶ νόμοι οἱ ἄριστοι, καθ' οὓς θέλουσι διοικεῖσθαι οἱ μαθηταί. Τοῦτ' αὐτὸ λέγομεν καὶ περὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Γυμνασίου, ὅπου μάλιστα θέλουσι διατρίψει πλειοτέρους χρόνους οἱ νέοι. Ἡ ἠθικὴ λοιπὸν τῶν τῆς Θεολογίας τροφίμων ἀγωγὴ κρέμαται κυρίως ἐκ τῆς ἀρίστης διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας (καθ'ἣν θέλει κανονισθῇ καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον), καὶ περὶ ταύτης τῆς διοικήσεως λέγομεν τὰ δοκοῦντα, ἀποπληροῦντες τὸ τρίτον καὶ ἔσχατον μέρος τοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας σχεδίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Περὶ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας.

§. α. Διττῶς θεωρῶ τὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας διοίκησιν, α) καθ'ἑαυτήν, ὡς σύστημα διοικητικόν, καὶ β) κατὰ τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀναφορὰν αὐτῆς.

§. β. Καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη ἡ Διοίκησις παριστάνει τὰ πρόσωπα, ἅτινα συνιστῶσιν αὐτήν, καὶ τὸν τούτων ἀριθμόν, καὶ τὸ εἶδος καθ'ὃ διοικοῦσιν ἐνεργοῦντα περὶ τὰ καθόλου.

§. γ. Ὡς δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς θεωρούμενον τὸ διοικητικὸν τοῦτο σύστημα περιέχει τὸν τρόπον, καθ'ὃν ἐνεργεῖ πρός τε τὴν περὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν περι τὸ ἦθος ἀγωγὴν τῶν μαθητῶν, καὶ πρὸς τὴν σωματικὴν αὐτῶν διατροφὴν καὶ περίθαλψιν.

§. δ. Κατὰ τὴν γενικὴν ταύτην διαίρεσιν θεωροῦμεν πρῶτον τὴν τῆς Ἀκαδημίας Διοίκησιν αὐτὴν καθ'ἑαυτήν, καθυπογράφοντες ὡς ἐν τύπῳ εἰς τί καὶ πῶς συνίσταται, καὶ ποῖα τὰ καθόλου τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας καθήκοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

Ποίατις εἶναι ἡ Διοίκησις τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ποῖα τὰ καθήκοντα τῆς ἐνεργείας αὐτῆς περὶ τὰ καθόλου.

§. α. Τρία πρόσωπα νομίζομεν καλὸν νὰ συνιστῶσι κυρίως τὴν ἐσω-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Διὰ ταῦτα πολλάκις τίθεται τὸ γόης καὶ παραλλήλως μετὰ τοῦ μάγος πρὸς ἔνδειξιν ἐπιτάσεως. Οὕτως εἶπεν ὁ Αἰσχίνης ἀνωτέρω «μάγοι καὶ γόης», καὶ ὁ Πλάτων ὡσαύτως συνῆψεν ἐκ παραλλήλου «μαγεῖαν καὶ γοητείαν» (α). Ὁ δὲ πάλιν Ἀριστοτέλης διακρίνει τὴν κυρίως μαγείαν, τοῦτ' ἔστι τὴν τῶν μάγων σοφίαν, ἀπὸ τῆς μαγείας τῆς γοητικῆς, ὁποίαν οἱ γόητες καὶ πλάνοι ἐπετήδευον (β). Ἀλλὰ καὶ τῆς θείας Γραφῆς ἡ ἱερὰ γλῶσσα σπανίως μὲν, ἀλλ' ὅμως γνωρίζει τὸ γόης ἐπὶ τοῦ πλάνου. Οὕτως ἐν Β. Μακκαβ. ιϐ, γοητεία λέγεται ἡ δολιότης, καὶ μάλιστα ἡ ἀπατηλὴ καὶ πλάνος εὐμορφολογία. Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος ἐπωνόμασε «πονηροὺς καὶ γόητας ἀνθρώπους» τοὺς αἱρετικοὺς καὶ ψευδοδιδασκάλους, οἵτινες προκόπτουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον (τοῦτ' ἔστι κατὰ μικρὸν ἀποβαίνουσιν ἑαυτῶν χειρότεροι καὶ μοχθηρότεροι) «πλανῶντες καὶ πλανώμενοι». Τοιούτους, φίλε, γόητας εἶδε καὶ βλέπει καὶ στέγει πολλαχοῦ τῆς γῆς ὁ ἥλιος «υἱοὺς διαβόλου, καὶ πλήρεις παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας», ὁποῖος ὑπῆρξε πρὸ αὐτῶν Ἐλύμας ὁ μάγος (γ), ἀνθισταμένους κἀκείνους, ὡς καὶ οὗτος, πρὸς τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν τῆς Εὐσεβείας. Καὶ οὗτοι πλανηθέντες ἐξεχύθησαν κατόπιν τῆς πλάνης τοῦ μαγομάντεως Βαλαάμ, ὅστις ἔβαλε σκάνδαλα πρὸς ὄλεθρον τῶν Ἰσραηλιτῶν, «ἵνα φάγωσιν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεύσωσι» (δ). Οὕτω καὶ αὐτοὶ «δελεάζουσι ψυχὰς ἀστηρίκτους ὑπέρογκα φθεγγόμενοι ματαιότητος δελεάσματα» καὶ θέλγητρα καινοφανοῦς τινος καὶ χαρωπῆς καὶ ῥάστης διδασκαλίας· καὶ πολλὴν δὲ καὶ τερπνὴν διασαλπίζουσι τὴν ἐλευθερίαν, «αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς»! Ναί, καὶ οὗτοι οἱ γόητες ἐξιστῶσι τοὺς ἁπλουστέρους καταμαγεύοντες τὰς ψυχάς, ὡς ὁ πρωτόμαγος ἐκεῖνος Σίμων ὁ Σαμαρείτης· καὶ περιέρχονται μεταξὺ τῶν ποιμνίων ἅρπαγες λύκοι καὶ βαρεῖς «ἐνδεδυμένοι ἐν σχήματι προβάτων» (ε). Ὅπου δ' ἂν ἐκ διαβόλου συνεργίας ἐπισκήψωσιν, εὐθὺς ἐπιφαίνονται σεμνοπρόσωποι καὶ γεραροί τινες ἀγύρται, μᾶλλον δὲ ψυχῶν ἀνδραποδισταί, πλούσιοι καὶ χαριτόβρυτοι, «εὐκλεοῦς ἔμποροι φόρτου». Ὁ δὲ φόρτος τίς; Σωροὺς κο-

---

(α) Πλάτ. Μενεξ. σελ. 18. — (β) Ἀριστ. παρὰ Δ. Λαερτ. Προοιμ. §. 6. ὁ δὲ Διον. ὁ Ἁλικαρνασσεὺς συνάπτει παραλλήλως ἀπάτη καὶ γοητεία (περὶ Θουκυδ. κεφ. ς). — (γ) Πράξ. ιγ, 8.

(δ) Ἀποκαλ. β. 14. Β, Πέτρ. β. 15. Ἰούδ. §. 11. — (ε) Ματθ. ζ, 15.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Θείου Νόμου θησαυροφύλακες (α), καὶ τῶν ὑψηλῶν τῆς πίστεως δογμάτων ἱεροφάνται καὶ σιτομέτραι τῆς θείας σοφίας, οἵτινες διωρίσθησαν ἵνα φωτίζωσι τὰ ἔθνη τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας, ἵνα τρέφωσι τοὺς πιστοὺς τῷ οὐρανίῳ ἄρτῳ τῆς τοῦ θείου λόγου διδασκαλίας, ἵνα ποτίζωσιν αὐτοὺς τὰ ζωήρρυτα νάματα τῆς ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου, τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἀναβλυζούσης ἁγαθωσύνης καὶ ἀρετῆς, ἵνα ἐμφυτεύωσιν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν πίστιν μὲν πρὸς τὸν Θεόν, ἀγάπην δὲ πρὸς τὸν πλησίον, φιλοστοργίαν δὲ πρὸς τὴν πατρίδα, πειθαρχίαν δὲ πρὸς τοὺς νόμους, ζῆλον ὑπὲρ τοῦ καλοῦ, δικαιοσύνην ἐν πράξεσιν, ἀνδρίαν ἐν κινδύνοις, μετριοφροσύνην ἐν εὐτυχίαις, ὑπομονὴν ἐν τοῖς δεινοῖς, ἐγκράτειαν παθῶν, τρόπων ἐπιείκειαν, χρηστότητα ἠθῶν, καὶ πάσας ἁπλῶς τὰς ἀρετάς, ὅσας προξενεῖ ἡ εὐσέβεια, «ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης» (β).

§. 6'. Οὗτοι λοιπὸν οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας χρεωστοῦσι πρὸ πάντων νὰ ἐκτρέφωνται καὶ ἐκπαιδεύωνται ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας τὴν ὀρθοτάτην παιδείαν καὶ ἀγωγήν· ὥστε κατηρτισμένοι μετὰ γνώσεων ἀκριβῶν τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, κεκοσμημένοι δὲ λόγου δυνάμει καὶ πειθοῖ, καὶ ἄμεμπτοι μὲν ὄντες τοὺς τρόπους, ἔμπλεοι δὲ τοῦ θείου ζήλου τῆς πίστεως, νὰ συμβάλλωσιν εἰς ὃν ἄνωθεν ἐκλήθησαν ὑψηλὸν σκοπόν, γινόμενοι συνεργοὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων (γ). Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ θεοδίδακτοι μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος, οἱ πνευματέμφοροι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πρώτιστοι διδάσκαλοι τῶν ἐκκλησιῶν, ἐφρόντιζον καὶ παρήγγελλον νὰ παραδίδηται ἡ ἱερὰ παραταθήκη τῆς θείας διδασκαλίας εἰς ἀξίους καὶ πιστοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας, ἱκανοὺς νὰ διδάσκωσι καὶ ἄλλους (δ). Ἀλλὰ καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες, οἱ Βασίλειοι καὶ Χρυσόστομοι καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ λαμπρότατοι τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες, καὶ αὐτοὶ πρὶν ἀναβῶσιν εἰς τὸν ὑψηλὸν τῆς ἱερωσύνης βαθμὸν ἐφρόντιζον, καὶ τοὺς ἄλλους νουθετοῦσι νὰ προετοιμάζωνται διὰ πάσης μαθήσεως τῆς θεογνωσίας καὶ τῆς ἄλλης σοφίας, οὐ μόνον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς κοσμικῆς, παρα-

---

(α) Χείλη ἱερέως φυλάξεται γνῶσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ· διότι ἄγγελος κυρίου παντοκράτορός ἐστι. Μαλαχ. β, 7.

(β) Α. Τιμοθ. δ, 8. — (γ) Α. Κορινθ. γ, 9.

(δ) Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. Β. Τιμοθ. β. 2.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δάνην, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοδώρητον, ἑρμην. εἰς τὸ Ἅσμα αὐτόθ.), ἔτι δὲ καὶ «λ ί μ ν α ι» (ζ, 4) καὶ λ ο υ τ ρ ὰ (δ, 2. ς, 6); Αὐτὸς ὁ Σολομὼν περὶ ἑαυτοῦ ἀνακηρύττει «ἐ π ο ί η σ ά μ ο ι κ ο λ υ μ β ή θ ρ α ς ὑ δ ά τ ω ν» (Ἐκκλ. 6, 6). Ταῦτα πρὸς τὰ πρῶτα θεωρήματα τῆς Διατριβῆς.

§. ε. Κεφ. Β) Ἐφεξῆς ἀκολουθοῦσι καὶ ἄλλαι σκέψεις, ἃς εὐθὺς καὶ ταύτας ἐκτιθέμεθα συνοπτικώτερον καὶ ἐπ' ἀκριβές. α) Φησίν, ὅτι τὸ τοῦ Ἰεζεκιὴλ (λς, 25) «ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρόν· καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν», προδιαγράφει καθόλου τὸν διὰ τῶν μυστηρίων τῆς Καινῆς Διαθήκης καθαρισμὸν τῶν πιστῶν· ἓν δὲ τῶν μυστηρίων ἐστὶ καὶ τὸ βάπτισμα.—β) Ὅτι καὶ τὴν τοῦ παναγίου πνεύματος δωρεάν, τὴν δωρηθεῖσαν τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ ἀκολούθως πᾶσι τοῖς πιστοῖς, ἡ θεία Γραφὴ ὀνομάζει οὐχὶ β ά π τ ι σ ι ν, ἀλλ' ἔ κ χ υ σ ι ν (Ἰωὴλ β, 28. Πράξ. β, 17). Καὶ ἰδίως δὲ ἐπὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει «Ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως π ν ε ύ μ α τ ο ς ἁ γ ί ο υ, ο ὗ ἐ ξ έ χ ε ε ν ἐ φ' ἡ μ ᾶ ς π λ ο υ σ ί ω ς κτλ. (Τίτ. γ. 5) καλεῖται δὲ τὸ βάπτισμα καὶ λ ο ῦ σ ι ς. «Ἀλλὰ ἀ π ε λ ο ύ σ θ η τ ε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε» (Α. Κορ. ς, 11).—γ) Ὀρθῶς (φησὶ) συνάγεται πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ παιδοβαπτισμοῦ, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι βαπτίζοντες ὁλοκλήρους οἰκογενείας, ἐβάπτιζον καὶ νήπια (Α. Κορ. α, 16. Πράξ. ι, 47, 48. ια, 14. ις, 15, 33)· ἀλλ' οὐχ ἧττον ὀρθὸν δύναται λογισθῆναι καὶ τὸ συμπέρασμα τῶν τῆς Ῥώμης θεολόγων, οἵτινες ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων παραδειγμάτων τῆς Γραφῆς ἀποδεικνύουσιν, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι χρείας τυχούσης κατὰ περίστασιν, ἐβάπτιζον καὶ δι' ἐπιχύσεως. Οὕτω (λέγουσιν) ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἅμα κατηχήσας, ἐβάπτισεν εὐθὺς τοὺς περὶ τὸν Κορνήλιον ἐθνικούς, καὶ τούτους οὐκ ἐμφανῶς, οὐδ' ἐν δημοσίῳ τινὶ τόπῳ, ἀλλ' ἐ ν τ ῇ ο ἰ κ ί ᾳ αὐτοῦ τοῦ Κορνηλίου (Πράξ. ι.). Ἕπεται λοιπὸν ὅτι δι' ἐπιχύσεως ἐβάπτισεν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἤρκεσε τὸ κατ' οἶκον ὕδωρ εἰς τοσούτων ἀνθρώπων βαπτισμόν, εἴπερ ἐβάπτιζεν αὐτοὺς διὰ καταδύσεως. Καὶ Παῦλος ὁ Ἀπόστολος κατηχήσας ἐβάπτισε τοὺς περὶ τὸν δεσμοφύλακα ἐ ν τ ῇ ο ἰ κ ί ᾳ α ὐ τ ο ῦ, ἢ κ α ὶ ἐ ν α ὐ τ ῇ τ ῇ φ υ λ α κ ῇ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ βάπτισμα ἐτελέσθη διὰ νυκτὸς καὶ κρυφίως χωρίς τινος κρότου καὶ φωνῶν, καὶ χωρὶς μηδεμιᾶς προπαρασκευῆς, οὐκ ἂν ὑποτεθείη τοσοῦτον ὕδωρ ἐν φυλακῇ περιόν, ὥστε βαπτισθῆναι τοὺς περὶ τὸν δε-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων. Ὅταν δὲ πόλις ἢ ἔθνος διψήσῃ ἐλευθερίαν καὶ ποτισθῇ ὑπό τινων κακῶν οἰνοχόων (προστατῶν δηλαδὴ καὶ δημαγωγῶν καὶ διδασκάλων) ἄκρατον τὸν τῆς ἐλευθερίας κρατῆρα, τότε μεθύει μέθην ἄοινον καὶ ὀλέθριον, τότε διαῤῥήσει τοὺς ἱεροὺς τῶν νόμων δεσμούς, καὶ νομίζει τοὺς πειθαρχοῦντας ἐθελοδούλους καὶ αὐτόχρημα ἀνδράποδα, τότε ἀπαιτεῖ καὶ ἰδίως καὶ δημοσίως ἵνα ὁμοιάζωσι κατὰ πάντα οἵ τε ἄρχοντες πρὸς τοὺς ἀρχομένους, καὶ οἱ ἀρχόμενοι πρὸς τοὺς ἄρχοντας· οὐδεμία πλέον διαφορὰ μεταξὺ ἀναξίου καὶ ἀξίου, μεταξὺ ἐναρέτου καὶ κακοῦ, μεταξὺ πρεσβυτέρου πολυπείρου καὶ σεβασμίου καὶ νέου φαυλοτάτου καὶ κακοήθους. Ὁ πατὴρ κολακεύει τὸν υἱόν, καὶ ὁ υἱὸς καταφρονεῖ τὸν πατέρα· ὁ σύζυγος τρέμει τὴν γυναῖκα, καὶ ὁ ὑπηρέτης ἐπεμβαίνει κατὰ τοῦ τροφέως αὐτοῦ. Ἐλευθερία καὶ Ἰσονομία ἀκούεται πανταχοῦ, καὶ πανταχοῦ βασιλεύει Ἀναρχία καὶ Ἀνομία. Ἠ δὲν ἔχομεν καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ ἐκ τῆς νέωτερας τῶν ἐθνῶν ἱστορίας πολλὰ παραδείγματα τοιαύτης φοβερᾶς ἀναρχίας καὶ μάχης, οὐχὶ πλέον ἀνθρώπων, ἀλλὰ θηρίων; Καὶ εἰς αὐτοῦ τοῦ νῦν παρόντος Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τὴν πρόοδον δὲν ἐκινδύνευσεν ἡ ἐκ τοιαύτης ἀκράτου καὶ ψευδοῦς ἐλευθερίας προελθοῦσα ἀνομία νὰ ἀνατρέψῃ τὸ πᾶν; Ὁ ἀληθῶς λοιπὸν ἐλεύθερος πρέπει νὰ ἦναι πιστὸς τῶν νόμων δοῦλος. Καθὼς ἡ ἄμετρος καὶ ὑπερβολικὴ δουλεία, ὁποίαν τύραννος ἐπιφέρει, εἶναι παγκάκιστος, παγκάκιστος ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ ἄμετρος ἐλευθερία, ἥτις ἀναδεικνύει ἀνθ' ἑνὸς πολλοὺς καὶ πολλάκις τοὺς πάντας πολίτας ἀλλήλων τυράννους. Εἰς τὴν ἄμετρον δουλείαν δουλεύει ὁ δουλεύων ἀνθρώπους, ἔχοντας νόμους τὴν τυφλὴν αὐτῶν θέλησιν· δουλεύει Τούρκους. Εἰς δὲ τὴν ἄμετρον ἐλευθερίαν ὁ ἀμέτρως ἐλεύθερος ἀποβαίνει τύραννος μὲν τῶν ἄλλων, ἀνδράποδον δὲ τῶν αὐτὸς αὐτοῦ παθῶν· ἀποβαίνει Τοῦρκος. Μετρία λοιπὸν καὶ δουλεία καὶ ἐλευθερία (λέγει ὁ Πλάτων) ἀμφότερα πανάγαθα. Εἶναι δὲ μετρία δουλεία καὶ μετρία ἐλευθερία ἡ αὐτή· τὸ νὰ ἔχωσι καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι ἕνα καὶ κοινὸν δεσπότην, τὸν νόμον. Τοὺς νόμους, ὡς Θεοῦ φωνήν, πρέπει τις νὰ δουλεύῃ διὰ νὰ ζῇ ἐλεύθερος (α). Ἀλλὰ τίς θέλει εἶναι κυρίως ὁ ἄγρυπνος φύλαξ καὶ προστάτης τῆς νομοθεσίας, ὅστις μέλλει νὰ κρατῇ καὶ ἕκαστον κατὰ μέρος καὶ ὅλους κοινῶς ὑποτεταγμένους

(α) Πλάτ. ἐπιστολ. η. σελ. 158, 159. Bip.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πον τῆς Ἀφρικανῆς Ἐκκλησίας Κυπριανόν, ὅστις μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν τριῶν γενομένων Συνόδων ἐδογμάτιζε καὶ διέταττε (ὡς καὶ πολὺ πρότερον ὁ μακάριος αὐτοῦ προκάτοχος Ἀγριππῖνος τῷ 215) πάντας τοὺς τότε αἱρετικοὺς πάλιν βαπτίζειν, προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ (ὡς ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας μηδὲν ὂν ἀληθινὸν καὶ κύριον βάπτισμα). Μετὰ δὲ τοῦ Κυπριανοῦ καὶ τῆς Ἀφρικανῆς Ἐκκλησίας συνεφώνουν καὶ πᾶσαι σχεδὸν αἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν τότε περὶ τοῦ μεγάλου τούτου ζητήματος γενόμεναι πολυπληθέσταται Σύνοδοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς ὁ τῆς Ἀλεξανδρινῆς προϊστάμενος μέγας Διονύσιος ὁ ἱερομάρτυς· ὅστις καθ' ὃν παρέλαβεν ἀρχαῖον κανόνα καὶ τύπον μόνους τοὺς αὐτοὺς ἀποστάντας καὶ πάλιν προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, τούτους μόνους ἔκρινε μὴ ἀναβαπτίζειν (ὡς ἤδη λαβόντας τὸ ἅγιον βάπτισμα πρὶν ἢ ἀποστῶσι), τοὺς δ' ἐκ τῶν αἱρέσεων, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν, προσερχομένους βαπτιστέον ἐφρόνει ὡς εἰλικρινοῦς βαπτίσμασος μὴ τυχόντας (Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. Ζ. 7, 9. καίτοι οὗτος ἐσφάλη περὶ μόνον τὸ βάπτισμα τῶν Μοντανιστῶν· διορθοῖ δὲ τὸ σφάλμα ὁ Μ. Βασίλειος Κανόν. α). Ἀλλὰ περὶ τοῦ πράγματος ἐψηφίσαντο ὁριστικώτερον θεσπίσασαι ὕστερον μετὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ὡς προείπομεν (ἴδε καὶ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ καν. ζ, καὶ η).

Κατὰ δὲ τὰ τέλη τοῦ ϛ, αἰῶνος (τῷ 595—600) πάλιν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ῥώμης τὸ κῦρος ἄλλης καινοτομίας. Αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἱερώτατος Γρηγόριος ὁ Διάλογος, μήτε τοὺς ἀποστολικοὺς μήτε τοὺς τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων (ἐν αἷς καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία παρῆν) κανόνας ἐνθυμηθείς, ἐγνωμάτευσεν ὡς ὀρθὸν καὶ μηδὲν πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως διαφέρον, εἴτε διὰ τριῶν καταδύσεων (ἃς αὐτὸς πάλιν ὁ Γρηγόριος ὁμολογεῖ ὅτι διετήρει ἡ Ῥώμη καὶ πᾶσα ἡ Ἐκκλησία), εἴτε διὰ μιᾶς καὶ μόνης καταδύσεως τελεῖται τὸ θεῖον βάπτισμα, καθὼς ἐπενόησάν τινες ἐν Ἱσπανίᾳ τοῦτο ἱερουργεῖν, πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐκεῖ Ἀρειανῶν, οἵτινες ἐκ τῶν τριῶν καταδύσεων (ὡς ἐβαπτίζοντο καὶ αὐτοὶ) ἐπειρῶντο καταδείξαι τὰ δύω τῆς ὑπερθέου Τριάδος πρόσωπα, τὸ τοῦ Υἱοῦ καὶ τὸ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἥττονα τοῦ Πατρὸς καὶ διαφέροντα κατ' οὐσίαν, διότι τὰ τούτων ὀνόματα προφέρονται ἐν τῇ ἐπικλήσει οὐχὶ συγχρόνως καὶ συνάμα τῷ τοῦ Πατρός, ἀλλ' ὑστεροταγῶς καὶ διηρημένως, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν καταδύσεων. Καὶ ταύτην τῶν Ἱσπανῶν ἐκείνων τὴν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παντα χόθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα συῤῥεόντων παντοίων ἀνθρώπων τῆς συναναστροφῆς καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν ἀλλοκότων ἠθῶν, ἅτινα ὅσον διὰ τοὺς Ἕλληνας εἶναι πάντη ἀσύμφορα καὶ ὀλέθρια. Ἡ δὲ τοιαύτη ἐποικοδόμησις γίνεται διὰ τῆς ὀρθῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς καὶ ἀνατροφῆς ἐν ταῖς ἀληθείαις τῆς Πίστεως. Τῆς πίστεως τὰ δόγματα καὶ τὰς ἐντολὰς καὶ τὸν ζῆλον πρέπει πρώτιστα νὰ ἐμπνέωσιν εἰς τὰς ἁπαλὰς τῶν παίδων καὶ νέων ψυχὰς οἱ ἀγαθοὶ διδάσκαλοι, ὅ,τι δίδαγμα καὶ εἰς οἱονδήποτε διδασκαλεῖον ἂν διδάσκωσι. Πολὺ δὲ μᾶλλον πρέπει νὰ φροντίζωσι τοῦτο οἱ διδάσκοντες τοὺς πρὸς τὴν ἱερατείαν παιδευομένους εἴς τε τὴν Ἀκαδημίαν καὶ εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον. Ὀρθοδόξους Ἕλληνας διδάσκεις, διδάσκαλε! πρόσεχε καλῶς! ἂν διὰ τῆς διδασκαλίας σου ἀναδείξῃς αὐτοὺς ἀληθῶς καὶ τὰ ἤθη τοιούτους, γνησίους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος υἱούς, καὶ προσέτι ἱκανοὺς ν' ἀναδεικνύωσι καὶ αὐτοὶ ἄλλους τοιούτους, ἔγεινας ἀληθῶς τοῦ ἔθνους σου εὐεργέτης καὶ συνεργάτης τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ. Δύνασαι δὲ μεγάλα μέσα ἔχων καὶ τοῦ παντὸς ἄξια. Ἔχεις νὰ διδάξῃς εὐσέβειαν καθαράν, δόγματα καὶ ἔθιμα καὶ ἐντολὰς τῆς μόνης ἁγνῆς καὶ καθαρᾶς, τῆς μιᾶς καὶ ἀληθινῆς μητρὸς τῶν χριστιανῶν, τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σου. Ἔχεις νὰ προτείνῃς ἀρετῆς παραδείγματα τὰ πρωτότυπα καὶ πρώτιστα καὶ πολλάκις μοναδικὰ εἰς τὴν Οἰκουμένην καὶ ἐν ταὐτῷ οἰκεῖα εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ συγγενῆ, ὅλους τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος σου. Μὴ ζητήσῃς ἀλλαχοῦ μήτε φρονήματα καὶ δόξας περὶ Θεοῦ καὶ φιλοσοφικῶν θεωρημάτων καθαρωτέρας, μήτε πρακτικῆς ἀρετῆς λαμπροτέρας εἰκόνας νὰ προβάλλῃς πρὸς τοὺς μαθητάς σου. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἀληθινῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς εὑρίσκεις τὸ πᾶν. Ἀπ' αὐτῆς ἠρύσθησαν ὅσας ἔχουσιν ἀκραιφνεῖς διδασκαλίας καὶ τἆλλα τῆς Εὐρώπης πεπολιτισμένα ἔθνη. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἵνα γείνωσι πολῖται ἀγαθοί, δὲν ἔχουσι χρείαν ξένων διδασκαλιῶν καὶ παραδειγμάτων, διότι ἔχουσι τὰ πατρικά (α). Ταῦτα βέβαια γνωρίζουσι καὶ κατὰ ταῦτα θέλουσι διευθύνειν τὰς διδασκαλίας οἱ σοφοὶ τοῦ γένους διδάσκαλοι, ὡς ἔμπειροι ψυχῶν παιδευταί, καὶ ἰδίως τῶν ἑλληνικῶν ἠθῶν ἀκριβεῖς παρατηρηταί, ὧν αὐτοὶ ἐμπιστεύονται τὴν μόρφωσιν καὶ διάπλασιν. Ἰδοὺ μικρὰ τοῦ

(α) Οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις, ἀλλ' οἰκείοις χρωμένοις παραδείγμασιν ἔξεστιν ἡμῖν εὐδαίμοσι γενέσθαι. Δημοσθ. Ὀλυνθ. Β. §. ζ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

§. ε. Εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον εἰσέρχονται οἱ παῖδες ἑνδεκαετεῖς καὶ δωδεκαετεῖς, ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ κοινοῦ Σχολείου, ἵνα ἀπαρτισθῶσι τὴν ὑψηλοτέραν παιδομάθειαν, ἥτις διαπεραίνεται διὰ τῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ διδασκομένων τοῦ δευτέρου βαθμοῦ μαθημάτων, δηλονότι τῶν γραμματικῶν καὶ ἐγκυκλίων, καθὼς προείπομεν. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ Γυμνάσιον θέλουσι διδάσκεσθαι καὶ τὰ ἰδιαιτέρως φιλοσοφικὰ λεγόμενα μαθήματα, ἤτοι τὰς ἀναγκαιοτέρας ἐπιστήμας, αἵτινες θέλουσιν ἐπέχειν τὸν τρίτον καὶ ἔσχατον βαθμὸν τῆς τοῦ Γυμνασίου διδασκαλίας. Καὶ τῶν μὲν γραμματικῶν μαθημάτων τὸ στάδιον διανύεται εἰς ἔτη πέντε· τῶν δὲ φιλοσοφικῶν εἰς ἕτερα τρία. Λέγομεν δὲ πρῶτον περὶ τῶν πρώτων, διαιροῦντες αὐτὰ κατ' ἔτος.

Μαθήματα τοῦ Β'. Βαθμοῦ, ἤτοι τὰ Γραμματικά.

Α, ἔτος. Διδάσκονται οἱ παῖδες α) Τοὺς τύπους τῆς Γραμματικῆς(α),

---

(α) Τοὺς γραμματικοὺς τύπους καλὸν εἶναι νὰ διδάσκωνται ἐπὶ πίνακος γεωμετρικῶς, παραβαλλομένων ἀντιστοίχως καὶ τῶν τύπων τῆς σημερινῆς γλώσσης, ἵνα ἐντυπόνωσιν αὐτοὺς εὐκολώτερον εἰς τὴν μνήμην καὶ μονιμώτερον· ὡσαύτως καὶ τὰ θέματα τῶν ἀνωμάλων, ἵνα μάθωσι νὰ διακρίνωσι καὶ τὸν τούτων σχηματισμόν. Ἀποστηθίζοντες δὲ τούτους τοὺς γραμματικοὺς τύπους, θέλουσιν ἀποστηθίζειν ὡσαύτως καὶ περιόδους τινὰς τοῦ συγγραφέως, ὅντινα διδάσκονται. Πολλοὶ νομίζουσιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιφορτίζηται ἡ μνήμη τῶν παίδων διὰ τῆς ἀποστηθίσεως λέξεων ξηρῶν καὶ κανόνων καὶ τύπων γραμματικῶν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη τάχα φιλανθρωπικὴ μέθοδος πόσον εἶναι ἐπιβλαβὴς καὶ πρὸς ἀμάθειαν, ἤ, τὸ χειρότερον, ἡμιμάθειαν συντελεστάτη συνεργός, ἀπέδειξεν ἡ πεῖρα. Τὸ ἀποστηθίζειν, ἤτοι ἀπὸ στήθους ἢ ἀπὸ στόματος λέγειν, ἢ (ὡς ἔλεγον συνηθέστερον οἱ πάλαι πατέρες ἡμῶν) ἀπὸ μνήμης λέγειν, καὶ ἀποστοματίζειν, καὶ ἐκμανθάνειν (καὶ νῦν λέγομεν «μανθάνειν ἀπ' ἔξω», δηλαδὴ τοῦ βιβλίου), εἶναι ἓν τῶν πρώτων τοῦ μνημονικοῦ γυμναστικώτατον μέσον· δι' αὐτοῦ ἐντυπόνονται εἰς τὰς ἁπαλὰς τῶν παίδων μνήμας αἱ πρῶται τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἀρχαί, καὶ γνῶμαι ἠθικαί, καὶ ἱστορίαι βιωφελεῖς, καὶ φράσεις καλαί, καὶ κύριαι λέξεις, καὶ τἄλλα τῆς ἀληθινῆς παιδείας στοιχεῖα, ὧν τοὺς τύπους θέλουσιν ἔχειν διὰ βίου οἱ παῖδες ἐγκεχαραγμένους εἰς τὰς ψυχὰς καὶ πρὸς χρῆσιν ἑτοιμοτάτους. Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ἦτο ἄφευκτον χρέος τῶν μαθητῶν τὸ ἀποστοματίζειν καὶ ἐκμανθάνειν, μαρτυροῦσι μὲν καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις, μαρτυροῦσι δὲ καὶ πολλὰ χωρία τῶν Συγγραφέων, οἷον τὸ τοῦ Πλάτωνος «ἀναγινώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμανθάνειν» (Πλάτ. Πρωταγ. σελ. 118, βλέπε καὶ ἐν Εὐθυδήμ. σελ. 14. καὶ Συνέσ. ἐπιστ. ριά. σελ 168. Ἐκδ. Κωνσταντ. κτλ.). Ὅστις μανθάνει τὰ ὀνόματα μανθάνει καὶ τὰ πράγματα (Πλάτ. Κρατύλ).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ προσευχῶν· διότι δὲν εἶπε πρὸς αὐτοὺς τ ο ῦ τ ο μ ό ν ο ν προσεύχεσθε, «ἀλλ' ο ὕ τ ω ς ο ὖ ν π ρ ο σ ε ύ χ ε σ θ ε ὑμεῖς» (α). Οὕτως ἐξήγησαν τὸ ῥητὸν οἱ θεοφόροι Πατέρες καὶ μάλιστα οἱ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν ἰδίως ἑρμηνεύσαντες, ὡς ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Νύσσης, καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, καὶ ἄλλοι συχνοί· καὶ τούτων τὴν ἑρμηνείαν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν προλαβὼν ἐπεκύρωσε διὰ τοῦ θείου αὐτοῦ παραδείγματος καὶ τῶν ἀποστολικῶν ῥητῶν. Οὕτως οὖν προσεύχεται καὶ Ὀρθόδοξος ἐκκλησία, τύπον καὶ βάσιν ἀσφαλῆ τῶν ἐκτενῶν αὐτῆς εὐχῶν καὶ δοξολογιῶν ἔχουσα τὴν Κυριακὴν προσευχήν.

Ἱκανοῦσι ταῦτα πρὸς τοὺς νεωτέρους τῶν παλαιῶν Βογομίλων υἱοὺς καὶ μαθητάς· διότι κἀκεῖνοι οἱ βάρβαροι, « μ ό ν η ν ὠ ν ό μ α ζ ο ν π ρ ο σ ε υ χ ὴ ν τ ὸ Π ά τ ε ρ ἡ μ ῶ ν, τ ὰ ς δ ὲ ἄ λ λ α ς ἠ θ έ τ ο υ ν, β α τ τ ο λ ο γ ί α ν κ α λ ο ῦ ν τ ε ς » (β). Ἐκείνων τὰς ἐρεσχελίας ἀναμασσῶσι καὶ τὴν σήμερον οἱ διαβάλλοντες ὡς βαττολογίας τὰς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκτενεῖς προσευχὰς καὶ ὑμνολογίας ! Ἀλλ' ὅμως ἡ Ἐκκλησία τούτους οἰκτείρουσα, προσεύχεται καὶ ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς Θεόν, «Μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα » (γ).

(α) Ματθ. ς, 5. Λουκ. ια, 1.

(β) Ἀρμενοπ. περὶ αἱρεσ. Τμ. 19. σελ. 552. Ἦσαν δὲ μέρος τῶν παλαιῶν αἱρετικῶν Μασσαλιανῶν (τῶν καὶ Εὐχιτῶν μεθερμηνευομένων) οἱ δυσσεβεῖς Βογόμιλοι (αὐτόθ. καὶ Εὐθύμ. Ζυγαβ. Πανοπλ. σελ. ροβ. Κεδρ. Ἱστορ. σελ. 241), τὸ δὲ Βογόμιλος θεοελέητον σημαίνει. — (γ) Β. Τιμ. β', 25, 26.

[Τὸ σύντομον τοῦτο Μελέτημα ἐξεδόθη ἀνωνύμως τῇ 2 Ὀκτωβρ. 1837 ἐν ἀριθμῷ 17 τῆς Εὐαγγελ. Σάλπιγγος Τόμ. β. σελ. 136—142. Ὁ δὲ ἱερομόναχος Φαρμακίδης κρατῶν ἄσβεστον ἐσαεὶ τὴν δᾴδα τῆς λοιδορίας ἠξίωσεν ἐπίκρισιν τούτου ἐν 28 ὅλαις σελίσι συγκαττῦσαι, καὶ ὡς ἐπίμετρον τῇ «Περὶ Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου» μακρᾷ ληρῳδίᾳ, δημοσιευθείσῃ τῷ 1838 Ἀθήνῃσιν, αὐτὸ προσαρτῆσαι (σελ. 151—178). Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ διασυρτικῇ ἐπικρίσει ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς εὐθύνει τὸ ἐν αὐτῇ τυπογραφικὸν παράραμα π α ρ ω δ ι κ ὸ ν (ὅπερ ἐν τῷ ἀμέσως ἑπομένῳ ἀριθμῷ σελ. 200 διορθοῦται π α ρ ο δ ι κ ό ν), καὶ ὑποκρινόμενος (οὐ γὰρ ἐνῆν, ἤ γοῦν οὐ προσῆκεν αἰδήμονι καὶ ἀκριβεῖ ἀνακριτῇ, τῇ 9. Δεκεμβρίου γράφοντι περιϊδεῖν τὴν τῇ 16 Ὀκτωβρίου γενομένην διόρθωσιν·) μὴ ἰδεῖν τὴν διόρθωσιν ψέγει τὸ ὀρθόν, ὡς παραδοξοτέραν τὴν ἐπιγραφὴν π α ρ ο δ ι κ ὸ ν μ ε λ έ τ η μ α τῆς Αὐτοσχέδιοι στοχασμοὶ κ. τ. λ.

Εἶτα δὲ εἰπὼν ὅτι «δὲν ἠξεύρει πόθεν ὁρμώμενος ὁ συγγραφεὺς ἠθέλησε νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν λέξιν Βαττολογεῖν, ἥτις εἶναι σαφῶς ἐξηγημένη» (σελ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ρίας τῆς θείας Γραφῆς ῥητῶς ἀναγινώσκομεν δακρύσαντα τὸν Θεάνθρωπον Κύριον.

Ὦ δάκρυα! φωτὸς καθαρώτερα ἐκεῖνα τὰ δάκρυα, καθαρίζοντα τὸν ῥύπον τῶν ἀθέσμων γελώτων τῆς ἁμαρτίας! ὦ δάκρυα δυνάμενα νὰ σβέσωσι τὸ τῶν βεβήλων ἐπιθυμιῶν ἀκάματον πῦρ, καὶ πάσας τὰς φλόγας τοῦ ᾅδου! ὦ ζωήῤῥυτα δάκρυα, τὰς ἀνίκμους καὶ σκληρὰς ἀπαλύοντα καρδίας, καὶ τοὺς ἀτέγκτους ὀφθαλμοὺς τῶν φιλοκόσμων ἀνυγαίνοντα πρὸς μετάνοιαν! ὦ πόσον, ὦ πόσον ὀλίγοι τὴν σήμερον σᾶς ἐνθυμοῦνται, καὶ πόσον ὀλίγοι παρὰ τὰς ψευδεῖς τοῦ κόσμου χαρὰς προτιμῶσι τὸ κατὰ Θεὸν ἐκεῖνο πένθος, τῆς αἰωνίου εὐφροσύνης τὸ πρόξενον! «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται».

Πῶς ἀριθμεῖται τριήμερος ἡ ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

Αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπεσχέθη, ὅτι ἀναστήσεται τριήμερος, καὶ τριήμερον εἶπεν ἐσομένην τὴν Θεόσωμον αὐτοῦ ταφήν· «Ὥσπερ ἦν ὁ Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας» (Ματθ. ιβ, 40)· καὶ πάλιν «Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον (τὸ σῶμα τὸ Θεανδρικὸν), καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν» (Ἰωάν. β, 19)· καὶ «Δεῖ (τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν) ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι» (Ματ). ις, 21. ιζ, 23. Μάρκ. θ, 31. παρβλ. Μάρκ. ι, 34 καὶ Ματθ. κζ, 63).

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν πᾶσα ἡ Ἐκκλησία προσκυνεῖ καὶ δοξάζει τὸν Κύριον ἡμῶν τριήμερον ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα.

Ἀλλὰ πῶς τριήμερος; Ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν ἐσταυρώθη μὲν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τῆς παρασκευῆς, καὶ ἐξέπνευσε τὴν ἐννάτην· κατὰ δὲ τὴν Κυριακήν, ὄρθρου βαθέος καὶ σκοτίας ἔτι οὔσης, παραγενόμεναι εἰς τὸν ζωοδόχον τάφον αἱ Μυροφόροι ἤκουσαν παρὰ τῶν ἀγγέλων, ὅτι ἠγέρθη ὁ Κύριος· καὶ ἠξιώθησαν δὲ καὶ αὐταὶ νὰ ἴδωσιν αὐτοπροσώπως αὐτὸν τὸν ἀναστάντα Σωτῆρα καὶ διδάσκαλον. Ὥστε ὁ ἀπὸ τῆς σταυρώσεως μέχρι τῆς ἀναστάσεως ἀριθμούμενος χρόνος δὲν ἀπαρτίζει τὸ τριήμερον διάστημα. Ἀλλ' ἰδοὺ πῶς οἱ θεῖοι Πατέρες ἀριθμοῦσι τὰ τρία ἡμερονύκτια.

ἐνταῦθα δὲν ἐφαρμόζεται ἀντὶ τοῦ σώζω λαμβανόμενον. Ἁπλούστερον καὶ πιθανώτερον ἡρμήνευσαν τὸ εὐλάβεια ὅ,τε θεῖος Χρυσόστομος καὶ ὁ Θεοφύλακτος καὶ ὁ Φώτιος διὰ τοῦ σέβας καὶ ὑπακοὴ πρὸς τὸν Πατέρα (Βλ. καὶ Νικοδήμ. Ἑρμην. εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ. ζ).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ ἀσυντελές, ἂς σχεδιάσωσιν ἄλλοι ὀρθότερα καὶ τελειότερα. Ὅ,τι δ' ἂν προκριθῇ καὶ ψηφισθῇ, τοῦτ', ὦ Λόγε Θεοῦ καὶ Θεέ, εἴθε καὶ νὰ συνεισφέρῃ πρὸς ἀληθινὴν ἐκπαίδευσιν τῶν λειτουργῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σου!

Ἔγραψα ἐν Πετρουπόλει.

τῷ ϡωκη, κατὰ μῆνα Ἰούνιον (α).

(α) Τὸ παρὸν Σχέδιον ἐγράφη κατ' αἴτησιν τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐφεξῆς περικοπῆς τῆς τῷ **1827** Σεπτεμβρ. έ. ἐπισταλείσης πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ ἀοιδίμου· «Ἀσχολοῦμαι δὲ καὶ εἰς τὸ Σχέδιον, τὸ ὁποῖον μὲ διωρίσατε νὰ σχεδιάσω, καὶ θέλω τὸ ἀποστείλει ἐν καιρῷ διὰ τοῦ μέσου, τὸ ὁποῖον μ' ἐδείξατε», καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ ιά, Νοεμβ. **1827**. «Ἐγὼ ἐνασχολοῦμαι πάντοτε εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον μὲ διωρίσατε· εἴθε νὰ ἀξιωθῶ νὰ σᾶς προσφέρω τι ἄξιον τῶν εὐχῶν σας»· καὶ τῆς ἀπὸ **17** Μαρτίου, **1828**. Ἀπεστάλη δ' αὐτὸ «τῇ ά. Ἰουλίου τοῦ ϡωκη», ὡς παρασεσημείωται ἐν τῷ παρ' ἡμῖν περισωθέντι προσχεδιάσματι, ἐξ οὗ ἐγένετο ἤδη ἡ ἐκτύπωσις· τὸ γὰρ ἀποσταλὲν χειρόγραφον ἀπετέθη μὲν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Γραμματείας τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίου Παιδεύσεως, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ **967** τοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ **1830**, ἀλλὰ ζητηθὲν οὐχ εὑρέθη, ὡς οὐδ' ἡ ὑπὸ τοῦ ἀριθ. **495** τοῦ αὐτοῦ ἔτους μαρτυρουμένη ἐπιστολὴ περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ κληροδοτήματος τῶν Ζωσιμάδων. Καὶ φαίνεται ὅτι ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας ὑπεξηρέθησαν καὶ ταῦτα ὑπὸ χειρὸς ἀνοσίου καὶ μοχθηρᾶς. Ἀλλ' οὐδ' ἡ σὺν αὐτῷ πεμφθεῖσα ἐπιστολὴ ἐγένετο εὑρεθῆναι, ζητηθεῖσα ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ Κυβερνήτου, ὡς ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὁ καλὸς κἀγαθὸς αὐτοῦ ἀνεψιὸς Ἀντών. Καποδίστριας ἐκ Κερκύρας, παρ' οὗ ἐκομισάμεθα τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν ἀντίγραφα, ἐν αἷς καὶ ἄλλαι μνημονεύονται μὴ περισωθεῖσαι. Ἡ δ' οὖν σὺν τῷ Σχεδίῳ πεμφθεῖσα ἴσως συνημμένη ἐκείνῳ συναπώλετο. Καὶ ταῦτα μὲν εἴρηται περὶ τούτων πρὸς γνῶσιν τῶν εὐμενῶν ἀναγνωστῶν, ἵνα μή τις δύσκολος μάτην πονήσῃ ἐπικρίνων αὐστηρῶς καὶ μετρῶν τῷ προσήκοντι τοῖς πρὸς δημοσίευσιν ἐκπεπονημένοις μέτρῳ τὰ ἐν προσχεδιάσματι μηδαμῶς ἀναθεωρηθέντι. Ταῦτα μέντοι καὶ οὕτως ἔχοντα ἐτολμήσαμεν εἰς φῶς ἐκδοῦναι δι' ἄλλα τε, καὶ μάλισθ' ὅτι πολλὴν ἡμῖν γ' ἔδοξε τὴν ὄνησιν ἐπαγγελλόμενα τοῖς περὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας εἰλικρινῶς σπουδάζουσιν. Ὅτι δὲ τὰ ἐν τῷ Σχεδίῳ διατετυπωμένα ἐπεχείρησε πραγματῶσαι ὁ ἀοίδιμος Κυβερνήτης καὶ ἔμελλε προϊόντος τοῦ χρόνου θαυμασίως καὶ κατὰ τὰς εὐχὰς καὶ ἐλπίδας τοῦ Συγγραφέως τελειῶσαι αὐτά, μαρτυρεῖ ἡ ἐν τῇ κατὰ τὴν νῆσον Πόρον Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς σύστασις τοῦ πρώτου ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησιαστικοῦ Σχολείου. Ἐν μὲν γὰρ τῷ συστατικῷ αὐτοῦ Ψηφίσματι, τῷ κατὰ τὴν γ'. Φεβρουαρίου **1838** ἐκδοθέντι, περὶ μὲν τοῦ τόπου τῆς καθιδρύσεως αὐτοῦ λέγεται «τὸ τοιοῦτον κατάστημα ἀπαιτεῖται νὰ συσταθῇ ὅπου καὶ ἱερὸς ναός, καὶ ὑπὸ τὸ ὄμμα τῆς Κυβερνήσεως» κατὰ τὰ ἀνωτέρω σελ. **161—163**, περὶ τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἀκαδημίας εἰρημένα· περὶ δὲ τῶν προ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐλευθέρωσιν τῆς Ἐκκλησίας πανηγυρίζει λαμπρῶς καὶ ἡ Ἑλλὰς τὰς ἰδιαιτέρας τῆς Ῥωσσίας ἑορτάς, καὶ δοξολογεῖ παῤῥησίᾳ τὸν ἐν ἁγίοις Ἀλέξανδρον τὸν Νευαῖον. Καὶ τὸν τούτου ὁμώνυμον καὶ ὁμότροπον θεόστεπτον Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν εὐλογεῖ καὶ τιμᾷ καὶ μνημονεύει διηνεκῶς, ὡς ὑπέρμαχον τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ Μητρός, καὶ δίκαιον προστάτην τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ ἔθνους τῶν Γραικῶν, καὶ σωτῆρα καὶ τροφέα τῶν ἤδη εἰς τὴν θεοφρούρητον αὐτοῦ ἐπικράτειαν καταφυγόντων ἐκ τῆς τυραννίας πολυαρίθμων Ἑλλήνων, κρατύνοντα εὐσεβῶς τὸν ἀρχαῖον καὶ ἀδιάλυτον σύνδεσμον τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ συγκρατοῦντα φιλανθρώπως τῶν δύο ἀδελφῶν ἐθνῶν τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, καὶ ματαιοῦντα μεγαλοφρόνως τὰς παρανόμους βουλὰς τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, διὰ τῆς ἐν Αὐτῷ κατοικούσης χάριτος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς εὐλογίας καὶ προστασίας τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ προπάτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Νευαίου. Ἀμήν.

Ταῖς αὐτοῦ ἁγίαις πρεσβείαις ὁ Θεὸς ἐλέησον καὶ σῶσον ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ὠδὴ Ζ΄. Οὐκ ἐλάτρευσαν.

Ἐξεγέρθητι Βορρᾶ, συνέρχου Νότε μου. Πνεύσατε κῆπον ἐμόν, ἐν λιγυραῖς ταῖς πνοαῖς. Ῥευσάτωσαν πίστεως πᾶσιν ἀρώματα. Καταβήτω νῦν ἀδελφιδὸς ὁ φίλος μου, καὶ τοῖς ἄνθεσι στεψάσθω.

Εἰς Παράδεισον τὸν Σόν, Ἁγία Μῆτέρ μου, ἄνθη ἐτρύγησα καὶ ψυχοτρόφους καρπούς, ὀσμῆς τε πεπλήρωμαι καὶ ζωηῤῥύτου κρουνοῦ. Καὶ νῦν ἑδραμεν εἰς τὴν ὀσμὴν τοῦ μύρου σου τοῦ Νευᾶ ποιμὴν ὁ μέγας.

Φωνῆς ἤκουσα Ἀδελφιδοῦ πρὸς θύραν μου. Ἄνοιξον Μῆτερ, φησίν, Ἀλέξανδρός σε καλεῖ. Ταχέως καὶ χαίρουσα τοῦτον εἰσήγαγον. Μύροις ἔῤῥανα. Ὦ δεῦρο, τοῖς Ἁγίοις μου, φίλε τέκνον, συνδοξάζου.

Πιστὸς ἥκει σοι προστάτης, φίλη Δέσποινα, Ἀδελφιδὸς ὁ καλὸς Ἀδελφιδοῦ σου βλαστός. Ὀσοῦν ἐξ ὀστέων σού, καὶ σὰρξ ἁγνῶν σου σαρκῶν. Δεῦτε ἅπασαι φυλαὶ τῆς γῆς συγχάρητε. Γνῶτε ἔθνη καὶ ἡττᾶσθε.

τόρισσαν τῶν Ῥώσσων Αἰκατερίναν, τὴν συντρίψασαν πολλάκις τὸ κέρας τοῦ Βαρβάρου, ἑώρταζον οἱ Ἕλληνες ἀφανῶς καὶ σιωπηλῶς, ἀποφεύγοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει μάλιστα καὶ αὐτοὺς τοὺς χαιρετισμοὺς τοὺς γινομένους συνήθως εἰς τὰς ἐνδοξοτέρας ὁμωνύμους ἑορταστρίας. Ὡσαύτως ἐτέλουν ὑποκεκρυμμένως καὶ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου τὴν ἑορτήν. Τοιαύτη ἦν ἡ τῆς φρικτῆς τυραννίας ἐνέδρα καὶ κατασκόπευσις!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μὲν γὰρ τὴν γένεσιν (τὴν γενεθλιαλογικὴν εἱμαρμένην) παρεισάγοντες, ἐκ τῶν ἤδη ὄντων ἀστέρων τὸν τοιόνδε σχηματισμὸν αἴτιον εἶναι τῶν κατὰ τὸν βίον συμπτωμάτων ἑκάστῳ τίθενται· ἐνταῦθα δὲ οὐδεὶς τῶν ὄντων ἀστέρων τὴν βασιλικὴν γέννησιν ἐσήμανεν· οὐδ' αὐτὸς τῶν συνήθων ἦν (ἀλλὰ καινὸς), κτλ. (α). Τινὲς δὲ πάλιν τῆς μὲν ἀστρολογικῆς γενεθλιαλογίας τὴν ἀσεβεστάτην πλάνην ὀρθῶς ποιοῦντες ἀπέπτυσαν· ἐδέχθησαν ὅμως τοὺς ἀστέρας ὡς μεγάλων τινῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἁπλῶς σημαντικούς· ὅθεν ὥρμησαν εἰπεῖν, ὅτι δῆθεν καὶ οἱ μάγοι, ὡς τὴν τοιαύτην τῶν ἄστρων σημασίαν ἐπιτηροῦντες, ὡς εἶδον τὴν ἀνατολὴν ἐκείνου τοῦ καινοῦ φανέντος ἀστέρος, ἐπέγνωσαν μὲν αὐτοί, ἀνεμνήσθησαν δὲ καὶ τὴν τοῦ Βαλαὰμ προφητείαν, ὅτι οὗτος ὑπῆρχεν ὁ φωτοβόλος ἄγγελος. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι περιττοί τινες φαίνονται, ἀσύστατα παρατηροῦντες καὶ ἀναπόδεικτα περὶ τῆς τοιαύτης ἀστροσημασίας· διότι καὶ χωρὶς ταύτης, ὡς εἶδον οἱ μάγοι τὸν ἀστέρα, κατενόησαν ὅτι οὗτός ἐστιν ὃν προεῖπεν ὁ Βαλαὰμ κήρυκα τοῦ τεχθησομένου βασιλέως· ὅθεν καὶ τούτου ἐπωνόμασαν τὸν ἀστέρα «εἴδομεν, λέγοντες, τὸν ἀστέρα αὐτοῦ»· Εὐκόλως δὲ τοῦτον ἐγνώρισαν, ὡς ἀστρονόμοι, καινὸν καὶ νεολαμπῆ καὶ παντάπασιν ἐξαίσιον κατιδόντες (καθὼς προείπομεν). Πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτων, καὶ τῶν ἑτέρων, τῶν εἰς τὴν μαντικὴν ἀστρολογίαν προσκειμένων ἀνδρῶν τοὺς λόγους ἀντιγράφομεν ἐφεξῆς, ἀφ' οὗ προδιαλάβωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἀστρολογίας, ὅσα συμβάλλουσι πρὸς τὸ προκείμενον.

§. ί. Ἀστρολογίαν οἱ πάλαι ὠνόμαζον τὴν Ἀστρονομίαν (β). Ταύτης δὲ μέρος καὶ ἡ θεωρία περὶ τῆς τῶν ἀστέρων ἐπισημασίας, καθ' ἣν πολλὰ φυσικὰ φαινόμενα προσημαίνονται, οἷον χειμῶνες καὶ ὄμβροι καὶ ἄλλαι τοιαῦται περὶ τὸ περιέχον μεταβολαί. Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ θεῖον ἑρμηνεύεται ῥητόν, ὅτι ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς φωστῆρας «εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιρούς». Τοῦτο δὲ καὶ Ἄρατος ἐξέφρασεν ἐν ταῖς τῶν φαινομένων Διοσημείαις εἰπών

Αὐτὸς γὰρ τάδε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν,
Ἄστρα διακρίνας· ἐσκέψατο δ' εἰς ἑνιαυτὸν
Ἀστέρας, οἵκε μάλιστα τετυγμένα σημαίνοιεν (γ).

(α) Μ. Βασιλ. ὁμιλ. εἰς τὴν Χριστ. γέν. σελ. 592. πρβλ. καὶ Χρυσόστ. εἰς Ματθ. Ὁμιλ. ς. σελ. 84. Τόμ. ζ. Ἐκδ. Venet.

(β) Θεόφρ. περὶ σημ. Λαέρτ. γ. 19. ς. 6. 8. κτλ.—(γ) Ἀράτ. Φαιν. στίχ. 10. βλ. καὶ Πλούτ. Ἀρέσκ. φιλ. γ, 7. Ἀριστ. Μετεωρ. α, 7. κτλ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

φύσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν πώρωσιν τῶν ἀθλίων Ἰουδαίων, εἰς ποίαν κατήντησαν ἐγκατάλειψιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀνεβόησεν « Ἠλί, Ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί, τοῦτ' ἔστι Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί μὲ ἐγκατέλιπες » ; (α) (Ματθ. κζ', 46. Μάρκ. ιέ, 34). Ε) Εἶπε «διψῶ» (Ἰωάν. ιθ 28), διψῶν δηλονότι τὴν σωτηρίαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἐγγίζουσαν αὐτῶν ἀπολύτρωσιν ἀπὸ τῆς καταδυναστείας τοῦ Διαβόλου· διότι καὶ αὕτη τοῦ Σωτῆρος ἡ δίψα εἰκόνιζε τὴν ἄπειρον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς θείας αὐτοῦ οἰκονομίας· καθὼς καὶ ἄλλοτε, ὁπότε παρεκάλουν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες « Ῥαββί, φάγε», αὐτὸς ἀπεκρίθη «ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με» (Ἰωάνν. δ. 31, 34).ς') Ἀνέκραξε «Τετέλεσται» (Ἰωάν. ιθ. 30), τοῦτ' ἔστιν, ἐτελείωσε τὸ μέγα τῆς Οἰκονομίας μυστήριον, ἐπληρώθησαν αἱ θεῖαι ἐπαγγελίαι, τὰ τοῦ Νόμου, οἱ τύποι, αἱ προφητεῖαι, τὰ «πάντα ἤδη τετέλεσται» (Ἰωάν. ιθ'. 28). Ζ') καὶ τελευταῖον, «φωνήσας μεγάλῃ φωνῇ εἶπε, Πάτερ εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσε» (Λουκ. κγ, 46).

Ὦ πιστὲ χριστιανέ, ἰδοὺ τὸ θεῖον παράδειγμα τῆς χριστιανικῆς σου

θεοδωρῆς (τῷ 1839), διὰ πολλῶν ἀκαταμαχήτων καὶ τῆς ἐμβριθείας αὐτοῦ ἰσοταλάντων ἐπιχειρημάτων ἐξελέγχων τὸ σοφισματῶδες καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἀρετάς, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι οὐκ ἀπαξιώσει τοῖς λοιποῖς κοινωφελέσιν αὐτοῦ συγγράμμασι προσθεῖναι καὶ τοῦτο, οὐχ οὕτω διὰ τὴν τοῦ ἐπικρινομένου ἀξίαν, ὅσον διὰ τὴν τοῦ ἐπικρίνοντος χαριτόστεπτον περίνοιαν. Σημ. Ἐκδ].

(α) Διπλῶς ἔγραψαν τοῦτον τὸν λόγον τοῦ Σωτῆρος οἱ θεῖοι Εὐαγγελισταί, πρῶτον Ἑβραϊστὶ «Ἠλὶ Ἠλὶ κτλ. καὶ ἔπειτα μεθηρμήνευσαν καὶ Ἑλληνιστὶ «Θεέ μου Θεέ μου κτλ. Τούτου δὲ τὴν αἰτίαν ἄλλην ἄλλοι τῶν θείων Πατέρων ἀπέδωκαν, μίαν δὲ πιθανωτάτην λέγουσι καὶ τὴν ἑφεξῆς. Τὸ «Ἠλὶ Ἠλὶ» εἶπεν ὁ Κύριος ἐκ τῆς θείας Γραφῆς (Ψαλμ. κα'). Οἱ δὲ τότε χυδαῖοι Ἑβραῖοι δὲν ἐγνώριζον τὴν παλαιὰν Ἑβραϊκὴν ἢ Συροχαλδαϊκὴν γλῶσσαν, εἰς ἣν ὑπάρχει γεγραμμένη ἡ παλαιὰ Γραφή. Ἀκούοντες λοιπὸν τὸ Ἠλὶ Ἠλὶ ἐνόμισαν ὅτι Ἠλίαν τὸν προφήτην ἐκάλεσεν ὁ Κύριος, ὅθεν ἔλεγον «ἄφες, ἰδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν» (Ματθ. κζ, 49). Ταύτην λοιπὸν τὴν ἀπάτην τῶν Ἰουδαίων ἱστοροῦντες οἱ Εὐαγγελισταί, προσέθηκαν καὶ τὴν ῥῆσιν ἑβραϊστί, δεικνύοντες ὅτι ὁ παραλογισμὸς οὗτος προῆλθεν ἐκ τῆς ὁμοιοφωνίας τοῦ Ἠλὶ πρὸς τὸ Ἠλίας. Διότι ἂν μόνον ἔγραφον τὸ Ἑλληνικὸν «Θεέ μου Θεέ μου», δὲν ἐφαίνετο ἐκ τούτου, πόθεν κινηθέντες οἱ Ἑβραῖοι ἔλεγον, ὅτι «Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος», καὶ ἑπομένως ὁ λόγος ἀπέβαινεν ἀσαφὴς καὶ σκοτεινός.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ ζωοποιοῦ θανάτου ὁμοίωμα φέροντι βαπτίσματι ἡγίασεν ὁ Χριστὸς τὴν Ἐκκλησίαν, « καθαρίσας αὐτὴν τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι» (τῷ τῆς ἐπικλήσεως, τῆς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, κτλ. Θεοδώρητ.) «ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος» (Ἐφεσ. ε, 26, 27). Τὸ δ' αὐτὸ προσηγόρευσεν ὁ Παῦλος καὶ «λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, καὶ ἀναχαινώσεως πνεύματος ἁγίου» (Τίτ. γ, 5) κατὰ τὸ «ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος» κτλ. (Ἰωάν. γ, 5). Οὕτω καὶ Φίλιππος τὸν εὐνοῦχον ἐβάπτισε· «κατέβησαν γάρ, φησίν, εἰς τὸ ὕδωρ,—καὶ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος» (Πράξ. η, 38. πρβλ. Ματθ. γ, 16. Μάρκ. α, 10)· τοιοῦτο καὶ τὸ τοῦ κορυφαίου Πέτρου, « Ὃ (ὕδατι) τοῦ κατακλυσμοῦ ἀντίτυπον ἡμᾶς σώζει βάπτισμα—δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α. Πέτρ. γ, 21). Ἄλλα χωρία τῆς καινῆς Διαθήκης, ὡς γνωστά, παραλείπομεν, ἐν οἷς οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐννοῆσαι τὸ βάπτισμα, εἰμὴ διὰ καταδύσεως εἰς τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων ἱερουργούμενον (α). Γνωστὰ δὲ καὶ τὰ τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων (μς καὶ ν) καὶ Διαταγῶν, τῶν ὑπὸ τοῦ θεσπεσίου καὶ ἰσαποστόλου Κλήμεντος τοῦ Ῥώμης ἐκδεδομένων, καὶ παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἀνωμολογημένων (β), καὶ τὰ τοῦ θεοφάντορος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου (Ἐκκλ. ἱεράρχ.) καὶ τοῦ συγχρόνου τούτοις Ἑρμᾶ τοῦ Ποιμένος· «Νεκροί, φησί, κατέβησαν [εἰς τὸ ὕδωρ], ζῶντες δὲ ἀνέβησαν» (γ). Ἐφεξῆς δὲ τῶν ἀποστολικῶν τούτων ἀνδρῶν καὶ ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς Ἰουστῖνος, καὶ Εἰρηναῖος, καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς (δ), καὶ πᾶς ὁ τῶν θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων ἱερώ-

---

του **Κυρίου**». Ὅθεν καὶ ὁ ἱερὸς Θεοδώρητος (Αἱρετ. μυθ. δ, 3) «τὸν ἀνέκαθεν (λέγει) παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων παραδοθέντα θεσμὸν» (τῆς τριττῆς ἐν τῷ βαπτίσματι καταδύσεως)· καὶ πάλιν ὁ Μ. Βασίλειος μίαν (καὶ κρατίστην) τῶν τὴν αὐτὴν τῷ Εὐαγγελίῳ ἰσχὺν ἐχουσῶν μυστικῶν παραδόσεων καὶ τὸ τρὶς βαπτίζεσθαι συναριθμεῖ (Καν. α).

(α) Τοῦτο καὶ τῶν ἐπισημοτέρων ἑτεροδόξων ἄλλοι τε καὶ αὐτὸς ὁ πολὺς τὴν σοφίαν Γρότιος ὁμολογεῖ. Mersatione autem non perfusione agi solitum hunc ritum indicat et vocis proprietas, et loca ad eum ritum delecta. Joh. 3, 23. Act. 8 38, et allusiones multae Apostolorum quae ad adspersionem referri non possunt. Rom. 6, 3, 4. Colos. 2, 12. Grot. Annot. ad Matth. III. 6.

(β) Ἴδε Σημ. εἰς τὸν ΠΕ. Ἀποστολ. Κανόν. ἐν Πηδαλίῳ σελ. 65. — (γ) Βλ. Cotelier. PP. Apostol. T. 1. p. 118. πρβλ. Κλήμ. Στρωμ. Β. σελ 277.

(δ) Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου χρόνους ἀνατολικὴ λεγομένη Διδα-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐξέλεγξαν ἔκπαλαι καὶ αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν οἱ φρονιμώτεροι, καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες καὶ τῶν διὰ τῆς μαγείας πολλάκις ἐνεργούντων πονηρῶν δαιμόνων τὴν πλάνην ἐστηλίτευσαν· ταύτην δὲ καὶ αὐτῶν τινες τῶν εἰδωλολατρῶν ὡμολόγησαν, ὡς λέγομεν ἐφεξῆς. Καὶ τῷ ὄντι δαίμονες ἀλάστορες καὶ κακοεργοί, καὶ τοῦτ' αὐτὸ «πλάνη, πνεύματα καὶ πονηρίας» (α), ἀξίους τῆς ἑαυτῶν ἀνθρωποκτόνου κακίας εὑρίσκοντες ὑπουργούς δυσσεβεῖς καὶ μοχθηράς τινας ψυχὰς καὶ διαθέσεις, ποικίλα δι' αὐτῶν ἐνήργουν «τέρατα ψεύδους», ὁποῖα τὰ γινόμενα κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ (β), καὶ τὰς ἐντέχνους αὐτῶν γοητείας διευθύνοντες ἐφήδρευον βραβευταὶ τῆς πλάνης καὶ συνεργοί, καὶ τὰς ἐμπαθεῖς τῶν προσιόντων φαντασίας ἐξῆπτον, καὶ τὰς φρένας ἐτάραττον, φάσματα παντοδαπὰ παριστῶντες, καὶ διὰ παντοίων μαγγανειῶν καὶ μεθοδευμάτων παρέσυρον τοὺς ἀθλίους καὶ ἀνοήτους ἐκτραχηλίζοντες εἰς ἀπώλειαν. Πλὴν ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων ἄλλης πραγματείας· τὸ δὲ μάγος διὰ τὰς γοητικὰς ἀπάτας καὶ κακοτεχνίας ἐξέπεσεν (ὡς προείπομεν) εἰς τοῦ γόητος τὴν σημασίαν «Μάγοι· πλάνοι» ἡρμήνευσαν ὁ Ὠριγένης (γ)· ὡσαύτως καὶ Ἡσύχιος «Μάγον· τὸν ἀπατεῶνα, φαρμακευτήν»· καὶ ὁ Ἀμμώνιος «Μάγον φαρμακὸν». Τοιοῦτοι δαιμονόληπτοι καὶ λίαν ἀρχαῖοι γόητες ὑπῆρξαν Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς Αἰγύπτιοι Μάγοι, οἵτινες διὰ τερατοποιΐας τῷ Φαραὼ συμμαχοῦντες (δ) ἀνθίσταντο πρὸς τὴν θείαν τοῦ Μωσέως ἀποσο-

---

ἐτῶν ἡ περίφημος κόρη ἡ Νορμανδὸς (mademoiselle de Normand), πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπήρχοντο πολλοὶ καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι μαντευόμενοι· ἐπεσκέφθη δὲ ταύτην (ὡς λέγεται) καὶ ὁ μέγας Ναπολέων! Ἐπώλει δὲ τοὺς χρησμοὺς ἡ ἀργυροκάπηλος αὕτη Πυθωνὶς ἀναλόγως πρὸς ἣν ἐλάμβανε ποσότητα χρημάτων, ἂν πολλά, μακροὺς καὶ ἀκριβεῖς· ἂν ὀλίγα, συντόμους. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν εὑρίσκονται γυναῖκες προμαντεύουσαι τὰς τύχας ἐκ τῆς παλάμης τῶν μαντευομένων καὶ κατ' ἄλλους τρόπους πολλούς. Τοιαύτη τις παλαμόμαντις ἱστορεῖται πέρυσιν ἐμβαλοῦσα διαμάχην εἰς ὅλον πλήρωμα ναυτικόν (Βλ. Revue Britanique 1837. N. 17, καὶ 20). Μετὰ τοσοῦτον λαμπρὸν τοσούτων καὶ τοιούτων μωριῶν διακεκηρυγμένων ἔλεγχον εὑρίσκονται πάλιν ὅμως Εὐρωπαῖοί τινες σοφοὶ καταγελῶντες τοὺς Ἕλληνας μόνους ὡς δεισιδαίμονας, διότι εὑρίσκονται πούποτε καὶ τῆς Ἑλλάδος τοιαῦται μωρίαι, καί τοι πολὺ παρὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς ὀλιγώτεραι καὶ ἁπλούστεραι καὶ ἀσυγκρίτως μικρότεραι.

(α) Α. Τιμ. δ, 1. Ἐφεσ. ς, 13. — (β) Β. Θεσσ. 6. 9.

(γ) Ὠριγ. Λεξ. σελ. 223. ed. Martea. — (δ) Ἐξόδ. ζ. 11,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἀπὸ ζημίαν τὰ γνωρίζομεν σ ω σ τ ά».— Καταλαμβάνεις ; ἀττικίζει ὁ μελῳδός, ὡς ὁ Σκύθης Τόξαρις εἰς τὰς παλαιὰς Ἀθήνας· καὶ τὸ μὲν «Μ ό ν'» ἐσκύθισε, τὸ δὲ «ἀπὸ ζημίαν σωστά» καθαρὸν ἀττικόν· ὡς ἄν εἴποις, σ ῶ α ζ η μ ί α ς, τοῦτ'ἔστιν ἀκέραια καὶ ἀβλαβῆ ! καὶ διὰ τοιούτους ἄρα μελῳδικοὺς ἀττικισμοὺς ἐρρέθη τὸ παροιμιῶδες ἐκεῖνο, «Νυκτικόραξ ᾄδει θανατηφόρον» !

Εἰς τὸ ἐφεξῆς τετράστιχον ἀνορθοῖ τὸν λάρυγγα μεγαληγορῶν ὁ μελίγηρυς στιχουργὸς καὶ στομφάζει τὸ β ο ρ ὰ προσκολλῶν πρὸς τὸ σ κ λ η ρ ά ! Καὶ ἂν ἴσως ἡ βορὰ γίνῃ μ α λ α κ ή, περὶ τούτου δὲν φροντίζει ; πλὴν ἀλλ' ἴσως τὸ σκληρὰ σημαίνει τὸ ὠμὴ καὶ ἀμαγείρευτος ! Ἔπειτα ;— «Κ'ἡ ἀ γ ά π η Σ'ΑΣ μακρύνει τὰ τοῦ δρόμου φοβερά.»— Ποίου δρόμου, Σάσα, ποῖα φοβερά ; Εἰς τ ὴ ν κ α ρ δ ί α ν τοῦ ποιμένος ἐξασφαλίζεις τὰ νεογνά σου, καὶ πάλιν μένει δρόμος ; καὶ δρόμας ἔχων φοβερά ; Ὦ μοχθηρὲ τοῦ καλοῦ ποιμένος ζωγράφε, καὶ παμμόχθηρε τῶν θείων ἐννοιῶν κιβδηλευτά ! τί τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα τολμᾷς ; ποῦ τῶν εὐαγγελικῶν λογίων εὗρες τὸν ποιμένα τὸν καλὸν οὐ μόνον (ὡς εἶπας) εἰς τ ὰ ς ἀ γ κ ά λ α ς ὁδηγοῦντα καὶ τηροῦντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τ ὴ ν κ α ρ δ ί α ν τὰ πρόβατα δεχόμενον ; Ἄλλοτε δυσηρεστοῦντο καὶ ἠγανάκτουν οἱ ὀρθόδοξοι ἀκούοντες ξένας τινὰς εὐχὰς ἀναπεμπομένας ε ἰ ς τ ὴ ν κ α ρ δ ί α ν τ ο ῦ Ἰ η σ ο ῦ. Ἀλλ' ἔμελλον ἀκούσειν, ὡς φαίνεται, καὶ χειρότερα· καὶ πρόβατα σηκαζόμενα, ὡς ἄν εἰς ἔπαυλιν, εἰς τ ὴ ν κ α ρ δ ί α ν τ ο ῦ Ἰ η σ ο ῦ. Καὶ μετὰ ταῦτα τί ἆρα γενήσονται, καὶ ἕως πότε κατοικήσουσιν εἰς τ ὴ ν κ α ρ δ ί α ν τοῦ ποιμένος τὰ ἀρνία τὰ μικρά ;— «Στὸ μανδρί Σ'ὡς (ἀντὶ ἕ ω ς) νὰ τὰ κλείσῃς!» ἤγουν ἕως οὗ μετατοπισθέντ'ἀπὸ τῆς καρδίας κλεισθῶσιν εἰς ἄλλον τόπον, εὐδαιμονέστερον δηλονότι αὐτῆς τῆς τοῦ Σωτῆρος καρδίας, καὶ ἀσφαλέστερον, «Σ τ ὸ μ α ν δ ρ ί!». Καὶ ἐκεῖ λοιπὸν τὰ πρόβατα κ λ ε ι σ τ ὰ καὶ σφαλιστὰ μέλλουσι ν ὰ χ α ρ ῶ σ ι (τοῦτ'ἔστιν ἀπολαύσωσι) β ρ ύ σ ε ι ς π α ν τ ο τ ε ι ν ὰ ς καὶ πολλὰς ἀντὶ μιᾶς, τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς ! καὶ προσέτι «τ ὰ ς τ ο ῦ ἔ α ρ ο ς β ο σ κ ά ς»! διότι πλάττει (καθὼς φαίνεται) καὶ ὥρας εἰς τὸν παράδεισον ὁ μελῳδὸς καὶ καιροὺς ἐνιαυτοῦ, ὅθεν καὶ βοσκάδιον ἔαρ εἰσάγει διάδοχον τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦ θέρους πρόδρομον ! Οὗτως ὁ λῆρος οὗτος καὶ βλάσφημος ψυδαιοδὸς ἐκτραχηλίζετ' ἐξ ἀτοπίας εἰς ἀτοπίαν, φορτικώτατα κυβιστῶν ἀπ'ἀρχῆς μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ ληρῳδήματος

Ἀλλ' ὦ ἄνθρωπε, ὅστις ἂν ἦς, τί μολύνεις διαφθείρων καὶ τὴν γλῶσ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὰς αὐτοῦ καὶ συναγωνιστὴς Γεώργιος ὁ Σχολάριος, ἐπικήδειον μονῳδίαν ἐπιγράψας· οὗτος διέσωσε καὶ τοὺς ἐσχάτους λόγους τοῦ ἱεροῦ Μάρκου, ἢ (καθὼς ἐπιγράφονται) τὰς ἐπιτελευτους ὁμιλίας, ἃς εἶπε πρὸς αὐτὸν τὸν Γεννάδιον (παρούσης καὶ τῆς ὀρθοδόξου Συνάξεως), ἀποστολικῶς ἐνώπιον τοῦ ζῶντος Θεοῦ παραγγέλλας, ἵνα τὴν καλὴν ὁμολογίαν διατηρῶσι καὶ τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας ἄσπιλα καὶ ἄχραντα ἀπὸ τῆς λεγομένης ἑνώσεως διακρα-

---

κα ἐν τούτοις ὁρίζεται, καὶ οὐχ ἡ τῇ 23 Ἀπριλίου τοῦ 1442 (Φραντ. Β, ιή. σελ. 43) ὑπὸ τοῦ Δημητρίου, ἔχοντος μέρος ἱκανὸν Τούρκων, γενμένη, δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς. 4) Ὅτι τῷ 1440 ὑπέστρεψαν ἐκ τῆς Ἰταλίας οἱ μετὰ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου περὶ τῆς ἑνώσεως ἐμματαΐσαντες· εἶτα δ' οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὑρισκόμενοι Ἀρχιερεῖς, Ἡγούμενοι καὶ Πνευματικοὶ (βλ. καὶ ὄπισθ. σελ. 553) ἀπολογούμενοι τῷ Βασιλεῖ διότι τὰ ἐν Φλωρεντίᾳ κακουργηθέντα ἀπηναίνοντο οὐδὲ μεσότητά τινα εὕρισκον, δεύτερον τοῦ πρὸς συζητήσεις καὶ φιλονεικίας ἀδυνάτου αὐτῶν λόγον προβάλλονται τὴν τοῦ Μάρκου ἀποδημίαν, «Ὅτι οὐδὲ ἐπ' ἀδείας, λέγοντες, ἔχομεν τοῦτο ποιῆσαι ἡμεῖς μόνοι, τῶν ἄλλων τῶν ἡμετέρων ἀπόντων ἐκ τῆς συζητήσεως ταύτης, ἦγουν τῶν τῆς ἐπαρχίας Ἀρχιερέων καὶ Ἱερομονάχων, καὶ μάλιστα τοῦ Ἐφέσου, ὃς καὶ πρόμαχος ἦν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν δόξης ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ στόμα πάντων ἡμῶν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀγωνιζόμενος» (Βλ. Τόμ. Καταλλ. σελ. 425, 426, ἔνθα καὶ πρὸς Συνόδου συγκάλεσιν τὸν βασιλέα παρακαλοῦσι). Ἀπεδήμει δὲ τότε πάντως ὁ Μάρκος εἰς Ἔφεσον, ὅπου «Ἐπεμελήθη, ὡς φησιν ὁ Γεννάδιος (σελ. 82), τῆς ποίμνης ἐν καιροῖς πλείστην δυσχέρειαν ἔχουσι», καὶ τὴν Ἐγκύκλιον ἔγραψε «Τοῖς ἁπανταχοῦ κτλ. κατὰ τῶν τὴν σχισματικὴν ἕνωσιν θεραπευόντων. «Ἐκεῖθεν δ' ἐπανελθὼν (ὁ αὐτός φησιν ἐφεξῆς) τῆς ἱερᾶς ἡσυχίας πάλιν ἀντείχετο, πολλὰς μὲν ἐκ τῶν δαιμόνων διενοχλήσεις, πλείους δ' ἐξ ἀνθρώπων τὰς ἐπιβουλὰς ὑποστάς, καὶ πάντα διακαρτερήσας ἐπὶ τοῖς καλοῖς παραδείγμασι τῶν ἱερῶν ἐκείνων πατέρων». 2) Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐγράφη καὶ ὁ ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευόμενος κανὼν ἐπὶ τῷ λοιμῷ τῷ κατὰ τὸ 1446 γενομένῳ, ὡς ἐφεξῆς ὁ ἀοίδιμος ἀποδείκνυσι. 3) Ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Γενναδίου τοῖς ἀνωτέρω ἐπαγόμενα «Καὶ πλείω δ' ἂν ὑπέστη δεινά, εἰ μὴ τοῦ Βασιλέως ἡ φιλανθρωπία τοῦτον ἐρρύσατο, ὃς ὑπὲρ (γρ. εἴπερ) τις τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ σοφίαν εἶχε θαυμάσας», ὑποφαίνεται, ὅτι μετὰ τὸν τοῦ Ἰωάννου θάνατον ἡ ἐπικήδειος ἐξεφωνήθη μονῳδία. Ἐκείνης ἄρα τῆς πολιορκίας τὰ κακὰ προμαντεύεται καὶ ὁ Γεννάδιος ἐν τῇ Μονῳδίᾳ, ἃ καὶ Φραντζῆς (ἴσως οὐ μόνος) προεῖπεν εὐθὺς μετὰ τὸν τοῦ Ἀμουράτου θάνατον, τὸν τῷ Φεβρουαρίῳ τοῦ 1851 γενόμενον (Γ, α, σελ. 47)· καὶ ὁ τοῦ Μάρκου θάνατος τῷ 1451 πιθανώτατα γέγονεν· οὐ φέρεται δ' ἐν τῇ πρὸς τοὺς Βοημοὺς Ἐγκυκλίῳ (βλ. ὄπισθ. σελ. 551) ἡ ὑπογραφὴ αὐτοῦ, ἐκ νόσου ἴσως τῇ Συνόδῳ μὴ παραγενομένου.

Ἓν δὲ φαίνεται πως πρὸς τοῦτ' ἀντιξοοῦν, ἡ (σελ. 66) Ἀπολογία ἢ μᾶλλον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ACADEMY OF ATHENS

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ειαν· οὕτω πάλιν τροφὴ μοχθηρὰ ἀποβαίνει ἐπιβλαβὴς εἰς τοὺς μαθητάς, ὧν τὰ σώματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνονται ἀκροσφαλῆ διὰ τῶν συνεχῶν κόπων τοῦ νοῦ. Ὅθεν

4) Ὄψα ἡ φαγία τὰ πάντα (μετὰ τοῦ ζωμοῦ) τρία εἶναι ἱκανώτατα διὰ τὸ μεσημέριον· εἰς δὲ τὸν δεῖπνον δύω, καὶ ἄλλοτε ἓν μόνον καὶ ταψιλές, καὶ ὀλίγα ὀπωρικά· κατὰ δὲ τὰς ἐπισημοτέρας ἑορτὰς γίνεται καί τι γλύκισμα ἢ ζυμαρικὸν πρὸς παραμυθίαν.

5) Ποτὸν ὕδωρ καθαρόν. Οἴνου δὲ χρῆσις καὶ ἄλλων ἰσχυρῶν ποτῶν, καὶ καφφέ, καὶ νικοτιανῆς, ἔστω παντάπασιν ἀπηγορευμένη.

6) Ἀπηγορευμένον ἔστω καὶ τὸ πρόγευμα, ἵνα συνεθίζωνται οἱ τρόφιμοι νὰ μένωσι νήστεις τὸ πρωΐ διὰ τὴν θείαν λειτουργίαν.

7) Οὐδεὶς τῶν μαθητῶν δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ φέρῃ ἔξωθέν ποθεν εἰς τὸ οἴκημα ἢ ποτόν τι τῶν ἀπηγορευμένων, ἢ φαγίον ἐκτὸς τῶν ἐπὶ τῆς κοινῆς τραπέζης κατὰ τὰς διατεταγμένας ὥρας παρατιθεμένων.

8) Εἰς οὐδενὸς μαθητοῦ οἴκημα δὲν συγχωρεῖται ἡ εἰσαγωγὴ πινακίου ἐκ τοῦ κοινοῦ φαγίου, ἵνα αὐτὸς τρώγῃ κατὰ μέρος καὶ μακρὰν τῆς κοινῆς τραπέζης. Οἱ δὲ ἀσθενεῖς τρέφονται ἐν τῷ νοσοκομείῳ.

9) Τὰ ἐπιτραπέζια ὀθόνια νὰ ἀλλάσσωνται δὶς τῆς ἑβδομάδος, ἵνα διατηρῆται ἡ προσήκουσα καθαριότης, ἥτις πρέπει νὰ ἐπικρατῇ καὶ εἰς ὅλα τὰ τῆς τραπέζης σκεύη. Καὶ εἰς τὰ τοῦ μαγειρείου, ὅπου θέλει ἐμβαίνειν ἐνίοτε καὶ ὁ Οἰκονόμος πρὸς παρατήρησιν τῆς εὐταξίας, ἐνθυμούμενος εἰς πόσας καταχρήσεις περιπίπτουσι πολλάκις ἐξ ἀμελείας οἱ ὑπηρέται. Εἷς εἶναι ὁ ἀληθινὸς δοῦλος τῆς οἰκίας, ὁ δεσπότης αὐτῆς.

10) Εἰς τὴν τράπεζαν νὰ συγκάθηται μετὰ τῶν τροφίμων καὶ ὁ Οἰκονόμος ἐξ ἅπαντος, ἵνα ἐπικρατῇ εὐταξία. Καὶ ὁ Πνευματικὸς δέ, ὅταν εὐκαιρῇ, καθὼς εἴπομεν διαλαμβάνοντες τὰ περὶ αὐτοῦ.

11) Νὰ ἐφίσταται ὡσαύτως καὶ ὁ Εὐταξίας, ἐπιτηρῶν ἂν καὶ διὰ τί λείπει τις τῶν τροφίμων, οὗτινος τὴν ἀπουσίαν χρεωστεῖ καὶ νὰ μηνύῃ εἰς τὸν Πνευματικόν. Ταῦτα καὶ περὶ τροφῆς.

Ἱματισμός.

ιγ) Περὶ δὲ τοῦ ἱματισμοῦ τῶν τροφίμων φανερόν, ὅτι πρέπει νὰ ἦναι σεμνὸς καὶ ἁπλοῦς καὶ καθάριος, συμβάλλων οὐ μόνον εἰς εὐκοσμίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑγείαν αὐτῶν. Ἔστω προσέτι πάντων εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἱματισμός, δηλονότι ὁμοειδὴ καὶ ὁμοιόμορφα τῆς αὐτῆς ὕλης καὶ τοῦ αὐτοῦ χρώματος τά τε ἄλλα φορέματα, καὶ μάλιστα τὸ ἐπανω-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μὸν καὶ σεβάσμιον. Μάγους ἐκάλουν οἱ Πέρσαι τοὺς παρ' αὐτοῖς σοφούς, καὶ μάλιστα τοὺς περὶ τὴν ἐθνικὴν θεοσοφίαν ἱερουργοὺς καὶ θεολόγους, ἄνδρας φιλοσοφίᾳ συζῶντας καὶ περὶ τὴν γνῶσιν τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀσχολουμένους, εἴς τε τὴν ἀστρολογίαν ἐμπείρους λογιζομένους, καὶ τῶν μελλόντων προγνωστικούς. Ἐγίνωσκον πρὸς τούτοις καὶ τὰς λεγομένας τῶν λίθων δυνάμεις, καὶ φύσεις βοτανῶν, καὶ ἄλλα τῆς φυσιολογίας πολλά, καὶ τὴν τέχνην τὴν ἰατρικήν. Ὑπῆρχον δὲ καὶ τῶν θείων νόμων ἐξηγηταί, θεσμοθετικοί τινες καὶ αὐτοὶ πολλάκις γινόμενοι περὶ τὴν περσικὴν θεολατρείαν καὶ τὰ ὅσια καὶ δίκαια τῆς πολιτείας. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Πλάτων ὥρισε τὴν μαγείαν (αὐτὴν δηλαδὴ τῶν Μάγων τὴν ἐπιστήμην) ἐξαιρέτως «περσικὴν θεῶν θεραπείαν» (α). Διὰ ταῦτα καὶ θεοφιλεῖς οἱ Μάγοι ἐνομίζοντο (β), καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Περσῶν ἐτιμῶντο, καὶ μετ' αὐτῶν συνῆσαν, ὡς φίλοι καὶ σύμβουλοι, καὶ κατὰ τὰς στρατείας παρηκολούθουν (γ). Οὕτως ὁ Ξενοφῶν ἱστόρησε περὶ τοῦ Κύρου, ὅτι στρατεύων κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, ἐπειδὴ νικήσας ἔλαβε λείαν πολλήν, «τοὺς μάγους καλέσας, τὰ τοῖς θεοῖς νομιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀγαθοῖς ἐξαιρεῖσθαι ἐκέλευε»· καὶ πάλιν, «ἅπερ οἱ μάγοι ἔφασαν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν, τοῖς μάγοις ἐκέλευσεν ἀποδοῦναι» (δ). Προστίθησι δὲ καὶ ὅτι πρῶτος αὐτὸς ὁ Κῦρος κατέστησε τοὺς Μάγους οἷον ἱεροφάντας καὶ διδασκάλους τῶν Περσῶν βασιλέων εἰς τὴν θεολατρείαν· «Καὶ τότε (λέγει) πρῶτον κατεστάθησαν οἱ Μάγοι· ὕμνει τε ἀεὶ (ὁ Κῦρος) ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς θεούς, καὶ ἔθυεν ἀν' ἑκάστην ἡμέραν, οἷς οἱ Μάγοι θεοῖς εἵποιεν. Οὕτω δὴ τὰ τότε κατασταθέντα ἔτι καὶ νῦν διαμέ-

---

(α) Πλάτ. Ἀλκιβ. α. σελ. 42. Bip. Συνῳδὰ τούτοις φησὶ καὶ Δίων ὁ Χρυσόστομος «Οὓς Πέρσαι Μάγους ἐκάλεσαν, ἐπισταμένους θεραπεύειν τὸ δαιμόνιον, οὐχ' ὡς Ἕλληνες ἀγνοίᾳ τοῦ ὀνόματος οὕτως ὀνομάζουσιν αὐτοὺς γόητας» (Λόγ. λς. §. 13)· καὶ «Πέρσαι μέν, οἶμαι, τοὺς καλουμένους παρ' αὐτοῖς Μάγους, ὅτι τῆς φύσεως ἦσαν ἔμπειροι καὶ τοὺς θεοὺς ἤδεσαν ὡς δεῖ θραπεύειν» (Λόγ. μθ. §. 3).

(β) Ὅθεν καθ' Ἡρόδοτον (Α. 132) «Ἄνευ μάγων οὐκ ἔστι νόμος αὐτοῖς (τοῖς Πέρσαις) θυσίας ποιέεσθαι»

(γ) Βλ. Balt. Moelbis Adsert. philolog. ἑπτὰς ex Hist. Magorum. Lipsiae, 1671. Beiche Dissert de Magis ex oriente stella duce Betlêheum profectis. Halae, 1704. Schleusn. Lexic. N. Test. λ. Μάγος. — (δ) Ξενοφ. Κύρου Παιδ. Δ, ε, 14. 51. ς, 11.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Γ΄. Ὡς ἄϋλος λοιπὸν εἶναι πνεῦμα καθαρώτατον (α), νοῦς ἄπειρος, καὶ ἀκολούθως πάνσοφος, πανάγαθος, παντοδύναμος, παντελεύθερος, δικαιότατος, καὶ συντόμως τελειότατον καὶ μακαριώτατον Ὄν, καὶ παντοκράτωρ Δεσπότης (β).

§. γ΄. Ὁ μέγας οὗτος Θεὸς ἔκτισε τὸν κόσμον καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἐκ τοῦ μηδενός, ὄχι διά τινα χρείαν, ἀλλ' ἁπλῶς διὰ νὰ τὰ κάμῃ μέτοχα τῆς ἰδίας του ἀγαθότητος.

Σημ. Α΄. Ὁ θεὸς εἶναι ἀπειροτέλειος (§. β΄. γ΄.), δὲν εἶχε λοιπὸν οὐδεμίαν χρείαν τῶν κτισμάτων· ἔκτισε δὲ ταῦτα διὰ νὰ τὰ κάμῃ μέτοχα τῆς ἰδίας του ἀγαθότητος, ὡς πανάγαθος, μεταδοὺς εἰς αὐτὰ ἰδιότητας, αἵτινες εἶναι εἰκόνες τῶν ἀπείρων αὐτοῦ τελειοτήτων. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἔκτισεν ἐκ τοῦ μηδενός, δὲν ὑπῆρχε τίποτε λοιπὸν πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, πλὴν μόνος ὁ αἰώνιος δημιουργός του· ὥστε ἐπλανήθησαν ὅσοι εἶπον, ὅτι ὁ κόσμος ἐκτίσθη ἀπὸ ὕλην αἰώνιον.

Σημ. Β΄. Εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου δύω τινὰ πρέπει νὰ σημειώσωμεν· ά). Ὅτι ὁ κτίσας Θεὸς τὰ πάντα τὰ συνέδεσε πρὸς ἄλληλα μὲ δεσμὸν ἄῤῥητον, διὰ νὰ χρησιμεύῃ τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ν' ἀποτελῶσιν ὁμοῦ τὴν ἁρμονίαν τοῦ Παντός, ἐκ τοῦ ὁποίου φαίνεται ἐξαιρέτως ἡ θεία σοφία. β΄). Ὅτι οὐδὲν κτίσμα δὲν ἐδημιουργήθη κακὸν καθ' αὑτό, ἢ χρῆσιν ἔχον αἰσχρὰν καθ' αὑτήν. Ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς εἶναι ὅλα λίαν καλά (γ). Ἡ προαίρεσις ὅμως τοῦ ἀνθρώπου ἐμπορεῖ νὰ μεταχειρισθῇ τὸ καλὸν ὡς κακόν, καθὼς, λόγου χάριν, τὴν μάχαιραν πρὸς φόνον, ἢ τὴν δύναμιν τοῦ νοὸς εἰς ἐφεύρεσιν διαφόρων πανουργιῶν.

§. δ΄. Τὸ ἐξαίρετον τῶν θείων δημιουργημάτων εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅςις ἐκοινώνησε μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, διότι ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν του (δ).

Σημ. Ἡ εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ ὑφίσταται εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν ἰδιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰς τελειότητας τοῦ Θεοῦ. π. χ. ὁ Θεὸς ἔχει νοῦν, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπροικίσθη μὲ νοῦν· ὁ Θεὸς φυσικὰ ἐκλέγει τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀποστρέφεται τὸ κακόν, καὶ ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἔμφυτον τινὰ ὁρμὴν εἰς ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ καὶ ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ· ὁ Θεὸς εἶναι κύριος ὅλου τοῦ κόσμου, ὡσαύτως κατέστησε καὶ τὸν

(α) Πνεῦμα ὁ Θεός. Ἰωάν. δ΄. 24. — (β) Ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Ψαλμ. ρμδ΄, 13. — (γ) Γενέσ. α, 31. — (δ) Γενέσ. α, 27.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κονσία τῶν Ἀνατολικῶν οὔτε τοὺς ὀρθοδόξους, οὔτε μὴν αὐτοὺς τοὺς πεπωρωμένους ὠφέλησε Λατίνους (οἵτινες, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν τότε (τῷ 1453) συμβᾶσαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πτῶσιν, ἐπιλαίροντες ἐπ' αὐτῇ ἐνόμιζον ὅτι συναπώλετο μετὰ τοῦ Βασιλείου Κράτους καὶ ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐτέκταινον δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῆς παντοίας ἐπιβουλάς)· διὸ καὶ πάλιν οἱ κατὰ τόπους ἡσυχωτέρους διάγοντες Ὀρθόδοξοι οὐ διέλειπον βαπτίζοντες, εἴ τις τῶν Λατίνων προσήρχετο τῇ ὀρθοδοξίᾳ· καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ ἑξῆς.

Μόλις ἑνὸς καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως παρελθόντων (τῷ 1484) ἡ ἐπὶ πατριάρχου Συμεῶνος ἐν Κωνσταντινουπόλει πρώτη μετὰ τὴν ἅλωσιν συνελθοῦσα μεγάλη Σύνοδος (ἐν ᾗ παρῆσαν καὶ οἱ Δ, πατριάρχαι) πολλὰ καὶ ἄλλα τῆς δεινῶς τότε πασχούσης Ἐκκλησίας ὅσον οἷόν τε διευθετοῦσα, ἀπέβλεψε καὶ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν Λατίνων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσερχομένους· καί, ἐπειδὴ περὶ τῆς τούτων κατὰ συγκατάβασιν ἀποδοχῆς οὐχ ὑπῆρχεν οὐδεμία διατύπωσις παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις (καθότι διετήρουν ἐξ ἀρχῆς οἱ πλεῖστοι, καθὰ προεἴδομεν, τὴν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀκρίβειαν), ἔκρινεν ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς περὶ τὸν ἱερὸν μιμήσασθαι Μάρκον· καὶ Ἀκολουθίαν διετύπωσεν, ὅπως δεκτέον τοὺς ἐκ τῶν λατινικῶν αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, ἐν ᾗ διατυποῦται μύρῳ μόνον τούτους χρίειν, ἀφ' οὗ πρῶτον ὁμολογήσωσι καὶ στόματι καὶ διὰ λιβέλλου ἐγγράφου πάντα τὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐξομόσαντες τὰς παντοίας πλάνας τῆς Δυτικῆς (ἴδε τὴν Ἀκολουθίαν ἐν Τόμῳ Ἀγάπης σελ. 568). Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταύτην τὴν τῆς Ἀκολουθίας οἰκονομικὴν διατύπωσιν πάλιν οἱ Ἀνατολικοὶ ἀποβλέποντες πεποιθότως πρὸς τὴν τῶν Οἰκουμενικῶν ἁγίων Συνόδων ἀκρίβειαν, προσετίθουν πρὸς τῇ Ἀκολουθίᾳ καὶ τὸ

Συνόδου· «Ἐλπίζομεν γὰρ ἐπὶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἐν πᾶσιν ἔσεσθε σύμφωνοι ἡμῖν ... περὶ δὲ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ὑμῶν ἔθιμα εὐγνωμόνως συγκαταβῆναι ὑμῖν μετὰ τοῦ Ἀποστόλου βουλόμεθα ἐν ἐκείνοις, ὁπόσα ἐξ ἀγαθοῦ θεμελίου καὶ σκοποῦ καθαρωτάτου προΐασι· καὶ ὧν ἡ συγκατάθεσις πρὸς μὲν ὑμετέραν οἰκοδομὴν ἔσται, ἡδὲ τιμὴ τῆς ἁγίας Μητρὸς ταύτης (τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας) καὶ τῇ ἀληθινῇ ὑμῶν περὶ αὐτὴν κοινωνίᾳ καὶ ὑποταγῇ οὐκ ἐναντιωθήσεται· περὶ γὰρ τὴν διαφυγὴν τῶν τοιούτων ἐθίμων οὐ χαλεπῶς ἔχομεν, ἐξ ἀγαθῆς βουλήσεώς τε καὶ διακρίσεως ἀβλαβῶς οἰκονομεῖν» κτλ. (Ἴδε τὴν Ἐγκύκλιον ἐν τῇ ἀνωνύμως (ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Θεοτόκη) ἐκδοθείσῃ Ἀποκρίσει ὀρθοδόξου τινὸς περὶ τῆς τῶν Κατολίκων δυναστείας. σελ. 60).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

§. ζ'. Εἰς ταύτας τὰς ἐπιστήμας ἱκανῶς ἐγγυμνασθέντες οἱ νέοι, θέλουσι δοκιμασθῆ ὑπὸ τῶν διδασκάλων ἀκριβῶς εἰς τὰς ἐν τῷ τέλει ἑκάστου σχολαστικοῦ ἔτους γινομένας δημοσίας δοκιμασίας, καὶ εὐδοκιμήσαντες λαμβάνουσιν ἀποδείξεις ὑπογεγραμμένας καὶ ἐσφραγισμένας ὑπὸ τῶν διδασκάλων εἰς μαρτυρίαν τῆς εὐδοκιμήσεως αὐτῶν. Εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς τριετίας τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων ὅσοι ἂν εὐδοκιμήσωσι καθ' ὅλα ταῦτα καὶ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν φιλολογίαν ἐξεταζόμενοι αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ δι' ἰδίων συνταγμάτων ἀποδεικνύοντες τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν εἰς δημόσιον δοκιμασίαν, οὗτοι προβιβάζονται καὶ εἰς βαθμὸν ὑποδιδασκάλου τῆς Φιλολογίας, οἵτινες μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν καὶ ὡς ταξίαρχοι, καὶ κοινῶς πρωτόσχολοι, ἤ τοι πρωτεύοντες εἰς τὰς τάξεις τῶν ἄλλων συσχολαστῶν, οἱ ἀξιώτεροι, καὶ εἰς αὐτὸ δὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον μετὰ ταῦτα ὡς διδάσκαλοι· ἀλλ' ἵνα προβιβασθῶσιν εἰς τοῦ ὑποδιδασκάλου τὸν βαθμόν, πρὸς ταῖς ἀποδείξεσι τῆς περὶ τὰ μαθήματα ἐπιδόσεως, πρέπει νὰ ἔχωσι καὶ τῆς καθ' ὅλην τὴν ἐν τῷ Γυμνασίῳ διατριβὴν ἀμωμήτου περὶ τὰ ἤθη καὶ τὴν θεοσέβειαν διαγωγῆς αὐτῶν ἀπόδειξιν ὑπογεγραμμένην ὑπό τε τῶν διδασκάλων καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Γυμνασιάρχου, ἤτοι τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Γυμνασίου, καὶ ὑπηγορευμένην ὑπὸ τῆς ἀδεκάστου ἀληθείας.

§. ή. Περὶ δὲ τῆς προσοχῆς τῶν διδασκάλων εἰς πάντων τῶν μαθημάτων καὶ ἐξαιρέτως τῶν φιλοσοφικῶν τὴν διδασκαλίαν θέλομεν διαλάβειν ἐν τοῖς ἑφεξῆς, διαγράφοντες ὡς ἐν τύπῳ τὰ χρέη τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἐπιστατῶν τῆς Ἀκαδημίας.

§. θ. Ταῦτα περὶ τῆς ἔν τε τῷ κοινῷ Σχολείῳ καὶ τῷ Γυμνασίῳ ἀπαρτιζομένης παιδομαθείας, ἧς ἐξ ἀνάγκης πρέπει, καθὼς εἴπομεν, νὰ ἦναι ἐγκρατεῖς ὅσοι μέλλουσι νὰ εἰσέλθωσιν ὡς πρόφιμοι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν. Ἤδη δὲ ἐκθέτομεν καὶ τὸ Σχέδιον αὐτῆς.

Ἀλλὰ πρέπει, ὡς εἶπον, νὰ ἦναι ὠχυρωμένος τῇ ἀκριβεῖ διδασκαλίᾳ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας, ἵνα μὴ ἀπατηθῇ ἐξ ἁπλότητος ὑπὸ τῶν τῆς ἀναιδοῦς ψευδοσοφίας σοφισμάτων· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πρέπει νὰ γίνηται μεγίστη φροντίς, μήποτε ἀναγινώσκωσιν ἢ φανερῶς ἢ κρυφίως διεφθαρμένα ὁποιαδήποτε συγγράμματα οἱ νέοι μαθηταί, ἅτινα θέλουσιν εἶναι καὶ ῥητῶς ἀπηγορευμένα.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εὐκαιρίαν. Αὐτοὶ δὲ χρεωστοῦσιν ἐξ ἐναντίας νὰ λησμονῶσι τὰς εἰς τοὺς ἄλλους εὐεργεσίας των, καὶ νὰ μὴ ἀπαιτῶσι δυναστικῶς ἀμοιβὰς τῶν χαρίτων γινόμενοι ἐνοχλητικοὶ καὶ ἀηδεῖς μὲ τὴν συνεχῆ αὐτῶν ἀνάμνησιν.

έ.) Νὰ ἀγαπῶσιν αἱ γυναῖκες τοὺς ἄνδρας αὐτῶν, σεβόμεναι καὶ ὑπακούουσαι εἰς αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς καὶ εἰλικρινείας καὶ φροντίζουσαι ἐπιμελῶς περὶ τῆς τοῦ οἴκου των σωτηρίας (α)· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄνδρες χρεωστοῦσι ν' ἀγαπῶσιν ὡς ἑαυτοὺς τὰς ἰδίας γυναῖκας, συμπεριφερόμενοι μὲ αὐτάς, καὶ ὑποφέροντες πράως τὰ ἐλαττώματά των (β).

ς') Νὰ τιμῶσιν οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας αὐτῶν· ὑφίσταται δὲ ἡ τιμὴ αὕτη ά.) εἰς τὸ πρὸς αὐτοὺς σέβας, τὸ ὁποῖον θέλουσι μάλιστα φυλάττειν εἰς τὰς μετ' αὐτῶν προσδιαλέξεις, ἀποδίδοντες εἰς αὐτοὺς τὴν προσήκουσαν τιμήν· β) εἰς τὴν πίστιν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ παρόντας καὶ ἀπόντας θέλουσι τοὺς ὑπηρετεῖν φυλάττοντες αὐτοὺς ἀπὸ πᾶσαν ζημίαν, καὶ σπουδάζοντες πιστῶς διὰ τὸ κέρδος αὐτῶν· γ'.) εἰς τὴν ὑπακοήν, μὲ τὴν ὁποίαν θέλουσιν ὑποδέχεσθαι τὰς προσταγάς των, ἐκτελοῦντες αὐτὰς προθύμως καὶ ὑποφέροντες ἀγογγύστως, ἂν τύχῃ, τὴν σκληρότητα καὶ δυσκολίαν αὐτῶν χωρὶς ἀντιλογίας (γ). Οἱ δεσπόται πάλιν ἀμοιβαίως χρεωστοῦσι νὰ προσφέρωνται πρὸς τοὺς ὑπηρέτας των ὡς πατέρες χρηστοὶ καὶ προσηνεῖς, ά.) ἀγαπῶντες αὐτούς, καὶ μεταχειριζόμενοι φιλανθρώπως εἰς πᾶσαν ὑπηρεσίαν καὶ εἰς τὰς κολάσεις αὐτάς, ἂν τύχῃ, τὰς ὁποίας δι' οὐδὲν ἄλλο τέλος πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται, εἰμὴ πρὸς διόρθωσιν τῶν ἠθῶν των· β'.) φυλάττοντες πρὸς αὐτοὺς δικαιοσύνην, καὶ ἀποδίδοντες τὸν προσήκοντα μισθόν των καὶ τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν μὲ αὐτάρκειαν· γ'.) φροντίζοντες περὶ τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας καὶ διδάσκοντες αὐτοὺς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ (δ).

Σημ. Γ'. Ἀπὸ τὴν τήρησιν τῶν μερικῶν τούτων καθηκόντων κρέμαται ἡ εὐδαιμονία ἑκάστου κατὰ μέρος, καὶ κοινῶς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν· διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἀπόστολοι τόσον ἐπιμελῶς διαγορεύουσι περὶ αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιστολάς των, καὶ ὁ

(α) Ἐφεσ. ε, 22. Α' Κορινθ. ζ, 3—5. — (β) Κολοσσ. γ. 18—19 — (γ) Ἴδε τὰ καθήκοντα τῶν δούλων Ἐφεσ. ς, 5—8. Κολοσ. γ, 22—25. Α. Τιμ. ς, 1—2. Τιτ. β, 9, 10. Α. Πέτρ. β, 18. 19. — (δ) Κολοσσ. δ, 1. Ἐφεσ. ς, 9.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακόσημα Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τερ ο ὔ ν ο υ μ β ά π τ ι σ μ α »· τοῦτ' ἔστιν ὁ μ ο λ ο γ ῶ ἓ ν β ά-
π τ ι σ μ α , οὐ πέρίχυμα, οὐ ῥάντισμα, οὐδέ τι περίπλυμα, ἀλλὰ β ά-
π τ ι σ μ α !» (αὐτόθ. σελ. 217). Ταῦτα δὲ λέγων ὁ Νομοφύλαξ ἄλλο
τι δείκνυσιν, εἰ μὴ ὅτι οἱ Λατῖνοι ῥάντισμα ἢ περίχυμα (ἐπίχυσιν)
ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ βάπτισμα τὸ τέλειον καὶ Ἀποστολικόν;

Πολλὰ καὶ δεινὰ κατὰ τοῦ λατινικοῦ ῥαντίσματος εἶπε καὶ ὁ τοῦ Νομοφύλακος καὶ αὐτοῦ τοῦ θείου Μάρκου σύγχρονος Κωνσταντῖνος ὁ Πλάτρης Ἀγγλικὸς ἱερεὺς (πάντῃ διάφορος, καί, ὡς εἰπεῖν, ἀντίπους τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐπιφανέντος Σκώτου διακόνου Παλμέρου)· ὅστις ἐλθὼν ἐξ Ἀγγλίας καὶ Βοημίας εἰς Κωνσταντινούπολιν κατ' αὐτὰς τῆς ἁλώσεως αὐτῆς τὰς παραμονὰς (τῷ 1451—1452), καὶ παραστὰς τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ (ἤδη τοῦ ἐσχάτου τῆς ἐν Χριστῷ βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως ὀρθοδόξου πατριάρχου Ἀθανασίου πρὸ μικροῦ τετελευτηκότος) (α), ἐν ᾧ δέδωκε τῇ Συνόδῳ λιβέλλῳ τῆς πίστεως προσερχόμενος τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καὶ μόνον τὸ τῆς τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίας βάπτισμα (ὅπερ φαίνεται λαβὼν καὶ αὐτὸς ὢν ἐν Ἀγγλίᾳ βεβαπτισμένος) πιστεύων καὶ ὁμολογῶν, ἐπιφέρει· « Ὡς οὐ τῷ τῶν Ῥωμαίων ἔθει ἐ π ι β ρ ε χ ό μ ε ν ο ς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐ μ β υ θ ι ζ ό μ ε ν ο ς (διὰ τῶν καταδύσεων) εἴη ὁ βαπτιστέος »· «Καὶ (προστίθησι) πολλάκις ἀντέλεγον, καὶ ἀπήρεσκέ μοι ἀεὶ ὁ τῆς Ῥώμης τ ύ π ο ς ἐ κ ε ῖ-
ν ο ς, ὅ τ ι β α π τ ί ζ ο υ σ ι ν ὕ δ α τ ι ὀ ζ ώ δ ε ι κ α ὶ π α χ υ-
τ ά τ ῳ » κτλ. Τούτῳ τῷ Κωνσταντίνῳ καὶ ἡ Σύνοδος ἐκείνη δέδωκεν Ἔ κ θ ε σ ι ν πίστεως, καὶ ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν ἀποτεινομένην πρός τε τοὺς Δυτικοὺς (« Τοῖς ὑ π ε ρ ο ρ ί ο ι ς τῶν Λ α τ ί-
ν ω ν εὐ γ ε ν ε σ τ ά τ ο ι ς γ έ ν ε σ ι »), συγκαλοῦσα τούτους

(α) Ὅτι ὁ Ἀθανάσιος οὐκ ἦν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε ὁ Πλάτρης τῇ Ὀρθοδόξῳ κατελέχθη Ἐκκλησίᾳ, δῆλον ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Βοημοὺς ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπισταλείσης Ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ἐπιγραφὴν μὲν φερούσης «Ἡ ἱεροαγία τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία», ἐν δὲ ταῖς τῶν Ἱεραρχῶν ὑπογραφαῖς μὴ ἐχούσης τὴν συνήθως προτασσομένην Πατριαρχικήν. Εἰ δ' ἦν τετελευτηκὼς τότε, ἄδηλον, ὅσον γ' ἐμὲ εἰδέναι. Πλὴν ἀλλ' ἐκ τῶν λόγων τῶν Κληρικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν κατακτητὴν «Ἀπὸ πολὺν καιρὸν Πατριάρχην δὲν ἔχομεν, ἐπειδὴ ὁ Πατριάρχης, ὅπου εἴχομεν, θεληματικῶς ζῶντός του ἀφῆκε τὸ σκαμνί του, καὶ ἀπὸ τότε ἄλλον Πατριάρχην δὲν ἐκάμαμεν» (Βλ. Crusij Turcograec. pag. 107)· ἐκ τούτων φημί, εἴ τῳ πιστά, συνάγεται, ὅτι ζῶν κατέλιπε τὸν θρόνον ὁ μακάριος Ἀθανάσιος. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παιδευτήρια (α), εἰς ἅτινα θέλουσι διδάσκεσθαι οἱ παῖδες τὰς γνώσεις ἐκείνας, ὅσαι εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖαι εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὅστις συζῇ πολιτικῶς μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ. Καθὼς σωματικῶς αὐξάνουσιν οἱ παῖδες εἰς τὴν πατρίδα ὑπὸ τὴν φιλόστοργον ἐπιμέλειαν τῶν γονέων, οὕτω πρέπει νὰ ἐκτρέφωνται καὶ ψυχικῶς διὰ τῶν πρώτων καὶ ἀναγκαίων διδασκαλιῶν εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτῶν.

§. β΄. Διὰ τοῦτο ἡ εὐσεβεστάτη Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος θέλει συστήσει καὶ πολλαπλασιάσει προϊόντος τοῦ χρόνου ταῦτα τὰ κατὰ τόπους κοινὰ Σχολεῖα πρὸς ἔκτασιν τῆς παιδείας καὶ τῆς μετ' αὐτῆς ἀδιαιρέτως ἡνωμένης διδασκαλίας τῆς πίστεως εἰς ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Εἰς δὲ ταῦτα θέλει εἰσαχθῆ μάλιστα ἡ κοινωφελὴς Ἀλληλοδιδακτικὴ μέθοδος μετὰ πάσης ἐπιμελείας πρὸς ἀκριβῆ καὶ καθαρὰν διδασκαλίαν καὶ μόρφωσιν τῶν διδασκομένων.

§. γ΄. Τοιοῦτο κοινὸν Σχολεῖον κρίνω ἀναγκαῖον νὰ ἱδρυθῇ πλησίον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας (β), ἵνα διδάσκωνται οἱ παῖδες ἀπὸ τοῦ πέμπτου, ἕκτου, ἑβδόμου ἢ ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας μέχρι τοῦ ἑνδεκάτου ἢ δωδεκάτου τὰ τοῦ πρώτου βαθμοῦ λεγόμενα παιδαγωγικὰ μαθήματα. Δὲν εἶναι δὲ περιττὸν ἴσως νὰ διαλάβωμεν καὶ περὶ τούτων, ὡς ἐν τύπῳ καὶ ἐμπαρόδως, διαιροῦντες αὐτὰ κατ' ἐνιαυτούς.

Βαθμοῦ Α. μαθήματα.

Α. ἐνιαυτός. α) Ἀλφαβητάριον καὶ Συλλαβισμός. β) Ἀνάγνωσις εἰς βιβλίον διδακτικὸν τῆς πίστεως γεγραμμένον κατ' ἐρωταπόκρισιν· ἐν ᾧ καὶ αἱ μικραὶ προσευχαί, καὶ αἱ δέκα ἐντολαί, καὶ τὰ ἑπτὰ μυστήρια, κτλ. Τοῦτο τὸ βιβλιάριον νὰ ἦναι ἁπλούστατον καὶ σύντομον, ὡς εἰσαγωγικὸν εἰς τὴν ἱερὰν διδασκαλίαν· νὰ ἐρωτῶνται δὲ καὶ νὰ ἀποκρίνωνται οἱ μαθηταί· τουτέστι νὰ ἐντυπόνωσιν εἰς τὴν μνήμην τὰ πρῶτα κεφάλαια τῆς πίστεως. Τοῦτο τὸ μάθημα καθ' ἡμέραν· γ) Ἀνάγνωσις εἰς ἀπάνθισμα ἱστορικὸν ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς μετ' εἰκόνων· τρὶς τῆς ἑβδομάδος. δ) Ἀνάγνωσις ἠθικῶν τινων καὶ ἱστορικῶν διηγημάτων ἐκ

(α) Κανονικὰ σχολεῖα λέγουσι ταῦτα οἱ Εὐρωπαῖοι συνηθέστερον, Γερμανιστὶ **Normalschulen**· ἀλλ' ἡμεῖς καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἤδη λέγομεν αὐτὰ κοινὰ Σχολεῖα, πρὸς διαστολὴν τῶν ἐξαιρέτως ὀνομαζομένων Ἑλληνικῶν, ὅπου διδάσκεται ἡ παλαιὰ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα.

(β) Βλέπε τοὺς περὶ τούτου λόγους ἐφεξῆς §. ζ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ύνην εἰς τὸν ἡμέτερον Σωτῆρα, ὅστις μᾶς ἐξηγόρασεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ μᾶς δικαιώσῃ καὶ μᾶς ἀναδείξῃ θερμοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἀρετῆς ὑποσχόμενος ἐξαιρέτως νὰ μᾶς βοηθῇ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως καὶ τῶν καλῶν ἔργων (α)· δ΄.) διότι ὁ περὶ τῶν καλῶν ἔργων διαγορεύων νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι δίκαιος καθ' ἑαυτὸν καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν ἔμφυτον ἡμῶν συνείδησιν· ε΄.)διότι τὰ καλὰ ἔργα συντελοῦσιν εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ εἰς οἰκοδομὴν τοῦ πλησίον ἡμῶν (β). Ὥστε καὶ διὰ τὴν πρὸς Θεὸν χρεωστουμένην ὑποταγήν μας, καὶ διὰ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας τὸ διάφορον, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν εὐγνωμοσύνην μας, καὶ διὰ τὴν ἁγιότητα καὶ δικαιοσύνην αὐτοῦ τοῦ νόμου, καὶ διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὠφελείας τοῦ πλησίον μας ἀληθινὸν ἡμῶν ζῆλον εἴμεθ' ἠναγκασμένοι νὰ πράσσωμεν τὸ ἀγαθόν. Ὅστις λοιπὸν τῶν Χριστιανῶν δὲν περιπατεῖ κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ὑβρίζει τὸν Θεόν, ἀρνεῖται τὴν πίστιν, καταφρονεῖ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, καὶ στερεῖται τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

Σημ. Β΄. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐκ πίστεως μόνης δικαιόνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅταν ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἔχει νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλο, πάρεξ εἰς τὴν πίστιν καὶ ἐλπίδα τὴν εἰς Χριστόν, ὅστις ἀπέθανε διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν τοῦ οὐρανίου πατρός, κατὰ τοῦ Ἀποστόλου τὴν μαρτυρίαν « οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ »· ἀλλ' ὅμως τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὴν γυμνασίαν τῶν καλῶν ἔργων· ἀλλὰ μάλιστα ἐξ ἐναντίας καὶ τὴν συνιστᾷ· διότι, ἀφ' οὗ διὰ πίστεως δικαιωθῇ ὁ ἄνθρωπος, χρεωστεῖ νὰ ἀποδείξῃ ἐξ ἅπαντος τὴν ἰδίαν ἐπιστροφὴν διὰ τῶν καρπῶν τῆς ἀγάπης, καὶ νὰ βεβαιώσῃ τὴν πίστιν του μὲ τὰ καλὰ ἔργα (γ), τὰ ὁποῖα εἶν' ἐκείνης ἐπακολουθήματα (δ), καὶ χωρὶς τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, τοῦ « δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων » (Τίτ. 6, 14).

Σημ. Γ΄. Ἐντεῦθεν φαίνεται πῶς πρέπει νὰ ἐννοηθῶσι τὰ λόγια

(α) Ῥωμ. ς. 2, 6. — (β) Ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ματθ. ε, 16. — (γ) Ἐφεσ. 6, 8. — (δ) Αὐτ. αὐτ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΥΜΝΟΣ. (α).

1 Σῶτέρ μου τὰ πρόβατά σου
Μὲ ἀγάπην ποῦ τηρεῖς,
Σ' ταῖς ἀγκάλαις τὰ ἀρνιά σου
Τ' ἀσθενῆ ποῦ ὁδηγεῖς,
2 Τώρα δέξου σ' τὴν καρδίαν
Δέξου τοῦτα τὰ μικρὰ,
Μόν' ἐκεῖ ἀπὸ ζημίαν
Τὰ γνωρίζομεν σωστά.
3 Ὦ ποτὲ κἀνὲν μὴ γίνῃ
Τοῦ ἐχθροῦ σκληρὰ βορά,
Κ' ἡ ἀγάπη σ' ἂς μακρύνῃ
Τὰ τοῦ δρόμου φοβερά.
4 Σ' τὸ μανδρὶ σ' ὡς νὰ τὰ κλείσῃς,
Νὰ χαροῦν παντοτεινὰς
Τὰς τῆς χάριτός σου βρύσεις,
Τὰς τοῦ ἔαρος βοσκάς.

« Εἰσὶ καὶ ἐν Μούσῃσιν Ἐριννύες, αἵ σε ποιοῦσι
Ψάλτην καὶ βατράχων χείρονα καὶ κοράκων ».

Ταῦτα δικαίως ἀγανακτήσας ἐκφωνήσει (νομίζω) πᾶς τις Ἕλλην εὐαίσθητος, ὅταν ἀναγνώσῃ τὸ ἀνωτέρω παράτραυλον καὶ τρισβάρβαρον τετραῴδιον. Τοῦτο ἐπιγράφεται μὲν Ὕμνος· ὁ δὲ τούτου ποιητής, ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς· ἄγνωστος ὡσαύτως καὶ ἡ τοῦ στιχουργήματος ὑπόθεσις. Ὅσον ὅμως ἐκ τῆς γλώσσης καὶ τῆς φράσεως καὶ τοῦ περὶ τὸ διανοεῖσθαι τρόπου συμπεραίνεται, φαίνεται ὅτι ἐψάλθη πούποτε ὑπό τινος ἀλλοφύλου ἑλληνιστοῦ εἰς σύναξιν παιδίων ἑλληνικῶν, ὑπ' αὐτῷ παιδοτριβουμένων. Τοιοῦτο δύστηνον φλυάρημα βεβαίως ὑπάρχει πάσης ἐπικρίσεως κατώτερον· ἀλλ' ὅμως Ὕ μ ν ο ς αὐθαδῶς ἐπιγράφεται, καὶ πρὸς τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου τολμηρῶς ἐκφωνεῖται, καὶ ἑλληνιστὶ πρὸς Ἕλληνας ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος τερετίζεται· πῶς ἠδυνάμεθα νὰ τὸ παραδράμωμεν ἀῤῥάπιστον ; Ἀλλὰ τί πρῶτον ἐξελέγξωμεν ; τὸ βάρβαρον τῆς φράσεως καὶ τὴν μέχρι ναυτίας ξενικὴν χυδαιολογίαν ; ἢ τῆς στιχουργίας, μᾶλλον δὲ στιχοφθορίας τὸν ἀχρειόῤῥυθμον κορδακισμόν ; ἢ τὴν ἀλογωτάτην ἀτοπίαν τῆς τῶν νοημάτων συμπλοκῆς

(α) Ἐκ τῆς Εὐαγγελ. Σάλπιγ. Περιόδ Γ. ἀριθμ. 4. σελ. 97. Σημ. Ἐκδ.

πότομον ὀργὴν εἰς ῥομφαίαν. Συνεκπολεμήσει δὲ αὐτῷ ὁ Κόσμος ἐπὶ τοὺς παράφρονας. Πορεύσονται εὔστοχοι βολίδες ἀστραπῶν, καὶ ὡς ἀπὸ εὐκύκλου τόξου, τῶν νεφῶν, ἐπὶ σκοπὸν ἁλοῦνται, καὶ ἐκ πετροβόλου θυμοῦ πλήρεις ῥιφήσονται χάλαζαι. Ἀγανακτήσει κατ' αὐτῶν ὕδωρ θαλάσσης, ποταμοὶ δὲ συγκλύσουσιν ἀποτόμως. Ἀντιστήσεται αὐτοῖς πνεῦμα δυνάμεως, καὶ ὡς λαίλαψ ἐκλικμήσει αὐτούς. Καὶ ἐρημώσει πᾶσαν τὴν γῆν ἀνομία, καὶ ἡ κακοπραγία περιτρέψει θρόνους δυναστῶν.

Κεφ. 13. Ἀκούσατε οὖν Βασιλεῖς, καὶ σύνετε. Μάθετε δικασταὶ περάτων γῆς. Ἐνωτίσασθε οἱ κρατοῦντες πλήθους καὶ γεγαυρωμένοι ἐπὶ ὄχλοις ἐθνῶν. Ὅτι ἐδόθη παρὰ Κυρίου ἡ κράτησις ὑμῖν, καὶ ἡ δυναστεία παρὰ Ὑψίστου.

Εἰς τὴν λιτὴν τὰ παρόντα ἰδιόμελα. Ἦχος. ά.

Εὐφραίνου ἐν Κυρίῳ μεγαλώνυμε Πετρούπολις, ἀγάλλου καὶ χόρευε, πίστει λαμπροφορουῦσα· κατέχεις γὰρ ἐν κόλποις, ὡς θησαυρόν, Ἀλέξανδρον τὸν πανένδοξον στεφανίτην. Ἀπόλαυε παρ' αὐτοῦ τὰς τῶν θαυμάτων ἰάσεις, καὶ βλέπε καταῤῥάσσοντα τῶν βαρβάρων τὰ θράση, καὶ εὐχαρίστως τῷ Σωτῆρι ἀνάκραξον, Κύριε δόξα σοι.

Ἦχος δ'.

Ἐξέλθετε Ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὑποδέξασθε τὸν τροπαιοῦχον ἐν ἥρωσι, τὸν Ἀριστέα τοῦ Νευᾶ. Οὗτος γὰρ ἀοράτως προάγει, συμπολεμῶν τοῖς Ἁγίοις κατὰ τοῦ μιαιφόνου θηρίου. Χαῖρε Σιὼν ἁγία, Μῆτερ τῶν Ἐκκλησιῶν, καλὰ καὶ ὅσια τὰ τροφεῖα παρὰ τῶν τέκνων ἀπέχουσα. Ἰδοὺ γὰρ καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας τῆς Ῥωσσίας ἡγεμών, ὃν ἐγέννησας, καὶ ἔθρεψας, καὶ ἔστεψας ἐν Πνεύματι, δύναμιν ἄνωθεν τοῖς υἱοῖς σου μετοχετεύει. Χαίρουσιν Ἄγγελοι. Πίπτουσι βάρβαροι. Ὑψοῦται τὸ κέρας τῶν ὀρθοδόξων, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

Ὁ αὐτός.

Χίλιοι θυρεοὶ κρέμανται περὶ τὴν Πόλιν τοῦ Θεοῦ. Μυρία στίφη Μαρτύρων φυλάσσουσιν ἀγρυπνοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄνδρες κύκλῳ αὐτῆς δυνατοί, κατέχοντες ῥομφαίαν, δεδιδαγμένοι πόλεμον. Ἔῤῥετε θράση βαρβάρων. Αἰσχύνθητε πάντες οἱ μισοῦντες Σιών. Ἰδοὺ γὰρ ὁ Σταυρὸς θριαμβεύει, καὶ τὴν Οἰκουμένην τὸ φῶς τῆς Πίστεως καταυγάζει. Χαῖρε καὶ εὐφραίνου Βασιλέων ὀρθοδόξων πατήρ, Κωνσταντῖνε Ἰσαπόστολε, τοῖς σοῖς ἴχνεσι βλέπων ἀκολουθοῦντας τοὺς προμάχους τῆς Εὐσεβείας· ἐν οἷς καὶ ὁ θεόστεπτος Μέδων τοῦ Νευᾶ, Ἀλέξανδρος ὁ ἀοίδιμος, τὴν Ἐκκλησίαν φαιδρύνει, τῇ Σταυροῦ πανοπλίᾳ τοὺς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καθὼς εἴδομεν ἐν τοῖς προρρήθεῖσι) καὶ περὶ τὴν ἀστρονομίαν ἠσχολοῦντο· διὰ τοῦτο πολλάκις συγχέονται μετὰ τῶν κυρίως ἐπαοιδῶν καὶ τῶν Χαλδαίων. Οὕτως ὁ Σύμμαχος (ἐν Δανιὴλ Β. 10) μετέφρασε μάγον, ὃν οἱ Ο εἶπον ἐπαοιδόν· καὶ πάλιν (ἐν Ἐξοδ. ζ, 11. 12). Οὗτοί τε οἱ Ο, καὶ ὁ Σύμμαχος ἐπαοιδὸν μετέφρασαν τὸν τοῦ ἑβραϊκοῦ εἰμένου μάγον. Τοὺς δὲ πάλιν Χαλδαίους ὁ Ἡσύχιος ἡρμήνευσε

τῶν ἀστέρων τηρητὰς (Βλ. Plin. His. Nat. vii. 57. Σιμπλίκ. εἰς Ἀριστ. περὶ Οὐρ. α), διὰ τὴν εὐφυΐαν τῆς χώρας τῶν Ἀσσυρίων, ὅθεν πανταχόθεν φαίνονται τὰ κατὰ τὸν Οὐρανὸν, ὡς εἶπεν ὁ Κικέρων (de Divin. I. 2), καὶ τὰ σημεῖα τοῦ Ζωδιακοῦ (Βλ. Van Goens ad Porph. de antr. Ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς περικλεὴς Ἀλέξ. Οὔμβολδος παράδοξος φαίνεται λέγων ἐκ τῆς Ταταρικῆς χώρας τοῦ Ζωδιακοῦ τὴν πρώτην εὕρεσιν ζητητέαν (Βλ. J. L. Ideler comm. εἰς Ἀριστοτ. Μετεωρολ. δ. p. 394). Ὅθεν καὶ ὁ Τατιανὸς «ἐξεῦρον ἀστρονομεῖν Βαβυλώνιοι, γεωμετρεῖν Αἰγύπτιοι» (πρὸς Ἑλλ. α. πρβ. καὶ Φίλων περὶ ἀποικίας. Τόμ. α. σελ. 464). Οὕτω καὶ τις τῶν ἀρχαίων τῆς Γραφῆς σχολιαστῶν· «Χαλδαῖοι ἐξεῦρον τὴν ἀστρολογίαν καὶ γενεθλιαλογίαν» (παρὰ Coteler. Patr. Apost. Tom. 2. pag. 545). Τούτους τοὺς Χαλδαίους τοὺς ἀστρολόγους ἐσήμανε καὶ ὁ προφήτης λέγων «Οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ὁρῶντες τοὺς ἀστέρας, καὶ ἀναγγέλλοντες τὸ μέλλον ἔρχεσθαι» (Ησαΐ. μζ. 13. πρβλ. καὶ Διόδ. Σικελ. β, 30). Καθὼς δὲ οἱ Χαλδαῖοι οὗτοι παρωνομάσθησαν ἀπὸ τῆς καθολικῆς τοῦ ἔθνους ἐπωνυμίας, οὕτω καὶ τὴν σήμερόν τινες τῶν Εὐρωπαίων γλῶσσαι λέγουσι Βοημούς (Bohemiens) τοὺς παρ' ἄλλοις ἀσιανώτερον Τζιγγάνους (φῦλον πλανητικὸν κατά τινας Ἰνδικὸν ἐπαγγελλόμενον ποικιλότροπον πρόρρησιν τῶν μελλόντων, λείψανον ἴσως τῆς παλαιᾶς βαβυλωνίου καὶ περσικῆς μαντικῆς)· διότι ἐγνωρίσθησαν πρῶτον ἐκ τῆς Βοημίας· ὅπου ἔκτοτε μετῴκησάν τινες ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς Δακίας (ἔνθα καὶ νῦν κατοικοῦσι συχνοὶ), τούτους δὲ συνήθως καλοῦμεν καὶ Αἰγυπτίους (Γύφτους), ὡς ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετοικήσαντας, καὶ Τουρκογύφτους (ὅταν μὴ ὦσι χριστιανοί, ὁποῖοι κατοικοῦσι πολλοὶ καὶ εἰς τὴν Δακίαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα χριστιανίσαντες). Ἀντὶ δὲ τῶν Τζιγγάνων Ἀθιγγάνους αὐτοὺς ἔλεγον οἱ Βυζαντινοί. Ὑπῆρχε καὶ γένος αἱρετικῶν Ἀθίγγανοι λεγόμενοι (οἷον ἄθικτοι καὶ ἄψαυστοι, ὡς μὴ ἀνεχόμενοι θιγῆς). Ἦσαν δὲ οἱ Ἀθίγγανοι Αἰγύπτιοί τινες ἀγύρται περὶ τὴν Φρυγίαν ἐπιπολάσαντες (τῷ 811 μ. χ.) τῶν περσιζόντων Μανιχαίων παραφυάδες (Θεοφάν. χρον. σελ. 419) ἢ τῶν παλαιῶν Μελχισεδεκιτῶν (Τιμόθ. πρεσβύτ. περὶ τῶν προσερχ. τῇ ὀρθοδ). Ἂν τὸ Ἀθίγγανος δὲν ὑπάρχει γλαφυρὸς ἐξελληνισμὸς τοῦ νομιζομένου Ἀσιανοῦ Τζιγγάνος, ὀρθῶς λοιπὸν πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἐνόμισαν τἀνάπαλιν, ἐκ τοῦ Ἀθίγγανος διεφθαρμένον τὸ Τζιγγάνος, ἰταλ. Zingani ἢ Zingari. Βλ. Del Rio Lib 3. part. i. Quaest. 4. Sect. 2. καὶ Quaest. 5. καὶ L. 4. c. 3. κτλ. καὶ Disquisit. Magicar. c. 4. Quaert. 5. Sect. 3. πρβλ. καὶ De Potter L' esprit de l'Eglise. Τόμ. 2. pag. 381.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Πατριαρχικοῦ θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν », μετὰ ταῦτα ἔπονται τὰ ἑξῆς, ἅπερ ἀντιγράφομεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου (Acta Patriarchatus Constantinopolitani- Vindobonae MDCCCLX. σελ 439) χάριν τῶν μὴ κεκτημένων τὴν βίβλον. «Τὸ δὲ δὴ βαπτίζειν τοὺς ἱερεῖς τῶν Βουλγάρων εἰς μίαν κατάδυσιν καὶ περιῤῥαντίζειν αὐτοὺς, ὡς ἔτυχεν, ὕδατι ἐστὶ πρᾶγμα ἀτοπώτατον καὶ δυσσεβείας ἀνάμεστον· ἡ γὰρ διάταξις τῶν ἁγίων, ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων καὶ οἱ ἱεροὶ τούτων κανόνες πάντας τοὺς βαπτιζομένους εἰς μίαν κατάδυσιν, ὡς μὴ βαπτισθέντας κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος παράδοσιν, ἀναβαπτίζεσθαι παρακελεύονται· Καὶ ἐπεὶ πᾶς ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν τοῦ Σωτῆρος ἀπόφασιν, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, δῆλον ὡς ὁ μὴ βαπτιζόμενος κατὰ τὴν τοιαύτην παράδοσιν εἰς τρεῖς καταδύσεις ἐκτὸς ἐστι τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν· αἱ γὰρ τελούμεναι ἐν τῷ βαπτίσματι τρεῖς καταδύσεις οὐχ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γίνονται, ἀλλ' ὑπεμφαίνουσι μυστήρια θεῖά τε καὶ οὐράνια· τοῦ γὰρ Σωτῆρος ἡμῶν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις παραγγείλαντος βαπτίζειν πάντας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς εἰς τὴν τρισυπόστατον θείαν καὶ μακαρίαν καὶ ὑπερούσιον Τριάδα βαπτιζόμενοι ἡμεῖς εἰς τὰς τρεῖς καταδύσεις τὰς τρεῖς ἐπιβοῶμεν ὑποστάσεις τῆς τρισυποστάτου Θεότητος, καθ' ἕκαστον τῶν ἁγίων τούτων ὀνομάτων καταδυόμενοι ἅπαξ ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἀναδυόμενοι, κατὰ τὸν πολὺν τὰ θεῖα καὶ τῶν τοιούτων ἐκφάντορα Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην· ἅμα δὲ ἐπειδὴ τὸ θεῖον τοῦτο βάπτισμα τοῦ Σωτῆρος τὸν θάνατον εἰκονίζει («Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν»), ἔστι δὲ ἡ ταφὴ τοῦ Σωτῆρος τριήμερος, βαπτιζόμεθα καὶ ἡμεῖς ἀναγκαίως εἰς τὰς τρεῖς ταύτας καταστάσεις, διὰ τῶν τριῶν τούτων καταδύσεων τὴν τριήμερον ταφὴν καὶ ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος αἰνιττόμενοι. Οὐκοῦν οἱ μὴ βαπτιζόμενοι κατὰ τὸν τοιοῦτον τρόπον ἀτελείωτοι ὡσαύτως εἰσὶ καὶ ἐλλιπεῖς, καὶ μὴ κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ὑψηλῆς τοῦ βαπτίσματος θεωρίας. Φησὶ γὰρ ἐπὶ λέξεως οὕτος (ἴσ. γρ. οὕτως) ὁ ἱερὸς Διονύσιος· «τὸν ἱερῶς βαπτιζόμενον ἡ συμβολικὴ διδασκαλία μυσταγωγεῖ ταῖς ἐν τῷ ὕδατι τρισὶ καταδύσεσι καὶ ἀναδύσεσι τὸν θεαρχικὸν τῆς τριημερονύκτου ταφῆς Ἰησοῦ τοῦ Ζωοδότου μιμεῖσθαι θάνατον, ὡς ἐφικτὸν ἀνδράσι τὸ θεομίμητον· ἔστι τοίνυν τὸ βά-

σωθεὶς δὲ μετὰ τῶν περὶ τὸν Βασιλέα ἐκ τῆς Φλωρεντίας ὁ στερρὸς ἀθλητὴς καὶ καλλίνικος καὶ στεφανίτης ὁμολογητὴς τῆς ἀληθείας Μάρκος εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, κρύφα ἐπανῆλθεν εἰς Ἔφεσον, κἀκεῖθεν πάλιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (α)· ἔνθα καὶ διέτριβε συγγράφων κατὰ τῆς αἱρέσεως μέχρι τοῦ 1449, ὁπότε πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε (β). Καὶ λόγον εἰς αὐτὸν ἐπιτάφιον ἐξύφανεν αὐτὸς ὁ μαθη-

---

rent. Tom. XIII. Labb.— Θεοφάν. Προκοπόβ. Ἱστορ. περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς περὶ τῆς ἐκπορεύσεως κτλ. (μεταφρ. ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρ. ἐν Βρυεννίου τόμ. γ. σελ. 183. κτλ.). — Ζοιρνικάβ. ἐν τῇ Περὶ τῆς ἐκπορεύσ. κτλ. πραγμ. ιθ' σελ. 637.—Νεκτάρ. Πατρ. Ἱεροσολ. Ἀντιῤῥήσ. σελ. 169.—Δοσίθ. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. Πατριαρ. Βιβλ. Ι. κεφ. γ. Πρβλ. καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου συνταχθέντα Ἀντίπαπαν (ἐν ᾧ ἡ τοῦ θεσπεσίου Μάρκου βιογραφία).

(α) Ἐν τούτῳ (κατὰ τὸ 1443) συνεκροτήθη ἐν Ἱεροσολύμοις Σύνοδος, ἐν ᾗ παρῆσαν οἱ τρεῖς πατριάρχαι, ὁ Ἀλεξανδρείας Φιλόθεος, ὁ Ἀντιοχείας Δωρόθεος καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Ἰωακείμ· καὶ ἥτις τὸ τῆς Φλωρεντίας Συνεδρίδιον ὡς ἄθεσμον καὶ παράνομον ἐξεκήρυξε (Βλ. Ζοιρνικάβ. ἔνθ. ἀνωτέρ. καὶ Μελετ. Ἐκκλ. ἱστορ. Τόμ. γ. σελ. 300). Καὶ ἄλλη δὲ σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1450 ὑπὸ τῶν αὐτῶν πατριαρχῶν ὁμοῦ καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἀθανασίου συγκροτηθεῖσα, τὸ Φλωρεντινὸν Συνέδριον πάλιν ἐξεκήρυξεν ἐπὶ Κωνσταντίνου, τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. [Βλ. ὀπισθ. σελ. 549].

(β) Ὅτι ὁ πολύτλας καὶ ἀδαμάντινος πρόμαχος τῆς Ὀρθοδοξίας Μάρκος ὁ Εὐγενικός, οὔτε τῷ 1449 (ὡς ἀνωτέρω τε καὶ ἐν τῇ περὶ τῶν Ο. Τετραβίβλῳ (Τόμ. Δ. σελ. 701) λέγεται), οὔτε τῷ 1447 (ὡς ὁ Φαβρίκιος (Bibliotb. Graec. T. XI. p. 670 Harl.) καὶ ἄλλοι χρονολογοῦσι, καθά φησιν ὁ Νώροβος ἐν τῷ Προλόγῳ αὐτοῦ εἰς Ἀνέκδ. Μάρκ. τοῦ Ἐφέσ. σελ. 17) ἐτελεύτησεν, αὐτὸς ὁ ἀοίδιμος ἐμβριθέστερον μελετήσας ἐδήλωσεν ὄπισθεν (σελ. 504. σημ.), περὶ τὸ 1451 τὴν μετάστασιν αὐτοῦ θέμενος. Μαρτύρια δὲ τῆς ἱστορικῆς ταύτης ἀληθείας φέρομεν ἐκ τῶν ἐνόντων ὀλίγα τάδε· α) Ἡ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Σύνοδος ἡ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδοσύνοδον ἀναιρέσασα συνῆλθεν, ὡς ἔφθημεν ὑποσημειώσαντες (σελ. 551), τῷ 1450. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ Συνόδῳ διαπρέπων φαίνεται ὁ Μάρκος. 6) Τὰ ἐν τῇ ἐπιταφίῳ μονῳδίᾳ τοῦ Γενναδίου (σελ. 76) «τά γε πρότριτα γεγενημένα μᾶλλον ἀκροβολισμοί τινες ἦσαν» κτλ. τήν τε Σύνοδον ὑπαινίσσονται, καὶ ὅτι οὐ πολλῷ ὕστερον ταύτης ὁ γενναῖος καὶ στερρὸς ἀθλητὴς ἐν Κυρίῳ ἐτελειώθη. γ) Ἐν τῇ αὐτῇ μονῳδίᾳ (σελ. 70) «Καί τοι, λέγει ὁ Γεννάδιος, καὶ ἃ μὲν ὑφιστάμεθα καθ' ἑκάστην, οὐδέν ἐστι κουφότερα τῶν ἐκ τῆς πολιορκίας κακῶν»· ἐξ ὧν δῆλον, ὅτι ἐγγὺς ἦν ἡ ἐσχάτη καὶ οὐλομένη τῆς Βασιλευούσης πολιορκία· αὕτη δὲ προανεκρούσθη μὲν τῷ Μαρτίῳ ἤρξατο δὲ τῷ Ἰουνίῳ τοῦ 1452 (Φραντ. Γ. γ. σελ. 52). Ὅτι δ' αὕτη μᾶλλον ἡ πολιορ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῶν βαπτιζομένων ἀποστολικὴ χειροθεσία. Καὶ παρὰ μὲν τοῖς Ῥωμάνοις ἐτίθει τὰς χεῖρας ὁ ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ βαπτισθέντος, ἀφ' οὗ πρότερον οὗτος ἅμα ἀναβὰς ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἐλάμβανε τὸ χρίσμα τοῦ θείου μύρου (ὡς δῆλον ἐκ τοῦ Τερτυλλιανοῦ (α) καὶ Κυπριανοῦ (β)). Ἐν δὲ τῇ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ φαίνεται ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν συνημμένη μετὰ τῆς χρίσεως. Ὅθεν ἐνίοτε καὶ θάτερον (ἡ χειροθεσία) ἐκλαμβάνεται συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ συνημμένου ἑτέρου, δηλαδὴ τῆς χρίσεως. Οὕτως ἐν ταῖς Ἀποστόλων Διαταγαῖς ἀναγινώσκομεν «χρισάτω μύρῳ· ἑκάστου (ἴσ. γρ. ἑκάστῳ) ἡ δύναμις τῆς χειροθεσίας ἐστὶν αὕτη» (Ζ, μγ, μδ). Χειροθεσίαν ἔτι καλοῦσιν αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ (Η, λθ) καὶ τὴν εὐχὴν τὴν ἐπὶ τῶν πιστῶν ἐκφωνουμένην, κλινόντων τὰς κεφαλὰς («χειροθεσία ὀρθρινή»). Εὐχὴν δὲ καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ, μέλλων μυρίζειν τὸν βαπτισθέντα. Ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο συνεπάγεται ἡ χρῖσις καὶ τὴν χειροθεσίαν. Λέγει δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης· «Καὶ ἡ τότε (ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων) ἐπίθεσις τῶν χειρῶν αὐτό ἐστι τὸ ἡγιασμένον καὶ λεγόμενον μέγα μύρον» (Περὶ τῶν ἱερ. τελετ. κεφ. μγ. Ἴδε καὶ Χρυσόστ. εἰς τὰς Πράξ. Ὁμιλ. ιη). Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λατίνοις πατράσι πολλάκις ἡ χειροθεσία (impositio manuum) τὴν διὰ μύρου χρῖσιν σημαίνει. Καθόλου δὲ κύριον καθ' ἑαυτὸ καὶ πλῆρες καὶ αὐτοτελὲς μυστήριον τὸ χρίσμα πρεσβεύει ἡ Ὀρθόδοξος ἐκκλησία, καὶ τοῦτο τοῖς βαπτισθεῖσιν ἅμα τῆς κολυμβήθρας ἐξελθοῦσι παρέχει, σταυροειδῶς ἱερουργοῦσα καὶ ἐπιλέγουσα «σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου»· καὶ σφραγῖδα τοῦτο καλεῖ, καὶ βεβαίωσιν τῆς (τοῦ πιστεύσαντος καὶ βαπτισθέντος) ὁμολογίας (γ). Ἔστι δὲ καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἀποστολικά, καὶ τὸ μύρον τοῦ χρίσματος αἰνιττόμενα. «Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς... εἰς Χριστὸν καὶ

(α) Περὶ Βαπτίσματ. κεφ. 7 καὶ 8. — (β) Cyprian. Epist. LXXIII. ad Jubajanum. §. 9. p. 212. πρβλ. καὶ Epist. LXX. §. 2. p. 201. Ἴδε καὶ Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. ς, 43. καὶ σημ. Valesii.

(γ) Ἀποστολ. Διαταγ. Γ. ιζ. πρβλ. Διονύσ. Ἀρεοπαγ. (Ἐκκλησ. ἱερ. β), Τερτυλλιαν. κτλ. Ἐντεῦθεν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λατίνοις μετεφράσθη Signaculum μὲν ἡ σφραγὶς (αὐτὸ τὸ χρίσμα, Chrisma), confirmatio δὲ ἡ βεβαίωσις. Ἀλλὰ καὶ ὁ μετὰ τὸ σχίσμα Πάπας Εὐγένιος ὁ Δ. confirmationem Chrismatis λέγει (Decret. ad Armenos), καὶ ἡ Τριδεντινὴ Σύνοδος αὐτῶν, Sacrum confirmationis Chrisma (Sess. VII. can. 2)· τοὺς δὲ τῶν νεωτέρων Ῥωμάνων θεολόγων περὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους τοῦ μυστηρίου τούτου διαπληκτισμοὺς παρ' αὐτοῖς παραλείπομεν.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ τὰ θεῖα τοῦ ἐπαγγέλματος καθήκοντα, τὸ δὲ πρόσωπον χάσκον ἀπέναντι πρὸς τὸ ἄστρον, τὸν κατὰ καιροὺς ἀνατέλλοντα προστάτην, τὸν ὁποῖον κολακεύουσιν αἴσχιστα διὰ πρόσκαιρα καὶ βέβηλα κέρδη! Ἐκεῖ . . . φεῦ! πᾶσα μὲν ἐγκράτεια καὶ αἰδὼς καὶ δικαιοσύνη καὶ ὁμόνοια καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ περὶ τὰ δημόσια καλὰ φιλοτιμία καὶ ζῆλος ἔργων φιλανθρώπων καὶ ἡ ἱερὰ ἀλήθεια καταφρονοῦνται· θριαμβεύουσι δὲ ἀκρασία καὶ ἀναίδεια καὶ πλεονεξία καὶ διχόνοια καὶ σκευωρία καὶ κολακεία καὶ τὸ χαμερπέστατον ψεῦδος, καὶ ἡ παντελὴς ἀδιαφορία καὶ νέκρωσις πρὸς ὅλα τὰ θεοφιλῆ καὶ κοινωφελῆ. Ἕκαστος ζητοῦσι τὸ συμφέρον τὸ ἑαυτοῦ, οὐχὶ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου δι' ἑαυτόν. Εἰς μικρὰν καὶ πτωχὴν πολιτείαν ὄχλος ἀνθρώπων καὶ ἀνθρωπίσκων συστενοχωροῦνται ζητοῦν τες ὑπουργίας δημοσίους ὡς μισθαρίου καὶ δοξαρίου πηγάς, καὶ ὅταν ἐκπέσωσιν ἀπὸ ταύτης, μετατίθενται εἰς ἄλλην, μισθὸν τῆς ἀναξιότητος ἢ κακουργίας λαμβάνοντες ἄλλον νέων κοινοφθόρων καρπωμάτων πορισμόν! Πολλάκις δὲ καὶ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐνδύεται δύο καὶ τρία τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων, ὡς οἱ ἀγοραῖοι ἱματιοκάπηλοι φοροῦσιν ἀλλεπάλληλα τὰ πωλούμενα, ποριζόμενοι κέρδος πολλαχόθεν καὶ λυμαινόμενοι πολλά!

Ἐκεῖ καὶ ἡ παιδεία τοῦ ἔθνους ἕρπει παρημελημένη, καὶ πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ σεβάσμιον ἔχει ὁ λογικὸς ἄνθρωπος χλευάζεται πολλάκις καὶ δημοσίως· καὶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ καὶ ἁγιστικὰ ἔθιμα τῆς πατροπαραδότου θεοσεβείας ἀναφανδὸν καταπατοῦνται· οὐδ' εὑρίσκεις ἄλλο τι οὔτε δημόσιον οὔτε ἰδιωτικὸν μᾶλλον παρημελημένον παρὰ τοὺς Ναοὺς καὶ τὰ Σχολεῖα! Κλαίουσιν οἱ φιλόθεοι· κράζουσι βασανιζομένου φωνὰς οἱ φιλάδελφοι· ἀλλ' ἡ πανώλης λοιμικὴ κωφεύει καὶ προβαίνει! Πλῆθος ἀγυρτῶν καὶ τυχοζητῶν, ὁμοφύλων καὶ ἀλλοφύλων, συρρέουσι πανταχόθεν εἰσάγοντες πᾶν εἴτι ξένον καὶ ἀλλοδαπὲς μίασμα τῶν πατρίων ἠθῶν, ὡς ἂν τάχα δεῖγμα πολιτισμοῦ! καὶ ὑπὸ διάφορα ἐπαγγέλματα κατακείρουσι τὴν πολιτείαν, ἐμπεσόντες ὡς ἀκρίδες εἰς τοῦ πτωχοῦ τὸ λήϊον. Ἀγέλαι σοφιστῶν, ἔξωθέν ποθεν ἐπιπίπτοντες ὡς νόσος ἐπιδήμιος, λοιμικαί τινες ἢ χολέραι ψυχῶν, στρατοπεδεύουσιν ἐν μέσῳ τῆς χώρας, ὅπλα φέροντες προσωπεῖον φιλανθρωπίας καὶ φλύαρα βιβλία καὶ χρυσιδίου δόλωμα, καὶ ψυχοκτονοῦσι τοὺς ἁπλουστέρους, μεταχειριζόμενοι ἀνερυθριάστως τὰ λείψανα τῆς παρ' αὐτοῖς κατεσκελετευμένης διδασκαλίας ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἀκεραίου καὶ ὑγιαινούσης Διδασκαλίας, καὶ πωλοῦντες ἐν διδακτηρίοις, ὡς ἐπ' ἀγορᾶς, εὔωνα καὶ δα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

πρὸς τὴν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἕνωσιν, καὶ πρὸς τοὺς ἔτι τότε κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους προσανέχοντας τῇ ὀρθοδοξίᾳ (οἷοι ὑπῆρχον πολλοὶ καὶ Οὔγκροι, καὶ Τεύτονες, καὶ ἐν Βοημίᾳ, καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς ὁ Πλάτρης ἐβεβαίου). Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ Ἐκθέσει τῆς πίστεως ἡ Σύνοδος τά τε δόγματα καὶ τὰ μυστήρια τῆς εὐσεβείας διδάσκουσα, περὶ τοῦ βαπτίσματος λέγει ταῦτα «πρῶτον τὸ τοῦ βαπτίσματος... δι' οὗ πνευματικῶς ἀναγεννώμεθα.... εἰ μόνον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν γένοιτο. Διότι ἅπαν μυστήριον τὴν ἐκκλησιαστικὴν μὴ σῶζον παράδοσιν, οὐ δύναται ἔχειν τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος τοῦ μυστηρίου· ἐν ᾧ δὴ ταῦτα μάλιστα παρατηρητέα ἂν εἴη, ἵνα μὴ ἐπιβρέχηται ὁ βαπτιζόμενος· ἀλλὰ τῷ ὕδατι καταδύηται, μηδὲ ὕδατι ἡλισμένῳ κτλ. (παρὰ Δοσιθέῳ Τόμ. Ἀγάπης, σελ. 320—333). Ὥστε ἡ Σύνοδος ἐκείνη τήν τε διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν ἐκήρυττε τελουμένην, εἰ μόνον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν τοῦτο γένοιτο· ἄλλως δὲ οὐκ ἔχει τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος τοῦ μυστηρίου.

Τούτων οὕτω κειμένων, ἔλθωμεν ἤδη καὶ εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν Ἐγκύκλιον τοῦ θείου Μάρκου. Εἴδομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ὅτι ἡ κακῶς παρὰ τοῖς Δυτικοῖς νομισθεῖσα ἀδιαφορία καὶ ἰσότης τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος πρὸς τὰ καινοτομηθέντα μὴ γνήσια βαπτίσματα (τό τε μονοκατάδυτον, καὶ τὸ κατ' ἐπίχυσιν, ἢ περίχυσιν, ἢ ῥαντισμόν), εὐκόλως εἰσῆγε ταῦτα κατὰ καιροὺς (καὶ μάλιστα μετὰ τὸν ΙΓ, αἰῶνα) πολλαχοῦ τῆς παπικῆς ἐπικρατείας· καὶ κατ' αὐτὴν δὲ τὴν Ἀνατολὴν ἔφερον ταῦτα μεθ' ἑαυτῶν οἱ τῆς ὀρθοδοξίας πολέμιοι Σταυροφόροι. Καὶ ἦσαν λοιπὸν μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν (πλὴν μόνων τῶν πιστῶν τῆς μιᾶς, τῆς ὀρθοδόξου καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας υἱῶν) ἀνάμικτοι καὶ συμπεφυρμένοι οἵ τε τὸ γνήσιον καὶ πατροπαράδοτον τελούμενοι βάπτισμα Λατῖνοι, καὶ οἱ τὸ κατὰ τοὺς καινοτομηθέντας αὐτοῦ τύπους· καὶ ἡ δεῖξις ἐγγύς. Εἴδομεν ἀνωτέρω τὸν ὅσιον Μελέτιον τὸν Ὁμολογητήν, πῶς ἐπὶ τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ ἐζωγράφει τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων, ὅσους εἶδεν ἢ ἔμαθεν οὕτω βαπτιζομένους. Ἀλλ' ἐφεξῆς ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου (τῷ 1391) ἄλλος τις ἀνώνυμος ὀρθόδοξος Κωνσταντινουπολίτης (ὅστις διέτριψε καὶ ἐν Παρισίοις) συγγράψας κατὰ

ἤκουσεν ὁ Προφήτης Ἡσαΐας τὰ χερουβὶμ ὑμνολογοῦντα τὴν τρισάγιον δοξολογίαν. Θείαν δὲ πάλιν διὰ τί τὴν ὀνομάζει, δὲν λέγει μὲν ὁ συγγραφεύς, ἴσως ὅμως ἐννοεῖ τὸ τοῦ Κικέρωνος, εἰπόντος ὅτι «ἂν ὁ Ζεὺς ἤθελε νὰ λαλήσῃ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἐξ ἅπαντος ἐλάλει ἑλληνιστί. Ἐφεξῆς δὲ γευσάμενος τῆς Ἑλληνικῆς ὁ περιηγητής, «ἄφητε τὰς διαλέκτους πατρικὰς καὶ μητρικάς, (ὡς ἔχων καὶ πατέρα καὶ μητέρα ἀμφοτέρους πολυγλώσσους, καθὼς φαίνεται!), κ' εἰς αὐτὴν (τὴν Ἑλληνικὴν) τὰς θεωρίας ἔκαμνε τὰς κριτικάς!» Οὕτω τὸ μητρικὰς ἀπήτησε τὸ κριτικάς, καὶ ἐφεξῆς τὸ συγγραφεῖς ἐγέννησεν «Ὅμηρον καὶ Δημοσθένην, λόγου αἴτιον τρυφῆς!» καὶ τοὺς κλασικοὺς ἀπέδειξε κριτικούς, κτλ. κτλ. κτλ. Μία καὶ μόνη λέξις, ἡ σχεδόν, καταδεδικασμένη ὑπὸ τῆς στιχουργικῆς σφύρας, νὰ παραπληρῇ πλεονάκις τὸ κεχηνὸς τοῦ ῥυθμοῦ, παράγει στίχους ὅλους πλήρεις ἐννοιῶν γελοίων ἢ ψευδῶν· λόγου χάριν, «ἡ Ὕδρα εἶναι πολυκέφαλος σχεδόν» (σελ. 4), καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος «ἰσαπόστολος σχεδόν» (σελ. 87), καὶ ὁ Νεστόριος «παντελῶς δὲν εἰσακούει, οὐδὲ πείθεται σχεδόν» (σελ. 97), καὶ ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη, «τὸ χείριστον καὶ φθοροποιόν σχεδόν» (σελ. 135), καὶ ἄλλος, «ἅμα ἔμαθε σχεδόν» (σελ. 134), καὶ ἄλλοι, «ἀνεχώρησαν σχεδόν» (σελ. 104), καὶ «ὁ Θεὸς θέλει σωθῆναι πάντα ἄνθρωπον σχεδόν» (σελ· 211· διότι ἐχρειάζετο, φαίνεται, μετρίασις καὶ ὕφεσις εἰς τὸ καθολικὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἀποστόλου ῥητὸν «ὁ Θεὸς θέλει πάντας σωθῆναι!») καὶ ἄλλα μυρία ἀπεράντου σχεδονισμοῦ στύππινα παραγεμίσματα ἢ πρίνινα γομφάρια καὶ παρασφηνώματα. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ πολὺ σχεδὸν ἐκπιδύουσιν ἔπειτα ποικίλοι στίχοι τηνάλλως ἐπερχόμενοι, καὶ λήγοντες, κἂν θέμις κἂν μὴ θέμις, εἰς ἕν τι δόν, οἷον εἰς τὰ σωρηδόν, βαθμηδόν, ὁμοθυμαδόν, κτλ. Τοιαύτας συζυγίας στίχων βλέπεις πολλαχοῦ τοῦ πονήματος ἀστακτὶ καχλαζούσας ἐκ δωδεκαχρούνου τῆς γραφίδος στόματος· ὅθεν ἀποβαίνει ἡ ἑρμηνεία χαύνη καὶ πλαδαρὰ καὶ ἐκλελυμένη, καὶ προσέτι σκοτεινή, ποτὲ μὲν διὰ τὸ πλῆθος τῶν περικεχυμένων διακένων ὀνομάτων· ἄλλοτε δὲ πάλιν διὰ τὴν ἀφαίρεσιν καὶ συγκοπὴν τῶν ἀναγκαίων· οἷον λαλῶν περὶ τοῦ δορυκτήτορος τῆς Ἑλλάδος, λέγει·

Βέβαια θηρίον ἦτον, ὄχι ἄνθρωπος ποτέ·
Οὔτε Σκύθης, οὔτε Γότθος· τί τάχα οἱ θεαταί; (σελ. 3).

Μάντευσον ὅ,τι θέλεις περὶ τῶν θεατῶν! Πολλάκις δὲ διαφθείρει καὶ τὸν

ὅστις μέλλει νὰ ἐκπαιδευθῇ εἰς ταύτην τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν, βουλόμενος νὰ ἱερατεύσῃ, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἦναι προπαρεσκευασμένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ποῖός τις πρέπει νὰ ἦναι ὁ μέλλων νὰ ἐκπαιδευθῇ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

§. ά. Οὗτος ἀπαιτεῖται, Α'. νὰ ἔχῃ καρδίαν χρηστὴν καὶ διάθεσιν ἐκ φύσεως ἐπιῤῥεπῆ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ πρὸς θεοσέβειαν εὔθετον καὶ ἀκλινῆ. Ὅσοι δ' ἂν δείξωσιν ἀναμφίβολα ἴχνη ψυχρότητος καὶ ἀνευλαβείας περὶ τὰ θεῖα καὶ τρόπων μοχθηρῶν, οἷον φθόνου καὶ χαιρεκακίας καὶ πικρίας καὶ ἀσπλαγχνίας ἢ ἀκολασίας, προφανῆ γνωρίσματα, οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἀνάξιοι τοῦ ἱερατικοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ ἑπομένως πρέπει ἀδυσωπήτως νὰ ἀποκλείωνται τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας, ὡς κινδυνεύοντες νὰ ἀποβῶσιν οὐχὶ ποιμένες, ἀλλὰ λύκοι λυμεῶνες τῆς ποίμνης τοῦ Θεοῦ.

Β'. Νὰ ἔχῃ εὐφυΐαν καὶ ὀξύτητα νοὸς ὑγιοῦς πρὸς τὴν τῶν μαθημάτων ἀντίληψιν (α). Ἄνθρωπος ἐκ φύσεως νωθρὸς καὶ βλὰξ καὶ ἀφυής, ἢ κουφόγνωμος καὶ ἄκριτος, ἢ βίαιος καὶ ἀστάθμητος καὶ παράφορος, εἰς οὐδεμίαν ἐπιστήμην καὶ τέχνην ἐλευθέριον δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ· εἰς δὲ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα θέλει ἀποβῇ οὐ μόνον ἄχρηστος καὶ ἀδόκιμος, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπιβλαβής.

Γ'. Νὰ ἦναι τὸ σῶμα πάντη ὑγιὲς καὶ ἄρτιος καὶ ἀσφαλής, καὶ τὰ αἰσθητήρια ὀξύς, καὶ περὶ τὴν δίαιτην δυσπαθής, καὶ πρὸς πόνους καρτερικός, καὶ εἰς πάντα ἐγκρατὴς καὶ νηφάλιος, ἐὰν μέλλει νὰ ἀποβῇ (καθὼς ἔλεγον οἱ παλαιοὶ προπάτορες ἡμῶν περὶ τῶν ἀρίστων πολιτῶν), χερσίτε καὶ ποσὶ καὶ νόῳ τετράγωνος (β). Καὶ οἱ θεῖοι δὲ νόμοι ἀποκλείουσι ῥητῶς τοῦ θυσιαστηρίου πάντα πεπηρωμένον τὸ σῶμα καὶ ὁπωσδήποτε μῶμον ἔχοντα (γ)· προστάσσουσι δ' εἰς τοὺς

(α) Ἐτεκμαίρετο δὲ (Σωκράτης) τὰς ἀγαθὰς φύσεις ἐκ τοῦ ταχύ τε μανθάνειν οἷς προσέχοιεν, καὶ μνημονεύειν ἃ ἂν μάθοιεν, καὶ ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων πάντων, δι' ὧν ἔστιν οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν καὶ πόλιν, καὶ τὸ ὅλον ἀνθρώποις τε καὶ ἀνθρωπίνοις πράγμασιν εὖ χρῆσθαι. Τοὺς γὰρ τοιούτους ἡγεῖτο παιδευθέντας οὐκ ἂν μόνον αὐτούς τε εὐδαίμονας εἶναι καὶ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πόλεις δύνασθαι εὐδαίμονας ποιεῖν. Ξενοφ. Ἀπομνημ. Δ.α. §. 2.— (β) Βλ. Πλάτ. Πρωταγ. σελ. 155.—(γ) Λευϊτικ. κα. 17 κτλ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἂν αὐτῆς πρεσβείαν καὶ προστασίαν, καὶ δοξάζοντες τὴν θεομητορι-
κὴν αὐτῆς ἀξίαν, καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν ὀφειλόμενον σέβας εἰς τὴν χαρ-
δίαν αὐτῶν ἀείποτε κατοικίζοντες καὶ διατηροῦντες, καθὼς καὶ ὁ ἐπι-
τήθιος μαθητὴς «ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τὰ
δια » (Ἰωάν· ιθ, 27). Δ') Ὁ Κύριος ἡμῶν, οἰκτείρων τὴν πεπτωκυῖαν

ἀς μακρὰς προσευχάς ! ἀπορράπίζει τοὺς αἱρετικοὺς Βογομίλους, περὶ ὧν ὁ
κοίδιμος ἀνωτέρω παρήνεγκε τὴν τοῦ Ἀρμενοπούλου μαρτυρίαν. Ἀλλ' ἐντεῦθεν
τάλιν ἐξοιστρωθεὶς ὑποσημειοῦται, ὅτι «ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει τὸν Ἀρμενό-
πουλον γράφων Τμ. ἤτοι Τ μ ῆ μ α ὡς ἀπατηθεὶς ἐκ τοῦ de sectis sect. xix.
καὶ ἐκλαβὼν τὸ sect. sectio ἀντὶ τοῦ secta». Ἀλλὰ τὸ βιβλίον ὁ Ἀρμενόπουλος
διαιρεῖ εἰς ἄρθρα ἢ τμήματα ἰσάριθμα ταῖς αἱρέσεσι, ιθ. ἀπὸ τῶν ἐν τῷ κατὰ
Στοιχεῖον τοῦ Βλαστάρεως (Περὶ αἱρέσεων κτλ. Τ. β. σελ. 12. Bever.) Συντάγ-
ματι ἐκλεξάμενος, μηδὲν αὐτοῖς ἐπιγράφων εἰ μὴ ἀριθμούς. Καὶ τοῦτο ἐδήλω-
σεν ὁ Οἰκονόμος διὰ τοῦ Τμ. Ἀλλ' εἰ τὸ περὶ αἱρέσεως τμ. ιθ. τυχὸν ἐγράφη
παρά τινι ἀλλογλώσσῳ (ὃν οὐδ' αὐτὸς ἐδήλωσε) λατινιστὶ De Sectis sect. XIX,
ἀρ' ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι πάντως ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει τὰ τοῦ Ἀρμενοπούλου
«οὐχὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἁρμενοπούλου»; Ὦ τῆς λεπτότητος τῶν φρενῶν καὶ τῆς
φιλαληθείας τοῦ ἐπιφωνοῦντος «δικαιοσύνῃ δὲ προσέχων οὐ μὴ προῶμαι» !

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῷ δικαίῳ σμικρὰ ἐκ σμικρῶν, τό γε
νῦν ἔχον· ἓν δ' ἔτι προσθέντες καταπαύομεν τὴν μακροτέραν ἴσως τοῦ δέοντος
ὑποσημείωσιν ταύτην. «Ὁ μὲν οὖν Πυθαγόρας συνεβούλευε τοῖς οἰκείοις μετὰ φω-
νῆς εὔχεσθαι, οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ὤετο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσύχως φθεγγομένων ἐ-
παΐειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλετο εἶναι τὰς εὐχάς» (Παρὰ Κλήμεντ. Στρωμ. Δ.
σελ. 395). Ὁ δὲ Φαρμακίδης ἔκρυπτε καὶ αὐτὴν τὴν περὶ προσευχῆς αὐτοῦ γνώ-
μην, καὶ μόνον ἀποβλέπων πρὸς τὴν ἐνδόμυχον ἔννοιαν αὐτῆς ἔτρεμε, καὶ τοῦτο
δημοσίως ὁμολογεῖ ἐν εἰλικρινείᾳ (σελ. 176). Τόσον καλὴ καὶ σύμφωνος πρὸς τὰ
παραγγέλματα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὑπῆρχεν ἡ τοιαύτη παρ' αὐτῷ κεκρυμ-
μένη διδασκαλία ! Ἐκ δὲ τούτου, φαίνεται, οὐχ ὥρισεν ἡμῖν καὶ τίνας ὀνομάζει
μακρὰς τῆς Ἐκκλησίας πορσευχάς· ἆρ' ἃς ἐκ τῆς ἀρχαίας συναγωγῆς (βλ. Περὶ
τῶν Ο, Ἑρμηνευτῶν Τ. Β. σελ. 417, 475, 483) παραλαβοῦσα ἐκανόνισεν ἀπὸ
τῶν Ἀποστολικῶν ἔτι χρόνων ἐπ' Ἐκκλησίας ἀναγινώσκεσθαι περικοπὰς τῆς
Παλαιᾶς (Αὐτ. Τ. Δ. σελ. 110 κ. ε.) καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης (σελ. 117 κ. ἑ.
καὶ 145)· ἢ τὰ μελίῤῥυτα Ἐκκλησιαστικὰ μέλη τὰ ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς Ἐκκλη-
σίας αἰώνων ποιεῖσθαι καὶ ᾄδεσθαι ἀρξάμενα (Αὐτόθ. σελ. 761. σημ. β.)· ἢ τέλος
τὰς ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἁγιστείαις εὐχάς, ὧν τὴν ἀρχαιότητα
καὶ αὐτὰ ἃ φέρουσιν ἐν κεφαλίδι σεπτὰ ὀνόματα τῶν Μάρκων καὶ Ἰακώβων καὶ
Μ. Βασιλείων καὶ Χρυσοστόμων καὶ τῶν ἄλλων Θεοφόρων ἀνδρῶν ἱκανὰ τεκ-
μηριῶσαι ; Ἄγνωστον δὲ, εἰ συνετέλεσε τὴν ἐν τῷ ἐπιλόγῳ προαγγελλομένην
περὶ προσευχῆς πραγματείαν. Ἔγραψε δ' οὖν ἐπίκρισιν τοῦ εἰρημένου λιβέλλου
ἀξίαν τῆς ἑαυτοῦ πολυμαθείας καὶ εὐσεβείας ὁ σοφὸς ἰατρὸς Στέφανος ὁ Καρα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΜΗΝΙ ΟΚΤΩΒΡΙΩι ΚΓ΄.

Τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου.

Εἰς τὸν Ἑσπερινὸν προσόμοια.

Ποίοις εὐφημιῶν.

Ποίοις εὐφημιῶν στέμμασιν ἀναδήσωμεν τὸν Ἱεράρχην, τὸν ἐν Ἱεράρχαις ἀρχέγονον καὶ πρωτοςάτην Ἰάκωβον, τὸν δοῦλον καὶ ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, τὸν στύλον τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἀκράδαντον, σοφίας τὸν θεοφάντορα τῆς ἄνωθεν· τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων μύστην, τὸν πρῶτον ποιμένα τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησίων, τὸν πρεσβεύοντα Χριςῷ, τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ποίοις ὑμνῳδιῶν κάλλεσι στεφανώσωμεν τὸν Θεηγόρον, τὸν ἐν Ἀποστόλοις Ἀπόστολον, καὶ τῶν κορυφαίων τὸν ἔξαρχον, τὸν ἐν ταῖς Συνόδοις προεστῶτα. Ὁ Πέτρος διαγορεύει τὸ προκείμενον, καὶ κρίνει ὡς θεσμοθέτης ὁ Ἰάκωβος· καὶ Παῦλος ἐκ τῆς ἀποστολῆς, πρῶτον πρὸς Ἰάκωβον ἀναβάς, διατρανοῖ τὰ θαυμάσια Χριστοῦ, τοῦ Σωτῆρος τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ποίοις ὕμνοις τὸν Ἰάκωβον εὐφημήσωμεν, ἄνδρα θεόπτην, τὸν ἐκ τῆς Σιὼν ἐξηχήσαντα τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης, τὸν θείᾳ τετιμημένον ἀδελφότητι, τὸν μέγαν ἐν Ἱεράρχαις πρωτομάρτυρα, τὸν τοῖς μαρτυρίου πτεροῖς ἐκ τοῦ πτερυγίου πρὸς τὸν Χριστὸν ἀναπτάντα, ᾧ πρεσβεύει ἐκτενῶς, τοῦ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

ΜΗΝΙ ΝΟΕΜΒΡΙΩι Ζ΄.

Τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Ἀντωνίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συναθλησάντων Μελασίππου καὶ Κασίνης (α).

Ἐν τῷ Ἑσπερινῷ. Εἰς τὸν στίχον, στιχηρὰ προσόμοια.

Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι.

Τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενος, τῷ σταυρῷ ὁπλισάμενος, τύραννον κατέρ-

---

(α) Ἀντώνιος ὁ μάρτυς ὀνομάζεται ἔν τε τοῖς Μηναίοις καὶ Συναξαρίοις τοῖς ἑλληνικοῖς· ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς λατινικοῖς Μαρτυρολογίοις (ὅπου ὅμως ἀντὶ τοῦ Κασίνα γέγραπται Carin). Ἐν δὲ τοῖς Ῥωσσικοῖς ἔκπαλαι γέγραπται Ἀντωνῖνος ὁ μάρτυς (οὕτω καὶ ἄλλος μάρτυς ἔγγιστος (Νοεμβρ. θ.) ἐν τοῖς ἡμετέροις Μηναίοις γράφεται Ἀντώνιος· ἐν μόνῳ δὲ τῷ Μηνολογίῳ Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου γράφεται Ἀντωνῖνος). Ἀλλὰ μικρὰ αὕτη τῆς γραφῆς ἡ διαφορὰ (ἐκ τῶν πρώτων ἴσως ἀντιγραφέων προελθοῦσα), καὶ οὐδὲν παραβλάπτει τὴν ταυτωνυμίαν.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δ΄.) Ὅσοι ποιμένες ὄντες δὲν διδάσκουσιν εὐσεβῶς τὸ ποίμνιον αὐτῶν ἢ μήτε κηρύττουσιν εἰς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἢ αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν, ἢ ἂν ἦναι ἀδύνατοι πρὸς τοῦτο, δι' ἀξίων τοὐλάχιστον ἱεροκηρύκων, ἢ δι' ἀναγνώσεως ἐκκλησιαστικοῦ τινος βιβλίου. Οὗτοι εἶναι οἱ μήτε αὐτοὶ εἰσβαίνοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, μητ' ἄλλους ὁδηγοῦντες νὰ ἔμβωσιν (α). Ὡσαύτως ἁμαρτάνουσι καὶ ὅσοι ἀναγνῶσται ὄντες, ἢ ψάλται, ἢ ἱεροκήρυκες, ἢ ἁπλῶς ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας ὁποιοιδήποτε, ἀμελοῦσι τὸ ἔργον αὐτῶν ἀνευλαβῶς ἢ ἀπροσέκτως, ἢ ἀμαθῶς, καὶ σκανδαλίζουσιν ἀντὶ νὰ ὠφελήσωσι τὸν πλησίον αὐτῶν, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἀπέθανε.

ε΄.) Ὅσοι ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων δὲν δίδουσι οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος εἰς τὰς ἀναγκαίας πνευματικὰς χρείας, ἀλλ' ἢ καταθάπτουσι τὴν περιουσίαν των εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Μαμμωνᾶ, ἢ τὴν ἐξοδεύουσιν εἰς ἀπολαύσεις ἡδονῶν ἀθεμίτων, ἢ εἰς παιγνίδια ζημιώδη, οἷον κύβους, χαρτία, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ὁπόταν παίζωνται αἰσχροκερδῶς καὶ ἀπονενοημένως, ἀφανίζουσι καὶ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ παίζοντος, καὶ τὴν ψυχήν του κολάζουσιν, ὡς ἐξορίζοντα ἐξ αὐτῆς τὴν θεοσέβειαν διὰ τῶν συχνῶν ὅρκων καὶ ἀρῶν καὶ βλασφημιῶν τοῦ θείου ὀνόματος· τοὺς τοιούτους αἰσχροκερδεῖς οὐ μόνον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κατακρίνει, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ φιλοσοφία συγκαταριθμεῖ μετὰ τῶν λῃστῶν (β). Ὅλοι οἱ εἰς τὰ προτεθέντα ἐγκλήματα ὑπεύθυνοι βεβηλόνουσι τὸ σάββατον, ἀντὶ νὰ τὸ ἁγιάσωσι, καὶ ζημιοῦνται τῆς μελλούσης ἐκείνης μεγάλης ἑορτῆς τῆς μετὰ τῶν δικαίων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν μεγαλοπρεπέστατα τελουμένης εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σημ. Γ΄. Αἱ προειρημέναι τέσσαρες ἐντολαὶ διδάσκουσι περὶ Θεοῦ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ὀφειλομένης λατρείας· αἱ δὲ ἑπόμεναι ἓξ ἀποβλέπουσι τὸν πλησίον, τέλος ἔχουσαι τὴν εἰρηνικὴν καὶ εὐδαίμονα διαγωγὴν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

ΑΡΘΡΟΝ Η΄.

§. θ΄. Ἡ πέμπτη ἐντολὴ προσάσσει νὰ προσφέρωμεν τὴν ὀφειλομένην τιμὴν καὶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς ἡμῶν· ὑπὸ δὲ τὸ ὄνομα τῶν γονέων συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ ἡγεμόνες, οἵ τε τῆς πνευματικῆς καὶ

(α) Ματθ. κγ, 13. — (β) Ὁ μέν τοι κυβευτής, καὶ ὁ λωποδύτης καὶ ὁ λῃστὴς τῶν ἀνελευθέρων εἰσίν, αἰσχροκερδεῖς γάρ. Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. δ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χρίσας ἡμᾶς, Θεός· ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς» κτλ.» (Β. Κορινθ. α, 21)· καὶ τοῦτο τὸ ῥητὸν ὅ, τε Χρυσόστομος καὶ ὁ Θεοδώρητος, ἅμα μὲν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς χρίσεως τοῦ μύρου, ἅμα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀοράτου καὶ ἐσωτερικῆς τοῦ θείου χρίσματος ἐνεργείας, τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος δωρεᾶς, ἐκλαμβάνουσιν (Ἑρμ. αὐτόθ.). Ὡσαύτως κἀκεῖνο· «Τὸ χρίσμα, ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει κτλ. (Α. Ἰωάν. β, 27) ὅ,τε Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων (Κατηχ. Μυσταγ. γ), καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος (Ἑρμην. εἰς Ἰωάν. αὐτόθ.). Οὕτω καὶ ὁ ἀποστολικὸς Θεόφιλος ὁ Ἀντιοχείας· «Καλούμεθα χριστιανοί, ὅτι χριόμεθα ἐλαίῳ Θεοῦ» (Πρὸς Αὐτόλυκ. α).—β) Ἀλλὰ κἂν καὶ χωρὶς τῆς χειροθεσίας θεωρηθῇ τὸ μύρον τοῦ χρίσματος, ὡς αὐτὸ καὶ μόνον ἀντ' ἐκείνης διαταχθέν, καὶ τοῦτο κατ' ἀποστολικὴν παράδοσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τί κοινὸν ἔχει αὕτη ἡ μυστηριώδης ἀνταλλαγὴ πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων καινοτομηθεῖσαν παραχάραξιν καὶ κολόβωσιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μυστηρίου, τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος; Ἄλλο τοῦτο, καὶ πάντη διάφορον τῆς χειροθεσίας (ὅσῳ καὶ τὸ χρίσμα καὶ καθ' ὕλην, καὶ κατ' εἶδος, καὶ τὴν ὅλην τελετήν, διαφέρει τοῦ βαπτίσματος). Καὶ τὸ μὲν παναγιον Πνεῦμα παντοδύναμον ὑπάρχει πάντως, ὡς Θεὸς ἀληθινός, καὶ παντεξούσιον, καὶ «ὅπου θέλει πνεῖ» (οὕτω καὶ πρὸ τοῦ βαπτίσματος, καὶ χωρὶς χειροθεσίας, ἐπέπεσε τοῖς περὶ τὸν Κορνήλιον·), ἀλλ' οὐ περὶ τούτου ὁ λόγος. Ἐκεῖνο δὲ δειξάτωσαν, εἰ πνεῦμα θεοῦ ἐνείργησε δι' αὐτῶν περὶ τὴν καινοτομίαν δειξάτωσαν, εἰ παρὰ τῶν θείων Εὐαγγελίων καὶ τῆς ἀποστολικῆς ἐγγράφου καὶ ἀγράφου παραδόσεως, ἢ καὶ παρὰ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ θεοφόρων Πατέρων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας παρέλαβον τὴν τοιαύτην περὶ τὸ θεῖον βάπτισμα μεταβολήν. Ἢ μήπως ὁ Ἀκυνάτης καὶ οἱ μετ' αὐτὸν θεολόγοι τῆς Ῥωμάνας Ἐκκλησίας ἔλαβον ἄνωθεν ἐξουσίαν ἀλλοιῶσαι παντὶ τρόπῳ καὶ πλάναις ἰδιωτικαῖς ἀναμίξαι τὸν καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν δι' ὅλων ιγ, αἰώνων καὶ ἐπέκεινα κρατήσαντα θεοπαράδοτον τύπον τοῦ μυστηρίου τῆς ἀναγεννήσεως τῶν πιστῶν; Λέγομεν δὲ περὶ τούτου καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς (§. κα).

§. ζ. Κεφ. Γ) Μετὰ ταῦτα ἡ Διατριβὴ ἐπιφέρει καὶ τὸν Ζ'. Κανόνα τῆς Β, Οἰκουμενικῆς, ὅστις κἀν τῷ γέ τῆς ς. Οἰκουμενικῆς πλατύτερον ἐπανελήφθη, θεσπίζων, ὅπως δεκτέον τοὺς αἱρετικοὺς τῇ ὀρθοδοξίᾳ προσερχομένους (περὶ τούτου διέλαβεν ἐν μέρει καὶ ὁ Ζ'. καὶ ὁ Η', κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὁ Α', τοῦ Μεγ. Βασιλείου· ἴδε καὶ τῆς Α,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μὲ εὕρητρα ὑπέρμετρα. Μετὰ τούτων συναριθμοῦνται καὶ οἱ ἀπάνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰς καιρὸν πυρκαϊᾶς ἢ ναυαγίου ἤ τινος ἄλλης δυστυχίας κλέπτουσι τῶν δυστυχῶν ἐκείνων τὰ κατασκορπιζόμενα πράγματα. Δὲν εἶναι δὲ τούτων κατώτεροι καὶ οἱ ἀνοίγοντες, καὶ ἀναγιγώσκοντες ξένας ἐπιστολάς, καὶ οἱ ἐκφέροντες μυστήριά τινα, τῶν ὁποίων ἡ φανέρωσις εἶν' ἐπιβλαβὴς εἰς τὸν πλησίον των.

γ'. Ἁ π α τ η λ ὴ κ λ ο π ὴ λέγεται, ὅταν σφετερίζηταί τις τὸ ἀλλότριον μετ' ἀπάτης· τοιοῦτοι εἶναι α'.) ο ἱ κ ρ ι τ α ὶ οἱ παρεξηγοῦντες τοὺς νόμους διὰ νὰ βλάψωσι τὸ δίκαιον, καὶ οἱ λοιποί, ὅσοι τι τῶν ἱερῶν λογίων κακῶς ἐξηγοῦσι πρὸς ἀπάτην τοῦ πλησίον· β') οἱ π α ρ α χ α ρ ά τ τ ο ν τ ε ς, ἢ π ε ρ ι κ ό π τ ο ν τ ε ς τὰ νομίσματα, καὶ οἱ μὲ κίβδηλα καὶ νόθα πραγματευόμενοι, ἢ χρεωκοποῦντες μετὰ δόλου· γ'.) ο ἱ δ ό λ ι ο ι ἀ γ ο ρ α σ τ α ί, ἢ π ω λ η τ α ί, ὅσοι μὲ ζυγία ἢ μέτρα ἄδικα ζημιόνουσι τὸν πλησίον των· δ'.) ο ἱ ἀ μ ε λ ε ῖ ς ἐ ρ γ ά τ α ι κ α ὶ δ ό λ ι ο ι π ρ ο σ α ῖ τ α ι, οἵτινες πλάττονται δυστυχίαν τινὰ ἢ λώβην σώματος, διὰ νὰ φανῶσιν ἐλεεινοί, ἢ αἰτοῦσιν ἐλεημοσύνην μὲ πλαστὰ ὀνόματα, οἷον νοσοκομείων συντήρησιν, ἢ αἰχμαλώτων ἐξαγοράν· ε'.) ο ἱ π λ α σ τ ο γ ρ ά φ ο ι, ὅσοι ψ ε υ δ ε ῖ ς γράφοντες ὁμολογίας, ἢ διαθήκας, ἢ δολίως τὰς ἀληθεῖς μεταγράφοντες ἢ περιξέοντες ἢ ἄλλως πως νοθεύοντες ζημιόνουσι τὸν ἀδελφόν των· ς'.) οἱ μιαροὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἢ μὲ πλαστὰς θαυματουργίας εἰκόνων ἢ λειψάνων ἁγίων πεποιημένων, ἢ μὲ ὑπόκρισιν ἁγιότητος καὶ εὐλογίας πλεονεκτικῆς, ἢ μὲ ὁποιανδήποτε ἄλλην πανουργίαν πλανῶσι τὸν ἁπλοῦν λαόν, καὶ συνάγουσι χρήματα πωλοῦντες τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ κόμματος εἶναι καὶ οἱ Σιμωνιακοί, οἵτινες διὰ χρημάτων ἢ δώρων πωλοῦσι τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἱερὰς ἀξίας. Ὅλων τούτων τῶν ἀναγκῶν τὸ ἁμάρτημα τόσον εἶναι βαρύτερον τῆς ἱεροσυλίας, ὅσον ἐκείνη παντὸς εἴδους ἁπλῆς κλοπῆς· διὰ τοῦτο ἡ μερὶς αὐτῶν θέλει εἶσθαι μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός (α). Εἶναι καὶ ἄλλοι διάφοροι τρόποι κλοπῆς, τοὺς ὁποίους δύναται νὰ συμπεράνῃ ἕκαστος ἐκ τῶν εἰρημένων.

Σημ. Β'. Ἡ κλοπὴ δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως νὰ συγχωρηθῇ, εἰ μὴ διὰ

(α) Βλ. Ταρασ. Κωνσταντιν. Ἐπιστ. πρὸς Ἀδριαν. πάπ. Ῥώμ. καὶ Γενναδ. Κωνσταντιν. Ἐγκύκλ. Ἐπιστολ. καὶ Κανόν. Συνοδ. παρὰ Λεϋγκλαβ. Τόμ. 1. σελ. 6, 7, 20, 23, 187, 190.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Γ΄. Νὰ ἐμψυχόνῃ ταύτην του τὴν πίστιν μὲ ἔργα ἐνάρετα καὶ σύμφωνα πρὸς τὰ ὑψηλὰ τῆς πίστεως δόγματα. Αὕτη εἶναι ἡ ζ ῶ σ α ὀνομαζομένη π ίσ τ ι ς (α). Ὅστις δὲν ἔχει τὰ τρία ταῦτα, ἀλλ' εἶναι καὶ καθ' ἓν μόνον ἐλλειπής, τούτου ἡ πίστις εἶναι νεκρὰ καὶ καθ' ὑπόκρισιν. Ταῦτα πρέπει νὰ σημειώσῃ πᾶς τις, καὶ νὰ ἐνθυμῆται καλῶς, ὅτι εἰς ταῦτα θεμελιόνεται ὅλη τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἡ οἰκοδομή.

ΑΡΘΡΟΝ Δ΄.

Α΄. Μ έ ρ ο ς τ ο ῦ Σ υ μ β ό λ ο υ.

§. ιθ΄. Τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς διδάσκει.

Α΄. Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι εἷς κατ' οὐσίαν ἐν τρισὶ προσώποις, τουτέστι Θεὸς ὁ πατήρ, Θεὸς ὁ υἱός, Θεὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἀγέννητος μὲν ὁ πατήρ, γεννητὸς δὲ ἐκ τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς πρὸ αἰώνων, ἐκπορευτὸν δὲ ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Μία δύναμις. Μία οὐσία. Μία θεότης ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι. Διὰ τοῦτο ὁ εἷς Θεὸς εἶναι ἁγία Τριάς, τῆς ὁποίας τὸ Α. πρόσωπον ὀνομάζεται πατήρ, ὡς γεννήσας τὸν συνάναρχον υἱὸν αὐτοῦ πρὸ αἰώνων καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀναγεννήσας ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς (Ἐφ. α. 2—5) καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραγαγὼν εἰς τὸ εἶναι τὰ σύμπαντα (6).

Β΄. Ὅτι ὁ ἐν τρισὶ προσώποις προσκυνούμενος Θεὸς παντοδύναμος ὤν, πάνσοφος, πανάγαθος, δικαιότατος, ἄπειρος, αἰώνιος, ἔκτισε μὲ τὸν λόγον αὐτοῦ ἐκ τοῦ μηδενὸς τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ὁρατὰ καὶ ὑλικὰ ὄντα, καὶ τὰ ἄϋλα καὶ ἀόρατα, ἤγουν τὰ πνεύματα, εἰς ἡμέρας ἕξ (γ).

Τὴν Α. ἡμέραν ἔκτισε τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὸ φῶς (δ).

Τὴν Β΄. ἡμέραν ἐποίησε τὸ στερέωμα, ἤτοι τὸ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ διάστημα, καὶ διεχώρισε τὰ ὕδατα τὰ ἐπάνω τοῦ στερεώματος, δηλονότι τὰς νεφέλας, ἀπὸ τὰ ὕδατα τὰ ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, ἤγουν τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὰς θαλάσσας (ε).

Τὴν Γ΄. ἡμέραν ἐχώρισε τὴν γῆν ἀπὸ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ συνήγαγεν εἰς τόπον ἕνα, τὴν ὁποίαν συναγωγὴν ὀνομάζομεν Ὠκεανόν· ἡ δὲ χωρισθεῖσα γῆ κατεστολίσθη μὲ διάφορα δένδρα καὶ ἄνθη καὶ χόρτα (ζ).

(α) Πίστιν ἔχειν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην. Γαλάτ. ε, 6. — (β) Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Πατήρ, ὁ Λόγος, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἓν εἰσίν. Α΄. Ἰωάν. ε, 7. βλέπ. καὶ Ματθ. κη, 19, καὶ γ, 16, 17, καὶ Α΄. Πέτρ. α, 2, καὶ Α΄ Κορινθ. ιγ, 13. — (γ) Γενέσ. β, 2.—(δ) Γενέσ. α. 3—15. — (ε) Γενέσ. α, 7, 8. — (ζ) Γενέσ. α, 9—13.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΡΘΡΟΝ ΙΓ΄.

§. ιδ΄. Ἡ δεκάτη ἐντολὴ περιέχει ἐντελεστέραν ἐξήγησιν ὅλων τῶν προειρημένων ἐντολῶν, προστάσσουσα οὐχὶ μόνον νὰ μὴ πράττωμεν τὸ κακόν, ἀλλὰ μήτε κατὰ διάνοιαν νὰ τὸ ἐπιθυμῶμεν.

Σημ. Α΄. Εἴπομεν (Αρθρ. Α. §. 6. Σημ.), ὅτι τῶν κακῶν ἔργων γεννήτορες εἶναι οἱ κακοὶ διαλογισμοί. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διὰ ταύτης τῆς ἐντολῆς ἐμποδίζων τὰς αἰσχρὰς τῆς καρδίας ἐπιθυμίας, ἐμποδίζει καὶ ἀποτράττει τὴν πηγὴν τῆς ἀνομίας· ὅθεν ἐπειδὴ εἰς τὴν Ε΄. ἐντολὴν προσάσσει νὰ τιμῶμεν τοὺς ἀνωτέρους ἡμῶν, εἰς τὴν Ι΄. ταύτην διορίζει καὶ νὰ φρονῶμεν περὶ αὐτῶν ἀγαθὰ ἀγαπῶντες αὐτοὺς ἀπὸ καρδίας. Ἐπειδὴ εἰς τὴν ϛ΄. καὶ Η΄. καὶ Θ΄. ἐμποδίζει νὰ κακοποιῶμεν ὁπωσδήποτε τὸν πλησίον, εἰς τὴν παροῦσαν κωλύει καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ὄρεξιν τῆς κακουργίας. Ἐπειδὴ τέλος εἰς τὴν Ζ΄. προστάσσει τὴν ἐγκράτειαν εἰς τὰς ἀνόμους μίξεις καὶ σωφροσύνην, εἰς τὴν παροῦσαν ἐμποδίζει καὶ αὐτὰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ κλίσεις τῆς ψυχῆς εἰς ἀπόκτησιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ πλησίον· διότι καθὼς ἀπηγόρευσε τὰ φανερῶς ἄδικα μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα δύναταί τις νὰ σφετερισθῇ τὰ ἀλλότρια ἀγαθά, οἷον τὴν κλοπὴν καὶ μοιχείαν καὶ τὰ τοιαῦτα, τοιουτοτρόπως ἐμποδίζει καὶ τὰς εἰς ταῦτα καταντώσας ἀθεμίτους ἐπιθυμίας (α) καὶ τὰ κάκιστα πάθη, οἷον τὸν φθόνον (β), καὶ τὸ φιλέκδικον, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἀντίκεινται φανερῶς εἰς τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην, καὶ εἶναι σημεῖα ψηλαφητὰ φιλαυτίας ὑπερβολικῆς καὶ προσηλώσεως χαμερπεστάτης εἰς τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου.

Σημ. Β΄. Ἐντεῦθεν φαίνεται πόσον ἐντελέστερος εἶναι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ παρὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων· διότι οὗτος μὲν τὰς πράξεις κανονίζει, καὶ ταύτας πολλάκις ἐσφαλμένως, ὁ δὲ ἀλάθητος νόμος τοῦ Θεοῦ ῥυθμίζει καὶ τὰς ἐγκαρδίους καὶ μυστικὰς ἐπιθυμίας, τὰς ὁποίας μόνος ὁ Θεὸς γνωρίζει, ὡς μόνος αὐτὸς ἐξουσιάζων τὰς ἀνθρωπίνους καρδίας.

Σημ. Γ΄. Εἰς τὰς ἁγίας λοιπὸν τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς περιέχονται συντόμως, Α΄.) τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὸ τῶν τεσσάρων πρώτων, ὡς εἴπομεν, ἀποδεικνυόμενα, καὶ εἰς τὴν μεγάλην τῆς φρονήσεως ἀρετὴν ὑπαγόμενα· Β΄.) τὰ καθήκοντα ἑκάστου πρὸς ἑαυτόν, ὑπὸ τῆς Ζ΄. ἐντολῆς παραγγελλόμενα, καὶ ὑπαγόμενα εἰς

(α) Ῥωμ. ζ, 7. Ἰακώβ. α. 14—15. — (β) Ματθ. χ, 15.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ρῶς μετὰ των Ἀποστόλων «προσκαρτεροῦμεν ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει» (α). «Ἀδιαλείπτως προσευχόμεθα μετὰ τοῦ Παύλου, καὶ ἐν παντὶ εὐχαριστοῦμεν», συνάπτοντες τὴν ἔμφωνον ἱκεσίαν μετὰ τῆς νοερᾶς προσευχῆς καὶ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ. Καὶ γόνυ κλίνοντες καὶ χεῖρας αἴροντες ὁσίους, καὶ «φωνὴν ἐπαίροντες» καὶ «ἐν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις», καὶ μόνοι ἐν τοῖς ταμείοις ἡμῶν καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐν μέσῳ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας «προσευχόμεθα τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος» ἀναπέμποντες «δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας» (β). Ἐκτενῶς ἱερουργοῦμεν «τὴν πνευματικὴν θυσίαν καὶ τὴν λατρείαν τὴν λογικὴν» (γ), «καὶ ἐν παντὶ (καιρῷ καὶ πράγματι) τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ἡμῶν γνωρίζομεν πρὸς τὸν ἐπουράνιον ἡμῶν Πατέρα» (δ). Ὑμνοῦμεν τὸν Θεόν, «τὸν θαυμαστὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ», καὶ τιμῶμεν μετὰ τοῦ Προφητάνακτος «τοὺς μακαρίους αὐτοῦ φίλους καὶ θεράποντας» (ε). «Διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμεθα ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι· καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦμεν ἐν πάσῃ προσευχῇ καὶ δεήσει», ὑπὲρ τῶν πιστῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν μισούντων καὶ ἐπηρεαζόντων ἡμᾶς (ζ). «Διδάσκομεν καὶ νουθετοῦμεν ἀλλήλους ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐξ ὅλης καρδίας ἡμῶν τῷ Κυρίῳ» (η), καθὼς ἡμῖν παρέδωκαν οἱ Ἀπόστολοι, καὶ τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων ὁ θεόπνευστος σύλλογος.

Καὶ πῶς λοιπὸν (λέγουσιν οἱ τάλανες ἀπρόσευκτοι), πῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδαξε τοὺς Ἀποστόλους μίαν μόνον καὶ σύντομον προσευχήν, τὸ Πάτερ ἡμῶν; Ἀλλὰ πλανῶνται καὶ κατὰ τοῦτο οὗτοι οἱ παρ' ἑαυτοῖς σοφοί. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Θεὸς ἐδίδαξε τοὺς Ἀποστόλους τὴν Κυριακὴν προσευχὴν οὐχὶ ὡς ταύτην μόνην πάντοτε προσευκτέαν, ἀλλ' ὡς τύπον καὶ παράδειγμα ὅλων τῶν πρὸς Θεὸν ἡμῶν αἰτημάτων

(α) Πράξ. α, 14. — (β) Α. Τιμ. β', 1, 8. — (γ) Ῥωμ. ιβ', 1. Α, Πέτρ. β', 5. — (δ) Φιλιππ. δ', 6. — (ε) Ψαλμ. ρλή, 17. — (ζ) Ἐφεσ. ς', 18. Ματθ. έ. 44. Λουκ. ς', 28. — (η) Ἐφεσ. έ, 19. Κολ. γ', 16.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τέρα καὶ ἀσφαλεστέρα. Πάντες βέβαια οἱ μέλλοντες νὰ γίνωσι τρόφιμοι τῆς Ἀκαδημίας, ὅθεν καὶ ἂν ἔρχωνται, πρέπει πρότερον νὰ δοκιμάζωνται καὶ νὰ ἀνακρίνωνται ἀκριβῶς ὑπὸ τῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐπιστατῶν, ὡς θέλομεν εἰπεῖν· ἀλλ' ἡ δοκιμασία αὕτη ὀλιγοχρόνιος οὖσα δὲν δύναται εὐκόλως νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς διαθέσεις τοῦ δοκιμαζομένου (αἵτινες ἄλλως εἰς τὴν ἐν τῷ Γυμνασίῳ χρόνιον διαίτησιν αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, γίνονται φανεραί)· καὶ ἑπομένως ἡ δοκιμασία δύναται νὰ ἀπατηθῇ· καὶ ἔπειτα, ὅταν ὁ δόκιμος εἰσαχθεὶς ὡς τρόφιμος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀναφανῇ προϊόντος τοῦ χρόνου ἀνεπιτήδειος πρὸς τὸ ἱερὸν ἐπάγγελμα, καὶ ἐξ ἀνάγκης διωχθῇ, τότε καὶ τὸ ὄνειδος τοῦ διωκομένου πολύ, καὶ ἡ πρὸς τοῦτον δαπάνη τῆς Ἀκαδημίας γίνεται ζημία.

β') Ἡ τῶν παίδων εἰς τὸ Γυμνάσιον ἀνατροφὴ θέλει διατηρεῖν αὐτοὺς μακρὰν πολλῶν οἰκιακῶν τυρβῶν καὶ ἀσχολιῶν καὶ πολλάκις συνομιλιῶν ἐπικινδύνων εἰς ἀθῴας ἡλικίας· ὅταν ἔχωσι δηλονότι ἐναρέτους ἐπιστάτας, οἵτινες θέλουσιν ἐπαγρυπνεῖν εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτῶν ἀγωγήν.

γ') Εἰς τὸ Συσσίτιον θέλουσιν ἀσκηθῆ οἱ παῖδες πρὸς ἐγκράτειαν εὐκολώτερον ἢ εἰς τὰς ἰδίας οἰκίας. Διαιτώμενοι δίαιταν καθάριον καὶ λιτὴν εἰς τὸ Συσσίτιον (ὡς καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν), καὶ γυμναζόμενοι ἀναλόγως τῶν σωματικῶν αὐτῶν δυνάμεων, θέλουσι συνεθισθῆ καὶ λαιμαργίας καὶ κόπων καὶ ὕπνου νὰ ἦναι ἐγκρατεῖς, καὶ πρωῒ νὰ ἐγείρωνται, καὶ ἀργότερον, ὅταν τύχῃ, νὰ κατακλίνωνται εἰς ὕπνον, καὶ πρὸς τὰς διατεταγμένας νηστείας νὰ γίνωνται χαρτεριχώτεροι, καὶ περὶ τὴν ἄλλην δίαιταν τοῦ σώματος νηφαλιώτεροι, καὶ ἁπλῶς νὰ ἐξασκῶνται ἐκ παίδων εἰς ὅσα χρέη πρέπει νὰ ἐκπληρῶσιν, ὅταν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

δ') Εἰς ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ Γυμνάσια καὶ Λύκεια βάσις τῆς ἀγωγῆς τῶν ἐν αὐτοῖς παιδαγωγουμένων καὶ διδασκομένων θέλει εἶναι ἡ θεοσέβεια καὶ ἡ πρὸς πάντα τὰ τῆς πίστεως καθήκοντα λιπαρὰ χειραγωγία· ἀλλ' εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον αὕτη θέλει γίνεσθαι πλέον ἐνδελεχῶς καὶ ἐκπεφασμένως. Οἱ ἐν αὐτῷ συσσιτούμενοι παῖδες θέλουσιν ἐξασκεῖσθαι διαρκέστερον εἰς τὰς προσευχὰς καὶ πάσας τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀκολουθίας, ἀπερχόμενοι τὴν διωρισμένην ὥραν εἰς τῆς πλησίον Ἀκαδημίας τὴν Ἐκκλησίαν (α), καὶ διὰ διδασκαλίας ἰδιαιτέρας ἐντυ-

---

(α) Ἐκ τούτων οἱ προκεχωρηκότες θέλουσιν ἀναγινώσκειν ἐπ' ἐκκλησίας τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀναγνώσματα καὶ κανοναρχεῖν, καὶ ψάλλειν ἐνίοτε τὰ μικρὰ τροπά-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αὐτόθ. 47). Κἂν οὖν καὶ οἱ περὶ τὸν Κορνήλιον πολλοί τινες ὑποτεθῶσι, καὶ οὕτως ἠδύναντο καὶ ἕκαστος χωρὶς καὶ καθ' ὁμάδας ἐν τῷ αὐτῷ ὕδατι βαπτισθῆναι, κολυμβήθρας τινὸς οὔσης ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἢ καὶ λουτριχῆς πυέλου καὶ λουτῆρος (ἐλούοντο δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τὸν λουτῆρα **βαπτιστήριον** (haptisterium) ἐκάλουν ἑλληνικώτερον, ὃ καὶ πολλάκις ὑπερμέγεθες ἦν, πολλοὺς ἅμα τοὺς ἐν αὐτῷ λουομένους χωροῦν· τοιοῦτο καὶ Πλίνιος εἶχεν ὁ νεώτερος· Ῥωμαῖος δὲ καὶ ὁ ἑκατόνταρχος Κορνήλιος ἦν· αὐτόθ. ι, 2)· καὶ οἱ τούτου οἰκέται καὶ οἱ ὁπαδοὶ στρατιῶται ἠδύναντο γεμίσαι τοὺς λουτῆρας οὐχ ἧττον ὀτρηρῶς καὶ γοργῶς, ἢ ὅσον οἱ διακονοῦντες εἰς τὸν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμον ἅμα κελεύσαντος τοῦ Σωτῆρος, **ἐγέμισαν ὕδατος ἕως ἄνω** τὰς ἐκεῖ κειμένας **ἑξ λιθίνας ὑδρίας, χωρούσας ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς** (Ἰωάν. β, 6). —δ) Ἀλλ' (ἵνα παραδράμωμεν τὰς εἰκοτολογίας) ὁ Ἀπόστολος Πέτρος **ἐκέλευσε βαπτισθῆναι** τοὺς περὶ τὸν Κορνήλιον ἐκεῖνο πάντως τὸ **ἓν καὶ μόνον βάπτισμα** τῆς σωτηρίας, ὅπερ αὐτὸς οὗτος (λ. γ, 22) διέγραψε καὶ ὠνόμασεν (ὡς ἐκ τῆς καταδύσεως) **ἀντίτυπον** τοῦ ὕδατος τοῦ κατακλυσμοῦ· .—ε) Καὶ αὐτὸς ὁ θεόπνευστος τῶν Πράξεων συγγραφεὺς κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν· πάντως ἔγραψε τὸ **ἐβαπτίσθησαν** (οἱ περὶ τὸν Κορνήλιον), καθ' ἣν εἶπε καὶ τὸ (περὶ οὗ προείπομεν) «Ἰωάννης μὲν **ἐβάπτισεν ὕδατι**, ὑμεῖς δὲ **βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ**» (Πράξ. α, 5· ια, 16), καὶ τὸ «**ἐβάπτισε** τὸν εὐνοῦχον ὁ Φίλιππος εἰς τὸ ὕδωρ, εἰς ὃ **κατέβησαν ἀμφότεροι**» (Πράξ. θ, ια, κτλ.), καὶ ἄλλα ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ, ἓν καὶ μόνον πανταχοῦ καὶ μονοειδὲς τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ εἰδώς, καὶ γράφων, καὶ διδάσκων, καὶ αὐτὸς δὲ πάντως βαπτισθείς, τὸ **διὰ καταδύσεως**. — ς) Κἀκεῖνο δὲ (οἶμαι) σημειωτέον. Ἔτι τοῦ Πέτρου λαλοῦντος οἱ περὶ τὸν Κορνήλιον, καὶ πρὶν ἢ βαπτισθῶσιν, ἠξιώθησαν τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος δωρεᾶς (ὡς καὶ Παῦλος αὐτός). Ἀλλὰ καὶ οὕτως ὁ Πέτρος ἔκρινεν ἀναγκαῖον καὶ τὸ δι' ὕδατος βάπτισμα τῶν ἤδη πνευματεμφόρων ἐκείνων πιστῶν (κατὰ τὸν ἀπαραχάρακτον τύπον τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου), λέγων, «Μή τι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους»; κτλ. (Πράξ. ι, 47). Καὶ Παῦλος ἀναβλέψας, καὶ **πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, ὅμως** καὶ οὗτος **ἀναστὰς ἐβαπτίσθη** (Πράξ. θ, 17, 18).—ζ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

φρονοβλάβειαν ὁ μακάριος Γρηγόριος ἀπεδέξατο, καὶ ἐνέκρινε (μηδόλως προσσχών), ὅτι τοιουτοτρόπως ἐτέρωθεν ἐγκρίνει καὶ ἐπικυροῖ τὸ εἰς μίαν κατάδυσιν βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν Εὐνομιανῶν, οὓς διὰ τοῦτο ῥητῶς ἡ Β, Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καν. ζ (ὃν καὶ ἡ τ, μετέπειτα ἐπανέλαβε), διέταξε βαπτίζεσθαι προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς ἀβαπτίστους ὄντας. Ἐκ τούτου κατενεμήθη τότε τὴν Ἱσπανίαν ὁ πολὺς τοῦ σχίσματος ἐμπρησμός, τῶν μὲν κρατούντων τὰς τρεῖς ἐν τῷ βαπτίσματι καταδύσεις, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἀποστολικῆς καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τῶν δ' ἀποβαλλόντων τὸ τοιοῦτο βάπτισμα, ὡς ὄζον Ἀρειανισμοῦ. Καὶ τέλος συνελθοῦσα ἡ Δ'. ἐν Τολήτῳ τῆς Ἱσπανίας Σύνοδος (τῷ 623) ἐκθέσμως ἐκανόνισεν ὡς ἀδιάφορον καὶ ἀποδεκτὸν καὶ τὸ διὰ μιᾶς καταδύσεως βάπτισμα. Πλὴν ἀλλ' ὅμως καὶ μετὰ ταύτην τὴν Σύνοδον ἐξενίκησε πάλιν τὸ γνήσιον καὶ ἀποστολικὸν βάπτισμα, καὶ διήρκεσεν ἐπὶ χρόνον μακρὸν κατά τε τὴν Ἱσπανίαν καὶ εἴ που ἄλλοθι τῆς Δύσεως ὑπῆρχεν εἰσερπύσαν τὸ μονοκατάδυτον. Ἀλλά, τέλος, καὶ αὖθις (ὡς αἱ κατ' ἔτος ἢ καὶ χρονίως ἐπανιοῦσαι νοσώδεις ἐπιδημίαι) ἐπέσκηπτε πάλιν τὸ μονοκατάδυτον κατὰ τόπους τῆς παπικῆς ἐπικρατείας, μέχρις οὗ ἐνεφώλευσε γενόμενον ἐνδήμιον τὸ νόσημα τῆς μιᾶς καταδύσεως διὰ τὴν κακῶς νομισθεῖσαν πρὸς τὸ βάπτισμα τὸ Ἀποστολικὸν ἰσοδύναμον ἀδιαφορίαν· ἡ δὲ μία κατάδυσις εὐκόλως ἔπειτα μετεμορφώθη εἰς ἁπλῆν ἐπίχυσιν καὶ εἰς ῥαντισμόν· καὶ οὕτως ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ὡμολόγησε, καὶ ὁμολογεῖ μέχρι τῆς σήμερον, οὐχὶ ἓν μονοειδές, ἀλλὰ τετράμορφα βαπτίσματα, τό τε διὰ τριῶν καὶ τὸ διὰ μιᾶς καταδύσεως, καὶ τὸ κατ' ἐπίχυσιν, ἢ καὶ ῥαντισμόν· κρατεῖ δὲ συνήθως μόνα τὰ δύω τὰ ὕστερα. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων μέν, ἀγαπητέ, γνωρίζει πάντως καὶ ἡ σὴ φιλοπονία, τήν τε ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας μετὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ἑρμηνευτῶν μελετῶσα, καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἑτεροδόξων νεωτέρων φιλαλήθων σοφῶν ἀπανθίζουσα τὰ κράτιστα. Ἡμῖν δ' ἄλις ἐχέτω καὶ ὅσα περὶ τούτου προανεκρούσαμεν (καὶ ταῦτα μακρότερον ἢ κατὰ λόγον ἐπιστολῆς), ὅσον ἀποδεῖξαι πῶς ποτε κατὰ τὴν Δύσιν ἀνεβλάστησε καὶ ἐρριζώθη «ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα», ἡ παραπικράνασα τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διελοῦσα τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τῶν ἑσπερίων πιστῶν ἀλλοπρόσαλλος περὶ τὸ σωτήριον βάπτισμα ποικιλία.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὁ δὲ Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις (τῷ 1335), μοναχὸς ἐλλόγιμος καὶ σεβάσμιος καὶ τῆς περί τε τοὺς Κανόνας καὶ τοὺς νόμους ἐπιστήμης ἐγκρατής, ἀπαριθμῶν οὐκ ὀλίγα τῶν παρὰ Λατίνοις περὶ τοὺς θείους κανόνας κεκαινοτομημένων, προστίθησι καὶ τὰ ἑξῆς. «Ἀλλὰ καὶ τοῦτό φασι τοὺς αὐτῶν ΑΝΙΕΡΟΥΣ ἐπιτολμῆσαι ἱερέας· τὴν γὰρ θείαν οὗτοι λειτουργίαν τελοῦντες, οὐ πάντες ἐπίσης τῶν θείων δώρων μεταλαμβάνουσιν, ἀλλ' εἷς ἐξ ἐκείνων ταῦτα φαγών, ἀσπασμῷ μόνῳ τοῖς ἄλλοις ἀφοσιοῦται τὴν μέθεξιν· ὅ μοι δοκεῖ μυθικῆς τερατολογίας ἄντικρυς γέμειν, τὸ οἴεσθαι δύνασθαι ταὐτὸν τῇ μεταλήψει τὸν ἀσπασμόν· Λάβετε γάρ, φησὶν ὁ Δεσπότης, φάγετε, οὐ μὴν Ὁ φαγὼν ἀσπαζέσθω τοὺς ἄλλους. Εἰ δὲ καὶ εἰς μίαν κατάδυσιν ὡς ἀληθῶς βαπτίζουσιν, ὥς τινες λέγουσι, καὶ ἀντὶ τοῦ θείου μύρου ΣΙΕΛΩ τὸν βαπτιζόμενον ἐπιχρίουσιν, οὐδεὶς ἡμῖν ἔτι κοινὸς πρὸς αὐτοὺς λόγος, ἐκ διαμέτρου τῇ περὶ τῶν θείων δόξῃ πρὸς ἡμᾶς ἱσαμένους» κτλ. (Λόγῳ Β, κατὰ Λατίνων παρὰ Δοσιθέῳ ἐν Τόμῳ Καταλλαγῆς σελ. 443—444). Καὶ σημείωσαι ἀναγνῶστα πῶς καὶ ἐπὶ τοῦ Βλαστάρεως ἀβέβαιος καὶ ἀσαφὴς ἦν παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ὀρθοδόξων ἡ περὶ τὸ βάπτισμα καινοτομία ἄλλως παρ' ἄλλοις φημιζομένη· ἥτε γὰρ τῶν τόπων ἀπόστασις καὶ τὸ πολύμορφον τῆς τοῦ βαπτίσματος ἱεροπραξίας καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπικράτειαν τῶν Δυτικῶν, τῶν μὲν εἰς τρεῖς, τῶν δ' εἰς μίαν κατάδυσιν, τῶν δὲ κατ' ἐπίχυσιν ἢ ῥαντισμὸν βαπτιζόντων (καὶ τίς οἶδεν εἰ μὴ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καθ' ὃν ἐτυράννησαν ἑξηκονταετῆ σχεδὸν χρόνον, τῇ αὐτῇ ἀστασίᾳ ἐχρῶντο· πάντα γὰρ ἐξῆν τῷ παπισμῷ), καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πρὸς αὐτοὺς καὶ πάσας αὐτῆς τὰς ἱερουργίας ἀποστροφὴ καὶ ἀπομάκρυνσις τῶν Γραικῶν ἀόριστον παρεῖχε καὶ ἀμφίβολον τὴν ἔννοιαν τοῦ τύπου τῆς λατινικῆς βαπτίσεως.

Θ) Ἐπὶ δὲ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου (τῷ 1391—1396) ἀνώνυμός τις Κωνσταντινουπολίτης συγγράψας κατὰ Λατίνων ἐπιφέρει καὶ ταῦτα (κεφ. ριθ)· «Ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, καὶ τίνες οἱ μύρῳ χριόμενοι, καὶ περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς τῶν Λατίνων ἐπιστροφῆς. Ὁ τοίνυν ζ' Κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς Β' Συνόδου, φησίν, ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας καὶ τῇ καθολικῇ προσιόντας ἐκκλησίᾳ, ἀριδήλως νομοθετεῖ· εἰς δύο γὰρ μοίρας ἅπαντας διελών, τοὺς μὲν μύρῳ χρίεσθαι τοὺς δὲ ἀναβαπτίζεσθαι διωρίσατο· καὶ τοὺς μὲν εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ρῶ αὐτὸν ἐγκωμιάζει (Λόγ. εἰς τὸ μνημόσυν. τοῦ Πατριάρχ. κτλ. §. κς'.). διατρανοῖ δὲ μάλιστα καὶ ἡ τῆς μουσοτρόφου καὶ φιλοκάλου ἐκείνης ψυχῆς τηλαυγὴς εἰκών, ἡ αὐτόγραφος περισωθεῖσα ἡμῖν ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀοίδιμον, ἡ τοῦ σάλου ἐκείνου διαρκοῦντος γεγραμμένη (α)· ἣν εὖ ἴσμεν ὅτι κεχαρισμένα τοῖς φιλοπάτορσι καὶ εὐγνώμοσιν ἀναγνώσταις ποιοῦμεν δημοσιεύοντες ἐνταῦθα, αὐτοῖς τό τε ὕφος καὶ τὸ ἐμφαινόμενον τοῦ ἀνδρὸς ἦθος κρῖναι προσηκόντως παραχωροῦντες. Ἔχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ ὡς ἐξῆς.

Ἱερολογιώτατε ἐν διδασκάλοις, καὶ ἐν πρεσβυτέροις αἰδεσιμώτατε Οἰκονόμε.

Ἀνέγνων φίλτατε, καὶ ἐπέγνων ἀκριβῶς τὰ τῆς πρὸς ἐμέ σου εὐχαριστηρίου ἐπιστολῆς, ἅμα δὲ καὶ ἐξαγγελτικῆς τῆς κατὰ ψυχὴν δεινοπαθείας σου καὶ ὅσον ἀλύεις μέσην καρδίαν καιρίως νυττόμενος, κατορχουμένην ἀναιδῶς τὴν ἀδικίαν αἰσθόμενος. Ἀλλὰ μὴ τοσοῦτον θροείσθω ἐξισταμένη καὶ δυσχεραίνουσα ἡ φιλογενής σου ψυχὴ ἐπὶ τῇ καταφορᾷ τῶν ἀντιπάλων, τῶν μὲν ὡς ὑπὸ στρατηγῷ τῷ φθόνῳ ἀντιπαραταττομένων, τῶν δὲ ὡς ὑπὸ τυραννίδι τῇ ἀγνοίᾳ κακῶς σφαδαζόντων, καὶ καταγινομένων συνταράξαι ὅλως, καὶ συγχέαι ἄρδην, καὶ ἀ-

---

ὅ τε Κυζίκου Κωνστάντιος καὶ ὁ Νεοκαισαρείας Μελέτιος, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ Σέργιος ὁ Μακραῖος καὶ εἴτις ἄλλος, ἰδόντες «τὸ πάλαισμ' αὐτοῖς ἀτέλεστον ἀποβάν,» ὡς ὁ ἀοίδιμος προεῖπε (σελ. 583), βουλόμενοι δ' οὖν πάντως τι βλάψαι, τὴν βίβλον ἀντὶ τοῦ συγγραφέως (ὃν οὐκ ἠδυνήθησαν) ἐν παραβύστῳ ἐπηρέασαν, παρεισβύσαντες αὐτοὶ τὰς σελίδας εἴς τινα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιτύπων. Ὅτι δὲ μετὰ τὸν ἀγῶνα τὸ πρᾶγμ' ἐγένετο, τεκμηριοῖ τὸ τρίτον τῶν ἀντικαθεσταμένων φύλλων (σελ. 41, 42), περὶ οὗ οὐδεὶς λόγος οὔτε παρὰ τῷ συγγραφεῖ, «δύο διωρθωμένας σελίδας» καὶ «φύλλων δυάδα» πεμφθεῖσαν αὐτῷ λέγοντι (σελ. 586), οὔτε παρὰ τῇ Συνόδῳ· ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποκοπὴ τοῦ «ἀπ' αἰῶνος» ὑποδηλοῖ, ὅτι αὐτοὶ πληροφορηθέντες ποτὲ ἔκ τε τῶν ἀπολογιῶν καὶ ἐκ τῶν συνηγοριῶν, ὅτι τὸ ἐν σελ. 4 «ὑπάρχει ἀπ' αἰῶνος» σημαίνει καὶ τὸ ἀϊδίως καὶ ἀνάρχως· καὶ ὑπολαβόντες ὅτι μόνον τοῦτο σημαίνει, εἰς πᾶν τοὐναντίον τῆς πρώτης παρεξετράπησαν πλάνης, καὶ βλάσφημον ἔδοξαν τὸ «συμπροσκυνούμενον ἀπ' αἰῶνος»· καὶ δὴ καὶ ἀπέκοψαν τὸ «ἀπ' αἰῶνος», οὐκ εἰδότες ὅτι «οὐ πανταχοῦ ὁ αἰὼν τοῦ ἀπείρου δηλωτικὸς, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ὡρισμένου χρόνου σημαντικὸς» (Θεοδώρητ. Ἀπόρ. εἰς Ἔξοδ. ἐρωτ. μδ), καὶ ὅτι τὸ «ἀπ' αἰῶνος» σημαίνει ἔσιν ὅτε καὶ τὸ ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἐν τῇ Γραφῇ, ὡς δηλοῖ τὸ «τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν» (Λουκ. α, 70) καὶ «οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος» (Γενέσ. ς. 4), ἵν' ἄλλα παραλίπωμεν. — (α) Μέμνηται αὐτῆς καὶ Σιβίγης σελ. 26 σημ.

Ὁ ὕψιστος δεσπότης τοῦ κόσμου, καθορῶν τὰ σύμπαντα ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς δόξης του, χορηγεῖ κατὰ τὴν σοφὴν αὐτοῦ θέλησιν εἰς ἕκαστον κτίσμα ὅλα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ μέσα, ὅτι «πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων» (Ἰακώβ. α, 17). Διὰ νὰ ἤμεθα λοιπὸν μέτοχοι τῶν ὁποίων ἐλπίζομεν δωρημάτων παρὰ τοῦ ὑψίστου πατρός, πρέπει νὰ ὑψόνωμεν πρὸς αὐτὸν τὰς καρδίας ἡμῶν διὰ προσευχῆς θερμοτάτης. Ὁ οὐράνιος πατὴρ γνωρίζει κάλλιστα, καὶ χωρὶς τῆς ἡμετέρας προσευχῆς, τὰς χρείας ἡμῶν καὶ ἀνάγκας (α), καὶ τί πρέπει νὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον· ἀλλὰ πρέπει καὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς προσευχῆς νὰ δείξῃ, ὅτι ἔχει ὅλας τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας του εἰς τὴν θείαν τοῦ Δημιουργοῦ του προμήθειαν, καὶ μὲ τὴν εἰλικρινῆ αὐτοῦ καρδίαν νὰ κερδήσῃ, διὰ νὰ εἴπω οὕτω, τὴν φιλευεργετικὴν θέλησιν τοῦ ὑψίστου πατρός του (β).

Σημ. Β΄. Ἡ προσευχὴ εἶναι διατεταγμένη παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ «Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται» (Ματθ. ζ, 7). Εἶναι δὲ προσευχὴ ὕψωσις τῆς καρδίας πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ αἰτήσεως τῶν, ὅσα συντείνουσιν εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. Διὰ νὰ ἦναι ἡ προσευχὴ θεάρεστος καὶ δραστήριος, πρέπει αὐτὸς μὲν ὁ προσευχόμενος ά.) νὰ ἦναι θεοσεβὴς (γ), β΄.) νὰ ἔχῃ ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ (δ). Ἡ δὲ προσευχὴ πρέπει νὰ γίνηται ά.) μὲ προσοχήν, δηλονότι περὶ ὅσων μόνον μᾶς διδάσκει τὸ Εὐαγγέλιον· διότι καθὼς δὲν γνωρίζει τὰ συμφέροντα εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ εὐδαιμονίαν, ὅςις δὲν ἐφωτίσθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὕτω δὲν γινώσκει οὐδὲ τί πρέπει νὰ ζητήσῃ παρὰ Θεοῦ (ε). Αὐτὸ δὲ τὸ πνεῦμα μᾶς διδάσκει εἰς τὴν Γραφήν, ὅτι πρέπει νὰ ζητῶμεν πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἤγουν τὸ μέσον τοῦ νὰ ἑνωθῶμεν μετ' αὐτοῦ διὰ τῶν ἀρετῶν. Ταύτην τὴν σωτηρίαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς πρέπει νὰ ζητῶμεν ἀπεριορίστως· τὰ δὲ λοιπὰ πρόσκαιρα ἀγαθά, οἷον ὑγείαν, ζωήν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀναγκαῖα, πρέπει νὰ ζητῶμεν πάντοτε μὲ τοῦτον τὸν περιορισμόν. Ἐὰν θέλῃς Θεέμου, ἐὰν γινώσκῃς ὅτι εἶναι ὠφέλιμα εἰς

(α) Ματθ. ς. 7. — (β) Ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με κτλ. Ψαλμ. μθ, 15. — (γ) Ἰωάν. θ, 31. — (δ) Καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος κτλ. Μάρκ. ια, 25—26. — (ε) Ῥωμ. η, 26.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἱστόρησε καὶ Πλίνιος, καὶ Ἰουστῖνος (α). Οὕτω καὶ οἱ παλαιοὶ Λεξικογράφοι «Μάγος, ὁ περὶ τοὺς Θεοὺς ἱερουργὸς» (Ἀμμών.)· «Παρὰ Πέρσαις Μάγοι ἐγένοντο φιλόσοφοι καὶ φιλόθεοι» (Σουίδ.)· «Μάγον, τὸν θεοσεβῆ καὶ θεολόγον καὶ ἱερέα, οἱ Πέρσαι οὕτω λέγουσιν» (Ἡσύχ.) κτλ. Τὰ δὲ περὶ τὴν συνήθη δίαιταν ἱστοροῦνται οἱ Μάγοι σώφρονες καὶ ὀλιγαρκεῖς· καὶ ἐσθῆτα μὲν εἶχον λευκήν, στρωμνὴν δὲ χόρτου στιβάδα· τροφὴν ἄρτον εὐτελῆ καὶ λάχανα καὶ τυρόν· βακτηρίαν κάλαμον (β)· οἴνου δὲ καὶ ἐμψύχων καὶ ἀφροδισίων ἀπείχοντο (γ). Ὅθεν καὶ ἐρρωμένους καὶ μακροβίους διέγραψεν αὐτοὺς ὁ Λουκιανὸς, «ἅτε (λέγει) θεοῖς ἀνακειμένους καὶ διὰ τὸ μαγεύειν διαιτωμένους ἀκριβέστερον καὶ καθαρώτερον» (δ). Ὅτι δὲ καὶ τῆς Περσίας τόπος «Μάγων χώρα» ἐκαλεῖτο (διὰ τὸ πλῆθος ἴσως τῶν ἐνοικούντων μάγων), ἐδήλωσαν οἱ τὰ Περσικὰ συγγράψαντες, ἐν οἷς καὶ ὁ Γεωγράφος, ἓν τῶν τὴν Περσίδα κατοικούντων φύλων καὶ τοὺς Μάγους ἀριθμῶν (ε). Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν παρὰ Πέρσαις μάγων ἀρκοῦσι ταῦτα.

§. δ. Ὅτι δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀσίας ὑπῆρξαν τὸ πάλαι Μάγοι, καὶ τοῦτο κρίνω σημειωτέον. Ἀληθῶς ἐν τῇ Περσίᾳ κυρίως καὶ πρῶτον ὠνομάσθησαν μάγοι (ζ). Πέρσην λέγουσιν οἱ πλεῖστοι καὶ τὸν παρ' ἄλλοις Χαλδαῖον ἢ ὁπόθεν ἄλλοθεν νομισθέντα Ζωροάστρην, οὗτινος οἱ μάγοι μαθηταὶ λέγονται καὶ διάδοχοι (η). Καὶ Ὀστάνην δὲ μνημονεύουσιν οἱ μὲν μαθητήν, οἱ δὲ καὶ πρώτιστον διδάσκαλον τοῦ Ζωροάστρου, Πέρσην καὶ τοῦτον, καὶ ἄλλον Ὑστάσπην ἢ Ὑδάσπην, καὶ Ἀστραμψύχους

(α) Justin I. 9. XII. 13. καὶ Plin. Hist. Nat. XXV. 2. — (β) Λαερτ. προοιμ. §. ς. — (γ) Κλήμ. Στρωμ. γ. 325. Ἀλλ' ἦσαν, ὡς φαίνεται, καὶ ἔγγαμοι μάγοι, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ξάνθον (παρὰ Κλήμ. Στρωμ. γ. 314). Ἀνωτέρω δὲ εἴδομεν, ὅτι καὶ οἱ τὸν τάφον τοῦ Κύρου φρουροῦντες μάγοι ἐκρεωφάγουν. Ἐκ δὲ τούτων συμπεραίνεται, ὅτι ἦσαν καί τινα τάγματα Μάγων διαφέροντα κατὰ τὴν δίαιταν. Παρὰ δὲ τῷ Ἡροδότῳ (α, 140) βλέπομεν, ὅτι καὶ εἶδος ἀγωνίσματος εἶχον οἱ μάγοι τὴν ζωοφονίαν, καὶ οὐκ ἀπείχοντο ταύτης καθαρεύοντες (ὡς οἱ τῆς Αἰγύπτου ἱερεῖς), ἀλλὰ καὶ ἔσφαζον καὶ ἐφόνευον ἰδιοχείρως πάντα τἄλλα ζῶα, πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου.

(δ) Λουκιαν. περὶ μακροβ. §. 4. — (ε) Στράβ. ιε, 727. Κλήμ. Στρωμ. ς. 455. Lugd. 1616 — (ζ) Βλ. Fr. Münter, Religion der Babylonier. p. 79. Kopenhagen, 1827.

(η) Λουκιαν. Νεκυομ. §. 6. καὶ Λαέρτ. προοιμ. §. 2. Οὕτω καὶ Πλούταρχος «οἱ ἀπὸ Ζωροάστρου μάγοι» (Τόμ. Β. σελ. 670), καὶ Πλάτων εἶπε «μαγείαν τὴν Ζωροάστρου τοῦ Ὡρομάζου» (Ἀλκιβ. α. σελ. 42), καὶ Δίων ὁ Χρυσόστομος

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὰ ἐπισημότερα (βλ. Κεφ. Η. §. ζ. η). Ἐὰν δὲ παραβῇ τι τῶν καθηκόντων ἢ ὁ Πνευματικός, ἢ ὁ Οἰκονόμος, χρεωστεῖ ὁ Κυβερνήτης νὰ παρακαλέσῃ αὐτοὺς καὶ ἅπαξ καὶ δὶς πρὸς διόρθωσιν· μὴ διορθουμένων δέ, νὰ ἀναφέρῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ Βουλευτήριον (ὅπου θέλει γίνεσθαι ἡ προσήκουσα κρίσις καὶ θεραπεία, ἢ ἀποβολὴ τοῦ πταίσαντος). Τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ εἰς τοὺς Διδασκάλους, καθὼς προείπομεν. Αὐτὸν δὲ τὸν Κυβερνήτην, ὅταν δὲν ἐκπληροῖ τὰ Καθήκοντα τῆς Κυβερνήσεως, ἀνακρίνει καὶ εὐθύνει ἡ ἐπὶ τῆς Δημοσίου παιδεύσεως ἀρχὴ δι' ὁμοφώνου ἀναφορᾶς ὅλων τῶν Συνέδρων τοῦ Βουλευτηρίου.

β) Ὁ Κυβερνήτης χρεωστεῖ νὰ ἐξετάζῃ ἀκριβῶς μετὰ τοῦ Πνευματικοῦ πάντα, ὅστις ἔρχεται νὰ ἔμβῃ τρόφιμος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, δοκιμάζων καὶ παρατηρῶν δι' ἱκανῶν ἡμερῶν, ἐὰν οὗτος ἔχει τὰς ἰδιότητας, ὅσας διεγράψαμεν ἐν τῷ πρώτῳ Κεφαλαίῳ. Ὅςις δ' ἂν ἀποδειχθῇ τοιοῦτος, νὰ δέχηται αὐτὸν (ἂν ἐγχωρῇ ὁ διωρισμένος τῶν τροφίμων ἀριθμός), ἀναγγέλλων εἰς τὸ Βουλευτήριον τὸ ὄνομα καὶ τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα τοῦ νεοφύτου.

γ) Νὰ ἐπιφαίνηται πολλάκις εἰς τὰς παραδόσεις καὶ εἰς τὰς ἰδιαιτέρας μελέτας τῶν μαθητῶν, ἐπιβλέπων τήν τε περὶ τὰς μελέτας αὐτῶν εὐταξίαν, καὶ ἐξαιρέτως τὴν μέθοδον τῆς παραδόσεως· περὶ ταύτης λέγομεν εἰς τὸ τέλος τῆς διαγραφῆς τῶν καθηκόντων τοῦ Κυβερνήτου.

δ) Νὰ δοκιμάζῃ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος τὰς τάξεις τῶν μαθητῶν, διεγείρων εἰς αὐτοὺς ἅμιλλαν ἐπιδόσεως.

ε) Νὰ ἐπιλύῃ, ὁσάκις ἂν ἐρωτηθῇ, τὰς ἀπορίας αὐτῶν.

ς) Νὰ προβάλλῃ εἰς τοὺς τοῦ Γ. ἔτους μαθητὰς θεολογικὰ ζητήματα πρὸς ἐπίλυσιν, δεικνύων σαφῶς καὶ ἀκριβῶς τοὺς τόπους τῆς θείας Γραφῆς καὶ τῶν θείων Πατέρων, ὅθεν μέλλουσι καὶ αὐτοὶ νὰ βοηθηθῶσιν εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Νὰ ἐπιθεωρῇ δὲ καὶ ὅσας μελέτας συγγράφουσι γυμναζόμενοι ὑπὸ τῶν διδασκάλων. Καὶ αὐτὸς δὲ νὰ προτείνῃ θέματά τινα πρὸς ἔκφρασιν καὶ ἐξεργασίαν, καὶ νὰ διορθόνῃ ὅσους ἂν συνθέσωσι λόγους, καὶ νὰ παραγγέλλῃ τὴν ἀπαγγελίαν αὐτῶν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων πρῶτον εἰς τὴν μεγάλην στοάν, ὕστερον δὲ καὶ ἐπ' ἄμβωνος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀκαδημίας, ἵνα ἐξασκῶνται οἱ τρόφιμοι εἰς τὸ κηρύττειν εὐπρεπῶς καὶ ἀξίως τὸν θεῖον λόγον.

ζ) Νὰ διορίζῃ ταξιάρχους ἢ πρωτοστάτας μαθητὰς εἰς τὰς τάξεις

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

σταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες μετὰ τὸν ἐκ τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως ὁλόκληρον φωτισμὸν πάσης Ῥωσσίας ἐθεώρουν τοὺς ἡγεμόνας τῶν Ῥώσσων ὡς ἀδελφούς, καὶ θυγατέρας αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἀμοιβαίως ὡς νύμφας ἐλάμβανον (α), καὶ τοὺς ἐκπίπτονας διὰ στάσεις πολιτικὰς ἐντίμως καὶ φιλοφρόνως ὑπεδέχοντο (β). Καὶ Ῥώσσους παρελάμβανον εἰς πολλὰς ὑπουργίας πολιτικὰς καὶ πολεμικάς. Καὶ διδασκάλους ἔπεμπον ἀδιακόπως εἰς τὴν Ῥωσσίαν, καὶ Ἀρχιτέκτονας, καὶ Ζωγράφους, καὶ Ποικιλτάς, καὶ Χαλκογράφους (γ), καὶ Ναυπηγούς, καὶ παντοίας ὕλης τεχνίτας, φιλοτιμούμενοι πρὸς φωτισμὸν καὶ βελτίωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν τοῦ μεγάλου τούτου ἔθνους, ὅπερ ἔμελλε μετὰ ταῦτα ἐκπλῆξαι τὴν οἰκουμένην. Ἔκτοτε οὐ διέλιπον μέχρι σήμερον ἐπίσημοι Γραικοὶ τιμώμενοι καὶ εὐδοκιμοῦντες εἰς πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ ὑπουργήματα τῆς εὐδαίμονος καὶ φιλαδέλφου Ῥωσσίας. Οὕτως ἡ τὰ πάντα πανσόφως διεξάγουσα θεία Πρόνοια συνῆψεν ἐξ ἀρχῆς διὰ ποικίλων δεσμῶν τοὺς δύο τούτους συγγενεῖς καὶ ὀρθοδόξους λαούς, προορίσασα τὴν μητέρα τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἐπιστημῶν, τὴν Γραικικὴν Ἐκκλησίαν πρὸς δόξαν τῆς Πίστεως, ἵνα μεταδῷ εἰς τὴν ἀχανεστάτην τῶν τοῦ Κόσμου Μοναρχιῶν καὶ τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα, καὶ τὴν δι' αὐτῶν διάπλασιν τῶν ἠθῶν, καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς παιδείας, καὶ αὐτήν, ὡς εἴπομεν, τὴν τέχνην τοῦ γράφειν, τὴν πρώτην βάσιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς μορφώσεως τῶν ἐθνῶν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὀδυνηρὰν τῆς Κωνσταντι-

---

(α) Οὕτως ὁ μέγας ἡγεμὼν Συατόσλαυος τῷ **1195** ἐνύμφευσε τὴν ἐγγόνην αὐτοῦ Εὐφημίαν τῷ Δ'. Ἀλεξίῳ, υἱῷ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαὰκ τοῦ Κομνηνοῦ κτλ. Καραμιζιν. Γ. **107**. [Ἑλλ. μεταφρ. σελ. **87**].

(β) Οὕτως ὁ Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ τῷ **1162** ὑπεδέξατο βασιλικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος Ἀνδρέου, καὶ τὸν ἕνα τούτων Βασιλίσκον κατέστησεν ἔπαρχον τοῦ Ἴστρου. Ὡσαύτως ὕστερον καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Κομνηνὸς ἦλθε πρὸς Ἰαρόσλαβον τὸν ἡγεμόνα τῆς Γαλικίας, καὶ ἀπήλαυσε πολλῶν φιλοφροσυνῶν. Συνεξερχόμενος δὲ πάντοτε μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος ἐπὶ θήραν, ἐκαθάρισε τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀπὸ πολλῶν ἀγρίων θηρίων, ἅτινα τότε ἔβλαπτον τὴν γῆν τῆς Ρωσσίας. Βλ. Καραμιζιν. Τομ. Β. σελ. **342**. [Ἑλλ. μεταφρ. σελ. **303, 314, 338**].

(γ) Ἓν τῶν σωζομένων παλαιοτάτων νομισμάτων τῆς Ῥωσσίας τετυπωμένον ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἰαροσλάβου τῷ **1050**, φαίνεται κεχαλκογραφημένον ὑπὸ Γραικοῦ. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους φέρει τὸν ἅγιον Γεώργιον μεθ' ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς, «Α. ΓΕΩΡΓΙΟΣ,» ἀφ'ἑτέρου δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰαροσλάβου Ῥωτσισί. Βλ. Καραμιζ. Τόμ. Β'. σελ. **47** καὶ σημειώσ. [Ἑλλ. μεταφρ. σελ. **40, 332**].

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δι' οὗ πνευματικῶς ἀναγεννώμεθα... εἰ μόνον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν γένοιτο· διότι ἅπαν μυστήριον τὴν ἐκκλησιαστικὴν μὴ σῶζον παράδοσιν, οὐδύναται ἔχειν τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος τοῦ μυστηρίου. Ἐν ᾧ δὴ μάλιστα ταῦτα παρατηρητέα ἀεί, ἵνα μὴ ἐπιβρέχηται ὁ βαπτιζόμενος, ἀλλὰ τῷ ὕδατι καταδύηται· μηδὲ ὕδατι ἡλισμένῳ, μηδὲ τὰ ῥήματα οὕτω προφέρωνται, ὡς ὑπ' ἐκείνων, βαπτίζω ἐγώσε, ἀλλὰ βαπτίζεται ὁ δεῖνα κτλ. (α). Καὶ ἐν ταύτῃ τοίνυν τῇ Συνοδικῇ ἐπιστολῇ τὸ μὲν λατινικὸν βάπτισμα (ὡς μὴ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν γινόμενον) ἀποκηρύττεται ὡς ἄδεκτον καὶ ἄκυρον, οἱ δέ, πρὸς οὓς ἡ ἔκθεσις ἀπευθύνεται ὡς προσέχοντας τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ἐκράτουν, ὡς φαίνεται, τὸ βάπτισμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ΙΓ) Ἤδη δὲ τῆς πόλεως ἁλούσης, ἔτει περίπου τριακοστῷ μετὰ τὴν ἅλωσιν (περὶ τὸ 1484) ἐπὶ Συμεὼν Πατριάρχου συγκροτεῖται Σύνοδος ἐν Κωνσταντινοπόλει ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου, συγκειμένη ἐκ τῶν Δ, Πατριαρχῶν, Συμεὼν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, Γρηγορίου Ἀλεξανδρείας, Δωροθέου Ἀντιοχείας, Ἰωακεὶμ Ἱεροσολύμων. Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ Συνόδῳ ἐψηφίσθη «μύρῳ μόνῳ χρίειν τοὺς προσιόντας τῇ ὀρθοδοξίᾳ Λατίνους, ἐπιδόντας τὸν λίβελλον τῆς πίστεως καὶ ἀποταξαμένους τῶν ἀλλοτρίων τῆς πίστεως δογμάτων καὶ ἐθῶν τῶν λατινικῶν»· καὶ περὶ τούτου συνετάχθη καὶ ἐξεδόθη Ἀκολουθία περὶ τοῦ πῶς δεῖ δέχεσθαι τοὺς Λατίνους, ἣν καὶ ταύτην ἡμῖν διέσωσε τύποις ἐκδοὺς ὁ ἀείμνηστος καὶ ἀκάματος τῆς ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχος Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων ἐν Τόμῳ Ἀγάπης σελ. 568—570 (β).

(α) Βλ. Τόμον Ἀγάπης σελ. 329.

(β) Ἀκολουθία τυπωθεῖσα ὑπ' αὐτῆς τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου εἰς τοὺς ἐκ τῶν λατινικῶν αἱρέσεων τῇ ὀρθοδόξῳ τε καὶ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς τρισὶν ἁγιωτάτοις πατριάρχαις τῆς Ἀνατολῆς, Ἀλεξανδρείας δηλονότι, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Ἐτυπώθη δ' αὖτη ἐν ἔτει 6992 (ἢ τῷ 1484. μ. χ. ἀλλ' ὁ Συμεὼν ἐξέπεσε τῆς πατριαρχείας τῷ 1481—82). Ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ ἐν τῇ Ακολουθίᾳ πρώτη πρὸς τὸν προσερχόμενον λατῖνον παρὰ τοῦ ἱερέως ἐρώτησις. «Βούλει ἄνθρωπε γενέσθαι ὀρθόδοξος, καὶ ἀποτάσσῃ πᾶσι τοῖς ἀλλοτρίοις δόγμασι τῶν Λατίνων· δηλονότι περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι κακῶς φρονοῦσι καὶ δοξάζουσι τὸ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θώματα, τοὺς δὲ σώφρονας καὶ δικαίους ὡς μωροὺς καὶ ἀναισθήτους καταγελῶντες, καθὼς πολλάκις συνειθίζουσι τὰ χαλκοπρόσωπα καὶ ἀναίδῆ τῆς ἀνομίας θρέμματα. «Ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται ».

Ἀλλ' ὅσον εὐκόλως καὶ ἂν εὐχαριστῶσιν οἱ τοιοῦτοι τὰς κτηνώδεις αὐτῶν ὀρέξεις, καὶ ὅσον ἂν πλατεῖαν βαδίζωσιν ὁδόν, τόσον ἀποβαίνουσιν ἀθλιώτεροι, καὶ συχνάκις συνθλίβονται πρὸς ἀλλήλους καὶ δάκνονται καὶ λακτίζονται καὶ καταπατοῦνται καὶ κατακρεουργοῦνται πολλάκις οἱ δείλαιοι! Πᾶσαι αἱ παράνομοι αὐτῶν ἀπολαύσεις ὁμοιάζουσιν αὔρας ἱλαράς, αἵτινες ἐνίοτ' ἐπιγελῶσιν εἰς κολπώδεις ἄκρας θαλάσσης, σάλου μεγάλου καὶ τριχυμίας προάγγελοι. Μάχαι καὶ συκοφαντίαι καὶ προδοσίαι καὶ ἐπιβουλαὶ καταχυμαίνουσιν ἐξαίφνης τὴν πρόσκαιρον γαλήνην τῶν ἀνόμων αὐτῶν ἀπολαύσεων· διότι ὅσους ὑπηρέτας μεταχειρίζονται πρὸς βλάβην τῶν ἄλλων, τοὺς αὐτοὺς συνήθως μεταχειρίζονται καὶ κατ' ἀλλήλων. Πᾶσαι δὲ αἱ φαινόμεναι φιλίαι καὶ σχέσεις αὐτῶν καὶ φατρίαι παρομοιάζουσι συνοδείας λύκων ἀγελαίων, ἢ συμμορίας λῃστῶν, οἵτινες κατακόπτουσιν ἀλλήλους, εὐθὺς ὅταν ἔλθωσιν εἰς τῆς κοινῆς λείας τὴν μοιρασίαν καὶ ἀπόλαυσιν. Ταράσσοντες ταράσσονται, καὶ προαδικήσαντες περιμένουσιν ἀντεκδίκησιν· κἂν τύχῃ καὶ λανθάσωσιν, οὐδεμίαν ἔχουσι πεποίθησιν ὅτι ἔλαθον. Φόβοι καὶ λύπαι καὶ ἀπιστίαι καὶ νόσοι παντοῖαι βόσκονται καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ τὰ σώματα· καὶ καθὼς οἱ ζευγνύοντες τοὺς βόας, ἀπὸ βοείου πάλιν δέρματος λαμβάνουσι τὸ ζυγόλωρον, παρομοίως καὶ τῶν παρανόμων ἡ κακία ἀπ' αὐτῆς αὐτῶν τῆς μοχθηρᾶς σαρκὸς καὶ προαιρέσεως λαμβάνουσα τὴν ὕλην δεσμεύει τούτους εἰς τὸν βαρὺν τῆς κακοδαιμονίας ζυγόν. Πολλάκις δὲ καὶ Δίκης οὐρανίας βέλος, ἢ νόμων πέλεκυς εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν ἐπιπεσών, ἀπήλλαξε τὴν κοινωνίαν ἀπὸ τῆς μάστιγος τῆς αὐτῶν παρουσίας· καὶ μένουσιν αὐτῶν τὰ μνήματα εἰς τὸ μέσον τῆς πλατείας, ἣν ἐβάδισαν, ὁδοῦ, φρικτὸν καὶ ἀποτρόπαιον θέαμα.

Μακάριος λοιπὸν, ὅστις οὐ μόνον δὲν ἐβάδισε προχωρήσας, ἀλλ' οὐδ' ἐστάθη κἂν ὅλως εἰς τῶν τοιούτων ἁμαρτωλῶν τὴν ὁδόν! Διότι καὶ πρὶν εἰς αὐτὴν ὁδεύσῃ, συμβαίνει πολλάκις ἵνα κατ' ἀρχὰς ὁ ἄνθρωπος σταθῇ πρὸς τὸ στόμιον αὐτῆς, καί πως καὶ χρονίσῃ, τὰς ἀνόμους ἀποσκοπῶν ἀπολαύσεις καὶ ταύτας ζηλεύων καὶ κρίνων προτιμοτέρας παρὰ τὴν σκληραγωγίαν τῆς ἀρετῆς. Ἀλλ' ὅμως ὁ τῆς ἀληθοῦς μακαριότητος ἐραστής, κἂν μικρὸν ἀποκλίνῃ ποτὲ πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς πλατείας

πλάνη ὑπῆρχεν ἀρχαιοτάτη καὶ πκρ' ἄλλοις ἔθνεσιν ἐπεκράτει, τοῦτο λόγου πάρεργον εἰρήσθω (α). Διὰ ταύτην ἴσως λοιπὸν τὴν νεκυομαντείαν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ τὸν Κύρου τοῦ Α, τάφον «μάγων ἐφρούρει φυλακή, σίτησιν λαμβανόντων καθ'ἡμέραν πρόβατον, διὰ μηνὸς δ' ἵππον» (β). Συμφώνως πρὸς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ Κικέρων ὁ Ῥωμαῖος ὠνόμασε τοὺς μάγους «γένος σοφὸν καὶ πεπαιδευμένον παρὰ τοῖς Πέρσαις, οἵτινες καὶ ἐμαντεύοντο καὶ οἰωνίζοντο, συνήεσαν δὲ καὶ εἰς τὸ ἱερὸν συσχολάζοντες καὶ διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους» (γ). Τοιαῦτα καὶ Κούρτιος (δ),

---

(α) Οὕτως ὁ Ὅμηρος δι' ὅλης Ῥαψωδίας, τῆς Λ, κατήγαγε τὸν Ὀδυσσέα εἰς Ἅδην. «Ψυχῇ χρησόμενον Θηβαίου Τειρεσίαο» (στχ. 165). Κατὰ ταύτην τὴν ἰδέαν τοῦ μύθου διέπλασε καὶ ὁ χαρίεις Λουκιανὸς τὴν ἑαυτοῦ Νεκυομαντείαν. Πολλοὶ τῶν παλαιῶν ἐνόμιζον, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ χωρίον ᾅδην ὠνόμασεν ὁ Ὅμηρος σπήλαιον βαθύ, ὅπου καταβὰς ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνεκρομαντεύθη, καὶ τοῦτο τὸ σπήλαιον ὑπελάμβανον ὅτι ὑπῆρχε κατὰ τὴν Ἰταλίαν εἰς τὸν Ἄορνον κόλπον (ἐν ταῖς Βαΐαις, λιμένι τῆς Κύμης πλησίον τῆς Νεαπόλεως)· «Ἐμύθευον δὲ οἱ πρὸ ἡμῶν ἐν τῷ Ἀόρνῳ τὰ περὶ τὴν νεκυίαν τὴν Ὁμηρικήν· καὶ δὴ καὶ νεκυομαντεῖον ἱστοροῦσιν ἐνταῦθα γενέσθαι, καὶ Ὀδυσσέα εἰς τοῦτο ἀφικέσθαι» (Στράβ. ε, 244). Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ Μάξιμος ὁ Τύριος διαγράφων ἐν ταὐτῷ καὶ τὸν τρόπον τῆς νεκρομαντείας ἐν τοῖς ἑφεξῆς, «Ἦν δέ που τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν μεγάλην Ἑλλάδα περὶ λίμνην Ἄορνον, οὕτω καλουμένην, μαντεῖον ἄντρον· καὶ θεραπευτῆρες τοῦ ἄντρου ψυχαγωγοί, οὕτως ὀνομαζόμενοι ἐκ τοῦ ἔργου. Ἐνταῦθα ὁ δεόμενος ἀφικόμενος, εὐξάμενος, ἐντεμὼν σφάγια, χεάμενος χοὰς ἀνεκαλεῖτο ψυχὴν ὁτουδὴ τῶν πατέρων ἢ φίλων, καὶ αὐτῷ ἀπήντα εἴδωλον, ἀμυδρὸν μὲν καὶ ἰδεῖν ἀμφισβητήσιμον, φθεγκτικὸν δὲ καὶ μαντικόν· καὶ συγγενόμενον ὑπὲρ ὧν ἐδεῖτο, ἀπηλάττετο. Τοῦτό μοι δοκεῖ τὸ μαντεῖον καὶ Ὅμηρος γνούς, προσθεῖναι τῷ Ὀδυσσεῖ τὴν ἐπ' αὐτῷ ὁδὸν» (Μάξ. Τύρ. λόγ. ιδ. §. β). Τὸν τρόπον τῆς μαντείας καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος ἐζωγράφησεν ἐν τοῖς ἔπεσι «Βόθρον ὄρυξα, κτλ. (Ὀδυσ. Λ. 25—36. Πρβλ. Οὐϊδ. μεταμορφ. ζ. 2. καὶ Horat. de Canid. καὶ Satyr. 1, 8). Νεκρόμαντίν τινες ἐνόμισαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Σαοὺλ ἐγγαστρίμυθον γυναῖκα, ἥτις ἀνάγουσα τὴν ψυχὴν τοῦ Σαμουὴλ ἔλεγεν ὅτι «θεοὺς ἑώρακεν ἀναβαίνοντας ἐκ τῆς γῆς» (Α. Βασιλ. κη. 13)· ὁ δ' Ἀκύλας (αὐτ. 7. 8) ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς Ο ἐγγαστρίμυθος, μετέφρασε μάγος. Ἀλλὰ περὶ τούτου τοῦ χωρίου τῆς θείας Γραφῆς βλ. Ὠριγέν. ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς Ἐγγαστριμύθου λόγῳ (Τόμ. Β. σελ. 490), Εὐστάθιον Ἀντιοχείας, Θεοδώρητον κτλ. (ἐν Σειρ. εἰς Ὀκτάτ. Τ. Β. σελ. 467), Ἱερώνυμον (Quaest. T. A. p. 1860). Ὁ δὲ θεῖος Γρηγόριος «Σαμουὴλ (εἶπεν) ἑλκόμενος ἢ δοκῶν δι' ἐγγαστριμύθου» (Κατὰ Ἰουλιαν. λόγ. γ. Τ. Α· σελ. 71). πρβλ. καὶ Δευτερ. ιη, 10. — (β) Στράβ. ιε, 730. — (γ) Cicer. de Div. I. 23. 41.

(δ) Curt. De gest. Alexand. 1.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

στικώτερον σαφηνισθεῖσαν), καθὰ προείπομεν ἀνωτέρω. Ἤδη δὲ ζητεῖται περὶ τοῦ λατινικοῦ βαπτίσματος, εἰ καὶ τοῦτο δέχεσθαι θέμις (καίτοι τοῦ τελείου παντοίως ἀπολειπόμενον), μηδ' ἀναβαπτίζειν τοὺς ἐκ τῶν Δυτικῶν προσιόντας εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν. Καὶ οἱ μὲν κλίνουσι πρὸς τοῦτο, οὐ μόνον ἀναγκαίας ἢ καὶ τοπικῆς οἰκονομίας καὶ συγκαταβάσεως χάριν, ἀλλὰ καὶ δικαιολογίας προβαλλόμενοι Δυτικάς τινας ἀξιώσεις (ἵνα μὴ μόνον στέργωσιν ὁπωσδήποτε, ἀλλὰ καὶ νομιμοποιῶσι τὴν ἀνομίαν), περὶ ὧν διέλαβεν ἡ Διατριβή. Οἱ δὲ τῇ πατροπαραδότῳ ἀκριβείᾳ μᾶλλον προσκαρτεροῦντες, ἀντιτιθέασιν ἄλλα τε καὶ τὰ ἑξῆς.

§. κε. α) Εἴπερ ὁμολογοῦμεν ἓν **βάπτισμα**, τὸ διὰ τριῶν καταδύσεων μυσταγωγούμενον ἐν τῇ μιᾷ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, πῶς ἂν μένοι ἡ τούτου **ἑνότης** ἄχραντος καὶ ἀπαραχάρακτος κατά τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸν τύπον τὸν ἱερουργικόν, καὶ τὴν τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ μυστηρίου συμβόλων πρὸς τὸ πνευματικὸν νόημα θεοδίδακτον συμφωνίαν, ἐὰν ἀποδεχθῶμεν ὡς τούτῳ ἰσοδύναμον καὶ ἕτερον βαπτίσματος εἶδος, τελούμενον ἐκτὸς τῆς μιᾶς, εἰς ἣν **πιστεύομεν**, Ἐκκλησίας, κατ' ἄλλον τύπον ἔκθεσμον καὶ ὅλως ἀνθρωποδίδακτον, καὶ τῆς μὲν ἀποστολικῆς παραδόσεως παντάπασιν ἀλλότριον, πάσης δὲ συμβολικῆς πρὸς τὴν ἔννοιαν ὁμορρύθμίας ἔρημον, καὶ ἁπλῶς πρὸς τὸ ὁμοίωμα **τοῦ Δεσποτικοῦ θανάτου** ἀνομοιότατον; Πῶς ἂν γένοιτο ταὐτότης εἰκόνος ἀρχετύπου καὶ τελείας πρὸς ἀντίγραφον ἠκρωτηριασμένον καὶ ἑτερόμορφον, ἢ νομίσματος πρωτοχαράκτου καὶ γνησίου πρὸς ἕτερον ἔκτυπον παρασήμως κεχαραγμένον; (α). β) Εἴπερ **ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῆς μιᾶς πίστεως** βαπτί-

---

(α) Καὶ ἐνταῦθα σημειωτέον ἴσως, ὅτι ἠπόρησάν τινες ἀγανακτοῦντες πῶς ὁ περί τε τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν ἄλλην πολυμάθειαν σοφώτατος καὶ περικλεέστατος **Θεοφάνης** ὁ **Προκοπόβης**, καί τινες ἄλλοι τῶν καθ' ἡμᾶς Ὀρθοδόξων Ῥωσσικῶν Θεολόγων, ὅσοι μάλιστα ἐκ τῆς ἐκείνου συγγραφῆς τὰ ἑαυτῶν συνώψισαν **Θεολογικὰ πονήματα** (ὡς Εἰρηναῖος ὁ **Φαλκωῦσκυς**, καὶ **Σίλβεστρος**) διορίζουσιν ὅτι τὸ **βάπτισμα τελεῖται κατὰ δύω τρόπους ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ**, τὸν μὲν διὰ **καταδύσεως**, τὸν δὲ **δι' ἀπολούσεως** (**Ablutione**· οὕτως εὐφήμως διὰ γενικοῦ ὀνόματος ἀποκαλοῦσι τὴν παρὰ τοῖς Δυτικοῖς κυρίως **infusionem** ἐπίχυσιν, καὶ **aspersionem** ῥαντισμόν). Καὶ τὸ **μονοκατάδυτον βάπτισμα** παλαιότερον τῶν τριῶν καταδύσεων λέγουσιν, ὡς τούτων μετὰ τὴν τριαδομάχον αἵρεσιν τοῦ **Σαβελλίου** τάχα διαταχθεισῶν!! (**Falconyski Theol. XII. c. IV. §. 39. Sylvest. Comp. Theologiae p. 460**)· καὶ ὅτι τὸ

μου Πατριάρχου (50 περίπου ἔτη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως), καὶ προσέτι καὶ πρὸς δυτικόν τινα Φραγκῖσκον ἔγραψεν ἐπιστολὴν τῷ 1523 (α). Ἡ τῶν Ὁλοβόλων οἰκογένεια, ἑπομένως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ὁλόβολος Μανουὴλ ὑπῆρχεν ὁμολογουμένως Κωνσταντινουπολίτης (Βρυέν. ἐπιστ. ἔνθα ἀνωτ.). Ἔπειτα καὶ αὐτὴ αὐτοῦ ἡ ἡλικία παρατείνεται ἐπὶ γῆρας βαθύτατον· διότι φαίνεται ἀκμάζων ἔτη 90 (ἀπὸ τοῦ 1430—1523), καὶ ταῦτα ἐπιζήσας μετὰ τὴν πάγκοινον ἐκείνην τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταστροφήν. Ἂν δέ τις ἄλλος τρίτος Μανουὴλ μέγας ῥήτωρ ὑποτεθῇ ὁ τῶν κανόνων οὗτος ποιητὴς (ἐπειδὴ καὶ οὗτος δὲν ἐπιγράφεται Ὁλόβολος, ὡς οὐδὲ Πελοποννήσιος), ἀλλὰ καὶ οὗτος ἕπεται ὅτι ὑπῆρξε τοῦ παρὰ τῷ Μαλαξῷ μνημονευομένου πάλιν ἀρχαιότερος. Ἄλλος δέ τις ἴσως φαίνεται διάφορος τοῦ μεγάλου ῥήτορος Μανουὴλ καὶ Μανουὴλ Ὁλόβολος ὁ πρωτοσύγκελλος, ὁ σχολιάσας τὸν βωμὸν τοῦ Δοσιάδα (β)· πλὴν εἰ μή πως ὁ ῥήτωρ μετὰ ταῦτα προσέλαβε καὶ τὸν βαθμὸν τῆς πρωτοσυγκελλίας.

Δ΄. Μετὰ τοὺς εἰς τὴν Θεοτόκον κανόνας τοῦ μεγάλου ῥήτορος Μανουὴλ ἔχει τὸ παρ' ἡμῖν χειρόγραφον ἐφεξῆς ἐπισυνημμένον καὶ τὸν εἰς τοὺς μάρτυρας κανόνα, ψαλλόμενον ἐν καιρῷ ἀλλοφύλων ἐπιδρομῆς. Ἐξεδώκαμεν δὲ καὶ τοῦτον κατὰ τὴν αὐτήν, ὡς εἶχε, τάξιν. Καὶ τίς μὲν ὁ τοῦ κανόνος ποιητὴς ἰδίως δὲν ἐπιγράφεται, φαίνεται δὲ καὶ οὗτος τοῦ αὐτοῦ Μανουήλου, ὡς ἀμέσως μετὰ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ κανόνας καὶ χωρίς τινος διακρίσεως τεταγμένος· μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ λεκτικὸς χαρακτήρ, καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις, καὶ ἡ τῶν περιστατικῶν ἔκφρασις, ὑπαινιττομένη τότε τοὺς Τούρκους ἐπικειμένους καὶ μονονουχὶ πολιορκοῦντας τὴν Κωνσταντινούπολιν· μνημονεύονται δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ πιστοὶ βασιλεῖς, ὡς ἔτι τότε ζῶντες (ᾠδ. ε. τροπ. ς.)

Ε΄. Τελευταῖον ἐξεδώκαμεν τὸν ἐσχάτην εἰς τὸν κώδηκα χώραν ἐπέχοντα ἰαμβικὸν εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου κανόνα τοῦ ἁγιωτάτου Μητροπολίτου Ῥόδου. Ἀλλὰ τούτου τὸ κύριον ὄνομα ὁ Κώδηξ ἐσιώπησε, διὰ τὴν ἀντιγραφέως ἀβλεψίαν παραλειφθέν. Δύσκολον δὲ (τό γ' ἐφ' ἡμῖν) διορίσαι καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὑμνῳδοῦ τούτου ἱεράρχου. Ὅσον ἐκ τοῦ λεκτικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς στιχοποιΐας, φαίνεται τῶν κάτω

Scr. Eccles. vol. I. pag. 127. καὶ Wharton ad Cave Hist. Scr. Eccles. vol. 2. p. 224. — (α) Διείληφεν ὁ ἀοίδιμος περὶ τοῦ Πελοποννησίου Μανουὴλ καὶ ἀλλαχοῦ (Περὶ τῶν Ο. Ἑρμην· Τ. Δ. σελ. 796).

(β) Fabric. Bibl. Græc. vol. XI. p. 669.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Δημήτριος Γεωργίτζας. 1
Νικόλαος Παπᾶ Γεωργίου. 1
Ἰωάννης Α. Μαρτίνης. 1
Κωνσταντῖνος Ι. Τσουλουχ[illegible]. 1
Παναγιώτης Χ. Οἰκονόμ[illegible]. 1
Ἀθανάσιος Ζερβόπουλ[illegible]. 1
Βασίλειος Κ. Μαντ[illegible]υνης. 1
Γεώργιος Α. Βιν[illegible]οπουλος. 1
Σπυρίδων Γ. [illegible]ετρόπουλος. 1
Ἀθανάσιος Α. Καλπακίδης διηγόρος. 1

ΕΝ ΠΟΡΩ.

Γ. Τομπάζης. 1
Ν. Ε. Τομπάζης. 1
Χ. Ι. Δροσινός. 1
Κ. Κασνάρης. 1
Κ. Γ. Πάνος. 1

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμ. πατριάρχης κ. Ἰωακεὶμ μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου. 107
Γεώργιος Ἐλπίδης. 1
Α. Καρυοφύλλης. 1
Γεώργιος Βλαστός. 1
Ἀριστείδης Ψάθης. 1
Μιχαὴλ Κωνσταντινίδης. 1
Γεώργιος Μιλήσης. 1
Δ. Εὐκλείδης. 1
Δ. Ἀνδρονικίδης. 1
Π. Πετρακίδης. 1
Ματθαῖος Κ. Παρανίκας. 1
Σταμάτιος Νιώτης. 1
Λεωνίδας Τανταλίδης. 1
Μ. Σεβαστόπουλος. 1
Σ. Πάτμιος. 1
Α. Μακρώνης. 1
Α. Θεοδωρίδης. 1
Α. Δεπάστας. 1
Δ. Στυλιανός. 1
Κ. Λαδόπουλος. 1
Κ. Κυριακίδης. 1
Ν. Γ. Παλαιολόγος. 1

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ.

Γεώργιος Ι. Κεφαλᾶς 1
Πέτρος Ἐμπεδοκλῆς. 1
Γεώργιος Δέλτας. 1
Δ. Π. Σκαραμαγκᾶς. 1
Ξενοφῶν Ππαλλῆς. 1
Ἰωάννης Σεβαστόπουλος. 1

Β. Μελᾶς. 1
Ε. Κ. Ἰωνίδης. 1
Ἀριστείδης Ξένος. 1
Ξ. Π. Τσιτσίνιας. 1
Π. Συνανίδης. 1
Ι. Δ. Μπέλλος. 1
Κωνσταντῖνος Κρεμάδης. 1
Ι. Μ. Ἀγέλαστος. 1
Κωνσταντῖνος Ι. Βαλλῆς. 1
Α. Ἀμπέτ. 1
Γ. Ι. Καβάφης. 1
Ἰωάννης Γ. Ὅμηρος. 1
Α. Ψυχάρης. 1
Σταυρ. Δελμπέρογλους. 1
Παντιᾶς Θ Ῥάλλης. 1
Ι. Μισθός. 1
Ἀλέξανδρος Μαυρογιάννης. 1
Γ. Ι. Κούππας. 1
Ἰωάν. Στέφ. Σκυλίτσης. 1
Π. Α. Βαλλιάνος. 1
Ξ. Χρυσοβελώνης. 1
Α. Ναρίκης. 1
Κ. Ε. Μαυρογορδάτος. 1
Σταμ. Τζιτζίνιας. 1
Ε. Μαυρογορδάτος. 1
Δ. Ποτοῦς. 1
Στέφανος Ξένου. 1
Μιχαὴλ Σπάρταλης. 1
Στεφανος Πιτζιπιός. 1
Ν. Μ. Μακάκης. 1
Δ. Μ. Ῥακτιβάν. 1
Ἰωάν. Γ. Ἀσλάν. 1
Γ. Κ. Τζικρός. 1
Ι. Παπαδάκης. 1
Σ. Ν. Φραγκόπουλος. 1
Ι. Κοκκιλάνης. 1
Μ. Γεωργαλᾶς. 1
Σπυρ. Γεωργαλᾶς. 1
Α. Σικιάρης. 1
Κ. Μ. Ῥάλλης. 1
Κωνστ. Γεραλόπουλος. 1
Λεωνίδας Μπαλτατζῆς. 1
Μ. Ζαρίφης. 1
Ἐμμαν. Σκαραμαγκᾶς. 1

ΕΝ ΙΑΣΙΩ.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ παναγίου Τάφου ἐν Μολδαυΐᾳ, διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἀοιδίμου ἀρχιμ. Ἀθανασίου τοῦ Καμπάνη. 15
Ὁ πανοσιώτ. ἀρχιμ. κυρ. Θεοφάνης Χάγκου. 1

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐμμένουσι ταῖς ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν μαρτυρίαις· οἷον τὸ μὴ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ καθαρίζεσθαι τὰς ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μετέγραψα αὐτολεξεὶ ἐκ τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου «οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι· καὶ τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν»· καὶ πάλιν «τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ, τὸ Πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα» (Α. Καθολ. Ἐπιστ. ε-6, 8). Ὡσαύτως καὶ τὸ ἀναιρούμενον ἐκεῖνο, «Ὄχι μόνον διότι δὲν ἐβαπτίσθη εἰς τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ», τί ἄλλο ἐστὶν εἰ μὴ ἔκφρασις καὶ παράστασις τοῦ «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθείς»; Ὁμοίως καὶ τὸ «Ὅστις δὲ ἀπιστήσῃ καὶ δὲν φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, κἂν ἐβαπτίσθη, θελει καταχριθῆν» εἴληπται ἐκ τοῦ «ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται». Οὕτω δὲ καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ἐν ταῖς αὐτοῦ Κατηχήσεσιν ἐκφράζει τὸ Κυριακὸν λόγιον. Προσθείην δ' ἄν, ὅτι καὶ μάλιστα ἀναγκαῖον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς δυστήνοις καιροῖς καὶ γράφεσθαι καὶ διδάσκεσθαι τὸ τοιοῦτον πολλῶν ἕνεκα βεβαπτισμένων, οἵτινες εἰς τὸ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀνομίας βάραθρον δειλαίως ἐκτραχηλίζονται. Περὶ μὲν οὖν τοῦ τυπογραφικοῦ πταίσματος καὶ τῆς τούτου διορθώσεως ταῦτα γινώσκω.

Περὶ δὲ τοῦ ἑτέρου τῶν ἐγκλημάτων, τῆς τῶν ἀβαπτίστων νηπίων σωτηρίας, ὅτι οὐκ ἐν δίκῃ οὐδ' ὀρθῶς μοι δοκεῖ κεκινῆσθαι, ἀπήντησα δι' ἰδιαιτέρας ἀπολογίας πρὸς τὸν Παναγιώτατον Πατριάρχην. Οὐ γὰρ ἐμήν, ὦ θεία καὶ ἱερὰ Σύνοδος, γνώμην ἐφθεγξάμην· ἀλλὰ τῶν θεοσόφων Πατέρων, καὶ τούτων δὴ τῶν ἐνδοξοτάτων, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (λόγ. εἰς τὸ ἅγ. Βάπτισμ. σελ. 653), καὶ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου (Τόμ. Β. σελ. 309), καὶ Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου (Ὁδηγ. σελ. 188)· οἳ δὴ σαφῶς οὕτωσὶ καὶ ἀνεπτυγμένως τὰ νήπια δι' ἀκακίαν ἀπείρατα τῆς κολάσεως διασώζεσθαι δογματίζουσιν. Ὡς ὀρθόδοξον οὖν καὶ πνευματικὴν παρεδεξάμην τὴν γνώμην, καὶ πάλιν προσέθηκα ἐν τοῖς διορθώμασιν, ἔτι μᾶλλον ἀναπτύξας καὶ διασαφήσας, ἵνα μή τις ἐκ τούτου βλάβη ἀντ' ὠφελείας προκύψῃ. Καλὸν μὲν οὖν καὶ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι τὴν ἱερὰν ταύτην γνώμην μὴ τελέως ἀπαλειφθῆναι τῆς Κατηχήσεως. Ἐφείσθω γάρ μοι, ὦ θεσπέσιε καὶ σεβασμιώτατε Σύλλογε, τὰ δοκοῦντα θαρραλεώτερον ἀποφαίνεσθαι, ὡς ποτε καὶ τῷ μικρῷ Πανταινέτῳ ὑπὸ τῆς ς'. ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς Συνόδου λέγειν ἐπετράπη. Κατὰ γὰρ ταύτην, ἣν ἔχω πόλιν, ἔστιν οὕς τινας τῶν φιλοστόργων Πατέρων ἀκήκοα, ἐπειδή περ ἀβουλήτοις αὐτοῖς ἀβάπτιστα τὰ νήπια συνέβη μεταστῆναι

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐν πρισὶ προσώποις προσκυνουμένου, τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον εἶναι ὁ ἀγέννητος Πατήρ· Β΄.) τὴν ὑπ' αὐτοῦ δημιουργίαν τοῦ κόσμου· καὶ Γ΄.) τὴν περὶ τὰ δημιουργήματα πανάγαθον αὐτοῦ πρόνοιαν.

Σημ. Α΄. Ἂν καὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ μᾶς πληροφορεῖ μόνος ὁ φυσικὸς λόγος, μᾶς διδάσκει ὅμως καὶ ἡ πίστις, ἥτις δὲν εἶναι ποτὲ ἐναντία εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ τῆς ὁποίας ἡ βεβαίωσις εἶναι πάσης ἀμφιβολίας ἐκτός. Εὐκολώτερον δύνανται νὰ ψευσθῶσιν οἱ ἰσχυρότατοι καὶ σαφέστατοι τῶν ἀνθρώπων συλλογισμοί, παρὰ νὰ ψευσθῇ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ (α).

Σημ. Β΄. Ἀπὸ τὴν ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὸν κόσμον προνοίας τοῦ δημιουργοῦ τρία τινα προκύπτουσι χρέη παντὸς Χριστιανοῦ.

Α΄. Νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν Θεόν, πιστεύων ὅτι παρ' αὐτοῦ ἔχει πάντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος σωτηρίαν.

Β΄. Νὰ ταπεινόνηται εἰς τὰς εὐτυχίας του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εὐχαριστῶν δι' αὐτὰς τὸν χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν καὶ μεταχειριζόμενος εἰς καλὸν τὰς θείας δωρεάς του.

Γ΄. Νὰ ὑπομένῃ εἰς τὰς δυστυχίας ὠφελούμενος ψυχικῶς ἐξ αὐτῶν.

Σημ. Γ΄. Ἡ πρὸς τὸν Ἀδὰμ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἔργον τῆς περὶ τὸν ἄνθρωπον ἐξαιρέτου αὐτοῦ προνοίας, διὰ τῆς ὁποίας ἔσπευδε νὰ τὸν κρατήσῃ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπλάσθη εὐδαιμονίαν. Ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη μὲ ψυχὴν καὶ σῶμα, τῶν ὁποίων ἑκάτερον ἔχει τὰς ἰδίας του κλίσεις. Ἡ ψυχὴ ὡς πνεῦμα καθαρόν, κλίνει εἰς τὸ νὰ ἦναι πάντοτε ἡνωμένη μὲ τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀρετῆς. Τὸ ὑλικὸν σῶμα κλίνει εἰς ὅσα ἀρέσκουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις, τὰ ὁποῖα, ὅταν κυβερνῶνται ἀπὸ τὸν λόγον, ὄχι μόνον δὲν ἐμποδίζουσιν, ἀλλὰ καὶ συντελοῦσιν εἰς ἀρετήν. Εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν κλίσεων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ὑφίσταται ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία, καὶ διασώζεται ἐν ὅσῳ μένει αὕτη ἡ συμφωνία. Εὐθὺς ὅμως ἀφ' οὗ ἐξαγριωθῶσι κατὰ τοῦ λόγου αἱ κλίσεις τῶν αἰσθήσεων, γίνονται καὶ ὀνομάζονται π ά θ η· ἀφ' οὗ δὲ νικήσωσι τὸν λόγον, καθόσον μὲν διαστρέφουσι τὴν ψυχήν, ὀνομάζονται κ α κ ί α ι, καθόσον δὲ παραβαίνεται δι' αὐτῶν ὁ θεῖος νόμος, ὀνομάζονται ἁ μ α ρ τ ί α ι. Ἡ θέλησις ἡ αὐτεξούσιος, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπροικίσθη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Δημιουργόν του, συνέτεινε πρὸς διατήρησιν

(α) Β. Πετρ. 6, 16—21.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χῆς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ζῆλον ταῖς λοιπαῖς χριστιανικαῖς ἕρεταῖς ἐπιπνέοντα ἔχων (α). Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἀγομένη καὶ ἐν Ῥωσσίᾳ ἁγιωτάτη διοικοῦσα Σύνοδος διέταξεν οὐ πρὸ πολλοῦ ἵνα κρωσσισθῇ τὸ νέον Ἑλληνικὸν Μαρτυρολόγιον πρὸς ψυχωφελῆ χρῆσιν τῶν πιστῶν αὐτῆς τέκνων. (β) Πεποίθαμεν δ'ὅτι καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς μήτηρ καὶ ἀδελφὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης μετὰ τὴν τῶν προσισταμένων κωλυμάτων ἄρσιν χρωμένη τῷ περὶ τὰ πνευματικὰ ἀνεξαρτήτῳ αὐτῆς διαιώματι εὐδοκήσει προσπαρασχέσθαι τοῖς φιλοστόργοις τέκνοις πρὸς τῇ οὐρανίῳ πνευματικῇ τροφῇ τῇ ἀπὸ τῶν ἀριζήλων παραδειγμάτων τῶν ἐν αὐτῇ ἀναλαμψάντων καὶ τὸ στερέωμα καταστερισάντων αὐτῆς θεοφόρων ἁγίων, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀδελφῆς τῷ Χριστῷ ἀφοσιωθέντα τίμια τῆς θείας χάριτος καὶ ἐνεργείας σκεύη, ἅπερ καὶ πάλαι ἀσμένως ἀπε-

---

ἀγροικηθῶ μὲ τὴν Βουλήν, ὅπου νὰ βάλῃ τὸ ἔργον διὰ τὸ Σχολεῖον, καὶ νὰ ἐμβάσω εἰς τὴν ἰδίαν Βουλὴν νὰ εὑρίσκωνται αἰώνια εἰς κατάθεσιν τῶν Ῥιζάριδων, νὰ δίνωνται τὰ διαφόρετα διὰ τὸ Σχολεῖον· αὐτὸς ἦτον ὁ σκοπός μου καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ διάθεσίς μου ζῶντας νὰ ἀξιωθῶ νὰ τὸ εἰδῶ, καὶ τότε ἂς ἀποθάνω. Ἐγὼ τώρα εὑρίσκομαι ὡσὰν ἕνας ἐπίτροπος. Πρώτην φροντίδα τοὺς πλησίους συγγενεῖς, ἂν δυνατόν, νὰ τοὺς ἀναπαύσω. Μανθάνοντας τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ μου μ' ἔφαγαν ἐνοχλοῦντες, διὰ βοήθειαν, στοχαζόμενοι ὅτι θησαυρὸς ἔμεινεν ἐπάνω μου· καὶ δὲν ἠξεύρουν ὅτι ἐπιτροπεύω διὰ νὰ πληρώσω τοῦ μακαρίτου τὴν παραγγελίαν, ὁποῦ τὸ ἔχω μεγάλο βάρος ἐπάνω μου, καὶ δὲν εἰμπορῶ νὰ σοῦ ἀναφέρω ἀπὸ πολλὰ ὑποκείμενα ὁποῦ μᾶς ἔχουν εἰς τὸ χέρι, ἄλλαξαν τὸν σκοπόν των καὶ ἀνομογνωμοῦν, ὁποῦ νὰ τὸ εὕρουν ἀπὸ τὸν Θεόν. Καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν Ἅγιον Θεὸν κατὰ τὴν συνείδησίν μου νὰ μὲ ἀξιώσῃ ὡς ἄνωθεν σοῦ γράφω. Ἔλαβον καὶ τὴν ρελάτσια, καταγραφὴν τῶν εἰδήσεων, ὁποῦ αὐτοῦ ἐμάθετε· καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸ ἐβγάλῃ νὰ ἦναι βέβαια καὶ ὑπερευχαριστῶ· τὴν ὁποίαν εἴδησιν ἀναμένομεν νὰ μᾶς τὴν γράψουν ἀπὸ Ἀντέσσαν, καὶ τότε θέλει εἶναι καὶ τῷ ὄντι· εἶχα καὶ ἐγὼ γράμμα ἀπὸ Κορφούς, καὶ μοῦ ἔγραφον ὅτι ἡ Πατρίδα μας θέλει λάμψει, καὶ ὁ Ἥλιος θέλει ἐβγάλει ταῖς ἀχτίναις του ὀγρήγορα, καὶ ἄμποτες διὰ νὰ λάμψῃ ἡ τεθλιμμένη πατρίδα μας. . . Ταῦτα καὶ ἀκριβοπροσκυνῶ.

δοῦλός της

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΙΖΑΡΗΣ».

(α) Τὴν ἐνάρετον καὶ θαυμασίαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου πολιτείαν ἄριστα διέγραψεν ὁ χαρίεις κάλαμος τοῦ ἀοιδίμου **Α. Στούρζα** ἐν **Oeuvres posthumes religieuses, hist. philos. et littéraires. pag. 146—169. Paris, 1859.**

(β) Καὶ εἴδομεν αὐτὸ τῆτες ἐκδεδομένον ἐν Πετρουπόλει ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἱερέως **Πέτρου Σολοβιόβου.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὀρθόδοξος διδασκαλία. Περιηγητής, ἢ πρεσβύτης διδάσκαλος τῆς ὀρθοδόξου, ἀνατολικῆς, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ποιηθεῖσα παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου πρώην Ἡλιουπόλεως, νῦν δὲ Κυκλάδων, Ἀνθίμου Κομνηνοῦ τοῦ Ἡλιουπολίτου, μέλους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς Τυπογραφίας Πέτρου Μαντζαράκη. 1837. (α) — Ἐπαινοῦμεν τὸν σεβασμιώτατον Ἐπίσκοπον δι' ὃν ἀνέλαβε ἄγωνα πρὸς ἱστορικὴν ἔκθεσιν τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας. Θεοφιλὴς ὁ σκοπός, καὶ μάλιστα πρέπων εἰς ποιμένα πνευματικόν. Διαιρεῖ δὲ τὸ ὁμοιοκατάληκτον στιχούργημα (ἀλλ' οὐχὶ καὶ ποίημα· — Διὸ καὶ φαίνεταί πως ἐκ προοιμίων ἄπορον πρᾶγμα, πῶς δὲν ἠγάπησε μᾶλλον τὴν καταλογαδην κατασκευήν·) εἰς πέντε βιβλία, πραγματευόμενος ἐπιτροχάδην ἐν μὲν τῷ Α΄. βιβλίῳ τὰ ἀπ' ἀρχῆς τῆς κοσμογονίας μέχρι τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, δογματικώτερον θεωρούμενα· ἐν δὲ τῷ Β΄. τὰ ἀπὸ Χριστοῦ Σωτῆρος μέχρι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου· ἐν δὲ τῷ Γ΄. τὰ ἀπὸ τούτου μέχρι τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς· ἐν δὲ τῷ Δ΄. περὶ τῶν Δυτικῶν διαφορῶν, καὶ τῶν ἐπιγενομένων κακοδοξιῶν Λουθήρου καὶ Καλβίνου· ἐν δὲ τῷ Ε΄. τελευταῖον διαλαμβάνει περὶ τοῦ πρακτικοῦ τῆς πίστεως μέρους, (ὅπου πάλιν ἀποροῦμεν πῶς παρενέβαλε καὶ τὴν περὶ τῶν Μυστηρίων ὑψηλὴν διδασκαλίαν, ὡς ἂν τάχα καὶ ταύτην οὖσαν τοῦ πρακτικοῦ !). Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ συντάγματος διαίρεσις. Εὐφυὴς δέ πως φαίνεται καὶ δραματικὴ ἡ πρώτη αὐτοῦ εἰσβολή· διότι πλάττει περιηγητὴν Ἀμερικανόν, διδασκόμενον τὴν εὐσέβειαν ἐν εἴδει διαλόγου ὑπό τινος πρεσβύτου διάγοντος κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν, περὶ τὰς χώρας τῆς Ἡλιουπόλεως, πατρίδος αὐτοῦ τοῦ στιχουργοῦ. Ἔχουσι πολλάκις ταύτην τὴν φιλοτιμίαν οἱ συγγραφεῖς καὶ παλαιοὶ καὶ νεώτεροι, νὰ μνημονεύωσι τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, οἱ μέν, μεταδίδοντες εἰς αὐτὰς ἐκ τῆς ἰδίας εὐδοξίας, οἱ δέ, καὶ μεταλαμβάνοντες. Ὁ δὲ φιλόπατρις ἐπίσκοπος καὶ τὴν πατρίδα τοῦ ἱερέως προσέθηκε, τοῦ βαπτίσαντος ὀρθοδόξως τὸν Ἀμερικανόν. Κρὴς ἦτον οὗτος ὁ μυσταγωγικὸς ἱερομόναχος. Ἔπλασε δὲ τοιαύτην δραματικὴν διάλεξιν ὁ σεβάσμιος συντάκτης, ὑπαινιττόμενος ἴσως τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς τὰς χώρας τῆς ὀρθοδοξίας ἐπιπολάσαν

(α) Ἡ ἐπίκρισις αὕτη μετατυποῦται ἐκ τοῦ Θεατοῦ (Ἀριθ. 20 σελ. 6—21).

Ὅθεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος, «βαττολογίαν ἐνταῦθα τὴν φλυαρίαν »λέγει· οἷον ὅταν τὰ μὴ προσήκοντα αἰτῶμεν παρὰ Θεοῦ, δυναστείας »καὶ δόξας καὶ τὸ τῶν ἐχθρῶν περιγενέσθαι καὶ χρημάτων περιουσίας, καὶ ἁπλῶς, τὰ μηδὲν ἡμῖν διαφέροντα» (α). Τὴν περὶ τοιούτων μάλιστα φλυαρίαν ἐννοεῖ καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς θεῖος Πατὴρ λέγων «Βαττολογίαν ὀνομάζει τὴν φλυαρίαν, τὴν διὰ πολλῶν μὲν λόγων προφερομένην, ὠφελείας δὲ πάσης ἐστερημένην» (β). Τοιοῦτον ψόφον καὶ πάταγον χειλέων εἰκαιομυθούντων, καὶ μόνον διὰ φωνῆς εὐχομένων, τῇ δὲ καρδίᾳ πόρρω ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεχόντων, οὐδόλως ἀποδέχεται ὁ Θεός. «Οὐ γὰρ ἐν ἐκτάσει χειρῶν οὐδὲ ἐν »τῷ πλήθει τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις τὸ ἀκούεσθαί ἐστι» (γ). Ὡσαύτως καὶ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος «βαττολογία ἐστὶν ἡ φλυαρία, οἷον τὸ αἰτεῖν τι τῶν γηΐνων, δόξαν, πλοῦτον, νίκην» (δ). Ἀλλὰ καὶ ὁ φωστὴρ τῶν Νυσσαέων Γρηγόριος φλυαρίαν ἡρμήνευσε τὴν βαττολογίαν καὶ λῆρον καὶ φλήναφον· «ἐχρήσατο δὲ (λέγει) τῇ λέξει ὁ Κύριος ἐπὶ ἐλέγχῳ τῆς ἀνοίας τῶν περὶ τὰ ἀνωφελῆ τε καὶ μάταια ταῖς ἐπιθυμίαις διαχεομένων, σωφρονίζων καὶ συστέλλων τὴν χαυνότητα τῆς διανοίας τῶν ταῖς ματαίαις ἐπιθυμίαις ἐμβαθυνόντων» (ε). Οὕτω καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς πολυλογίαν εἶπε τὴν τῶν μὴ προσηκόντων αἴτησιν ἐν ταῖς διὰ στόματος προσευχαῖς· διότι ἀφ' οὗ διέγραψεν ὁ θεῖος Πατὴρ τὴν πρέπουσαν χριστιανῷ συνέχειαν καὶ διάρκειαν τῆς ἱερᾶς προσευχῆς, (λέγει δὲ ταῦτα ἐπὶ λέξεως, «Τοῦ γνωστικοῦ (καὶ εὐσεβοῦς) ἅπας ὁ βίος πανήγυρίς ἐστιν ἁγία· καὶ θυσίας μὲν ἔχει εὐχάς τε καὶ αἴνους, καὶ τὰς πρὸ τῆς ἑστιάσεως ἐντεύξεις τῶν Γραφῶν, ψαλμοὺς δὲ καὶ ὕμνους καὶ παρὰ τὴν ἑστίασιν, πρό τε τῆς κοίτης· ἀλλὰ καὶ νύκτωρ πάλιν εὐχάς· δι' ὧν ἑαυτὸν ἑνοποιεῖ τῷ θείῳ (τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων) χορῷ»· ἀφ' οὗ, λέγω, ταῦτα προεῖπεν ὁ ἱερὸς Πατήρ, εὐθὺς ἐπιφέρει, «Ἀλλὰ τῇ διὰ στόματος εὐχῇ οὐ πολυλόγῳ χρῆται, παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ ἃ χρὴ αἰτεῖσθαι μαθών» (ζ). Ὥστε καὶ ὁ μακάριος Κλήμης πολύλογον διὰ στόματος εὐχὴν ἰδίως ἐννοεῖ τὴν φλύαρον αἴτησιν τῶν μὴ πρεπόντων, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Κύριος ὠνόμασε πολυλογίαν ἐθνικὴν ἢ βαττολογίαν. Κατὰ ταῦτα

(α) Χρυσόστ. εἰς Ματθ. Ὁμ. ιθ'. σελ. **249**. — (β) Ὁμιλ. λ'. τ. έ σελ. **184**.— (γ) Χρυσόστ. Ὁμιλ. Β'. εἰς Τιμοθ. Β'.—(δ) Θεοφύλ. εἰς Ματθ. σελ. **35**.—(ε) Γρηγ. Νύσ. εἰς τὴν Κυρ. προσευχ. Ὁμιλ. ά. Τ. ά, σελ. **716. 717**. — (ζ) Κλημ. Στρωμ. Ζ. σελ. **523**.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Α΄. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Β΄. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτὸς Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Γ΄. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Δ΄. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα, καὶ ταφέντα.

Ε΄. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

Ϛ΄. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός.

Ζ΄. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Η΄. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

Θ΄. Εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ι΄. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

ΙΑ΄. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

ΙΒ΄. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Σημ. Α΄. Τὸ Σύμβολον τοῦτο συνετέθη ἀπὸ τὴν ἐν Νικαίᾳ κατὰ τοῦ Ἀρείου συγκροτηθεῖσαν οἰκουμενικὴν πρώτην Σύνοδον τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων μέχρι τοῦ ἑβδόμου ἄρθρου· ἀπὸ δὲ τοῦ ὀγδόου μέχρι τέλους ἀνεπληρώθη ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέρας οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκυρώθη ἀπὸ τὰς λοιπὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους, καὶ παρεδόθη εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ὡς πολύτιμος τῆς πίστεως θησαυρός.

Σημ. Β΄. Ὠνομάσθη Σ ύ μ β ο λ ο ν ἀπὸ μεταφορᾶς των στρατιωτικῶν σ υ μ β ό λ ω ν ἢ σ υ ν θ η μ ά τ ω ν, διὰ τῶν ὁποίων διακρίνονται εἰς τὸν πόλεμον οἱ σύμμαχοι ἀπὸ τοὺς πολεμίους· διότι καὶ δι' αὐτοῦ διακρίνονται οἱ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως εἰς τὸν κατὰ τοῦ διαβόλου πόλεμον. Διωρίσθη δὲ τὸ ἅγιον Σύμβολον νὰ ἐκφωνῆται εἰς πᾶσαν σύναξιν τῶν Χριστιανῶν ἐπ' ἐκ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σία μέχρι τέλους τοῦ μηνός. Μετὰ δὲ ταῦτα νὰ γίνηται ἡ ἐκχειμασία, ἡ κατάπαυσις τῶν μαθημάτων, μέχρι 15 Αὐγούστου, καὶ πάλιν τὴν 16 νὰ ἐπαναλαμβάνωνται. Κατὰ δὲ τὰς δημοσίους ἐξετάσεις προσκαλοῦνται διὰ γραμματίων ἐκδιδομένων ἀπὸ τοῦ γραμματείου πάντες οἱ μέτοχοι τῆς διοικήσεως τῆς Ἀκαδημίας καὶ οἱ ἐπίτιμοι ταῖροι.

ια) Νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν κατ' ἔτος ἐκδιδομένων βιβλίων τῶν ὠφελίμων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πρὸς αὔξησιν τῆς Βιβλιοθήκης, ἀναφέρων περὶ αὐτῶν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ εἰς τὸ Βουλευτήριον. Ὁμοίως καὶ περὶ τῶν προσηκόντων εἰς αὔξησιν τοῦ Ταμείου τῆς Ἀκαδημίας. Νὰ ἔχῃ καὶ δύο φιλολογικὰς ἐφημερίδας ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν.

ιβ) Νὰ μεταχειρίζηται πᾶν μέσον ἀφορῶν πρὸς ἐπίδοσιν καὶ εὐκοσμίαν τῶν μαθητῶν. Νὰ εὐλογῇ πατρικῶς ἐπαινῶν δημοσίᾳ τοὺς ὑπὸ τῶν διδασκάλων παρισταμένους καθ' ἕκαστον μῆνα ὡς φιλοπόνους καὶ προκόπτοντας. Νὰ ἐπιτιμᾷ καὶ νὰ παρακαλῇ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῶς τοὺς ῥᾳθύμους καὶ νωθρούς. Νὰ παραθαῤῥύνῃ τοὺς ὀλιγοψύχους καὶ δειλούς. Νὰ ὑποθάλπῃ συνετῶς τὴν φιλοτιμίαν τῶν γενναίων καὶ εὐκαρδίων. Νὰ ἀναῤῥιπίζῃ ἐπιεικῶς τῆς πίστεως τὸν ἔνθερμον ἔρωτα, καὶ πάλιν νὰ θεραπεύῃ μετ' ἠπιότητος, ἐάν τινα παρατηρήσῃ ἀδιακρίτου ζήλου φλεγμονήν. Νὰ κρίνῃ κατὰ νόμους ἐπίσης καὶ δικαίως, κολάζων μὲν τοὺς ἁμαρτάνοντας, βραβεύων δὲ τοὺς κατορθοῦντας. Τοὺς νόμους, καθ' οὓς θέλει διοικεῖσθαι ἡ Ἀκαδημία, εἴπομεν (Κεφ. Η. §. θ), ὅτι νομοθετήσει τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Βουλευτήριον. Ὅσον δὲ περὶ βραβείων καὶ ποινῶν, ἐμπαρόδως λέγομεν τὰ ἐφεξῆς.

ιγ) Ἐκ τῶν βραβείων δύνανται καὶ ταῦτα νὰ διορισθῶσιν. α) Ἔπαινος τοῦ κατορθοῦντος ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν, ἢ παρὰ τοῦ Πνευματικοῦ μόνον, ἢ μόνον παρὰ τοῦ Κυβερνήτου, ἢ καὶ παρὰ πάντων ἅμα τῶν προσώπων τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως, ἢ τέλος καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βουλευτηρίου, κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς προκοπῆς τοῦ προκόπτοντος εἰς τὸ ἀγαθόν. β) Προβιβασμὸς κατὰ τὴν τάξιν κατὰ βαθμοὺς ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου τόπου μέχρις ὑποταξιάρχου καὶ ταξιάρχου. γ) Ἀνάῤῥησις καὶ κοινοποίησις τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τὰς δημοσίους ἐξετάσεις, ὅταν προκόπτῃ καὶ εἰς τὴν παιδείαν καὶ εἰς τὴν χρηστοήθειαν. δ) Δῶρον, βιβλίον τι ἀνάλογον καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτο. ε) Ὅσοι δὲ προχωροῦσιν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους εἰς τὰ μαθήματα καὶ τὴν ἀρετήν, καὶ ἂν λάβωσι τοῦ ά. ἔτους τὸ βραβεῖον, δύνανται περὶ τὸ τέλος τοῦ β. ἐνιαυτοῦ τῶν θεολογικῶν μαθημάτων

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σωτῆ φλοιόν, καὶ στέλεχος ἄχαρι προσωρινῆς εὐτυχίας! Ἀκρόῤῥιζοί εἰσιν οἱ τρισάθλιοι! Εἰς τὰς ἐπιπολαίους αὐτῶν ῥίζας βόσκεται τρώγων ὁ σκώληξ τῆς ἀπωλείας, καὶ παρ' αὐτὸν τοῦ κορμοῦ τὸν πυθμένα ἐπικειται τομὸς καὶ ἀνίλεως ἡ ἀξίνη τῆς θείας ὀργῆς. Εἶδες πρότερον πολλάκις τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ λιβάνου; Πάρελθε καὶ σήμερον· ποῦ ὁ τόπος αὐτοῦ; «Οὕτως ἐξυδενοῦνται πάντες οἱ ἀπὸ τῶν θείων δικαιωμάτων ἀποσατοῦντες». Πόῤῥιζοι ἐκτρίβονται προώλεις καὶ ἐξώλεις οἱ ἄνομοι ἀσεβεῖς, ὅσον ἀφανῶσιν εὐθηνοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς. Φορείτωσαν ἁλουργίδας καὶ δυναστείας, περιβαλλέσθωσαν ὑψηλὰ πανουργίας ὀχυρώματα, οἰκοδομείτωσαν, φυτευέτωσαν, γεωργείτωσαν, ἐκτεινέτωσαν εἰς μῆκος καὶ πλάτος τὴν δοκοῦσαν εὐδαιμονίαν! Οὐδὲν ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται! Ἡ ἀσεβὴς ἀνομία, μεθ' ἧς συζῶσι καὶ εὐτυχοῦσιν, ἔχει παρακόλουθον καὶ συνηλικιῶτιν τὴν τιμωρίαν, ἥτις ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης συνυποφύεται καὶ συναυξάνει, ἕως ἂν περιπλακεῖσα συμπνίξῃ τὸν ἄνομον. Κἂν ἡ Δίκη βραδύνῃ, μὴ νομίσῃς ὅτι διέφυγεν ὁ ἄδικος τὴν ποινήν. Αὐτὸς ὁ τῆς Δίκης ἀριστοτέχνης δημιουργὸς καὶ τῶν πάντων ἄρχων καὶ δεσπότης γνωρίζει καὶ ὁρίζει πανσόφως πότε καὶ πῶς καὶ μέχρι πόσου κολαστέον ἕκαστον τῶν πονηρῶν. Ἴσως ὁ φιλάνθρωπος Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος περιμένει τῆς ἀκάρπου συκῆς τὴν μεταβολὴν καὶ καρποφορίαν. Ἴσως ἐκ τῆς ἐναγοῦς καὶ κακῆς ῥίζης βλαστάνει τι καλόν· ὅθεν οὐδὲ κόπτει τὴν ἄκανθαν ὁ ἐπουράνιος γεωργός, πρὶν ἂν ἐξ αὐτῆς τρυγήσῃ τὸν ἀσπάραγον· οὐδὲ τοῦ ἐνοφθαλμισθέντος τῆς ἀγριελαίας κλάδου τὸ περιττὸν ἀποτέμνει, πρὶν κρατήσει ἐντραφεὶς ὁ ἥμερος ἐνοφθαλμισμός. Ἴσως ὁ ἄνομος χρησιμεύει ὡς κανθαρὶς πρὸς ἕλκωσιν ὑγείας ἀνακλητικήν, ἢ καὶ ὡς δημόκοινος βασανιστής, κολάζων ἄλλους ἧττον πονηρούς, καὶ βελτιῶν αὐτῶν τὰ ἤθη πρὸς σωτηρίαν. Ὅταν δὲ τελειώσῃ τὸ ἔργον, ἐπέτριψεν αὐτὸν εὐθὺς ἐπιφανεὶς ὁ βραχίων τῆς ἀκοιμήτου Δικαιοσύνης, ἥτις ἐφορᾷ τὰ ἀνθρώπινα. Ἀλλὰ κἂν ἀργὰ καὶ σχολαίως, κἂν εἰς αὐτὸ τὸ γῆρας ἐνίοτε τιμωρῶνται οἱ ἄνομοι, οὐδὲν ἄλλο κερδαίνουσιν, εἰμὴ ὅτι μακρύνουσιν ἐπὶ πλέον τήν, εἰς ἣν ἐνέχονται, τιμωρίαν. Αὐταὶ αὐτῶν αἱ παράνομοι πράξεις ἐνοικοῦσιν ἐν αὐτοῖς ὡμοὶ καὶ ἀχώριστοι βασανισταί· διότι καθιστῶσιν αὐτοὺς ἀπ' ἀνθρώπων λογικῶν, κτηνῶν καὶ θηρίων ἀλογωτέρους, καὶ φρικτὰ κακοδαιμονίας καταγώγια. Τήκονται οἱ παράνομοι ὑπὸ τῶν ἀκορέστων αὐτῶν ἐπιθυμιῶν, διακαίονται ὑπὸ τῶν θυμῶν, διαπρίονται ὑπὸ τῶν φθόνων, συν-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῶν δογμάτων ἐκείνων ἀθυροστόμου βλασφημίας των. Ὁ πραότατος Ἰησοῦς σταυρονόμενος ηὔχετο πρὸς τὸν πατέρα ὑπὲρ σωτηρίας τῶν ἀθετητῶν τῆς θείας του διδασκαλίας καὶ ὠμοτάτων σταυρωτῶν του. Τίνα ἄλλον πρέπει νὰ μιμῶνται καὶ οἱ Χριστιανοί, παρὰ τὸν ὑπεράγαθον διδάσκαλόν των, εὐχόμενοι ὑπὲρ ἐπιστροφῆς τῶν κακοδόξων, καὶ συμβουλεύοντες αὐτούς, ὅταν τύχῃ, πράως καὶ φρονίμως νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας (α), ἀλλὰ μὴ βλασφημοῦντες καὶ χλευάζοντες ὅσα ἐκεῖνοι νομίζουσιν ἅγια καὶ σεβάσμια, καὶ ἐπομένως ἀναγκάζοντες καὶ ἐκείνους νὰ βλασφημῶσι τὴν πίστιν τὴν ἀμώμητον, καὶ γινόμενοι αἴτιοι περισσοτέρας αὐτῶν ἀπωλείας; Ὁ ζηλωτὴς χριστιανὸς τότε μάλιστα δεικνύει τὸν ζῆλόν του, ὅταν δὲν παραβαίνῃ τῆς πρὸς τὸν ἑτερόθρησκον πλησίον του χρεωστουμένης ἀγάπης τὰ ὅρια, ἐλεῶν αὐτὸν μᾶλλον, ἂν μένῃ ἀδιόρθωτος, ἀλλὰ μὴ μισῶν ἀπανθρώπως ἐναντίον τῆς συμβουλῆς τοῦ φιλανθρωποτάτου Σωτῆρος τοῦ κόσμου.

Σημ. Γ΄. Τῶν ἀχαλίνων καὶ βλασφήμων στομάτων τὸ τέλος εἶναι δυστυχία· διότι καὶ αὐτοὶ θέλουσι μετρηθῆν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ αὐτὸ μέτρον, μὲ τὸ ὁποῖον μετροῦσι τοὺς ἄλλους (β), καὶ ὑπὸ Θεοῦ θέλουσι κολασθῆν διὰ τῆς γλώσσης των τὴν ἀκολασίαν. Πρὸς ἀποφυγὴν ταύτης των τῆς ἁμαρτίας πρέπει νὰ προσέχῃ τις τοιουτοτρόπως νὰ ὁμιλῇ περὶ τοῦ πλησίον, καθὼς θέλει καὶ οἱ ἄλλοι νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν βάπτῃ πάντοτε τὴν γλῶσσαν εἰς τὰς φρένας, καὶ τότε μόνον τὴν συγχωρῇ νὰ διαλέγηται περὶ τῶν ἄλλων, ὅταν μέλλῃ ἢ νὰ τοὺς ἐπαινέσῃ δικαίως, ἢ νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ φρονίμως, ἢ ἄλλως ἀδιαφόρως περὶ αὐτῶν νὰ ὁμιλήσῃ. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ταύτης τῆς προσοχῆς συμβάλλει ἡ πρὸς τὸν Θεὸν προσευχή, πρὸς τὸν ὁποῖον πρέπει ἕκαστος νὰ ἐκφωνῇ μετὰ τοῦ Δαυΐδ «Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου» (Ψαλμ. ρμ, 3).

Σημ. Δ΄. Ἐν ᾧ ἀπαγορεύει τὸ ψεῦδος ἡ ἐντολὴ αὕτη, παραγγέλλει ἐξ ἐναντίας τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας πρέπει νὰ γυμνάζηται, ἀποφεύγων, ὅσον δύναται, τὸ ψεῦδος ὡς ἴδιον ἀνθρώπων κακούργων καὶ σημεῖον ψυχῆς ἀσυμφώνου πρὸς ἑαυτὴν καὶ διεφθαρμένης, καὶ νὰ ὑπερασπίζηται τὴν τιμὴν τοῦ πλησίον ὡς ἰδικήν του·

(α) Ῥωμ. ια, 1—29. — (β) Ματθ. ζ, 2.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τὸ ζωογονεῖ. Ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ ἐπλάσθη ὕστερον καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὔα (α). Ἐπλάσθησαν δὲ ἀμφότεροι κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, ἥτις ὑφίστατο εἰς τὴν ἁγιότητα τῆς θελήσεώς των, εἰς τὴν καθαρότητα καὶ γαλήνην τοῦ νοός των, εἰς τὴν ἀθανασίαν, εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν ζώων, εἰς τὴν σοφίαν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τελειότητας, ὅσαι συγκροτοῦσι τοῦ Θεοῦ τὴν εἰκόνα (β)· καὶ τῆς εὐδαιμονίας των ταύτης ἀξίως διωρίσθη εἰς κατοικίαν των τόπος κάλλιστος καὶ μυρίας γέμων τρυφῆς, ὁ Παράδεισος. Ταῦτα εἶναι ἔργα τῆς περὶ τὸν ἄνθρωπον ἄκρας ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιμείνῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν εὐδαίμονα ταύτην κατάστασιν, ἔδειξεν ὁ δημιουργός του ἐξαίρετον πρὸς αὐτὸν πρόνοιαν, δοὺς ἐντολὴν εἰς αὐτόν, ἡ ὁποία περιεῖχε τὸ μέσον τοῦ νὰ διατηρηθῇ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπλάσθη εὐδαιμονίαν (γ). Ὁ Ἀδὰμ ὅμως καὶ ἡ Εὔα παρέβησαν τὴν δοθεῖσαν πρὸς ὠφέλειάν των θείαν ἐντολήν, καὶ ἔχασαν ἀκολούθως τὴν εὐδαιμονίαν των, διωχθέντες ἀπὸ τὸν τόπον τῆς τρυφῆς καὶ περιπεσόντες εἰς τὸν σωματικὸν θάνατον καὶ εἰς μεγίστην ἀθλιότητα, ἥτις ἐξηπλώθη καὶ εἰς ὅλους ἑπομένως τοὺς ἀπογόνους των· διότι ἡ αὐτῶν ἁμαρτία ἐμόλυνεν ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος (δ). Εἰς τοιαύτην δυστυχεστάτην κατάστασιν ὁ ἄνθρωπος εὑρισκόμενος, ἦτο ὑποκείμενος εἰς τὴν ἄκραν αὐστηρότητα τῆς θείας ὀργῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ νὰ ἐλευθερωθῇ ἦτο ἀδύνατον· διὰ τοῦτο ὁ πανάγαθος δημιουργός του, ἂν καὶ ἠδύνατο νὰ τὸν καταδικάσῃ εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον, δὲν ἠθέλησεν ὅμως, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν πτῶσίν του ὑπεσχέθη (Μερ. Β΄. § 6΄. Σημ.), ὅτι θέλει ἐξαποστείλει πρὸς αὐτὸν λυτρωτὴν τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν κατὰ τὴν βουλὴν τῆς ἀπείρου αὐτοῦ σοφίας (ε), ὅστις μόνος ἠδύνατο νὰ μεσιτεύσῃ εἰς ἱκανοποίησιν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ προξενήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν Θείαν εὐσπλαγχνίαν. Τὰ τρία ταῦτα κεφάλαια μᾶς ἀποδεικνύει συντόμως τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου, λέγω δὲ Α΄.) τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἑνὸς Θεοῦ

(α) Γεν. 6, 18—27. — (β) Ἐνδύσασθε τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι ἀληθείας. Ἐφεσ. δ, 24. εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Κολοσσ. γ, 10. — (γ) Γεν. 6, 17. Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ. Σοφ. Σολ. 6, 23.—(δ) Δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. Ῥωμ. ε, 12. — (ε) Ἡσ. μθ, 15. Ἰωάν. γ, 16.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἀποστόλους τῆς Ἀναστάσεως πρῶται εὐαγγελίστριαι ἐχρημάτισαν, τινές δὲ καὶ ἰσαπόστολοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου (καθὼς ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ εἴτις ἄλλη), πάσας ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ καὶ γεραίρει, τὴν μνήμην αὐτῶν ἰδίως ἐπιτελοῦσα τῇ τρίτῃ μετὰ τὸ πάσχα Κυριακῇ, ἥτις καὶ κυριακὴ τῶν Μυροφόρων ἐπονομάζεται (α).

ΠΕΡΙ ΖΑΧΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Γερμανῷ τῷ Πανοσιωτάτῳ Ἱεροκήρυκι.

Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΧΑΙΡΕΙΝ ΕΝ ΚΥΡΙΩ.

Ἐρωτᾷς με, φίλε Πάτερ, τὰ περὶ Ζαχαρίου τοῦ Πατρὸς τοῦ τιμίου Προδρόμου διαπορούμενα; Ἐγώ σοι προθύμως ἀποκρινοῦμαι ὅ,τι φρονῶ.

Τ' ὄνομα Ζαχαρίας (ἑλληνιστὶ δὲ μεθερμηνεύεται μνήμη Κυρίου) εἰς δύο περιστάσεις διαφόρους ἀναγινώσκομεν ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις· «Ζαχαρίας ἱερεὺς ἐξ ἐφημερίας Ἀβιὰ» ἱστορεῖται παρὰ τῷ θείῳ Λουκᾷ ὁ γενέτης τῆς Προδρόμου τοῦ Λόγου φωνῆς, τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου (α)· «Ζαχαρίας υἱὸς Βαραχίου» παρὰ τῷ θείῳ Ματθαίῳ (β), παρὰ δὲ τῷ θείῳ Λουκᾷ Ζαχαρίας ἁπλῶς (δίχως πατρωνυμίας) (γ) ὀνομάζεται καὶ ὁ μεταξὺ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου φονευθείς, περὶ οὗ ἤλεγξεν ὁ Κύριος τοὺς φονοκτονοῦντας Ἰουδαίους. Τούτους τοὺς Ζαχαρίας οἱ μὲν ἀρχαιότατοι τῶν θείων Πατέρων ὀρθῶς καὶ δικαίως (καθὼς νομίζομεν) συνάπτουσιν εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι λέγοντες αὐτόν τε τὸν υἱὸν τοῦ Βαραχίου τὸν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων φονοκτονηθέντα, καὶ τὸν Ἱερέα τοῦ Προδρόμου γενέτην, (ὅστις καὶ τὴν Ἀειπάρθενον Θεοτόκον ἔτι τριετίζουσαν ἐν τῷ Ναῷ Κυρίου προσενεχθεῖσαν ὑπεδέχθη, καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἄφθορον γέννησιν ἔστησεν αὐτὴν ἐν τῷ Ναῷ μετὰ τῶν Παρθένων, ὡς λέγομεν ἐφεξῆς). Ἄλλοι δὲ πάλιν (καὶ μάλιστα τῶν νεωτέρων συ-

(α) Ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἀνωνύμως ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι, Περιόδῳ τρίτῃ Τόμ. Α. σελ. 152—160. καὶ 187—190. Ἀθήνησι. 1838.

(α) Λουκ. ά, 5—67, καὶ γ', 2. — (β) Ματθ. κγ'. 35. — (γ) Λουκ. ιά, 51.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐγχρόνως δὲ καὶ ἔτι καθολικώτερον διὰ τῆς μυστηριώδους ταύτης συ-
νάσεως ὁ Κύριος ἡμῶν ἀνεκήρυξε τὴν μὲν ἀειπάρθενον αὐτοῦ μητέρα
μητέρα κατὰ χάριν καὶ ὅλων τῶν χριστιανῶν, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἠγα-
πημένου μαθητοῦ θεωρουμένων· τούτους δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεάνθρωπος δὲν
ἠξίωσε νὰ ὀνομάσῃ ἀ δ ε λ φ ο ύ ς· ὅθεν καὶ «π ρ ω τ ό τ ο κ ο ς ἐ ν

αι, ἵνα τις ἐκ τῆς τοῦ λόγου συνεχείας «τοῦ φλυάρου καὶ ταὐτολόγου Βάτ-
του εἴτε τοῦ ποιητοῦ . . . εἴτε τοῦ ποιμένος», ἐννοήσῃ ὅτι τελευταία
γλώμη ἐστὶν ἡ τῶν γλωσσογράφων, π ο ι μ έ ν α λεγόντων τὸν φλύαρον καὶ
ταὐτολόγον Βάττον, καθ' ἣν ὁ ποιητὴς τὸν μῦθον διέπλασεν ἢ διαπεπλα-
σμένον συνέπλεξε ταῖς ἑαυτοῦ Μεταμορφώσεσι! Μετὰ νιφετὸν δ' ἄ λ λ ὰ
τέλος ἐπάγεται τὸ λαμπρότατον τῶν ἐφευρημάτων αὐτοῦ, «Ἀλλ' ἐν ᾧ, βοῶν,
παρὰ τῷ Σουϊκήρῳ γράφεται **eraut-erant**, παρὰ τῷ Οὐϊδίῳ κατὰ τὰς κ α λ ε ι ο-
τ έ ρ α ς (ὅσον χαρίεν τὸ νεόκμητον κ α λ ε ι ό τ ε ρ ο ς! ὄντως «νεοτευχές, ἔτι
γλυφάνοιο ποτόσδον»!) ἐκδόσεις γράφεται **erunt-eraut,**» καὶ μετὰ τὴν κατάλεξιν
τῶν στίχων κατὰ τὰς κ α λ ε ι ο τ έ ρ α ς δήπου! ἐκδόσεις ἐπιφέρει, «**Γράφεται**
παρὰ τῷ Οὐιδίῳ **erunt et eraut.** Ἀλλὰ μήπως ἐθεώρησε τὸ πρωτότυπον ὁ
ξυγγραφεύς»; Ἀλλ' οὐχ ὥρισεν ἡμῖν ὁ ξυρραφεὺς τί νοεῖ λέγων π ρ ω τ ό τ υ-
π ο ν· μῶν ἣν αὐτὸς ἀναφέρει ἔκδοσιν τοῦ **G. E. Gierieg** ἐν Λειψίᾳ **1804**, ὡς
τάχα ἐκ τοῦ αὐτογράφου τοῦ Οὐϊδίου γενομένην, ἢ ὡς πρώτην ἔκδοσιν, ἐξ ἧς
αἱ ἄλλαι μετεξεδόθησαν; Εἶτα πῶς « ὁ Ρόδης (ὡς αὐτὸς ἁμάρτιρα τὰ τοῦ **Gie-**
rig ἀντιγράφων ὑποσημειοῦται σελ. **160**) ἀ κ ο λ ο υ θ ῶ ν τ ῇ ἀ ρ χ α ί ᾳ
γ ρ α φ ῇ γράφει **eunt et eunt,** καὶ νομίζει ὅτι διὰ τῆς ἐπαναλήψεως ἐκφράζε-
ται βαττολογία τοῦ Βάττου» κτλ; Πῶς δὲ πάλιν ὁ δριμὺς τῶν ἄλλων ἐταστὴς
τὰ μὲν τοῦ Ῥόδη εἶδε, παρεῖδε δὲ τὰ τοῦ σοφοῦ Ἑϊνσίου, λέγοντος ῥητῶς
«**erant** ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τόποις τὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα πλὴν τ οῦ Φλωρεντινοῦ»
κτλ. (Βλ. Ἐκδ. **Burman. T. 2. p. 150**). Ἆρ' οὐχ ὅτι τότ' οὐκ εἶχε σαρκαστι-
κῶς κατὰ μόνου τοῦ συγγραφέως ἀποχρέμψασθαι, Γράφεται παρὰ τῷ Οὐϊδίῳ
erunt et erant· ἀλλὰ μήπως ἐθεώρησε τὸ πρωτότυπον ὁ ξυγγραφεύς; Οὐδὲν
δ' ἄπορον πῶς οὐ συμπαρέσυρεν ὑβρίζων καὶ τὸν μεταφραστὴν τοῦ Οὐϊδίου
Μάξιμον τὸν Πλανούδην μετὰ τοῦ πρῶτον τὴν μετάφρασιν ἐκδόντος Βοϊσσο-
νάδου (ἐν **Παρισ. 1822**), ἐκεῖνον μὲν μεταφράσαντα (σελ. **81**) «ὑπὸ τὸ ὄρος,
εἶπεν, ἦσαν ἐκεῖνο», τὸν δ' ὑποσημειωσάμενον «Πρόσθες« καὶ ὑπὸ τὸ ὄρος ἦσαν
ἐκεῖνο», κακῶς παραλελειμμένα ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως».

Μετά τινα δὲ πάλιν παραληρήματα, διδάξας ὅτι ὁ θέλων νὰ κλέπτῃ πρέπει νὰ
ἠξεύρῃ καὶ νὰ κρύπτῃ (ὡς αὐτός!), συνείρει τὴν παρ' Οὐοσσίῳ ἐτυμολογίαν τοῦ
Βάττου· θεωρῶν δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ κυρίου ὀνόματος Βάττου παραγωγὴν τοῦ ῥή-
ματος βαττολογῶ ὅλως παράλογον, δ ο κ ι μ ά ζ ε ι κ α ὶ α ὐ τ ὸ ς μ ί α ν! Καὶ
δὴ μετὰ μακρὰν τετρασέλιδον καὶ ἀηδῆ βαττολογίαν καὶ ἀναμάσσησιν τῶν τοῦ
Οὐοσσίου συμπεραίνει. «Τ' ὄνομα Βάττος εἶναι σύγχρονον οὕτως εἰπεῖν, τοῦ πρώ-
του γεννηθέντος παιδίου» (τοῦ Κάϊν, ὡς ἔοικε ! !), «ὡς ἐκ τῆς φωνῆς βά, βὰ ἤβάτ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τὸ, Πᾶσα πνοή. Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. Εἶπεν ὁ Κύριος, Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα.

Ὁ Πεντηκοστός. Δόξα. Ἦχος 6′.

Σήμερον σκιρτῶσι βασιλεῖς ἐν Πνεύματι σὺν δήμοις ὀρθοδόξοις, τελοῦντες τὴν μνήμην σου, Ἀλέξανδρε Κράτιστε, χαρὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ νῦν. Ταῖς τῆς Θεοτόκου πρεσβείαις.

Εἶτα. Ἐλέησόν με ὁ Θεός. Ἦχος πλ. β′.

Ὅσιε Τρισμάκαρ, ἁγιώτατε Ἄρχων, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ τῆς εὐσεβείας θερμουργὸς ζηλωτής, ὁ τιθεὶς τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ σου. Αὐτὸς καὶ νῦν, πανεύφημε μεγαλώνυμε Ἀλέξανδρε, αἴτησαι πρεσβείαις σου δωρηθῆναι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Τό, Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου.

Τό, Κύριε ἐλέησον, ιβ′. Καὶ οἱ Κανόνες. Πρῶτον τοῦ Προδρόμου.

Εἶτα τοῦ Ἁγίου εἰς ς′.

Ὠδὴ ά. Ἦχος δ′. Ἀνοίξω τὸ στόμα μου.

Μερίς μου, Ἀλέξανδρε, καὶ δόξα θεία γεγένησαι, προστάτης καὶ πρόμαχος τῆς εὐσεβείας φανείς. Διὸ δέξαι με κροτοῦντα, στεφηφόρε, τὴν ἐν Σοὶ πανήγυριν Γραικῶν καὶ Ῥώσσων πιστῶς.

Τῷ μύρῳ παρείκαζε Δαβὶδ ὁ θεῖος γηθόμενος τὴν ἐν πίστει ἕνωσιν τῶν ἀδελφῶν τὴν τερπνήν. Σὺ δ' Ἀλέξανδρε, Χριστοῦ τὰς Ἐκκλησίας συγκαλεῖς πρὸς ἕνωσιν μύρου τοῦ κρείττονος.

Ἰδοὺ ἡ πλησίον μου, περιστερά μου, καλή μοι σύ. Καλὴ ἡ πλησίον μου, καὶ νύμφη ἄμωμος, ἀνακράζει νῦν Γραικῶν ἡ Ἐκκλησία τῇ τῶν Ῥώσσων πνεύματι συνεορτάζουσα.

Ὡραία ἡ ὄψις σου, καὶ ἡ φωνὴ γλυκυτάτη σου, ἡ Κόρη ἀντέφησε τῇ Βασιλίδι Μητρί· Σύ μοι στέφανος, ὦ Μῆτερ, καὶ χαρά μου, καὶ κρηπὶς ἀκράδαντος τῆς Βασιλείας μου.

Θεοτόκιον.

Πανάχραντε Δέσποινα, τὰς Ἐκκλησίας σου φύλαξον, ἑνότητι Πίστεως συνηρμοσμένας Χριστῷ, καὶ κατάβαλε τῇ θείᾳ σου δυνάμει τοὺς ἐχθρούς, Πανάχραντε, τῶν πεποιθότων εἰς σέ.

Ὠδὴ γ′. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους Θεοτόκε.

Ὡς ἄνθος ἀμάραντον κοιλάδων, ὡς κρίνον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν, ὦ θύγατερ ἐβλάστησας ἐν μέσῳ θυγατέρων πολλῶν. Μία μοι σὺ τελεία μου, μία σὺ εἶ τῇ τεκούσῃ σε.

Τὸ κάλλος σου, Μῆτερ, ὑπὲρ λόγον. Τὸ γάλα σου νέκταρ ἱλαρόν·

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κρίνει τούτων τάξεις τοὺς βαπτίσματι, τοὺς μύρῳ καὶ τοὺς μόνῳ τῷ ἀναθεματισμῷ τῆς ἰδίας καὶ πάσης ἄλλης αἱρέσεως ἀποδέκτους· ἐν τοῖς πρώτοις δὲ καταλέγει καὶ τοὺς Ταςκοδρουγούς «Οὗτοι, λέγων, τὴν Γαλατίαν οἰκοῦσι, Μάρκον τινὰ γόητα ἐσχηκότες διδάσκαλον· τὴν θείαν ἐπίγνωσιν ἀθετοῦσι, τὸ βάπτισμα διασύρουσι, τὰ τούτου σύμβολα ἐκκλίνουσι, μὴ χρῆναι λέγοντες οὐρανίων καὶ ἀφάτων τύπους ἐπὶ γῆς ὁρατοὺς εἰκονίζεσθαι, μηδὲ σωματικοῖς εἰκάζεσθαι τὰ ἀσώματα· τὴν ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Κυρίου οἰκονομίαν ἀρνοῦνται, καὶ περὶ τὴν κτίσιν τῶν ὄντων ὡς ὁ Σίμων πλανῶνται. Ταςκοδρουγοὶ λέγονται τῇ γλώσσῃ τῶν Γαλατῶν, ἐπειδὴ ταςκὸς παρ' αὐτοῖς ὁ πάσσαλος ἑρμηνεύεται, δροῦγος δὲ ὁ ῥώθων· ἔστι δὲ αὐτοῖς συνήθεια τοιαύτη, ἐν ταῖς λεγομέναις παρ' αὐτῶν εὐχαῖς ἐπαναπαύουσι τὸν δάκτυλον τῆς δεξιᾶς χειρὸς τῷ ῥώθωνι, καὶ οὕτως προσεύχονται. Κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον λέγονται Γαλατιστὶ Ταςκοδρουγοί, ὅπερ ἑρμηνεύεται π α σ σ α λ ο ρ υ γχ ῖ τ α ι». (Βλ. Coteler. Eccles. Graec. monum. T. 3. p. 377).

Σελ. 462, στίχ. 7. Σύγχρονος τῷ Θωμᾷ Ἀκυνάτῃ ἐγένετο καὶ Ματθαῖος Κοιαίστωρ ὁ καὶ Ἄγγελος Πανάρετος λεγόμενος, οὗ λόγος «περὶ τῶν ἄλλων ἀτοπημάτων τῶν κακοδόξων Λατίνων, κδ'. ὄντων», σώζεται ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ (βλ. Graeci codic. manu scripti apud Nannios etc. p. 301). Τέταρτον δ' ἐν αὐτῷ ἀτόπημα ἀναφέρει ὅτι τὸ βάπτισμα ἄνευ καταδύσεως ἐπιτελοῦσι. «Quod baptismum conferant sine imersione», ὡς λέγει ὁ Μιγγαρέλης (ἔνθ. ἀνωτέρω).

Σελ. 467. Σημειωτέον ὅτι περὶ τούτους τοὺς χρόνους τὸ περὶ τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος καινοτόμημα τῆς Ῥωμάνας Ἐκκλησίας εἰσήλασε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀείποτε πρὸς τῶν ἀλλοτρίων τὰς φωνὰς κνηθομένην καὶ εὐρίπιστον Βουλγαρίαν, δραξάμενον, ὡς εἴωθε, καὶ τότε τῆς ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀποστασίας αὐτῆς καὶ ἐλλείψεως τῆς ἀπ' ἐκείνης μητρικῆς τῶν ὀρθῶν δογμάτων προασπίσεως καὶ προφυλακῆς. Δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῆς τοῦ Πατριάρχου Καλλίστου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερωτάτης Συνόδου πρὸς τοὺς τοῦ Τρινόβου (τοῦ νῦν Τορνόβου τῆς Βουλγαρίας) μοναχοὺς καὶ λοιποὺς ἱερεῖς ἐπιστολῆς· ἐν ᾗ, τῷ Δεκεμβρίῳ τῆς Θ'. Ἰνδικτιῶνος (ἤτοι τοῦ 1355 σωτηρίου ἔτους) ἀπολυθείσῃ, μετὰ τὰ ὑπὸ τοῦ σοφολογιωτάτου Γρηγορίου τοῦ τότε μὲν (τῷ 1860) Ἀρχιγραμματέως τῆς ἱερ. Συνόδου τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας νῦν δὲ τὸν τῆς Χίου κοσμοῦντος Μητροπολικὸν θρόνον κατακεχωρισμένα ἐν τῇ ἀξιολόγῳ «Πραγματ. Περὶ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χειρόγραφα, ὡς ἔστιν ἰδεῖν παρὰ Δοσιθέῳ, ὅστις ἔχει καὶ τὴν νενοθευμένην τοῦ Ἀλλατίου καὶ τὴν ὀρθὴν τῶν Ἀνατολικῶν ἐπιγραφήν (σελ. **915**). Ὅσον δὲ περὶ τοῦ υἱοῦ ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ, φαίνεται καὶ τοῦτο λατινικὴ διαστροφή, καὶ τοῦτο εὐκόλως κατανοεῖ πᾶς τις λογικός, ὅστις ἂν ἐνθυμηθῇ ὅτι οἱ ἀνατολικοὶ ἐγνώριζον τὰ ὀνόματα καὶ τὰς διαδοχὰς τῶν βασιλέων αὐτῶν, καὶ μάλιστα τοῦ ἐσχάτου. Οὕτω δὲ λαμπρῶς ἐξελεγχομένου τοῦ πρώτου θεμελίου τῶν Ἀλλατιανῶν σοφισμάτων, εὐκόλως συγκαταῤῥέουσι καὶ τὰ λοιπά.

β) Λέγει, ὅτι τὰ πρακτικὰ δὲν ἔχουσι σημείωσιν οὔτε ἔτους, οὔτε μηνός, οὔτε ἰνδικτιῶνος, ὡς φέρουσι ταῦτα πᾶσαι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ Σύνοδοι καὶ συνελεύσεις (σελ. **1389**). Ἀλλ' ἐλησμόνησεν, ὡς φαίνεται, ὁ Ἀλλάτιος, ὅτι καὶ ἄλλαι ἀρχαῖαι καὶ ἐπίσημοι Σύνοδοι δὲν ἔχουσι τοιαῦτα σημειώματα, ὡς ἡ κατὰ Παύλου τοῦ Σαμωσατέως, ἡ κατὰ τοῦ Ναυάτου, ἡ ἐν Γάγγρᾳ, ἡ ἐν Λαοδικείᾳ, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἃς ὀνομάζει μετὰ τῆς ἱστορίας καὶ ὁ Δοσίθεος.

γ) Λέγει ὁ Ἀλλάτιος, ὅτι τὸν Ἀθανάσιον ἐχειροτόνησαν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ὁ Νικομηδείας Μακάριος, ὁ Νικαίας Νεόφυτος καὶ ὁ Κυζίκου Μητροφάνης· ἐν ᾧ πάντοτε τὸν Κωνσταντινουπόλεως χειροτονεῖ ὁ Ἡρακλείας. Καὶ τοῦτο παράλογον· α) διότι ὁ Ἡρακλείας ἠδύνατο εἶναι ἀσθενής. β) Τὸν υἱὸν τοῦ Βασιλέως Λέοντος Θεοφύλα-

---

βελίσαντος αὐτόν, στίξας μὲν καὶ αὐτὸς ὡς ἀνωτέρω, παραλιπὼν δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ διαστήματι (βλ. Ζοιρνικ. Τ. Β. σελ. **686**). Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ ἡμᾶς εἰπεῖν, ὑποτοπάζομεν τὴν φράσιν «ἑνὸς ἐνιαυτοῦ διαστήματι καὶ ἡμίσεως», μηδ' ἐν τῷ Τόμῳ τῆς Καταλλαγῆς κειμένην, προσθήκην τινὸς τῶν ἀναγνωστῶν ἐν τῷ περισελίδῳ γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ μεταγραφέως ἀτόπως παρεισφθαρῆναι εἰς τὸ κείμενον· ἄλλως τε καὶ μηδ' ἀληθῆ οὖσαν, ὡς ἄλλα τε μαρτυροῦσι, καὶ δὴ καὶ τόδε· ὅτι ὁ μὲν Ἰωάννης κατὰ Φραντζῆν (Β, ιθ. σελ. **45**) ἐτελεύτησε τῇ λα' Ὀκτωβρίου τοῦ **6957**, ἤτοι τοῦ **1449** σωτηρίου ἔτους· ἄρα ἡ Σύνοδος ἡ τὸν Ἀθανάσιον εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ἀναβιβάσασα ἐγένετο τῷ **1451** κατὰ τὸν ἀνωτέρω ὁρισμόν· ἀλλ' οὖν ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Βοημοὺς ἐγκυκλίου καταδηλον (ὡς προείπομεν σελ. **501** σημ. λέγει δὲ καὶ ὁ ἀοίδιμος ἐφεξῆς σελ. **553**), ὅτι ὁ Ἀθανάσιος τότε ἦν παρῃτημένος τοῦ θρόνου· χρονολογεῖται δ' αὖτη τῇ **18** Ἰαννουαρίου **1451**, (ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος κατὰ τὸν αὐτὸν χρονογράφον (Γ, α. σελ. **46**) τῇ ιϐ'. Μαρτίου τοῦ **1450** εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφίκετο ἀπὸ Σπάρτης, ἔνθα τῇ ς' Ἰαννουαρίου εἶχε στεφθεὶς εἰς Βασιλέα). Δῆλον ἄρα ὅτι ἡ μὲν Σύνοδος ἐγένετο τῷ **1450** μετὰ τὸν Μάρτιον, ὁ δ' Ἀθανάσιος διὰ τὰς ταραχὰς καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ διαβολάς, ἃς μαρτυρεῖ ἡ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ὁμολογία αὐτοῦ (Βλ. αὐτὴν παρὰ Μελετίῳ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Τόμ. Γ. σελ. **303**), πρὸ τοῦ **1451** παρῃτήθη. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

προσωρμισμένοι εἰς τὸν ἱερὸν καὶ γαλήνιον λιμένα τῆς ἡσυχίας θέλουσι δ' ἄγειν ὑπὸ σκέπην ἀπὸ παντὸς λοιμώδους ἀνέμου φθορὰν ἐκπνέοντος ἐθῶν, καὶ ἀπωκισμένοι πάσης ζάλης καὶ τριχυμίας βιωτικῶν ταραχῶν· ἀλλὰ τὸ καλὸν τῆς ἡσυχίας (ὅσον ὀχυρὰ καὶ ἀσφαλὴς καὶ ἀκίνδυνος ἀπὸ ληστὰς ἂν ὑποτεθῇ ἡ ἐρημικὴ αὕτη Ἀκαδημία) νομίζω ὅτι ἁρμόζει μᾶλλον εἰς ἀνθρώπους παιδευομένους διὰ νὰ ζήσωσι ζωὴν ἀναχωρητῶν, ἢ εἰς μαθητὰς πρὸς ἱερατείαν προπαρασκευαζομένους, οἵτινες μέλλουσι νὰ γίνωσι πρεσβύτεροι καὶ πατέρες λαοῦ πνευματικοί, διδάσκοντες τοὺς ἰδίους συμπολίτας τὰ χριστιανικὰ καθήκοντα τοῦ κοινωνικοῦ βίου, καὶ συμπάσχοντες μετ' αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ συμμεριζόμενοι ἐγκαρδίως τὰς ἑκάστου τῶν πλησίον παντοδαπὰς περιστάσεις, χαίροντες μετὰ τῶν χαιρόντων, κλαίοντες μετὰ τῶν κλαιόντων, γινόμενοι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ἵ ν α π ά ν τ ω ς ἔ κ α σ τ ό ς τ ι ν α ς σ ώ σ ῃ· τούτων, λέγω, τῶν ἀνδρῶν τὸ πρῶτον ἀγωνιστήριον, τὸ Σχολεῖον, εἰς ὅπερ ἐκ νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας θέλουσι γυμνασθῆ τὴν ἀρετήν, πρέπει, νομίζω, νὰ ἦναι εἰς τοὺς κόλπους τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ οὐχὶ μακρὰν τοῦ πολυανθρώπου θεάτρου τοῦ κόσμου, διὰ νὰ βλέπωσιν ἔτι νέοι καὶ κατ' ἀρχὰς ὡς ἁπλοῖ θεωροὶ τὰς τοῦ βίου σκηνάς, εἰς ἃς θέλουσιν ἀναλάβει καὶ αὐτοὶ μετ' ὀλίγον τὰ προσήκοντα πρόσωπα. Πᾶς νέος καθόλου, ὅσις ἐκβαίνει τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ Σχολείου εἰς τὸν βίον, εἶναι τὰς πλείστας ἰδέας καθαρὸς σχολαστικός· διότι μανθάνει τὰς ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς ἀληθείας εἰς τὰ ἄψυχα βιβλία καὶ μόνον θεωρητικῶς· ἀλλὰ πόση εἶναι ἡ μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως διαφορά, καὶ πόσας μορφὰς ἀλλάσσουσιν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον αἱ ἀλήθειαι, ἄστινας μανθάνομεν παῖδες ὄντες εἰς τὰ διδασκαλεῖα, γνωρίζουσιν ἀκριβῶς οἱ πειραθέντες καὶ καθ' ἡμέραν δοκιμάζοντες τὰ τοῦ κόσμου βάσανα. Ὅταν δὲ ὁ νέος οὗτος παιδευθῇ καὶ εἰς Σχολεῖον ἐρημικόν, ὅπου δὲν βλέπει πόλιν ἄλλην εἰ μὴ τὸ διδασκαλεῖον, οὐδὲ πολίτας ἄλλους εἰ μὴ τοὺς συσχολαστάς αὐτοῦ, τότε ἐξέρχεται εἰς τὸν κόσμον πάντη ἄπρακτος καὶ ἀβέλτερος καὶ ἄπειρος τ ῆ ς τ έ χ ν η ς τ ο ῦ ζ ῆ ν. Ὅμοιος πρὸς προβάτων ἢ αἰγιδίων ἀγροῖκον βοσκόν, ὅστις μόνον τεῖχος νομίζει τὸν σταῦλον καὶ μόνην πολιτείαν τήν, μεθ' ἧς συναυλίζεται, ποίμνην, χαίνει καὶ ἐκπλήττεται πρὸς τὰς ἀλλοκότους τοῦ κόσμου μεταβολάς, ὅταν τὸ πρῶτον προσβάλωσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. Ὅμοιος πρὸς πῶλον παντάπασιν ἀδάμαζον, ταράσσεται πολλάκις καὶ πρὸς τὴν σκιάν, καὶ φριμάσσει καὶ λακτίζει καὶ ἀγανακτεῖ πρὸς τὰς πράξεις τοῦ βίου,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

εὗρον τὴν εἰς πρόθεσιν δὶς ἐπανειλημμένην ὡδί· εἰς εἰς τὴν κατάδυσιν· τοῦτο δὲ τὸ δεύτερον εἰς τὴν ὁ ἀντιγραφεύς, ὡς ἔοικεν, ἢ ὁ τυπογράφος· οὐ γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοιμι ἐπ' ἀκριβές· εἰς τὸ ἑκάστην κακῶς μεταποιήσας ἐξέδωκεν. Οὕτως ἐγὼ κούφου γράμματος ἐναλλαγὴν καὶ προσθήκην βαρυθυμίᾳ καὶ δάκρυσιν ἔμελλον ἀποτίσειν!

Ἅμα τε οὖν κατεῖδον τὸ πλημμέλημα, καὶ ἀνεκαλεσάμην τὴν πρώτην ἐν τοῖς βιβλίοις γραφήν, μετατρέψας εἰς τὴν κατάδυσιν τὸ εἰς ἑκάστην κατάδυσιν. Εἰ μὲν τοίνυν τοῦτο ἀρκεῖ, καὶ δοκεῖ τῇ ὑμετέρᾳ πνευματεμφόρῳ καὶ σοφωτάτῃ κορυφῇ, ἧρται ὁ τοῦ προσκόμματος λίθος· εἰ δ' οὖν, ὁμολογῶ τε ἡμαρτηκέναι, καὶ δευτέραν ἐπάγω διόρθωσιν δύο λέξεις ἔτι προστιθεὶς εἰς τοῦ βιβλίου τὸ περιθόριον, καὶ γράφων οὑτωσίν εἰς τὴν τριττὴν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν. Οὕτω πως ἐκφράζεται τὸ μυστήριον κἀν τῇ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Πέτρου Μογίλα συνταχθείσῃ ὀρθοδόξῳ Ὁμολογίᾳ, ἣν ἐπὶ Παρθενίου τοῦ ἀοιδίμου Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου συνοδικῶς ἡ ἐκκλησία ἐπεκύρωσε καὶ ἐθέσπισε, καί τοι κἀν τούτῳ τῷ βιβλίῳ τυπικὸν εἰσερρύη πλημμέλημα· γέγραπται γὰρ ἐν τῷ τοῦ βαπτίσματος ἄρθρῳ (ἐρωτ. ρβ'. σελ. 155 ἔκδοσ. Βιέν. ᾳψοά. ἑλληνιστὶ μόνον ἐκδεδομ.) «διὰ τῆς τρίτης (ἀντὶ τῆς τριττῆς) καταδύσεως εἰς τὸ ὕδωρ, λέγοντος τοῦ ἱερέως τὰ λόγια τοῦτα.» Καὶ πάλιν (σελ. 157) «κάμωντας καὶ τὴν τρίτην (ἀντὶ τριττὴν) κατάδυσιν». Οὕτως ἄπιστον ὁ τύπος! Ἐὰν δὲ καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο θεράπευμα γλίσχρον δόξῃ καὶ ἐλλιπές, δέομαι Ὑμῶν, σοφώτατε Δέσποτα, ἐπιτάξατε τυπωθῆναι ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τυπογραφείῳ 750 σελίδας ἰσομεγέθεις τῇ πεμπομένῃ, ἐν ᾗ καθαρῶς καὶ ἐναργῶς καὶ ἀκριβῶς ἐκφράζεται τοῦ θείου βαπτίσματος ἡ ἐνέργεια· καί μοι διὰ τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου Κ. Κωνσταντίνου Κούμα πεμφθήτωσαν, ἵνα τούτων ἑκάστην ἑκάστῃ βίβλῳ προσθέμενος τέλειον ποιήσω καὶ ἄμεμπτον ἔν γε τοῖς καιριωτάτοις τὸ μικρόν μου συντάγμάτιον.

Ταῦτα περὶ τοῦ ἀκουσίου πλημμελήματος ἀπολογοῦμαι πρὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς καὶ πρὸς τῆς ὑμετέρας σοφωτάτης ψυχῆς, Παναγιώτατε Δέσποτα. Ἁπλοῦν τὸ δίκαιον, ῥᾴδιον τὸ ἀληθές, βραχὺς ὁ τοῦ πταίσματος ἔλεγχος! Οὐκ ἄν ποτε τῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς εὐσεβοῦς νεολαίας οἰωνδήποτε πόνων μου γέρας ὄνειδος λάβοιμι· οὐδ' ἂν πάθοιμι τὸ τῆς Ὁμηρικῆς ὄρνιθος, ἥτις τῷ ἰδίῳ λιμῷ τοὺς ἑαυτῆς νεοττοὺς διατρέφει,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών - Academy of Athens

Γεώργιος πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐσχάτης ἐντολῆς αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ Οἰκονόμου συμβουλῆς, ἐξαιτησάμενος (τῷ 1824) ἔλαβε συντεταγμένον παρ' αὐτοῦ σχέδιον τῆς Διαθήκης, καὶ ἀπεδέξατ' αὐτό (α). Ἐν τούτῳ δέ, ὡβλέπομεν ἐν τῷ παρ' ἡμῖν ἀποκειμένῳ ἀντιγράφῳ, ὁρίζονται διὰ μὲν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν 220000 ῥούβλια, διὰ δὲ Ὀρφανοτρεῖον 120000 ῥούβλια. Ταῦτα δ' ἔχων κατὰ νοῦν ὁ ἀοίδιμος διέγραψε τὸ τῆς Ἀκαδημίας Σχέδιον καὶ μάλιστα τὸ περὶ τῶν πόρων, ἐν οἷς λέγει σημειωδῶς (σελ. 168) «Ἕκαστος πολίτης κοσμικὸς κτλ. νὰ διορίζωσιν εἰς τὰς διαθήκας ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀνάλογον τῆς ὅλης αὐτῶν περιουσίας», καὶ ταῦτα περιελάμβανεν «εἰς τὰς χρηστὰς αὐτοῦ ἐλπίδας» (σελ- 166). Συνῳδὰ δὲ τοῖς ἐκείνῳ συμβεβουλευμένοις ὥρισε κἀνταῦθα (σελ. 164) τόπον τῆς Ἀκαδημίας τὴν τοῦ Ἑλ. Κράτους πρωτεύουσαν.

Τῷ δὲ Σχεδίῳ παρέπεται (σελ. 225—274) ἡ εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Νευαίου τῷ 1823 ποιηθεῖσα, ὡς ὑπεδηλώ-

---

(α) Μαρτυρίαν ἀξιόπιστον τῶν λεγομένων φέρομεν τὴν τοῦ σεβαστοῦ γεροντος Κωνς. Παπαδοπούλου τοῦ Ὀλυμπίου, ἀνδρὸς τῆς φιλίας τοῦ τε ἀοιδίμου καὶ τῶν ἀειμνήστων Ῥιζαρῶν ἀπηλαυκότος καὶ τοῖς ἀνωτέρω λεγομένοις καθυπουργήσαντος, ὡς μαρτυρεῖ τό τε ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔγκλειστον ἐπέστελλε τῷ 1824 Ἰουλίου 14 τὸ Σχέδιον τῆς Διαθήκης, περί τε αὐτῆς ὁδηγῶν αὐτὸν καὶ πρὸς συνεισφορὰν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους προτρέπων, ἐν οἷς μάλιστα λέγει «Ἡ ἰδία σου συνείδησις σοὶ λέγει, ὅτι τὸ ἀφιέρωμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἔπρεπεν εὐθὺς νὰ ξεχωρισθῇ καὶ νὰ δοθῇ κατὰ τὴν διαταγήν του· ἡ τιμιότης σου δὲν τὸ ἐχώρισες ἀπὸ τὸ ἴδιόν σου, καὶ ἴσως τοῦτο ὁ Θεὸς τὸ ἐβγάλλει εἰς καλλίτερον· μ' ὅλον τοῦτο, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ, πρέπει νὰ κάμῃς τώρα κἄποιαν ἀφιέρωσιν εἰς τὸ γένος τοὐλάχιστον ἀπὸ τὸ μερίδιον τοῦ μακαρίτου, διὰ νὰ ἔχῃς ἐξιλεωμένην τὴν μακαρίαν του ψυχήν, καὶ ἐν ταὐτῷ νὰ εὐχαριστήσῃς τὴν χριστιανικὴν καὶ φιλογενῆ καρδίαν σου» κτλ. Ἔτι δὲ καὶ ἡ αὐτόγραφος τοῦ Γ. Ῥιζάρη, ἣν δοθεῖσαν ἡμῖν δημοσιεύομεν ἀπαραλλάκτως, ἵνα καὶ ἐκ τούτου δηλωθῇ ὁ τὰς φιλογενεῖς ἐκείνων καρδίας φλέγων ἔνθεος ζῆλος. «Πρὸς τὸν τιμιώτατον Κ. Κωνσταντῖνον Ὀλύμπιον. 1824 Ἰουλίου 21. Μόσχα. Ἔλαβον τὴν ἔντιμον φιλικήν της γραφήν, καὶ ἐχάρην τὴν καλήν της ὑγιείαν, ὁμοῦ καὶ τὴν διαθήκην συνθεμένην ἀπὸ τὸν Ἅγιον Οἰκονόμον, τοῦ ὁποίου εὐλαβῶς τὴν ἱεράν του δεξιὰν ἀσπάζομαι, καὶ ὁ Θεὸς νὰ ἤθελε τὸν πολυχρονεῖ πολλὰ ἔτη, διὰ καύχημα τοῦ γένους μας, καὶ ὁ Θεὸς νὰ ἀνταμείψῃ τὸν κόπον εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ· διότι ἐτόλμησα νὰ τὸν ἐνοχλήσω χωρὶς νὰ ἔχω τὴν οἰκείωσιν· καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸν κατευοδώσῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του· διότι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ ἀνταμείψω τὸν κόπον του. Ἡ διαθήκη εἶναι οὕτως κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου, καὶ θέλει προσθέσω ἔτι ἀκόμα μερικὰς λέξεις· δηλ. μεταβιβά-

χτον ἐχειροτόνησε Κωνσταντινουπόλεως οὐχ ὁ Ἡρακλείας, ἀλλ' ὁ Καισαρείας. γ) Ἡ Σύνοδος πολλάκις διὰ λόγους εὐλόγους ὑπάρχει ἐλευθέρα διατυπώσεων. Οὕτως οἱ τῆς Γ. Οἰκουμ. Συνόδου ἐχειροτόνησαν Κωνσταντινουπόλεως τὸν Μαξιμιανὸν ἐν Βυζαντίῳ. Περὶ ἄλλων Πατριαρχῶν εἰς ἄλλα Πατριαρχεῖα χειροτονηθέντων ὑπὸ Συνόδου, βλ. Δοσίθεον αὐτόθ. σελ. 916. δ) Ὁ Ἀλλάτιος φέρει ἄλλων ἀρχιερέων ὀνόματα ἄλλως γραφομένων εἰς τὰ Πρακτικά, καὶ ἄλλως εἰς τὰς ὑπογραφάς. Ἀλλὰ καὶ ταύτας τὰς ματαιολογίας ἐξήλεγξαν ὅ τε Δοσίθεος καὶ ὁ Ζοιρνικάβιος. Εἰς ἡμᾶς ἀρκεῖ ἓν μόνον σημειῶσαι, τὸ ἑξῆς. Ἐν τῇ παρὰ Ἀλλατίῳ ἐπιγραφῇ τῶν Πρακτικῶν ἀναγινώσκονται καὶ τὰ ἑξῆς, «Ἐξεβλήθη (τὸ βιβλίον τῶν Πρακτικῶν) ἐκ τῶν τῆς Βιβλιοθήκης ἰδιοχείρων Κωνσταντίνου τοῦ Λασκάρεως τοῦ ὄντως σοφωτάτου, καὶ τὴν ἀνεπτυγμένην γραμματικὴν διδάξαντος, ἐπιταγῇ τοῦ σοφωτάτου τοῦ Βυζαντίου Πατριάρχου Ἀθανασίου Κωνσταντινουπόλεως» κτλ. Καγχάζει ὁ Ἀλλάτιος, πῶς ὁ Λάσκαρις ὁ συντάξας τὴν γραμματικὴν ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας (τῷ 1463, ἤγουν δεκάτῳ ἔτει μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως) παριστάνεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὅτι συνέταξεν αὐτὴν ἐπιταγῇ τοῦ σοφωτάτου τοῦ Βυζαντίου Πατριάρχου Ἀθανασίου Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' ἡ μὲν γνησία ἐπιγραφὴ εἶχε πάντως «ἐξεβλήθη ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ἐπιταγῇ τοῦ σοφωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθανασίου», ὡς ἔχει ταύτην καὶ ὁ Δοσίθεος. Τὰ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ φαίνονται κακουργηθέντα ὑπό τινος σοφωτάτου Λατίνου! Καὶ τοῦτο ἀποδείκνυται τρανῶς ἐκ τῆς γελοίας φράσεως αὐτῆς «τοῦ Βυζαντίου Πατριάρχου Ἀθανασίου Κωνσταντινουπόλεως». Πάντες γνωρίζουσιν, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ὀνομάζεται Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· ἡ δ' ἐπιγραφὴ παρίστησι τὸν Ἀθανάσιον διπλοῦν Πατριάρχην, καὶ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ὁ ὑπερήδιστος Ἀλλάτιος ἢ παντάπασιν οὐκ ἐνόησε τὸ πλάσμα, ἢ καὶ νοήσας ἐσιώπησεν. Ὅτι δὲ ὑπῆρχεν ἀδύνατον ἵνα διαλάβωσι τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν ἔτει 1450 ἐν ἁγίᾳ Σοφίᾳ συστάσης Συνόδου περὶ τῆς τῷ 1463 ἐκδοθείσης γραμματικῆς, περὶ τούτου μόνοι ἀμφιβάλλουσιν ὅσοι ἔχουσι τὸν ἐγκέφαλον εἰς τὴν πτέρναν. Ὁ δὲ σοφὸς Ἀλλάτιος ἄπορον πῶς οὐκ ἐκράτησε τὸν γέλωτα, παρατηρήσας κἂν τὰ ἑπόμενα ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐπιγραφῇ, «Μετεγράφη ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Ζυγομαλᾶ» (ἀκμάσαντος κατὰ τὸ 1580). Μήπως καὶ ταῦτα περιείχοντο ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῶν γνησίων Πρακτικῶν;

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

χίαν (§. θ). Ἀκολούθως δὲ κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους καὶ αὐτὴν τὴν κατάδυσιν πάλιν μετεμόρφωσαν εἰς ἐπίχυσιν, ἣν τέλος καὶ συνέστειλαν εἰς τὸν ἔπειτα κοινῶς συνεθισθέντα ῥαντισμόν. Καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ μετὰ τὸ σχίσμα μάλιστα (τῷ 1054) ἐκρόαινε κατὰ τόπους καὶ καιροὺς εἰς τὴν Δύσιν ὁ περὶ τὴν τελετὴν τῶν τε ἄλλων τῆς πίστεως μυστηρίων, καὶ δὴ καὶ τοῦ βαπτίσματος, ἄθεσμος νεωτερισμός, τῶν μὲν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν θείων κανόνων (οἷς καὶ Πάπαι εὐσεβοῦντες ὑπετάγησαν καὶ ὑπέγραψαν) ἀδεῶς καταπατουμένων ὑπὸ τῆς ἤδη τραχηλιώσης καὶ ἱεραρχοκοσμικῆς ἀποβάσης Παπικῆς δυναστείας, ἀντεισαγομένης δὲ τῆς τε Σχολαστικῆς τοῦ Ἀκυνάτου μάλιστα Θεολογίας καὶ τῆς ἄλλων τινῶν τῶν παρ' αὐτοῖς ληρώδους δογματολογίας. Ὁ παρὰ Λατίνοις μέγας ἅγιος Βερνάρδος (τῷ 1120) ἀπεφήνατο τέλειον τὸ βάπτισμα, καὶ «ὅταν τις λαϊκὸς παιδίον κινδυνεῦον βαπτίσῃ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου καὶ ἀληθινοῦ σταυροῦ»! (**In nomine Dei et sanctae et verae crucis** (α)). Οὕτως οἱ Ῥωμάνοι «τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπεσώρευσαν διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀπέστρεψαν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐξετράπησαν» (Β. Τιμοθ. δ, 3). Σημειωτέον δὲ ὅμως, ὅτι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐκτὸς τῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας χαλκευθείσαις καινοτομίαις ὑπάρχουσι διδάσκαλοι τῆς λατινίδος ἐκκλησίας, ἀναγκαῖον ὁμολογοῦντες τὸ τριττὸν τῆς καταδύσεως ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι, οἷος μετ' ἄλλων καὶ ὁ Κορδέριος (β). Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων ὁ σοφὸς Γεράρδος Οὐόσσιος εἰπών, ὅτι «καὶ μέχρι καὶ κατ' αὐτὸν (τῷ 1609) ἡ τριττὴ κατάδυσις πανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης ἐκράτει», προσέθηκε καὶ ὅτι «πάντως τοῦτο τὸ ἔθος οὐκ ἂν μεταβληθείη χωρὶς ἀπο-

---

(α) S. Bernard. Epist. 340. Ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον (τῷ 860) πάπας τις ἐκεῖνος, ὁ κατὰ τοῦ φερωνύμου Φωτίου δεινῶς καὶ μάτην τραχυνθεὶς καὶ περιηµεκτήσας Νικόλαος ὁ Α (ἐν τῇ πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τῶν Βουλγάρων ἀποκρίσει) θεμιτὸν ἀπεφήνατο βαπτίζειν καὶ εἰς μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλος δὲ πάπας, Στέφανος ὁ Β (τῷ 752), καὶ περὶ τὴν ὕλην τοῦ βαπτίσματος ἀντενομοθέτησε τῷ Εὐαγγελίῳ, ἀποφηνάμενος, ὅτι κἂν εἰς οἶνον, ὕδατος ἀπόντος, βαπτίσῃ πρεσβύτερος ἐξ ἀνάγκης παιδίον κινδυνεῦον, οὐχ ἥμαρτε· καὶ κύριον ἔκρινε καὶ ἰσχύον τὸ τοιοῦτον οἰνοβάπτισμα (**Respons. ad mouachos monas'erij Brittanici cap 2.** βλ. καὶ ὄπισθ. σελ. **438**).

(β) Λόγ. περὶ βαπτίσματ. ἐν ἐκδόσει τῶν ἁπάντων Διονυσ. τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ρῶσιν » (α). Μαντικούς τινας καὶ προφητικοὺς ἱστόρησεν αὐτοὺς καὶ ὁ Ῥωμαῖος Αἰλιανὸς λέγων, «Ἡ τῶν ἐν Πέρσαις Μάγων σοφία τά τε ἄλλα οἶδεν, ὁπόσα αὐτοῖς εἰδέναι θέμις, καὶ οὖν καὶ μαντεύεσθαι.» (β). Ὁ δὲ Πλούταρχος προστίθησιν «ὅτι καὶ ὀνείρους οἱ Μάγοι ἐξηγοῦνται» (γ)· καὶ τοῦτο βεβαιοῦται καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ, ὅστις ἱστορεῖ τὸν Ἀστυάγην Μήδων Βασιλέα, ζητοῦντα τοῦ ἰδίου ἐνυπνίου τὴν ἐξήγησιν παρὰ μάγων ὀνειροπόλων (δ). Τοιοῦτο παράδειγμα πολυ ἀρχαιότερον βλέπομεν καὶ εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ὡς λέγομεν ἐφεξῆς. Ὅτι δὲ καὶ τὴν λεγομένην νεκρομαντείαν ἤσκουν οἱ Μάγοι, ἐδήλωσεν ὁ Λουκιανὸς ἐν οἷς ἔπαιξε χαριέντως τοὺς νεκρομάντεις, διηγούμενος ὅτι «ἥκουε τ ο ὺ ς μ ά γ ο υ ς, τοῦ Ζωροάστρου μαθητὰς καὶ διαδόχους, ἐπῳδαῖς τε καὶ τελεταῖς τισιν ἀνοίγειν τε τοῦ ᾅδου τὰς πύλας καὶ κατάγειν οὓς ἂν βούλωνται ἀσφαλῶς, καὶ ὀπίσω αὖθις αὐτοὺς ἀναπέμπειν» (ε). Ἐδήλωσε δὲ καὶ ὁ Πορφύριος ἱστορήσας, ὅτι «Πέρσαι (τοῦτ' ἔστιν οἱ τῶν Περσῶν μάγοι) τὴν εἰς [τὰ] κάτω κάθοδον τῶν ψυχῶν καὶ πάλιν ἔξοδον μυσταγωγοῦντες τελοῦσι τὸν μύστην, ἐπονομάσαντες σπήλαιον τόπον» (ζ). Ὁ δὲ Γεωγράφος λέγων ὅτι «τιμῶνται παρὰ τοῖς Πέρσαις οἱ μάγοι καὶ ν ε κ υ ο μ ά ν τ ε ι ς, καὶ ἔτι οἱ λεγόμενοι λεκανομάντεις καὶ ὑδρομάντεις» (η), φαίνεται διακρίνων ἀπὸ τῶν μάγων τοὺς νεκρομάντεις, ἴσως καθὸ μερικώτερον εἶδος ἢ τάγμα μαγικὸν ἀσχολούμενον ἰδίως εἰς τὸ μαντεύεσθαι διὰ νεκρῶν. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ καὶ Ἡρωδιανός, ὅστις ἱστόρησε τὸν Ῥωμαίων Αὐτοκράτορα Καρακάλλαν, «Μάγων τοὺς ἀρίστους ζητήσαντα, νεκυίᾳ τε χρησάμενον μαθεῖν περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ» (θ). Τοιοῦτοι μάγοι, ψυχῶν ἀναγωγεῖς, εὑρίσκοντο καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὡς βλέπομεν ἐν τοῖς Κλημεντίοις, ὅπου γράφονται ταῦτα ἐπὶ λέξεως, «Εἰς Αἴγυπτον πορεύσομαι, καὶ τοῖς τῶν ἀδύτων ἱεροφάνταις καὶ προφήταις φιλιωθήσομαι, καὶ μ ά γ ο ν ζητήσας καὶ εὑρών, χρήμασι πολλοῖς πείσω, ὅπως ψυχῆς ἀναπομπήν, τὴν λεγομένην νεκρομαντείαν, ποιήσῃ κτλ.» (ι). Ὅτι δὲ ἡ τῆς νεκυίας

(α) Λαέρτ. ἐν Βίοις κτλ. προοιμ. §. 6—7. πρβλ. καὶ Σχολ. Menagij. — (β) Αἰλιαν. Ποικ. ἱστ. Β. 17, καὶ Δ, 20. πρβλ. καὶ Σχολ. Perizonij. καὶ Μ. Βασιλ. ὁμιλ. εἰς τὴν Χριστ. γέννη. τόμ. α. σελ. 591. — (γ) Πλούτ. Ἀλεξ. §. ιη. — (δ) «Τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι ὑπέθετο τὸ ἐνύπνιον». Ἡρόδ. Α, 107 Βλ. καὶ Α, 108, 120. — (ε) Λουκ. Νεκυομ. §. ς. — (ζ) Πορφ. περὶ τοῦ τῶν Νυμ. ἄντρου. σελ. 253. — (η) Στράβ. ις, 762. — (θ) Ἡρωδιαν. Δ. 12. — (ι) Κλήμεντ. Ὁμιλ. α. §. 5. ἐν Coteler. Patr. Apost. τόμ. 1. σελ. 616.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

Τὸ Σ. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημ. Ἐκπαιδεύσεως. 50

Τὸ Σ. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. 1

Τὸ Σ. Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν. 1

Τὸ Σ. Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. 1

Τὸ Σ. Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. 2

Τὸ Σ. Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης. 1

Τὸ Σ. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. 1

Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς. 5

Ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κύρ. Μισαήλ. 5

Ὁ Ἀκαρνανίας Θεόφιλος. 1

Ὁ Οἰτύλου Προκόπιος. 1

Ὁ Θήρας Ζαχαρίας. 1

Ὁ Γυθείου Ἰωσήφ. 1

Γρηγόριος Καρύδης ἡγούμενος τῆς Φανερωμένης. 1

Ἄνθιμος Ἀντωνόπουλος ἡγούμενος τῆς ἐν Αἰγίνῃ Μονῆς. 1

Νεκτάριος ἡγούμενος τῶν Ἀσωμάτων Πετράκη. 1

Ὁ πανοσ. ἡγούμενος τῆς Μονῆς Πεντέλης κ. Κύριλλος. 1

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Πετρούλιας. 1

Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Ῥιζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς. 2

Ὁ Καθηγητὴς κ. Θ. Βίμπος. 1

Ἡ Δημαρχία Ἀθηνῶν. 2

ΕΝ ΤΡΙΠΟΛΕΙ.

Ὁ Σεβ. ἀρχιεπ. Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεοφάνης. 1

Ὁ Γυμνασ. Π. Κουπιτόρης. 1

Ὁ τοῦ ἀρχιεπ. Μαντινείας διάκονος Ναθαναὴλ Παπᾶ Μεντζέλλου. 1

Χρῆστος Ι. Στεφανόπουλος, δικηγόρος. 1

Ἀλέξιος Νικόπουλος. 1

Παπᾶ Παῦλος Δριγούρης. 1

Δημήτριος Ἀθανασιάδης διδάσκαλος τοῦ Ἱερ. Σχολ. 1

Ὁ Σχολάρχ. τοῦ Ἱ. Σχολ. Συνέσιος Γεωργιάδης. 1

Ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς Μονῆς ἐπάνω Χρέπας Ἄνθιμος Πετρόπουλος. 1

Ὁ ἡγούμ. τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῶν Τζιπιανῶν Νικηφόρος Δημητρόπουλος. 1

Ὁ ἡγούμ. τῆς Μονῆς Καντδήλας Χρύσανθος. 1

Ὁ ἡγούμ. τῆς Μονῆς Βαρσῶν Ἄνθιμος Γ. Ἰωάννου. 1

Ὁ ἡγούμ. τῆς Μονῆς Λουκοῦς Διονύσιος Παπᾶ Μήτρου. 1

Ὁ ἡγούμ. τῆς Μονῆς Παλαιᾶς Παναγίας Ἀζαρίας Βασιλείου. 1

Ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ὀρθοκωστᾶ Γρηγόριος Μπουλοῦκος. 1

Ὁ ἡγούμ. τῆς Μονῆς Καρυᾶς Ἰγνάτιος Κρεμῆτζος. 1

Ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Σέντζιας Νικόδημος Γολτζιός. 1

Ὁ ἡγούμ. τῆς Μονῆς Ἔλους Ἰωάσαφ Σερπελῆς. 1

Ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Μαλεβᾶ Παρθένιος Παπαγιανόπουλος. 1

Ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου Παΐσιος Εὐαγγέλης. 1

Οἱ Μαθηταὶ τοῦ ἱερατικοῦ Σχολείου. 1

Ὁ Ἱεροδιάκονος Ἰωσὴφ Κουτίβας. 1

Γεώργιος Οἰκονόμου Πουλάκος. 1

Γεώργιος Οἰκονομίδης. 1

Ἰωάννης Πρεβεδῶρος. 1

Βασίλειος Κ. Ἀγγελίδης. 1

Ἀλέξανδρος Παπᾶ Κωνσταντίνου. 1

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δι' ἀδείας τοῦ Πνευματικοῦ, καὶ σπανίως, καὶ τὴν ἡμέραν, καὶ καθ' ὥραν χωρισμένην, καὶ δημοσίᾳ, παρόντων καὶ ἄλλων τροφίμων εἰς μελετητήριόν τι· ἔπειτα οἱ ἐρχόμενοι πρὸς ἐπίσκεψιν ἔσωσαν τὸ ἦθος γνωσοί· ἀνθρώπων ὅμως δεδυσφημημένων συναναστροφὴ κἂν σπανιάκις κἂν πρὸς ὀλίγην ὥραν γίνηται, κἄν τε φίλοι λέγωνται κἄν τε συγγενεῖς, ἔστω παντάπασιν ἀπηγορευμένη· καὶ ὁ Πνευματικὸς εἰδοποιείτω τοῦτο κατὰ μέρος εἰς τοὺς τροφίμους, ὅπως καὶ αὐτοὶ τοὺς τοιούτους ὑποπαραιτῶνται καὶ ἀποφεύγωσι κοσμίως καὶ εὐπρεπῶς.

ις) Ἐκ ταύτης τῆς ἀμυδρᾶς σχεδιογραφίας τῶν καθηκόντων τοῦ Πνευματικοῦ ἐπιστάτου συμπεραίνεται σαφῶς, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐπέχει τόπον οὐ μόνον ἰατροῦ ψυχικοῦ, ἀλλὰ καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς πρὸς τοὺς μακρὰν τῆς γλυκείας καὶ σωτηρίου τῶν γονέων στοργῆς ἀπῳκισμένους τροφίμους. Ὅλοι μὲν ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἡ ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις καὶ συσσιτίοις διδασκαλία ἀναπτύσσει τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τῶν νέων ἐντελέσερον παρὰ τὴν κατὰ μέρος εἰς τὰς οἰκίας γινομένην· ἀλλὰ καὶ τίς δὲν βλέπει, ὅτι οἱ ἐν τοῖς συσσιτίοις συνδιαιτώμενοι νέοι εἶναι ἐστερημένοι τῆς συγγενικῆς στοργῆς καὶ γλυκείας φροντίδος, ἥτις συμβάλλει πολὺ πρὸς ἐξημέρωσιν καὶ φύλαξιν τῶν ἠθῶν ἀπὸ πάσης διαφθορᾶς; Ταύτην τὴν ἔλλειψιν χρεωστεῖ νὰ ἀναπληροῖ ὁ Πνευματικός, προσφερόμενος πρὸς τοὺς τροφίμους ὡς πατὴρ ἠπιώτατος, ἵνα ἀπολαμβάνῃ παρ' αὐτῶν ἀγάπην καὶ σέβας, ὧν ἄνευ δὲν θέλει ἐνεργήσειν οὐδεμίαν βελτίωσιν εἰς τὸ στρεβλὸν τοῦ ἤθους αὐτῶν. Ἡ κόλασις ἐδῶ εἶναι πάντη ἀνωφελής, καὶ ὁ φόβος αὐτῆς ἀναχαιτίζει μὲν τὰ ἐξωτερικὰ τῆς κακίας σκιρτήματα, ἀλλὰ δὲν ἐκριζόνει καὶ τὴν πικρίαν αὐτῆς ἀπὸ τῆς καρδίας. Ὁ φόβος δύναται νὰ κάμῃ ὑποκριτάς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πιστοὺς ἐργάτας τῆς ἀρετῆς. Ὁ Πνευματικὸς λοιπὸν ἐπιστάτης ὅταν παρατηρήσῃ τὴν ἄμαχον δύναμιν τῆς εἰλικρινοῦς τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα στοργῆς, πόσας εὐεργεσίας εἶναι ἱκανὴ νὰ γεννήσῃ, καὶ πόσον ἰσχύει νὰ ἐπισπᾶται ἀμοιβαίως τὴν θερμοτάτην τῶν τέκνων ἀνταγάπησιν καὶ εὐγνωμοσύνην· εὑρίσκει καὶ αὐτὸς τὴν ἀσφαλεστάτην ὁδὸν τῆς τελεσφορίας τοῦ ἰδίου ἐπαγγέλματος πρὸς ἠθοποίησιν τῶν τροφίμων. Ἐνθουσιῶν ἐκ ζήλου τῆς πίστεως καὶ τῆς πρὸς τὸν ὕψιστον Πατέρα ὁμοιώσεως τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ δυνατόν, συλλαβέτω πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ αὐτὸς πατρὸς ἀγάπην ἀληθινήν. Τοὺς τροφίμους τῆς Ἀκαδημίας θεωρείτω καὶ τῆς ἰδίας φιλανθρωπίας τροφίμους, βλεπέτω αὐτοὺς ὡς ψυχικοὺς υἱούς, ὡς τέκνα τρυφερὰ καὶ ἀνήλικα καὶ ἀσθενῆ, ὧν αὐτὸς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὸν Στέφανον ὁ τῆς Ἀφρικῆς ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἱερομάρτυς Κυπριανὸς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν Συνόδων, σφόδρα πάλιν οὗτος ἀκριβῶς ἀντιδογματίζων (Βλ. Μ. Βασίλ. καν. α.) «πάντας τοὺς ἐξ οἱασδήποτε αἱρέσεως (μηδ' αὐτῶν τῶν ὑπὸ τῶν σχισματικῶν βαπτισθέντων ἐξαιρουμένων) προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ βαπτίζειν, ὡς μηδενὸς ἂν γινομένου βαπτίσματος ἀληθινοῦ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας». Τὴν αὐτὴν ψῆφον προαποφηνάμενος εἶχε συνοδικῶς καὶ ὁ τοῦ Κυπριανοῦ παλαιὸς προκάτοχος Ἀγριππῖνος (τῷ 218) (α). Ἐκ δὲ τῶν ἀνατολικῶν συνεφώνει τῷ μὲν Στεφάνῳ ὁ ἱερὸς Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας· καί τοι ἴσως οὐ κατὰ πάντα, ὡς φαίνεταί πως ἐξ ὧν γράφει μετὰ φρίκης περί τινων ἀσεβῶν βαπτισμάτων ἐν τῇ πρὸς τὸν Ξύστον τὸν πάπαν ἐπιστολῇ (περὶ ἧς λέγομεν παρακατιόντες)· Τὸ δ' οὖν πρὸς τὸ τοῦ Στεφάνου σύμφωνον φρόνημα τοῦ Διονυσίου, ὡς ἄτοπον καὶ σφάλμα κατέκρινεν ὁ Μ. Βασίλειος, φυλακτέον τὴν μίμησιν παραγγέλλων (Καν. α). Τῷ δὲ μακαρίῳ Κυπριανῷ συνεφώνουν ὅ,τε Φιρμιλιανὸς ὁ Καππαδοκίας μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου, καὶ πᾶσαι (πλήν τινων) αἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἐκκλησίαι, καὶ αἱ κατὰ τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλ' ἔτι καὶ κατὰ τὸν 6, αἰῶνα οἱ πάλαι Πατέρες ἄδεκτον ἀπεφαίνοντο τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν. Οὕτω Κλήμης ὁ Στρωματεὺς (τῷ 180 μ. χ.) ἀλληγορῶν εἰς τὸ βάπτισμα τὸ «Οὕτω γὰρ διαβήσῃ ὕδωρ ἀλλότριον» (Παροιμ. 0, 18), «τὸ βάπτισμα (λέγει ἡ Σοφία) τὸ αἱρετικὸν οὐκ οἰκεῖον καὶ γνήσιον ὕδωρ λογιζομένη» (β). Καὶ ὁ θεῖος Εἰρηναῖος ἀποστυγεῖ τὰ κατὰ διαφόρους τύπους καὶ τρόπους καὶ ἐπικλήσεις βαπτίσματα τελούμενα παρὰ τοῖς Γνωστικοῖς (κατὰ Αἱρέσ. Α. 8). Ἴδε καὶ Τερτυλλιανὸν (περὶ βαπτίσματ. κεφ. α), καὶ τὴν Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν πάπαν Ξύστον εἰρημένην ἐπιστολήν, ἐν ᾗ λέγει, ὅτι πρεσβύτερός τις ἰδὼν τὸ παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις βάπτισμα, ἔφριξεν ἀναλογισάμενος τὸ τῶν αἱρετικῶν (ὅπερ αὐτὸς εἶχε λαβὼν) πάντῃ διάφορον ὂν καὶ πλῆρες ἀσεβείας καὶ βλασφημιῶν, ὅθεν καὶ προσπεσὼν ἠξίου τοῦ μυστηρίου τῆς εὐσεβείας ἀξιωθῆναι, ὡς ἀβάπτιστον ἑαυτὸν θεωρῶν (παρ' Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. Ζ. θ). Ἀλλ' ὡρίσθη, τέλος, τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν ἁγίων Συνόδων φιλοκρινηθὲν (κατὰ τὴν κυρίαν ἔννοιαν τοῦ τε Μς΄ καὶ τοῦ Ν΄ κανόνος τῶν Ἀποστόλων ὁρι-

---

(α) S. Cyprian. Epist. 74. ad Pompejum. καὶ Epist· 75. Firmilian. ad Cyprian. καὶ Εὐσέβ. Ἐκκλ. ἱστορ. Ζ. 6—ε. καὶ ζ, καὶ θ, καὶ Μ. Βασιλ. Καν. α.

(β) Κλήμ. Στρωμ. Α. σελ. 233.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὡς μὲν, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐπιτελοῦσιν ὕστερον τὸν ὅρκον, περιπαίζοντες τρόπον τινὰ τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον προσκαλοῦσιν ἔφορον καὶ μάρτυρα τοῦ ὅρκου. Κατὰ τῶν τοιούτων παντελῆ ὄλεθρον ἀπειλεῖ τὸ δρέπανον τῆς θείας ὀργῆς διὰ στόματος τοῦ προφήτου Ζαχαρίου (α).

γ΄.) Ὅσοι χωρὶς ἀνάγκης διὰ παραμικρὰ πράγματα ἔχουσιν εἰς τὸ στόμα τὸ ὑπερένδοξον ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ μεταχειρίζονται πολλάκις οἱ ἀσυνείδητοι καὶ ἐπὶ ἀστεϊσμῶν καὶ εἰς ἀπρεπεῖς ὁμιλίας.

δ΄.) Οἱ ψευδοπροφῆται, ὅσοι προλέγουσιν ἐν ὀνόματι Θεοῦ προφητείας ψευδεῖς, καὶ καυχῶνται ἀποκαλύψεις τινὰς ὀθνείας καὶ γόητος νοὸς γεννήματα.

ε΄.) Οἱ παραβαίνοντες τὰς πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεις των, καθώς, φέρ' εἰπεῖν, ὅσοι ὑπόσχονται νὰ ἀφιερώσωσιν ἐκ τῆς περιουσίας των μέρος εἰς σύστασιν σχολείων ἢ διατροφὴν πτωχῶν, ἢ νὰ ἀφήσωσιν ἁμαρτίαν τινά, καὶ ἔπειτα δὲν ἐκπληρόνουσι τὴν ὑπόσχεσίν των. Οὐδέποτε ἄλλοτε δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ ἀθετῶνται αἱ πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεις καὶ ὅρκοι, εἰμὴ ὅταν γίνωνται ἀνοήτως πρὸς ἰδίαν βλάβην ἢ τοῦ πλησίον, ὁποῖος ἦτο ὁ ὅρκος τοῦ Ἡρώδου (β), ἡ συμφωνία τῶν ἐπιβούλων τῆς ζωῆς τοῦ Παύλου (γ), καὶ τὰ τούτοις ὅμοια (δ). Εἰς τοιαύτας περιστάσεις προτιμότερον εἶναι νὰ ἀκυρόνηται ὁ ὅρκος, παρὰ νὰ πράττηται τὸ κακὸν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ χορηγοῦ τῶν ἀγαθῶν Θεοῦ. Κατ' ἄλλον τρόπον ἡ ἁγία Γραφὴ ῥητῶς ἀπαιτεῖ τὴν πλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων καὶ ὅρκων (ε).

ς΄.) Οἱ ζητοῦντες παρὰ Θεοῦ ζητήματα ἀπρεπῆ, οἷον τὸ νὰ συνεργήσῃ εἰς πράξεις αὐτων παρανόμους, θέλοντες νὰ κάμωσι συνεργὸν τῶν κακῶν τὸ ὑπεράγαθον Ὄν.

Σημ. Β΄. Ἐκ τῶν ῥηθέντων συμπεραίνουσί τινες (ς), ὅτι ὁ νόμιμος ὅρκος εἶναι συγκεχωρημένος, καὶ διατεταγμένος μάλιστα ἀπὸ αὐτὸν τὸν Θεὸν (ζ), ὅστις καὶ αὐτὸς δῆθεν τὸν μετεχειρίσθη πρὸς περισσοτέραν τῶν

(α) Κεφ. ε, 4. — (β) Ματθ. ιδ, 9. — (γ) Πράξ. κγ, 12. — (δ) Βλ. Ὠριγέν. εἰς Ματθ. τόμ. α. εἰς Ἰωάν. τόμ. λβ, καὶ Ὁμιλ. ιθ. εἰς Ἱερεμ. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος (εἰς Ματθ.) «Μανθάνομεν ἐντεῦθεν, ὅτι ἔστιν ὅτε χρεῖττον ἐπιορκεῖν, ἢ διὰ τοὺς ὅρκους ἀσεβές τι ποιεῖν». — (ε) Ἀριθμ. λ, 2. Δεύτερον. κγ, 21—24. — (ς) Βλ. Πλάτων. Κατηχήσ. Μερ. Γ. §. ζ, 6. — (ζ) Ἔξοδ. κδ. 11. καὶ Δευτερ. ς, 13. Σημείωσαι δ' ὅτι ἐν τῇ Παλαιᾷ συνεχωρεῖτο τοῖς Ἰουδαίοις ὁ ὅρκος «ὡς ἀσθενῶς διακειμένοις ... ἵνα τῇ τοῦ ὅρκου συνηθείᾳ αὐτὸν (τὸν Θεὸν) προσκυνεῖν

ἀνάγκης οἰκονομίᾳ, διαφεύγουσα τὰς ἐπηρείας, τὰς ἐκ τῆς περιστοιχούσης καὶ μυρίας ἐπιβουλὰς σκευωρούσης κακοδοξίας. Ἀλλ' ἔμελλεν ἄρα καθ' ἡμᾶς ἀναφανῆναι καινός τις ἱερομύστης καὶ διδάσκαλος, ὡς ἐν ἀδιδάκτοις καὶ ἀμυήτοις ἡμῖν ἐπιστάς, ὁ προειρημένος Πάλμερος· ὅστις ἄνω καὶ κάτω περινοστῶν, τῷ μὲν δοκεῖν ἐσπούδαζε καὶ σφόδρα ἐπεπόθει (καθὼς ἐκήρυττε παῤῥησίᾳ) προσελθεῖν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καθ' ὃν αὐτὸς ὡρέγετο τρόπον, ὑπισχνούμενος μυρίους καὶ ἄλλους ὁμοδόξους αὐτῷ δωροφορήσειν τῇ Ἐκκλησίᾳ· πράγματι δὲ καὶ ἀληθείᾳ διεπειρᾶτο, κατὰ τὸν νυκτερινὸν ἐκεῖνον, τὸν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, «ἐχθρὸν ἄνθρωπον», ζιζάνια διασπεῖραι σκανδάλων ἐν τῷ παμφόρῳ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀγρῷ, καὶ συνταράξαι τὴν εἰρήνην τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ὡς αὐτός, τέλος, ἀπογνούς διεκήρυξε, τὴν ἣν Ἀθήνησιν ἐξέδωκε νεωστὶ συγγροφὴν ἐπιγράψας ἀνέδην οὑτωσί, «Διατριβαὶ περὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἤτοι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπό τινος Ἄγγλου, ὅστις ἐκκλείεται τῆς κοινωνίας αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῇ νῦν ὑπαρχούσης ἀντιφάσεως, τῶν μὲν Ῥώσσων λεγόντων αὐτῷ, ὅτι εἶναι βεβαπτισμένος, καὶ ἀπαγορευόντων τὴν ἀναβάπτισιν, τῶν δὲ Ἑλλήνων διϊσχυριζομένων ὅτι εἶναι ὅλως ἀβάπτιστος, καὶ ἐπιταττόντων εἰς αὐτὸν νὰ βαπτισθῇ» (ἐν Ἀθήναις 1852). Καὶ τοιαύτη μὲν ἐν τῷ προμετωπίῳ τῆς καλῆς Συγγραφῆς μάλα προσφυῶς ἡ ἐπιγραφὴ διαπρέπει, ἣν αὐτὸς οὗτος ψευδομένην ἐξήλεγξε προϊών (σελ. 151—168). Ἡμεῖς δὲ καταλείποντες τὸν ἄνθρωπον ἐμματαιάζοντα ἐν οἷς λῆρεῖ παραπαίων καὶ βλασφημῶν (α), ἐκτιθέμεθα τὴν, ἣν παρ' ἡμῶν ἐξητήσω, διάγνωσιν περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου ζητήματος.

Ὅτι μὲν οὖν ἕν ἐστι καὶ μόνον, καὶ μηδέποτε δευτερούμενον, τὸ βάπτισμα τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ὃ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος διὰ τῶν Ἀποστόλων ἡμία ἁγία καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία παρέλαβε καὶ διακρατεῖ, καὶ μέχρι συντελείας διακρατήσει, καὶ ὅπερ ἐν τῷ θείῳ Συμβόλῳ καθ' ἑκάστην ὁμολογοῦμεν, περὶ τούτου τί χρὴ καὶ λέγειν; Οὐχ ἧττον

(α) Ὁ ἅπασαν μονονοὺ τὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περιοχὴν περιελθὼν πρὸς σπορὰν ζιζανίων καὶ σκανδάλων παράφορος οὗτος Σκῶτος, τέλος εἰς Ῥώμην καταντήσας καὶ τὴν πίστιν ἆθλον εὐγλωττίας μετὰ Καρδηναλίου θέμενος, ἐπέτυχε τῆς τῷ πάπᾳ δουλείας ὡς τῆς ἥττης βραβείου! «Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι». Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πρόλογος εἰς τὸν Δεκάλογον Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

§. α. Ὁ μέγας ἐν ἱεράρχαις, καὶ πατράσιν ἁγίοις, καὶ διδασκάλοις τῆς Ἐκκλησίας Γρηγόριος ὁ θαυματουργός, ὁ καὶ Παλαμᾶς, ἤκμαζε περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος (τῷ 1340—1354). Καὶ τὸ μὲν γένος εἶλκεν ἐκ τῆς Ἀσίας, πατέρων ἐπιφανῶν γεγονώς· ἀνετράφη δὲ ἐκ παίδων ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καταλιπὼν δὲ τὸν κόσμον καὶ τὰς ἐκ βασιλέων τιμάς, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἁγιώνυμον ὄρος τοῦ Ἄθωνος, καὶ τὸν μοναστικὸν ὑπέρχεται βίον (α)· ἐν ᾧ ὅλος Θεῷ προσανέχων, καὶ πόνοις ἀσκήσεως καὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ τὴν ψυχὴν ἐγγυμνάζων, θεοειδέστατον ἔσοπτρον τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐχρημάτισεν. Ἐκεῖθεν δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, χειροτονεῖται μητροπολίτης τῆς Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας, ἣν καὶ διὰ τέλους ἐποίμανε, καὶ νῦν εἰσέτι μέχρι καὶ σήμερον ἐπισκοπεῖ καὶ κατακοσμεῖ διὰ τοῦ θαυματουργοῦ καὶ πανιέρου αὐτοῦ σκήνους, σῴου θείᾳ χάριτι καὶ ἀκηράτου τηρουμένου ἐν τῷ τῆς Μητροπόλεως ναῷ.

§. β'. Τὰς μὲν οὖν παντοδαπὰς ἀρετὰς τοῦ θεοφόρου τούτου Πατρός, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀριζήλους ἀγῶνας, καὶ τὸ μυρίον κλέος τῶν νικηφόρων τροπαίων, ὅσα κατὰ τῶν δυσμόθεν αἱρετικῶν (καὶ μάλιστα τῶν περὶ τὸν φωτομάχον καὶ μοναχομάχον Βαρλαὰμ) ἀειμνήστως ἀνήγειρε, διηγεῖται ἡ ἱστορία (β)· μέλπει δὲ ταῦτα καὶ ἡ τοῦ

(α) Βλ. Ἰω. Κατακουζ. Ἱστορ. Β. §. λθ. τόμ. α. σελ. 545. Bonn.

(β) Λόγον πανηγυρικὸν καὶ βιογραφικὸν εἰς τὸν θεῖον Γρηγόριον συνέγραψε μὲν ὁ τῷ Πατρὶ συγχρονίσας, καὶ μάλιστα τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ πεπειραμένος, ἁγιώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος· παρέφρασε δὲ τοῦτον κοινολεκτικώτερον ὁ μακαρίτης Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἐν τῷ «Ὁ Παλαμᾶς ἐκεῖνος», ὅπερ ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ, τῷ 1784, καὶ ἐν τῷ νέῳ Ἐκλογίῳ (βλ. Συναξ. εἰς τὴν ιδ. Νοεμβρ.). Καὶ Νεῖλος ὁ ἱερώτατος, ὁ μικρῷ μετὰ τὸν Φιλόθεον (τῷ 1378) διαπρέψας Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης, συνέγραψεν ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον (οὗ περικοπὴν ἀντέγραψεν ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ἐν τῷ Τόμῳ τῆς Ἀγάπης· προλ. σελ. 30). [Συνεξέδοτο δ' ἀμφοτέρους τούτους τοὺς ἐγκωμιαστικοὺς λόγους ὁ τοῦ Δοσιθέου τὸν ζῆλον μετὰ τοῦ θρόνου διαδεξάμενος Μακαριώτατος Κύριλλος πρὸ τῶν ΜΑ'. Ὁμιλιῶν τοῦ Ἁγίου, αἳ τῷ 1857 ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκδέδονται, μετὰ προλεγομένων πολλὰ τῶν ἐν τῷ παρόντι περιεχόντων ὀνομαστί]. Καὶ ἄλλοι δὲ (καὶ τίς οὐχί;), καὶ Ἱερόθεος ὁ Σακελλάριος συνέγραψε βιογραφίαν τοῦ θείου Παλαμᾶ (βλ. Fabric. Bibl. Graec. T. XI. p. 519. Harl). Καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὅταν ἐλεῇ τις διὰ κενοδοξίαν (α). Τὰ αὐτὰ δὲ πάλιν γίνονται ἀνωφελῆ, ὅταν πράττωνται διὰ φυσικὴν ἀνάγκην, ἢ διὰ φόβον καὶ βίαν· οἷον τὸ νὰ νήφῃ τις ἢ νὰ μακροθυμῇ, μόνον διότι δὲν δύναται νὰ μεθύσῃ ἢ νὰ ἀδικηθῇ. Τὰ κακὰ δὲν δύνανται οὐδέποτε νὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς καλά, κἂν φαίνωνται, ὅτι γίνονται διὰ καλὸν σκοπόν· οἷον τὸ νὰ κλέψῃ τις διὰ νὰ δώσῃ ἐλεημοσύνην· διὰ τοῦτο δὲν εἶναι συγκεχωρημένα νὰ πράττωνται δι' οὐδεμίαν πρόφασιν. Τὰ δὲ ἀδιάφορα τέλος κατὰ τὴν χρῆσιν δύνανται νὰ μεταμορφωθῶσι πολλάκις εἰς καλά, ἢ κακά· διὰ τοῦτο πρέπει ἕκαστος, ὅσον δύναται, νὰ τὰ πράττῃ «εἰς δόξαν Θεοῦ» (β), τοὺς δύω τούτους κανόνας κρατῶν· ά.) νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ πᾶν ὅ,τι σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν του· β'.) νὰ μὴ μεταχειρίζηται πρὸς πᾶν ἀκράτως τὴν ἐλευθερίαν του. Εἶναι ἔργα συγκεχωρημένα, τὰ ὁποῖα δὲν συμφέρει νὰ πράττωμεν, διὰ τὸν φόβον μήπως ἐξ αὐτῶν ἀνεπαισθήτως ὀλισθήσωμεν εἰς ἁμαρτίαν (γ).

Σημ. Β'. Οἱ λόγοι εἶναι τῶν ἔργων σκιαί, καὶ πολλάκις ἀχώριστοι ὀπαδοί· τῶν δὲ λόγων καὶ τῶν ἔργων προηγοῦνται οἱ λογισμοί· διὰ τοῦτο μὲ τὰ καλὰ ἢ τὰ κακὰ ἔργα συνεπινοοῦνται καὶ οἱ καλοὶ ἢ κακοὶ λόγοι καὶ λογισμοί· διὰ τοῦτο ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ κανονίζει ἐπίσης καὶ τούτους, καθὼς καὶ τὰ ἔργα, καὶ ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ πρώτιστα τῆς καρδίας τὴν καθαρότητα (δ). Ἕπεται λοιπόν, ὅτι καὶ οἱ λόγοι καὶ λογισμοὶ δύνανται νὰ ἀποβῶσιν ἐξαίρετοι ἀρεταί, ἢ βαρύτατα ἁμαρτήματα.

ΑΡΘΡΟΝ Β'.

§. γ'. Ὁ θεῖος νόμος εἶναι γεγραμμένος εἰς τὴν καρδίαν ἑκάστου, περιέχεται δὲ καὶ εἰς τὰς ἑπομένας δέκα ἐντολὰς τῆς Δεκαλόγου, τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν (ε).

Α'. Ἐγώ εἰμι κύριος ὁ Θεός σου. Οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

Β'. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.

Γ'. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ

(α) Ματθ. ς, 1—16. — (β) Α'. Κορινθ. ι, 31.
(γ) Αὐτ. αὐτ. 23. — (δ) Μάρκ. ζ, 20—23. — (ε) Ἔξόδ. κ, 2—17.

νατρέψαι τὴν βίβλον· «τῆλε μάλ', ἦχι βύθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον». Αλλὰ μὴ θρόει, μηδὲ ἀθύμει εἰς τοσοῦτον· ἀρχαῖα γὰρ τὰ κακά, καὶ παλαιά, καὶ ἀνέκαθεν ἐπιγινόμενα τῇ διαδοχῇ τοῦ χρόνου, ἄλλοτε ἄλλως καὶ ἄλλοις μεταδιδόμενα· καὶ οὐκ ἔστιν ὅν τινα οὐκ ἔδηξεν ὁ φθόνος καὶ ἡ ἄγνοια οὐκ ἐλυμήνατο· καὶ γὰρ οἱ ἀληθεῖς τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας προστάται διωγμοῖς καὶ κινδύνοις οὐ τοῖς τυχοῦσι καθυπεβλήθησαν ἀπ' αὐτῆς δήπου τῆς συστάσεως τῆς εὐαγοῦς ἡμῶν καὶ ἀμωμήτου πίστεως, καὶ πρὸ πάντων καὶ ὑπὲρ ἅπαντας Χριστός, ἡ αὐτοαλήθεια· «εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν (βοᾷ διαῤῥήδην), καὶ ὑμᾶς διώξουσιν»· οὐχ' ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν τῷ φθόνῳ ἠλαύνετο καὶ παραλόγως ὑπερόριος ἐγίγνετο; οὐχ ὁ Φώτιος ἐκεῖνος ὁ διὰ τοῦ νοὸς καὶ τῆς πολυμαθείας αὐτοῦ τὸ ζωηρὸν καὶ ὑπερέξοχον βιβλιοθήκη ἐπικληθεὶς ἔμψυχος ὑπὸ τοιούτων μισοκάλων τῆς ὑπερτάτης περιωπῆς ἐξωθεῖτο; οὐ τέως καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἐκεῖνος κὺρ Σαμουήλ, τὸ κλέος, φημί, πάντων τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριαρχευσάντων καὶ τῶν μουσῶν συνήγορος ὁ περίδοξος καὶ τῷ ὄντι μουσόληπτος, ἰλιάδα ὑπεστη ξυμφορῶν, γλώττης ὁμηρικῆς δεομένας εἰς ἔκφρασιν; Μὴ ἐξαρκούμενος δὲ ἐν τούτοις, μνήσθητι τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων, ὅτι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας μεγίστους ὑπέφερον κινδύνους ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον· μνήσθητι Ἀθανασιου τοῦ πολυάθλου, Βασιλείου τοῦ οὐρανοφάντορος, Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, καὶ τῆς λοιπῆς τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν Ἱερᾶς ὁμηγύρεως, οἵ γε πρόμαχοι καὶ γενναῖοι προστάται τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας γενόμενοι, μέχρις αἵματος ἠγωνίσαντο· διὸ καὶ τῆς δικαιοσύνης τοὺς ἀμαραντίνους στεφάνους παρὰ τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ δικαίως ἐκομίσαντο· ὧν μέτοχοι καὶ οἱ νῦν τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀληθείας προστάται ἀναμφιβόλως γενήσονται. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς παράκλησίν σου καὶ ἀναψυχὴν σου πνευματικήν, μηδαμῶς ἀμφιβάλλοντος εἰς τὰς παρὰ Θεοῦ ἀντιδόσεις καὶ ἀντιμισθίας ἐκείνας. Οὐδέποτε γὰρ κατέλιπε τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἀκατήχητον, οὐδὲ καταλείψει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, προνοῶν ἀείποτε κατηχεῖσθαι αὐτὴν κατηχήσεσιν ἀληθείας, καὶ τῶν κατηχούντων προϊστάμενος, καὶ τοὺς κατηχουμένους προσάγων τῷ χριστωνύμῳ αὐτοῦ πληρώματι, μηδενός κατὰ τῆς ἀληθείας μηδ' ἅδου πυλῶν κατὰ τὴν δεσποτικὴν κατισχυουσῶν ἐπαγγελίαν. Καὶ γὰρ ἔχεις, εἰ βούλει, προστάτην σου πρόμαχον τὸν ἐν ἡγεμόσιν εὐσεβέστατον καὶ γαληνότατον αὐθέντην τῆς Βλαχίας κύριον κυρ. Ἰωάννην Γεωργίου τῶν περιπύστων Καρατζάδων τὸν περικλεέστατον ἀπόγονον, καὶ ὑπέρτιμον ἐγκαλλώπισμα, οὗ θέμιστας μὲν ἀνα-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΙΔ) Κατὰ δὲ τὸ **1500** Μανουὴλ ὁ ῥήτωρ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀνατροπῇ τῶν κεφαλαίων τοῦ Φρὰρ Φραγκίσκου ἐξελέγχων τὰς παπιστικὰς πλάνας γράφει καὶ ταῦτα· «Βάπτισμα δὲ τὸ εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἐν τρισὶ γινόμενον καταδυσεσι καὶ κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν καὶ πατρικὴν ἱεροτυπίαν ἀπεκδεχόμεθα, ὅπερ οὐκ ἔστι ταὐτὸν τῷ γινομένῳ ὑφ' ὑμῶν. Ἡμεῖς μὲν γὰρ λέγομεν βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, δεικνύντες ἐντεῦθεν τὴν αὐθαίρετον καὶ ἐξ ἰδίας θελήσεως κίνησιν τοῦ βαπτιζομένου πρὸς τὸ θεῖον βάπτισμα. Ὑμεῖς δὲ ἀλαζόνως πως καὶ ὑπερηφάνως φατέ· «βαπτίζω ἐγὼ τὸν δεῖνα», ὅπερ οὐ τὸν αὐτὸν τῷ ἡμετέρῳ ἔχει σκοπόν. Πῶς οὖν ἂν γένοιτ' ἄν; ἐπισφαλῶς γὰρ τοῦτο καὶ ποιεῖτε καὶ λέγετε». Ὁ δ' αὐτὸς προστίθησι καὶ ὅτι «οὐδὲ ἱερωσύνης ἴχνος τι ὑπονοεῖται ἐν ὑμῖν (τοῖς Παπισταῖς) εἰκότως [παρὰ] τοῖς ὀρθῶς τε καὶ εὐσεβῶς κατὰ τὴν χριστιανικὴν σεμνοπρέπειαν τὰ πράγματα κρίνουσιν» (α). Ὥστε οὔτε τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων ἐφαίνετο ἀποδεκτὸν (καὶ μετὰ τὴν Συνοδικὴν διατύπωσιν), οὔτε ἱερωσύνης μετέχοντας ἐνόμιζον τοὺς Λατίνους, ἀφορῶντες πρὸς τὴν περὶ τὴν τελετὴν πολλαχοῦ πάλιν διαδοθεῖσαν καινοτομίαν.

ΙΕ) Τὴν τοιαύτην τῶν ὀρθοδόξων ἀπέχθειαν πρὸς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπεκτεινομένην καινοτομίαν τοῦ λατινικοῦ βαπτίσματος μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἑξῆς. Ἤδη γὰρ καὶ κατὰ τὸν ιζ αἰῶνα (ἴσως περὶ τὸ **1600**) Σύναξις ἐν Κωνσταντινουπόλει τοπικὴ (ἐξ κδ, ἀρχιερέων συγκειμένη) διέταξε μύρῳ μόνῳ χρίεσθαι τοὺς ἐκ τῶν Λατίνων προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ (β). Ἀλλὰ τότε πανταχοῦ σχεδὸν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας (πλὴν ὀλίγων τόπων) ὑπῆρχεν ἤδη κεχυμένη πελάγιος ἡ κατὰ τὴν θάλασσαν τῶν ἁλῶν (Ἰησ. ιε, 5) Ἁλυκὴ τῆς τοῦ ῥαντισμοῦ λύμης. Καὶ φαίνεται λοιπὸν ὅτι πάλιν οἱ Ἀνατολικοὶ (ὡς καὶ τῷ **1215**) ἐβάπτιζον τοὺς Λα-

---

εσθαι, ἀλλὰ δὴ τῶν τε ἱερουργουμένων παρ' αὐτοῖς ἀζύμων καὶ τῶν λοιπῶν ἐθῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνων, ὅσα οὐ συμφωνεῖ τῇ καθολικῇ καὶ ὀρθοδόξῳ [πίστει] τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας; κτλ. ὅπου περὶ τοῦ βαπτίσματος οὐδεὶς γίνεται λόγος.

(α) Le Moyen Varia sacra T 1. p. 289—290. Τὸ «βαπτίζω ἐγὼ» ἐξελέγχει καὶ Βρυέννιος Τόμ. Α. σελ. 419.

(β) Βλ. Βιβλίον καλούμενον Ῥαντισμοῦ στηλίτευσις, ἐν ᾧ περιέχεται κεφαλαίων ἀριθμὸς ὀγδοήκοντα καὶ ἑνός, ὧν ἕκαστον ... φαίνεται διαλύον ῥαντισμάτων τὸ σκότος. σελ. λζ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών - Academy of Athens

τὸ σῶμα ἐλεύθερος κινεῖται καὶ περιπατεῖ κατὰ τοὺς νόμους τῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἰδίας συντηρήσεως, ἐν ὅσῳ ἔχει νοῦν, καὶ οὔτ' εἰς τὸν πηγὸν ἀλόγως ἐπιπηδᾷ, οὔτ' ἐκ τοῦ παραθύρου καταπίπτει ἵνα καταβῇ, οὔτ' εἰς τὸ πέλαγος εἰσέρχεται νὰ περιπατήσῃ, οὔτ' εἰς τροφὴν ἔρχεται φαρμακεράν, εἰ δὲ μή, ἀποθνήσκει· οὕτω καὶ ὁ πολιτικῶς ἐλεύθερος χρεωστεῖ νὰ διάγῃ κατὰ τοὺς θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, τούς τε ἐγγράφους καὶ ἀγράφους (τοὺς τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς συνειδήσεως), οἵτινες κανονίζουσι τὰς πράξεις ἑκάστου καὶ διατηροῦσι τὴν ἠθικὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ παραβῇ αὐτούς, ἀποθνήσκει ψυχικῶς καὶ ἠθικῶς, ἢ πολιτικῶς, ἢ καὶ πολλάκις σωματικῶς. Ὥςε ἐλευθερία σημαίνει αὐτεξουσιότητα τοῦ πράττειν τι ἢ μὴ πράττειν κατὰ λόγον· τί δὲ πρέπει τις νὰ πράττῃ καὶ τί νὰ μὴ πράττῃ, διορίζει Θεός, καὶ φύσις, καὶ νόμος. Τοιαῦται λέξεων ἐτυμολογίαι δὲν εἶναι λεξιθηρία ἢ ματαιολογία, ἀλλ' ὀρθὴ διδασκαλία πρὸς θήραν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀλλ' ἐμακρολόγησα περὶ τῶν διδασκάλων, λέγων ὅσα καὶ αὐτοὶ γνωρίζουσι παρ' ἐμὲ καλλίτερον. Ἐλπίζω δέ, ὅτι θέλουσι συγχωρήσειν εὐμενῶς τὴν πρὸς αὐτοὺς παρέκβασίν μου δι' ἀγάπην τῆς ὠφελείας τοῦ γένους, ὑφ' ἧς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀγαθοὶ τῆς παιδείας ἐργάται ἐκκαίονται τὰς καρδίας, ἀγαπῶντες τοὺς μαθητὰς καὶ ἀνταγαπώμενοι ὑπ' αὐτῶν, ὡς πατέρες ὑπὸ τέκνων μιμουμένων τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν (α).

§. γ. Ταῦτα περὶ τοῦ Κυβερνήτου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν διδασκάλων· μεταβαίνομεν δὲ ἤδη εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς Ἀκαδημίας, τὸν Πνευματικόν.

Β.

Καθήκοντα τοῦ Πνευματικοῦ.

§. δ. Ὁ Πνευματικὸς ἐπιστάτης τῆς Ἀκαδημίας ἴδιον ἔργον ἔχει τὴν διάπλασιν τοῦ τῶν τροφίμων ἤθους πρὸς ἀρετὴν καὶ ἀγαθοεργίαν καὶ τὴν προσήκουσαν εὐταξίαν. Ὥστε ἡ ἐπιστασία αὕτη καίτοι δευτερεύουσα κατὰ τάξιν, συμβαίνει νὰ ἦναι πασῶν τῶν ἄλλων κυριωτάτη. Ὅθεν·

α) Χρεωστεῖ ὁ Πνευματικὸς νὰ ἐπιστατῇ εἰς τὰς πρωϊνὰς καὶ ἑσπερινὰς προσευχάς, καὶ νὰ ἱερουργῇ κατά τε τὰς ἑορτὰς καὶ Κυριακὰς

(α) «Ἀρετῆς γὰρ ἀληθινὸς οὐκ ἐγγίνεται ζῆλος, ἢ δι' ἄκρας τοῦ παραδιδόντος εὐνοίας καὶ τιμῆς». Πλούταρχ. Κάτ. Νεώτ. §. 9.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εὐσεβείας κανών. Μία ἡ ὀρθοδοξία. Ἓν τὸ πανάγιον Πνεῦμα, τὸ ἁγιάζον μὲν τοὺς Ἁγίους, φωτίζον δὲ τοὺς Ἱεράρχας εἰς τὴν τούτων διάγνωσιν. Ἡ πνευματικὴ συγγένεια μεταξὺ μητρὸς καὶ θυγατρός, μεταξὺ τῆς τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίας καὶ τῆς τῶν Ῥώσσων, ἐστὶ πάντοτε καὶ διὰ πάντων διηνεκὴς καὶ ἀναλλοίωτος καὶ αἰώνιος, ὡς καὶ ἡ τῶν δογμάτων ἀλήθεια, ἡ ἑνοῦσα καὶ συγκρατοῦσα αὐτὰς ἱδρυμένας εἰς τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς Πίστεως. Γνησία καὶ ἄδολος ἡ ἀδελφότης, ζῶσα καὶ διάπυρος ἡ κατὰ Χριστὸν ἀγάπη μεταξὺ Ρώσσων καὶ Γραικῶν καὶ τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἱεραρχίας λειτουργῶν. Ἀπ' ἀρχῆς ἡ Γραικικὴ Ἐκκλησία προωρίσθη ἄνωθεν, ἵνα γένηται ἄμωμος Μήτηρ καὶ Πνευματικὴ τῆς εὐσεβοῦς Ῥωσσίας τροφός. Γραικοὶ τὸ πρῶτον μετέφρασαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ πάτριον γλῶσσαν τῶν Ῥώσσων τὰ θεῖα βιβλία τῆς Πίστεως (α). Ἐν ᾧ δὲ ἐδίδασκον τὰ δόγματα τῆς αἰωνίου ζωῆς τοὺς Ῥώσσους οἱ Γραικοί, ἐδίδουν συγχρόνως αὐτοῖς καὶ τῆς προσκαίρου εὐζωίας τὰς ἀρχάς, εἰσάγοντες εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα καὶ τὸ γράφειν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ εἶδος τῶν γραμμάτων καὶ πλῆθος ὀνομάτων καὶ ἡ σύνθεσις τῆς Σλαβονικῆς γλώσσης ἐστὶ Γραικική. Τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Ῥωσσίας θήραμα τῆς Ὀρθοδοξίας, ὁ μακάριος Ἀσκόλδης, ἐσαγηνεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῶν Γραικῶν. Ἐξεστράτευσε τῷ 866 ἀπὸ Χριστοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἄγριος ὡς λέων, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν τότε γεννωμένην Ῥωσσίαν πρόβατον τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ. Ἐξεστράτευσε μεθ' ὅπλων, καὶ ὑπέστρεψε μεθ' ἱερέων ἀποστόλων τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. Φώτιος καὶ Ἰγνάτιος, οἱ ἀοίδιμοι πατριάρχαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔπεμψαν εἰς τὴν Ῥωσσίαν τὰς πρώτας ἀκτῖνας τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος (β). Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐβαπτίσθη ἔπειτα καὶ ἡ μακαρία Ἄνασσα τῆς Ῥωσσίας, ἡ Ὄλγα, ἣν ἀνεδέξατο ἐκ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας, Ἑλένην μετονομάσας ὁ ἀοίδιμος Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, καὶ ἱεροῖς ἀμφίοις, καὶ χειμηλίοις, καὶ ἁγίοις λει,

---

(α) Ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ὁ Θεσσαλονικεὺς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μεθόδιος τῷ 863 ἀπὸ Χριστοῦ. Οὗτοι πρῶτοι μεταφράζοντες τὴν ἁγίαν Γραφήν, εἰσήγαγον εἰς τὴν Σλαβονικὴν γλῶσσαν τὸ ἀλφάβητον καὶ τὴν τέχνην τοῦ γράφειν. Βλ. Καραμιζ. Ἱστορ. τῆς Αὐτοκρ. τῆς Ῥωσ. Τομ. Α. σελ. 136. [Ἑλλ. μεταφρ. σελ. 109, καὶ τοῦ ἀοιδίμου Περὶ τῶν Ο, Ἑρμηνευτ. Τομ. Δ. σελ. 847].

(β) Βλ. Φωτ. Ἐπιστ. β. καὶ Βαρών. Χρονικ. Τόμ. 10. σελ. 253.

τούτων πλατύτερον διαλαβεῖν ἐκ τῶν πραγμάτων τὰς δείξεις λαβοῦσι πρὸς διασάφησιν τοῦ πράγματος, ὅπερ παρέσχεν ἀφορμὰς πρὸς συκοφαντίας τοῦ ἀοιδίμου τοῖς κἀντεῦθεν μὴ ἀπανηναμένοις ὅπλα προσπορίσασθαι σύκινα πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἐπικρεμαμένης κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν καταδίκης τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας, πρὸς ἣς τὰ διδάγματα κατεθρασύνθησαν αὐτοὶ ἀνέδην ἀντειπεῖν. Ἐξ οὖν αὐτῶν τῶν ἐπιστολῶν κατάδηλον γίνεται, ὅτι οἱ τότε δεινοὶ κατήγοροι τοῦ βιβλίου οὐκ εὐθὺς ἁπάσας κατήγγειλαν τὰς κατηγορίας, ἀλλ' ὥσπερ οἱ δυσέρωτες ἐξελεγχομένων τῶν πρώτων ἀνυποστάτων προσεφύοντο ἑτέραις, καὶ μετὰ ταύτας ἄλλαις. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκίνησαν τὸ περὶ τὴν τελετὴν τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ τὴν ἐπιφώνησιν τῶν τῆς ὑπερθέου Τριάδος ὀνομάτων· τούτου δ' ἀποδειχθέντος διὰ τῆς πρώτης Ἀπολογίας τυπογραφικοῦ παραπτώματος, ἀντέσχοντο τοῦ περὶ τῆς τῶν νηπίων σωτηρίας, καί τινων ἄλλων μωμοσκοπικῶν θηραμάτων· καὶ ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς (σελ. 576) ἐξητήσατο «τυπωθῆναι ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τυπογραφείῳ 750 σελίδας ἰσομεγέθεις τῇ πεμπομένῃ, ἐν ᾗ καθαρῶς καὶ ἐναργῶς καὶ ἀκριβῶς ἐκφράζεται τοῦ θείου βαπτίσματος ἡ ἐνέργεια, ἵνα τούτων ἑκάστην ἑκάστῃ βίβλῳ προσθέμενος τέλειον ποιήσῃ καὶ ἄμεμπτον τὸ συνταγμάτιον», αὐτοὶ μετετύπωσαν «φύλλων δυάδα», «μάζαν μεμαγμένην μάττοντες», ὡς αὐτὸς πρὸς τὴν Σύνοδόν φησι (σελ. 586)· ἐν ταύταις δέ, ὡς φαίνεται ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς τὴν Σύνοδον ἐπιστολῇ (σελ. 584—585), πλὴν τῆς τοῦ τυπογραφικοῦ παραπτώματος διορθώσεως διωρθοῦτο τό τε κατὰ τὸν Θεολόγον Ἀπόστολον «οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον» κτλ. καὶ τὸ κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Μάρκον (ις, 16) «ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται» κτλ. οὐ μόνον δ' ἀλλ', ὡς ἔοικε, καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν νηπίων σωτηρίας δόγμα ἀπηλείφετο, καί τινες ἐκ τοῦ Πλάτωνος παρενείροντο ἀντιγραφεῖσαι προσθῆκαι. Ἀλλ' ὁ ἀοίδιμος πρὶν ἢ ταύτας λάβῃ μαθὼν ἐξ ἀγγελιῶν (βλ. σελ. 577) τὴν δευτέραν κατηγορίαν, τὴν περὶ τῆς τῶν νηπίων σωτηρίας, ἔγραψε τὴν δευτέραν Ἀπολογίαν· ἐν ταύτῃ γὰρ μόνον τὸ περὶ

δ εἰσαγγείλας αὐτὸν λέγεται οὐχὶ Βενιαμὶν Δωρόθεος, ὡς ὁ Ἴκενός φησι Δούκαν τὸν Δούγκαν ἐπωνυμῶν (ἐν Leucothea T. B. σελ. 84), ἀλλ' ὁ ἱεροκήρυξ Δωρόθεος ὁ Βουλισμᾶς ὁ καὶ τὸν διδάσκαλον τῶν Κυδωνιῶν Βενιαμὶν συκοφαντήσας (βλ. αὐτ. T. A. σελ. 299), ὃν ἔσωσεν ὁ θερμὸς τῶν πεπαιδευμένων προστάτης Διονύσιος ὁ τῆς Ἐφέσου φωστὴρ (βλ. Λόγ. εἰς τὸ Μνημόσ. τοῦ Πατριάρχ. §. ιε).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σι δολίως εἰς τὰς φαινομένας ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν συγγραφάς. Ὡσαύτως νὰ περιέχῃ ἡ Βιβλιοθήκη καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων συγγράμματα καὶ ποιήματα, τὰ πάντα, ἂν ἦναι δυνατόν, ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι καὶ ἡμῶν συνταχθέντα καὶ εἰς τὴν παλαιὰν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν. Ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιῶν Λατίνων τὰ δοκιμώτατα, καὶ τῶν ἐνδόξων Ἑλληνιστῶν τὰ φιλολογικά, καὶ πᾶν εἴ τι ἄλλο ἀπαρτίζει δημοσίαν βιβλιοθήκην Ἀκαδημίας Θεολογικῆς καὶ Φιλολογικῆς. 5) Ταμεῖον ὀργάνων τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν διὰ τὸ Γυμνάσιον, ἔτι δὲ καὶ τῶν τῆς ἀρχαιότητος ἀριστουργημάτων, οἷον νομισμάτων, ἀγαλμάτων, σκευῶν, κτλ. ἐξ ὅσων μάλιστα ἐφεξῆς μέλλουσι νὰ εὑρεθῶσι κεκρυμμένα εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἑλλάδος. Συμβάλλει δὲ πολὺ πρὸς εὐταξίαν νὰ ἦναι τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἀκαδημίας εἰς δύω μέρη διηρημένον· καὶ τὸ μὲν ἕτερον νὰ περιέχῃ τὸ ἱερὸν Παρεκκλήσιον, καὶ τὴν Βιβλιοθήκην, καὶ τὸ Ταμεῖον, καὶ μίαν μεγάλην στοάν, καὶ ἄλλας μικροτέρας πρὸς μαθημάτων ἀκρόασιν καὶ μελέτην, καὶ τέλος τὰ τῶν διδασκάλων οἰκήματα (ἂν οὗτοι κατοικῶσιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ)· τὸ δὲ ἕτερον νὰ περιλαμβάνῃ τὰς κατοικίας τοῦ Κυβερνήτου (Rectoris) καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστατῶν, καὶ τῶν τροφίμων τὰ δωμάτια, ἀπώτερον δὲ τὴν τράπεζαν, καὶ κάτω που τὸ μαγειρεῖον καὶ τἆλλα τὰ συντείνοντα πρὸς τὸ ὑπουργικὸν τῆς διαίτης τῆς σωματικῆς. 6) Νὰ περιέχῃ καὶ οἰκήματά τινα διωρισμένα ὡς νοσοκομεῖον, ὅταν συμβῇ εἴς τινα ἤ τινας τῶν τροφίμων νόσημα, καὶ μάλιστα μεταδόσιμον. 7) Κάλλιστον εἶναι, ἐὰν περιέχεται εἰς τὸ οἰκοδόμημα καὶ κῆπος εὔθετος πρὸς περίπατον καὶ γύμνασιν σωματικήν, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται νὰ ἐξέρχωνται καθ' ἑκάστην οἱ μαθηταί, μηδὲ σκιατραφῶνται πάλιν διὰ μακροῦ εἰς τὰ οἰκήματα, ὅπερ προφανῶς εἶναι πρὸς ὑγείαν ἐπιβλαβές. 8) Νὰ ἦναι διωρισμένος πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀῤῥωστούντων μαθητῶν καὶ ἰατρός, ὁ ἐπισημότατος τῶν τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ὑπάρχει τὸ οἰκοδόμημα.

§. β. Λέγοντες τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἀκαδημίας ἱδρυμένον ἐντὸς ἢ τοὐλάχιστον πλησίον πόλεως, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν διὰ μακροτέρων τὴν περὶ τούτου γνώμην ἡμῶν. Καλὸν φαίνεται νὰ ἦναι ἡ Ἀκαδημία ἐκτισμένη εἴς τι ἱερὸν μοναστήριον μακρὰν πόλεως καὶ ἐπ' ἐρημίας· ὅπου καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι καὶ ἐπιστάται ζῶντες μακρὰν τῶν τοῦ κόσμου θορύβων θέλουσι προσανέχειν ὅλως δι' ὅλου εἰς βαθείας μελέτας καὶ τὴν τῶν καθηκόντων ἀτάραχον καὶ ἀτύρβαστον ἐκπλήρωσιν. Ἐκεῖ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λῶνται εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν λατρείαν μακρὰν ἀπὸ τὰς βιωτικὰς μερίμνας καὶ ἀσχολίας. Μόνη ἡ σωτηρία καὶ ὠφέλεια τοῦ πλησίον συγχωρεῖ τὴν παράβασιν τῆς ἀργίας τῶν ἑορτῶν, ὁπόταν ἀναγκαία τις περίστασις, οἷον ἐχθρῶν ἐπιδρομή, ἢ πυρκαϊὰ, ἢ ἀσθένεια, ἢ ἄλλο τι περιστατικὸν ἀνεπίδεκτον ἀναβολῆς καιροῦ, ἀπαιτῇ τὴν δι' ἐργασίας ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων. Τοιαύτη ἐργασία ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς φύλαξιν παρὰ παράβασιν τοῦ θείου νόμου, καὶ τοῦτο βεβαιοῖ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ εἰπών « Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον » (Μάρκ. 6, 27). 6'.) Διὰ τῆς προσφοιτήσεως εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, καὶ πεπαρρησιασμένης δοξολογήσεως, καὶ ψαλμῳδίας τοῦ ὀνόματός του εἰς τὰς δημοσίους συνάξεις (α)· ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς κοινωνίας τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ τῆς μετ' εὐλαβείας ἀκροάσεως τῆς διδαχῆς τοῦ θείου λόγου, διὰ τῆς ὁποίας μάλιστα προκόπτομεν εἰς τὴν εὐσέβειαν. γ'.) Διὰ τῆς κατὰ μόνας προσευχῆς καὶ ἀνυψώσεως τῆς καρδίας πρὸς τὸν Θεόν, ὁπότε μάλιστα περιστάσεις τινὲς μᾶς ἐμποδίζουσι νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰς διωρισμένας ἡμέρας. Τότε ὅπου καὶ ἂν εὑρεθῶμεν, πρέπει νὰ προσευχώμεθα, χεῖρας ὁσίους αἴροντες εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ γόνυ κάμπτοντες εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τῆς θείας μεγαλωσύνης. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἡ γονυκλισία τὰς Κυριακὰς ὅλας καὶ τὰς μεταξὺ τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέρας εἶναι ἀπηγορευμένη ἀπὸ τὴν Α'. οἰκουμενικὴν Σύνοδον, καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐν Τρούλλῳ (Καν. 90). Τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας, καὶ μάλιστα τὰς νηστίμους, συνεθίζεται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τὸ σεβασμιώτατον καὶ ἁγιώτατον τοῦτο ἔθος, τὸ ὁποῖον καὶ ἡ ἀρχαιότης τῆς Ἐκκλησίας ἐτίμησε καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ Ἀποστόλων ἐκύρωσε (6). δ'.) Διὰ τῆς μελέτης τῶν ἱερῶν βιβλίων, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς ἕκαστον οἶκον πρέπει νὰ διδάσκωσιν οἱ πατέρες τὰ τέκνα, οἱ κύριοι τοὺς δούλους, οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητάς, οἱ ἀνώτεροι τοὺς ὑποκειμένους, καὶ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὁδηγοῦντες αὐτοὺς εἰς τον νόμον Κυρίου καὶ τὸν φόβον αὐτοῦ. ε'.) Διὰ τῆς βοηθείας τῶν ἐν ἀνάγκαις καὶ διανομῆς ἐλέους εἰς τὰ προσήκοντα μέρη, τὸ ὁποῖον πρέπει μάλιστα νὰ κάμνωμεν τὰς ἑορτάς, διαμοιράζοντες ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μας τὴν δυνατὴν βοήθειαν α'.) εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀξίους τοῦ μισθοῦ των ἐργάτας τῆς ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας (γ)· 6'.)

(α) Ἑβρ. ι, 25. — (6) Λουκ. κ6, 41. Πράξ. ζ, 60. καὶ κ, 36. καὶ κα, 5. — (γ) Λουκ. ι, 7. καὶ Α'. Κορινθ. θ, 13—14 καὶ Α'. Τιμοθ. ε, 17. 18.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τους φιλανθρώπως, ἵνα ἑνωθῶσι τὰ μέλη μετὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐπιστρέψῃ ὁ Ἐφραΐμ πρὸς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἡ Σαμάρεια. Ἤδη, λέγει, τῶν Γραικῶν ἡ Αὐτοκρατορία προσέπεσεν εἰς τὴν Καθέδραν τὴν Ἀποστολικήν (α)· οὐκ ἔστιν ἄρα παράλογον μὴ συμφωνεῖν

(α) Ταῦτα γράφει ὁ Πάπας γαυριῶν καὶ βρενθυόμενος ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἁλώσει τοῦ Βυζαντίου, ὅτε οἱ μυρίους φόνους καὶ φρικτὰς ἀνοσιουργίας καταπράξαντες ἁλάστορες οὗτοι δορυκτήτορες συνώθουν τοὺς ὀρθοδόξους καὶ πρὸς ἕνωσιν μετὰ τῆς Παπικῆς καθέδρας. Οἱ δ' οὖν μυρίοις δεινοῖς τετρυχωμένοι Βυζάντιοι ἔγραψαν τότε τὴν πρὸς ἕνωσιν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Γ'. Ἰννοκέντιον, ἐν ᾗ διαλάμπει ἀξιόλογος σταθερότης καὶ μαρτυρικὴ γενναιοφροσύνη καὶ ἀξίωμα, καὶ ζῆλος ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, καὶ μετὰ φρονήσεως οἰκονομία τῶν πρὸς τὸν Πάπαν ἐπαίνων. Παρατίθεμεν δὲ τὰς ἐξῆς περικοπὰς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς πίστιν τῶν λεγομένων. «Δέσποτα, λέγουσιν, εἰ μὴ τὴν (ἴσ. παρέλκει τὸ ἄρθρον) τοῦ μέλλοντος θείου σαββάτου παρασκευὴν τὴν παροῦσαν ζωὴν ἐγινώσκομεν, γοερὰν ἂν ἐπλέξαμεν πρὸς σὲ τραγῳδίαν καὶ θρήνοις μακροῖς τοῦ νέου λαοῦ τὴν ἅλωσιν ὠδυράμεθα· ἐπεὶ δὲ καλῶς ἐπιστεύσαμεν, ὡς πάντοτε συμπαρὼν ἡμῖν ὁ Χριστὸς τὴν φθαρτὴν ἡμῶν ταύτην ζωὴν πρὸς τὴν ἄφθαρτον ἐκείνην μεταπλάττει καὶ κρείττονα, ἰδοὺ συντριβόμενοι διὰ τὴν εἰς τὸ κρεῖττον ἀνάπλασιν χαίρομεν· εὐχαριστοῦμεν δὲ καὶ αὐτῷ τῷ μεθ' ἡμῶν καὶ πάλιν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν ἑλομένῳ Χριστῷ· οὐ γὰρ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ προσκυνεῖσθαι ἴσα τῷ Θεῷ καὶ πατρί· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἑκὼν παρεδόθη, καὶ σὺν ἡμῖν ἁλοὺς ἐσκυλεύθη, καὶ ἀπηνέχθη, καὶ παρεδόθη (ἴσ. γρ. ἐσταυρώθη), καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα πεσὸν καὶ ῥυὲν ἐπατήθη, καὶ πάντα ὑπέμεινεν, ἵνα τοὺς δύο συνάψῃ λαοὺς ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν, ἢ μᾶλλον τὸ εἰς δύο σχισθὲν αὐτοῦ σῶμα εἰς ἓν . . . Ἀλλὰ δεινὰ τὰ εἰς ἡμᾶς γεγονότα· ναὶ πάνυ δεινά, ὡς τῶν Λατίνων μὲν τὰς ψυχὰς λυμηνάμενα, τῶν δὲ Ῥωμαίων (τῶν Γραικῶν) τὰ σώματα .... Οἶδας δὲ, τίμιε δέσποτα, τὸ παρὰ Θεοῦ δοθὲν τοῖς ἀνθρώποις φρόνημα, καὶ ὅτι βουλομένων οὐ τυραννουμένων τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἑβραίους οὐχ' ἑκόντας ἂν ἐβαπτίσαμεν. Ἐπεὶ τοιγαροῦν τὸ μὲν ἐπιτιμᾷν ἐν τοῖς δόγμασι καὶ διάζεσθαι, ἄτοπον· ῥᾷστον γὰρ καὶ τοῦ δυναμένου παντός· τὸ δὲ πείθειν χρώμενον ταῖς τῶν δογμάτων ἀρχαῖς, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ σέβοντος τὴν ἀλήθειαν· πότερον (ἴσ. γρ. πότερ' ἄν) ἔλοιο, δέσποτα, τὸ διάζεσθαι ἡμᾶς ἀνεξετάστως ὡς ἄλογα πρὸς μετάθεσιν, ἢ προσδέξασθαι τοὺς ἡμετέρους λόγους, καὶ μεταδοῦναι λόγων ἡμῖν, ὡς γυμνασθῆναι καὶ γνωσθῆναι τὴν τῶν θείων πραγμάτων ἀλήθειαν; Ἴσθι γὰρ, ὅτι τὸ μὲν δεύτερον ἐπαινοῦμεν καὶ ζητοῦμεν, τῷ θεοπαραδότῳ ἕπει πειθόμενοι, λέγοντι «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς». Τῇ δὲ ἁπλότητι οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἁλώτος, ἀλλὰ πάντες ὡς ὑπὲρ Χριστοῦ κινδυνεύσομεν» κτλ. Ἐγράφη δὲ αὕτη ἡ ἐπιστολὴ βασιλεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Σιρερρῆ (ὡς γράφεται ἐν αὐτῇ, ἤτοι Sir Henry). Ἐκδέδωκε δ' αὐτὴν ὁ Κοτελέριος (ἐν Monument. Eccles. Graec. T. 3. p. 495—520) προ-

νὰ ἐξιλεώσωμεν τὸν δικαιοκρίτην Θεόν, ὅταν συναισθανώμεθα ὅτι παρωργίσαμεν αὐτὸν καθ' ἡμῶν μὲ τὰς ἁμαρτίας μας.

Δ΄ Διὰ τῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ἡ καρδία μας ἀναλογιζομένη τὰς περὶ ἡμᾶς εὐεργεσίας καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ δημιουργοῦ μας. Οὕτως ἐχόρευε καὶ ἔχαιρεν ὁ Δαυὶδ προπορευόμενος τῆς κιβωτοῦ τοῦ Θεοῦ (α).

Ε΄. Διὰ τῆς εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς συχνῆς εἰσόδου καὶ ἐπιφοιτήσεως, ὅπου οἰκοδομεῖται ὁ πλησίον ἡμῶν μὲ τὸ καλὸν ἡμῶν παράδειγμα, καὶ ὅπου συνενόμεν τὰς φωνάς μας ὅλοι οἱ ἀδελφοί, συναινοῦντες ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ τὸν ὕψιστον δημιουργόν μας καὶ πατέρα (β).

Σημ. Β΄. Ἡ ἐσωτερικὴ λατρεία γίνεται καὶ χωρὶς τῆς ἐξωτερικῆς, ὅταν ἀνυψόνωμεν νοερῶς τὴν ψυχήν μας πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν πνευμάτων τὸ ὕψιστον. Ἀλλ' ἡ ἐξωτερικὴ χωρὶς τῆς ἐσωτερικῆς εἶναι καθαρὰ ὑπόκρισις καὶ βδελυγμία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ (γ). Καθὼς δὲ πρέπει ταύτην μόνην νὰ ἀποφεύγωμεν, οὕτω δὲν πρέπει νὰ εὐχαριστώμεθα πάντοτε εἰς τὴν ἐσωτερικὴν εὐλάβειαν, ἀλλὰ νὰ συνάπτωμεν ἀμφοτέρας, καὶ διότι φυσικὰ εἶναι συνημμέναι πρὸς ἀλλήλας (καθότι εἶναι ἀδύνατον ἡ θλίψις ἢ ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς νὰ μὴ φανῇ καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου), καὶ διὰ τὴν οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν μάλιστα τοῦ πλησίον μας.

§. ι΄. Ἡ θεία λατρεία εἶναι ἀρραβὼν τῆς μελλούσης ἑνώσεως τῶν εὐσεβῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ζωήν, τὴν ἄφθαρτον καὶ αἰώνιον.

Σημ. Ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ προέρχεται ἡ ἀμοιβὴ τῶν πιστῶν αὐτοῦ λατρευτῶν, καθὼς καὶ ἡ κόλασις τῶνἀσεβῶν. Ἀλλ' εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν αὕτη δὲν γίνεται φανερῶς, ἐπειδὴ βλέπομεν πολλάκις δυστυχοῦντας μὲν καὶ καταδιωκομένους τοὺς εὐσεβεῖς, εὐτυχοῦντας δὲ τοὺς ἀσεβεῖς, κατ' οἰκονομίαν ἀκατανόητον τῶν θείων κριμάτων. Ἕπεται λοιπὸν, ὅτι εἶναι ἄλλη ζωή, εἰς τὴν ὁποίαν θέλει γενῆν προσηκόντως καὶ ἐντελῶς ἡ ἀνταπόδοσις τῶν εὐσεβῶν καὶ ἀσεβῶν. Τὴν μέλλουσαν ζωὴν προσέτι μᾶς πληροφοροῦσι, α) ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς μας (§. ε΄)· β΄) ἡ συνείδησίς μας, τῆς ὁποίας οἱ ἔλεγχοι διὰ τὸ κακὸν καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἐλπὶς διὰ τὸ

(α) Β΄. Βασιλ. ς. 13—21. — (β) Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι, Εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα. Ψαλμ. ρκα. 1. — (γ) Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ματθ. ζ. 21.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δες τοῖς ἀνδράσι τεθησαυρίσθω· ἐμοί γαρ, Παναγιώτατε Δέσποτα, καὶ σπουδὴ λιπαρὰ καὶ στέφανος καυχήσεως τὸ σοφίζεσθαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἀσπάζεσθαι καὶ ὁμολογεῖν καὶ διακηρύττειν πάνθ'ὅσα ἡ σεπτή μου μήτηρ καὶ εὐεργέτις, ἡ Ἐκκλησία, θεσπιῳδεῖ καὶ διακρατεῖ, ἀποδιοπομπεῖσθαι δὲ καὶ ἀποσκορακίζειν εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα θαλάσσης πᾶν ὅ,τι βέβηλον καὶ ἀπότροπον καὶ ἀσύμφυλον τοῖς ἱεροῖς δόγμασιν εἶναι δοκεῖ.

Πόλλ'ἂν ἔχων ἔτι λέγειν, θειότατε Δέσποτα, πεπαύσομαι τῆς ἀπολογίας· ἴσως γὰρ καὶ ταῦτα πλείω τῶν ἱκανῶν εἴρηται πρὸς τὴν σοφωτάτην σου κορυφήν. Τῶν δὲ βλασφημιῶν καὶ λιδορημάτων, ὧν ἀνέδην οἱ κατήγοροι πομπεύουσιν εἰς ἐμέ, οὐδὲν προτιμῶ, ἱκανὸν δὴ τοῦτο τεκμήριον ὀρθῆς καὶ νομίμου ἀγωγῆς παρεχόμενος, τὸ μὴ συνεξομοιοῦσθαι τῇ φλεγμαινούσῃ φύσει τῶν ὑβριστῶν, μηδὲ τὰ προσήκοντα λέγειν ἐθέλων περὶ αὐτῶν, αὐτὸς οὐ προσήκοντας ἐμαυτῷ προαιρεῖσθαι λόγους. Θαυμάζειν δέ μοι ἔπεισι τουτωνὶ τῶν κομψῶν, ὅπως ποτὲ κούφοις τισὶ περιτυχόντες ἐγκλήμασιν,

ἴρηκες ὥσπερ ὀρνίθων πτεροῖς,

ἐπιχειροῦσί με συκοφαντεῖν καὶ περιδαρδάπτειν, οὐδένα λόγον τῆς ἑαυτῶν εὐκοσμίας καὶ εὐφημίας ποιούμενοι. Ἵστωσαν γὰρ ἐπιβαλλόμενοι

μέχρι τοῦ **1791** ἔτους, διδάξας ἐν αὐτῇ φιλοσοφίαν, φυσικὴν καὶ ποιητικήν, ὡς αὐτὸς ὑπομαρτυρεῖ (ἐν Ὀρθοδόξ. Ὑμνῳδ. σελ. XI), καὶ παρ' εἰδημόνων ἐπληροφορήθημεν. Εἶτα δὲ παραιτησάμενος τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐπί τινα χρόνον ἰδίᾳ οἰκήσας, ὕστερον ἡσύχασεν ἐν τῷ ἱερῷ Μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου, ἔνθα γηροκομηθεὶς ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ **1816**· καὶ μάρτυς αὐτή τε ἡ μετὰ τῶν προμνημονευθέντων (σελ. **511**) ἐν τῇ τοῦ Μετοχίου Βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένη αὐτόγραφος Διαθήκη (τῇ γ'. Μαρτίου τοῦ **1816** γεγραμμένη), καὶ ἄνδρες ἀξιόπιστοι αὐτόπται τῆς κηδείας αὐτοῦ γενόμενοι. Λῆρος ἄρα πλατὺς καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Καταλόγῳ (Μέρ. Β. σελ. **300**) ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Παππαδοπούλου Βρετοῦ ἱστορούμενα· ὅτι δῆθεν ἐκρεμάσθη ὁ μακαρίτης ἐν Ἰωαννίνοις ὑπὸ τοῦ θηριώδους Ἀλῆ πασσᾶ, ὡς μὴ δυνηθεὶς ἐν τρισὶν ἔτεσι κατασκευάσαι χρυσόν, ἐφ' ᾧ πολλὰ ἐδαπάνησε!!! Καὶ φαίνεται ὅτι συνῆψεν ὁ ἀνὴρ καὶ τὸ γραῶδες τοῦτο μυθάριον, ἵνα κἀντεῦθεν δείξῃ ἐπαληθεῦον τὸ τῆς βίβλου αὐτοῦ ἐπίγραμμα, ὅτι «Καὶ λῆδος (ἀλλ' οὐχὶ καὶ λῆρος!) πολλάκις σοφίαν στέγει»! Ὁ δ'οὖν μακαρίτης Σέργιος πλὴν τῶν ἐν τῷ Καταλόγῳ (Ἀριθμ. **282** καὶ **583**) μνημονευομένων συνέγραψε (ὅσον γε καὶ ἡμᾶς εἰδέναι) καὶ τὰ ἑξῆς. α) «Ὀρθόδοξος ὑμνῳδὸς ἤτοι ἱερὰ φιλοσοφία ἐν μέτροις Πινδαρικοῖς» ἐν Βιέννῃ **1802**. β) «Ἐραστὴς σοφίας ὑπὸ τῶν θειων Γραφῶν ὁδηγούμενος, εἴτουν εἰσήγησις Δογματική»· ἐν τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἑλλην. τυπογραφείῳ. Ἔτει **1816**. Σημ. Ἐκδ.

θυγατέρα τοῦ ῥηγὸς τῆς Σικελίας, τὴν δὲ ἰδίαν ἀδελφὴν Ῥοβέρτῳ δοὺς τῷ Φράγγων Βασιλεῖ. Οὗτος λοιπὸν ὑπέσχετο τῷ τότε πάπᾳ (Γρηγορίῳ τῷ Β) τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, ἐὰν παύσηται πέμπων πρὸς τοὺς Λατίνους συμμαχίαν ἔτι κρατοῦντας τῆς Κωσταντινουπόλεως (α). Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν (τῷ **1260**) λέγουσί τινες, ὅτι συνοδικῶς ἐψηφίσθη μύρῳ μόνῳ χρίειν τοὺς προσερχομένους τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ἐὰν ὁ λόγος αὐτῶν ἀληθεύῃ, διότι πίστωσιν βεβαίαν φέρουσιν οὐδεμίαν (πλὴν εἰ μή που τοιοῦτό τι γέγονε μικρῷ ὕστερον ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ θωπεύσαντος τὸν πάπαν καὶ βιάσαντος παντοίοις βασάνοις τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πρὸς ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς λέγομεν εὐθύς), οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ διὰ τὰς τότε περιστάσεις ἐγένετο τοιαύτη ψῆφος συνόδου τοπικῆς, ἀφορώσης πρὸς μόνον τὸ παρὰ Λατίνοις ἔτι τότε σωζόμενον γνήσιον βάπτισμα, παριδούσης δὲ τἆλλα τὰ κατὰ τόπους παρ' αὐτοῖς καινοτομηθέντα, ὡς μήπω κυρωθέντα καὶ διὰ ψήφου ἐκκλησιαστικῆς.

Ζ) Ἤδη δὲ μετ' οὐ πολὺ (τῷ **1261**) βασιλεύοντος τοῦ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας παραφρονήσαντος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τὴν πρὸς τὸν πάπαν ἕνωσιν καί τοι δολίως καὶ πρὸς τὸ φαινόμενον πραγματευομένου (β) (ἵνα διαφύγῃ τὴν ὀργὴν τῶν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπ' αὐτοῦ κακῶν κακῶς ἐξωσθέντων Φράγγων τῷ **1261**), ἤκμαζεν ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Ὁμολογητής (γ). Ἴδε πόσον οὗτος ἀποστυγεῖ διαγράφων ἐν στίχοις τὸ μὴ μόνον μονοκατάδυτον, ἀλλὰ καὶ ἔκτοτε (καθὼς καὶ νῦν) ἀλίπαστον καὶ σεσιελωμένον βάπτισμα τῶν Λατίνων. «Εἰς μίαν δὲ κατάδυσιν βαπτίζουσι τὰ βρέφη. Ἀντὶ δ' ἐλαίου κέχρηνται σιέλῳ παρανόμως. Καὶ σὺν αὐτῷ προσφέρουσιν ἅλας ἐν τῇ βαπτίσει. Καὶ διὰ τοῦτο Σύνοδος, ὡς οἶδας, ἡ δευτέρα (Καν. ζ), Καὶ μετ' αὐτῆς ἡ μετ' αὐτὴν (ἡ ς, καν. γε), ὡς ἀκριβῶς γινώσκεις, Ποιοῦσιν ὑπ' ἀνάθεμα τούτους ὡς παραβάτας». (καὶ ἑφεξῆς) «Καθάρσεις Λατίνων ἱερεῖς (ἴσ. γρ. διὰ τὸ μέτρον Λατινιερεῖς) καὶ ῥαντισμοὺς ποιοῦσι, Τοῖς Ἰουδαίων ἔθεσιν ἐμμένοντες διόλου» κτλ. (βλ. Ῥαντισμοῦ Στηλίτ. σελ. ιθ).

(α) Βλ. Παχυμέρ. Μιχ. Παλαιολ. Ε. ιϐ'. σελ. **210**. — (β) Παχυμέρ. Μιχ. Παλαιολ. Ε. η. σελ. **202**. θ. σελ. **208**. ιη. σελ. **217**.

(γ) Ὁ ὅσιος Μελέτιος πολλὰ παθὼν ὑπὸ τοῦ δι' ἀνάγκην λατινόφρονος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἐγλωσσοκοπήθη· βλ. Παχυμέρ. ς. κδ. σελ. **271**. Τόμον Χαρᾶς σελ. **617**.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ αὐτὰ τὰ θεῖα λόγια τῶν Ἀποστόλων, ὑπάρχει αἱρετικὸς ἄνθρωπος (Τίτ. γ, 10), καὶ εἷς ἐκ τῶν ψευδοδιδασκάλων ἐκείνων, οἵτινες «παρεισάγουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας» (Β΄ Πετρ. β, 1. κτλ.).

Εἷς τῶν ἐν Ἑλλάδι κληρικῶν.

Περὶ τῆς τελευταίας ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου τῶν Ὀρθοδόξων.

Ἐλλογιμώτατε, κύριε Λαμπρύλλε.

Ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σου, ἐν ᾗ μετὰ τῆς συνήθους φιλοκαλίας ζητεῖς καὶ παρ' ἐμοῦ πληροφορίαν περὶ τῆς τελευταίας ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου τῶν Ὀρθοδόξων, καθ' ἧς τοσαῦτα ἐψεύσατο ἡ ἑτεροδοξία, ὡς πλαστὴν καὶ ἀνύπαρκτον αὐτὴν συκοφαντήσασα. Τὸν ἆθλιον τοῦτον ἀγῶνα ἀνέλαβε πρῶτος ὁ πολυμαθὴς καὶ πολυπλανὴς Ἀλλάτιος ἐν τῷ «περὶ διηνεκοῦς συμφωνίας τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας» (σελ. 1380). Τούτου τὰς ματαιολεσχίας ἀντέγραψαν καὶ ἄλλοι, ὡς ὁ Ἀρδουΐνος (ἐκδ. τῶν Συνοδικῶν) καὶ ὁ Λεκυῆνος (Oriens christianus), καὶ εἴτις ἕτερος, καὶ δὴ καὶ καθ' ἡμᾶς ὁ ἀποστάτης Πιτσιπίος, ἐκφέρων ἐκ τοῦ βόθρου τοῦ στόματος αὐτοῦ τοὺς λήρους ἄλλων ὑποβολέων (α). Ἀλλ' ἡ τῆς ὀρθοδοξίας ἀλήθεια κατέσβεσεν ἅμ' ἀκουσθείσας τὰς φωνὰς τοῦ πρωταγωνιστοῦ Ἀλλατίου. Πρῶτος ὁ σύγχρονος αὐτοῦ Δοσίθεος ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐξήλεγξε τὴν πλάνην καὶ ἀλλαχοῦ τῶν πολυμαθῶν αὐτοῦ συγγραφῶν (ὡς ἐν Τόμῳ Ἀγάπης καὶ Καταλλαγῆς) καὶ μάλιστα ἐν τῇ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων ἱστορίᾳ (σελ. 914—917). Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Βοροῦσος Ζοιρνικάβιος ἐν ᾗ συνέγραψε στήλῃ τῆς ὀρθοδοξίας περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος (Τόμ. Β. σελ. 677). Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ῥῶσσος Προκοπόβης ἐν τῇ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος διασήμῳ αὐτοῦ ἱστορίᾳ (ὅτι δὲ ἀμφοτέρων τούτων τὰς συγγραφὰς ἐξηλλήνισε καὶ ὁ ἡμέτερος Εὐγένιος περιττὸν καὶ λέγειν). Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μετὰ προσ-

(α) Ὅτι τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πιτσιπίου δημοσιευθέντα ληρήματα κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας οὐκ ἴδια ἀλλ' ὑποβολιμαῖα ἦσαν ἔκγονα τοῦ ἐπαράτου μισορθοδόξου κόμματος, αὐτὸς ὁ πολυπλανὴς ὡμολόγησε (Βλ. τῆς φερωνύμου «Κλειοῦς» Ἀριθ. 52.). Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πρώτιστον σημεῖον ἐστάθη ἡ εἰς τοὺς Ἀποστόλους διανομὴ τῶν διαφόρων γλωσσῶν (α). Μετὰ ταῦτα διεσκορπίσθησαν οἱ Ἀπόστολοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἄνθρωποι ὀλίγοι, ἀδύνατοι, πτωχοί, χωρὶς σοφίαν καὶ εὐγλωττίαν, κηρύττοντες πίστιν καταφρονητικὴν πάσης ἡδυπαθείας, πλήρη θλίψεων καὶ διωγμῶν, ἐναντίαν ἐκ διαμέτρου εἰς τὰς παλαιὰς δόξας τοῦ κόσμου, εἰς καιρόν, ὅτε ἐπελάγιζεν ἡ ἁμαρτία εἰς ὅλον τὸ προσωπον τῆς γῆς καὶ ἦσαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι βεβυθισμένοι εἰς τὰ πάθη· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι Ἀπόστολοι, μὲ τοιοῦτον κήρυγμα, εἰς τοιοῦτον καιρόν, ἠδυνηθησαν νὰ καθαιρέσωσι τὴν πλάνην τῆς εἰδωλολατρείας, καὶ νὰ σύρωσιν εἰς τὴν πίστιν τοὺς τρυφηλούς, τοὺς τυράννους, τοὺς σοφούς, τοὺς δυνατούς, ὅλους τοὺς πεπλανημένους ἀνθρώπους, καταστρέψαντες ἐξ ὁλοκλήρου ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ ᾅδου, τὰς ὁποίας μετεχειρίσθη νὰ ἐμποδίσῃ διαφόρως τὴν κοσμοσωτήριον ταύτην ἐπιχείρησιν. Εἶναί τις φρόνιμος δυνάμενος νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι τὸ κοτόρθωμα τοῦτο ἦτο τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου, καὶ ὅτι ἡ πίστις ἐθεμελιώθη εἰς τὴν πέτραν, ἥτις εἶναι ὁ Χριστός;

Σημ, Β΄. Ἀφ' οὗ ἐδέχθησαν τὸ Εὐαγγέλιον ὅλα τὰ ἔθνη εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἐκ τῶν πιστευσάντων συνεκροτήθη ἡ ἁγία κοινότης τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, ἥγουν ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δὲν εἶναι περιωρισμένη εἰς ἓν μόνον ἔθνος, καθὼς ἡ Ἰουδαϊκή, ἀλλὰ συνίσταται ἀπὸ διάφορα γένη πανταχοῦ τῆς γῆς εὑρισκόμενα. Διὰ τοῦτο ἐπληρώθη ἡ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ, ὅτι διὰ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἔμελλον νὰ εὐλογηθῶσι ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς (Γενέσ. κβ. 18).

ΑΡΘΡΟΝ Θ΄.

§. λ΄. Αὕτη ἡ ἐκκλησία κατὰ τὸ ἔνατον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως εἶναι μία, ἁγία, καθολική, καὶ ἀποστολική.

Σημ. Α΄. Ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τοῦ κόσμου (Μερ. Α΄. Τμ. Β΄. §. ιε΄. Σημ. Α΄.)· δὲν εἶναι λοιπὸν εἰς τὸν κόσμον ἀρχαιότερον ἄλλο παρὰ τὴν πίστιν τῶν εὐσεβῶν καὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις κατέχει τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως. Αὕτη ἡ ἐκκλησία εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀπὸ καταβολῆς μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· διότι μία εἶναι καὶ αἰώνιος ἡ πίστις, τὴν ὁποίαν κατέχει, μία μόνη κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Χριστός, μία μόνη πρὸς σωτηρίαν ὁδός,

(α) Μάρκ. ις, 19. Λουκ. κδ, 50. Πράξ. β. 1—4.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θα., ποτίζοντα τοὺς κήπους (καὶ πρώτιστα τὸν τοῦ Σολομῶντος), καὶ καταῤῥέοντα ποταμηδὸν εἰς τὸν χείμαῤῥον τῶν Κέδρων, κἀκεῖθεν εἰς τὴν νεκρὰν ἐμβάλλοντα θάλασσαν (Δ. Βασιλ. κ, 20. κε, 4. Β. Παραλ. λ, 4. Νεμ. γ, 15). Ἐκ τῆς ἄνω εἰρημένης κολυμβήθρας φαίνεται καὶ ἄλλη τις ἰδίως ἐν τῇ πόλει συνεστηκυῖα, ἡ ἐπὶ τῇ προβατικῇ (πύλῃ) κολυμβήθρα Βηθεσδὰ (Ἰωάν. ε, 2), ἣν ἄλλοι ταυτίζουσι πρὸς τὴν Σιλωάμ. Ὁ δὲ θεσπέσιος Ἀμφιλόχιος καὶ λίαν ὀρθῶς παραβάλλει πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ βαπτίσματος κολυμβήθραν (α). Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Καὶ λουτρὰ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ βαλανεῖα μνημονεύονται, καὶ εὔριποι (διώρυχες) βαθεῖς (Ἰώσηπ. Ἰουδ. πολεμ. Ε. δ, 4. σελ. 330)· ἐλούοντο δὲ καὶ ἐν ὑπαίθρῳ (Β. Βασιλ. ια, 2). Ὅθεν καὶ ὁ Τιμοχάρης ἀκριβῶς διαγράφει τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων «Ὕδασι καταῤῥεῖσθαι, ὥστε καὶ τοὺς κήπους ἐκ τῶν ἀποῤῥεόντων ὑδάτων ἐκ τῆς πόλεως ἄρδεσθαι» (παρ' Εὐσεβ. Εὐαγγ. Προπαρ. Θ. σελ. 265. πρβλ. καὶ τὰ τοῦ Ἀριστaίου, καὶ ἄλλων αὐτόθ. σελ. 266)· καὶ ὁ Στράβων (ις. σελ. 761) εὔυδρον εἶπε τὴν πόλιν. Καὶ αὐτὸς τέλος ὁ Ῥωμαῖος Τάκιτος τήν τε ἀένναον πηγὴν διαγράφει καὶ τὰς κολυμβήθρας, καὶ τὰς ἄλλας τῶν ὑδάτων δεξαμενὰς (β). Οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, φαίνεται λοιπὸν παροιμιωδῶς τε καὶ συμβολικῶς ἢ ἀλληγορικῶς (ὡς καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες ἡρμήνευσαν), οὐχὶ δὲ κατὰ γράμμα ἐκληπτέον τὸ ἐκ τοῦ Ἄσματος ἐπιφερόμενον ἐν τῇ Διατριβῇ «πηγὴ ἐσφραγισμένη». Σφραγίζει δέ τις καὶ πραγματικῶς κατὰ τόπους τὸ οἰκιακὸν αὐτοῦ φρέαρ ἢ τὴν πηγὴν ἐν καιρῷ λειψυδρίας, ἵνα μὴ παρὰ πολλῶν ἀρυομένων ἐκκενωθῇ. Ἀλλὰ μήπως ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι καὶ τὸ ἀόριστον καὶ παροιμιακὸν πηγὴ ἐσφραγισμένη σημαίνει παροιμίαν τινὰ διαρκῆ καὶ πραγματικὴν ἱστορικὴν κατασφράγισιν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ὑδάτων ἀποκληρωτικῶς καὶ διωρισμένως; Ἔπειτα μήπως οὐχὶ πάλιν ἐν αὐτῷ τῷ Ἄσματι γέγραπται καὶ «πλήρωματα ὑδάτων» (ε, 12, ἅπερ ὅλον προετύπουν ποταμόν, τὸν Ἰορ-

---

(α) «Διὰ τοῦτο» (οἷον ἔλεγεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν ἐν Βηθαϊδὰ κατακείμενον παράλυτον)· «διὰ τοῦτο παρεγενόμην ἀνταλλάξαι τὴν κολυμβήθραν· καὶ νῦν ταύτην παύω, καὶ τὴν τοῦ βαπτίσματος ἀνοίγω. Ἐν ταύτῃ εἷς κατ' ἔτος καθαίρεται, ἐκεῖ ἀναρίθμητοι καθ' ἑκάστην ἀναγεννηθήσονται» κτλ. Ὁμιλ. εἰς τὴν Μεσοπεντηκοστὴν ἐκδ. Matthaei ἐν τοῖς Ι, λόγοις τοῦ θείου Παλαμᾶ σελ. 143.

(β) Fons perennis aquæ, cavati sub terra montes; et piscinae cisternaeque servandis imbribus. Tacit. Hist. L. V. 12 πρβλ. καὶ Hieron. εἰς Ἡσαΐ. η, 6.

τῇ μερίδι τῶν σωζομένων, καὶ ὅταν οἰκονομῇ, ἐνχρίσει οἰκονομεῖ, καὶ τὸ πᾶν ἀναφέρει εἰς μόνην τὴν ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν τοῦ μὴ θέλοντος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Οἱ δὲ κατὰ μέρος ὑπηρέται τῆς ἐκκλησίας καὶ λειτουργοὶ «δοξάζουσιν ἀείποτε τὴν ἑαυτῶν διακονίαν καὶ πληροφορήσουσιν αὐτήν, ὡς Θεοῦ διάκονοι καὶ τοῦ εὐαγγελίου, συνεργοὶ γινόμενοι τῇ ἀληθείᾳ καὶ λαλοῦντες ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ». Οὐδὲ καταβραβεύσουσι τὰ ἐρώτατα πάτρια λόγῳ τῆς τῶν διεστώτων καταλλαγῆς, συγκλώθοντες ἔριον λίνῳ, καὶ παραδεχόμενοι τὰ μάτην παρεξαλλόμενα παρὰ τῶν ἑτεροδόξων πρὸς ἀπολογίαν καὶ δικαίωσιν τῶν παρ' αὐτοῖς τετολμημένων ἀθέσμων καινοτομιῶν, ἄλλων τε παντοίων καὶ τῶν περὶ τὸ πρῶτον μυστήριον τῆς πίστεως ἡμῶν. Οὔτε γὰρ ἡ περὶ τὸ θεῖον βάπτισμα παρ' αὐτοῖς εἰσφθαρεῖσα νεωτεροποιΐα διὰ τῶν τοιούτων εὑρεσιλογιῶν δικαιοῦται, καὶ τὸ ἄχραντον ὕψος τῆς παρ' ἡμῖν ἀποστολικῆς καὶ πατροπαραδότου διδασκαλίας περὶ τὴν τοῦ θείου μυστηρίου τελετὴν κατασπᾶται καὶ ἀτιμάζεται παρισούμενον πρὸς τὰς τῶν ἀπὸ γῆς φωνούντων βεβήλους κενοφωνίας. «Οὐ γάρ (φησὶν ὁ Ἀπόστολος), οὐκ ἐσμὲν ὡς οἱ πολλοὶ», οἷοι καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς ἀντικείμενοι τῇ εὐσεβείᾳ· οἵτινες (ὡς εἶπε πάλιν ὁ Ἀπόστολος) «ἐν ἀδικίᾳ κατέχουσι τὴν ἀλήθειαν, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ», καὶ πάντοτε μανθάνοντες, μηδέποτε δὲ δυνάμενοι εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐλθεῖν. «Ἀλλ' ἡμεῖς ἣν παρελάβομεν καλὴν παρακαταθήκην φυλάξομεν διὰ πνεύματος ἁγίου ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διαμαρτυρούμενοι πρὸς πάντας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου». Καὶ πρὸς αὐτοὺς δὲ τοὺς ἐξ αἱρέσεων βουλομένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ προσελθεῖν, ὅταν ἀμωσγέπως ζητῶσι τὴν περὶ τὸ βάπτισμα συγκατάβασιν καὶ οἰκονομίαν, ὁ τοῦ Θεοῦ δόκιμος καὶ ἀνεπαίσχυντος ἐργάτης ἀκραιφνῶς ὀρθοτομήσει τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ὅταν αὐτοὺς κατηχῇ ἐν πραΰτητι παιδεύων αὐτοὺς καὶ ὑπομιμνήσκων, ὡς οὐ τύφος ἐστὶν ὁ τὰ θεῖα νομοθετῶν καὶ λύων τῇ ἀπογνώσει τὴν ἐπανόρθωσιν». Ἀλλ' ἔστι τὸ πρᾶγμα «συνειδήσεως ἀγαθῆς εἰς θεὸν ἐπερώτημα» καὶ νόμος τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, καθ' ὃν πάντες ὀφείλομεν συνταφῆναι αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ συνεγερθῆναι, ἵνα καὶ συζήσωμεν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν φρόνησιν ταύτην χειραγωγίας, διώρισεν εἰς Σὲ ναὸν διδασκαλίας αὐτὸ τὸ κράτος τὸ Ῥωσσικόν. Τί δὲ τὸ ἐκ τούτου; Περιερχόμενος τὰς χώρας τῆς Ῥωσσίας, ἐπροχώρησας καὶ μακρότερον παρὰ πάντα ἄλλον τῶν βασιλέων της. Καὶ περιερχομένου αὐτό Σου τὸ βασίλειον ὄμμα συνθροίζει ἢ πιστοποιεῖ καὶ πληθύνει τὰς γνώσεις τὰς ἀνηκούσας περί τε τῶν δυνάμεων αὐτῆς καὶ τῶν μέσων καὶ τῶν χρειῶν της. Ὁποίους τελείους καρποὺς πρέπει νὰ ἐλπίζῃ ἐκ τούτου ἡ Ῥωσσία!

Ἀλλ' ἰδοὺ δὴ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν μητρόπολιν ὄμμα παρατηρητικὸν ἀτενίζεις· ἔννοιαι βαθεῖαι Σὲ καθοδηγοῦσιν, ἵνα τιμήσῃς ἐνταῦθα τὸ σεπτὸν ἁγιαστήριον, τὸ φωτίζον βασιλεῖς, καὶ διαφυλάττον τὴν ἀείμνηστον ἀνάπαυσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ φωτισθέντων ἀρχεγόνων προπατόρων Σου (α). Ἐνταῦθα μάλιστα προσθίγεις τὴν καρδίαν τῆς Ῥωσσίας, καὶ βλέπεις ἤδη τὴν ζωτικωτάτην αὐτῆς δύναμιν (ἥτις ἐστὶν ἀγάπη διαδοχικὴ πρὸς τοὺς διαδοχικοὺς αὐτῆς Βασιλεῖς, ἡ κατά τε τοὺς παρελθόντας καὶ τοὺς παρόντας αἰῶνας ἀποκρύσασα τοσαύτας πολεμίους δυνάμεις)· βλέπεις, λέγω, ταύτην τῆς Ῥωσσικῆς καρδίας τὴν δύναμιν ἐν τοῖς αὐτομάτοις αὐτῆς παλμοῖς, οἵτινες ἐπιφαίνονται ἐναργῶς εἰς ταῦτα τὰ συνθλιβόμενα πλήθη τοῦ κύκλῳ Σου κυματίζοντος λαοῦ, εἰς ταῦτα τὰ πανηγυρικὰ αὐτοῦ βλέμματα, εἰς αὐτὰς αὐτοῦ τὰς θριαμβευτικὰς κραυγὰς καὶ εὐφημίας.

Ἡ πρὸς Σὲ τῶν Ῥώσσων ἀγάπη ἐλαφρυνέτω τὸν κόπον, ὃν ἀνέλαβες διὰ τὴν πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἀγάπην.

Καὶ ὅταν ἐπανέλθῃς πρὸς τὸν Σοί τε καὶ ἡμῖν ἀγαπητὸν Γεννήτορά Σου, ἀνάγγειλον Αὐτῷ, ὅτι ἡ Ῥωσσία αἰσθάνεται τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ὀξυδερκῆ καὶ τηλεσκόπον Αὐτοῦ μέριμναν· ὅτι εὐλογοῦμεν Αὐτὸν καὶ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους· ὅτι ἐπευχόμεθα, ἵνα καὶ αὐτῶν τῶν μεταγενεστέρων γενεαὶ γενεῶν ἀναθάλλωσιν αὐξάνουσαι καὶ κρατυνόμεναι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν Αὐτοῦ τε καὶ Σοῦ, ὅπως ὡσαύτως κἀκεῖνοι καὶ δι' ἑαυτοὺς καὶ δι' ἡμᾶς εὐλογῶσι καὶ Αὐτὸν καὶ Σέ».

(α) Ὁ λόγος ἐξεφωνήθη εἰς τὸν ἐν Μόσχᾳ μεγαλοπρεπέστατον ναὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅπου χρίονται κατὰ τὴν στέψιν οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Ῥωσσίας· αὐτοῦ ἀπόκεινται καὶ οἱ τάφοι τῶν πάλαι τῆς Ῥωσσίας ἀοιδίμων βασιλέων, καὶ τούτους ἐννοεῖ ὁ σοφὸς Μητροπολίτης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

περισπασμῶν καὶ ταραχῶν τῆς ψυχῆς μέριμναι καὶ φροντίδες περὶ τὰ βιωτικά, ἐκ τῶν ὁποίων προξενεῖται λήθη Θεοῦ, καὶ ἀπιστία, καὶ προσήλωσις εἰς τὰ κοσμικά, καὶ μέσων παρανόμων μεταχείρισις εἰς ἐκπλήρωσιν ἐπιθυμιῶν ἀθεμίτων· ἐξ ἐναντίας δὲ εἶναι συγκεχωρημένη ἡ προμήθεια ἡ περὶ τὰ ἀναγκαῖα, καὶ ἡ περὶ καλὰς καὶ νομίμους ἐργασίας ἐνασχόλησις, ἐν ὅσῳ εἶναι συνημμένη μὲ τὴν αὐτάρκειαν, καὶ μελέτην τοῦ θείου νόμου, καὶ τὴν ἀδιάκοπον σπουδὴν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ.

ΑΙΤΗΜΑ Ε΄.

§. θ΄. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Σημ. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι χρεωστοῦσιν ἐπίσης νὰ αἰτῶσι παρὰ Θεοῦ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν των· διότι ὅλοι εἶναι ἁμαρτωλοί, ὁ μὲν μᾶλλον, ὁ δὲ ἧττον (α). Διὰ μόνης τῆς μετανοίας δύναται ὁ πιστὸς νὰ λάβῃ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Συνίσταται δὲ ἡ ἀληθὴς μετάνοια ἐκ πέντε τινῶν· α΄.) ἐκ τῆς διαγνώσεως τοῦ ἁμαρτήματος· β΄.) ἐκ τῆς δι' αὐτὸ συντριβῆς καὶ θλίψεως τῆς καρδίας· γ΄.) ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως (β)· δ΄.) ἐκ τῆς στερρᾶς ἐλπίδος καὶ πεποιθήσεως εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ διὰ μεσιτείας Ἰησοῦ Χριστοῦ (γ)· ε΄.) ἐκ τῆς διορθώσεως, ἥτις ὑφίσταται εἰς δύω τινά· πρῶτον εἰς παντελῆ ἄρνησιν καὶ ἀποχὴν τοῦ ἁμαρτήματος, καὶ ἔπειτα εἰς μεταλλαγὴν βίου σωφρονικοῦ καὶ ἐναρέτου ἀπὸ ἀσώτου καὶ ἀντιθέου (δ). Ὅστις τοιαύτην δεικνύει μετάνοιαν, δύναται νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεόν· ἀλλ' ὁποῖον εὔχεται νὰ ἀναδείξῃ αὐτὸς περὶ ἑαυτὸν τὸν ὁποῖον παρεπίκρανε Δημιουργόν του, τοιοῦτος πρέπει νὰ φανῇ καὶ αὐτὸς πρὸς τοὺς ὁμοδούλους του τοὺς πλησίον· ἵλεως δηλονότι καὶ σπλαγχνικός, συγχωρῶν τὰς ἁμαρτίας των μὲ τὴν αὐτὴν ἑτοιμότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ νὰ τύχῃ καὶ αὐτὸς τῶν ἰδικῶν του ἁμαρτιῶν τὴν συγγνώμην· ὥστε μετὰ τῆς πρὸς Θεὸν εἰλικρινοῦς μετανοίας, πρέπει νὰ συνάπτωμεν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον φιλανθρωπίαν, ἥτις εἶναι σημεῖον ἐκείνης καὶ ἀπόδειξις φανερά· χρεωστοῦμεν δὲ νὰ συγχωρῶμεν ὅλους τοὺς πταίσαντας εἰς ἡμᾶς ἀνθρώπους, ὁσάκις ἂν πταίσωσι καὶ δι' ὅσα καὶ ἂν πταίσωσι χωρὶς ἐξαίρεσιν, ἀμνησικακοῦντες, καὶ διώκοντες ἀπὸ τὰς καρδίας ἡμῶν πᾶσαν δυσμέ-

---

(α) Α΄. Ἰωάν. α, 8—10. — (β) Α. Ἰωάν. α, 9. — (γ) Α. Ἰωάννου 6, 1—2. (δ)—Τίτ. 6, 11.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

γῶ. Ὅθεν καὶ τὴν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀνήκουσαν ἐνοχὴν διὰ τὴν τῶν δικαίων καὶ Προφητικῶν αἱμάτων ἔχυσιν μέχρι τῆς Ζαχαρίου μιαιφονίας ὥρισεν ὁ Κύριος. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὴν πρώτην περὶ τοῦ Ζαχαρίου γνώμην (α).

Ὅσοι δὲ πάλιν λέγουσι τὸν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις Ζαχαρίαν εἶναι τὸν αὐτὸν καὶ τὸν ἐπὶ Δαρείου προφητεύσαντα Ζαχαρίαν τοῦ Βαραχίου, καὶ οὗτοι λέγουσιν ἀπίστευτα. Διότι οὗτος μὲν ὁ Προφήτης Ζαχαρίας ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐν εἰρήνῃ καὶ γήρᾳ μακρῷ, καὶ ἐτάφη σύνεγγυς Ἀγγαίου τοῦ Προφήτου, ὡς ὁ μακάριος Ἐπιφάνιος ἱστορεῖ (β). Ὁ δ' ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις Ζαχαρίας ἐφονεύθη μεταξὺ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Πάλιν, ὁ Ναὸς καὶ τὸ θυσιαστήριον ἀνηγέρθησαν τῷ ς' ἔτει τῆς Δαρείου Βασιλείας, παρόντος καὶ προφητεύοντος καὶ Ζαχαρίου τοῦ Προφήτου συνάμα τῷ Ἀγγαίῳ, καθὼς ἡ τοῦ Ἔσδρα ἱστορία δηλοῖ (γ). Περὶ δὲ Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν μιαιφονίας οὔτε παρὰ τῷ Ἔσδρᾳ οὔτε παρὰ τῷ Νεεμίᾳ γίνεται λόγος οὐδείς, οὔτε παρ' αὐτῷ τῷ ἱστορικῷ Ἰωσήπῳ· ἀλλ' οὐδὲ πιθανὸν φαίνεται ὅλως οὐδ' ὁμοιάληθες οὐδ' ὁπωσοῦν, ὅτι τοῦ μόλις ἤδη ἀνασταθέντος Ναοῦ ἡ αὐλὴ παρευθὺς ἐβεβηλώθη διὰ τῆς τοιαύτης μιαιφονίας ὑπὸ τῶν τότε συναγομένων καὶ μετανοούντων Ἰουδαίων. Εἰ δὲ καί τι συνέβαινε τοιοῦτο, τίς πιστεύει ὅτι παρεσιωπήθη ἀνιζόρητον παρὰ τῷ Ἔσδρᾳ καὶ τῷ Νεεμίᾳ, οἵτινες πάντα τὰ κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ναοῦ καὶ τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἕως καὶ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους Ἀρταξέρξου (ἐγγόνου τοῦ Δαρείου) διέγραψαν ἀκριβέστατα; Ὥστε καὶ αὕτη ἡ δευτέρα γνώμη φαίνεται παντάπασι καὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν ἐναντία καὶ πρὸς τὴν χρονολογίαν ἀντιβαίνουσα· ἀσύμφωνος δὲ καὶ πρὸς τὸ τοῦ Εὐαγγελίου κείμενον, ὅπου, καθὼς προείπομεν,

---

(α) Τὴν δὲ παραδοξολογίαν τοῦ Καρψοβίου, ἀποδεδειγμένην μὲν φάσκοντος ὅτι ὁ τοῦ Ἰωδαὲ ἦν ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μνημονευόμενος Ζαχαρίας, ἐπὶ τῆς ἀναποδείκτου δὲ ταύτης εἰκασίας ἀλλοκότως στηρίζοντος τὴν περὶ τῆς εἰς ἕνα κώδηκα περιοχῆς τῶν Ἁγιογράφων ἀπὸ τῆς Γενέσεως μέχρι τῆς β'. τῶν Παραλειπομένων, ἱκανῶς ἐξήλεγξεν ὁ ἀοίδιμος ἀλλαχοῦ (Περὶ τῶν Ο, Ἑρμ. Τ. Β, σελ. 489). Σημ. ἐκδ.

(β) Ἐπιφάν. ἐν βίοις Προφητ. καὶ Συναξαριστ. εἰς Νοεμβ. ε.

(γ) Ἔσδρ, ς', 14. πρβλ. καὶ Ἔσδρ. ά. κεφ. ζ. 3. Βλ. καὶ Γ. Συγκέλλ. Χρονογραφ. Τ. ά. σελ. 456. ἔκδοσ. Βον. Ὁ δὲ μακάριος Ἐπιφάνιος ἀσυμφώνως πρὸς ταῦτα ὀλίγῳ προγενέστερον τῆς τοῦ Ναοῦ οἰκοδομῆς ἱστόρησε τὸν προφήτην Ζαχαρίαν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

οχῆς ἀνάγνωσις τῶν Πρακτικῶν τῆς εἰρημένης ὑστάτης ἐν ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου θεατρίζει τὰς ματαιολογίας τοῦ Ἀλλατίου, ὅστις ἐσπούδασεν ἐξ αὐτῶν τῶν Πρακτικῶν ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη ὑπάρχει πλάσμα τῶν Γραικῶν, ἐννέα προβάλλων ἐπιχειρήματα, ὁρμώμενος ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς, ἅτινα ὁ Δοσίθεος ἀναιρεῖ. Ἰδοὺ τούτων τὰ ἐπισημότερα.

α) Ἡ ἐπιγραφή, ἣν ἐξέδωκεν ὁ Χῖος Ἀλλάτιος ἀντιγράψας ἔκ τινος κώδηκος, ὃν φησιν ὅτι ἔλαβεν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Χίου, «Ἐ ν τ ε ῦ θ ε ν τὸ β ι β λ ί ο ν ἀ π ά ρ χ ε τ α ι τ ῆ ς ἐ ν Κ ω ν σ α ν τ ι ν ο υ π ό λ ε ι ὑ σ τ ά τ η ς Σ υ ν ό δ ο υ ἐ ν τ ῇ ἁ γ ί ᾳ Σ ο φ ί ᾳ ἐ π ι τ ε λ ε σ θ ε ί σ η ς μ ε τ ὰ τ ὴ ν γ έ ν ε σ ι ν τ ο ῦ ψ ε υ δ ο σ υ λ λ ό γ ο υ Φ λ ω ρ ε ν τ ί ν ο υ ἑ ν ὸ ς ἐ ν ι α υ τ ο ῦ δ ι α σ τ ή μ α τ ι κ α ὶ ἡ μ ί σ ε ω ς ΚΑΙ μ ε τ ὰ τ ὴ ν τ ε λ ε υ τ ὴ ν τ ο ῦ Λ α τ ι ν ό φ ρ ο ν ο ς Ἰ ω ά ν ν ο ῦ τ ο ῦ Π α λ α ι ο λ ό γ ο υ, τ ο ῦ ἀ π α τ η θ έ ν τ ο ς ὑ π ὸ τ ῶ ν Ἰ τ α λ ῶ ν ἐ π ὶ β ο η θ ε ί ᾳ, κ α ὶ ἐ π ὶ τ ε λ ε υ τ ῆ ς σ υ μ φ ρ ο ν ή σ α ν τ ο ς τ ῷ ὀ ρ θ ο δ ό ξ ῳ δ ό γ μ α τ ι, ἐ π ὶ τ ο ῦ ὀ ρ θ ο δ ό ξ ο υ υ ἱ ο ῦ α ὐ τ ο ῦ Κ ω ν σ τ α ν τ ί ν ο υ ἐ ξ ε β λ ή θ η ἐ κ τ ῶ ν τ ῆ ς β ι β λ ι ο θ ή κ ῆ ς ἰ δ ι ο χ ε ί ρ ω ν Κ ω ν σ τ α ν τ ί ν ο υ τ ο ῦ Λ α σ κ ά ρ ε ω ς» κτλ. Κατὰ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν χρίνων ὁ Ἀλλάτιος εὑρίσκει τρεῖς μεγάλας ἀντιφάσεις, ἐξ ὧν κατεσκεύασε τὴν ἀνυπαρξίαν τῆς Συνόδου. α) Ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη συνεχροτήθη ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος μετὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ συστᾶσαν ψευδοσύνοδον (Συνέζη δὲ αὕτη τῷ 1439). β) Ὅτι συνέζη μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου (ἐτελεύτησε δὲ οὗτος τῷ 1449). γ) Ὅτι συνέζη ἐπὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου (ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ὑπῆρχεν ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου). Πρὸς τὰς τοιαύτας λοιπὸν ἀντιφάσεις ὁ Ἀλλάτιος ἀγαναχτεῖ καὶ σατυρίζει καὶ θριαμβεύει κατὰ τοῦ πλάσματος τῆς Συνόδου. Ἀλλ' ἔπαυε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἂν μετέγραφε κατὰ χώραν ἕνα καὶ μόνον σύνδεσμον τὸν Κ Α Ι (σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως), καὶ ἀνεγίνωσκε καὶ ἔστιζεν οὐτωσί· «Σύνοδος ὑστάτη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπιτελεσθεῖσα ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ Φλωρεντινοῦ ψευδοσυλλόγου, καὶ ἑνὸς ἐνιαυτοῦ διαστήματι καὶ ἡμίσεως μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ λατινόφρονος Ἰωάννου. . ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου» κτλ. (α). Οὕτως ἔχουσι καὶ τὰ ἀνατολικὰ

(α) Οὕτω τὸν σύνδεσμον «κ α ὶ» μετέγραψε καὶ Εὐγένιος, τοῦ Ζοιρνικαβίου ἐξο-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών/ Academy of Athens

φρονειχοῦντες καὶ περὶ τούτου πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς γείτονάς σας, τοὺς φιλομούσους Χίους, καθὼς ποτε περὶ τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἀνανεόνοντες πάλιν ἐνδόξως τὴν μακαρίαν ἐκείνην καὶ πολύζηλον ἔριν. Παρὰ ταύτην λοιπὸν τὴν κατηχητικὴν βίβλον ποίαν ἄλλην μεθοδικωτέραν ἢ προσφυεστέραν ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶμεν εἰς τὸ Φιλολογικὸν τῆς Σμύρνης Γυμνάσιον ; Ταύτην ἐγὼ μεταῤῥυθμίσας ὁπωσοῦν, καί τινα μὲν ἀφαιρέσας, ἄλλα δὲ καὶ προσθέσας, ὅσα ἔκρινα ἀναγκαῖα εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν Μαθητῶν, ἐξέδωκα διὰ τύπου πρὸς διδασκαλίαν των, σπουδάζων παντοίως, ὅσον τὸ δυνατόν,περὶ τὴν ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν καὶ βελτίωσιν.

Ἀλλὰ, φίλοι Σμυρναῖοι, ὅσον ἂν ἦναι καὶ ἡ βίβλος μεθοδικὴ καὶ τὸ φιλολογικὸν ἡμῶν Γυμνάσιον ἄγρυπνον καὶ ἐπιμελὲς εἰς τὴν ὀρθὴν τῶν τέκνων σας ἀγωγήν, ὀλίγη τις ὠφέλεια ἐκ τούτου θέλει προκύψειν, ἐὰν καὶ σεῖς δὲν συνεργήσητε. Ψυχὴ τῶν εἰς τὰ τέκνα σας παραδιδομένων καλῶν μαθημάτων εἶναι τὸ ἰδικόν σας, ὦ καλοὶ κἀγαθοὶ γονεῖς, ἀγαθὸν παράδειγμα. Ὅταν τὸ παιδίον βλέπῃ τὸν ἴδιον αὐτοῦ πατέρα πράττοντα τἀναντία τῶν, ὅσα μανθάνει παρὰ τοῦ διδασκάλου, τίνα τῶν δύω μέλλει περισσότερον ν' ἀκολουθήσῃ, τὸν διδάσκαλον, τὸν ὁποῖον βλέπει ὀλίγας ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ πολλάκις ἀκούει παρ' αὐτοῦ ὅσα δὲν κολακεύουν τὴν φιλαυτίαν του, ἢ τὸν πατέρα, μετὰ τοῦ ὁποίου συνδιατρίβει καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα, προσκεκολλημένον εἰς αὐτὸν ὑπό τε τῆς φύσεως καὶ τῆς συνηθείας, καὶ τοῦ ὁποίου τυχὸν αἱ πράξεις εὐχαριστοῦσι τὰς παραλόγους ὀρέξεις του; Ἀλλ' ὅταν ἐξ ἐναντίας τὰ παιδία βλέπωσιν εἰς τὰς πατρικάς των οἰκίας μὲ τὸ ἔργον πραττόμενα, ὅσα μὲ τὸν λόγον εἰς τὸ Σχολεῖον ἀκούουσι διδασκόμενα, στερεόνονται εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ γίνονται παῖδες μὲν κόσμιοι, νέοι δὲ σώφρονες, ἄνδρες δὲ δίκαιοι, γέροντες δὲ συνετώτατοι· καὶ πρὸ πάντων, εὐσεβεῖς πρὸς Θεόν, γνησιώτατα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς Πολιτείας μέλη τίμια καὶ χρησιμώτατα.

Γνωρίζοντες λοιπὸν ἀκριβῶς, ὅτι ἀπὸ τὴν παιδείαν τῶν υἱῶν σας χρέμαται τῶν οἰκιῶν σας ἡ εὐτυχία (α), χρέος ἔχετε πρῶτον νὰ προ-

---

(α) Υἱέων γάρ που ἢ χρηστῶν ἢ τἀναντία γενομένων, καὶ πᾶς ὁ οἶκος ὁ τοῦ πατρὸς οὕτως οἰκήσεται, ὁποῖοι ἄν τινες οἱ παῖδες γένωνται. Πολλὴν ἄρα δεῖ προμήθειαν αὐτοῦ ἔχειν. Πλάτ. Λάχητ. σελ. 173. Bip.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ τοῖς μὴ δεχομένοις ὡς γνήσιον τὸ κλινικὸν βάπτισμα, ἵνα φρονῶσιν ὅπως φρονοῦσιν (α). Ὁ δὲ θεῖος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐξελέγχων (ὡς καὶ ἄλλοι τῶν Πατέρων) τοὺς ἀναβάλλοντας τὸ βάπτισμα καὶ μέχρι τελευτῆς, οἰκτρὰν διαγράφει τὴν κατάστασιν τῶν ἐν νόσῳ βαπτιζομένων· «Πρόσδραμε (φησι) τῷ δωρήματι, — ἕως οὐ παράφορος ἡ γλῶσσα, οὐδὲ κατεψυγμένη, οὐδὲ ζημιοῦται, ἵνα μὴ πλεῖόντι λέγω, τὰ τῆς μυσταγωγίας ῥήματα· ἕως δύνασαι γενέσθαι πιστὸς οὐκ εἰκαζόμενος, ἀλλ' ὁμολογούμενος· οὐκ ἐλευόμενος, ἀλλὰ μακαριζόμενος· ἕως δῆλόν σοί ἐστι τὸ δῶρον, ἀλλ' οὐκ ἀμφίβολον, καὶ τοῦ βάθους ἡ χάρις ἅπτεται, ἀλλ' οὐ τὸ σῶμα ἐπιτάφια λούεται» κτλ. (Λόγ. μ. τόμ. α. σελ. 643—644). Καὶ ὁ Χρυσόστομος «Τί ψυχρότερον, τί ταλαιπωρότερον τῶν τότε» (ἐν ἐσχάταις ἀναπνοαῖς) «λαβόντων τὸ βάπτισμα;» (Εἰς τὰς Πράξ. Ὁμιλ. κγ', καὶ ά)· καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐντάφιον βάπτισμα τὸ τοιοῦτο καλεῖ (Τόμ. β. σελ. 222. Ἴδε καὶ Κύριλλον Ἀλεξανδρείας εἰς Ἰωάνν. ια, 26. Τόμ. δ. σελ. 683). Καὶ κατὰ ταῦτα ἄρα τὸ βάπτισμα τῶν κλινικῶν (καί τοι ἀδευτέρωτον ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ), οὐδόλως ἰσχύει δικαιῶσαι τὴν παρὰ τοῖς Λατίνοις καινοτομηθεῖσαν τοῦ θείου βαπτίσματος μεταβολὴν καὶ μεταποίησιν· α) διότι πᾶν τὸ ἐξ ἀνάγκης καὶ μερικῶς εἰς τοῦτον, ἢ ἐκεῖνον (ὡς ἐπὶ τῶν κλινικῶν) συγχωρηθέν, νόμον ἐκκλησίας οὐ ποιεῖ, οὐδ' ἕλκεται τὸ παρὰ κανόνας εἰς ὑπόδειγμα. Ἔστω καὶ νῦν καὶ πάντοτε δεκτὸν καὶ ἀδευτέρωτον τὸ κατὰ περίχυσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐπειγούσης παρεχόμενον τοῖς κλινικοῖς (ὡς ἐτελεῖτο δηλαδὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (β)· ἀλλὰ πῶς ἄν τις τολ-

---

(α) Nemini modestia nostra praejudicat, quo minus unus quisqve qvod putat, sentiat, et qvod scnscrit, faciat. καὶ Ostendi quid nos quantum in nobis est sentiamus nemini prascribentes, quo minus statuat, quod putat etc. Cyprian. Epist. LXIX. §. 12 καὶ 17 pag. 196. 200. Lipsiae, 1838.

(β) Οὕτω καὶ τὰ νήπια, πρὸς θάνατον ὄντα, ἔξεστι τῷ παρατυχόντι (ἔστω καὶ λαϊκός, ἀλλ' ὀρθόδοξος) βαπτίζειν, ἔστω καὶ ὀλίγον ὕδωρ (ἂν οὕτω τύχῃ), εἰς τρὶς ἐπιχεόμενον· οἱ δέ τινες καὶ κανδήλαν παρατυχοῦσαν ἐπιχέουσιν (ὡς ὕδωρ μετ' ἐλαίου περιέχουσαν), ἐπιφωνοῦντες καὶ τὰς τρεῖς ἐπικλήσεις τῆς παναγίας Τριάδος· (ὅπερ καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως ἐτελεῖτο, ὡς δῆλον ἐξ ὧν φησιν Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ «Περὶ κρειττόνων ἐθῶν» κεφαλαίῳ (Τόμ. Γ. σελ. 107), μετ' ἄλλα κακῶς παρεισφρήσαντα ἔθιμα καὶ τοῦτ' εὐθύνων, τὸ οἴεσθαι τὰς Μαίας μὴ δεῖσθαι ἱερολογίας τὰ οὕτω βεβαπτισμένα ἐκτρώματα καὶ βρέφη)· καὶ ταῦτα τὰ νήπια τελευτήσαντα μὲν μετὰ τῶν ὑπὸ τῆς θείας εὐσπλαγχνίας σωζομένων ἡ Ἐκκλησία συν-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῷ βίῳ πολυειδεῖς κινδύνους, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν, τὴν τῶν φαύλων ἱερέων βλάβην τοῦ πολιτεύματος, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τῆς εὐσεβείας καὶ ἠθικῆς τελειότητος, καὶ τὴν ἐκ τῆς προσηκούσης τῶν ἱερωμένων διαγωγῆς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ πόσων μὲν κακῶν προφυλάττει τὸν ἱερωμένον τὸ ἱερὸν ἐπάγγελμα, πόσων δὲ κατορθοεργιῶν ἀφορμὴ γίνεται εἰς τούς, ὅσοι ἀξίως αὐτὸ ἐπαγγέλλονται, ποῖα δὲ ὑπάρχουσι τὰ τῶν ἀγώνων ἐπάξια βραβεῖα· ἐν ἑνὶ λόγῳ διαβάφει πρὸς αὐτοὺς μετὰ δυνάμεως λόγου καὶ πάθους ψυχῆς τά τε φευκτὰ καὶ τὰ αἱρετά, καὶ τὰς δυσχερείας καὶ τὰς παραμυθίας, καὶ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀμοιβὰς τοῦ ἱερατικοῦ βίου, στομῶν μὲν αὐτῶν τὴν καρδίαν πρὸς θάρρος καὶ γενναιότητα, διεγείρων δὲ τὴν προσοχὴν εἰς τὸν μέγαν ἀγῶνα, ὃν μέλλουσιν ἀγωνισθῆναι πρὸς τοῦ σκότους τὰς ἀρχὰς καὶ τοῦ πονηροῦ τούτου κόσμου τὰς ἐξουσίας.

ε) Νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς κατὰ καιροὺς τὸ **Τυπικὸν** τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε καὶ νὰ γινώσκωσι πῶς καὶ πότε πρέπει νὰ ἐκτελῶνται τὰ τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας, καὶ αὐτοὶ νὰ ἐκτελῶσιν ἐν καιρῷ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐκοσμίας.

ς) Νὰ ἑρμηνεύῃ πρὸς τοὺς προβεβηκότας ἤδη μαθητὰς τὴν **Πνευματικὴν διαγωγήν**, ἤτοι τὴν μεγάλην ἐπιστήμην τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως, καὶ τὰ χρέη, καθ' ἃ πρέπει νὰ προσφέρηται ἐν τούτῳ τῷ μυστηρίῳ ὁ Πνευματικὸς πατὴρ πρὸς τοὺς ἐξομολογουμένους εἰς ψυχικὴν αὐτῶν θεραπείαν.

ζ) Νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων μυστηρίων τὴν ἀκριβῆ τελετήν, καὶ πῶς πρέπει νὰ προσφέρωνται, ἐάν τι σύμπτωμα συμπέσῃ ἀπροσδόκητον, ἐν ᾧ τελεσιουργοῦσι τὸ μυστήριον, κατὰ τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας.

η) Νὰ ἐξομολογῇ αὐτοὺς τοὐλάχιστον τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὁσάκις θέλουσι μεταλαμβάνειν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, κατὰ τὰς τέσσαρας νηστείας.

θ) Νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἐν τῷ Σχολείῳ καὶ τὴν ἐκτὸς τοῦ σχολείου διαγωγὴν αὐτῶν. Ἐν τῷ Σχολείῳ θέλει μὲν εἰσέρχεσθαι καὶ αὐτος αὐτοπροσώπως καὶ εἰς τὰ μελετητήρια καὶ εἰς τὰ ἀκροατήρια καὶ εἰς τοὺς κοιτῶνας αὐτῶν, ἐφιστάμενος ἀκαίρως, εὐκαίρως, ὡς φίλος πατήρ, πρὸς ἐπιθεώρησιν τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς ἐν τοῖς προσήκουσι βιβλίοις μελέτης αὐτῶν· θέλει δὲ ἔχειν συνεργὸν καὶ τὸν **ἐπὶ τῆς εὐταξίας** ἰδιαίτερον ὠνομασμένον (ὅστις θέλει μὲν ἐπιβλέπειν καὶ ἀναγγέλ-

Σημ. Β΄. Δὲν ἁμαρτάνομεν εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν, κατὰ τὴν δόξαν αἱρετικῶν τινων, διότι ἐπικαλούμεθα τοὺς ἁγίους εἰς βοήθειαν. Ἡ ἐπίκλησις τοῦ Θεοῦ διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν τῶν ἁγίων· διότι ἐκείνη μὲν εἶναι βαθυτάτη ὑπόκλισις εἰς αὐτόν, καὶ καθολικὴ ἐλπὶς εἰς τὴν θείαν αὐτοῦ μόνην μεγαλωσύνην· ἡ δὲ τῶν ἁγίων ἐπίκλησις εἶναι ἕνωσις τῶν ἡμετέρων προσευχῶν μετὰ τῶν προσευχῶν αὐτῶν, θεμέλιον ἔχουσα τὴν κραταιοτάτην τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα του μεσιτείαν. Οὕτω καὶ οἱ ἅγιοι αὐτοὶ ἔτι ζῶντες προσηύχοντο ὑπὲρ ἄλλων, καὶ ἄλλοι ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τοῦ Πέτρου (α), καὶ ἄλλοι δι' ἄλλους (β). Πολλῷ μᾶλλον προσεύχονται μετὰ θάνατον πλησιέστεροι ὄντες πρὸς Θεόν, καὶ ἡνωμένοι μετ' αὐτοῦ (γ). Ἁμαρτάνουσι δὲ προφανέστατα ὅσοι ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς ἁγίους τιμὴν ἰσόθεον, ἐλπίζοντες εἰς αὐτοὺς ἐπίσης, καθὼς καὶ εἰς τὸν Θεὸν διὰ δεισιδαιμονίαν μᾶλλον παρὰ δι' εὐλάβειαν, καὶ τιμῶντες τὰς εἰκόνας αὐτῶν περισσότερον πολλάκις παρὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος. Ἡ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων διαφορὰ εἶναι τόση, ὅση ἔπεται νὰ ἦναι μεταξὺ ἀπείρου Δημιουργοῦ καὶ δημιουργήματος πεπερασμένου. Ἡ μεγίστη τιμή, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν εἰς τοὺς Ἁγίους, εἶναι τὸ νὰ σπουδάζωμεν νὰ μιμώμεθα τὴν ζωὴν αὐτῶν, ἑορτάζοντες τὰς μνείας των χριστιανικῶς, καὶ ἐλπίζοντες εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἤλπισαν καὶ αὐτοί.

Σημ. Γ΄. Δύω κανόνες γενικοὶ χρησιμεύουσι πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐναντίων εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν ἁμαρτημάτων· ά.) νὰ ἀποβάλλῃ τις ὅλας τὰς ματαίας προλήψεις, ὅσαι ἢ ἐξ ἀνατροφῆς ἢ ἐκ συναναστροφῆς ἢ ἐξ ἀναγνώσεως ἐπιβλαβῶν βιβλίων κατακρατοῦσι τὴν ψυχήν του, ἀκολουθῶν ἀντὶ τούτων τὸν ὑγιᾶ καὶ ὀρθὸν λόγον, καὶ ἀνακαθαίρων τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς διὰ μελέτης ὠφελίμων βιβλίων καὶ συναναστροφῆς σοφῶν ἀνδρῶν· β΄.) νὰ ὑποτάσσηται εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀποκαλύψεως, ἀκολουθῶν καθ' ὅλα τὸν θεῖον λόγον, ὅστις εἶναι ὁ μόνος ἀσφαλὴς πρὸς σωτηρίαν ὁδηγός «Ὡς λύχνος φαίνων ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ» (Β΄. Πέτρ. α, 19), καὶ τὸν ὁποῖον ὅσοι δὲν ἀκολουθοῦσι, πλανῶνται εἰς ὀλεθρίους χρημνοὺς τῆς τολμηρᾶς αὐτῶν περιεργείας καὶ δοξοσοφίας.

ΑΡΘΡΟΝ Ε΄.

§. ς΄. Ἡ δευτέρα ἐντολὴ ἀπαγορεύει τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ὅλους τοὺς ἀθεμίτους τρόπους τῆς θείας λατρείας.

(α) Πράξ. ιβ, 5.— (β) Β. Κορινθ. α, 11. Φιλιππ. α, 4.— (γ) Ἀποκ. ια, 16.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν διοίκησιν τοῦ τε Οἰκουμενικοῦ καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχείων τοὺς μὲν ἐν Ῥωσσίᾳ τελειωθέντας κατὰ συγκατάβασιν ὡς γνήσια τέκνα προσδέχεται ἡ αὐτὴ Ἐκκλησία. Τὴν δὲ τοιαύτην οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν οὐ κρίνει παραδεκτέαν ἐν τοῖς Ἀνατολικοῖς κλίμασι διὰ τὰς ἤδη πολλῷ πλείονας (ἢ ὅτε γέγονεν ἀποδεκτὴ) καὶ φοβερωτέρας ἐπιβουλὰς τῶν πανταχοῦ πληθυνθέντων παντοδαπῶν πολεμίων τῆς ὀρθοδοξίας. Οἴδασι καὶ θρηνοῦσι πάντες οἱ εὐσεβεῖς τὰ κατὰ τὴν Συρίαν μάλιστα καὶ Παλαιστίνην δραματουργούμενα. Πάντα συγχωροῦσιν οἱ Δυτικοὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν Οὐνιτιζομένοις καὶ Ὀρθοδόξοις καὶ Ἀρμενίοις καὶ Συριανοῖς καὶ ἄλλοις λαοῖς, καὶ αὐτὸ τὸ γνήσιον τῆς Ἐκκλησίας βάπτισμα (ὅπερ κἀκεῖνοι διατηροῦσιν)· εἰ μόνον τὸν Πάπαν ἀποδέξονται κεφαλήν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ καὶ τὸ Δυτικὸν ῥάντισμα διδάσκουσιν, ὡς οὐδὲν διαφέρον τοῦ Ἀποστολικοῦ, πειρώμενοι καὶ τοῦτο καταργῆσαι. Καὶ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ θεοστήρικτον κράτος τῆς Ἑλλάδος πολλὴ γίνεται, καθὼς ἐπληροφορήθημεν, ἡ περὶ τὸ θεῖον βάπτισμα ἀμέλεια. Ἐν Ἀθήναις (ἤκουσας δὲ καὶ σὺ) πολλοὶ τῶν ὀρθοδόξων καταλείπουσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἀβάπτιστα καὶ μέχρις ἑνὸς καὶ δύω ἐνιαυτῶν, οἱ μὲν προφασιζόμενοι ὅτι περιμένουσιν ἐκ τῆς ξενιτείας ἀναδόχους, οἱ δὲ καὶ ὡς φοβούμενοι μὴ τὸ νήπιον ἐν τῷ βαπτίζεσθαι ἀποπνιγῇ (μηδενὸς τοιούτου μηδέποτε συμβάντος). Ἐὰν δὲ καὶ ἡ κατὰ συγκατάβασιν ἀποδοχὴ τῶν ἑτεροδόξων κοινῶς διατυπωθῇ, κινδυνεύσει καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ὀρθοδόξοις τὸ γνήσιον βάπτισμα παραμεληθῆναι (μηδενὸς κατὰ δυστυχίαν ὄντος τοῦ προστατεύοντος). Διὰ ταῦτα τοίνυν ἡ Ἐκκλησία ἐν τούτοις τοῖς κλίμασι τὴν τοῦ τελείου βαπτίσματος ἀκρίβειαν ἔγνω διατηρεῖν, βαπτίζουσα τοὺς προσερχομένους, οὐκ ἀναβαπτίζουσα (κατὰ τὴν τοῦ Σκώτου σοφίαν). Σφοδρῶς οἱ ἑσπέριοι κατεπεμβαίνουσι τῶν Ἀνατολικῶν, ἀναβαπτιστὰς ἀποκαλοῦντες· ἀλλ' αὐτοὶ μᾶλλον πᾶν ἀποδεχόμενοι βάπτισμα ἐξηλέγχθησαν ὄντες τοιοῦτοι. Ἐσημείωσεν ὁ ἀοίδιμος Ἱεροσολύμων Νεκτάριος (Ἀντιῤῥήσ. κατὰ πάπα σελ. 241) τὸ τοιοῦτο τόλμημα Λατίνου ἱερέως βαπτίσαντος ὀρθόδοξον. Ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ἑλληνικῇ Τήνῳ (καθὼς ἤκουσας καὶ σὺ) πρὸ πέντε περίπου ἐτῶν Λατῖνος ἱερεὺς ἀνεβάπτισεν ὀρθοδόξως ἤδη βεβαπτισμένον νήπιον ὀρθοδόξου μητρὸς ἀνδρὶ Λατίνῳ συνεζευγμένης· καὶ τὸ κακούργημα

ρίας Αἰκατερίνης Τ. Χαντζερῆ καί τινες ἱστορικαὶ σκέψεις περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ Δυτικοῦ πνεύματος» Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εἰς τὸν ἐλαφρὸν τῶν νόμων ζυγόν; Τοῦτον ὁ ἄνθρωπος πολλάκις εὐκόλως συντρίβει. Πρὸς ἀράχνια παρέβαλε τοὺς νόμους ὁ Σόλων (α), ἅτινα καὶ κουφότατον βάρος προσπεσὸν διασχίζει καὶ διαβαίνει, καὶ ὀλίγος πολλάκις ἄνεμος διαλύει καὶ ἀνάρπαστα διασκορπίζει. Οὔτε σοφία νομοθετῶν, οὔτε τυράννων ὠμότης, οὔτε πατρικὴ βασιλέων διοίκησις, οὔτε βραβεῖα, οὔτε κολάσεις ἰσχύουσι τόσον, ἵνα ἐμποδίσωσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς τῶν νόμων παραβάσεως, ὅσον ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἡνωμένος μετὰ τῆς θείας ἀγάπης. Ὅστις ἀγαπᾷ καὶ φοβεῖται τὸν Θεὸν ὡς ἀλάνθαστον ἑαυτοῦ κριτὴν καὶ πατέρα, ἐκεῖνος φυλάττει τὰς θείας ἐντολάς, αἵτινες εἶναι πάντων τῶν ὀρθῶς κειμένων νόμων κρηπὶς καὶ στοιχεῖα τῆς μερικῆς καὶ κοινῆς τῶν πάντων εὐδαιμονίας. Ἄνθρωπος δὲ μὴ φοβούμενος Θεόν, καταλείπεται ἔρημος Θεοῦ· καταλειφθεὶς δὲ καὶ ἄλλους ὁμοίους προσλαβών, σκιρτᾷ καὶ μαίνεται καὶ ταράττει τὰ πάντα, ἕως οὗ ἐξολοθρεύει καὶ πατρίδα καὶ οἶκον καὶ ἑαυτὸν κακὸς κακῶς. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μάλιστα ὁ διδάσκαλος (μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑψηλῶν τῆς μεταφυσικῆς καὶ πρακτικῆς Φιλοσοφίας θεωρημάτων) πρέπει νὰ ἐμφυτεύῃ εἰς τῶν μαθητῶν τὰς ψυχάς· ὥστε καὶ αὐτοὶ νὰ ἦναι περὶ τούτων πεπληροφορημένοι, καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως νὰ διδάσκωσι περὶ τῆς ἐλευθερίας.

3) Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι φαντασίαν ζωηρὰν καὶ ψυχὴν εἰς ἄκρον εὐαίσθητον καὶ φιλομαθῆ καὶ ὀργῶσαν πρὸς τὰ καλὰ καὶ ὑψηλά. Ὅθεν ὁ σοφὸς διδάσκαλος θέλει μὲν τρέφει τὴν φιλομάθειαν αὐτῶν διὰ τῶν σπουδαιοτάτων μαθημάτων, ὅπως ἀναδείξῃ αὐτοὺς ὄντως σπουδαίους, δηλαδὴ ἐναρέτους. Θέλει δ' ἀναπτερόνει αὐτοὺς πρὸς ζῆλον τοῦ ὄντος καλοῦ καὶ τιμίου καὶ ἀγαθοῦ, καταστέλλων ἐν ταὐτῷ καὶ παιδαγωγῶν τὰς ἀτάκτους τῆς φαντασίας ὁρμάς. Ἡ διδασκαλία τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς Κριτικῆς Φιλοσοφίας θέλει μάλιστα καταρτίσει τὴν θέλησιν καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν, ἐνισχύουσα τὴν κρίσιν αὐτῶν πρὸς διάκρισιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς. Ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν πρέπει νὰ πραγματεύηται ὁ διδάσκαλος ὡς ἀληθινὴν φιλοσοφίαν, ἤγουν «ὡς ὁμοίωσιν ἀνθρώπου πρὸς Θεὸν κατὰ τὸ δυνατόν» (β), ὡς «ἔρ-

---

(α) Δ. Λαερτ. Β. 6, 10. [Ὁ δὲ Πλούταρχος εἰς Ἀνάχαρσιν τὴν παραβολὴν ταύτην ἀναφέρει ἐν Βίῳ Σόλων. §. ε. Σημ. Ἐκδ.].

(β) Πυθαγόρ. παρὰ Ψελλῷ. «Ὁμοίωσις δὲ Θεῷ δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι· ... Ἡ μὲν γὰρ τούτου γνῶσις, σοφία καὶ ἀρετὴ ἀληθινή· ἡ δὲ ἄγνοια, ἀμαθία καὶ κακία ἐναργής». Πλάτ. Θεαιτήτ. σελ. 121, 122.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λότιον οὐ μὴ προσενέγκῃς εἰς τὸ θυσιαστήριόν μου, ὅτι ἐγὼ Κύριος. Ἐγὼ ἔσωσα τὸν λαόν μου ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἰασάμην. Ἐγὼ κατοικιῶ τὰς πόλεις ὑμῶν, καὶ οἰκοδομηθήσονται ἔρημοι, καὶ γῆ ἠφανισμένη ἐργασθήσεται καὶ ἐροῦσιν· ἡ γῆ ἐκείνη ἡ ἠφανισμένη ἐγενήθη ὡς Παράδεισος τρυφῆς. Ἐγὼ ἤγειρα μετὰ δικαιοσύνης Βασιλέα, καὶ οὗτος τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει καὶ τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει. Ἐγὼ Κύριος ἐλάλησα, καὶ ποιήσω». Ἀμήν!

Ἐπισημείωσις εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Εὐγενίου τῷ ᾳψξ' ἐκφωνηθέντα λόγον ἐν τῷ Πατριαρχείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου (α).

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἐῤῥητόρευεν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς χοροστασίας μεγαλόφωνος ἐκεῖνος Ἱεροκήρυξ καὶ Διδάσκαλος, ὑψηλὸς μὲν γενόμενος ἀπὸ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, λαμπρὸς δὲ τὴν θείαν καὶ ἀνθρωπίνην σοφίαν, πολὺς δὲ τοῖς τῶν λόγων ῥεύμασι, καὶ τῶν θείων Πατέρων γνήσιος ὀπαδός. Ταῦτα καὶ τὴν σήμερον εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων διὰ τῆς Σάλπιγγος ἐκφωνεῖ· πανηγυρίζων πάλιν τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου τὴν ἐνεστῶσαν ἑορτὴν μετὰ χρόνους ὅλους ἑβδομήκοντα ἑπτά. Ζῶσα ἔτι καὶ νεαρὰ καὶ ἀμάραντος ἀκούεται τοῦ κλεινοῦ Εὐγενίου ἡ φωνή, διότι τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν οἱ πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ κοινὴν ὠφέλειαν ἀγῶνες μένουσιν ἀθάνατοι! καὶ τιμᾷ τοὺς τοιούτους πάντοτε καὶ

(α) Καὶ ταύτην τὴν ἐπισημείωσιν ἔγραψεν ὁ ἀοίδιμος ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι (Τόμ. Β. σελ. **234**. ἔτ. **1837**), ἐκδιδούσῃ τὸν λόγον Εὐγενίου τοῦ πάνυ ἐκ χειρογράφου πλήρους σφαλμάτων· ἅπερ αὐτὸς διώρθωσε, προσθεὶς πλὴν τῶν μνημονευομένων γραφικῶν τόπων καί τινας ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις· οἷον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ «Ἕνα χρόνον ὕστερον (τῷ **1761**) ἐπὶ τῆς Ἰωαννικίου Πατριαρχείας ἐξεφώνησεν ἄλλον πανηγυρικὸν εἰς τὸν Ἀπόστολον Ἀνδρέαν Ἰωάσαφ ὁ Κορνήλιος ὁ ἐκ Ζακύνθου, ἱεροκήρυξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, μαθητὴς δὲ τοῦ Εὐγενίου γενόμενος· ὅστις μνημονεύει καὶ τὸν ἀνωτέρω λόγον τοῦ διδασκάλου, Δαίδαλον αὐτὸν σοφώτατον ὀνομάζων· Ἔχει δὲ καὶ ὑποσημείωσιν, ἐξ ἧς μανθάνομεν, ὅτι ὁπότε τὸν πανηγυρικὸν τοῦτον ἐξεφώνησεν ὁ Εὐγένιος, παρῆσαν εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀκροαταὶ καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας; καὶ πολλῶν ἄλλων ξένων πολιτικῶν οἱ ἐπισημότατοι. Βλ. Λόγων Ἰωάσαφ. Τομ. Β. σελ. **23**. Ἔκδ. Ἐνετίῃσι. **1788**». Μετά τινας δ' ἄλλας, ἃς ἴδοι ἄν ὁ βουλόμενος ἐκεῖ, προστίθησι (σελ. **259**) καὶ τὴν ἑξῆς, ἣν χάριν τῶν φιλολογούντων καὶ μὴ κεκτημένων τὴν Σάλπιγγα με-

μετὰ πλείονος ἐπεξεργασίας εἰς τὰ δυσχερέστερα μέρη· γίνεται δὲ καὶ ἀκριβὴς ἐξάσκησις εἰς τὴν ἐτυμολογίαν καὶ τὰ θέματα τῶν λέξεων καὶ τὸν τούτων σχηματισμόν (α), καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀχώριστον ὀρθογραφίαν· ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν φρασεολογίαν μετ' ἀκριβοῦς ἐπιστασίας εἰς τὴν φραστικὴν ἀκρίβειαν, καὶ τὴν διάκρισιν τῶν φράσεων, προσαρμοζομένων πρὸς αὐτὰς καὶ τῶν ὁμοίων ἢ καὶ τῶν αὐτῶν τῆς λαλουμένης γλώσσης· γυμνάζονται δὲ καὶ εἰς τὴν θεματογραφίαν διαρκέστερον. Ἐκ δὲ τῶν Συγγραφέων ἑρμηνεύονται τὰ ἐκλεκτότερα κεφάλαια τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφῶντος· ἐκλογαὶ τῶν Παραλλήλων βίων καὶ Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου. Σύνοψις τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορίας ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων· τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὁ πρὸς τοὺς νέους Παραινετικός· Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὁ, «Πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμός», καὶ ὁ Συνταχτήριος. Ἐκλογαὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ ἐκ τῶν χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου, κτλ. β) Πειραματικὴ Φυσική. γ) Χρονολογία μετ' ἀσκήσεως εἰς τὸ συνάπτειν συγκριτικῶς τὰς ἐποχὰς τῆς ἱερᾶς ἱστορίας μετὰ τῶν τῆς κοσμικῆς. ε) Ἀρχαὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Ἰδίως δὲ ἀποστηθίζουσι καὶ τοὺς εἱρμοὺς τῶν μεγάλων ἑορτῶν, Ἀπολυτίκια καὶ Κοντάκια τῶν ἑορταζομένων ἁγίων κτλ.

Δ΄. ἔτος. α) Ἑρμηνεύονται λόγοι ῥητορικοὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἰσοκράτους, Αἰσχίνου, Δημοσθένους. Ἔτι δὲ ἐκ τῶν τοῦ θείου Πλάτωνος Διαλόγων καὶ Νόμων ἐκλογαί, ὡσαύτως καὶ ἐκ τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους. Καὶ τοῦ Θουκυδίδου δὲ μέρος ἱκανὸν μετὰ τῶν Δημηγοριῶν. καὶ τέλος ἀπάνθισμα ἐκ τοῦ Ἡροδότου, καὶ μάλιστα τὰ κατὰ Περσῶν ἀθάνατα τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθήματα. Ἑρμηνεύουσι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς εἰς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, γυμναζόμενοι νὰ ἀναγινώσκωσι τὸ κείμενον τρανῶς καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης διαπλάσεως τῆς φωνῆς, καὶ νὰ ἀποδίδωσι τὸ νόημα κυριολεκτικῶς καὶ μετὰ φραστικῆς ἀκριβείας. Ἀποστηθίζουσι δὲ καὶ τὰ κάλλιστα χωρία τῶν συγγραφέων. Ἐξασκοῦνται συγχρόνως καὶ εἰς τοῦ

(α) Πρὸς τοὺς τύπους τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου θέλουσι προστίθεσθαι καὶ οἱ τύποι τῶν ἄλλων διαλέκτων, δηλαδὴ τῆς Ἰωνικῆς καὶ Αἰολικῆς καὶ Δωρικῆς, καὶ οἱ κανόνες τῆς κατ' αὐτὰς προσῳδίας. Τοῦτο θέλει εἶναι ἀναγκαία προπαίδεια τῆς περὶ διαλέκτων πλατυτέρας θεωρίας, εἰς ἣν θέλουσι γυμνασθῆ διδασκόμενοι τοὺς ποιητὰς οἱ μαθηταί.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Βασίλειος, ὅστις «τὴν μέχρι παντὸς παρθενίαν τῆς Θεομήτορος ἐξυμνῶν», καὶ τὴν κατὰ τὸν Ζαχαρίαν ἱστορίαν προστίθησι λέγων, «Λόγος γάρ τίς ἐστι καὶ οὗτος ἐκ παραδόσεως εἰς ἡμᾶς ἀφιγμένος, ὅτι ὁ Ζαχαρίας ἐν τῇ τῶν παρθένων χώρᾳ τὴν Μαρίαν κατατάξας μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου κύησιν, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων κατεφονεύθη μεταξὺ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐγκληθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς διὰ

πληθυτικῶς (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον) τὰ Ἅγια (δηλαδὴ μέρη, χωρία)· αὐτοῦ ἵδρυτο ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, καὶ αὐτοῦ εἰσήρχοντο δὶς καθ' ἡμέραν οἱ Ἱερεῖς οἱ τὰς λατρείας τοῦ νόμου ἐπιτελοῦντες (Ἑβρ. θ'. 6)· τὸ δὲ ἄδυτον καὶ ἐσώτατον τοῦ Ναοῦ μέρος ὠνομάζετο κατ' ἐξοχὴν «ἅγιον τῶν Ἁγίων» (Ἐξοδ. κς'. 33), καὶ (συνηθέστερον) πληθυντικῶς «τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων»· αὐτοῦ ἵστατο ἡ Κιβωτὸς τῆς διαθήκης, καὶ μόνος ὁ Ἀρχιερεὺς εἰσήει ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ (Ἑβρ. θ'). Ἀλλ' αὗται αἱ κυριωνυμίαι παρά τισι μάλιστα τῶν θείων Πατέρων ἐνίοτε συγχέονται, καὶ τὰ Ἅγια (τὸ ἐξωτερικὸν μέρος τοῦ Ναοῦ) καλοῦνται καὶ Ἅγια Ἁγίων. Οὕτως ὁ μὲν ἀρχαῖος Ἡγήσιππος (παρ' Εὐσεβίῳ) εἶπε μόνον ἅγια, ὁ δὲ μακάριος Ἱερώνυμος μετέφρασεν «Ἅγια ἁγίων» (Καταλόγ. Ἐκκλ. Συγ.), καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος ὡσαύτως ὠνόμασε τὰ ἁπλῶς ἅγια (περὶ λίθων, Κεφ. περὶ ἀδάμαντος), καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἅπαξ (ἐν Ὁμιλ. ξϐ'. τ. ς'. σελ. 644. S.). Καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης Ἅγιον τῶν Ἁγίων φαίνεται λέγων οὐχὶ τὸ ἄδυτον αὐτό, ἀλλὰ τὸν ἐκτὸς τοῦ ἀδύτου ναόν· «Μιμεῖται τοίνυν, φησί, καὶ αὕτη (ἡ Ἄννα ἡ μήτηρ τῆς Παρθένου Μαρίας) τὰ περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ διηγήματα· καὶ ἐντὸς τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων γενομένη ἱκέτις γίνεται τοῦ Θεοῦ μὴ ἔξω πεσεῖν τῆς ἐκ τῶν νόμων (γρ. τοῦ νόμου) εὐλογίας, ἐξαμαρτοῦσα περὶ τὸν νόμον οὐδέν, γενέσθαι δὲ μητέρα καὶ ἀφιερῶσαι Θεῷ τὸ τικτόμενον κτλ. (Γρηγ. Νύσ. λογ. εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ Τ. γ. σελ. 346). Ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεομήτορος ἅπαντες σχεδὸν οἱ θεῖοι Πατέρες ὁμαλῶς Ἅγια Ἁγίων φαίνονται καλοῦντες κυρίως αὐτὸ τοῦ Ναοῦ τὸ ἐσώτατον ἄδυτον· ὅπου, κατὰ θείαν βουλὴν ἐν τῷ Λογείῳ (ὡς εἶπεν ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος λόγῳ εἰς τὰ Εἰσόδια) ἢ ἄλλως κατὰ χρηματισμὸν φανερωθεῖσαν, εἰσήχθη ἡ Παρθένος, καὶ διέμεινε τρεφομένη χειρὶ θείου ἀγγέλου. Ἡ τοιαύτη τῆς Θεομήτορος εἴσοδος φαίνεται παράδοξος καὶ ἀμφίβολος εἰς τοὺς ἀνθρώπινα πάντα καὶ συνήθη συμβεβηκότα καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀπορρήτων καὶ παραδόξων Μυστηρίων ζητοῦντας καὶ συλλογιζομένους! ἀλλ' ἐπὶ τῶν θείων πραγμάτων θεῖαι πάντως ἦσαν καὶ παράδοξοι καὶ αἱ ἀρχαί. Εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων ἵστατο ἡ τὴν Θεοτόκον προσημαίνουσα καὶ περιμένουσα Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης. Ὁ Δαβὶδ προεῖδεν ἐν πνεύματι «τὴν θυγατέρα τοῦ Ὑψίστου Βασιλέως ἐπιλαθομένην τοῦ οἴκου τοῦ κατὰ σάρκα πατρὸς αὐτῆς, καὶ ἀπενεχθεῖσαν εἰς τὸν θεῖον Ναόν» (Ψαλ. μδ'). Ἄγγελος ἐφάνη εἰς τὸν Ζαχαρίαν εὐαγγελιζόμενος τοῦ Προδρόμου τὴν σύλληψιν, ἵνα τὰ λοιπά, ὡς γνωστά, σιωπήσωμεν· τί λοιπὸν ἀπᾷδον καὶ ἀσύμφωνον, ἂν καὶ τὴν ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν προεκλελεγμένην Θεομήτορα ἡ θεία σοφία τιμῶσα, μετὰ τῶν ἄλλων αὐτῆς τῶν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὡς καὶ τοὺς τύπους τῆς Γραμματικῆς. Ἀλλὰ περὶ τούτου λέγομεν καὶ ἐφεξῆς.

§. ε. Χρέος δὲ πρώτιστον καὶ ἱερώτατον πάντων μάλιστα πρέπει νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ κοινοῦ Σχολείου ὁ διδάσκαλος, νὰ ἐνσφραγίζῃ εἰς τῶν παιδίων τὰς ψυχὰς τύπους ἰσχυροὺς τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ τῶν μετ' αὐτῆς ἀχωρίστων ἀρετῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὅταν διδάσκῃ τὴν ἱερὰν ἱστορίαν καὶ τὴν τῶν ἁγίων βιογραφίαν, πρέπει νὰ ἐκλέγῃ τὰ ἄριστα χωρία εἰς τὸ νὰ κινῇ τὰς ἁπαλὰς αὐτῶν ψυχὰς εἰς συμπάθειαν καὶ φιλανθρωπίαν καὶ πόθον τῆς ἀρετῆς, καὶ εἰς ἀγάπην τῆς πίστεως καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον, ζωγραφῶν τὰ δόγματα καὶ τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα τῆς ὀρθοδοξίας διὰ τρόπου γλυκυτάτου καὶ ἀναλόγου πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ παιδικοῦ νοῦ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προσευχὴν κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην πρέπει νὰ γυμνάζῃ τὰ παιδία, ψάλλων εἰς τὸ Σχολεῖον ἑσπερινὸν καὶ ὄρθρον, ἢ τοὐλάχιστον τὰς τοῦ ὄρθρου κυριωτέρας προσευχάς. Δι' ἀγάπην Θεοῦ καὶ τῆς φίλης Πατρίδος ὁρκίζομεν καὶ δεόμεθα ἐνθέρμως πάντα παντὸς κοινοῦ Σχολείου ἑλληνικοῦ Ἕλληνα διδάσκαλον, τοῦτο νὰ προσέχῃ καὶ τοῦτο νὰ σπουδάζῃ ὁλοθύμως, νὰ ἐποικοδομῇ ὅλας τὰς ἄλλας διδασκαλίας εἰς τὴν ἀῤῥαγῆ πέτραν τῆς πίστεως, ἣν πρέπει νὰ καταβάλῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, ὡς ἀρχὴν καὶ βάσιν πάσης σοφίας καὶ ἀρετῆς Ἡ εὐδαιμονία τῆς πατρίδος κρέμαται ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ἑξῆς ὀρθῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς· καὶ αὕτη ἐπιστηρίζεται εἰς τὴν ἐγκάρδιον πίστιν καὶ εὐσέβειαν. Τόσον ἐναρετώτερος καὶ μεγαλοφρονέστερος εἰς τὰς πράξεις θέλει εἶναι ὁ Ἕλλην, ὅσον σταθερώτερος ἂν ἀποβῇ καὶ μετὰ θερμῆς ἀγάπης ἀφιερωμένος εἰς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως. Ἡ περὶ τὴν πίστιν ἀμέλεια, μεθ' ἧς οἱ παῖδες ἀνατρέφονται εἴς τινα μέρη τοῦ κόσμου πεπολιτισμένα, προὐξένησε πάνδεινα ἐπακολουθήματα καὶ ἠθῶν φοβερὰν διαφθοράν. Ἡ δὲ μακαρία ἁπλότης τῶν ἑλληνικῶν ἠθῶν, περιφρασσομένη καὶ ἐνισχυομένη ὑπὸ τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, θέλει διαφυλάξει τὸ ἑλληνικὸν γένος ἀπὸ πολλῶν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος μολυσμῶν, καὶ θέλει ἀναδείξειν αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ Χριστιανικὰ ἔθνη, σὺν Θεῷ, ζηλωτόν, καὶ καθ' ἑαυτὸ εὐδαιμονοῦν.

§. ς. Ταύτας τὰς ἀρχὰς θέλει ἔχει καὶ τὸ κοινὸν Σχολεῖον, ὅπερ λέγομεν ὅτι πρέπει νὰ ἱδρυθῇ πλησίον τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν παιδομάθειαν τῶν εἰς αὐτὴν προπαρασκευαζομένων. Τούτου δ' ὁ Σχολάρχης κάλλιστον καὶ ἀναγκαῖον κρίνω νὰ ἦναι ἱερεύς. Καλὸν δὲ καὶ τὰ πλεῖ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δικαίων. Εἰς ἐκείνην τὴν τρισόλβιον ἐκκλησίαν τῶν υἱῶν τοῦ φωτὸς οὐδεμίαν ἔχουσι μερίδα οἱ σκότους ἔργα πράξαντες. Εἰς τὸν ἐπουράνιον ἐκεῖνον νυμφῶνα, ὅπου συνευφραίνονται ὅσοι συνεπέφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ γάμου λαμπρὸν ἔνδυμα, τὸ τῶν ἀρετῶν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τῶν ψυχῶν νυμφίου λάμπον ἀκηλίδωτον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν· ἐκεῖ, λέγω, δὲν ἔχουσι τόπον οἱ ἄθλιοι τῆς ἀνομίας ἐργάται, οἵτινες ἐξήλειψθῶν μὲν τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσκυνητοῦ ὀνόματος, εἰς ὃ ἐπεκλήθησαν, ἐφόρεσαν δὲ τὸν κατεσπιλωμένον χιτῶνα τῆς ἁμαρτίας. Πολῖται φθορεῖς καὶ λυμεῶνες τῆς ἐπιγείου Πατρίδος, οὐδένα κλῆρον ἔχουσιν οὐδὲ μετοχὴν εἰς τὴν ἐπουράνιον πατρίδα τῶν ἁγίων, ἐκείνην τὴν ἀσφαλῆ, τὴν ἀνώλεθρον, «τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός ».

§. 6. «Ὅτι γινώσκει κύριος ὁδὸν δικαίων, καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται».

Γνωρίζει τὴν ὁδόν, τὴν ἐν τῷ κόσμῳ πολιτείαν καὶ διαγωγὴν τῶν δικαίων ὁ παντεπόπτης Θεός, καὶ ταύτην ἀποδέχεται καὶ κατευθύνει πρὸς σωτηρίαν. «Γινώσκω τὰ ἐμά, (λέγει ὁ πανάγαθος ποιμὴν τῶν ψυχῶν) καὶ γινώσκομαι ὑπό τῆν ἐμῶν». Βλέπει τοὺς πιστοὺς ἐργάτας τῆς εὐσεβείας, πῶς βαδίζοντες τὴν τεθλιμμένην ὁδὸν ὑπομένουσι τλητικῶς καὶ ἀνδρείως τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς, καὶ αὐτὰ τὰ φαινόμενα δυσχαρτέρητα. «Ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας ἑαυτοῦ». Κἂν ὁ κόσμος αὐτοὺς ἀγνωρίζῃ, κἂν ἀγνοῇ, κἂν τιμᾷ καὶ περιποιῆται ἢ ἀτιμάζῃ καὶ καταπρέχῃ, αὐτοὶ δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ τῶν ἀγώνων τῆς ἀρετῆς· διότι δὲν ἐλπίζουσι τὴν ἀντιμισθίαν παρὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Πρὸς τοῦτον ἀφορῶντες ἵστανται καθεὶς ζῶσα στήλη τῆς εὐσεβείας, νόμος ἔμψυχος προκείμενος περίοπτος καὶ ὑψηλός, ὡς εἰς ἄξονα καὶ κύρβιν ἀναγεγραμμένος, παράδειγμα θείας ἀρετῆς. Εἰς ὁποιανδήποτε τάξιν τοῦ βίου καὶ ἂν διάγωσι, καὶ ὅ,τι ἂν πράττωσι καλόν, οὔτε πρὸς γήϊνον κέρδος ἀποσκοποῦσιν, οὔτε πρὸς τὸ παρὰ τῶν πολλῶν δύστηνον δοξάριον, ἀλλὰ τὴν ἔγκαρπον τῶν ἔργων ἐπίδειξιν μετ' ἀπλάστου σεμνότητος ἀποταμιεύουσι διὰ τὸν ἐπουράνιον δεσπότην καὶ φυτουργόν. Ἔχοντες τὰς ῥίζας αὐτῶν εἰς τὴν γῆν, ἀνατείνουσι τὴν κορυφὴν εἰς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὴν ὑψίστην τοῦ θείου κράτους ἀρχήν· τὰ δὲ ἄνθη καὶ τοὺς καρποὺς καὶ τὴν ἔνδροσον σκιὰν προχέουσιν ἀφθόνως εἰς τοὺς συμπολίτας καὶ πάντας τοὺς πλησίον, καὶ εἰς αὐτόν, ἂν τύχῃ, τὸν ξυλοκόπον! Καὶ ὅταν μετατεθῶσιν εἰς τὸν μέλλοντα βίον, παρίστανται πρὸς τὸν ὕψιστον Βασιλέα ἐργάται τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης

τὴν ὑψηλοτέραν γραφικῶν τινων χωρίων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀπορουμένων ἐξήγησιν (α).

δ) Τὰ στοιχεῖα τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, τρὶς τῆς ἑβδομάδος. Τὸ μάθημα τοῦτο προξενεῖ ὠφέλειαν· διότι γνωρίζοντες οἱ τῆς θεολογίας τρόφιμοι τὰ ἰδιώματα ταύτης τῆς γλώσσης, κατανοοῦσιν εὐκολώτερον τὰ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς Ἑβραϊσμοὺς εἰς τὴν τῶν Ο, μάλιστα μετάφρασιν.

Β΄. Ἔτος.

α) Ἡ Δογματικὴ Θεολογία. Διδάσκεται δι' ὅλου τοῦ ἔτους καθ' ἡμέραν ὑπὸ διδασκάλου ἰδιαιτέρου, ὅστις ἀναπτύσσει μεθοδικῶς πρῶτον τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ δεύτερον τὰς τῶν Ἑτεροδόξων ὑπολήψεις μετὰ τῆς ἀναιρέσεως αὐτῶν. Τοῦτο τὸ δεύτερον μέρος ὑπὸ τῶν Δυτικῶν θεολογία πολεμικὴ (polemica) ὀνομάζεται, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς καλόν μοι φαίνεται νὰ λείψῃ τοῦτο τὸ ὄνομα, καὶ νὰ διαιρεθῇ ἡ Θεολογία εἰς δογματικὴν καὶ ἐλεγκτικήν. Πολέμους καὶ μάχας καὶ κροτοθορύβους ἀγρίους δὲν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Διδάσκαλος τῆς εἰρήνης, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἵνα σώσῃ οὐχ ἵνα ἀποκτείνῃ, καὶ πάλιν ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ κόσμου ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς ἱερὰν κληρονομίαν τὸν θησαυρὸν τῆς εἰρήνης. Εἴθε ποτὲ μὴ συνέβαινον διαφοραὶ δογμάτων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ! Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνένδεκτον μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα καὶ ὁ ἐχθρὸς σπείρει τὰ ζιζάνια μεταξὺ τοῦ σίτου, ἱκανὸν

(α) Εἰς τὴν ἀλληγορικὴν καὶ ἀναγωγικὴν ἑρμηνείαν τινῶν χωρίων τῶν θείων Γραφῶν ὁ διδάσκαλος χρεωστεῖ νὰ ὁδηγῆται ὑπὸ μόνων τῶν θείων πατέρων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς ὁ πλέων εἰς ἀχανὲς πέλαγος κατευθύνεται ὑπὸ τῆς μαγνητικῆς πυξίδος· χρεωστεῖ καὶ αὐτὸς νὰ προσέχῃ καὶ τοὺς μαθητὰς νὰ διαφυλάττῃ ἀπὸ τῆς ἤδη περιτρεχούσης λύμης τῶν λεγομένων Ὀρθολογιστῶν καὶ τοῦ Μυστικισμοῦ, ὅστις προσποιεῖται, ὅτι ἐξιχνιάζει τὸν νοῦν τῶν μυστηρίων, σκοπῶν νὰ καταργήσῃ τὰ μυστήρια, καὶ ἐρευνᾷ τάχα τὸ πνεῦμα, ἵνα διαῤῥήξῃ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας· τί δὲν ἐφεῦρεν ἐξ ἀρχῆς μέχρι σήμερον τὸ πνεῦμα τοῦ σκότους κατὰ τῆς Πίστεως! καὶ τί δὲν θέλει ἔτι ἐπινοήσειν! καὶ ὅμως «Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ Πίστις ἡμῶν». [Τὴν τῶν εἰρημένων νεωτέρων κριτικῶν σπουδὴν πρὸς ἐξανθρώπισιν τῶν θείων καὶ τὸ θράσος, μεθ' οὗ τὰς θείας ῥήσεις διαφθείρουσιν, ἀπέδειξεν ὁ ἀοίδιμος συντόμως ἐν τῇ περὶ τῶν Ο, Ἑρμηνευτ. Τετραβίβλῳ (Τόμ. Γ'. σελ. 936, πρβλ. καὶ Τόμ. Β'. σελ. 25. Σημ. Ἐκδ.]

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

περσικὴν τὴν κάμινον ὀνομάζεσθαι». (α). Καὶ λοιπὸν κἂν ἐξ Ἀραβίας, κἂν ἐκ Μεσοποταμίας καὶ γῆς Χαλδαίων ὑποτεθῶσιν ἐξελθόντες οἱ Μάγοι, οὐδόλως ἀντιβαίνει πρὸς ταύτην τὴν γνώμην ἡ τούτους ἐξάγουσα ἀπὸ τῆς Περσίας, καθὸ δηλονότι βασιλευούσης εἰς τὰς χώρας ἐκείνας. Καὶ κικῶς ἄρα καὶ λίαν ἀσόφως ὁ σοφὸς Σουϊκῆρος ἀμφιβάλλων (κατὰ τὸν Καλβινικὸν τρόπον) καὶ διχογνωμῶν, ἂν ὑπάρχῃ δυνατὴ ἡ δόξα τῶν Πατέρων ἐκείνων, ὅσοι τοὺς Μάγους ἐνόμισαν ἐκ τῆς Ἀραβίας, ἀντιλέγει προβάλλων, «ὅτι ὁ Βαλαὰμ (οὗτινος τὸν περὶ τοῦ ἀστέρος χρησμὸν οἱ μάγοι παρέλαβον) ἦν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας» (β). Ἀλλὰ τὴν ἀντίῤῥησιν τοῦ ἀνδρὸς προλαβὼν ἔλυσεν ὁ Ὠριγένης, εἰπὼν τοὺς μάγους «ἀπογόνους τοῦ Βαλαάμ, εἴτε κατὰ γένους διαδοχὴν εἴτε καὶ κατὰ παράδοσιν τῆς διδασκαλίας»· διότι τῆς μαγικῆς διδασκαλίας (ἧς ὑπῆρχε μέρος καὶ ἡ ἀστρονομία) πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας ἐπικρατούσης (καθὼς προείπομεν), οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν καὶ ἡ τοῦ Βαλαὰμ ἀρχαία ἀστρολογικὴ παράδοσις εἶχεν ὀπαδοὺς καὶ μαθητὰς καὶ εἰς τὴν Ἀραβίαν.

§. ιδ. Τοὺς μάγους τινὲς τῶν θείων Πατέρων καὶ ὑμνῳδῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐπωνόμασαν καὶ βασιλεῖς ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, ἐστηριγμένης μάλιστα εἰς τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο λόγιον, «Βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβὰ δῶρα προσάξουσιν» (γ). Ὅτι δὲ καὶ κατ' Ἀραβίαν ὑπῆρχον διάφοροι κατὰ τόπους βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι καὶ εἰς τὴν Περσίαν καὶ εἰς τὴν Ἀσσυρίαν οἱ Μάγοι βασιλικῶς ἐτιμῶντο, καὶ δυνάσται πολλάκις ἦσαν ἐπαρχιῶν, ἐδήλωσεν ὁ Γεωγράφος (δ), καὶ ἡμεῖς ἐπεμνήσθημεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Τρεῖς δὲ τούτους ἀνέκαθεν ἡ παράδοσις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἠρίθμησε (ε)· καὶ τοῦτον τὸν ἀριθμὸν ἴσως ἐπικυροῦσι καὶ τὰ τρία τῶν δώρων εἴδη, τὰ ὁποῖα προσήνεγκαν προσκυνήσαντες τῷ Σωτῆρι, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. Καὶ τούτων δὲ τῶν δώρων τὸν λόγον διδάσκουσιν ἡμᾶς οἱ

(α) Ζωναρ. ἑρμην εἰς Ὀκτώηχ. αὐτόθ. (παρὰ Νικοδήμ. Ἑορτοδρόμ. σελ. 94). ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος πάλιν αὐτοὺς τοὺς τρεῖς Ἀβραμιαίους παῖδας, παῖδας Ἀσσυρίους ὀνομάζει· ὡς ἐν Ἀσσυρίᾳ, τῇ Βαβυλῶνι, διατρίβοντας. Γρηγ. Ναζ. ιη. σελ. 279 καὶ λόγ. κδ. σελ. 407.

(β) Suicer. Thesau. Eccles. Tom. 2. p. 283.

(γ) Ψαλμ. οα. 10 Βλ. καὶ Χρυσόστ. εἰς τὴν γέννη. τοῦ Προδρ. — Θεοφύλ. εἰς Ματθ. β. Tertull. advers. Iudaeos.

(δ) Στράβ. ις. — (ε) Βλ. August. Serm. I. de Epiphan.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ACADEMY OF ATHENS

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀναβαπτίζεσθαι, εἰς πλάτος ἐκθεὶς καὶ τὰς αἱρέσεις αὐτῶν· τοὺς δὲ εἰς τρεῖς καταδύσεις, ὡς ἐξίσης ἡμῖν τῷ θείῳ τελουμένους βαπτίσματι οὐκ οἴεται δεῖν τούτους ἀναβαπτίζεσθαι, ἀλλὰ μετὰ τὸν τῆς σφετέρας αἱρέσεως ἔγγραφον ἀναθεματισμὸν τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίειν κελεύει τό τε μέτωπον αὐτῶν κτλ. Τούτους (γρ. τούτοις) ὁμοίως ἐξ ἔθους ἀρχαίου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχίσματος, ὡς εἴρηται, καὶ ἕως τοῦ νῦν ποιοῦμεν καὶ πρὸς τοὺς εἰς τὴν καθολικὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἐπιστρέφοντας τῶν Λατίνων· μετὰ καὶ γὰρ τὸν τοῦ σφετέρου δόγματος ἀναθεματισμὸν τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίουσι τούτους οἱ καθ' ἡμᾶς ἱερωμένοι τό τε μέτωπον» κτλ. (παρὰ Δοσιθέῳ ἐν Τόμῳ Καταλλαγῆς σελ. 203—204). Ὥστε ὅτε συνέγραφεν ὁ Κωνσταντινουπολίτης οὗτος, ἡ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐπικρατοῦσα τάξις κατὰ κανονικὸν πάντως ὅρον ἐθεώρει τοὺς Λατίνους εἰσέτι τότε ἐξίσης ἡμῖν τῷ σωτηρίῳ τελουμένους βαπτίσματι, διὸ καὶ μόνῳ τῷ θείῳ χρίεσθαι μύρῳ προσιόντας τῇ ὀρθοδοξίᾳ. Σημειωτέον δ' ὅτι τὴν συγγραφὴν ταύτην ὁ ἀνώνυμος ἤρξατο συγγράφειν μὲν ἐν Παρισίοις τῆς Γαλλίας, διεπέρανε δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τοῦ Παλαιολόγου Μανουήλ, ὅτε πρέσβεις ἐλθόντες ἐκ Ῥώμης ἐζήτουν Διαλέξεις, ὡς ἔστιν ἰδεῖν παρὰ τῷ Βρυεννίῳ Ἰωσὴφ (Τόμ. α σελ. 424), ἄλλοι δ' ἐκ Παρισίων ἐλθόντες ἐζήτουν Σύνοδον (α).

I) Κατὰ δὲ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδον (τῷ 1438) Μάρκος μὲν ὁ θεοφόρος τῆς Ἐφέσου ποιμὴν ὁ Εὐγενικὸς (ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ «τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς καὶ τῶν νήσων ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς» ἐπιστολῇ) κατέκρινε τοὺς Λατίνους μεταξὺ τῶν ἄλλων παρανομιῶν καὶ ὅτι διὰ μόνης ἐπιχύσεως βαπτίζουσι (β). Τοῦτο δὲ καὶ Βρυέννιος

(α) Βλ. Δοσιθέου προλεγ. εἰς Τόμ. Καταλλαγῆς. [Ὁ ἀνώνυμος οὗτος ὁ Ἀγκύρας ἐστὶ Μακάριος, ὡς οὐ μόνον ὁ ἀποστάτης Ἀλλάτιος μαρτυρεῖ (καθὰ κἀν τοῖς τῶν Ἀμφιλοχίων προλεγομένοις σελ. κθ. σημ. ἐσημειωσάμεθα), ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Δοσίθεος βεβαιοῖ λέγων «Τὰ αὐτά φησιν ὁ Ἀγκύρας Μακάριος κεφαλαίῳ ἐννάτῳ· οὗτός ἐστιν ὃς ἐν τῷ Τόμῳ τῆς Καταλλαγῆς ὠνομάσθη ἀνώνυμος πρῶτος» (Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. Πατριαρχ. Ι. ς. σελ. 954. πρβλ. καὶ τὴν ἐν Τομ. Ἀγάπ. ἐπιστ. αὐτοῦ πρὸς τὸν Πέτρας Δωρόθεον σελ. 571). Σημ. ἐκδ.].

(β) «Δύο μὲν σύμβολα καὶ παρηλλαγμένα λέγεται πάλιν» (καὶ μετὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ δῆθεν ἕνωσιν) «ὥσπερ καὶ πρότερον» (τὸ μὲν παρὰ Γραικοῖς χωρὶς τῆς προσθήκης, τὸ δὲ μετ' αὐτῆς παρὰ τοῖς Λατίνοις)· «διττὰ δὲ βαπτίσματα, τὸ μὲν (τῶν Γραικῶν) διὰ τριττῆς καταδύσεως τελειοῦν, τὸ δὲ (τῶν Λατίνων) δι' ἐπιχύσεως ἐκ κορυφῆς ἄνωθεν· καὶ τὸ μὲν τῷ μύρῳ προσχρώμενον, τὸ δ' οὐδο-

ἀποστολικὸν κανόνα τοῦ θείου βαπτίσματος (Ἀποστ. Καν. μς, μζ, ξη). Πάλιν ἔλεγον οἱ πρῶτοι, ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐμφαίνεταί τις ἀσυμφωνία περὶ τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν. Οἱ μὲν ἀποστολικοὶ ἄδεκτον τοῦτο ἀπεφήναντο, οἷς συνάδει καὶ ὁ Α. τῆς ἐν Καρχηδόνι Συνόδου τῆς ἐπὶ τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ (ὃν καὶ ἡ ς, Οἰκουμενικὴ ἐπεκύρωσε, κανόν. 6)· ὁ δὲ ζ' τῆς Β, Οἰκουμενικῆς, καὶ ὁ γε' τῆς ς, καὶ ὁ ζ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ οὐ μόνον τοὺς Καθαροὺς ἢ Ναυατιανοὺς (οὓς καὶ ἡ Α, Οἰκουμενικὴ Καν. ἡ ἀπεδέξατο) μετανοοῦντας ἀποδέχονται μύρῳ θείῳ τούτους μόνον χρίοντες, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεγίστους αἱρετικούς, Ἀρειανούς, Μακεδονιανούς, Ἀπολλιναριστάς, προσήκαντο, λιβέλλους μόνον διδόντας, καὶ τῷ ἁγίῳ μύρῳ σφραγιζομένους. Οὕτω καὶ οἱ τοῦ Μ. Βασιλείου α, ε, μζ.—Ἀλλ' εὐθὺς ὑπέβαλλον οἱ ἀντιλέγοντες. Ὅτι α) ἡ ἐκκλησία διακρίνει δύω τινὰ κεφαλαιώδη, τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν οἰκονομίαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν πολλῶν. Οἱ ἀποστολικοὶ κανόνες κτλ. ἐτέθησαν πρὸς ἀκρίβειαν· (ὅθεν καὶ ἡ ς, Σύνοδος τὸν τοῦ Κυπριανοῦ κανόνα, καὶ αὕτη δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ τούς τε ἄλλους καὶ τοὺς περὶ τοῦ βαπτίσματος ἀποστολικοὺς κανόνας ἀνωμολόγησαν). Οἱ δὲ τῶν προειρημένων Συνόδων πρὸς οἰκονομίαν ἐτέθησαν, ταύτην ἀπαιτούντων τῶν τότε καιρῶν, οὐ μὴν καὶ τοὺς ἐπ' ἀκριβείᾳ νομοθετηθέντας ἠκύρωσαν, εἴ τινες βούλοιντο τούτοις ἀκολουθεῖν πρὸς τελείαν ἡσυχίαν τῆς συνειδήσεως αὐτῶν καὶ κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς κεκρατηκὸς ἀρχαῖον ἔθος. Ὥστε οὐδεμία μεταξὺ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀντίφασις περὶ τοῦ βαπτίσματος. 6) Πάντες οἱ αἱρετικοί, ὧν τὸ βάπτισμα χάριν οἰκονομίας ἀπεδέξαντο αἱ προειρημέναι Σύνοδοι μετὰ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, κἀκεῖνοι ἀπερρήγμενοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένοι· καὶ ἄλλοι δέ

τὴν ἀναβάπτισιν ἄλλων ἡττόνων αἱρετικῶν· φρονῶ ὅμως ἐγὼ ὁ ἄφρων, ὅτι τὸ μὴ ἀναβαπτίζειν Λατίνους καὶ ἀναμορφωτὰς κρεῖσσον. Περὶ δὲ τῆς ἐκ δευτέρου χειροτονίας μᾶλλον κλίνω εἰς τὸ κρατεῖν αὐτήν. Πάτερ, ἔρχεται ὥρα, καὶ ἴσως νῦν ἐστιν, ὅτε ποικιλλομένων τῶν ἀφορμῶν μέλλει προκύψαι γυμνὴ καὶ ὀλέθριος ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα διαφωνία τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος. Ἄξιον οὖν τῆς σῆς εὐσεβείας καὶ πολυμαθείας ἔσται ἡ δι' ἐμὲ μόνον πρὸς τὸ παρὸν διάλυσις τῆς ἀπορίας μου. Φώτισον τοὺς λογισμοὺς τοῦ νοός μου, καὶ μετάδος μοι τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος. Οὐ προλαμβάνομεν, ἄπαγε, αὐθαιρέτως τὸ ὅπερ δόξει συνοδικῶς τῇ Ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ· ἀλλὰ μόνον προμελετῶμεν εὐλαβῶς τὴν μέλλουσαν τράνωσιν τῆς μεγάλης ταύτης δυσκολίας». Πρὸς ταύτην δὲ τὴν εὐλαβείας καὶ φιλαδελφίας

μῆσαι παρομοίως ἀδευτέρωτον εἰπεῖν καὶ φρονῆσαι τὸ τοιοῦτο βάπτισμα ὅταν ἐξεπίτηδες καὶ χωρὶς ἀνάγκης διδόμενον πᾶσι καθόλου τοῖς εἰς τὸ βάπτισμα προσιοῦσιν (ὡς εἴθισται καὶ νενόμισται κοινῶς παρὰ τοῖς Λατίνοις), ἀθετῇ καὶ καταργῇ τὸν τύπον τοῦ τελείου καὶ μεγάλου μυστηρίου τῆς τελειώσεως ἡμῶν; Πρόσθες πρὸς τούτῳ καὶ τὰ ἑξῆς. β) Ὅτι μηδὲ πρὸς τὸ βάπτισμα τῶν ἀρχαίων κλινικῶν ἀντιστοιχεῖ τὸ νῦν παρὰ τοῖς Λατίνοις. Οὔτε γὰρ τριττὴν οὔτε περίχυσιν ὅλως ποιοῦσι, λεπτὴν δέ τινα καὶ μυδαλέαν κατὰ κεφαλῆς ἐπίχυσιν (infusionem), καὶ ῥαντισμὸν (adspersionem)· γ) Τὸ γοῦν τοιοῦτο βάπτισμα πῶς ἄν εἴη δεκτὸν καὶ ἀδευτέρωτον, ἐν ᾧ δίδοται παρ' ἱερέων καὶ αὐτῶν ἐπιχεχυμένων καὶ ἐῤῥαντισμένων (οἷοι πάντες οἱ τῶν Λατίνων); κατὰ δὲ τὸν ἀρχαῖον τῆς ἐκκλησίας κανόνα μή τοι γε τοιοῦτοι, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ οἱ δι' ὅλου τοῦ σώματος ἐν νόσῳ περιχυθέντες, κἄπειτ' ἀναῤῥώσαντες, οὐκ ἦσαν δεκτοὶ εἰς οὐδένα τοῦ κλήρου βαθμόν.

ς) Περὶ δὲ τοῦ μυστηρίου τοῦ θείου χρίσματος σημειοῦμεν, α) Καὶ μετὰ τὴν χρῆσιν τοῦ θείου μύρου οὐ διέλιπεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ ἐπὶ

τάσσει· ῥαΐσαντα ὅμως καὶ ζήσαντα εἰς τὸ τέλειον καὶ κύριον τῆς χάριτος βάπτισμα βαπτίζει ἱερεύς, κατὰ τὸν τύπον τῆς ἱερουργίας τοῦ μυστηρίου (ὡς ἀτέλεστον ὂν καὶ οἷον τῷ τοῦ Ἰωάννου βαπτίσματι παρόμοιον τὸ παρ' ἀνιέρου διδόμενον). Πρὸς τοῦτο φέρει καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου ἡ ῥῆσις (Καν. α.)· Ἐπίσκοπος γὰρ ἢ πρεσβύτερος κυρίως βαπτίζει (Ἀποστ. Καν. μθ. Διαταγ. Ἀποστ. Γ. 9. Η. 3), καὶ οὗτος «μὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀλλότριος» (Γρηγόρ. Ναζ. Λόγ. μ. σελ. 656. Γρηγόρ. Νύσσ. εἰς τὸ βάπτισ. λόγ. β.). Καὶ Χρυσόστομος (Τόμ. ζ. σελ. 423) διέλαβε περὶ τοῦ κατ' ἀνάγκην βαπτίσματος. Βλ. καὶ Νικηφ. Καν. λζ. Συμ. Θεσσαλ. (ἐν Βακτηρ.). Τιμόθ. Πρεσβύτ. καὶ Θεόδωρ. Στουδ. (παρὰ Βαλσαμ. σελ. 1099). Δοσίθεον Ἱεροσολύμ. (Κατὰ Καρυοφύλ. σελ. 8). Νικοδήμ. Σημ. εἰς τὸν μζ. Ἀποστολ. καν. (ἐν Πηδαλίῳ σελ. 33 καὶ 128). Ὁ δὲ ἱερώτατος Φώτιος τοὺς ἐν ἐλευθέρᾳ γῇ, καὶ χριστιανῶν παῤῥησίᾳ, ἱερέων τε εὐπορίᾳ, ὑπὸ ἀνιέρων βαπτισθέντας βαπτίζεσθαι πάλιν ἐν ὕδατι (ὑπὸ ἱερέως) καὶ τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίεσθαι κανονίζει. «Εἰ δ' ἐν βαρβαρικῇ (φησὶ) τινὲς παροικοῦντες ἐπικρατείᾳ, ἱερέων ἐπιλιπόντων, βάπτισμα ἱερὸν ἐπετέλεσαν, συγγνώμη τῇ ἀνάγκῃ». Τὸ δὲ βάπτισμα συγχωρεῖ δι' οὓς ἐπιφέρει λόγους ὡς ἀποδεκτέον, μόνῳ δὲ τῷ θείῳ χρίεσθαι μύρῳ τοὺς οὕτω βαπτισθέντας διατάσσει (Φώτ. Κανον. ἐπιστ. σελ. 216. τόμ. α. τῆς ὑπὸ Ματθαίου τῶν ἀρχαίων συγγραφ. Συλλογῆς. Πρβλ. καὶ Ζωναρ. καὶ Ἀριστην. σημ. εἰς τοὺς Ἀποστολ. κανόν. καὶ Βλαστάρεως Σύνταγμα ἐν Bevereg. Συνοδικῷ Sive Pandect. Canon. T. 2. p. 38. καὶ Cotel. PP. Apostol. Tom. 1. pag. 283.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νοπόλεως ἅλωσιν, καὶ αὐτὴ ἡ τελευταία ῥανὶς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ αἵματος τῶν Γραικῶν, ἡ ἀοίδιμος Ἄνασσα Σοφία ἡ θυγάτηρ Θωμᾶ τοῦ Δεσπότου τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ τελευταίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, παραδόξως διασωθεῖσα ἐστέφθη τὸν πρῶτον Βασιλέα (Τσάρ) τῆς Ῥωσσίας Ἰωάννην Βασιλειάδην, τὸν Ἀγέρωχον ἐπονομασθέντα (α), καὶ πρῶτον συντρίψαντα τῶν ἀθέων Τατάρων τὸν ζυγὸν διά τε τὴν ἰδίαν ἀνδρίαν καὶ ἀκολούθως διὰ τὰς προτροπὰς καὶ οἰκονομίας ταύτης τῆς συνετωτάτης καὶ εὐσεβοῦς Βασιλίδος, ἥτις ἀπέβη καὶ αὐτὴ μήτηρ τοῦ γεναίου τῶν Ῥώσσων ἔθνους διὰ τὰς πολιτικὰς καὶ χριστιανικὰς αὐτῆς ἀρετάς (β). Αὕτη ἤνεγκε μεθ' ἑαυτῆς εἰς τὴν Ῥωσσίαν τὸ λαμπρότατον Αὐτοκρατορικὸν παράσημον, τὸν δικέφαλον Ἀετὸν (ἀρχαῖον ὑπάρχον καὶ τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατόρων παράσημον, εἰς ὃ προσέθηκεν ἡ Ῥωσσία τὴν παλαιὰν αὐτῆς σημαίαν (γ), τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον) τῷ ἰδίῳ νυμφίῳ (δ).

Τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἐστὶν ἡ σχέσις τῆς διπλῆς συγγενείας τῶν Ῥώσσων καὶ Γραικῶν. Διὰ τοῦτο ἡ Γραικικὴ Ἐκκλησία τιμῶσα τοὺς τῶν Ῥώσσων Ἁγίους, τὸν θεῖον Ἀλέξανδρον ἀσπάζεται μάλιστα καὶ τιμᾷ καὶ γεραίρει οὐ μόνον ὡς πιστὸν αὐτῆς υἱὸν κατὰ πνεῦμα καὶ προστάτην θερμότατον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐξ αἵματος συγγενῆ, εἰ δεῖ προσθεῖναι

(α) Τὰ κατὰ τὸν εὐτυχῆ τοῦτον γάμον διὰ μακρῶν ἐκτίθησιν ὁ Καραμιζίνος (Τόμ. ς. σελ. **54** — **64**). Σημ. Ἐκδ.

(β) Οἱ Τάταροι εἰσέῤῥευσαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ῥωσσίαν τῷ **1223**, καὶ μετὰ περίπου **250** ἐτῶν τυραννίαν ἐδιώχθησαν ἐξ αὐτῆς, καθ' ὃν σχεδὸν καιρὸν ἐκυρίευσαν οἱ συγγενεῖς αὐτῶν καὶ ὁμότροποι Τοῦρκοι τὴν ἀθλίαν Κωνσταντινούπολιν. Παράδοξος σύμπτωσις.! Τότε παρεχώρησεν ὁ Θεὸς τῷ θηρίῳ τῆς Ἀσεβείας ἁρπάσαι τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου, ὅτε ἐδίωκεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας πάντης εὐσεβοῦς Ῥωσσίας, ἵνα μὴ μείνῃ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπὶ τῆς γῆς παντάπασιν ἀβασίλευτος καὶ ἀχμάλωτος!

(γ) Βλέπ. τὰς Ῥωσσιστὶ συντεταγμένας «Ἀναμνήσεις τῶν συμβεβηκότων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος.» Μὴν Δεκέμβριος.

(δ) Ταύτης τῆς εὐσεβοῦς Βασιλίδος σώζεται ἔτι καὶ νῦν ἔργον τῶν ἰδίων χειρῶν, πέπλος λεπτὸς ἐπικείμενος ἐπὶ τῆς Σοροῦ τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἐν τῇ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐπιλεγομένῃ Λαύρᾳ, **64** βέρστια μακρὰν τῆς Μόσχας κειμένῃ. Ἐπὶ τούτου τοῦ πέπλου ἐκέντησεν ἡ ἀοίδιμος Βασιλὶς τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν, «Τὸν πέπλον τοῦτον προθύμως ἐποίει ἡ μεγάλη ἡγεμονὶς τῆς Ῥωσσίας Σοφία Κωνσταντινουπολῖτις Ἄνασσα». Τοιαῦτα κειμήλια ἑλληνικὰ εὑρίσκονται πάμπολλα ἐν τῇ Ρωσσίᾳ. Πλὴν τῶν ἁγίων Λειψάνων, ἃ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

φρονίμων σοφῶν τῆς Εὐρώπης ὡμολόγησαν δημοσίως, ὅτι ἡ κορυφωθεῖσα διαφθορὰ τῶν ἠθῶν ἀπαιτεῖ δραστήρια μέσα πρὸς ἀναζωπύρησιν τῆς ἐκλειπούσης ἠθικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Τούτων δὲ τῶν μέσων τὸ ἰσχυρότατον εἶναι ἡ μετ' ἀκραιφνοῦς τῆς χριστιανικῆς πίστεως διδασκαλίας μόρφωσις τῶν παίδων καὶ ἀγωγή. Ἀδελφοὶ Ἕλληνες! τὸ ὀρθόδοξον ἡμῶν γένος ἐφυλάχθη διὰ τῆς θείας βοηθείας ἀμόλυντον ἀπὸ πολλῶν τοῦ νῦν αἰῶνος μιασμῶν. Σώζει ἔτι ἁπλότητα ἠθῶν καὶ ἀκεραιότητα τρόπων, ἣν ἀλλαχοῦ ψευδής τις πολιτισμὸς κινδυνεύει νὰ διαφθείρῃ ἐξ ὁλοκλήρου. Σέβεται ἔτι τὴν αἰδῶ καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν σωφροσύνην, ἣν ἀλλαχόθεν ἀγωνίζονται νὰ ἐξορίσωσι πολλὰ καὶ ἄτοπα ἀνέδην καὶ πραττόμενα καὶ λεγόμενα. Δὲν ἠκούσθησαν εἰσέτι εἰς τοῦ ἔθνους τὰς ἀκεραίας ψυχὰς αἱ μαγικαὶ τῆς πεπροσωπιδωμένης κακίας φωναί, ἥτις διδάσκει τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ πράττῃ καὶ νὰ φρονῇ καὶ νὰ λαλῇ πᾶν ὅ,τι τιμωρεῖται μὲν (ὡς νομίζεται) ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δὲν τιμωρεῖται ὅμως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ὀρθόδοξος Ἕλλην κἂν ἀπαίδευτος ᾖναι, ἀλλ' εἶναι τίμιος, γενναῖος, πιστός, ἀγαπᾷ τοὺς γονεῖς, τὴν γυναῖκα, τὰ τέκνα, τοὺς ἀδελφούς, τὴν πατρίδα μετὰ στοργῆς ἀληθινῆς ἀγάπης. Κἂν τινες ἁμαρτάνωσιν, ἁμαρτάνουσι μᾶλλον δι' ἄγνοιαν τοῦ καλοῦ, ἢ κατὰ γνῶσιν καὶ ἐκ προνοίας, ὡς πολλοὶ τῶν πεφωτισμένων τοῦ νῦν αἰῶνος τὸν φωτισμόν, καὶ τάχα πεπολιτισμένων καὶ (ὥς τινες λέγουσιν αὐτοὺς) ἀδεισιδαιμόνων καὶ ἐξευγενισμένων. Ταύτην δὲ τὴν ἐν τοῖς πλείστοις ἀδιαφθορίαν τοῦ ἤθους χρεωστοῦμεν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπέμεινε γενναίως πάντα διωγμὸν καὶ θανάτους καὶ δημεύσεις καὶ βασάνους καὶ τὸν βαρύτατον ὅλων, ὅσοι ποτὲ ἠκούσθησαν εἰς τὴν οἰκουμένην, τυραννικὸν ζυγόν, διότι ἦτο ἐξ ἀρχῆς ἐστηριγμένον εἰς τὴν πέτραν τῆς Πίστεως. Ταύτης φυλάττον ἀκριβῶς τὰ δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις, ἐφύλαξε καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὴν καθαρότητα, καὶ τῶν ἠθῶν τὴν σεμνότητα, καὶ τῆς πατρῴας γλώσσης τὴν γλυκυτάτην φωνήν, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ πατριωτισμοῦ πῦρ ἄσβεστον καὶ ἀκμάζον εἰς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν αὐτῶν. Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν ἀκλόνητον πέτραν πρέπει νὰ ἐποικοδομηθῇ καὶ τῆς νέας αὐτοῦ πολιτείας τὸ οἰκοδόμημα, ἐὰν μέλλει τὸ ἔθνος νὰ εὐδαιμονήσῃ, καὶ νὰ ἐποικοδομηθῇ σύγκαιρα, καὶ τώρα εἰς τὰς ἀρχάς, μήπως καὶ συντριβέντος ἤδη τοῦ τυράννου, παρασυρθῶμεν ὑπ' ἄλλων πάλιν ἐχθρῶν, ὑπὸ τῶν ἰδίων ἡμῶν παθῶν, ὑπό τινων καταχρήσεων τῆς γλυκείας ἐλευθερίας, καὶ ὑπ' αὐτῆς τέλος αὐτῶν τῶν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

γονεῖς νὰ ἀφιερόνωσιν εἰς λειτουργίαν Θεοῦ πᾶν ὅ,τι κάλλιστον καὶ ἄρ-
τιον καὶ ὁλομελὲς καὶ ὑγιέστατον τῶν τέκνων αὐτῶν. Ἔπειτα καὶ ἡ τῆς
Ἀκαδημίας δαπάνη καὶ οἱ τοσοῦτοι κόποι δὲν πρέπει να καταβάλλων-
ται εἰς ἄνθρωπον ἀσθενικόν, ὅστις ἢ ἐν μέσῳ τοῦ τῆς παιδείας σταδίου
θέλει ὀκλάσει καὶ ἀπαυδήσει καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν διὰ τὴν καχε-
ξίαν, ἢ, καὶ ἂν ὁπωσοῦν ἐκπαιδευθῇ, θέλει διάγειν ἔπειτα φιλάσθενος
καὶ ἀδύνατος καὶ ἀῤῥωστικός, καὶ ἑπομένως θέλει εἶναι ἄχρηστος
σχεδὸν εἰς τὸ πολύμοχθον τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα.

Δ'. Νὰ ἦναι τέκνον γονέων ἀγαθῶν καὶ θεοσεβῶν. Ἐκ ῥίζης ἀγα-
θῆς ἀγαθοὶ φύσει βλαστάνουσι καὶ οἱ κλάδοι, τέκνα δὲ γενεᾶς σκολιᾶς
ἀποβαίνουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σκολιὰ καὶ αὐτὰ καὶ πονηρὰ καὶ
κακοῦργα, καὶ τί ἄλλο παρὰ γεννήματα ἐχιδνῶν; Κἂν παι-
δευθῶσι καὶ εὐθυνθῶσι πρὸς καιρόν, ὡς φυτῶν διαστρόφων σκαμβὰ κλω-
νάρια μαλαχθέντα καὶ καμφθέντα, πάλιν ὅμως ἀνατρέχουσιν εὐκόλως
εἰς τὴν σκολιότητα τῆς ἑαυτῶν φύσεως. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐκλέ-
γωνται εἰς ἱερωσύνην οἱ ἐφεξῆς.

1) Ἀγαθῶν ἱερέων ἀγαθὰ τέκνα· διότι ταῦτα ἔχουσιν οἴκοθεν καὶ
ἀπὸ γενέσεως ἀφορμὰς πρὸς ζῆλον τὸν τῆς ἱερωσύνης, καὶ φέρουσι τὸ
πρῶτον χάραγμα καὶ τὸν τύπον τοῦ ἐπαγγέλματος, γεγεννημένα, οὕτως
εἰπεῖν, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἱερατείας. Ὁ Ἀαρὼν μετὰ τῶν ἀπογόνων
αὐτοῦ ἐξελέχθησαν εἰς λειτουργίαν τοῦ παλαιοῦ νόμου· καὶ εἰς τὸν
νόμον τῆς χάριτος ἄλλοι τε πολλοὶ διεδέχθησαν τοὺς γονεῖς εἰς τὸ
ἐπάγγελμα τῆς ἱερατείας, καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τὸν πα-
τέρα Γρηγόριον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Ναζιανζοῦ.

2) Εὐγενῶν γονέων εὐγενῆ τέκνα, ὅταν δὲν ἦναι δυσανάγωγα καὶ
ὑπὸ τρυφῆς διατεθρυμμένα καὶ πάντη ἐκδεδιητημένα. Ὅλοι βέβαια οἱ
Ἕλληνες εἶναι φύσει εὐγενεῖς· ἐγὼ δὲ λέγω ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως εὐγενεῖς
τούς, ὅσοι διαφέρουσιν ἐξαιρέτως τῶν ἄλλων πολιτῶν κατὰ τὴν παλαιό-
τητα τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν ἐλευθέριον ἀνατροφὴν καὶ τὴν ἐν πολιτι-
κοῖς ἀξιώμασι διαπρέπειαν, ἢ κατὰ πλούτου καὶ κτημάτων περιου-
σίαν καὶ (τὸ κυριώτερον) κατὰ τὴν ἐν πᾶσι τούτοις ὁμολο-
γουμένως ἐπανθήσασαν ἀγαθουργίαν καὶ ἀρετήν,
καὶ τὴν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος μεταχείρισιν
τῆς ἑαυτῶν ὑπεροχῆς. Τοιούτων παλαιῶν ἢ καὶ νεωτέρων
οἰκογενειῶν τέκνα πρέπει νὰ εἰσάγωνται οὐ μόνον εἰς δημόσια βιωτικὰ
λειτουργήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Δύω ἢ τριῶν υἱῶν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νουπόλεως Αὐτοκράτορες, πολεμούμενοι συγχρόνως ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ Τούρκων καὶ Σταυροφόρων ἠδυνάτουν καὶ θέλοντες, ἵνα δῶσι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν Ῥώσσοις βοήθειάν τινα. Τότε λοιπὸν πολλαὶ μὲν πόλεις τῶν Ῥώσσων κατεσκάπτοντο ὑπὸ τῶν Τατάρων, πολλοὶ δὲ λαοὶ κατεσφάζοντο καὶ ἠνδραποδίζοντο, καὶ τὰ τεμένη τῆς εὐσεβείας κατηδαφίζοντο, καὶ σφοδρὸς ἔκαιεν ὁ τῆς πίστεως διωγμός, καὶ πολὺ τῶν μαρτύρων τὸ αἷμα τὴν πορφύραν τῆς Ἐκκλησίας ἐφοίνισσεν. Ἤθλησαν δὲ γενναίως ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ ἡγεμόνες ἐπίσημοι, οὓς ὁ τύραννος προσκαλῶν, ἐβίαζεν ἀνταλλάξασθαι τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως τὴν κακοδαίμονα θρησκείαν αὐτοῦ. Ἐγένοντο δὲ καί τινες τῶν τῆς Ῥωσσίας ἀρχόντων, οἵτινες ἀγαπήσαντες τὴν δόξαν τούτου τοῦ αἰῶνος προέδοσαν τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων αὐτῶν, ἀγοράσαντες ἀντὶ τῆς δύσσεβείας τὴν πορφύραν τοῦ ἀξιώματος. Οἱ δὲ πλείους προσκαλούμενοι ἐλάμβανον μεθ' ἑαυτῶν τὸ πανάγιον τοῦ Χριστοῦ σῶμα, καὶ βλέποντες ὅτι ἦσαν πλησίον τοῦ μαρτυρίου, κοινωνοῦντες ταχέως τῶν ἀχράντων μυστηρίων, πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῆς πίστεως προθύμως ἐπαπεδύοντο, καὶ βασανιζόμενοι ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀπέθνησκον χαίροντες. Τότε δ' ἀπέθανε καὶ ὁ ἀοίδιμος Ἰαρόσλαβος ὁ τοῦ Ἁγίου Πατήρ, προσκληθεὶς εἰς τὸ κατὰ τὴν τῆς Κίνας Ταταρίαν στρατόπεδον τῶν Βαρβάρων καὶ δηλητηρίῳ διαφθαρείς, ὡς λέγουσιν, ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ Χάνη Γαϊούκου, τοῦ τὸν Ὀκτάην διαδεξαμένου. Ἀπέθανε δὲ καθ' ὁδὸν ὑποστρέφων εἰς τὴν μεγάλην τῆς Βλαδιμηρίας ἡγεμονίαν τῷ **1246** ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ. Μόνη δ' ἡ πολιτεία τῶν Νεαπολιτῶν ἦν τότε ἀδούλωτος καὶ ἀφορολόγητος, ὡς νησίον μεμονωμένον ἐν τῷ μέσῳ τῆς περιλιμναζούσης καὶ ἀφριζούσης ἀγρίας τῶν Τατάρων ὁρμῆς. Ἀλλ' ὁ βάρβαρος Βάτιος ἀποστείλας πρέσβεις καὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, προσεκάλει αὐτὸν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ δὲ Ἅγιος ἐξαγοραζόμενος τὸν καιρόν, καὶ φειδόμενος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς διατηρῶν, ἀπεφάσισεν ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Βάτιον· μήτε θέλων ἐρεθίζειν ἄγριον ἄνδρα, καὶ ἐλπίζων ὅτι μαλάξει καὶ οἰκεῖον αὐτὸν ποιήσει διὰ τῆς θείας χάριτος. Διέτρεχε δὲ πολλὴ τῶν Νεαπολιτῶν ἡ φήμη πανταχοῦ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξέπληττε τὸν Βάρβαρον. Συγκαλέσας λοιπὸν ὁ Ἅγιος τοὺς πολίτας, καὶ τὸ συμφέρον διδάξας, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐλευθερίαν ὑπερασπίσαι, ἂν αὐτός τι πάθῃ, παρακελευσάμενος, καὶ θωρακισθεὶς ταῖς εὐχαῖς τοῦ δήμου παντός, ἐξέρχεται γενναίως, συμπροπεμπόμενος μετὰ δακρύων ὑπὸ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας τῶν πολιτῶν. Καὶ τὸ πανάχραντον σῶμα

θωσιν, ἀπολαμβάνουσι καὶ τοῦ λοιποῦ τῆς ζωῆς αὐτῶν τὸ ἥμισυ ὅσου ἐλάμβανον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν κατ' ἔτος σιτηρεσίου, πρὸς ἀνάπαυσιν αὐτῶν. Ἐὰν δὲ ἐξέλθωσιν εὐδοκιμήσαντες μετὰ μίαν ἢ δύο πενταετίας, λαμβάνουσιν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀξίωμά τι ἀνάλογον εἰς βραβεῖον τῶν κόπων αὐτῶν.

§. ιε. Ὁ δὲ Οἰκονόμος ἀναδέχεται τὴν οἰκονομίαν εἰς ἔτη τρία. Κἂν εὐδοκιμήσῃ ἐπαναλαμβάνει καὶ αὐτὸς τὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς ἄλλας τριετίας. Τὸν δὲ λόγον τῆς οἰκονομίας ἀποδίδει καθ' ἕκαστον ἔτος πρὸς τὸν Κυβερνήτην, καὶ ὁ Κυβερνήτης πρὸς τὸ Βουλευτήριον, ὅπερ καὶ μεταπαλεῖ προσωπικῶς τὸν Οἰκονόμον καὶ ἀνταμείβει διὰ τῆς προσηκούσης τῶν χαρίτων ὁμολογίας διὰ τὴν πιστὴν καὶ ἄοκνον οἰκονομίαν αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ὑπουργήσας τριετίας τινὰς πιστῶς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν παραιτηθῇ, λαμβάνει καὶ αὐτὸς παρὰ τῆς Ἐκκλησίας γέρας ἀνάλογον τῶν κόπων αὐτοῦ.

§. ις. Ἡ Ἀκαδημία θέλει ἔχειν καὶ γραμματέα καὶ γραμματεῖον (Cancellaria) ἰδιαίτερον καὶ κατάσιχα. Ἐκ τούτων ἔσεται κώδηξ καθολικὸς περιέχων τὰ κτήματα καὶ τὰ εἰσοδήματα τῆς Ἀκαδημίας, καὶ κώδηξ καθολικός, ἐν ᾧ καταγράφονται πάντα τὰ προσήκοντα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀπ' ἀρχῆς τῆς καθιδρύσεως αὐτῆς. Βιβλίον ὅλων τῶν νόμων τῆς Ἀκαδημίας. Κατάλογος ἐτήσιος τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν. Βίβλος τῆς ἐξετάσεως αὐτῶν, ἐν ᾗ καταγράφονται οἱ εὐδοκιμήσαντες. Βίβλος τῆς τούτων διαγωγῆς, ἐν ᾗ σημειοῦνται τὰ ὀνόματα καὶ αἱ ἀταξίαι ἢ τὰ κατορθώματα ἑκάστου ἐκ τῶν μηνιαίων καταλόγων. Κατάστιχον τῆς κατ' ἔτος καθόλου δαπάνης, καὶ ἕτερον, ἐν ᾧ μεταγράφονται κατὰ μῆνα οἱ τοῦ Οἰκονόμου λογαριασμοὶ ἐπικυρούμενοι διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ Κυβερνήτου, κτλ. Ὡσαύτως θέλει κρατεῖν ὁ γραμματεὺς καὶ ἴσον τοῦ καταλόγου τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ βιβλίων, καὶ τῶν ἐν τῷ Ταμείῳ ὀργάνων, ἀγαλμάτων, νομισμάτων καὶ ἄλλων ἀρχαίων μνημείων. Οἱ δὲ κύριοι κατάλογοι τῶν βιβλίων καὶ τῶν ὀργάνων κτλ. θέλουσι φυλάττεσθαι εἰς τὴν Βιβλιοθήκην καὶ εἰς τὸ Ταμεῖον πρὸς χρῆσιν τῶν βιβλιοφυλάκων. Οὗτοι δὲ θέλουσιν εἶναι δύο τινὲς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ταξιάρχων μαθητῶν, οὕστινας ἐκλέγει ὁ Κυβερνήτης ὡς αὐτὸς ὢν ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ταμείου, δίδων εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπιστασίαν ὡς τιμὴν διὰ τὸν ἐνάρετον αὐτῶν βίον, καί τινα χρηματικὴν κατ' ἔτος ἀμοιβὴν διὰ τοὺς κόπους. Οἱ δὲ βιβλιοφύλακες χρεωστοῦσι νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς μελετῶντας ὅσα καὶ ἂν χρειασθῶσιν ἐκ τῶν βιβλίων, φρον-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πνεῦμα τῆς δημιουργικῆς ἐνεργείας τῆς ἁγίας Τριάδος οὐκ ἀπολείπεται» (Εἰς τὴν Ἑξαήμ. Ὁμιλ. 6.σελ. 24).

Ἐὰν δὲ τῆς Διὰ προθέσεως οἱ ἐναντίοι ἐπιλαμβάνωνται, ἀπάντησον ταῦτα.

Δὲν μὲ λανθάνει, ὅτι ἡ θεία Γραφή, ὅταν συνάγῃ τὴν μίαν θεότητα, διαιρεῖ τῶν τριῶν προσώπων τὰς ὑποστάσεις διὰ τῆς Ἐκ, καὶ Διά, καὶ Ἐν, προθέσεως. Ἡ Ἐκ, σημαίνει τὸ πανταίτιον τοῦ Πατρός, ἡ Διά, τὸ δημιουργικὸν τοῦ υἱοῦ, ἡ Ἐν, τὸ τελεταρχικὸν τοῦ Πνεύματος. «Εἷς Κύριος, Ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ Δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα» (Μ. Ἀθανάσ. ἐκ τοῦ Ἀποστ. Διαλόγ. Γ. περὶ τῆς ἁγίας Τριάδ.). Ἀλλ' ἡ αὐτὴ θεία Γραφή, ὅταν ἰδιαιτέρως μάλιστα περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ Πνεύματος διαλέγηται, τῆς Διδύμου τοῦ Πατρὸς ἀκτῖνος, ὡς ἂν εἴποι ὁ Θεόλογος (Λόγ. ΜΕ. σελ. 720) μεταχειρίζεται πολλάκις ἀδιαφόρως τὴν Ἐν καὶ Διά ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας. Οἷον· «Εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ Διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α. Πέτ. β. 5). Καί, «Ὁ Θεὸς ὁ καλέσας ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν, Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Αὐτ. ε, 10)· Καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος «Διὰ τοῦ Πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας». (Α. Κορινθ. ιβ,8). Καί, «Ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι δίδοται πίστις» (αὐτ 9)· Καί, «Ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἵνα ζωοποιήσῃ τὰ θνητὰ σώματα ἡμῶν Διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν» (Ῥωμ. η, 11). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Εἰρηναῖος συνῆψεν ἀδιαφόρως μὲ τὰς προθέσεις ἀμφότερα τὰ Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰπών, «Πάρεστι τῷ Πατρὶ Λόγος καὶ Σοφία, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, Δι' ὧν καὶ Ἐν οἷς τὰ πάντα ἐλευθέρως καὶ ἐκουσίως ἐποίησε» (Βιβλ. Δ. κφ. λς). Πρὸς ταῦτα ἐπιφέρω λαμπρότατον μάρτυρα τὴν Σάλπιγγα τῆς Θεολογίας, τὸν θεῖον Γρηγόριον, ὅστις δογματίζει ταῦτα ἐπὶ λέξεως «Μετὰ Παύλου θεολόγησον—ποτὲ μὲν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ τῷ Πνεύματι διδόντος, ὡς οὐδὲν διαφέροντος· ποτὲ δὲ ἀντὶ τοῦ Πνεύματος τὸν Χριστὸν ἐπιφέροντος· καὶ ὅτε μὲν διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις, «Εἷς Θεὸς, λέγοντος, Ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν. Καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, Δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ». (Ἀπαραλλάκτως ἔγραψα κἀγὼ εἰς τὴν περὶ τοῦ υἱοῦ διδασκαλίαν Κατηχ. σελ. 27). «Ὅτε δὲ συνάγει τὴν μίαν θεότητα, «ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα» δηλαδὴ Διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς πολλαχοῦ δείκνυται τῆς Γραφῆς» (Γρηγόρ. Θεολ. Λόγ. ΚΔ. Εἰς τοὺς ἐξ Αἰγύπ. ἐπιδημ. σελ. 431).

Μετὰ Παύλου λοιπὸν (Ἐφεσ. δ, 5) καὶ τῶν θείων Πατέρων ἐθεολόγησα

Ακαδημία Αθηνών · Academy of Athens

τῆς τῶν ἀβαπτίστων νηπίων τῶν ὀρθοδόξων σωτηρίας καταδεικνύει δόγμα τῆς Ἐκκλησίας ὄν, οὐδένα δὲ περὶ τῶν διορθώσεων ἐκείνων λόγον ποιεῖται. Ἐκεῖνοι δὲ κἀντεῦθεν ἀποκρουσθέντες, βουλόμενοι ὅμως παντὶ τρόπῳ «συκοφαντεῖν καὶ περιδαρδάπτειν αὐτόν», ἄλλας προσεξεύρισκον κῆρας, καὶ «βλαφημίας καὶ λοιδορήματα ἀνέδην ἐπόμπευον εἰς αὐτόν». Ἀλλ' ὁ ἀοίδιμος μαθὼν καὶ ταύτας ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον, τὸν ἀναγγέλλοντ' αὐτῷ τὰ τυρευόμενα, τάδε. «Ἤδη δὲ ἠπόρησα βλέπων τὰς ὁποίας γράφεις νέας ἀπορίας τοῦ σοφοῦ Πατριάρχου. Δέν μοι γράφεις, ἂν τὰς ἤκουσας ἀπὸ στόματός του, ἢ ἄλλος τίς σοι τὰς εἶπε. Τοῦτο πιστεύω, τὸ πρῶτον συστέλλομαι καὶ νὰ τὸ φαντασθῶ. Ὅμως δὲ ἄκουσον καὶ τὰς ἀπολογίας μου πρὸς τὰς ἀλλοκότους ταύτας ἀντιῤῥήσεις, διὰ νὰ ἔχῃς, ἂν τύχῃ, προχείρους τὰς ἀπαντήσεις.

Α) Τὸ «Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐδημιουργήθη καὶ συντηρεῖται ὁ Κόσμος» (Κατηχ. σελ. 42) εἶναι γραφικὸν καὶ θεολογικόν. Ὁμολογῶ ὅτι τὸ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, εἶναι δόγμα θειότατον ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ Λόγου κυριολεκτούμενον (Ἰωάν. α, 3). Ἀλλὰ τοῦτο μετεχειρίζοντο καὶ οἱ Πνευματομάχοι μαρτυρίαν τῆς πλάνης των, σπουδάζοντες οὕτω νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι, ἐὰν διὰ τοῦ υἱοῦ τὰ πάντα ἐγένετο, ἄρα καὶ τὸ Πνεῦμα (Γρηγ. Ναζ. Λόγ. ΑΖ. σελ 599). Διὰ τοῦτο ἡ ἱερὰ θεολογία κηρύττει καὶ δογματίζει, ὅτι «Τὸ πανάγιον Πνεῦμα συνδημιουργεῖ μὲν υἱῷ καὶ τὴν κτίσιν καὶ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ πειθέτω σε τό, «Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν». Καὶ «Πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με». Καὶ «Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται. κτλ. (Γρηγ. Θεολ. Λόγ. ΜΔ. Εἰς τὴν ἁγ. Πεντ. σελ. 714). Καὶ πάλιν· «Ἃ γὰρ ποιεῖ ὁ Πατὴρ ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ποιεῖ· καὶ ἃ ποιεῖ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός, ταῦτα ποιεῖ τὸ πνεῦμα»· καὶ δημιουργεῖ, καὶ κτίζει. Καὶ δῆλον ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου· «Εὑρέθη γὰρ ἡ ἁγία Μαρία ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου» (ὁ Μέγ. Ἀθανάσ. Διάλ. Γ. περὶ τῆς ἁγίας Τριάδ. σελ. 201 καὶ 198). Ἀπὸ ταῦτα φαίνεται σαφῶς, ὅτι αἱ μεταβατικαὶ τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαι, Δημιουργία, Συνοχή, Συνδρομὴ ἀνήκουσι κοινῶς εἰς τὰ τρία Πρόσωπα τῆς ὁμοουσίου Τριάδος. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὰ τῆς πίστεως τὰ μυστήρια Ἁγιάσματα τῆς Τριάδος ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος ὠνόμασε (Κανον. Ξς). Μ' ὅλον ὅτι ὁ τούτων ἁγιασμὸς ἐξαιρέτως εἰς τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἀνατίθεται. Συμπεραίνω λοιπὸν ὀρθοδόξως μετὰ τοῦ Μεγάλου Πατρὸς Βασιλείου, ὅτι «Τὸ πανάγιον

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὸν θείας Προνοίας καὶ προπαίδειαν τοῖς τὴν πίστιν δι' ἀποδείξεως καρπουμένοις» (α), ὡς μίαν ἐπος μαθήματος ἐπιστήμην· ποίου; τοῦ ἐφεξῆς. « Πῶς χρεωστεῖ νὰ συμβιοτεύσῃ ἕκαστος μετὰ τῶν ὁμοίων ἄνθρώπων εἰς τὸν ὀλίγον καὶ ταλαίπωρον χρόνον τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ νὰ τελευτήσῃ τὸν βίον ἐπὶ τῇ μακαρίᾳ τῆς μελλούσης θανασίας ἐλπίδι. Βάσιν λοιπὸν τῶν φιλοσοσοφικῶν συγγραμμάτων καὶ μεταφυσικῶν διδασκαλιῶν πρέπει νὰ καταβάλλωσι πάντες οἱ ἡμέτεροι διδάσκαλοι τὴν θεοσέβειαν, ἥτις εἶναι ἡ μόνη κυρίως σοφία, καὶ μόνη ἀληθὴς ἐπιστήμη (ϐ). Τὰ θεόσδοτα βιβλία τῶν θείων Γραφῶν, ἐν αἷς ζωὴν εὑρίσκομεν (γ), δὲν ἔχουσι βέβαια σκοπὸν νὰ διδάξωσι τὸν ἄνθρωπον γηΐνας τέχνας καὶ ἐπιστήμας, ὅταν δὲ τύχῃ νὰ ἀναφέρωσιν ἐμπαρόδως τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἐκφράζουσιν αὐτὰ ἁπλούστατα καὶ σαφέστατα, διότι λαλοῦσιν οὐχὶ μόνον πρὸς σοφούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀσόφους καὶ πρὸς πάντας ἀνθρώπους καθόλου, διὸ καὶ ἐκφράζονται περὶ τῶν ὑλικῶν ὄντων καθὼς προσπίπτουσι συνήθως εἰς ὅλων κοινῶς τῶν ἀνθρώπων τὰς αἰσθήσεις (δ). Πλὴν

(α) Κλήμ. Στρωμ. Α. σελ. 207, 210. — (ϐ) « Ἰδοὺ ἡ θεοσέβειά ἐστι σοφία, τὸ δὲ ἀπέχεσθαι ἀπὸ κακῶν ἐστιν ἐπιστήμη». Ἰὼϐ κη, 28.

(γ) Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ζωὴν εὑρήσετε . . . Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστιν. Ἰωάν. ε, 39. ς, 63.

(δ) Οἷον τὸ «στήτω ὁ ἥλιος» (Ἰησ. Ναυῆ ι, 13) ἐσκανδάλισε πολλούς, διότι δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ νεώτερον τὸ τοῦ Κοπερνίκου, μᾶλλον δὲ τὸ ἀρχαῖον καὶ Πυθαγορικὸν σύστημα, ὅτι κινεῖται οὐχὶ ὁ ἥλιος, ἀλλ' ἡ γῆ· διὰ τοῦτο καὶ ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία ἐπολέμησε κατ' ἀρχὰς διὰ πυρὸς καὶ ξίφους τὸ ἀστρονομικὸν τοῦτο σύστημα! ὡσανεὶ εἶχε σκοπὸν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ οὐχὶ νὰ στήσῃ παραδόξως τὸν δρόμον τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ νὰ διδάξῃ τοὺς Ἑβραίους τῆς Ἀστρονομίας τὰ θεωρήματα!! Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἐξεφράσθη ὡς ἐκφράζονται συνήθως οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ οἱ Κοπερνίκειοι· διότι καὶ αὐτοὶ λέγουσι, δύει καὶ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, οὐχὶ ἡ γῆ. Τὰ φυσικὰ φαινόμενα ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι καθόλου καθὼς βλέπουσιν αὐτά· πρὸς θόλον ὁμοιάζουσι τὸ φαινόμενον κύτος τοῦ οὐρανοῦ, πεδίον λέγουσι τὴν πεδιάδα τῆς σφαιρικῆς γῆς, κτλ. Ὡσαύτως ἐκφράζει αὐτὰ καὶ ἡ θεία Γραφή, ὅταν τυχὸν μνημονεύσῃ τι ἐξ αὐτῶν, διδάσκουσα τὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν φαινομένων τὰ ἀόρατα, τὰς δὲ τῆς φύσεως ἐσωτερικὰς ἰδιότητας ἀφίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀνιχνεύῃ, ἵνα θαυμάζῃ ἐπὶ πλέον τὸν τῆς φύσεως φυτουργόν. [Τὴν αὐτὴν περὶ τῆς Γραφῆς γνώμην καὶ τῶν Πατέρων πολλοὶ ἐν ἄλλοις γραφικοῖς χωρίοις ἐξέφρασαν. Καὶ δὴ (ἵνα πα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐκεῖνα τοῦ Ἀποστόλου « οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν » (Ῥωμ. ς'. 14.), καὶ «Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντος ἐν ᾧ κατειχόμεθα» (αὐτ. ζ, 6). Ἐνταῦθα δὲν ἀποβάλλει ὁ Ἀπόστολος τὸν θεῖον νόμον, ἄπαγε ! ἀλλὰ λέγει ά.) ὅτι οἱ ἀληθινοὶ πιστοὶ δὲν εἶναι ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ νόμου, ὅστις ἀπειλεῖ κατάραν εἰς τὸν ἁμαρτωλόν· β'.) ὅτι ὁ Χριστιανὸς ἁμαρτάνει μὲν ἐξ ἀσθενείας, ἡ χάρις ὅμως δὲν τὸν παραδίδει εἰς τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου, ἀλλὰ δέχεται τὴν μετάνοιάν του καὶ συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ τὸν νόμον.

§. β'. Ὁ θεῖος νόμος δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὴν διαφορὰν τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῶν κακῶν.

Σημ. Α'. Ὁ νόμος εἶναι διαταγὴ δεικνύουσα εἰς τὸν ἄνθρωπον τί πρέπει νὰ πράττῃ. Ὅ,τι συμφωνεῖ πρὸς τὸν νόμον εἶναι καλὸν ἔργον, εἶναι ἀρετή. Ὅ,τι ἐναντιόνεται εἰς τὸν νόμον εἶναι κακόν, εἶναι κακία, ἁμαρτία, ἀσέβεια. Τοιαύτη διαταγὴ διορίζουσα τὴν διαφορὰν τῶν καλῶν ἔργων ἀπὸ τὰ κακὰ ἔπρεπε νὰ δοθῇ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, διότι μόνος ὁ Θεὸς εἶναι ἀπ' αἰῶνος ἀναμάρτητος, καὶ μόνος αὐτὸς διακρίνει, τί εἶναι ἀληθῶς καλὸν ἢ κακόν, καὶ μόνος αὐτὸς δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὰ πρακτέα ἀπὸ τὰ μὴ τοιαῦτα. Γενικώτερον δὲ τρεῖς τινες χαρακτῆρες διακρίνουσι τὰ καλὰ ἔργα ἀπὸ τὰ κακά· ά.) τὸ νὰ ἦναι σύμφωνα πρὸς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· β'.) τὸ νὰ μαρτυρῇ περὶ αὐτῶν, ὅτι εἶναι καλά, ἡ συνείδησις ἡμῶν, ἥτις εἶναι φωνὴ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν ὅσῳ εἶναι ἀδιάπταιστος καὶ πεφωτισμένη, μυστικῶς ἡμᾶς διδάσκουσα τὰ καθήκοντα, καὶ δοκιμάζουσα μὲν τὰ καλά, ἐξελέγχουσα δὲ τὰ κακά. γ'.) τὸ ν' ἀποβλέπωσιν εἰς καλὸν σκοπόν, ὅστις ὑφίσταται εἰς δύο τινά, εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μας, καὶ εἰς δοξαν Θεοῦ. Γίνεται δὲ αὕτη διά τε τῆς πρὸς τὰς θείας του ἐντολὰς ὑποταγῆς, καὶ τῆς ἀποφυγῆς παντὸς μέσου κακοῦ, τὸ ὁποῖον δύναταί τις νὰ μεταχειρισθῇ, διὰ νὰ δοξασθῇ τάχα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὅ,τι ἔργον ἔχει τούτους τοὺς τρεῖς χαρακτῆρας, εἶναι ἔργον ἀγαθόν. Ὅ,τι δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τούτους, εἶναι κακόν. Διαιροῦνται δὲ καὶ ἄλλως τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων εἰς τρία, καλά, καὶ κακά, καὶ ἀδιάφορα. Καὶ τῶν μὲν καλῶν καὶ κακῶν γνωρίσματα εἶναι τὰ εἰρημένα· ἀδιάφορα δὲ εἶναι, ὅσα καθ' ἑαυτὰ δὲν εἶναι οὔτε καλὰ οὔτε κακά· οἷον τὸ τρώγειν, τὸ πίνειν, τὸ ὁμιλεῖν. Τὰ καλὰ δύνανται νὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς κακά, ὅταν γίνωνται μὲ κακὸν σκοπόν· οἷον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τος ἐλήρησε) βάπτισμα ποιοῦσα τὸ μὴ βάπτισμα τῶν ἑτεροδόξων· ἀλλὰ τούτου τὴν τελείωσιν εἰς τὴν τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσαν θείαν χάριν καὶ εὐσπλαγχνίαν ἀφιεροῦσα (καθὼς ἔλεγε καὶ περὶ τοῦ ἀτελοῦς βαπτίσματος τῶν Κλινικῶν ὁ θεῖος Κυπριανός), καὶ μεσίτην προσκαλλομένη τὴν ἐγκάρδιον πίστιν τῶν τε προσερχομένων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γεννηθησομένων ὀρθοδόξων τέκνων ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοὺς δὲ τοὺς προσιόντας καὶ διὰ κατηχήσεως λιπαρᾶς (καὶ ὡς ἠκούσαμεν, ἐξαμηνιαίας πολλάκις) προτελοῦσα προετοιμάζει, πάσης θρησκευτικῆς μετὰ τῶν συνήθων (ἐξ ὧν ἀποχωρίζονται) κοινωνίας ἀφεστηκότας, καὶ προσανέχοντας τῇ διδασκαλίᾳ τῶν τε δογμάτων, καὶ μυστηρίων, καὶ παραδόσεων τῆς, πρὸς ἣν προσέρχονται, ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ οὕτως αὐτοὺς τῷ θείῳ μύρῳ τελειοῖ, καὶ «ἐκ τῆς ἀγριελαίου εἰς τὴν καλλιέλαιον ἐγκεντρίζει», καὶ μικροὺς καὶ ταπεινοὺς καὶ μεγάλους καὶ περιδόξους, λαὸν σωζομένων προστιθεῖσα πολὺν (ὃν καὶ ὁ Σκῶτος ἐθαύμασε καὶ ἐφθόνησε) πρὸς ταῖς πολυπληθεστάταις τῶν γνησίων Ῥώσσων μυριάσι (πάντων ἁπανταχοῦ τῆς ἀχανεστάτης Ῥωσσίας διὰ τοῦ τελείου καὶ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος τελουμένων). Οὕτως ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ ἡ μία ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πλατύνεται ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρων τῆς Οἰκουμένης, ὑπό τε τῆς κραταιστάτης τοῦ εὐσεβεστάτου Κράτους προστασίας καὶ τῆς τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν ἐπιστασίας περιφρουρουμένη καὶ εὐθηνοῦσα. Οὕτω δὲ τελειωθέντας ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ τοὺς εὐσεβεῖς προσηλύτους κἂν τοῖς ἀνατολικοῖς κλίμασιν ἀποδέχεται ὡς γνήσια τέκνα ἡ αὐτὴ Ἐκκλησία. Κἀκεῖνο δὲ σημειωτέον, ὅτι οἱ κατὰ τὴν Ῥωσσίαν ἱεροὶ κατηχηταὶ πρώτην αὐτὴν κυρίως τὴν ἀκρίβειαν τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος κατηχοῦσι τοὺς προσιόντας, εἶτα δὲ καὶ τὴν κατὰ συγκατάβασιν ὑποδοχήν. Οὐδὲ κηρύττουσι πόλεμον ἀδιάλλακτον πρὸς τὸ τέλειον τῆς Ἐκκλησίας βάπτισμα, ἀποβάλλοντες τοὺς τοῦτο ζητοῦντας (κατὰ τὴν τοῦ Σκώτου συκοφαντίαν). Μάρτυς δὲ λαμπρὸς ἡ ἀπὸ Δυτικῶν ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει βαπτισθεῖσα σύζυγος τοῦ μακαρίτου Διερμηνέως τῆς Ῥωσσικῆς πρεσβείας Τηλεμάχου τοῦ Χαντζερῆ (μέμνῃ δέ, τέκνον, καὶ σὺ τοῦ πράγματος οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν τελεσθέντος) (α). Καὶ ταῦτα μὲν ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ φιλοχρίστῳ Ῥωσσίᾳ.

(α) Βλ. τὸ ἐν Ἑρμουπόλει τῷ 1842 ἐκδοθὲν φυλλάδιον «Η βάπτισις τῆς κω-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πλιοῦχος τῆς Ῥωσσίας ἀκοίμητος. Ἄγε δὴ καὶ τοῖς Ἕλλησι συμμάχησον, Κράτιστε, καὶ τῶν υἱῶν τῶν τῆς Ἄγαρ θραῦσον ὀφρὺν τὴν ἀνθεον, εἰς θρίαμβον, μάκαρ, τοῦ σταυροῦ καὶ σωτηρίαν τῶν εὐφημούντων σε.

Ἕτερα στιχηρά. Ἦχος πλ. δ΄.

Ὢ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Ὢ τοῦ παραδόξου θαύματος, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ συναγάλλονται σήμερον, εἰς φαιδρὰν πανήγυριν τοῖς Πιστοῖς συναπτόμενοι. Χοροὶ Ἁγίων νῦν συνευφραίνονται. Γραικοὶ καὶ Ῥῶσσοι συνεορτάζουσι, σύμφωνα ψάλλοντες, Ἅγιε Ἀλέξανδρε, σκέπε ἡμᾶς, Σοῦ τὴν ἀεισέβαστον μνήμην γεραίροντας.

Δεῦρο Κωνσταντίνου Σύγγενες, τῷ Κωνσταντίνῳ νυνὶ κραταιῶς συμπολέμησον, τοὺς ἐχθροὺς τροπούμενος τῆς Ἁγίας σου Πίστεως. Υἱὸς εἶ, μάκαρ, τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, Ῥίζης ἁγίας βλαστὸς ἀμάραντος. Μνήσθητι, Ἅγιε, παλαιῶν πατέρων σου, δι' ὧν τὸ φῶς εἶδε τὸ τῆς Πίστεως πᾶσα τῶν Ῥώσσων ἡ γῆ.

Τίνες ὡς νεφέλαι πέτανται, περιστεραὶ ὡς καλαί, ἐκ Βορρᾶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας δι' αἰθέρος ἄνωθεν τηλαυγῶς χρυσαυγίζουσαι; Στρατὸς ἁγίων οὗτος προσέρχεται, τῆς Ἐκκλησίας ὑπερασπίσων Χριστοῦ. Τούτοις ἐμπρέπει δὲ τοῦ Νευᾶ ὁ πρόμαχος. Χαῖρε Ἑλλάς. Πέπτωκεν ὁ Τύραννος, Χριστοῦ νικήσαντος.

Δόξα. Ἦχος πλ. α΄.

Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ᾀσμάτων, χορεύσωμεν ἑόρτια, καὶ σκιρτήσωμεν ἀγαλλόμενοι, ἐν τῇ πανδήμῳ πανηγύρει τοῦ Νευαίου Ἀλεξάνδρου. Βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες συντρεχέτωσαν, καὶ τὸν τροπαιοῦχον κροτείτωσαν ἐν ὕμνοις, τοῦ σταυροῦ τὰ τρόπαια κατὰ βαρβάρων καὶ κακοδόξων ἐνδόξως φυτεύσαντα. Ποιμένες καὶ Διδάσκαλοι τὸν τῆς σεπτῆς Τριάδος ὁμολογητήν, καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπέρμαχον συνελθόντες εὐφημήσωμεν. Οἱ φιλόσοφοι τὸν Σοφόν. Οἱ Ἱερεῖς τὸν Προστάτην. Οἱ στρατιῶται τὸν Στρατηγόν. Οἱ ἐν θλίψεσι τὴν παραμυθίαν. Τὸν Συνοδίτην οἱ ὁδοιπόροι. Οἱ ἐν θαλάσσῃ τὸν Κυβερνήτην. Οἱ πάντες τὸν πανταχοῦ θερμῶς προφθάνοντα τρισόλβιον Ἄνακτα ἐγκωμιάζοντες, οὕτως εἴπωμεν, Πανάγιε Ἀλέξανδρε, σπεῦσον, ἐξελοῦ τοὺς πιστοὺς τῶν τοῦ πολέμου κινδύνων, καὶ ῥῦσαι κολάσεων τῶν αἰωνίων ἡμᾶς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

στος αὐτῶν ἰδιαιτέρως νὰ καταπατῇ τοὺς ἱεροὺς καὶ καθολικοὺς τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας θεσμούς, καὶ καταυθαδιάζεται νὰ καθυποβάλλῃ τυραννικῶς εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ πλάνας καὶ ὀρέξεις τὴν ἁγίαν, τὴν θεόσδοτον τῆς Ἐκκλησίας οἰκονομίαν καὶ διάταξιν, ἣν διὰ τοσούτων αἰώνων καὶ τόπων καὶ τοσούτων αἱμάτων καὶ θεσπεσίων ἀγώνων Ἀποστόλων, Μαρτύρων, Διδασκάλων, Ἱεραρχῶν, Συνόδων ὅλων οἰκουμενικῶν συνεκρότησε καὶ ἐσφράγισε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς σωτηρίαν τοῦ πληρώματος τῶν πιστῶν. Ἐλευθερίαν, τέλος, ὀνομάζουσι τὴν πάσης πνευματικῆς ἐξουσίας ἐξουδένωσιν καὶ κατάργησιν, ἥτις εὐκόλως παρασύρει τὸν ἄνθρωπον εἰς κατάργησιν πάσης καὶ οἰκιακῆς καὶ πολιτικῆς καὶ βασιλικῆς ἀρχῆς· διότι ὅστις ἀποπτύσῃ τὸν χαλινὸν τῆς πνευματικῆς πειθαρχίας, εὐκόλως θέλει καταπατήσει καὶ τὸ κῦρος τῆς ἐξουσίας τῆς κοσμικῆς· καὶ ὅσοι «οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες τὰς θείας δόξας, οἱ τοιοῦτοι συγχρόνως ἀθετοῦσι καὶ τὰς ἐπὶ γῆς κυριότητας», κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν φωνήν.

Καὶ μάρτυς ἡ πεῖρα· διὰ τοιαύτας διδασκαλίας εἶδεν ὁ ἥλιος εἴς τινας χώρας τῆς Οἰκουμένης τὰ ἐρείπια τοῦ θρόνου ἀναμεμιγμένα μετὰ τῶν ἐρειπίων τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ἡγεμόνων συσσεσωρευμένα μετὰ τῶν ὀστέων τῶν Ἱερατικῶν. Καὶ τοιαῦται λαοφθόροι διδασκαλίαι συνέτριψαν καὶ συντρίβουσιν οἴκους, διασπῶσι πόλεις, σείουσιν ἐκ θεμελίων ὅλας κοινωνίας ἀνθρώπων, κἂν ἄλλως τύχωσιν εὐνομούμεναι. Καὶ τότε καταπρήγουσι τοὺς τόπους ἐκείνους, ὡς ὑπογείων κρατήρων φλόγες ἀναφυσώμεναι, πᾶσαι τῆς οἰκιακῆς καὶ πολιτικῆς ἀναρχίας αἱ μάστιγες, σφαγαί, καὶ μιαιφονίαι, καὶ μίση, καὶ βίαι, καὶ ὕβρεις, καὶ διχόνοιαι, καὶ διαιρέσεις ἐθνικαὶ καὶ συγγενικαί, καὶ πάντα τὰ βέλη τῶν ὀδυνῶν τοῦ θανάτου. Τότε κατὰ τὸν Προφήτην «συμπεσεῖται ὁ λαός, καὶ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ἄνθρωπος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ προσκόψει τὸ παιδίον πρὸς τὸν πρεσβύτην, καὶ ὁ ἄτιμος πρὸς τὸν ἔντιμον, καὶ ἀνεῖται Ἱερουσαλήμ, καὶ αἱ γλῶσσαι αὐτῶν μετὰ ἀνομίας τὰ πρὸς Κύριον ἀπειθοῦντες».

Μακρὰν ἀπὸ τῶν κατοίκων τῆς νέας Ἱερουσαλήμ, τῆς Ὀρθοδόξου καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τοιαῦται λαοπλάνοι καὶ κοσμοφθόροι διδασκαλίαι, τὰς ὁποίας περιλαλοῦσιν οἱ καθ' ἡμᾶς ἀναφανέντες καινοτόμοι. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπάρχει πόλις αἰωνία, πόλις τοῦ ζῶντος Θεοῦ, τοσοῦτον ἀγήραντος καὶ ἀκατάλυτος καὶ ἀπαθὴς πρὸς τὰς τῶν νεωτέρων αἰώνων μεταβολὰς καὶ καινοτομίας, ὅσον καὶ ἡ κραταιά,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

νει παρὰ τῷ ἀεὶ ὄντι βασιλεῖ» (α). Καὶ Στράβων δὲ λέγει τοὺς Μάγους «συνεῖναι τοῖς Περσῶν βασιλεῦσιν ὑφηγουμένους τὰ περὶ τοὺς θεούς (ὡς παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οἱ Βραγμᾶνες ἢ Γυμνοσοφισταί, καὶ παρὰ τοῖς Ἀσσυρίοις οἱ Χαλδαῖοι)· καὶ σεμνοῦ δέ τινος βίου ζηλωτὰς εἶναι τοὺς μάγους, σοφίᾳ τε διαφέροντας τῶν ἄλλων ἡγεμονίας καὶ τιμῆς τυγχάνειν» (β). Ὅθεν καὶ αὐτοὶ τῶν Περσῶν οἱ βασιλεῖς ἐδιδάσκοντο τὴν μαγείαν, καθὸ μάθημα πολύτιμον καὶ βασιλικόν. Οὕτως ὁ Δαρεῖος οὐ μόνον ἐμάγευεν, ἀλλὰ καὶ διδάσκαλος ἦν τῶν μαγικῶν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πορφυρίου λέγοντος· «Οὕτω δὲ μέγα καὶ σεβάσμιον γένος τοῦτο (τὸ τῶν Μάγων) παρὰ Πέρσαις νενόμισται, ὥστε καὶ Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπου ἐπιγράψαι τῷ μνήματι πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ μαγικῶν γένοιτο διδάσκαλος» (γ). Τοιαῦτα καὶ περὶ τοῦ νεωτέρου Κύρου ἱστόρησεν ὁ Πλούταρχος λέγων, «ἕνα τῶν ἱερέων, ὃς ἐν παισὶ Κύρου τῆς νομιζομένης ἀγωγῆς ἐπιστάτης ἐγένετο, διδάξαι μαγεύειν βέλτιον» (δ). Ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ Κῦρος ὕστερον ἐκαυχᾶτο «φιλοσοφεῖν μᾶλλον καὶ μαγεύειν βέλτιον τοῦ ἀδελφοῦ» (ε). Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Τὴν δὲ τῶν Μάγων σοφίαν καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἐζωγράφησε λέγων, «περί τε θεραπείας θεῶν αὐτοὺς διατρίβειν καὶ θυσίας καὶ εὐχάς, ὡς αὐτοὺς μόνον ἀκουομένους· ἀποφαίνεσθαί τε περὶ θεραπείας θεῶν καὶ γενέσεως· περί τε δικαιοσύνης λόγους ποιεῖσθαι· ἀσκεῖν τε καὶ μαντικὴν καὶ προρ-

---

(α) Κύρ. Παιδ. Η. α, 23. 24.— (β) Στράβ. α, 23. ιε, 717. ὅθεν «Μάγοι παρὰ Καμβύσου τὰ Περσῶν Βασίλεια (ἐνεπιστεύθησαν), ὅτε εἰς Αἴγυπτον ἐστρατεύετο» (Δ. Χρυσοστ. Λόγ. ογ. §. 1).

(γ) Πορφύρ. περὶ ἀποχ. Δ, 16. σελ. 165. πρβλ. καὶ βίον Πυθαγ. σελ. 182. Cantabr. 1655. Κατὰ δὲ τὸν μετὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου συστρατεύσαντα κατὰ Περσῶν Ὀνησίκριτον, εἰς τὸν Δαρείου τάφον ἐπιγέγραπτο ἡ ἐφεξῆς ἑλληνικὴ ἐπιγραφή. «Φίλος ἦν τοῖς φίλοις· ἱππεὺς καὶ τοξότης ἄριστος ἐγενόμην· κυνηγῶν ἐκράτουν· πάντα ποιεῖν ἠδυνάμην» (Ὀνησίκ. παρὰ Στράβ. ιε, 730). Ἐνταῦθα περὶ Δαρείου μαγείας οὐδὲ γρύ. Πλὴν ἀλλ' ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ Δαρείου τάφου καὶ ἄλλο ἐπίγραμμα Περσικὸν (Στράβ. αὐτ.), καὶ τοῦτο φαίνεται ὅτι νοεῖ ὁ Πορφύριος. Σὺ δὲ σημείωσαι, ἀναγνῶστα, πῶς καὶ ἐπὶ Δαρείου (τῷ 490 π. χ.) ἐτιμᾶτο ἐν τοῖς βασιλείοις τῆς Περσίας ἡ μετ' ὀλίγον πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἐπεκταθεῖσα ἑλληνικὴ γλῶσσα· κἂν δ' ἐπὶ τοῦ Θεμιστοκλέους ὁ τοῦ Δαρείου Ξέρξης ἢ μᾶλλον ὁ τούτου υἱὸς ἠγνόει τὰ ἑλληνικὰ (Πλούτ. Θεμιστ. §. κη)· ἀλλ' ὅμως ἦσαν καὶ ἐπὶ τούτου καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐν τοῖς βασιλείοις ἄνδρες ἑλληνίζοντες, ὡς τὸ ῥηθὲν ἐπὶ Δαρείου ἐπίγραμμα δηλοῖ.

(δ) Πλούταρχ. Ἀρταξέρ. §. γ. — (ε) Πλούταρχ. Ἀποφθ. Βασιλ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐψάλλοντο μάλιστα κατὰ τὸν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ὁδηγῶν ἱερώτατον ναὸν τῆς ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης Ὁδηγητρίας (α)· διὸ καὶ ταύτην ὡς παροῦσαν ὁ ἱερὸς Ὑμνῳδὸς ἐνίοτε προσφωνεῖ (β).

Γ'. Μανουὴλ τοῦ μεγάλου ῥήτορος Κανόνες εἰς τὴν Θεοτόκον ψαλλόμενοι κατὰ τὴν δεκαπενθήμερον νηστείαν τοῦ Αὐγούστου. Εὑρίσκονται καὶ οὗτοι συνημμένοι εἰς τὸ αὐτὸ παρ' ἡμῖν ἀπόγραφον, ἐν ᾧ καὶ οἱ τοῦ ἁγιωτάτου Μάρκου. Καὶ ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν (κατὰ τὸ Ὀκτώηχον) (γ), ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἔλειψεν ὁ ἕκτος, ἐκπεσὼν ἐκ τοῦ παλαιοτέρου κώδηκος, ὅθεν μετεγράφη τὸ καθ' ἡμᾶς ἀπόγραφον (ὡς ἐσημείωσεν ὁ τούτου ἀντιγραφεύς. βλ. σελ. 158)· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἑπτὰ μόνον ἐνταῦθα καὶ ἡμεῖς ἐξεδώκαμεν, ὡς εὑρέθησαν. Ἴσως ἐξ ἄλλου κώδηκος ἀλλαχοῦ (καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ἁγιώνυμον Ὄρος) ἀκεραίου σωζομένου ἐκδοθῶσιν ἄλλοτε καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἐλλιπῆ. Ἀλλὰ τίς ὁ τῶν Κανόνων τούτων ποιητὴς Μανουὴλ ὁ μέγας ῥήτωρ; Σύγχρονος φαίνεται καὶ οὗτος, ἢ μικρῷ πρεσβύτερος τοῦ ἁγιωτάτου Μάρκου, κληρικὸς τὸ ἀξίωμα, φέρων τὸ ἐπώνυμον μέγας ῥήτωρ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἂν ἴσως δὲ κατήγετο καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ὁλοβόλων, ὑπάρχει λοιπὸν οὗτος πιθανώτατα Μανουὴλ ὁ Ὁλόβολος ὁ μέγας ῥήτωρ (καὶ ἄλλως, ῥήτωρ ῥητόρων), οὗ τινος σώζονται στίχοι πολιτικοὶ εἰς

(τῷ **1416** καὶ **1420**) ἐν Κωνσταντινουπόλει λοιμοῦ (Βιβλ. α. κεφ. **32** καὶ **38**). Ὅθεν ἠδύνατο καὶ εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀναχθῆναι τῶν Κανόνων ἡ σύνθεσις· ἀλλ' ὁ ἱερώτατος Μάρκος, ποτνιώμενος διὰ τὸν ἤδη ἐπικρεμάμενον εἰς τὴν ἀσθενεστάτην Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῶν Τούρκων κίνδυνον (σελ. **95, 97, 99, 104**), ὑπαινίττεται καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Μουράτου κατὰ τὸ **1422** πολιορκίαν τῆς πόλεως, ἀφ' ἧς θείᾳ δυνάμει τότε διεσώθη (Καν. ϐ. ᾠδ. ζ. σελ. **98** καὶ η. ᾠδ. **δ.** σελ, **129**. πρϐλ. καὶ Φραντζῆ βιϐ. α. κεφ. **39**.—Ἰωάν. Κανανοῦ Διήγησ. —καὶ Βρυενν. λόγ. εὐχαριστήρ. εἰς τὴν Θεοτόκον σελ. **406—410**. κτλ. τ. ϐ. ἐκδ. Εὐγ.). Ὥστε οἱ κανόνες οὗτοι ἐποιήθησαν πάντως μετὰ τὸ **1422**.

(α) Βλ. Κτιτορικὸν ἢ Προσκυνητ. τοῦ Μεγάλου σπηλαίου σελ. **57, 61**. Ἀθήνησι **1840**.

(β) Καν. δ. ᾠδ. θ. σελ **105**. Καν. ς. ᾠδ. η. σελ. **120**. Καν. η, ᾠδ. θ. σελ. **132**.

(γ) Ὀ κ τ ὼ κ α ν ό ν ε ς Μ α ν ο υ ὴ λ τ ο ῦ ῥ ή τ ο ρ ο ς σώζονται καὶ τῷ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ἰβήρων ἀποκειμένῳ χειρογράφῳ (βλ. Ἑορτοδρόμ. σελ. **648**), ὅπερ καὶ ὁ ἀοίδιμος κατωτέρω συνεικάζει. Κἀν τῇ Μαρκιανῇ δὲ Βιβλιοθήκῃ ἀπόκειται χειρόγραφον κανόνας τοῦ Μανουὴλ περιέχον (Βλ. Graeci Codices manu scripti apud Nanios etc. p. 279. Bonon. 1784). Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἔλεγχος τῆς ὑπὸ Ἰ. Κὶγγ συκοφαντίας τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου (α).

Εἰς τὴν πρὸς τὸν κύριον ἱεραπόστολον Κὶγγ περὶ τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ἀπάντησιν (Βλ. Αἰῶνος ἀριθμ. 592) προσθέσατε, παρακαλῶ, καὶ τὰ ἑφεξῆς.

Ὁ Κύριος Κὶγγ ἀντὶ νὰ ἐκδώσῃ ἀπολογίαν δι' ὅσα κατηγορεῖται, ἐξέδωκεν ὁμολογίαν τοῦ περὶ τῆς Θεοτόκου φρονήματός του· «Τὸ πῶς (λέγει) θεωρῶ τὴν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν δύναμαι νὰ παραστήσω καλήτερα, εἰμὴ δι' αὐτῶν τῶν λέξεων τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου» κτλ. (Αἰῶν. ἀριθμ. 589). Θέλει λοιπὸν ὁ κύριος Κὶγγ νὰ παραστήσῃ εἰς τὸ κοινόν, ὅτι φρονεῖ καὶ αὐτὸς περὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ὅ,τι φρονεῖ ὁ Ἐπιφάνιος. Ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ Πανάριον (ὅθεν μετέγραψε τὸ χωρίον τοῦ Ἐπιφανίου) αὐτὸς ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἀνακηρύττει τὴν μητέρα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Ἀειπάρθενον (Αἱρέσ. πη. §. 6. τ. ά. σελ. 1037, 1011 καὶ 1097· βλέπ. καὶ τόμ. β. σελ. 130 καὶ 152 κτλ.). Ὁ δὲ κύριος Κὶγγ οὐδαμοῦ τῆς ἀπαντήσεώς του ὡμολόγησε τὴν Ἀειπάρθενον, ἀλλὰ πανταχοῦ λέγει μητέρα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἀνακηρύττει καὶ Θεοτόκον τὴν ἀειπάρθενον τοῦ Κυρίου μητέρα (τόμ. β. σελ. 81 κτλ.)· ὁ δὲ κύριος

(α) Τὸν ἔλεγχον τοῦτον ἔγραψε τῷ 1845 ἐν τῷ ἀξιολόγῳ «Αἰῶνι» (Ἀριθμ. 594). Ὁ γὰρ ἀλλογενὴς καὶ ἀλλόδοξος ἱεραπόστολος Κὶγγ ἀπολογούμενος (αὐτόθ. Ἀριθμ. 589) περὶ τῶν δημοσιευθέντων κατ' αὐτοῦ (Ἀριθ. 588) κατηγορημάτων, πρὸς δικαιολόγησιν τῆς ἑαυτοῦ Θεοτοκομανίας παρέσυρε παρακόψας τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον, ὡς τῇ ἰδίᾳ κακοδοξίᾳ συνηγοροῦντα. Πρὸς ταῦτα δ' ἀποκρινόμενός τις τῶν ἐν Ἑλλάδι κληρικῶν (Ἀριθμ. 592) ὑπέδειξεν ἀτελῶς τὴν συκοφαντίαν. Τοῦτο δὲ συνεπλήρωσεν ὁ ἀοίδιμος ἐν τῷ ἀνωτέρω ἄρθρῳ. Ὁ δ' οὖν διαβόητος Κὶγγ καὶ σαπρὸν Ἀθήνῃσιν ἐξέδωκε βιβλιδάριον τότε «Ἀπολογίαν» ἐπιγεγραμμένον, ἐν ᾧ συμφορήσας τὰς κατὰ τῆς Θεοτόκου, τῶν Ἁγίων, τῶν ἁγίων εἰκόνων, τοῦ μυστηρίου τῆς Μετουσιώσεως καὶ ἄλλων δογμάτων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀῤῥήτους βλασφημίας, διένειμεν αὐτὸ δῶρον ἄδωρον δωρούμενος τοῖς Ὀρθοδόξοις Ἕλλησι, κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς. Οὗτοι δ' ἄξια ποιοῦντες ἑαυτῶν ἀμέσως ἀπεδιοπομπήσαντ' αὐτὸ καὶ δι' ἐπιστολῆς τινες τὴν κακοβουλίαν τοῦ δωρητοῦ ἐξελέγξαντες (βλ. Αἰῶν. Ἀριθμ. 648). Τότε δὲ καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος ἐξέδωκεν Ἐγκύκλιον, καταδικάζουσα μὲν τὴν αἱρετικὴν ληρῳδίαν καὶ τῷ πυρὶ παραδοῦναι κελεύουσα, πᾶσαν δὲ τοῖς Ὀρθοδόξοις πρὸς τὸν λυμεῶνα κοινωνίαν καὶ ὁμιλίαν ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ ἀπαγορεύουσα (βλ. αὐτόθ. Ἀριθμ. 650). Ὁ δὲ καὶ τῷ 1859 μετετύπωσεν αὐτὸ Ἀθήνῃσιν ἐν ᾧ ἐπιγέγραφε «Διάφορα Ἰωνᾶ Κὶγγ συγγραφέντα κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους» λιβέλλῳ. Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τῷ μέσῳ, πορφύραν ἐνδεδυμένοι καὶ τὰς χεῖρας εἰς ἀλλήλων τοὺς ὤμους ἔχοντες ἐπιτεθειμένας. Τούτων ὁ ἕτερος ἀνέκραξε πρὸς τὸν ἕτερον «Δράμωμεν, ἀδελφὲ Γλέβις, ἵνα βοηθήσωμεν τῷ συγγενεῖ Ἀλεξάνδρῳ»· ὁ δὲ ἕτερος «Ναί, ἔλεγεν, ἀδελφὲ Βόρις, ἄγε, δράμωμεν τάχιστα». Τούτους ἰδὼν καὶ ἀκούσας ὁ Φίλιππος ἔσπευδεν, ἵνα κοινοποιήσῃ τὰ πάντα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἦσαν δ'οὗτοι οἱ δύο μεγαλομάρτυρες ἀδελφοὶ Γλέβις καὶ Βόρις, υἱοὶ τοῦ μεγάλου Βλαδιμήρου, οὓς πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν κατέσφαξεν ὁ τύραννος Συετοπόλκος· τότε δὲ θείᾳ δυνάμει παραδόξως ἐπιφανέντες ἐσήμαινον τὸν Θεὸν συμμαχοῦντα τῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου εὐσεβείᾳ (α). Ταῦτα παρὰ τοῦ Φιλίππου ἀκούσας ὁ Ἅγιος, καὶ σιωπὴν αὐτῷ παραγγείλας, προὐχώρει κατὰ τῶν πολεμίων, τοὺς δύο μεγαλομάρτυρας καὶ τὴν ὑπέρμαχον στρατηγὸν τῶν Πιστῶν Θεοτόκον ἐπικαλούμενος. Καὶ μάχην γενναίως συνάψας τροποῦται τοὺς ἐχθροὺς κατὰ κράτος, τὸν μὲν στρατηγὸν αὐτῶν ἰδίᾳ χειρὶ τραυματίσας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ διὰ βίου στιγματίσας, νεκρῶν δὲ τὸ πεδίον ἐμπλήσας καὶ τὸν Νευᾶν, τοὺς δὲ λοιποὺς φεύγοντας μακρότατα ἐπιδιώξας, ὀλίγους δέ τινας τῶν ἰδίων στρατιωτῶν, ὡς ὀγδοήκοντα, κατὰ τὴν μάχην ζημιωθείς. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ἀριστείας ἔλαβε τὴν καλλίστην ἐπωνυμίαν Νευαῖος (Νεύσκης), ὅτι παρὰ τὸν ποταμὸν Νευᾶν τὸ πρῶτον τοὺς Βαράγγους νικήσας, ἠλευθέρωσε τὴν Ῥωσσίαν τῆς τούτων ἐπιδρομῆς τῷ **1240** ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ. Ἐπανελθὼν δ'εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ θύσας τὰ νικητήρια εἰς τὸν Ὕψιστον, καὶ βεβαιώσας τὴν ἐλευθερίαν τοῖς Νεαπολίταις, ἀχαριστεῖται φεῦ! ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀναχωρεῖ μετὰ πραότητος πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα Ἰαρόσλαβον εἰς Περαισλαύβην.

Ἀλλὰ μετ'ὀλίγον ἀναφαίνονται πάλιν οἱ Βάραγγοι, καὶ συμμαχίαν

(α) Περὶ τῆς τῶν μεγαλομαρτύρων τούτων ἁγιότητος ὑπὸ τῆς διὰ τῶν ἀκηράτων αὐτῶν λειψάνων θαυματουργησάσης θείας δυνάμεως πεισθεὶς ἀδιστάκτως ὁ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου περὶ τὸ **1072** ἀποσταλεὶς εἰς Κιεβίαν Μητροπολίτης Γεώργιος, αὐτὸς τά τε ἅγια λείψανα αὐτῶν ἐν μεγάλῃ πομπῇ εἰς τὸν ἐν Βισγορόδῳ ἐπ' αὐτοῖς νεόδμητον ναὸν μετεκόμισε, καὶ τὴν τιμὴν τῆς μνήμης αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶς ἐκανόνισε (Βλ. Ἱστορ. τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησ. σελ. **26** καὶ **118** Ἀθήνησι, **1851**). Τελεῖται δ'ἑκάστου ἡ μνήμη δὶς τοῦ ἔτους, τῇ μὲν 6'. Μαΐου ἡ τῆς ἀνακομιδῆς ἀμφοτέρων, τῆς δὲ τελειώσεως, τοῦ μὲν Βόρεως τῇ κδ'. Ἰουλίου, τοῦ δὲ Γλέβεως τῇ έ. Σεπτεμβρίου (Βλ. τοῦ προειρημένου Λεξικ. σελ. **49** καὶ **79**). Τοῦ δ'ἄνω ἱστορουμένου θαύματος μέμνηται καὶ Ἰ. ὁ Καραμιζίνος (Ἱστορ. τῆς Αὐτοκρατ. τῆς Ῥωσσίας Τ. Δ. σελ. **21, 24**. Ἀθήνησι, **1857**). Σημ. Ἐκδ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ ἐπίχυσιν ἢ ῥαντισμόν. Ὅθεν καὶ μόνους τοὺς οὕτω βεβαπτισμένους Λατίνους ἐβάπτιζον οἱ Γραικοὶ (κατὰ τὴν Λατεράνειον μαρτυρίαν) προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ. Σημειωτέον δὲ ἐν παρόδῳ τὸ περὶ τῶν Λατίνων ἀρχαῖον τοῦτο ἔθος τῶν Γραικῶν.

Β) Τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἔθος ὑπαινίττεται καὶ ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων διασημότατος ἐξηγητὴς Θεόδωρος ὁ Βαλσαμὼν ὁ Ἀντιοχείας Πατριάρχης, σύγχρονος τοῦ ἀνωτέρω Πάπα Ἰννοκεντίου γενόμενος (τῷ 1180—1203), ἐν οἷς λέγει (ὡς προείπομεν), ὅτι «πάντες οἱ εἰς μίαν βαπτιζόμενοι κατάδυσιν πάλιν βαπτίζονται». Ἁπαντῶν δὲ πρὸς τὰς Μάρκου τοῦ Ἀλεξανδρείας περί τινων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κανονικὰς ἐρωτήσεις, ἐρωτήσαντος ἐκείνου, Εἰ οἱ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐρχόμενοι Νεστοριανοί, Ἀρμένιοι, Ἰακωβῖται καὶ ἕτεροι αἱρεσιῶται διὰ μόνου τοῦ ἁγίου μύρου ὀφείλουσι τελειοῦσθαι, ἢ καὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· ἀποκρίνεται ὁ Βαλσαμὼν προτιθεὶς τὸν ϛΕ κανόνα τῆς ϛ (τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου), ἐν ᾧ διαῤῥήδην νενομοθέτηται τίνας τῶν προσερχομένων δεῖ βαπτίζειν (ἐν οἷς καὶ τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους Εὐνομιανούς), καὶ τίνας μόνῳ τῷ μύρῳ χρίειν· καὶ κατόπιν τοῦ Κανόνος ἐπάγει· «Κατὰ γοῦν τὴν τοῦ Κανόνος τούτου περίληψιν, οἱ μὲν τῶν αἱρεσιωτῶν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἁγιάζονται» (ὅσοι δηλαδὴ εἰς μίαν κατάδυσίν εἰσι βεβαπτισμένοι), «οἱ δὲ διὰ τοῦ ἁγίου μύρου τελειοῦνται» (Ἀποκρίσ. κθ)· ἀλλ' οἱ μὲν Νεστοριανοί, οὓς καὶ ὁ κανὼν ῥητῶς ἀναφέρει, καὶ οἱ Ἀρμένιοι καὶ Ἰακωβῖται τῶν ἐν τῷ κανόνι Εὐτυχιανῶν καὶ Διοσκοριτῶν εἰσι συγγενεῖς· πάντες δὴ οὗτοι εἰς τρεῖς ἐβαπτίζοντο καταδύσεις· μένουσι λοιπὸν μεταξὺ τῶν ἄλλων τῶν ἀνωνύμων αἱρεσιωτῶν βαπτιστέοι ὅσοι τῶν τότε Δυτικῶν ἐβαπτίζοντο εἰς μίαν κατάδυσιν. Ἀλλαχοῦ δέ, τέλος, (Ἀποκρίσ. ιε) καὶ ῥητῶς ὁ Βαλσαμὼν μνημονεύων τοὺς Λατίνους (ὧν τινες ἐζήτουν τῶν ἀχράντων μυστηρίων μεταλαβεῖν, ὡς ἔλεγεν ἡ τοῦ Μάρκου ἐρώτησις) ἀποκρίνεται, «Οὐκ ὀφείλει γένος

τα, ἐν οἷς φέρονται καὶ τάδε «Εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίζουσιν (οἱ Λατῖνοι), ἐπιλέγοντες τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς δοκεῖν τοῦτο τῶν προσώπων συναλοιφήν. Πτυέλῳ περιχρίουσι τοῦτον, πτύσαντες πρῶτον ἐν τῷ κοίλῳ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ μετὰ τῆς δεξιᾶς τὸν σίαλον ἐκταράξαντες, τούτῳ εἰς τὴν κατάχρισιν χρῶνται» κτλ. (Βλ. Cotelerii Eccles. Graec. Monumenta T. 3. p. 497). Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Φανερὰ γὰρ ἔκπτωσις πίστεως καὶ ὑπερηφανίας κατηγορία, ἀφαιρεῖν τι τῶν γεγραμμένων, ἢ τὸ ἐπεισάγειν τοῖς γεγραμμένοις». Καινοτομία φρικτὴ καὶ ἀποτρόπαιος, ἣν καταδικάζουσιν ὁμοφώνως ἥ τε περὶ τοῦ βαπτίζειν αὐτόλεκτος ἐντολή, καὶ αὐτὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ· ὅλον τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἡ τῶν Ἀποστόλων ἔγγραφος καὶ ἄγραφος παράδοσις· πάντες οἱ θεοφόροι Πατέρες τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· πάντες οἱ ἀπὸ Χριστοῦ Σωτῆρος αἰῶνες, καθ' οὓς ἀδιαλείπτως πᾶσαι αἱ ὑπ' οὐρανὸν ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι ἱερουργοῦσι, καθὼς παρέλαβον, τὸ μυστήριον· πᾶσαι αἱ ἁπανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης ἱεραὶ κολυμβῆθραι (καὶ αὐτὸ τὸ τούτων ὄνομα) φωνὴν μονονοὺκ ἀφιεῖσαι τρανόφθογγον· πᾶσαι τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν αἱ γλῶσσαι καὶ διάλεκτοι, ἐν οἷς τὸ πρωτότυπον ἑλληνικὸν β α π τ ί ζ ω (ἐπὶ τοῦ μυστηρίου) μεταφράζεται κατὰ τὴν κυρίαν καὶ γνησίαν αὐτοῦ σημασίαν (καταδύω εἰς τὸ ὕδωρ)· καὶ αὐτὴ δέ, τέλος, αὐτοκατάκριτος ἡ καινοτομία, ἥτις πρὸς οἷς ἐνεωτέρισεν ἑτέροις δυσὶ τρόποις (τῇ ἐπιχύσει καὶ τῷ ῥαντισμῷ) ἀριθμεῖ καὶ καθομολογεῖ καὶ τὸν διὰ κ α τ α δ ύ σ ε ω ς ἀποστολικὸν τύπον τοῦ βαπτίσματος. Ἡ δὲ τοιαύτη καινοτομία αἵρεσις μὲν οὐκ ἔστιν (ὡς εἶπεν ἡ σημείωσις), δογματικὴ δηλονότι κατὰ τὴν ἰδιαιτάτην τῆς λέξεως σημασίαν (ὡς μήτε περὶ τὸ ὀρθόδοξον τῆς Τριάδος δόγμα μήτε περὶ τὸ τῆς θείας οἰκονομίας, ἢ περί τι ἄλλο τῶν τῆς πίστεως κεφαλαίων ἁμαρτάνουσα). Ἔστι δὲ ὅμως πρᾶξις οὐχ ἧττον στυγητὴ καὶ ἀποτρόπαιος, ὡς μηδόλως οἱουδήτινος ἄγους αἱρέσεως καθαρεύουσα· ἔστιν αἱρετικῶν ἀνθρώπων (τῶν Εὐνομιανῶν καὶ ἄλλων προτέρων περὶ τὰ τέλη τοῦ ά. αἰῶνος ἀναφανέντων) ἀνόσιος ἐπίνοια καὶ παραχάραξις τοῦ παραδεδομένου τύπου τῆς ἐν τῇ μ ι ᾷ, εἰς ἣν πιστεύομεν, Ἐκκλησίᾳ, τελετῆς τοῦ θείου βαπτίσματος· ἔστι τῆς Κυριακῆς ἐντολῆς καὶ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων καὶ αὐτῆς τῆς ἴ σ η ν τῷ Εὐ α γ γ ε λ ί ῳ τὴν ἰ σ χ ὺ ν ἐ χ ο ύ σ η ς μυστικῆς παραδόσεως ἀνατροπὴ καὶ παράβασις (οἵαν καὶ προείπομεν)· ἔστι τέλος, καὶ ἄλλης αἱρέσεως, αὐτῆς δὴ τῆς παπιστικῆς (αἱρετικοὺς γὰρ τοὺς Λατίνους ὅ τε Φώτιος καὶ Μάρκος ὁ Ἐφέσου καὶ Σίλβεστρος, ἄλλοι τε μυρίοι τῶν ἱερῶν ἐξήλεγξαν διδασκάλων καὶ πᾶσα διεκήρυξεν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία) ἀθεμιτουργία, ἥτις ἀναφέρεται καὶ αὕτη (ὡς καὶ ἡ κακόδοξος π ρ ο σ θ ή κ η) εἰς αὐτὸ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, διαφθείρουσα τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως καὶ διαιροῦσα εἰς ποικίλας καὶ παρηλλαγμένας μορφὰς τὴν μίαν τοῦ ΕΝΟΣ τε καὶ ἑνοειδοῦς β α π τ ί σ μ α τ ο ς ὁ μ ο λ ο γ ί α ν τῆς Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τἆλλα παρήσομεν. Ὅτι δὲ καὶ αὐτὸ τὸ α ἵ ρ ε σ ι ς καὶ α ἱ ρ ε τ ι κ ό ς (ἵνα καὶ τοῦτο σημειώσωμεν παροδικῶς), πλατυτέραν ἔχει τὴν σημασίαν (διὸ καὶ τοὺς τ ε σ σ α ρ ε σ κ α ι δ ε κ α τ ί τ α ς ὁ ζ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς συνέταξε μετὰ τῶν αἱρετικῶν), καὶ ὅτι «αἱρετικοὺς λέγομεν καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιᾶ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις» (Β, Οἰκουμ. Καν. ς), πρόδηλον· καὶ καταπαύομεν τὸν λόγον.

Τῇ ά. Μ α ρ τ ί ο υ ᾳων (α).

(α) Τὰς Σημειώσεις ταύτας γράψας καθ' ὃν ἀνωτέρω φέρει χρόνον, ἐπέστειλε τῷ ἐν Ὀδησσῷ διατρίβοντι ᾳειμνήστῳ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Στούρζᾳ, παρ' οὗ τὴν ἐπι-

Ἰωάννης ὁ Νομοφύλαξ, ἀδελφὸς τοῦ ἀοιδίμου Μάρκου τοῦ Ἐφέσου, καὶ τούτῳ συμπαρὼν κατ' ἐκεῖνον τὸν ψευδοσύλλογον, ἐν ᾧ γέγραφε «Λόγῳ ἀντιῤῥητικῷ τοῦ βλασφήμου καὶ ψευδοῦς ὅρου τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ συντεθέντος κατὰ τὴν πρὸς Λατίνους Σύνοδον», διακηρύττει τρανῶς τὸν τότε πολλαχοῦ τῆς Δύσεως κεκρατηκότα ῥαντισμόν, ἢ περίκλυσιν (ἀμφότερα γὰρ ἐτόλμων οἱ παρανομοῦντες). Ἰδοὺ οἱ λόγοι τοῦ Νομοφύλακος· «Διὰ τί γε μὴν οὐ προστίθης, ᾧ φιλάζυμε καὶ δοκῶν φιλένζυμε, καὶ τὴν περὶ τὸ ἱερὸν βάπτισμα καινοτομίαν, ἣν καὶ αὐτὴν μετὰ τῶν ἄλλων τετόλμηκας, ῥαντισμόν τινα καὶ περίκλυσιν ἐπινοήσας ἀντὶ βαπτισμοῦ; τί δὲ οὐχ ἅμφω καὶ τάδε συγκαταδέχῃ καὶ ἐπαινεῖς, καὶ τοὺς ἄλλους οὕτω τελεῖν διορίζῃ; ἢ τάχα νῦν μόγις τὸ τῆς φωνῆς τοῦ βαπτίσματος σπμαινόμενον ἐπιγνούς, καὶ τὸ μὴ (ἴσως ἐξαλειπτέον τὸ «μή») διὰ τριῶν καταδύσεων ἀποστολικῶς ἐπιτελεῖν τὸ ἅγιον βάπτισμα εἰς ἀθέτησιν κρίνας ἄγειν (ἴσ. γρ. βάπτισμα κατακρίνας, ἄγεις εἰς ἀθέτησιν κτλ.) καὶ ἀνατροπὴν τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων· καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τούτῳ κατὰ ζῆλον τῶν διαβολικῶν Βογομίλων δυσσεβῆ καὶ καταγέλαστα ἐδελυξάμενος, σίαλον μετὰ ἅλατος πεφυρμένον ἐν τοῖς τῶν ἀρτίως βαπτιζομένων ἐμβάλλειν στόμασιν, ἀντὶ δὲ τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ ἐμφυσήματος, ὃ παρὰ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ παρελάβομεν ἐπὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος μυστικῇ ἐμπνεύσει, κατὰ στόμα τοῖς βαπτιζομένοις ἐμπτύειν, καὶ οὐ τῶν ἀχράντων τούτοις μέχρι πολλοῦ μεταδιδόναι μυστηρίων, καὶ ταῦτα τοῦ θείου Ἀποστόλου Πέτρου τῷ μεγάλῳ Κλήμεντι καὶ ἑτέροις οὐκ ὀλίγοις ἁγίοις δεξαμένοις ἀρτίως τὸ βάπτισμα μεταδιδόντος τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὡς ἡ τοῦ θείου τοῦδε Κλήμεντος ἱστορεῖ βίβλος» (παρὰ Δοσιθέῳ ἐν Τόμῳ Καταλλαγῆς σελ. 265). Ὁ δ' αὐτὸς λέγει καὶ τὰ ἑξῆς (σελ. 217), «Πῶς ποτε γένοιτ' ἂν εἰρήνη καὶ ὁμόνοια—τοῖς ἀληθῶς βαπτίζουσι καὶ βαπτιζομένοις μετὰ τῶν καινοτόμως ῥαντιζόντων καὶ ῥαντιζομένων ἢ περιῤῥαινομένων, οὐδὲ τὴν καθεκάστην καὶ αὐτοῖς λεγομένην φωνὴν ἐπαϊόντων, ἢ αἰδουμένων [τὸ] κονφίτεορ οὔνουμ βάπτισμα, ἤτοι ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα, οὐ περίχυμα, οὐ ῥάντισμα, οὐδέ τι περίπλυμα, ἀλλὰ βάπτισμα»; (α).

(α) Τὸ δι' ἐπιχύσεως βάπτισμα τῶν Λατίνων καταδικάζει καὶ ἄλλος μικρῷ τοῦ Νομοφύλακος νεώτερος συγγραφεὺς παρὰ Δοσιθέῳ ἐν Τόμῳ Ἀγάπης σελ. 566.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Θεὸν πίστιν, χωρὶς νὰ προσφέρῃ ἑαυτὸν εἰς θυσίαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι πρέπει τότε νὰ προτιμήσῃ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην περισσότερον παρὰ τῆς προσκαίρου ζωῆς αὐτοῦ τὴν ὀλιγοχρόνιον συντήρησιν; Πάντοτε λοιπὸν ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη εἶναι προτιμητέα παρ' ὅλα τοῦ κόσμου τὰ καλά, ὅταν ταῦτα γίνωνται ἀθεράπευτον ἐμπόδιον εἰς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν· καὶ τοῦτο ἐνόει ὁ Σωτήρ, ὅταν ἔλεγεν «Εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι» (Λουκ. ιδ, 26). Τοῦτο εἶναι νὰ ἀρνηθῇ τις τὸν κόσμον καὶ ἑαυτόν, οὐχί ποτε τὸ ν' ἀπαρνῆται χωρὶς λόγον, καὶ ἐνίοτε νὰ παραδίδῃ ἑαυτὸν εἰς θάνατον χωρὶς ἀνάγκην, ἐν ᾧ δύναται καὶ ζῶν καὶ συνοικῶν μετὰ τῶν συγγενῶν του νὰ οἰκονομήσῃ καὶ ἑαυτοῦ καὶ ἐκείνων τὴν σωτηρίαν.

Σημ. Γ'. Τοιαύτη τις ἐναντίωσις θεωρεῖται καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων βαθμῶν τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν πλησίον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα περιέχονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου πρέπει ν' ἀγαπῶμεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ θέλωμεν τὴν ὠφέλειαν τοῦ πλησίον· ἀλλ' εἶναι πλησίον πλησιέστερος ἄλλου· οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ὁ πατήρ μου ἢ ὁ συγγενής μου εἶναι πλησιέστερός μου παρὰ τὸν ξένον, ἤτοι ἀγνώριστον· ὁ ὁμόθρησκός μου παρὰ τὸν ἀλλόπιστον· ὁ ὁμογενής μου παρὰ τὸν ἀλλόφυλον· ὁ συμπατριώτης μου παρὰ τὸν ἀλλοδαπῆ· ὁ εὐεργέτης καὶ φίλος παρὰ τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀδιάφορον. Καλόν, ἐὰν ἠδυνάμην νὰ ἀγαθοποιήσω ὅλους ἐξ ἴσου, ἀλλ' ὅταν τοῦτο ᾖναι ἀδύνατον, πρέπει νὰ προτιμήσω πάντοτε τὸν συγγενῆ καὶ ὁμόφυλον παρὰ τὸν ξένον, τὸν ὀρθόδοξον παρὰ τὸν ἑτερόδοξον κτλ. Ταύτην τὴν διάκρισιν προστάσσει καὶ ὁ Ἀπόστολος, ὅταν λέγῃ «Ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως» (Γαλάτ. ς, 10), καί «Εἴ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων» (Α. Τιμόθ. ε. 8). Τὴν αὐτὴν διάκρισιν πρέπει νὰ φυλάττωμεν καὶ μεταξὺ τῆς πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης· διότι ὁ πλησιέστατος εἰς ἑαυτὸν εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι ἐκ φύσεως ἰσχυρά· διὰ τοῦτο καὶ διδασκόμεθα ν' ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτούς, καὶ οὐχὶ περισσότερον· χρεία ὅμως μεγάλης προσοχῆς ἐνταῦθα, μήποτε καταντήσωμεν εἰς ὑπερβολὴν φιλαυτίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζουσιν ὀλέθρια πάμπολλα κακά. Δίδονται δὲ καὶ περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀγάπη τοῦ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ACADEMY OF ATHENS

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θεὸς ὑπόσχεται εἰς τοὺς τηρητὰς τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐξαίρετόν τινα εὐλογίαν καὶ μακροχρονιότητα (α). Οἱ δὲ παραβάται ἐξ ἐναντίας κληρονομοῦσι τὴν κατάραν, ὡς αἴτιοι σκανδάλου, καὶ φθορεῖς τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας των πιστῶν.

ΑΡΘΡΟΝ Θ΄.

§. ι. Ἡ ἕκτη ἐντολὴ προστάσσει νὰ μὴ βλάπτωμεν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὸν πλησίον, μήτε νὰ συλλογιζώμεθα νὰ τὸν βλάψωμεν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας νὰ φυλάττωμεν αὐτὸν ἀπὸ πᾶσαν βλάβην.

Σημ. Α΄. Εἰς ταύτην τὴν ἐντολήν, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἑπομένας, περικλείονται τὰ γενικῶς εἰς ὅλους τοὺς πλησίον ὀφειλόμενα καθήκοντα ἑνὸς ἑκάστου· διότι, ἐν ᾧ αὕτη ἀπαγορεύει τὴν πρὸς τὸν πλησίον βλάβην, παραγγέλλει ἐν ταὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἀκριβῶς χρεωστεῖ νὰ φυλάττῃ, ἀγαπῶν τὸν ἑαυτοῦ πλησίον ὡς μέλος του καὶ συμπολίτην τούτου τοῦ κόσμου· ἐπειδὴ ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος συγκροτεῖ μίαν κοινότητα, εἰς εὐδαιμονίαν τῆς ὁποίας διώρισε τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ὁ ὕψιστος κυβερνήτης καὶ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου, εἰς τὴν ὁποίαν μάλιστα συντείνει αὕτη ἡ ἐντολή. Ἁμαρτάνουσι δὲ εἰς αὐτήν·

ά.) Οἱ φονεῖς, ὅσοι ἢ δι' ἔργου ὁπωσδήποτε πράξωσι φόνον, ἢ βουλευθῶσι μὲν καὶ ἀποφασίσωσι τὸν φόνον, δὲν δυνηθῶσι δὲ νὰ τὸν ἐκτελέσωσιν. Ἐξαιροῦνται ά.) ὅσοι φονεύουσι κατὰ περίστασιν ἀθελήτως, ἂν ἄλλως ἦναι προσεκτικοὶ περὶ τὰς πράξεις των· β΄.) ὅσοι φονεύουσι τοὺς ἐχθροὺς μαχόμενοι καλῶς καὶ νομίμως ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος· γ΄.) ὅσοι ἀναγκάζονται νὰ φονεύσωσι δικαίως, ὑπερασπίζοντες τὴν ἰδίαν ζωήν των· δ΄.) οἱ καταδικάζοντες τοὺς ἐνόχους εἰς θάνατον δίκαιοι κριταί· διότι ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπαγγέλματός των.

β΄.) Οἱ συμβουλεύοντες ἢ συνεργοῦντες εἰς φόνον ἢ εἰς ζημίαν ὁποιανδήποτε τοῦ πλησίον, γινόμενοι αἴτιοι νὰ φονευθῇ ὁ ἀδελφός των ἢ σωματικῶς, ἢ πολιτικῶς διὰ τῆς στερήσεως τῆς τιμῆς του. Μετὰ τούτων συναριθμοῦνται καὶ οἱ βιάζοντες τὸν πλησίον εἰς οἰνοποσίαν, ἢ ἄλλας ἀτοπίας, διὰ τῶν ὁποίων ἢ χάνει, ἢ ἐλαττόνει τὴν ζωήν του, ἢ τὴν τιμήν του.

γ΄.) Οἱ ἄδικοι κριταί, οἵτινες ἢ διὰ κέρδος, ἢ διὰ φιλίαν, ἢ διὰ φόβον

(α) Ἔφεσ. ς, 1—3.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ωρισθήσονται εἰς μὲν τὰ δεξιὰ οἱ δίκαιοι, εἰς δὲ τὰ ἀριστερὰ οἱ ἀσεβεῖς (α), καὶ ἀνοιχθήσονται τὰ βιβλία τῶν πράξεών των, ἑκάστου δηλονότι συνείδησις, ἐξελέγχουσα τὰ ἴδιά των ἔργα, κατὰ τὰ ὁποῖα θέλει ἀναμείψειν αὐτοὺς ὁ δίκαιος κριτής(β)·Πότε δὲ θέλει εἶσθαι ἡ ἡμέρα αὕτη ἡ φοβερά, οὐδεὶς γινώσκει (γ), τοῦ Θεοῦ τοῦτο οἰκονομήσαντος, διὰ νὰ ἤμεθα πάντοτε ἕτοιμοι· ἀλλ' ὅμως καταλέγει τινὰ σημεῖα ἡ θεία Γραφή, διὰ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν πλησίασιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Τὰ πρώτιστα δὲ τούτων καὶ ἀναμφίβολα εἶναι ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀνομίας (δ), ἡ καταφρόνησις τῆς ἀρετῆς (ε) καὶ ἡ ἐξουδένωσις τῆς θρησκείας (ζ). Ἀφ' οὗ τοιουτοτρόπως πληρωθῇ τῆς κακίας τὸ μέτρον, τί ἄλλο μένει, εἰ μὴ νὰ ἔλθῃ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ νὰ τὴν ἐκριζώσῃ, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Πενταπόλεως καὶ τῶν Ἀμορραίων (η);

Σημ. Β'. Τὸ περὶ τῆς ἐσχάτης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως δόγμα μᾶς ὑποχρεόνει νὰ ζῶμεν εὐσεβῶς καὶ μὲ φόβον Θεοῦ (θ).

ΑΡΘΡΟΝ Η'.

Γ'. Μέρος τοῦ Συμβόλου.

§. κή. Τὸ ὄγδοον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως περιέχει τὴν διδασκαλίαν τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ τρίτου προσώπου τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἶναι ἀληθὴς Θεὸς ὁμοούσιος μὲ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν, ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἀῤῥήτως ἐκπορευόμενον (ι), πανάγιον, κύριον, καὶ ζωοποιόν, ζωογονοῦν πνευματικῶς ὅλους τοὺς πιστούς. Ἐκ τούτου ἐμπνευσθέντες οἱ προφῆται ἐλάλησαν τὰς μυστηριώδεις αὐτῶν προφητείας.

Σημ. Α'. Τὸ πανάγιον πνεῦμα εἶναι συνάναρχον μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, συμπροσκυνούμενον μετ' αὐτῶν καὶ συνδοξαζόμενον ἀπ' αἰῶνος. Δι' αὐτοῦ ἐδημιουργήθη καὶ συντηρεῖται ὁ κόσμος (κ), καὶ τοῦτο ἐστειλεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάληψίν του εἰς τοὺς Ἁ-

---

(α) Ματθ. κδ, 29—31. κε. 31. Μάρκ. ιγ. 24—27. Λουκ. ιζ, 20—37. καὶ κα, 8—36, καὶ Α'. Θεσσαλ. δ, 15—17.—(β) Δανιήλ. ζ, 9—10. καὶ Β' Κορινθ. ε,10.—(γ) Ματθ. κδ, 42. κε, 13.—(δ)Ματθ. κδ, 12.—(ε) Β'. Τιμοθ. γ,1—4. (ζ)Β'.Θεσσαλ. β, 3. καὶ Α. Τιμοθ. δ,1.—(η) Γενέσ. ιε, 16.—(θ) Τίτ.β,11—13. καὶ Α'. Πέτρ. α, 17. — (ι) Ἰωάν. ιε, 26. — (κ) Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Ψαλμ. λβ, 6.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών • Academy of Athens

ναι εἰς ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους νὰ προφυλάττωμεν ἀμόλυντον τὴν ποιότητα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς λύμης τῶν αἱρέσεων, ἐξελέγχοντες τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης μετὰ ζήλου μέν, ἀλλὰ κατ' ἐπίγνωσιν, ἀλλ' ὅλως θείου καὶ ἀποστολικοῦ, μετὰ πραότητος εὐαγγελικῆς, οὐχὶ διὰ κραυγῶν ἀρειμανίων καὶ βαρβαρικῶν, οὐδὲ διὰ διαπληκτισμῶν καὶ μαχῶν καὶ πνεύματος πικροχόλου ἐχθροπαθείας· ὅτι οἴδαμεν οἵου πνεύματός ἐσμεν ἡμεῖς (α).

β) Ἡ Ἠθικὴ Θεολογία, ὡσαύτως δι' ὅλου τοῦ ἔτους καὶ καθ' ἑκάστην. Τοῦτο τὸ μάθημα διδάσκεται, ὡς προείπομεν, καὶ μετὰ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐπιτομώτερον (βλ- Κεφ. Γ. § ς). Εἰς δὲ τοὺς τῆς Θεολογίας τροφίμους ἑρμηνεύονται πλατύτερον πρῶτον μὲν αἱ ἀρχαὶ τῆς ἠθικῆς ἐν γένει, καὶ ἔπειτα αἱ τῆς τῶν χριστιανῶν ἠθικῆς κατὰ μέρος. Ἡ δὲ τούτων ἀκριβὴς διδασκαλία εἶναι ἀναγκαιοτάτη, ἐὰν μέλλουσιν οἱ πρὸς ἱερατείαν παιδευόμενοι νὰ πείσωσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς πρῶτον περὶ τῆς ἀληθείας τούτων τῶν διδασκαλιῶν· ὥστε μορφωθέντες δι' αὐτῶν νὰ γείνωσιν ἱκανοὶ νὰ διδάσκωσι καὶ ἄλλους τὰ χριστιανικὰ καὶ πολιτικὰ καθήκοντα, διαλύοντες τὰς πλάνας τῶν ψευδοσόφων καὶ πᾶν ὕψωμα σοφιστικῶν λογισμῶν κατεπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀληθείας.

γ) Τὰ στοιχεῖα τῆς Τουρκικῆς γλώσσης τρὶς τῆς ἑβδομάδος, ἵνα παρασκευάζωνται δι' αὐτῆς, ὅσοι μέλλουσι, σὺν Θεῷ, νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας εἰς τοὺς Μωαμεθανούς.

Γ. Ἔτος.

α) Τὰ δίκαια τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ πραγματεία αὕτη, ἣν οἱ νεώτεροι **Jus canonicum** ὀνομάζουσι, διαλαμβάνει περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος ἰδίως θεωρουμένου ὡς ἐκκλησιαστικοῦ, ἤτοι περὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, περὶ τῆς ἱεραρχίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν δικαιωμάτων, περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νόμων καὶ κανόνων καὶ τύπων κατὰ τὰς διαταγὰς καὶ τοὺς ὅρους τῶν ἁγίων Συνόδων τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Πάντων τούτων καὶ τῶν περὶ ταῦτα θεωρουμένων πρέπει νὰ ἦναι ἀκριβῶς εἰδήμων ὁ τῆς Ἐκκλησίας προστάτης καὶ λειτουργός, ἵνα κατὰ τὰς προσπιπτούσας περιστάσεις καὶ αὐτὸς πράττῃ καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκῃ, καὶ ἀποφασίζῃ δ' ἀπταίστως τὰ καθήκοντα κατὰ

(α) Λουκ. θ. 55—57. πρβλ. Β. Τιμοθ. 6, 24, 25.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μαιείαις» τὰ σώματα θεραπεύων (α), διήκουσε δὲ καὶ Δημόκριτος, καὶ ἄλλοι, καὶ Πύῤῥων ὁ Ἐφεκτικός (β)· καὶ Θεμιστοκλῆς δὲ πρὸς Ξέρξην καταφυγὼν διήκουσε «καὶ τῶν λόγων τῶν μαγικῶν τοῦ βασιλέως κελεύσαντος» (γ). Καὶ αὐτόν, τέλος, τὸν Ὀρφέα «μαγεῦσαι δεινόν» ἱστόρησεν ὁ Παυσανίας (δ). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Μάγων ὡς ἀνδρῶν σοφῶν καὶ σεβασμίων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις νενομισμένων.

Ὃ. ε. Ἀλλὰ καθὼς ἄλλαι τινὲς λέξεις ἀπὸ καλῆς εἰς αἰσχρὰν μετέπεσον σημασίαν (οἷον τὸ τύραννος, καὶ τὸ σοφιστής, καὶ τὰ τοιαῦτα), παρομοίως καὶ τὸ μ ά γ ο ς ἐξεφαυλίσθη διὰ τὴν κατάχρησιν τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκπεσὸν εἰς τὴν τοῦ γόητος καὶ πλάνου σημασίαν. Ἄνθρωποι κενόδοξοι καὶ ματαιόφρονες, ἢ φιλήδονοι καὶ φιλοκερδεῖς, εὐκόλως καταχρῶνται καὶ αὐτὰ τὰ ἱερώτατα καὶ σεμνότατα πρὸς θεραπείαν τῶν ἰδίων αὐτῶν παθῶν, ἀπατῶντες τοὺς ἁπλουστέρους. Οὕτω καὶ οἱ μάγοι τὴν θρησκευτικὴν περὶ τὰ θεῖα κατ' αὐτοὺς νενομισμένα σοφίαν μετέτρεψαν εἰς τὴν ψευδῶς ὀνομασθεῖσαν θ ε ο υ ρ γ ί α ν (τοῦτ' ἔστι θείᾳ τινὶ δυνάμει τερατουργίαν), καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας παρεξέτρεψαν εἰς κακοτεχνίας, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν μαθηματικὴν ἀστρονομίαν μετεστρέβλωσαν εἰς τὴν ἰδίως ὠνομασμένην ἀστρολογίαν καὶ γενεαθλιαλογίαν, ὡς προγνωρίζοντες δῆθεν ἐκ τῶν ἀστέρων καὶ προλέγοντες εἰς τοὺς μωροπίστους τὰ κατὰ τὴν γέννησιν καὶ τὸν βίον καὶ τὰς μελλούσας τύχας ἑκάστου. Ἔπλασαν δὲ καὶ τὰς λεγομένας ἐ π ῳ δ ά ς, αὐτὰς δηλαδὴ τὰς κοινῶς πρεσβευομένας θείας ἐπικλήσεις, μετὰ καί τινων ἀσήμων καὶ βαρβαρικῶν ἐπιῤῥήσεων συνημμένας, καὶ ταύτας ἐπέλεγον μετὰ φωνῆς ἀσαφοῦς καὶ σκοτεινῆς ἢ θροώδους καὶ γοερᾶς, ὡς κακῶν μὲν παντοίων ἀποτρεπτικάς, ἀγαθῶν δὲ τάχα περιποιητικάς (ε). Γνωρίζοντες δὲ καὶ παντοῖα βοτανῶν εἴδη καὶ ῥιζῶν καὶ δένδρων καὶ λίθων, ἔτι δὲ καὶ γαιῶν καὶ μετάλλων καὶ

(α) Πορφύρ. Βίῳ Πυθαγόρ. σελ. 195.

(β) Αἰλιαν. Ποικ. ἱστορ. Δ, 20. Πορφύρ. Βίῳ Πυθαγ. Λαέρτ. Θ, ζ. 2. καὶ ια, 2. — (γ) Πλούταρχ. Θεμιστοκ. §. κθ. — (δ) Παυσαν. Ἠλειακ. Β. κ. σελ. 208.

(ε) Ἀρχαιόταται φαίνονται καὶ αἱ ἐπῳδαί, τὰς ὁποίας ἐπεφώνουν εἰς τοὺς ἀῤῥώστους καὶ ἰατροὶ καὶ χειρουργοὶ καθ' ἣν ὥραν ἐθεράπευον. Οὕτω τὴν Ὀδυσσέως· «ὠτειλὴν δῆσαν ἐπισταμένως, ἐπαοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν ἔσχεθον» (Ὀδυσ. Τ. 459 πρβλ. Πινδ. Πυθ. γ. 89)· ὅθεν καὶ τὸ τῆς παροιμίας, «Οὐ χρὴ θροεῖν ἐπῳδὰς πρὸς τομῶντι πήματι». (Σοφ. Αἴα. 582).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

προσανέχειν εἰς τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν θεολογικῶν μαθημάτων. Ἀλλ' ἐν ταὐτῷ θέλουσι θεωρεῖν ἐνίοτε καὶ τοῦ κόσμου τὰς τύχας καὶ τὰς ἐπ' ἄμφω μεταβολὰς γινομένας πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτῶν πραγματικῶς, ὡς βλέπουσιν αὐτὰς ἐζωγραφημένας εἰς τὰ βιβλία, καὶ ἑπομένως θέλουσι συνεθίζεσθαι κατὰ μικρὸν εἰς αὐτάς. Αὐτοῦ αὐτοὶ προσωρμισμένοι, ὡς εἰς λιμένα, θέλουσι βλέπειν καταντικρὺ καὶ τοὺς εἰς τὸ πέλαγος τοῦ βίου κυμαινομένους ἀδελφοὺς ὁμογενεῖς, ὧν θέλουσιν ἀρχίζειν κατ' ὀλίγον νὰ συναισθάνωνται τὰ πάθη, καὶ σπλαγχνιζόμενοι νὰ συμπονῶσιν. Αὐτοῦ θέλουσι παρατηρεῖν πάσης τάξεως καὶ ἐπαγγελίας (καὶ μάλιστα ἣν αὐτοὶ μέλλουσι νὰ ἐπαγγελθῶσι) καὶ ἀγαθῶν καὶ μοχθηρῶν ἀνθρώπων παραδείγματα, καὶ τὰ βραβεῖα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας τὴν καταισχύνην, καὶ πάσας τὰς πράξεις τὰς δημοσίας, ἐξ ὧν πηγάζει ἡ εὐδαιμονία ἢ κακοδαιμονία τοῦ κοινοῦ. Ὁδηγούμενοι δὲ συγχρόνως καὶ ὑπὸ τῆς τῶν διδασκάλων σοφῆς ὁδηγίας θέλουσι συλλαμβάνειν καὶ ἐντυπόνειν εἰς τὰς ἔτι ἁπαλὰς καὶ ἀδιαφθόρους ψυχὰς αὐτῶν ἔρωτα μὲν διάπυρον πρὸς τὸ ἀγαθόν, μῖσος δὲ ἅγιον πρὸς τὴν πονηρίαν καὶ ἀδικίαν, συναγανακτοῦντες ἐπίσης πρὸς τοὺς ἀδικουμένους, καὶ συγχαίροντες μετὰ τῶν διακαιοπραγούντων, κἂν τε οὗτοι εὐτυχῶσι κἂν τε μή. Αὐτοῦ θέλουσιν ἔχειν ἀκόνην τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀμίλλης τε καὶ φιλοτιμίας τὴν συχνὴν παρουσίαν τῶν φιλομούσων θεατῶν καὶ ξένων καὶ ἐντοπίων, οἵτινες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συντρέχωσιν εἰς τὰ κατ' ἐρημίαν διδασκαλεῖα. Αὐτοῦ θέλουσι γίνεσθαι γνωστοὶ πρὸς τοὺς ἐπισημοτέρους καὶ ἐναρετωτέρους πολίτας, συλλαλοῦντες, ὅταν τύχῃ, μετ' αὐτῶν ἐρχομένων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν· ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης ἐμπαρόδου συνομιλίας νὰ φιλοτιμῶνται σύγκαιρα εἰς τὸ νὰ ῥυθμίζωσι κατὰ μικρὸν καὶ λόγον καὶ τρόπον καὶ σχῆμα προσώπου καὶ διάθεσιν σώματος, καὶ νὰ διαπλάττωνται πρὸς τὸ ἀστυκώτερον καὶ ἐπιεικέστερον ὡς ἡλικίαν ἔχοντες ἤδη νὰ συνάπτωσι τὴν αἰδῶ μετὰ τοῦ θάῤῥους καὶ τὴν κόσμιον συστολὴν μετὰ τῆς σώφρονος ἐλευθερίας. Τέλος λόγου. Πᾶς νέος, ὅστις ἀνατρέφεται ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς τὰς ὑψηλοτέρας ὑπουργίας τῆς πολιτείας, καὶ μάλιστα ἵνα γείνῃ ψυχῶν φροντιστὴς καὶ διορθωτὴς ἠθῶν καὶ πατὴρ λαοῦ κατὰ πνεῦμα, πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ προπαιδεύηται καὶ εἰς τὴν μεγάλην τέχνην τοῦ ζῆν, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὰς ἀρχὰς τῆς μετὰ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπων συναναστροφῆς, ἥτις εἶναι τὸ πολύπονον τοῦ κόσμου σχολεῖον, ὅπου θέλει μετὰ ταῦτα σπουδάζειν καὶ διατρίβειν διδασκόμενος δι' ὅλου τοῦ βίου. Ὁ νέος οὗτος δὲν πρέπει νὰ μένῃ οὔτε πάντῃ ἀπο-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παρατηρήσῃ ἀπορράθυμοῦντα πρὸς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς, καὶ μᾶλλον καταχρώμενον παρὰ χρώμενον σωφρόνως καὶ αὐτὰς τὰς δικαίας τοῦ βίου κτήσεις καὶ ἀπολαύσεις, εὐθὺς αὐτὸν ἐνθυμίζει καὶ τούτων τὸ παροδικὸν καὶ ἐφήμερον. «Σήμερον (λέγει πρὸς αὐτὸν) ἡμεῖς τὴν γῆν γεωργοῦμεν, αὔριον ἄλλος, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἕτερος· ἕτεροι δὲ πάλιν αὐτὴν ἐγεώργησαν πρὸ ἡμῶν καὶ ἀπῆλθον. Βλέπεις τοὺς ἀγροὺς ἐκείνους καὶ τοὺς ἀμπελῶνας καὶ τὰς πολυτελεστάτας οἰκοδομάς; Πόσα δεσποτῶν ὀνόματα καθέκαστον αὐτῶν ἤλλαξε; Τοῦ δεῖνος ἐλέγετο· τὰ μετωνομάσθη πρὸς ἕτερον μετελθόν· εἶτα νῦν ἄλλου λέγεται· καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ μένει κύριος ἀληθινός! Τείνωμεν, ὦ βέλτιστε, πρὸς τὸ μακάριον τέλος, διατρέχοντες τὸν βίον ὡς ἀρετῆς ἀγωνιστήριον, καὶ μετὰ τὸν βίον περιμένοντες τοὺς νικητηρίους τῶν ἀγώνων στεφάνους. Δὲν βλέπεις τὴν ἀθλιότητα τῶν ζητούντων τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας; «Μακάριος, ὃς ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη»!

« Καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε ».

Τρίτος οὗτος χαρακτὴρ τοῦ μακαρίου θεοσεβοῦς· ὅτι δὲν ἐκάθισεν εἰς καθέδραν λοιμῶν. Λοιμοὺς δὲ τοὺς λυμεῶνας καλεῖ καὶ φθοροποιούς, οἵτινες τὴν ἑαυτῶν κακίαν μεταδίδουσιν ὡς νόσον λοιμικὴν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους (α). Διακρίνει δὲ τούτους ἀπὸ τῶν προτέρων ἁμαρτωλῶν ὁ Προφήτης, καθότι ἐκείνους μὲν πολλάκις αὐτὴ τῆς διαγωγῆς ἡ δεδημοσιευμένη αἰσχρότης, μηδὲν ὅλως ἔχουσα προκάλυμμα, καθιστᾷ βδελυροὺς καὶ ἀποτροπαίους παρὰ τοῖς φρονιμωτέροις, ὡς ὀχλικῆς ἀναγωγίας μεστούς· ὅθεν οὐδὲ τὸ παράδειγμα τῆς μοχθηρᾶς αὐτῶν ζωῆς γίνεται τοσοῦτον μεταδόσιμον· λοιμοὺς δὲ καὶ λυμεῶνας ὁ Ψαλμὸς ὠνόμασεν ἐξαιρέτως ἐκείνους τοὺς ἁμαρτωλούς, οἵτινες καὶ διὰ τῆς ὑποκρίσεως, καὶ δι' αὐτῶν μάλιστα τῶν ἐπισημοτέρων ἐπαγγελμάτων τοῦ βίου, καθιστῶσι τὴν κακίαν ζηλωτήν, περιβάλλοντες αὐτὴν τὸ σεμνὸν τοῦ ἐπαγγέλματος χρῶμα καὶ τὴν ἀκώλυτον ἐξουσίαν, καὶ φθείροντες τὰ ἤθη τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας δι' αὐτῶν πολλάκις τῶν

(α) Ἀντὶ τοῦ «λοιμῶν» ὁ Ἀκύλας ἔχει «χλευαστῶν», ὁ δὲ Σύμμαχος «ἐπιθετῶν» (ἀπατεώνων). Καὶ τὸ σημερινὸν ἑβραϊκὸν κείμενον τοιαύτης σημασίας λέξιν περιέχει. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Σύμμαχος διὰ τῶν χλευαστῶν καὶ ἐπιθετῶν ἐνόησαν τοὺς εἴρωνας καὶ ὑποκριτάς, οἵτινες μεταδίδουσιν εὐκολώτερον τὴν φθοροποιὸν αὐτῶν κακίαν. Ἡ δὲ θεόπνευστος τῶν Ο': μετάφρασις μετεχειρίσθη κάλλιστα τὸ «λοιμῶν», ὡς λέξιν ἐκφραστικωτέραν καὶ μᾶλλον περιεκτικήν. Ὅθεν ὁ Ἡσύχιος «λοιμῶν, φθοροποιῶν ἢ ἁμαρτωλῶν τῶν τοῦ κόσμου ἐμπαικτῶν».

τοὺς ἐπισημοτέρους, οἵτινες καὶ εἰς τὰς ἰδίας μελέτας τῶν συνταξιωτῶν θέλουσιν ἐπιστατεῖν (εἰς τὰ κοινὰ μελετητήρια πάντοτε γινομένας), καὶ εἰς τὸν περίπατον θέλουσι συνοδεύειν αὐτούς, φροντίζοντες καθόλου περὶ τῆς εὐταξίας, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς μηνύοντες εἴς τε τὸν Κυβερνήτην, καὶ κατ'ἰδίαν εἰς τὸν Πνευματικόν. Εἰς δὲ τοὺς ταξιάρχους τούτους ἔστωσαν τρεῖς ἄλλοι ἔφοροι ἐκ τῶν προβεβηκότων καὶ πρεσβυτέρων μαθητῶν, ἐφορῶντες καθόλου καὶ τῶν ταξιαρχῶν καὶ τῶν τάξεων τὴν διαγωγήν.

η) Ἕκαστος δὲ τούτων τῶν ταξιαρχῶν θέλει γράφειν ἐν ἰδαιτέρῳ καταλόγῳ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἀταξίαν ἑκάστου τῆς τάξεως μαθητοῦ, καὶ κατὰ μὲν τὴν ἐννάτην ὥραν τὸ ἑσπέρας θέλει ἐξαγγέλλειν αὐτὴν ςοματικῶς πρὸς τὸν Κυβερνήτην, καθ' ἕκαστον δὲ μῆνα θέλει παριστᾷ τὸν ἔγγραφον κατάλογον εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ Κυβερνήτης, ἐὰν μὲν ἡ ἀταξία ἦναι μικρά, θέλει συγχωρήσει ἅπαξ καὶ δίς, ἐπιπλήξας τὸν ἀτακτήσαντα· ἐὰν δὲ καὶ τρίτον ἐπαναληφθῇ ἡ αὐτὴ ἐντὸς τοῦ μηνός, θέλει ἀφήσειν αὐτὴν γεγραμμένην εἰς τὸν κατάλογον πρὸς μείζονα ἔλεγχον τοῦ ἀδιορθώτου. Ὅταν δὲ ἡ ἀταξία ἦναι μεγάλη, θέλει λαμβάνειν αὐθωρὸν τὴν προσήκουσαν προσοχὴν περὶ τοῦ ἁμαρτόντος. Εἰς τὸν αὐτὸν κατάλογον γράφει ὁ Ταξίαρχος καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κατορθούντων μαθητῶν. Καὶ οὗτοι οἱ κατάλογοι χρησιμεύουσιν ὡς δείγματα εἰς τὴν κατὰ τὰς δοκιμασίας, ὡς προείπομεν, διδομένην ἀπόδειξιν τῆς διαγωγῆς τοῦ μαθητοῦ.

θ) Να παρατήρῃ μήπως μελετῶσιν οἱ τρόφιμοι βιβλία κακοηθείας ἢ δυσσεβείας διδακτικά, ἅτινα κρυφίως κατὰ τύχην εἰσέφρησαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Διὰ τοῦτο καὶ νὰ ἐπισκέπτηται αὐτοὺς εἰσερχόμενος εἰς τοὺς κοιτῶνας αὐτῶν, τὰ δὲ ἐρμάρια τὰ εἰς τοὺς κοιτῶνας ἔστωσαν πάντοτε ἀκλείδωτα.

ι.) Νὰ παραγγέλλῃ ἰδιαιτέρας ἐξετάσεις πρὸ τῶν δὶς τοῦ ἔτους γινομένων δημοσίων δοκιμασιῶν εἰς προετοιμασίαν τῶν μαθητῶν, καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων, καθ'ἃ καὶ πότε γενήσεται ἡ δημοσία δοκιμασία. Καλὸν δὲ φαίνεται νὰ γίνηται χειμῶνος μὲν ἀπὸ τῆς 7 μέχρι τῆς 12 τοῦ Ἰανουαρίου, παυομένων τῶν παραδόσεων ἀπ' αὐτῆς τῆς 20 τοῦ Δεκεμβρίου, ἵνα μελετῶσιν ἐν τῷ μεταξὺ προετοιμαζόμενοι οἱ μαθηταί· κατὰ δὲ τὴν 13 Ἰανουαρίου νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἡ τῶν παραδόσεων σειρά. Κατὰ δὲ τὸ θέρος νὰ καταπαύῃ μὲν ἡ παράδοσις ἀπὸ τῆς 10 Ἰουνίου· κατὰ δὲ τὴν 24 τοῦ Ἰουλίου, νὰ ἄρχηται ἡ δοκι-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κρατῶσι στερρῶς διδάσκουσι δὲ καὶ τοὺς ἄλλους τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις, ἃς παρέλαβον ἐν τῇ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ; Πείθομαι. Καὶ ἀναλογιζέσθωσαν λοιπὸν τὰς τοιαύτας ματαιολεσχίας οἱ θεόχριστοι ἱερουργοὶ τῆς γνησίας τοῦ βαπτίσματος τελετῆς ἐπευχόμενοι τοῖς πᾶσι φωτὸς ἀνοιχθῆναι πύλας· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

§. κά. Λέγομεν τοίνυν, 1) Ὅτι τὸ βάπτισμα καὶ τὸ βαπτίζειν ἐπὶ τοῦ μυστηρίου οὐδὲν ἕτερον σημαίνει παρὰ τοῖς Ἀποστόλοις, εἰμὴ τὸ καταδύειν ἐν ὕδατι τὸν βαπτιζόμενον εἰς Χριστόν. Ὅθεν καὶ ὁ Ν. ἀποστολικὸς κανὼν τρία βαπτίσματα ῥητῶς ὀνομάζει τὰς τρεῖς καταδύσεις τὰς ἐν τῇ τοῦ ἑνὸς βαπτίσματος ἱεροτελεστίᾳ. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πλύνειν καὶ νίπτειν ἁπλῶς ἐκλαμβάνετ' ἐνίοτε τὸ ῥῆμα παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ, ἀλλ' ἡ ἔννοια διαστέλλεται, καὶ καταφαίνεται ἐκ τῶν συνημμένων. Μὴ γὰρ τὸ βαπτίζειν κλίνας καὶ τἆλλα σκεύη ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ βαπτίζειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός κτλ.; Ἢ μήπως, ἐπειδὴ (καθὼς λέγουσιν) ἔπλυνον οἱ Ἰουδαῖοι τὰ κατ' οἴκους αὐτῶν σκεύη δι' ἐπιχύσεως, διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ τὸ διὰ καταδύσεως βάπτισμα τῆς τῶν χριστιανῶν σωτηρίας δύναται ἐπίσης ἀκινδύνως μεταβληθῆναι εἰς ἐπίχυσιν; Ἀλλὰ τοῦτ' ἂν εἴη σοφίας ἔργον ἀκράτως Ῥωμανικῆς, ἥτις κἀν αὐτῷ τῷ θείῳ τῆς παλιγγενεσίας λουτρῷ συνέχεε μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ σκεύη! μὴ γὰρ οὐ διέταξαν οὗτοι βαπτίζειν (φεῦ!) εἰς Χριστὸν καὶ τοὺς κώδωνας (τὰς καμπάνας) τῶν κατ' αὐτοὺς ἐκκλησιῶν; καὶ ὄνομα δὲ τούτοις καὶ ἓν καὶ πολλὰ ἐπιφωνοῦσι, καὶ εἷς καὶ πολλοὶ παρεστήκασιν ἀνάδοχοι, καὶ τἆλλα τὰ τοῦ μυστηρίου θρησκευτικῶς ἐπιτελοῦσιν, ἢ (τἀληθέστερον) διακωμῳδοῦσι διαπαίζοντες θεατρικῶς τὴν ἀρχὴν τῆς σωτηρίας τῶν χριστιανῶν! (α).

2) Ὅτι τὸ ἔκχυσις λεγόμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου πνεύματος τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ δικαιῶσαι τὴν παρὰ τοῖς Δυτικοῖς καινοτομηθεῖσαν ἐπίχυσιν τοῦ ὕδατος ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος «καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν». Κινδυνεύει δὲ πρὸς τῷ γελοίῳ καὶ βλάσφημον εἶναι λέξεως παίγνιον ἐν οὐ παικτοῖς· διότι λέγεται μεταφορικῶς ἐκχεῖσθαι τὸ Πνεῦμα,

(α) Βλ. Bingham Orig. sive antiquit, Ecclesiast, vol. 3. p. 285: καὶ vol 4. p. 181.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ.

Σελ. 313. στίχ. 21. Πρὸ τοῦ Οὐκ (πρόσθες) Ὅτι δὲ τὴν Βαττολογίαν διέκρινεν ὁ Ὠριγένης τῆς ἐν ταῖς προστεταγμέναις προσευχαῖς προσκαρτερήσεως, καταδηλον καὶ ἐξ ὧν κατὰ Κέλσου φησὶ (ς΄, σελ. 663), ἅπερ ὁ ἀοίδιμος ἐφεξῆς ἀναφέρει (σελ. 365).

Σελ. 324. στ. 20. Ἁπάσας τὰς περὶ τῆς τριημέρου ταφῆς καὶ Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου γνώμας ἀναφέρει καὶ ὁ Καισαρείας Εὐσέβιος ἐν τῷ πρὸς Μαρῖνον (ἐρωτ. γ΄. ἐν Scipt. Vet. Nov. Collect. Maji T. A. σελ. 68)· ἀλλ' ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος φαίνεται μᾶλλον ἀπὸ τοῦ γλαφυρωτάτου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου τὸ μέρος τοῦτο αὐτολεξεὶ σχεδὸν μετειληφώς (Βλ. Ἰσιδώρ. Ἐπιστολ. Β, σιβ. καὶ Α, ριδ. σελ. 257 καὶ 652. ἐκδ. Migne).

Σελ. 325. στ. 2. καὶ ἔτι ἀρχαιότερον, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ἐξ ἀρχῆς ἡ Ἐκκλησία κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τὴν ἀνάστασιν ἑορτάζει τοῦ Σωτῆρος, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ Εὐσεβίου (περὶ τὸ 315)· περὶ γὰρ τῆς ὥρας τῆς Ἀναστάσεως τὸν λόγον ποιούμενος, καὶ ἀναιρῶν τοὺς τῇ ἑσπέρᾳ τοῦ Σαββάτου αὐτὴν τιθεμένους, «ἐχρῆν, φησίν, ἡμᾶς τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου μετὰ ἡλίου δυσμὰς ἑσπέρας γινομένης ἀπονηστίζεσθαι, καὶ οὐκέτι τὴν κυριακὴν ἡμέραν ἀγαλλιᾶν, ἀλλὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ σαββάτου, εἴπερ τοῦτ' ἐδήλου ὁ Εὐαγγελιστής· ἀλλ' οὐχ ἑσπέρας τοῦ σαββάτου εἰώθαμεν τὰς νηστείας καταλύειν, ἀλλ' ἢ νυκτὸς ἐπιλαβούσης αὐτῷ μεσονυκτίῳ, καὶ ἢ περὶ ἀλεκτόρων βοάς, ἢ ἀμφὶ τὸν ὄρθρον· ὥστε καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος καὶ ἐκ τῆς κεκρατηκυίας ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ συνηθείας» κτλ. (ἐν Maji Script. Vet. Nov. Collect. T. A. σελ. 55).

Σελ. 386. στ. 5. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ἱερὸς Εὐσέβιος ἐνστατικώτερον διατείνεται, ὅτι διετῆ τὸν Σωτῆρα οἱ Μάγοι προσεκύνησαν (Βλ. Maij Script. Vet. Nov. Col. T. A. σελ. 48.).

Σελ. 388. στίχ. 25 μετὰ τὸ λόγος· (πρόσθες) Ἴσως δ' ἐννοεῖ καὶ τὴν τοῦ Κομνηνοῦ Ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ὅπερ μᾶλλον πιθανολογεῖται ἐξ ὧν αὐτόθι φησὶν ὁ συγγραφεὺς «ὅσα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πονημάτων» κτλ. κἀκεῖνος γὰρ ἐπαραδοξολόγησε τὸν ἀρτιφαῆ ἀστέρα κομήτην εἶναι (βλ. σελ. 540).

Σελ. 427. στ. 35. Σημείωσαι ὅτι τοὺς ὀνόματί τε καὶ κακοδοξίαις τερατώδεις τούτους αἱρετικοὺς καὶ Ταςκοδρουγοὺς ὀνομάζει ὁ ἱερώτατος Τιμόθεος ὁ Πρεσβύτερος τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας ἐν τῷ «περὶ διαφορᾶς τῶν προσερχομένων τῇ εὐαγεστάτῃ ἡμῶν πίστει», ἔνθα τρεῖς δια-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου θεωρεῖται κλεψίτυπον, καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον. Σ. Κ. Θεοδωρίδης

Α3
330 3 bn
δερ 11

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σαντες μετὰ τῶν Λιβονίων καὶ Φιλανδῶν καὶ ἄλλων γειτονικῶν τῆς Ῥωσσίας ἐθνῶν καὶ μετὰ τοῦ Τευτωνικοῦ Τάγματος τῶν Σταυροφόρων, τοῦ λεγομένου τῆς Ἁγίας Μαρίας, ἐκλέγουσιν ἡγεμόνα Βίργερον τὸν γαμβρὸν Καρόλου τοῦ Βασιλέως τῆς Σβεκίας, καὶ περαιωθέντες τὸν Φινγικὸν λεγόμενον κόλπον τῆς Βαλτικῆς εἰσπλέουσιν εἰς Νευᾶν (ποταμὸν καλλίῤῥουν καὶ μέγαν, ὅστις ἐκρέων ἐκ τῆς λίμνης Λαδόγης χύνεται εἰς τὴν Βαλτικήν), καὶ στρατοπεδεύονται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Νεαπολιτῶν παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ ποταμοῦ Ἰζόρα περὶ τὸν τόπον, ὅπου νῦν κεῖται ἡ Βασιλεύουσα, ἡ λαμπρὰ καὶ διὰ τὰς ἐκ σιδήρου μάλιστα καὶ γρανίτου λίθου στήλας καὶ κρηπῖδας γεραρὰν καὶ ἀγήραστον τὴν ὄψιν ἐμφαίνουσα Πετρούπολις. Καὶ πέμψαντες πρὸς τὸν θεῖον Ἀλέξανδρον, ἠπείλησαν αὐτόν, ὅτι ἐρημώσουσιν ὅλην αὐτοῦ τὴν χώραν, εἰ μὴ φόρον αὐτοῖς τελέσει· εἶχε δὲ μεγάλην φήμην ὁ Ἅγιος διά τε τὸ κάλλος τοῦ σώματος καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὴν ἀνδρίαν, ὑπερέχων πάντων τῶν συγχρόνων πολιτῶν αὐτοῦ. Ἐξεῖχε δὲ μάλιστα κατὰ τὴν γενναιότητα καὶ δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν, ἀρετῆς ὑπόδειγμα παντοίας γενόμενος τοῖς ὑπηκόοις. Τότε δὲ καταφρονήσας παντάπασι τῶν βαρβάρων, καὶ συναθροίσας τοὺς Νεαπολίτας καὶ τὸν ὀλιγάριθμον αὐτοῦ στρατὸν εἰς τὸν ἐν Νεαπόλει ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἐθάῤῥυνεν αὐτοὺς θερμαῖς αὐτοῦ ἐξοπλίζων προσευχαῖς καὶ λόγοις παρακελευστικοῖς καὶ χρηστοῖς ἐλπίσι. Καὶ τέλος τὴν εὐλογίαν τῶν παρεστώτων ἱερέων λαβών, «Ὦ ἄνδρες, ἀνέκραξεν, οὐ συμμαχεῖ τοῖς ἰσχυροῖς ὁ Θεός, ἀλλὰ »τοῖς δικαιοις. Δράμωμεν λοιπὸν κατ᾽ εὐθεῖαν σὺν Θεῷ, ἵνα συντρίψω»μεν τοὺς Βαρβάρους. Δεῦτε ἀκολουθεῖτε τῷ ἡμετέρῳ στρατηγῷ». Καὶ ταῦτα λέγων ἐξήρχετο, καὶ ὁ στρατὸς εὔελπις ἐπηκολούθει. Ὑπῆρχε δέ τις τῶν ὑπὸ τῷ ἁγίῳ στρατηγῶν, Φίλιππος Πελγούης ὀνομαζόμενος, τὴν παραθαλασσίαν φρουρὰν ἐμπεπιστευμένος. Οὗτος ἰδὼν τοὺς βαρβάρους πλῆθος πολὺ καὶ πρὸς μάχην συντασσομένους, περίφοβος γενόμενος, ἔσπευδεν ἵν᾽ ἀπαγγείλῃ τὰ πάντα πρὸς τὸν Ἅγιον. Ἤδη δὲ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου βλέπει μακρόθεν πλοιάριον μετὰ ῥύμης καταγόμενον ἀπὸ τοῦ πελάγους, ἐν ᾧ οἱ μὲν κωπηλάται ἐφαίνοντο περιβεβλημένοι ὁμίχλην, δύο δὲ νεανίαι λαμπροὶ καὶ κάλλιστοι καὶ μεγάλοι ἵσταντο ἐν

ὁ Κεδρηνὸς (σελ 792) καὶ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (Βίβλ. Β. σελ. 62) τούτους τοὺς κατοίκους τῆς ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων Ἑλλήνων λεγομένης Σκανδιναβίας. Ἐκ τούτων δὲ τῶν Βαράγγων, ὡς βλέπομεν εἰς τοὺς ἱστορικοὺς τῆς Βυζαντίδος, εἶχον οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες σπεῖραν σωματοφυλάκων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εν ἐν τοῖς θείοις Εὐαγγελίοις. Α΄) Προσηύξατο πρὸς τὸν ὁμοούσιον αὐτοῦ πατέρα, ζητῶν τὴν συγχώρησιν τῶν μαιφόνων αὐτοῦ σταυρωτῶν, «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ, 34). Β΄) Ἐ-άρισεν εἰς τὸν λῃστὴν τὸν παράδεισον τῆς αἰωνίου μακαριότητος, ἀπο-εξάμενος αὐτοῦ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν εἰλικρινῆ τῆς πίστεως ὁμολο-

---

οις, κἀν τοῖς ἑφεξῆς «Βαττολογοῦσιν εἰκῆ, λέγει ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος (Ἐ ις. πρὸς Οὐαλεριαν. ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τ. α. σελ. 630), μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέ ουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται» (κατὰ τἀνωτέρω σελ. 307. σημ. α). Ὁ ἐν καιρῷ προσευχῆς, φησὶν ὁ τῶν Νυσσαέων φωστήρ, πρὸς τὰ συμφέροντα τῇ ψυχῇ μὴ τεταμένος, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἐμπαθεῖς τῆς διανοίας κινήσεις συνδιατίθε σθαι τὸν Θεὸν ἀξιῶν, λῆρός τίς ἐστι καὶ βαττολόγος, τῶν ἰδίων ἐπιθυμιῶν συνεργὸν ὑπηρέτην τὸν Θεὸν γίνεσθαι προσευχόμενος» κτλ. (Γρηγ. Νύσ. λογ. ά. εἰς τὴν Προσευχ. σελ. 719. Τ. Α. Paris. 1615). «Ὑπαινίττεται, λέγει ὁ μετὰ Παῦλον ῥήτωρ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπαινίττεται τοίνυν ἀπαγορεύων τὴν Βαττολογίαν ὁ Κύριος μὴ χρῆναι τοὺς προσευχομένους αἰτεῖν τὰ ῥέοντα καὶ ἀπολλύμενα... Εἰσὶ γὰρ εἰσὶ βαττολόγοι καὶ ματαιολόγοι ταῦτα τε καὶ τὰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων αἰτοῦντες» (Χρυσόστ. Ὁμιλ. Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι. Τ. Δ. σελ. 26—27. Venet. πρβλ. καὶ λογ. Περὶ προσευχ.). «Ἐθνικῷ οὖν βαττολογοῦντι ὁμοιοῦται ὁτὰ κάτω ἀπὸ τοῦ ἐν οὐρανοῖς καὶ ὑπὲρ τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν κατοικοῦντος Κυρίου αἰτῶν» κτλ. ἀποφαίνεται ὁ πολυμαθέστατος Ὠριγένης (Περὶ Εὐχ. σελ. 302). Οὐκ ἄρ' ἡ Βαττολογία ὅλως συνώνυμος τῇ πολυλογίᾳ, ὡς καὶ αὐτὸς (τῆς ἀληθείας ἀναγκαζούσης) πολλαχοῦ διακρίνει τὴν τῶν λέξεων δύναμιν, καὶ δὴ καὶ σελ. 175. «τῶν Φαρισαίων, λέγων, τὰς (πρόσθες «προφάσει», οὐκ ἀπὸ χρηστοῦ τοῦ συνειδότος ἀπορῥηχθὲν τοῦ Κυριακοῦ λογίου Ματθ. κγ, 14) μακρὰς προσευχὰς καὶ τῶν ἐθνικῶν τὰς Βαττολογίας»!

Ἀλλ' ὁ Ἱερομόναχος μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν ἰταμότητος κατὰ πάντα ταῦτα συνάδει τῷ θρασυτάτῳ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πολεμίῳ, τῷ ἀναμορφωτῇ Σουϊκήρῳ (οὗ τὸν ἀληθῆ Θησαυρὸν ἀποθαυμάζει!!), «εὐσεβὴς μέν, ὑπηχῶν αὐτῷ λέγοντι, καὶ αὕτη ἡ ἐξήγησις, ἀλλ' ἐπειδή» (τί σοφὸν ἐπειδή!) «τὰ τοιαῦτα δύνανται νὰ αἰτῶνται καὶ χωρὶς βαττολογίας καὶ πολυλογίας, φαίνεται ἀλλοτρία τοῦ νοὸς τῶν ῥημάτων τοῦ Χριστοῦ». Καὶ οὕτω σιωπηλῶς ἐξελέγχει «τὰς νῦν παραδεδεγμένας εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν ἐκκλησίαν ἐναντίον προφανῶς τῶν ὅσα ῥητῶς παραγγέλλει ὁ Ἰησοῦς Χριστός». Ἀλλ' ὤφειλεν ὁ ἀνὴρ μαθεῖν πρῶτον τί περὶ Λακωνισμοῦ διδάσκει ὁ γρήγορος τῆς Θεολογίας γλῶσσα (ἐπιστολ. γ΄. Τ. Α. σελ. 769), ἵνα μὴ διαῤῥηγνύηται βοῶν «αἱ αἰτήσεις, Θεέ μου δός μοι τόσον πλοῦτον κτλ. δὲν εἶναι λακωνικώταται;»!!

Μὴ ἀρκούμενος δ' εἰς τοῦτο, προσεπιτίθησι καὶ τὴν ἐκχυδάϊσιν τῶν προσ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῆς εὐλογημένης αὐτοῦ καὶ παρθένου μητρός, αὐξανόμενος καὶ πληθύμενος σοφίας, καὶ τὴν χάριν ἔχων τοῦ Θεοῦ (α). Δωδεκαετὴς γενόμενος κατέπληξε μὲ τὰς σοφὰς αὐτοῦ ἐρωτήσεις τοὺς ἐπιφανεστάτους διδασκάλους τῶν Ἰουδαίων, ὥστε ἐξίσταντο διὰ τὴν σύνεσίν του ὅσοι τὸν ἤκουον (β). Εἰς δὲ τὸ τριακοστὸν ἔτος του ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῶν προφητῶν ὅλων Ἰωάννου, τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ υἱοῦ, οὐχὶ διότι εἶχε χρείαν βαπτίσματος ὁ ἀναμάρτητος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἁγιάσῃ μὲ τὴν παρουσίαν του τὸ θεῖον τοῦτο λουτρόν, τὸ ὁποῖον εἶχε προσδιωρισμένον εἰς καθαρισμὸν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν· καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἁγιωτάτην ταύτην πρᾶξιν ἤνοιξε τὴν πηγὴν τῆς θείας αὐτοῦ σοφίας, καὶ ἤρχισε νὰ κηρύττῃ παῤῥησίᾳ τὴν καθαρωτάτην αὐτοῦ διδασκαλίαν, ποτίζων τῶν θνητῶν τὰς καρδίας μὲ τῶν ἀκηράτων αὐτοῦ λόγων τὰ γλυκύτατα ῥεῖθρα. Ἔδειξε πῶς πρέπει νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεόν (γ)· διώρισε τὴν ἀληθῆ καὶ κυρίαν ἔννοιαν τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἀληθὲς καὶ τῶν δύω δὲν πρέπει νὰ ζητῆται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' εἰς τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ βάθη τῆς καρδίας (δ). Ἐστηλίτευσε τὴν αἰσχρὰν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν ὑπόκρισιν (ε) Ἐφανέρωσεν εἰς τί ὑφίσταται ἡ ἀληθὴς μακαριότης (ζ). Ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὰ μέσα τοῦ ν' ἀποκτῶσι τὴν θείαν χάριν (η). Τοὺς ἐβεβαίωσε περὶ τῆς μελλούσης ἀμοιβῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν (θ)· καὶ ἐκήρυξεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀπεσταλμένος σωτὴρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων (ι). Ὅλην του ταύτην τὴν σωτηριωδεστάτην διδασκαλίαν ἐστερέωσε δι' ὑπερφυεςάτων θαυμάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἀπέδειξεν ἐν ταὐτῷ τὴν ἰδίαν θεότητα, ὥστε νὰ ἐκφωνῶσι θαυμάζοντες ὅσοι τὸν ἠκολούθουν, «Ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ» (Ματθ. θ. 33). Τόσον δὲ ἰσχυροτέρα καὶ δραστήριος ἐστάθη ἡ διδασκαλία του, ὅσον περισσότερον ἐβεβαιώθη ἀπὸ τὴν ἁγιωτάταν αὐτοῦ διαγωγήν, ἥτις ἐμαρτύρησε τρανῶς τὴν τελειοτάτην ἀρετήν του, ἐπειδὴ μόνος αὐτὸς

(α) Λουκ. 6, 40. — (β) Λουκ. 6, 46. — (γ) Ἰωάν. δ, 24. — (δ) Μάρκ. ζ, 5—23.— (ε) Ματθ. κγ, 1, 33.— (ζ) Ματθ. ε, καὶ ς. — (η) Ματθ. ς, 33.— (θ) Ματθ. κε, 1, 46. — (ι) «Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. ς, 40). καί, Ἐγώ εἰμι (ὁ Μεσσίας) ὁ λαλῶν σοι. Ἰωάν. δ, 26. καὶ πρὸς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸν προσδιαλεγόμενος «Ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, εἶπεν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ». αὐτ. θ, 35—37. κτλ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λουτρὰ τῶν ἀῤῥώστων, ὅπου πρέπει νὰ ἱστανται αἱ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖαι πύελοι.

κβ) Νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἐν καιρῷ χρήσεως τῶν ἰατρικῶν καὶ τῆς τροφῆς τοῦ νοσοῦντος κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ἰατροῦ, ἐπισκεπτόμενος συχνὰ τὸν ἄῤῥωστον καὶ ἐφορῶν τὴν θεραπείαν καὶ τὴν καθαριότητα καὶ θερμότητα τοῦ οἰκήματος κτλ.

κγ) Νὰ μετακαλῇ τὸν ὑπὸ τοῦ Βουλευτηρίου διωρισμένον ἰατρὸν τῆς Ἀκαδημίας ἀνυπερθέτως καὶ εὐθὺς ἀφ' οὗ φανῇ ὁ νοσῶν ὅτι νοσεῖ. Ὁ ἰατρὸς οὗτος θέλει ἰατρεύειν καὶ πάντας τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ κατοικοῦντας καὶ ἐπιστάτας καὶ ὑπηρέτας.

κδ) Νὰ ἀναγγέλλῃ πρὸς τὸν Κυβερνήτην, καὶ οὗτος πάλιν πρὸς τὸ Βουλευτήριον τὰ ὀνόματα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν νοσούντων.

κε) Νὰ ἔχῃ κατάστιχον, ἵνα ἐγγράφῃ εἰς αὐτὸ ὁ φαρμακοπώλης ἰδιοχείρως τὰς ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ καθ' ἑκάστην ἐκδιδομένας ἀναγραφὰς (**recettes**) τῶν ἰατρικῶν καὶ τὴν τούτων τιμήν. Τοῦτο δὲ νὰ στέλληται πρὸς τὸν φαρμακοπώλην διὰ τοῦ ὑπηρέτου, ὅστις ὑπάγει ἵνα λάβῃ τὸ ἰατρικὸν φάρμακον. Τὸν δὲ κατ' ἔτος λογαριασμὸν τῆς φαρμακοποιΐας ἐμφανίζει ὁ Οἰκονόμος μετὰ τῆς ἄλλης δαπάνης εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Ἀκαδημίας, ἵνα πληρώνηται ὁ φαρμακοποιός.

κζ) Διὰ τοὺς ἀῤῥωστοῦντας ὑπηρέτας ἔστω ἓν οἴκημα χωριστὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, οἵτινες καὶ αὐτοὶ νὰ ἀπολαμβάνωσι τὴν προσήκουσαν ἐπίσκεψιν.

κζ) Καὶ ὁ Κυβερνήτης ἐνίοτε μετὰ τοῦ Πνευματικοῦ χρεωστοῦσι νὰ ἐπισκέπτωνται καὶ νὰ παραμυθῶνται τοὺς ἀῤῥώστους τροφίμους. Ἀλλὰ τὰ περὶ Νοσοκομείου θέλουσιν ἐκτεθῇ πλατύτερον, ὅταν τοῦτο συσταθῇ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

Ὑπηρετικόν.

κη) Καὶ τῶν ὑπηρετῶν τὴν φροτίδα πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ Οἰκονόμος, ἐκλέγων ἀνθρώπους Ἕλληνας χρηστοήθεις, καὶ πιστούς, καὶ ὑγιεῖς, καὶ ἰσχύοντας πρὸς τὰς ἀναλόγους ὑπηρεσίας· τούτων δὲ ὁ ἀριθμὸς δύναται νὰ ᾖναι ὁ ἑφεξῆς.

1) Εἷς δι' ἕκαστον οἴκημα τῶν τροφίμων, ὅπου εὑρίσκονται δεκαπέντε κλῖναι. Οὗτος θέλει φιλοκαλεῖν, πλύνειν, σπογγίζειν, θερμαίνειν τὸ εἰς αὐτὸν προσῆκον οἴκημα. Ὡσαύτως θέλει παρασκευάζειν καὶ τὰς κλίνας, καὶ σαρόνειν τὰ ἱμάτια, καὶ καθαρίζειν τὰ ὑποδήματα τῶν μαθητῶν. Οἱ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τὸν μὲν τὸ πρῶτον κατὰ τῶν ἀλλοφύλων στήσαντα τρόπαιον καὶ πρῶτον γενόμενον τῆς συγγενείας σωτῆρα τιμῶν ὁ Πατριάρχης Μελχισεδέκ, ἄρτον καὶ οἶνον, γέρας τῆς ἀριστείας, προσήνεγκεν, εὐλογῶν αὐτόν τε τὸν τροπαιοῦχον, καὶ τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων αὐτοῦ.

Σὲ δέ, τὸν καλλίνικον καθαιρέτην τῆς Ἀσεβείας καὶ τῶν πνευματικῶν ἀδελφιδῶν Σου προασπιστήν, εὐλογεῖ μὲν ὁ αἰώνιος Βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, εὐλογεῖ δὲ ἡ Ἐκκλησία, τοὺς ἱερούς Σου προπάτορας εὐφημοῦσα, καὶ ἣν παρ' αὐτῶν κεκληρονόμηκας ἀρετὴν κενεαῖς ἀνυμνοῦσα μολπαῖς· καὶ ἄρτον Σοι μετ' οἴνου προσφέρει μυστικόν, Ζωήν καὶ Εὐφροσύνην, ἣν εὐχομένη σοι οὐκ ἐπαύσατο καὶ ἐν ἡμέραις ὀδύνης αὐτῆς.

Τούτου δὴ τοῦ ἄρτου οἱονεί τι κλάσμα πνευματικόν, πρόσδεξαι, φιλάνθρωπε Βασιλεῦ, ταυτηνὶ τὴν μετὰ λιτότητος συντεθειμένην εἰς τὸν συγγενῆ Σοι ἅγιον ἁσματολογίαν, ἣν διὰ τῆς ἐμῆς ταπεινῆς παλάμης αὐτός Σοι προσφέρει ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης, ὅν, ὡς πάγκαλος Ἰωσὴφ τὸν Ἰακώβ, ὁσίως ἐτίμησας, ἄλλιστον τῆς Σῆς εὐσεβείας τὸ κλέος παραπέμπων εἰς τοὺς αἰῶνας, διὰ τὰς πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν βασιλικὰς ἀγαθοεργίας Σου. Ταύταις γάρ, οἷον χρυσαῖς τισι καὶ ἀδαμαντίναις σειραῖς, ἰσχυρὸν καὶ ἄῤῥηκτον ἐσαεὶ τὸν σύνδεσμον τῆς ἐν πίστει ἑνότητος ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ἐμπεδοῖς, ὁμόνοιαν αὐτοῖς καὶ φιλίαν καὶ κοινωνίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους καταχεόμενος, καὶ ταῖς ἀκτῖσι τοῦ εὐαγγελικοῦ φωτὸς εὐαγῆ καὶ ἀκώλυτον τὸν δρόμον παρασκευάζων.

Τοιγαροῦν, ἔστ' ἂν Θεὸς ἐπὶ γῆς ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων ὑμνῆται, καὶ Ἕλληνες συνάμα τοῖς συγγενέσι Ῥώσσοις τὸν Νευαῖον Ἀλέξανδρον ἑορτάζωσιν, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ μεμνήσονται τοῦ ΠΑΥΛΙΔΟΥ, τοῦ κραταιοῦ καὶ μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας προστάτου· δι' ὃν ἡ Ὀρθοδοξία Θεῷ Σωτῆρι τὰ ἐλευθέρια θύουσα, ὡς κλεινὸν καὶ ἀοίδιμον Αὐτὸν εὐεργέτην εὐφημίαις ἐσαεὶ καταστέψει. Χαῖρε, κράτιστε Ἄναξ, καὶ βασίλευε, καὶ εὐεργέτει, καὶ δοξάζου διηνεκῶς, ὡς χεὶρ Θεοῦ ἡ ἀγαθή!

Τῆς εὐσεβεστάτης Αὐτοκρατορικῆς Σου Μεγαλειότητος
Ἱκέτης ταπεινὸς καὶ θερμὸς
πρὸς Κύριον εὐχέτης
Κωνσταντῖνος
Ἱερεὺς καὶ Οἰκονόμος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἡ δήλωσις τῶν λόγων σου φωτιεῖ, καὶ συνετιεῖ νηπίους.

Ψαλμ. ρή, 130.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

βοντός σε· ὃν τρόπον γὰρ ἐβουλεύσατο τοῦ ἆραί σε, καὶ νῦν ποῦ ὁ θυμὸς
τοῦ θλίβοντός σε; Ἐν γὰρ τῷ σώζεσθαί σε οὐ στήσεται, οὐδὲ χρονιεῖ. Καὶ
οὐ θανατώσει εἰς διαφθοράν, καὶ οὐ μὴ ὑστερήσει ἄρτος αὐτοῦ. Ὅτι ἐγὼ
Κύριος ὁ Θεός σου, ὁ ταράσσων τὴν θάλασσαν καὶ ἠχῶν τὰ κύματα
αὐτῆς. Κύριος Σαβαὼθ ὄνομά μοι. Θήσω τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στό-
μα σου, καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς χειρός μου σκεπάσω σε, ἐν ᾗ ἔστησα
τὸν οὐρανόν, καὶ ἐθεμελίωσα τὴν γῆν· καὶ ἐρεῖ Σιών, λαός μου εἶ σύ.
Ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, ἀνάστηθι Ἱερουσαλήμ, ἡ πιοῦσα τὸ ποτήριον
τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ ἐκ χειρὸς Κυρίου. Τὸ ποτήριον γὰρ τῆς πτώσεως, τὸ
κόνδυ τοῦ θυμοῦ, ἔπιες, καὶ ἐξεκένωσας, καὶ οὐκ ἦν ὁ παρακαλῶν σε
ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων σου, ὧν ἔτεκες, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντιλαμβανό-
μενος τῆς χειρός σου, οὐδὲ ἀπὸ πάντων τῶν υἱῶν σου, ὧν ὕψωσας. Δύο
ταῦτα ἀντικείμενά σοι. Τίς σοι συλλυπηθήσεται; Πτῶμα καὶ σύν-
τριμμα· Λιμὸς, καὶ μάχαιρα. Τίς σε παρακαλέσει; Οἱ υἱοί σου, οἱ
ἀπορούμενοι, οἱ καθεύδοντες ἐπ' ἄκρου πάσης ἐξόδου, ὡς σευτλίον ἡμίε-
φθον, οἱ πλήρεις θυμοῦ Κυρίου, ἐκλελυμένοι διὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.
Διὰ τοῦτο ἄκουε τοῦτο τεταπεινωμένη, καὶ μεθύουσα οὐκ ἀπὸ οἴνου.
Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός, ὁ κρίνων τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ἰδοὺ εἴληφα ἐκ
τῆς χειρός σου τὸ ποτήριον τῆς πτώσεως, τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ μου, καὶ
οὐ προσθήσῃ ἔτι πιεῖν αὐτό. Καὶ δώσω αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀδικη-
σάντων σε καὶ τῶν ταπεινωσάντων σε. Ἐξεγείρου, ἐξεγείρου Σιών, ἔν- Κεφ.
δυσαι τὴν ἰσχύν σου Σιών· ὅτι φωνὴ τῶν φυλασσόντων σε ὑψώθη, καὶ NB. 1, 8.
τῇ φωνῇ ἅμα εὐφρανθήσονται, ὅτι ὀφθαλμοὶ πρὸς ὀφθαλμοὺς ὄψονται,
ἡνίκα ἂν ἐλεήσῃ Κύριος τὴν Σιών. Ἰδοὺ οὗτοι πόρρωθεν ἥξουσιν· Οὗτοι Κεφ.
ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ οὗτοι ἀπὸ θαλάσσης, ἄλλοι δὲ ἐκ γῆς Περσῶν. Εὐφραί- ΜΘ, 12.
νεσθε Οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. Ῥηξάτωσαν τὰ ὄρη εὐφροσύνην·
ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τοῦ λαοῦ αὐ-
τοῦ παρεκάλεσε.

Σοφίας Σολομῶντος τὸ Ἀνάγνωσμα.

Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ Κεφ.
φροντὶς αὐτῶν παρὰ Ὑψίστῳ. Διὰ τοῦτο λήψονται τὸ βασίλειον τῆς εὐ- Ε, 15.
πρεπείας καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς Κυρίου. Ὅτι τῇ δεξιᾷ
αὐτοῦ σκεπάσει αὐτούς, καὶ τῷ βραχίονι ὑπερασπιεῖ αὐτῶν. Λήψεται
πανοπλίαν, τὸν ζῆλον αὐτοῦ· καὶ ὁπλοποιήσει τὴν κτίσιν εἰς ἄμυναν
ἐχθρῶν. Ἐνδύσεται θώρακα, δικαιοσύνην· καὶ περιθήσεται κόρυθα, κρίσιν
ἀνυπόκριτον. Λήψεται ἀσπίδα ἀκαταμάχητον, ὁσιότητα· ὀξυνεῖ δὲ ἀ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

φανίου (τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ Πατὴρ κατὰ τῶν λατρευόντων ὡς Θεὸν τὴν Θεοτόκον) τὸ ἀπέσπασε κολοβώσας ἐκ τῆς ἄλλης ὀρθοδόξου διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, ὄχι μόνον ἐπὶ σκοπῷ πονηρῷ, διὰ νὰ ἀποπλανήσῃ τοὺς ἁπλουστέρους εἰς τὴν αἵρεσίν του, καθὸ προσηλυτιστής, ἀλλὰ καὶ ὡς κακὸς παραχαράκτης καὶ ὑβριστὴς τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων, παριστάνων καὶ τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνιον διδάσκαλον τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ. Καὶ ἂν ἦναι τοιοῦτος ὁ κ. Κίγγ, ἀξίως λοιπὸν τῆς αἱρέσεώς του καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς του (Αἰῶν. ἀριθ. 589) παραβάλλει ἑαυτὸν μὲ τὸν προφητάνακτα Δαβίδ, μὲ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, μὲ αὐτὸν τὸν κύριον καὶ θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· τὸν δὲ ἀντίπαλόν του ἱερέα τῆς Σμύρνης μὲ τὸν ἀσεβῆ Γολιάθ, μὲ τοὺς βαρεῖς λύκους τοῦ ποιμνίου (Πράξ. κ.), μὲ τοὺς Γαδαρηνούς, οἵτινες παρεκάλεσαν τὸν Κύριον ἵνα μεταβῇ ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν (καθὼς δηλονότι ἀπεμάκρυναν καὶ αὐτὸν οἱ Σμυρναῖοι, ὡςεἶπεν ὁ κατήγορός του. βλ. Αἰῶν. ἀριθμ. 588)! Ἓν μόνον φαίνεται ὅτι λέγει καλῶς ὁ ἱεραπόστολος Κίγγ, ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἷς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀποστόλων κατήγγελλον τὸν Χριστὸν, «ἐ ξ ἐ ρ ι θ ε ί α ς κ α ὶ ο ὐ χ ’ ἁ γ ν ῶ ς» κτλ. (Φιλιπ. α. 15—18). Πλὴν καὶ κατὰ τοῦτο παρεξηγεῖ τὸ ἀποστολικὸν ῥητόν, καὶ οὐδ’ ἁρμόζει τοῦτο εἰς αὐτόν· λέγει μὲν ὁ θεῖος Παῦλος, ὅτι «π α ν τ ὶ τ ρ ό π ῳ», δηλονότι, εἴτε «ἐ ξ ἐ ρ ι θ ε ί α ς (ἐριστικῶς) κ α ὶ π ρ ο φ ά σ ε ι (τοῦτ’ ἔστιν ἐ ν ὑ π ο κ ρ ί σ ε ι) κ α ὶ ο ὐ χ ἁ γ ν ῶ ς (τοῦτ’ ἔστιν οὐκ εἰλικρινῶς καὶ δι’αὐτὸ τὸ καλὸν), εἴτε ἐξ ἀγάπης καὶ ἐν ἀληθείᾳ (τοῦτ’ἔστιν εὐθύτητι γνώμης), Χ ρ ι σ τ ὸ ς κ α τ α γ γ έ λ λ ε τ α ι»· ἀλλὰ δὲν λέγει καὶ ὅτι καταγγέλλεται, ἢ καταγγελλέσθω καὶ α ἱ ρ ε τ ι κ ῶ ς, καὶ μὴ κατὰ τὸ δόγμα τῆς εὐσεβείας. «Οὐ γὰρ πάροδον ὁ Παῦλος δέδωκε ταῖς αἱρέσεσιν. Οὗτοι γάρ, περὶ ὧν ὁ Ἀπόστολός φησιν (ὅτι κατήγγελλον τὸν Χριστὸν ἐξ ἐριθείας κτλ.), οὐ νόθα δόγματα εἰσῆγον, ἀλλ’ ὀρθὰ μὲν ἐκήρυττον, οὐκ ὀρθῶς δέ, οὐδὲ εὐθεῖ σκοπῷ· οἱ δὲ αἱρετικοὶ προηγουμένως οὐκ ὀρθὰ κηρύττουσιν, ἀλλὰ διεστραμμένα καὶ νόθα, μετὰ τοῦ καὶ τὸν σκοπὸν ἔχειν διεστραμμένον» (Θεοφύλακτ. ἐξηγ. εἰς Φιλιππ. α, 18). Ὥστε ὁ Κ. Κίγγ νόθα καὶ διεστραμμένα κηρύττων, διαστρέφων δὲ καὶ κολοβώνων καὶ τὰ ῥητὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων

Ἐκκλησίας ἄρρητ’ ἀθέμιτα κατὰ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξερεύγεται ὁ δείλαιος. Μετετύπωσε δ’ αὐτὸ καὶ Ἀθήνησιν ἐν τοῖς προμνησθεῖσι Διαφόροις! Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΕΝ ΜΗΝΙ ΑΥΓΟΥΣΤΩΙ Λ.

Μνήμη τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοστέπτου Μεγάλου
τῆς Ῥωσσίας Ἡγεμόνος καὶ Ἄρχοντος
Βλαδιμηρίας καὶ Νεαπόλεως
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΝΕΥΑΙΟΥ,
Τοῦ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος
μετονομασθέντος
ΑΛΕΞΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Ἐν τῷ μικρῷ Ἑσπερινῷ εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα
ἱστῶμεν στίχους ς΄. καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ προσόμοια.
Ἦχ. Δ.
Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι.

Φωταυγὴς ὥσπερ ἥλιος ἐκ Βορρᾶ ἀνατέταλκας, καταυγάζων ἅπασαν τὴν ὑφήλιον ταῖς ἀστραπαῖς τῶν θαυμάτων σου, θεόφρον Ἀλέξανδρε, βασιλέων καλλονή, ἱερέων εὐπρέπεια, ἰσοστάσιε τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ὁ βαρβάρων τὴν ἰσχὺν ἐξουδενώσας καὶ τὰς ἐνέδρας τοῦ σχίσματος. δίς.

Χαῖρε πόλις θεόδμητε, τοῦ Χριστοῦ νύμφη πάγκαλε, ἐκκλησία Δέσποινα, σοὶ γὰρ ἥκασι νῦν οἱ υἱοὶ τοῦ Νυμφῶνός σου, ἐκ Νότου καὶ Δύσεως, ἐξ Ἑῴας καὶ Βορρᾶ, ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς Πίστεως συνενούμενοι, ἀῤῥαγῶς ἱδρυμένοι τῷ θεμέθλῳ Προφητῶν καὶ Ἀποςόλων, καὶ τοὺς λαούς σου συνέχοντες.

Οὔτε πῦρ, οὔτε φάσγανον, οὔτε κῦμα χωρίσει με τῆς Μητρός, ἀνέκραζες, παναοίδιμε, τῶν ἀδελφῶν μου ἐν Πνεύματι, Γραικῶν τῶν φιλτάτων μοι, Ἐκκλησίας τῆς σεπτῆς. Κιβωτὸς αὕτη πέφυκεν ἡ θεόδμητος, ἐν ᾗ σώζεται πᾶς πιστὸς ἐμμένων. Δεῦτε πάντες οἱ σχισθέντες, πρὸς τὴν ζωὴν ἐπανάγετε.

Τὴν πορφύραν σου, Ἅγιε, τῷ Χριστῷ καθιέρωσας, τοῦτον παντοκράτορα ἐπιστάμενος. Διὰ σταυροῦ λεγεῶνας γὰρ ἐχθρῶν τροπωσάμενος, καὶ πλεκτάνας πονηρᾶς διαῤῥήξας αἱρέσεως, καὶ τὸ Κρατος Σου ἱδρυ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

§. δ'. Τὸ Β'. τῆς Κατηχήσεως μέρος περιέχει τοὺς κανόνας, διὰ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ καλὰ ἔργα ἀπὸ τὰ κακά.

Σημ. Οἱ κανόνες οὗτοι θεμελιόνονται εἰς τὸν Δεκάλογον, ἤτοι εἰς τὰς δέκα ἐντολάς, τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν (α), καὶ αἵτινες ὅλαι περικλείονται εἰς τὴν πρὸς Θεόν, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην (β).

§. έ. Ἐκ τῶν λεχθέντων εὐκόλως συμπεραίνεται, ὅτι τὸ Α'. τῆς Κατηχήσεως μέρος σκοπὸν ἔχει νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν κατηχουμένων τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς π ί σ τ ε ω ς, τὸ δὲ Β'. τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἀ γ ά π η ς. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην γεννᾶται καὶ τρέφεται καὶ τρίτη μεγάλη ἀρετὴ ἡ Ἐ λ π ί ς, ἀναφύεται καὶ τρίτον τῆς κατηχήσεως μέρος, διδάσκον ἡμᾶς τί πρέπει νὰ ζητῶμεν μετὰ θάῤῥους ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὰς προσευχάς μας, καὶ τί νὰ ἐλπίζωμεν παρ' αὐτοῦ.

Σημ. Τὸ τρίτον μέρος τοῦτο θεμελιόνεται μάλιστα εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχήν, ἥτις περικλείει πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ζητῶμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ (γ).

§. ς'. Ἀπὸ τὰ προῤῥηθέντα γενικῶς συνάγεται καὶ ἄλλος τῆς Κατηχήσεως ὁρισμὸς οὗτος. Κατήχησις εἶναι σύντομος διδασκαλία περὶ τῶν τριῶν ἀρετῶν, Πίστεως, Ἀγάπης καὶ Ἐλπίδος. Λέγομεν δὲ πρῶτον περὶ τοῦ πρώτου αὐτῆς μέρους, δηλονότι περὶ Πίστεως.

(α) Ἔξοδ. κ', 2—17. Δευτερον. έ, 6, 21.—(β) Ματθ. κβ', 38. Λευϊτ. ιθ', 18, Δευτερον. ς', 5.— (γ) Ματθ. ς', 9.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐπειδὴ δέ, τέλος, Θεοῦ παραχωρήσαντος, ἐκράτησε παρὰ τοῖς Δυτικοῖς μετὰ τὸ Εὐνόμειον μονοκατάδυτον ἡ ἐπίχυσις καὶ ὁ ῥαντισμός, κεκίνηται τὸ ζήτημα καὶ πρώην, καὶ νῦν δὲ καθ' ἡμᾶς (χάρις τῇ τοῦ Σκώτου Παλμέρου ἐπιδημίᾳ), πότερον βαπτίζειν δεῖ τοὺς ἐκ τῶν λατινικῶν αἱρέσεων προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς μὴ γνήσιον καὶ τέλειον ἔχοντας τὸ βάπτισμα, ἢ δεκτέον τούτους, ὡς ἴσα καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις βεβαπτισμένους; Τὸ πρῶτον προτιμῶσιν οἱ τῇ κανονικῇ καὶ πατροπαραδότῳ ἀκριβείᾳ προσκαρτεροῦντες. Οἱ δὲ περὶ τὸν Πάλμερον ἑσπέριοι τὸ δεύτερον ἀπαιτοῦσι διατεινόμενοι· μέσον δέ τι πρὸς ἀναγκαίαν τῆς διαφορᾶς παραμυθίαν (οἷά τινα περὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις ᾠκονόμηται ἔστιν ὅπου καὶ ὅτε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) οὐδὲν οὐδόλως ἀποδέχονται, οὐδὲ στέργουσιν οἱ ἄνδρες, οὐδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο. Σχίστας δέ τινας καὶ πολεμίους ἄντικρυς τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἑνώσεως ἀποκαλοῦσι τοὺς μὴ δεχομένους ὡς ἰσοδύναμον τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι τὴν ἐπίχυσιν ἢ τὸν ῥαντισμόν· καὶ σφόδρα δὲ νεώτερον ἐπινόημα φρονοῦσι τὸ βαπτίζειν τοὺς ἐῤῥαντισμένους προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' ἰδοὺ συνοπτικῶς καὶ συντόμως τί βλέπομεν (τό γ' ἐφ' ἡμῖν) ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ.

Ἔτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πολυστενάκτου σχίσματος (τῷ **1053**) ὁ ἀοίδιμος πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος μίαν τῶν ἐν τῇ Δύσει καινοτομιῶν ἠρίθμει καὶ τὸ μονοκατάδυτον τοῦ βαπτίσματος (ἐν τῇ πρὸς Πέτρον τὸν Ἀντιοχείας αὐτοῦ ἐπιστολῇ). Καὶ ὁ πρῶτος δὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ σχίσματος προκαλέσας διὰ τοῦ σκανδαλώδους πιττακίου, ὃ κατέλιπεν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας (βλ. Συνόδ. Συλλ. τόμ. 6. σελ. 979), Οὔμβερτος, λεγάτος τοῦ τότε πάπα Λέοντος τοῦ Θ, ὡμολόγει ἐν τῷ πιττακίῳ, ὅτι ὁ πατριάρχης Μιχαὴλ ἀ ν ε β ά π τ ι ζ ε τοὺς ἐκ τῶν Λατίνων μονοκαταδύτους μεταβαίνοντας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. — Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ θεσπίζει κανονικῶς (κἂν μὴ τοὺς Λατίνους διαῤῥήδην ὀνομάζῃ, γενικώτερον ἐκφραζόμενος) καὶ ὁ πλέον ἑνὸς αἰῶνος (τῷ **1180**) κατόπιν τοῦ Κηρουλαρίου ἀκμάσας Θεόδωρος ὁ Βαλσαμών, πατριάρχης τῆς Ἀντιοχείας καὶ περικλεέστατος τῶν ἱερῶν Κανόνων ἑρμηνευτής, ὅστις ἐξηγῶν τὸν ζ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, « Σημείωσαι (φησὶν) ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι π ά ν τ ε ς οἱ β α π τ ι ζ ό μ ε ν ο ι εἰς μίαν κ α τ ά δ υ σ ι ν π ά λ ι ν β α π τ ί ζ ο ν τ α ι ». (Τοιαῦτα καὶ ὁ πρὸ τοῦ Βαλσαμῶνος ἀκμάσας (τῷ **1110**) μοναχὸς Ἰωάν-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πίζοντες ἵν' ἀποθέσωσιν αὐτὰ πάλιν εἰς τὸν ἴδιον τόπον ἀβλαβῆ καὶ ἀχέραια, ὡς αὐτοὶ μέλλοντες ἵν' ἀποδώσωσι λόγον εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀκαδημίας, ὅταν ἐπιθεωρῶσι τὰ βιβλία κατὰ τὸν κατάλογον. Τοῦτο δὲ γίνεται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, παρόντος ὅλου τοῦ Βουλευτηρίου. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὰ ὄργανα τῆς Φυσικομαθητικῆς. Τῶν δὲ ἀρχαίων μνημείων ἀποτεθειμένων εἰς ἐρμάρια ἔχει τὰς κλεῖδας ὁ Κυβερνήτης.

§. ιζ. Τὸν γραμματέα ἐκλέγει ὁ Κυβερνήτης εἰδοποιῶν καὶ τὸ Βουλευτήριον πρὸς ἐπικύρωσιν. Ἐκεῖ διορίζεται καὶ ὁ ἐτήσιος αὐτοῦ μισθός.

§. ιη. Ἡ ἐσωτερικὴ τῆς Ἀκαδημίας διοίκησις θέλει δίδειν εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ τὰ μαρτυρικά, τά τε κατὰ πᾶσαν δοκιμασίαν καὶ τὰ εἰς τὸ τέλος τοῦ τῆς παιδείας σταδίου. Ταῦτα δὲ τὰ μαρτυρικὰ γίνονται διπλᾶ, ἓν περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς εἰς τὴν παιδείαν ἐπιδόσεως, καὶ ἕτερον περὶ τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς τοῦ μαθητοῦ. Εἰς ἀμφότερα ὑπογράφονται ὅ,τε Κυβερνήτης καὶ ὁ Πνευματικός· τὰ δὲ τελευταῖα ἐγγράφονται μὲν εἰς τὸν Κώδηκα, ἐπισφραγίζονται δὲ καὶ διὰ τῆς σφραγῖδος τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἐπικυροῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως. Παρίστανται δὲ καὶ εἰς τὸ Βουλευτήριον καὶ εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συνέδριον ὑπὸ τοῦ συνεδρεύοντος Κυβερνήτου (βλ. §. γ), ἵνα γίνηται γνωστὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ μέλλων ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἱερατείαν· γράφονται δὲ τούτου καὶ οἱ γονεῖς καὶ ἡ ἡλικία καὶ ἡ πατρὶς εἰς τὸ μαρτυρικόν.

§. ιθ. Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῆς Ἀκαδημίας προσήκει καὶ ἡ τῶν κατ' αὐτὴν διδασκάλων ἐκλογή. Καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως ἐπειδὴ ὑπῆρξαν καθηγηταί, ἤτοι ἐξ ἐπαγγέλματος διδάσκαλοι, ἢ τοὐλάχιστον ὁ Κυβερνήτης καὶ ὁ Πνευματικὸς (ὡς ὁμολογουμένως ἀπαιτούμενοι νὰ ἦναι τοιοῦτοι), δύνανται νὰ κρίνωσι περὶ τῶν διδασκάλων, ὅσοι ἔρχονται ἵνα διδάξωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Οὗτοι πρέπει νὰ ἦναι μάλιστα μὲν πρεσβύτεροι, εἰ δὲ μή, κοσμικοί. Χρεωστεῖ δ' ἕκαστος τῶν ζητούντων τὴν διδασκαλίαν, ἀ) νὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς περὶ τὸν Κυβερνήτην τὸ δίπλωμα τῆς Ἀκαδημίας ἢ καὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἔνθα ἐσπούδασε· β') κἂν ἔχῃ κἂν μὴ ἔχῃ κατὰ τύχην τοιοῦτο δίπλωμα, νὰ γράφῃ διατριβήν τινα περὶ οὗ μέλλει νὰ διδάξῃ μαθήματος, ἧς τὸ θέμα νὰ δίδῃ ἡ Κυβέρνησις· γ'.) νὰ ὁμολογῆται ὑπ' ἀνθρώπων ἀξιοπίστων ὡς ἀνὴρ ἀγαθός.

§. κ. Ὅστις παραστήσει τοιαῦτα δείγματα ἱκανότητος πρὸς διδασκαλίαν, τοῦτον προβάλλει ὁ Κυβερνήτης πρῶτον εἰς τὸ Βουλευτήριον, καὶ ἐκεῖ ἐπικυροῦται ἡ ἐκλογή. Ὅταν δὲ τὰ μέλη τοῦ Βουλευτηρίου προ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

(ὁλοσώμως καταδύεσθαι τοὺς ἐν ὕδατι πλυνομένους), μαρτυροῦσιν ἄλλα τε καὶ τὸ τοῦ Ἐλισσαίου πρὸς Νεεμὰν (καὶ τοῦτο σκιαγράφημα τοῦ θείου βαπτίσματος) ἰατρικὸν παράγγελμα «ΛΟΥΣΑΙ ἐν Ἰορδάνῃ» — «καὶ πορευθεὶς ΕΒΑΠΤΙΣΑΤΟ, καὶ ἐκαθαρίσθη» (Δ. Βασιλ. ε, 10, 14). Τοιοῦτο καὶ τὸ τροπικὸν «λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε» (Ἡσαΐ.). Ἀλλὰ καὶ τὸ λουτρὸν σημαίνει τὸ πρὸς ἔκπλυσιν καὶ λοῦσιν ἄφθονον ὕδωρ, οἷον καὶ τὸ ἐν τῷ λουτῆρι, κάδῳ, πυέλῳ, κολυμβήθρᾳ, ἐν ᾧ ἐμβαίνοντες ὁλοσώμως λουόμεθα. Ὅθεν πάλιν τὸ λουτρὸν τοῦ ὕδατος (Ἐφεσ. ε, 26) τὸ αὐτὸ καὶ λουτρὸν τῆς Παλιγγενεσίας. «Λουτρὸν δὲ καλεῖται τὸ βάπτισμα διὰ τὴν ἔκπλυσιν» (Ναζιανζ.). (α).

Γ) Ὀρθῶς μὲν δήπου καὶ λίαν ἀσφαλῶς (παρὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας παραλαβόντες) οἱ Ῥωμάνοι Θεολόγοι συνάγουσι τὸν παιδοβαπτισμὸν ἐκ τῶν σεσημειωμένων ἀποστολικῶν χωρίων, ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς ἐκ τούτων συμπεραίνουσι καὶ τὴν δι' ὕδατος ἐπίχυσιν· στηρίζονται δὲ τριχῶς· 1) περὶ τὸν χρόνον. Αὐτίκα μετὰ τὴν κατήχησιν βαπτίζουσιν οὗτοι παρευθὺς τοὺς περὶ τὸν Κορνήλιον (μήπως ἐν τῷ μεταξὺ μεσολαβήσῃ καιρὸς εἰς ὕδατος παρασκευήν, ἀπηχρῶντος εἰς κατάδυσιν). 2) περὶ τὸν τόπον, ὡς ἀδύνατον ὂν ἐν οἰκίᾳ περιουσίαν ὕδατος εὑρεθῆναι. 3) περὶ τὸ ποσὸν τῶν βαπτισθέντων ἐθνικῶν, ὡς παμπόλλων δῆθεν φωτισθέντων (οἷς οὐκ ἂν ἤρκεσαν ὅλα πολυκρούνων ὕδατα κρηνῶν, εἰ διὰ καταδύσεως, ἀλλὰ μὴ δι' ἐπιχύσεως ἔμελλον βαπτισθῆναι). Ἀλλὰ πρὸς πάντα ταῦτα τὸ θεῖον κείμενον ἀντιλέγει. α) «Ἔτι (φησί) λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα (τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος), ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον» (τοὺς περὶ τὸν Κορνήλιον ἐθνικούς). «Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοί, ὅσοι συνεισῆλθον τῷ Πέτρῳ» (ἐξ τὸν ἀριθμόν. Πράξ. ια, 12). «Ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεὸν»

(α) Πόσον ἁγιοπρεπῶς καὶ ὁσίως τῆς Ἐκκλησίας ὑμνῳδὸς συνῆψε τὰς σημασίας τῶν δύο προφητικῶν ῥημάτων (τοῦ Ῥαίνω καὶ Λούω), ὡς προεικονιζούσας τοῦ εὐαγγελικοῦ βαπτίσματος τὴν ἀλήθειαν! «Ὁ Ἡσαΐας λούσασθε καὶ καθάρθητε φάσκει, τὰς πονηρίας ἔναντι ἀφέλεσθε Κυρίου. Οἱ διψῶντες ὕδωρ ἐπὶ ζῶν πορεύεσθε· ῥανεῖ γὰρ (ἄνωθεν) ὕδωρ καινοποιὸν Χριστὸς τοῖς προστρέχουσιν αὐτῷ ἐν πίστει, καὶ πρὸς ζωὴν τὴν ἀγήρω βαπτίζει πνεύματι» (εἰς τὰ Θεοφάν. Καν. ᾠδῇ θ).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ τοῦ καιροῦ προϊόντος τὸ ταύτης τεχνολογικόν. Συγχρόνως ἑρμηνεύονται εἰς αὐτοὺς καὶ γνῶμαι μονόστιχοι, ὀλίγιστοι μῦθοι τῶν τοῦ Αἰσώπου, τεμάχια ἱστορικὰ τὰ ἠθικώτατα. Ἐκ τούτων ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἀπάνθισμα τῆς ἱερᾶς ἱστορίας ἠρανισμένον συντομώτατα ἐκ τῆς παλαιᾶς Γραφῆς καὶ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν, καὶ μάλιστα τοῦ Λουκᾶ καὶ τῶν Πράξεων, περιέχον μάλιστα τὰ ἁπλούστατα καὶ κατανυκτικώτατα καὶ χαριέστατα χωρία τοῦ θείου Εὐαγγελίου, ἐν οἷς καὶ οἱ Μακαρισμοὶ καὶ αἱ τοῦ θείου Νόμου ἐντολαί. β) Κατήχησιν, δὶς τῆς ἑβδομάδος. γ) Γεωγραφίαν νέαν, καὶ νέαν ἱστορίαν σύντομον, δίς. δ) Ἄλγεβραν σύντομον, τρίς. Κατ' ἰδίαν δὲ διορίζονται νὰ ἀποστηθίζωσι κατὰ μικρὸν τὰς ἀναγκαιοτέρας προσευχάς, οἷον τὸ Ἀπόδειπνον καὶ τὸν Ἑξάψαλμον· ἂν δὲν ἔχωσιν αὐτὰς προαπεστηθισμένας μετὰ τῶν ἄλλων τῶν μικροτέρων εἰς τὸ Σχολεῖον τὸ κοινόν.

Β΄. ἔτος. α) Τὸ τεχνολογικὸν τῆς Γραμματικῆς ἀκριβέστερον· ὁμοίως καὶ τὸ ὀρθογραφικόν, ἀποστηθίζοντες τοὺς τῆς ὀρθογραφίας καθολικωτέρους καὶ μετὰ κρίσεως ἐκλελεγμένους κανόνας· γυμνάζονται δὲ καὶ εἰς τὸ Συντακτικὸν ἀρχόμενοι ἤδη καὶ νὰ θεματογραφῶσιν, ἤτοι νὰ μεταφράζωσι περιόδους τινὰς τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν παλαιάν. Ἐκ δὲ τῶν Συγγραφέων ἑρμηνεύονται πρὸς αὐτοὺς λόγοι τινὲς τοῦ Χρυσοστόμου, ὀλίγοι τῶν Λουκιανοῦ διαλόγων οἱ σεμνότατοι, ἐκ τῶν τοῦ Πλουτάρχου Ἀποφθεγμάτων καί τινων Ἀστείων τοῦ Ἱεροκλέους ἐκλογαί, ὁ πίναξ τοῦ Κέβητος, ὀλίγα τινὰ τοῦ Ἐπικτήτου ἠθικὰ παραγγέλματα, τὰ σύμφωνα πρὸς τὴν Εὐαγγελικὴν ἠθικήν, ἡ πρὸς Δημόνικον παραίνεσις τοῦ Ἰσοκράτους κτλ. β) Γεωγραφίαν τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος πρῶτον, μετέπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν, τὴν παλαιὰν μετὰ παραβολῆς τῶν νεωτέρων ὀνομάτων τῶν πόλεων καὶ χωρῶν πρὸς τὰ παλαιότερα, καὶ μάλιστα τὰ Ἑλληνικά. γ) Παγκόσμιον ἱστορίαν τῶν παλαιῶν ἐθνῶν· εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν μάλιστα θέλει κάμνειν ὁ διδάσκαλος τὰς παρατηρήσεις εἰς τὰ σφάλματα ἢ τὰ προτερήματα τῶν Ἑλλήνων, ἐξ ὧν ἐπήγασαν τὰ κατ' αὐτοὺς διάφορα περιστατικά, καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀρετῶν ἡ εὐτυχία, ἐκ δὲ τῆς κακίας καὶ ἀνομίας ἡ δυστυχία τῆς Ἑλλάδος. δ) Φυσικὴν ἱστορίαν σύντομον. ε) Κατήχησιν ἐκτενεστέραν μετὰ προσαρμογῆς εἰς τὰς θείας Γραφάς. Κατ' ἰδίαν δὲ ἀποστηθίζουσι καί τινα Ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια, τοὺς οἴκους τῆς Θεοτόκου, κτλ.

Γ΄. ἔτος. α) Ἑρμηνεύεται εἰς αὐτοὺς τὸ συντακτικὸν τῆς Γραμματικῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λαμβάνοντες καὶ ταύτην συνεργὸν καὶ ὑπηρέτιδα τῆς θείας διδασκαλίας, ὡς ὁ θεόπτης Μωϋσῆς καὶ ὁ προφήτης Δανιὴλ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ (α).

§. γ'. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τῶν χριστιανῶν βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, καταναήσαντες τὴν ἐκ τῶν σοφῶν καὶ ἐναρέτων ἱερέων προσγινομένην εἰς τὸ πολίτευμα μεγίστην ὠφέλειαν, ἐπεμελήθησαν κηδεμονικώτατα ὅπως καθιδρύσωσιν ἱερὰ καταγώγια καὶ διδασκαλεῖα πρὸς δημοσίαν ἐκπαίδευσιν τῶν τῆς πίστεως λειτουργῶν (β). Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλλάς, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς πικρᾶς αὐτῆς δουλείας καὶ ὀρφανίας δὲν ἐστερήθη παντελῶς (θείῳ ἐλέει) πεπαιδευμένων καὶ τὰ θεῖα σοφῶν ἀνδρῶν ἐκκλησιαστικῶν, οἵτινες εἰς τὰ μικρὰ σχολεῖα αὐτῆς παιδευόμενοι τὴν σωτήριον παιδείαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν κοσμικήν, παρηγόρουν ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐστήριζον εἰς τὴν πίστιν καὶ τὰ χριστιανικὰ ἔθιμα καὶ ἤθη τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας. Πολὺ δὲ μᾶλλον ἤδη σὺν Θεῷ ἀναστᾶσα θέλει φροντίσει (ἀξίως τῆς παλαιᾶς εὐκλείας καὶ τῆς ἄνωθεν κλήσεως αὐτῆς εἰς τὸ νὰ ἦναι ἀνέκαθεν μέχρι τέλους ἡ λαμπροτάτη ἑστία τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ τὸ πρῶτον παράδειγμα τῆς χριστιανικῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὴν ὀρθόδοξον πιστιν ἀκριβείας καὶ σταθερότητος)· θέλει φροντίσει, λέγω, ὅπως συστήσῃ, μᾶλλον δὲ ἀνεγείρῃ καὶ ἀναακαινίσῃ κατὰ μικρὸν πολλαχοῦ τὰ παλαιὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ βιωτικῆς αὐτῆς παιδείας ἱερὰ καταγώγια, ἐξ ὧν μελλουσι πάλιν νὰ ἀνατείλωσιν οἱ καὶ κατὰ τὴν σοφίαν διάδοχοι τῶν Διονυσίων τῶν Ἀρεοπαγιτῶν καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων διδασκάλων τῆς πίστεως, οἱ ἐπισημότατοι, λέγω, λειτουργοὶ τῆς Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων.

§. δ'. Ἤδη δὲ πρῶτον ἡ παροῦσα εὐσεβεστάτη Διοίκησις τῶν Ἑλλήνων θέλει καθιδρύσει (δὲν ἀμφιβάλλω) μίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν (γ) εἰς ἐκπαίδευσιν τῶν νέων, ὅσοι μέλλουσιν εἰς τὸ

(α) Ἐπαιδεύθη Μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων· ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις. Πράξ. ζ, 22.

(β) B. J. Heilmann, De scholis priscorum Christianorum theologicis, progr. quo Rectoris Hameliae munus adiit. Rintel 1754. - Herm. Conrigij De antiquitatibus Academicis Dissertat. Septem. Gottingae, 1739. — C. Meiners Geschichte der Entstehung und Ausbildung der hohen Schulen unsers Erdtheils. 2 Bd.

(γ) Seminaria ἤτοι Σπορεῖα (τῆς διδασκαλίας δηλονότι τοῦ θείου λόγου),

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πολλοῖς δ' ἔτεσιν ὕστερον ἐπὶ τοῦ μεγάλου Πέτρου τῆς Ῥωσσίας μοναρχοῦντος πόλεμος ἐγείρεται μακρὸς καὶ βαρὺς μεταξὺ Ῥώσσων καὶ Σβέκων. Ὁ δὲ μέγας Πέτρος καὶ ἄλλοτε ἀλλαχοῦ ἀντιπαρταξάμενος γενναίως πρὸς τοὺς πολεμίους, στρατεύει κατ' αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἤδη λεγομένην Μερίδα τῆς Πετρουπόλεως, οὐ μακρὰν τῆς λαμπρᾶς ταύτης Μητροπόλεως, ἣν αὐτὸς ὁ Πέτρος εἶχε συνῳκισμένην πρό τινων ἐνιαυτῶν. ὡς πρόμαχῶνα κατὰ τῶν πολεμίων. Ἐνταῦθα δὲ ὁ μέγας τῷ ὄντι μονάρχης τὰς περὶ τὸν τόπον τοῦτον ἀριστείας τοῦ παλαιοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνθυμηθείς, καὶ τὸν ἅγιον Ἥρων τοῦ Νευᾶ σύμμαχον ἐπικαλεσάμενος, μάχην συνάπτει μεγάλην, καὶ τοὺς πολεμίους τροπωσάμενος κατὰ κράτος, νίκην ἤρατο τὴν ἀείμνηστον. Διότι οὐ μόνον οἱ Σβέκοι παρεχώρησαν αὐτῷ τῶν πρωτείων, εἰρήνην μετὰ ταῦτα σπεισάμενοι, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ Εὐρώπη τὴν ἀνδρίαν καὶ σύνεσιν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρὸς ἐκπλαγεῖσα, μέγαν αὐτὸν ὡμολόγησε καὶ Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν ἀνηγόρευσεν. Ὁ δὲ φιλόχριστος Αὐτοκράτωρ θύσας τῷ Θεῷ τὰ νικητήρια, καὶ τὸν Ἅγιον Ἀλέξανδρον δοξάσαι πανηγυρικώτερον ἀπεφάσισε. Συνδιασκεψάμενος λοιπὸν εὐσεβῶς μετὰ τῆς ἁγιωτάτης διοικούσης Συνόδου τῆς Γραικορρώσσικῆς Ἐκκλησίας, ἐθέσπισε τὴν ἀνακομιδὴν τῶν τοῦ Ἁγίου λειψάνων ἐκ τῆς Βλαδιμηρίας εἰς τὴν Πετρούπολιν. Καὶ ἀποστείλας εἰς τὴν Βλαδιμηρίαν ἄνδρας τοὺς ἐπισημοτάτους εἰς ἱερὰ καὶ πολιτικὰ ἀξιώματα διὰ πλοίων τὴν ἀνακομιδὴν ἐτέλει. Καὶ πάλιν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος κατέπλει ὡς ζῶν τὸν Νευᾶν, τὰ ἐν αὐτῷ ἀνεξάλειπτα ἴχνη τῆς ἑαυτοῦ ἀριστείας ἀνανεῶν, καὶ τοῖς ἠγαπημένοις αὐτοῦ παισί, τοῖς Ῥώσσοις, τὰς κατὰ τῶν πολεμίων νίκας ἐξασφαλίζων. Αὐτὸς δ' ὁ εὐσεβέστατος Αὐτοκράτωρ μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ οἰκογενείας καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς ἐνδόξου Γερουσίας καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ προϋπαντήσας τὸν Ἅγιον, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἱκανὸν οἰακοστροφήσας τὸ πλοῖον, ἐφ' οὗ ὁ Ἅγιος ἐκομίζετο, προσώρμισεν αὐτὸ ἐν χαρᾷ, καὶ τὴν λάρνακα τῶν θαυματοβρύτων λειψάνων εὐλαβῶς ἐκ τοῦ πλοίου ἐξαγαγών,« Δεῦρο, ἀνέκραξε, Πάτερ καὶ Ἡγεμών, ἐλθὲ πρὸς ἡμᾶς ἵλεως, γινόμενος ἔφορος καὶ πολιοῦχος ἁπάσης Ῥωσσίας ἐκ

χου (Γρόσνου), ἀνενέγκας τῇ Ἱερᾷ τῆς Ῥωσσίας Συνόδῳ, παρέσχε τοὐνδόσιμον, ἵνα καὶ καθολικῶς τῷ θεοστέπτῳ Ἁγίῳ κυρωθῶσιν αἱ τέως ἐπιτοπίως ἀναφερόμεναι αὐτῷ τιμαί. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

συναφθέντες προβάτοις» (Θεοδώρ. Αἱρετ. Κακομυθ. Δ. γ). Ἐκ δὲ τούτων πρόδηλον, ὅτι κατὰ τοῦτο δὴ τὸ παρ' Εὐνομιανοῖς μονοκατάδυτον, ἢ καὶ μόνον κατακέφαλον ὑποκόρισμα τοῦ βαπτίσματος, ἐπενοήθησαν καὶ ὕστερον τὰ μονοκατάδυτα, ἢ καὶ κατὰ κεφαλῆς ἐπίχυτα καὶ ῥαντιστὰ τοῦ βαπτίσματος εἴδη. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω.

§. κγ. Κατὰ δὲ τὴν Ἱσπανίαν καὶ μετὰ τὴν ἐν Τολήτῳ Σύνοδον πάλιν ἐπεκράτει, καὶ τέλος ὑπερίσχυσε τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοῦ γνησίου βαπτίσματος. Καὶ εἴ που δὲ τῆς ἄλλης Δυτικωτέρας Εὐρώπης παρεισέφρησεν ἡ καινοτομία τοῦ μονοκαταδύτου (ἥτις ἔστιν ὅπου καὶ παρ' ἐκείνοις μετέπιπτεν εἰς ἁπλῆν ἐπίχυσιν), πάλιν ἐπηνωρθοῦτο. Οὕτως ἡ ἐν Κελεχίθῃ τῆς Ἀγγλίας Σύνοδος (τῷ 816) διέταξε μηκέτι βαπτίζειν δι' ἐπιχύσεως, ἀλλὰ διὰ καταδύσεως. Καὶ κατὰ τὴν Γαλλίαν ἔν τε Συνόδοις καὶ παρὰ τῶν Ἐπισκόπων ἐπεκυροῦτο ὁ ἀρχαῖος τοῦ βαπτίσματος τύπος (α). Κατὰ δὲ τὴν Ῥώμην οὐδ' ἐπὶ Φωτίου βλέπομεν καθολικῶς μεταβεβλημένον τὸν ἀποστολικὸν τοῦτον τύπον (ἐξήλεγχε γὰρ ἄν ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ πανδήμως καὶ τοῦτον μετὰ τῶν ἄλλων λατινικῶν νεωτερισμῶν ὁ θεῖος ἐκεῖνος τῆς ὀρθοδοξίας φωστήρ)· πλὴν εἰ μή που κατὰ τόπους τῆς παπικῆς ἐπικρατείας τῇδε κακεῖσε τὸ τοῦ μονοκαταδύτου κακούργημα διεπράττετο καὶ ἐπὶ Φωτίου, ὅπερ ὑπονοεῖται ἐξ ὧν οὗτος ὁ πλήρης καὶ κῆρυξ τοῦ θείου τῆς ἀληθείας φωτὸς ἀπεφήνατο κατὰ τῆς τοιαύτης καινοτομίας (ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσι §. θ.). Ἀλλ' οὐδ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ δειλαίας Συνόδου (ὡς λέγομεν ἐν τοῖς ἑξῆς) ἐπεκράτει παρὰ τοῖς Ῥωμάνοις τὸ μονοκατάδυτον πανταχοῦ. Ὅτι δὲ ὅμως καὶ τότε κατὰ τόπους τῆς Ἰταλίας «ἐβάπτιζον εἰς μίαν κατάδυσιν, ὡς μὴ ὤφελον» (ὥς φησι κατὰ λέξιν ὁ μικρῷ πρὸ τοῦ Φλωρεντινοῦ Συνεδρίου τελευτήσας Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος Τόμ. α. σελ. 416), δῆλον. Ἀφ' οὗ γὰρ εἰσέφρησε τὸ κακὸν εἰς τὴν Ἱσπανίαν (ὡς προείπομεν), καί τοι κωλυθὲν ἔπειτα συνοδικῶς, πάλιν ἐνέμετο τῇδε κἀκεῖσε κατὰ καιροὺς (καὶ μάλιστα ὡς φέρον τὴν σφραγῖδα τῆς παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πάπα Γρηγορίου ἀθεμίτου συγχωρήσεως). Ταύτην ἴσως καὶ ὁ ἱερώτατος Φώτιος τὴν Ἱσπανικὴν παρανομίαν, ἔτι καὶ κατ' αὐτὸν ἔστιν ὅπου τῆς Δύσεως παρανομουμένην, ἐξήλεγξεν ἐν τῷ προγεγραμμένῳ χωρίῳ τῶν Ἀμφιλο-

(α) Βλ. Du Pin Nouv. Biblioth. des aut. Ecclesiat. Tom. 7. p. 117—118 120. 140· καὶ Tom. 8. p. 1. κτλ.

τελείην. Δοίητε δή μοι τῶν θεοπειθῶν ἡμῶν εὐχῶν τὸν ἀνέκλειπτον θησαυρόν, ὅς μου τὴν ἀσθένειαν καὶ ταπείνωτιν ἐπιῤῥώσας, γενναιότερόν με εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς τοῦ θείου λόγου ἱερουργίας παρέξεται, καὶ μὴν καὶ θάῤῥος ἐμπνεύσει καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ δυνατὰ τῷ τῶν ὀρθοδόξων πληρώματι συντελεῖν, οὗπερ ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας, τὸ φῶς, ὁ ἁγιασμός, οἱ ἄρχοντες, οἱ Ποιμένες, Δέσποτα Παναγιώτατε καὶ Σοφώτατε, Σύνοδος Θεοπεσία καὶ Πανυπέρτιμε καὶ Πανσέβαστε.

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ σεβασμιωτάτης Ἱεραρχίας

φωιέ. Μαρτίου γ. ἀπὸ Σμύρνης.

Ακαδημία Αθηνών/ Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΡΘΡΟΝ ς'.

§. κς'. Ἀπὸ τὸ ἕκτον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου μανθάνομεν, ὅτι ὁ ἀναστὰς Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνελήφθη μὲ τὸ σῶμά του ἐνδόξως εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρός.

Σημ. Α'. Ἀφ' οὗ ἐπληροφόρησε τοὺς μαθητάς του ὁ Σωτὴρ τὴν ἑαυτοῦ ἀνάστασιν πολλάκις φανερωθεὶς εἰς αὐτούς, καὶ ἐδίδαξεν αὐτοὺς ὅσα προσήκουσιν εἰς τῆς Ἀποστολῆς αὐτῶν τὸ ἀξίωμα δι' ὅλων ἡμερῶν τεσσαράκοντα (α), ὑπεσχέθη τέλος εἰς αὐτοὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα (β)· καὶ ἐλθὼν μετ' αὐτῶν εἰς Βηθανίαν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ ἐν τῷ εὐλογεῖν ἐπήρθη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐπὶ νεφέλης φωτεινῆς, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρός (γ). Σημαίνει δὲ ἡ ἐκ δεξιῶν κάθισις, ὅτι ἔλαβε τὴν θείαν δύναμιν καὶ δόξαν, ἣτις ἦτο μὲν πάντοτε ἀχώριστος ἀπ' αὐτὸν ἀπ' αἰῶνος, ἐκρύπτετο δὲ εἰς τὴν γῆν ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ἀνθρωπότητος (δ). Ἡ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνάληψις τοῦ Σωτῆρος μᾶς βεβαιόνει, ὅτι διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠνοίχθη καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ οὐρανός, ὅπου καὶ ἡμεῖς ποτε θέλομεν παραληφθῆν, πρόδρομον ἔχοντες αὐτὸν τὸν ἡμέτερον Σωτῆρα (ε).

Σημ. Β'. Ἐκ τούτου ἕπεται, ὅτι πρέπει νὰ ὑψόνωμεν τὰς καρδίας μας ἀπὸ τὰ γήϊνα εἰς τοὺς οὐρανούς, ἀφιερόνοντες τὰς ἐλπίδας μας εἰς τὸν Σωτῆρα, καὶ μελετῶντες τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν μας (ζ).

ΑΡΘΡΟΝ Ζ'.

§. κζ'. Τὸ ἕβδομον ἄρθρον τοῦ ἁγίου Συμβόλου μᾶς βεβαιόνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του θέλει πάλιν ἐλθεῖν εἰς τὴν γῆν, νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ ἡ βασιλεία του δὲν θέλει ἔχειν οὐδέποτε τέλος.

Σημ. Α'. Ἡ πρώτη ἔλευσις τοῦ Μεσίου εἰς τὴν γῆν ἐστάθη εὐσπλαγχνικὴ καὶ ταπεινή, ἡ δευτέρα θέλει χρηματίσειν ἔνδοξος καὶ φρικώδης· εἰς ἐκείνην ἦλθε διὰ νὰ σώσῃ, εἰς ταύτην θέλει ἐλθεῖν νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον (η). Ἡ αἰτία τῆς δευτέρας ταύτης ἐλεύσεως εἶναι ἡ πλήρωσις τῆς ἀδεκάστου δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀποδώσῃ ἑκάστῳ κατὰ

(α) Πράξ. α, 3. — (β) Αὐτ. 8. Ἰωάν. ιδ, 16—17. — (γ) Πράξ. α, 10. Κολοσσ. γ, 1.— (δ) Ἰωάν. ιζ, 4—8.— (ε) Ἑβρ. ς, 20.—(ζ) Κολοσσ. γ, 1—2. — (η) Ματθ. κε, 31—32.

εὐαγγελικοῦ κηρύγματος τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου εἰς τὰς σωτηρίους νομὰς ὁδηγοῦσα. Διὰ ταῦτα πρώην καὶ ἡμεῖς, υἱὲ ἐν Χριστῷ περιπόθητε! ἐκαλέσαμεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐνταῦθα κοινὴν τοῦ Γένους σχολήν (α)· πληροφορηθέντες δὲ ἐκ τῶν λόγων αὐτῆς ἀναγκαίαν οὖσαν τὴν εἰς τὰ αὐτόθι διαμονὴν αὐτῆς, ἐπηνέσαμεν τὴν προαίρεσιν, καὶ συγκατενεύσαμεν τῇ παραιτήσει, εὖ εἰδότες ὅτι καὶ αὐτόθι Θεῷ δουλεύει, καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ πλουσίως καρποφορεῖ. Καὶ δὴ ἐγκαρδιοῦντες καὶ ἐνισχύοντες αὐτὴν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι προτρεπόμεθα καὶ ἀξιοῦμεν αὐτὴν πατρικῶς, ἵνα καὶ τοῦ λοιποῦ τὸν καλὸν τοῦτον ἀγῶνα, εἰς ὃν αὐτὴν ὁ Θεὸς ἐκάλεσε, θεαρέσως ἀγωνίζηται πολλαπλασιάζουσα τῆς ἱερᾶς παιδείας τὸ τάλαντον, ὃ πεπίστευται παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ τοῖς ἴχνεσι βαίνουσα τῶν θείων ἡμῶν Πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας· ἔχει δὲ ἔγγιστα καὶ τὸ παράδειγμα τῆς πατρῴας αὐτῆς καὶ οἰκογενοῦς ἀρετῆς· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετ' αὐτῆς. αωιε. Μαΐου ή.

✠ Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ Εὐχέτης.
† Ὁ Καισαρείας Φιλόθεος.
† Ὁ Ἐφέσου Διονύσιος.
† Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος.
† Ὁ Κυζίκου Κωνστάντιος.
† Ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος.
† Ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.
† Ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† Ὁ Δέρκων Γρηγόριος.
† Ὁ Τορνόβου Μακάριος.
† Ὁ Σκοπείων Ἄνθιμος.
† Ὁ Νεοκαισαρείας Μελέτιος.
† Ὁ Πόσνας Καλλίνικος (β).

(α) Ἡ προσκλητήριος Συνοδικὴ ἐπιστολὴ καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν ἀποκριτικὴ τοῦ ἀοιδίμου, ἡ τοὺς λόγους τῆς παραιτήσεως ἔχουσα, δυστυχῶς ἡμῖν γε οὐ περιεσώθησαν· μνημονεύεται δ' ἡ πρόσκλησις, εἰ καὶ μὴ πάνυ ἀκριβῶς, κἀν τῇ πρὸς τὸν μακαρίτην Κούμαν συνοδικῇ ἐπιστολῇ (Βλ. Λόγ. Ἑρμῆν ἔτ. 1813. σ. 308).

(β) Ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἐπιστολὴ ἐκ τῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κωδήκων μεταγραφεῖσα καὶ ἐπιδοθεῖσα ἡμῖν ἐπινεύσει τοῦ νῦν εὐκλεῶς τὸν Οἰκουμενικὸν κοσμοῦντος Θρόνον Κυρίου Κυρίου Ἰωακεὶμ τοῦ ἀπὸ Κυζίκου, προτέταχται τῆς Κατηχήσεως, ἅτε ἔγχρισις μὲν αὐτῆς οὖσα λαμπρά, ἔλεγχος δὲ τῶν κατὰ τὴν πρώτην τῆς βίβλου ἔκδοσιν προσενεχθέντων τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ ἐπικριτικῶν λόγων, οἳ ὡς ἄκριτοι καὶ διάκενοι καὶ ματαιολογίαι καὶ ἐκ ζήλου μὴ κατ' ἐπίγνωσιν ὑπαγορευθέντες ἀπερρίφθησαν. Σημ. Ἐκδ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λήπω Σύνοδον ὑπερίσχυσεν, ὡς ὁ γερμανὸς Βαλάφριδος ὁ Στράβων μαρτυρεῖ (τῷ 843) (α). Ὅθεν οὐδὲ διεκηρύχθη καθ' ὅλης τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἔγκλημα κοινὸν τὸ κατὰ μέρος ἐμφιλοχωρῆσαν παρανόμημα τῆς τοιαύτης καινοτομίας. Ἐπεκράτει δὲ συνήθως τὸ βάπτισμα τὸ ἀποστολικόν. Τοῦτο δὲ φαίνεται σαφῶς καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς.

β) Ὁ μιᾷ ἑκατονταετηρίδι μετὰ τὸ σχίσμα παπεύσας Ἀλέξανδρος ὁ Γ (τῷ 1159) ἀπεθέσπισεν, «εἴ τις παιδίον ΤΡΙΣ εἰς τὸ ὕδωρ βαπτίσοι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μὴ εἴποι «ἐγώ σε βαπτίζω», τὸ παιδίον οὐ βεβάπτισται» (6). Τοῦτο δὲ τὸ ἐ γ ώ σ ε (βαπτίζω) καὶ ἄλλος πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Η (τῷ 1690) ὡσαύτως ἐκήρυξεν ἀναγκαῖον, ὡς ἐκ θείου πηγάζον δικαιώματος! (κατὰ τοὺς λατινικοὺς θεολόγους)· καὶ ὅμως ἄλλος πάπας Εὐγένιος ὁ Δ' (τῷ 1432) ἐν τῷ πρὸς Ἀρμενίους Δεκρέτῳ ἀποδέχεται κύριον καὶ ἀληθὲς τὸ βάπτισμα, κἂν κατὰ τὴν παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις συνήθη ἐκφώνησιν (ἣν τηροῦσι καὶ οἱ Ἀρμένιοι), «βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ δεῖνα κτλ. ἢ (προστίθησι) βαπτίζεται διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν ὁ δεῖνα» (τοῦτο δὲ τὸ διὰ τῶν χειρῶν καί τοι μηδ' αὐτῶν τῶν Ἀρμενίων εἰδότων, αὐτὸς προσέθηκεν ὁ πάπας, πάντως ἐξουσίᾳ τῆς ἁγίας τοῦ Πέτρου καθέδρας). Αὐτὸ δὲ τὸ ἐ γ ώ σ ε κτλ. οὗ καὶ ἀνωτέρω ἐπεμνήσθημεν (σελ. 457), φαίνεται ἔτι κατὰ τὸν Η αἰῶνα τὸ πρῶτον παρεισφθαρὲν εἰς τοὺς Δυτικοὺς (χωρὶς ὅμως τοῦ ἐγὼ κατ' ἀρχάς). Ὁ πάπας Ζαχαρίας (τῷ 743) εὐφήμως ἐπέπληξε τὸν Μογουντίας ἀρχιεπίσκοπον Βονιφάτιον διὰ τὴν ἐφεξῆς αἰτίαν. Ἐν Βαιουρίᾳ (τῇ νῦν Βαυαρίᾳ) ἀμαθής τις τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς λατινίδος γλώσσης Βαΐουρος ἱερεὺς βαπτίζων τινὰ εἶπε «βαπτίζω σε εἰς τὸ ὄνομα patria et filia et spiritua sancta» (ὡς ἂν εἴποις, τῆς πατρίας καὶ φιλίας καὶ Σπιριτούας τῆς ἁγίας!). Ὅθεν ὁ Βονιφάτιος διὰ τὴν τῶν θείων ὀνομάτων ἐξ ἀμαθείας παρεφθαρμένην ἐκφώνησιν ἐκέλευσεν ἀναβαπτίζειν τὸν βαπτισθέντα. Τοῦτο δ' ὁ Ζαχαρίας μαθὼν ἀπέτρεψε τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἀπὸ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, προστιθεὶς ὅτι κἄν τις καὶ παρ' αἱρετικῶν εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος βαπτισθῇ, δεκτόν ἐστι τὸ βάπτισμα καὶ κύριον (γ)· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Γ) Κατὰ δὲ τὸ 1215 ἡ ἐν Λατεράνῳ Σύνοδος (ἐπὶ τοῦ Πάπα Ἰννο-

(α) Strabo De offic. Eccles. c. 26.

(β) Extra de Baptismo et ejus effecto. cap. S i q u i s.

(γ) Baronius Annal. an. 743. Tom. 9. pag. 118. Venet. 1602.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εἰς σύστασιν καὶ οἰκονομίαν τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν ὁποίων στολισμὸς ἐξαίρετος εἶναι ἱερεῖς σπουδαῖοι, ψάλται, ἀναγνῶσται, καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἱερὰ σκεύη· γ΄.) εἰς οἰκοδομὴν σχολείων, νοσοκομείων, καὶ αἰχμαλώτων ἐξαγόρασιν· δ΄.) τὸ ἀναγκαιότατον, εἰς διατροφὴν πεινώντων καὶ κυβέρνησιν οἰκογενειῶν πτωχῶν. Ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι ἀξιοπρεπεστάτη σύντροφος καὶ ὀπαδὸς τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν ἔτι χρόνων εἰς τὰς ἱερὰς συνάξεις ἔκαμνον πάντοτε οἱ Χριστιανοί (α). Ὅστις πολιτεύεται κατὰ τούτους τοὺς κανόνας, ἐκεῖνος ἁγιάζει τὸ Σάββατον, ἤγουν τὴν ἀληθινὴν κατάπαυσιν, τῆς ὁποίας τὴν τελειότητα θέλομεν ἔχειν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν.

Σημ. Β΄. Ἁμαρτάνουσιν εἰς ταύτην τὴν ἐντολήν.

ά.) Οἱ δι' ἄμετρον πλούτου ἐπιθυμίαν ἐργαζόμενοι τὴν Κυριακὴν καὶ ἀσχολούμενοι εἰς τὰς βιωτικὰς μερίμνας· διότι ὀλίγην ἔχουσιν ἐλπίδα καὶ πίστιν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ φανταζόμενοι, ὅτι τὰ κέρδη των εἶναι καρπὸς τῶν ἰδίων ἱδρώτων, καὶ οὐχὶ τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο πολλάκις τὰ τοιαῦτα κέρδη σκορπίζονται εἰς τοὺς ἀνέμους.

β΄.) Ὅσοι δὲν συχνάζουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ ψυχρότητα πρὸς τὴν θρησκείαν, ἢ δι' ἀκηδίαν, ἢ δι' ἐσφαλμένην δόξαν, ὅτι ἡ εἰς τὰς δημοσίους συνάξεις θεία λατρεία δὲν ἔχει τι περισσότερον παρὰ τὴν κατ' οἶκον γινομένην. Ὡσαύτως καὶ ὅσοι ὑπάγουσι μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὑπάγουσι δὲ δι' ἀνθρωπαρέσκειαν ἢ διὰ συνήθειαν μόνον, μὴ δεικνύοντες οὐδὲν σέβας εἰς τὰς ἱερὰς τελετάς, ἀλλὰ φλυαροῦντες, ἀστεϊζόμενοι, καταλαλοῦντες τὸν πλησίον, καὶ ὅταν τύχῃ, καταφρονοῦντες τὴν διδαχὴν τοῦ θείου λόγου, ἢ κρίνοντες αὐτὸν κατὰ τὰς ἰδίας ἐννοίας, καὶ εἰς τὰ σχήματα καὶ φράσεις τοῦ διδάσκοντος καταναλίσκοντες τὸ εἰς τὰ ἱερὰ λόγια χρεωστούμενον σέβας.

γ΄.) Ὅσοι δὲν ἐνασχολοῦνται εἰς εὐσεβῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἀναγινώσκουσι σκανδαλώδη καὶ ὀλέθρια συγγράμματα, ἢ ἐξοδεύουσι τὴν ἀργίαν εἰς μέθην καὶ ἄτακτα παιγνίδια καὶ διεστραμμένας συναναστροφὰς καὶ διατριβάς. Τότε μόνον εἶναι συγκεχωρημένη ἡ εὐθυμία καὶ διατριβὴ εἰς τὰς ἑορτάς, ὁπότε ἀποβλέπει μόνον τὴν ἀνακούφισιν τῶν σωματικῶν κόπων, χωρὶς νὰ βλάψῃ μήτε τοῦ εὐθυμοῦντος τὴν ψυχήν, μήτε τὸν πλησίον εἰς τὸ παραμικρόν.

(α) Α΄. Κορινθ. ις, 1. καὶ Β΄. Κορινθ. θ, 5. καὶ Ἑβρ. ιγ, 16.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀνατροφὴν ἑαυτοῦ καὶ παιδείαν, καὶ αὐτὴν τὴν πατρίδα (α). Ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν ἔτι χρόνων καὶ ἐφεξῆς εἶχεν οὐ μόνον δημοτικοὺς καὶ τὸ γένος ἀφανεῖς, ἀλλὰ καὶ υἱοὺς πατρικίων, στρατηλατῶν, ἀρχόντων, ἄλλων ὁπωσδήποτε περιφανῶν γονέων λειτουργοὺς τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ εἰς αὐτοὺς τῆς πικρᾶς τοῦ γένους ἡμῶν αἰχμαλωσίας τοὺς χρόνους δὲν διέλειπον ἄνδρες ἐπίσημοι προσερχόμενοι εἰς τὴν ἱερατείαν ἐκ τῶν κατὰ πόλεις καὶ χώρας εὐγενεστέρων οἰκιῶν. Ἔδειξε δὲ καὶ ἡ πεῖρα, ὅτι, ὅπου προβάλλονται εἰς ἱερατείαν ἄνθρωποι ἄσημοι παντάπασι καὶ ἐκ τῶν ἐσχάτων ἐθνους τινὸς τάξεων, ἐκεῖ σμικρύνεται καὶ ὑποπίπτει ἡ κατὰ πνεῦμα σωτηριώδης ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία, καὶ ὁ ἀγενὴς ἱερεὺς ὑποπτήσσων τοῦ εὐγενοῦς καὶ πολιτικοῦ τὴν βιωτικὴν ὑπεροχὴν παραιτεῖ πολλάκις εἰς τούτου τὸ βέβηλον θέλημα τὰ ἥνια τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ. Διὰ τούτους καὶ ἄλλους ὁμοίους λόγους ἀναγκαῖον νὰ εἰσάγωνται ὡς τρόφιμοι εἰς τὴν Ἀκαδημίαν διὰ νὰ ἐκπαιδεύωνται πρὸς τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα καὶ νέοι ἐξ εὐγενῶν.

3) Ὁποιουδήποτε τιμίου ἐπαγγέλματος εἴτε πλουσίων εἴτε πτωχῶν γονέων ἀδιάβλητα τέκνα, ὅταν οἱ γονεῖς αὐτῶν κατὰ πόλεις καὶ χώρας καὶ χωρία μαρτυρῶνται ὅτι ζῶσι χριστιανικῶς· ταύτην δὲ τὴν μαρτυρίαν θέλουσι δίδειν οἱ κατὰ τόπον σεβάσμιοι ἱερεῖς, οἵτινες γνωρίζουσι καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τὴν διαγωγὴν αὐτῶν, μαρτυροῦντες ἐν συνειδήσει τὴν ἀλήθειαν.

(α) «Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ. Σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ. Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, φυλῆς Βενιαμίν, περιτομῇ ὀκταήμερος, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ, τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης, πεπαιδευμένος κατ' ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου», κτλ. (Πράξ. κα, 39· κβ, 3 καὶ Β. Κορινθ. ια, 22. Φιλιπ. γ, 4. Ῥωμ. ια, 1). Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐξ εὐγενῶν ἱερεὺς ἢ Ἀρχιερεὺς πρὸς τὸν δι' εὐγένειαν καὶ δύναμιν φυσιῶντα καὶ πεποιθότα τῇ σαρκὶ καὶ παραβαίνοντα τὸν θεῖον νόμον πολίτην δύναται νὰ ἀντιτάττῃ τὰ αὐτὰ σαρκικὰ δικαιώματα, οὐχὶ ὡς ἐπιδεικτιῶν καὶ ἀλαζονευόμενος αὐτός, ἀλλὰ καταβάλλων τὸν τύφον καὶ τὴν ἀλαζονείαν ἐκείνου. «Ἕλλην εἶ; (δύναται νὰ λέγῃ πρὸς αὐτόν,) κἀγώ· εὐπατρίδης; κἀγώ· ἐκ λαμπρᾶς οἰκογενείας; κἀγώ· γένος δέ μοι ὄθεν σοί· ἀλλὰ ταῦτα τῆς σαρκὸς τὰ πλεονεκτήματα, ταῦτα τὰ κέρδη τὰ κοσμικά, ταῦτα σκύβαλα νομίζω, ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς εὐσεβείας· καθυποτάττω αὐτὰ εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· ζημιοῦμαι τελευταῖον καὶ ἀπορρίπτω αὐτὰ μετὰ χαρᾶς, ἵνα συνεργήσω πρὸς σωτηρίαν σου, ἵνα κερδήσωμεν ἀμφότεροι τὸν Χριστόν, καὶ εὑρεθῶμεν ἐν αὐτῷ» (Φιλιππ. γ, 7—12).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

περιχυθέντας ἀπὸ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας ἀπεῖρξεν ὁ Κανών, πῶς ἄν τις ἀποδέξαιτο τὴν ἱερωσύνην τῶν Λατίνων, οἵτινες οὐδὲ γοῦν περιεχύθησαν, ἀλλὰ μόνον ἐῤῥαντίσθησαν; χωρὶς δὲ τῆς ἱερωσύνης πῶς ἂν βάπτισμα κύριον τελεσθείη;—ζ) Εἴπερ ὁ Ν΄ ἀποστολικὸς κανὼν καθαιρεῖ πάντα «ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον τὸν μὴ ἐπιτελοῦντα τρία βαπτίσματα» (καταδύσεις) «μιᾶς μυήσεως» (τοῦ ἑνὸς μυστηρίου), «ἀλλὰ ἓν βάπτισμα, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον» κτλ. πῶς ἂν γένοιτο δεκτὸν τοῖς ὀρθοδόξοις βάπτισμα διδόμενον παρ' ἱερέων ἀποστολικῇ ψήφῳ καθηρημένων; Μάτην οἱ Λατῖνοι σοφιστεύονται, ὅτι ὁ Κανὼν ἀποβλέπει μόνους τοὺς εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καὶ μὴ εἰς τὴν Τριάδα βαπτίζοντας. Καὶ τούτους γὰρ ὁ Κανὼν κατατοξεύει, καὶ πάντα δὲ τὸν μὴ εἰς τρεῖς βαπτίζοντα καταδύσεις, κἂν εἰς τὴν ἐπίκλησιν τῆς Τριάδος βαπτίζῃ. Καὶ δῆλον ἔκ τε τοῦ Μς' ἀποστολικοῦ, ὅστις καθαιρεῖ «τὸν ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, αἱρετικῶν δεξαμένους βάπτισμα» (ὡς διάφορον τοῦ ἀποστολικοῦ), καὶ ἐκ τοῦ ΜΖ, ὅστις πάλιν καθαιρεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, ὃς ἀναβαπτίζει, «τὸν τὸ κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα», δηλονότι τὸ ἐν τρισὶ καταδύσεσιν· ἢ ἔχουσιν οἱ Λατῖνοι ἐξ αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν Κανόνων ἢ Διαταγῶν ἡμῖν ἀποδεῖξαι ἄλλο βάπτισμα ἀληθινόν, παρὰ τὸ μόνον ἀληθινόν; Οὕτω δὲ καὶ ὁ μέγας Φώτιος ἡρμήνευσε τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας, κηρύξας τρανοφθόγγως τὰ προγεγραμμένα (§. θ.), ἐξ ὧν ἄξιον πάλιν ἐπαναλαβεῖν τὰ ἑξῆς· «Οὐδ' ἂν τὰς μὲν κλήσεις φυλάττωσιν, ἃς παρέλαβον, τὸ σχῆμα δὲ (τὸν τύπον) τῆς ἐν τῷ βαπτίσματι καταδύσεως μὴ συνδυάσωσιν, ἀλλὰ διὰ μιᾶς ἀντὶ τῶν τριῶν, τὸν βαπτιζόμενον τελειώσωσι, μᾶλλον δέ, οἰκειότερον εἰπεῖν, συντελέσωσιν... Οὔμενουν, τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολύονται, τῷ δ' αὐτῷ περιπίπτουσι κρίματι» (τῷ τῆς καθαιρέσεως) κτλ. Τὸ ἓν καὶ μόνον βάπτισμα τὸ ἀποστολικὸν καὶ ἀληθινὸν καὶ ἡ Β, καὶ ἡ ς, Σύνοδος ὁμολογοῦσαι κατεδίκασαν ὡς ἀβαπτίστους τοὺς περὶ τὸν Εὐνόμιον διὰ τὸ μονοκατάδυτον (ὅπερ πάλαι ποτὲ τὸ πρῶτον κακουργηθέν, ἀνεκαίνισε πάλιν αὐτὸς ὁ πολλὰς αἱρέσεις εἰς ἑαυτὸν συμφορήσας αἱρεσιάρχης· βλ. §. κγ), συμφώνως τῷ Ν΄ ἀποστολικῷ. Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμὼν (ὡς ὁ Φώτιος) ἀπολύτως ἐσημείωσεν, ὅτι «πάντες οἱ βαπτιζόμενοι εἰς μίαν κατάδυσιν πάλιν βαπτίζονται (Ἑρμην. εἰς τὸν ζ, τῆς Β. τὸ δὲ πάντες σαφῶς συμπεριλαμβάνει καὶ τοὺς ὀρθῶς καὶ τοὺς μὴ ὀρθῶς χρωμένους τῇ ἐπικλήσει).—η) Πάλιν ἐὰν μετὰ τὸ σχίσμα καὶ τὸν μάλιστα διὰ τὴν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ ἄλλων ἐν Φοινίκῃ ὁ Ὀλυμπιόδωρος (α). Καὶ εἰς τὴν Ἰνδίαν ἐφιλοσόφουν μάγοι κατὰ τὸν Παυσανίαν· «Ἐγὼ δὲ (λέγει) Χαλδαίους καὶ Ἰνδῶν τοὺς μάγους πρώτους οἶδα εἰπόντας, ὡς ἀθάνατός ἐστιν ἀνθρώπου ψυχή» (β). Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐν Λυδίᾳ κατὰ τὴν Ἱεροκαισάρειαν καὶ τὰ Ὕπαιπα μάγοι Λύδιοι, Περσικοὶ ἐπονομαζόμενοι (ὡς Περσῶν ἱεροῖς χρώμενοι), δίχως πυρὸς δι' ἐπῳδῶν ἀνέκαιον ξύλα ἐπὶ βωμοῖς, μαγεύοντες ἐν οἰκήματι (γ). Τοιούτους εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὴν Καππαδοκίαν, τοὺς ὁποίους ὁ Στράβων σαφέστερον ἱστορεῖ λεγομένους Πυραίθους (πυράπτας)· «πολὺ γὰρ (λέγει ὁ Γεωγράφος) τὸ τῶν μάγων φῦλον, οἳ καὶ Πύραιθοι καλοῦνται. Ἔστι δὲ καὶ Πυραιθεῖα, σηκοί τινες ἀξιόλογοι. Ἐν δὲ τούτοις μέσοις βωμός, ἐν ᾧ πολλή τε σποδός, καὶ πῦρ ἄσβεστον φυλάττουσιν οἱ μάγοι· καθ' ἡμέραν δὲ εἰσιόντες ἐπάδουσιν ὥραν σχεδόν τι πρὸ τοῦ πυρὸς τὴν δέσμην τῶν (μυρικίνων) ῥάβδων ἔχοντες » κτλ (δ). Ταύτην δὲ τὴν διὰ τοῦ πυρὸς τῶν μάγων ἁγιστείαν ἐδήλωσε καί τις τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, λέγων περὶ Νίνου τοῦ Βασιλέως Ἀσσυρίων, ὅτι

«Οὐ παρὰ μάγοισι πῦρ ἱερὸν ἀνέστησεν,
Ὥσπερ νόμος, ῥάβδοισι τοῦ Θεοῦ ψαύων» (ε).

Θεὸν δὲ αὐτὸ τὸ πῦρ εἶπεν ὁ ποιητής· διότι φανερὸν ὅτι καὶ μάγοι καὶ πάντες οἱ Πέρσαι ὡς θεούς, ἢ (τὸ ἀληθέστερον) ὡς θεῶν ἀγάλματα καὶ εἰκόνας ἐσέβοντο διαφερόντως καὶ τὸ πῦρ, ὡς ἐτίμων καὶ τὸ ὕδωρ (ζ), καὶ τὴν γῆν προσέτι καὶ τοὺς ἀνέμους καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν (η)· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ μακάριος Θεοδώρητος, ὅτι «μάγους καλοῦσιν οἱ Πέρσαι τοὺς τὰ στοιχεῖα θεοποιοῦντας» (θ). Τελευταῖον (ἵνα μὴ παρὰ πολὺ μακρύνωμεν

(α) Ὀλυμπιόδ. Βίῳ Πλάτων.—(β) Παυσαν. Μεσσην. λβ. τόμ. α, σελ. 574. ἐκδ. Fac. — (γ) Παυσαν. Ἠλειακ. α. 27. Τόμ. β. σελ. 120. — (δ) Στράβ. ιε, 733.

(ε) Παρ' Ἀθην. ιγ. σελ. 530. Ὁ δὲ παρὰ τῆς ἀειμνήστου καὶ φιλομουσοτάτης Αὐτοκρατορίσσης τῶν Ῥώσσων Αἰκατερίνης τῆς Β. εἰς περιήγησιν τοῦ μεγάλου κράτους τῆς Ῥωσσίας ἀποσταλεὶς σοφὸς Πάλλας παρομοίαν τινα ῥαβδομαντείαν ἱστόρησε γινομένην καὶ τὴν σήμερον παρὰ τοῖς Ταταροις (Σκύθαις) τοῖς λεγομένοις Σαγαΐκοις (Tatars Sagaiks). Βλ. Pallas premier Voyag. en Russie Tom. VI. p. 214. πρβλ. καὶ Κοραῆ Σημειώσ. εἰς Στράβ. τόμ. δ. σελ. 325.

(ζ) Στράβ. ιε, 732. Οὕτω καὶ Δείνων ἱστόρησε «θύειν ἐν ὑπαίθρῳ τούτους (τοὺς μάγους καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Σαυρομάτας), θεῶν ἀγάλματα μόνα τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ νομίζοντας». Δείνων παρὰ Κλήμεντ. Προτρεπ. σελ. 32. — (η) Λαερτ. προοιμ. §. 6. Στράβ. ιε, 732.

(θ) Θεοδώρ. Ἐκκλ. ἱστορ. Ε. 38. Τόμ. Γ. σελ. 535. ἐκδ. Εὐγ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

φήν (α)· εἰς ταύτην ἐναντία εἶναι ἡ ἀ κ ο λ α σ ί α, ἤγουν ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία εἰς τὰς τοῦ σώματος ὀρέξεις, ἐκ τῆς ὁποίας γεννᾶται ἡ ἀκρασία, καὶ γαστριμαργία, καὶ ὅλα τὰ βαρύνοντα τὸν νοῦν ἁμαρτήματα, ἐκ τῶν ὁποίων μᾶς παραγγέλλει νὰ φυλαττώμεθα ὁ Σωτήρ (β)· δ΄.) ἡ ἄ ρ ν η σ ι ς ἑ α υ τ ο ῦ, ἤγουν ἡ ἀποφυγὴ τῶν ἐμποδίων τῆς σωτηρίας μας, ὅσον ἀρεστὰ καὶ ἂν ἦναι ταῦτα εἰς ἡμᾶς· οὕτω καταφρονοῦμεν τιμάς, πλούτη, καὶ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πολλάκις, ὅταν μᾶς ἐμποδίζωσιν τῆς ἐργασίας τῶν πρὸς Θεὸν καθηκόντων. Ἐναντία εἰς τοῦτο εἶναι ἡ δι' ὅλου προσπαττάλευσις εἰς τὰ βιωτικά, καὶ ἡ ἀνθρωπαρέσκεια, καὶ ἡ προτίμησις τοῦ πρὸς ἀνθρώπους φόβου παρὰ τὸν πρὸς Θεόν, τὴν ὁποίαν ῥητῶς ὁ Σωτὴρ ἀπηγόρευσεν (γ). Ὅστις τηρήσῃ ἀκριβῶς ὅσα χαρακτηριστικὰ εἴπομεν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ φόβου, ἐκεῖνος εἶναι καὶ ὀνομάζεται ἀληθῶς θ ε ο σ ε β ή ς.

ΑΡΘΡΟΝ Ζ΄.

§. η΄. Ἡ τετάρτη ἐντολὴ μᾶς προστάσσει νὰ συνερχώμεθα ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτάς, διὰ νὰ ἀποδίδωμεν εἰς τὸν κτίστην τὴν ὑπὸ τῶν κτισμάτων εἰς αὐτὸν ὀφειλομένην τιμὴν καὶ λατρείαν, οἰκοδομοῦντες ἀλλήλους εἰς τὴν πίστιν διὰ τοῦ θείου λόγου.

Σημ. Α΄. Ἐξ ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ νὰ ἐργαζώμεθα τὰ νενομισμένα ἐπίγεια ἔργα μας· διώρισε δὲ ἀπ' ἀρ-

---

(α) Διὰ τοῦτο ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία διώρισε κατ' ἀρχὰς τὰς νηστησίμους ἡμέρας δύω μὲν ἑβδομαδικάς, καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα δηλ. τελουμένας, τὴν Τετράδα καὶ τὴν Παρασκευήν, μίαν δὲ μόνην ἐτήσιον τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα, ἥτις κοινῶς ὠνομάζετο Τ ε σ σ α ρ α κ ο σ τ ή (βλ. Καν. Ἀπος. ξθ. Ἀπος. Διαταγ. Ε, 12. 14), εἰς ἄλλους μὲν τόπους τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπικρατοῦσα, εἰς ἄλλους δὲ ὀλιγωτέρας, καὶ εἴς τινας μίαν μόνην ἡμέραν (Εὐσέβ. Ἐκκ. Ἱστορ. ε, 24). Ἐκ δὲ τῶν νηστευόντων οἱ μὲν ἐγκρατεύοντο ἀφ' ὅλα τὰ ἔμψυχα· οἱ δὲ ἔτρωγον ἰχθύας μόνον, οἱ δὲ καὶ πετεινά, οἱ δὲ ξηρὸν ἄρτον, καὶ ἄλλοι τέλος νηστεύοντες ἕως τῆς θ΄. ὥρας, ἔτρωγον ὕστερον διάφορα βρώματα (Σωκρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. ε, 22 καὶ Σωζόμ. ζ, 19). Προϊόντος τοῦ χρόνου ἐπεκράτησεν εἰς ὅλους τοὺς εὐσεβεῖς ἡ μὲν νηστεία ἡ πρὸ τοῦ Πάσχα νὰ ἦναι 40 ἡμερῶν· μετὰ ταῦτα εἰσήχθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ τέσσαρες νηστεῖαι ἐτήσιοι, ἑπταήμεροι πᾶσαι, ὁποία εἶναι ἡ πρὸ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡς βεβαιόνει ὁ Βαλσαμὼν (Ἐρωτησ. 53). Τὴν δὲ εἰς Ῥώμην ἔκπαλαι συνεθισθεῖσαν νηστείαν τοῦ Σαββάτου (Σωκρ. αὐτόθ.) ἀπηγόρευσεν ὕστερον ῥητῶς ἡ ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικὴ (Κανόν. 55). [Βλ. Πλάτων. Κατηχ. Μέρ. Γ. ζ, 6. ὑποσ. 40. Σημείωσαι δ' ὅτι ἡ προῤῥηθεῖσα περὶ τὴν νηστείαν κατὰ τόπους διαφορὰ κατὰ συγκατάβασιν ἐγίνετο διὰ τὴν τῶν πιστῶν ἀσθένειαν πρὸς καιρόν, καὶ παράβασίς τίς ἐστι καὶ ἐξαίρεσις ἀλλ' οὐκ ἀναίρεσις τῶν κοινῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας φυλαττομένων νηστειῶν, ἃς καθόλου ἡ ἐν Γάγγρᾳ Σύνοδος ἐπεκύρωσεν (Κανόν. ιθ), ὡς καταδείκνυσιν ὁ ἀοίδιμος ἡμῶν Πατὴρ ἐν Ἐπιστολιμ. Διατρ. Περὶ τῶν Ἱερατ. τῆς Ἐκκλ. Βαθμῶν §. κε, 7]. — (β) Λουκ. κα, 34. Α΄. Θεσσαλ. ε, 6. — (γ) Λουκ. ιβ, 4.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

« Τὰς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας (λέγει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος) ἀπὸ μέρους νόησον καὶ μὴ ὁλοκλήρους· ἀπέθανε μὲν γὰρ τῇ παρασκευῇ· μία αὕτη ἡμέρα ἦν· καὶ τῷ σαββάτῳ νεκρός· ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἡμέρα· καὶ ἡ νὺξ δὲ τῆς Κυριακῆς ἔτι νεκρὸν αὐτὸν κατέλαβε· τρία οὖν ἡμερονύκτια ἀπὸ μέρους ἀριθμοῦνται· ἐπεὶ καὶ οὕτως εἰώθαμεν πολλάκις ἀριθμεῖν» (Θεοφύλακτ. εἰς Ματθ. ιϐ). Οὕτω λέγει καὶ ὁ Ἱερώνυμος, ὅτι «συνεκδοχικῶς τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκλαμβάνεται εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν τριῶν τούτων ἡμερονυκτίων» (Ἱερών. ὑπομνήμ. εἰς Ἰωνᾶ β). Ὡσαύτως καὶ ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος (Ἐπιστολ. μθ, ἐρωτ. 6). Ὁ δὲ μακάριος Θεοφύλακτος καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἀριθμεῖ τὰ τρία νυχθήμερα. «Ἕκτῃ ὥρᾳ τῆς παρασκευῆς ἐσταυρώθη· ἀπὸ δὲ ταύτης ἕως ὥρας ἐννάτης σκότος ἐγένετο· τοῦτο νόησον νύκτα· καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ἐννάτης (ἄχρις ἑσπέρας) φῶς· τοῦτο ἡμέρα· καὶ ἰδοὺ ἓν ἡμερονύκτιον. Πάλιν ἡ νὺξ τῆς παρασκευῆς καὶ ἡ τοῦ σαββάτου ἡμέρα, δεύτερον νυχθήμερον. Ἡ νὺξ πάλιν τοῦ σαββάτου καὶ ὁ ὄρθρος τῆς Κυριακῆς — τρίτον ἡμερονύκτιον». Καὶ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας δὲ τῆς πέμπτης ὁ αὐτὸς Θεοφύλακτος ἀπαριθμεῖ τὸ τριήμερον, διότι ὅτε τὸ μυστικὸν δεῖπνον παρεδίδου τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος, τότε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐτέθυτο (Θεοφύλ. αὐτόθ. Βλ. καὶ Φωτ. Ἀναγν. σλϐ). Πλὴν ἀλλὰ πιθανωτάτη ἡ πρώτη τῶν ἁγίων Πατέρων γνώμη, τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκδεχομένη, καὶ τὰ τρία ἡμερονύκτια ἀπὸ τῆς παρασκευῆς μέχρι τοῦ βαθέος ὄρθρου τῆς Κυριακῆς ἀπαρτίζουσα, καθὼς πολλάκις καὶ ἡ συνήθεια εἰς τὰς τοιαύτας ἐκφράζεται περιστάσεις· οὐδὲν λοιπὸν παράδοξον, ἂν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν συνηθέστερον ἐξεφράσθη. Καὶ ἄλλως δὲ, οὐ μόνον μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεσθαι εἶπεν ὁ Σωτὴρ (Μάρκ. θ, 31), ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀναστήσεται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ (Μαρκ. ι, 34), κατ' αὐτὴν δηλονότι τὴν ἀπὸ τῆς σταυρωσίμου ἡμέρας τρίτην ἀριθμουμένην, ἥτις ἦν ἡ Κυριακὴ ἀρχομένη. Κἂν δὲ, τέλος, ὁ Κύριος εὐηργέτησεν ἡμᾶς ταχύτερον παρ' ὅσον ὑπέσχετο, μήπως διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀπαιτῆται λόγον ὁ Εὐεργέτης καὶ Σωτὴρ παρὰ τοῦ σεσωσμένου πλάσματος;

Ποίαν δὲ ὥραν τῆς εἰς τὴν Κυριακὴν ἐπιφωσκούσης νυκτὸς ἀνέστη ὁ Κύριος, δὲν ἱστοροῦσιν ἀκριβῶς καὶ ῥητῶς οἱ θεῖοι Εὐαγγελισταὶ (βλ. Διονύσ. Ἀλεξ. Καν. ά.)· πλὴν ἀλλ' ἐκ τοῦ «Ὀ ψὲ Σαββάτων» (Ματθ. κη, 1.) καὶ τοῦ «Ὄρθρου βαθέος» (Λουκ. κδ, 1) φαίνεται σαφῶς ἡ βραδύτης τῆς νυκτός· ὅθεν καὶ ἡ Ἐκκλησία περὶ τὰς μέσας νύκτας, ἤτοι μετὰ τὸ μεσονύκτιον εὐθὺς ἀρχομένης τῆς πρώ-

Καὶ νῦν. Ἦχος πλ. β΄.

Πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται, πάλιν ταράσσεται. Ὦ ὅρχισμα δόλιον, καὶ πότος μετὰ δόλου. Ὁ Βαπτιστὴς ἀπετέμνετο, καὶ Ἡρώδης ἐταράττετο. Πρεσβείαις, Κύριε, τοῦ σοῦ Προδρόμου καὶ τῆς Θεοτόκου τὴν εἰρήνην παράσχου ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

Εἴσοδος. Τὸ προκείμενον τῆς ἡμέρας καὶ τὰ Ἀναγνώσματα.

Γενέσεως τὸ Ἀνάγνωσμα.

Κεφ. ΙΔ, 14. Ἀκούσας Ἄβραμ ὅτι ἠχμαλώτευται Λὼτ ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, ἠρίθμησε τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς αὐτοῦ, τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτῶν ἕως Δάν. Καὶ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν νύκτα, αὐτὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτούς, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως Χοβάλ, ἣ ἐστιν ἀριστερὰ Δαμασκοῦ. Καὶ ἀπέστρεψε πᾶσαν τὴν ἵππον Σοδόμων, καὶ Λὼτ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ ἀπέστρεψε, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὸν λαόν. Ἐξῆλθε δὲ Βασιλεὺς Σοδόμων εἰς συνάντησιν αὐτῷ, μετὰ τὸ ὑποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κοπῆς τοῦ Χοδολλογόμορ καὶ τῶν Βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σαβῆ. Τοῦτο ἦν πεδίον Βασιλέως. Καὶ Μελχισεδέκ, Βασιλεὺς Σαλήμ, ἐξήνεγκεν ἄρτον καὶ οἶνον. Ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου. Καὶ εὐλόγησε τὸν Ἄβραμ, καὶ εἶπεν, Εὐλογημένος Ἄβραμ τῷ Θεῷ τῷ Ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι.

Προφητείας Ἡσαΐου τὸ Ἀνάγνωσμα.

Κεφ. ΝΑ, 9. Ἐξεγείρου, ἐξεγείρου Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔνδυσαι τὴν ἰσχὺν τοῦ βραχίονός σου. Ἐξεγείρου ὡς ἐν ἀρχῇ ἡμέρας, ὡς γενεὰ αἰῶνος. Οὐ σὺ εἶ ἡ λατομήσασα πλάτος, διαῤῥήξασα δράκοντα; Οὐ σὺ εἶ ἡ ἐρημοῦσα θάλασσαν, ὕδωρ ἀβύσσου πλῆθος; Ἡ θεῖσα τὰ βάθη τῆς θαλάσσης ὁδὸν ῥυομένοις καὶ λελυτρωμένοις; Ὑπὸ γὰρ Κυρίου ἀποστραφήσονται, καὶ ἥξουσιν εἰς Σιὼν μετ' εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάματος αἰωνίου. Ἐπὶ γὰρ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἀγαλλίαμα, καὶ αἴνεσις καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται αὐτούς. Ἀπέδρα ὀδύνη, καὶ λύπη καὶ στεναγμός. Ἐγώ εἰμι, ἐγώ εἰμι αὐτὸς ὁ παρακαλῶν σε. Γνῶθι τίς οὖσα ἐφοβήθης ἀπὸ ἀνθρώπου θνητοῦ, καὶ ἀπὸ υἱοῦ ἀνθρώπου, οἳ ὡσεὶ χόρτος ἐξηράνθησαν. Καὶ ἐπελάθου Θεὸν τὸν ποιήσαντά σε, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ θεμελιώσαντα τὴν γῆν, καὶ ἐφοβοῦ ἀεὶ πάσας τὰς ἡμέρας τὸ πρόσωπον τοῦ θλί-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι ἐλπίζουσιν, «Ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα, εἷς Κύριος, μία πίστις·» (Ἐφέσ. δ, 4) καί, «Ἰησοῦς Χριστὸς χθές, καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἑβρ. ιγ. 8). Ἡ ἐκκλησία κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς κατάστασιν ἔλαβε τρεῖς περιόδους.

Α΄. ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκυβέρνα ὁ Θεὸς τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὰς διὰ ζώσης φωνῆς ἀποκαλύψεις πρὸς τὸν Ἀδάμ, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος παρέδωκεν εἰς τοὺς ἰδίους ἀπογόνους μέχρι τοῦ Νῶε (α)· ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐλησμονήθησαν αἱ ἀποκαλύψεις αὗται διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ εἰδωλολατρείαν τῶν ἀνθρώπων (β), ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ τὰς ἀνανεώσῃ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ μέχρι Μωσέως· ἦτο δὲ τῶν ἀποκαλύψεων τούτων ὑπόθεσις ἡ εἰς Χριστὸν πίστις, πρὸς τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ εὐσεβεῖς προπάτορες ἀπέβλεπον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ θεοσόφου Παύλου (γ).

Β΄. τῆς Ἐκκλησίας περίοδος εἶναι ἀπὸ Μωσέως ἕως Χριστοῦ, ὁπότε ἐκυβερνᾶτο μὲ τὰς διδασκαλίας τῶν προφητῶν καὶ μὲ τὸν γραπτὸν νόμον, ὅστις ἐδόθη παρὰ Θεοῦ διὰ Μωσέως εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἦναι ἐναργὴς εἰκὼν τοῦ ἀμαυρωθέντος διὰ κακίαν ἐσωτερικοῦ τῆς καρδίας νόμου· θεμέλιον δὲ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν καὶ ὅλων, ὅσοι ἔζησαν ὑπὸ νόμον, ἦτο ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ μόνη τῶν ἀνθρώπων ἐλπὶς διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς σωτηρίαν. «Πάντες οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπινον δὲ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός» (Α΄. Κορινθ ι, 3—4).

Γ΄. τῆς Ἐκκλησίας περίοδος, ἡ μεγαλοπρεπεστάτη καὶ τελειοτάτη, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν σάρκωσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὁπότε ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐκηρύχθη διὰ τῶν Ἀποστόλων εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ἐσφραγίσθη μὲ τὸ αἷμα πλήθους ἀναριθμήτου μαρτύρων. Τώρα βλέπομεν τὴν δόξαν Κυρίου οὐχὶ διὰ τῶν προφητειῶν καὶ τύπων, ἀλλ' ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ (Β΄. Κορινθ. γ, 18). Ἡ τελευταία αὕτη περίοδος θέλει διαμένειν μέχρι τῆς συντελείας, «ὅταν ὁ Χριστὸς παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν» (Α΄. Κορινθ. ιε, 24). Καὶ εἰς τὰς τρεῖς ταύτας περιόδους ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐδιώχθη

(α) Ἑβρ. ια, 2. — (β) Ἰησ. Ναυῆ. κδ, 2. — (γ) Α΄. Κορινθ. ι, 3—4. καὶ Ἑβρ. ιβ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἁγίων εἰκόνων, μὲ τὰς ὁποίας στολίζομεν τοὺς ναοὺς κατὰ τὴν παλαιὰν Χριστιανικὴν συνήθειαν· ἐπειδὴ ἁ.) μὲν ζωγραφοῦμεν οὐχὶ τὸν ἀόρατον καὶ ἀμίμητον Θεόν, ἀλλὰ τὸν ἐπιφανέντα Σωτῆρα εἰς τὸ εἶδος τῆς προσληφθείσης ἀνθρωπότητος, καὶ τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ θεράποντας· β΄.) δὲ αἱ εἰκόνες δὲν ζωγραφοῦνται διὰ νὰ λατρεύωμεν αὐτάς, ἀλλὰ διὰ νὰ διεγείρωσιν εἰς ἡμᾶς ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν τῶν μεγαλείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, ὥστε βλέποντες αὐτῶν τὰ ἔκτυπα νὰ παρορμώμεθα πρὸς εὐσέβειαν καὶ ἀγαθοεργίαν· γ΄.) ἡ τῶν εἰκόνων προσκύνησις δὲν ἀναφέρεται εἰς αὐτάς, ἤγουν εἰς τὸ σανίδιον ἢ τὸν τοῖχον, εἰς τὰ χρώματα ἢ τὸν πολυτελῆ γῦρον, ἀλλ' εἰς τὰ εἰκονιζόμενα δι' αὐτῶν πρωτότυπα. Οὕτω, φερ' εἰπεῖν, ὅταν προσκυνῶ τὸν τίμιον σταυρόν, προσφέρω μεθ' ὑποταγῆς εἰς τὸν σταυρωθέντα Σωτῆρα τὴν πίστιν μου, τὴν καρδίαν μου, τὴν ἐλπίδα μου, τὴν προσκύνησιν αὐτήν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν μεσιτεύει ἡ εἰκὼν ὡς ἄλλο τι, εἰμὴ ὡς αἰσθητὴ παρόρμησις πρὸς τὸ ἔργον τῆς προσκυνήσεως. Αὐτὰς δὲ τὰς εἰκόνας τιμῶμεν μὲ μόνον τὸν ἀσπασμόν, ἤγουν τὸ φίλημα. Διαφέρει δὲ ἡ πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος προσκύνησις τῆς πρὸς τὰς τῶν ἁγίων, καθόσον οὗτοι διαφέρουσιν ἐκείνου. Ἐκείνη ὑφίσταται εἰς βαθυτάτην ὑπόκλισιν τῆς καρδίας ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονιζομένου Δημιουργοῦ καὶ δεσπότου τῶν ὅλων· αὕτη δὲ εἶναι φανέρωσις τιμῆς χρεωστουμένης πρὸς τοὺς ἁγίους, ὡς φίλους Θεοῦ καὶ συγγενῆ μεθ' ἡμῶν μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Σημ. Γ΄. Ἐντεῦθεν φαίνεται, ὅτι ἡ σωτήριος προσκύνησις τῶν εἰκόνων ἐκπίπτει εἰς τὸ ὀλέθριον ἁμάρτημα τῆς εἰδωλολατρείας, ἁ.) ὁπόταν ὁ προσκυνητὴς προσκυνῇ μόνον αὐτὴν τὴν εἰκόνα, προσηλόνων πᾶσαν τὴν εὐλάβειαν αὐτοῦ εἰς αὐτήν· β΄.) ὁπόταν νομίζῃ ἁγιωτέραν ταύτην τὴν εἰκόνα περισσότερον παρ' ἐκείνην, καὶ τιμᾷ τὴν παλαιοτέραν μᾶλλον ἢ τὴν πολυτελεστέραν ἢ τὴν τεχνικωτέραν παρὰ τὴν νεωτέραν καὶ εὐτελεστέραν· καὶ διὰ τοῦτο χρεμᾷ δύστηνα πέταλα χρυσιδίου ἢ ἀργυριδίου εἰς τοὺς ἀνενδεεῖς τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν ἁγίους ἄνδρας, καὶ πολλάκις εἰς αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, τὸ τολμηρότερον· καίτοι ἄλλως ἡ ἐκ πίστεως προσφορὰ τῶν ἀφιερουμένων δώρων ὑπάρχει δεκτὴ εἰς τὸν Θεόν (βλ. Θεοδώρ. Ἐκκλ. ἱστορ.)· γ΄.) ὁπόταν δὲν θέλῃ νὰ προσευχηθῇ εἰς τόπον, ὅπου δὲν εἶναι εἰκόνες, περικλείων τὸν πανταχοῦ παρόντα Θεὸν εἰς ὅρια στενώτατα. Οὗτοι καὶ οἱ τούτοις ὅμοιοι θεοβλαβεῖς Χριστιανοὶ προσάπτουσι μῶμον εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀμωμήτου πίστεως τῶν ὀρθοδόξων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σημ. Δύω εἶναι τὰ κυριώτατα καὶ ἐξαίρετα τῆς νέας Διαθήκης μυστήρια, τὸ Βάπτισμα καὶ ἡ Εὐχαριστία. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν τὸ μὲν Χρῖσμα καὶ ἡ Ἐξομολόγησις λαμβάνονται παρ' ἑνὸς ἑκάστου Χριστιανοῦ ὡς μυστήρια εἰς πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν ἐπίσης κοινά· ἡ δὲ Ἱερωσύνη καὶ ὁ Γάμος καὶ τὸ Εὐχέλαιον δὲν ὑποχρεοῦσιν ἐξ ἀνάγκης τοὺς Χριστιανούς· Λέγομεν δὲ περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν μυστηρίων τούτων κατὰ μέρος.

§. λδ'. Τὸ Βάπτισμα εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅταν τὸ σῶμα πλύνηται βαπτιζόμενον εἰς τὸ ὕδωρ, καθαρίζεται ἡ ψυχὴ τοῦ βαπτιζομένου διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Σημ. Α'. Τὸ μυστήριον τοῦτο διέταξεν αὐτὸς ὁ Χριστός, ὅτε ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς του νὰ διδάξωσι τὴν Εὐαγγελικὴν πίστιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον (α)· ἦτο δὲ σύνηθες καὶ πρότερον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες ἐβάπτιζον τοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν εἰς τὴν θρησκείαν των προσηλύτους καὶ τοὺς μετανοοῦντας πολλάκις, ὡς ἐβάπτιζεν ὁ Πρόδρομος (β) εἰς τὰ ὕδατα Βηθαβαρὰ καὶ Αἰνών (γ). Ἀλλὰ τὸ βάπτισμα τῶν Ἰουδαίων ἦτο τύπος καὶ προτέλεσμα τρόπον τινὰ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ὑπερφυεστάτου ἡμετέρου βαπτίσματος (δ). Γίνεται δὲ τοῦτο τὸ μυςήριον διὰ πράξεων τριῶν· ά.) ὁ μέλλων νὰ βαπτισθῇ πρέπει νὰ καταχηθῇ ἱκανῶς τὴν Εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν· β'.) μετὰ τὴν κατήχησιν νὰ ἀρνηθῇ τὸν διάβολον, καὶ τὸν κόσμον, καὶ ἑαυτόν, ἤγουν τὰ θελήματα τὰ Σατανικά, καὶ τὰς τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς κατὰ τὸ «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν» (Μάρκ. η, 34)· γ'.) ἀκολούθως βυθίζεται τρὶς εἰς τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ Ἱερέως ἐπιλέγοντος εἰς τὴν τριττὴν κατάδυσιν τὰ τρία τῆς ὑπερθέου Τριάδος ὀνόματα· ἤτοι εἰς μὲν τὴν πρώτην κατάδυσιν «Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός. Ἀμήν»· εἰς δὲ τὴν δευτέραν «Καὶ τοῦ Υἱοῦ. Ἀμήν»· εἰς δὲ τὴν τρίτην «Καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν. Νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Αὕτη εἶναι ἡ ὁρατὴ τοῦ βαπτίσματος τελετή, αἱ δὲ ἀόρατοι αὐτοῦ ἐνέργειαι διὰ πίστεως τελειούμεναι εἶναι αἱ ἑπόμεναι. ά.) Ἀπολούεται ὁ

156

(α) Ματ. κη, 19. — (β) Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ, λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Πράξ. ιθ, 4. — (γ) Ἰωάνν. α, 28, καὶ γ, 23. — (δ) Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ. Πράξ. ια, 16. καὶ Μάρκ. α, 8.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὁ ἐν Ὄκναις ἀρχιμανδρίτ. κ. Δαμασκηνὸς Ἰβηρίτης ἡγούμενος τοῦ Μοναστηρίου Ῥαδουκάνου. 1

Ὁ ἐν Κισνοβίῳ ἐπίτροπος τοῦ Παναγ. Τάφου πρωτοσύγκελος κ. Νικόδημος. 3

Ὁ πανοσ. ἀρχιμανδρ. κ. Βεναμὶν ἡγούμενος Μπερτουνζίου. 1

Ὁ κυρ. Γεώργιος Καστρινός. 1

Οἱ κληρονόμοι τῆς μακαρίτιδος Κυρίας Ζωῆς Ἀδαμάκης. 4

Ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Βαστάκης. 1

Ὁ κ. Ἀσημάκης Βαλασίδης. 1

ΕΝ ΚΙΣΝΟΒΙΩ.

Ὁ Ἐλλογιμ. ἀρχιμ. Βατοπαιδίου κ. Δωρόθεος Εὐελπίδης. 10

Ὁ ἐκλ. πριγκ. Κωνσταντῖνος Δ. Μουρούζης. 5

Ὁ ἐκλ. πριγ. Μιχαὴλ Καντακουζηνός. 3

Ὁ Παν. Μητροπολ. πρ. Πωγωνιανῆς κ. Νίκανδρος. 1

Ὁ Παν. Ἀρχιμ. Σαμουήλ. 1

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Δάλλας. 3

Ὁ κ. Ἰωάννης Κωνστ. Δάλλας. 1

Οἱ κ. Ἀδελφοὶ Συναδινοῦ. 2

Ὁ κ. Χ. Ἀνέστης Α. Καϊσερλῆς. 2

Ὁ κ. Ἀθανάσιος Ναρλῆ. 1

Ὁ κ. Παναγιώτης Δημόπουλος. 1

Ὁ κ. Δημήτριος Χ. Ἰωάννου. 1

Ὁ κ. Ἰωάννης Τζολάκης. 1

Ὁ κ. Ἀναστάσιος Τζάμπας. 1

Ὁ κ. Θεόδωρος Κατσιλκώφ. 1

ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ.

Ὁ Γεν. Πρόξεν. τῆς Ἑλλάδος κ. Παῦλος Τσιτσίνιας. 1

Ὁ κ. Ἐμ. Βουτσινᾶς. 1

Ὁ κ. Ἰωάν. Β. Σέχας. 1

Ὁ φιλογεν. κ. Σπυρίδων Β. Μαῦρος. 4

Ὁ φιλογεν. κ. Ἰωάννης Σ. Μαῦρος. 4

Τῶν δὲ λοιπῶν συνδρομητῶν τὰ ὀνόματα καταχωρισθήσονται ἐν τοῖς ἑφεξῆς Τόμοις.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

βασιλεύσειν τελεία ἁγιωσύνη καὶ ἀτάραχος γαλήνη, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Σωτῆρος, ὅστις μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι θέλει παραστήσειν εἰς ἑαυτὸν τὴν Ἐκκλησίαν «Ἔνδοξον, μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων· ἀλλ' ἵνα ἁγία ᾖ καὶ ἄμωμος» (Ἐφεσ. ε. 27). Διὰ τῶν δύω τούτων μέσων θέλουσιν ἑνωθῆν οἱ μακάριοι μὲ τὸν Θεόν, ὥστε νὰ ἦναι ὁ Θεὸς ἐν αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Θεῷ, καί, διὰ νὰ εἴπω οὕτω, νὰ θεωθῶσιν, ἢ καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, νὰ ἦναι ὁ Θεὸς εἰς αὐτοὺς «Τὰ πάντα ἐν πᾶσιν» (Α. Κορινθ. ιε, 28)· ἤγουν νὰ ἦναι εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν φῶς, εἰς τὴν καρδίαν χαρά, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡδονή, εἰς τὰ ὦτα εὐφροσύνη, εἰς τὸ σῶμα κάλλος, ἀνάπαυσις, τροφή, στολή, καὶ «Τὰ πάντα ἐν πᾶσι», κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου (να,11). Τόσον δὲ μεγαλητέρα θέλει εἶσθαι ἡ αἰώνιος αὐτὴ χαρά μας, ὅσον λαμπροτέρα θέλει γίνεσθαι διὰ τῆς συγκατοικίας τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, καὶ Προφητῶν, καὶ Ἀποστόλων, καὶ Μαρτύρων, καὶ ὅλων τῶν δικαίων ψυχῶν, μετὰ τῶν ὁποίων συναναστρεφόμενοι θέλομεν συνευφραίνεσθαι αἰωνίως ὑμνοῦντες ἀκαταπαύστως τὸν Θεόν. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν κατάςασιν θέλουσιν εἶσθαι μετὰ τὴν παγκόσμιον κρίσιν αἰωνίως οἱ δίκαιοι, ἤγουν ἐντελῶς ἅγιοι καὶ ἐντελῶς εὐδαίμονες. Τὸ πρῶτον μέν, διότι δὲν θέλουσιν εἶσθαι πλέον ὑποκείμενοι εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἢ τὰ ἐλαττώματα τῆς παρούσης ζωῆς, οὔτε εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς ἐναρέτου διαγωγῆς, ἀλλὰ θέλουσιν ἀπολαύειν ἄλλης τινὸς φύσεως ἁγιότητα ὑψηλοτέραν καὶ τελειοτάτην. Τὸ δεύτερον δέ, διότι θέλουσιν εἶσθαι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ μέτοχοι τῶν ἀνεκφράστων ἐκείνων ἀγαθῶν, τῶν ὁποίων τὸ πρώτιστον εἶναι τὸ νὰ ἦναι ἡνωμένοι μετὰ τοῦ ἄκρου τῶν ἐφετῶν, τοῦ Θεοῦ. Συμπεραίνω τὸν περὶ τῶν δικαίων λόγον μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅτι «Ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α. Κορινθ. 6, 9). Οἱ δὲ ἀσεβεῖς, ὡς καταφρονήσαντες τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν πίστιν καὶ κατατρίψαντες τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, θέλουσιν εἶσθαι εἰς φρικωδεστάτην καὶ ἀθλιωτάτην κατάστασιν (α)· θέλουσιν ἀποβληθῆν αἰωνίως μακρὰν ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸ ἀκρότατον ἀγαθόν, ἐξερημένοι διηνεκῶς πᾶσαν ἐλπίδα τῆς εὐσπλαγχνίας του· καὶ θέλουσιν ἐξορισθῆν εἰς τὸν τόπον τοῦ κλαυθμοῦ καὶ τοῦ βρυγ-

(α) Ἑβρ. ι, 31. Ἰωάν. ε, 29.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἐξαίρετα, ἡ Εὐχαριστία, καὶ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι μόνον ἕ ν τὸ εὐσεβῶς γινόμενον, καὶ δεύτερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου δὲν δύναται νὰ γείνῃ· ὅτι «εἷς ὁ Χριστός, μία ἡ πίστις, ἓν τὸ βάπτισμα τῶν πιςῶν» (Ἐφεσ. δ, 4—16). 6΄.) διὰ τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται εἰς τοῦ θείου νόμου τὴν ἐκπλήρωσιν (α).

Σημ. Β΄. Ἐναντία λοιπὸν τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἡ αἵρεσις τῶν ἡμεροβαπτιστῶν καὶ ἄλλων διαφόρων παλαιῶν αἱρετικῶν, οἵτινες βλασφήμως ἐδογμάτιζον, ὅτι ὁσάκις ἁμαρτήσῃ τις, τοσάκις πρέπει καὶ νὰ βαπτίζηται, ἐν ᾧ τῶν πιστῶν αἱ ἁμαρτίαι καθαρίζονται διὰ τοῦ δευτέρου βαπτίσματος, τῶν ἐκ μετανοίας δακρύων δηλονότι, κατὰ τὸ δόγμα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας.

ΑΡΘΡΟΝ ΙΑ΄.

§. μδ΄. Κατὰ τὸ ἑνδέκατον ἄρθρον, ὅσοι ἐφύλαξαν τὴν πίστιν ἀμώμητον καὶ ἔπραξαν τὰ ἀγαθά, θέλουσιν ἀναστῆ εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, ὅσοι δὲ ἔπραξαν τὰ φαῦλα, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

Σημ. Α΄. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς εὐσεβείας γυμνάζεται οὐχὶ μόνον κατὰ ψυχήν, ἀλλὰ καὶ διὰ σώματος· διὰ τοῦτο, ἂν καὶ τὸ σῶμα χωρίζεται ἀπὸ τὴν ψυχὴν διὰ τοῦ θανάτου καὶ ὑπάγει εις τὴν φθοράν, πάλιν ὅμως ἀναστὰν εἰς τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως, θέλει ἑνωθῆν μετὰ τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ἀπολαύσωσιν ὁμοῦ τὰς ἀμοιβὰς τῶν πράξεών των (β), καὶ νὰ γείνῃ ἐντελῶς ὁ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ σῶμα δηλονότι καὶ κατὰ ψυχήν, ἢ εὐδαίμων ἢ ἄθλιος διὰ τὰ ἔργα του. Τῆς κοινῆς ἀναστάσεως ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς εἶναι αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, πρῶτος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστὰς καὶ ζῶν εἰς αἰῶνας· διὰ τοῦτο καὶ πρωτότοκος καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑμνεῖται. Θέλουσι δὲ ἀναστῆν οὐχὶ μόνον οἱ ἀγαθοί, ἀλλὰ καὶ οἱ πονηροὶ καὶ ἄπιστοι καὶ πιστοὶ κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Χριστοῦ (γ). Τὸ δὲ «οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει» (δ) δηλοῖ μόνον, ὅτι δὲν θέλουσιν ἀναστῆν εἰς κρίσιν καὶ ἀνάστασιν ζωῆς, ἀλλ' εἰς κατάκρισιν τῆς ἐξηλεγμένης αὐτῶν ἀσεβείας. Ὡσαύτως καὶ τὸ «ὁ πιστεύων εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχε-

---

(α) Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ματθ. ζ, 21, καὶ Ἰακώβ. β, 24. — (β) Β. Κορινθ. ε, 10, καὶ Ἰωάνν. ε, 25. — (γ) Ἰωάν. ε, 29. — (δ) Ψαλμ. α, 5.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αὐτόν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου. Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ ῥῆσις αὐτὴ τοῦ θείου πατρός. «Πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις καὶ οὐρανίους· καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν λόγῳ συμπεπρούμενον καὶ πνεύματι τελειούμενον.—Ἐπεὶ δὲ τὰ πρῶτα καλῶς εἶχεν αὐτῷ, δεύτερον ἐννοεῖ κόσμον ὑλικὸν καὶ ὁρώμενον· καὶ οὗτος ἐστὶ τὸ ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ σύστημά τε καὶ σύγκριμα.—(Τελευταῖον) Ζῶον ἓν ἐξ ἀμφοτέρων, ἀοράτου τε, λέγω, καὶ ὁρατῆς φύσεως, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον· καὶ παρὰ μὲν τῆς ὕλης λαβὼν τὸ σῶμα, ἢ δὴ προϋποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δὲ ζωὴν ἐνθείς, ὃ δὴ νοερὰν ψυχὴν καὶ εἰκόνα θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος» κτλ. (Γρηγ. Ναζ. λόγ. λή. σελ. 617, 618, τόμ. ά. ἔκδ. Κολων.).

Δ'. Καὶ περὶ πολλὰς ἄλλας ἐννοίας πολλαχῶς τερατεύεται, φυσιολογεῖ, μεταφυσικολογεῖ, θεολογεῖ, λογικεύεται, Ἀριστοτελίζει, Πλατωνίζει παραδοξότατα, καὶ πολλάκις ἀκατάληπτα· οἷον «ὕλην διανοηματικήν, ὑπὲρ λόγον, ὑπὲρ φύσιν, ὅλως μεταφυσικήν» (σελ. 218), καὶ ἀποθανατισμὸν ὁλομελῆ, καὶ τὰ ποιήματα (τῆς β'. ἡμέρας τῆς κοσμουργίας) «ἔργα μεταφυσικῆς» (σελ. 25), καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν εὑρίσκει ζάσιν φύσεως τοῦ ὑπερφυοῦς, καὶ ἡ διάγνωσις τῆς θεότητος εἶναι ὑπερφυσική, καὶ

Ἀντιφατικὸν διόλου κατὰ λόγον φυσικόν,
Δύναμις ἰδία μόνη, νὰ γενῇ ὑπαρκτικόν. (σελ. 21).

Καὶ ἄλλα παρόμοια πολλὰ καὶ φρικαλέα. Καὶ τὰς μαρτυρίας ἐπάγων πολλάκις ἀναφέρει περικοπὰς ἄλλων τε καὶ τῆς θείας Γραφῆς, αἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ προκείμενον, οἷον, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐξομολογήσεως ἐπιφέρων τὸ «ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας κτλ.» συνάπτει παρὰ πόδας ἀμέσως καὶ τὸ «ὅς τις μὴ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (σελ. 256), ὅπου παρατήρησον καὶ τὴν παρακοπὴν τοῦ θείου ῥητοῦ, τὸ μὲν ἐξ ἀβλεψίας τοῦ τυποθέτου, τὸ δὲ καὶ ἐκ λήθης τοῦ συγγραφέως γενομένην, ἀντὶ τοῦ «ἐὰν μή τις γεννηθῇ κτλ. οὐ δύναται εἰσελθεῖν κτλ.» (Ἰωάν. Γ'. 5). Καὶ ἄλλα δὲ τῶν θείων ῥητῶν πολλαχοῦ γράφονται παρηλλαγμένα καὶ κολοβά, οἷον εὐθὺς τὸ θέμα τῆς βίβλου «οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν» (Βλέπε τὸ ἀκέραιον Α'. Κορ. ά. 21), καὶ ἐπιτηδεύματα ἀντὶ τοῦ ἔργα (Β'. Κορ. ιά. 15.). Παράβαλε καὶ σελ. 206. σημ. (Ματθ. ζ', 21), κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. Ἄλλοτε δὲ πάλιν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

(Πράξ. ι, 44, 46). Ὥστε παρῆλθεν ὥρα ἱκανὴ μεταξὺ τῆς κατηχήσεως τοῦ Πέτρου, καὶ τῆς ἐφεξῆς βαπτίσεως τῶν κατηχηθέντων (εἴ τις πρὸς ταύτην ἐδέησε προπαρασκευή). — β) Ὁ Πέτρος εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κορνηλίου. Ὅτι δὲ ἐν τῇ ταγματαρχικῇ καὶ πάντως ἀξιοπρεπεῖ κατοικίᾳ τοῦ Ῥωμαίου τούτου ἑκατοντάρχου καὶ χρήνη τις ὑπῆρχε πιθανῶς, ἢ φρέαρ, ἢ δεξαμενὴ (καὶ πηγή τις, ἴσως, ἔξω που παραῤῥέουσα), τίς ἂν ἀρνηθείη δικαίως; (Μὴ γὰρ ἐμάστιζεν αὐχμὸς λειψυδρίας καὶ τὴν λαμπροτάτην μητρόπολιν τῆς Παλαιστίνης Καισάρειαν (Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΕ. θ, 6), οἷον ἔπλασαν ἐν Ἱεροσολύμοις;). — γ) Εἰσελθὼν ὁ Πέτρος εἰς τὴν οἰκίαν «εὑρίσκει συνελθυθότας πολλοὺς» (πόσους; ἄκουε). — «Ὁ Κορνήλιος (φησὶν) ἦν προσδοκῶν (τὸν Πέτρον), συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους» (αὐτ. ι, 24, 27). Οὗτοι δὲ πάντες οὐκ ἂν ἦσαν ὄχλος πολυάριθμος (καὶ ὁ ἄγγελος δὲ ὁ ὀφθεὶς τῷ Κορνηλίῳ ῥητῶς εἶπε πρὸς αὐτόν, «σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου (Πράξ. ια, 14)· ἀλλὰ κἂν ἀμύθητος ὄχλος, ἐναντίον τοῦ θείου κειμένου καὶ χάριν τῶν Ῥωμάνων θεολόγων, ὑποτεθῶσιν, ἔστωσαν, ἂν θέλωσι, καὶ τρισχίλιοι, ὅσοι ἐβαπτίσθησαν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τοῦ πρώτου κηρύγματος τοῦ Πέτρου (Πράξ. 6, 41. Φέρουσι δὲ καὶ τοῦτο οἱ Ῥωμάνοι πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐπιχύσεως (α)· ὡς ἂν εἴπερ ἦν τῶν ἀδυνάτων, ἵνα βαπτισθῶσιν οὗτοι «καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ προσετέθησαν τοῖς πιστοῖς,» καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτός· τί δ' οὐχὶ καὶ τῇ ἐπαύριον; καὶ ἕκαστος καὶ πολλοὶ συνάμα βαπτιζόμενοι ἐν τοῖς αὐτοῖς ὕδασι τῆς πολυῤῥύτου Ἱερουσαλὴμ (6), ὡς καὶ οἱ μετέπειτα, — οὓς ὁ Κύριος προσετίθει τοῖς σωζομένοις καθ' ἡμέραν τῇ Ἐκκλησίᾳ»·

(α) Βλ. Thom. Aquin. Sum. p. III. Quaest. 66. art. 7. Ταῦτα δ' ἐριστικώτερον καὶ σοφισματωδέστερον ἀνεμάσσησε καὶ ὁ ἀποστάτης Ἀρκούδιος (De Sacram. I. de Baptism. X καὶ IV)· ἀλλ' εὖ μάλα τὸ φρυγανῶδες τῶν λήρων αὐτοῦ κατηθάλωσεν ὁ πυρώδης κάλαμος τοῦ σοφοῦ ἰατροῦ Στ. Καραθεοδωρῆ ἐν τοῖς ἀνωνύμως ὑπὸ τοῦ μουσοστεφοῦς Ἡλία τοῦ Ταντταλίδου ἐκδεδομένοις Παπιστικοῖς ἐλέγχοις (Τομ. Γ. σελ. 39). Σημ. Ἐκδ.

(6) Ὅτι καὶ πολλοί τινες ἐν τῷ αὐτῷ συνεβαπτίζοντο ὕδατι, δῆλον καὶ ἀλλαχόθεν καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς· «Μὴ ἀπαξιώσῃς συμβαπτισθῆναι πένητι, πλούσιος ὤν· ὁ εὐπατρίδης τῷ δυσγενεῖ, ὁ δεσπότης τῷ δούλῳ» κτλ. Γρηγόρ. Ναζ. Λόγ. Μ. σελ. 656.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ.

Ἐκδιδόντος

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ.

Ἰατροῦ καὶ χειρουργοῦ, Συνέδρου τῆς Ἀθήνῃσιν Ἰατρικῆς Ἑταιρείας, Ἑταίρου τῆς ἐν Μαδρίτῃ Ἀκαδημίας τῶν Ἰατρῶν καὶ Χειρουργῶν, τῆς ἐν Ὀδησσῷ ἐπὶ τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἑταιρείας, κτλ.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΑΘΗΝΗΣΙ.

ΤΥΠΟΙΣ Φ. ΚΑΡΑΜΠΙΝΟΥ.

ΑΩΞΒ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μενος καὶ διανιστάμενος καὶ κοιταζόμενος καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ — καὶ ἔσται ἀσάλευτα πρὸ ὀφθαλμῶν σου » (α). Εἰς πᾶσαν τάξιν καὶ κοινωνίαν καὶ χώραν ἀνθρώπων βάσεις τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας ὑπάρχουσι διὰ παντὸς αἱ τοῦ θείου νόμου ἐντολαί. Θεός ἐστιν αὐτῶν ὁ νομοθέτης. Ἀλήθεια, τὸ περιεχόμενον. Δικαιοσύνη, τὸ κελευόμενον. Σωτηρία, τὸ σκοπούμενον!

Ὡς εἰκὼν τοῦ ὑψίστου Νομοθέτου, συντάσσει καὶ ὁ ἄνθρωπος νόμους κοινωνικούς· διότι πολλάκις ἀπροσδόκητοι καὶ ποικίλαι νεωτεροποιΐαι ἐπιζητοῦσι καὶ νόμους καινοὺς εἰς ἀνακοπὴν τῶν ἁμαρτημάτων. Ἀλλ' οἱ νόμοι μὲν οἱ τῶν ἀνθρώπων διορίζονται προσφυῶς κατά τε τὸ κλίμα τῆς γῆς καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν διοίκησιν καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἠθικὸν καὶ φυσικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους, εἰς τὸ ὁποῖον νομοθετοῦνται· πολλάκις δὲ συμμεταβάλλονται ποικίλως καὶ πρὸς τὰς περιστάσεις. Ὁ δὲ θεῖος νόμος ὑπάρχει ἀμετάβλητος καὶ βέβαιος καὶ καθολικὸς καὶ διηνεκής· διότι ἔχει τὰς βάσεις εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ φέρει τὴν σφραγῖδα τοῦ τυπώσαντος αὐτὸν αἰωνίου Ὄντος. Κατῆλθεν ἐξ οὐρανοῦ διδάσκαλος καὶ παιδευτὴς παντὸς ἀνθρώπου καὶ παντὸς ἔθνους ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ καταντᾷ πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν μεταβιβάζων τοὺς μετ' αὐτοῦ συζήσαντας ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ. Καὶ κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐφήμερον τῆς παρούσης ζωῆς παροικίαν πᾶσα ἡ ἀληθινὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονία στηρίζεται, καθὼς προείπομεν, εἰς τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν νόμων τῶν κοινωνικῶν ἐκεῖνοι μάλιστα συμβάλλουσιν εἰς μόνιμον καὶ σταθερὰν εὐτυχίαν τῆς πολιτείας, ὅσοι ὁμαλῶς ὑπάγονται εἰς τὰ μεγάλα καὶ πολλῶν νόμων περιεκτικὰ κεφάλαια τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, βάσιν ἔχοντες καὶ θεμέλιον εἰς τὰ καθόλου τὴν ἁγίαν, τὴν θεόκτιστον Εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν.

Οὐαὶ εἰς τὴν χρστιανικὴν πολιτείαν ἐκείνην, ὅπου γίνονται νομοθέται ἄνθρωποι ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόθρησκοι, μήτε τὸν ἠθικὸν καὶ φυσικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους κατανοήσαντες, μήτε τὴν θρησκείαν παρατηρήσαντες ἀκριβῶς καὶ ἐπεσκεμμένως, μήτ' αὐτοὶ ἴσως ἔχοντες εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐγκεκολαμμένας τοῦ θείου νόμου τὰς ἐντολάς, μηδὲ τὸ φιλοδίκαιον καὶ φιλάνθρωπον καὶ φιλάγαθον καὶ μισοπόνηρον ἦθος, ἅτινα συγκροτοῦσι τῆς νομοθετικῆς ἐπιστήμης τὸν χαρακτῆρα! Οὐαὶ

(α) Δεύτερον. ς', 7, καὶ ιά. 19.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λόγος διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μάλιστα ἱστορίαν πληροφορούμεθα ἐκ τοῦ χρυσοβούλλου τούτου λόγου· οἷον, ὅτι καὶ ἡ ἐπὶ Ῥωμανοῦ καὶ νῦν τοῦ Ξηροποτάμου λεγομένη σεβασμία μονὴ πρότερον ἑλληνικώτερον ἐπωνομάζετο τοῦ Χειμάῤῥου (ἴσως διὰ τὸν παραῤῥέοντα χείμαῤῥον), ὅτι ταύτην ἵδρυσε τὸ πρῶτον ἡ ἀοίδιμος Αὐγούστα καὶ Παρθένος Πουλχερία, ἡ θυγάτηρ μὲν Ἀρκαδίου τοῦ αὐτοκράτορος (τῷ 385), ἀδελφὴ δὲ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ· καὶ ὅτι ταύτην ἡ βασιλὶς ἐπιφημίσασα ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων Μ. Μαρτύρων (τῶν ἐν Σεβαστείᾳ μαρτυρησάντων τῷ 310), καθιέρωσεν ἐν αὐτῇ καὶ πάντα τὰ ἅγια αὐτῶν λείψανα διὰ χρυσοβούλλου (ταῦτα δὲ μνημονεύει καὶ τὸ προεκδοθὲν χρυσόβουλλον τοῦ Ἀνδρονίκου)· ὅτι καὶ ταύτην τὴν μονὴν οἱ κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα μάλιστα καταδραμόντες τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος ἄθεοι Σαρακηνοὶ κατηδάφισαν, διαφυγόντων τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκουμένων ὁσίων μοναχῶν μετὰ τῶν ἁγιωτάτων κειμηλίων· Ἐκ δὲ ταύτης τῆς πτώσεως ἀνήγειρε πάλιν τὴν ἱερὰν Μονὴν ὁ εὐσεβέστατος Ῥωμανὸς, Παῦλον ἔχων ἐπιστατοῦντα τὸν βασιλόπαιδα, υἱὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγκαβέ, ἄνδρα σοφὸν καὶ φιλόθεον, ὅστις ἀντὶ τῆς πορφύρας ἀντηλλάξατο τὸν μοναχικὸν τρίβωνα. Μνημονεύει δὲ προσέτι καὶ αὐτὸς ὁ Ῥωμανὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Θεοφύλακτον, τὸν ὁποῖον μανθάνομεν ἐκ τῆς ἱστορίας χειροτονηθέντα νεώτατον Πατριάρχην. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀναγγελεῖ τὸ χρυσόβουλλον αὐτό. Χαρακτῆρα δὲ λόγου ἔχει χαρίεντα καὶ γλαφυρὸν κατὰ τὸν παρὰ τοῖς ἐνδοξοτέροις τῶν Βυζαντινῶν εἰθισμένον· πλὴν ὅπου πρὸς τὴν συνήθη λαλιὰν ἐξοκέλλει, καινοτέραν σύνθεσιν ἔχον καὶ φράσιν ταπεινοτέραν· ἔχει δὲ καί τινας γνωστὰς λατινικὰς λέξεις (ὡς πολλάκις ἐν πολλοῖς καὶ πολιτικοῖς καὶ στρατιωτικοῖς καὶ δικαστικοῖς ὀνόμασιν ἐῤῥωμαΐζεν ἡ αὐλὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως), ἐν αἷς καὶ τὸ σολέμνιον (solemne), ἥτις σημαίνει τὸ ἐτήσιον (σιτηρίσιον δηλονότι, τὴν κατ' ἔτος σύνταξιν, pension)· προστέθειται δὲ παραλλήλως καὶ αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἐτήσιον, χάριν σαφηνείας παρακείμενον ἐπιθετικῶς. Ἀξία δὲ παρατηρήσεως καὶ ἡ παλιλλογία, ἣν μεταχειρίζεται καὶ τοῦτο τὸ χρυσόβουλλον ἐν τοῖς καιριωτάτοις, δὶς αὐτὰ ἐπικυροῦν πρὸς ἀκρίβειαν ἀσφαλεστέραν. Τοῦτον δὲ τὸν τύπον καὶ ἄλλα πολλὰ παλαιότερα χρυσόβουλλα διατηροῦσι, καὶ αὐτὰ τὰ πατριαρχικὰ γράμματα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν πολλοῖς διεφύλαξαν μέχρις ἡμῶν· ἐμιμήθησαν δὲ καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Βασιλείων τὰ ἀρχαῖα διατάγματα· ὡσαύτως καὶ παρὰ πολλοῖς Ἀσιανοῖς ὁ αὐτὸς φυλάτεται τύπος ἔτι καὶ τὴν σήμερον

νησιν τοῦ Σωτῆρος ὁδηγηθέντων ὑπὸ τοῦ ἀστέρος, διάληψιν, τὰ παρὰ τῶν Πατέρων περὶ αὐτῶν τεθεωρημένα ἀντεξετάζων καὶ διαλλάσσων, καὶ πράως τοὺς ἀντιφασκούσας τὰς ἐκείνων γνώμας ἐξελέγξαι προθυμουμένους ἐπιστομίζων. Τούτοις δὲ προστίθησι καὶ τὰς περὶ τοῦ καινοφανοῦς ἀστέρος ἐναρμονίους φωνὰς ἁπάσης μονονοὺ τῆς θεολέκτου χορείας τῶν ἁγίων Πατέρων τὸ τῆς Ἐκκλησίας κῦρος τῷ Εὐαγγελικῷ συνάπτων κατὰ τῶν διδασκόντων, ὡς αὐτός πού φησι, ὅτι «τοῦτο ἡ μὲν θεία Γραφὴ πρεσβεύει, ἀλλ' ὅσον ἐκ τῆς φιλοσοφίας (δὸς δ' εἰπεῖν καὶ ἄλλης τινὸς ἀνθρωπίνης ἐπιστήμης) φαίνεται ἀδύνατον».

Ταύτῃ δὲ τῇ μελέτῃ παρέπονται τρεῖς περὶ βαπτίσματος ἀνέκδοτοι πραγματεῖαι (σελ. 398—515)· ὧν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τὴν περὶ τὸν τύπον τοῦ μυστηρίου ἀκρίβειαν προασπίζων τῇ τοῦ πνεύματος μαχαίρᾳ ἐκτέμνει πάσας τὰς τῶν καινοτομούντων πρὸς ἰδίαν δικαίωσιν καὶ τῶν τούτοις ὑπὸ φιλαδελφίας ὑπερμέτρου συνηγορούντων μηχανάς, ἔκ τε Γραφῶν ἁγίων καὶ θείων Πατέρων καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τὰ ἐνθυμήματα πορίζόμενος· ἀλλ' οὐδὲ τὴν οἰκονομίαν ἀπαναίνεται ἐν κρίσει ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας γινομένην. Ὡσαύτως δὲ κἀν τῇ δευτέρᾳ πραγματείᾳ τὰ τῆς ἀκριβείας καὶ οἰκονομίας διαζείλας ὅρια, καὶ οὕτω τὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι ραινομένας διαφωνίας εἰς τελείαν συμφωνίαν μεταστήσας, τὸ εὔλογον δείκνυσι τοῦ παρ' ἡμῖν ἐν γοῦν τῷ παρόντι ἀπαραδέκτου τῆς διὰ χρίσεως μόνης εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν συγκαταλέξεως τῶν ἐξ ἀβαπτίστων ἀλλοδόξων εἰς αὐτὴν προσιόντων, ἀναφέρων καὶ συνοδικὴν πρᾶξιν καὶ ἀπόφασιν καὶ αὐτοῦ παρόντος γενομένην ἐν τῇ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ αὐτὸς ἦν ὁ τὴν ἀκρίβειαν γνωμοδοτήσας καὶ εἰσακουσθείς. Ἡ δέ, τέλος, τρίτη πραγματεία κεφαλαιωδῶς ταὐτὰ περιλαμβάνουσα ἰδιαίτερον ἀναιρεῖ τὰ ἐπιχειρήματα τῶν τὴν σύγκρουσιν τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν κακοβούλως πειρωμένων κατασκευάζειν, ὡς τῆς μὲν δεόντως τὴν περὶ τὸν τύπον ἀκρίβειαν τηρούσης τῆς δὲ τῇ οἰκονομίᾳ εὐλόγως κατακολουθούσης. Εἴρηται δὲ (σελ. 485 καὶ 515) ὅτε χρόνος καὶ ἡ αἰτία τῆς τούτων συντάξεως.

Μετὰ δὲ τὰ ἐκ τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος μετατυπωθέντα, ἤτοι τὸ «περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος» (σελ. 516), τὴν εἰς τὸν λόγον τοῦ ἀοιδίμου Εὐγενίου ἐπισημείωσιν (σελ. 521), τὸν εἰς τὸ τοῦ Ῥωμανοῦ Χρυσόβουλλον πρόλογον (σελ. 524), τὴν τοῦ πανιερωτάτου Μόσχας Φιλαρέτου προσφώνησιν ἐξηλληνισμένην (σελ. 526), καὶ τὴν κατάκρισιν τοῦ τρισβαρβάρου καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νυμίας φερωνύμως τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν ὀνομάζειν » (α). Καὶ πάλιν ὁ Ὠριγένης « Ἀεὶ δ'ἐπὶ τῶν φαύλων ἔξω τοῦ παχυτέρου σώματος δυνάμεων τάσσεται τὸ τῶν δαιμόνων ὄνομα, πλανώντων καὶ περισπώντων τοὺς ἀνθρώπους καὶ καθελκόντων ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ὑπερουρανίων ἐπὶ τὰ τῇδε πράγματα» (β). «Ἐκαυχῶντο δὲ (καθὼς ἔγραψεν ἱερὸς Κλήμης), καὶ αὐτοὶ οἱ μάγοι, τῆς σφῶν ἀσεβείας ὑπηρέτας δαίμονας ἱκέτας αὐτοὺς ἑαυτοῖς καταγράψαντες, τοὺς (ἴσ. γρ. καὶ) κατηναγκασμένους δούλους ταῖς ἐπαοιδαῖς πεποιηκότες» (γ). Τοιοῦτό τι διεβεβόητου καὶ αὐτὸς ὁ μισόχριστος Πορφύριος (δ). Ἀλλὰ πρὸς τοὺς πιστοὺς καὶ ὀρθοδόξους δούλους τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἐνδεδυμένους τὴν τοῦ Θεοῦ πανοπλίαν, μηδὲν δύνασθαι μήτε μάγους μήτε δαίμονας, βεβαιοῖ μετὰ τῶν θείων πατέρων καὶ ὁ θαυμάσιος Ὠριγένης· «Ἡμεῖς γὰρ (λέγει) διαβεβαιούμεθα καὶ τῇ πείρᾳ παραλαβόντες, ὅτι οἱ κατὰ χριστιανισμὸν διὰ Ἰησοῦ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεραπεύοντες Θεόν, καὶ βιοῦντες κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ, ταῖς προσταχθείσαις τε εὐχαῖς συνεχέστερον καὶ δεόντως νυκτὸς καὶ ἡμέρας χρώμενοι, οὔτε μαγείᾳ οὔτε δαιμονίοις εἰσὶν ἁλωτοί» (ε). Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω.

Διὰ δὲ τὴν ἔκστασιν καὶ πλάνην, ἣν ἔπασχον οἱ μαγευόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ περὶ τὰ φίλτρα καὶ τοὺς ἔρωτας ἐξεστηκότες, καὶ ἁπλῶς διὰ τὰ θέλγητρα καὶ πλάνητρα τῆς γοητείας ἐξελήφθη τὸ μαγεύω μεταφορικῶς καὶ ἀντὶ τοῦ θέλγω, κηλῶ, ἡδύνω, ὅθεν καὶ «μαγέτας αὐλός, ὁ μαγεύων (κατακηλῶν, ἐξιστῶν) τοὺς ἀκροωμένους» (Ἡσύχ.) (ζ). Ὡσαύτως καὶ τὸ συγκριτικὸν μαγώτερος, ὡς ἡ «κεστοῦ φωνεῦσα μαγώτερα » (η) (τοῦτ'ἔστι περὶ τὸ λαλεῖν θελκτι-

---

(α) Εὐσέβ. Εὐαγ. προπαρ. Δ. σελ. 85. — (β) Ὠριγέν. κατὰ Κέλσ. Ε. σελ. 580. — (γ) Κλήμ. Προτρεπτ. σελ. 29.

(δ) Βλ. Εὐσέβ. Εὐαγ. προπαρ. Δ. σελ. 103.

(ε) Ὠριγ. κατὰ Κέλσ. ς. σελ. 663, καὶ Η. σελ. 768. πρβλ. Δαμασκ. Ὀρθ. πίς. Β. δ.

(ζ) Τὴν αὐτὴν μεταφορὰν σώζει τὸ ῥῆμα καὶ εἰς τὴν χυδαίαν διάλεκτον, ὅθεν καὶ μαγευμένον λέγουσι κωμικώτερον τὸν οἷον μαγικοῖς φαρμάκοις διεφθαρμένον τὰς φρένας, καὶ ἰδίως τὸν γυναικοκρατούμενον. Παρομοίως δὲ οἱ Γάλλοι πάλιν λέγουσι **charmer** τὸ θέλγειν, καὶ τὸ θέλγητρον charme ἐκ τοῦ λατινικοῦ **carmen**, ἡ ἐπῳδή. Ὡς καὶ ἐκ τοῦ **incantare**, ἐπᾴδειν, κηλεῖν τὸ **enchanter** καθ' ὁμοίαν μεταφοράν.

(η) Ἐπιγραμ. ἀνθολ. Ζ. σελ. 610, **Jacobs Delect. Epigr, p. 144.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νὰ προικίζῃ τὴν Ἀκαδημίαν διὰ δωρεᾶς φιλοτίμου εἰς ἔνδειξιν τοῦ πρὸς τὸ πρυτανεῖον τῶν φώτων τῆς Θεολογίας ἱεροῦ χρέους.

δ) Ἕκαστος ἀρχιερεὺς καὶ ἱερεὺς ἀξιωματικός, πρεσβύτερος ἢ ἱερομόναχος, ἐκ τῶν εὐκαταστάτων, νὰ δωροφορῇ ἐτησίως εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὡς εἰς φιλόστοργον μητέρα, χρηματικήν τινα προσφορὰν ἀνάλογον τῆς ἰδίας καταστάσεως.

ε) Ἕκαστος πολίτης κοσμικὸς καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς εἰς τὰς διαθήκας νὰ διορίζωσιν ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀνάλογον τῆς ὅλης αὐτῶν περιουσίας. Περὶ τούτου δὲ θέλει μάλιστα φροντίζειν ὁ δημόσιος Διαθηκογράφος, καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ ἐπικυροῦσα τὰς διαθήκας.

ς) Καὶ οἱ κληρονόμοι, ὅταν μοιράζωνται μεγάλας κληρονομίας, νὰ ἐξαιρῶσιν ἕκαστος ἐκ τοῦ μεριδίου αὐτοῦ κάρπωμα ἀφιερώσεως εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

ζ) Ἐκ τῶν διδομένων εἰς προῖκα νὰ προσφέρηται ἀνὰ ἥμισυ ἕως ἓν εἰς τὰ ἑκατὸν πρὸς εὐλογίαν τοῦ γάμου.

η) Ἐκ τῶν κατὰ τὴν πόλιν τεχνικῶν συστημάτων ἢ ἑταιρειῶν (ἐσναφίων) καθ' ἕκαστον ἐκ τῆς κοινῆς αὐτοῦ κάψης θέλει μὲν προσφέρειν ἐτήσιον χορηγίαν εἰς τὸ μέλλον τεχνικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ δωρεάν τινα κατ' ἔτος καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, εἰς ἣν μορφόνονται οἱ πνευματικοὶ πατέρες τῶν τεχνιτῶν.

θ) Ἐκ τῶν εἰς τὴν πόλιν καταιρόντων πλοίων νὰ διορίζηται διὰ τὴν Ἀκαδημίαν μερίς τις ἐκ τοῦ κέρδους τῶν φόρτων αὐτῶν.

ι) Ἐκ τοῦ Χρηματιστηρίου, ἢ Συναλλακτηρίου (ἢ ὅπως ἄλλως ὀνομασθῇ (α) ἡ **Borsa**), ὅπερ μέλλει νὰ συσταθῇ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, νὰ προσάγηται κατ' ἔτος διωρισμένη τις δωρεά. Καὶ οἱ ἔμποροι δὲ αὐτοὶ ἐκ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἑταιρειῶν θέλουσι προσφέρειν τινὰς ἀπαρχὰς τῶν ἐπιχερδῶν πραγματειῶν αὐτῶν.

ια) Ἐκ τῶν πωλουμένων ἰδιωτικῶν κτημάτων θέλει προσφέρειν ἀνὰ ἥμισυ ἕως ἓν εἰς τὰ ἑκατὸν ὁ ἀγοραστής.

ιβ) Ἐκ τῶν εὐκαταστάτων συσσίτων μαθητῶν τῆς Ἀκαδημίας νὰ πληρόνῃ ἕκαστος κατ' ἔτος εἰς τὴν κάψαν αὐτῆς ἀνὰ ἑκατὸν τάλληρα.

ιγ) Ἡ Ἀκαδημία νὰ ἔχῃ τυπογραφεῖον μετὰ προνομίου νὰ τυπόνων-

---

(α) Καὶ ἑρμεῖον ἢ ἐμποροσυνακτήριον ἔκρινάν τινες ὀνομάσαι αὐτὴν οὐκ ὀρθῶς, οἶμαι, ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ (ἔτ. **1812**. σελ. **16** καὶ **22**), ἔνθα καὶ ἐκ τοῦ ἐν Βρύγεν τοῦ Βελγίου παλατίου τοῦ Βοῦρσε αὐτὴν παράγουσι. Βλ. καὶ **Ménage Dict. Etym. de la Lang. Franç T. 1. pag. 234.** Σημ. Ἐκδ.

μέσων, δι' ὧν ἐτάχθησαν ἵνα ταύτην ὁδηγῶσιν εἰς τὴν ἀρετήν. Καθέδραν δὲ τῶν τοιούτων φθορέων ὠνόμασεν ὁ Προφήτης οὐχὶ πάντως τὴν ξυλίνην, ἐφ' ἧς κάθηνται, καθέδραν, οὐδ' αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα (διότι τί πταίουσιν ἀμφότερα; ἢ ποῖον μολυσμὸν γεννῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν;), ἀλλ' ἤ τὸ συνέδριον καὶ τὸν σύλλογον αὐτῶν τῶν λυμεώνων, ἢ τὴν ἐπὶ τῆς κακίας ἔμμονον αὐτῶν προσεδρείαν, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς παλαιωθεῖσαν καὶ ἑδραίαν γεγενημένην τῆς ἀνομίας ἕξιν καὶ ἐξουσίαν, μεθ' ἧς μεταδίδουσιν εὐκόλως τὸν μολυσμὸν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐπαγγελμάτων εἰς πάντας τοὺς ἀπροφυλάκτως πλησιάζοντας (α). Διότι, καθὼς ὁ πανώλης λοιμός, ἢ ἄλλη τις κολλητικὴ νόσος, ὅταν ἑνός τινος ἀνθρώπου ἢ κτήνους ἅψηται, διαδίδοται ταχέως καὶ εἰς τοὺς συγχρωτιζομένους καὶ προσεγγίζοντας, καὶ διαφθείρονται ὑπ' ἀλλήλων ἀναπιμπλάμενοι τῆς ἀῤῥωστίας, ὡσαύτως καὶ τῶν λυμεώνων ἡ ἠθικὴ διαφθορὰ καὶ τὸ κάκιστον παράδειγμα μεταδίδοται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ κατανέμεται τὴν πολιτείαν, ἧς τινος οὗτοι κάθηνται τιμιώτερα καὶ ὁπωσδήποτε ἐξέχοντα μέλη.

Τοιούτους φθόρους καὶ λυμεῶνας εὑρίσκεις ἁπανταχοῦ, εἰς οἰκίας, εἰς ἐργαστήρια, εἰς πλοῖα, εἰς ἐμπορεῖα, εἰς ὅλα τὰ δημόσια καταγήματα καὶ ἀρχεῖα, εἰς τὰς αὐλὰς αὐτάς, εἰς αὐτὸ τὸ ἱερατεῖον. Γονεῖς, οἵτινες καταπατοῦσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, γίνονται πανώλεις τῶν ἰδίων αὐτῶν τέκνων καὶ ὅλων τῶν οἰκογενειῶν. Ἐργαστηριάρχαι καὶ πλοίαρχοι καὶ μεγαλέμποροι διαφθείρουσι τοὺς ὑπ' αὐτοῖς τεταγμένους διὰ τοῦ κακοῦ παραδειγματος, μεταδίδοντες εἰς αὐτοὺς τὴν αἰσχροκέρδειαν, τὸ ψεῦδος, τὴν ἐπιορκίαν, καὶ εἴτι ἄλλο ψυχόλεθρον νόσημα. Ἐπιστάται παίδων καὶ νέων ἀνατροφῆς, ὅσον σεβάσμιον καὶ θεῖον ἔχουσιν ἐπάγγελμα, τὸ πλάττειν, ὡς ἀγάλματα, καὶ ῥυθμίζειν ψυχὰς νεαράς, τοσοῦτον εἰς αὐτὰς ἀποβαίνουσιν ὀλέθριοι, ὅταν τύχωσι κακοήθεις. Δικασταί, Στρατηγοί, Βουλευταί, Γραμματεῖς, παντοῖοι πολιτικοὶ ἡγούμενοι λαοῦ, καὶ αὐτοὶ οἱ τὸν σεμνότατον καὶ ἁγιώτατον τῆς ἱερω-

---

(α) Μ. Βασίλ. εἰς τὸν Α'. Ψαλ. Ὁ δὲ Κλήμης «Καθέδρα δὲ λοιμῶν καὶ τὰ θέατρα καὶ τὰ (παράνομα) δικαστήρια εἴη ἄν, ὅπερ (ἴσ. γρ. οὔπερ) καὶ μᾶλλον ἡ ἐξακολούθησις ταῖς πονηραῖς καὶ λυμαντικαῖς ἐξουσίαις, καὶ ἡ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν κοινωνία» (Στρωμ. Β. σελ. 285). Ὁ δὲ ἀπόστολος Βαρνάβας «Ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε, καθὼς τὰ πετεινὰ τὰ καθήμενα εἰς ἁρπαγήν». Ἐπιστ. §. 10. (οἷον τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα ἐπικάθηνται καὶ κατατρώγουσι τὰ θνησιμαῖα, ἄλλα τε παντοῖα καὶ ὅσα κτήνη κεῖνται σωρηδὸν ὑπὸ λοιμικῆς ἀποθανόντα).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens